

ධම්මපදට්ඨකථා

DHAMMAPADATTHAKATHA

PART I.

ධම්මපදට්ඨකථා

දුතියෝ භාගෝ

PUBLISHED BY

J. D. FERNANDO,

GRANTHAPRAKASA PRESS, COLOMBO.

1933.

ධම්මපදඅට්ඨකථා

අට්ඨකථාචරිය අනුබුද්ධ බුද්ධඝොසත්‍ථේරවරෙන කතා.

ඩික්සන්-ටම්පලර්-නාමානං
දිසාපතිමන්තිසසරානමජේඩසනම්පටිච්ච
සිරිවඩ්ඪනපුරෙ පාචීනපොත්තකාලයාධිකාරිබ්‍රහ්මරෙන

සොනුත්තාරාභිධානත්‍ථේරෙන

සම්මාරුඩිතෙහි

පරමධම්මචෙතිය පරිවෙණවිහාරාධිපතිනා

ගණාචරිය සිරිසිඬත්ථ ධම්මානන්දිනායකත්‍ථේරෙන

චෙව

කලම්බුනගරෙ සිරිවඩ්ඪනාරාම විහාරාධිපතිනා
විජොනදය පරිවෙණෙ උපපඩානෙන

ආචරිය සිරි ඤාණිස්සරත්‍ථේරෙන

වාසිවිහි

සංසොධිතා'භිසඞ්ඛතාච.

දූතිය වාරෙ

ජේ. ඩී. ප්‍රනාන්දු නාම්කෙන

සොගතෙන

ගුණත්‍ථපකාසසමනතාලයෙ

මුද්‍රාපිතා.

බුද්ධස්ස භගවතො පරිනිබ්බාණ

2475.

DHAMMAPADATTHA KATHA

BY

BUDDHAGHOSA MAHA THERA

REVISED AND EDITED

BY

W. SIRI SIDDHATTHA DHAMMANANDA MAHA THERA

High Priest, Principal Parama Dhammachetiya College

AND

M. SIRI NANISSARA THERA

Chief Priest Sri Vardhanarama Vihara, Vice Principal Vidyodaya College.

AT THE REQUEST OF

S. D. SONUTTARA MAHA THERA

Librarian of Oriental Library, Kandy.

WHO WAS SUGGESTED BY

THE HON'BLES J. F. DICKSON & G. W. TEMPLER

Government Agents.

PRINTED BY

J. D. FERNANDO, AT THE GRANTHAPRAKASA PRESS,

COLOMBO.

1931

අනුක්‍රමණිකා.

පිටුගණන.			කථාවස්තු.
1	...	...	චක්ඛුපාලත්‍තෙරවත්‍ථු.
12	...	...	මටටකුණ්ඩලීවත්‍ථු.
19	...	...	ථුල්ලතිස්සත්‍තෙරවත්‍ථු.
22	...	...	කාලියඛාණුයා වත්‍ථු.
26	...	...	කොසම්බකවත්‍ථු.
33	...	...	චූලකාලමහාකාලවත්‍ථු.
37	...	...	දෙවදත්‍තස්ස වත්‍ථු
40	...	...	අඝසාවකවත්‍ථු.
57	...	...	නන්‍දත්‍තෙරවත්‍ථු.
62	...	...	චුන්‍දසූකරිකවත්‍ථු.
64	...	...	ධම්මිකඋපාසකස්ස වත්‍ථු.
66	...	...	දෙවදත්‍තස්ස වත්‍ථු.
76	...	...	සුමනාදෙවියා වත්‍ථු.
77	..	...	වෙසභාගාමකභික්ඛූනං වත්‍ථු

යමකවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා- 1

81	...	...	උදෙනස්ස උප්පත්‍ති.
85	...	...	සොසකසෙට්ඨිනෝ උප්පත්‍ති.
95	...	...	සාමාවතියා උප්පත්‍ති.
97	...	...	වාසුලදත්‍තාය වත්‍ථු
101	..	..	මාගන්‍දියාය වත්‍ථු.
103	...	...	මරණපරිදීපනඋදෙනිවත්‍ථු.
116	...	...	කුම්භඝොසකවත්‍ථු.
120	...	...	චූලපන්‍ථකත්‍තෙරවත්‍ථු.
128	...	...	බාලනක්ඛත්‍තඝුට්ඨ වත්‍ථු.
130	...	...	මහාකස්සපත්‍තෙරවත්‍ථු.
131	...	...	පමත්‍තාපමත්‍තවෙසභාගාමකභික්ඛූනං වත්‍ථු.
132	...	....	මහාලිපඤ්හාවත්‍ථු.
140	...	...	අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්‍ථු.
141	...	...	නිගමවාසිතිස්සත්‍තෙරවත්‍ථු.

අප්පමාදවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-2

පිටුගණනා කථාවත්ථු.

143 ... ... මෙඝියත්ථේරවත්ථු.
145 ... ... අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු.
149 ... ... උක්කණ්ඨිතඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු.
151 (451) ... භාගිනෙය්‍යසඞ්ඝරක්ඛිතත්ථේරවත්ථු.
153 (154) ... චිත්තහත්ථත්ථේරවත්ථු.
157 (158) ... පඤ්චසතවිපස්සකභික්ඛූනං වත්ථු.
159 (160) .. පූතිගත්තතිස්සත්ථේරවත්ථු.
161 (162) ... නන්දගොපාලවත්ථු.
163 (164) ... සොරෙය්‍යත්ථේරවත්ථු.

චිත්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-3

---

166 (167) ... පඨවිකම්පඨපනපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු.
167 (168) ... මරීචිකම්මට්ඨානිකත්ථේරස්ස වත්ථු.
168 (169) ... විඛ්‍යඛහවත්ථු.
180 (181) ... පතිපූජිකාඉත්ථිවත්ථු.
182 (183) ... මච්ඡරියකොසියසෙට්ඨිස්ස වත්ථු.
186 (187) ... පාඨිකාජීවකවත්ථු.
188 (189) ... ජත්තපාණිඋපාසකස්ස වත්ථු.
190 (191) ... විසාඛාය වත්ථු.
208 (209) ... ආනන්දත්ථේරස්ස පඤ්හාවත්ථු.
209 (210) ... මහාකස්සපත්ථේරස්ස පිණ්ඩපාතදින්නවත්ථු.
213 (214) ... ගොධිකත්ථේරස්ස පරිනිබ්බාණ වත්ථු.
215 (216) ... ගරහදින්නවත්ථු.

පුප්ඵවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-4

---

220 (221) ... කුම්භදුප්පලානිතදුග්ගතසෙවකස්ස වත්ථු.
229 (230) ... මහාකස්සපත්ථේරස්ස සඩ්ඩිභාරිකස්ස වත්ථු.
232 (233) ... ආනන්දසෙට්ඨිවත්ථු.
234 (235) ... ගණ්ඨිභෙදකචොරානං වත්ථු.
234 (235) ... උදායිත්ථේරස්ස වත්ථු.
235 (236) ... භද්දවග්ගිය වත්ථු.
236 (237) ... සුප්පබුද්ධකුට්ඨි වත්ථු.
237 (238) ... කස්සකස්ස වත්ථු.
239 (240) ... සුමනමාලාකාරස්ස වත්ථු.

පිටුහෙඛකා.			කථාවත්ථු.
242	...	...	උපපලවණ්ණත්ථේරියා වත්ථු.
244	...	...	ජම්බුකාජීවකයස්ස වත්ථු.
250	...	...	ඉදං කාකපෙතස්ස වත්ථු.
251	...	...	අහිපෙතවත්ථු.
252	...	...	සටිකුටපෙතවත්ථු.
255		...	සුඛම්මත්ථේරස්ස වත්ථු.
260 (261)		...	වනවාසිතිස්සත්ථේරවත්ථු.

බාලවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-5

---

270 (271)	...	රාධත්ථේරස්ස වත්ථු
272 (273)	...	අස්සජිපුනබ්බසුකානං වත්ථු.
273 (274)	...	ඡන්නත්ථේරවත්ථු.
274 (275)	...	මහාකප්පිනත්ථේරස්ස වත්ථු.
280 (281)	...	පණ්ඩිතසාමණේරස්ස වත්ථු.
290 (291)	...	ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථේරවත්ථු.
291 (292)	...	කාණමාතුවත්ථු.
293 (294)	...	විඤ්ඤාදූනං දෙසවුත්තපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු.
294 (295)	...	ධම්මිකත්ථේර වත්ථු.
295 (296)	...	ධම්මසවණවත්ථු.
296 (297)	...	ආගන්තුකපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු

පණ්ඩිතවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-6.

---

297 (298)	..	ජීවකවත්ථු.
298 (299)	...	මහාකස්සපත්ථේරස්ස වත්ථු.
300 (301)	...	බෙල්ලට්ඨසීසත්ථේරස්ස වත්ථු.
301 (302)	...	අනුරුද්ධත්ථේරස්ස වත්ථු.
302 (303)	...	මහාකච්චානත්ථේරස්ස වත්ථු.
303 (304)	...	සාරිපුත්තත්ථේර වත්ථු.
305 (306)	...	කොසම්බිවාසි තිස්සත්ථේරසාමණේරවත්ථු.
307 (308)	...	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස පඤ්චවිස්සජ්ජනවත්ථු.
308 (309)	...	ඛදිරවනියරේවතත්ථේරස්ස වත්ථු.
313 (314)	...	අඤ්ඤතරාය ඉත්ථියා වත්ථු.

අරහන්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-7

පිටුවෙහෙකා.		කථාවත්ථු.
314 (315)	...	තම්බදාඨිකචොරඝාතකස්ස වත්ථු
317 (318)	...	දාරුචීරියත්ථෙරස්ස වත්ථු.
321	...	කුණ්ඩලකෙසියත්ථෙරියා වත්ථු.
325	...	අනාථපිණ්ඩිකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
326	...	සාරිපුත්තත්ථෙරස්සමාතුලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
327	...	සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස භාගිණෙය්‍යස්ස වත්ථු.
327	...	සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සහායකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු
328	..	දීඝායුකුමාරස්ස වත්ථු.
330	...	සඞ්කිච්චසාමණෙරස්ස වත්ථු.
336	...	බාහුකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස වත්ථු.
337	...	සප්පදාසත්ථෙරස්ස වත්ථු.
339	...	පටාචාරත්ථෙරියා වත්ථු.
343	...	කිසාගොතමියා වත්ථු.
346 (346a)	...	බහුස්සුතිකත්ථෙරියා වත්ථු.

සහස්සවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-8

---

347 (347a)		චූළෙකසාටකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
349 (349a)	...	සෙය්‍යසකත්ථෙරස්ස වත්ථු.
350 (350a)	...	ලාජදෙවධීතාය වත්ථු.
352 (352a)	...	අනාථපිණ්ඩිකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු.
354 (346)	...	අසඤ්ඤතපරිකප්පාරහිකඛුස්ස වත්ථු.
355 (347)	...	ඛිළාලපාදකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු.
357 (349)	..	මහාධනවාණිජස්ස වත්ථු.
358 (350)	..	කුකකුටමිත්තස්ස වත්ථු.
361 (353)	...	කොකස්සනබලුදකස්ස වත්ථු
363 (355)	...	මණිකාරකුලූපගතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු
365 (357)	...	තිණ්ණං භික්ඛූනං වත්ථු.
368 (360)	...	සුප්පබුද්ධසක්කස්ස වත්ථු.

පාපවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-9

---

369 (361)	..	ඡබ්බග්ගියානං වත්ථු.
370 (362)	...	ඡබ්බග්ගියානං වත්ථු.
370 (362)	...	සම්බහුලානං කුමාරකානං වත්ථු.
371 (363)	...	කුණ්ඩධානත්ථෙරස්ස වත්ථු.

පිටුගැන්වෙන්නා.		කථාවස්තු.
374 (366)	...	විසාඛාදිනං උපාසිකානං උපොසථකම්මස්ස වත්ථු.
375 (367)	...	අජගරපෙතස්ස වත්ථු
377 (369)	...	මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරස්ස වත්ථු.
380 (372)	...	බහුභණ්ඩිකත්ථේරස්ස වත්ථු.
383 (375)	...	සන්තතිමහාමත්තස්ස වත්ථු.
386 (378)	...	පිලොතිකත්ථේරස්ස වත්ථු.
387 (379)	...	සුඛසාමණේරස්ස වත්ථු.

දණ්ඩවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–10

---

393 (385)	...	විසාඛාය සහායිකානං වත්ථු.
395 (387)	...	සිරිමාය වත්ථු.
398 (390)	..	උත්තරිත්ථේරියා වත්ථු.
398 (390)	...	අධිමානකහිකඛූනං වත්ථු.
399 (391)	..	ජනපදකල්‍යාණිරූපනන්දත්ථේරියා වත්ථු.
402 (394)	...	මල්ලිකාදේවියා වත්ථු.
403 (395)	...	ලාළුදායිත්ථේරස්ස වත්ථු.
405 (397)	...	ආනන්දත්ථේරස්ස උදුනගාථා වත්ථු.
406 (398)	...	මහාධනසෙට්ඨිපුත්තස්ස වත්ථු.

ජරාවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–11

---

408 (400)	...	බොධිරාජකුමාරස්ස වත්ථු.
411 (403)	...	උපනන්දසක්‍යපුත්තස්ස වත්ථු.
413 (405)	...	පඛානිකනිස්සත්ථේරස්ස වත්ථු.
414 (406)	...	කුමාරකස්සපත්ථේරස්ස මාතුයා වත්ථු.
416 (408)	...	මහාකාලඋපාසකස්ස වත්ථු.
418 (410)	...	දෙවදත්තස්ස වත්ථු.
419 (411)	...	සඞ්ඝභෙදපරිසකකනවත්ථු.
419 (411)	...	කාලත්ථේරස්ස වත්ථු.
420 (412)	...	චූලකාලඋපාසකස්ස වත්ථු.
421 (413)	...	අත්තදත්ථත්ථේරස්ස වත්ථු.

අත්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා–12

පිටුඅංකය.		කථාවත්ථු.
422 (414)	...	අඤ්ඤතරදහරභික්ඛුස්ස වත්ථු.
423 (415)	...	සුඛෝදනස්ස වත්ථු.
424 (416)	..	පඤ්චසතවිපස්සකභික්ඛූනං වත්ථු.
425 (417)	...	අභයරාජකුමාරස්ස වත්ථු.
426 (418)	...	සම්මුඤ්ජනීපේරස්ස වත්ථු.
427 (419)	...	අඞ්ගුලිමාලපේරස්ස වත්ථු.
427 (419)	...	පෙසකාරධීතාය වත්ථු.
430 (422)	...	තිංසභික්ඛූනං වත්ථු.
431 (423)	...	චිඤ්චමානවිකාය වත්ථු.
433 (425)	...	අසදිසදානස්ස වත්ථු.
436 (428)	...	කාලනාමස්ස අනාථපිණ්ඩිකපුත්තස්ස වත්ථු.

ලොකවඩ්ඪනවණ්ණනා නිට්ඨිතා-13

---

438 (430)	...	මාරධීතරානං වත්ථු.
441 (433)	...	යමකපාටිහාරියවත්ථු.
455 (447)	...	එරකපත්තනාගරාජස්ස වත්ථු.
458 (450)	...	ආනන්දපේරස්ස වත්ථු.
459 (451)	...	අනභිරතභික්ඛුස්ස වත්ථු.
461 (453)	...	අඟුලිමත්තබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
464 (456)	...	ආනන්දපේරස්ස පූවඛ්ජිතපඤ්හවත්ථු.
465 (457)	...	සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.
465 (457)	...	කස්සපදසබලස්ස සුවණ්ණචේතියවත්ථු.

බුද්ධවඩ්ඪනවණ්ණනා නිට්ඨිතා-14

---

467 (459)	...	සූකානං කලහවූපසමනවත්ථු.
469 (461)	...	මාරස්ස වත්ථු.
469 (461)	...	කොසලරඤ්ඤෝ පරාජයවත්ථු.
470 (462)	...	අඤ්ඤතරඛුද්දරිකාය වත්ථු
471 (463)	...	අඤ්ඤතරඋපාසකස්ස වත්ථු.
472 (464)	...	පසේනදිකොසලස්ස වත්ථු.
473 (465)	...	අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු.
474 (466)	...	සක්කදෙවරාජස්ස වත්ථු.

සුඛවඩ්ඪනවණ්ණනා නිට්ඨිතා-15

පිටුගණන.		කථාවත්ථු.
476 (468)	...	තිණ්ණං භික්ඛූනං වත්ථු.
478 (470)	...	අඤ්ඤතරකුටුම්බිකයස්ස වත්ථු.
479 (471)	...	විසාඛාය වත්ථු.
479 (471)	...	ලිච්ඡවීනං වත්ථු.
480 (472)	...	අනිත්ථිගන්ධකුමාරස්ස වත්ථු
481 (473)	...	අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
483 (475)	...	පඤ්චසතදාරකානං වත්ථු.
484 (476)	...	අනාගාමිත්ථේරස්ස වත්ථු.
485 (477)	...	නන්දියස්ස වත්ථු.

පියවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-16

---

487 (479)	...	රොහිණ්‍යා වත්ථු.
488 (480)	...	අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු.
490 (482)	...	උත්තරාය වත්ථු.
495 (487)	...	මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරස්ස පඤ්ඤාපුච්ඡිත වත්ථු.
496 (488)	...	සාකේතබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
497 (489)	...	පුණ්ණාය වත්ථු.
499 (491)	...	අතුලඋපාසකස්ස වත්ථු.
501 (493)	...	ඡබ්බග්ගියානං භික්ඛූනං වත්ථු.

කොධවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-17

---

502 (494)	...	ගොඝාතකපුත්තස්ස වත්ථු.
505 (497)	...	අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
506 (498)	...	නිස්සත්ථේරස්ස වත්ථු.
507 (499)	...	ලාළුදායිත්ථේරස්ස වත්ථු.
509 (501)	...	අඤ්ඤතරකුලපුත්තස්ස වත්ථු.
510 (502)	...	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස සබ්‍රහ්මචාරිකස්ස වත්ථු.
511 (503)	...	පඤ්චසතඋපාසකානං වත්ථු.
512 (504)	...	නිස්සදාරකස්ස වත්ථු.
514 (506)	...	පඤ්චඋපාසකානං වත්ථු
515 (507)	...	මෙණ්ඩකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු.
521 (513)	...	උජ්ඣානසඤ්ඤිනාමත්ථේරස්ස වත්ථු.
521 (513)	...	සුභද්දපරිබ්බාජකස්ස වත්ථු.

මලවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-13

පිටුව ඛෙකා. කථාවත්ථු.

522 (514) ... විනිච්ඡයමහාමච්චානං වත්ථු.
523 (515) ... ජබ්බඟ්ගියානං භික්ඛූනං වත්ථු.
524 (516) ... එකුදානඛීණාසවත්ථේරස්ස වත්ථු.
525 (517) ... ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථේරස්ස වත්ථු.
525 (517) ... සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.
526 (518) ... හත්ථකස්ස වත්ථු.
527 (519) ... අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
528 (520) ... නිත්ථියානං වත්ථු.
529 (521) ... බාලිසිකස්ස වත්ථු.
529 (521) ... සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.

ධම්මට්ඨවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා—19

---

530 (522) ... පඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු.
532 (524) .. අනිච්චලක්ඛණවත්ථු.
532 (524) ... දුක්ඛලක්ඛණවත්ථු.
532 (524) ... අනත්තලක්ඛණවත්ථු.
533 (525) ... පධානකම්මිකතිස්සත්ථේරස්ස වත්ථු.
534 (526) ... සූකරපෙතවත්ථු.
537 (529) ... පොට්ඨිලත්ථේරස්ස වත්ථු.
538 (530) ... මහල්ලකත්ථේරස්ස වත්ථු.
540 (532) ... සුවණ්ණකාරත්ථේරස්ස වත්ථු
542 534) ... මහාධනවාණිජස්ස වත්ථු.
543 (535) ... කිසාගොතමියා වත්ථු.
544 (536) ... පටාචාරාය වත්ථු.

මග්ගවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා—20

---

545 (537) ... ගඩ්ගාරොහනවත්ථු.
550 (542) ... කුක්කුටණ්ඩඛාදිකාය වත්ථු.
551 (543) ... භද්දියභික්ඛූනං වත්ථු.
552 (544) ... ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථේරස්ස වත්ථු.
554 (546) ... දාරුසාකටිකපුත්තත්ථස්ස වත්ථු.
556 (548) ... වජ්ජීපුත්තකභික්ඛූස්ස වත්ථු.
557 (549) ... චිත්තගහපතිකස්ස වත්ථු.
558 (550) ... චූලසුභද්දාය වත්ථු
561 (553) ... එකවිහාරිකත්ථේරස්ස වත්ථු.

පකිණ්ණකවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා. 21

පිටුයෙකෝ. කථාවත්ථු.

562 (554) ... සුසුරිපරිබ්බාජිකා වත්ථු.
564 (556) ... දුච්චරිතඵලානුභවසත්තානං වත්ථු.
564 (556) ... වග්ගුමුදාතීරියභික්ඛූනං වත්ථු.
565 (557) ... ඛෙමස්ස වත්ථු.
566 (558) ... දුබ්බචභික්ඛුස්ස වත්ථු.
567 (559) ... ඉයසාපකතිත්ථියා වත්ථු.
568 (560) ... සම්බහුලානං ආගන්තුගභික්ඛූනං වත්ථු.
569 (561) ... නිගණ්ඨානං වත්ථු.
570 (562) ... තිත්ථියසාවකානං වත්ථු.

නිරයවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-22

---

571 (563) ... අත්තානං ආරබ්භකථිතවත්ථු.
572 (564) ... හත්ථාචරියභික්ඛුස්ස වත්ථු
573 (565) ... අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තානං වත්ථු.
576 (568) ... පසේනදිකොසලස්ස වත්ථු.
577 (569) ... සාණුසාමණේරස්ස වත්ථු.
580 (572) ... බඩේරකභත්තියස්ස වත්ථු.
580 (572) ... පඤ්චසතානං දිසාවාසිනං භික්ඛූනං වත්ථු.
582 (574) ... මාරස්ස වත්ථු.

නාගවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-23

---

584 (576) ... කපිලමච්ඡස්ස වත්ථු.
588 (580) ... සූකරපොතිකාය වත්ථු.
591 (583) ... එකස්ස විබ්භන්තකස්ස වත්ථු.
592 (584) ... බඹනාගාරස්ස වත්ථු.
593 (585) ... ඛෙමත්ථේරියා වත්ථු.
594 (586) ... උග්ගසේන සෙට්ඨිපුත්තස්ස වත්ථු.
598 (590) ... දහරභික්ඛුස්ස වත්ථු.
600 (592) ... මාරස්ස වත්ථු.
601 (593) ... උපකාජීවකස්ස වත්ථු.
602 (594) ... සක්කපඤ්හාවත්ථු.
604 (596) ... අප්පත්තකසෙට්ඨිස්සවත්ථු.
605 (597) ... අඞ්කුරස්ස වත්ථු.

තණ්හාවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා-24

පිටුඅංකය.		කථාවස්තු.
606 (598)	...	පඤ්චභික්ඛූනං වත්ථු.
608 (600)	...	හංසඝාතකභික්ඛුස්ස වත්ථු.
610 (602)	...	කොකාලිකස්ස වත්ථු.
612 (604)	...	ධම්මාරාමත්ථේරවත්ථු.
612 (604)	...	විපක්ඛපෙවකභික්ඛුස්ස වත්ථු.
614 (606)	...	පඤ්චඝහදූසකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
615 (607)	...	සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.
620 (612)	...	පඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු.
621 (613)	...	සන්තකායත්ථේරවත්ථු.
622 (614)	...	නඩඟලකුලත්ථේරස්ස වත්ථු.
623 (615)	...	වක්කලිත්ථේරස්ස වත්ථු.
624 (616)	...	සුමනසාමණේරස්ස වත්ථු.

භික්ඛුවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා—15

---

632 (624)	...	පසාදබහුලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
632 (624)	...	සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.
633 (625)	...	මාරස්ස වත්ථු.
633 (625)	...	අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
634 (626)	...	ආනන්දත්ථේරස්ස වත්ථු.
635 (627)	...	අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණපබ්බජිතස්ස වත්ථු.
635 (627)	...	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස වත්ථු.
637 (629)	...	මහාපජාපතියා ගොතමියා වත්ථු.
637 (629)	...	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස වත්ථු.
638 (630)	...	ජටිලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
638 (630)	...	කුහකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
640 (632)	...	කිසාගොතමියා වත්ථු.
640 (632)	...	එකස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
641 (633)	...	උග්ගසේනස්ස වත්ථු
641 (633)	...	ඒකන්නං බ්‍රාහ්මණානං වත්ථු.
642 (634)	...	අඤ්ඤකාසකභාරවාජස්ස වත්ථු.
643 (635)	...	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස වත්ථු.
644 (636)	...	උප්පලවණ්ණත්ථේරියා වත්ථු.
644 (636)	...	අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.
645 (637)	...	ඛේමාය භික්ඛුණියා වත්ථු.
645 (637)	...	පබ්භාරවාසි තිස්සත්ථේරවත්ථු.

පිටුංඩකා.		කථාවත්ථු.
647 (639)	...	අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු.
648 (640)	...	චතුන්නං සාමණේරානං වත්ථු.
650 (642)	...	මහාපන්ථකත්ථේරස්ස වත්ථු.
651 (643)	...	පිලිඤ්ජවච්ඡත්ථේරස්ස වත්ථු.
652 (644)	...	අඤ්ඤතරත්ථේරස්ස වත්ථු.
652 (644)	...	සාරිපුත්තත්ථේරස්ස වත්ථු.
653 (645)	...	මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරස්ස වත්ථු.
653 (645)	...	රේවතත්ථේරස්ස වත්ථු.
654 (646)	...	චණ්හත්ථේරස්ස වත්ථු.
656 (648)	...	සීවලිත්ථේරස්ස වත්ථු.
657 (649)	...	සුන්දරසමුද්දත්ථේරස්ස වත්ථු.
660 (652)	...	ජෝතියත්ථේරස්ස වත්ථු.
667 (659)	...	ජටිලස්ස වත්ථු.
672 (664)	...	ජෝතියත්ථේරස්ස වත්ථු.
673 (665)	...	නටපුත්තකස්ස වත්ථු.
674 (666)	...	නටපුත්තකස්ස වත්ථු.
674 (666)	...	වඩ්ඪිසත්ථේරස්ස වත්ථු.
676 (668)	...	ධම්මදින්නාත්ථේරියා වත්ථු.
677 (669)	...	අඞ්ගුලිමාලත්ථේරස්ස වත්ථු.
677 (669)	...	දෙවඩ්ඪිකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

ධම්ම පදට්ඨ කථා.

නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

මිස්සෝමාකතමානෝ ච බුද්ධ ලෝකෙ ලොකනාථදසනීතා,
යෙන සද්ධම්මපජ්ජොතෝ ජලිතෝ ජලිතිද්ධියා.

තස්ස පාදෙ නමස්සිත්වා සම්බුද්ධස්ස සිරීමතෝ,
සද්ධම්මඤ්චස්ස පූජෙත්වා කත්වා සඞ්ඝස්ස චඤ්ජලිං.

තං තං කාරණමාගම්ම ධම්මාධිච්චෙහි සොවිදෙ,
සම්පත්තසද්ධම්මපදෙ, සත්ථා ධම්මපදං සුභං.

දෙසෙසි කරුණාවෙග සම්මුයාභිතමානසෝ,
යං වෙ දෙවමනුස්සානං පිතිපාමොජ්ජවිද්ධනං.

පරමපරාභතා තස්ස තීහුණ අත්ථවණ්ණනා,
යා තම්බපණ්ණිදීපම්හි දීපභාසාය සඞ්ගීතා.

න සාධයති සෙසානං සත්තානං හිතසම්පදං,
අපපවනාම සාධඤ්ඤ සබ්බලොකස්ස සා හිතං.

ඉති ආසිංසමානෙන දුතෙනෙව සම්වාරිතා,
කුමාරකස්සපෙනාහං ථෙරෙන විරචෙතසා.

සද්ධම්මට්ඨිතිකාමෙන සත්තවිවං අභියාචිතෝ,
තං භාසං අත්ථවිත්ථාර කතඤ්ච වචනක්කමං.

පහායාරොපයිත්වාන භන්තිඝාසං මනොරමං,
ඨානං ඔකඤ්ඤනපදං යං තත්ථ න විභාවිතං.

කෙවලං තං විභාවෙතා සෙසං තමෙව අත්ථතෝ,
නානනතරෙන භාසිස්සං අවිකඛෙපෙනා විභාවිනං,
විනෙයා පිතිපාමොජ්ජං අත්ථධම්මූපසංහිතං.

"මනොපුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා,
මනසා චෙ පදුට්ඨෙන භාසති වා කරොති වා,
තතො නං දුක්ඛමන්වෙති චක්කංව වහතෝ පද" න්ති.

අයං ධම්මදෙසනා කත්ථ භාසිතා'ති? සාවත්ථියං. කං ආරබ්භා'ති? චක්ඛුපාලත්ථෙරං.

සාවත්ථියං කිර මහාසුචිත්තෙණ්ඩා නාම කුලුම්බිකා අහෙසුං අඩ්ඪා මහද්ධනා මහාභොගා අප්පුත්තකා. තෙසං එකදිවසං කම්මන්තත්ථං ගතානං කම්මන්තා ආගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ සම්පන්නඡබ්බං එකං වනසණ්ඩං දිස්වා :"අයං මෙඝසඤ්ඤාය දෙවිත්තය අධිගහිතෙනා භවිස්සති" ති තස්ස ඔවට්ඨාහාකං සොධෙත්වා පෙතා පාකාරපරික්ඛෙපං කාරාපෙත්වා වාලිකං ඔකිරාපෙත්වා ඔජපත්තාකං උස්සාපෙත්වා වනසණ්ඩං අලඞ්කරිත්වා "පුත්තකං මා සීතරං වා ලභීත්වා කුම්භාකා මහාඝනකාරං කරිස්සාමී" ති පවත්තං කත්වා පක්කාමි.

අථස්ස භරියාය කුච්ඡියං ගබ්භෙ පතිට්ඨාසි. සා ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං ඤත්වා තස්ස ආරොචෙසි. සො තස්සා ගබ්භපරිහාරං අකාසි. සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායි. සෙට්ඨි අත්තනා පාලිතං වනසණ්ඩං නිස්සාය ලද්ධත්තා තස්ස 'පාලෝ'ති නාමං අකාසි. සා අපරභාගෙ අඤ්ඤං පුත්තං ලභි, තස්ස 'චුල්ලපාලෝ'ති නාමං කත්වා ඉතරස්ස 'මහාපාලෝ'ති නාමං අකංසු. තෙ වියත්තා තෙන භරබ්බෙනෙන බන්ධිංසු.

තස්මිං සමයෙ සත්ථා පවත්තවරධම්මචක්කා අනුපුබ්බෙන ඤාතිං අනාථපිණ්ඩිකෙන මහාසෙට්ඨිනා චතුපඤ්ඤාසකොටිධනං විස්සජ්ජෙත්වා කාරිතෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ විහරති මහාජනං සඞ්ගහමගෙන ච මොක්ඛමගෙන ච පතිට්ඨාපයමානො. තථාගතෙ හි මාතිපක්ඛතො අසීතියා පිතිපක්ඛතො අසීතියාති සෙ අසීතිඤාති කුලසහසෙසුපි කාරිතෙ විහාරෙ එසමෙව වස්සාවාසං වසි, අනාථපිණ්ඩිකෙන කාරිතෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ එකූනවීසති, සිරිමා බාය සත්තවීසතිකොටිධනපරිච්චාගෙන කාරිතෙ පුබ්බාරාමෙ ච වස්සාවාසෙ'ති ඒවං කුලානං ගුණමහන්තතං පටිච්ච සාවත්ථිං නිස්සාය පඤ්චවීසති වස්සාවාසෙ වසි. අනාථපිණ්ඩිකොපි විසාඛාපි මහාඋපාසිකා නිබද්ධං දිවසස්ස ද්වෙ වාරෙ තථාගතස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති, ගච්ඡන්තා ච "දහරභාමණෙරා නො භත්තං ඔලොකෙත්වා සසනති"ති තුච්ඡහත්ථා නාම න ගන්තබ්බා, පුරෙභත්තං ගච්ඡන්තා ඛාදනීයාදීනි ගාහාපෙත්වාව ගච්ඡන්ති, පච්ඡාභත්තං පඤ්චගොරසභෙසජ්ජානි අට්ඨ ච පානානි. නිවෙසනෙසු පන තෙසං චින්නං භික්ඛුසහස්සානං නිච්චපඤ්ඤත්තානෙවාසනානි හොන්ති, අන්නපාන මෙව පෙසුං යො යං ඉච්ඡති තස්ස තං යථිච්ඡිතමෙව සම්පජ්ජති. තෙසු අනාථපිණ්ඩිකෙන එකමෙව දිවසම්පි සත්ථා පඤ්හං අපුච්ඡිත පුබ්බො, සො කිර "තථාගතො බුද්ධසුඛුමාලො ඔතත්තියසුඛුමාලො උපකාරෝ මෙ ඤාතී'ති මඤ්ඤං ධම්මං දෙසෙන්තා කිලමෙය්යා"ති සත්ථරි අධිමත්තාසිනෙහෙන පඤ්හං න පුච්ඡති. සත්ථා පන තස්මිං නිසින්නමත්තෙ යෙව "අයං සෙට්ඨි මං අරහන්තබුද්ධානං රතනත්තයස්ස අන්තං නි කපඤ්ඤහසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යානි අලඞ්කතපටියත්තං

පවිසන්තං අත්තනෝ සිසං ඡඩ්ඩිතං, අනපේක්ඛිනී උපාදාබ්භිං භයං මංසං උබ්බත්තෙත්වා පාණසමං පුත්තදාරං පරිච්චජිත්වා පාරිභටේ පුරෙතරතෝ පරසං ධම්මදෙසනත්ථමේව පූරෙසි, ඉස ච අරහති තබ්බිධා නෙරකිකා"තී එකං ධම්මදෙසනං කථෙති යෙව.

තතෝ සාවත්ථියං සත්තාහමත්තෙ සන්නිපතිතෙ මහතී පරිසා ධම්මකථං සුත්වා පඤ්චකොටිමත්තා භික්ඛුයෝ අරියසාවකා ජාතා, තෙ කොටිමත්තා පුථුජ්ජනා. තෙසු අරියසාවකානං තෙ සෙව තිවිධා නී අතෙසුං—පුරෙභත්තං දුනං දෙනතී, පච්ඡාභත්තං ගන්ධමාලාදිහත්ථා වත්ථෙහත්ථා පූජාපානකාදිහත්ථා ගෙහාපෙච්චා ධම්මසවණත්ථාය ගච්ඡන්තති.

අථෙකදිවසං මහාපාලෝ අරියසාවකෙ ගන්ධමාලාදිහත්ථෙ විහාරං ගච්ඡන්තෙ දිස්වා "අයං මහාජනෝ කුහිං ගච්ඡතී"තී පුච්ඡිත්වා "ධම්මසවණායා"තී සුත්වා "අහම්පි ගමිස්සාමී"තී ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා, පරිසපරියන්තෙ නිසීදි.

බුද්ධා ච නාම ධම්මං දෙසෙන්තා සරණසීලපබ්බජ්ජාදිනං උපනිස්සයං ඔලොකෙත්වා, අජ්ඣාසයවසෙන ධම්මං දෙසෙන්ති තස්මා තං දිවසං සත්ථා තස්ස උපනිස්සයං ඔලොකෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ආතුපුබ්බිකථං කථෙසි. සෙය්‍යථීදං? දුනකථං සීල කථං සග්ගකථං කාමානං ආදීනවං ඔකාරං සංකිලෙසං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං පකාසෙසි. තං සුත්වා මහාපාලෝ සුට්ඨිතිලෙසා නිසීදිත්වා චින්තෙසි: "පරලොකං ගච්ඡන්තං පුත්තදීතරෝ වා ඤාතා වා නානුගච්ඡන්ති, ශරීරම්පි අත්තනා සද්ධිං න ගච්ඡති. කිමෙවං සරා වාසෙන පබ්බජිස්සාමී"ති. සෝ දෙසනාපරියොසානෙ සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. අථ නං සත්ථා "නත්ථි තෙ කොචි ආපුච්ඡිතබ්බයුත්තකෝ සෙය්‍යථී"තී ආහ. "තණ්හාධිකාහා පන මෙ ඤාතෙය්‍යා අත්ථී"ති. "තෙන හි තං ආපුච්ඡා"හි. සෝ සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ඤාතඝරං ගන්ත්වා ඤාතිවට්ටං පක්කොසාපෙත්වා "තාතෙ යං ඉමස්මිං කුලෙ සව්බසෙය්‍යකඤ්ච සබ්බසෙය්‍යකං ධනං නිස්සාය අත්ථි සබ්බන්තං තව භාරෝ පටිපජ්ජාහි තං" තී. "තුමෙහ පන කිං කරිස්සාමී"තී? "අහං සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිස්සං" තී. "කිං කථෙසි භාතිකා? එවං මෙ මාතරි මතාය මාතා විය පිතරි මතෙ පිතා විය ලද්ධා, ගෙහෙ වෝ මහා විභවෝ, සන්තා ගෙහං අජ්ඣාවසන්තෙහෙව පුඤ්ඤානි කාතුං, මා එවං අකත්ථා"තී. "තාතා! මයා සද්ධම්මං සුණන්තෙන සුතා, සත්ථාරා හි සණ්හසුඛුමං නිලකඛණං ආරොපෙත්වා ආදිබ්‍රහ්මචරියකං සලක්ඛණඛඤ්ඤං දෙසිතෝ, න සක්කා තෙහා ආකාරමත්තෙන වසන්තෙන පූරෙතුං පබ්බජිස්සාමි තාහා"තී. "භාතිකා! තාදිසං පි ච නාවත්ථ, මඤ්ඤලකාලෙ පබ්බජිස්සථා"හි. "තාත මඤ්ඤලකෙපි හි අත්තනා ගහිතපාදෝපි අනස්සවා ඔහායන්තී න විරළා විත්තායන්ති, කිමඞ්ග පන ඤාතකා, සචාහං තව වචනං න කරෝමි, සබ්බෙ පරිච්චජිත්වා පූරෙස්සාමී"තී.

''ජරා ජජ්ජරිතා මොහන්ති සත්තපාදා අනස්සවා,
සස්සා මෙ මිත්තසන්ථාවෙ කථං ධම්මං චරිස්සන්ති''ති.

''පබ්බජිස්සාමෙවාහං නාථා''ති තස්ස විරමන්තස්සෙව සත්තූ සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං ණත්ත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ ආචරි යුපජ්ඣායාදීසු සන්තිකෙ පඤ්චවස්සානි වසිත්වා වුත්තවසෙන පවාරෙත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා පුච්ඡි-''භන්තෙ ඉමස්මිං සාසනෙ කති ධුරානී''ති?

භාණ්ඩාගාරිකා විපස්සනාධුරන්ති මෙ යෙම ධුරානි භික්ඛු''නී, ''කතම ං පන භන්තෙ භණ්ඩාගාරිකං කතමං විපස්සනාධුරං''න්ති? ''අත්තනො පඤ්ඤාතුරුපෙන එකං වා මෙ වා නිකායෙ සකලං වා පන තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා තස්ස ධාරණං කථනං වාචනන්ති ඉදං භණ්ඩාගාරිකං නාම, සල්ලහුකවුත්තිනොා පන පණ්ඩිතෙනා සකාභිරතස්ස අත්තනොමෙව ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා සාතච්චකිරිය වසෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තඵලප්පත්තිනි ඉදං විපස්සනා ධුරං නාමා''ති. ''භන්තෙ අහං මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතො, ගණ ධුරං පූරෙතුං න සක්ඛිස්සාමි, විපස්සනාධුරං පන පූරෙස්සාමි, කම්ම ට්ඨානමෙව කථෙථා''ති. අථස්ස සත්ථා යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථෙසි. සො සත්ථාරං වන්දිත්වා අත්තනා සහගාමිනො භික්ඛූ පරි යෙසිත්වා සත්ත භික්ඛූ ලභිත්වා තෙහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා වීසං යොජනසතං මග්ගං ගන්ත්වා එකං මණ්ඩපං පවිට්ඨගාමං පත්වා තත්ථ සපරිවාරො පිණ්ඩාය පාවිසි. මනුස්සා චිත්තසම්පන්නෙන භික්ඛූ දිස්වා පසන්නචිත්තා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදාපෙත්වා පණී තෙනාහාරෙන පරිවිසිත්වා ''භන්තෙ කුහිං අය්‍යා ගච්ඡන්ති''ති පුච්ඡි ත්වා ''සුඨා ඵාසුකට්ඨානං උපාසකා''ති වුත්තෙ පණ්ඩිතමනුස්සා විහාරට්ඨානං ඉතිත්ථන්නං පරියෙසන්තීති සුත්වා ''භන්තෙ සබ්බෙව අය්‍යා ඉමං තොමාසං ඉධ වසෙය්‍යුං මයං සරණෙසු පතිට්ඨාය සීලානි සමාදියිස්සාමා''ති ආහංසු. තෙපි ''මයං ඉමානි කුලානි නිස්සාය භවිස්සරණං සාරිස්සාමා''ති අධිවාසෙසුං මනුස්සා තෙසං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා විහාරං පටිජග්ගිත්වා රත්තිට්ඨානදිවා ට්ඨානානි සම්පාදෙත්වා අදංසු. තෙ නිබද්ධං තමෙව ගාමං පිණ්ඩාය පවිසන්ති. අථ නෙ එකා වෙජ්ජා උපසංකමිත්වා ''භන්තෙ බාලානං වසනට්ඨානෙ අඵාසුකම්පි නාම හොති, තස්මිං උප්පන්නෙ මයාහං කථෙය්‍යථ හෙසජ්ජං කරිස්සාමී''ති පවාරෙසි. ථෙරො විස්සු පනාදිකදිවසෙ තං භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා පුච්ඡි-''ආවුසො ඉමං තොමාසං කතිහි ඉරියාපථෙහි විහාරමෙසථා''ති? ''චතූහි භන්තෙ''ති. ''කිං පනෙතං අවුත්තසා පතිරූපං නනු අප්පමත්තෙහි භවිතබ්බං? මයං හි ඛරමාණස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ආගතා, බුද්ධා ච නාම න සක්‍යා භාතෙය්‍යෙන ආරාධෙතුං, කාලඤ්ඤුඣානාභියොගෙන ඛොතෙ ආරාධෙතබ්බා, පමත්තස්ස ච නාම චතූසු අපායා සකගෙකාසදිසා අප්පමත්තා ඛොථාවුසො''ති.

''තුම්හෙහ පන භන්තෙ''ති? ''අහං තිණ්ණං ඉරියාපථානං සීතිනාමෙ සභාමි, පිට්ඨිං න පසාරෙස්සාමි ආවුසො''ති. ''සාධු භන්තෙ අප්පමත්තා හොථා''ති.

තෙරස්ස නිද්දුං අනොහනමන්තස්ස පඨමමාසෙ අතිසන්තානන්ත අනබිරතගොචරුප්පත්ති; ඕදුම්බරතො උදකඩාරා විය අකඩ්ඪි අසඤ්ඤාරා පගඤ්ඤනති. සො සබ්බරත්තිං සමණධම්මං කත්වා අරුණුග්ගහ මනෙ ඔඝිතං පච්ඡිත්වා නිසීදි. භික්ඛූ භික්ඛාචාරවෙලාය තෙරස්ස සන්තිකං උපසංකමිත්වා ''භික්ඛාචාරවෙලා'ද්‍ය භන්තෙ''ති ආහංසු ''නෙසඤ්ඤාවුසො භණ්ඩථ පත්තචීවරං''ති අත්තනොපි පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා නික්ඛම්. භික්ඛූ හස්ස අකඩ්ඪි පඤ්ඤරන්තෙ දිස්වා ''කිමෙතං භන්තෙ''ති පුච්ඡිංසු. ''අකඩ්ඪි මෙ ආවුසො වාතා විජ්ඣන්තී''ති. ''නනු භන්තෙ මෙජ්ඣකභූතා පවිරීතා, තස්ස කථෙම.''ති. සාධු වුසො''ති. තෙ වෙජ්ජස්ස කථෙසුං. සො තෙලං පචිත්වා පෙසෙසි. තෙරො නාසාය තෙලං ආසිඤ්චන්තො නිසින්නකොව ආසයට්ඨිත්වා අන්තොගාමං පාවිසි. වෙජ්ජෙ දිස්වා ආහ ''භන්තෙ අය්‍යස්ස කිර අහිඩ්ඩිවාතො විජ්ඣතී''ති? ''ආම උපාසකා''ති. ''භන්තෙ මාසා තෙලං පචිත්වා දෙසිතං නාසාය වො ආසිතං''ති? ''ආම උපාසකා''ති. ''ඉදානි කීදිසං''ති? ''රුජ්ජතෙව උපාසකා''ති. වෙජ්ජෙ 'ඉමා එකවාරෙනෙව වූපසමනසමත්ථං තෙලං පහිතං, කින්නු බො රොගො න වූපස මෙතී'ති චින්තෙත්වා ''භන්තෙ නිසීදිත්වා වො ආසිත්තං නිපජ්ජිත්වා''ති පුච්ඡි. තෙරො තූණ්හි අහොසි. පුනප්පුනං පුච්ඡි; මිනොපින කථෙසි. සො ''ඒතහරං නත්ථි තෙරස්ස වසනට්ඨානං ඔලොකෙස්සාමි''ති චින්තෙත්වා ''තෙන හි භන්තෙ භවජ්ජථ.''ති තෙරං වන්දිත්වා විහාරං ගන්ත්වා තෙරස්ස වසනට්ඨානං ඔලොකෙන්තො චඩ්ඩකමණ්ඩනිසීදනට්ඨානමෙව දිස්වා සයනට්ඨානමදිස්වා ''භන්තෙ නිසීදනෙනහි වො ආසිත්තං නිපන්නෙහි'ති? පුච්ඡි. තෙරො තූණ්හි අහොසි. ''මා භන්තෙ එවමකත්ථ, සමණධම්මිකා නාම යථිරෙ යාපෙන්තා භික්ඛා කාතුං, නිදජ්ජිත්වා ආසිඤ්චථා''ති පුනප්පුනං යාචි ''භවජ්ජථාවුසො මමන්තරා ජානිස්සාමී''ති. තෙරස්ස ච තත්ථ නෙව සැතිං න සාලොහිතා අවට්ඨි, කෙන සද්ධිං මන්තෙස්සං? කරජ කායෙන පන සද්ධිං මන්තෙත්වා, ''වදෙහි තාව ආවුසො පාලිත තවං කිං අකඩ්ඪි ඔලොකෙස්සසි උදාහු බුද්ධභාසිතන්ති? අනමතග්ග සංසං හි භංසාටවිමටවිං තව අනුබන්ධිකකාලස්ස භණ්ඩා නත්ථ, අනෙකාන් පන බුද්ධභාසිතානි බුද්ධභක්ඛස්සානි අතිහාරීනි, හොසු තෙ එකවුඤ්ඣාපි සපරිවාරෙණ, ඉදානි ඉමං අනොහා විස්සං තයෙ මාසෙ න හිපජ්ජිස්සාමීති ගතා මාණවං බන්ධිං, තස්මා විසඩ්ඩී හෙ තස්සයනතු වා හිජ්ජතාතු වා බුද්ධභාසිතමෙව ධාරෙහි මා විසඩ්ඩිනී''යි හුනකාරං ගවදෙන්තා ඉමා ගාථා අභාසි:—

''විසඩ්ඩී භායතඤ්ඤ මමාසීයානි සොතානි භායානි තථෙව දෙහං, සබ්බම්පිදං භායති දෙහනිස්සිතං කිං කාරණා පාලිත නං පමජ්ජසි,

චක්ඛුනි ජීරන්තේ මම්මාසිහාති සොතාති ජීරන්ති තථේව කායෝ, සබ්බම්පිදං ජීරති කායනිස්සිතං කිං කාරණා පාලිත ත්වං පමජ්ජසි. චක්ඛුනි නිජ්ජන්තේ මම්මාසිහාති සොතාති නිජ්ජන්ති තථේව රූපං, සබ්බම්පිදං නිජ්ජති රූපනිස්සිතං කිංකාරණා පාලිත ත්වං පමජ්ජසි''ති

එවං ත්‍වම්පි කථානි අත්තනෝ ඔවාදං දත්වා නිසින්නකොව නාපුඨකම්මං කත්වා කාළං පිණ්ඩාය පාවිසි වෙජ්ජෝ දිස්වා ''කිං භන්තෙ නාපුඨකම්මං කතං''ති පුච්ඡි ''ආම උපාසකා''ති. ''කිදිසං භන්තේ''ති ''රාජකෙව උපාසකා''ති. ''නිසිදිත්වා වෝ භන්තා කතං නිපජ්ජිත්වා''ති? ථෙරෝ තුණ්හී අහොසි. පුනප්පුනං පුච්ඡිය මාහෙපි න කිඤ්චි කථෙසි. අථ නං වෙජ්ජෝ ''භන්තා තුම්හෙහි සප්පායං න කථෙථ අජ්ජපට්ඨාය අහමෙව තෙලං පක්කන්තේ මා චිත්තං, අහම්පි මයා වෝ තෙලං පක්කන්තේ න විත්තාමි'' ති ආහා සෝ වෙජ්ජස්ස පච්චක්ඛාතෙ විකාරං ගන්ත්වා ''වෙජ්ජෙනාපි පච්චක්ඛාතෙ නාසි ඉරියාපථං මා විස්සජ්ජි සමණා''ති:—

''පච්චක්ඛිතෙනා තිකිච්ඡාය වෙජ්ජෙනා සි විවජ්ජිතෙ,
නිස්සතෙ මච්චුරාජස්ස කිං පාලිත පමජ්ජසී''ති.

ඉච්චාය ථෙරාය අත්තානං ඔවදිත්වා සමණධම්මං අකාසි. අථ සෝ මිත්තසන්ථවෙන යාගෙ අතීතකථෙන්ත අපුබ්බං අචරිමං අකාසීති වෙව කිලෙසා ච පහීජ්ජිංසු. සෙසා සුක්ඛවිපස්සකා අරහා ඛුත්වා සබ්බෙ පවිසිත්වා නිසීදි. භික්ඛූ භික්ඛාචාරවෙලාය ආගන්ත්වා ''භික්ඛාචාර කාලෝ භන්තෙ''ති ආහංසු. කාලෝ ආවුසෙ''ති? ''ආම භන්තෙ''ති. ''තෙනෙහි ගච්ඡථා''ති. ''කිං තුම්හෙ පන භන්තෙ''ති? අක්ඛීනි මෙ ආවුසෙ පරිහීනානි''ති. තෙ තස්ස අක්ඛීනි ඔලොකෙත්වා අසඤ්ඤපුණ්ණෙ දිස්වා ''භන්තෙ මා චින්තයිත්ථ මයං වෝ පවිජගඤ්ඤාමා''ති ථෙරං අස්සාසෙත්වා කත්තබ්බයුත්තකං වත්තපටිවත්තං කත්වා ගාමං පවිසිංසු. මනුස්සා ථෙරං අදිස්වා ''භන්තෙ අම්හාකං අයෙ කුහිං''ති පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා යාගුං පෙසෙත්වා සයං පිණ්ඩපාතං ආදාය ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා පාදමූලෙ පතිට්ඨමානා රොදිත්වා ''මයං භන්තෙ පවිජගයිස්සාම තුම්හෙහි මාවිනාභාවිනෝ''ති සමස්සාසෙත්වා පක්කමිංසු. තතො පට්ඨාය නිබද්ධං යාගුභත්තං විහාරමෙව පෙසෙන්ති ථෙරොපි ඉතරෙ ඨපෙත්වා භික්ඛූ නිරන්තරං ඔවදති. තෙ තස්සෙවාවිදූ ඨත්වා උපසම්පදාය පවාරණාය සබ්බෙව සහ පටිසම්භිදා අරහත්තං පාපුණිංසු. තෙ වුත්ථවස්සා ච පන සත්ථාරං දිට්ඨුකාමා ත්වා ථෙරං ආහංසු ''භන්තෙ සත්ථාරං දට්ඨුකාමම්හා''සි. ථෙරෝ තෙසං වචනං සුත්වා චින්තෙසි—''අහං ද්‍රබ්බලෝ අත්තනාව්ගෙන ච අමනුස්සපරිග්ගහිතා අවවී අත්ථි, මයි එතෙසු සඳ්ධිං කථෙන්තෙ සංබ්බ කිලෙසිස්සන්ති, භික්ඛම්පි ලභිතුං න සක්ඛිස්සන්ති, ඉමෙ පුරෙ කරමෙව පෙසෙස්සාමී''ති. අථ නෙ ආහ ''ආවුසො තුම්හෙහි පුරෙතං

ගච්ඡථා''ති. ''තුම්හෙ පන ගණෙඤ''ති? ''අහං දුබ්බලෝ අත්තානං මඤ්ඤෙ ච අමනුස්සපරිග්ගහිතා අවීචි අත්ථි, මම තුම්හාකං සද්ධිං ගච්ඡන්තෙහි සබ්බෙ කිලමිස්සථ තුම්හෙ පුරතෝ ගච්ඡථා''ති. ''මා ගණෙත එවං කරිත්ථ මයං තුම්හාකං සද්ධිංයෙවාගතා නම්සසාමා''ති. ''මා වෝ ආවුසෝ එවං රුච්චිත්ථ එවං සන්තා මය්හං අඵාසුකං භවිස්සති, මය්හං කණ්ණවේධා තුම්හෙ දිස්වා පුච්ඡිස්සන්ති, අථස්ස මම විසඤ්ඤං පරිභින්නභාවං ආරොචෙස්සථ, සෝ මය්හං ඝනනිසානං සඤ්ඤි ඳෙව පහිණිස්සති, තෙන සද්ධිං ආනවජ්ජිස්සාමි, තුම්හෙ මම එව ගෙන දසබලඤ්ච අසීතිමහාථෙරෙ ච වන්දථා''ති තෙ උය්යොජෙසි.

තෙ ථෙරං ඛමාපෙත්වා අඤ්ඤාතකාමං පුච්ඡිංසු, මනුස්සා තෙ නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං දත්වා ''කිං භන්තෙ අය්‍යානං ගමිතාකාරෙ පඤ්ඤායති''ති? ''ආම උපාසකා සත්ථාරං දට්ඨුකාමම්හා''ති. තෙ පුනප්පුනං යාචිත්වා තෙසං ගමනචිත්තමෙව ඤත්වා අනුගන්ත්වා පරිදෙවිත්වා නිවත්තිංසු. තෙපි අනුපුබ්බෙන ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරඤ්ච අසීති මහාථෙරෙ ච ථෙරස්ස වත්තෙන වන්දිත්වා පුන දිවසෙ යථා ථෙරස්ස කණ්ණවේධා විසති තං මීළිං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. කුටුම්බිකා තෙ සඤ්ජානිත්වා නිසීදාපෙත්වා කතපටිසන්ථාරා ''කුති භන්තෙ මෙනකුගී''ති පුච්ඡි අථස්ස තෙ ඉතං පවත්තිං ආරොචෙසුං. සෙඨි තෙසං පාදමූලෙ පවට්ටෙත්වා රොදිත්වා. පුත්තං. ''දුදූනි භන්තෙ කිං කාතබ්බං''ති. ''ථෙරෙ ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ ගමනං පච්චාසිංසති ගතකාලෙ තෙන සද්ධිං ආගච්ඡිස්සති''ති. ''අයං මෙ භන්තෙ භාගිනෙය්‍යා පාලිතො නාම, එතං පෙසෙථා''ති. ''එවං පෙසෙතුං න සක්කා මඤ්ඤෙ පරිපක්කා අත්ථි, පබ්බාජෙත්වා පෙසෙතුං වට්ටති''ති. ''එවං කත්වා පෙසෙථ භන්තෙ''ති. අථ නං පබ්බාජෙත්වා අඩ්ඪමාසමත්තං විවරගහණාදීනි සික්ඛාපෙත්වා මඟ්ගං ආචික්ඛිත්වා පහිණිංසු. සෝ අනුපුබ්බෙන තං භාවං පත්වා භාගිනෙය්‍යස්ස එකං මහල්ලකං දිස්වා ''ම්ම කාමං නිස්සාය කොචි ආරක්ඛදෙවතා විහාරෙ අත්ථී''ති පුච්ඡි ''අත්ථි භන්තෙ''ති. ''කො තත්ථ වසතී''ති? ''පාලිතත්ථෙරො නාම භන්තෙ''ති. ''මයඤ්ච මෙ ආචික්ඛථා''ති. ''ගච්ඡ භන්තෙ''ති. ''ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍යම්හ''ති. අථ නං ගන්ත්වා විහාරං පෙසි. සෝ ථෙරං වන්දිත්වා අඩ්ඪමාසමත්තං වත්තපටිවත්තං කත්වා ථෙරං සම්මා පටිජග්ගිත්වා ''භන්තෙ මිත්තකුලකුටුම්බිකා මෙ කුමාරකස්ස ආගමනං පච්චාසිංසති එථ ගච්ඡාමා''ති ආහ ''තෙනහි මේ යට්ඨිං ගණ්හාහී''ති. සෝ යට්ඨිකොටිං ගහෙත්වා ථෙරෙන සද්ධිං අනෙකා ගාමං පාවිසි. භික්ඛුසඝා තෙ නිසීදාපෙත්වා ''කිං භන්තෙ ගමනා කාරො මෙ පඤ්ඤායති''ති පුච්ඡිංසු ''ආම උපාසකා ගණ්හිත්වා සත්ථාරං වන්දිස්සාමී''ති.

තෙ භාණකස්සකාරෙන යාචිත්වා අලභන්තා ථෙරං උය්යොජෙත්වා උපචාරපථ ගන්ත්වා රොදිත්වා නිවත්තිංසු. සාමණෙරෝ ථෙරං

සට්ඨියොජනිකෝසියං ආදාය සබ්බත්ථකා අත්ථියං සාටකං නගරං නාම ථෙරස්ස උපනිස්සාය වුත්ථවස්සාභාවං සම්පාපුණි. සො තත්ථ නිත්තඛමිත්වා අරඤ්ඤේ ඝාසිච්ඡා ඝාසිත්වා කුරුන්ති උක්ඛිර නත්ථිකා එකිස්සා ඉත්ථියා ගීතසද්දං සුත්වා සරෙ නිමිත්තං ගණ්හි.

ඉත්ථිසද්දෝ විය හි අඤ්ඤෝ සද්දෝ පුරිසානං සකලසරීරං එරති ඛා ඨුං සමත්ථෝ නාම නත්ථි. තෙනාහ භගවා –"නාහං භික්ඛවෙ අඤ්ඤං එකසද්දම්පි සමනුපස්සාමි යෝ එවං පුරිසස්ස චිත්තං පරියාදාය තිට්ඨති, යථයිදං භික්ඛවෙ ඉත්ථිසද්දෝ"ති. සාමණෙරොපි තස්ස නිමිත්තං ගහෙත්වා සට්ඨිකොටිං ඕහාය ඡෙත්වා "නිට්ඨථ තාව භණ්ඩා කිච්චමෙම අත්ථී"ති තස්සා සන්තිකං ගතො. සා තං දිස්වා තුට්ඨා අගාසි. සො තාය සද්ධිං සීලවිපත්තිං පාපුණි. ථෙරො චින්තෙසි "ඉදානෙවෙකො ගීතසද්දං සුණිත්ථ, සො ච බො ඉත්ථියා, සාමණෙරොපි විරාගත්ති, සො සීලවිපත්තිං පත්තෙතා භවිස්සතී"ති. යොපි අත්තනෙතා කිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා ආගතත්තා "ඝච්ඡාම භණ්ඩා"ති ආහ, අථ නං ථෙරො පුච්ඡි "පාපෙ ජානං'සි සාමණෙරා"ති සො තුණ්හී භූතා පුනප්පුනං පුච්ඡිතොපි න කිඤ්චි කථෙසි අථ නං ථෙරො ආහ "නාදිසෙන පාපෙන මම සට්ඨිකාටිඝහණිකිච්චං නත්ථී"ති. සො සංවෙගප්පත්තෙතා කාසායානි අපනෙත්වා ගිහිවෙසං පරිදහිත්වා :"භන්තෙ පුබ්බ අහං සාමණෙරෝ ඉදානි පනම්හි නිගි ජානෙ පබ්බජන්තොපි චාහං න සද්ධාය පබ්බජිතො, මඤ්ඤෙ පරිපඤ්ඤයෙන පබ්බජිතො එථ ඝච්ඡාමා"ති ආහ. "ආවුසො ඛීණාසවා පාපො පි පාපො සමණාපාපොපි පාපො යෙව්, එවං සාමණෙරභාවෙ ඨත්වාපි සීලමත්තං පූරෙතුං නාසක්ඛි, ගිහී භූත්වා කිං නාම කල්‍යාණං කරිස්සසි? තාදිසෙන පාපෙන මෙ සට්ඨිකාටිඝහණකිච්චං නත්ථී"ති: "භන්තෙ අමනුස්සපදද්දවො මඤ්ඤෙ භූතෙහිපි අත්ථි, කථං ඉධ වසිස්සථා"ති? අථ නං ථෙරො "ආවුසො එවං මා එවං චින්තයි, ඉඩෙව මම නිපජ්ජිත්වා මරණභයාපි අපරාපරං පවත්තෙවනභයාපි තයා සද්ධිං ගමනං නාම නත්ථී"ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි: —

"කදාහං භතවස්සාසු කන්තාරද්ධානමාභතො,
සෙමානකො න ඛච්ඡාමි නත්ථි බාලෙ සභායතා.

"කදාහං භතවස්සාසු කන්තාරද්ධානමාභතො,
මරිස්සාමි නො ගමිස්සාමි නත්ථි බාලෙ සභායතො"ති.

තං සුත්වා ඉතරො සංවෙගජාතො "භාරියං වත මෙ සාහසිකං අනනුච්ඡවිකං කම්මං කතං"ති බාහා පගය්හ කන්දන්තො වන සණ්ඩං පක්කාමි. තථා පන්නන්නොව අහොසි. –

ථෙරස්සාපි සීලතෙජෙන සට්ඨියොජනාසාමං පණ්ණාස යොජනම්ත්ථතං පණ්ණරසයොජනබහලං ජයසුමන පුපඵවණ්ණං නිසිදනුට්ඨානකාලෙ ඔනමනුනමනපසාධිකං සකසස දෙව

රඤ්ඤෝ පඤ්ඤත්තිලක්ඛණං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සෙසකා "කො නු බෝ මං ඨානා චාවෙතුකාමො"ති ලොභං ඔලොකෙන්තා දිබ්බන චක්ඛුනා තෙරං අද්දස. තෙනාහු පොරාණා:-

"සහසයඤ්ඤෙනා දෙවිඤ්ඤූ දිබ්බා චක්ඛූ විසොධයි,
පාපගරහී අයං යාළෝ අත්ථිවං පරිදාහයි."

"සඤ්ඤයඤ්ඤෙනා දෙවිඤ්ඤූ දිබ්බා චක්ඛූ විසොධයි
ධම්මගරූබෝ අයං පාලෝ තිට්ඨන්නා සාසනෙ රතෝ"ති.

අථස්ස එතදහොසි: "ඨවිකං ඛීරරුක්ඛස්ස පාපකරණෙනා ඛමං කාරණස්ස අත්තනස්ස ආරොචනං වා කරිස්සාමි, මුඛා මේ සත්ථඛං ඵාලෙය්‍ය, ගීවාය වා පිසිතං ඛාදෙය්‍යා"ති. තෙනාහු:-

"සහසඤ්ඤෙනා දෙවිඤ්ඤූ දෙවින්ද්‍රස්සිරිධරෝ,
ඛමාපෙසි ඉමිඤ්ඤාහං ඨානුපාලූපජීවිකං."

උපසඤ්ඤාය ච පනා ථෙ සෙසමිදූරෙ පදක්ඛිණං අකාසි අථ නං ථෙරෝ පුච්ඡි "කෝ ඒතෝහි, අහං ගණ්හෙ අදිසතෝ"ති, "කුහිං යාසී ඵපාසකා"ති, "ඨාවජ්ජියං භාණන්තා"ති, "කෙන ආවුසෝ"ති, "අයෙන පන භගවතා කුහිං ගමිස්සසී"ති, අඤ්ඤපි තෙන්වෙව සඞ්ගීසසාමී"ති "ඉමෙ හි එකතොව ඉවත්තා භගවතෝ"ති "අහං දුබ්බලපඤ්ඤා මයා ගදිතං ඛණ්ඩනයස්ස තාව පාකටං කරිස්සාමී"ති, "ඒසාහං අච්චාසනං නත්ථි අත්තනි අපෙතෙ තථි ඛණ්ඩනයං දස්සු පුඤ්ඤඤ්ඤරිවත්තුස්ස එතං ලූසියාමි ඒතෙතෙ මි ඉවෙ ඛණෙනා"ති.

ථෙරෝ "ඒතෙනා යුත්තං ඛමියෙනී"ති චිත්තෙනෙවා "තෙනහි තවේ කොටිං ඛණ්ඩ ලාභසක්කාරා"ති ආහ. සෙසකා තථා සඤ්ඤා පඨිත්වා ඔඩිඛපත්තෙනා ඛණ්ඩනයමෙව පෙතවත්තං සමපාපයි. ථෙරෝ ඔඩිඛපත්තවිදිතභාවං ඤත්වා "කථෙසෝ සඤ්ඤා"ති පුච්ඡි. "සුවිසුද්ධං ඛඨෙනා"ති. "ඉදානි පුබ්බ මයං ඛමණකාලෙ විරෙන ගණ්හිතා"ති "අහං එවඤ්ඤමෙතං ජානාමී ඛතෙනා"ති. තසමිං ඛණෙ ථෙරෝ "නායං මනුස්සෙ ඛදිත්වා ඛමියෙනී"ති සල්ලක්ඛෙසි.

"සහසයඤ්ඤෙනා දෙවිඤ්ඤූ දෙවරජ්ජ්‍ඨිරිධරෝ,
ඛඩිඛිබ්බාහං තං මිඤ්ඤ නිපජ්ඤාවිජ්ඤමාඛමී"ති.

ඉතා ථෙරං ථෙ සෙසා සත්ථා තණ්හාවිතුමිකෙන කාරිතා පණ්ණසාලං පෙවිසිත්වා ථලමඤ්ඤෙ නිසීදිත්වා පියසඛාය වචෙනෙන සසෙ ඤාණඤ්ඤං පුච්ඡි "ඛම්මපාලා"ති පඤ්ඤාසිත්වා "කිං ඛම්ම"ති, "ඒථ්‍ඨිසාගා යාවං ජානාසී"ති? "හ ජානාමි කිං පන ථෙරෝ ආඛතෙනා"ති? "ඒව ඛම්ම ඉදානෙතං ඒකාරං ඛතෙත්වා ථෙරං සාසා කාරිතාපණ්ණසාලායං නිසීඛාපෙතා දිඤ්ඤං ආඛතෙනාමී"ති විත්වා පඛාමි.

කුටුම්බිකොපි ඒකාරං සුත්වා ථෙරං දිස්වා පාදමූලෙ පවච්ඡිත්වා ගොතා රොදිත්වා "ඉදං දීඝ්ඝ අහං භගවතා කුමිකානං පබ්බජිතුං නාදාසිං"ති ඇදිත්වී ඔඛා ඛම් කුසකුරුණෙ ඇතිත්වා ථෙරස්ස

සත්ථිකෙ පඤ්ඤාපේසි "අඤ්ඤොසාමඤ්ඤො සාණුසත්තාදීනි ආහරිත්වා ථෙරං උපට්ඨහථා"ති පටිපාදෙසි.

සාමණෙරෝ වත්තපටිවත්තං කත්වා ථෙරං උපට්ඨහිංසු. අථෙකදිවසං දිසාවාසිකො භික්ඛු සත්ථාරං පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමී''ති ජේතවනං ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා, අසීත්යනුබ්‍යඤ්ජනානි දිස්වා පිණ්ඩාරව රීතිං ඔරුන්නා වත්තුපාලත්ථෙරස්ස සමීපට්ඨානං පත්වා තම්පි පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමා'ති සායං තදභිමුඛා අගමිංසු. සත්ථාපි බුද්ධුපට්ඨානවෙලාය උට්ඨහි. තෙ ''ඉදානි සයනගබ්භං පවිසිත්වා උට්ඨහි, තතො පංසුකූලං ගන්ත්වා පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමා''ති නිට්ඨහිංසු. දෙවෙලා පඨමයාමං විස්සජ්ජිත්වා මඤ්චිමයාවෙ විහරන්තා. ථෙරොපි ආරද්ධවිරියතාය ආවජ්ජිත්වඛණවෙධිතාය, තස්මා පච්ඡිමයාමෙ වඛණ්ඩිතං ඔහරි. තදා පන නවවට්ටාය භූමියා බහූ ඉන්දඝණකාපකා උට්ඨහිංසු, තෙ ථෙරෙ චඞ්කමනෙන යෙභුය්‍යෙන වීපජ්ජිංසු. අනෙතවාසිකා ථෙරස්ස චඞ්කමනට්ඨානං කාලසෙසෙව න සම්මජ්ජිංසු. ඉතරෙ භික්ඛූ ''ථෙරස්ස වත්තනට්ඨානං පස්සිස්සාමා''ති ආගන්ත්වා චඞ්කමනෙ මහපාණකෙ දිස්වා ''කො ඉමස්මිං චඞ්කමතී''ති පුච්ඡිංසු. ''අම්හාකං උපජ්ඣායෙ, භන්තෙ''ති. තෙ උජ්ඣායිංසු 'පස්සථ සමණස්ස කම්මං ඇවඛුඛාලෙ නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්තෙ, කිඤ්චි අඤ්ඤාසි ඉදානි වඛුඛවිකාලඛාලෙ චඞ්කමාමි'ති එත්තකෙ පාණෙ මාරෙසි, අත්ථං කරිස්සාමී'ති අනත්ථං කරී''ති. අථ තෙ භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං ''භන්තෙ චඛුපාලත්ථෙරො චඞ්කමාමී''ති බහූපාණකෙ මාරෙසී''ති. කිං පන සො සුමෙධෙන මාරෙන්තො දිට්ඨොති? ''න දිට්ඨො භන්තෙ''ති. ''යථෙව සුමෙධ තං න පස්සථ, තථා සොපි තෙ පාණෙ න පස්සති, ඛීණාසවානං මරණවෙතනා නාම නත්ථි භික්ඛවෙ''ති. ''භන්තෙ අරහත්තස්ස උපනිස්සයෙ සති කස්මා අන්ධො ජාතො''ති? ''අත්තනා කතකම්මවසෙන භික්ඛවෙ''ති. ''කිං පන භන්තෙ තෙන කතං''ති? ''තෙන හි භික්ඛවෙ සුණාථ.''

අතීතෙ බාරාණසියං බාරාණසිරාජෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ එකා වෙජ්ජා කාමභොගිනිං චරිත්වා මෙත්තකම්මං කරොන්තෙ එකං චඛුදුබ්බලං ඉත්ථිං දිස්වා පුච්ඡි ''කින්නෙ අම්හුකං''ති? ''අඤ්ඤං න පස්සාමී''ති. ''ඉධාගච්ඡ, තෙ කරොමි''ති. ''කරොහී සාමී''ති ''කිමෙව දස්සසී''ති? ''නව මෙ අක්ඛීනි පාකතිකානි කාතුං සක්කා සසෙති, අහං තෙ සද්ධිං පුත්තධීතාහි දාසී භවිස්සාමී''ති. සො සාධූති පටිඤ්ඤං සංවිදහි. එකදිවසඤ්ඤෙවස්ස අක්ඛීනි පාකතිකානි අකාසුං. සා විනෙසි ''අහං එතස්ස ප්‍රත්තධීතාහි සද්ධිං දාසී භවිස්සාමී'ති පටිඤ්ඤාසිං, න ඉඛා පන මං සමණිකාය සම්මුඛචරිස්සති, වඤ්චෙස්සාමි නං''ති සා දෙවජ්ජසඤ්ඤාය ඝරදුවාරං ගන්ත්වා ''පුබ්බෙ මෙ අක්ඛීනි ඛණ්ඩානං රුජිංසු, ඉදානි අතිවෙලතරං රුජ්ජන්තී''ති ආහ වෙජ්ජෝ, ''අයං මං ඔසධත්ථාය කීතදාසී අකතුඤ්ඤාහිං, න මෙ එතාය දින්නභණ්ඩං අත්ථෙ ඉදානෙව නං අඤ්ඤං කරිස්සාමී''ති

විනෙත්වාති ඔතරං ඔතරන්තා යථාරුතං තමත්ථං ආවිකරොන්ති. සා හි අත්ථතො අභින්නා. සො එතං ඔතරණභූමිං ගච්ඡන්තොති යොජනා. යස්සා ගතියා ගමනිකං ඔතරන්තා ''සඤ්ඤාගතිං ඉමං ඔතරිත්වා අත්තත්ථාභිසමයාභිමුඛතාය අත්තත්ථාභිසමයං පාපුණිස්සතී''ති අත්ථතො වෙ අත්ථානි දීපෙන්තා එවං විත්ථාරෙන්තීති දට්ඨබ්බා. සෙසං සබ්බත්ථ පාකටමෙව අනොසිරිකත්තා.

නිත්තණ්හතාය තණ්හං මම පුත්තෙසනාදිකං තණ්හාසම්භවං පවිජ්ඣිතා පවත්තෙතා අනුබන්ධිං පාපකම්මං ඛි නාමෙතං ධුරං වහතෙතා බලිබද්දස්ස පදං විත්තකා විය අනුඛවිජ්ඣතීති ඉදං දිස්වා කථෙන්තා අනුසන්ධිං සබ්බෙහි පතිට්ඨාපිතමඤ්ඤිංසු. සාසනං රාජමුද්දාය ලඤ්ඡෙතෙතා විය ඛම්මි ණ්ඣං ඉමිං කාථමාහ:-

''මමෙතං පුබ්බිඛඤ්ඤා ඛම්මා මමෙතා සෙට්ඨා මමෙතාමය,
මිතසා ඛෙ පදුට්ඨෙන භාසතී වා කරොති වා
තතොතං දුක්ඛමන්වෙති චක්කංව වහතෙතා පදං''ති.

තත්ථ ''මමෙතා''ති සාමාවචරකුසලාදිභෙදං සබ්බම්පි විදහුම්භිකවිත්තං. ඉමස්මිං පන පදෙ තදා තස්ස වෙජ්ජස්ස උපපත්තිවිත්ත වසෙන නියමිතමාහ. වච්ඡපාලියමානං පරිවිජ්ජියමානං දෙව නස්සසඤ්ඤිතං පරිභසමපජ්ජනවිත්තමෙව ලබ්භති. ''පුබ්බිඛඤ්ඤා:''ති ඉමස්ස පඨමභාණවාරා භුත්වා සම්පත්තාභතා ''ඛම්මා:''ති ඛුණ්-දෙසනා-සරියත්ති-නිස්සත්තනිජ්ජීවභෙන චත්තාරො ඛම්මා නාම. වුත්තං:-

''තත්ථ ඛම්මා අධම්මා ච උභො සම්මිස්සකිනො
අධම්මා නිරයං ඔතති ඛම්මා පාපෙති සුගතිං''ති.

අයං ඛුණ්ඛම්මා නාම. ''ඛම්මං වො භික්ඛවෙ දෙසිස්සාමි ආදි කල්යාණං''ති අයං දෙසනා ඛම්මා නාම. ''ඉධ පන භික්ඛවෙ එකච්චෙ කුලපුත්තා ඛම්මං පරියාපුණන්ති සුත්තා ගෙය්‍යං''ති අයං පරියත්තිඛම්මා නාම. ''තස්මිං ඛො පන සමයෙ ඛම්මො හොති උපට්ඨිතා ඛන්ධා හොන්ති''ති අයං නිස්සත්තඛම්මා නාම. නිජ්ජීවඛම්මොපි එසෙව. එවං තෙසු ඉමස්මිං ඨානෙ නිස්සත්ත නිජ්ජීවඛම්මා අධිප්පෙතා. සො අත්ථතො තයො අරූපිනොා ඛන්ධා-''වෙදනාක්ඛන්ධා සඤ්ඤාක්ඛන්ධා සඞ්ඛාරක්ඛන්ධා''ති. එතෙ හි මමො පුබ්බඛඤ්ඤමා එතෙසන්ති=''මමො පුබ්බඛඤ්ඤමා'' නාම. කථං පනෙතෙසං ඤඤං එකවත්ථුකා එකාරම්මණා. අපුබ්බං අචරිමං එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජමානතා මමො පුබ්බඛඤ්ඤමා නාම හොන්තීති? උප්පාදදීපනතා. යථා හි බහූසු එකතො කාමාවචරාදිකම්මානි කරොන්තෙසු ''මමො එතෙසං පුබ්බඛඤ්ඤමා''ති වුච්චති යො තෙසං පඨමයො හොති යං නිස්සාය තෙ තං කම්මං කරොන්ති, සො දාතෙතා වා මාතෙතා වා තෙසං පුබ්බඛඤ්ඤමා'ති වුච්චති. එවං සම්පදමිදඤ්ච වෙදිතබ්බං ඉති උප්පාදපඨමයතාවසෙන මමො පුබ්බඛඤ්ඤමා එතෙසන්ති මමොපුබ්බඛඤ්ඤමා. නනු ච මමෙ අනුප්පජ්ජන්තෙ උප්පජ්ජතු සඤ්ඤාදයා. මමො පන එකදෙවස්ස චෙතාගිකස්ස අනුප්පජ්ජන්තෙපි උප්පජ්ජනතා. අධිපතිභාවෙන පන මමො සෙට්ඨෙ

එතෙසනන්ති-මෙසනාසඞ්ඛාතා. යථාහි චොරාදීනං චොරජේට්ඨකාදයෝ අධිපතිනෝ සෙට්ඨිනෝ. තථා නෙක්ඛම්මපි නිස්සරණන්ති මඤ්ඤමානෙට්ඨිනෝ යථා පන දුරාගතාදීහි නියවනත්ථාය තානි තානි සඤ්ඤාණානි දූරෙපි සුය්‍යමානානි නාම හොන්ති තථා එතෙපි මිත්තසන්ථවාදීහි නිප්පලොභනත්ථාය වණ්ණිතා නාම. "පදුට්ඨොතී'ති ආඝාතනවත්ථුභූතෙ අනිට්ඨාදිභෙදෙ ආරම්මණෙ පදුට්ඨෙන. පකතිමනෙ හි හවඞ්ගසඤ්ඤිතං, තං අප්පදුට්ඨං. යථාහි පසන්නං උදකං ආඝාතනවත්ථුභූතෙ නීලාදිකෙ උපනිස්සයභූතෙ නීලොදාතාදිභෙදං හොති, තඤ්ච තමං උදකං සාධු පුරිසං පච්චත්ථිකපුග්ගලෙ විය. චිත්තම්පි ආඝාතනවත්ථුකෙ අනිට්ඨාදිකෙ ථෙනෙති පදුට්ඨං හොති, තඤ්ච ඛවිං චිත්තං නාපි පුරිසං ඝට්ඨිතවිහාරමෙව. තෙනාහ භගවා :— "පහස්සාමිදං භික්ඛවෙ චිත්තං, තඤ්ච ඛො ආඝාතවත්ථුභූතෙහි ධම්මෙහි උපක්කිලිට්ඨං"ති. එවං මනසා චෙ පදුට්ඨෙන භාසති වා කරොති වා සො භාසමානො වා චතුබ්බිධං වචීදුච්චරිතමෙව භාසති, කරොතෙනා තිවිධං කායදුච්චරිතමෙව කරොති, ඉතරෙසුපි ඉතරානි. එවමෙස දස අකුසලකම්මපථා පරිපූරෙන්ති. "තතො නං දුක්ඛමන්වෙතී"ත්‍ථ තතොති තෙහි දසබිදුච්චරිතෙහි කං දුග්ගතිං දුක්ඛමන්වෙති, දුච්චරිතානුභාවෙන වත්තබ්බමෙව නත්ථි. අථ වෙසු ඉතරෙසු වා තෙවිඤ්ඤාණං ඤච්ඡනඤ්ච ඛාදිතුකම්මට්ඨානං ඉරම්පිති ඉමිනා චරියාවසෙන කාමිසං මෙත්තසිඤ්ච විපාදුක්ඛං අනුභවිස්සති යථා කිං? "විසංවෙ වඤ්ඤතො පදං"ත්‍ථ ධුත්තෙන පුත්තමංසස්ස ධුරං වාතාතපෙ බලිමදත්වා යදා චඤ්ඤකං ජිණ්ණ, ස්ථාහි ඉතා එකම්පි දිවසං ලෙඛි සඤ්චරති අපි අඩ්ඪමාසම්පි මාසම්පි වඤ්ඤෙතා චඤ්ඤං ගහෙතුං රක්ඛිතුං න සක්කොති. අථඛ්වස්ස පුරතො අගිනා ඛාදිතුං ගුඤ්ඤ ගිවංඝ බාධති, පච්ඡතො පරිකඤ්ඤමන්තස්ස චඤ්ඤං ලාරුමංසං පරිඛණති, ඉතොති ඉතොති බාධනං චඤ්ඤං තස්ස කුච්ඡිපදිකං හොති. තථෙව මනසා, පදුට්ඨෙන හි දුච්චරිතං සුචරිතං විය දූරෙපි ඨිතං පුග්ගලං නිරයා දිසු තත්ථ තත්ථ ඤඤඤනවත්ථුභූතෙ දුච්චරිතමූලකං කාමිසම්පි මොහිසම්පි දුක්ඛං අනුබන්ධති'හි.

කථාපරියොසානෙ සීහසඤ්ඤස්සා භික්ඛු සඤ්ඤාපටිලාභතිත්තිඤ්ඤි අරහත්තං පාපුණි සම්පත්තපරිසාපි ඤදඤඤා සාත්ථිකා. සෙසා අඤ්ඤාසි'ති.

චඤ්චුපාලත්ථෙරස්ස වත්ථු පඨමං

දුතියගාථාපි සාඞ්ඛත්තියෙව වට්ටඤුණෙඩලිං ආරබ්භ භාසිතා.

සාඞ්ඛත්තියං කිර අදිඤ්ඤාදුබ්බලඤ්ඤා සාඞ් බ්‍රාහ්මණෙ අවොච. තතඤ කඤ්ඤාසු භික්ඛූසු ඉතා දිඤ්ඤාදුබ්බලං. තෙඤ තං අදිඤ්ඤාදුබ්බලඤ්ඤා තථෙව සඤ්ඤාතිංසු. සත්ථෙසඤ්ඤාපුත්තඤ්ඤා අහොසි පියො මහාපඤ්ඤා. අථස්ස පිලන්ධනං කාරෙතුකාමා "ඤඤඤ සුවණ්ණකාරස්සාචික්ඛි

සසාමී ඉව ඉතං දුතබ්බං භවිස්සතී'ති සයමේව සුමඝණ්ඩං කොටේසිං මාවාරේ සුණඛලාති සඤ්ඤා අදාසි. තෙසඤ්ච පුත්තා මට්ටකුණ්ඩලිදේවේව පාතුහූසිංසු. තසස සොළසවස්සකාලේ දුවේ රොගා උප්පජ්ජිංසු මාතා පිතා ඔලොකෙසුං "බ්‍රහ්මණ පුත්තස්ස තෙ රොගා උපසන්තා නත්ථි විජාතෙසි නං'ති ආහ. "යොහි සඤ්ච ඒවජ්ජං ආහරිස්සාමි තත්ත තතනං කුතබ්බං භවිස්සති, ඉමං මම ධනවෙජ්ජං න ඔලොකෙසී'. අථ කිං කරිස්සසි බ්‍රහ්මණා'ති? "සථා මෙ ධනවෙජ්ජෙන කත්ත'ති කථා සරියාම්'ති. සො වෙජ්ජාභං සන්තිකං ගන්ත්වා "අයුක්ත කසස නාම තුවෙහ කිං භෙසජ්ජං කරොථා'ති පුච්ඡති. අථසස තෙ යං වා තං වා රුක්ඛඩ්ඩාදිං ආහි කඩ්ඪන්ති. යො තං ආහරිත්වා පාතසස භෙසජ්ජං කරොති. තං භගවා සත්තසොතසා රොගා බදධා අනොසි, අනොසධිච්ඡභාවං උපාගමි. බ්‍රාහ්මණෙ තසස දුබ්බලකාලං ඤත්ව එතං වෙජ්ජං පයොජෙසි. සො තං ඔලොකෙත්වා "අමහාසා එසං කිච්චා අත්ථි, අඤ්ඤං වෙජ්ජං පරියොකාසිතු නිසිචින්තෙසි. තං පච්චක්ඛාය ඒකකඩ්ඪ. බ්‍රාහ්මණෙ තසස ඒවරං නිපඡ්ඡඨං ඤත්වා "ඉමිසසා දසසනත්ථාය ආගතාගතා අමනුසසා රොගං අපනෙතසසන්ති බඹ්භං කරිසසාමී'ති පුත්තං ගහ්ත්වා බහි අල්ලීයෙ නිපජ්ජාපෙසි.

තං දිවසං ඤත්වා ධම්මචක්කප්පවත්තනසමයෙ මහාසත්තෙ සඤ්ඤාසත්තානං තොසුට්ඨිඤ්ච පුබ්බඛුද්ධෙසු කතාධිකාරතඤ්ච උසසන්නකුසලමූලතඤ්ච දිස්වා සොතාපත්තිඵලදානං දසසනත්ථං බුද්ධවෙසෙන ලොකං ඔලොකෙ නෙසා දසසකසස චක්ඛාවාලෙ ඤාණජාලං පත්ථරි.

මට්ටකුණ්ඩලී බහි අල්ලීයෙ නිපන්නාකාරෙනෙව තසස අනෙසා පදදසසි.

ඉදඤ්ච තං දිවසං තසස අනෙසාතෙහා නීහරිත්වා තත්ථ නිපජ්ජා පිතභාවං ඤත්වා "අත්ථි නුඛො මියසා එවරූ ඔභාසවිවසෙන අවෙච්චපසාදෙන අවෙච්චා'ති ඵලඛාසරණතා ඉදං අද්දස.—

අහං මාණවෙවා මිසි ඒවං පඤ්ඤදසබ්බා කාලං කත්වා තාවතිංස දෙවලොකෙ තිංසයොජනිකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බත්තිස්සාමි, අච්ඡරාසහසසමසසා පරිවාරෙ භවිසසාමි, බ්‍රාහ්මණොපි නං ඛිප්පෙවා රොදමානා ආළාහණෙ ඡඩ්ඩෙසසති, දෙවපුත්තොහා පිඟාවුතපපමාණං සට්ඨියොජනවිත්ථාරා ලඛ්ඛාරපතිමණ්ඩිතා අච්ඡරාගණසසපරිවාරා අත්ත භාවං මඤ්ඤමානා "කොසු ඛුතොසි කුතොමන මයා අයං සිරිසමපත්ති ලද්ධා'ති ඔලොකෙත්වා මයි චිත්තපසාදෙන ලද්ධභාවං ඤත්වා ධනවෙජ්ජකයෙන මම පිතා ඔසධහං අකත්වා මුයති ආළාහණං ගන්ත්වා රොදති, විසසකාරපහතා නං කරිසසාමීති පිතරි අනුකම්පාහිතා මට්ටකුණ්ඩලිවෙසෙනාගන්ත්වා ආළාහණස්සාවිදූරෙ නිපජ්ජිත්වා රොදිසසති. අථ නං බ්‍රාහ්මණෙ "තාතා කිං"ති සඤ්ඤී ඤත්වා, "අහං තෙ පුත්තොා මට්ටකුණ්ඩලී'ති, තුයිං පිබ්බත්තොසී'ති,

සාමිනිංසඤ්ඤිනෙ''ති, ''ඝරං සම්මං සාමී''ති වුත්තෙ පන ඉතී චින්තාපප සාදෙන නීඛත්තගාවිං අච්ඡඤ්ඩයාති. බ්‍රාහ්මණෝ ''හුමෙහඤ්ඤ චින්තා පසාදෙනම්හා සඤ්ඤ නීඛත්තා නාම අත්ථී''ති ඔං සුවිම්සුසති. අථ සසාඤං ඒතඤ්ඤාති සතාති ඒ සඤ්ඤාති ච සතසඤ්ඤාතිච්චාති න සක්‍යා ඤාණාය පරිච්ඡිඳිතුන්ති වත්ථ ධම්මපදෙ කථං සාධි සසාති, කථාපරියොසානෙ චිත්තාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභි සමයෝ භවිස්සතී, ඉවදණ්ඩිලි සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකාසති, තථා අදිත්තපුබ්බතෝ බ්‍රාහ්මණෝ ඉතී ඉමං කුලූපකතං නිස්සාය ධම්මසාතෝ මූලා භවිස්සතී''ති සඤ්ඤා පුන දිවසෙ සත්ථරිපත්ත ජගතෙ, මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෝ සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා අනුපුබ්බන බ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහවාරං ගතෝ. තස්මිං ඛණෙ මට්ඨකුණ්ඩලී අත්තනා ගෙහාභිමුඛෝ නිපත්තනෝ හොති අථස්ස සත්ථා අත්තනෝ අපස්සනභාවං ඤත්වා එතං රස්මිං විස්සජ්ජේසි. මාණවෝ ''කිං ඔභාසෝ නාමෙසෝ''ති පරිවත්තිත්වා නිපත්තභාව සත්ථාරං දිස්වා ''අත්තිබාලපිතරං නිස්සාය එවරූපං බුද්ධං උපසඞ්කමිත්වා කාය වෙය්‍යාවච්චිකං වා කාතුං දානං වා දාතුං ධම්මං වා සොතුං නාලත්ථං, ඉදානි මෙ භත්තාපි අවිධෙය්‍යෝ. අකතඤ්ඤූ. කත්තබ්බං නජානී''ති මන මෙව පස්සාදෙසි. සත්ථා ''අලං එත්තකෙන ඉමිස්සා''ති පඤ්ඤාමී. සෝ තථාගතෙ චක්ඛුපථං විජහනෙන විජහනෙනෙව පඤ්ඤාමතෝ කාලං කත්වා තුත්තපබ්බතෙ විය දෙවලොකෙ නිංසයෝජනිකෙ කනකවිමානෙ නිබ්බත්තති.

බ්‍රාහ්මණෝපි'සස සරීරං ඩහාපෙත්වා අට්ඨාහඤ්ඤ රොදනපරායණෝ අහොසි, දෙවසිකං අට්ඨාහඤ්ඤං ගන්ත්වා රොදති''සාහං එකපුත්තකා කහං එකපුත්තකා''ති. දෙවිපුත්තොපි අත්තනෝ සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා 'කෙන නුඛෝ කම්මෙන ලද්ධා''ති උපධාරෙන්තෝ සත්ථරි මතොපසාදෙනා'ති ඤත්වා ''අයං බ්‍රාහ්මණෝ මම අත්ථකාමකාලෙ හෙසජ්ජං අහාරෙත්වා ඉදානි අට්ඨාහඤ්ඤං ගන්ත්වා රොදති විප්පකාර පත්තෝ මතං කාතුං වට්ටතී''ති මට්ටකුණ්ඩලිවණ්ණං ගන්ත්වා අට්ඨාහඤ්ඤසාවිද්දූරෙ බාහා පග්ගය්හ රොදන්තෝ අට්ඨාසි. බ්‍රාහ්මණෝ නං දිස්වා ''අහං තාව පුත්තසොකෙන රොදාමි, එස නිම්මථෝ රොදති පුච්ඡිස්සාමී''ති පුච්ඡන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

''අලඞ්කතෝ මට්ඨකුණ්ඩලී මාලහාරී හරිචන්දනුස්සදෝ,
බාහා පග්ගය්හ කන්දසි වනමජ්ඣෙ කිං දුක්ඛිතෝ නුවං''ති.

තතෝ ආහ:-

''ඉතාවණ්ණමයෝ පභස්සරෝ උප්පන්නෝ රථපඤ්ජරෝ මම,
තස්ස චක්කානුගං න විජානෑ තෙන දුක්ඛෙන ජහාමි ජීවිතං''ති

අථ නං බ්‍රාහ්මණෝ ආහ:-

''ඉතාවණ්ණමයං මණිමයං ලොකමයං අථ රූපියාමයං,
ආචික්ඛ මෙ සබ්බමාණව චක්කානුගං පවත්තථ තෙ''ති.

තං සුත්වා මාණවෝ "අයං පූතිකුණපං මෙඝස්සං අසක්කා පුත්ත පතිරූපකං මං දිස්වා රොදමානෝ "සුවණ්ණසිවිකදිබ්බං රථමිද්ධඤ්ච ඉරාමි"තී වදති, කොචූ නිස්සංසයෝ බාලෝ අයං"තී විත්තෙත්වා "ඒව මකතානං මම වචනකරණං නත්ථී"ති දත්වා "ඉමේ මණ්ඩනත්ථං ආහරිංසු"තී ඤත්වා "වණ්ඩපුරිසෙහි මේ අත්ථෝ නත්ථි මේ දෙහී"තී සාවෙත්වා ආහ:-

"යෝ මාණවෝ තයා පාවදි වණ්ඩපුරිසෙ උභතෝසත්ත භාතරෝ,
සොවණ්ණක්ඛණ්ඩයෝ රථෝ මම ඉච්ඡා චිරස්සූපගතා සෝභතී"තී

අථ නං බ්‍රාහ්මණෝ ආහ:-

"බාලෝ බෝ භවසි මාණව යෝ ඒවං පච්චත්තමය අදත්තියං,
මඤ්ඤාමි තුවං මරිස්සසි න හි ඒවං ලච්ඡසි වණ්ඩපුරිසෙ"තී.

අථ නං මාණවෝ "කිං පන පණ්ඩිතවාණිජානං මරණදස්සනා බාලෝ හොති, උදාහු අපණ්ඩිතවාණිජානං"තී වත්වා:-

"ගමනාගමනම්පි දිස්සති වණිජානං උභයත්ථ වීථියා,
අපනෙත පන කාලකතෝ න දිස්සති කොචිඛ භණ්ඩතං බාලභාරෝ"තී.

තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණෝ "ත්‍රාහ්මණ එස වදති"තී සල්ලක්ඛෙත්වා ආහ:-

"සච්චං බෝ වදෙසි මාණව අහමෙව භණ්ඩතං බාලභාරෝ,
චණ්ඩං ඵිය කුරගතෝ රුදිං පෙතං කාලකතං අපස්සිතං"තී

ඔවා තස්ස භරියාය නිපජ්ජාපෙත්වා ඝාතිතං මාණවස්ස ඤත්තිං කරෝන්තෝ ගාථා ආහ:-

"ආදිත්තං ඵිය මේ සත්තං භත්තඵිත්තං ච පාවකං,
වාරිනා මිය සිඤ්චෙමි භබ්බං නිබ්බාපයෙ දරං".

"අබබෙ එත මෙ සල්ලං යොහං භදන්තිස්සිතං
යෝ මේ මෙඝාපරෙන්තස්ස ප්‍රත්තඵියෝහං අපානුදී",

"සච්චෝහං අබ්භිලඝයෙ ලෝකේ නිත්‍යූතොස්මි නිබ්බුතෝ,
න සොචාමි න රොදාමි තව ඤත්වා ඉමං ගතිං"ති.

අථ නං ත්‍රෝ නාම ඝසන්තී ඤත්තයාහා:-

"දෙව්‍යාභූතී ගතිං බබා අඳු ත්‍රාහ්මණා පුරිසාදිකා,
ඉසෝ වා එවං භාසෙය්‍ය ත්‍රාහ්මණෝ සුත්ථං ඵිය මං"ති.

ආහ. අථස්ස මාණවෝ:-

"යස්සඳ භාසසි යක්ඛ රක්ඛසි පුත්තෝ ත්‍රාහ්මණ තේ සකෝ දමී,
ඝණ්ඩාභං සුභලං කරිත්වා භෙරිං දස්සෙ භණ්ඩතං පරෙතභාරෝ"ති

ඉතිහාසි ත්‍රාහ්මණෝ ආහ:-

"අපපං වා බහුං වා භාදඤ්ඤං කුසං අදත්තාභ භරෙ අභාරී,
උපොසථභඤ්ඤං වා භාදිසං භෙණ භණ්ඩතං භරෙමි දෙවී
ලොකෙ"ති.

මාණවෝ ආහ.

"ආබාධිකානං දුක්ඛිතානං බාළ්හගිලානානං
ආතුරරූපමිහි සත්ථා භිංසයතෙ,
බුද්ධං විජ්ජාචරණපතිං වීතිණ්ණකිලෙසබන්ධිං
අද්දක්ඛිං සුගතං අනොමපඤ්ඤං.

සොහං බුද්ධිතමනෙ පසන්නචිත්තො අඤ්ජලිං අකරිං තථාගතස්ස,
සොහං කුසලං කරිත්වා සම්මං නිද්ධාසං සබ්බදුක්ඛං පහොනා"ති.

තස්මිං කථෙන්තෙ කථෙන්තයෙ* බ්‍රාහ්මණස්ස ගත්තලහරිරං පීතියා පරිපූරි. සොතං පීතිං පමොදං දස්සෙතුං:-

"අවජරියං වත අබ්භුතං අඤ්ඤාතිකම්මස්ස ඉමස්ස විපාකො,
අහම්පි බුද්ධිතමනෙ පසන්නාචිත්තො අජ්ජෙව බුද්ධං සරණං වජ්ජාමී"ති
ආහ.

අථ නං මාණවෝ:-

"අජ්ජෙව බුද්ධං සරණං වජාහි ධම්මඤ්ච සඞ්ඝඤ්ච පසන්නචිත්තො,
තථෙව සික්ඛාය පදානි පඤ්ච අඛණ්ඩඵුල්ලානි සමාදියස්සු'.
'පාණාතිපාතා විරමස්සු ඛිප්පං ලොකෙ අදින්නං පරිවජ්ජයස්සු,
අමජ්ජපො මා ච මුසා භණාහි සකෙන දාරෙන ච හොහි තුට්ඨො"ති
ආහ.

සො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා ඉමං ගාථා අභාසි:-

"අත්ථකාමොසි මෙ යක්ඛ හිතකාමොසි දෙවතෙ,
කරොමි තුය්හං වචනං වදෙසි යථා මමං".

"උපෙමි බුද්ධං සරණං ධම්මඤ්චාපි අනුත්තරං,
සඞ්ඝඤ්ච නරදෙවස්ස සෙවිස්සාමි සරාජිනං අහං".

"පාණාතිපාතා විරමාමි ඛිප්පං ලොකෙ අදින්නං පරිවජ්ජයාමි,
අමජ්ජපො නෙව ච මුසා භණාමි සකෙන දාරෙන ච හොමි තුට්ඨො"ති.

අථ නං දෙවපුත්තො- "බ්‍රාහ්මණ ඉමෙහි තෙ බහුං ධනං අත්ථි, සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා දානං දෙහි ධම්මං සුණාහි පඤ්ඤං පුච්ඡා"ති වත්වා. තත්ථෙවන්තරධායි. බ්‍රාහ්මණොපි ගෙහං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණිං ආමන්තෙත්වා "භද්දෙ අහං සමණං ගොතමං නිමන්තෙත්වා පඤ්ඤං පුච්ඡිස්සාමි සත්ථාරං කරොහි"ති වත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං දිස්වා අභිවාදෙත්වා ච පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තෙ ඨිතො "ඉධාහෙ තම අජ්ජතනාය භත්තං අධිවාසෙහි මෙ අජ්ජතග්ගෙ භත්තං අධිවාසෙතු භවඤ්ඤතා' ති ආහ.

සත්ථා අධිවාසෙසි. සො සත්ථු අධිවාසනං විදිත්වා වෙගෙන, ගන්ත්වා භරිත්තවෙසෙන බාදනීයං ඛාදනීයං උච්චාවචං සජ්ජෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසිදි. බ්‍රාහ්මණෙ සත්ථාරඤ්ච පරිවිසි. මහාජනොපි සන්නිපති. මිච්ඡාදිට්ඨි ඝනා කිර තථාගතෙ නිමන්තිතෙ වෙ ජනකායා සඤ්ඤාපෙතබ්බා. මිච්ඡාදිට්ඨිං නා 'අජ්ජ සමණං ගොතමං පඤ්ඤාපුච්ඡාය විවාදියමානං

* කථෙන්තයෙව.

පස්සිස්සාමි''කී සන්නිපතන්ති. සම්මාදිට්ඨිකා ''අජ්ජ බුද්ධවිසයං බුද්ධලීලං පස්සිස්සාමා''ති සන්නිපතන්ති. අථ බ්‍රාහ්මණෝ සත්ත රත්තානි වීතිවත්තේ තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා නිවාසනෙ නිසින්නො පඤ්හං පුච්ඡි-''ගොතම භොගොතම තුම්හාකං දානං අදත්වා පූජං අකත්වා ධම්මං අස්සුත්වා උපොසථවාසං අවසිත්වා කෙවලං මනොපසාද මත්තෙනෙව සග්ගෙ නිබ්බත්තා නාම හොන්ති''ති. ''බ්‍රාහ්මණ කස්මා මං පුච්ඡසි? නනු තෙ පුත්තෙන මට්ටකුණ්ඩලිනා මසි මතං පසා දෙත්වා අත්තනො සග්ගෙ නිබ්බත්තභාවො කථිතො,'තී? ''කදා භොගොතමා''ති? ''නනු තුවං අජ්ජ සුසානං ගන්ත්වා කඤ්ඤත්තෙනා අවිදූරෙ බහූ පග්ගය්හ කඤ්ඤන්තං එකං මාණවං දිස්වා ''අලඞ්කතො මට්ටකුණ්ඩලී මාලහාරී හරිචන්දනුස්සදෙ''ති ච්චාදි ඡත්තෙඝි කථිත කථං පකාසෙත්තෙනා සබබං මට්ටකුණ්ඩලිවත්ථුං කථෙසි.

තෙනෙවෙතං බුද්ධාසිතං නාම ජාතං. තං කථෙන්තෝ ච පන- ''න බ්‍රාහ්මණ එකන්තං න චෙ සත්තානි, අථ බ්‍රා ඉධ මතං පසා දෙත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තානං ඤාතිකා නාම නත්ථී''ති ආහ. මහා ජනො * න නිබ්බත්තිකො හොති, අථස්ස අත්ථිබ්‍රාහ්මත්තිකභාවං විදිත්වා සත්ථා-මපපකුණ්ඩලීදෙවපුත්තො විමානෙනෙව සද්ධිං ආගච්ඡ තුති අධිට්ඨාසි. සො තික්ඛත්තුපපමාණෙනෙව දිබ්බාභරණ පතිම ණ්ඩිතෙන අත්තභාවෙනාගන්ත්වා විමානා ඔරුය්හ සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං ස-''තං ඉමං සම්පත්තිං කිං කම්මං කත්වා පටිලභී''ති පුච්ඡන්තො :-

''අභික්කන්තෙන වණ්ණෙන යා ත්වං තිට්ඨසි දෙවතෙ,
ඔභාසෙනති දිසා සබ්බා ඔසධී විය තාරකා,

පුච්ඡාමි තං දෙව මහානුභාව මනුස්සභූතො කිමාසි පුඤ්ඤං''ති ගාථමාහ. දෙවපුත්තො-''අයං තෙ භන්තෙ සම්පත්ති තුම්හෙසු මනං පසාදෙත්වා ලද්ධා''ති ''මයි මනං පසාදෙත්වා ලද්ධා නු තෙ''ති? ''ආම භන්තෙ''ති. මහාජනෙ දෙවපුත්තං ඔලොකෙත්වා ''අච්ඡරියා වත හො බුද්ධානුභාව අදිත්තපුබ්බඤ්ච බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො නාම අඤ්ඤං කිඤ්චි පුඤ්ඤං අකත්වා සත්ථරි මනං පසාදෙත්වා එවරූපං යසපත්තිං පත්තොති''ති තුට්ඨිං පවෙදෙසි. අථ ''නෙසං කුසලාකුසල කම්මකරණෙ ඔකාසො ප්‍රබ්බජිතකාලෙ මනො සෙට්ඨො, පසන්නෙන නු ඛො කතකම්මං දෙවලොකං මනුස්සලොකං ගච්ඡන්තං පුග්ගලං ඡායාව න විජහතී''ති. ඉදං විත්තුං කථෙත්වා අනුසඤ්ඤං සවෙත්වා පතිට්ඨාපිතමත්තීසු සාසනං රාජ්ඣිදාය ලක්ඛණෙන්තො විය ධම්මරාජා ඉමං ගාථමාහ :-

''මනො පුබ්බඞ්ගමා ධම්මා මනොසෙට්ඨා මනොමයා,
මනසා චෙ පසන්නෙන භාසති වා කරොති වා,
තතො නං සුඛමන්වෙති ඡායාව අනපායිනී''ති.

තත්ථ-කිඤ්චාපි "මනෝ"ති අවිසෙසෙන සබ්බම්පි චතුභූමක චිත්තං වුච්චති. ඉමස්මිං පන පදේ නියමියමානං වවත්ථාපියමානං පරිච්ඡිජ්ජියමානං අධිප්පේතං කාමාවචරකුසලචිත්තං ලබ්භති. චිත්තඤ්ච පනා'ඤරියමානං තථොපි සොමනස්සසහගත ඤාණසම්පයුත්තචිත්තමෙව ලබ්භති. "පුබ්බඞ්ගමා"ති තෙන පඨමජවනමාහ. සම්පත්තාභිනිප්ඵත්තිඅත්ථෙන හි ඉමේ ධම්මා පුබ්බඞ්ගමා නාම. "ධම්මා"ති වේදනාදයෝ තයෝ ඛන්ධා. එතෙසඤ්හි උප්පාදපච්චයට්ඨෙන සොමනස්සසම්පයුත්තමනෝ පුබ්බඞ්ගමා එතෙසන්ති=මනෝපුබ්බඞ්ගමා නාම. යථාහි සත්ථුසු එකතෝ සුත්වා මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස චීවරදානාදීනි වා උළාරපූජා ධම්මසවණ දීපමාලාකරණාදීනි වා පුඤ්ඤානි කරොන්තෙසු "කෝ එතෙසං පුබ්බඞ්ගමෝ"ති වුත්තෙ යෙ තෙසං පඨමජවනයා ඔහාති, යං නිස්සාය තෙ තානි පුඤ්ඤානි කරොන්ති, සොහි තෙසං පුබ්බඞ්ගමොති වුච්චති. එවං සම්පදමිදං වෙදිතබ්බං. ඉති උප්පාදපච්චයට්ඨෙන මනෝ පුබ්බඞ්ගමෝ එතෙසන්ති=මනොපුබ්බඞ්ගම. න හි තෙ මනෙ අනුප්පජ්ජිත්වා උප්පජ්ජිතුං සක්කොන්ති. මනෝ පන එකච්චෙසු චෙතසිකෙසු අනුප්පජ්ජන්නෙසුපි උප්පජ්ජති යෙව. එවං අධිපතිවසෙන මනෝ සෙට්ඨා: එතෙසන්ති=මනෝ සෙට්ඨා. යථා හි ගණ්ඩදීනං අතිපතිපුරිසා ගණ්ඩසෙට්ඨා සෙනිසෙට්ඨාති වුච්චන්ති, තථා එතෙසම්පි මනොති=මනොසෙට්ඨා. යථා පන සුවණ්ණාදීහි නිප්ඵන්නානි භාජනානි සුවණ්ණමයාදීනි නාම හොන්ති, තථා එතෙපි මනසා නිප්ඵන්නත්තා මනොමයා නාම. 'පසන්නෙනා'ති අනභිජ්ඣාදීහි තිහාකාරෙහි පසන්නෙන. "භාසති වා කරොති වා"ති එවරූපෙන මනසා භාසන්තො චතුබ්බිධං වචීසුචරිතමෙව භාසති, කරොන්තෝ තිවිධං කායසුචරිතමෙව කරොති, අභාසන්තො අකරොන්තෝ තෙහි අනභිජ්ඣාදීහි පසන්නභාවතාය තිවිධං මනොසුචරිතං පූරෙති, එවමස්ස දසකුසලකම්මපථා පාරිපූරිං ගච්ඡන්ති. "තතො නං සුඛමන්වෙති"ති තතො තිවිධ සුචරිතතො නං පුග්ගලං සුඛමන්වෙති. ඉධ තෙහුමකම්පි කුසලං අධිප්පෙතං, තස්මා තෙහුමකසුචරිතානුභාවෙන සුඛනිගමෙ නිබ්බත්තං පුග්ගලං දුග්ගතියං වා සුඛානුභවනට්ඨානෙ ඨිතං කාය චිත්තකම්පි ඉතරච්ඡත්තකම්පි අවත්ථුකම්පිති කායිකචෙසිකං විපාකසුඛං අනුභවන්තං න විජහතීති අත්ථෝ වෙදිතබ්බා. යථා කිං? "ඡායාව අනපායිනී"ති යථා හි ඡායා නාම සරීරපටිබද්ධා සරීරෙ ගච්ඡන්තෙ ගච්ඡති, තිට්ඨන්තෙ තිට්ඨති, නිසීදන්තෙ නිසීදති, න සක්කා සණ්හෙන වා ථූලෙන වා නිවත්තෙතුං ඡින්දිත්වා වා පොථෙත්වා වා ඛණ්ඩාපෙතුං, කස්මා? සරීරපටිබද්ධත්තා. එවමෙව ඉමෙසං දානං කුසලකම්මපථානං ආචිණ්ණසමාචිණ්ණවසෙන කාමාවචරාදිභෙදං කායිකචෙතසිකසුඛං ගතගතට්ඨානෙ අනපායිනී ඡායාව්ය හුත්වා නං විජහතීති.

ගාථාපරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභි සමයො අහොසි. මට්ඨකුණ්ඩලීදෙවපුත්තා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. තථා අදින්නපුබ්බකො බ්‍රාහ්මණෝ, සො තාව මහන්තං විත්වං බුද්ධසාසනෙ පීතිපාමොජ්ජං අකාසි.

මට්ඨකුණ්ඩලීවත්ථු දුතියං.

"අනෙකාවිහිතං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තො තිස්සත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර යස්මා භගවතො පිතුච්ඡා පුත්තා, මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතො, බුද්ධාසනං උපපන්නලාභසක්කාරං පරිභුඤ්ජන්තා චූළල සරීරො ආකොටිතපච්චාකොටිතෙහි විවරණී යෙහියෙන විහාර මජ්ඣෙ උපට්ඨානසාලායං නිසීදති.

තථාගතං දස්සනාය ආගතා ආගන්තුකා භික්ඛූ "එසෝ භික්ඛු ථෙරෝ භවිස්සතී"ති සඤ්ඤාය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වත්තං අපුච්ඡන්ති, පාදසම්බාහනාදීනි අපුච්ඡන්ති, සෝ තුණ්හී හොති. අථ නං එකො දහරභික්ඛු-"කතිවස්සා තුම්හෙ"ති පුච්ඡිත්වා "වස්සං නත්ථි මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතා, මයං"ති වුත්තෙ-"අවුසෙ දුබ්බිනීත මහල්ලක, අත්තනොපි පමාණං න ජානාසි, එත්තකෙ භික්ඛූ ථෙරෙ දිස්වා සාමීචිම්මත්තම්පි න කරොසි, වත්තෙ අප්පවත්තියමානෙ තුණ්හී නෙසි, සුඤ්ඤාවෙවමත්තම්පි තෙ නත්ථී"ති අච්ඡරං පහරි. සො ඛත්තියමානං ජනෙත්වා "කුම්හෙහි කස්ස සන්තිකං ආගතා"ති පුච්ඡිත්වා "අත්තුද්දෙසිකං"ති වුත්තෙ "මං පන සො එසො"ති සල්ලක්ඛෙත්වා මූලමෙව ගොං ඡින්දිස්සාමී'ති වත්වා රුදන්තො දුක්ඛී දුම්මනො සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. අථ නං සත්ථා-"කින්නු ඛො භික්ඛු තිස්ස දුක්ඛී දුම්මනො අස්සුමුඛො රුදමානො ආගතොසී"ති පුච්ඡි. තෙපි භික්ඛූ-"එස භගවා කිඤ්චි ආලොළං කරෙයාහ"ති තෙනෙව සද්ධිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. සො සත්ථාරා පුච්ඡිතා "ඉමෙ මං භන්තෙ භික්ඛූ අකෙකාසනෙති"ති ආහ. "කහං පන තෙ තං නිසිඤ්ඤාසී"ති? විහාරමජ්ඣෙ උපට්ඨානසාලායං භන්තෙ"ති. "ඉමෙ තෙ භික්ඛූ ආගච්ඡන්තා දිට්ඨා"ති? ආම දිට්ඨා භන්තෙ"ති, "උට්ඨාය තෙ පච්චුග්ගමනං කතං"ති, "න කතං භන්තෙ"ති, "පරික්ඛාර භණ්ඩං ආපුච්ඡිතං"ති? "නාපුච්ඡිතං භන්තෙ"ති, "වත්තං වා පාතිඤ්ඤං වා ආපුච්ඡිතං"ති? නාපුච්ඡිතං භන්තෙ"ති, "ආසනං අභිහරිත්වා පාදසම්බාහනං කතං"? "න කතං භන්තෙ"ති. "තිස්ස මහල්ලක නික්ඛිත්තං සබ්බමෙතං වත්තං ඤාතබ්බං, එතං අකරොන්තෙනෙන ඝ විහාරමජ්ඣෙ නිසීදිතුං න වට්ටති, තමෙව දෙසෙ, එතෙ භික්ඛූ ඛමාපෙහී"ති. එතෙ මං භන්තෙ අකෙකාසිංසු, නාහං එතෙ ඛමාපෙමී"ති. "තිස්ස මා එවං කරි තමෙව දෙසෙ ඛමාපෙහි නෙ"ති, "න ඛමාපෙමී භන්තෙ"ති. අථ සත්ථා "දුබ්බචෝ එස භන්තෙ"ති තෙහි භික්ඛූහි වුත්තෙ "න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපස දුබ්බචෝ යෙවා'ති වත්වා "ඉදානි තාවස්ස භන්තෙ දුබ්බචභාවෝ අම්හෙහි ඤාතො අතීතෙ කිං අකාසී"ති වුත්තෙ "තෙන හි භික්ඛවෙ සුණාථා"ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බාරාණසිරඤ්ඤෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ දෙවලොකා නාම තාපසා අට්ඨමාසෙ හිමවන්තෙ වසිත්වා ලොණම්බිල සෙවන ත්‍ථාය චත්තාරො මාසෙ නගරං උපනිස්සාය වසිතුකාමෙ හිම චත්තාතෙ, ආගන්ත්වා නගරවාරෙ දුරතෙ දිස්වා පුච්ඡිංසු-"ඉමං නගරං සම්පත්තා පබ්බජිතා කත්‍ථ වසන්ති"ති? "කුම්භකාරසාලායං භගවන්ත'ති තාපසෙ කුම්භකාරසාලං ගන්ත්වා වාරෙ ඨත්වා "සචෙ තෙ ගහපති අකාසි අම්හෙසු සාලාය චිත්තරත්‍ථිං සාලායා"ති ආහංසු. කුම්භකාරො 'මියමානං රත්තියං සාලාය කිච්චං නත්‍ථි, මඤ්ඤි සාලා, යථා සුඛං වසථ භගවන්තා"ති සාලං නියාදෙසි. තෙපි තං පවිසිත්වා නිසිදනෙන අපරොපි නාරදො නාම තාපසා හිමවන්තතො ආගන්ත්වා කුම්භකාරං එකරත්තිවාසං යාචි.

කුම්භකාරො "පඨමමාගතො ඉමිනා සද්ධිං එකතො ථසිතුකාමො භවිස්සති, දිවා වා අඤ්ඤං පරිවෙසෙස්සාමී"ති චින්තෙත්වා "සචෙ භන්තෙ පඨම මුපගතො රොචෙස්සති තස්ස රුච්ඡා සිසථා"ති ආහ. සො තං උපසඞ්කමිත්වා "සචෙ තෙ ආචරිය අඤ්ඤෙ මයමෙත්‍ථ එකරත්තිං වසිස්සාමා"ති. 'මඤ්ඤි සාලා පවිසිත්වා එක මන්තෙ වසා"ති වුත්තෙ පවිසිත්වා පුරෙතරං පඨමතරං පවිට්ඨස්සාපරභාගෙ නිසීදි. උභොපි සරණීයං කථං කථෙත්වා නිපජ්ජිංසු. සයනකාලෙ නාරදෙ දෙවලස්ස නිපජ්ජනට්ඨානභාගෙ චාරණ්ඩ සල්ලකෙඛත්වා නිපජ්ජි. සො පන දෙවලො නිපජ්ජමානො අත්තනා නිපන්න ට්ඨානෙ අනිපජ්ජිත්වා චාරම්පස්සෙ තිරියං නිපජ්ජි. නාරදොපි රත්තිං නික්ඛමනෙනා තස්ස ජටාසු අග්ගහෙසි. "කො මං අග්ගහෙසී"ති ච වුත්තෙ "ආචරිය අහං"ති ආහ. "කුමජටිල අරඤ්ඤතො ආගන්ත්වා මම ජටාසු අග්ගහෙසී"ති. "ආචරිය කුම්භකාරං ඉධ නිපන්නභාවං න ජානාමි ඛමථ මෙ"ති වත්වා තස්ස කන්දන්තයෙවා ඔහි නික්ඛමි. ඉතරා-"අයං පවිසනෙනාපි මං අග්ගහෙසියෙවා"ති පරිවත්තිත්වා පාදට්ඨානෙ සීසං කත්වා නිපජ්ජි. නාරදොපි පවිසනෙනා-"පඨමම්පාහං ආචරියෙ අපරජ්ඣිං, ඉදානිස්ස පාදපස්සෙන පවිසිස්සාමී"ති චින්තෙත්වා ආගච්ඡනෙනා ගීවාය අග්ගහෙසි. "කො එසො"ති ච වුත්තෙ "අහං ආචරියා"ති වත්වා "කුමජටිල පඨමං ජටාසු අග්ගහිත්වා ඉදානි ගීවාය අග්ගහෙසි. අභිසපිස්සාමි තං"ති වුත්තෙ "ආචරිය මයහං දොසො නත්‍ථි, අහං කුම්භකාරං එවං නිපන්නභාවං න ජානාමි, පඨමම්පි ආචරියෙ අපරජ්ඣිං, ඉදානි පාදපස්සෙන පවිසිස්සාමීති පවිට්ඨොම්හි, ඛමථ මෙ"ති ආහ. "කුමජටිල අභිසපිස්සාමි තන්නි". "මා එවං කරිත්‍ථ ආචරියා"ති. සො තස්ස වචනං අනාදියිත්වා:-

"සතසහස්සංසි සත්තෙතෙ ජා සුරියො තම් විනොදෙනා,
පතොදයන්ත සුරියස්ස මුඛා තෙ එලතු සත්තධා"ති

තං අභිසපියෙව. නාරදෝ-"ආචරිය මියමානං දොසො නත්‍ථීති මම වදන්තස්සාපි කුම්භස අභිසපස්සථ, යස්ස දොසො අත්‍ථි, තස්ස මුඛා එලතු, මා නිදොසස්සා"ති වත්වා:-

"සහසසරංසි සතතෙරෝ සුරියෝ තම විනොදනෝ,
පාතොදයෙනත සුරියෙ මුඛා ඵලතු සත්තධා"ති.

අභිසපි. සෝ පන මහානුභාවෝ, අතීතෙ චත්තාලීස අනතරෙ චත්තාලීසති අතීතකපෙ අනුසසරති සසිා සසස නුඛෙ උපරි සාපෝ පතීසසතීති උපධාරෙනෙතා ආචරියසසාති කුතෝ සසමිං අනුකමපං පවිදිව ඉදධිබලෙන අරුනුගහවනං තිවාරෙසි. නාගරා අරුණෙ අනුගහිජනෙන රාජචාරං ගනතවා- "දෙව තයි රජජං කාරෙනෙතා අරුණෙ න උටඨහති, අරුණං නෝ උටඨාපෙහි"ති කනදිංසු. රාජා අතතානා සාසකසමමාදිනි ඔලොකෙනෙතා කිසකුි අයුතතං අදිසවා කිනනුඛෝ කරණනති විනෙතවා පබබජිතානං විවාදෙන හතිතබබනති පරිසඛභාඛාසෙ-සාවලි ඉමිසමිං නගරෙ පබබජිතා අත්ථි නු ඛෝ අත්ථීති පුචඡි. 'කිසෙස භායං කුමභකාරසාලාය ආගතා අහෝ දෙවා'ති වුතෙතා තං ඛණෙ කසසව රාජා උතතාසි ධාරිසමා නාම තසස ගනවා නාරදං වනදිතවා, එකමනතං නිසිනෙනා ආහ:-

"කමමං නතා නපපවතතනති ජමබුදීපසස නාරද,
කොන ලොකො තමෝ ඨුතො තමම අකඛාහි පුචඡිතො"ති.

නාරදෙ සබබං තං පවතතිං ආචිකඛි- "ඉමිසා කාරණෙනාහං ඉමිනා අභිසපිතො, අථාහං, මයහං දොසො නත්ථි යසස දොසො අත්ථි තසසාව උපරි සාපෝ පතනුනි වතා, අභිහපිං. අභිසපිතා ච පන සසස නුඛො උපරි සාපෝ පතිසසතීති උපධාරෙනෙතා සුරියුගහ මණඩලාසං ආචරියසස මුඛා සත්තධා ඵලිසසතීති දිසවා එතසමිං අනුකමපං පවිදිව අරුණසස උගගනනුා න දෙමි"නි. "කථිමපනසස භනෙත අන්තරායා න භවෙයාා"ති "සචෙ මං ධමමාපෙයය න භවෙයාා"නි. "කතන නු ධමමාපෙහී'නි වුතතා- "එසො මහාරාජ ඉං ජටාසු ච යිමායං ච අකඛාමි නාගං එතං කුවිජජිලං ධමමාපෙමී"ති. "ධමමාපෙහි භනෙත මා එවමකාරි"ති න මහාරාජ ධමමාපෙමී"ති. "මුඛා තෙ සත්තධා ඵලිසසති"ති වුතෙතපි න ධමමාපෙසි යෙව. අථ නං රාජා "න තවං අත්තනො රුචියා ධමමාපෙසසසී"ති හත්ථපාදෙ කුවිජිගිවාසු තං ගාහාපෙතවා නාරදසස පාදමූලෙ ඔනමාපෙසි. නාරදෙ-"උටෙඨහි ආචරිය ධමමාමී තෙ"ති විතවා "මහාරාජ නාගා යථා මනෙන ධමමාහපති, නගරසස අවිදූරෙ එකො සරෝ අත්ථි, තත්ර නං සීසෙ මත්ථිකා පිණඩං කතවා ගලපපමාණෙ උදකෙ ඨපාපෙහී"ති ආහ. රාජා තථා කාරෙසි. නාරදෙ දෙවලං ආමනතෙතවා "අවරිය මයා ඉදධියා විසසජජිතාය සුරියසන්තාපෙ උටඨහනතො උදකෙ නිමුජජිතවා අඤඤෙන ඨානෙන උත්තරිතවා ගචඡයාසී"ති ආහ. තසස සුරියරසමියා සමපුටවමතතමව මත්ථිකා පිණඩා සත්තධා ඵලි. සෝ නිමුජජිතවා අඤඤෙන ඨානෙන පලායීති.

සත්ථා ඉමං ධමමදෙසනං ආහරිතවා "භික්ඛවෙ කිකඛෙව රාජා ආනෙසු, අහොසි, දෙවලෝ තිසසා, නාරදෙ අහමෙව. එවං තදුපෙස ටුබබචිාසෙවා"ති වතවා තිසසේථරං ආමනෙතවා "තිසස භික්ඛු

නො හි අසුකෙනාහං අහකුට්ඨෝ, අසුකෙන පඨවෝ, අසුකෙන ජීතෝ, අසුකෝ මයා මෙ හණ්ඩං අහාසීති චිත්තෙනපාසෙ වෙරං නාම න වූපසම්මති, එවං පන අනුපනය්හනෙනෙසෙව උපසම්මතී''ති වත්වා ඉමං ගාථා අහාසි:-

''අක්කොච්ඡි මං අ වි මං අජිනි මං අහාසි මෙ,
යෙ තං උපනය්හන්ති වෙරං තෙසං න සම්මති''හි.
''අක්කොච්ඡි මං අවධි මං අජිනි මං අහාසි මෙ,
යෙ තං න උපනය්හන්ති වෙරං තෙසූපසම්මතී''ති.

තත්ථ-''අක්කොච්ඡි''ති අක්කොසි. ''අවධී''ති පහරි. ''අජිනී''ති කුටඝක්ඛි ඔතාරණෙන වා වාදපටිවාදෙන වා කරණුත්තරියකරණෙන වා අජෙසි. ''අහ සි මෙ''ති මම සන්තකං පත්තාදිසු කිඤ්චිදෙව අවහරි ''යෙ තං''ති යෙ කෙචි දෙවා වා මනුස්සා වා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා තං 'අක්කොච්ඡි මං''ති ආදිවත්ථුකං කොධං සකම ධුරං විය නඤ්ඤ, පුනිමච්ඡාදිට්ඨි විය ච කුසාදීහි පුඤ්ඤානං වෙරථෙනා උපනය්හන්ති, ශතසං සකිං උප්පන්නං වෙරං, ''න සම්මති''ති න වූපසම්මති. ''යෙ තං න උපනය්හන්ති''ති අසති අමනසිකාරෙ වා සම්මප්පවච්ඡෙකකම්මෙන වා යෙ තං අක්කොසාදිවත්ථුකං කොධං තයාපි කොචි නිද්දොසො පුරිමභවෙ අහකුට්ඨා භවිස්සති, පහරිතා භවිස්සති, කුටඝක්ඛිං ඔතාරෙත්වා ජීතෝ භවිස්සති, කස්සචි පඤ්ඤා නිඤ්චි අවත්ථුතාය භවිස්සති, තස්මා නිද්දොසෝ ඛුද්දකොපි අක්කොසාදීනි පාපුණිස්සති එවං න උපනය්හන්ති, තෙසු පමාදෙන උප්පන්නම්පි වෙරං ඉමිනා අනුපනය්හනෙන නිරිඤ්ඤනො මිය ජාතෙවෙදෙ උපසම්මතීති.

දෙසනාපරියොසානෙ සතසහස්සා භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු. ධම්මදෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසි. දුබ්බචොපි සුබ්බචො ජාතොති.

චූළදත්තියත්ථෙරවත්ථු තතියං.

''න හි වෙරෙනා''ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරා විභඤ්ඤකං ආරබ්භ කථෙසි.

එකා කිර කුටුම්බිකපුත්තා පිතරි කාලකතෙ ඛෙත්තෙ ච ඝරෙ ච සබ්බකම්මානි අත්තනාව කරොන්තා මාතරං පටිජග්ගති. අථස්ස මාතා ''කුමාරිකං තෙ තාත ආනෙස්සාමී''ති ආහ. ''අම්ම මා එවං වදෙථ, අහං යාවජීවං තුම්හෙ පටිජග්ගිස්සාමී''ති. ''තාත ඛෙත්තෙ ච ඝරෙ ච කිච්චං තවමෙව කරොසි, තෙන මය්හං චිත්තසුඛං නාම න තෙති ආනෙස්සාමී''ති. සො පුනප්පුනං පටික්ඛිපෙව තුණ්හි අහොසි. සා එකං කුලං ගන්ත්වා තෙසං නික්ඛිපි. අථ නං

සුත්වා "සාවත්ථිකුලං ගච්ඡථා"ති පුච්ඡිත්වා "අසුකං නාමා"ති වුත්තා තත්ථ ගන්ත්වා, පටිසෙධෙත්වා අත්තනෝ අභිරුචිතං කුලං ආවිඤ්ඡි. සා තත්ථ ගන්ත්වා කුමාරිකං වාරෙත්වා, දිවසං ඨපෙත්වා තං ඉත්ථරසස්ස ඝරෙ අකාසි. සා වඤ්ඤිතා අගමාසි.

අථ නං මාතා "පුත්ත තවං අත්තනෝ රුචියා කුමාරිකං ආණාපෙසි, සාදුනි වඤ්ඤිතා ජාතා, අප්පත්තකඤ්ඤ නාම කුලං විනස්සති, භවෙණි න ඝටියති, තෙන අඤ්ඤත්‍රෙත්ථ කුමාරිකං අනෙස්සාමී"ති තෙන "අලං අම්මා"ති වුච්චමානාපි පුනප්පුනං කථෙසි. විඤ්ඤාතං කථං සුත්වා "පුත්තා නාම මාතාපිතූනං වචනං අතික්කමිතුං න සක්කොනානති, ඉදානි අඤ්ඤං විජාතිතිං ඉත්ථිං ආනෙත්වා මං දිස්වා ගෙහතො පරිභාසිස්සන්ති, යන්නූනාහං සයමෙවෙකං කුලකුමාරිකං ආනෙයය"න්ති චින්තෙත්වා එකං කුලං ගන්ත්වා තස්සත්ථාය කුමාරිකං වාරෙත්වා "කිං නාමෙතං අම්ම වදෙසී"ති තෙන පවුත්තිතා, "අහං වඤ්ඤිතා අප්පත්තකං ච කුලං විනස්සති, තුම්හාකං පන ධීතා පුත්තා වා භිතරං වා පටිලභිත්වා කුටුම්බස්ස සාමිනි භවිස්සති, දෙථ නං මයහං සම්කයස්සා"නී යාචිත්වා සම්පටිච්ඡාපෙත්වා ආනෙත්වා සාමිකස්ස ඝරෙ අකාසි අථස්සා එතදහොසි: 'සචෙ පුත්තං වා භිතරං වා ලභිස්සති, අයමෙව කුටුම්බස්ස සාමිනි භවිස්සති, චෙථා දුරකං න ලභිස්සති තත්ථෙව නං කාරෙතුං වට්ටති' ති. අථ නං ආහ- "අම්ම යදා තෙ කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨහති, අථ මෙ ආරොචෙය්‍යාසී"ති. සා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා ගබ්භෙ පතිට්ඨිතෙ තස්සා ආරොචෙසි.

තස්සා පන සා සයමෙව නිච්චං යාගුභත්තං දෙති අථස්සා ආහාරෙනෙව සද්ධිං ගබ්භපාතනභෙසජ්ජං අදාසි, ගබ්භො පති.

දුතියම්පි ගබ්භෙ පතිට්ඨිතෙ තස්සා ආරොචෙසි. ඉතරා දුතියම්පි තථෙව පායෙසි. අථ නං පටිච්ඡන්නිත්ථියො පුච්ඡිංසු-"කච්චි තෙ සප තත්‍රී අන්තරායං කරොතී"ති. සා තම්පවත්තිං ආරොචෙත්වා, "අඩ්ඩාලෙ කතම්හා එවමකාසි, අයං තව ඉස්සරියභයෙන ගබ්භපාතනං යොජෙත්වා දෙති, තෙන තෙ ගබ්භො පතති, මාඋසු පුන එවමකත්ථා"ති වුත්තා තතිවාරෙ න කථෙසි. අථස්සා ඉතරා උදරං දිස්වා "කදා මයහං ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං න කථෙසී"ති වත්වා 'ඉදං මං ආනෙත්වා චෙ වාරෙ ගබ්භං පාතෙසි, කිමත්ථං තුයහං කථෙමී"ති චින්තෙත්වා "නට්ඨා කුතීමුඛී"ති විනෙත්වා තස්සා පමාදං ඔලොකෙන්තී පරිණතෙ ගබ්භෙ ඔකාසං ලභිත්වා භෙසජ්ජං යොජෙත්වා අදාසි. ගබ්භො පරිණතත්තා පතිතුං අසක්කොනතෙ තිරියං නිපජ්ජති. බලවා වෙදනා උපජ්ජි, ජීවිතසංසයං පාපුණි. "සා නාසිතමපි තයා තවමෙව මං ආනෙත්වා තයො දුරකෙ නාසෙසි, ඉදානි අහම්පි නස්සාමි, ඉතො දානි චුතා යක්ඛිනී භූතා තව දුරකෙ ඛාදිතුං සමත්ථා භූත්වා නීබ්බෙතෙස්‍යා"නී පත්ථනං ඨපෙත්වා කාලං කත්වා

තස්මිං යේව ගෙහෙ මජ්ජාරී සුනඛා නිබ්බත්තී. ඉතරම්පි සාමිකෝ ගෙහෙතෝ තයා මෙ කුලූපචෙජ්ජදෙ කතෙනාති කපපරජ්ඣණ්ඩකාදිකි සුපොඨිතං පොථෙසි. සා තෙරෙ විහාරදෙන කාලං කත්වා තස්සෙව කුසකුටි සුනඛා නිබ්බත්තා කුසකුවණ්ඩාති විජාති, මජ්ජාරී ආගන්ත්වා තානි ඛාදී, දුතියම්පි තතියම්පි ඛාදියෙව. කුක්කුරී තයො වාරෙ මම අණ්ඩානි ඛාදිත්වා ඉදානී මම්පි ඛාදිතුකාමාසි "ඉතො චුතා සපුත්තං තං ඛාදිතුං ලභෙයං"ති පත්ථනං කත්වා තතො චුතා දීපිනී සුනඛා නිබ්බත්තී. ඉතරා සීහී සුනඛා නිබ්බත්තී. තස්සා විජාතකාලෙ දීපිනී ආගන්ත්වා තයො වාරෙ පුත්තෙ ඛාදි. "සීහී මරණකාලෙ අයං මෙ තික්ඛත්තුං පුත්තෙ ඛාදිත්වා ඉදානි මම්පි ඛාදිස්සති, ඉතො දානි චුතා ඒතං සපුත්තං ඛාදිතුං ලභෙයාං"ති පත්ථනං කත්වා යක්ඛිනී සුනඛා නීබ්බත්තී. දීපිනීපි තතො චුතා සාවත්ථියං කුල ගෙහෙ සුනඛා නිබ්බත්තී. සා වුද්ධිප්පත්තා චාරිකාමණ්ඩලෙ පතිකුලං අගමාසි, අපරභාගෙ ච පුත්තං විජායි යක්ඛිනී තස්සා පියසහායිකා වණ්ණෙන්තියා ගන්ත්වා "කුහිං මෙ සහායිකා"ති? "අන්තෙජා ගබ්භෙ විජාතා"ති වුත්තෙ-"පුත්තානුරාගෙන විජාතා, උදාහු ධීතරානුරාගෙනා"ති? පස්සිස්සාමි නං"ති පවිසිත්වා පස්සන්තී විය දූරතොව ගන්ත්වා ඛාදිත්වා ගතා, පුන වාරෙපි තථෙව ඛාදි, තතියවාරෙ ඉතරා ගන්ධාරා සුත්වා සාමිකං ආමන්තෙත්වා "සාමි ඉමිස්සං ඨානෙ එතා යක්ඛිනී මම මෙ පුත්තෙ ඛාදිත්වා ගතා, ඉදානි කුලගෙහං ගන්ත්වා විජායිස්සාමී"ති කුලගෙහං ගන්ත්වා විජායි. තදා සා යක්ඛිනී උදකවාරං ගතා හොති මෙඝවණ්ණස්ස හි යක්ඛිනියො වාරෙන අන්තොනත්තනදතො සීසපරම්පරාය උදකං ආහරන්ති, තා චතුමාසච්චයෙන පඤ්චමා සච්චයෙනපි මුච්චන්ති. අපරා ඤාතකායා ජීවිතක්ඛයම්පි පාපුණන්ති. සා පන උදකවාරතො මුත්තත්තාව වෙගෙන තං ඝරං ගන්ත්වා "කුහිං මෙ සහායිකා"ති ථුවති. "කුහිං ත්වං න පස්සිස්සසි තස්සා ඉමිස්සං ඨානෙ ජාතජාත දූරතෙ යක්ඛිනී ඛාදති, තස්මා කුල ගෙහං ගතා"ති. සා-"යත්ථ වා තත්ථ වා ගච්ඡතු න මෙ මුච්චිස්සති"ති මෙරවෙගෙන සම්භ්‍රස්සාභිතමානසා නගරාභිමුඛී පක්ඛන්දී. ඉතරාපි නාමගහණදිවසෙ දූරතං සහපෙතවා නාමං කත්වා "සාමි ඉදානි සකඝරං ගච්ඡාමා"ති පුත්තං ආදාය සම්මෙන සද්ධිං විහාරමණ්ඩල මගෙගන ගච්ඡන්තී පුත්තා සාමිකස්ස දත්වා විහාරපොක්ඛරණියා නහාතවා සාමිකෙ නහායන්තෙ පුත්තං පායමානා ඨිතා යක්ඛිනිං ආගච්ඡන්තිං දිස්වා සඤ්ජානිත්වා, "සාමි සාමි වෙගෙනෙති වෙගෙ නෙති අයං සා යක්ඛිනී"ති උච්චා සද්දං කත්වා යාව තස්ස ආගමනං සණ්ඨාතුං අසක්කොනතී නිවත්තිත්වා අන්තො විහාරාභිමුඛී පක්ඛන්දී. තස්මිං සමයෙ සත්ථා පරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙති. සා පුත්තං තථා ගතභාවං පාදපිතෙ නිපජ්ජාපෙත්වා "තුම්හෙ තං මයා ඉස දිවසෙනා පුත්තත්ථාය මෙ ජීවිතං දෙථා"ති ආහ. චාරෙකකාටඨානෙ අඩිවෙත්වා සුමනා නාම දෙවී යක්ඛිනියා අන්තො පවිසිතුං නාදාසි.

සත්ථා ආනන්දත්ථේරං ආමන්තෙත්වා "ගච්ඡානන්ද තං යක්ඛිනිං පක්කොසාහී"ති ආහ. ථේරෝ පක්කොසි. ඉතරා "අයං භන්තෙ ආගච්ඡති"ති ආහ. සත්ථා "එතු මා සද්දමකාසී"ති වත්වා තං ආගතභාවං ඤත්වා "කස්මා එවං කරෝසි? සචෙ තුමෙහි මාදියස්ස බුද්ධස්ස සම්මුඛීභාවං නාගමිස්සථ, ඉස්සරජනසාසනං විය කාකොලූකානං විය ච කප්පට්ඨියං වෝ වෙරං අභවිස්ස. කස්සා වෙරං පටිවෙරං කරොථ. වෙරං හි අවෙරෙන උපසම්මති, නොවෙරෙනා"ති වත්වා ඉමිං ගාථමාහ:-

"න හි වෙරෙන වෙරානි සම්මන්තීධ කුදාචනං
අවෙරෙන ච සම්මන්ති එස ධම්මෝ සනන්තනෝ"ති.

තත්ථ "න හි වෙරෙනා"ති යථාහි ඛෙලසිඛාණීකාදිඅනුත්තම්භකේ තට්ඨානං තෙහෙව අනුවිහි බොවෙත්තෝ සුඛං නිග්ගන්තුං න සක්කොති. අථ ඛෝ තං ඨානං භියොසොමත්තාය අසුද්ධ කරණේව දුග්ගන්ධතරණේව හොති. එවමෙවං අයොකාසනානං පවිට්ඨොකාසනෙන්ත පහරන්තං පවිපහරමානෝ වෙරෙන වෙරං වූපසමෙතුං න සක්කොති. අථකෝ භියෝ වෙරමෙව කරොති. ඉති වෙරානි නාම වෙරෙන කිඤ්චිපි කාලෙ න සම්මන්ති. අථඛෝ විත්ත්‍රුනෝ යෙව. "අවෙරෙන ච සම්මන්ති"ති යථා පන තානි ඛෙලාදීනි අනුවින්ති විපස්සනාඤාණෙන උදකෙන ඛොවියමානානි නස්සන්ති, තං ඨානං සුද්ධං හොති නිග්ගන්ධං. එවමෙව අවෙරෙන ධම්මෙ මෙත්තාදයකෙන යොනිසොමනසිකාරෙන පටිවෙධෙන වෙරානි වූපසම්මන්ති, පටිපස්සම්භන්ති, අභාවං ගච්ඡන්ති. "එස ධම්මෝ සනන්තනෝ"ති එස අවෙරෙන වෙරූපසමනසඞ්ඛාතෝ පොරාණකෝ ධම්මෝ සබ්බඤ්ඤුබුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවානං සන්තිමග්ගෝති.

ගාථාපරියොසානෙ යක්ඛිනී සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තපරිසායපි දෙසනා සාඵලා අහොසි.

සත්ථා තං ඉත්ථිං ආහ- "එහිස්සා තම් පුත්තං දෙහි"ති. "භායාමි භන්තෙ"ති. "මා භායි, නත්ථි තෙ එතං භස්සාය පරිපන්ථෝ"ති. සා තස්සා පුත්තං අදාසි. ස තං ච්ඡඩ්ඩෙත්වා ආලිඛිත්වා පුන මාතුයෙව දත්වා රොදිතුං ආරභි. අථ නං සත්ථා= "කිමෙතං"ති පුච්ඡි. "භන්තෙ අහං පුබ්බෙ යථාවා තථා වා ජීවිතං කත්වා පච්ඡා ජාතිපි කුච්ඡිපූරං නාලත්ථං, ඉදානි කථං ජීවිස්සාමී"ති. අථ නං සත්ථා "මා චින්තයී"ති සමස්සා සෙවිත්වා තං ඉත්ථිං ආහ- "ඉමං නෙත්වා අන්තොගෙහෙ නිවෙසෙත්වා අග්ගයාගුභත්තෙන පටිජ්ඣාහී"ති. සා තං නෙත්වා පිට්ඨිමංසෙ පතිට්ඨාපෙත්වා අග්ගයාගුභත්තෙන පටිජ්ජගි. කස්සා විත්තපහරණං කාළ ඔසලං මුඛං පහරන්තං විය උපට්ඨාති. සා සහායිකං

ආමන්තෙත්වා "ඉමස්මිං ඨානෙ වසිතුං න සක්ඛිස්සාමි. අඤ්ඤත්ථ මං පතිට්ඨාපෙහී"ති වත්වා මුසලසාලාය උදකචාටියං උක්ඛිපෙත්වා කොසෙ සඞ්කාරකූටෙ කාමවාරෙති එතෙසු ඨානෙසු පතිට්ඨාපිතා "ඉධ මෙ මුසලං සීසං හිත්වත්ථං විය උපට්ඨාති, ඉධ ඌරුකා උප්පිච්ච පච්ඡලං භානවරෙනති, ඉධ සුනඛා නිපජ්ජන්ති, ඉධ ඌරුකා අසුචිං කරොන්ති, ඉධ කවචධරං ඡාදෙන්ති, ඉධ කාමගුණා ලබ්භයොගෙන කරොන්ති"ති සබ්බානි තානි පටික්ඛිපි. අථ නං ඔජිහාමෙ විස්සජ්ජෙත්වා පතිට්ඨාපෙන්තා තත්ථස්සා අනත්ථසාධනාදීනි කරි. සා ඉමස්මිං සංවච්ඡරෙ සුබ්බුට්ඨිකා භවිස්සති, ඵලවිපාකෙ සස්සං කරොති; ඉමස්මිං සංවච්ඡරෙ දුබ්බුට්ඨිකා භවිස්සති, නිප්ඵලවිපාකෙ යෙව කරොතී"ති සඤ්ඤං අදාසි. සෙසජනෙහි ඛතසස්සං අතිවුට්ඨෙන වා අනොදකෙන වා නස්සති. තස්සා අතිවිය සම්පජ්ජති. "අථ නං ධම්මි භායං ඛතසස්සං කෙව අවස්සාදකොසෙ න අනොදකෙ නස්සති, සුබ්බුට්ඨිදුබ්බුට්ඨිභාවං ඤත්වා කම්මං කරොස්, නිත්තණ්ඩුබො මහං"ති පුච්ඡිංසු. "අම්හාකං සකාසිකා යතඛිත්තෙ සුබ්බුට්ඨිදුබ්බුට්ඨිභාවං ආචික්ඛති, මයං තස්සා වචනෙන ඵලානි නෙනත්ථ සස්සාදීනි කරොම, තෙන නො සම්පජ්ජති, කිං ඉමාය පඤ්ඤාය ඛීණාසවා අම්හාකං ගෙහතො යාගුඛජ්ජකාදීනි හරියමානානි, කාණි එතිස්සා හරිස්සන්ති, තුම්හෙපි එතිස්සා අඤ්ඤාය අත්ථාදීනි හරථ, තුම්හාකම්පි කම්මන්තෙ ඔලොකෙත්වා ඛලොකෙස්සථා"ති. අම්සසා සකලරත්තිං විප්පලාපෙත්වා ඔසක්කාරං කරිංසු. සාපි තතො පට්ඨාය සබ්බං තථෙව ඔලොකෙන්තී ලාභග්ගයසග්ගා අහොසි මහාපරිවාරා. සා අපරභාගෙ අධ්‌යසලාකභත්තානි පට්ඨාපෙසි. තානි ගාමජ්ඣාලා දියන්තිකෙ මිනි.

ඉදං කාලියඤ්ඤිනියා උප්පත්තිවත්ථු නිට්ඨිතං.

"සරෙ මේ න පිවිස්සන්තී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තොසෙත්වා තොසෙත්වා කථෙසි.

කොසලරට්ඨෙ කී තොසිතාරාමෙ පඤ්චසතුපාසකපරිවාරා තෙ සියඤ්ඤ සිහරිංසු-පිනඩ්ඩාරා ච ධම්මකථිකා චාස්. තෙසු බහිමඤ්චකෙ අහදිවසං සරීරබලෙන අත්ථං උදකකොට්ඨකෙ අභිරුහිත්වා උදකාවසෙසං භාජනෙ ඨපෙත්වා නීහරන්ති. පච්ඡා ඒකයබරෙ තත්ථ පවිට්ඨා තං උදකං දිස්වා නිහරිත්වා ඉතරං පුච්ඡිංසු-"ආවුසො තත්ථ උදකං අත්ථි"ති. "ආම අත්ථිභන්තෙ"ති. "කිං පනෙත්ථ තුම්හෙහි පාතබ්බයුත්තකං න පාතබ්බ"න්ති. "ආම න පාතබ්බ"න්ති. 'තොසිතා විය එත්ථ අඤ්ඤෙපී'ති. "තතෙ හි ඔවිස්සරිස්සාමි තං"ති. "සචෙ තතෙ තෙ ආවුසො අඤ්ඤෙපි අඤ්ඤෙපි අසඤ්ඤං තතෙ තං නාස්ස ආපත්තී"ති. තෙ තස්සා ආපත්තියා අනාපත්තිං දිත්වා අතොසිං. ඒකයබරෙපි අත්තනොව නිස්සිතකානං "අයං ධම්මකථිකො ආපත්තිං ආපජ්ජමානොපි ඤත්වා ඤත්වා"ති ආරොචෙසි.

තා තස්ස නිස්සිතානං දිස්වා "කුමිනාකං උපජීවිනියෝ ආපත්තිං ආපජ්ජිත්වාපි අප්පතිච්ඡාදේත්වා නජානාති"තී ආසංකිං. තෙ තෙනෙව අත්තනෝ උපජ්ඣායස්සාරොචෙසුං. සෝ චින්තෙසි- "අහං ඉමෙසං ඔරසපුත්තෙ අවිනාපත්තිකෙ කිත්තිං ඝාතෙන්තෝ විය හොමි, ඉමෙ දානි ආපත්තිං එදිසං, ඉමානි දිට්ඨානි ඉමස්සා"ති. තෙ තෙනෙවාහං "කුමිනාකං උපජ්ඣායස්ස ඉමානි දිට්ඨානී"ති ආහංසු. එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං විග්ගහං වුඩ්ඪිං අ. සාවෝ ඒකගුම්බෙ ඔකාසං ලභිත්වා, ඔවාදපාතිමොක්ඛස්ස ආපත්තීනඤ්ච සඤ්ඤාය අභාවෙන උපොසථපවාරණාසු සඞ්ඝකම්මෙ අකාසි. තතො පට්ඨාය තෙසං පවිසනනික්ඛමනඤ්ච උපට්ඨානම්පි මේ නොරුච්චාසා අහෙසුං. ඔවාදපටිග්ගාහකානඤ්ච භික්ඛූනම්පි දෙවිතාපි සඤ්ඤිට්ඨසම්භත්තා ආකාසට්ඨකදෙවතා විය ඒවං බ්‍රහ්ම ලොකා සබෙහි පුත්තෙහි සද්ධිං තෙ පඤ්ච අභෙසුං. චාතුම්මහාරාජිකං ආදිං කත්වා යාව අකනිට්ඨභවනා පත්තිදං කොලාහලං අහොසි. අථෙකො අඤ්ඤතරං භික්ඛු තථාගතං උපසංකමිත්වා උභෙඛපකානං- "ධම්මිකෙනවායං කම්මෙන උක්ඛිත්තෝ" උක්ඛිත්තානුවත්තිකානං- "අධම්මිකෙන කම්මෙන උක්ඛිත්තෝ"තී ලද්ධිං-උභෙඛපකෙහිවාරියමානානම්පිච තෙසං තං අනුපරිවාරෙත්වා විචරණභාවං ආරොචෙසි. භගවා සමග්ගා කිර හොන්තූ"තී චෙ වාරෙ පෙසෙත්වා "නසිච්ඡන්ති භගවා සමග්ගා භවිතුං"තී සුත්වා තතියවාරෙ "භික්ඛවෝ භික්ඛූ භික්ඛූ භික්ඛූ"තී තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා උභෙඛපකානං උභොපඛපගත ඉතරෙ සඤ්ඤා ආපත්තියා අදස්සනෙ ආදීනවං කථෙත්වා පුන තෙසං තත්ථෙව ඒකසීමාය උපොසථාදීනි අනුජානිත්වා භත්තග්ගාදීසු භණ්ඩනජාතානං ආසනන්තරිකාය නිසීදිතබ්බන්තී භත්තග්ගෙ ඔවාදං පඤ්ඤපෙත්වා "ඉතිහි භණ්ඩනජාතා විහරන්ති"තී සුත්වා තත්ථ ගන්ත්වා "අලං භික්ඛවෙ මා භණ්ඩනං"ති ආදිනි වත්වා "භික්ඛවෙ භණ්ඩනකාලඝට්ටගහට්ඨානෙ නාමෙතෙ අඤ්ඤෙ කාරකා, කලහං නිස්සාය හි ලුද්ධකා පි ඝතුත්තිකා හත්ථිඝාතං ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි"ති ලුද්ධකජාතකං කථෙත්වා "භික්ඛවෙ සමග්ගා හොථ, මා විවදථ, විවාදං නිස්සාය හි අනෙකසතසහස්සම්පි තිරච්ඡානා ජීවිතක්ඛයං පත්තා"ති වට්ටකජාතකං කථෙසි.. එවම්පි තෙහු භගවතො වචනං අනාදියන්තෙසු අඤ්ඤතරෙන ධම්මකථිකෙන තථාගතස්ස විහෙසං අනිච්ඡන්තෙන, "අහමෙතෙසු භගවා භගවා ධම්මිස්සාමි, අපෙහාසුතෙහා භගවා භගවා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාර මනුයුත්තෝ විහරතු, මයමෙතෙන භණ්ඩනෙන කලහෙන විග්ගහෙන ජීවාදෙන පඤ්ඤපීස්සාමා"ති වුත්තෙ අයිතං අහරිං-

"කුහප්පධිබං භික්ඛවෙ බාරාණසිඝං, බ්‍රහ්මදත්තෙහා නාම කාසි රාජා අහොසි"ති බ්‍රහ්මදත්තස්ස දීඝතිස්ස කොසලරඤ්ඤෝ රජ්ජං අච්ඡින්දිත්වා අඤ්ඤතරෙන වයන්තස්ස පිතුනෝ ඔරසභාවෙ ඤත්වා දීඝාවුකුමාරෙන අත්තනෝ ජීවිතෙ පරිත්තෙ පථාෙ

තෙසං සම්ඵප්පලාපිකානඤ්ච කථනවා "තෙසං කී නාම භික්ඛවෙ රාජානං ආදිච්චබන්ධූනං ආදිච්චපරිවාරානං එවරූපං ඛනතිමාරච්චං යවී සසති. ඉධ ඛො තං භික්ඛවෙ සොභෙථ, යං තුම්හෙ එවං සඞ්කඛාතෙ ධම්මවිනයෙ පබ්බජිතා සමානා ඛමං ච සොවෙය්‍යථ සොරච්චං"ති ඔවදිත්වාපි නෙව තෙ සම්ඵප්පලාපා කාතුං අසක්ඛි. සො තාය අකිඤ්චණවිකාරතාය උක්කණ්ඨිතො "අහං ඛො ඉදානි අකිඤ්චණො දුක්ඛං විහරාමි, ඉමෙ ච භික්ඛූ මම වචනං න කරොන්ති, යන්නූනාහං එකකොව ගණම්හා වූපකට්ඨො විහරෙය්‍යං"ති චින්තෙත්වා කොසම්බියං පිණ්ඩාය චරිත්වා අනුපලොකෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං එක කොව අත්තනො පත්තචීවරමාදාය බාලකලොණිකාරාමං ගන්ත්වා තත්ථ ඔගුය්හෙරස්ස එකචාරිකවත්තං කත්වා පාචීනවංසමිගදායෙ තිණ්ණං කුලපුත්තානං සාමඤ්ඤත්ථාය කථෙන්තා යෙන පාරිලෙය්‍යකං තදවසරි. තත්‍රප්පදං භගවා පාරිලෙය්‍යකං උපනිස්සාය රක්ඛිතවනසණ්ඩෙ භද්දසාලමූලෙ පාරිලෙය්‍යකෙන භික්ඛූනා උපට්ඨියමානො ඵාසුකං විස්සාවාසං වසි.

කොසම්බිවාසිනොපි ඛො උපාසකා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං අපස්සන්තා "කුහිං භන්තෙ සත්ථා"ති පුච්ඡිත්වා "පාරිලෙය්‍යකවන සණ්ඩං ගතො"ති, "කිං කාරණා"ති? "අම්හෙහි සමග්ගෙහි කාතුං වායමි, මයං පන න සමග්ගා අහුම්හා"ති. "කිං භන්තෙ තුම්හෙහි සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තස්මිං සාමඤ්ඤං කරොන්තෙහි සමග්ගා නාම වුත්තා"ති? "එවම් වුසො"ති, මනුස්සා-"ඉමෙ සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තස්මිං සාමඤ්ඤං කරොන්තෙ පි සම්මග්ගා න ජාතා, මයං ඉමෙ නිස්සාය සත්ථාරං දට්ඨුං න ලභිහි, ඉමෙසං නෙව ආසනං දස්සාම, න අභිවාදනාදීනි කරිස්සාමා"තී-ඉති තතො පට්ඨාය තෙසං සාමීචිම්පි න කරිංසු. තෙ අප්පාහාරතාය සුස්සමානා කතිපාහෙනෙව උප්පණ්ඩා හුත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං අච්චයං දෙසෙත්වා ඛමාපෙත්වා "උපාසකා මයං සමග්ගා ජාතා තුම්හෙහි පි නො පුරිම සදිසා භවථා"ති ආහංසු. "ඛමාපිතා පන වො භන්තෙ සත්ථා"ති? "න ඛමා පිතො ආවුසො"ති "තෙන හි සත්ථාරං ඛමාපෙථ, සත්ථු ඛමාපිතකාලෙ මයම්පි තුම්හාකං පුරිමසදිසා භවිස්සාමා"ති. තෙ අන්තොවස්සඞ්ගමෙන සත්ථුසන්තිකං ගන්තුං අවිසහන්තා දුක්ඛෙන තං අන්තොවස්සං විතිනාමෙසුං. සත්ථා පන තෙන භික්ඛූනා උපට්ඨියමානො සුඛං වසි.

සොපි ඛො භික්ඛූනාකෙ ගණම්හකාය ඵාසුවිහාරත්ථායෙව තං වනඛණ්ඩං පාවිසි.

යථාහ-"අහං ඉධා අකිඤ්චණා විහරාමි සාමී භික්ඛූනිහි භික්ඛූ කලභෙහි භික්ඛූපට්ඨාපෙහි, ඊතනගහානි චෙව තිණානි ඛාදාම් ඔහ ගෙහාගහගහණඤ්ච මෙ සාඛාභඞ්ගං ඛාදනීයං. ආවිලානි ච පානීයානි පිවාම්, ඔකාභන්තාසස්ස ච මෙ උතුනිග්ගණ්හනසස්ස ච භික්ඛූනියො කායා

උපනිස්සයසම්පන්නයෝ හවිස්සති. යන්නූනාහං ඒකොව සත්ථා වුප සමෙථා විහරිස්සාමී'ති. අථ ඛෝ සෝ තාපසිකාලෙ පූජා අපඤ්ඤාතම්ම යෙන පාරිලෙය්‍යකං රඤ්ඤෝ වසනසණ්ඩං තදවසරිය භද්දසාලමූලං යෙන භගවා තෙනුපසංකමි; උපසංකමිත්වා පන භගවන්තං වන්දිත්වා ඔලොකෙන්තොව අඤ්ඤං නිසජ්ජං අදිස්වා භද්දසාලමූලං පාදෙන පහරන්තො තං ඉඤ්ජිත්වා සෙසභාවය සාඛං ගහෙත්වා සම්මජ්ජි, තතො පට්ඨාය යොජනාය සටං යථා හවා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙසි. එවං තාදිසෙන අත්ථෙ සති එවරූපාදිසං පටිපදං කථ? භගවතා කථිතානි සාසිත්වා අභයං පාපෙසි. තස්ස දුරුත්ථි පක්ඛිජාතානි ජාලෙත්වා තස්ස තස්ස පාසාණෙ පච්චා දුරුඛණ්ඩ කෙන පවට්ටෙත්වා පරිච්ඡින්නාය බුද්ධකසොණ්ඩියං ඛිපති. තතො භත්තං ඔතාරෙත්වා උදකස්ස තත්තභාවං ඤත්වා සත්ථාරං වන්දති. සත්ථා-"උදකා තෙ තාපිතං පාරිලෙය්‍යකා'ති විත්වා තස්ස භත්වා නහායි. අථස්ස භාතාවිඛානි එලානි ආහරිත්වා ඉදන්තෙ යදූ පන සත්ථා ගාමං පිණ්ඩාය පවිසති, තදූ සත්ථු පත්තචීවරමාදාය කුච්ඡිං පතිට්ඨාපෙත්වා සත්ථාරා සද්ධිංයෙව ගච්ඡති. සත්ථා ගාමූප චාරමත්තා "පාරිලෙය්‍යක ඉතො පට්ඨාය තයා භන්තුං න ඤකතා, ආහර මෙ පත්තචීවරං"ති ආහරාපෙත්වා ගාමං පවිසති. ඉසා පි ගාම සත්ථු නික්ඛමණ තත්තෙව ඨත්වා සත්ථු ආගමනකාලෙ පච්චුග්ග මනං කත්වා පුරිමනයෙනෙව පත්තචීවරං ගහෙත්වා වසනට්ඨානෙ ඔතාරෙත්වා වත්තං දස්සෙත්වා ගාමය ඒජති. රත්තිං චාලමිගපරි පන්ථනිවාරණත්ථං මහන්තං දණ්ඩං සොණ්ඩාය ගහෙත්වා සත්ථාරං රක්ඛිස්සාමීති සාව අරුණුග්ගමනා වනසණ්ඩස්ස අවිදූරන්තරෙන විචරති.

තතො පට්ඨායෙව කිර සෝ වනසණ්ඩා රක්ඛිතවනසණ්ඩ නාම ජාතො; අරුණෙ උග්ගතෙ මුඛොදකදන්තකට්ඨං ආදිං කත්වා තතෙතෙව උපට්ඨෙසි සබ්බවත්තානි කරෝති.

අථෙකො මනුස්සථෙරා තං ගත්වං උට්ඨාය සම්මජ්ජාය දිවසෙ දිවසෙ කථාගතස්ස ආනිසංසවාරිකං කථෙන්තං දිස්වා අහම්පි කිඤ්චිදෙව කරිස්සාමීති විචරන්තො එකදිවසං නිම්මක්ඛිකං දණ්ඩකමත්තං දිස්වා දණ්ඩකං ගහෙත්වා දණ්ඩකෙනෙව සද්ධිං මධුපිණ්ඩං සත්ථු සන්තිකං ආහරිත්වා කඳලිපත්තං ඡින්දිත්වා තත්ථ ඨපෙත්වා අදාසි. සත්ථා ගණ්හි, මක්ඛිකාථෙරා කරිස්සති භුඤ්ජා පරිභොගං න කරිස්සන්තී ඔලොකෙන්තා ගහෙත්වා නිවත්තං දිස්වා කිං භුඤ්ජාහී විත්තෙත්වා දණ්ඩකොවිදං ගහෙත්වා පරිවත්තෙත්වා උපධාරෙන්තා අණ්ඩකානි දිස්වා තානි ඝට්ටෙත්වා අපනෙත්වා අදාසි; සත්ථා පරිභොගමකාසි. ඉසා තුට්ඨමානසා තං තං භාගං ගහෙත්වා නච්චන්තා අට්ඨාසි; අථස්ස ඝනිතයාබාධා අකස්මාතාබාධා විජ්ජි. සෝ එකස්මිං ඛාණුකමත්ථකෙ පතිත්වා නිබ්බිද්ධඝනිතා සත්ථරි පසන්නචිත්තාව විත්තාය

කාලං සඤ්ඤා කාමසංසග්ගමනෙ චිංසයොජනිකෙ කාලකණ්ණිගාමෙ නිබ්බත්තී; අම්බරාසභෙසසපරිවාරෙ දුග්ගතා.

එකදිවසං භගවතා සත්ථෙ ගන්ධකුටියං පවිසිත්වා [illegible] විසඛා කාමෙ සඤ්ඤාජම්බුදීපෙ [illegible] සාවත්ථිනගරවාසිනා අනාථපිණ්ඩිකෙන විසාඛා මහාඋපාසිකා [illegible] මිගාරමාතී මහාකුලානි ආනන්දත්ථෙරස්ස සාසනං පසීදිත්වා [illegible]-"ථෙරෙ සොතාපන්නෙ දුස්සෙථා"ති.

දියාවාසිනොපි පඤ්චසතා උපාසිකා වුත්තවිසෙසා ආනන්දත්ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා "[illegible] අම්හාකං ඝරෙසු භත්තං ගණ්හථ භන්තෙ"ති යාචිංසු. ථෙරෙන තෙ භික්ඛූ ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා තෙසං එකවීසතිභාරෙසු තණ්ඩුලෙසු පච්චමානෙසු - භත්තකිච්චං සද්ධිං උපසඞ්කමිතුං අයුත්තානයි විඤ්ඤාපෙසි තෙ භික්ඛූ බහි ඨපෙත්වා එකකො සත්ථාරං උපසඞ්කමි; සාරිලෙය්යකා තං දිස්වා දණ්ඩමාදාය පත්තබ්භි; සත්ථා ඔලොකෙත්වා-"අපෙහි පාරිලෙය්යක මා වාරයි බුද්ධුපට්ඨාකො එසො"ති ආහ; සො තත්ථෙව දණ්ඩිං ඡඩ්ඩෙත්වා සත්තට්ඨවරපරිගතෙ භණ්ඩං ආපුච්ඡි. ථෙරො න අදාසි. නාගො සචෙ එකාසිතවත්තෙතා භවිස්සති සත්ථු නිසීදනපාසාණථලකෙ පරිකම්මං න ඨපෙතීති විතක්කෙසි. ථෙරෙ පත්තචීවරං භූමියං ඨපෙසි. චත්තසමපන්නා හි කරුණං අසහන්තෙ වා සහන්තෙ වා අත්තනො පරිකම්මං න ඨපෙන්ති. ථෙරො සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසිදි. සත්ථා-'එකකොව ආගතොසී"ති පුච්ඡිත්වා පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං ආගතභාවං සුත්වා "කහං පන තෙ"ති වත්වා "කුම්භාකං චිත්තං අජානන්තා බහි ඨපෙත්වා ආගතොම්හි"ති වුත්තෙ "පහොනාසි නෙ"ති ආහ; ථෙරො තථා අකාසි.

සත්ථා තෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං නිසින්නෙ "භගවා හඤ්ඤා හි බ්‍රහ්මුබ්‍රහ්මාලා චෙව බහුනියසුකුමාලා ච කුලමහෙසී තෙමාසං එකකෙසි නිට්ඨානෙනාගි නිසීදනෙනාගි ච දුක්කරං කතං. චත්තපරිවත්තකාරකොපි මුඛොදකාදිදායකොපි නාහොසි මහෙසක්ඛෙ"හි වුත්තෙ "භික්ඛවෙ පාරිලෙය්යකෙනාපි මම සබ්බකිච්චානි කතානි, එවරූපං හි සහායකං ලභන්තෙන එකතොව වසිතුං යුත්තං, අලභන්තස්ස එකචාරිකඞ්ගමෙව සෙය්යො"හි වත්වා ඉමා නාගවත්ථුගාථා නිසින්නා කථා අහාසි.

"සචෙ ලභෙථ නිපකං සහායං සද්ධිං චරං සාධුවිහාරිධීරං,
අභිභුය්‍ය සබ්බානි පරිස්සයානි චරෙය්‍ය තෙනත්තමනොව සතීමා."

"නො චෙ ලභෙථ නිපකං සහායං සද්ධිං චරං සාධුවිහාරිධීරං,
රාජාව රට්ඨං විජිතං පහාය එකො චරෙ මාතඞ්ගරණෙව නාගො."

"එතස්ස චරිතං සෙය්‍යා නත්ථි බාලෙ සහායතා,
එකෝ චරෙ න ච පාපානි කයිරා
අප්පොස්සුක්කොතා මාතඞ්ගරඤ්ඤේව නාගෝ"ති;

කථාපරියොසානෙ පඤ්චසතාපි තෙ හික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු.

ආයස්මතෝ පන ථෙරස්ස අනාථපිණ්ඩිකාදීහි පසිත්‍ථං සාසනං අතෙරා වෙච්ඡා "යතෙත්‍ථ අනාථපිණ්ඩිකපමුඛා පඤ්චඅරියසාවකකොටියො තුම්හාකං ආගමනං පච්චාසීංසන්තී"ති ආහ. සත්‍ථා "තෙන හි තණ්හාහි පත්තවීවරං"ති පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා නික්ඛමි. නාගෝ ගන්ත්වා මඤ්ඤෙ තිරියං අට්ඨාසි. "කිං කාරණා නාගෙ"ති; "භුම්හාකං හිතත්‍ථාය භික්ඛං දාතුං පච්චාසීංසති, දිඝරත්තං බෝ පඨාය මයං උපකාරකා, නාස්ස චිත්තං කොපෙතුං වට්ටති, නිවත්තථ භික්ඛවෙ"ති-යත්‍ථා භික්ඛූ ගණ්හෙවා නිවත්තෙසි. හත්‍ථිවිඤ්ඤාණඤ්ච පවිසිත්වා පඤ්චඉන්‍ද්‍රියානි නානාවිලාසානි සංසන්දිත්වා රත්තිං ඛෙපෙත්වා පුන දිවසෙ භික්ඛූනං ආදාසි. පඤ්චසතා භික්ඛූ සබ්බාහි ඉරියාපථෙහි නාගත්‍ථාය නිසීදිංසු. සත්‍ථා භික්ඛූනං අජ්ඣාසයෙන ගන්ත්වා සත්තපරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙත්වා නික්ඛමි. නාගෝ භික්ඛූනං අජ්ඣාසයෙන ගන්ත්වා සත්තපරිසමජ්ඣෙ තිරියං අට්ඨාසි. "කිං කරොති භගවා නාගෝ"ති. "අයං භික්ඛවෙ තුම්හෙ පෙසෙත්වා මං නිවත්තෙසී"ති. අථ නං සත්‍ථා—"පාරිලෙය්‍යක ඉදං තව අනිච්ඡාසීයමානං, තව ඉමිනා දාසභාවෙන ඛාණුං වා විජ්ඣසුතං වා චික්ඛල්ලං වා නත්ථි, කිට්ඨ වං"නි ආහ. සෝ සුතිත්වා ඝාසෙන මුඛං පක්ඛිපිත්වා රොදමානොව පච්ඡතො පච්ඡතො අනුබන්ධි. අයං හි සඞ්ඛාරං නිවත්තෙත්වා තුරා ලඞ්ඝනෙන ගතගතභවෙ ජීවිතා යාවජීවං පමිත්තෙසෙය්‍ය. අත්‍ථා පන තං ඔලුපමාරම්භෙන "පාරිලෙය්‍යක ඉතො පට්ඨාය කෙචි අනුමි, මිත්තූපාසාවිහෙඨා සඤ්ඤිනොවා, නිට්ඨ. වං"ති ආහ. තෙන රොදමානොව තතොව නිවත්ති. භික්ඛූ සඞ්ඝමජ්ඣං ගන්ත්වා භගවන්තං පුච්ඡිංසු "භන්තෙ භගවා මිත්තඝාතකෙ සඳ්ධායෙව ඔවාදං අදාසි, කිං නු ඛො ඉමස්මිං ඔවාදෙ ආනිසංසොති? භගවා තෙසං ආරොචෙසි. භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං. සත්‍ථා තෙසං කථාසල්ලාපං සුත්වා "න භික්ඛවෙ ඉදානෙව, පුබ්බෙපි මයා ඉමස්ස ඔවාදස්ස ආනිසංසත්තා ඉමං ඔවාදං දින්නපුබ්බ"න්ති වත්වා තෙහි යාචිතෙ අතීතං ආහරි.

ඡත්තා පි අනුභූතෙබ්‍ය පෙත්‍ථ ඉදං වත්ථු. එකස්මිඤ්හි කාලෙ භික්ඛූ සත්‍ථා කිර සාවත්‍ථිං ආගතොති සුත්වා සත්තාහං බ්‍රහ්මපෙතං සඤ්ඤං අත මංසු; එකොවාලරාජා තං කිර පොත්‍ථබ්ධකා සණ්ඩඤ්ඤාරකා භික්ඛූ ආගච්ඡන්තීති සුත්වා සත්තාහං උපොසථිකොවා "අහං තෙසං ඉමිං ඔවාදං පච්චක්ඛං න දක්ඛාමී"ති ආහ. මහාරාජ සිලවන්තා තෙ භික්ඛූ ගතවලා අඤ්ඤමඤ්ඤං විවාදෙන මම වචනං න ගණ්හිංසු. ඉදානි මං ඛමාපෙතුං ආගච්ඡන්තු මහාරාජා"ති; අනාථ පිණ්ඩිකොපි "අහං සොසං විහාරං පවිසිතුං න දක්ඛාමී"ති මඤ්ඤා තතොව ආගන්ත්වා සාවත්‍ථිතොව මුඛං අගාහි. සාවත්‍ථියං

අතුප්පත්තානං පන තෙසං භගවා ඵාසුවිහාරත්ථාය විවිත්තං සෙනාසනං දූපෙසි. අඤ්ඤෙ භික්ඛූ දෙති සද්ධිං නෙව එකතෝ නිසීදන්ති, න නිට්ඨන්ති ආගන්තුකා සල්ලාපං පවත්තෙන්ති "ඉමෙ භණ්ඩනකාරකා කොසම්බකා භික්ඛූ"ති; සත්ථා "එතෙ"ති දස්සෙසි. තෙ "එතෙ ච එවං කිරා"ති ආගන්තුකානං අඩ්ඩුලියා දස්සියමානා ලජ්ජාය සීසං උක්ඛිපිතුං අසක්කොන්තා භගවතො පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා භගවන්තං ඛමාපෙසුං; සත්ථා "භාරියං වො භික්ඛවෙ කතං තුම්හෙහි නාම මාදිසස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා මම සාමගයිං සාරුප්පෙන මම වචනං න කරිත්ථ. උපාරම්භකඤ්ඤිතාපි විඤ්ඤුපත්තානං මාතාපිතූනං ඔවාදං සුත්වා යොසු ජීවිතා වොරොපියමානෙසුපි තං අනතික්කමිත්වා පච්ඡා ඵිත්තූ රට්ඨෙසු රජ්ජං කාරයිංසූ"ති වත්වා පුනදෙව කොසම්බකජාතකං කථෙත්වා "එවං භික්ඛවෙ දීඝාවුකුමාරො මාතාපිතූසු ජීවිතා වොරොපියමානෙසුපි තෙසං ඔවාදං අතික්කමිත්වා පච්ඡා බ්‍රහ්මදත්තස්ස සන්තිකා ලභිත්වා විසු කාසිකොසලරට්ඨෙසු රජ්ජං කාරෙසි. තුම්හෙහි පන මම වචනං අකරොන්තෙහි කාරියං කතං"ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

"පරෙ ච න විජානන්ති මයමෙත්ථ යමාමසෙ,
යෙ ච තත්ථ විජානන්ති තතො සම්මන්ති මෙධගා"ති.

තත්ථ "පරෙති" පණ්ඩිතෙ ඨපෙත්වා තතො අඤ්ඤෙ භණ්ඩනකාරකා පරෙ නාම. තෙ තත්ථ සඩ්ඝසමඵස්සෙ කොලාහලං කරොන්තා මයං යමාමසෙ උපරමාම නස්සාම භඤ්ඤං භිජ්ජු සන්තිකං ගච්ඡාමාති න ජානන්ති. "යෙ ච තත්ථ විජානන්ති"ති යෙ තත්ථ පණ්ඩිතා මයං මච්චුසමීපං ගච්ඡාමාති විජානන්ති. "තතො සම්මන්ති මෙධගා"ති එවං හි තෙ ජානන්තා යොනිසොමනසිකාරං උප්පාදෙත්වා මෙධගානං කලහානං වූපසමාය පටිපජ්ජන්ති. අථ නෙසං තාය පටිපත්තියා තෙ මෙධගා සම්මන්ති.

අථ වා "යරෙවා"ති පුබ්බෙ මයං "මා භික්ඛවෙ භණ්ඩනං"ත්‍යාදිනි වත්වා ඔවදියමානාපි මම ඔවාදං අසක්කරොන්තා අමානිකා පරෙ නාම. මයං ඡඳාදිවසෙන විජ්ඣනගහණං ගච්ඡන්තා එත්ථ සඩ්ඝසමඵස්සෙ සම්මාමසෙ භණ්ඩනාදිනං වුඩ්ඪිය වායමාමාති න විජානන්ති. ඉදානි පන යොනිසො පච්චවෙක්ඛමානා තත්ථ භූමහාසං අන්තරෙ යෙ පණ්ඩිතපුරිසා පුබ්බෙ මම ඡඳාදිවසෙන වායමන්තා අයොනිසො පටිපන්නාති විජානන්ති. යතො තෙසං සන්තිකා තෙ පණ්ඩිතපුරිසෙ නිස්සාය ඉමෙ ඉදානි කලහසඩ්ඛාතා මෙධගා සම්මන්තීති අයමෙත්ථ අත්ථොති.

ගාථා පරියොසානෙ සමපත්තානිභික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදිසු පතිට්ඨහිංසූති.

කොසම්බකවත්ථු පඤ්චමං.

"යුගානුපස්සිං විහරන්තා"නති ඉමං ධම්මදේසනං සුත්වා සෙතව්‍යනගරං උපනිස්සාය විහරන්තෝ චූළකාලඋපාසකාලෙ ආරබ්භ කථේසි.

සෙතව්‍යවාසිනො කිර චූළකාලෝ ඔපපාතිකාලෝ මහාකාලෝති තයො භාතරො කුම්භකාරා. තෙසු ජෙට්ඨකෙ ඒකා දිසාසු ඉට්ඨිරිත්තා සකටෙහි භණ්ඩං ආහරන්ති, ඔපපාතිකාලෝ අඤ්ඤං දිසාභාගං ගච්ඡති. අථෙකස්මිං සමයෙ තෙ උභොපි භාතරො පඤ්චහි සකටසතෙහි නානාභණ්ඩං ගහෙත්වා සාවත්ථිං ගන්ත්වා සාවත්ථියා ච ජෙතවනස්ස ච අන්තරා සකටානි මොචෙසිංසු. තෙසු මහාකාලෝ සායණ්හ සමයෙ මාලාගන්ධ.දීහථෙ භාවිතත්ථවාසිනො අරියසාවකෙ ඔපම්ම සවණත්ථාය ගච්ඡන්තෙ දිස්වා "කුහිං ඉමෙ ගච්ඡන්තී"ති දුවිඤ්ඤා තම්පඤ්හං සුත්වා "අහම්පි ගමිස්සාමී"ති චින්තෙත්වා භණ්ඩං අම්හෙ නෙත්වා තාත සකටෙසු අපස්සන්තෙහි හොති, අහං ධම්මං සොතුං ගච්ඡාමී"ති චින්තා ගන්ත්වා තථාගතං වන්දිත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදි. සත්ථා තං දිස්වා තස්ස අජ්ඣාසයමාසෙන අනුදයමාන කථං කථෙන්තො දුක්ඛක්ඛන්ධසුත්තාදිවසෙන අනෙකපරියායෙන කාමානං ආදීනවං ඔකාරං සංකිලෙසං ච කථෙසි. තං සුත්වා මහා කාලෝ–"සබ්බං කිර පහාය ගන්තබ්බං, පරලොකං ගච්ඡන්තා නෙව හොඟා න සූනයෝ අනුගච්ඡන්ති, කිමෙත්ථ අරාවිසෙන පබ්බජිස්සාමී"ති චින්තෙත්වා මිගාජිනෙ සණ්ඨවන්තං විදිත්වා පසාදෙන්තො සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා "සචෙ තෙ කොචි අපලොකෙතබ්බො"ති වුත්තෙ "කණ්ඨෙථෝ මෙ අත්ථි ගණ්හා"ති. "අපලොකෙමි නං"ති වුත්තෙ "යාහි ගණ්හා"ති ගන්ත්වා කණ්ඨෙථං පහාය සාපතිං "කාහ ඉමං සබ්බං සාපතෙය්‍යං පටිපජ්ජා"ති ආහ. "තුම්හෙ පන කාහිථා"ති? "අහං සත්ථුගන්ධකුටිං පබ්බජිස්සාමී"ති සෝ තං නානප්පකාරෙහි යාචිත්වා නිවත්තෙතුං අසක්කොන්තො "සාධු සාමි යථාජ්ඣාසයං කරොථා"ති ආහ. මිගාජිනාලෝ ගන්ත්වා සත්ථුගන්ධකුටියා පබ්බජි. "අහං භාතිකං ගහෙත්වා ම උපසම්පදං ලභිත්වා සත්ථාරං උපට්ඨහන්තෝ භාසනෙ කති ධුරානීති පුච්ඡිත්වා සත්ථාරා විස්සජ්ජිත ධුරෙසු කථිතෙසු "අහං ගන්ථෝ මිගාලුතකාලෙ පබ්බජිතත්තා ගන්ථධුරං පූරෙතුං න සක්ඛිස්සාමි, විපස්සනාධුරං පන පූරෙස්සාමී"ති යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා සොතා නිසන්නධම්මං සම්මදාය පථමයාමාභිනීහාරෙ සබ්බසු නිද්දා මිත්තන්තෙසු සුසානං ගන්ත්වා පච්චූසකාලෙ සබ්බසු අනුට්ඨිතෙසු එවං විහාරං ආගච්ඡති.

අථෙකා සුසානගොපිකා කාලීනාම ජරවඩ්ඪිකා ථෙරස්ස නිත ට්ඨානං නිසින්නට්ඨානං විඛණමිතට්ඨානඤ්ච දිස්වා "කොචි නුඛො ඉධාගච්ඡති, පරිගණ්හිස්සාමි නං"ති පරිගණ්හිතුං අසක්කුණිත්වා එකදිවසං සුසානකුටිකායමෙව දීපං ජාලෙත්වා පුත්තධීතරා ආදාය ගන්ත්වා එකමන්තෙ නිලීනා මිගාජිනියාමෙ ථෙරං ආගච්ඡන්තං

දිසවා ඤත්වා වන්දිත්වා "අයෙය්‍ය නො ඤණෙන ඉමස්මිං ඨානෙ විහරතී"ති ආහ. "ආම උපාසිකෙ"ති. 'ඤණෙන සුසානෙ විහරනෙනෙකි නාම චිත්තං උග්ගණ්හිතුං වට්ටති"ති ථෙරෝ "කිං පන මයං තයා සදිසවයොත මතසිසාමා"ති අවත්වා "කිං කාතුං වට්ටති උපාසිකෙ"ති ආහ, ඤණෙන සොසානිකෙකි නාම සුසානෙ වසනඨානෙවා සුසානතොපඨානං ච විහාරෙ මහාථෙරස්ස ච ඨානනිසජ්ජාදිස්ස ච ඨානුං වට්ටතීති, කිං කාරණාති? කාසකම්මා චොරා සාමිකෙහි පතු භූපදං අනුබන්ධා සුසානෙ ඤණ්ඩකං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායන්ති අථ භික්ඛුසා යොගාවචරානං පරිපන්ථං කරොන්ති, එතඤ්ච පන කථිතං 'මයං ඉ සස ඤදන්තස්ස එත්තකං නාම කාලං එත්ථ වසනඨානං ජානාම අඤ්ඤතරො එසොති උපද්දවං ත්වාරෙන්ති, තස්මා එතෙසං ඤාතුං වට්ටතී"ති. "අඤ්ඤං කිං කාතබ්බං"ති? "ඤණෙන සුසානෙ වසනෙනෙන නාම අට්ඨසු මංසපිණ්ඩෙසු ලොලාදීනි වජ්ජෙතබ්බානි, දිවා න නිද්දුපගන්තබ්බං කුසීතෙන න භවිතබ්බං, ආරද්ධවීරියෙන භවිතබ්බං, අසඨෙන අමායාවිනා භූත්වා කල්‍යාණමිත්තානුභාවෙන චසිතබ්බං, සඝං සබ්බසු සුඤ්ඤතසු විකාරතො ආඤඤතබ්බං, පච්චූස කාලෙ සබ්බසු අතුට්ඨිතෙසු යෙව විකාරං ඤත්වා බ්බං, සචෙ ඤණෙන අයෙය්‍ය ඉමස්මිං ඨානෙ එවං විහරන්නො පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පාපෙතුං සක්ඛිස්සති, සචෙ මනසරිරං ආනෙත්වා ඡඩ්ඩෙස්සනති, අහං කම්බලකුටිකාරං ආරොපෙත්වා ඡත්තිමාලාදිහි සක්කාරං කත්වා සරීරකිච්චං කරිස්සාමි, නො චෙ සක්ඛිස්සති, චිතකං ජාලෙත්වා සඩ්කුනා ආකඩ්ඪිත්වා බහි ඛිපිත්වා එරසුසා ඔකොටෙත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං භිඳිත්වා, අගනිමඤ්ච පක්ඛිපිත්වා, ඣාපෙස්සාමී"ති ආහ. අථ නං ථෙරො- "සාධු ඤදෙද එසං පන රූපාරම්මණං දිස්වා මයහා කථෙය්‍යාසී"ති ආහ. සා සාධූති සම්පටිච්ඡි. ථෙරෝ යථාරුචිකා සමයෙන සුසානෙ සමණධම්මං කරොති, චූලසාලත්ථෙරෝ පන උට්ඨාය සමුට්ඨාය සරවාරං චින්තෙති, පුනපදුරං අනුසසරති, කාතබ්බො මෙ අතිභාරියං කම්මං කරොතී'ති චින්තෙති. අථෙකා කුලධීතා තම්මුහුත්තසමුට්ඨිතෙන චිත්තාබාධෙන සායණ්හසමයෙ අමිලාතා අකිලන්තා කාලමකාසි. තමෙනං ඤාතකාදයො තුරිතෙලාදීහි සද්ධිං යායං සුසානං නෙත්වා, සුසානඤොපකාය "ඉමිං ඣාපෙහී"ති භයං දත්වා, නියඤඤදවා පඤඤාපෙසුං සා තසසා පාරුතවත්ථං, අපඤනෙත්වා තම්මුහුත්තසමුට්ඨිතං පීණිතපීණිතං සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං දිස්වා, "ඉදං අයසසා දසෙතුං පතිරූපං ආරම්මණං"ති චින්තෙත්වා ඤත්වා ථෙරං වන්දිත්වා "ඤණෙන එවරූපං නාම ආරම්මණං අත්ථි ඔලොකෙථ අය්‍ය"ති ආහ. ථෙරෝ "සාධූ"ති ඤත්වා පාරුපණං අපනෙත්වා, පාදතලතො යාව කෙසඤඤා ඔලොකෙත්වා "අනි පිණිතං සමතං රූපං සුවණ්ණවණ්ණං, අගනිමඤ්ච පක්ඛිපිත්වා මහාජාලාහි ඤත්තවිඤ්ඤාණලෙ ලියා ආරොවෙසසති"ති චින්තා සඝට්ඨානමෙව ඤත්වා නිසීදි සා තථා කත්වා ථෙරසසා ආරොවෙසි. ථෙරෝ ඤත්වා

ඔලොකෙසි. ජාලාය පනවිපහටඨානං සබ්බරකාළියා විය සරීර වණ්ණං අභාසි, පාදා නම්මිලා ඔලම්බිංසු, හත්ථා පතිකුටිංසු කල්ල විං නිච්චමම්මථාසි. ''එථරෝ ඉදං සරීරං ඉදානෙව ඔලොකෙත්වා අපරියන්තකරං කත්වා ඉදානෙව බයං පත්තං වය පත්තං''ති රත්තිට්ඨානං ගන්ත්වා නිසීදිත්වා බලවවිපස්සනං පට්ඨපෙත්වා නිසින්නා:-

'අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා උප්පාදවයධම්මිනො,
උප්පජ්ජිත්වා නිරුජ්ඣන්ති තෙසං වූපසමො සුඛො''ති

ඔවාදං වත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තස්මිං අරහත්තං පත්තෙ සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො චාරිකං චරමානො සෙතව්‍යං ගන්ත්වා සිංසපාවනෙ පාවිසි. චූළකාලස්ස භරියායො සත්ථා කිර අනුපථෙනාගතිං සුත්වා ''ඉමිනා නං සාමිකං ගෙණ්හිස්සාමා''ති පෙසෙත්වා සත්ථාරං නිමන්තාපෙසුං. බුද්ධානං පන අපරිචිතට්ඨානෙ ආසනපඤ්ඤත්තිං ආචික්ඛිතෙන ඒකෙන භික්ඛුනා පඨමතරං ගන්ත්වා වට්ටති. බුද්ධාඤ්ඤං හි මත්ථකේ ට්ඨානෙ ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා තත්ථ දක්ඛිණතො සාරිපුත්ත ථෙරස්ස චාමතො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ච තතො පට්ඨාය උණ්හාසු පවෙසනූ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආසනං පඤ්ඤපෙතබ්බං හොති. තස්මා මහාකාලෙ ත්ථෙරා චීවරපාරුපනට්ඨානෙ ඨත්වා ''ත්වං පුරතො ගන්ත්වා ආසන පඤ්ඤත්තිං ආචික්ඛා''ති චූළකාලං පෙසෙසි. තස්ස දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය ගෙහජ්ඣා .තෙන සද්ධිං පරිහාසං කරොන්තා නිවාස නානි සඞ්ඝත්ථෙරකොට්ඨං අත්ථරන්ති, උච්චාසනානි සඞ්ඝනවක කොට්ඨං. ඉතරෙ-''මා එවං කරොථ, නීචාසනානි උපරි මා පඤ්ඤ පෙථ, උච්චාසනානි ගෙණ්හා''ති ආහ. ඉත්ථියා තස්ස වචනං අසද්ධ හන්තියා විය ''ත්වං කිං නරොතෙත්තා විචරසි, කිං තව ආසනානි පඤ්ඤපෙතුං න විජානන්ති, ත්වං කං ආපුච්ඡිත්වා පබ්බජිතො' සෙත පබ්බජිතොසි, සකලා ඉධාගතොසී'ති වත්වා නීචාසනප්පරූපනං අවජානිත්වා පෙතකානි නීචාසෙත්වා සීහස මාලාවිම්බවසං ඨපෙත්වා ''ඉච්ච සත්ථාරං ආනෙහි. ඉමං ආසනානි පඤ්ඤපෙස්සාමා''ති පක්ඛ ණිංසු. න චිරං භික්ඛූහාවෙ ඨත්වා අවස්සිකාව උප්පබ්බජිතුං ලජ්ජිතුං න ජානන්ති. තස්මා සො තෙනාකප්පෙන නිරාසංසොව ගන්ත්වා වන්දිත්වා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං ආදාය ආගතො. භික්ඛු සඞ්ඝස්ස පන භත්තකිච්චාවසානෙ මහාකාලස්ස භරියායො 'ඉමෙහි අත්තනො සාමිකො ඤාතො, මයම්පි අම්හාකං සාමිකං ගෙණ්හි ස්සාමා''ති චින්තෙත්වා පුන දිවසත්ථාය නිමන්තෙසුං තදු පන ආසනපඤ්ඤපනට්ඨානං අත්ථඤ්ඤ භික්ඛු අගමාසි තං තස්මිං ඛණෙ ඔකාසං අලභිත්වා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං අදංසු. චූළකාලස්ස පන වෙ භරියායො, මජ්ඣිමකාලස්ස චතස්සො, මහාකාලස්ස අට්ඨ. භික්ඛුසඞ්ඝෙ හි භත්තකිච්චං කාතුකාමෙ නිස් දිත්වා භත්තකිච්චං අකංසු, ඛණිං ගන්තුකාමා උට්ඨාය අගමිංසු. සත්ථා පන නිසීදිත්වා භත්තකිච්චං කරි. තස්ස භත්තකිච්චපරියොසානෙ තා ඉත්ථියො ''ඉමෙහි මහාකාලො අම්හාකං අනුමොදනං කත්වා

ආනවජ්ජිස්සති. සුඛේන පුරතෝ ගච්ඡථා''ති වදිංසු. අථවා 'සාධූ''ති වත්වා පුරතෝ අගමාසි. කාමචාරං පත්වා භික්ඛූ භගවතා උය්‍යොජිතා: 'කිං නාමෙතං සත්ථාරා කතං, සදත්ථා නුඛෝ කතං උදාහු අඤ්ඤා නිට්ඨාති. භික්ඛූ වුච්චකාලස්ස පුරතෝ ගතත්තා පබ්බජ්ජාතාරායෝ ජාතා, අජ්ජ අඤ්ඤස්ස පුරතෝ ගතත්තා අන්තරායෝ නත්ථිකාසි, සත්ථා මිඛාකාලං නිවත්තනවා ආගතෝ, සීලවා ඛෝ පන භික්ඛු ආචාරසම්පන්නෝ, සාරිසනානි නුඛෝ තස්ස පබ්බජ්ජාතාරායං''ති. සත්ථා තෙසං වචනං සුත්වා විතෝ ''කිං කථෙථ භික්ඛවෝ''ති පුච්ඡි. තෙ තමත්ථං ආරොචෙසුං. ''කිං පන තුම්හෙහි භික්ඛවෙ චුච්චකාලං විය මහාකාලං සල්ලක්ඛිතපුබ්බා''ති. ''ආම භගවා තස්ස හි තෙ පඤ්ඤා, ඉමස්ස අත්ථි. අත්ථානි පරිකම්මිත්වා, ඤාණතෝ කිං කරිස්සති භගවා''ති. සත්ථා-''මා භික්ඛවෙ එවං අවච්‍රත්ථ, චුච්චකාලෝ උට්ඨාය සම්පිට්ඨායා සුභාරම්මණබහුලා විහරති, පඨාතතතෙ ධිතදුබ්බල රුක්ඛසදිසෝ, මහාහ පන පුත්තතා ඔහාකාලෝ අසුභවිහාරී සත සෙලපබ්බතතා විය අවලා''ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

''සුභානුපස්සිං විහරන්තං ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං,
භොජනම්හි අමත්තඤ්ඤුං කුසිතං හීනවීරියං,
තං වෙ පසහති, මාරෝ වාතෝ රුක්ඛංව දුබ්බලං.

''අසුභානුපස්සිං විහරන්තං ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංවුතං,
භොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤුං සද්ධං ආරද්ධවීරියං,
තං වෙ නප්පසහති මාරෝ වාතෝ සෙලංව පබ්බතං''ති.

තත්ථ-''සුභානුපස්සිං විහරන්ත''න්ති සුභං අනුපස්සනතං ඉට්ඨා රම්මණෙ මානසං විස්සජ්ජිත්වා විහරන්තන්ති අත්ථෝ. යො හි පුග්ගලෝ නීලිත්තගගාහං අනුබ්‍යඤ්ජනගගාහං ගණ්හනෙනා නඛා සොභනාති ගණ්හාති, අඩ්ඨුලිසෙ සොභනාති ගණ්හාති, කණ්ඨපදෙ ජඝා ලෝමකූපෙ උදරං ථනෙ ගීවං ඔට්ඨෙ දන්තා මුඛං නාභා අක්ඛීනි කණ්ණෙ නාසිකා නාලාටං කෙසා සොභනාති ගණ්හාති, කෙසා ලොමා නඛා දන්තා තචෝ සොභනාති ගණ්හාති, එතානි සුභෙ සණ්ඨානං සුභතෝ ගණ්හාති, අයං සුභානුපස්සී නාම, තං එවං සුභානුපස්සිං විහරන්තං. ''ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුත''න්ති චක්ඛාදීසු ඉන්ද්‍රියෙසු අසංවුතං, චක්ඛුවාරාදීනි අරක්ඛන්තං, පරියෙසනමත්තා පටිගගහණ මත්තා පරිභොගමත්තානි ඉමස්සා මත්තාය අජානනතෝ භොජනම්හි ච අමත්තඤ්ඤුං. අපි ච පඤ්චවෙකබණ්මත්තා විස්සජ්ජන මත්තානි. ඉමීසාපි මත්තාය අජානනතෝ අමත්තඤ්ඤුං, ඉදං භොජනං ඔම්මකං ඉදං අඔම්මකන්තීපි අජානනතං, කාමවිතාපාද විහිංසාවිතකානවසිකතාය කුසීතං. ''හීනවීරිය''න්ති නිබ්බීරියං, චතූසු ඉරියාපථෙසු වීරියකරණ රහිතං. ''පසහති''ති අභිභවති, අජ්ඣොත්ථරති. ''වාතෝ රුක්ඛං ව දුබ්බල''න්ති බලවවාතෝ ජිණ්ණතතෙ ජාතං දුබ්බලරුක්ඛං විය. යථාහි සෝ වාතෝ තස්ස රුක්ඛස්ස සුපඤ්ඤ පලාසාදීම්පි සාදෙති විනාසෙති, ඛුද්දකසාඛාම්පි භඤ්ජති, මහාසාඛාම්පි

ඛණ්ඩති, සම්පූලකජාතී තං රුක්ඛං උබ්බත්තෙත්වා පාතෙත්වා උද්ධම්මූලං අධෝසාඛං කත්වා හරන්ති. එවමෙවං එවරූපං පුග්ගලං අඤ්ඤා උපපත්තියා කිලෙසමාරෝ පසහති, බලවවාතෙන දුබ්බලරුක්ඛස්ස පුප්ඵඵලාසාදී සාදනං විය බුද්ධානුබුද්ධකාපත්තී ආපජ්ජාපෙති කාරෝති බුද්ධඛණ්ඩාඛණ්ඩනං විය නිස්සඟ්ගියාදී ආපත්තී ආපජ්ජාපෙති කාරෝති., මහාසාඛාභඤ්ඤනං විය තෙරස සඞ්ඝාදිසෙසාපත්තී ආපජ්ජාපෙති කාරෝති. උබ්බත්තෙත්වා උද්ධම්මූලකං කත්වා පාතනං විය පාරාජිකාපත්තිආපජ්ජාපෙති කාරෝති. ඒවං කතාතසාසනා නීහරිත්වා කතිපාහෙනෙව නිබ්බානවං පාපෙති.

එවං එවරූපං පුග්ගලං කිලෙසමාරෝ අත්තනෝ විසෙ වත්තෙ නීති අත්ථෝ. "අසුභානුපස්සිං"ති දසසු අසුභෙසු අඤ්ඤතරං අසුභං පස්සන්තං, පථවීකසිණමනසිකාරෙ යුත්තං, කෙසෙ අසුභතෝ පස්සන්ත, ලොමෙ නඛෙ දන්තෙ තචං චම්මං මංසං න්හාරුං අසුභතෝ පස්සන්තං. "ඉන්ද්‍රියෙසු"ති ඡසු ඉන්ද්‍රියෙසු. "සුසංවුතං"ති නිච්චභත්තාදිකාකරණීතං පිහිතචාරං. අත්තභාවඤ්ඤාපවිපක්ඛෙන ඡොජනම්හි ච මත්තඤ්ඤුං. 'සද්ධං"ති කම්මස්සකතාවෙව. ඵලසස ච සද්දහනලක්ඛණාය ලොකිකාය සද්ධාය වෙව තිසු විට්ඨූසු අවෙච්චප්පසාදසංඛාතාය ලොකුත්තරාය සද්ධාය ච සමන්නාගතං. "ආරද්ධවිරියං"ති පග්ගහිත විරියං පරිපුණ්ණවිරියං. "තං වෙ"ති තං එවරූපං පුග්ගලං යථා දුබ්බලවාතා සන්තිකං පහරන්නෝ එකඝනං සෙලං වාලෙතුං න සක්කොන්ති, තථා අබ්භන්තරෙ උපජ්ඣමානොපි දුබ්බලකිලෙස මාරෝ නපපහොති, ඛොභෙතුං වාලෙතුං නසක්කොන්තීති අත්ථෝ. කාපි බොධිසස පුරාණදුතියිකායෝ ථෙරං පරිවාරෙත්වා "කිං කං ආපුච්ඡිත්වා පබ්බජිතොසි, ඉදානි කිහි ගමිස්සසී'ති ආදීනි වත්වා කාසාවං නීහරිතුකාමා අහෙසුං. ථෙරෝ තාසං ආකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා නිසින්නාසනා වුට්ඨාය ඉද්ධියා උපපත්තිත්වා කූටාගාරසතසහස්සං හිඳිත්වා ආකාසෙනාගන්ත්වා සත්ථරි ගාථා පරියොසානපරියොසානෙ සත්තු සුවිඤ්ඤෙය්‍යඤ්ඤෙ සරීරං අභිත්වවත්තෙත්වා ඔහරිත්වා තථාගතසස පාදෙ වන්දි.

ගාථාපරියොසානෙ සම්පත්තානඤ්ච .සොතාපත්තිඵලාදිසු පතිට්ඨහිංසූති.

චූළකාලමඛාදාකාලම්භූ. ඡට්ඨං.

"අනිච්චසඤ්ඤාවෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ රාජගහෙ දෙවදත්තාසස කාසාවලාභං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි සමයෙ වෙ අඤ්ඤාවකා පඤ්චසතා පඤ්චසතෙ අත්තනෝ පරිවාරෙ ආදාය සත්ථාරං ආපුච්ඡිත්වා ජෙතවනා රාජ ගහං අගමංසු. රාජගහවාසිනොපි වෙ පි තයොපි බුද්ධා පි එකතෝ හුත්වා ආගන්තුකදානං අදංසු. අථෙකදිවසං ආයස්මා සාරිපුත්තෝ

අනුමොදනං කරොතෙතා "උපාසකා එකො සයං දානං දෙති පරං න සමාදපෙති, සො තිබ්බත්තතිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදං ලභති, නො පරිවාරසම්පදං. එකො පරං සමාදපෙති සයං න දෙති, සො තිබ්බත්තතිබ්බත්තට්ඨානෙ පරිවාරසම්පදං ලභති, නො භොග සම්පදං. එකො සයම්පි න දෙති පරම්පි න සමාදපෙති, සො තිබ්බත්තතිබ්බත්තට්ඨානෙ සකදාගාමිත්තම්පි කුච්ඡිපූරං න ලභති, අනා ථො භොති නිප්පච්චයො. එකො සයම්පි දෙති පරම්පි සමාදපෙති, සො තිබ්බත්තතිබ්බත්තට්ඨානෙ අත්තඝාවසතෙපි අත්තඝාවිසහ සෙසුපි අත්තඝාවසතසහස්සෙසුපි භොගසම්පදං චෙව පරිවාරසම්පද ඤ්ච ලභති"ති එවං ධම්මං දෙසෙසි.

තමෙකො පණ්ඩිතපුරිසො සුත්වා අච්ඡරියා වත භො ධම්ම දෙසනා, සුකාරණං කථිතං. මයා ඉමාසං විඤ්ඤූනං සම්පත්තිනං නිප්ඵා දකං කම්මං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා "භන්තෙ තුම්හෙ මයං භික්ඛා ගණ්හථ."ති ථෙරං නිමන්තෙසි. "කිත්තකොනි තෙ භික්ඛූනි අත්ථි උපාසකා"ති? "කිත්තකා පන තුම්හ භන්තෙ පරිවාරා"නි? "සහස්සං, උපාසකා"ති "සබ්බෙහෙව සද්ධිං තුම්හෙ භික්ඛං ගණ්හථ භන්තෙ"ති. ථෙරො අධිවාසෙසි. උපාසකො භරියඤ්චියං චරන්තෙතා "අම්භ භාත මයා භික්ඛූනං සහස්සං නිමන්තිතං, තුම්හෙහි කිත්තකානං භික්ඛූනං භික්ඛං දාතුං සක්ඛිස්සථ, තුම්හෙහි කිත්තකානං"ති සම්භ දෙසි. මනුස්සා අත්තනෙතා අත්තනං පහොනකනියාමෙන "මයං දසන්නං දස්සාම, මය විසති යා, මයං සතස්සා"ති ආහංසු. උපා සකා "තෙන හි එකස්මිං ඨානෙ සමාගමං කත්වා එකතොව පවි සිස්සාම, සබ්බ පීලනකඤ්චුලපසිබ්බකාණිතාදිනි සමාහරථා"ති එක ට්ඨානෙ සමාහරාපෙසි. අථස්ස එකො කුට්ටම්බිකො සතසහස්සග්ඝ නිකං ඝණ්ඨිකාසංවච්ඡං දත්වා-"සචෙ පන තෙ ධනවට්ටං නප්ප හොති, ඉදං විස්සජ්ජෙත්වා යදූනං තං පූරයිස්සසි, සබ්බ පහොති, යස්මිඤ්ච තස්ස භික්ඛූනං දෙදෙයිස්සසී"ති ආහ. තස්ස සබ්බං ධන වට්ටං පහොසි නිසදපි ලාභං නාහොසි, සො මනුස්සෙ පුච්ඡි-ඉදං අය්‍යා කාහාවිං එතෙන කුට්ටම්බිකෙන එවං නාම වුත්තා දිට්ඨං අතිරෙකං ජාතං, කස්ස නං දෙමා"ති. එකච්චෙ "සාරිපුත්තත්ථෙ රස්සා"ති ආහංසු, එකච්චෙ-"ථෙරො අස්සපාකසමයෙ ආගන්ත්වා සමණසීලො, දෙවදත්තෙතා අම්හාකං මඩ්ඣලාමඩ්ඣලෙසු සහායො, උදකමණිකො විය නිච්චපසන්නිත්ථිකො, තස්ස නං දෙමා"ති ආහංසු. සම්බාහුලිකාය කථායපි "දෙවදත්තස්ස දාතබ්බං"ති වත්තාරො බහුතරා අනෙසුං. අථ නං දෙවදත්තස්ස අදංසු. සො නං ගහෙත්වා සංවිදහිත්වා රජ්ජුං නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා විචරති. තං දිස්වා මනුස්සා-"නූනිදං දෙවදත්තස්ස අනුච්ඡවිකං, සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස අනුච්ඡවිකං, දෙවදත්තා අත්තනො අනනුච්ඡවිකං. නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා විචරතී"ති ඒදිංසු.

අථෙකො දිඝාවාසිකො භික්ඛු රාජඝරා සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්තාහං වසිත්වා ඝරදාරිකත්ථෙරං සත්තාහං විහාරං අගච්ඡන්තං

ඒතුවිකාරං පුච්ඡිංසු. සත්ථා-"න බෝ භික්ඛවේ ඉදානෙවේසෝ අත්තානං අනනුච්ඡවිකං මච්චූ ඛාදෙති, පුබ්බෙපි ඛාදෙසි යෙවා"ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බෝධිසත්තෝ මාසි ඒකකා ඝත්තිමාරකා ඝාතේ මාරෙත්වා මාරෙත්වා දන්තෙ ච නඛෙ ච අන්තානි ච ඝනමංසානේව ආහරිත්වා විකතිඛාදනෙන ජීවිකං කප්පෙති. අථෙකස්මිං අරඤ්ඤේ අනෙකසතඝාතා ඝාතේ ඉඝාචරං ඝතෙත්වා ඝච්ඡන්තා පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා තෙසං උට්ඨාය ඝච්ඡන්තෙසු ඝමනාගමනකාලෙ ජනපදමනුස්සෙ නිපජ්ජිත්වා විඤ්ඤාපෙත්වා එකදිවසං ඝත්තිමාරකා තං කිරියං දිස්වා "අහං ඉමෙ ඝාතෙමි, ඉමෙ ච ඝමනාගමනකාලෙ පච්චෙකබුද්ධා විඤ්ඤාපිතා, ඛීණාසවා දිස්වා චින්තෙන්තීති විඤ්ඤාපෙන්තා කාසාවං ලද්ධා වට්ටතීති විඤ්ඤාත්වා එකස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස ජාතස්සරං ඔරුය්හ නහායිත්වා සීසෙ ඨපිතෙසු කාසාවෙසු දිවසං ඵෙන්තෙත්වා තෙසං ඝත්තං ඝණිත්වා ඝමනමඝෙග්ඝ සඤ්ඤං ඝඝෙත්වා සඤ්ඤං පාරුපිත්වා නිසීදිත්වා, ඝත්තං දිස්වා පච්චෙකබුද්ධොති සඤ්ඤාය වන්දිත්වා පඤ්ඣමිනාති, සෝ තෙඝං සබ්බපච්ඡතෝ ඝච්ඡන්තං ඝත්තියා පහරිත්වා මාරෙත්වා දන්තාදීනි ඝඛෙත්වා සෙසං භූමියං නිඛනිත්වා ඝච්ඡති අපරභාගෙ බොධිසත්තා ඝත්තයොනියං පටිසන්ධිං ඝඛෙත්වා ඝත්තපෙට්ඨකෙ යූථපති අඛොසි. තදපි සෝ තථෙව කරොති. මහාපුරිසෝ අත්තනෝ පරඤ්ඤාය පරිඝානිං ඤත්වා "කුහිං ඉමේ ඝාතේ ඝතා, මච්චූ ඛාතා"ති පුච්ඡිත්වා "න ජානාම සාමී"ති වුත්තෙ "සුඛිතෙහි ඝච්ඡන්තා මං අනාපුච්ඡාන ඝච්ඡන්තු, පරිපච්ඡෙන ඝච්ඡිතබ්බං"ති චින්තෙත්වා "එකස්මිං ඨානෙ කාසාවං පාරුපිත්වා නිසින්නස්ස සන්තිකා පරිපච්ඡෙන ඝච්ඡිතබ්බං"ති පරිඝංකිත්වා තං පරිඝණ්හිතුං වට්ටතී"ති සබ්බ ඝත්තේ පුරතෝ පෙසෙත්වා සයං පච්ඡතෝ විලම්බිම්බතෝ ආඝච්ඡති. සෝ සෙසඝත්තේසු වන්දිත්වා ඝතෙසු මහාපුරිසං ආඝච්ඡන්තං දිස්වා චීවරං සංඝරිත්වා සත්ථෝ විසාජේ. මහාපුරිසෝ සත්ථු උපට්ඨාපෙන්තෝ ආඝච්ඡන්තෝ පච්ඡතෝ පවිත්තඝිත්වා ඇත්තං වඤ්චෙසි අථ නං-"ඉඹ්භා මෙ ඝත්තේ නාසිතා"ති ඝණ්හිතුං පඛඛන්දි. ඉතරෝ එකං රුක්ඛං පුරතෝ කත්වා නිලීයි. අථ නං රුක්ඛෙන සද්ධිං සොණ්ඩාය පරික්ඛිපිත්වා ඝඛෙඛා භූමියං පොථෙසාමී"ති ඛෙත්ත නීහරිත්වා දන්තේ කාසාවං දිස්වා "සච්චං ඉමස්මිං දුස්සේ සඤ්ඤා අත්ථෙකස්ඝඛයෙසු මෙ බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවෙසු ලජ්ජා ච නාම නත්ථි, ඝඛ්ඣසත්තේ' තී අධිවාසෙත්වා "තයා මෙ එත්තකා ඤාතකා නාසිතා"ති පුච්ඡි. "ආම සාමී"ති වුත්තෙ "කස්මා එවං භාරිඝං කම්මමකාසි, අත්තනෝ අනනුච්ඡවිකං විත්තූපකරණං අනුච්ඡවිකං වත්ථං පරිදහිත්වා එවරූපං කම්මං කරොන්තෙන භාරියං තයා

කතං''කී එවඤ්ච පන වත්වා උත්තරිම්පි නිගණ්ඨානෙනා:-''අනික්කසාවෝ කාසාවං-පෙ-ස වෙ කාසාවමරහති''ති වත්වා ''අයුත්තං තෙ කතං''ති ආහ.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා තදා හත්ථිමාරකෝ දෙව දත්තෝ අකොසි, තස්ස නිගණ්ඨකෝ හත්ථිනාගෝ අහමෙවාති ජාතකං සමොධානෙසි. ''න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බපි දෙව දත්තෝ අත්තානං අනත්තුච්ඡවිකං වත්ථං ධාරෙසි යෙවා''ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

''අනික්කසාවෝ කාසාවං යෝ වත්ථං පරිදහෙස්සති,
අපෙතෝ දමසච්චෙන න සෝ කාසාවමරහති.
යෝ ච වන්තකසාවස්ස සීලෙසු සුසමාහිතෝ,
උපෙතෝ දමසච්චෙන සවෙ කාසාවමරහතී''ති.

ඡද්දන්තරාජකෙනාපි ච අයමත්ථෝ දීපෙතබ්බෝති.

තත්ථ-''අනික්කසාවෝ''ති කාමරාගාදිකි කසාවෙකි සකසාවෝ. ''පරිදහෙස්සති''ති නිවාසන-පාරුපන-අත්ථරණවසෙන පරිභුඤ්ජිස්සති. ''පරිදහිස්සති''තීපි පාඨෝ. ''අපෙතෝ දමසච්චෙනා''ති ඉන්ද්‍රිය දමෙනෙව චෙව පරමත්ථසච්චපකාසෙන වචිසච්චෙන ච අපෙතෝ වියුත්තෝ, පරිච්චත්තොති අත්ථෝ. ''න සෝ''ති සෝ එවරූපෝ පුග්ගලෝ කාසාවං පරිදහිතුං නාරහති. ''වන්තකසාවස්සා''ති චතුහි මග්ගෙහි වන්තකසාවෝ ඡඩ්ඩිතකසාවෝ පහීනකසාවෝ අස්ස. 'සීලෙසූ''ති චතුපාරිසුද්ධිසීලෙසු. ''සුසමාහිතෝ''තී සුට්ඨුභාවිතෝ සුට්ඨිතෝ. ''උපෙතෝ''ති ඉන්ද්‍රියදමෙනෙව චෙව චුත්තපකාරෙන සච්චෙන ච උපගතෝ. ''ස වෙ''ති සෝ එවරූපෝ පුග්ගලෝ තං ඛණ්ඩකාසාවවත්ථං අරහතීති.

ගාථාපරියොසානෙ සෝ දීවාසිකෝ භික්ඛු සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අකොසීති.

දෙවදත්තස්ස වත්ථු සත්තමං.

''අසාරෙ සාරමතිනොා''ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්නෝ අඤ්ඤතරං භික්ඛුං නිවෙදිතං සඤ්ඤායස්ස අනාගමනං ආරබ්භ කථෙසි.

තත්‍රායං අනුපුබ්බිකථා:-අම්හාකං හි සත්ථා ඉතෝ කප්පසත සහස්සාධිකානං චතුන්නං අසඞ්ඛෙය්‍යානං මත්ථකෙ අමරවතිනගරෙ සුමෙධෝ නාම බ්‍රාහ්මණකුමාරෝ හුත්වා සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්වා මාතාපිතූනං අච්චයෙන අනෙකකොටිධනං පරිච්ච ජිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඉමවනෙත වසනෙතා ඣානාභිඤ්ඤං නිබ්බත්තෙත්වා ආකාසෙන ගච්ඡනෙතා දීපඞ්කරදසබලස්ස සුදස්සන විකාරතෝ රම්මනගරං පවිසනත්ථාය මිගගං සොධයමානං ජනං දිස්වා සයම්පි එකං පදෙසං ගන්ත්වා තත්ථ්‍ය අසෝධිතභූමියෙව

යෙව ආගතස්ස සත්ථුනෝ අත්තානං යෙහුං කතවා සලලෙ අත්ථිතවා "ගච්ඡා සහායකස්ස ධියා කලලෙ අනානයිතවා මං අසය මෙහොනා ගච්ඡතු"නි නීහරන්තා සත්ථාරං දිස්වාම "බුද්ධාධුරෙ එස අනාගතෙ කප්පසතසහස්සාධිකානං දියුහානං අසඛ්ඛෙය්‍යකං පරියොසානෙ ගොතමො නාම බුද්ධා භවිස්සතී'ති විහාසුනෙ. තස්ස භත්තුනෝ අපරිහාණෙ කොණ්ඩඤ්ඤ මිධිතලා සුමනෙ රෙවතා සොභිතෙ අනෙ දහයි පදුමෙ නාරදෙ පදුම්මත්තරෙ සුමෙධා සුජාතෙ පි දහයි අත්ථදස්සී ධම්මදස්සී සිද්ධත්ථෙ තිස්සෙ ඵුස්සෙ විපස්සී සිඛී මෙත්‍රෙය්‍ය කකුසන්ධෙ කොණාගමනෙ කස්ස පොසී ලොකං ඔභාසෙත්වා උප්පජ්ජනානං ඉමෙසඤ්ච තෙසඤ්ච බුද්ධානං සන්තිකෙ ලද්ධවිහාරෙ අයඤ්ච රිද්ධිමා දස උපපාරමියෝ දස උපපරමත්ථපාරමියෝ'ති සම්භාරපාරමියෝ පූරෙත්වා දෙවතා රක්ඛිතා ඉමං සීහතා පඨවිතලා කාමාවචරා දිවා සුධාපුරං පරිච්ඡිජ්ජිත්වා ආයුපරිහාසාභෙ කුසිනාරාය නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවා ආයුක්ඛං ඨත්වා දසසහස්සචක්කවාළදෙවතාහි සහජ්ඣායිතා:-

"කාලොයං තෙ මහාවීර උප්පජ්ජ මානුසාවිකං,
සදෙවකං තාරයන්තෝ ධම්මචක්කං පවත්තය"නති.

වුත්තෙ පඤ්චමහාවිලොකනානි විලොකෙත්වා තතො චුතෝ සක්‍යරාජකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා තත්ථ මහාසම්පත්තියා පරිහරියමානො අභිනික්ඛමනෙන සද්ධිං යාබ්බනං පත්වා තීණිගණං උත්තමං අභිරුහිත්වා විකොසුං තිසු පාසාදෙසු දෙවලොකසිරිං මිය රජ්ජසිරිං අනුභවන්තෝ උය්‍යානකීළාය ගමනදිවසෙ අනුක්‍රමෙන ජීණාදිවත්ථුත්තයං සබ්බාතෙ තයො දෙවදූතෙ දිස්වා භණ්ඩාගාරෙවෙකා නිවත්තිත්වා චතුත්ථවාරෙ පබ්බජිතරූපං දිස්වා "භාධ පබ්බජ්ජා"නි පබ්බජ්ජාය රුචිං උප්පාදෙත්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා තත්ථ දිවසං ඛෙපෙත්වා මඩ්ගලපොක්ඛරණීතීරෙ නිසින්නොව ඡප්පඤ්ඤෙහං ගඤ්ඡතා ආගන්ත්වා විස්සකම්මුනා දෙවපුත්තෙන අලඞ්කතපටියත්තෙනා රාහුලකුමාරස්ස ජාතභාසඤ්ච සුත්වා පුත්තසිනෙහස්ස බලවභාවං ඤත්වා "ඣාව ඉදං බන්ධනං න වඩ්ඪති, තාව්දෙව නං ඡින්දිස්සාමී"ති නිග්ගන්ත්වා යාගං නගරං පවිසන්තෝ:-

"නිබ්බුතා නූන සා මාතා නිබ්බුතෝ නූන සෝ පිතා,
නිබ්බුතා නූන සා නාරී යස්සායං ඊදිසෝ පතී"ති.

කිසාගොතමියා නාම පිතුවච්ඡිතාය ආගතං ඉමං ගාථං සුත්වා "අහං ඉමාය නිබ්බුතපදං ආවිභතෝ"ති මුත්තාහාරං ඔමුඤ්චිත්වා තස්සා පෙසෙත්වා අත්තනෝ භවනං පවිසිත්වා සිරිසයනෙ නිපන්නා නිද්දුපගතානං නාටකිත්ථීනං විප්පකාරං දිස්වා නිබ්බින්නහදයෝ ඡන්නං උට්ඨාපෙත්වා කන්ථකං ආහරාපෙත්වා කන්ථකං ආරුය්හ ඡන්නසහායොව දසසහස්සචක්කවාළදෙවතාහි පරිවුතෝ මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා අනොමා නාම නදිතීරෙ පබ්බජ්ජා

අනුපසම්පන්නෙන රාජකුලං ගන්ත්වා තත්ථ පිණ්ඩාය චරිත්වා පණ්ඩව පබ්බතපබ්භාරෙ නිසින්නො මහාධරක්ඛස්ස රඤ්ඤො නිමන්තිය මානො තං පටික්ඛිපිත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා අත්තනො ජිඝච්ඡං ආගමනත්ථාය තෙන ගහිතපටිඤ්ඤං ආළාරඤ්ච උදකඤ්ච උපසංකමිත්වා තෙසං සන්තිකෙ අධිගතවිසෙසං අදිස්වා අතලං පරිත්වා ඡබ්බස්සානි මහාපධානං පදහිත්වා විසඛපුණ්ණමදිවසෙ පාතොව භුඤ්ජනාය දින්නපායාසං පරිභුඤ්ජිත්වා නෙරඤ්ජරාය නදියා සුවිසුද්ධං පාතිං පවාහෙත්වා නෙරඤ්ජරාය නදියා තීරෙ මහාවනසණ්ඩං නානාසමාපත්තිහි දිවසභාගං විතිනාමෙත්වා සායණ්හසමයෙ සොත්ථියෙන දින්නං තිණං ගහෙත්වා කාලෙන නාගරුක්ඛමූලෙන අභිරුහිත්වා තිණෙ බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ තිණානි සන්ථරිත්වා "න තාවිමං පල්ලඞ්කං භින්දිස්සාමි යාව මෙ අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං, විමුච්චති'ති පටිඤ්ඤං කත්වා පුරත්ථාභිමුඛො නිසීදිත්වා සුරියෙ අනත්ථඞ්ගතෙයෙව මාරබලං විධමිත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බනිවාසඤාණං මජ්ඣිමයාමෙ චුතූපපාතඤාණං පත්වා පච්ඡිමයාමාවසානෙ පච්චයාකාරෙ සඤ්ඤං ඔතාරෙත්වා දසබලචතුවෙසාරජ්ජාදිසබ්බඤ්ඤුගුණපතිමණ්ඩිතං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිජ්ඣිත්වා සත්තසත්තාහං බොධිමණ්ඩ චිනිනාමෙත්වා අට්ඨමෙ සත්තාහෙ අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ නිසින්නො ධම්මගම්භීරතාපච්චවෙක්ඛණෙන අප්පොස්සුක්කතං ආපජ්ජමානො දසසහස්සචක්කවාළමහාබ්‍රහ්මපරිවාරෙන සහම්පතිබ්‍රහ්මුනා යාචිතධම්මදෙසනො බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙත්වා බ්‍රහ්මුනො ච අජ්ඣෙසනං අධිවාසෙත්වා "කස්ස නු ඛො අහං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍යං'ති ඔලොකෙන්තො ආළාරුද්දකානං කාලකතභාවං ඤත්වා පඤ්චවග්ගියානං භික්ඛූනං බහූපකාරතං අනුස්සරිත්වා උට්ඨායාසනා කාසිපුරං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ උපකෙන සද්ධිං මන්තෙත්වා ආසාළ්හපුණ්ණමදිවසෙ ඉසිපතනෙ මිගදායෙ පඤ්චවග්ගියානං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තෙ අත්තනුච්ඡන්දිකෙන සම්මදිච්චරණෙන සමුදාචරන්තා 'ආවුසඤ්ඤපෙච්ච අඤ්ඤෙ කොණ්ඩඤ්ඤප්පමුඛා අට්ඨාරසබ්‍රහ්මකොටියො අමතපානං පායෙන්තා ධම්මචක්කං පවත්තෙන්තා පවත්තවරධම්මචක්කා පඤ්චමියං පක්ඛස්ස සබ්බෙපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තං දිවසමෙව යසසා කුලපුත්තයසං උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා තං රත්තියා ගෙහා නික්ඛමිත්වා ගෙහං පහාය නික්ඛන්තං "එහි යසා'ති පක්කොසිත්වා තත්ථ භික්ඛූ රත්තියා සොතාපත්තිඵලං*පුබ්බදිවසෙ අරහත්තං ච පාපෙසි. අපරෙපි තස්ස සහායකෙ චතුපණ්ණාසජනෙ එහි භික්ඛූ පබ්බජ්ජාය පබ්බාජෙත්වා අරහත්තං පාපෙසි.

එවං ලොකෙ එකසට්ඨියා අරහන්තෙසු ජාතෙසු චුද්දසවස්සා පවාරෙත්වා "චරථ භික්ඛවෙ චාරිකං" ආදී සට්ඨිභික්ඛූ දිසාසු පෙසෙත්වා සයං උරුවෙලං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ භද්දවග්ගියකුමාරෙ විනෙසි. තෙසු සබ්බපච්ඡිමකො සොතාපන්නො සබ්බත්ථකෙ අනාගාමී අහොසි. තෙපි සබ්බෙ එහි

* ඵලං පාපෙත්වා-ඤාණවි.

භික්ඛූහාවෙතම පබ්බාජේත්වා දිසා සු පෙසේත්වා සයං උරුවෙලං ගන්ත්වා අඩ්ඩුඩ්ඩානි පාටිහාරියසහස්සානි දස්සේත්වා උරුවෙල කස්සපාදයෝ සහස්සජටිලපරිවාරෙ තෙභාතිකජටිලෙ චිණ්ණාවී එහි භික්ඛූහාවෙතෙත්ව පබ්බාජෙත්වා ගයාසීසෙ නිසිදාපෙත්වා ආදිත්ත පරියායදෙසනාය අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තෙසං අරහන්තානං සඤ්ඤං පරිවුතෝ ඉත්තිභාවරතනසදිසං දිබ්බං පටිසන්දෙං මොචෙත්වා සී රාජගහනගරූපචාරෙ ලට්ඨිවනුය්‍යානං ගන්ත්වා සත්තා හිර ආගතෝති සුත්වා වාදසහස්සතෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි පරිවුතෝ බිම්බිසාරං දස්සනාය නික්ඛමන්තං රඤ්ඤා මිබ්‍රහ්මණකථං කථෙන්තා රාජානං ඒතදවොච තුම්හෙ සඤ්ඤා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා එකමන්තං නිසීදාපෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා පුනදිවසෙ සඤ්ඤාන දෙවරඤ්ඤා මහාසක්කාරං ගහෙත්වා අභිප්පතගුණෙ රාජගහනගරං පවිසිත්වා රාජනිවෙසනෙ සන්තත්තාකිලෙවා ඉරුවෙලපාටිහාරියං පටිග්ගහෙත්වා තත්ථෙව වාසං කප්පෙසි. තත්ථ නං සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා උපසංකමිංසු.

තත්‍රාපි අයං ආනුපුබ්බිකථා:-අනුපපන්නයෙව කි බුද්ධ රාජ ගහතො අවිදූරෙ උපතිස්සගාමෙ කොලිතගාමොති දෙ බ්‍රාහ්මණ ගාමා අහෙසුං. තෙසු උපතිස්සගාමෙ රූපසාරියා නාම බ්‍රහ්ම ණියා ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතදිවසෙයෙව කොලිතගාමෙ මොග්ගලියා නාම බ්‍රහ්මණියාපි ගබ්භං පතිට්ඨහි.

තාසී කිර දෙපි කුලානි යාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා අභිඤ්ඤා පච්චබ්‍රාහ්මණගාමකානෙව. තාසං මිත්තාමච්චාපි එකදිවසමෙව ගබ්භ පරිහාරං අදංසු. තා උභොපි දසම'සච්චයෙන පුත්තෙ විජායිංසු. නාම ගහණදිවසෙ සාරියා බ්‍රහ්මණියා පුත්තස්ස උපතිස්සගාමකෙ ජෙට්ඨකුලස්ස පුත්තත්තා "උපතිස්සො"ති නාමං කරිංසු, ඉතරස්ස කොලිතගාමෙ ජෙට්ඨකුලස්ස පුත්තත්තා "කොලිතො"ති නාමං කරිංසු. තෙ උභොපි වුද්ධිමන්වාය සබ්බසිප්පානං පාරං ගන්ත්වා. උපතිස්සමාණවස්ස කිළන්තස්ස නදිං වා උය්‍යානං වා ගමනකාලෙ පඤ්චසුවණ්ණසිවිකාසතානි පරිවාරෙති හොන්ති, කොලිතමාණ වස්ස පඤ්ච අස්සඤ්ඤරථසතානි. මෙ පි ජනා පඤ්ච පඤ්ච මාණවක සත පරිවාරා හොන්ති. රාජගහෙ ච අනුසංවච්ඡරං ගිරග්ගසමජ්ජං නාම හොති, තෙසං මිත්තාමච්චාපි එකට්ඨානෙයෙව මඤ්චං බන්ධන්ති. මෙපි එකතො නිසීදිත්වා සමජ්ජං පස්සන්තා හසිතබබට්ඨානෙ හසන්ති, සංවෙගට්ඨානෙ සංවෙගං ජනයන්ති, * දුයං දාතුං ගුත්ත ඨානෙන දුයං දෙන්ති. තෙසං ඉමිනාව නියාමෙන එකදිවසං සමජ්ජං පස්සන්තානං පරිපාකගතත්තා කුණ්ඩස්ස පුරිමෙසු දිවසෙසු භය හසිතබබට්ඨානෙ වා සංවෙගට්ඨානෙ සංවෙගජනකං වා දාතුං ගුත්තට්ඨානෙ දානං වා නාභාසි, මෙපි පන ජනා එවං චින්තයිංසු-"කිං එස ඔලොකෙතබ්බං අත්ථි, සබ්බදිවසෙ අපච්චත්ත චිස්සඤ්ඤෙන අපණ්ණත්තිකභාවං ඤස්සන්ති, අමහාකි පන එකං

* ස විජ්ජිත්ත-කථාවි.

මොක්ඛධම්මං පරියෙසිතුං වට්ටතී''ති ආරම්මණං ගණ්හන්තා නිසිදිංසු. තතෝ කොලිතෝ උපතිස්සං ආහ-''යම්ම උපතිස්ස න මං අයෙසුන්දු දිට්ඨමඞ්ගලා පිය භට්ඨපඤ්ඤාටඨා, අනත්තමනඛාතුසොසි, කිංනෙත ඇලලිත්ථාහ''නති සම්ම කොලිත එකතෝ ඔලොකෙ සාරෝ නාම නත්ථි, නිරත්ථකමෙතං, ආචාරෙනා මොක්ඛධම්මං ගවෙසිතුං වට්ටතීති ඉදං චින්තයෙන්තා නිසීදෙන්නාමහි, ඉමං පන සත්ථා අනත්තමඤ්ඤා'ති. සොපි තත්ථෙව ආහ.

අථස්ස අත්තනා සද්ධිං එකඡන්දභාවතං ඤත්වා උපතිස්සෝ ආහ-''අම්හාකං ලහිත්වාපි සුචිරනිතං, මොක්ඛධම්මං පන ගවෙ සන්තෙකෙ එකා පබ්බජ්ජා ලද්ධුං වට්ටති, තස්ස ඤාතිකෙ පබ්බජිම්හ''නි.

තෙන බොධ පන සමයෙන සඤ්ජයෝ පරිබ්බාජකෝ රාජගහෙ පටිවසති මහතියා පරිබ්බාජකපරිසාය සද්ධිං. තෙ තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමාති පඤ්චමාණවකසතානි සිප්පිකා ච රථෙ ච ගහෙත්වා ඇවජ්ජාති උය්‍යානජෙවා පඤ්චහිපි සතෙහි සද්ධිං සඤ්ජයස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. තෙසං පබ්බජිතකාලතෝ පට්ඨාය සඤ්ජයෝ අතිරෙක ලාභසක්කාරසිලොකප්පත්තෝ අහොසි. තෙ කතිපාහෙනෙව සබ්බං සඤ්ජයස්ස සමයං පරිමද්දිත්වා ''ආචා ය දිට්ඨධම්මිකං ජානනසමයං එත්තකෙනෙව උදාහු උත්තරිම්පි අත්ථී''ති විචිමංසු, ''එත්තකෙනෙව; සම්බං තුමෙපාසි ඤාණං''ති වුත්තෙ තතෝ චින්තයිංසු-එවං සති ඉමස්ස සන්තිකෙ බ්‍රහ්මචරියවාසෙ නිරත්ථකෙ, මයං යං මොක්ඛධම්මං ගවෙසිතුං නික්ඛන්තා තං ඉමස්ස සන්තිකා උප්පාදෙතුං න සක්කොම, මහා බොධ පන ජම්බුදීපෙ, කාමාවචරරාජධානියෙ චරොහා අද්ධා මොක්ඛධම්මදෙසකං ඤාණවන්තං ආචරියං ලභිස්සාම''ති තතෝ පට්ඨාය යත්ථ යත්ථ පණ්ඩිතසම්මතබ්‍රාහ්මණෙ අත්ථීති වදන්ති, තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා සාකච්ඡං කරොන්ති, තෙසි පුට්ඨපඤ්හං අසොත්තුං කථෙතුං න සක්කොන්ති කෙ පන තෙසං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්ති. එවං සකලජම්බුදීපං චරිත්වා නිට්ඨාගතිං ඤත්වා සඤ්ජයමෙව ආහංසු ''සම්ම කොලිත අම්හෙහි යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති, සො ඉතරස්ස ආරොචෙතූ''ති කතිකං අකංසු. එවං තෙසු කතිකං කත්වා චරන්තෙසු සත්ථා චුත්තානුභාවෙන ඤත්වා මෙත්තචිත්තං පරිගණ්හෙත්වා වෙළුවනෙ විහරති, තඤ-''චරථ භික්ඛවෙ චාරිකං බහුජනහිතාය''ති රතනසුත්තාදිගුණපසංසනත්ථං උය්‍යා ජිතානං එක සට්ඨියා අරහන්තානං අන්තරෙ පඤ්චවග්ගියානං අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරං අස්සජිමහාථෙරං පටිවෙදෙත්වා රාජගහං ආගන්ත්වා පුන දිවසෙ පාතොව පත්තචීවරං ආදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි. තස්මිං සමයෙ උපතිස්සපරිබ්බාජකෝ පාතොව භත්තකිච්චං කත්වා පරිබ්බාජකාරාමං ගච්ඡන්තෝ දූරතොව භගවන්තං දිස්වා චින්තෙසි-''මගා එවරූපෝ නාම පබ්බජිතෝ න දිට්ඨපුබ්බොයෙව, යෙ ලොකෙ අරහන්තෝ වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා; අයං තු ඛො භගවා අකප්පියං අනුලොමෙති, සන්තුන්නාමං ඉමං භික්ඛුං උබ්බාළ්හකම්මවා

පුච්ඡිත්‍වා යාවතකං: "කංසි තවං ආවුසෝ උද්දිස්ස පබ්බජිතොසි, යො වා තෙ සත්ථා, කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසී"ති. අථස්ස ඒතදහොසි- අකාලො ඛො ඉමං භික්ඛුං පඤ්හං පුච්ඡිතුං, අන්තරඝරං පවිට්ඨො පිණ්ඩාය චරති, සන්තුනාකං ඉමං භික්ඛුං පිට්ඨතො පිට්ඨතො අනුබන්ධෙඛ්‍යාමං, අත්ථෙසි උපඤ්ඤාතං මහාජනසි. සෝ ථෙරං ලද්ධපිණ්ඩපාතං අඤ්ඤතරං ඔකාසං ඤත්වාන දිස්වා නිසීදිතුකාමතාය චීවරං සඤ්ඤා අත්තනොඛා පරිබ්බාජකපීඨකං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි, ගහණකිච්චපරියොසානෙපිස්ස අත්තනොපි කුණ්ඩකාය උදකං අදාසි, එවං ආවරිතවත්තං කත්වා ඝනඝත්තකිච්චෙන ථෙරෙන සද්ධිං මධුරපටිසන්ථාරං කත්වා එවමාහ:- "ඔපපාඤ්ඤානි ඛො පන තෙ ආවුසෝ ඉන්ද්‍රියානි, පරිසුද්ධා ඡවිවණ්ණා පරියොදාතො, කංසි ත්වං ආවුසෝ උද්දිස්ස පබ්බජිතොසි, කො වා තෙ සත්ථා, කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොචෙසී"ති පුච්ඡි. ථෙරෝ චින්තෙසි- ඉමෙ පරිබ්බජ්ජකානං සාසනස්ස පවිජනකා නාම, ඉමස්ස සාසනෙ ගතිමත්තකං දස්සෙස්සාමීති අත්තනොඛා සමයභාවං දස්සෙන්තො ආහ- "අනං ඛො ආවුසෝ නමෙ, අතිවිජ්ඣිත්වා, අධිගතොසි ඉමං ධම්මවිනයං, න කාමාභං එකස්සියාමි විත්ථාරෙන ධම්මං දෙසෙතු"න්ති. පරිබ්බාජකො- "අථං උපරිජ්ඣායෙනා නාම, ත්වං ඡථාසත්ථියා අප්පං වා බහුං වා වදතු, එවං භායන්තෙන භයසඤ්ඤාය සන්තිට්ඨිතුං මයහං කාරා"ති චින්තෙත්වා. ආහ:-

"අප්පං වා බහුං වා ඛා යඤ්ඤ අත්ථසංහිතං මෙ බ්‍රූහි,
අත්ථෙනෙව මෙ අත්ථො හිං කාඛනි ව්‍යඤ්ජනං බහු"න්ති.

එවං වුත්තෙ ථෙරෝ "යෙ ධම්මා හෙතුප්පභවා"ති ගාථං ආහ. පරිබ්බාජකොපි පඨමඵලවිමුත්තිං ප්‍රාප්ත්වා සඤ්ඤානඤ්ඤසම්පත්තෙහා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, ඉතරං පදවයං සොතාපත්තිඵලෙ නිට්ඨාපෙසි. ඤාපි සොතාපත්තිඵලං ලභිත්වා උපරි විසෙසෙ අපත්ථියා නෙතා "ගඞ්ගායතී එත්ථ කාරණං"ති සල්ලක්ඛෙත්වා ථෙරං ආහ- "සත්ථා මා උද්දිස්ස ධම්මදෙසනං වඩ්ඪයිත්ථ, එතඤ්ඤෙව ඤාණං, කුතිං අභිඤ්ඤා ඤාණං මාතී"ති? ථෙරෝ "එවමෙතං ආවුසෝ"ති. සෙනන්තෙ ඤාණෙ තුමෙහි පුරිමතා ඤාත, මයාං එකො සහායකා අත්ථ, ඉමෙහාපි ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සාකච්ඡා කත්වා- 'යො පඨමං අමතං අධිගච්ඡති, සො ආරොචෙතූ'ති. "අහං තං ථෙරං ඔලොකෙත්වා මම සහායකං ගඤ්ඤත්වා තුම්හාකං ඉමමත්ථං ආරොචෙත්වා තෙහි සද්ධිං ආගමිස්සාමී"ති පඤ්ඤත්තිං ඤාත්වා ථෙරස්ස පාදෙසු නිපතිත්වා ඛමාපෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා ථෙරං ඔලොකෙත්වා පරිබ්බාජකාරාමාභිමුඛා අගමාසි. කොලිතපරිබ්බාජකොපි තං දූරතොවා ඔලොකෙත්වා දිස්වා "අජ්ජ මයහං සහායකස්ස මුඛවණ්ණොපි න අඤ්ඤදත්ථුඑසු එව, දඪ්ඨා ඛෙනා අමතං අධිගතං භවිස්සතී"ති අමතාධිගමං පුච්ඡි ඤාපිස්ස "ආමාවුසෝ අමතාමධිගතං" ති පවිජනිත්වා තමෙව ගාථං අභාසි. ගාථා පරියොසානෙ ඉතරොපි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිත්වා

ආහ– ''කුහිං කිර සම්ම අම්හාකං සත්ථා වසති''ති. වෙළුවනෙ කිර සම්ම, එවං නො ආවරියෙන අසඤ්ඤත්තෙරෙන කථිතං''ති. ''තෙනහි සම්ම ආයාම සත්ථාරං පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමා''ති. සාරිපුත්තත්ථෙරෝ ච නාමෙස සදිපි ආචරියපූජකො වි, තසමා සහායකං එවමාහ– ''සම්ම අම්හෙහි අමතං අධිගතං අම්හාකං ආචරියස්ස සඤ්ඤාපරිබ්බාජකස්සාපි කථෙස්සාම, මජ්ඣිමාසො පටිවිජ්ඣිස්සති, අපටිවිජ්ඣන්තෙනා අම්හාකං සද්දහිත්වා සත්ථුසන්තිකං ගමිස්සති, බුද්ධානං දෙසනං සුත්වා මග්ගඵලපටිවෙධං කරිස්සති''ති. තතො වෙපි ජනා සඤ්ඤස්ස සන්තිකං අගමංසු. සඤ්ඤොපි තෙ දිස්වාව ''කිං නාතා කොචි වෙ අම්හාකමාචරියදෙසකො ලද්ධො''ති පුච්ඡි. ආම ආචරිය ලද්ධො, බුද්ධා ලොකෙ උප්පන්නා, ධම්මො උප්පන්නො, සඞ්ඝා උප්පන්නා, තුම්හෙහි තුච්ඡ අසාරෙ විචරථ, එථ සත්ථුසන්තිකං ගමිස්සාමා''ති. ''නච්ඡථ තුම්හෙහි අහං න සක්ඛිස්සාමී''ති. කිං කාරණා''ති? අහං මහාජනස්ස ආචරියො හුත්වා විචරිං, කස්ස මෙ අන්තොවාසිකා වෙ චාටියා උදකුම්මත්තකඋච්චාපපත්ති විය ඉතොති, න සක්ඛිස්සාමහං අන්තොවාසිකවාසං වසිතුං''ති.

මා එවං කරිත්ථ ආචරියා''ති ''ඉතාතු තාතා, නච්ඡථ තුම්හෙහි, නාහං සන්තික්ඛිස්සාමී''ති, ආචරිය ලොකෙ බුද්ධස්ස උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය මහාජනො ගන්ධමාලාදිහත්ථො හුත්වා තමෙව පූජෙස්සති, මයම්පි තත්ථෙව ගමිස්සාම, තුම්හෙහි කිං කරිස්සථා''ති. තාතා කින්නු ඛො ඉමස්මිං ලොකෙ දක්ඛා බහූ, උදාහු පණ්ඩිතා''ති. දක්ඛා ආචරිය බහූ, පණ්ඩිතා නාම කතිපයා එව ඉතානි''ති. තෙනහි තාතා පණ්ඩිතා පණ්ඩිතසම්මතස්ස ඉතාතම්හස්ස සන්තිකං ගච්ඡිස්සන්ති, දක්ඛා දක්ඛස්ස එව සන්තිකං ආගමිස්සන්ති, නච්ඡථ තුම්හෙහි නාහං ගමිස්සාමී''ති. තෙ– ''පඤ්ඤායිස්සථ තුම්හෙහි ආචරියා''ති පක්කමිංසු, තෙසු නච්ඡන්නෙසු සඤ්ඤස්ස පරිසා භිජ්ජි, තස්මිං ඛණෙ ආරාමො තුච්ඡො අහොසි සුඤ්ඤාගාරසදිසො, තුච්ඡං ආරාමං දිස්වා උණ්හං ලොහිතං ඡඩ්ඩෙසි. තෙපි සඤ්ඤා. නච්ඡන්නස්ස පඤ්චසු පරිබ්බාජකසතෙසු සඤ්ඤස්සෙව අච්ඡරාසතානි නිවත්තිංසු. තෙ අත්තනො අන්තොවාසිකෙසු අච්ඡරාසතානි පරිබ්බාජකසතෙසු සද්ධිං වෙළුවනං අගමංසු. සත්ථා චතුපරිසමජ්ඣෙ නිසින්නා ධම්මං දෙසෙන්තො තෙ දූරතොව දිස්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි– ''එතෙ භික්ඛවෙ වෙ සඤ්ඤයකා ආගච්ඡන්ති–ඉන්ද්‍රියානි ච උපපරික්ඛිස්සා ච, එතං මෙ සාවකයුගං භවිස්සති අග්ගං බද්ධයුගං''ති. තෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. තෙ භගවන්තං එතදවොචුං– ''ලභෙය්‍යාම මයං භන්තෙ භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං ලභෙය්‍යාම උපසම්පදං''ති– ''එථ භික්ඛවෙ,''ති භගවා අවොච ''ස්වාක්ඛාතො ධම්මො චරථ බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා''ති. සබ්බ ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා වස්සසතිකත්ථෙරා විය අහෙසුං.

අථ නෙසං පරිසාය චරිතවසෙන සත්ථා ධම්මදෙසනං වඩ්ඪෙසි. ඨපෙත්වා වෙ අග්ගඵලවසෙන අවසෙසා අරහත්තං පාපුණිංසු.

ජේට්ඨකභාතිකං උපසඞ්කමිත්වා "භාතික සාලිභත්තං ආලෙත්වා ඛුද්දානං අනුච්ඡවිකං කත්වා පචාපෙත්වා මුඛං ධෙමි'ති ආහ. 'කිං වදෙසි තාත, සාලිභත්තං ආලෙත්වා දුක්ඛං නාම නෙව දිට්ඨපුබ්බං, න අනාගතං භවිස්සති, මා එවං කාසී'ති. දෙ ප්‍රාතිපදුකා යාචියෙව. අථ නං භාතා-'තෙන හි තෙහි කොට්ඨාසෙ කත්වං මම කොට්ඨාසං අනාමසිත්වා අත්තනා ලබ්භනකොට්ඨාසෙ යං ඉච්ඡසි තං කරොහී'ති ආහ. සො "සාධු බ්‍රෙහ්මණං විප්පසාදෙත්වා භික්ඛු සඞ්ඝස්ස භත්තග්ගමග්ගං යාචිත්වා සාලිභත්තං ආලෙත්වා සුරුද්ධෙ ඛීරෙ පචාපෙත්වා සප්පිඛුඩකාදීහි සොභෙත්වා බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛු සඞ්ඝස්ස දත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ ඉදං භත්තං මම අඤ්ඤතරං අඤ්ඤතරස්ස සබ්බපඨමං පබ්බජිතස්ස දාතබ්බං"ති ඤත්වා.

සත්ථා "එවං කොතූ"ති අනුමොදනං අකාසි. අථ සච්චා බෙත්තං ගන්ත්වා ඔලොකෙන්තො සඤ්ඤාතකබ්‍රාහ්මණානං කණ්ණිකබද්ධෙහි ඛීරාළිවිසෙසෙහි සඤ්ඤත්තානං දිස්වා පඤ්ඤාපෙතිං පටිලභිත්වා ලාභා වත මෙති චින්තෙත්වා පුථුඝකාරළ පුථුඝගහං නාම අතුහි, ගාම වාසිනි සඤ්ඤං අඤ්ඤසඤ්ඤතං නාම අතුහි, කුයනෙ කුඤ්ඤං, මෙණ්ඩ කාරණෙ මෙණ්ඩගහං, කලාපාදිසු කලාපගහං ඉළිගහං, කඤ්ඤඛණ්ඩ ගහං, කොට්ඨගහනන්ති එවං එකඤ්ඤෙ නවවාරෙ අඤ්ඤතාහං අතුහි. තස්ස සබ්බවාරෙ ඤත්තිඤත්තිට්ඨානං පරිපූරි, සඤ්ඤං ඤාරෙකං උට්ඨානසම්පන්නං අහොසි. ධම්මෙ නාමෙස අත්තානං රක්ඛන්තං රක්ඛති. තෙනාහ භගවා:-

"ධම්මෙ භවේ රක්ඛති ධම්මචාරිං ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ සුඛමාවහාති,
එසානිසංසෙ ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ න දුග්ගතිං ගච්ඡති ධම්මචාරී"ති.

එවමෙස විපස්සිසම්මා සම්බුද්ධකාලෙ අඤ්ඤතරං ඛත්තියං පටිච්ඡාදෙතුං පඤ්ඤත්තෙ නවවාරෙ අඤ්ඤතානි අතුහි ඉතෙ සත්තසත සකපඤ්ඤමත්තෙ පන භංසවතිනගරෙ පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙපි සත්තාහං මහාදානං දත්වා තස්ස භගවතො පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා අඤ්ඤතරං ඛත්තියං පඨමං පටිඤ්ඤාණත්තෙමෙව පත්ථනං ඨපෙසි. ථෙරෙ ඉමිනා පත්ථිතමෙව මයා දිට්ඨං, නාහං මුඛං ඔලොකෙන්තා දමමි"ති. 'කඤ්චුල පුත්තපමුඛා පඤ්චපඤ්ඤාසා ජනා කිං කම්මං කරිංසු භගවා'ති? "එතෙපි එකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ අරඤ්ඤං පඤ්ඤත්තා භික්ඛූ පුඤ්ඤකම්මං කත්වා අපරභාගෙ අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ සභායතා ඛුත්වා වඤ්ඣබන්ධනෙන පුඤ්ඤානි කරොන්තා අනාථපිණ්ඩාදීනං පටිජගණන්තා විචරිංසු. තෙ එකදිවසං සඤ්ඣං ඉච්ඡං කාලඤ්ඤං දිස්වා කිං පෙසයාමාති සුභාසිතං චරිංසු, එතෙසු පඤ්චජ්ඣනෙ භූමිං කොපෙත්වා සුභාසිතෙ ඨපෙත්වා ඉතරා ගාමං පවිට්ඨා. යසකුලස්ස පන සරීරං සුලෙඛ විරුඤ්ඤිත්වා පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා කිලාපෙන්තා අසුභ සඤ්ඤං පටිලභි, ඉතරෙසම්පි චතුන්නං ජනානං පඤ්ඤාට හොති ඉමං සරීරං තත්ථ තත්ථ භිද්ධඤ්ඤවිලීනං කබරකොරූපං විය අසුචිං ජුගුඤ්ඤං පටිකූලං"ති දසෙසි. තෙපි තත්ථ අසුභසඤ්ඤං පටිලභිංසු.

තෙ පඤ්චපි ජනා ගාමං ගන්ත්වා සෙසසකායානං කථේසුං, සබ්බෙ, පන දුරගතා ගතගතා මාතාපිතූනම්පි සරියාය ච කථේසි, තෙ සබ්බෙපි අසුභං භාවේසුං, ඉදමෙතෙසං ප්‍රබ්බජ්ජාකම්මං, තෙසඤ්ච යසසා ඉත්ථාගාරෙ සුභාසිතසුත්තං උපපජ්ජි. තාසඤ්ච උපනිස්සයසම්පත්තියා සබ්බෙසං චිත්තෙසාධාරණමෙව නිබ්බත්තං.

එවං ඉමෙපි අත්තනා සම්පත්තිමෙව ලභිංසු, නාගං බුබං ඔලොකෙත්වා දමමීති. "ගදුමවණ්ණියසාවකා" පන කිං කථේසුං කථේසුං නන්නා"ති. "එකෙපි පුබ්බබුද්ධානං සන්තිකෙ අරඤ්ඤං පටිච්ච පුඤ්ඤානි කත්වා අපරභාගෙ අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ නිබ්බත්තා හුත්වා තුණ්හීභාවාදිං සුත්වා සට්ඨිවස්සසහස්සානි පච්චෙකසිද්ධා රහන්තං. එවං ඉමෙපි අත්තනා පච්චෙකමෙව ලභිංසු, නාගං බුබං ඔලොකෙත්වා දමමී"ති. "උරුවෙලකස්සපාදයොපන භගවා කිං කථේසී"ති. තෙපි "අරඤ්ඤමෙව පටිච්ච පුඤ්ඤානි කරිත්වා, ඉමෙහි වෙ නවුතිකප්පමත්තෙ නිස්සාය ථූලසාටකානි වෙ බුද්ධා උප්පජ්ජිංසු, එවරූපස්ස බුද්ධස්ස ඔකාසෙ නාම රාජා පිතා අහොසි, තස්මිං භාන සම්මාබාධං පත්තා රහන්තෙ කණ්ඩඤ්ඤත්තෙරා අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්තෙරා, ද්‍රෝණසාරිපුත්තෙරා දුතිය සාවකෙ අහොසි. රාජා සත්ත ඛීණාසවසතානි ගන්ත්වා "රේවතඤ්ඤත්තෙරා මෙ බුද්ධා, කණ්ඩඤ්ඤත්තෙරා අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤත්තෙරා ද්‍රෝණසාරිපුත්තෙරා දුතිය සාවකෙ"ති තත ඔලොකෙත්වා "මමෙව බුද්ධා මමෙව ධම්මා මමෙව සඞ්ඝා"ති "නමොතස්ස භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්සා"ති නිපඤ්ඤත්තං උදානං උදානෙත්වා සත්ත පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා "භගවා ඉදානි මෙ නවුතිවස්සසහස්සපරිමාණස්ස ආයුනො ඛණොවෙයං නිසීදිත්වා නිද්දායනකාලා විය, අඤ්ඤදත්ථු භගවාරං අඤ්ඤවා යාමිකං ජීවිතං, තාව මෙ චත්තාරො පච්චයෙ අභිසඞ්ඛරිත්වා පච්චුපට්ඨානං කරොති, රඤ්ඤො පන අපරෙපි තයො පුත්තා අහෙසුං, තෙසු ජෙට්ඨස්ස සඤ්ඣයොධ සහානි පරිවාරෙ, මඤ්ඣිමස්ස ජානි, කණ්ඨස්සා මෙ. තෙ-"මයම්පි ඛාත්තියා" ඉමාදිසස්සාමා"ති පිතරං ඔකාසං යාචිත්වා අලඞ්කතමණ්ඩිතා පුඤ්ඤත්තං යාචන්තාපි අලභිත්වා පච්චන්තෙ කුපිතෙ තස්ස වූපසමෙ නවත්තෙ පෙසිතා පච්චන්තං වූපසමෙත්වා පිතුසන්තිකං ආගමිංසු. අථ තෙ පිතා ආලිඞ්ගිත්වා සීසෙ චුම්බිත්වා "වරං වො තාතා දම්මී"ති ආහ. තෙ- "ඛාත්ත දෙව"න්ති වරං ගහිතකං කත්වා පුන භාතිපපාතෙ ච යෙන පිතරං "ගණ්හථ තාතා වරං"ති වුත්තා "දෙව අම්හාකං අරඤ්ඤෙ ඛෙමෙ අප්පඩා ඵාසු, ඉත්තා පටිච්ච මයං භාතිකං ඛොපෙස්සාම, ඉමං නො වරං දෙහි"ති ආහංසු, "න දෙමි තාතා"ති. "සීවිච්කාලෙ අඳදන්තා සත්තාහංවච්ඡරානි දෙථා"ති. න දෙමි තාතා"ති. තතෙ හි ජ පඤ්ච චත්තාරි සීණි වෙ එකං සංවච්ඡරං සත්තාහාතෙ ජම්මාතෙ පඤ්චම්හාතෙ චත්තාරොම්හාතෙ තතොම්හාතෙ දෙථා"ති. "න දෙමි තාතා"ති. ඉතාහු දෙව එකෙකස්ස තතො එකෙකං මාසං කත්වා තයො මාතෙ දෙථා"ති- "භාධ තාතා තතෙ හි තයො

මාණව මොජේථා''ති. ''තෙසං පන තිණ්ණම්පි එකොව කොට්ඨාගාරිකෝ එකෝ ආයුහනෙකා. තස්ස වාදසහස්සපරිවාරා පරිසා, තෙ තෙ පටිපාටියා පෙසෙත්වා- ''මයං ඉමං තොමාසං දසසීලානි ගහෙත්වා කාසායානි නිවාසෙත්වා සත්ථාරං සංවාසං වසිස්සාම, තුම්හෙ එත්තකානං නාම කුණවට්ටා ගහෙත්වා දෙවසිකං නවුතිසහස්සානං භික්ඛූනං යෝධසහස්සස්ස ච නො භබ්බං බාදනීයං භොජනීයං සංවිදහිතුං, මයං හි ඉතො පට්ඨාය න කිඤ්චි වක්ඛාමා''ති වදිංසු. තෙ තඤ්ඤෙව ජනා පරිවාරෙත්වා පුරිසසහස්සං ගහෙත්වා දස සීලානි සමාදාය, කාසාවනිවත්ථා භික්ඛාචාරෙ යෙව වසිංසු, මොට්ඨා ගාරිකා ච ආයුහනෙකා ච එකතෝ භුත්වා නිච්චභත්තං භාතිකානං මොට්ඨාකාරෙහි මාරෙත්ව වාරෙත්ව කුණවට්ටං ගහෙත්වා දානං දෙන්ති, නම්මකරණං පන පුත්තා යාගුභත්තාදීනං පන අත්ථාය රොදන්ති, තෙ තෙසං භික්ඛූනං ඔභග්ග අනාගතෙයෙව යාගුභත්තාදිනි දෙන්ති, භික්ඛූඤ්ඤෙව භත්තනිච්චාවිසෙන කිඤ්චි අතිරෙකං න භුත්තපුබ්බං, තෙ අපරභාගෙ ''කුරකානං දෙමා'ති අත්තනාපි ගහෙත්වා ඛාදිංසු, මනුස්සඤ්ච ආහාරං දිස්වා අධිවාසෙතුං නාසක්ඛිංසු. තෙ පන චතුරාසීති සහස්සා අගමංසු. තෙ සඞ්ඝස්ස දින්නදානවට්ටං ඛාදිත්වා කායස්ස හෙට්ඨා පරම්මරණ පෙතනිවිසයෙ නිබ්බත්තිංසු, තෙහාතිකා පන පුරිසහත්ථෙසෙන සඤ්ඤං කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවලොකා දෙවලොකං සංසරන්තා වෙ නවුති කප්පෙ ඛෙපෙසුං, එවං තෙ තයො භාතරෝ අරහත්තං පත්ථෙන්තා තදා කල්‍යාණකම්මං කරිංසු, තෙ අත්තනා පත්ථිතමෙව ලභිංසු. නාහං මුඛා ඔලොකෙත්වා දමිමේ''ති. තදා පන තෙසං ආයුත්තකෝ බිම්බිසාරෝ අහොසි, මොට්ඨාහාරිකෝ විසාඛෝ උපාසකෝ, තයො රාජකුමාරා තයෝ ජටිලා අගමංසු. තෙසං කම්මකරා තදා පෙතෙසු නිබ්බත්තිත්වා සුඛනිදුග්ගතිවාසෙන සංසරන්තා ඉමස්මිං කප්පෙ චත්තාරි බුද්ධන්තරානි පෙතලොකෙයෙව නිබ්බත්තිංසු, තෙ ඉමස්මිං කප්පෙ සබ්බපඨමං උප්පන්නං චත්තාරීසසහස්සායුකං කාකුසන්ධං භගවන්තං උපසංකමිත්වා ''අම්හාකං ආහාරං ලබනකාලං ආචික්ඛථා''ති පුච්ඡිංසු. සොපි ''මම තාව කාලෙ න ලභිස්සථ, මම පච්ඡතො මහාපඨවියා යොජනමත්තං අභිරුද්‍රුහාය කොණ්ඩඤ්ඤ බුද්ධා නාම උප්පජ්ජිස්සති, තං පුච්ඡිස්සථා''ති ආහ, තෙන චුත්තකාලං ඛෙපෙත්වා තස්මිං උප්පන්නෙ තං පුච්ඡිංසු, සොපි ''මම තාව කාලෙන ලභිස්සථ, මම පන පච්ඡතො මහාපඨවියා යොජනමත්තං අභිරුද්‍රුහාය කොතමො නාම බුද්ධා උප්පජ්ජිස්සති, තදා තුම්හාකං සුතකෝ බිම්බිසාරෝ නාම රාජා භවිස්සති, සො සත්ත දිනානි දත්වා තුම්හාකං පතතිං පාපෙස්සති, තදා ලභිස්සථා''ති ආහ. තෙසං එකං බුද්ධන්තරං ගතං දිවසසදිසං

අහාසි, තෙ තථාගතෙ උපසඞ්කමිත්වා සිරිගබ්භාරරඤ්ඤා පඨමදිවසං දූතෙ දිස්වා පහාතං අලභන්තා රත්තිභාගෙ මහාරවසද්දං සුත්වා රඤ්ඤා අත්තානං දස්සයිංසු, සෝ පුනදිවසෙ විචිත්තකං ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා තථාගතස්ස තං පවත්තිං ආරොචෙසි. අථා මහාරාජ භගවා තෙ සත්තුනිකාපප්පමඤ්ඤෙන ඵුස්සබුද්ධභාණාලෙ එතෙ තව ඤාතකා, තිට්ඨතු සඞ්ඝස්ස දින්නදානවට්ටං. බාදිත්වා පෙතලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා සංසරන්තා කකුසන්ධාදයෝ බුද්ධා පුච්ඡිත්වා තෙහි ඉදඤ්චිදඤ්ච වුත්තා එත්තකං කාලං තව ඤාතං පවත්තිං අජානමානා එවමාහංසු-සු''ති ආහ. කිං පන භන්තෙ ඉදානිපි දින්නෙ ලභිස්සන්තී''ති ''ආම මහාරාජා''ති. රාජා බුද්ධ පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා. පුනදිවසෙ මහාඤාතං දත්වා ''භන්තෙ ඉතො තෙසං පෙතානං දිබ්බන්නපානං සම්පජ්ජතූ''ති පත්තිං අදාසි. තෙසං තථෙව නිබ්බත්තිත්වා පුනදිවසෙ භගවා සුත්වා අත්තානං දස්සෙසුං.රාජ-''අජ්ජ භන්තෙ භගවා සුත්වා අත්තානං දස්සෙසුං''ති පුච්ඡි. 'වත්තායි තෙන දින්නානි මහාරාජා''ති. පුන දිවසෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස විචිත්තානි දත්වා ''ඉමෙහා තෙසං දින්නවත්ථානි භවන්තූ''ති සාපෙසි. තං ඛණඤ්ඤෙවා තෙසං දිබ්බවත්ථානි උපපජ්ජිංසු. පෙතත්තභාවං විජහිත්වා දිබ්බත්තභාවෙ සණ්ඨහිංසු. සත්ථා අනුමොදනං කරොන්තෙසා ''නිරොකුඩ්ඩසු සිද්ධිනති''ති නිරොකුඩ්ඩානුමොදනං අකාසි. අනුමොදනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. ඉති සත්ථා තෙහාතිකා ජටිලානං චත්තුං කථෙත්වා ඉමම්පි ධම්මදෙසනං ආහරි. ''අඟසාවිකා පන භන්තෙ කිං කරිංසූ''ති? අඟසාවිකභාවාය පත්ථං කරිංසු.

ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකස්ස හි කප්පානං අභෙඩ්ඩස්සා එවරූපෙ භාරියත්තභාවා බ්‍රාහ්මණමහාසාරකුලෙ ජීවිස්සති, නාමෙන සරදමාණවා නාම අහොසි, මෙඝලාලාභෙ භගවති භාරකුලෙ නිබ්බත්තී, නාමෙන සිරිවඩ්ඪකුට්ඨිකෙ නාම අහොසි. තෙ උභොපි සඛපංසුඛීළකා සහායකා අහෙසුං. තෙසු සරදමාණවෝ පිතුඅච්චයෙන කුලසන්තකං මහාධනං පරිභුඤ්ජිත්වා එකදිවසං රහොගතෝ නිසින්නොසි-''අහං ඉධ ලොකෙ උත්තමොව ජානාමි, සෙසා සරලොකත්තයාභාවං, ජාතසත්තානං ච මරණං නාම ධුවං, මයා එකං පබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා බුද්ධසාසනමෙවෙසනං කාතුං වට්ටතී''ති. සෙසා සහායකෙපි උපසඞ්කමිත්වා ආහ-''සම්ම සිරිවඩ්ඪක අහං පබ්බජිතා මොක්ඛධම්මං ගවෙසිස්සාමි, ත්වං මයා සද්ධිං පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සසි න සක්ඛිස්සසී''ති? න සක්ඛිස්සාමි සම්ම, ත්වං මෙව පබ්බජාහීති. සෙසා පටික්ඛිපි-''පරලොකං ගච්ඡන්තෙසා සහායකෙ වා ඤාතීමිත්තෙ වා ගහෙත්වා ගතෙ නාම නත්ථි, අත්තනා කතං අත්තනොව හොතී''ති. තතෝ රතනසොළසකරං පිතරං පසාදෙත්වා කපණද්ධික-වණිබ්බක-යාචකානං මහාදානං දත්වා පබ්බතූපාදං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි. තස්ස එකො මෙ තයොති එවං අනුපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා චතුඝනානිසභසහස්සමත්තා ජටිලා අහෙසුං

සෝ පයිරි අනිච්චතං අධිගච්ඡිත්වා නිබ්බත්තනත්ථං තිණං ආහරිත්වා තෙසං ජීවිතානං ඛණ්ඩපරිහාරමදාසි. තෙ සබ්බෙ පයිරි අනිච්චතං අධිගච්ඡිත්වා නිබ්බත්තිංසු.

තෙන සමයෙන අනොමදස්සී නාම බුද්ධා ලොකෙ උදපාදි, සාගරං බ්‍රහ්මදත්තා නාම අග්ගසාවිකා, පිතා යසවත්තෙතා නාම ඛත්තියෝ, මාතා සුසොධරා නාම දෙවී, බොධී අජ්ජුනරුක්ඛෝ, නිසභෝ ච අනොමෝ ච ද්වෙ අග්ගසාවිකා, වරුණෙ නාම උපට්ඨාකෝ, සුන්දරී ච සුමනා ච ද්වෙ අග්ගසාවිකා, අට්ඨ භික්ඛුසතසහස්සානි අහෙසුං, සරීරං අට්ඨපඤ්ඤාසහත්ථුබ්බෙධං, සරීරප්පභා ද්වාදස යොජනං ඵරි, භික්ඛු සඞ්ඝසහස්සපරිවාරොව අහොසි. අසෝ එකදිවසං පච්චූසකාලෙ මහාකරුණාසමාපත්තිතො වුට්ඨාය ලොකං ඔලොකෙන්තො සරිදාපසං දිස්වා අජ්ජ මයිහං සරිදාපසස්ස ආනන්තිකං ගතපච්චයෙන ඛීණාසවභාවං දෙසනා ච මහතී භවිස්සති, සෝ ච අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථෙස්සති, තස්ස ලක්ඛණසම්පන්නො සිරිවිලාසසම්පන්නෙහි ද්වත්තිංසාය මහාපුරිසලක්ඛණෙහි අසීතියා අනුබ්‍යඤ්ජනෙහි ච සුවිභත්තෙහි සරීරනිප්පත්තිං දිස්වා ලක්ඛණමන්තෙ සම්මසි, ඉමෙසඤ්ච ලක්ඛණානං සමන්නාගතෝ නාම අගාරමජ්ඣෙ වසන්තෝ රාජා හොති චාතුරන්තො, පබ්බජන්තෝ ලොකෙ විවත්තච්ඡදෝ සබ්බඤ්ඤුබුද්ධොව හොති, අයං පුරිසෝ නිස්සංසයං බුද්ධොති ඤත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා පණ්ඩුපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තාසනෙ, සරදාපසොපි අත්තනෝ අනුච්ඡවිකං ආසනං ගහෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. තස්මිං සමයෙ චතුසත්තතිසහස්සා ජටිලා පණ්හානි පණ්හානි ඔප්පන්නානි එලාඵලානි ගහෙත්වා ආචරියස්ස ආනන්තිකං සම්පත්තා බුද්ධානං චෙව ආචරියස්ස ච නිසින්නාසනං ඔලොකෙත්වා ආහංසු-ආචරිය අයං ඉමස්මිං ලොකෙ අම්හෙහි මහන්තතරො නත්ථීති විචරිම්ම, අයං පන පුරිසෝ තුම්හෙහිපි මහන්තතරො මඤ්ඤෙ''ති. 'නාහා කිං වදෙථ, සාසපෙන සද්ධිං අට්ඨසට්ඨියොජනසතසහස්සුබ්බෙධං සිනෙරුං තුලං කාතුං ඉච්ඡථ, සබ්බඤ්ඤුබුද්ධෙන සද්ධිං මමං උපමං මා කරිත්ථ පුත්තකා''ති. අථ තෙ තාපසා-''සච්චං පුරිසෝ ඉත්තරසත්තෝ අනභිඤ්ඤෙය්‍යෝ, න අම්හාකං ආචරියෝ එවරූපං උපමං ආහරිස්සති, යාව ඉමා චතස්සං පුරිසෝ''ති සබ්බෙව පාදෙසු නිපතිත්වා සිරසා වන්දිංසු, අථ නෙ ආචරියෝ ආහ-යාහා අම්හාකං බුද්ධානං අනුච්ඡවිකෝ දෙය්‍යධම්මෝ නත්ථි, සචෙ ච භික්ඛාචාරවෙලායං

ඉධාගමනත්‍ථා, මයං යථාබලං දෙය්‍යධම්මං දස්සාම, තුම්හේහි යං යං පණීතං ලාභිත්‍ථං ආනීතං, තං තං ආහාරථා''නි ආහාරාපෙත්වා තතෝ ධම්මිකා සයං කථාකථාය පන්‍නත්ත පතිට්ඨාපෙසි. සත්ථාරා ථලා ථලං පරිගහිතමත්‍ථතෝලෙ දෙවතා දිබ්බාජං පකිරිංසු. සෝ තාපසෝ උදකපුබ්බ සංගමේව පරියායවෙච්ඡා අදාසි. සෝ තතෝ ඔත්තාතිදිවං කත්වා නිසීදනත්‍ථා සත්ථරි ඝබෙබ අන්‍නෝවාසිකෙ පඤ්ඤා සිවා සාරිපුත්තත්‍ථෙර සාරණීයකථං කථෙන්තා නිසිදි. සත්ථා වෙ අගග සාවකානං ඡකබුසමඩ්ඩල සද්ධිං ආකාසෙජනානුනි වීතෙනාසි. තෙ සබ්බෙ චිත්තං සුදන්තා ගතසඤ්ඤාඛිණාසවපරිවාරා ආකාසෙන ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු-තතෝ සරදතාපසෝ අන්‍නෝවාසිකෙ ආමන්තෙසි-''තාතා බුද්ධානං නිසින්නාසනම්පි නිම්මං, සමණසත සඤ්ඤායානම්පි ආසනං නත්ථි, තුම්හෙහි අජ්ජ ඵලාඵලං බුද්ධසකාසං කාතුං වට්ටතීති පබබතපාදතෝ වණ්ණගන්ධසම්පන්නානිපුප්ඵානි ආහරථා''ති ඝණ්ඨකාලෙ සපඤ්ඤා විය කොති, ඉද්ධිමතෝ පන ඉද්ධිමයෙසා අවිත්‍නතෙනෙති මුහුත්තෙනෙව තෙ තාපසාවිණ්ණ ඝණිඝම්පන්නායෙ පුප්ඵානි ආහරිත්වා බුද්ධානං යොජනප්පමාණං පුප්ඵාසනං පඤ්ඤාපෙසුං, උතිත්තං අගග සාවකානං තිකබුවුතං, සෙසභික්ඛූනං අඩ්ඩතෙය්‍යසතිකාදිභෙදං, සබ්බසන්ථිකස්ස ඵලසම්පත්තං අහොසි. කථං එකස්මිං අත්තභාවෙ තාව මහන්තානි ආසනානි පඤ්ඤත්තානීති වා විත්‍නායබබං, ඉද්ධිවිසයොකෙස. එවං පඤ්ඤත්තෙසු ආසනෙසු සරදතාපසෝ කථාකතාය පුරතෝ අඤ්ජලිං පග්ගය්හ නිසින්නා-' භගවා මයං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය ඉමං පුප්ඵාසනං අභිරුහථා''ති ආහ. තෙන වුත්තං:-

"නානාපුප්ඵසඤ්ඡන්න ගන්ධසඤ්ඡන්න සන්නිභාතෙන එකතෙ,
පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙසිං ඉදං මච්චනමබ්‍රුවි.

ඉදං මෙ ආසනං විර පඤ්ඤත්තං තවානුච්ඡවිං,
මම චිත්තං පසාදෙන්තා නිසීද පුප්ඵමාසනෙ.

සත්තරතත්තිඤ්ච බුදෙධා නිසීදි පුප්ඵමාසනෙ
මම චිත්තං පසාදෙත්වා කාසයිත්වා සදෙවකෙ''ති.

එවං නිසින්නෙ සත්ථරි වෙ අගග සාවකා සෙසභික්ඛූ ච අත්තනෙ අත්තනෙ පත්තාසනෙ නිසීදිංසු. සරදතාපසෙ මහන්තං පුප්ඵ ඡත්තං ගහෙත්වා තථාගතස්ස මත්ථකෙ ධාරෙන්තෙ අට්ඨාසි. සත්ථා ''ජලිතාකං අයං සත්තාරෙ මහාපඨවිලෝ හොතූ''ති නිරොධසමා පත්තිං සමාපජ්ජි. සත්තු සමාපත්තිං සමාපන්නභාවං ඤත්වා වෙ අගග සාවකාපි සෙසභික්ඛූපි සමාපත්තිං සමාපජ්ජිංසු. තථාගතෙ සත්තාහං නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්නෙ අන්‍නෝවාසිකා භික්ඛවොවැ ගාලෙ සම්පත්තා වනමූලඵලාඵලං පරිභුඤ්ජිත්වා සෙසකාලෙ බුද්ධානං අඤ්ජලිං පග්ගය්හ නිට්ඨහන්ති. සරදතාපසෝ

පන නියාබාචාරම්පි අකාසවා පුථුජ්ජනානං ධාරයමානොව සත්තානං පිතිසුඛඤ්ච මිත්තාමච්චි. සත්ථා තීරේත්වා, වුට්ඨාය දානමණ්ඩපයෝ නිසීදනං අගතභාවඤ්ච ඤත්වා තත්ථ ගන්ත්වා ආසනේ නිසීදිත්වා අගතභාවකාරණං තාපසානං පුච්ඡිත්වා පුච්ඡාසහානුමොදනං කරොහි"ති. තෙරෝ විසභාවභාවිරත්තෙ ඤත්වා පටිලද්ධමහාලාභෝ මිඝාජොඩෝ විය තුට්ඨමානසෝ සාවකපාරමිඤ්ඤණේ ඨත්වා පුච්ඡාඛනානුමොදනං අරහි. තස්ස දෙසනාවිභාගෙ ප්‍රකාසනත්ථං ආහ-"භික්ඛවේ භික්ඛු ධම්මං දෙසෙති"ති. අනොමදස්සී තථාගතෝ තෙපිටකං බුද්ධවචනං සම්මසිත්වා ධම්මං කථෙසි. චින්තා සාවකානං දෙසනාය එකසදිසාපි අභිසමයෝ නානාකොසි. අථ සත්ථා අපරිමාණේ බුද්ධවිසයෙ ඨත්වා ධම්මදෙසනං ආරභි, දෙසනාවසානෙ ඨපෙත්වා සරදතාපසං සබ්බෙපි චතුසත්තතිසහස්සා ජටිලා අරහත්තං පාපුණිංසු. සත්ථා-"එථ භික්ඛවෝ"ති හත්ථං පසාරෙසි, තෙසං තාවදෙව කෙසමස්සු අන්තරධායි. අට්ඨපරික්ඛාරා කායෙ පටිමුක්කා ච අහෙසුං. සරදතාපසොව කස්මා අරහත්තං න පත්තොති? විනිච්ඡිත්තිත්තතත්තා, තස්ස කිර බුද්ධානං දුතියාසඞ්ඛෙය්‍යෙ නිසීදිත්වා සාවකපාරමිඤ්ඤණේ ඨත්වා ධම්මං දෙසයමානා අග්ගසාවකස්ස ධම්මදෙසනං සොතුං ආරද්ධකාලතොපට්ඨාය අම්හා විතාහවට්ටේ අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ඉමිනා සාවකෙන පටිලද්ධං ඵලං පටිලභෙය්‍යන්ති විත්තං උප්පජ්ජි, සො තෙන පරිවිතක්කෙන මග්ගඵලපටිවෙධං කාතුං නාසක්ඛි, කථාසතං පන විඤ්ඤාය ඔතිණ්ණෝ ඔතිණ්ණොති තුම්හාකං අනන්තරායෙ නිසින්නොව හුත්වා තුම්හාකං සාසනෙ කොචි නාම ඔතීති? මයා පවත්තිතං ධම්මචක්කං අනුපවත්තෙන්තොපි සෙසාපි සාවකපාරමිඤ්ඤණේ ඨිතොව පරිවිතක්කෙන්තා ගොලඝපඤ්ඤා පරිවිතක්කිත්වා තිත්ථිය මඤ්ඤා සාසනෙ අග්ගඵලාවඤ්ඤා නාම එත්ථා"ති, "ඉතෙත්ථ ඨවායං මයා සත්තානං පුච්ඡගාහනං ධාරෙන්තෙන සත්තානං රොගකතෝ, අහං ඉමිස්ස එවරූප අඤ්ඤං සත්තානත්තං වා බ්‍රහ්මත්තං වා න පත්ථෙමි, අනාගතෙ පන අයං සිඝසත්ථෙරෝ විය එකස්ස බුද්ධස්ස අග්ගසාවකෝ සාවකත්තං'ති ප්‍රත්ථනං අකාසි. සත්ථා-"සම්මසිස්සති ඛු බොා ඉමස්ස පුරිසස්ස පඨවී"ති අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං පෙසෙත්වා ඔලොකෙන්තෝ කප්පසතසහස්සාධිකං එකං අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං අතික්කමිත්වා සම්පජ්ඣනභාවං අදක්ඛි, දිස්වා සරදතාපසං ආහ-"ඉතෙ අයං පඨවිං වොසා සමවිස්සති, අනාගතෙ පන කප්පසත සහස්සාධිකං එකං අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං අතික්කමිත්වා ගොතමෝ නාම බුද්ධා ලොකෙ උප්පජ්ජිස්සති, තස්ස මාතා මහාමායා නාම දෙවී භවිස්සති, පිතා සුද්ධොදනෝ නාම රාජා භවිස්සති, පුත්තෝ රාහුලොනාම, උපට්ඨාකෝ ආනන්දෝ නාම, ද්වේ අග්ගසාවකා කොලිතෝපතිස්සොත්වෙව නාම භවිස්සති"ති. එවං තාපසං විත්තෙරිත්වා ධම්මකථං සුත්වෙව සත්ත භික්ඛුසතපරිවුතා ආකාසං පක්ඛන්දි, සරදතාපසොපි අත්තොවාසික

ථේරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා සක්කාරසස්ස සිරිවඩ්ඪකසුබ්‍රහ්මස්ස සාසනං පෙසේසි: "භන්තෙ මයං සක්‍යකුලස්ස වසේ-සක්‍යා තෙන සරදසමයෙ අනොමදස්සිබුද්ධස්ස පාදමූලෙ අඤ්ඤතරා උපාසිකාව හුත්වා තථාගතස්ස සාසනෙ අග්ගසාවකට්ඨානං පත්ථෙසිං, තුම්හෙ පන කිං පත්ථෙත්ථ?". එවඤ්ච පන චින්තා එතෙසඤ්ඤෙව එතරහි පුරෙතරමෙව එතදහොසි. භන්තෙ සිරිවඩ්ඪකස්ස නිවෙ සනමත්තෙ අට්ඨාසි, සිරිවඩ්ඪකොපි ථෙරස්සං චක්ඛුං උම්මෙසෙත්වා ආසනතො වීසිකුප්පමත්තා අත්තභාවා නිච්චරා ආයන්තෙ නිසින්නොවා අන්තොවෙහාසපරිවා පන මොග්ගල්ලාන සදිසොව පඤ්ඤායතීති චින්තෙසි. "ආම සම්ම අනොමදස්සිං අහං බුද්ධා ආයන්තො, මයං තස්ස අත්තභාවා බහිල්ලෙ සන්තානතරෙ අසරිත්වා, සත්ථා සඤ්ඤාසං ධම්මං දෙසෙසි, දෙසනා පරියොසානෙ ඨපෙත්වා මං සෙසා අරහත්තං පත්වා පබ්බජිංසු, අහං පන අග්ගසාවකං නිස්සාය පත්ථෙරං දිස්වා අනාගතෙ උප්පජ්ජිතකස්ස ගොතමබුද්ධස්ස නාම සාසනෙ අග්ග සාවකට්ඨානං පත්ථෙසිං, තුම්පි තස්ස සාසනෙ දුතියසාවකට්ඨානං පත්ථෙථා"ති. "මයහං බුද්ධෙ සද්ධා පරිචයො නත්ථි භන්තෙ"ති. "බුද්ධෙ සද්ධා ථෙනං මයං භාරො හොතු, තුම්හෙ මහන්තං අධිකාරං කරෙය්‍යාථා"ති. සිරිවඩ්ඪකොපි තස්ස වචනං සුත්වා අත්තනෙ නිවෙසනමාරෙ රාජමාළෙන අට්ඨතරිසමත්තං ඨානං සම්පත්තං කාරෙත්වා වාලිකං ඔකිරාපෙත්වා ලාජපඤ්චමානි පුප්ඵානි විකිරාපෙත්වා නීලුප්පලච්ඡදනං මණ්ඩපං කාරෙත්වා බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වා සෙසභික්ඛූනම්පි ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා මහන්තං සක්කාරසම්මානං කරෙත්වා බුද්ධානං නිම්මාණඤ්චාය සරදතාපසස්ස සඤ්ඤං අදාසි, තාපසොපි බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං ගන්ත්වා තස්ස නිවෙසනං අගමාසි. සිරිවඩ්ඪොපි පවත්තෙමහං කත්වා තථාගතස්ස භත්තකිච්චං කත්වා මණ්ඩපං පවෙසෙත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙසු නිසින්නස්ස බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දක්ඛිණොදකං දත්වා පණීතභොජනෙන පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං මහාරහෙහි වත්ථෙහි අච්ඡාදෙත්වා "භන්තෙ නායං ආරම්භො අප්පමත්තකට්ඨානත්ථාය, ඉමිනාව නියාමෙන සත්තාහං අඛ්ඛණ්ඩං කරොථා"ති ආහ. සත්ථා අධිවාසෙසි. සොතෙනෙව නියාමෙන සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා භික්ඛූනං වන්දිත්වා අඤ්ජලිපග්ගහං ඨිතො ආහ-"භන්තෙ මම සන්තිකා සරදතාපසොපි යස්ස සත්ථුස්ස අග්ගසාවකො භවෙය්‍යාති පත්ථෙසි, අහං තස්සෙව දුතියසාවකො භවෙය්‍යං"ති. සත්ථා අනාගතං ඔලොකෙත්වා තස්ස පත්ථනාය සම්පජ්ජනභාවං දිස්වා චින්තෙසි-"අයං ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකං අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං අතික්කමිත්වා ගොතම බුද්ධස්ස දුතියසාවකො භවිස්සති"ති. බුද්ධානං වාකරණං සුත්වා සිරිවඩ්ඪකොපි භට්ඨපහට්ඨොව අහොසි. සත්ථා භුත්තාවිඤ්ඤත්තං කත්වා සපරිවාරො විහාරමෙව ගතො. "අයං භික්ඛවෙ මම පුත්තානඤ්ච සෙට්ඨපත්ථනා, තෙ යථාපත්ථිතඤ්ඤෙව ලභිංසු, නාහං මුධා ඔලොකෙමී"ති.

එවං වුත්තෙ පෙ අගාරමජ්ඣෙ ඨිතා භගවන්තං මිනිත්වා-"භන්තෙ මයං අඤ්ඤාරියසන්තා සමානා ගිරග්ගසමජ්ජං දස්සනාය ගතා"ති යාව අසුකස්මිං පෙදෙසස්මිං සන්තිකා යොජනත්තයෙ ඨපිතවිහාරං සබ්බං පච්චුප්පන්නවත්ථුං කථෙත්වා තෙ මගං හන්තා ආචරියස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං තුම්හාකං පදමූලං ආනෙතුකාමා තස්ස උද්ධියා නිස්සාරභාවං කථෙත්වා ඉධාගමනෙ ආතිභංසං කථෙසිංහ. සො ඉදානි මය්හං අන්තොමිඝිවාසො නාම චාරියා උදකන්තභාවිපත්තිං සදිසෙසා, න සක්ඛිස්සාමි අන්තොමිඝිමිඝං මිසිතුං"ති චින්තා "ආචරිය ඉදානි මණ්ඩනා ගණ්ඩාලාදිහත්ථා ගන්ත්වා සජ්ජාරකෙඤ්ඤුව පූරෙ සන්ති, තුම්හෙහි කථං භවිස්සථා"ති වුත්තෙ "යං පන ඉමස්මිං ලොකෙ පණ්ඩිතා බාලා, උභිත්ථ දන්ධා"ති. "ආචරිය දන්ධා බාලා, පණ්ඩිතා කතිපයා"ති කථිතෙ "එතෙනෙ හි පණ්ඩිතා පණ්ඩිතස්ස සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගමිස්සන්ති, දන්ධං දන්ධස්ස මම සන්තිකං ආගමිස්සන්ති, ගච්ඡථ තුම්හෙ"ති චින්තා අයන්තු නදිච්ඡි භාතුනා"ති. තං සුත්වා සත්ථා-"භික්ඛවෙ සඤ්ඤියා අත්තනොං මිච්ඡාදිට්ඨිකාය අසාරං සාරොති සාරඤ්ච අසාරොති ගණ්හි, තුම්හෙ පන අත්තනොං පණ්ඩිතතාය සාරං සාරතො අසාරං ච අසාරතො ඤත්වා අසාරං පහාය සාරමෙව ගණ්හිත්ථා"ති වත්වා ඉමං ගාථා අභාසි:-

"අසාරෙ සාරමතිනො සාරෙ චාසාරදස්සිනො,
තෙ සාරං නාධිගච්ඡන්ති මිච්ඡාසඞ්කප්පගොචරා.

සාරඤ්ච සාරතො ඤත්වා අසාරඤ්ච අසාරතො
තෙ සාරං අධිගච්ඡන්ති සම්මාසඞ්කප්පගොචරා"ති.

තත්ථ "අසාරෙ සාරමතිනො"ති චත්තාරොපි පඨවියා දසවත්ථුකා මිච්ඡාදිට්ඨි තස්සා උපනිස්සයභූතා ධම්මදෙසනාති අයං අසාරො නාම, තස්මිං සාරදිට්ඨිනොති අත්ථො. "සාරෙ චාසාරදස්සිනො"ති දසවත්ථුකා සම්මාදිට්ඨි තස්සා උපනිස්සයභූතා ධම්මදෙසනාති අයං සාරො නාම, තස්මිං නාගං සාරොති අසාරදස්සිනො. "තෙ සාරං"ති තෙ පන තං මිච්ඡාදිට්ඨිකභණ්ඩං ගහෙත්වා ඨිතා කාමච්ඡන්දාදිනං වසෙන මිච්ඡාසඞ්කප්පගොචරා ගුත්වා සීලසාරං ඣානසාරං පඤ්ඤාසාරං විමුත්තිසාරං විමුත්තිඤාණදස්සනසාරං පරමත්ථසාරං නිබ්බාණඤ්ච නාධිගච්ඡන්ති "සාරං මා"ති තමෙව නිද්ධාරෙත්වා සාරං සාරො නාම, අයං චිත්තප්පකාරං ච අසාරං අසාරොති ඤත්වා, "ඉත සාරං"ති තෙ පණ්ඩිතා එවං සම්මාදස්සනං කත්වා ඨිතා නෙක්ඛම්මසඞ්කප්පාදිනං වසෙන සම්මාසඞ්කප්පගොචරා ගුත්වා තං චිත්තප්පකාරං සාරං අධිගච්ඡන්තීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු, සන්නිපතිතානං ධුරනිකා ධම්මාභිසමයා අහොසීති.

අගාරමජ්ඣවත්ථු අට්ඨමං.

"සත්ථාගාරං"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ ආයස්මන්තං නන්දං ආරබ්භ කථෙසි :-

සත්ථා හි පවත්තිතවරධම්මචක්කෝ රාජගහං ගන්ත්වා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ-"පුත්තං මේ ආනෙත්වා දස්සෙථා"ති සුද්ධොදන මහාරාජෙන පෙසිතානං සහස්ස-සහස්සපරිවාරානං දස්සනං දූතානං සබ්බපච්ඡතෝ ගන්ත්වා අරහත්තං පත්තෙන කාළුදායිත්ථෙරෙන ගමනකාලං ඤත්වා මග්ගඵණ්ණං වණ්ණෙත්වා සීසතිසහස්ස ඛීණාසවපරිවුතෝ කපිලපුරං නීතෝ සුතිසමාගමෙ පොක්ඛර වස්සං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා වෙස්සන්තරජාතකං කථෙත්වා පුනදිවසෙ පිණ්ඩාය පවිට්ඨෝ-"උත්තිට්ඨෙ න පමජ්ජෙය්‍යා"ති ගාථාය පිතරං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා "ධම්මං චරෙ"ති ගාථාය මහා පජාපතිං සොතාපත්තිඵලෙ රාජානඤ්ච සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨා පෙසි. භත්තකිච්චාවසානෙ පන රාහුලමාතු ගුණකථං නිස්සාය චන්ද කින්නරජාතකං කථෙත්වා තතෝ දුතියදිවසෙ නන්දකුමාරස්ස අභිසෙක-ගෙහපවෙසන-විවාහමඞ්ගලෙසු වත්තමානෙසු පිණ්ඩාය පවිසිත්වා නන්දකුමාරස්ස හත්ථෙ පත්තං දත්වා මඞ්ගලං වත්වා උට්ඨායාසනා පක්කමන්තෙනා කුමාරස්ස හත්ථතෝ පත්තං න ගණ්හි. සොපි තථාගතෙ ගාරවෙන "පත්තං වෝ හත්ථෙ ගණ්හථා"ති වත්තුං නාසක්ඛි. එවං පන චින්තෙසි "ඉමාපානසිථෙ පත්තං ගණ්හිස්සතී"ති. සත්ථා තස්මිම්පි ඨානෙ න ගණ්හි. ඉතරෙ "සොපානපාදමූලෙ ගණ්හිස්සතී"ති චින්තෙසි. සත්ථා තත්ථාපි න ගණ්හි. ඉතරෙ රාජඞ්ගණෙ ගණ්හිස්සතී"ති චින්තෙසි. සත්ථා තත්ථාපි න ගණ්හි. කුමාරෙ නිවත්තිතුකාමෙ අරුචියා ගච්ඡන්තෙ සත්ථුගාරවෙන "පත්තං ගණ්හථා"ති වත්තුං න සක්කොති, "ඉධ ගණ්හිස්සති, එත්ථ ගණ්හි ස්සතී"ති චින්තෙන්තෙ ගච්ඡති. තස්මිං ඛණෙ ජනපදකල්‍යාණියා ආචික්ඛිංසු-"අය්‍යෙ භගවා නන්දරාජානං ගහෙත්වා ගතෝ, තුම්හෙහි තං විනා කරිස්සතී"ති. සා උදකබින්දූහි පඝරන්තෙනෙව අඞ්සුලිබ්භි කෙසෙහි වෙගෙන ගන්ත්වා "තුවටං ඛෝ අය්‍යපුත්ත ආග චෙජ්ජාසී"ති ආහ. තං තස්සා වචනං තස්ස හදයෙ කිරියං පතිත්වා විය ඨිතං. සත්ථා පි තස්ස හත්ථතෝ පත්තං අග්ගහෙත්වාව තං විහාරං නෙත්වා "පබ්බජිස්සසි නන්දා"ති ආහ. සො බුද්ධගාරවෙන "න පබ්බ ජිස්සාමී"ති අවත්වා "ආම පබ්බජිස්සාමී"ති ආහ. සත්ථා "තෙනහි නන්දං පබ්බාජෙථා"ති ආහ. සත්ථා කපිලපුරං ගන්ත්වා තතියදිවසෙ නන්දං පබ්බාජෙසි. සත්තමෙ දිවසෙ රාහුලමාතා කුමාරං අලඞ්කරිත්වා භගවතෝ සන්තිකං පෙසෙසි-පස්ස තාත එතං සීසතිසහස්සසමණ පරිවුතං සුවණ්ණවණ්ණං බ්‍රහ්මරූපිවණ්ණං සමණං, අයං තෙ පිතා, එතස්ස මහන්තා නිධයෝ අහෙසුං, තස්සාස්ස නික්ඛමණතෝ පට්ඨාය න පස්සාම, ගච්ඡ තං දායජ්ජං යාච-අහං තාත කුමාරෙ අභිසෙකං පත්වා චක්කවත්තී භවිස්සාමි, ධනෙන මෙ අත්ථෝ, ධනං මෙ දෙහි

සාමිකෝ හි පුත්තෝ පිතුඝාතකඝාතී. කුමාරෝ භගවතෝ සන්තිකං ගන්ත්වාව පිතුසිනෙහං පටිලභිත්වා හට්ඨචිත්තෝ-"සුඛං තෙ සමණ ඡායා"ති වත්වා අඤ්ඤමපි බ්‍රහ්මුං අත්තනෝ අනුරූපං වදන්තෝ අට්ඨාසි. භගවා කතභත්තකිච්චෝ අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. කුමාරෝපි "දුයජ්ජං සමණ මෙ දෙහි දුයජ්ජං සමණ මෙ දෙහී"ති භගවන්තං අනුබන්ධි. භගවා කුමාරං න නිවත්තාපෙසි. පරිජනොපි භගවතා සද්ධිං ගච්ඡන්තං නිවත්තෙතුං නාසක්ඛි ඉති සෝ භගවතා සද්ධිං ආරාමමෙව අගමාසි. තතෝ භගවා විනෙතුං-"යං අයං පිතුඝාතකං ධනං ඉච්ඡති, තං වට්ටානුගතං සම්භතං, හන්දස්ස බොධිතලෙ පටිලද්ධං සත්තවිධං අරියධනං දෙම්, ලොකුත්තරදුයජ්ජස්ස නං සාමිකං කරොමී"ති-ආයස්මන්තං සාරිපුත්තං ආමන්තෙසි. "තෙන හි ත්වං සාරිපුත්ත රාහුලකුමාරං පබ්බාජෙහී"ති. ථෙරෝ කුමාරං පබ්බාජෙසි. පබ්බජිතෙ ච පන කුමාරෙ රඤ්ඤෝ අධිමත්තං දුක්ඛං උප්පජ්ජි, තං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තෝ භගවතෝ නිවෙදෙත්වා "සාධු භන්තෙ අය්‍යා මාතාපිතූහි අනනුඤ්ඤාතං පුත්තං න පබ්බාජෙය්‍යුං"ති වරං යාචි. භගවා තස්ස තං වරං දත්වා පුනෙකදිවසං රාජනිවෙසනෙ කතපාතරාසෝ එකමන්තං නිසින්නෙන රඤ්ඤා "භන්තෙ තුම්හාකං දුක්කරකාරිකකාලෙ එකා දෙවතා මං උපසඞ්කමිත්වා "පුත්තෝ තෙ කාලකතෝ"ති ආහ. අහං තස්සා වචනං අසද්දහන්තෝ "න මයහං පුත්තෝ බොධිං අපත්වා කාලං කරොතීති පටික්ඛිපිං"ති වුත්තෙ "ඉදානි කිං සද්දහිස්සත, පුබ්බෙපි අට්ඨ කානි දස්සෙත්වා පුත්තෝ තෙ මතොති වුත්තෙ න සද්දහිත්ථා"ති ඉමිස්සා අට්ඨුප්පත්තියා මහාධම්මපාලජාතකං කථෙසි. කථාපරියොසානෙ රාජා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහි.

ඉති භගවා පිතරං තීසු ඵලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෝ පුනදෙව රාජගහං ගන්ත්වා තතෝ අනාථපිණ්ඩිකෙන සාවත්ථිං ආගමනත්ථාය ගන්ධකුටිපටිඤ්ඤං නිට්ඨිතෙ ජෙතවනම්හි විහාරෙ තත්ථ ගන්ත්වා වාසං කප්පෙසි. එවං සත්ථරි ජෙතවනෙ විහරන්තෙ ආයස්මා නන්දෙ උක්කණ්ඨිත්වා භික්ඛූනං එතමත්ථං ආරොචෙසි-"අනභිරතෝ අහං ආවුසෝ බ්‍රහ්මචරියං චරාමි, න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාතෙතුං, සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමී"ති. භගවා තං පවත්තිං සුත්වා ආයස්මන්තං නන්දං පක්කොසාපෙත්වා එතදවොච-"සච්චං කිර ත්වං නන්ද සම්බහුලානං භික්ඛූනං එවමාරොචෙසි-"අනභිරතෝ අහං ආවුසෝ බ්‍රහ්මචරියං චරාමි, න සක්කොමි බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාතෙතුං, සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමී"ති? "එවං භන්තෙ"ති. "කිස්ස පන ත්වං නන්ද අනභිරතෝ බ්‍රහ්මචරියං චරසි, න සක්කොසි බ්‍රහ්මචරියං සන්ධාතෙතුං සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සසී"ති. සාකියානී මං භන්තෙ ජනපදකල්‍යාණී ඤාති නික්ඛමනස්ස අඞ්ගුලිබන්ධෙහි කෙසෙහි

අපලොකෙත්වා එතදවොච-"තුවටං ඛො අය්‍යපුත්ත ආභවෙය්‍යාසි"ති-"නො ඛො අහං භන්තෙ තදත්‍රුස්සරමානො අනභිරතො බ්‍රහ්මචරියං චරාමි, න සකෙකාමි බ්‍රහ්මචරියං සන්නාතෙතුං සික්ඛං පච්චක්ඛාය හීනායාවත්තිස්සාමී"ති. අථ ඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දං ඛාහාය ගහෙත්වා ඉද්ධිබලෙන් තාවතිංසදෙවලොකං නෙත්වා අන්තරාමග්ගෙ එකස්මිං ඣාමඛෙතෙත්ත ඣාමඛාණුකෙ නිසින්නං ජින්නකණ්ණ-නාසං - නඞ්ගුට්ඨං එකං පලුට්ඨමක්කටිං දස්සෙත්වා තාවතිංසභවනෙ සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො උපට්ඨානං ආගතානි කකුටපාදානි පඤ්ච අච්ඡරාසතානි දස්සෙසි..

"කකුටපාදානී"ති රත්තවණ්ණතාය පාරාපතපාදසදිසපාදානි. දස්සෙත්වා ච පන්‍යාහ—"නං කිං මඤ්ඤසි නන්ද කතමා නුඛො අභිරූපතරා ච දස්සනීයතරා ච පාසාදිකතරා ච, සාකියානී වා ජනපදකල්‍යාණී ඉමානි වා පඤ්චඅච්ඡරාසතානි කකුටපාදානී"ති? සෙය්‍යථාපි සා භන්තෙ ජින්නකණ්ණ-නාසා-නඞ්ගුට්ඨා පලුට්ඨමක්කටී, එවමෙව ඛො භන්තෙ සාකියානී ජනපදකල්‍යාණී ඉමෙසං පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං උපනිධාය සඞ්ඛම්පි න උපෙති කලම්පි න උපෙති, කලභාගම්පි න උපෙති. අථඛො ඉමානෙව පඤ්ච අච්ඡරාසතානි අභිරූපතරානි වෙව දස්සනීයතරානි ච පාසාදිකතරානි චා"ති. අභිරමතු නන්ද අහං තෙ පාටිහොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනං"ති. සචෙ මෙ භන්තෙ භගවා පටිහොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනං අභිරමිස්සාමි අහං භන්තෙ භගවති බ්‍රහ්මචරියෙ"ති. අථඛො භගවා ආයස්මන්තං නන්දං ගහෙත්වා තස්මිං අන්තරහිතො ජෙතවනෙයෙව පාතුරහොසි. අස්සොසුං ඛො භික්ඛූ "ආයස්මා කිර නන්දො භගවතො භාතා මාතුච්ඡාපුත්තො අච්ඡරානං හෙතු බ්‍රහ්මචරියං චරති භගවා කිරස්ස පාටිහොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදීනං"ති. අථ ඛො ආයස්මතො නන්දස්ස සහායකා භික්ඛූ ආයස්මන්තං නන්දං හත්තකවාදෙන ච උපක්කිත්තකවාදෙන ච සම්මුදවරන්ති-"හත්තකො කිරායස්මා නන්දො, උපක්කිත්තකො කිරායස්මා නන්දො, අච්ඡරානං හෙතු බ්‍රහ්මචරියං චරති, භගවා කිරස්ස පාටිහොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුට පාදීනං"ති. අථඛො ආයස්මා නන්දො සහායකානං භික්ඛූනං හත්තකවාදෙන ච උපක්කිත්තකවාදෙන ච අවට්ඨමානො හරායමානො ජිගුච්ඡමානො එකො වූපකට්ඨො අප්පමත්තො ආතාපී පහිතත්තො විහරන්තො න චිරස්සෙව යස්සත්ථාය කුලපුත්තා සම්මදෙව අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජන්ති, තදනුත්තරං බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහාසි-ඛීණා ජාති, වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං, කතං කරණීයං, නාපරං ඉත්ථත්තායාති අබ්භඤ්ඤාසි. අඤ්ඤතරො ච ඛො පනායස්මා අරහතං අහොසි.

අථෙකා දෙවතා රත්තිභාගෙ සකලං ජෙතවනං ඔභාසෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ආරොචෙසි-"ආයස්මා භන්තෙ නන්දො භගවතො මාතුච්ඡාපුත්තෙනා ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතී"ති. භගවතො පි ඛොඤ්ඤං උදපාදි-නන්දො ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතීති.

සොපායස්මා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එතදවොච-"යං මෙ භන්තෙ භගවා පාටිභොගෝ පඤ්චන්නං අවරුස්සතානං පටිලාභාය කකුධපාදීනං, මුඤ්චාමහං භන්තෙ භගවන්තං එතස්මා පටිඤ්ඤා"ති. "මයාපි ඛො නන්ද චෙතසා චෙතො පරිච්ච විදිතො නන්දෙ ආසවානං ඛයා අනාසවං චෙතොවිමුත්තිං පඤ්ඤාවිමුත්තිං දිට්ඨෙව ධම්මෙ සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා උපසම්පජ්ජ විහරතීති. දෙවතාපි මෙ එතමත්ථං ආරොචෙසි-ආයස්මා භන්තෙ නන්දෙ-පෙ-විහරතීති. යදෙවඛො තෙ නන්ද අනුපදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්තං, අථාහං මුත්තොා එතස්මා පටිඤ්ඤා"ති අථඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"යස්ස නිත්තිණ්ණා පඞ්කා ච මද්දිතා කාමකණ්ටකා,
මොහක්ඛයං අනුපපත්තො සුඛදුක්ඛන වෙධතී"ති.

අථෙකදිවසං භික්ඛූ තං ආයස්මන්තං නන්දං පුච්ඡිංසු-"ආවුසො නන්ද තුවං උභකණ්ඩිතොමහීති පවෙදෙසි, ඉදානි තෙ කථං"ති. "නත්ථි මෙ ආවුසො ගිහිභාවාය ආලයෝ"ති. තං සුත්වා භික්ඛූ-"අභූතං ආයස්මා නන්දෙ කථෙති, අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති, අතීතදිවසෙසු උභකණ්ඩිතොසමිති වත්වා ඉදානි නත්ථි මෙ ගිහිභාවාය ආලයොති කථෙතී"ති භගවතා තෙ භගවතො තමත්ථං ආරොචෙසුං භගවා භික්ඛවෙ අතීත දිවසෙසුනන්දස්ස අත්තභාවො දුච්ඡන්නාගෙහසදිසෝ අහොසි ඉදානි සුච්ඡන්නාගෙහසදිසෝ ජාතෝ අයං දිබ්බච්ඡරානං දිට්ඨකාලතෝ පට්ඨාය පබ්බජිතකිච්චස්ස මත්ථකං පාපෙතුං වායම්මනෙනා තං කිච්චං පත්තෙනා"ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි :-

"යථාගාරං දුච්ඡන්නං වුට්ඨි සමතිවිජ්ඣති
එවං අභාවිතං චිත්තං රාගෝ සමතිවිජ්ඣති.

යථාගාරං සුච්ඡන්නං වුට්ඨි න සමතිවිජ්ඣති,
එවං සුභාවිතං චිත්තං රාගෝ න සමතිවිජ්ඣතී"ති.

තත්ථ "අගාරං"ති යං කිඤ්චි ගෙහං දුච්ඡන්නං"ති විරලච්ඡන්නං ශිථිලච්ඡන්නං. සමතිවිජ්ඣතී"ති වස්සවුට්ඨි විනිවිජ්ඣති. "අභා

චිතං"ති තං අඝාරං වුට්ඨිය භාවනාරහිතත්තා අභාවිතං චිත්තම්පි රාගෝ සමතිවිජ්ඣති, න කෙවලං රාගෝව. දෙසමෝහමානාදයෝ සබ්බකිලෙසා තථාරූපං චිත්තං අතිවිය විජ්ඣනතිසෙව. "සුභාවිතං"ති සමථවිපස්සනාභාවනාහි සුභාවිතං, එවරූපං චිත්තං සුච්ඡන්නගෙහං වුට්ඨිය විය රාගාදයෝ කිලෙසා අතිවිජ්ඣිතුං න සක්කොනන්තීති. ඝාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු, මහාජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි.

අථ භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසෙ බුද්ධ නාම අච්ඡරියා, ජනපදකල්‍යාණිං නිස්සාය උක්කණ්ඨිතෙ භාමාඥසමා නඤ්ඤ සත්ථාරා දෙවච්ඡරා ආමිසං කත්වා විනීතොති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ "න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස මයා මාතුගාමෙන පලොභෙත්වා විනිතො යෙවාති" වත්වා අතීතං ආහරි අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙන රජ්ජං කාරෙන්තෙ බාරාණසීවාසී කපපතොං නාම වාණිජෝ අහොසි. තස්සෙකො ගද්‍රභො කුම්භභාරං වහති. එකදිවසෙන සත්තයොජනානි ගච්ඡති. සො එකසම්ං සමයෙ ගද්‍රභභාරකෙහි සද්ධිං තක්කසිලං ගන්ත්වා යාව භණ්ඩකස්ස විස්සජ්ජනං ගද්‍රභං චරිතුං විස්සජෙත්වා. අථස්ස සො ගද්‍රභො පරිබ්භමිත්වෙ චරමානො එකං ගද්‍රභිං දිස්වා උපසඞ්කමි. සා තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කරොන්තී ආහ"කුතො ආගතොසීති"? "බාරාණසිතො"ති "කෙන කමෙමනා"ති? වණිජ්ජකමෙමනා"ති, කිත්තකං භාරං වහසී" ති? කුම්භභාරං"ති, එත්තකං භාරං වහන්තො කතියොජනානි ගච්ඡසී"ති? "සත්තයොජනානී"ති, ගතට්ඨානෙ කාචි තෙ පාදපරිකම්මපිට්ඨිපරිකම්මකරා අත්ථී"ති? "නත්ථි, එවං සන්තෙ මහාදුක්ඛං නාම අනුභොසී"ති. කිඤ්චාපිහි තිරච්ඡානගතානං පාදපරිකම්මාදි කාරකො නාම නත්ථි, කාමසංයොජනසණ්ඨානත්ථං එවරූපං කරොති. සො තස්සා කථාය උක්කණ්ඨි. කපපතොපි භණ්ඩං විස්සජ්ජෙත්වා තස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා "එහි තාත ගමිස්සාමා"ති ආහ. "ගච්ඡථ තුම්හෙ නාහං ගමිස්සාමි"නි. අථ නං පුනප්පුනං යාචිත්වා අනිච්ඡන්තං භායෙත්වා නං නෙස්සාමීති විත්තෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පතොදං තෙ කරිස්සාමි සොළසඞ්ගුලකණ්ටකං,
සඤ්ඡිද්දිස්සාමි තෙ කායං එවං ජානාහි ගද්‍රභා"ති.

තං සුත්වා ගද්‍රභො-"එවං සන්තෙ අහම්පි තෙ කත්තබ්බං ජානිස්සාමි" ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"පතොදං මෙ කරිස්සසි සොළසඞ්ගුලකණ්ටකං,
පුරතො පතිට්ඨහිත්වාන උද්ධරිත්වාන පච්ඡතො,
දන්තං තෙ සාවයිස්සාමි එවං ජානහි කපපමා"ති.

තං සුත්වා වාණිජෝ කෙන නු ඛෝ කාරණේන එස එවං වදතීති චින්තෙත්වා ඉතෝ විතෝ ච ඔලෝකෙන්තෝ තං ගද්‍රභිං දිස්වා ඉමායෙව එවං සික්ඛාපිතෝ භවිස්සති, එවරූපං නාම තෙ ගද්‍රභිං ආනෙස්සාමී'ති මාතුගාමෙන තං පලෝභෙත්වා නෙස්සාමී'ති ඉමං ගාථමාහ:-

"චතුපදිං සබ්බමුබ්බිං නාරිං සබ්බඞ්ගසොභිනිං
හරියං තෙ ආනයිස්සාමි එවං ජානාහි ගද්‍රභා"ති,

තං සුත්වා තුට්ඨචිත්තෝ ගද්‍රභෝ ඉමං ගාථමාහ:-

"චතුපදිං සබ්බමුබ්බිං නාරිං සබ්බඞ්ගසොභිනිං,
හරියංමෙ ආනයිස්සසි කපපව භියෝ ගමිස්සාමි
යොජනානි චතුද්දස"නි.

අථ නං කපපවෝ තෙනහි එහීති ගහෙත්වා සකට්ඨානං අගමාසි. සෝ කතිපාහච්චයෙන තං ආහ—"නනු මං තුම්හෙ හරියංතෙ ආනයිස්සාමීති අවොචුත්ථා"නි? "ආම වුත්තං නාහං අත්තනෝ කථං භින්දිස්සාමි හරියන්තෙ ආනෙස්සාමි, වට්ටං පන තුය්හං එකකාසෙව දස්සාමි, තුය්හං පන අත්තදුතියස්ස පහොතු වා මා වා තමෙව ජානෙය්‍යාසි, උභින්නං වෝ සංවාසමත්තඤ්ච පුත්තාපි ජායිස්සන්ති තෙහි බහූහි සද්ධිං තුය්හං තං පහෙතු වා මා වා තමෙව ජානෙය්‍යාසී"ති. ගද්‍රභෝ තස්මිං කථොන්තෙ කථෙන්තෙයෙව අන්තපෙකෙඛා අහොසි.

සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා "තදා භික්ඛවෙ ගද්‍රභී ජනපද කල්‍යාණී අහොසි, ගද්‍රභෝ නන්දෙ, වාණිජෝ අහමෙව. එවං පුබ්බෙ පෙස මයා මාතුගාමෙන පලොභෙත්වා චිනීතෝ"ති ජාතකං නිට්ඨාපෙසීති.

නන්දත්ථෙරවත්ථු නවමං.

"ඉධ සොචති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ චුන්දසූකරිකං නාම ආරබහ කථෙසි.

සෝ කිර පඤ්චපණ්ණාසවස්සානි සූකරෙ විධිත්වා ඛාදන්තෝ ච විකකිණන්තෝ ච ජීවිකං කපෙසි, ජාතකාලෙ සකටෙන වීහිං ආදාය ජනපදං ගන්ත්වා නාළිවෙනාළිමත්තෙන ගාමසූකරපොතකෙ කිණිත්වා සකටං පූරෙත්වා ආගන්ත්වා පච්ඡාභත්තවෙලාය වජං විය එකං ඨානං පරිවජිත්වා තත්ථෙව තෙසං නිවාපං රොපෙත්වා නානාගවෙජ්ඣ ච සරීරමලඤ්ච ඛාදිත්වා වඩ්ඪිතෙසු යං යං මාරෙතු කාමෝ හොති තං තං ආළාතෙ නිච්චලං බන්ධිත්වා සරීරමංසස්ස උබ්බාසිත්වා බහලභාවපත්තං චතුරස්සරමුඤ්ඣරෙන පොථෙත්වා බහල

මංසෝ ඛාතෝති සුත්වා මුඛං විවරිත්වා අන්තරෙ දණ්ඩකං දත්වා ලොහථාලියා පක්කථිතං උණ්හොදකං මුඛෙ ආසිඤ්චති, තං කුච්ඡිං පවිසිත්වා පක්කථිතං කරීසං ආදාය අධොභාගෙන නික්ඛමති, යාව ථොකමපි කරීසං අත්ථි, තාව ආවිලං ත්වා නික්ඛමති, සුද්ධ උදරෙ අච්ඡා අනාවිලං නික්ඛමති. අථස්ස අවසෙසං උදකං පිට්ඨියං ආසිඤ්චති, තං කාලවමනං උප්පථෙත්වා ගච්ඡති, තතෝ තික්ඛිණකාය ලොමානි ඛාපෙත්වා තික්ඛෙණෙන අසිනා සීසං ජිරති, පඤ්චරණකං ලොහිතං භාජනෙන පටිග්ගහෙත්වා මංසං ලොහිතෙන වඩ්ඪෙත්වා පච්චා පුත්තදාරමජ්ඣෙ නිසින්නෝ ඛදිත්වා සෙසං විකිණති. තස්ස ඉමිනා නියාමෙන ජීවිකං කප්පෙන්තස්ස පඤ්චුපණ්ණාසවස්සානි අතික්කන්තානි. තථාගතෙ ධුරවිහාරෙ වසන්තෙ එකදිවසම්පි පුප්ඵූපහාරමත්තෙනෙන පූජං වා කටච්ඡුමත්තං භික්ඛාදානං වා අඤ්ඤං වා කිඤ්චි පුඤ්ඤං නාම නාහොසි. අථස්ස සරීරෙ රොගො උප්පජ්ජි, ජීවන්තසෙව අවීචිමහානිරයසන්තාපො උපට්ඨාසි අවීචි සන්තාපො නාම යොජනසතෙ ඨත්වා ඔලොකෙන්තස්ස අක්ඛිනං භිජ්ජනසමත්ථො පරිළාහො. උත්තම්පි චෙතං:- සමන්තා යොජනසතං ඵරිත්වා තිට්ඨති සබ්බදා"ති. නාගසෙනත්ථෙරෙන පනස්ස පාකතිකගහිසන්තාපතො අධිමත්තතාය අයං උපමා වුත්තා-"යථා මහාරාජ කූටාගාරමත්තෙනා පාසාණොපි තෙරාසික ගහිමහි ඛණෙන විලයං ගච්ඡති, නිබ්බත්තසත්තා පනෙත්ථ කම්ම බලෙන මාතුකුච්ඡිගතා විය න විලීයන්ති"ති. තස්ස තස්මිං සන්තාපෙ උප්පන්නෙ කම්මසරික්ඛකෝ ආකාරෝ උප්පජ්ජි: ගෙහෙ මජ්ඣෙයෙව සූකරරවං රවිත්වා ජනානුකෙඛි විවරන්තෝ පුරත්ථිම වත්ථුම්පි පච්ඡිමවත්ථුම්පි ගච්ඡති. අථස්ස ගෙහෙ මනුස්සා දළ්හං ගහෙත්වා මුඛං පිදහන්ති, කම්මවිපාකෝ නාම න සක්කා කෙනචි පටිබාහිතුං, 'සෝ විරවන්තොව ඉතෝ චිතෝ ච විවරති. සමන්තා සත්තසු ඨානෙසු මනුස්සා නීදං න ලභන්ති මරණභයෙන තජ්ජි තස්ස තස්ස බහි නික්ඛමනං වාරෙතුං සබ්බෝ ගෙහපරිජනෝ යථා අන්තෝ සීතෝ විවරිතුං න සක්කොති තථා ගහෙත්වා වාරෙති එකච්චෝ බහි ගෙහං පරිවාරෙත්වා රක්ඛන්තෝ අච්ඡති ඉතරෙ අන්තෝ ගෙහෙයෙව නිරයසන්තාපෙන විරවන්තෝ ඉතෝ, විතෝ ච විවරති එවං සත්තදිවසානි විචරිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා අවීචිමහානිරයෙ නිබ්බත්තති. අවීචිමහානිරයෝ දෙවදූත සුත්තෙන්තෙන වණ්ණිතබ්බෝ, භික්ඛූ තස්ස ඝරමාරෙන ගච්ඡන්තා තං සද්දං සුත්වා සූකරසද්දොති සඤ්ඤිනෝ හුත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථුසන්තිකෙ නිසින්නා එවමාහංසු "හන්දෙත චුන්දසූකරිකස්ස ගෙහචාරං පිදහිත්වා සූකරානං මාරියමානානං අජ්ජ සත්තමෝ දිවසෝ, ගෙහෙ කාචි මඞ්ගලකිරියා භවිස්සති මඤ්ඤෙ, එත්තකෙ නාම ගන්තෙ සූකරෙ මාරෙන්තස්ස එකම්පි මෙත්තචිත්තං වා කාරුඤ්ඤං වා නත්ථි, න මත එවරූපෝ කක්ඛළෝ ඵරුසෝ

සත්තහා දිට්ඨපුබ්බා"ති. සත්ථා "න භික්ඛවෙ සෝ ඉමෙ සත්තදිවසෙ සූකරෙ මාරෙසි, කම්මසරික්ඛකං පනස්ස* උදපාදි, ජීවන්තසෙසෙව අවීචිමහානිරයසන්තාපො උපට්ඨාසි, සෝ තෙන සන්තාපෙන සත්තදිවසානි සූකරරවං රවන්තො අන්තොනිවෙසනෙ විවරිත්වා අජ්ජ කාලං කත්වා අවීචිමහි නිබ්බත්තෙතා"ති වත්වා "ඉතෙන ඉධ ලොකෙ එවං සොචිත්වා පුන ගන්ත්වා සොවනට්ඨානෙයෙව නිබ්බත්තෙතා"ති වුත්තෙන "ආම භික්ඛවෙ පමත්තෙතා නාම ගහට්ඨා වා හොතු පබ්බජිතා වා උභයත්ථ සොචතියෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ :-

"ඉධ සොචති පෙච්ච සොචති පාපකාරී උභයත්ථ සොචති,
සෝ සොචති සෝ විහඤ්ඤති දිස්වා කම්මකිලිට්ඨමත්තනෝ"ති.

තත්ථ "පාපකාරී"ති නානපපකාරස්ස පාපකම්මස්ස කාරකො පුග්ගලො, අකතං වත මෙ කල්‍යාණං කතං පාපං"ති එකංසෙ නෙව මරණසමයෙ ඉධ සොචති, ඉදමස්ස කම්මසොචනං, විපාකං අනුභොන්තො පන පෙච්ච සොචති, ඉදමස්ස පරලොකෙ විපාක සොචනං එවං සෝ උභයත්ථ සොචතියෙව, තෙනෙව කාරණෙන ජීවමානොයෙව සෝ චුන්දසූකරිකොපි "දිස්වා කම්ම කිලිට්ඨං"ති අත්තනෝ කිලිට්ඨකම්මං පස්සිත්වා සොචති නානපකාරකං විලපන්තො වහඤ්ඤතීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. මහා ජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා ජාතා.

චුන්දසූකරිකවත්ථු දසමං.

"ඉධ මොදතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහර න්තො ධම්මිකං උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිර පඤ්චසතා ධම්මිකඋපාසකා නාම අහෙසුං. තෙසු එකෙකස්ස පඤ්ච පඤ්ච උපාසකසතානි පරිවාරා. යො තෙසං ජෙට්ඨකෝ තස්ස සත්ත පුත්තා සත්ත ධීතරො. තෙසු එකෙකස්ස එකෙකා සලාකහත්ථා, සලාකභත්තං, පක්ඛිකභත්තං, නවවාදභත්තං, වස්සාවාසිකං. තෙපි සබ්බෙව අනුජාතපුත්තා නාම අහෙසුං. ඉති චුද්දසන්නං පුත්තානං භරියාසු උපාසකස්සාති සොළස සලාකහත්ථා ආදීනි පවත්තන්තානි. ඉති සෝ සපුත්තදාරො සීලවා කල්‍යාණධම්මෝ දානසංවිභාගරතෝ අහොසි. අථස්ස අපරභාගෙ රොගෝ උපපජ්ජි, ආයුසඞ්ඛාරෝ පරිහායි සෝ ධම්මං සොතුකාමෝ අට්ඨ වා සොළස වා භික්ඛූ පෙසෙථාති සත්ථුසන්තිකං පහිණි. සත්ථාපෙසෙසි.

---

* පනස්ස විපාකං.

ඉති ඔතාරිතා තස්ස මණිං පරිවාරෙතවා පණ්ණත්තාසු ආසනේසු නිසින්නා "ගච්ඡථ අයානං වේ දස්සනං දුල්ලභං භවිස්සති, දුබ්බලොමකා, එකං මේ සුත්තං සජ්ඣායථා"ති වුත්තෙ "කතරං සුත්තං හොතු නාමෝ උපාසකා"හි? "සබ්බබුද්ධානං ආවේණිකං යදිපට්ඨානසුත්තං"හි වුත්තෙ "එකායනෝ අයං භික්ඛවේ මග්ගෝ සත්තානං විසුද්ධියා"හි සුත්තාරම්භං පට්ඨපෙසුං. තස්මිං ඛණේ ඡහි දෙවලොකෙහි සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා සාසසහස්සිනිච්චත්තා දිබ්බයොජන සතිකා ඡ රථා ආගමිංසු. තෙසු තීසු දෙවතා අවීහාකං අවීහාකං දෙවලොකං නෙසසාමාති "අම්හෙහා මත්තිකා භාජනං භින්දිත්වා සුවණ්ණභාජනං ගණ්හනත්ථාය ඉමං අවීහාකං දෙවලොකෙ අභිරමිතුං ඉධ නිබ්බත්තා"හි වදිංසු. උපාසකොපි ධම්මසවණාභිරතියා අතිවිය නොසා 'ආගමෙථ ආගමෙථා'හි ආහ. භික්ඛූ අත්තනා විදිතභාවං සඤ්ඤාපෙත්වා තුණ්හී අහෙසුං. අථස්ස පුත්තධීතරෝ "අම්හාකං පිතා පුබ්බේ ධම්මසවණෙ අධිමත්තා අහොසි, ඉදානි සත්ත යොජනසතිකෙ සජ්ඣායං කාරෙත්වා සයමෙව විරෙති, මරණස්ස අභායමනෝ† නාම නත්ථි"න්ති භිරවිංසු. භික්ඛූ ඉඤ්ජනිං අනොකාසොති උට්ඨාය පක්කාමිංසු.

උපාසකොපි ථොකං වීතිනාමෙත්වා සීසං ලභිත්වා පුත්තෙ පුච්ඡි– "කස්මා කන්දථා"තිං. "තාත තුම්හෙ භික්ඛූ පරෙහාභාපෙත්වා ධම්මං සුණන්තෙනා සයමෙව වාරයිත්ථ, අථ මයං මරණස්ස අභායනභයෙනා නාම නත්ථි"ති කන්දිම්හා"හි. "අයං පන කුහිං"හි? "අනොකාසොති උට්ඨායාභයා පක්කන්නා"හි. තාතා නාහං අජ්ජෙකි සද්ධිං කථෙ මීති. "අථ කෙන සද්ධිං කථෙසි තාතා"හි? "ඡහි දෙවලොකෙහි දෙව්යා ඡ රථෙ අලඞ්කරිත්වා ආදාය ආකාසෙ ඨත්වා අම්හාකං දෙව ලොකෙ අභිරම, අම්හාකං දෙවලොකෙ අභිරමා"හි සද්දං කරොන්ති, තාහි සද්ධිං කථෙමී"හි. "කුහිං තාත රථා, න මයං පස්සාමා"හි වුත්තෙ "අජ්ජ පන මයෙහං ඤාතිත්ථෙ පුඤ්ඤානි පසවන්තී"හි? අජ්ජ තාතාති. "කත්තරදෙවලොකෙ රමණීයොති"? "සබ්බබොධිසත්තානං බුද්ධමාතාපිතුඋපට්ඨාකානඤ්ච වසිතට්ඨානං තුසිතභවනං රමණීයං තාතා"හි. "තෙනහි තුසිතභවනතොපි ආගතට්ඨෙ ලඟෙතුං පුච්ඡථිමං බ්‍රාපථා"හි. තෙ බ්‍රාපිංසු. තං රථධුරෙ ලඟයිත්වා ආකාසෙ ඔලම්බි. මහාජනො තදෙව පස්සති, රථං න පස්සති. උපාසකොපි "පස්සථෙතං පුච්ඡථිමං"හි වත්වා "ආම පස්සාමා"හි වුත්තෙ ඉතං තුසිතභවනතොපි ආගතරථෙ ඔලම්බති, අහං තුසිතභවනං ගච්ඡාමි, තුම්හෙ මා චින්තයිත්ථ, මම ඤාතිසඞ්ඝෙ නිබ්බත්තිතුකාමා ඤත්වා මයා කාතබ්බයං මෙඤ්ඤං පුඤ්ඤං කරොථා"ති වත්වා කාලං කත්වා රථෙ පති ට්ඨාසි. තාවදෙවස්ස නිරොචුග්ගමනප්පමාණෙ සට්ඨියොජනුබ්බෙධෙ සත්තියකමහාරාජඞ්කාරරථෙ මණිත්ථම්භා අත්තභාවෙන නිබ්බත්තිංසු, අභිඤ්ඤාසඞ්ඝස්සං පරිවාරෙසි, පඤ්ච විසති යොජනිකං කඤ්ඤමානං පාතුරහොසි. තෙ භික්ඛූ ඉමාකාරං

*. වාරෙතිත්ථ. †. අභායනභයෙනා.

අනුප්පත්තෙ සත්ථා පුච්ඡි-"සුතා භික්ඛවෙ උපාසකෙහි ධම්මදෙසනා"ති? "ආම භන්තෙ, අත්තනාරොචෙව පන ආහරිතුං වාරෙසි, අථස්ස පුත්තාපිතරො කන්දිංසු, මයං ඉදානි අනොකාසොම්හ උට්ඨායාසනා නික්ඛන්නාා"ති. "න සො භික්ඛවෙ පුරිමභවෙ සද්ධිං කථෙසි, ඉතො පන දෙවලොකෙ දෙවත්තං ලද්ධෙ අලඞ්කාරිත්වා ආහරිත්වා තං උපාසකං පක්කොසිංසු. "සො ධම්මදෙසකොව අත්තානුරොධං අනිච්ඡිත්වා තාහි සද්ධිං කථෙසී"ති. "එවං භන්තෙ"ති? "එවං භික්ඛවෙ"ති. ඉදානි භන්තෙ සො කුහිං නිබ්බත්තොා"ති? "තුසිතභවනෙ භික්ඛවෙ"ති. භන්තෙ ඉදානි ඉධ ඤාතිමණ්ඩලෙ මොදමානො විචරිත්වා ඉදානෙව ගන්ත්වා පුන මොදනට්ඨානෙ යෙව නිබ්බත්තොා"ති? "ආම භික්ඛවෙ අප්පමත්තා හි ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා සබ්බත්ථ මොදන්තියෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉධ මොදති පෙච්ච මොදති කතපුඤ්ඤොූ උභයත්ථ මොදති,
සො මොදති සො පමොදති දිස්වා කම්මවිසුද්ධිමත්තනොා"ති.

තත්ථ "කතපුඤ්ඤොූ"ති නානප්පකාරකස්ස කුසලස්ස කාරකො පුග්ගලො "අකතං වත මෙ පාපං කතං කල්‍යාණං"ති ඉධ කම්මං මොදනෙන පෙච්ච විපාකමොදනෙන මොදති, එවං උභයත්ථ මොදති නාම. "කම්මවිසුද්ධිං"ති මග්ගඵලූපනිස්සයකොපි අත්තනො කම්මවිසුද්ධිං පුඤ්ඤකම්මසම්පත්තිං දිස්වා කාලකිරියකොපි පුබ්බෙ ඉධ ලොකෙපි මොදති, කාලං කත්වා ඉදානි පරලොකෙපි අතිවිය මොදතියෙවාති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. ඉමා ජනස්ස සාපදිකා ධම්මදෙසනා ජාතා.

ධම්මිකඋපාසකවත්ථු එකාදසමං.

"ඉධ තප්පති"තී ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්නොා දෙවදත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

දෙවදත්තස්ස වත්ථු පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය සොම පණ්ඩිච්ච වෙසනා දෙවදත්තං ආරබ්භ භාසිතානි සබ්බානි ජාතකානි විත්ථාරෙන කථිතං. අයං පනෙත්ථ සංඛෙපො: සත්ථරි අනුපියං නාම මල්ලානං නිගණ්ඨා තං නිස්සාය අනුපියමබ්භිතෙ නිගණ්ඨානුයෙව තථාගතස්ස ලක්ඛණපරියෙසණදිවසෙ යෙව අසීති සහස්සානි ඤාතිකුලෙහි රාජා වා භොතු බ්‍රහ්මා වා, බහුජනපරිබ්භාරොව විචරිත්ථ තිත්ති අසීති සහස්සප්පත්තා පටිඤ්ඤාතා; තෙසු යෙනුපයන්තෙ පණ්ඩිත

තෙසු කඳදියරාජානං අනුරුද්ධං ආනන්දං භද්දං කිම්බිලං දෙවදත්ත නන්දි ඉමේ ඡ සක්‍යා අපබ්බජිතෙන දිස්වා "මයං අත්තනෝ පුත්තෙ පබ්බාජේම ඉමෙ ඡ සක්‍යා න ඤාතකා මඤ්ඤෙ, තස්මා න පබ්බජන්ති"ති කථං සමුට්ඨාපෙසුං. අථබ්බා මහානාමෝ සක්‍යෝ අනුරුද්ධං උපසඞ්කමිත්වා-"තාත අම්හාකං කුලා පබ්බජිතෝ නත්ථි, ත්වං වා පබ්බජ, අහං වා පබ්බජිස්සාමී"ති ආහ. සෝ පන සුඛුමාලෝ හොති-සම්පන්නසොභෝ, නත්ථිති චිවනම්පි තෙන න සුතපුබ්බං, එකදිවසං ඡ තෙසු ඡසු ඔත්තියෙසු ගුළකීළං කීළන්තෙසු අනුරුද්ධෝ පූවෙන පරාජිතෝ පූමත්ථාය පඤ්ඤි. අථස්ස මාතා පූවෙ සඤ්ජානිත්වා පඤ්ඤි, තෙ ඛාදිත්වා පුන ඤීළිංසු, පුනපුනඤ්ච තස්සෙව පරාජයෝ හොති, මාතා පනස්ස පඤ්ඤෙ ඨිතකඤ්ඤං පූවෙ පඤ්ඤිත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ පූවං ඤාපීති පඤ්ඤි. සෝ ඤාපීති චචනස්ස අපඤ්ඤපුබ්බත්තා ඒසා පෙසා පූවවිකති භවිස්සතීති මඤ්ඤමානෝ නත්ථි පූවං මේ ආහරථාති පෙසෙසි. මාතා පනස්ස ඤාපීපූවං කිර අයෙ දෙථාති වුත්තා මම පුත්තෙන නත්ථීති පදං න සුතපුබ්බං, ඉමිනා පන උපායෙන එතම්පදං ඤාණපෙසාමී"ති තුච්ඡං සුවණ්ණපාතීං අඤ්ඤාය සුවණ්ණපාතියා පටිකුජ්ජිත්වා පෙසෙසි. නගරපරිගාහිකා දෙවතා චින්තෙසුං- අනුරුද්ධසන්තකෙන අත්තනෝ භාගධෙය්‍යං උපරිවඩ්ඪෙවිකබුද්ධස්ස දත්වා "නත්ථි මේ චචනස්ස සවණං මා හොතු ඔජඤ්ඤපතනියා ජනනං මා හොතූ"ති පත්ථනා කතා, සචායං තුච්ඡපාතිං පඤ්ඤිස්සති, දෙවසමාගමං පවිසිතුං න ලභිස්සාම, සීඝම්පි ඉතා සත්තධා ඵාලෙයිත්ථ. අථ නං පාතිං දිබ්බපූවෙහි පූරිතං අතංසු. තස්සා ගුළමණ්ඩලෙ ඨපෙත්වා උත්තාවිකමත්තාය පූවඝණ්ඩා සකල නගරෙ ඡාදෙත්වා ඨිතෝ, පූවඛණ්ඩං මුඛෙ ඨපිතමත්තමෙව සත්ත රසහරණී සහස්සානි අනුඵරි. සෝ චින්තෙසි- "නාහං මාතු පියෝ, එත්තකං මෙ කාලං ඉමං නත්ථි පූවං නාම න සුත්, ඉතා පට්ඨාය අඤ්ඤං පූවං නාම න ඛාදිස්සාමි"ති ඔඝඤං ඤත්වාපි මාතරං පුච්ඡි- "අම්ම තුම්හාකං අහං පියෝ අම්පියෝ"ති. "තාත එකකුච්ඡිතො අඤ්ඤි විය ච හදයං විය ච අනිපියෝ මෙ"ති. "අථ කස්මා එත්තකං කාලං මය්හං නත්ථි පූවං න පච්චත්ථ අම්මා"ති. සා චුල්ලුපට්ඨාකං පුච්ඡි- "අත්ථි කිඤ්චි පාතියං තාතා"ති? 'පරිපුණ්ණා අය්‍යා පාති පූවෙහි, එවරූපා පූවා නාම මෙ න දිට්ඨපුබ්බා"ති. සා චින්තෙසි—"මය්හ පුත්තෙහා පුඤ්ඤවා, තාතාභිනීහාරෙ භවිස්සති, දෙවතාහි පාතිං පූරෙත්වා පූවා පඤ්ඤා භවිස්සනන්ති"ති. අථ නං පුත්තෙහා-"අම්ම ඉතෝ පට්ඨායාහං අඤ්ඤං පූවං නාම න ඛාදිස්සාමි, නත්ථි පූවමෙව පචෙ යාසී"ති. සාපිස්ස තතෝ පට්ඨාය "පූවං ඛාදිතුකාමොසී"ති වුත්තෙ තුච්ඡපාතිමෙව අඤ්ඤාය පාතියා පටිකුජ්ජිත්වා පෙසෙසි, යාව අගාර මජ්ඣෙ විසි, තාවස්ස දෙවතා දිබ්බපූවෙ පඤ්ඤිංසු. සෝ චින්තාකම්පි

අජාතසත්තු ච පබ්බජිං 'නාම කිං ජානිස්සති. තස්මා ''කා එසා පබ්බජ්ජා නාමා''ති සත්ථරං පුච්ඡිත්වා ''ඔතාරිතකෙසමස්සුනා කාසා වත්ථවසේන කට්ඨචීරකෙ වා චිදලමඤ්චකෙ වා නිසීදිත්වා පිණ්ඩාය චරෙන්තානං ඒකාතබ්බං, එසා පබ්බජ්ජා නාමා''ති වුත්තෙ ''සාධික අහං සුබුමාලෝ නාහං ඨානම්හාමි පබ්බජ්තුං''ති ආහ. ''තෙනහි කාත කම්මන්තං උග්ගහෙත්වා සරාවිසං විස, න කි සක්කා අමිහඤ්ඤු එකෙන අපාබජිතුං''ති. අථ නං කොළුඵෙස කම්මන්තෙ නාමාති පුච්ඡි. සත්තුට්ඨානට්ඨානම්පි අජාතසත්තු කුලදත්තෙ කම්මන්තං නාම කිං ජානිස්සති. එතදිවසං කි තිණ්ණං බාහාගියානං කථා උදපාදි-''භත්තං නාම කුහිං උට්ඨහති''ති. කිම්බිලෝ ආහ-''කොට්ඨකෙ උට්ඨහති''ති. අථ නං භද්දියො-''ඉමං භත්තුට්ඨානට්ඨානං න ජානාසි, භත්තං නාම උභබලියං උට්ඨහති''ති ආහ. අනුරුද්ධො-''තුම්හෙහි වෙපි න ජානථ, භත්තං නාම රතනමකුලාය සුවණ්ණපාතියා උට්ඨහති''ති ආහ. සොසු කිර කිම්බිලෝ එකදිවසං කොට්ඨකතො විසං ඔතාරියමානෙ දිස්වා එතෙ කොට්ඨකෙව ජානාති සඤ්ඤී අහොසි. භද්දියො එකච්චකං උභබලිතො භත්තං විඩිය මානං දිස්වා උභබලියමෙවුදකං උපපන්නන්ති සඤ්ඤී අහොසි. අනුරුද්ධෙන පන නෙව විසං කොට්ටෙන්තා න භත්තං පචන්තා න වඩ්ඩෙන්තා දිට්ඨපුබ්බා, වඩ්ඩිතා පන පුරතො ඨපිතමෙව දාසෙ දිස්වා, යො භුඤ්ජිතුකාමකාලෙ භත්තං පාතියං උට්ඨහතීති සඤ්ඤමකාසි, එවං තයොපි භත්තුට්ඨානට්ඨානං න ජානන්ති. කෙනායං කොළුඵෙසකම්මන්තෙ නාමාති පුච්ඡිත්වා පඨමං බෙත්තං කසාපෙත්වා බබන්ති ආදිකං සංවච්ඡරෙ සංවච්ඡරෙ කත්තබ්බකිච්චං සුත්වා ''කදා කම්මන්තානං අන්තො පඤ්ඤායිස්සති, කදා මයං අප්පොස්සුක්කා හොත්වා භුඤ්ජිස්සාමා''ති වත්වා කම්මන්තානං අපරියන්තතාය අකාමතාය ''තෙන හි තිට්ඨතු භත්තං, න මයාදං එතෙ නත්ථෙ''ති මාතරං උපසඞ්කමිත්වා ''අනුජානාහි අම්ම මං පබ්බජිස්සාමී''ති වත්වා තාය ඡිත්තුං පටික්ඛිපිත්වා ''සචෙ තෙ සක්කාරකා භද්දියරාජා පබ්බජිස්සති තෙන සද්ධිං පබ්බාජාහී''ති වුත්තෙ තං උපසඞ්කමිත්වා මම බො සම්ම පබ්බජ්ජා තව පටිබද්ධා''ති වත්වා තං නානප්පකාරෙහි සඤ්ඤාපෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ අත්තනා සද්ධිං පබ්බජිතත්ථාය පරිසඤ්ච ගණ්හි. තතො භද්දියො සක්කරාජා අනුරුද්ධො ආනඤ්ජ භගු කිම්බිලා දෙවදත්තොති ඉමෙ ඡ ඛත්තියා උපාලි කප්පකසත්තමා දෙවා විය දිබ්බසම්පත්තිං සත්තාහං සම්පත්තිමනුභවිත්වා උයානං ගච්ඡන්තා විය චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය නික්ඛමිත්වා පරිච්ඡෙදං පත්වා රාජාණං සෙනං නිවත්තෙත්වා පරිච්ඡෙදං පක්ඛ මිංසු, තත්ථ ඡ ඛත්තියා අත්තනොයෙව අත්තනො ආභරණානි ඔමුඤ්චිත්වා භණ්ඩිකං කත්වා ''භද්‍ර භගෙ උපාලි නිවත්තාහි, අලං තෙ එත්තකං

ජ්ඣායායා''ති තස්ස අදංසු. ඉසා තෙහං පාදමූලෙ පවට්ටිත්වා පරිදෙවිත්වා අත්තානං අනිත්තාහිත්වා අසංකාතෙනා උට්ඨාය නිවත්ති. තෙසං ඔඩා ප්‍රාතකාලෙ වත්තං උපට්ඨපෙත්වා ච්‍ය පඨමේ කම්පමානකා රජ්ජාහා ච්‍ය අහොසි. උපාලි තොකං නිවත්තිත්වා ''වණ්ඩා ඛො සාකියා, ඉමිනා කුමාරා ඔපපාතිකාති සාතතයමුපි මං ඉමෙහි නාම සක්‍යකුමාරා එවරූපං සම්පත්තිං පහාය ඉමානි අභරණානි ඡෙලපිණ්ඩිං ච්‍ය ඡඩ්ඩෙත්වා පබ්බජිස්සන්ති, කිමඞ්ගපනාහං''ති භණ්ඩිකං ඔමුඤ්චිත්වා තානි ආභරණානි රුක්ඛ ලග්ගෙත්වා ''අත්ථිකා ගණ්හන්තූ''ති වත්වා සෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා තෙහි කසමා නිව තෙත්ථාසී''ති පුච්ඡිත්වා තථාභාවං ආරොචෙසි. අථ නං තෙ ආදාය සන්තිකං ගන්ත්වා ''මයං ගන්ත්වා සාකියා නාම මානඨසිත්තා අයං අම්හාකං දීඝරත්තං පරිචාරකොති, ඉමං පඨමතරං පබ්බාජෙථ මයමස්ස අභිවාදනාදීනි කරිස්සාම, එවං නො මානා නිම්මාන සිස්සනිතී''ති වත්වා තං පඨමතරං පබ්බාජෙත්වා පච්ඡා සයං පබ්බජිංසු තස්ස ආයස්මා භද්දියො තතෙනවත්තරවිසෙසෙන තෙ විජෙත්වා අරහා අහොසි, ආයස්මා අනුරුද්ධා දිබ්බචක්ඛුකා හුත්වා පච්ඡා මහාපුරිසවිතක්කං සුත්තං සුත්වා අරහත්තං පාපුණි, ආයස්මා ආනන්දො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, භගුත්ථෙරො ච කිම්බිලත්ථෙරො ච අපරභාගෙ විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු, දෙවදත්තො පොථුජ්ජනිකං ඉද්ධිං පත්තො. අපරභාගෙ සත්ථරි කොසම්බියං විහරන්තෙ සඝාවකසඞ්ඝස්ස තථාගතස්ස මහන්තො ලාභසක්කාරො නිබ්බත්ති-වත්ථෙහෙජ්ජාදිභෙදා මඤ්ඤා විකාරං පත්ත්වා ''කුහිං සත්ථා, කුහිං සාරිපුත්තත්ථෙරො, කුහිං මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො, කුහි මහාකස්සපත්ථෙරො, කුහිං භද්දියත්ථෙරො, කුහිං අනුරුද්ධත්ථෙරො, කුහිං ආනන්දත්ථෙරො, කුහිං භගුත්ථෙරො කුහිං කිම්බිලත්ථෙරො''ති අසීති මහාසාවකානං නිසින්නට්ඨානං ඔලොකෙන්තා විචරන්ති.

දෙවදත්තත්ථෙරො කුහිං නිසින්නොති වා 'කිං වා' ත්‍යාපි නත්ථි. සො චින්තෙසි-අම්හාකං එතෙහි සද්ධිං යෙව පබ්බජිතා, එතෙපි ඛත්තියපබ්බජිතා, අම්හාකං ඛත්තියබ්බජිතො, ලාභසක්කාරඤ්ච මනුස්සා එතෙ පරියෙසන්ති, මම නාමං ගහෙතාපි නත්ථි, කෙන නුඛො සද්ධිං එකතො හුත්වා කං පසාදෙත්වා මම ලාභසක්කාරං නිබ්බත්තෙස්සන්ති. අථස්ස එතදහොසි-අයං ඛො රාජා බිම්බිසාරො පඨමදස්සනතොව එකාදසහි නහුතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතො, න සක්කා, අයං ඛො පන රජ්ජං පුත්තස්ස අජාතසත්තුකුමාරස්ස කස්සවිහුණ්ඩෙයෙන ජානාති, එතෙන සද්ධිං එකතො භවිස්සාමී''ති. සො ඉතොසම්බිතො රාජගහං ගන්ත්වා කුමාරකමණ්ඩනං අභිනිම්මිණිත්වා චත්තාරෝ ආසීවිසෙ වත්ථූසු භත්ථපාදෙසු එකං කිවාය

පිළඟේහිවා එකං සීසේ චුම්බටකං කත්වා එකං එකංහත්ථං කරිත්වා දෙමාය අභිමෙඛලාය ආකාසතෝ ඔරුය්හ අජ්ඣාසයානුසය උච්ඡඞ්ගෙ නිසීදිත්වා තෙන හීතෙන "කොසී තවං"ති වුත්තෙ "අහං දෙව දෙත්තා"ති වත්වා තස්ස සඤ්ඤාපනත්ථාය තං ආහරණවිලෙපනං පටිසං කරිත්වා සඩ්ඝාටිපත්තචීවරධරෝ පුරතෝ ඨත්වා තං පසාදෙත්වා ලාභසක්කාරං නිබ්බත්තෙසි. සෝ ලාභසක්කාරාභිභූතෝ "අහං භික්ඛූ සඩ්ඝං පරිහරිස්සාමී"ති පාපකං චිත්තං උප්පාදෙත්වා සහ චිත්තුප්පාදෙන ඉද්ධිතෝ පරිහායිත්වා සත්ථාරං වෙළුවනවිහාරෙ සරාජිකාය පරිසාය ධම්මං දෙසෙන්තං වන්දිත්වා උට්ඨායාසනා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ "භගවා භගවතා එතරහි ජ්ඣෙණා චුද්ධා ඔභග්ගභෙගා අප්පාපස්සුභෙගා දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං අනුයුඤ්ජතු, අහං භික්ඛූ සඤ්ඤා පරිහරිස්සාමී, නිස්සාදෙථ මෙ භික්ඛුසඩ්ඝං"ති වත්වා සත්ථාරා ඔලාසිකාවාදෙන අපසාදෙත්වා පටික්ඛිත්තෝ අත්තනාමතෙ ඉමං පඨමං තථාගතෙ ආඝාතං බන්ධිත්වා පක්කාමි. අථස්ස භගවා රාජගහෙ පකාසනීයකම්මං කාරෙසි. සෙ පරිච්චත්තෝකාසනි අහං සම්මණ්ඩෙන කොතමෙන, ඉදානිස්ස අසත්ථං කරිස්සාමීති අජාතසත්තුං උපසඞ්කමිත්වා ආහ-"පුබ්බ ඛෝ කුමාර මනුස්සා දීඝායුකා එතරහි අප්පායුකා, ඨානං ඛෝ පනෙතං විජ්ජති යං වං කුමාරොව සමානෙ කාලං කරෙය්‍යාසි, තෙන හි ත්වං කුමාර පිතරං ඝාතෙත්වා රාජා හොහි, අහං භගවන්තං ඝාතෙත්වා බුද්ධා භවිස්සාමී"ති වත්වා තස්සෙව රජ්ජ පතිට්ඨිතෙ තථාගතස්ස වධාය පුරිසෙ පයොජෙත්වා තෙසු මහාකාපතනිඵලං පත්වා නිවත්තෙසු සයං ගිජ්ඣකූටං අභිරුහිත්වා අහමෙව සම්මාසම්බුද්ධං ඝාතෙමි ජීවිතා වොරොපෙස්සාමීති සිලං පවිඤ්ඣිත්වා රුධිරුප්පාදකම්මං කත්වා ඉමිනාපි උපායෙන මාරෙතුං අසක්කුණන්තෝ පුන නාලාගිරිං විස්සජ්ජාපෙසි. තස්මිං ආගච්ඡන්තෙ ආයස්මා උප්පලවණ්ණත්තෙරෝ අත්තනෝ ජීවිතං භත්තු පරිච්චජ්ජිත්වා පුරතෝ අට්ඨාසි, සත්ථා නාගං දමෙත්වා නගරා නික්ඛමිත්වා විහාරං ආගච්ඡන්තෝ අනතකඤ්ඤසෙසානි උපාසකානි අභිඤ්ඤාබලාධිගතං පරිභුඤ්ජිත්වා තස්මිං දිවසෙ සන්නිපතිතානං අට්ඨාරසකොටිසඞ්ඛ්‍යානං රාජ පරිසාය චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෙ ජාතෙ අග්ගා මහාගුණෙ ආයස්මා ආනන්දෙ තථා රූපං නාම අත්තනාගෙ ආඝාතං අත්තනෝ ජීවිතං පරිච්චජ්ජිත්වා සත්ථු පුරතෝ අට්ඨාසීති ථෙරස්ස ගුණකථං සුත්වා "න හිදානෙවෙ ඉදානෙව, පුබ්බෙපෙස මම අත්ථාය ජීවිතං පරිච්චජිතෙව්වා"ති වත්වා භික්ඛූහි යාචිතෝ චූලහංස-මහාහංස-සාමාවතජාතකානි කථෙසි.

දෙවදත්තස්සාපි සබ්බං සෙව පාකටං අහොසි-තථා රඤ්ඤෝ මාරාපිතත්තා, න විඛනානං පයොජිතත්තා, න හිලාය වාවිඛිත්තා පාකටං අහොසි යථා නාලාගිරිහත්ථිනෝ විස්සජ්ජිතත්තා. කදා හි

මහාජනෝ "රාජා පි දෙවදත්තෙනෙව මාරාපිතෝ, විධිකා පයෝජිතා, සිලාපි අපවිද්ධා. ඉදානි දැන තෙන නාලාගිරි විස්සජ්ජාපිතෝ, එවරූපං නාම පාපකං කම්මං කත්වා රාජා විචරතී"ති කොලාහලං අකාසි. රාජා මහාජනස්ස තථං සුත්වා පඤ්චාලිපෘතසතානි ඒතහි පෙතං න පුන තස්සුපට්ඨානං අගමාසි. නාගරාපිස්ස කුලං උපත තස්ස භික්ඛාමත්තම්පී න අදංසු. සෝ පරිහීනලාභසක්කාරෝ සෝහඤ්ඤෙන ජීවිතුකාමෝ සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පඤ්චවත්ථූනි යාචිතවා භගවතා "අලං දෝසිදත්ත, යෝ ඉච්ඡති සෝ ආරඤ්ඤකෝ හොතූ"තී පටික්ඛිත්තෝ "කායසාමිකෙසා වචනං සෝභනං, කිං තථාගතස්ස උදුක්ඛලම්මවාති? අහං හි උත්තානඨවසෙන එවං වදාමි–"භාධ්‍ය භගවතා භික්ඛූ යාවජීවං ආරඤ්ඤකා අස්සු, පිණ්ඩපාතිකා, පංසුකූලිකා, රුක්ඛමූලිකා, මච්ඡමංසං න ඛාදෙය්‍යුන්ති, යෝ දුක්කරං කාතුකාමෝ සෝ මයා සද්ධිං ආගච්ඡතූ"ති එකා පක්කාමි. තස්ස වචනං සුත්වා එකදෙව නවකපබ්බජිතා මඤ්ඤිනෝ "සාලකණ්ණං දෙව දත්තා ආහ, එතෙන සද්ධිං විචරිස්සාමා"තී තෙන සද්ධිං එකතෝ අගඤ්ඤු. ඉති සෝ පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං තෙහී පඤ්චහි වජ්ජිහි ලුබ්ධපඤ්ඤානං ජනං සඤ්ඤාපෙත්වා කුලෙසු විඤ්ඤාපෙත්වා විඤ්ඤාපෙත්වා භුඤ්ජනෙකා සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමී. සෝ භගවතා "සච්චං කිර ත්වං දෙවදත්ත සඞ්ඝභෙදාය පරක්කමසි විඝාතභෙදායා"ති පුට්ඨෝ "සච්චං"තී වත්වා 'ගරුකෝ බෝ දෙවදත්ත සඞ්ඝභෙදෝ'තී ආදීහි ඔවදිතෝපි සත්ථු වචනං අනාදියිත්වා පාතෙත්වා අයපත්තං ආනන්දං රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා "අජ්ජතග්ගෙ දානාහං ආවුසො ආනන්ද අඤ්ඤත්‍රව-භගවතා අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසඞ්ඝෙන උපොසථං කරිස්සාමි, සඞ්ඝකම්මං කරිස්සාමී"ති ආහ. ථෙරෝ තම්පවත්තං භගවතෝ ආරොචෙසි. තං විදිත්වා සත්ථා උපන්නඨම්මසංවෙගෝ ඤත්වා දෙවදත්තෝ සදෙවකස්ස ලොකස්ස අනත්ථනිස්සිතං අත්තනෝ අවිඤ්ඤාණකකම්මං කරොතීති පරිවිතක්කෙන්තෝ:-

"සුකරානි අසාධූනි අත්තනෝ අහිතානි ච
යං වෙ හිතඤ්ච සාධුඤ්ච තං වෙ පරමදුක්කරං"තී.

ඉමං ගාථං වත්වා පුන ඉමං උදානං උදානෙසි:-

"සුකරං සාධුනා සාධු සාධු පාපෙන දුක්කරං,
පාපං පාපෙන සුකරං පාපමරියෙහි දුක්කරං"ති.

අථ තෙ දෙවදත්තෝ උපොසථදිවසෙ අත්තනෝ පරිසාය සද්ධිං ඒකමන්තං නිසීදිත්වා යස්සිමානි පඤ්චවත්ථූනි ඔහාතුං, යෝ සලාකභත්තං ගණ්හතූති වත්වා පඤ්චසතෙහි වජ්ජිපුත්තකෙහි නවකෙහි අභාගතඤ්ඤූහි සලාකාය ගහිතාය [භගවතා] භින්නෝ; තෙ භික්ඛූ

ආදාය සයංසිසං අකාසි. තස්ස තත්ථ ගතභාවං සුත්වා සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං ආනයනත්ථාය වෙ අග්ගසාවකෙ පෙසෙසි. තෙ තත්ථ ගන්ත්වා ආදෙසකාපාටිහාරියානුසාසනියා වෙව ඉද්ධිපාටිහාරියානුසාසනියා ච අනුසාසන්තා තෙ අමතං පායෙත්වා ආදාය ආගමිංසු. කොකාලිකොපි ඛො "ඵෙග්ගුනි ආවුසො දෙවදත්ත, නීතා තෙ භික්ඛූ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙහි, නත්ථි තං මයා වුත්තෙනා: මා ආවුසො සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ විස්සාසීති. පාපිච්ඡා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානා පාපිකානං ඉච්ඡානං වසං ගතා"ති වත්වා ජනපදකෙ ඤදයමඤ්ඣ පහරි. තස්ස තාවදෙව උණ්හං ලොහිතං මුඛතා උග්ගඤ්ඡි. ආයස්මන්තං පන සාරිපුත්තං භික්ඛූ ඔවස්සජ්ජ චතා ආකාසෙනාගච්ඡන්තං දිස්වා භික්ඛූ ආහංසු-"ඔන්නෙ ආයස්මා සාරිපුත්තෙනා ගම්භීරකෙ ලෙ අත්තාදුග්ගියෙ ගතෙ, ඉදානි මහාපරිවාරෙ ආගච්ඡන්තෙනා සෙඤති"නි. සත්ථා-"න භික්ඛවෙ දානෙව, තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තකාලෙපි මම සුතෙනා මම සන්තිකං ආගච්ඡන්තෙනා සොභතියෙවා"ති වත්වා:-

"ඔහෙති සීලවන්තං අඤ්ඤා පවිසන්ත්වා චුත්තකිනං,
ලකඛණං පස්ස ආයන්තං කුතිඝඩාපුරක්ඛතං,
අථ පස්සසිමං කාලං සුච්ඡින්නංව කුහිඤ්චි"නි.

ඉදං ජාතකං කථෙසි. පුන භික්ඛූහි-"ගතෙනා දෙවදත්තෙනා කිර වෙ අග්ගසාවකෙ උඤ්ඤාපෙත්වා පසෙසාපෙත්වා නිසීදාපෙත්වා බුද්ධලීලාය ධම්මං දෙසිස්සාමීති තුම්හාකං අනුකිරියං කරී"ති වුත්තෙ "න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස මම අනුකිරියං කාතුං විආමි, න පන සක්කී"ති වත්වා:-

"අපි වීරක පස්සසි සකුනං මඤ්ජුභාණිකං,
මයූරගීවසඩ්කාසං පතී මඤ්ඤං සමිඤ්ජිතං".

"උදකථලවරස්ස පක්ඛිනො නිච්චං ආභිතමඤ්ඤයොජිනො,
තස්සානුකරං සච්චාකො සෙවාලෙ පලිගුණ්ඨිතා මතොඛි".

ආදිනා ජාතකං කථෙත්වා අපරාපරෙසුපි දිවසෙසු තථා රූපිමෙව කථං ආරබ්භ:-

"අවරි වතාසං විතුදං මනාති කථඞ්කරූනාසු අභාරතෙසු,
අථාසදා බදිරං ජාතභාරං යත්ථබ්භිදා තරුණා ඵලානමඛා"නඞ්.

"ලසී ච තෙ නිපථලිතා මහන්තකා ච පරිඤ්ඤලිතෙතා,
සබ්බා තෙ ඵාසුකා භගවා අජ්ජ බොසි විරාවසි"නි ච

එවමාදිනි ජාතකානි කථෙසිං පුන අතීතකෙපි දෙවදත්තෙනා කථං ආරබ්භ:-

"අකරම්හසේ තෙ කිබ්බං යං බලං අනුවිජ්ජසේ,
මිගරාජ නමෝ තෘත්ථු අජී කීණෝ ලහාමසේ"ති.

"මම ලොහිතගඤ්ඤස්ස නිච්චං එදෘනී කුබ්බතෝ,
දන්තන්තරගතෝ සන්නෝ තං බහූ යම්හි ජීවසී"ති

ආදීනි ජාතකානි කථේසි. පුන වඩාය පරිසාය මඤ්ඤං පසසස ආරබීහ:-

"සුතමේතං කුරුඛස්ස යං තිවං සෙපණ්ණී සෙයෘසි,
අකඤ්ඤං සෙපණ්ණිං නවේජාමි න මේ තෙ රුච්චිතෙ බලං"ති

ආදීනි ජාතකානි කථේසි.

එවං රාජගහෙ විහරන්තෝ පුන උහතෝ පරිහීනෝ දෙවදත්තෝ ලාභසක්කාරතෝ ච සම්මඤ්ඤනෝ චාති කථාසු පවත්තමානාසු "න භික්ඛවේ ඉදානෙව 'පුබ්බෙපෙස පරිහීනෝ යෙවා"ති වත්වා:-

"අකතී භින්නා පථෝ නත්ථෝ සඩ්ගෙහෙ ච හණ්ඩිනං,
උහතෝ පදුට්ඨකම්මන්තා උදකම්හි ථලම්හි චා"ති

ආදීනි ජාතකානි කථේසි. එවං රාජගහෙ විහරන්තෝව දෙවදත්තං ආරබ්භ බහූනි ජාතකානි කථේත්වා රාජගහතෝ සාවත්ථිං ගන්ත්වා ජේතවනවිහාරෙ විහරං කථෙසි.

දෙවදත්තෝපි බෝ නවමාසෙ නිලාමෙනා පච්ඡිමේ කාලෙ සත්ථාරං දට්ඨුකාමෝ හුත්වා අත්තනෝ සාවකෙ ආහ-"අහං සත්ථාරං දට්ඨු කාමෝ තං මෙ දසෙසථා"ති. එවං වුත්තෙ-"තවං සම්මත්තකාලෙ සත්ථාරා සද්ධිං වෙරී හුත්වා අවරි, න මයං තං තත්ථ නෙස්සාමා"ති වුත්තෙ මා මං නාසෙථ, මයා සත්ථරි ආඝාතෝ කතෝ, සුත්වා පන මයි සෙසගඤ්ඤමත්තෙනාපි ආඝාතෝ නත්ථි, සෝ කි ඤාතවා:-

"වධකෙ දෙවදත්තම්හි චොරෙ අඞ්ගුලිමාලකෙ,
ධනපාලෙ රාහුලේ චෙව සබ්බත්ථ සමමානසෝ"ති.

දසෙසථ මෙ තං භගවන්තං"ති පුනප්පුනං යාචි. අථ නං තෙ මඤ්චකෙනාදාය නික්ඛමිංසු. තස්ස ආගමනං සුත්වා භික්ඛූ සත්ථු ආරොචෙසුං-"ආයස්මා කිර දෙවදත්තෝ තුම්හාකං දස්සනත්ථාය ආගච්ඡතී"ති. න භික්ඛවෙ සෝ තෙනත්තභාවෙන මං පස්සිතුං ලභිස්සතී"ති. භික්ඛූ කිර පඤ්චන්නං චත්තුනං ආයාචිතකාලතෝ පට්ඨාය පුන බුද්ධෙ දට්ඨුං න ලභන්ති, අයං ධම්මතා. "අසුකට්ඨානං ච අසුකට්ඨානං ච ආගතෝ ආයස්මා"ති. "යං ඉච්ඡති තං කරොතු, න

සෝ මං භික්ඛාය පවිසිතුං ලභිස්සතී''ති. ''සෝළස යොජනමත්තං ආගතෝ, අඩ්ඪයොජනං, ඝාවුතං, ජේතවනපොක්ඛරණී සමීපං ආගතෝ''ති. ''සචේ අඤ්ඤෝ ජේතවනම්පි පවිසති, නෙව මං පවිසිතුං ලභිස්සති''ති. දෙවදත්තෝ ගන්ත්වා ආගතා ජේතවන පොක්ඛරණිතීරෙ මඤ්චං ඔතාරෙත්වා පොක්ඛරණිං නහායිතුං ඔතරිංසු දෙවදත්තා පි ඛෝ මඤ්චතෝ වුට්ඨාය උත්තෝ පාදෙ භූමියං ඨපෙත්වා නිසීදි, තෙ පඨවිං පවිසිංසු. සෝ අනුක්‍රමෙන යාවග්ගහණා යාව ජාණුකා යාව කටිතෝ යාව ථනතෝ යාව ගීවතෝ පවිසිත්වා ඝනුකටිකසස භූමියං පතිට්ඨිතකාලෙ:-

''ඉමෙහි අට්ඨහි තමග්ගපුග්ගලං
දෙවාතිදෙවං නරදම්මසාරථිං,
සම්බුද්ධවක්ඛුං සතපුඤ්ඤලක්ඛණං
පාණෙහි බුද්ධං සරණං ගතොසමී''ති

ඉමං ගාථමාහ. ඉදං කිර ඨානං දිස්වා තථාගතෝ දෙවදත්තං පබ්බාජෙසි සචෙ හි සෝ න පබ්බජිස්ස ඉතිහි ඝුත්වා කම්මඤ්ච භාරියං අකරිස්ස, ආයතිඤ්ච ස්ස පච්චයං ඛාදුං න සක්ඛිස්ස, පබ්බජිත්වා පන කිඤ්චාපි කම්මං භාරියං කරිස්සති, ආයතිඤ්ච ස්ස පච්චයං ඛාදුං සක්ඛිස්සතීති තෙන තං සත්ථා පබ්බාජෙසි. සෝ හි ඉතෝ සතසහස්සකප්පමත්ථකෙ අට්ඨිස්සරෝ නාම පච්චෙකබුද්ධෝ හවිස්සති. සෝ පඨවිං පවිසිත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති, නිච්චලෝ බුද්ධ අපරද්ධත්තාවෙන පන නිච්චලෝ ඝුත්වා පච්චතුති යොජනසතිකෙ අත්තභාවෙ යොජනසතුබ්බෙධෙ ඉච්චස්ස සරීරං නිබ්බත්ති, සීසං යාව කණ්ණසක්ඛලිතෝ උපරි අයඝපාලං පාවිසි, පාදූ යාව ඛොපඵකා ඛෙට්ඨා අයපඨවියං පවිට්ඨා, මහාතාලක්ඛන්ධපරිමාණං අයසූලං පච්ඡිමභිත්තිතෝ නික්ඛමිත්වා පිට්ඨිමජ්ඣං භින්දිත්වා උරෙන නික්ඛමිත්වා පුරත්ථිමං භිත්තිං පාවිසි, අපරං දක්ඛිණභිත්තිතෝ නික්ඛමිත්වා දක්ඛිණපස්සං භින්දිත්වා උත්තරපස්සෙන නික්ඛමිත්වා උත්තරභිත්තිං පාවිසි, අපරං උපරි කපල්ලතෝ නික්ඛමිත්වා මත්ථකං භින්දිත්වා අඩොභාගෙන නික්ඛමිත්වා අයපඨවිං පාවිසි, එවං සෝ තත්ථ නිච්චලෝ ඝුත්වා පච්චති. භික්ඛූ ''එත්තකං ඨානං ආගන්ත්වා දෙවදත්තෝ සත්ථාරං දට්ඨුං අලභිත්වාව පඨවිං පවිට්ඨෝ''ති කථං සමුට්ඨාපෙසුං. සත්ථා-''න භික්ඛවෙ දෙවදත්තෝ ඉදානෙව මෙ අපරණ්ඩිත්වා පඨවිං පාවිසි, පුබ්බපි පවිට්ඨෝ යෙවාති වත්වා අතීතං ආහරිත්වා කාලෙ මගධමූදනා පුරිසං සම්සාසෙත්වා අත්තනෝ පිට්ඨිං ආරොපෙත්වා ඛෙමිනතං පාපෙතෙන තෙන පුන තික්ඛත්තුං ආගන්ත්වා අගතට්ඨානෙ මත්ථකිවිට්ඨානෙ මූලෙති එවං දන්තෙ භින්දිත්වා තතියවාරෙ මහාපුරිසස්ස චක්ඛුපථං අතික්කමන්තස්ස පඨවිං පවිට්ඨභාවං දීපෙසුං:-

---

* අට්ඨකා.

"අසාතසෑදුස්ස පොසස්ස නිච්චං විවරදස්සිනො,
සබ්බං වෙ පඨවිං දජ්ජා නෙව නං අභිරාධයෙ"ති.

ඉදං ජාතකං කථෙත්වා පුනපි පුනපි තථෙව කථාය සම්බන්ධිතාය ඛනතිවාදිභූතෙ අත්තනි අපරජ්ඣිතවා කාලාබ්‍රාරාජභූතස්ස තස්ස පඨවිං පවිට්ඨභාවං දීපෙතුං ඛන්තිවාදිජාතකං චුල්ලධම්මපාල භූතෙ අත්තනි අපරජ්ඣිත්වා මහාපතාපරාජභූතස්ස තස්ස් පඨවිං පවිට්ඨභාවං දීපෙතුං චුල්ලධම්මපාලජාතකඤ්ච කථෙසි. පඨවිං පවිටෙඨ පන දෙවදත්තෙ මහාජනා ඝට්ඨිතුටෙඨා ධජපවාකා කදලියො උස්සාපෙත්වා පුණ්ණඝටෙ ඨපෙත්වා "ලාභා වත නෙ:නි මහන්තං ජනං අනුකොහි–තථාගතං භගවතො ආරාවෙස්සං, භගවා 'න භික්ඛවෙ ඉදානෙව දෙවදත්තෙ මතෙ මිත්තජනෙ භූසාති, පුබ්බෙපි භූසියෙවා"ති වත්වා සබ්බඤ්ඤුතස්ස අපච්චය චණ්ඩ එරාවණ කාරුණ්ණියං පිඨගලරාජෙ නාම මතෙ මහාජනස්ස භූටඨභාවං දීපෙතුං:–

"සබ්බා ජනො හිංසිතො පිඨගලෙන
තස්මිං මතෙ පච්චයා වෙදියනති
පියො නු තෙ ආසි අකණ්හනෙත්තො
කස්මා නු තං රොදසි චාරපාලා"ති.

"න මෙ පියො ආසි අකණ්හනෙත්තො
ඝායාමි දච්චාගමනාය තස්ස,
ඉතො ගතො හිංසයිත්‍ථ මච්චුරාජා
සො හිංසිතො ආනයෙත්‍ථ පුන ඉධා"ති

ඉදං පිඨගලජාතකං කථෙසි. භික්ඛූ සත්ථාරං පුච්ඡිංසු–"ඉදානි භන්තෙ දෙවදත්තො කුහිං නිබ්බත්තො"ති "අවීචිමහානිරයෙ භික්ඛවෙ"ති. "ඛත්තෙ ඉධ තපපත්තො විචරිත්වා පුන ගන්ත්වා තපපනඨානෙ යෙව නිබ්බත්තො"ති? "ආම භික්ඛවෙ පබ්බජිතා වා නෙ:නතු භගවඨා වා පමාදවිහාරිනො උභයත්‍ථ තපපත්තියෙවා"ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

"ඉධ තපපති පෙච්ච තපපති පාපකාරී උභයත්‍ථ තපපති,
පාපං මෙ කතන්ති තපපති භියොත තපපති දුග්ගතිං ගතා"ති.

තත්‍ථ–"ඉධ තපපති"ති ඉධ කම්මතපපනෙන දොමනස්සමනෙන තපපති. "පෙච්චා"ති පරලොකෙ පන විපාකතපපනෙන අතිදුක්ඛෙන අපායදුකෙඛන තපපති. "පාපකාරී"ති නානපපකාරස්ස පාපස්ස කත්තා. "උභයත්‍ථා"ති ඉමිනා වුත්තපපකාරෙන තපපනෙන උභයත්‍ථ තපපති නාම. "පාපං මම"ති සො හි කම්මිතපපනෙන තපපනෙතා පාපං මම කතන්ති තපපති, තං අපසම්භකං තපපනං

විපාකතප්පනෙන පන තප්පනෙනා "ඉතෝ තප්පති ප්‍රෙතෝ තප්පති" ති අති ඵරුසෙන තප්පනෙන අතිවිය තප්පති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයෝ අහෙසුං. දෙසනා විභාජනස්ස සාෂ්ඨිකා ජාතා'ති.

දෙවදත්තස්ස වත්ථු වොදසමං.

"ඉධ නන්දති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සුමනාදෙවිං ආරබ්ධ කථෙසි.

සාවත්ථියං හි දෙවසිකං අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ වෙ භික්ඛූ සහස්සානි භුඤ්ජන්ති, තථා විසාඛාය මහාඋපාසිකාය. සාවත්ථියං ච යෝ යෝ දුනං දුතුකාමෝ හොති, සෝ සෝ තෙසං උභින්නං ඔකාසං, ලඞ්ඝිත්වාව ගච්ඡති, කිං කාරණා? "තුම්හාකං දුනගහං අනාථපිණ්ඩිකො වා විසාඛා වා ආගතා"ති පුච්ඡිත්වා නාගතාති වුත්තෙ සත සහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා කතදුනම්පි "කිං දුනං නාමෙතං"ති ගරහන්ති, උභොපි තෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස රුච්චං ච අනුජ්ජවිකකිච්චානි ච අතිවිය ජානන්ති, තෙසු විචාරණෙසු භික්ඛූ චින්තරූපං භුඤ්ජන්ති, තස්මා සබ්බෙ දුනං දුතුකාමා තෙ ගණෙන්තාව ගච්ඡන්ති. ඉති තෙ අත්තනො අත්තනො ඝරෙ භික්ඛූ පරිවිසිතුං න ලභන්ති තතො විසාඛා-"කො නු ඛො ඉම ඨානෙ ඨත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිස්සති"ති උපධාරෙන්ති පුතධූස්ස ධීතරං දිස්වා තං අත්තනො ඨානෙ ඨපෙසි. සා තස්සා නිවෙසනෙ භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසති. අනාථපිණ්ඩිකොපි මහාසුභද්දං නාම ජෙට්ඨධීතරං ඨපෙසි, සා භික්ඛූනං වෙයාවච්චං කරොන්තී ඔමං සුණන්ති සොතාපන්නා හුත්වා පතිකුලං අගමාසි. තතො චුල්ලසුභද්දං ඨපෙසි, සාපි තථෙව කරොන්තී සොතාපන්නා හුත්වා පතිකුලං ගතා. අථ සුමනාදෙවිං නාම කණිට්ඨධීතරං ඨපෙසි. සා ඉත සතදුකාම්ඵලං පත්වා කුමාරිකාව සුත්වා තථාරූපෙන අථාසුයෙන ආතුරා ආහාරූපචෙජ්දං කත්වා පිතරං දට්ඨුකාමා හුත්වා පඤ්ඤාසාපෙසි. සො එකඤ්ඤං භුනගෙහ තස්සා සාසනං සුත්වාව ආගන්ත්වා, "කිං අම්මි සුමනෙ"ති ආහ. සාපි නං ආහ-"කිං තාත කණිට්ඨකාතිකා"ති "විප්පලපසි අම්මා"ති? "න විප්පලපාමි කණිට්ඨකාතිකා"ති. "ඔයාසි අම්මා"ති? "න "ඔයාමි කණිට්ඨකාතිකා"ති. එත්තකං වත්වාගෙව පන සා කාලමකාසි. සො ඡොතාපත්තෙනාපි ඇමිනා සෙට්ඨිධීතරි උපපන්නසොකං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තා තීහු සරීරකිච්චං කාරෙත්වා රොදන්තා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා-"කිං භගවති දුක්ඛී දුම්මනො අස්සුමුඛො රුදමානො උපගතොසී"ති වුත්තෙ "තීහා වෙ භන්තෙ සුමනාදෙවී කාලකතා"ති

ආහ. "අථ කස්මා සොචසි නත්ථු සම්බන්ධං එතංඝිසං මරණං"ති? "ජානමේතං භන්තෙ, එවිරූපා පන මේ ඛිප්පරුත්තපටිසම්පන්නා සීතා, සා මරණකාලෙ සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තී විපලපමානා මහාසත්තෙ මේ අනප්පකං දෝමනස්සං උප්පාදෙතී"ති. "කිං පන තාය කථිතං මහාසෙට්ඨී"ති? අථං තං භගවා-"අම්ම සුමනෙ"ති ආමන්තෙත්වා, අථ මං ආහ-"කිං තාත කණ්ඩිට්ඨගාහිකා"ති. තතො 'විපලපසි අම්මා"ති, "න විපලපාමි කණ්ඩිට්ඨගාහිකා"ති, "ගායසි අම්මා"ති, "න ගායාමි කණ්ඩිට්ඨගාහිකා"ති "එත්තකං වෙලා කාල මකාසී"ති. අථ නං භගවා ආහ-"න තෙ මහාසෙට්ඨි සීතා විපලපති"ති. "අථ කස්මා එවමාහා"ති? කණ්ඩිට්ඨත්තායෙව, සීතා හි තෙ ගෙහපති මඤ්ඤථලෙහි තයා මහලලිකා, තවං හි සොකාපනුන්නා, සීතා පන තෙ සසදිසාමිනී, සා මඤ්ඤථලෙහි මහලලිකත්තා එවමාහා"ති. "එවං භන්තෙ"ති? "එවං ගෙහපතී"ති. "ඉදානි කුහිං නිබ්බත්තා භන්තෙ"ති? 'තුසිතභවනෙ ගෙහපතී"ති වුත්තෙ- "භන්තෙ මම සීතා ඉධ සුතකාලං අන්තරෙ නන්දමානා විචරිත්වා ඉතො ගන්ත්වාපි නන්දනට්ඨානෙයෙව නිබ්බත්තා"ති? අථ නං සත්ථා- "ආම ගෙහපති අප්පමත්තා නාම ගෙහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා ඉධ ලොකෙ ච පරලොකෙ ච නන්දන්ති මොදන්ති"ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉධ නන්දති පෙච්ච නන්දති කතපුඤ්ඤෝ උභයත්ථ නන්දති,
පුඤ්ඤමෙම කතන්ති නන්දති භියෝ නන්දති සුග්ගතිං ගතෝ"ති.

තත්ථ "ඉධා"ති ඉධ ලොකෙ කම්මනන්දනෙන නන්දති. "පෙච්චා"ති පරලොකෙ විපාකනන්දනෙන නන්දති. "කතපුඤ්ඤෝ"ති කානපප කාරස්ස පුඤ්ඤස්ස තත්තා. "උභයත්ථා"ති ඉධ කතං මේ කුසලං අකතං පාපන්ති නන්දති, පරත්ථ විපාකං අනුභවන්තොා නන්දති. "පුඤ්ඤමෙම"ති ඉධ නන්දන්තොා පන පුඤ්ඤමෙම කතන්ති සොම නස්සමත්තාමකත්ත වා කම්මනන්දනං උපාදාය නන්දති. "භියෝ"ති විපාකනන්දනඤ්ච පන සුගතිං ගතො සත්තපඤ්ඤාසවස්සකොටියෝ සට්ඨිඤ්ච වස්සසතසහස්සානි දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්තොා තුසිත පුරෙ අතිවිය නන්දතීති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයෝ අහෙසුං, මහා ජනස්ස ආතීකා ධම්මදෙසනා ජාහාති.

සුමනාදෙවීයා වත්ථු තෙරසමං.

"බහුම්පි වෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තොා වෙ සහාරඤ්ඤෙ ආරබ්ඛ කථෙසි.

සාවත්ථිවාසිනො හි මෙ කුලපුත්තා සත්ථුයඤ්ච විහාරං ගතභාවං සුත්වා ධම්මදෙසනං සුත්වා කාමෙ පහාය සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිතා පඤ්චවස්සානි ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකෙ වසිත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විපස්සනාධුරඤ්ච ගන්ථධුරඤ්ච විභාවෙතා සුත්වා එකො තාව- "අහමෙතෙසං මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතො න සක්ඛිස්සාමි ගන්ථධුරං පූරෙතුං, විපස්සනාධුරං පන පූරෙස්සාමී"ති යාව අරහත්තා විපස්සනං කථාපෙත්වා භාවෙන්තා වායමන්තා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. ඉතරෙ පන "අහං ගන්ථධුරං පූරෙස්සාමී"ති අඤ්ඤකම්මෙන තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා ගතගතට්ඨානෙ ධම්මං දෙසෙති, සරභඤ්ඤං භණති, පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං ධම්මං වාචෙන්තා විචරති, අට්ඨාරස භාණවාරමත්තං ආචරියො අහොසි. ඒකඛ්ඩ සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං. ගහෙත්වා ඉතරස්ස ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තස්සෙවාරාදෙ ඨත්වා අරහත්තං පත්වා ථෙරං වන්දිත්වා "සත්ථාරං දට්ඨුකාමම්හා"ති වදන්ති. ථෙරො "ඉච්ඡථාවුසො මම වචනෙන සත්ථාරං වන්දිත්වා අසීතිමහාථෙරෙ වන්දථ, සඛායකථෙරම්පි මෙ අම්හාකං ආචරියං තුම්හෙ වන්දථාති වදථාති". තෙ විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරඤ්ච ථෙරෙ ච වන්දිත්වා "භන්තෙ අම්හාකං ආචරියො තුම්හෙ විදූ තී"ති වුත්තෙ ඉතරෙන ච "කොසි නාම එසො"ති වුත්තෙ "තුම්හාකං සඛායකභික්ඛු භන්තෙ"ති වදන්ති එවං ථෙරෙ පුනප්පුනං සාසනං පඤ්ඤපෙන්තා සෝ භික්ඛු ථොකං කාලං සඞ්ඝත්වා අපරභාගෙ සඞ්ඝං අසඤ්ඤාපෙත්වා "අම්හාකං ආචරියො තුම්හෙ වන්දති"ති වුත්තෙ "කොසි එසො"ති වත්වා තුම්හාකං සඛායකභික්ඛූ"ති වුත්තෙ "කිම්පන තුම්හෙහි තස්ස සන්තිකෙ ඤත්තං, කිං දීඝනිකායාදීසු අඤ්ඤතරෝ නිකායො, තීසු පිටකෙසු එකං පිටකං"ති වත්වා චතුපටිසම්භිදාපි කථං න ජානාති පංසුකූලං ගහෙත්වා පබ්බජිතකාලෙයෙව අරඤ්ඤං පවිට්ඨා බහූ වත අඤ්ඤාවාසිකෙ ලභි, තස්ස ආගතකාලෙ මයා පඤ්හං පුච්ඡිතුං වට්ටතීති චින්තෙසි. අථාපරභාගෙ ථෙරෙ සත්ථාරං දට්ඨුකාමතා සඛායකථෙරස්ස සන්තිකෙ පත්තචීවරං ඨපෙත්වා ගන්ත්වා සත්ථාරං චෙව අසීතිමහාථෙරෙ ච වන්දිත්වා සඛායකස්ස වසනට්ඨානං පවිසිත්වා පඤ්ඤත්තෙ බුද්ධාසනෙ නිසීදි. තස්මිං ඛණෙ සත්ථා එස එවරූපං මම පුත්තං චිරගතඤ්ඤා නිරයෙ නිබ්බත්තන්තං දිස්වා තස්මිං අනුකම්පාය විහාරචාරිකං චරන්තා විය තෙසං නිසින්නට්ඨානං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තෙ බුද්ධාසනෙ නිසීදි. තස්මිඤ්ච තස්මිඤ්ච නිසීදන්තා හි භික්ඛූ බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වාව නිසීදන්ති. තෙන සත්ථා පකතිපඤ්ඤත්තෙනෙවෙව ආසනෙන නිසීදි. නිසජ්ජ ඛො පන භගවා භික්ඛූ පඨමජ්ඣානෙ පඤ්හං පුච්ඡිත්වා, තස්මිං කථිතෙ දුතියජ්ඣානං ආදිං කත්වා අට්ඨසුපි සමාපත්තීසු රූපාරූපෙ ච පඤ්හං පුච්ඡි,

ඉතරෝ සබ්බං කථෙසි, අථ නං සොතාපත්තිඵලෙ පඤ්ඤං පුච්ඡි, ඉතරෝ කථෙතුං නාසක්ඛි. තතො භික්ඛූසව්ථෙරං පුච්ඡි. ථෙරෝ කථෙසි. සත්ථා සාධු සාධු භික්ඛූති අභිනන්දිත්වා සෙසමඤ්ඤම්පි පටිපටියං පඤ්හං පුච්ඡි. ඤත්වෙකො එසමපි කථෙතුං නාසක්ඛි. භික්ඛූ සවෙ පුච්ඡිතං පුච්ඡිතං කථෙසි. සත්ථා චතූසු ඨානෙසු තස්ස සාධුකාරං අදාසි තදා සුත්වා භුම්මදෙව ආදිං කත්වා යාව බ්‍රහ්මලොකා සබ්බදෙවතා චෙව නාගසුපණ්ණා ච සාධුකාරමදංසු. තං සාධුකාරං සුත්වා තස්ස අන්තොවාසිකා චෙව සද්ධිවිහාරිකො ච සත්ථාරං උජ්ඣායිංසු-''කිං නාමෙතං සත්ථාරා කතං, කිඤ්හි අජ්ඣත්තස්ස මහල්ලත්ථෙරස්ස චතූසු ඨානෙසු සාධුකාරං අදාසි, අම්හාකං පනාචරියස්ස පබ්බපරියන්තනිබරස්ස පඤ්ඤාභික්ඛූසතානං පාමොක්ඛස්ස පසංසාමත්තාමපි න කරී''ති. අථ නෙ සත්ථා-'කිං නාමෙතං භික්ඛවෙ කථෙථා''ති පුච්ඡිත්වා තස්මිං අත්ථෙ ආරොචිතෙ භික්ඛවෙ තුම්හාකං ආචරියො මම සාසනෙ භරියා කාවො රතනඛණිකසදිසො, මය්හං පන පූජෙත්වා යථාරුචියා පඤ්ඩොරසෙ පරිභුඤ්ජනකසාමි සාදිසො''ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"බහුම්පි වෙ සහිතං භාසමානො
න තක්කරො හොති නරො පමත්තො,
ගොපොව ගාවො ගණයං පරෙසං
න භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොති.

අපම්පි චෙ සහිතං භාසමානො
ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරි,
රාගඤ්ච දොසඤ්ච පහාය මොහං,
සම්මප්පජානො සුවිමුත්තචිත්තො,
අනුපාදියානො ඉධ වා හුරං වා
ස භාගවා සාමඤ්ඤස්ස හොති''ති.

තත්ථ-''සහිතං''ති තෙපිටකස්ස බුද්ධවචනස්ස තං නාමං, තං ආචරියෙ උපසඞ්කමිත්වා උග්ගණ්හිත්වා බහුම්පි පරෙසං භාසමානො වාචෙන්තො තං ධම්මං සුත්වා ඡං කාරකෙන පුග්ගලෙන සත්ත බබ්බං තං කරොති න හොති, කුක්කුටස්ස පක්ඛපඤ්ඣරණමත්තාමපි අනිච්චං දිවසෙන යොනිසො මනසිකාරං නප්පවත්තෙති, එසෙ යථා නාම දිවසං භතියා ගාවෙ රක්ඛන්තා ගොපා පාතොව පටිච්ඡිත්වා ගාසං ගණ්හිත්වා සාමිකානං නියාදෙත්වා දිවසභති මත්තං ගණ්හන්ති, යථාරුචියා පන පඤ්ඩොරසෙ පරිභුඤ්ජිතුං න ලභන්ති, එවමෙව කෙවලං අන්තොවාසිකානං සන්තිකා වත්තපටිවත්තකරණමත්තස්ස භාගි හොති, සාමඤ්ඤස්ස පන භාගි න හොති, යථා පන ගොපාලකෙන නියාදිතානං ගුන්නං ගොරසං සාමිකාව පරිභුඤ්ජන්ති, තථා තෙන කථිතං ධම්මං සුත්වා කාරක

පුග්ගලා යථානුසිට්ඨං පරිපජ්ජිත්වා කෙචි පඨමජ්ඣානාදිනි පාපුණන්ති, කෙචි විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා මග්ගඵලානි පාපුණිතුං සක්කොන්තා ඉරියාපථෙසුයෙව සාමඤ්ඤස්ස භාගිනො හොන්ති. ඉති සත්ථා සීලසම්පන්නස්ස බහුස්සුතස්ස පමාදවිහාරිනො අනිච්චාදිවසෙන යොනිසො මනසිකාරෙ පමත්තස්ස ඝිනභූනො වසෙන පඨමං ගාථං කථෙසි, න දුස්සීලස්ස දුග්ගතකථා පන අප්පස්සුතස්සාපි යොනිසො මනසිකාරෙ කම්මං කත්වා ආරාධනස්ස කාරකපුග්ගලස්ස වසෙන කථිතා. තත්‍ථ "අපෙථ චෙ"ති ථොකං එකච්චගාථාවයව මත්තමෙව. "ධම්මස්ස හොති අනුධම්මචාරී"ති අත්ථමඤ්ඤාය ධම්ම මඤ්ඤාය සත්තලොකුත්තරධම්මස්ස අනුරූපධම්මං පුබ්බභාගපටිපදං සඛ්ඛාතං චතුපාරිසුද්ධිසීල — ධුතඞ්ග — අසුභකම්මට්ඨානාදිභෙදං චරණතො අනුධම්මචාරී හොති, සො අජ්ජ අජ්ජෙවාති පටිවෙධං ආකඞ්ඛන්තො විචරති, සෙ ඉමාය සම්මා පටිපත්තියා රාගඤ්ච දොසං ච පහාය මොහං සම්මා ඤෙත්වා තයෙන පරිඤ්ඤාතබ්බඛන්ධභෙදං පරිඤ්ඤාභෙදනා තදඞ්ග-වික්ඛම්භන — සමුච්ඡෙද — පටිපස්සද්ධි — නිස්සරණවිමුත්තිසංඛාතං වසෙන සුවිමුත්තචිත්තො "අනුපාදියාභෙදා ඉධ වා හුරං වා"ති ඉධලොකපරලොකපරියාපන්නා වා අජ්ඣත්තික බාහිරා වා ඛන්ධායතනධාතුයො චතූහි උපාදානෙහි අනුපාදියනෙනා මහාඛීණාසවෙ මග්ගසඞ්ඛාතස්ස සාමඤ්ඤස්ස වසෙන ආගතස්ස ඵල සාමඤ්ඤස්ස චෙව පඤ්ච අසෙක්ඛධම්මක්ඛන්ධස්ස ච භාගි හොතීති රතනකූටෙන විය අඤ්ඤාරස්ස අරහත්තෙන දෙසනාය කූට මගණ්හි.

ඉථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයෙ අහෙසුං, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතා'ති.

චෙසභාගමනභික්ඛූනං වත්ථු චතුද්දසමං.

යමකවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඨමො වග්ගො

"අපපමාදෙ අමතපදඃ"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කොසම්බිං උපනිස්සාය ඝොසිතාරාමෙ විහරන්තො සාමාවතිප්පමුඛානං පඤ්ච නන්නං ඉත්ථිසතානං මාගන්දියප්පමුඛානං ච එතිස්සා පඤ්චන්නං ඤාති සතානං මරණබ්‍යසනං ආරබ්භ කථෙසි. තත්‍රායං ආනුප්පබ්බී කථා:-

අතීතෙ අල්ලකප්පරට්ඨෙ අල්ලකප්පරාජා නාම වෙඨදීපකරට්ඨෙ වෙඨදීපකරාජා නාමාති ඉමෙ වෙ දහරකාලතො පට්ඨාය සහායකා හුත්වා එකාචරියකුලෙ සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා අත්තනො අත්තනො පිතූනං අච්චයෙන ජත්තං උස්සාපෙත්වා ආඥාමෙන දසදසයොජනිකෙ රට්ඨෙ රාජානො අහෙසුං. තෙ කාලෙන කාලං සමාගන්ත්වා එකතො නිට්ඨන්නා නිසිදන්නා නිපජ්ජන්නා මහාජනං ජායමානං ච ජීයමානං ච මීයමානං ච දිස්වා "පරලොකං ගච්ඡන්තං අනුගච්ඡනෙතා නාම නත්ථි, අන්තමසො අත්තනො සරීරම්පි සබ්බං පහාය ගන්තබ්බා කිං නො ඝරාවාසෙන පබ්බජිස්සාම"නි මන්තෙත්වා රජ්ජානි පුත්තදාරානං නියාතෙත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තපදෙසෙ වසන්තා මන්තෙසුං-"මයං රජ්ජං පහාය පබ්බජිතා නෙව ජීවිතුං අසක්ඛිම්හා, තෙ මයං සචෙ එකට්ඨානෙ වසන්තා අපබ්බජිතසදිසා යෙව හොම, නස්මා විසුං වසිස්සාම, තුවං එතස්මිං පබ්බතෙ වස, අහං ඉමස්මිං පබ්බතෙ වසිස්සාමි, අඩ්ඪමාසමත්ථන උපොසථදිවසෙ එකතො භවිස්සාම"නි. අථ නෙසං එතදහොසි-එවම්පි නො ගණසඞ්ගණිකාව භවිස්සති, තුවං තව පබ්බතෙ අග්ගිං ජාලෙය්‍යාසි, අහං මම පබ්බතෙ අග්ගිං ජාලෙය්‍යාමි, තාය සඤ්ඤාය අත්ථිභාවං ජානිස්සාමාති. තෙ තථා කරිංසු.

අථ අපරභාගෙ වෙඨදීපකතාපසො කාලං කත්වා මහෙසක්‍යො දෙවරාජා හුත්වා නිබ්බත්ති. තතො අඩ්ඪමාසෙ පබ්බතෙ අග්ගිං අදිස්වාව ඉතරො සහායකො මෙ කාලකතොති අඤ්ඤාසි. ඉතරොපි නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව අත්තනො දෙවසිරිං ඔලොකෙත්වා කම්මං උපධාරෙන්තො නිකඛමණතො පට්ඨාය අත්තනො තපචරියං දිස්වා ඤත්වා මම සහායකං පස්සිස්සාමීති තං අත්තභාවං විජහිත්වා මගධිකසුරිසො විය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං සො ආහ-කුතො ආගතොසි'නි. මගධිකසුරිසො අහං භන්තෙ දූරතොව ආගතොම්හි'නි. කිං පන භන්තෙ අඥෙ ඉමස්මිං ඨානෙ එකකොව වසති අඤ්ඤෙපි කොචි අත්ථීති. අත්ථි එකො සහායකොති. කුහිං සොති. එතස්මිං පබ්බතෙ වසති, උපොසථ දිවසෙ පන අග්ගිං න ජාලෙසි, මතො නූන භවිස්සතීති.

එවං හනෙතති. එවමාවුසොති. අහං සො හනෙතති. කුහිං නිබ්බත්තොසි'ති. දෙවලොකෙ මහෙසක්ඛො දෙවරාජා හුත්වා නිබ්බත්තොසම්හනෙත අය්‍යං පස්සිස්සාම්'ති පුන ආගතොමහි, අපි නු ඛො අය්‍යකනං ඉමස්මිං ඨානෙ වසනත්තානං කොච් උපද්දවො අත්ථි. අම්හාවුසො හත්ථී නිස්සාය කිලමාම්'ති. කිං වො හනෙත හත්ථී කරොනති'ති. සම්මජ්ජනට්ඨානෙ ලණ්ඩං පාතෙනති, පානීයං පහරිත්වා පංසුං උබරනති, සොහං ලණ්ඩ ඡඩ්ඩෙතොා පංසුං සමං කරොතොා කිලමාමීති. කිං පන තෙසං අනාගමනං කරිස්සාම්'ති තාපසස්ස හත්ථිකනත්තිණෙඤ්චව හත්ථිකනත්තමනත්තඤ්ච අදාසි දදතොා ච පන විණ්ණං තිසෙසා නත්තියො දස්සෙත්වා තයො මනෙත උග්ගණ්හාපෙත්වා ඉමං නත්තිං පහරිත්වා ඉමස්මිං මනෙත වුත්තෙත නිවත්තිත්වා ඔලොකෙතුම්පි අසක්කොනතා හත්ථී පලායනති, ඉමං නත්තිං පහරිත්වා ඉමස්මිං මනෙත වුත්තෙත නිවත්තිත්වා පච්ඡතො ඔලොකෙනතා ඔලොකෙනතා පලායනති, ඉමං නත්තිං පහරිත්වා ඉමස්මිං මනෙත වුත්තෙත හත්ථ්‍යාරූපති පිට්ඨිං උපනෙනෙතා ආගච්ඡති'ති ආච්ඡක්ඛිත්වා යං වොරුච්චති තං කරොඅය්‍ය ඨානි වත්වා තාපසං වන්දිත්වා පක්කාමි.

තාපසො පලායනමනත්තං වත්වා පලායනත්තනත්තිං පහරිත්වා හත්ථී පලාපෙත්වාව වසී.

තස්මිං සමයෙ කොසම්බියං පරන්තපො නාමරාජා හොති, සො එකදිවසං ගබ්භිනියා දෙව්යා සද්ධිං බාලාතපං තපපමානො ආකාසතලෙ නිසිදි. දෙවී රඤ්ඤා පාරුපනං සතසහස්සග්ඝනිකං රත්තකම්බලං පාරුපිත්වා නිසින්නා රඤ්ඤා සද්ධිං සමුල්ලපමානා රඤ්ඤා අඛ්ගුලිතො සතසහස්සග්ඝනිකං රාජවුද්ධිකං නිහරිත්වා අත්තනො අඛ්ගුලියං පිලන්ධි. තස්මිං සමය්ය හත්ථිලිඛ්ඛසකුණා ආකාසෙන ගච්ඡන්තා දූරතො රත්තකම්බලපාරුපනං දෙව්ං දිස්වා මංසපෙසිනි සඤ්ඤාය පතිත්ව වියාසෙත්වා ඔතරි. රාජා තස්ස ඔතරණභාවඤ්ඤත්වා උට්ඨාය අන්තො නිවෙසනං පාවිසි. දෙවී ගබ්භභානාය ච්චව හිරුකජාතිකතාය ච වෙගෙන ගන්තුං නාසක්ඛි. අථ නං සො සකුණො අරක්ඛපත්තොා නඛපඤ්ජරෙ නිසිදාපෙත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි. තෙ කිර සකුණා පඤ්චන්නං හත්ථිනං බලං ධාරෙන්ති. තස්මා ආකාසෙන නෙත්වා යථාරුචිතට්ඨාතෙ නිසිදිත්වා මංසං ඛාදන්ති. සාපි තෙන නියමානා මරණභයභීතා විලපන්තී–"සච්චාහං විරවිස්සාම් මනුස්සසදිසෙ නාම තිරච්ඡානගතා නං උබ්බිජනීයා, තං සුත්වා මං ඡඩ්ඩෙස්සති, එවං සන්තෙත සහ ගබ්භෙන ජීවිතක්ඛයං පාපුණිස්සාම්, යස්මිං පන ඨානෙ නිසිදිත්වා මං ඛාදිතුං ආරභිස්සති, තත්‍ර නං සද්දං කත්වා පලාපෙස්සාම්"ති සා අත්තනො පණ්ඩිතභාවඤ්ච අධිවාසෙසි. තදා ච හිමවන්තපදෙසෙ ථොකං වඩ්ඪිත්වා මණ්ඩපාකාරෙන ඨිතා එකා මහාසිග්ගුරුක්ඛා හොති. සා සකුණා ඉමිගරුපාදිනි තත්ථ නෙත්වා ඛාදති, තස්මා තම්පි

තෘණඤ්ච නෙත්වා විවරබ්භන්තරෙ ඨපෙත්වා ආගන්තුකගහං ඔලෙකෙසි. ආගන්තුකගෙහාලොකනං කිර තෙසං ධම්මතා. තස්මිං ඛණෙ දෙවිදත්තෙ ඉමං පලාපෙතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා උභො හත්ථෙ උක්කිපිත්වා පාණිසද්දං වෙව මුඛසද්දං ච කත්වා තං පලාපෙසි. අථස්සා සූරියත්ථඞ්ගමනකාලෙ කම්මජවාතා චලිංසු. සබ්බදිසාසු ගච්ඡන්තෙනා මහාමෙඝො උට්ඨහි. සුබෙඩ්ඩිතාය රාජමහෙසියා මා භාසි අඉය්‍යති වචනමත්තම්පි අලභමානාය දුක්ඛපරෙතාය සබ්බ රත්තිං නිද්දූ නාම නාභොසි. විභාතමානාය පන රත්තියා වලාහක විගමො ච අරුණුග්ගමනඤ්ච තස්සා ගබ්භවුට්ඨානඤ්ච එකක්ඛ ණෙ යෙව අහොසි. සා මෙඝථනුඤ්ච පබ්බතථනුඤ්ච අරුණ උතුඤ්ච ගහෙත්වා ජාතත්තා පුත්තස්ස උදෙනොති නාමමකාසිනි.

අල්ලකප්පකත්තාපසස්සා'පි බොධිතත්තා අවිදූරෙ වසනට්ඨානං හොති. සො පකතියාව වස්සදිවසෙ සීතහත්ථෙන ඵලාඵලත්ථාය වනං න පවිසති. තං රුක්ඛමූලං ඉන්ත්වා සකුණෙහි ඛාදිතමංසානං අට්ඨී ආහරිත්වා කොට්ටෙත්වා රසං කත්වා පිවති, තස්මා තං දිවසම්පි අට්ඨී ආහරිස්සාමීති තත්ථ ඉන්ත්වා රුක්ඛමූලෙ අට්ඨී පරියෙසන්තො උපරි දූරකසද්දං සුත්වා උල්ලොකෙන්තො දෙවිං දිස්වා කාසි තන්ති වත්වා මානුසිමහිති, කථං ආගතාසීති, "හත්ථිලිඞ්ඝසකුණෙ නානීතාමහිති" වුත්තෙ ඔතරාති ආහ. ජාතිසම්භෙදතො භායාමි අය්‍යති. කාසි තන්ති ඛත්තියානි, අහම්පි ඛත්තියොයෙවාති, තෙන හි ඛත්තියමායං කරොහීති, සො කරොසි, තෙන හි ඔරුයහ පුත්තකං මෙ ඔතාරෙහීති, සො එකෙන පස්සෙන ආරුහන මග්ගං කත්වා අභිරුහිත්වා දූරකං ගණ්හි, මා මං හත්ථෙන ඵුසීති වුත්තෙ නං අවඵුසිත්වාව දූරකං ඔතාරෙසි. දෙවීපි ඔතරි, අථ නං අස්සමපදං නෙත්වා සිලභෙදං අකත්වාව අනුක්කමපාය පටිජග්ගි, නිම්මක්ඛික මධුං ආහරිත්වා සඅංජාතසාලිං ආහරිත්වා යාගුං පචිත්වා අදාසි, එවං තස්මිං පටිජග්ගනෙත්ත සා අපරභාගෙ චින්තෙසි-"අහං නෙව ආගත මග්ගං න ගමනමග්ගඤ්ච ජානාමි, ඉමිනාපි මෙ සද්ධිං විස්සාස මත්තම්පි නත්ථි, සචෙ පනාහං අමොහ පහාය කත්ථචි ගමිස්සති, උභොපි ඉධෙව මරණං පාපුණිස්සාම, යං කිඤ්චි කත්වා ඉමස්ස සිලං භින්දිත්වා යථා මං න මුඤ්චති තථා තං කාතුං වට්ටතී"ති. අථ නං දුන්නිවත්ථුපාරුතදස්සනෙන පලොභෙත්වා සිලවිනාසං පාපෙසි. තතො පට්ඨාය චෙපි සම්ගහසංවාසං වසිංසු.

අථෙකදිවසං තාපසො නක්ඛත්තයොගං ඔලොකෙන්තො පර නාපස්ස නක්ඛත්තපිළනං දිස්වා භද්දෙ කොසම්බියං පරනාපරාජ මතො'ති ආහ කස්මා අය්‍ය එවං වදෙසි කිනෙතෙන සද්ධිං ඉඝාතො අත්ථීති "නත්ථි භද්දෙ නක්ඛත්තපිළනමස්ස දිස්වා එවං වදාමී"ති. සා පරොදි. අථ නං කස්මා රොදසි නි පුච්ඡිත්වා තාය තස්ස අත්තනො සාමිකභාවෙ අක්ඛාතෙ ආහ භද්දෙ මා රොදි, ජාතස්ස නාම නියතො

මච්චූති. ජානාම් අය්‍යාති. අථ කසමා රොදසීති. "පුත්තෝ මේ කුල සන්තකස්ස රජ්ජස්ස අනුච්ඡවිකෝ සචේ තත්ථ භවිස්සති සෙතච්ඡත්තං උස්සාපයිස්සති ඉදානි මහාජානිකෝ වත ජාතෝති සොකේන රොදාම් අය්‍යා"ති. හොතු භද්දෙ මා චින්තයි, සචස්ස රජ්ජං පත්ථේසි අහමස්ස රජ්ජලභනාකාරං කරිස්සාමීති.

අථස්ස හත්ථිකන්තවිණ්ණේච්ච හත්ථිකන්තමනෙන ච අදූසි. තදූ අනෙකානි හත්ථිසහස්සානි ආගන්ත්වා වටරුක්ඛමූලෙ නිසීදන්ති. අථ නං ආහ-හත්ථිස්ස අනාගතෙස්ස යෙව රුක්ඛං අභිරුහිත්වා තෙස්ස ආගතෙස්ස ඉමං මන්තං වත්වා ඉමං තන්තිං පහර, සබ්බෙ නිවත්තිත්වා ඔලොකෙතුම්පි අසක්කොන්තා පලායිස්සන්ති, අථොතරිත්වා ආගච්ඡයිස්සති. සො තථා කත්වා ආගන්ත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙසි. අථ තං දුතිය දිවසෙ ආහ-අජ්ජ ඉමං මන්තං වත්වා ඉමං තන්තිං පහරෙය්‍යාසි, හත්ථී නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තා පලායිස්සන්තීති. තදූපි තථා කත්වා ආගන්ත්වා ආරොචෙසි-අථ නං තතියදිවසෙ ආහ-ඉමං මන්තං වත්වා ඉමං තන්තිං පහරෙය්‍යාසි, ඵුට්ඨපති පිට්ඨිං ඔනාමෙන්තෝ ආගච්ඡති'ති. තදූපි තථා කත්වා ආගන්ත්වා ආරොචෙසි.

අථස්ස මාතරං ආමන්තෙත්වා භද්දෙ පුත්තස්ස තෙ සාසනං දෙහි, එතෙනාව ගන්ත්වා රාජා භවිස්සති'ති ආහ. සා පුත්තං ආමන්තෙත්වා "තාත තවං කොසම්බියං පරන්තපරන්තෙසු පුත්තෝ මං හත්ථී ලිඛිතකුණෙ ආනෙසීති වත්වා සෙනාපති ආදීනං නාමානි ආචික්ඛිත්වා අසද්දහන්තානං ඉමං පිතුපාරුපණකම්බලං චෙව පිලන්ධන මුද්දිකං ච දස්සෙය්‍යාසී"ති වත්වා උය්‍යොජෙසි. කුමාරොපි තාපසං ඉදානි කිං කරොම්'ති ආහ-රුක්ඛස්ස හෙට්ඨිමසාඛාය නිසීදිත්වා ඉමං මන්තං වත්වා ඉමං තන්තිං පහර, ජෙට්ඨක හත්ථී තෙ පිට්ඨිං උපනාමෙත්වා උපසඞ්කමිස්සති, ත්වං තස්ස පිට්ඨියං නිසිනෙනාව රට්ඨං ගන්ත්වා රජ්ජං ගණ්හාහීති. සො මාතාපිතරෝ වන්දිත්වා තථා කත්වා ආගතස්ස හත්ථිනෝ පිට්ඨියං නිසීදිත්වා තං කණ්ණෙ මන්තෙසි, අහං කොසම්බියං පරන්තපරන්තෙසු පුත්තෝ, පෙත්තිකං මෙ රජ්ජං ගණ්හිත්වා දෙහි සාමීති. සො තං සුත්වා අනෙකානි හත්ථිසහස්සානි සන්නිපතන්තූති හත්ථී රවං රවි. අනෙකානි හත්ථිසහස්සානි සන්නිපතිංසු. පුන ජිණ්ණහත්ථී පරික්කමන්තූති රවං රවි, ජිණ්ණහත්ථී පරික්කමිංසු, පුන අතිතරුණ හත්ථී නිවත්තන්තූති රවි. නෙපි නිවත්තිංසු. සො අනෙකෙහි ඡොඩහත්ථිසහස්සෙහෙව පරිවුතෝ පච්චන්තගාමං පත්වා "අහං රක්ඛිස්සූ පුත්තෝ සම්පත්තිං පත්ථයමානා මයා සද්ධිං ආගච්ඡන්තූ"ති තතෝ පට්ඨාය මනුස්සසඞ්ඝහං කරොන්තෝ ගන්ත්වා නගරං පරිවාරෙත්වා ශුඛං මෙ දෙන්තු රජ්ජං වාති සාසනං පෙසෙසි. නාගරා ආහංසු-මයං වෙජ්ජ න දස්සාම අම්හාකං හි දෙවී ගරුගබ්භා හත්ථිලිඛිතකුනෙන හවා, තස්සා අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා න ජානාම, යාව තස්සා පවත්තිං සුණොම තාව නොව ශුඛං දස්සාම න රජ්ජන්ති. තදූ කිර තං පවෙණිරජ්ජං අහොසි.

තතො කුමාරෝ අහං තයසා පුත්තෙනානි වත්වා සෙනාපති ආදිනං නාමානි කථෙත්වා තථා'පි අසද්දහන්තානං කම්බලඤ්ච මුද්දිකඤ්ච දසෙසසි. තෙ කම්බලමුද්දිකං සඤ්ඤානිත්වා නික්කඩ්ඩා ඛුත්වා වාරං විවරිත්වා තං රජ්ජෙ අභිසිඤ්චිංසු.

අයං තාව උදෙනයස උප්පත්ති

අජිතරට්ඨෙ පන දුබ්භික්ඛෙ ජීවිතුං අසක්කොන්තෙසු එකෝ කොතූහලිකෝ නාම මනුස්සෝ කාපි නාම තරුණපුත්තං කාළිං නාම භරියං චාදාය කොසම්බිං ගන්ත්වා ජීවිස්සාමීති පාථෙය්‍යං ගහෙත්වා නික්ඛම්. අභිවාතකරොගෙන මහාජනෙ මරන්තෙ නික්ඛමිතිපි වදන්ති යෙව. තෙ ගච්ඡන්තා පාථෙය්‍යෙ පරික්ඛීණෙ බුභුක්ඛිතා දුරකං වහිතුං නාසක්ඛිංසු අථ සාමිකෝ පජාපතිං ආහ–හදෙ මයං ජීවන්තා පුන පුත්තං ලභිස්සාම ජඞ්ඝං ඛාදිත්වා තං ගච්ඡාමාති. මාතු හදයන්නාම මුදුකං හොති තස්මා සා ආහ–නාහං ජීවන්තමෙව පුත්තං ඡඩ්ඩෙතුං සක්ඛිස්සාමීති අථ කිං කරොමාති. වාරෙන නං වහාමාති. මාතා අත්තනො වාරෙ පුප්ඵදුමං විය නං උක්ඛිපිත්වා උරෙ නිපජ්ජාපෙත්වා අඞ්කෙන වහිත්වා පිතු දෙති, තස්ස තං ගහෙත්වා ඨපිතඨපිතට්ඨානෙ ඡාතකතොපි බලවතරා වෙදනා උප්පජ්ජන්ති. සො තං පුනප්පුනාහ–හදෙ මයං ජීවන්තා පුත්තං ලභිස්සාම ජඞ්ඝමනන්ති. සාපි පුනප්පුනං පටික්ඛිපිත්වා පටිවචනං නාදාසි. දුරකො වාරෙන පරිවත්තියමානා කිලන්තා පිතුහත්ථෙ නිද්දුසි. සො තස්ස නිද්දුයනභාවං ඤත්වා මාතරං පුරතො කත්වා එකස්ස ගච්ඡස්ස හෙට්ඨා පණ්ණසාළාරෙ තං නිපජ්ජාපෙත්වා පායාසි. මාතා නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්ති පුත්තං අදිස්වා සාමි කුහිං මෙ පුත්තොනි පුච්ඡි එකස්ස මෙ ගච්ඡස්ස හෙට්ඨානිපජ්ජාපිතොනි. සාමි මා මං නාසෙහි, පුත්තං විනා ජීවිතුං න සක්ඛිස්සාම්, ආනෙහි මෙ පුත්තන්ති උරං පහරිත්වා පරිදෙවි. අථ නං නිවත්තිත්වා ආනෙසි පුත්තොපි අත්තරාමග්ගෙ මතො හොති. ඉති සො එත්තකෙ ඨානෙ පුත්තං ඡඩ්ඩෙත්වා තස්ස නිස්සන්ධෙන භවන්තරෙ සත්ත වාරෙ ඡඩ්ඩිතො පාපකම්මං නාමෙතං අපපකන්ති නාවමඤ්ඤි තබ්බං, තෙ ගච්ඡන්තා එකං ගොපාලකුලං පාපුණිංසු. තං දිවස ඤ්ඤව ගොපාලකස්ස ඛෙත්තමඞ්ගලං හොති. ගොපාලකගෙහෙ නිබද්ධං එකො පචෙචකබුද්ධා භුඤ්ජති. සො තං හොජෙත්වා මඞ්ගලමකාසි. බහුපායාසො පරිත්තෙතා හොති. ගොපාලකො තෙ ආගතෙ දිස්වා කුතො ආගතත්ථාති පුච්ඡිත්වා සබ්බං පවත්තිං සුත්වා මුදුජාතිකො කුලපුත්තෙතා තෙසු අනුකම්පං කත්වා පහූතෙන සපිනා පායාසං දුපෙසි. භරියා සාමි තයි ජීවන්තෙ අහං ජීවාමි නාම, දීඝරත්තං උණ්හොදරොසි, යාවදත්ථං භුඤ්ජාහීති සප්පිං තදහි මුඛෙසුත්වා කත්වා අත්තනා මනුසප්පිනා ථොකමෙව භුඤ්ජි. ඉතරෙ බහුං භුඤ්ජිත්වා සත්තවස්සිදිවසෙ ඡාතකතාය ආහාරතණ්හං ජිනිතුං

නාසකඛි. ගොපාලකො තෙසං පායාසං දුපෙත්වා සඝං භුඤ්ජිතුං ආරභි. කොතූහලකො තං ඔලොකෙනෙතා නිසිදිත්වා හෙට්ඨාපිථෙ නිපන්නාය සුනඛියා ගොපාලකෙන වඩ්ඪිතවා දියමානං පායාස පිණ්ඩං දිසවා "ඉමසු වතායං සුනඛී නිබ්බං එවරූපං භොජනං ලහතී"ති විනෙතසි. සො රත්තිභාගෙ තං පායාසං ජිරාපෙතුං අස කොකානෙතා කාලං කත්වා තසසා සුනඛියා කුච්ඡිසම්මිං නිබ්බත්ති. අථසස හරියා සරීරකිච්චං කත්වා තසමිං යෙව ගෙහෙ හතිං කත්වා තණ්ඩුලනාළිං ලභිත්වා පචිත්වා පවෙවකබුද්ධසස පත්තෙ පතිට්ඨා පෙත්වා දුසසස වෙ පාපුණාතූති වත්වා විනෙතසි–"මයා ඉධෙව වසිතුං වට්ටති, නිබ්බං අයෙය ඉධාඟච්ඡති, දෙය්‍යධම්මෙ හොතු වා මා වා දෙවසිකං වඤ්ඤති වෙය්‍යාවච්චං කරොන්ති චිත්තං පසාදෙත්වා බත්තං පූඤ්ඤං පසව්සසාම්"ති. සා තථෙව හතිං කරොන්ති වසි. සාපි ඛො සුනඛී ජට්ඨෙ වා සත්තමෙ මාසෙ එකමෙව කුකුරං විජායී. ගොපාලකො තසස එකඩෙන්ඩුසා ඛීරං දුපෙසි. සො නච්චිර සෙසව වඩ්ඪි. අථසස පවෙවකබුද්ධො භුඤ්ජනෙතා නිබ්බං එකං භත්තපිණ්ඩං දෙති. සො භත්තපිණ්ඩං නිසසාය පවෙවකබුද්ධෙ සිනෙහමකාසි. ගොපාලකොපි නිබ්බං වෙවාරෙ පවෙවකබුද්ධසස උපට්ඨානං යාති ඉඤ්ජනෙතාපි අනන්තරාමඝෙ වාළමිගට්ඨානෙ දණ්ඩෙන ගවෙජ ච භූමියඤ්ච පහරිත්වා සූසූති නිකඛන්තුං සඳදං කත්වා වාළමිගෙ පලාපෙති. සුනඛොපි තෙන සඬිං ගවජ්ජති. සො එකදිවසං පවෙවකබුද්ධං ආහ–"භනෙත ඉදං මෙ ඔකාසො න භවිසසති, තදා ඉමං සුනඛං පෙසෙසසාම්, ඉමසස පභිතසඤ්ඤුණෙ නාගචෙජ්යාථා"ති තතො පට්ඨාය අනොකාසදිවසෙ ගවජ්ජ නාත අජ්ජං ආනෙහීති සුනඛං පෙසෙසි. සො එකවචනෙනෙව පකඛ න්දිත්වා සාමිකසස ගවජ්ජපොථන-භූමිපොථනට්ඨානෙ නිකඛන්තුං භුසසිත්වා තෙන සදෙදන වාළමගානං පලාතභාවං ඤත්වා පාතොව සරීරපටිජග්ගනං කත්වා පණ්ණසාලං පවිසිත්වා නිසින්නසස පවෙවකබුද්ධසස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පණ්ණසාලවාරෙ නිකඛ න්තුං භුසසිත්වා අත්තනො ආගතභාවං ජානාපෙත්වා එකමන්තං නිපජ්ජති. පවෙවකබුද්ධෙ වෙලං සල්ලක්ඛෙත්වා නිකඛමනෙත භුසස නෙතා පුරතො පුරතො ගවජ්ජති, අනන්තරනන්තරා පවෙවකබුද්ධො තං වීමංසනෙතා අඤ්ඤං මඟං පටිපජ්ජති. අථසස පුරතො තිරියං ඨත්වා භුසසිත්වා ඉතරමඟමෙව නං ආරොපෙති. අථෙකදිවසං අඤ්ඤං මඟං පටිපජ්ජිත්වා තෙන පුරතො තිරියං ඨත්වා වාරිය මානොපි අනිවත්තිත්වා සුනඛං පාදෙන අපනුදිත්වා පායාසි. සුනඛොපි තසස අනිවත්තන භාවං ඤත්වා නිවාසන කණ්ණෙ ඛසිත්වා ආකඩ්ඪනෙතා ඉතරමඟමෙව නං ආරොපෙසි. එවං සො තසමිං බලවසිනෙහං උප්පාදෙසි. අපරභාගෙ පවෙවක බුද්ධසස චීවරං ජීරි. අථසස ගොපාලකො චීවරවත්ථානි අදාසි. තමෙනං පවෙවකබුද්ධො ආහ–ආවුසො චීවරං නාම එකකෙන දුක්කරං කාතුං, එාසුකට්ඨානං ගන්ත්වා කාරෙසසාමීති. ඉධෙව භනෙත කරොථාති. න සක්කා ආවුසොති. තෙන හි භනෙත මා චිරං

බහි වසිත්වා නි. සුනඛෝ තෙසං කථං සුණෙන්තාව අට්ඨාසි පවෙචක බුඩෝ නිට්ඨ උපාසකානි ගොපාලකං නිවත්තාපෙත්වා වෙහාසං අබහුගඟන්ත්වා ගන්ධමාදනාභිමුඛෝ පක්කාමි සුනඛසස තං ආකාසෙන ගචඡන්තං දිසවා භුඩකාරිත්වා ඨිතසස තසමිං චක්ඛුපථං විජහනෙන හදයං ඵලි. නිරවඡානා කිර නාමෙතෙ උජුජාතිකා හොන්ති අකුටිලා, මනුසසා පන අඤඤං හදයෙන චිනෙතන්ති, අඤඤං මුඛෙන කථෙන්ති, තෙනෙවාහ:-"ගහනං හෙතං භනෙත යදිදං මනුසසා උත්තානකං හෙතං භනෙත යදිදං පසවෝ"ති. ඉති සෝ තාය උජුචිත්තතාය අකුටිලතාය කාලං කත්වා තාවතිංස භවනෙ නිබ්බත්තෝ අචඡරාසහසසපරිවුතෝ මහාසම්පත්තිං අනුභොති. තසස කණ්ණමූලෙ මත්තයන්තසස සදෙව සොළසයොජනසථානං එරති. පකතිකථාය සදෙව පන සකලදසයොජන සහසසං දෙවනගරං ඡාදෙති. තෙනෙවසස සොසකදෙවපුත්තොත්වෙව නාමං අහොසි කසස පනෙස නිසසන්දොති. පවෙචකබුඩෙ පෙමෙන භුඩකරණසස.

සෝ තත්ථ න චිරං ඨත්වා චවි. දෙවලොකතෝ හි දෙවපුත්තා ආයුක්ඛයෙන පුඤඤක්ඛයෙන ආහාරක්ඛයෙන කොපෙනාති චතූහි කාරණෙහි චවන්ති තත්ථ යෙන බහුං පුඤඤං කතං හොති, සෝ දෙවලොකෙ උපපජ්ජිත්වා යාවතායුකං ඨත්වා උපරූපරි නිබ්බත්තති. එවං ආයුක්ඛයෙන චවති නාම. යෙන පරිත්තං පුඤඤං කතං හොති තසස රාජකොට්ඨාගාරෙ පක්ඛිත්තං තිවතුනාළිමත්තං ඛඤඤං විය අනන්තරාව තං පුඤඤං බියති, අනන්තරාව කාලං කරොති එවං පුඤඤක්ඛයෙන චවති නාම. අපරො කාමගුණෙ පරිභුඤජමානො සතිසමෙමාසෙන ආහාරං අපරිභුඤජිත්වා කිලන්තකායො කාලං කරොති. එවං ආහාරක්ඛයෙන චවති නාම. අපරොපි අපරසස සම්පත්තිං අසහන්තො කුජ්ඣිත්වා කාලං කරොති, එවං කොපෙන චවති නාම.

අයං පන කාමගුණෙ පරිභුඤජන්තො මුට්ඨසසති භූත්වා ආහාරක්ඛයෙන චවි. චවිත්වා ච පන කොසම්බියං නගරසොභිනියා කුච්ඡිසමිං පටිසන්ධිං ගණ්හි සා විජාතදිවසෙ කිං එතන්ති දිසිං පුච්ඡිත්වා පුත්තො අය්‍යෙති වුත්තා හන්ද පෙ ඉමං දාරකං කත්තර සුපෙ ආරොපෙත්වා සඛකාරකුමෙට ඡඩ්ඩෙහීති ඡඩ්ඩාපෙසි. නගර සොභිනියො හි ධීතරං පටිජානන්ති න පුත්තං, ධීතරා හි නාසං පවෙණී ඨපියති.

දාරකං කාකාපි සුනඛාපි පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු. පවෙචකබුඩෙ සිනෙහපපභවසස භුඩකරණසස නිසසන්දෙන එකොපි උපගන්තුං නාවිසහි. තසමිං ඛණෙ එකො මනුසසො බහිනීකඛන්තො තං කාක සුනඛසන්නිපාතං දිසවා කිනනු ඛො එතන්ති ගන්ත්වා දාරකං දිසවා

පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා පුත්තෝ මෙ ලඩ්ඩෝති ගෙහං නෙසි. තදා කොසම්බිකසෙට්ඨි රාජකුලං ගච්ඡන්තෝ රාජනිවෙසනතෝ ආගච්ඡන්තං පුරොහිතං දිස්වා කිං ආචරිය අජ්ජ තෙ නිවිකරණකත්තගයොගෝ ඔලොකිතොති පුච්ඡි. ආම මහාසෙට්ඨි අමහාකං කිඤ්චනං. ජනපදස්ස කිං භවිස්සතීති. "අඤ්ඤං නත්ථි ඉමස්මිං පන නගරෙ අජ්ජ ජාතදාරකො ජෙට්ඨකසෙට්ඨි භවිස්සතී"ති. තදා සෙට්ඨිනො භරියා ගබ්භිනී හොති, තස්මා සො සීඝං ගෙහං පුරිසං පෙසෙසි-ගච්ඡ භණෙ ජානාහි තං "විජාතා වා නො වා"ති න විජාතාති ච සුත්වා රාජානං දිස්වා වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා කාළිං නාම දාසිං පක්කොසිත්වා සහස්සං දත්වා ගච්ඡ ඉමස්මිං නගරෙ උපධාරෙත්වා අජ්ජ ජාතදාරකං ගණ්හිත්වා එහීති. සා උපධාරෙන්ති තං ගෙහං ගන්ත්වා දාරකං දිස්වා අයං දාරකො කදා ජාතොති ගහපතානිං පුච්ඡිත්වා අජ්ජාති වුත්තා ඉමං මයහං දෙහීති එකං කහාපණං ආදිං කත්වා මූලං වඩ්ඪන්ති සහස්සං දත්වා තං ආනෙත්වා සෙට්ඨිනො දස්සෙසි. සෙට්ඨි සචෙ මෙ ධීතා ජාතිස්සති, නාය නං සඩ්ඪිං නීවෙසෙත්වා සෙට්ඨිට්ඨානස්ස සාමිකං කරිස්සාමි, සචෙ මෙ පුත්තෝ ජාතිස්සති මාරෙස්සාම් නන්ති චින්තෙත්වා නං ගෙහෙ කාරෙසි. අථස්ස භරියා කතිපාහච්චයෙන පුත්තං විජායි. සෙට්ඨි ඉමස්මිං අසති මම පුත්තොව සෙට්ඨිට්ඨානං ලභිස්සති, ඉදානෙ වෙනං මාරෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා කාළිං ආමන්තෙත්වා ගච්ඡ පෙ වජතො ගුන්නං නික්ඛමනවෙලාය වජවාරමජ්ඣෙ ඉමං තිරියං නිපජ්ජාපෙහි, ගාවියො නං මද්දිත්වා මාරෙස්සන්ති, මද්දිතාමද්දිත භාවං පනස්ස ඤත්වා එහීති ආහ. සා ගන්ත්වා ගොපාලකෙන වජමා රෙ විවටමත්තෙ යෙව නං තථා නිපජ්ජාපෙසි ගොඝණ්ඩෙජෙට්ඨකො උසභො අඤ්ඤසම්මං කාළ සබ්බපඨමා නිග්ගච්ඡන්තොපි තං දිවසං සබ්බපඨමං නික්ඛමිත්වා දූරකං චතුන්නං පාදුනං අන්තරෙ කත්වා අට්ඨාසි. අනෙකසතගාවියො උසභස්ස වෙ පස්සානි ඝංසෙන්තියො නික්ඛමිංසු ගොපාලකොපි අයං උසභො පුබ්බෙ සබ්බපඨමා නික්ඛමති, අජ්ජ පන සබ්බපඨමං නික්ඛමිත්වා වජවාරෙ නිච්චලො ඨිතො, කින්නු ඛො එතන්ති චින්තෙත්වා ඤත්වා තස්ස හෙට්ඨා නිපන්නං දාරකං දිස්වා පුත්තසිනෙහං පටිලභිත්වා පුත්තෝ මෙ ලඩ්ඩෝති ගෙහං නෙසි. කාළී ගන්ත්වා සෙට්ඨිනා පුච්ඡිතා තමත්ථං ආරොචෙත්වා ගච්ඡ නං පුන ඉමං සහස්සං දත්වා ආනෙහීති වුත්තා පුන ආනෙත්වා අදාසි. අථ නං ආහ-අම්ම කාළී ඉමස්මිං නගරෙ පඤ්චසකටසතානි පච්චූසකාලෙ උට්ඨාය වාණිජාය ගච්ඡන්ති, තවං ඉමං නෙත්වා චක්කවමග්ගෙ නිපජ්ජාපෙහි, ගොණා වා නං මද්දිස්සන්ති චක්කා වා නං භින්දිස්සන්ති පවත්තිං වස්ස ඤත්වාව ආගච්ඡෙය්යාසීති සා නං නෙත්වා චක්කමග්ගෙ නිපජ්ජාපෙසි. සාකටික ජෙට්ඨකො පුරතො අහොසි අථස්ස ගොණා තං ඨානං පත්වා ධුරං ජවඩ්ඪස්සු පුනප්පුනං ආරොපෙත්වා පාජියමානාපි පුරතො න අගමිංසු. එවං තස්ස ඒ නෙඒ සඩ්ඪිං වාගමනත්තසෙසෙව අරුණං උට්ඨාසි. සො කින්නාමෙතං ගොණා කරිංසූති මග්ගං

ඔලොකෙනෙනා දූරකං දිසවා "භාරියං වත මේ කම්ම"නති චිනෙතවා පුත්තෙනා මේ ලද්ධොනි තුටඨමානසො නං ගෙහං නෙසි.

කාළී ගනවා සෙටඨිනා සුචිජිතා නං පවත්තිං ආචික්ඛිතවා ගච්ඡ නං පුන සහසසං දවා ආනෙහීති වුත්තා තථා අකාසි. අථ නං ආහ– "ඉදානි තං අමකසුසානං නෙතවා ගච්ඡන්තරෙ නිපජ්ජාපෙහි, තත්ථ සුනඛාදිහි වා බාදිතො අමනුසෙසහි වා පහටො මරිසසති, මහාමත භාවං චසස ජානිතවාව ආගච්ඡිසසසි"නි. සා නං නෙතවා තත්ථ නිප ජ්ජාපෙතවා එකමනෙත අට්ඨාසි. නං සුනඛො වා කාකො වා අමනු සෙසා වා උපසඞ්කමිතුං නාසක්ඛි. නනු චසස නෙව මාතා න පිතා න ඤාතිකාති ආදිසු කොචි රක්ඛිතා නාම අත්ථි, කො තං රක්ඛතීති? සුනඛකාලෙ පවෙචකබුඩෙ සිනෙහෙන පවත්තිත භූ කරණමත්තමෙව තං රක්ඛති. අථෙකො අජපාලො අනෙක සහසසා අජා ගොචරං නෙනෙනා සුසානපසෙසන ගච්ඡති; එකා අජා පණ්ණාදිනි ඛාදමානා ගච්ඡන්තරං පවිට්ඨා දූරකං දිසවා ජණ්ණුකෙහි ඨවා දූරකසස ඨානං අදාසි. අජපාලකෙන හෙ හෙති සද්දෙ කතෙපි න නික්ඛමි. සො යට්ඨියා නං පහරිතවා නීහරිසසා මීති ගච්ඡන්තරං පවිටෙඨා ජණ්ණුකෙහි ඨවා දූරකං ඛිරං පායෙ නතිං දිසවා දූරකෙ පුත්තසිනෙහං පටිලභිතවා "පුත්තෙනා මේ ලද්ධොා"නි ආදාය පක්කාමි. කාළී ගනවා සෙටඨිනා සුචිජිතා තමප වත්තිං ආචික්ඛිතවා ගච්ඡ තං පුන සහසසං දවා ආනෙහීති වුත්තා තථා අකාසි.–අථ නං ආහ.–"අම්ම ඉමං ආදාය චොරපපාතපබ්බතං අභිරුහිතවා පපාතෙ ඛිප, පබ්බතකුච්ඡියං පටිහඤ්ඤමානො ඛණ්ඩා ඛණ්ඩිකො හුතවා භූමියං පතිසසති, මහාමතභාවඤ්චසස ඤත්වාව ආගච්ඡිසසසි"නි. සා නං තත්ථ නෙතවා පබ්බතමත්ථකෙ ඨතවා ඛිපි. තං ඛො පන පබ්බතකුච්ඡිං නිසසාය මහාවෙණුගුමබො පබ්බතානු සාරෙනෙව වඩ්ඪි, තසස මත්ථකං ඝනජාතො පිඤ්ඤකගුමබො ආවත්ථරි. දූරකො පතනෙනා කොජවෙ විය තසමිං පති. තං දිවසං ච නලකාරජෙට්ඨකසස වෙණුබලි පත්තෙනා හොති. සො පුත්තෙනන සද්ධිං ගනවා නං වෙණුගුමබං ඡින්දිතුං ආරභි. තසමිං චලනෙත දූරකො සද්දමකාසි. සො "දූරකසද්දෙ විය"නි එකෙන පසෙසන අභිරුහිතවා නං දිසවා පුත්තෙනා මේ ලද්ධොනි තුටඨචිත්තනා ආදාය ගනො. කාළී සෙටඨිසස සන්තිකං ගනවා තෙන සුචිජිතා නං පවත්තිං ආචික්ඛිතවා ගච්ඡ නං පුන සහසසං දවා ආනෙහීති වුත්තනා තථා අකාසි. සෙටඨිනො ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොනතසෙසව දූරකො වඩ්ඪිතො, සොසකොත්වෙවසස නාමං අහොසි, සො සෙටඨි නො අක්ඛිමහි කණ්ඨකො විය ඛාසි, උප්පන්නං තං ඔලොකෙතුමපි න ච්සහි. අථසස මාරණූපාසං චින්තනෙනා අත්තනො සහායකසස කුම්භකාරසස සන්තිකං ගනවා කදා ආවාපං ආලිම්පසසසි'නි තමපුච්ඡිතවා සෙවිති වුත්තෙ තෙනහි ඉදං සහසසං ගහෙතවා මමෙකං කම්මං කරොහි'නි ආහ. කිං සාමිනි. එකො මේ අවජාත පුත්තෙනා අත්ථි, නං තව සන්තිකං පෙසෙසසාමි, අථ නං ගහෙතවා

ගබ්භං පවේසෙත්වා නිබ්බිණ්ණය වාසියා ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දිත්වා චාටියං පක්ඛිපිත්වා ආවාපෙ පවෙඨෙසි, ඉදං තෙ සහස්සං සච්ච කාරසදිසං උත්තරිං පුන තෙ කත්තබ්බයුත්තකං පච්ඡා කරිස්සාමී''ති. කුම්භකාරකෝ සාධූති සම්පටිච්ඡි. සෙට්ඨී පුන දිවසෙ ඝොසකං පක්කොසිත්වා ''තාත ඉතෝ මයා කුම්භකාරස්ස එකං කම්මං ආණත්තං, ඒහි ත්වං තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවං වදෙහි, තියෝ කිර මෙ පිතරා ආණත්තං කම්මං නිප්ඵාදෙහී''ති පහිණි. සෝ සාධූ'ති අගමාසි තං තත්ථ ගච්ඡන්තං ඉතරෝ සෙට්ඨිනා පුත්තෝ දූරතොව සඩ්ඩං ගුළං කීළන්තෝ දිස්වා තං පක්කොසිත්වා ''කුහිං ගච්ඡසි භාතිකා''ති පුච්ඡිත්වා පිතුසාසනං ගහෙත්වා කුම්භකාරස්ස සන්තිකන්ති වුත්තෙ අහං තත්ථ ගම්මිස්සාමි, ඉමෙ මං දූරතා බහූ ලක්ඛං ජිනිංසු, තං මෙ පටිනිජිත්වා දෙහී'ති ආහ. අහං පිතු භායාමී'ති. මා භාසි භාතික අහං තං සාසනං හරිස්සාමි බහූ හි ජිනිතෝ, යාවාහං ආගච්ඡාමි තාව මෙ ලක්ඛං පටිජිනාහි. ඝොසකෝ කිර ගුළකීළාය ජෙතුං නෙන නං එවං නිබන්ධි. සොපි තං තෙනහි ගන්ත්වා කුම්භකාරකං වදෙහි–පිතරා කිර මෙ ඒතෝ එකං කම්මං ආණත්තං, තං නිප්ඵාදෙහීති වත්වා උත්තෙජෙසි. සෝ තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තථා අවච. අථ නං කුම්භකාරෝ සෙට්ඨිනා වුත්තනියාමෙනෙව මාරෙත්වා ආවාපෙ ඛිපි. ඝොසකොපි දිවසභාගං කීළිත්වා සායණ්හසමයං ගෙහං ගන්ත්වා කිං තාත න ගතොසි'ති වුත්තෙ අත්තනො ආගතකාරණං ච කණ්ඨට්ඨස්ස ගතකාරණඤ්ච ආරොචෙසි. සෙට්ඨි තං සුත්වා භණ්ඩිති මහාවිරවං විරවිත්වා සකල සරීරෙ පක්කාථිතලොහිතො විය ඝුත්වා ''අමෙහා කුම්භකාර මාමං නාසයි මා මං නාසයී''ති බාහං පග්ගය්හ කන්දන්තො තස්ස සන්තිකං අගමාසි. කුම්භකාරො නං තථා ආගච්ඡන්තං දිස්වා සාමි මා සද්දං කරි, කම්මං තෙ නිප්ඵන්නන්ති ආහ. සො පබ්බතෙන විය මහන්තෙන සොකෙන අවත්ථරො හුත්වා අනප්පකං දෙමනස්සං පටිසංවෙදෙසි. ඝථා නං අප්පට්ඨස්ස පදුස්සමානො. තෙනාහ භගවා–

''යො දණ්ඩෙන අදණ්ඩෙසු අප්පදුට්ඨෙසු දුස්සති,
දසන්නමඤ්ඤතරං ඨානං ඛිප්පමෙව නිගච්ඡති.

වෙදනං ඵරුසං ජානිං සරීරස්ස ච භෙදනං,
ගරුකංවා'පි ආබාධං චිත්තක්ඛෙපං ව පාපුණෙ.

රාජතො වා උපස්සග්ගං අබ්භක්ඛාණං ව දාරුණං,
පරික්ඛයං ව ඤාතීනං භොගානං ව පභඞ්ගුරං.

අථ වස්ස අගාරානි අග්ගි ඩහති පාවකො,
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සො උපපජ්ජති''ති.

එවං සන්තෙපි පුන නං සෙට්ඨි උජුකං ඔලොකෙතුං න සක්කොති, කින්ති නං මාරෙස්සන්ති විත්තෙන්තො මම ගාමසන්තෙ

ආයුත්තකයස්ස සන්තිකං පෙසෙත්වා මාරෙයස්සාමි'ති උපායං දිස්වා අයං මෙ අවජානපුත්තෙනා ඉමං මාරෙත්වා වච්චකූපෙ ඛිපතු, එවං සතෙ අහං මාතුලයස්ස සන්තකබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමී'ති තස්ස පණ්ණං ලිඛිත්වා තාත සොසක අම්හාකං ගාමසතෙ ආයුත්තකා අත්ථි, ඉමං පණ්ණං හරිත්වා තස්ස දෙහි'ති වත්වා පණ්ණං තස්ස දසනෙන බන්ධි. සො පන අක්ඛරසමඤං න ජානාති, දහරකාල තො පට්ඨාය ඝි තං මාරාපෙතුං වාසමනෙනාව සෙට්ඨි මාරාපෙතුං නාසක්ඛි, කිං අක්ඛරසමඤං සික්ඛාපෙස්සති? ඉති සො අත්තනා මාරාපනපණ්ණමෙව දසනෙන බන්ධිත්වා නික්ඛමනෙනා ආහ– "පාථෙය්‍යං මෙ තාත නත්ථි'ති. පාථෙය්‍යෙන තෙ කම්මං නත්ථි, අන්තරාමග්ගෙ අස්සකගාමෙ මම සහායකා සෙට්ඨි අත්ථි, තස්ස ඝරෙ පාතරාසං කත්වා පරතො ගච්ඡාහී'ති. සො සාධු'ති පිතරං වන්දිත්වා නික්ඛමනෙනා තං ඝාමකං පත්වා සෙට්ඨිඝරං පුච්ඡිත්වා ගන්ත්වා සෙට්ඨි ජායං පස්සි. කුතො ආගතොසි'ති ච වුත්තෙ අනෙනා නගරතො'ති ආහ කස්ස පුත්තොසි'ති. තුම්හාකං සහායකසෙට්ඨිනො අම්මා'ති. තවමසි සොසකා නාමා'ති. ආම අම්මා'ති. තස්සා සහ දස්සනෙ නෙව තස්මිං පුත්තසිනෙහො උප්පජ්ජි. සෙට්ඨිනො පනෙකා ධිතා අත්ථි පණ්ණරසසොළසවස්සුද්දෙසිකා පාසාදිකා අභිරූපා. තං රක්ඛිතුං එකමෙව පෙසනකාරිකං දාසිං දත්වා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරි තලෙ සිරිගබ්භෙ වසාපෙන්ති.

සෙට්ඨිධීතා තස්මිං ඛණෙ තං දාසිං අන්තරාපණං පෙසෙසි. අථ නං සෙට්ඨිජායා දිස්වා කුහිං ගච්ඡසි'ති පුච්ඡිත්වා අය්‍යෙ ධීතාය පෙසනෙනා'ති වුත්තෙ ඉතො තාව එහි, නිට්ඨතු පෙසනං, පුත්තස්ස මෙ පිඨකං අත්ථරිත්වා පාදෙ ධොවිත්වා තෙලං මක්ඛිත්වා සයනං අත්ථරිත්වා දෙහි, පච්ඡා පෙසනං කරිස්සසි'ති ආහ. සා තථා අකාසි. අථ නං චිරෙනාගතං සෙට්ඨිධීතා සඤ්ජානි. අථ නං සා ආහ–"මා මෙ කුජ්ඣි, සෙට්ඨිපුත්තෙනා සොසකො ආගතො, තස්ස ඉදඤ්චිදඤ්ච කත්වා තත්ථ ගන්ත්වා ආගතාම්හි"නි. සෙට්ඨිධීතාය සෙට්ඨිපුත්තෙනා සොසකො'නි නාමං සුත්වාව පෙමං ජවිත්වා දීනි ජීරන්ත්වා අට්ඨි මිඤ්ජං ආහච්ච ඨිතං. කොතූහලික කාලසම්මි හි සා තස්ස පජාපති භූත්වා නාළිකොදනං පචෙවකබ්‍රාහ්මණස්ස අදාසි. තස්සානුභාවෙන ගන්ත්වා ඉමස්මිං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තා. ඉති නං සො පුබ්බසිනෙහො අවත්ථරිත්වා ගණ්හි–තෙනාහ භගවා:–

"පුබ්බෙව සන්නිවාසෙන පච්චුපන්නා භිතෙන වා
එවං තං ජායතෙ පෙමං උප්පලංව යථොදකෙ'නි".

අථ නං පුච්ඡි–"කුහිං සො අම්මා"නි. සයනෙ නිපන්නොති නිද්දාභිභූතොති අත්ථො පනස්ස හත්ථෙ ඛිපිත්වා'ති. දස්සනත්ථ පණ්ණං අත්ථි'ති.

සා කිං පණ්ණං නුඛො එතනන්ති තසම්ං නිදහිත්වා ගතෙන මාතා පිතුනනං. අක්ඛුදවිහිතනනාය අපසසනනානං ඔතරිතවා තං පණ්ණං මොචෙතවා ආදාය අනනනො ගබභං පවිසිතවා චාරං පිධාය වානපානං විවරිතවා අකබරසමයෙ කුසලතනාය පණ්ණං වාචෙතවා අහො බාලො අනන නො මරණපණ්ණං දසනෙන බණිතවා විවරති, සචෙ මයා න දිටඨං අසස නතථී ජීවිතනන්ති තං පණ්ණං ඵාලෙතවා සෙටඨිසසං වචනෙන අපරං පණ්ණං ලිඛි. "අයං මම පුතනා සොසකො නාම, ගාමසනතො පණ්ණකාරං ආහරාපෙතවා ඉමසස ජනපදසෙටඨිනො ධිතරා සඛිං මඛඵලං කතවා අනනනො වසනගාමසස මජෙඣ විහුමඤඤං ගෙහං කාරෙතවා පාකාරපරිකෙඛපෙන චෙව පුරිසගුනනියා ච සුසංවිහිතාරකඛං කරොතු, මයහං ච ඉදඤච්දඤච මයා කනනන්ති සාසනං පෙසෙතු, එවං කතෙ අහං මාතුලසස කනනබබයුනනකං ජානිසසාමී"ති ලිඛිතවා ච පන සංහරිතවා දසනෙන ගෙවසස ඛණ්ඩි. සො දිවස භාගං නිදහිතවා උටඨාය භුඤජිතවා පක්කාමි, පුන දිවසෙ පාතොව තං ගාමං ගනනවා අයුනනකං ගාමකිචචං කරොනතං යෙව පසසි. සො තං දිසවා කිං තානනි පුචඡි. පිතරා මෙ තුමහාකං පණ්ණං පෙසිතනන්ති. කිසස පණ්ණං නාන ආහාරුති පණ්ණං ගහෙතවා වාචෙතවා තුටඨමානසො පසසථ භො මම සාමිනො මයි සිනෙහං, ජෙටඨපුනනසස මෙ මඛඵලං කරොතූ'ති මම සනතිකං පහිණි. සිඝං දාරූනි ආහරථා'ති ගහපතිකෙ වතවා ගාමමජෙඣ වුනනපපකාරං ගෙහං කාරෙතවා ගාමසතනො පණ්ණකාරං ආහරාපෙතවා ජනපදසෙටඨිනො සනතිකා ධිතරං ආනෙතවා මඛඵලං කතවා සෙටඨිසස සාසනං පහිණි-"ඉදඤච්දඤච මයා කතනන්ති. තං සුතවා සෙටඨිනො යං කාරෙම, තං න හොති, යං න කරොම නදෙව හොනී'ති මහනතං දොමනසසං උපපජ්ජි, පුනනසොකෙන සඛිං සො සොකො එකතො ඛුතවා කුච්ජදුහං උපපාදෙතවා අභිසාරං ජනෙසි. සෙටඨි ධිතා'පි සචෙ කොචි සෙටඨි නො සනතිකා ආගච්ඡති, මම අකථෙතවා සෙටඨි පුනනසස පඨම තරං මා කථෙසිථා'ති ආණාපෙසි. සෙටඨි'පි ඛො "න දානි තං දුටඨ පුනනං මම සාපතෙයයසස සාමිකං කරිසසාමී"ති චිනෙතවා එකං ආයුනනකං ආහ-"මාතුල පුනනං දට්ඨුකාමොමහි, එකං පාද ඛුලිකං පෙසෙතවා මම පුනනං පකකොසාපෙහී'ති. සො සාධූති පණ්ණං දතවා එකං පුරිසං පෙසෙසි. සෙටඨිධිතා තසසා ගනනවා වාරෙ තිතභාවං සුතවා පකකොසාපෙතවා කිනති නානානි පුචඡි. සෙටඨි ගිලානනො පුනනං පසසිතුං පකකොසාපෙසි අයෙයනි. නානා බලවා වා දුබබලොං'නි. බලවා නාව ආහාරං භුඤජති යෙව අයෙයනි. සා සෙටඨිපුනනං අජානාපෙතවා එතසස නිවෙසනං ච පරිබබයඤච දසෙතවා මුසා පෙසිතකාලෙ ගමිසසසි අජ්ජ තාවා'නි ආහ. සෙටඨි පුන අයුනනකං අවච-කිං මාතුල න තෙ මම පුනනසස සනතිකං පහිතනන්ති. පහිතං සාමි, ගනතුරිසො පන න තාව එති'නි. තෙන හි පුන අපරං පෙසෙහීති. සො පෙසෙසි. සෙටඨිධිතා තසමිම්පි තථෙව

පටිපජ්ජි. අථ සෙට්ඨිනො රොගො බලවා ජාතො, එකං භාජනං පවිසති, එකං නික්ඛමති. පුන සෙට්ඨි ආයුත්තකං පුච්ඡි කිං මාතුල න තෙ මම පුත්තස්ස සන්තිකං පහිතන්ති. පහිතං සාමි, ඉතදූරිසො පන න එතීති. තෙනහි අපරං පෙසෙහීති. සො පෙසෙසි. සෙට්ඨිධීතා තතියවාරෙ ආගතම්පි තං පවත්තිං පුච්ඡි. සො බාළ්හගිලානෙන, අය්යෙ සෙට්ඨි ආහාරං පච්ඡින්දිත්වා මඤ්චපරායනො ජාතො, එකං භාජනං නික්ඛමති, එකං පවිසතී'ති ආහ. සෙට්ඨිධීතා ඉදානි ගන්තුං කාලො'ති සෙට්ඨිපුත්තස්ස පිතා කිර තෙ ගිලානො'ති ආරොචෙත්වා කිං වදසි භද්දෙ'ති වුත්තෙ අථස්සුකමස්ස සාමීති ආහ. ඉදානි කිං කාතබ්බන්ති. ගාමසන්තෙ උට්ඨානකපණ්ණකාරං ආදාය ගන්ත්වා පස්සිස්සාම නන්ති. සො සාධූ'ති පණ්ණකාරං හරාපෙත්වා සකටෙනා දාය පක්කාමි. අථ නං සා පිතා තෙ දුබ්බලා එත්තකං පණ්ණ කාරං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තානං පපඤ්චෙ භවිස්සති එතං නිවත්තෙත හීති වත්වා තං සබ්බං අත්තනො කුලගෙහං පෙසෙත්වා සෙට්ඨි පුත්තං ආහ–සාමි ත්වං අත්තනා පිතුපාදපයෙස නිට්ඨෙය්යාසි, අහං උස්සිසක පස්සෙ ඨස්සාමී'ති ගෙහං පවිසමානායෙව ච ගෙහස්ස පුරතො ච පච්ඡතො ච ආරක්ඛං ගණ්හථා'ති අත්තනො පුරිසෙ ආණාපෙසි. පච්ඨිකාලෙ පන සෙට්ඨිපුත්තෙනා පිතු පාදපස්සෙ අට්ඨාසි. ඉතරා උස්සිසකපස්සෙ, තස්මිං ඛණෙ සෙට්ඨි උත්තානසෙතා නිපන්නොනා හොති. ආයුත්තකො පනස්ස පාදෙ පරිමජ්ජන්නො පුත්තෙනා තෙ සාමි ආගතො'ති ආහ. කුහිං ඒහි'ති. එස පාදමූලෙ ඨිතො'ති. අථ නං දිස්වා ආයකම්මිකා පක්කොසාපෙත්වා මම ගෙහෙ කිත්තකං ධනන්ති පුච්ඡිත්වා සාමි ධනසෙසව චත්තාළිසකොටි යො උපභොගපරිභොගභණ්ඩානං පන ගාමක්ඛෙත්තඛිපදවත්ථුපද යානවාහනානං ච අඤ්ඤව අයඤ්ච අයඤ්ච පරිවෙණදෙ'ති වුත්තෙ අහං එත්ත කං ධනං මම පුත්තස්ස සොසකස්ස න දෙමි'ති වත්තුකාමො දෙමීති ආහ. තං සුත්වා සෙට්ඨිධීතා අයං පුන කථෙනෙත්වා අඤ්ඤං කිඤ්චි කථෙය්‍යා'ති සොකාතුරා විය කෙසෙ විකිරිත්වා රොදමානා කිං නා මෙතං තාත වදෙථ, ඉදමපි නාම වො වචනං සුණාම, අලක්ඛිකා වතමහා'ති වත්වා මත්ථකෙන තං උරමජ්ඣ පහරන්ති පතිත්වා යථා පුන වත්තුං න සක්කොනි තථාසස උරමජ්ඣ මත්ථකෙන සං සෙන්ති ආරොදණං දයෙසසි. සෙට්ඨිපි තං ඛණඤ්ඤුවව කාලමකාසි. සෙට්ඨි මතො'ති ඤත්වා උදෙනස්ස රඤ්ඤො ආරොචිංසු. රාජා තස්ස සරීරකිච්චං කාරාපෙත්වා අත්ථි පනස්ස පුත්තෙනා වා ධීතාවා'ති පුච්ඡි. අත්ථි දෙව සොසකො නාම තස්ස පුත්තෙනා සබ්බං සාපතෙය්‍යං තස්ස ඤාතිදෙවාව මතො දෙවා'ති. රාජා අපරභාගෙ සෙට්ඨිපුත්තං පක්කොසාපෙසි. තස්මිඤ්ච දිවසෙ දෙවො වස්සි. රාජඩ්ගණෙ තත්ථ තත්ථ උදකං සණ්ඨාසි, සෙට්ඨිපුත්තෙනා රාජානං පස්සිස්සාමී'ති පාඝාසි. රාජා වාතපානං විවරිත්වා තං ආගච්ඡන්තං ඔලොකෙන්තා

රාජඛණේ උදකං ලඛ්ඛත්වා ආගච්ඡන්තං දිස්වා ආගන්ත්වා වන්දිත්වා ඨිතං තං සොසකොං නාම නාගානි පුච්ඡිත්වා ආම දෙවාති වුත්තෙ පිතා මේ මතොති මා සොචි, ත්වං පෙතකිච්චං සෙට්ඨිට්ඨානං තුයහ මෙව දස්සාමි'ති තං අස්සාසෙත්වා ගච්ඡ නාගානි උය්යොජෙසි. රාජා ගච්ඡන්තඤ්ච තං ඔලොකෙන්තොව අට්ඨාසි. සොං ආගමන කාලෙ ලඛ්ධං උදකං ඔතරිත්වා සන්තිකං අගමාසි. අථ නං රාජා තතොව පක්කොසාපෙත්වා කින්නුඛො නාග තුවං මම සන්තිකං ආගච්ඡන්තොං උදකං ලඛ්ධාන්වා ආගම්ම ගච්ඡන්තොං ඔතරිත්වා සන්තිකං ගච්ඡසි'ති පුච්ඡි. ආම දෙව අහං තස්මිං ඛණෙ කුමාරකොං කීළනකාලොං නාම සොං, ඉදානි පන මෙ දෙවෙන ඨානන්තරං පවිසන්තං තස්මා ඨාපුරා අවරිත්වා ඉදානි සන්නිසීදෙන්තන ඝුත්වා චරිතුං වට්ටති'ති. තං සුත්වා රාජා ඛිත්තිමා පුරිසොං, ඉදානෙවස්ස ඨානන්තරං දස්සාමි'ති පිතරා භුත්තං භොගං දත්වා සබ්බසතෙන සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි. සොං රථෙ ඨත්වා නගරං පදක්ඛිණං අකාසි. ඔලොකිත ඔලොකිතට්ඨානං කම්පති. සෙට්ඨිධීතා'පි කාළිදාසියා සද්ධිං මන්තයමානා නිසින්නා අම්ම කාළි සුන්නායස්ස තෙ එත්තකා සම්පත්ති මං නිස්සාය නිප්ඵන්නාති ආහ. කිං කාරණා අම්මා'ති. අයං හි අත්තනොං මරණපණ්ණං දස්සෙත්ව බන්ධිත්වා අම්හාකං ඝරං ආගතොං, අථස්ස මයා තං පණ්ණං ඵාලෙත්වා මයා සද්ධිං මඛඵල කරණත්ථාය අක්ඛරං පණ්ණං ලිඛිත්වා එත්තකං කාලං තත්ථ ආරක්ඛා කතොං'ති. අම්ම තුවං එත්තකං පස්සසි ඉමං පන සෙට්ඨි දහරකාලතොං පට්ඨාය මාරෙතුකාමොං මාරෙතුං නාසක්ඛි, කෙවලං ඉමං නිස්සාය ඛත්තුං ධනං ජීයි'ති. අම්ම අතිහාරියං වත. සෙට්ඨිනා කතන්ති නගරං පදක්ඛිණං කත්වා ගෙහං පවිසන්තං පන තං දිස්වා අයං එත්තකා සම්පත්ති මං නිස්සාය නිප්ඵන්නා'ති සිතං අකාසි. අථ නං සෙට්ඨිභරියා කිං කාරණා හසිති පුච්ඡි. එකං කාරණං නිස්සාය නාති. කථෙහි නන්ති. සා න කථෙසි. සොං සවෙ න කථෙසි විධා තං ඡින්දිස්සාමි'ති අසිං නික්කඩ්ඪි. සා අයං එත්තකා සම්පත්ති මං නිස්සාය ලඛ්ධා විඤ්ඤාත්වා හසිතන්ති ආහ. යදි මම පිතරා අත්තනොං සන්තකං මයහං නියාතිතං තුවං එත්ථ කිං හොසි'ති. සොං කිර එත්තකං කාලං කිඤ්චි න ජානාති. තෙනස්සා වචනං න සද්දහි අථස්ස සා තුම්හාකං පිතරා මරණපණ්ණං දත්වා පෙසිතා, තුමෙහ මයා ඉදඤ්චිදඤ්ච කත්වා රක්ඛිතාති සබ්බං කථෙසි. අභූතං කථෙසි'ති අසද්දහන්තා මාතරං කාළිං පුච්ඡිස්සාමීති විඤ්ඤාත්වා එවං කිර අම්මාති. ආම නාත දහරකාලතෙතා පට්ඨාය තං මාරෙතුකාමොං මාරෙතුං අසක්කොන්තොං තං නිස්සාය ඛත්තුං ධනං ජීයි, සත්තත්තු ඨානෙසු තුවං මරණතොං මුත්තොසි. ඉදානි භොගභාමතොං ආගම්ම සබ්බසතෙන සද්ධිං සෙට්ඨිට්ඨානං පත්තොසි'ති. සොං සුත්වා භාරියං වත මෙ කම්මං, එවරූපා ඛොං පන මරණා මුත්තස්ස මම

පමාදජීවිතං අයුත්තං අපමත්තා භවිස්සාමි'ති විත්තත්වා දෙවසිකං සහස්සං විස්සජ්ජේත්වා අඞ්කපණ්ඩිතං දූතං පට්ඨපෙසි. ඉත්තෙතා නාමස්ස කුට්ටම්බිකෝ දූතවත්ථවතෝ අහොසි.

ඉදං සෝසකසෙට්ඨිනෝ උප්පත්තිං

තස්මිං පන කාලේ හත්ථවතිනගරේ හත්ථවතිසෙට්ඨි සෝසිත සෙට්ඨිනෝ අදිට්ඨසුඛසහායකෝ අහොසි. හත්ථවතිනගරවාසිනෝ හි ආගන්තුකානං වාණිජානං සන්තිකේ සෝසිතසෙට්ඨි හත්ථවතිසෙට්ඨිනෝ සම්පත්තිං ච වයප්පදෙසඤ්ච සුත්වා තෙන සද්ධිං සහායකභාවං ඉච්ඡන්තෝ පණ්ණාකාරං පෙසෙසි. හත්ථවතිසෙට්ඨිපි කොසම්බිවාසිනෝ ආගන්තුකානං සන්තිකේ සෝසිතසෙට්ඨිනෝ සම්පත්තිඤ්ච වයඤ්ච සුත්වා තෙන සද්ධිං සහායකභාවං ඉච්ඡන්තෝ පණ්ණාකාරං පෙසෙසි. එවං තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අදිට්ඨසහායකා හුත්වා වසිංසු. අපරභාගෙ හත්ථවතිසෙට්ඨිනෝ ගෙහෙ අනිවාතකරොගෝ පති. තතෝ තස්මිං පතිතෙ පඨමං මක්ඛිකා මරන්ති, තතෝ අහුඤ්ඤ මෙනෙව කීටා මූසිකා කුක්කුටා සූකරා ගාවෝ දාසිදාසං සබ්බපච්ඡා සරමානුසකා මරන්ති. තෙසු යෙ ඝත්තිං භින්දිත්වා පලායන්ති, තෙ ජීවිතං ලභන්ති. තදා පන සෙට්ඨි ච භරියා ච ධීතා චස්ස තථා පලායිත්වා සෝසිතසෙට්ඨිං පත්ථෙන්තා කොසම්බිඤ්ඤගං පටිපජ්ජිංසු තෙ අන්තරාමග්ගෙ යෙව බිණ්ණපාථෙය්‍යා වාතාතපෙන චෙව බුප්පිපාසාහි ච කිලන්තසරීරා කිලෙදෙන කොසම්බියං ගන්ත්වා උදකඵාසුකට්ඨානෙ නහාත්වා නගරවාරෙ එකං සාලං පවිසිංසු, තතෝ සෙට්ඨි භරියං ආහ–භද්දෙ ඉමිනා නීහාරෙන ගච්ඡන්තා විඤ්ඤාතමාතුයා අපි අමනාපා හොන්ති, සහායෙ මෙ කිර අඞ්කපණ්ඩිතං දෙවසිකං සහස්සං විස්සජ්ජේත්වා දූතං දෙති තත්ථ ධීතරං පෙසෙත්වා ආහාරං ආහරාපෙත්වා එකාහං විහං ඉධෙව සරීරං සන්තප්පෙත්වා සහායකං පස්සිස්සාමා'ති. සාධු සාමි'ති තෙ සාලායමෙව වසිංසු. පුන දිවසෙ කාලෙ ආරොචිතෙ කපණ්ඩිකාදිසු ආහාරත්ථාය ගච්ඡන්තෙසු මාතා පිතරෝ අම්ම ගන්ත්වා ආහාරං ආහරා'ති ධීතරං පෙසෙසිංසු. මහාසොණ කුලස්ස ධීතා විපත්තියා අවිඤ්ඤාතලජ්ජාය අලජ්ජමානාව පාතිං ගහෙත්වා කපණ්ඩකෙන සද්ධිං ආහාරත්ථාය ගතා කතිපයිංසෙ ගණ්හිස්සසි අම්මා'ති පුට්ඨා ච පන තයෝ'ති ආහ. අථස්සා තයෝ පටිවිංසෙ අදංසු. තාය ච භත්තං ආහටෙ තයෝ'පි එකතෝ භුඤ්ජිතුං නිසීදිංසු. අථ මාතා ධීතරෝ සෙට්ඨිං ආහංසු–"සාමි විපත්තිනාම මහා සුලානමපි උප්පජ්ජති, අමෙහ අතිනාලොකෙත්වා භුඤ්ජ, මා චින්තයී"ති නං නානප්පකාරෙහි යාචිත්වා හොජෙසුං. සො භුඤ්ජිත්වා ජීරාපෙතුං අසක්කොනෙන්තා අරුණෙ උග්ගච්ඡන්තෙ කාලමකාසි.

මාතාධිතරෝ නානප්පකාරෙහි පරිදෙවිත්වා රොදිංසු. කුමාරිකා පුන දිවසෙ රොදමානා ආහාරත්ථාය ගන්ත්වා කතිපවිංසෙ ගණ්හිස්සසි'ති වුත්තා වෙති වත්වා ආහාරං ආහරිත්වා මාතරං යාචිත්වා භොජෙසි. සා තාය යාච්යමානා භුඤ්ජිත්වා ආහාරං ජීරාපෙතුං අසක්කොන්තී තං දිවසං කාලමකාසි කුමාරිකා එකිකාව රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා තාය දුක්ඛුප්පත්තියා අතිවිය සඤ්ජාතසංවෙගා දුක්ඛා පුන දිවසෙ යාචකෙහි සද්ධිං රොදන්තී ආහාරත්ථාය ගන්ත්වා කතිපවිංසෙ ගණ්හිස්සසි අම්මා'ති වුත්තා එකන්තී ආහ. මිත්තකුටිම්බිකා තං තයෝ දිවසෙ හත්තං ගණ්හන්තිං සඤ්ජානිත්වා තෙන නං අපෙහි නාසෙ වසලී අජ්ජ තව කුච්ඡිපමාණං අඤ්ඤසී''ති ආහ. නිරොත්තපසම්පන්නා කුලධීතා පවෙචාරසමිං සන්නිපහාරං විය වෙණ්ඩාරොදක පරිසෙකං විය ච පත්වා කිංසාම්'ති ආහ. තයා පුරෙ තයෝ කොට්ඨාසා ගහිතා, හීයෙත්ථ වෙ, අජ්ජෙකං ගණ්හාසි, අජ්ජ තෙ කුච්ඡිපමාණං ඤාතන්ති. මා මං සාම් අත්තනෝ අත්ථාය ගණ්හි'ති අමඤ්ඤිත්ථා'ති. අථ කස්මා ගණ්හි'ති. පුරෙ තයෝ ජනා අහුම්හ සාම්, හීයෙත්ථ වෙ, අජ්ජ එකිකාව ජානමහි'ති. සො කෙන කාරණෙනාති පුච්ඡිත්වා ආදිතොව පට්ඨාය තාය කථිතං සබ්බං පවත්තිං සුත්වා අසඤ්ඤී සඤ්ඤාරෙතුං අසක්කොන්තො සඤ්ජාතබලව දොමනස්සො හුත්වා අම්ම එවං සන්තෙත මා චින්තයි, භවං භද්දවතියසෙට්ඨිනෝ ධීතා, අජ්ජකාලතො පට්ඨාය මම ධීතා යෙව නාමාති වත්වා සීසෙ චුම්බිත්වා ඝරං නෙත්වා අත්තනෝ ජෙට්ඨධීතුට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා දුනගෙහ උච්චාසද්දමහාසද්දං සුත්වා තාත කස්මා එතං ජනං නිස්සද්දං කත්වා දුනං න දෙථා'ති ආහ. න සක්කා කාතුං අම්මාති. සක්කා තාතා'ති. කථං අම්මා'ති. තාත දුනගහං පරික්ඛිපිත්වා එකෙකස්සෙව පවෙසනපමාණෙන වෙ වාරුනි ඔපෙත්වා එකෙන වාරෙන පවිසිත්වා එකෙන නික්ඛමථා'ති වදෙථ, එවං නිස්සද්දං හුත්වා ගණ්හිස්සන්තීති. සො තං සුත්වා සාධුකොං අම්ම උපායොති තථා කාරෙසි. සාපි පුබ්බෙ සාමා නාම, වනියා පන කාරිතත්තා සාමාවතී නාම ජාතා. තතො පට්ඨාය දුනගෙහ කොලාහලං පච්ඡිජ්ජනං, ඝොසිතසෙට්ඨි පුබ්බෙ තං සද්දං සුණන්තො මයහං දුනගෙහ සද්දො'ති තුස්සති, ඉමිනාහං පන සද්දං අසුණන්තා මිත්තකුටිම්බිකං අත්තනෝ උපට්ඨානං ආගතං පුච්ඡි-දියති කපණඩිකාදිනං දුනන්ති ආම සාමි'ති. අථ කිං ඉමිනාහං සද්දෙ න සුණ්‍යනී'ති. යථා නිස්සද්දෙ හුත්වා ගණ්හනති කථා මෙ උපායො කතොති. අථ පුබ්බෙ කස්මා නාකාසි'ති. අජානනතාය සාමි'ති. ඉදානි තෙ කථං ඤතො'ති. ධීතරා මෙ අක්ඛාතො සාමි'ති. මයහං අව්දිතා නව ධීතා නාම අත්ථී'ති සො අනිවාතකරොගතො පට්ඨාය සබ්බං භද්දවතියසෙට්ඨිනෝ පවත්තිං ඔච්කඩ්ඪිත්වා තස්සා අත්තනෝ ජෙට්ඨ ධීතුට්ඨානෙ ඨපිතභාවං ආරොචෙසි. අථ නං සෙට්ඨි එවං සන්තෙත්

මම කසමා න කථෙසි. මම සහායකස්ස ධීතා මම ධීතා නාමා'ති තං පක්කොසාපෙත්වා දූචජි-අම්ම සෙට්ඨිනෝ ධීතාසී'ති. ආම තාතා'ති. තෙනහි මා චින්තයි, මම ධීතාසි'ති තං සිසෙ චුම්බිත්වා පරිවාරත්ථාය තස්සා පඤ්ච ඉත්ථිසතානි දත්වා තං අත්තනෝ ජෙට්ඨධීතුට්ඨානෙ ඨපෙසි. අථෙකදිවසං තස්මිං නගරෙ නක්ඛත්තං ඝුට්ඨං; තස්මිං පන නක්ඛත්තෙ බහී අනික්ඛමනකා කුලධීතරොපි අත්තනෝ පරිවාරෙන සද්ධිං පදසාව නදිං ගන්ත්වා නහායන්ති; තස්මා තං දිවසං සාමාවතී'පි පඤ්චහි ඉත්ථි සතෙහි පරිවාරිතා රාජඛත්තණෙනෙව නහායිතුං අගමාසි. උදෙනොපි රාජාපි සීහපඤ්ජරෙ ඨිතො තං දිස්වා කසසිමා නාවකිත්ථියොති පුච්ඡිත්වා න කසසචි නාවකිත්ථියොදෙවාති. අථ කස්ස ධීතරොති. සොසිත සෙට්ඨිනෝ ධීතා දෙව සාමාවතී නාමෙසාති. සෝ දිස්වාව උප්පන්නසිනෙහො සෙට්ඨිනෝ සාසනං පාහෙසි, "ධීතරං කිර මෙ පෙසෙතූ"ති. න පෙසෙමි දෙවා'ති. මා කිර එවං කරොතු, පෙසෙතු යෙවා'ති. මයං ගහපතිකා නාම, කුමාරිකානං හෙඨෙත්වා විහෙඨෙත්වා කථනහසෙන න දෙම දෙවාති. රාජා කුජ්ඣිත්වා හෙහං ලඤ්ඡාපෙත්වා සෙට්ඨිඤ්ච හරියඤ්ච සස හත්ථෙ ගහෙත්වා බහි කාරාපෙසි, සාමාවති නහාත්වා අන්තො ගෙහං පවිසිතුං ඔකාසං අලභන්තී කිං එතං තාතා'ති පුච්ඡි. අම්ම රාජා තව කාරණා පහිණි, අථ මයං න දස්සාමා'ති වුත්තෙ ඝරං ලඤ්ඡාපෙත්වා අමොහ බහි කාරාපෙසි'ති තාත භාරියං වො කම්මං කතං, රඤ්ඤා නාම පහිතෙ න දෙමා'ති අවත්වා සචෙ මෙ ධීතරං සපරිවාරං ගණ්හථ දෙමාති වත්තබ්බං භවෙය්‍ය තාතාති සාධු අම්ම තව රුච්යා සති එවං කරිස්සාමි'ති රඤ්ඤො තථා සාසනං පාහෙසි. රාජා සාධූ'ති සම්පටිච්ඡිත්වා තං සපරිවාරං ආනෙත්වා අභිසිඤ්චිත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි. සෙසා තස්සාඤෙව පරිවාරිත්ථියා අහෙසුං.

අයං සාමාවතියා උප්පත්ති.

උදෙනස්ස පන අපරා'පි වාසුලදත්තා නාම දෙවී අහොසි චණ්ඩපජ්ජොතස්ස ධීතා. උජ්ජෙනියං කි චණ්ඩපජ්ජොතො නාම රාජා අහොසි. සෝ එකදිවසං උය්‍යානතො ආගච්ඡන්තො අත්තනා සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා අත්ථි නුඛො අඤ්ඤස්සා'පි කස්සචි එවරූපා සම්පත්ති'ති වත්වා තං සුත්වා මනුස්සෙහි කිං සම්පත්ති නාමෙසා කොසම්බියං උදෙනස්ස රඤ්ඤො අතිමහති සම්පත්ති'ති වුත්තෙ රාජා ආහ-තෙනහි ගණ්හිස්සාම නන්ති. න සක්කා තං ගහෙතුන්ති. යං කිඤ්චි කත්වා ගණ්හිස්සාමෙවා'ති. න සක්කා දෙවා'ති. කිං කාරණා'ති. සො හත්ථිකුත්තං නාම සිප්පං ජානාති, මන්තං පරිවත්තෙත්වා හත්ථී කුත්තවිණ්ණං වාදෙන්තා නාගෙ පලාපෙති'පි ගණ්හාති'පි. හත්ථී වාහන සම්පන්නොා තෙන සදිසො නාම නත්ථි න සක්කා මයං තං ගහෙතුන්ති; සචෙ තෙ දෙව එකන්තෙන අයං නිච්ඡෙසා,

තෙන ඛී දූරුහත්ථී කාරෙත්වා තස්සාසන්නාධිට්ඨානං පෙසෙහි, සෝ හත්ථිවාහනං වා අස්සවාහනං වා ලභිත්වා දූරම්පි ගච්ඡති, නත්ථි නං අගතං ගහෙතුං සක්කා භවිස්සතී'ති. රාජා සුත්වා අත්ථි'සෝ උපායෝ'ති දූරුම්මදං ඝාතනහත්ථිං කාරෙත්වා බහි පිලොතිකාහි වෙඨෙත්වා කතචිත්තකම්මං තස්ස විජිතෙ ආසන්නාධිට්ඨානෙන එකස්මිං සරතීරෙ විස්සජ්ජාපෙසි. හත්ථිනෝ අන්තොකුච්ඡියං සට්ඨි පුරිසා අපරාපරං චඞ්කමන්ති. හත්ථිලණ්ඩං ආහරිත්වා තත්ථ තත්ථ ජහිඩ්ඩුං. එකෝ වන චරකෝ හත්ථිං දිස්වා අම්හාකං රඤ්ඤෝ අනුච්ඡවිකෝ'ති විනෙත්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤෝ ආරොචෙසි. දෙව මයා සබ්බ සෙතෝ කෙලාසකූටපටිභාගෝ තුම්හාකඤ්ඤුව අනුච්ඡවිකෝ වරවාරණෝ දිට්ඨෝ'ති. උදෙනෝ තමෙව මිගහදෙසිකං කත්වා හත්ථිං ආරුය්හ සපරිවාරෝ නික්ඛම්. තස්සාගමනං ඤත්වා චරපුරිසා ගන්ත්වා චණ්ඩපජ්ජෝතස්ස ආරොචෙසුං. සෝ ආගන්ත්වා මඤ්ඤෙ තුච්ඡං කත්වා උභොසු පසෙසු බලකායං පයොජෙසි. උදෙනෝ තස්සාගමනං අජානන්තෝ හත්ථිං අනුබන්ධි. අන්තෝ ගිම්හානුසාරා වෙගෙන පලාපෙසුං. කට්ඨහත්ථී රඤ්ඤෝ මන්තං පරිවත්තෙත්වා ඒණං වාදෙන්තස්ස තන්තිසද්දං අස්සුණන්තෝ විය පලායති යෙව. රාජා හත්ථී නාගං පාපුණිතුං අසක්කොන්තෝ අස්සං අරුය්හ අනුබන්ධි. තස්මිං වෙගෙන අනුබන්ධන්තෙ බලකායෝ ඔහීයි. රාජා එකකොව අහොසි. අථ නං උභොසු පසෙසු පයුත්තා චණ්ඩපජ්ජෝතස්ස පුරිසා ගණ්හිත්වා අත්තනෝ රඤ්ඤෝ අදංසු. අථස්ස බලකායෝ අමිත්තවසඛතභාවං ඤත්වා බහි ඛන්ධාවාරං නිවෙසෙත්වා අවජි. චණ්ඩපජ්ජෝතෝ'පි උදෙනං ජීවග්ගාහමෙව ගාහාපෙත්වා එකස්මිං චොරගෙහෙ පක්ඛිපිත්වා චාරං පිදහාපෙත්වා තයෝ දිවසෙ ජයපානං පිවි. උදෙනෝ තතියදිවසෙ ආරක්ඛකෙ පුච්ඡි-කහං වෙ රාජා නාහා'ති. පච්චාමිත්තෙහා මෙ ගහිතෝ'ති ජයපානං පිවති'ති. උදෙනෝ තං සුත්වා "කා නාමෙසා මාතුගාමස්ස විය තුම්හාකං රඤ්ඤෝ කිරියා, නනු පරිරක්ඛානං ගහෙත්වා විස්ස ජෙතුං වා මාරෙතුං වා වට්ටති, අමෙහ දුක්ඛං නිසිදාපෙත්වා ජයපානං කිර පිවති'ති. තෙ ගන්ත්වා තමත්ථං රඤ්ඤෝ කථෙසුං. සෝ ආගන්ත්වා සච්චං කිර තවං එවං වදෙසීති පුච්ඡි. ආම මහාරාජා'ති. සාධු නං විස්සජ්ජෙස්සාමි, එවරූපෝ කිර තෙ මන්තෙතා අත්ථි, තං මයහං දස්සසී'ති. සාධු දස්සාමි. ගණ්හණ සමයෙ න ගණ්හාහි කිං පන තවං මං වන්දිස්සසී'ති. කස්සහං නං වන්දිස්සාමි න වන්දිස්සාමී'ති අහමපි න දස්සාමී'ති එවං සන්තෙ රාජානං තෙ කරිස්සාමී'ති. කරොහි සරීරස්ස මෙ ඉස්සරා න පන චිත්තස්සා'ති. රාජා තස්ස සූරභාවං සුත්වා කථනත්ථුඛෝ තමස්ස මන්තං ගණ්හිස්සාමී'ති විනෙත්වා ඉමං මන්තං අඤ්ඤං ජානාපෙතුං න සක්කා මම ධීතරං එතස්ස සන්තිකෙ උග්ගණ්හාපෙත්වා අහං තස්සා සන්තිකෙ ගණ්හිස්සාමී'ති. අථ නං ආහ අඤ්ඤස්ස වන්දිත්වා ගණ්හන්තස්ස දස්සසී'ති. ආම මහාරාජාති. තෙනඞ්-

අම්හාකං ඝරෙ එකා ඛුජ්ජා අත්ථි තයසා අනෙන්තා සාණිං නිසින්නාය තවං ඛගි සාණිං සිතොව මන්තං වාචෙහි'ති. සාධු මහාරාජ ඛුජ්ජා වා හොතු පිඨසපි වා වඤ්ඤනියා දයසාම්'ති. තතො රාජා ගන්ත්වා ධිතරං වාසුලදත්තං ආහ-"අම්ම එකා සඩ්ඛකුටිං අනගඝා මන්තං ජානාති, තං අඤ්ඤං ජානාපෙතුං න සක්කා, තවං අනෙන්තා සාණිං නිසිදිත්වා මන්තං ගණ්හ, සො ඛනි සාණිං ඨත්වා තුයහං වාචෙස්සති, තව සන්තිකා අහං ගණ්හිස්සාමි'ති. එවං සො තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං සච්චකරණභාවෙන ධිතරං ඛුජ්ජං ඉතරං සඩ්ඛකුටිං කත්වා කථෙසි. සො තයසා අනෙන්තා සාණිං නිසින්නාය ඛඬිසාණිං සිතො මන්තං වාචෙසි. අථ නං එකදිවසං දුනපුනං වුච්චමානම්පි මන්තපදං වත්තුං අසක්කොන්තිං "අරෙ ඛුජ්ජෙ? අතිබහලොසිකපොලං තෙ මුඛං එතං නාම වදෙහී"ති. සා කුජ්ඣිත්වා අරෙ දුට්ඨ කුටි කිං එවං වදෙසි "මා දිසා ඛුජ්ජා නාම හොන්තී"ති සාණිං කණ්ණෙ උක්ඛිපිත්වා කා'සි ත්වන්ති වුත්තෙ "රඤ්ඤො ධිතා වාසුලදත්තා නාමා'හන්ති" ආහ. පිතා තෙ මයහං කථෙන්තා ඛුජ්ජා'ති කථෙසි'ති. මයහං කථෙන්තා'පි තං සඩ්ඛකුටිං කත්වා කථෙසි'ති. තෙ උභො'පි "තෙන හි අම්හාකං සච්චකරණභාවෙන කථිතං භවිස්සති'ති අන්තොසාණියං යෙව සච්චං කරිංසු. තතො පට්ඨාය මන්තග්ගහණං වා සිප්පග්ගහණං වා නත්ථි. රාජා'පි ධිතරං නිච්චං පුච්ඡති-"සිප්පං ගණ්හසි අම්මා"ති. ගණ්හාමි තාතා'ති. අථ නං එකදිවසං උදෙනො ආහ-'භද්දෙ සාමිකෙන කත්තබ්බං නාම නෙව මාතාපිතරො න ඤාතිකා න සහජාතියො කාතුං සක්කොන්ති, සචෙ මයහං ජීවිතං දස්සසි, පඤ්ච තෙ ඉත්ථිසතානි පරිවාරං දත්වා අග්ගමහෙසිට්ඨානං දස්සාමි"ති. සචෙ ඉමස්මිං වචනෙ පතිට්ඨාතුං සක්ඛිස්සථ දස්සාමි වො ජීවිතදානන්ති. සක්ඛිස්සාමි භද්දෙ'ති. සා සාධු සාමි'ති පිතුසන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං සො පුච්ඡි-"අම්ම නිට්ඨිතං සිප්පං"ති. නිට්ඨිතං තාව තාත සිප්පං'ති. අථ කිං අම්මා'ති. අම්හාකං එකං වාරං ච වාහනං ච ලබ්භුං වට්ටති තාතා'ති. ඉදං කිං අම්මා'ති. තාත රත්තිං කිර තාරකා සඤ්ඤාය මන්තස්ස උපචාරට්ඨාය එකං ඔසධං ගහෙතබ්බං අත්ථි, තස්මා අම්හාකං වෙලාය වා අවෙලාය වා නික්ඛමණකාලෙ එකං වාරං ච වාහනං ච ලද්ධුං වට්ටති'ති. රාජා සාධු'ති සම්පටිච්ඡි. තෙ අත්තනො අභිරුචිතං එකං වාරං හත්ථගතං කරිංසු. රඤ්ඤො පන පඤ්ච වාහනානි අහෙසුං-භද්දවතී නාම කරෙණුකා එකදිවසං පඤ්චයොජනානි ගච්ඡති, කාමෙකා නාම දුසෙ සට්ඨියොජනානි ගච්ඡති, වෙලකණ්ඨි ච මුඤ්ජකෙසි චා'ති මෙ අස්සා යොජනසතං ගච්ඡන්ති. නාලාගිරි හත්ථී විසංයොජනසතන්ති. සො කිර රාජා අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ එකස්ස ඉසිවරස්ස උපට්ඨාකො අහොසි. අථෙක දිවසං තස්මිං ඉසිවරෙ බහි නගරෙ නහාත්වා ආගච්ඡන්තෙ එකා පච්චෙකබුද්ධෙ නගරං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා සකලනගරවාසිනං

මාරෙන අවසිතත්තා එකං භික්ඛුං'පි අලභිත්වා යථාඩොතෙන පත්තෙන නික්ඛමි. අථ නං වාරං පත්තකාලෙ මාරො අඤ්ඤතර වෙසන උපසඞ්කමිත්වා අපි භන්තෙ කිඤ්චි ලඞ්ඝනීයං ලභතීති පුච්ඡි. කිං පන මෙ ත්වං ලභනාකාරං කරිති. තෙන හි නිවත්තිත්වා පුන පවිසථ, ඉදානි කරිස්සාමි'ති. නාහං පුන නිවත්තියස්සාමි'ති. සචෙ හි නිවත්තෙය්‍ය පුන සො සකලනගරවාසිනා සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා පාණිං පහරිත්වා භඤ්ඤකෙළිං කරෙය්‍ය. අථ සො ඉසයො යථාඩොතෙන පත්තෙනාගච්ඡන්තං පචෙචකබුද්ධං දිස්වා වන්දිත්වා අපි භන්තෙ කිඤ්චි ලඞ්ඝනීයං පුච්ඡි. චරිත්වා නික්ඛන්තමහාවුසොති. සො චින්තෙසි- අයෙය්‍යා මයා පුච්ඡිතං අකථෙත්වා අඤ්ඤං වදති, න කිඤ්චි ලඞ්ඝං භවිස්සතී"ති. අථ පත්තං ඔලොකෙන්තො තුච්ඡං දිස්වා ගෙහෙ භත්තස්ස නිට්ඨිතා,නිට්ඨිතභාවං අජානන්තොව සූරො හුත්වා පත්තං ගහෙතුං අවිසහන්තො භන්තෙ ථොකං අධිවාසෙථා'ති වත්වා වෙගෙන ඝරං ගන්ත්වා අමහාකං භත්තං නිට්ඨිතන්ති පුච්ඡිත්වා නිට්ඨිතන්ති වුත්තෙ තං උපට්ඨාකං ආහ "තාත අඤ්ඤෙසු තාව සම්පන්න වෙගතරො නත්ථි,සිඝෙන ජවෙන ගන්ත්වා පත්තං මෙ භන්තෙ දෙථා"ති වත්වා පත්තං ගහෙත්වා එහි"ති. සො එකවචනෙනෙව පක්ඛන්දිත්වා පත්තං ගහෙත්වා ආහරි. ඉතරොපි අත්තනො හොජනස්ස පත්තං පූරෙත්වා ඉමං සිඤ්ඤ අය්‍යස්ස සම්පාපෙහි අහං තෙ ඉතො පත්තිං දම්මී'ති ආහ. සො ජවෙන ගන්ත්වා, පචෙචකබුද්ධස්ස පත්තං දත්වා පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ වෙලා උපකප්පා'ති අහං අතිසීඝෙන ජවෙන ගතො වාගතො. එතස්ස මෙ ජවස්ස එළෙන යොජනානං පණ්ණාස සට්ඨි සත විසංසත ගමනසමත්ථානි වාහනානි නිබ්බත්තන්තු, ආනුභාවඤ්ච මෙ ගච්ඡන්තස්ස සරීරං සූරියතෙජෙන තත්තං, තස්ස මෙ එළෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ ආණා සූරියතෙජසදිසා හොතු, ඉමසම්ං මෙ පිණ්ඩපාතෙ සාමිනා පත්තෙ දින්නෙ, තස්සා මෙ නිස්සන්දෙන තුමෙහි දිට්ඨධම්මස්ස භාගී හොමී'ති ආහ. පචෙචකබුද්ධා එවං හොතූ'ති වත්වා.-

"ඉච්ඡිතං පත්ථිතං තුයහං සබ්බමෙව සමිජ්ඣතු,
පූරෙන්තු සබ්බෙ සඞ්කප්පා චන්දො පණ්ණරසො යථා.

ඉච්ඡිතං පත්ථිතං තුයහං ඛිප්පමෙව සමිජ්ඣතු,
පූරෙන්තු සබ්බෙ සඞ්කප්පා මණිජොති රසො යථා"ති

අනුමොදනං අකංසි. පචෙචකබුද්ධානං කිර ඉමා මෙ ගාථා අනුමොදනගාථා නාම හොන්ති. තත්ථ "ජොතිරසො"ති සබ්බකාමදදං මණිරතනං වුච්චති. ඉදං තස්ස පුබ්බචරිතං. සො එතරහි වණ්ඩ පජොතො අහොසි. තස්ස චස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන ඉමානි පඤ්ච වාහනානි නිබ්බත්තිංසු, අථෙකදිවසං රාජා උය්‍යානකීළාය නික්ඛමි. උදෙනො අජ්ජ පලාදිනබ්බන්ති මහන්තමභඤ්ඤ චම්මපසිබ්බකෙ

ඛීරඤ්ච සුවණ්ණඝටඤ්ච පූරෙත්වා කරෙණ්ඩපිටෙ ඨපෙත්වා වාසුල දත්තං ආදාය පලායි. අඤ්ඤා පූරපාලකා දිස්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා සීඝං ගච්ඡථා'ති බලං පහිණි. උදෙනො බලස්ස පකබන්ධභාවං ඤත්වා කහාපණපසිබ්බකං මොචෙත්වා පාතෙසි. මනුස්සා කහාපණෙ උච්චිනිත්වා පුන පකබන්ධිංසු. ඉතරෙ සුවණ්ණ පසිබ්බකං මොචෙත්වා පාතෙත්වා තෙසං සුවණ්ණලොහෙන පපඤ්චනානානං යෙව බහි නිවිට්ඨං අත්තනො බඬ්ඩාචාරං පාපුණි. අථ නං ආගච්ඡන්තං දිස්වා'ව අත්තනො බලකායො පරිවාරෙත්වා නාගරං පවෙසෙසි. සො ගන්ත්වා වාසුලදත්තං අභිසිඤ්චිත්වා අග්ග මහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි.

ඉදං වාසුලදත්තාය වත්ථු.

අපරා පන මාඝදේවී නාම රඤ්ඤො සන්තිකා අග්ගමහෙසිට්ඨානං ලභි. සා කිර කුරුරට්ඨෙ මාඝදේවබ්‍රාහ්මණස්ස ධීතා. මාතු'පිතූහි මාඝදේවි නෙ'ව නාමං. චූළපිතා'පිතූහි මාඝදේවොව. සා අභිරූපා අහොසි දෙවච්ඡරපටිභාගා. පිතා පනස්සා අනුච්ඡවිකං සාමිකං අල භන්තො මහන්ත මහන්තෙහි කුලෙහි යාචිතො'පි න මය්හං ධීතු තුම්හෙ අනුච්ඡවිකා'ති පටික්ඛිපිත්වා උය්‍යොජෙති. අථෙකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො මාඝදේවබ්‍රාහ්මණස්ස ස පජාපතිනියා අනාගාමි ඵලූපනිස්සයං දිස්වා අත්තනා පත්තචීවර මාදාය තස්ස බහි නිග්ගම්ම අග්ගි පරිචරණට්ඨානං අග්ගහි. සො තථාගතස්ස රූපග්ගපත්තං අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා 'ඉමස්මිං ලොකෙ ඉමිනා සදිසො නාම නත්ථි, අයං මය්හං ධීතු අනුච්ඡ විකො, ඉමස්ස පොසාවනත්ථාය මම ධීතරං දස්ස ම්'ි චින්තෙත්වා, "සමණ මෙ එකා ධීතා අත්ථි, අහං එත්තකං කාලං තස්සා අනුච්ඡ විකං පුරිසං න පස්සාම්, තුම්හෙ තස්සා සා ච තුම්හාකං යෙව අනුච්ඡ විකා, තුම්හාකං හි පාදපරිචාරිකා, තස්සා ච භත්තා ලබ්භං වට්ටති, තං වො අහං දස්සාම්, යාව මමාගමනා ඉඛෙව නිට්ඨථා"ති ආහ. සත්ථා කිඤ්චි අවත්වා තුණ්හී අහොසි, බ්‍රාහ්මණො වෙගෙන ඝරං ගන්ත්වා "හොති හොති ධීතු මෙ අනුච්ඡවිකා පුරිසා දිට්ඨා, සීඝං සීඝං තං අලඞ්කරොහී"ති තං අලඞ්කාරාපෙත්වා සබ්බං බ්‍රාහ්මණියා ආදාය සත්ථු සන්තිකං පායාසි. සකල නගරං සඞ්ඛුභි–"අයං එත්තකං කාලං මය්හං ධීතු අනුච්ඡවිකං නත්ථි'ති කස්සචි අදත්වා අජ්ජ මෙ ධීතු අනුච්ඡවිකො දිට්ඨා'ති කිර වදති, කිදිසො නු ඛො සො පස්සිස්සාම නන්ති" මහාජනො තෙනෙව සද්ධිං ඒකක්ඛි. තස්මිං ධීතරං ඔහෙත්වා ආගච්ඡන්තෙන සත්ථා තෙන වුත්තට්ඨානෙ අඨත්වා, තත්ථ පදවෙතියං දස්සෙත්වා ගන්ත්වා, අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ අට්ඨාසි. බුද්ධානං හි පදවෙතියං අධිට්ඨහිත්වා අඤ්ඤත්ථ ඨානෙ යෙව පඤ්ඤායති න අඤ්ඤත්ථ, යෙසඤ්චත්ථාය අධිට්ඨිතං හොති තෙ තෙයව නං පස්සන්ති,

තෙසං පන අදස්සන කරණත්ථං හත්ථි ආදයෝ වා අක්කමන්තු, මිහා මෙඝෝ වා වස්සතු, වෙරම්භවාතා වා පහරන්තු, න නං කොචි මිකෙඛතුං සක්කොති. අථ බ්‍රාහ්මණී බ්‍රාහ්මණං ආහ–"කුහිං සෝ පුරිසෝ"ති. ඉමස්මිං ඨානෙ නිට්ඨාහී'ති තං අවචං, කුහිං නුඛෝ සෝ ගතෝ'ති ඔලෝකෙන්තා පදචෙතියං දිස්වා අඤ්ඤස්ස පදවලඤ්ඤාති ආහ. බ්‍රාහ්මණී සලක්ඛණ මන්ත්‍රානං තීණ්ණං වෙදානං පගුණත්තාඤ ලක්ඛණමන්තෙන පරිවත්තෙත්වා පදලක්ඛණං උපධාරෙත්වා න ඉදං බ්‍රාහ්මණ පඤ්චකාමගුණසෙවිනෝ පද'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"රත්තස්ස හි උක්කුටිකං පදං හවෙ
දුට්ඨස්ස හොති සහසානු පීළිතං,
මූළ්හස්ස හොති අවකඩ්ඪිතං පදං
විවත්තචඡද්දස්සිද'මිදිසං පදං'ති".

අථ නං බ්‍රාහ්මණෙ එවමාහ–"හොති චං උදකපාතියං කුම්භි ලෙ ගෙහමජ්ඣෙ ච පන චොරෙ විස්සමන්තෙ පස්සනසීලා, තුණ්හී හොහී"ති. බ්‍රාහ්මණ ඝං ඉච්ඡසි තං වදෙහි න ඉදං පඤ්චකාමගුණ සෙවිනෝ පද'න්ති ඉත්ථාචිත්තෝ ච ඔලෝකෙන්තා සත්ථාරං දිස්වා අයං සෝ පුරිසෝ'ති වත්වා බ්‍රාහ්මණ ගන්ත්වා සමණ ධිතරං තෙ පොසාවනත්ථාය දම්මී'ති ආහ. සත්ථා ධිතරා හි තෙ මයහං අත්ථෝ අත්ථි වා නත්ථි වා'ති අවත්වාව බ්‍රාහ්මණ එකං තෙ කාරණං කථෙ මී'ති වත්වා කථෙහි සමණී'ති වුත්තෙ මහාභිනික්ඛමණතෝ පට්ඨාය යාව අජපාල නිග්‍රොධමූලා මාරෙන අනුබඬභාවං අජපාලනිග්‍රොධ මූලෙ ච පන "අතිත්තෝ'දානි මෙ එස විසය"න්ති තස්ස සොකානුරස්ස සොකවූපසමනත්ථං ආගතා හි මාරධිතාහි කුමාරිවණ්ණාදිවෙසෙන පලොභනං ආවික්ඛිත්වා තදපි මයහා ඤාණං නාහොසී'ති වත්වා:-

"දිස්වාන තණ්හං අරතිං රගඤ්ච
නාහොසි ඡන්දො අපි මෙථුනස්මිං,
කිමෙවිදං මුත්තකරීසපුණ්ණං
පාදා'පි නං සම්ඵුසිතුං න ඉච්ඡ"ති

ඉමං ගාථමාහ. ගාථාපරියොසානෙ බ්‍රාහ්මණෝ ච බ්‍රාහ්මණී ච අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. මාඝණ්ඩියා'පි ඛෝ "සචස්ස මයා අත්ථෝ නත්ථි, අනත්ථිකභාවොව වත්තබ්බා, අයං පන මං මුත්තකරීස පුණ්ණං කරොති, හොතු අත්තනෝ ජාතිකුලපදෙසභොගවයසම්පත්තිං ආහරිත්වා තථාරූපං භත්තාරං ලභිත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමී"ති සත්ථරි ආඝාතං බන්ධි. කිමපන සත්ථා තස්සා අත්තනි ආඝාතුප්පත්තිං ජානාති න ජානාති'ති. ජානාති. ජානනෙත්තා කස්මා ගාථමාහ? ඉතරෙසං චිත්තං වසෙන. බුද්ධා හි ආඝාතං අනාදියිත්වා මග්ගඵලාධිගමාරහානං වසෙන ධම්මං දෙසෙන්ති යෙව. මාතාපිතරෝ නං නෙත්වා චූළමාඝණ්ඩියං

පච්චයාපෙත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු. චූළමාඝදේවසෝ‘පි චින්තේසි–මම ධීතා ඔමකසත්තසස නානුචරිච්ඡා, එකසස රඤ්ඤුව අනුචරිච්ඡාති තං ආදාය කොසම්බිඤං ගන්ත්වා සබ්බාලඞ්කාරේහි අලඞ්කාරිත්වා ඉමං ඉත්ථිරතනං දෙවසස අනුචරිච්ඡනත්ති උදේනසස රඤ්ඤු අදාසි. සෝ තං දිස්වාව උපජාතබලවසිනේහෝ අභිසේකං දත්වා පඤ්චසතමාතුගාමේ පරිවාරේ කත්වා අගග්මහේසිට්ඨානේ ඨපේසි.

අයං මාඝදේවසස උප්පත්ති.

එවමිසස දියඩ්ඪසහසසනාටකිත්ථිපරිවාරා තිසෝ අග්ගමහේසියෝ අහේසුං. තසම්ං ඛෝ පන සමයේ සොසිතසේට්ඨි කුක්කුටසෙට්ඨි පාවාරිසසෙට්ඨි‘ත්ති කොසම්බියං තයෝ සෙට්ඨි හොන්ති, තේ උපකට්ඨාසු වසසූපනායිකාසු පඤ්චසතතාපසේ හිමවන්තතෝ ආගන්ත්වා නගරේ භික්ඛාය චරන්තේ දිස්වා පසිදිත්වා නිසිදුපෙත්වා, හොජෙත්වා පරිඤ්ඤං ගහෙත්වා චත්තාරෝ මාසේ අත්තනෝ සන්තිකේ වසාපෙත්වා පුන වසසාරත්තේ ආගමනත්ථාය පටිඤ්ඤං උග්ගණ්හේසුං. තාපසා‘පි තතෝ පට්ඨාය අට්ඨමාසේ හිමවන්තේ වසිත්වා චත්තාරෝ මාසේ තේසං සන්තිකේ වසන්ති. තේ අපරභාගේ හිමවන්තතෝ ආගච්ඡන්තා අරඤ්ඤයතනේ එකං මහානිග්‍රෝධං දිස්වා තසස මූලේ නිසීදිංසු. තේසු ජේට්ඨකතාපසෝ චින්තේසි– “ඉමසම්ං රුක්ඛේ අධිවත්ථා දේවතා න ඔරමන්තිකා භවිසසති, මහේසක්ඛනෙවෙත්ථ දෙවරාජේන භවිතබ්බං, සාධු වත සචාහං ඉමසි ගණසස පානීයං දදෙයසාති. සෝ පානීයං අදාසි. තාපසෝ නහා නොදකං චින්තේසි. තම්පි අදාසි. තතෝ භොජනං චින්තේසි. තම්පි අදාසි. අථසස එතදහොසි. අයං දෙවරාජා අම්හේහි චින්තිත චින්තිතං සබ්බං දේති, අහෝ වත නං පසේසයාමා‘ති. සෝ රුක්ඛක්ඛන්ධං පදාලෙත්වා අත්තානං දසේසසි. අථ නං “දේවරාජ මහන්තේ තේ සම්පත්තී, කිනන්නු ඛෝ කත්වා අයං ලද්ධා”ති පුච්ඡිංසු. මා පුච්ඡථ අය්‍යා‘ති. ආවිඤ්ඡි දෙවරාජාති. සෝ අත්තනා කතකම්මසස පරිත්තතතා ලජ්ජාමානෝ කථෙතුං න විසහති. තේහි පුනප්පුනං නිප්පීළියමානෝ පන තේනහි සුණාථා‘ති වත්වා කථේසි. සෝ කිරේකෝ දුග්ගතමනුසසෝ භූත්වා භතිං පරියේසනේනා අනාථපිණ්ඩිකසස සන්තිකේ භතිකම්මං ලභිත්වා තං නිස්සාය ජීවිකං කප්පේසි. අථේකසම්ං උපොසථදිවසේ සම්පත්තේ අනාථපිණ්ඩිකෝ විහාරතෝ ආගන්ත්වා පුච්ඡි– “තසස භතිකසස අජ්ජ උපොසථදිවසභාවෝ කේනචි කථිතෝ”ති. න කථිතෝ සාමීති. තේනහිසස සාඝමාසං පච්ථා‘ති. අථසස පත්ථෝදනං පච්ිංසු. සෝ දිවසං අරඤ්ඤේ කම්මං කත්වා සාඝං ආගන්ත්වා භත්තේ වඩ්ඪිත්වා දින්නෝ ඡාතෝසම්‘ත්ති සහසා අභුඤ්ජිත්වා‘ව අරඤ්ඤසු දිවසේසු ඉමසම්ං ගෙහේ භත්තං දේථ සූපං දේථ ව්‍යඤ්ජනං

දෙථා'නි මහාකොලාහලං හොති, අජ්ජ සඞ්ඝ නිසසඤ්ඤ නිපජ්ජිංසු, මයඤ්ඤේවෙකයඤ්ඤාහාරං වඩ්ඩයිංසු, කිනත්තුඛෝ එතනන්ති චින්තෙත්වා පුච්ඡි–"අවසෙසා භුඤ්ජිංසු"නි. "න භුඤ්ජිංසු"නි කිං කාරණා'නි. ඉම සම්ං හෙතෙ උපොසථදිවසෙසු සායමාසං න භුඤ්ජන්ති, සඞ්ඝව උපොසථිකා හොන්ති, අන්නමසෙ ථනපායිනොා'පි දාරකෙ මුඛං විකඛාලාපෙත්වා චතුමධුරං මුඛ පක්ඛිපාපෙත්වා මහාසෙට්ඨි උපොසථිකෙ කාරෙති, ගඞ්ගතලෙ දිපෙ ජලනෙත බුද්ධකම්හලලකා සයනගතා චත්තිංසාකාරං සජ්ඣායන්ති, තුයඤ්ං පන උපොසථදිව සභාවං කථෙතුං සත්ිං න කරිමහ, තසමා තවෙව භත්තං පක්කා භුඤ්ජසසු තන්ති. සචෙ ඉදානි උපොසථිකෙන භවිතුං වට්ටති, අහම්පි භවෙයය්නන්ති. ඉදං සෙට්ඨි ජානාති'නි. තෙන හි තං පුච්ඡථා'නි. තෙ ගන්ත්වා සෙට්ඨිං පුච්ඡිසුං. සො එවමාහ–ඉදානි පන අභුඤ්ජිත්වා මුඛං විකඛාලෙත්වා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨහනෙත්වා උපඩ්ඪුපොසථකම්මං ලභිසසති'නි. ඉතරො තං සුත්වා තථා අකාසි. තසස සකලදිවසං කම්මං කත්වා ජානසස සරීරෙ වාතා කුපිංසු. සො ඝොත්තං බන්ධිත්වා ඝොත්තකොටියං ගහෙත්වා පරිවත්තති. සෙට්ඨි තං පවත්තිං සුත්වා උකඛාහි ඛාරිය මානාහි චතුමධුරං ගාහාපෙත්වා තසස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තාතා'නි පුච්ඡි. සාම් වාතා මෙ කුපිතා'නි. තෙන හි උට්ඨාසි'දං හෙසජ්ජං ඛාදාහී'නි. තුමෙහ'පි ඛාදිත්ථ සාම්'නි. අම්හාකං අථාසුකං නත්ථි, ත්වං ඛාදාහී'නි. සාම් උපොසථකම්මං කරොන්තෙනා සකලං කාතුං නාසක්ඛිං, උපඩ්ඪකම්මම්පි මෙ විකලං මා අහොසී'නි න ඉච්ඡි. මා එවං කරිත්ථ තාතා'නි වුච්චමානොපි අනිච්ඡිත්වා අරුණෙ උට්ඨහනෙත්ත මිලාතමාලා විය කාලං කත්වා තසම්ං නිග්රොධරුක්ඛෙ නිබ්බත්ති. තසමා ඉම්මත්ථං කථෙත්වා සො සෙට්ඨි බුද්ධමාමකො ධම්මමාමකො සඞ්ඝමාමකො තං නිසසාය කතසස උපඩ්ඪුපොසථකම්මසස නිසසන්දෙනා'සා සම්පත්ති මයා ලබ්ධා'නි ඤත්ව. "බුද්ධොා"නි වචනං සුත්වාව පඤ්චසතා නාපසා උට්ඨාය දෙවතාය අඤ්ජලිම පග්ගය්හ බුද්ධා'නි වදෙහී'නි. බුද්ධා'නි වදාම්'නි නික්ඛන්තුං පටිජානාපෙත්වා සොසෝ'පි ඛො එසසා දුල්ලභෝ ලොකසම්න්ති උදානං උදානෙත්වා දෙවතෙ? අනෙකෙසු කප්පසතසහසෙසසු අසසුතපුබ්බං සද්දං තයා සුණාපිතමහා'නි ආහංසු. අථෙතාවාසිනො ආවරිය එතදවොචුං–"තෙනහි සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡාමා"නි. තාතා තයෝ සෙට්ඨිනො අම්හාකං බහූපකාරා, සෙව තෙසං නිවෙසනෙ භික්ඛං ගණ්හිත්වා තෙසම්පි ආචික්ඛිත්වා ගම්සසාම, අධිවාසෙථ තාතා'නි. තෙ අධිවාසෙසිංසු. පුන දිවසෙ සෙට්ඨිනො යාගුඛත්තං සම්පාදෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා අජ්ජ නොා අය්යානං ආගමනදිවසො'නි ඤත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා ආදාය නිවෙසනං ගන්ත්වා නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං අදංසු. තෙ කතභත්තකිච්චා මහාසෙට්ඨිනො මයං ගම්සසාමා'නි වදිංසු නනු භනෙත තුමෙහාහි චත්තාරො වස්සකෙ මාසෙ අම්හාකං ගහිතාව

පටියතෘ, ඉදානි කුහිං ගච්ඡථාති. ලොකෙ කිර බුද්ධා උප්පජ්ජන්තා ධම්මා උප්පජ්ජන්තා සඞ්ඝා උප්පජ්ජන්තා, තස්මා සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමා'ති. කිම්පන තස්ස සත්ථු සන්තිකං තුම්හාකඤ්ඤෙව ගන්තුං වට්ටති'ති? අඤ්ඤෙසම්පි අවාරිතං ආවුසෝ'ති. තෙනහි මයන්ත ආගමෙථ, මයම්පි පරිවච්ඡං කත්වා ආගච්ඡාමා'ති. තුමෙහාකං පරිවච්ඡං කරොන්තස්ස අම්හාකං පපඤ්චා හොති, මයං පුරතො ගච්ඡාම තුම්හෙ පච්ඡා ගච්ඡෙය්යාථා'ති වත්වා තෙ පුරෙතරං ගන්ත්වා සම්මාසම්බුද්ධං දිස්වා අභිත්ථවිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අථ තෙසං සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනා පරියොසානෙ සබ්බෙ'පි සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා එථ භික්ඛවො'ති වචනසමනන්තරං ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා එහි භික්ඛූ අහෙසුං. තෙ'පි ඛො තයො සෙට්ඨි පඤ්චහි පඤ්චහි සකට සතෙහි භත්තවිඤ්ඤාදනසපිම්බුඨ්ඨාණ්ඩාදිනි දුන්නූපකරණානි ආදාය සාවත්ථිං පත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ධම්මකථං සුත්වා කථාපරියොසානෙ සබ්බෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය අඩ්ඪමාසමත්තං දානං දදමානා සත්ථු සන්තිකෙ වසිත්වා කොසම්බිගමනත්ථාය සත්ථාරං යාචිත්වා සත්ථාරා පරිභුඤ්ජං දදන්තෙන සුඤ්ඤාගාරෙ ඛො තථාගතා අභිරමන්ති'ති වුත්තෙන අඤ්ඤාතං භන්තෙ අම්හෙහි පණිතසාසනෙ නාගන්තුං වට්ටති'ති වත්වා කොසම්බිං ගන්ත්වා ඝොසිතසෙට්ඨි ඝොසිතාරාමං කුක්කුටසෙට්ඨි කුක්කුටාරාමං පාවාරියසෙට්ඨි පාවාරිකාරාමන්ති තයො මහාවිහාරෙ කාරාපෙත්වා සත්ථු ආගමනත්ථාය සාසනං පහිණිංසු. සත්ථා තෙසං සාසනං සුත්වා තත්ථ අගමාසි. තෙ පච්චුග්ගන්ත්වා සත්ථාරං විහාරං පවෙසෙත්වා වාරෙන වාරෙන පරිජග්ගන්ති. සත්ථා දෙවසිකං එකෙකස්මිං විහාරෙ වසති, යස්ස විහාරෙ භුඤ්ජා හොති තස්සෙව ඝරවාරෙ පිණ්ඩාය චරති. තෙසං පන නිම්මණං සෙට්ඨිනං උපට්ඨාකො සුමනො නාම මාලාකාරො අහොසි, සෝ තෙ සෙට්ඨිනො එවමාහ–"අහං තුම්හාකං දීඝරත්තං උපකාරකො සත්ථාරං පොජෙතුකාමොම්හි මයහම්පි එකදිවසං සත්ථාරං දෙථා"ති. තෙන හි සෙ පොජෙහි'ති. සො සාධු සාමි'ති සත්ථාරං නිමන්නෙත්වා සක්කාරං පටියාදෙසි. තදා රාජා සාමාවතියා දෙවසිකං පුප්ඵමූලෙ අට්ඨකහාපණෙ දෙති. තස්සා ඛුජ්ජුත්තරා නාම දාසී සුමනමාලාකාරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා නිබ්බං පුප්ඵානි ගණ්හාති. අථ නං තස්මිං ආගතං මාලාකාරො ආහ–පුරිම දිවසෙ මයා සත්ථා නිමන්තිතො, අජ්ජ පුප්ඵෙහි සත්ථාරං පූජෙස්සාමි, නිට්ඨිතා තාව තවං පරිවෙසනාය සහායිකා හුත්වා ධම්මං සුත්වා අවසෙසානි පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගච්ඡාසී'ති. සා සාධු'ති අධිවාසෙසි. සුමනො බුද්ධපමුඛං භික්ඛු සඞ්ඝං පරිවිසිත්වා අනුමොදනකරණත්ථාය පත්තං අග්ගහෙසි. සත්ථා අනුමොදන ධම්මදෙසනං ආරභි, ඛුජ්ජුත්තරා සත්ථු ධම්මකථං සුණන්ති යෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සා අඤ්ඤස්ස දිවසෙසු චත්තාරො කහාපණෙ අත්තනො ගහෙත්වා චතුහි පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගච්ඡති, තං දිවසං අට්ඨහිපි පුප්ඵානි ගහෙත්වා ගතා. අථ නං

සාමාවතී ආහ. "කිනනු ඛො අම්ම අජ්ජ අම්හාකං රඤ්ඤා දිගුණං පුප්ඵලං දිනනානන්ති". නො අය්‍යෙ'ති. අථ කසමා ඛහුනී'ති. අඤ්ඤස්ස දිවසස්ස චත්තාරෝ කහාපණෙ ගහෙතවා චතූහි පුප්ඵෙහි ආහරාම්'ති. අජ්ජ කසමා න ගණ්හී'ති. සම්මාසම්බුධස්ස ධම්මකථං සුත්වා ධම්මස්ස අධිගතත්තා'ති. අථ නං අරෙ දුට්ඨදාසි එත්තකං කාලං තයා ගහිතකහාපණෙ මම දෙහී'ති අතජ්ජෙත්වා අම්ම තයා පිතං අමතං අමෙහ'පි පායෙහී'ති වත්වා තෙන හි මං නහාපෙහී'ති වුත්තත සොළසහි ගන්ධොදකඝටෙහි නහාපෙත්වා වෙ මටට සාටකෙ දූපෙසි. සා එකං නිවාසෙත්වා එකං එකංසං පාරුපිත්වා ආසනං පඤ්ඤුපෙත්වා එකං විජනිං ආහරාපෙත්වා ආසනෙ නිසීදිත්වා චිත්තවිජනිං ආදාය පඤ්චමාතුගාමසතානි ආමන්තෙත්වා සත්ථාරා දෙසිතනියාමෙනෙව ධම්මං දෙසෙසි. තස්සා ධම්මකථං සුත්වා සබ්බා'පි සොතාපත්තිඵල පතිට්ඨහිංසු. තා සබ්බා'පි බුජ්ඣිත්තරං වන්දිත්වා අම්ම අජ්ජ පට්ඨාය තුවං කිලිට්ඨ කම්මං මා කරි, අම්හාකං මාතිට්ඨානෙ චාචරිඝට්ඨානෙ ච ඨත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා දෙසිතං දෙසිතං ධම්මං සුත්වා අම්හාකං කථෙහී ති වදිංසු. සා තථා කරොන්ති අපරභාගෙ නිපිටකඛරා ජානා. අථ නං සත්ථා "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවිකානං උපාසිකානං බහුස්සුතානං ධම්මකථිකානං යදිදං බුජ්ඣිත්තරා"ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි. තා'පි ඛො පඤ්චසතා ඉත්ථියො තං එවමාහංසු–"අම්ම සත්ථාරං පස්සිතුකාමම්හ, තං නො දස්සෙහි, ගන්ධමාලාදිහි නං පූජෙස්සාමා"ති. අය්‍යෙ රාජකුලං නාම භාරියං, තුම්හෙ ගහෙත්වා ඛණි ගන්තුං න සක්කා'ති. අම්ම මා නො නාශෙහි දස්සෙහෙව අම්හාකං සත්ථාරන්ති. තෙන හි තුම්හාකං වසනවසන ගබ්භානං භිත්තිඤ්ච යත්තකෙන ඔලොකෙතුං සක්කා හොති තත්තකං ජිඳ්දං කත්වා ගන්ධමාලං ආහරාපෙත්වා සත්ථාරං තිණ්ණං සෙට්ඨීනං සරවාරං ගච්ඡන්තං තෙසු තෙසු ඨානෙසු ඨත්වා ඔලොකෙථ චෙව හසථ ච පසාරෙත්වා වන්දථ චෙව පූජෙථාති. තා තථා කත්වා සත්ථාරං ගච්ඡන්ත ඤෙව ආගච්ඡන්තඤ්ච ඔලොකෙන්තා වන්දිංසු චෙව පූජෙසුං ච.

අථෙක දිවසං මාගන්දියා අත්තානං පාසාදතලගතා නික්ඛමිත්වා වඩ්ඪමානා තාසං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා ගබ්භස්ස ජිඳ්දං දිස්වා ඉදං කිනන්ති පුච්ඡිත්වා තාහි තස්සා සත්ථරි ඛඩාඝාතං අජානන්ති'ඤ්ච සත්ථා ඉමං නගරං ආගතො මයං එත්ථ ඨත්වා සත්ථාරං පස්සාම චෙව පූජෙමවා'ති වුත්තෙ ආගතො නාම ඉමං නගරං සම්මණ්ඩෙතබ්බා, ඉදානිස්ස කත්තබ්බං ජානිස්සාම්, ඉමාපි තස්ස උපට්ඨායිකා, ඉමාසම්පි කත්තබ්බං ජානිස්සාම්'ති චින්තෙත්වා රඤ්ඤා ආරොචෙසි. මහාරාජ සාමාවතිම්පිස්සිකානං බහිබා පත්ථනා අත්ථි, කතිපාහෙන තෙ ජීවිතං හරිස්සන්ති'ති. රාජා න තා එවරූපං කරිස්සන්ති'ති න සද්දහි. පුන වුත්තෙ'පි න සද්දහි යෙව. අථ නං නික්ඛන්තුං වුත්තෙ'පි

අසද්දහන්තං සවෙ මෙ න සද්දහසි තාසං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා උපඩාරෙහි මහාරාජා'ති ආහ. රාජා ගන්ත්වා ගබ්භස්ස ඡිද්දං දිස්වා ඉදං කින්ති ඤත්වා තසම්ං අත්ථේ ආරොචිතෙ තාසං අඤ්ඤපිත්වා අඤ්ඤාපිත්වා කිඤ්චි අවත්වා ඡිද්දානි පිදහාපෙත්වා සබ්බගබ්භස්ස උඩ්ඩයිකවාතපානානි කාරෙසි. උඩ්ඩයිකවාතපානානි කිර තසම්ං කාලෙ උප්පන්නානි. මාගන්ධියා තාසං කිඤ්චි කාතුං අසක්කුණිත්වා සමණස්ස ගොතමස්සෙව කත්තබ්බං කරිස්සාමි'ති නාගරානං ලඤ්ඡං දත්වා සමණං ගොතමං අන්තොනගරං පවිසිත්වා චරන්තං දූසකම්මකාරපොරිසෙහි සද්ධිං අවක්කාසිත්වා පරිභාසිත්වා පලාපෙථා'ති ආණාපෙසි. මිච්ඡාදිට්ඨිකා නිස්සරතණෙස්ස අප්පසන්නා අන්තොනගරං පවිට්ඨං සත්ථාරං අනුබන්ධිත්වා චොරෙ'සි බාලොසි මූළ්හොසි ඔට්ඨොසි ගොණෙ'සි ගද්‍රභොසි නෙරයිකොසි තිරච්ඡානගතොසි නත්ථි තුයහං සුගති දුග්ගති ඒව තුයහං පාටිකඞ්ඛා'ති දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති. තං සුත්වා ආයස්මා ආනන්දො සත්ථාරං එතදවොච. හන්ත භගවා ඉමෙ නාගරා අමෙහ අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති, ඉතො අඤ්ඤත්ථ භගවාමා'නි. කුහිං ආනන්දා'ති. අඤ්ඤං නගරං භන්තෙ'ති. තත්ථ මනුස්සෙසු අක්කොසනෙපි පුන කත්ථ ගමිස්සාම ආනන්දා'නි. තතොපි අඤ්ඤං නගරං භන්තෙ'ති. තත්ථ මනුස්සෙසුපි අක්කොසනෙපි කුහිං ගමිස්සාමා'නි. තතොපි තතොපි අඤ්ඤං නගරං භන්තෙ'ති. ආනන්දන එවං කාතුං වට්ටති. යත්ථ උප්පන්නං අධිකරණං, තත්ථෙව තසම්ං වූපසන්තෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං වට්ටති "කෙ පන තෙ ආනන්ද අක්කොසන්ති"ති භන්තෙ දූසකම්මකාරෙ උපාදාය සබ්බෙ අක්කොසන්ති'නි ආහ. අහං ආනන්ද සඩ්ඪාමං ඔතිණ්ණහත්ථිසදිසො. සඩ්ඪාමං ඔතිණ්ණහත්ථිනො චතූහි දිසාහි ආගතෙ සරෙ සන්තුං හාරෙ, තථෙව බහූහි දුස්සීලෙහි කථිතකථානං සහනං නාම මයහං භාරෙ'ති වත්වා අත්තානං ආරබ්භ ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා නාගවගෙ තිසෙසා ගාථා අභාසි:-

"අහං නාගොව සඩ්ගාමෙ චාපාතො පතිතං සරං,
අතිවාක්‍යං තිතික්ඛිස්සං දුස්සීලෝ හි බහුජ්ජනො.

දන්තං නයන්ති සමිතිං දන්තං රාජාභිරුහති,
දන්තොත්තරො සෙට්ඨියා මනුස්සෙසු යොති වාක්‍යං තිතික්ඛති.

වරමස්සතරා දන්තා ආජානියා ච සින්ධවා,
කුඤ්ජරා ච මහානාගා අත්තදන්තොත තතො වර"න්ති.

ධම්මකථා සමත්තමහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසි. එවං ධම්මං දෙසෙත්වා මා විත්තසි ආනන්ද එතෙ සත්තාහමත්තමෙව අක්කොසන්ති, අට්ඨමෙ දිවසෙ තුණ්හී භවිස්සන්ති, බුද්ධානං හි උප්පන්නං

අධිකරණං සත්තාහකාලතා උත්තරිං න ගච්ඡති. මාගන්දියා සත්ථාරං අක්කොසාපෙත්වා පලාපෙතුං අසක්කොන්තී කින්නු ඛො කරිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා ඉමා එතස්ස උපත්ථම්භභූතා, එතාසං ව්‍යසනං කරිස්සාමී'ති එකදිවසං රඤ්ඤෝ සුරාපානට්ඨානෙ උපට්ඨානං කරොන්තී චූළපිතු සාසනං පහිණි–"අට්ඨ කිර මතකුක්කුටෙ අට්ඨ සජීවකුක්කුටෙ ගහෙත්වා ආගච්ඡතු ආගන්ත්වා ච සොපානමත්ථකෙ ඨත්වා ආගතභාවං නිවෙදෙත්වා පවිසතූ'ති වුත්තෙපි අපවිසිත්වා පඨමං අට්ඨ සජීවකුක්කුටෙ පහිණතු, පච්ඡා ඉතරෙ"ති. චූළුපට්ඨාකස්ස ච මම වචනං කරෙය්‍යාසී'ති ලක්ඛණං අදාසි. මාගන්දියා ආගන්ත්වා රඤ්ඤෝ නිවෙදෙත්වා පවිසතූ'ති වුත්තෙ රඤ්ඤෝ ආපානභූමිං න පවිසිස්සාමී'ති ආහ. ඉතරා චූළුපට්ඨාකං පහිණි "ගච්ඡ තාත මම චූළපිතු සන්තිකන්ති" සො ගන්ත්වා තෙන දින්නෙ අට්ඨ සජීවකුක්කුටෙ ආහරිත්වා දෙව පුරොහිතෙන පණ්ණාකාරෙ පහිතොී'ති ආහ. රාජා භද්‍රකො වත නො උත්තරිසාසඞ්කා උප්පන්නා, කොනු ඛො පචෙය්‍යන්'ති ආහ. මාගන්දියා මහාරාජ සමාවතිපමුඛා පඤ්චසතා ඉත්ථියො නික්කාමමා විචරන්ති, තාසං පෙසෙහි තා පචිත්වා ආහරියන්තී'ති ආහ. රාජා ගච්ඡ තාසං දත්වා අඤ්ඤස්ස කිර හත්ථෙ අදත්වා සයමෙව මාරෙත්වා පචනතූ'ති පෙසෙසි. චූළුපට්ඨාකො සාධූ දෙවා'ති ගන්ත්වා තථා වත්වා තාහි මයං පාණාතිපාතං න කරොම'ා'ති පටික්ඛිත්තො ආගන්ත්වා තමත්ථං රඤ්ඤෝ ආරොචෙසි. මාගන්දියා දිට්ඨොසි මහාරාජ, ඉදානි තාසං පාණාතිපාතස්ස කරණං වා අකරණං වා ජානිස්සසි සමණස්ස ගොතමස්ස පචිත්වා පෙසෙතූ'ති වදෙහි දෙවා'ති ආහ. රාජා තථා වත්වා පෙසෙසි. ඉතරොී තෙ ගහෙත්වා ගච්ඡන්තා විය භූත්වා ගන්ත්වා තෙ කුක්කුටෙ පුරොහිතස්ස දත්වා මතකුක්කුටෙ තාසං සන්තිකං නෙත්වා "ඉමෙ කිර කුක්කුටෙ පචිත්වා සත්ථු සන්තිකං පහිණථා'ති ආහ. ආහර සාමි ඉදං නාම අම්හාකං කිච්චන්ති පච්චුග්ගන්ත්වා ගණ්හිංසු. සොී රඤ්ඤෝ සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තාතා'ති පුට්ඨො සමණස්ස ගොතමස්ස පචිත්වා පෙසෙථා'ති වුත්තමත්තෙයෙව පරිමග්ගං ආගන්ත්වා ගණ්හිංසූ'ති ආචික්ඛි. මාගන්දියා පස්ස මහාරාජ න තා තුම්හාදිසානං කරොන්ති, ඛත්තියා පන්නා තාසං අත්ථී'ති වුත්තෙ න සද්දහසී'ති ආහ. රාජා තං සුත්වා'පි අධිවාසෙත්වා තුණ්හී යෙව අහොසි. මාගන්දියා කින්නු ඛො කරිස්සාමී'ති චින්තෙසි. තදා පන රාජා සාමාවතියා වාසුලදත්තාය මාගන්දියාය චා'ති තිස්සන්නම්පි එතාසං පාසාදතලෙ වාරෙන වාරෙන සත්තාහං විනිතාමෙති, අථ නං සෙච්ච වා පරසෙච්ච වා සාමාවතියා පාසාදතලං ගම්මසී'ති ඤත්වා මාගන්දියා චූළපිතු සාසනං පහිණි. "අනදෙන කිර දුට්ඨා ඩොම්බා එකං සපපං පෙසෙතූ"ති. සොී තථා කත්වා පෙසෙසි. රාජා අත්තනොී ගමනට්ඨානං හත්ථිකන්තාවිණං ආදාසෙව ගච්ඡති. තස්සා පොක්ඛරෙ එකං ජිඤ්ඤම්පි. මාගන්දියා තෙන ජිඤ්ඤෙන සපපං පවෙසෙත්වා ජිඤ්ඤං මාලාගුලෙන ථකෙසි.

සපෙපා චිනතීහං අනෙතා ච්ණ්ණයමෙව අහොසි. මාගන්දියා රඤ්ඤා ගමන දිවසෙ අජ්ජ කතරයඤ්ඤා පාසාදං ගම්යසසි දෙවා'නි සුවජිතවා සාමාවතියා'නි වුතෙත අජ්ජ මයා අමනාපො සුපිනො දිටෙඨා න සක්කා තත්ථ ගන්තුං දෙවා'නි, ගච්ඡාමෙවා'නි. සා යාවතතියං වාරෙතවා එවං සනෙත අහම්පි තුමෙහහි සද්ධිං ගම්සසාමි'නි වතවා නිවතතියමානා'පි අනිවතතිතවා න ජානාමි කිං භවිසසති දෙවා'නි රඤ්ඤා සද්ධිං ගෙව අගමාසි. රාජා සාමාවතී ච්සසිකාහි දිනනානි වත්ථ පුප්ඵගන්ධාභරණානි ධාරෙතවා සුභොජනං භුඤ්ජිතවා විණං උසසි සකෙ ඨපෙතවා සයනෙ නිපජ්ජි. මාගන්දියා අපරාපරං විචරනති විය ඤත්වා විණාජිදඤ්ඤතො පුප්ඵගුළං අපනෙසි. සපෙපා චිනතීහං නිරාහාරො තෙන ජිදඤ්ඤන නික්ඛම්තවා පසසඤ්ඤතො එණිං කත්වා සයනපිටෙඨ නිපජ්ජි. මාගන්දියා තං දිසවා අහධි දෙව සපෙපා'නි මහාසද්දං කත්වා රාජානඤ්ච තාව අකෙකාසනති අයං දුබ්බිනිතා කිං නාම රඤ්ඤා සන්තිකා න ලභනති, තුමෙහ ඉමස්මිං මතෙ ගෙව සුඛං ජීවිසසථ, ජීවනෙත දුකඛං ජීවථ, අජ්ජ මයා පාපසුපිනො දිටෙඨා සාමාවතියා පාසාදං ගන්තුං න වට්ටතී'නි විරවනතියා'පි මෙ නයා සඤ්ඤා න සුනො දෙවා'නි ආහ. රාජා සපපං දිසවා මරණභය තජ්ජිතො එවරූපං හි නාම ඉමා කරිසසනති, අභෙහා පාපා, අහං ඉමාසං පාපභාවං ආචික්ඛනතියා'පි ඉමිසසා වචනං න සද්දහිං, පඨමං අත්තනො ගබ්භසස ජිදඤ්ඤනි කත්වා නිසින්නා, පුන මයා පෙසිතෙ කුක්කුටෙ පටිපඤ්ඤිංසු, අජ්ජ සයනෙ සපපං විසජ්ජසිංසූ'නි කොධෙන සම්පජ්ජලිතො විය අහොසි.

සාමාවතී'පි පඤ්චන්නං ඉත්ථිසතානං ඔවාදං අදසි–''අම්ම, අමහාකං අඤ්ඤං පටිසරණං නත්ථි නරින්දෙ ච දෙවියා ච අත්තනි ච සමසමමෙව මෙත්තා පවත්තෙතථ, මා කස්සචි කොපං කරිත්ථ'නි. රාජා සහසසත්ථාමං සිඛහඛනුං ආදාය ජියං පොථෙත්වා විසපිතං සරං සන්නය්හිත්වා සාමාවතිං ධුරෙ කත්වා සබ්බා තා පටිපාටියා ඨපාපෙත්වා සාමාවතියා උරෙ සරං විසසජ්ජි. සො තසසා මෙත්තානුභාවෙන පටිහඤ්ඤිත්වා ආගන්තමඤ්ඤාභිමුඛොව ඛුත්වා රඤ්ඤා හදයං පවිසඤ්ඤතො විය අට්ඨාසි. රාජා චින්තෙසි–මයා ඛිත්තා සරා සිලම්පි නිබ්බිජ්ඣිත්වා, ගච්ඡන්ති, ආකාසෙ පටිහඤ්ඤකට්ඨානං නත්ථි, අථ ච පඤ්ඤස නිවතතිත්වා මම්ඤාභිමුඛොව ජාතා, අයං කිං නාම නියසතෙතා ඛිජ්ජිතො සරො'පි එතිසසා ගුණං ජානාති, අහං මනුසස භූතො'පි න ජානාමී'නි සො ධනුං ජඤ්ඤත්වා, අඤ්ජලිම්පඤ්ඤයඤ්ඤ සාමාවතියා පාදමූලෙ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

සම්මුයහාමි පමුයහාමි සබ්බා මුයහන්ති මෙ දිසා,
සාමාවති මං තායසසු තවං ච මෙ සරණං භවා'නි.

සා තස්ස වචනං සුත්වා සාධු දෙව මං සරණං ගච්ඡා'ති අවත්වා අහං මහාරාජ සරණං ගතා තමෙව තුම්පි සරණං ගච්ඡා'ති–

ඉදං වත්වා සාමාවතී සම්මාසම්බුද්ධසාවිකා,
මා මං තුවං සරණං ගච්ඡ අහං සරණං ගතා.
එස බුද්ධෝ මහාරාජ එස බුද්ධෝ අනුත්තරෝ,
සරණං ගච්ඡ තං බුද්ධං තුවං ච මේ සරණං භවා'ති

අහ, රාජා තස්සා වචනං සුත්වා ඉදානාහං අතිරෙකතරං භායාමී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

එස භීතෝස්මි පමුයහාමි සබ්බා මුයහන්ති මේ දිසා,
සාමාවතී මං තායස්සු තුවං ච මේ සරණං භවා'ති.

අථ නා සා පුරිමනයෙනෙව පුන පටික්ඛිපිත්වා තෙනහි තුවං ච සරණං ගච්ඡාමි සත්ථාරඤ්ච, වරං ච තෙ දම්මී'ති වුත්තෙ වරං ගණ්හතා හොතු මහාරාජා'ති ආහ. සෝ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා, ගන්ත්වා නිමන්තෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සත්තාහං මහාදානං දත්වා සාමාවතිං අග්ගෙත්වා උට්ඨාය වරං ගණ්හා'ති ආහ. මහාරාජ මයහං භිරඤ්ඤාදීහි අත්ථෝ නත්ථි, ඉදං පන මෙ වරං දෙහි, තථා ච කරොහි යථා සත්ථා නිබ්බං පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ඉධාගච්ඡති ධම්මං සුණිස්සාමී'ති. රාජා සත්ථාරං වන්දිත්වා හෙට්ඨා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නිබ්බං ඉධාගච්ඡථ සාමාවතිම්පසිකා ධම්මං සොස්සාමා'ති වදන්ති'ති ආහ. මහාරාජ බුද්ධානං නාම එකස්මිං ඨානෙ නිබ්බං ගන්තුං න වට්ටති, මහාජනෙ පච්චාසිංසන්ති'ති. තෙන හි හෙට්ඨා එකං භික්ඛුං ආණාපෙථා'ති. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ආණාපෙසි. සෝ පඤ්ච භික්ඛුසතානි ආදාය නිබ්බං රාජකුලං ගච්ඡති නා'පි දෙවියෝ නිබ්බං ථෙරං හොජෙන්ති ධම්මං සුණන්ති. නා එකදිවසං ථෙරස්ස ධම්මකථං සුත්වා පසීදිත්වා පඤ්චහි උත්තරසඞ්ඝසතෙහි පූජං අකංසු. එකෙකෝ උත්තරාසඞ්ඝා පඤ්චසතානි අග්ඝන්ති. නා එකවත්ථා දිස්වා රාජා පුච්ඡි, කුහිං වො උත්තරාසඞ්ඝානි. අය්‍යස්ස නො දින්නාති. තෙන සඞ්ඝෙ ගහිතා'ති. ආම ගහිතා'නි. රාජා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා නාහි උත්තරාසඞ්ඝානං දින්නභාවං පුච්ඡිත්වා නාහි දින්නාභාවං ච ථෙරෙන ගහිතභාවඤ්ච සුත්වා නත්තු හෙට්ඨා අතිබහූනි වත්ථානි එත්තකෙහි කිං කරිස්සථා'ති පුච්ඡි. අමහාරාජ පහොනකානි ගණ්හිත්වා සෙසානි ජිණ්ණච්චරිකානං දස්සාම මහාරාජා'ති. තෙ අත්තනො පුරාණච්චරාණි කිං කරිස්සන්ති'ති. ජිණ්ණතරච්චරිකානං දස්සන්ති'ති. තෙ අත්තනො ජිණ්ණතරච්චරාණි කිං කරිස්සන්ති'ති. පච්චත්ථරණානි කරිස්සන්ති'ති. පුරාණපච්චත්ථරණානි කිං කරිස්සන්ති'ති. භූමත්ථරණානි කරිස්සන්ති'ති. පුරාණභූමත්ථරණානි කිං කරිස්සන්ති'ති. පාදපුඤ්ඡනානි මහාරාජා'ති.

පුරාණපාදපූජනානි කිං කරියසන්ති'ති. ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං කොට්ටෙත්වා මත්තිකාය මද්දිත්වා භිත්තිං ලිම්පියසන්ති'ති. සත්තෙත එත්තකං ඤත්වා'පි අයඤ්ඤං දින්නං න නස්සති'ති. ආම මහාරාජා'ති. රාජා පසන්නෝ අපරානි'පි පඤ්ච වත්ථසතානි ආහරාපෙත්වා පාදමූලෙ ඨපාපෙසි. ථෙරෝ කිර පඤ්චසතගඤ්ඨකානෙව වත්ථානි සහස්සභාගෙන පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නානි සතසහස්සඤ්ඨනුං ලභි, සහස්සගඤ්ඨකානි සහස්සභාගෙන පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නානි සහස්සඤ්ඨනුං ලභි, සතසහස්සගඤ්ඨකානි සහස්සභාගෙන පාදමූලෙ ඨපෙත්වා දින්නානි සතඤ්ඨනුං ලභි, එකං මෙ තීණි චත්තාරි පඤ්ච දසා'නි ආදිනා නයෙන ලබ්භමානං පන ගණ්හා නත්ථි. තථාගතෙ පරිනිබ්බුතෙ ථෙරා සකලජම්බුදීපං විචරිත්වා සඞ්ඝවිහාරෙසු භික්ඛූනං අත්තනෝ සන්තකභාවෙනෙව පත්තචීවරානි අදංසු. තදා මාගන්දියා'පි ඝමහං කරොමි තං තථා අහුත්වා අක්ඛුත්වාව හොති කිනහුඛා කරිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා අත්ථෙසා උපායෙ'ති උය්‍යානකීළං ගච්ඡන්තී වූලපිතු සාසනං පහිණී–"සාමාවතියා පාසාදං ඤත්වා දුස්සකොට්ඨාගාර-තෙලකොට්ඨාගාරානි විවරාපෙත්වා දුස්සානි තෙලවාරිස්ස තෙමෙත්වා ථෙමෙත්වා තා සඞ්ඛා'පි එකතො කත්වා මාරං පිදහිත්වා ඛඞ්ගං ඤත්තකං දත්වා දණ්ඩදීපිකාහි ගෙහෙ අග්ගිං දදමානෙ ඔතරිත්වා ගච්ඡතූ"ති.

සො පාසාදං අභිරූහිත්වා කොට්ඨාගාරානි විවරිත්වා වත්ථානි තෙලවාරිස්ස තෙමෙත්වා ථෙමෙත්වා ථෙමෙතුං ආරභි. අථ නං සාමාවතී පමුඛා ඉත්ථියො කිං එතං වූලපිතානී වදන්තියා උපසඞ්කමිංසු. අම්ම රාජා දළ්හං කම්මත්ථාය ඉමෙ ථෙමෙත තෙලපිලොතිකාහි වෙඨාපෙති, රාජගෙහෙ නාම සුඝුතනං දුජ්ජානං. මා මෙ සන්තිකෙ හොථ අම්මානි එවං වත්වා තා ආගතා ගබ්භෙ පවෙසෙත්වා වාරානි පිදහිත්වා ඛඞ්ගං ඤත්තකං දත්වා ආදිත්තො පඨාය අග්ගිං දෙන්තා ඔතරි. සාමාවති තාසං ඔවාදං අදාසි–අම්හාකං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ විචරන්තීනං එවමෙවං අග්ගිනා ඣාමඅත්තභාවානං බුද්ධසුඛෙනපි පරිච්ඡෙදෙ න සුකරෙ අපපමත්තා හොථා'ති. තා ගෙහෙ ඣායන්ත වෙදනාපරිගතභඤ්ඤමට්ඨානං මනසිකරොන්තියො කාචි දුතිය ඵලං කාචි තතියඵලං පාපුණිංසු. තෙන වුත්තං"අථ ඛො සම්බහුලා භික්ඛූ පච්ඡාභත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමිංසු. උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු, එකමන්තං නිසින්නා ඛො තෙ භික්ඛූ භගවන්තං එතදවොචුං. ඉධ භන්තෙ රඤ්ඤා උදෙනෙන උය්‍යානගතෙන අන්තෙපුරං දඩ්ඨං පඤ්ච ඉත්ථිසතානි කාලමකංසු, තානි සාමාවතිපමුඛානීතාසං භන්තෙ උපාසිකානං කා ගති කො අභිසම්පරායො'ති. සත්තෙත භික්ඛවෙ උපාසිකායො සොතාපන්නී සකදාගාමිනියො සන්ති

අනාගාමිනිඅා සබ්බා තා භික්ඛවෙ උපාසිකා අනිච්චලා කාල කතා'නි. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තාහං වෙලාහං ඉමං උදානං උදානෙසි:-

" මොහසම්බන්ධනො ලොකො සබ්බරූපොව දිසසති,
උපධිසම්බන්ධනො බාලො තමසා පරිවාරිතො;
සසසති විය ධාහති පසසතො නත්ථි කිඤ්චන"නති.

එවඤ්ච පන වත්වා භික්ඛවෙ සත්තා නාම වෙටට විචරනතා නිච්චකාලං අපපමත්තා හුත්වා පුඤ්ඤකම්මමෙව න කරොනති, පමාදිනො හුත්වා පාපකම්මම්පි කරොනති, තසමා වටෙට විචරනතා සුඛම්පි දුකඛම්පි අනුභවනති'නි ධම්මං දෙසෙසි. රාජා සාමාවතියා ගෙහං කිර ඩහායති'නි සුත්වා වෙගෙන ආගචඡනතොපි අදඩෙඩ ඨපාපුණිතුං නාසක්ඛි. ආගනත්වා පන ගෙහං නිබ්බාපෙත්වා උපපන්න බලවදොමනසෙසා අමච්චපරිවුතො නිසීදිත්වා සාමාවතියා ගුණෙ අනුසසරනතොා කසස නු ඛො ඉදං කම්මනති විතනත්වා මාගණ්ඩියාහ කාරිතං භවිසසති'නි ඤත්වා තතො පුච්ඡිහ මානා න කථෙසසති, සනිකං උපාහෙන පුච්ඡිසසාමී'නි විතනත්වා අමචෙව ආහ-අමොහා අහං ඉතො පුබ්බෙ උට්ඨාහ සමුට්ඨාහ ආසඛිත පරිසංකිතොව හොමි සා මෙ නිච්චං ඔතාරමෙව ගවසති ඉදානි පන මෙ චිත්තං නිබ්බුතං භවිසසති සුඛෙන ච සයිතුං ලභිසසාමී'නි. කෙන නු ඛො දෙව ඉදං කම්මං කතනති. මයි සිනෙහෙන කෙනාපි කතං භවිසසති'නි. මාගණ්ඩියා සම්පෙ සිතා තං සුත්වා අඤ්ඤං කො කාතුං සක්ඛිසසති මයා කතං යෙව අහං චූලපිතරං ආණාපෙත්වා කාරෙසිනති ආහ. තං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං මයි සඤාතගො සත්තා නාම නත්ථි පසනනොසම්ි වරං තෙ දමම් අත්තනතා ඤාතිගණං පකකොසා පෙහීති. සා ඤාතකානං සාසනං පහිණී-රාජා මෙ පසනනොසීඝං ආගචඡනතු'නි. රාජා ආගතාගතානං මහන්තං සක්කාරං කාරෙසි. තං සුත්වා තසසා අඤ්ඤාතකාපි ලඤ්ඡං දත්වා මඤ්ඤං මාගණ්ඩියාහ ඤාතකානි ආගචඡිංසු. රාජා තෙ සබ්බෙ ගාහාපෙත්වා රාජඩ්ගණෙ නාහිපපමාණෙන ආවාටෙ ඛණාපෙත්වා තෙ තත්ථ නිසීදාපෙත්වා උපරි පලාලං විකිරාපෙත්වා අග්ගිං දාපෙසි. චම්මසස දඩ්ඪකාලෙ අය නඩ්ගලෙන කසාපෙත්වා ඛණ්ඩාඛණ්ඩං හීරහීරං කාරෙසි. මාගණ්ඩියාහ සරීරතොපි තික්ඛිණෙන සත්ථෙන ඝන ඝනට්ඨානෙසු මංසං උප්පාටෙත්වා තෙලකපාලං උඩනං ආරොපෙත්වා පූපෙ විය ඝජ්ජාපෙත්වා තඤ්ඤව ඛාදාපෙසි. ධම්ම සභාහමපි භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං-අනනුච්ඡවිකං වත එවරූපාහ සඛාසම්පන්නාහ උපාසිකාහ එවරූපං මරණං නති. සත්ථා ආගනත්වා කාහනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාහ සන්නිසින්නානි පුච්ඡිත්වා ඉමාහ නාමානි වුත්තෙ භික්ඛවෙ ඉමසම්ිං අත්තභාවෙ සාමාවතීපමුඛානං ඉත්ථීනං එතං අඵුත්තං පත්තං, පුබ්බෙ කතකම්මසස පන ඵුත්තමෙව එතාහි ලඛනති වත්වා භික්ඛූනෙත්ථ එතාහි පුබ්බෙ කතං ආච්චඛථා'නි ආචික්ඛිතා අතීතං ආහරි,

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ රාජගෙහෙ නිබ්බං අට්ඨ පවෙචකබ්බා භුඤ්ජන්ති. පඤ්චසතා ඉත්ථියා තෙ උපට්ඨහන්ති. තෙසු සත්තජනා භිම්මන්තං ගච්ඡන්ති, එකෙ නදිතීරෙ එකං තිණහරණං අත්ථි තත්ථ ඛානං සමාපජ්ජිත්වා නිසීදන්ති. අථෙකදිවසං රාජා පවෙචකබ්බඩ්ඩං ගතෙසු තා ඉත්ථියො ආදාය උදකකීළං කීළිතුං ගතො. තත්ථ තා ඉත්ථියා දිවසභාගං උදකෙ කීළිත්වා උත්තරිත්වා සීතපීළිතා විසිවෙතුකාමා අමහාකං අගහිකරණට්ඨානං ඔලොකෙථා'ති අපරාපරං විචරන්තියො තං තිණගහණං දිස්වා තිණරාසි'ති සඤ්ඤං ත පරිවාරෙත්වා ඨිතා අගහිං අදංසු. තිණෙසු ඛාදිත්වා පතෙන්තස්ස පවෙචකබ්බං දිස්වා නට්ඨමහා නට්ඨමහා රවං කරිංසු; පවෙචකබ්බො ඛාදති, රාජා ඤත්වා අමෙඝ නාසෙස්සති, සුදඩ්ඩං නං කරිස්සාමා'ති සඤ්ඤා ඉමනා චිමනා ච දාරූනි ආහරිත්වා තස්ස උපරි රාසිං කරිංසු. මහාදාරු රාසි අහොසි. අථ නං ආලිමෙපෙත්වා ඉදානි ඛාදිස්සති'ති පක්කමිංසු. තා පඨමං අසඤ්ඤවතනිකා හුත්වා ඉදානි කම්මනා බජ්ඣිංසු. පවෙචකබ්බං පන අනොතාසමාපත්තියං සකවසහස්සං දාරූනං ආහරිත්වා ආලිමෙපෙත්වා'පි උසුමාකාරමත්තං ගහෙතුං න සක්කොනති. තස්මා සො සත්තමෙ දිවසෙ උට්ඨාය ඝථාසුඛං අගමාසි. තා තස්ස කම්මස්ස කත්තත්තා බහූනි විස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චිත්වා තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන අත්තභාවසතෙ ඉත්ථිභාවෙ නියාමෙන ගෙහෙ ඛාගමානෙ ඛාදිංසු. ඉදං එතාසං පුබ්බකම්මන්ති.

එවං වුත්තෙ භික්ඛූ සත්ථාරං පරිපුච්ඡිංසු-බුද්ධුත්තරා පන භන්තෙ කෙන කම්මෙන බුජ්ඣා ජාතා කෙන මහාපඤ්ඤා කෙන සොතාපත්තිඵලං අධිගතා කෙන පරසං පෙසනකාරිකා ජාතාති. භික්ඛවෙ තස්සෙව රඤ්ඤා බාරාණසියං රජ්ජං කරණකාලෙ සෙච්ච පවෙචකබ්බා ථෙරකං බුජ්ඣාතුකො අහොසි. අථෙකා උපට්ඨායිකා ඉත්ථී කම්බලං පාරුපිත්වා සුවණ්ණසරකං ගහෙත්වා අමහාකං පවෙචකබ්බා එවං ච එවඤ්ච විචරති'ති බුජ්ඣා හුත්වා තස්ස විචරණාකාරං දස්සෙසි. තස්ස නිස්සන්තෙන බුජ්ඣා ජාතා. තෙ පන පවෙචකබ්බඩ්ඩ පඨමදිවසෙ රාජගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා පත්තෙ ගාහාපෙත්වා පාසාසස්ස පූරෙත්වා දාපෙසි. උණ්හෙ පාසාසස්ස පූරෙ පත්තෙ පවෙචකබ්බා පරිවත්තෙත්වා පරිවත්තෙත්වා ගණ්හන්ති. සා ඉත්ථී තෙ තථා කරොන්තෙ දිස්වා අත්තනා සන්තකානි අට්ඨදන්තවලයානි දත්වා ඉධ ඨපෙත්වා ගණ්හථා'ති ආහ. තෙසු තථා කත්වා තං ඔලොකෙත්වා ඨිතෙසු නත්ථි භන්තෙ අමහාකං එතෙහි අඤ්ඤා, තුම්හාකමෙවෙතානි පරිවත්තානි ගහෙත්වා ගච්ඡථා'ති ආහ. තෙ

නානුමූලකපබ්භාරං අභමංසු. අජ්ජා'පි තානි විලසානි අරොනානි එව. සා තසස කම්මසස නිසසන්දෙන ඉදානි තිපිටකධරා මහාපඤ්ඤා ජාතා. පඤ්චකබ්බ්‍රහ්මානං කත උපට්ඨානසස නිසසන්දෙන පන සොතාපත්තිඵලං පත්තා. ඉදම්සසා බුද්ධන්තරෙ කම්මං.

කසසපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ පන එකා බාරාණසිසෙට්ඨිනො ධීතා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය ඇදුසං දහෙත්වා අත්තානං අලඞ්කාරෙ නාති නීසිදි. අථසසා වීසසාසිකා එකා ඛීණසවා භික්ඛුණී තං දට්ඨුං අගමාසි. භික්ඛුණියො හි ඛීණසවා'පි සාසණිකසමයෙ උපට්ඨාක කුලානි දට්ඨුකාමා හොන්ති. තසම්ං පන ඛණෙ සෙට්ඨිධීතාය සන්තිකං කාචි පෙසන කාරිකා නත්ථි, සා වඤ්ඤෙ අසෙ එතං තාව මෙ පසාධනපෙළිකං දහෙත්වා දෙථා'ති ආහ. ථෙරී චිනෙතසි– සචසසා ඉමං ගණ්හිත්වා න දසසාමි, මසි ඇඝාතං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තිසසති, සචෙ පන දසසාමි, පරසස පෙසනකාරිකා හුත්වා නිබ්බත්තිසසති, නිරයසන්තාපතො ඛො පන පරපෙසසභාවොව සෙසෙය්‍යා'ති සා අනුඋදයං පටිච්ච තං දහෙත්වා තසසා අදාසි. තසස කම්මසස නිසසන්දෙන පරෙසං පෙසනකාරිකා ජාතා'ති. පුනෙක දිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–"සාමාවතිපමුඛා පඤ්ච සතා ඉත්ථියා හෙහෙ අගහිනා ඛාදිංසු, මාගන්දියාය ඤාතකා උපරි පලාලගිං දත්වා අයනඩහනලෙ භින්නා, මාගන්දියා පක්ඛ ථිතතෙලෙ පක්ඛා, කෙ නු ඛො එත්ථ ජීවන්ති නාම කෙ මතා නාමා"ති සත්ථා ආහන්ත්වා ඤාසනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ යෙ කෙචි පමත්තා, තෙ වසසසතං ජීවන්තා'පි මතාසෙව නාම, යෙ අපමත්තා තෙ මතා'පි ජීවන්තාපි අමතා සෙව, තසමා මාගන්දියා ජීවන්ති'පි මතා'පි මතා සෙව නාම, සාමාවති පමුඛා මතා'පි ජීවන්ති සෙව නාම, න භික්ඛවෙ අපමත්තා මරන්ති නාමා'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

"අපපමාදෙ අමතපදං පමාදෙ මච්චුනො පදං,
අපමත්තා න මීයන්ති යෙ පමත්තා යථාමතා.
එතං විසෙසතො ඤත්වා අපපමාදමහි පණ්ඩිතා,
අපපමාදෙ පමොදන්ති අරියානං ගොචරෙ රතා.
තෙ ඣායිනො සාතතිකා නිච්චං දළ්හපරක්කමා,
ඵුසන්ති ධීරා නිබ්බාණං යොගක්ඛෙමං අනුත්තර'න්ති.

තත්ථ "අපපමාදෙ"ති පදං මහන්තං අත්ථං දීපෙති මහන්තං අත්ථං ගහෙත්වා තිට්ඨති සකලම්පි හි තෙපිටකං බුද්ධවචනං ආහරිත්වා කථියමානං අපපමාදපදමෙව ඔතරති තෙන වුත්තං "සෙය්‍යථාපි භික්ඛවෙ යානි කානිචි ජඞ්ගමානං පාණිනං පදජාතානි සබ්බානි නාගෙ හත්ථිපදෙ සමොධානං ගච්ඡන්ති හත්ථිපදං තෙසං අග්ගමක්ඛායති යදිදං මහන්තත්තෙනා. එවමෙව ඛො භික්ඛවෙ යෙ කෙචි

කුසලා ධම්මා සබ්බේ තේ අප්පමාදමූලකා අප්පමාදසමාසරණා අප්පමාදෝ තේසං ධම්මානං අග්ගමක්ඛායතී''ති. සෝ පනේස අත්ථතෝ සතියා අවිප්පවාසෝ නාම නිච්චං උපට්ඨිතාය සතියා වේතං නාමං. ''අමතපදන්ති'' අමතං වුච්චති නිබ්බාණං තං හි අජාතත්තා න ජීයති න මීයති තස්මා අමතන්ති වුච්චති. පදන්ති ඉම්නාති පදං, අමතං පාපුණාතී'ති අත්ථෝ; අමතස්ස පදං අමතපදං, අමතස්ස අධිගමූපායෝ'ති වුත්තං හොති. ''පමාදං''ති පමජ්ජනභාවං, මුට්ඨස්සච්චසඛ්ඛාතස්ස සතියා වොස්සග්ගභේදස්සේතං නාමං. මච්චුනෝති මරණස්ස. පදන්ති උපායෝ මග්ගෝ. පමත්තෝ හි ජාතිං නාතිවත්තති ජාතෝ ජීයති චේව මීයති චා'ති පමාදෝ මච්චුනෝ පදං නාම හොති මරණං උපෙති. ''අප්පමත්තා න මීයන්ති''ති සතියා සමන්නාගතා හි අප්පමත්තා න මරන්ති, අජරා මරා හොන්ති'ති න සල්ලක්ඛේතබ්බං, න හි කොචි සත්තෝ අජරෝ මරෝ නාම අත්ථි, පමත්තස්ස පන වට්ටං නාම අපරිච්ඡින්නං, අප්පමත්තස්ස පරිච්ඡින්නං, තස්මා පමත්තා ජාති ආදීහි අපරිමුත්තත්තා ජීවන්තා'පි මතා යේව නාම. අප්පමත්තා පන අප්පමාදලක්ඛණං වඩ්ඪේත්වා ඛිප්පං මග්ගඵලානි සච්ඡි කත්වා දුතියං තතියං අත්තභාවේ න නිබ්බත්තන්ති. තස්මා තේ ජීවන්තා'පි මතා'පි න මීයන්ති යේව නාම. ''යේ පමත්තා යථා මතා''ති යේ පන සත්තා පමත්තා තේ පමාදමරණේන මත්තා යථාහි ජීවිතින්ද්‍රියුපච්ඡේදේන මතා දුරුක්ඛඛීජාදයෝ අපගතවිඤ්ඤාණා තථේව හොන්ති. තේසං තේසංපි හි මතානං විය ඉමේසම්පි දානං දස්සාම සීලං රක්ඛිස්සාම උපොසථකම්මං කරිස්සාමා'ති එක චිත්තම්පි නුපජ්ජති. පබ්බජිතානම්පි ආචරියුපජ්ඣවත්තාදීනි පූරයිස්සාම ධුතඞ්ගාදීනි සමාදියිස්සාම භාවනං වඩ්ඪස්සාමා'ති එකචිත්තම්පි නුපජ්ජති'ති මතේන තේ කිං නානාකාරණං හොන්ති. තේන වුත්තං ''යේ පමත්තා යථාමතා''ති ''එතං විසෙසතෝ ඤත්වා''ති පමත්තස්ස වට්ටභයං නිස්සරණං නත්ථි, අප්පමත්තස්ස අත්ථී'ති එතං විසෙසං විසෙසතොව ඤත්වා, කේ පනේසං විසෙසං ජානන්ති'ති ''අප්පමාදම්හි පණ්ඩිතා'' යේ පණ්ඩිතා මේධාවිනෝ සපඤ්ඤා අත්තභාවා අප්පමාදේ ඨත්වා අප්පමාදං වඩ්ඪේන්ති, තේ එවං විසෙසකාරණං ජානන්ති. ''අප්පමාදේ පමොදන්ති''ති තේ එවං ඤත්වා තස්මිං අත්තභාවා අප්පමාදේ පමොදන්ති පහංසිතමුඛා තුට්ඨපහට්ඨා හොන්ති. ''අරියානං ගොචරරතා''ති තේ එවං අප්පමාදේ පමොදන්තා ඉමං අප්පමාදං වඩ්ඪේත්වා අරියානං බුද්ධපච්චේකබුද්ධසාවකානං ගොචරසඞ්ඛාතේ චතුසතිපට්ඨානාදිභේදේ සත්තතිංස බොධපක්ඛියධම්මේ නවවිධ ලොකුත්තරධම්මේ ච රතා නිරතා අභිරතා හොන්තීති අත්ථෝ. ''තේ ඛීණාසවා''ති තේ අප්පමත්තා පණ්ඩිතා අට්ඨ සමාපත්තිසඞ්ඛා තේන ආරම්මණූපනිජ්ඣානේන විපස්සනාමග්ගඵලසඞ්ඛා තේන

ලකඛණූපනිජ්ඣානෙන චාති දුවිධෙනාපි ඣානෙන ඣායිනො. "සාතතිකා"ති අභිනීහාරමණතො පට්ඨාය යාව අරහත්තමග්ගා සතතං පවත්තකායිකචෙතසිකවීරියා. "නිච්චං දළහපරක්කමා"ති සන්තං පුරිසත්ථාමෙන පුරිසවීරියෙන පුරිසපරක්කමෙන පත්තබ්බං තං අපාපුණිතුං විරියස්ස සත්ථානං න භවිස්සතී'ති එවරූපෙන විරියෙන අන්තරා අනොසක්කිතුං නිච්චපවත්තිතෙන දළහපරක්කමෙන සමන්නාගතා. "ඵුසන්ති'ති එත්ථ චෙ ඵුසනා ඛුණ්ඵුසනා විපාකඵුසනා ච, තත්ථ චත්තාරෝ මග්ගා ඛුණ්ඵුසනා නාම, චත්තාරි ඵලානි විපාකඵුසනා නාම, තෙසු ඉධ විපාකඵුසනා අධිප්පෙතා. අරියඵලෙන නිබ්බාණං සච්ඡිකරොන්තා ධීරා පණ්ඩිතා නාම විපාක ඵුසනාය ඵුසන්ති නිබ්බාණං සච්ඡිකරොන්ති. "යොගක්ඛෙමං අනුත්තරන්ති" යෙ චත්තාරෝ ඵොගා මහාජනං වෙරෙට ඔසිදුපෙන්ති, නෙඝි ඛෙමං නිබ්භයං, සබ්බනි ලොකිය ලොකුත්තරධම්මෙඝි සෙට්ඨත්තා අනුත්තරන්ති. ඉඛ දෙසනාපරියොසානෙ ඛහූ සොතා පන්නාදයො අහෙසුං දෙසනා මහාජනස්ස සාථ්ථිකා ජාතා'ති.

සාමාවතියා මාගණ්ඩියාය ච මරණපරිදීපිත උදෙනි වත්ථු.

"උට්ඨානවතො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො කුම්භඝොසකං ආරබ්භ කථෙසි. රාජගහස්මිං කිර රාජගහ සෙට්ඨිනො ගෙහෙ අතිවාතකරොගො උපජ්ජි. තස්මිං උපපන්නෙ මක්ඛිකා ආදිං කත්වා යාව ගාවො පඨමං තිරච්ඡානගතා මරන්ති, තතො දුසකම්මකරා, සබ්බපච්ඡා ගෙහසාමිකා. තස්මා සො රොගො සබ්බපච්ඡා සෙට්ඨිං ච ජායඤ්ච ගණ්හි. නෙ රොගට්ටා පුත්තා සන්තිකෙ ඨිතං ඔලොකෙත්වා අසුසුණණණි නෙත්තෙඝි තං අහංසු. තාත ඉමස්මිං කිර රොගෙ උපපන්නෙ භිත්තිං භින්දිත්වා පලාතා ජීවිතුං ලභන්ති, ත්වං අම්හෙ අනොලොකෙත්වා පලායිත්වා ජීවන්තා පුන අගන්ත්වා අසුකට්ඨානෙ නාම චත්තාලීසඛනකොටි යො නිදහිත්වා ඨපිතා, තා උද්ධරිත්වා ජීවිකං කප්පෙස්සසී'ති. සො තෙසං වචනං සුත්වා රොදමානො මාතාපිතරෙ වන්දිත්වා මරණභයභීතා භිත්තිං භින්දිත්වා පලායිත්වා පබ්බතන්තරං ගන්ත්වා වාදස වස්සානි තත්ථ වසිත්වා පච්චාගඤ්ඡි. අථ නං දහරකාලෙ ගන්ත්වා පරිළාහකසමසුඛකාලෙ ආගන්තුතා න කොච් සඤ්ජානි. සො මාතාපිතූහි දිනනයඤ්ඤුවසෙන ඛනට්ඨානං ගන්ත්වා ඛනයස්ස අරොගභාවං ඤත්වා විනොසි"මං න කොච් සඤ්ජානාති සවාහං ඛනං උද්ධරිත්වා වලඤ්ජිස්සාමි එකෙන දුග්ගතෙන නිධිං උද්ධරෙ'ති මං ගහෙත්වා විහෙඨෙය්‍යුං ඝාතනාහං භතිං කත්වා ජීවිස්ස"න්ති. අථෙකං පිලොතිකං නිවාසෙත්වා අත්තා කොච් ඔතාරෙන අත්තීකොති පුච්ඡ නෙතා ඔතරිත්වීං පාපුණී. අථ නං ඔතරා දිස්වා සබෙ අම්හාකං

එකං කම්මං කරියසසි. භත්තවේතනං තෙ දසසාමා'ති ආහංසු කිං කම්මං නාමා'ති. පඛොඛන වොදන කම්මං. සවෙ හි උසසහසි පාතොව උට්ඨාය නාතා උට්ඨහථ, සකවානි ගණ්හථ, ගොණෙ යොජෙථ, හත්ථසසානං තිණත්ථාය ගමනවෙලා අම්මා තුමහපි උට්ඨහථ, යාගුං පවථ, භත්තං පවථා'ති විවරිත්වා ආරොචෙසි'නි. සො සාධූ'නි සම්පටිච්ඡි. අථසස වසනත්ථාය එකං ඝරං අදංසු. සො දෙව සිකං තං කම්මං අකාසි. අථසස එකදිවසං රාජා බිම්බිසාරෙ සද්ධ මසොසාසි, සො පන සබ්බරවඤ්ඤූ අහොසි. තසමා මහාධනසස පුරිසසස සදදෙ'නි ආහ. අථසස සන්තිකෙ ඨිතා එකා පරිවාරිකා රාජා යං වා තං වා න කථෙසසති ඉදං මයා සුතුං වට්ටති'නි විනෙත්වා ගවිඝ නාව එතං ජානාහි'නි එකං පුරිසං පෙසෙසි. සො තවගෙන ගන්ත්වා තං දිසවා ආගන්ත්වා එකො භතකානං සන්තිකාරකො කපණ මිනුසෙසා එසෙ'නි ආරොචෙසි. රාජා තසස වචනං සුත්වා තුණ්හි හුත්වා දුතියදිවසෙ'පි තතියදිවසෙ'පි තං තසස සද්දං සුත්වා තථෙව වාහ. සෝ'පි පරිවාරිකා තථෙව විනෙත්වා පුනපපුනං පෙසෙත්වා කපණමනුසෙසා'නි වුත්තෙ විනෙනසි-රාජා කපණමනුසෙසා එසෙ'නි වචනං සුත්වා'පි න සද්දහති, පුනපපුන මහාධනසස පුරිස සෙසස සදදෙ'නි වදති, භවිතබ්බමත්ථ කාරණෙන ඨථාසභාවතො එතං සුතුං වට්ටති'නි සා රාජානං ආහ-දෙව අහං සහසසං ලභමානා ධීතරං ආදාය ගන්ත්වා එතා ධනං රාජකුලං පවෙසෙසසා මී'නි. රාජා තසසා සහසසං දුපෙසි. සා තං ගහෙත්වා ධීතරං එකං මලිනවත්ථුකං වත්ථං නිවාසාපෙත්වා තාය සද්ධිං රාජදෙහතො නික්ඛමිත්වා මග්ගපටිපන්නා විය භතකවීථිං ගන්ත්වා එකං ඝරං පවිසිත්වා අම්ම මයං මග්ගං පටිපන්නා එකාහවිහං ඉධ වසිත්වා ගමිසසාමා'නි ආහ. අම්ම බහූනි ඝරමානුසකානි, න සක්කා ඉධ වසිතුං, එතං කුම්භකාරසකසස ගෙහං තුච්ඡං, තත්ථ ගච්ඡ ථා'නි, සා තත්ථ ගන්ත්වා සාමි මයං අඩිකා, එකාහවිහං වසිසසා මා නි වත්වා තෙන පුනපපුන පරික්ඛිත්තා'පි සාමි අජෙජකදිවස මත්තං වසිත්වා පාතොව ගමිසසාමා'නි නික්ඛමිතුං න ඉච්ඡි සා තත්ථෙව වසිත්වා පුන දිවසෙ තසස අරඤ්ඤගමනවෙලාය සාමි තව නිවාපං දත්වා යාගි ආහාරං තෙ පචිසසාමී'නි වත්වා අලං අහමෙව පචිත්වා භුඤ්ජිසසාමී'නි වුත්තෙ පුනපපුන නිබන්ධිත්වා තෙන දිනෙන ගහිතමත්තකෙ ඔව කත්වා අනතරාපණතො භාජනානි චෙව පරිසුද්ධතණ්ඩුලාදිනි ච ආහාරාපෙත්වා රාජකුලෙ පවනනියාමෙන සුපරිසුද්ධං ඔදනං සාදුරසානි ච වෙ තීණි සූපව්‍යඤ්ජනානි පචිත්වා තසස අරඤ්ඤතො ආගතසස අදාසි අථ නං භුඤ්ජිත්වා මුදුචිත්තතතං අ පනනං සාමි කිලනතමහ එකාහවිහං ඉඛෙව හොමා'නි ආහ. සො සාධූති සම්පටිච්ඡි. අථසස සාපමපි පුන දිවසෙ'පි මධුරභත්තං පචිත්වා අදාසි. මුදුචිත්තතඤ්චසස ඤත්වා සාමි කතිපාහං ඉඛෙව වසිසසාමා'නි තත්ථ වසමානා නික්ඛණෙන සදිසන තසස මඤ්චපාණං ඔලුබ්බා අටනියං තදං තහං ඡඩ්ඩෙත්වා මඤ්චං තස්මිං ආගන්ත්වා

නිසිනානමත්තෙ හෙට්ඨා ඔලම්බි. සො කසම්ා අයං මඤ්ඤා එවං ජිජ්ජිත්වා ගතොා'නි ආහ. සාම් දහරදාරකෙ ච.රෙතුං න සකොාමි, ආනෙත්වා ආගතත්වා එත්තෙව නිපතනති'නි. අම්ම ඉදං මෙ දුක්ඛං තුම්හ නිසාය ජාතං අහං හි පුබ්බෙ කත්ථචි ගච්ඡතොා වාරං පිදහිත්වා ගච්ඡාමි'නි. කිං කරොාමි තාත වාරෙතුං න සකොාම්'නි. සා ඉමිනාව නියාමෙන වෙ තයො දිවසෙ ජිණ්ණිත්වා තෙන උජ්ඣාසිත්වා ඛිසිත්වා වුච්චමානා'පි තථෙව වත්වා පුන එකවෙරජ්ඣුකෙ ඨපෙත්වා සෙසෙ ජිණ්ණිත්වා, තං දිවසං තස්මිං නිසිනනාමත්තෙ යෙව සබ්බං වාණං භූමියං පති, සීසං ජනතුකෙහි සද්ධිං එකතොා අභොාසි. සො උට්ඨාය කිඤ්චරොම් ඉදානි කුහිං ගම්ිස්සාම් නිපජ්ජනමඤ්චස්සාපි තුම්හහි අස්සාම්හකා කතොාමහි'නි ආහ. තාත කිං කරොම් පටිවිස්සකදාරකෙ වාරෙතුං න සකොාම් හොතු මා චින්තයි ඉමාය වෙලාය කුහිං ගම්ිස්සසි'නි ධිතරං ආමන්තෙත්වා, අම්ම තව ඤාති කස්ස නිපජ්ජනොකාසං කරොහි'නි. සා එකපස්සෙ සයිත්වා ඉඛා ගච්ඡ සාමි'නි ආහ. ඉතරා'පි නං ගච්ඡ තාත භගිනියා සද්ධිං නිපජ්ජාති වදෙසි. සො තාය සද්ධිං එකමඤ්චෙ නිපජ්ජිත්වා, තං දිවසං යෙව සද්ධිං අකාසි. කුමාරිකා පරොදි, අථ නං මාතා පුච්ඡි කිං අම්ම රොදසි'නි. අම්ම ඉදං නාම ජාතුනති. අම්ම කිං සක්කා කාතුං තයා'පි එකං භත්තාරං ඉම්නාපෙකං පාදපරිචාරිකං ලද්ධුං වට්ටති'නි තං ජාමාතරං අකාසි. තෙ සමග්ගවාසං වසිංසු. සා කතිපාහච්චයෙන රඤ්ඤා සාසනං පහිණි–භතකවිවියං ඡණං කරොනතු, යස්ස ඝරෙ ඡණෙ න කරිය්යති, තස්ස එත්තකා නාම දණ්ඩා'නි ඝොසනං කාරෙතු'නි. රජා තථා කාරෙසි. අථ නං සස්සු ආහ–තාත භතක විවියං රාජාණය ඡණෙ කත්තබ්බා ජානතා කිං කරොම්ා'නි. අම්ම අහං භතිං කාරානෙතාපි ජීවිතුං න සකෙකාම්, කිං කරියස්ාම්'නි. තාත ඝරාවාසං වසනතා නාම ඉණම්පි ගණ්හනති. රඤ්ඤා ආණා අකාතුං න ලබ්භා, ඉණ නාම යෙන කෙනචි උපායෙන මුච්චිතුං සක්කා. ගච්ඡ කුතොාචි එක වෙ කහාපණෙ ආහරා'නි ආහ. සො උජ්ඣායනතා ගන්ත්වා චත්තාළිසකොටිධනට්ඨානතො එකමෙව කහාපණං ආහරි. සා තං කහාපණං රඤ්ඤා පෙසෙත්වා අත්තනා කහාපණෙන ඡණං කත්වා පුන කතිපාහච්චයෙන තථෙව සාසනං පහිණි, පුන රාජා තථෙව ඡණං කරොනතු. අකරොනතානං එත්තකා දණ්ඩාති ආණාපෙසි. පුන'පි සො තාය තථෙව වත්වා නිපජ්ජිත්වා ගන්ත්වා තයො කහාපණෙ ආහරිත්වා අදාසි. සා තෙ'පි කහාපණෙ රඤ්ඤා පෙසෙත්වා පුන කතිපාහච්චයෙන සාසනං පහිණි–"ඉදානි පුරිසස පෙසෙත්වා ඉමං පක්කොාසාපෙතු"නි. රාජා පෙසෙසි පුරිසා ගන්ත්වා කුම්භඝොසකා නාම කතරොා'නි පුච්ඡිත්වා පරියෙසනතා තං දිස්වා එහමෙහා රාජා තං පක්කොාසතී'නි ආහංසු. සො ඝිතොා න මං රාජා ජානාති'නි අදිනි වත්වා ගනතුං න

ඉච්ඡි. අථ නං බලකාරෙන හත්ථාදිසු ගහෙත්වා කඩ්ඪිංසු. සා ඉත්ථී තෙ දිස්වා අරෙ දුට්ඨදුබ්බිනීතා, මම ජාමාතරං හත්ථාදිසු ගහෙතුං අනුවත්තිකා'ති තජෙත්වා එහි තාත මා භාසි රාජානං දිස්වා තව හත්ථාදිසු ගාහකානං හත්ථෙෙව ඡින්දාපෙයසාම්'ති ධීතරං ආදාය පුරතො ගුත්වා රාජගෙහං පත්වා වෙසං පරිවත්තෙත්වා සබ්බාලඞ්කාර පතිමණ්ඩිතා එකමන්තං අට්ඨාසි. ඉතරම්පි පරිකඩ්ඪිත්වා ආණාපිංසුෙය වානි අථ නං වන්දිත්වා ධීතා රාජා ආහ "තවං කුම්භඝොසකො නාමා"ති. ආම දෙව. "කිං කාරණා මහඩනං වඤ්චෙත්වා ඛාදසී"ති. කුෙතා මෙ දෙව ධනං භතිං කත්වා ජීවිස්සාම්'ති. මා එවං කරි කිං අමෙහ වඤ්චසි'ති. න වඤ්චෙම් දෙව නත්ථි මෙ ධනන්ති. අථස්ස රාජා තෙ කහාපණෙ දත්වා "ඉමෙ කස්ස කහාපණා'ති ආහ. සො සඤ්ජානිත්වා "අහො හතොමහි කථනනුඛො ඉමෙ රඤ්ඤා හත්ථං පත්තා"ති ඉතා චිතා ච ඔලොකෙතෙත්වා නා වෙපි මණ්ඩිත පසාධිතා ගබ්භවාර මූලෙ ඨිතා දිස්වා භාරියං වතිදං කම්මං ඉමාහි රඤ්ඤා පයොජිතාති භවිතබ්බන්ති චින්තෙසි. අථ නං රාජා "වදෙහි හො කස්මා එවං කරොසි"ති ආහ. නිස්සඝා මෙ නත්ථි දෙවාති. මාදිසො නිස්සඝා න වට්ටති'ති. කල්‍යාණං දෙව සචෙ මෙ දෙවො නිස්සඝා හොති'ති. හොම් හො කිත්තකෙනෙත ධනෙනාති, චත්තාළිසකොටිධො දෙවා'ති. කිං ලද්ධුං වට්ටති'ති. සකටානි දෙවා'ති. රාජා අනෙකසතානි සකටානි යොජාපෙත්වා පඤ්ඤත්වා තං ධනං ආහරාපෙත්වා රාජඛත්තණ්ඩාසිං කාරෙත්වා රාජගහවාසිනා සන්නිපාතෙත්වා අත්ථි කස්සචි ඉමස්මිං නගරෙ එත්තකං ධනන්ති පුච්ඡිත්වා නත්ථි දෙවා'ති. කිං පනස්ස කාතුං වට්ට'තීති. සක්කාරං. දෙවා'ති වුත්තෙ මහාසෙත්තෙන සක්කාරෙන තං සෙට්ඨිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ධීතරං දත්වා තෙන සද්ධිං සත්තු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා හතෙත්ථ පස්සථිමං පුරිසං, එවරූපා ධිනිමා නාම නත්ථි, චත්තාළිසකොටිවිභවා හොතෙත්වාපි උබ්බිල්ලා විතාකාරං වා අසම්මානමත්තං වා න කරොති, කපණෙ විය පිලොතිකං නිවාසෙත්වා භතකවීථියං භතිං කත්වා ජීවතෙත්වා මයා ඉමිනා නාම උපායෙන ඤාතො, ජානිත්වා ච පන පක්කොසිත්වා සබ්බභාවං සම්පටිවිජ්ඣාපෙත්වා තං ධනං ආහාරාපෙත්වා සෙට්ඨිට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ධීතා චස්ස මයා දින්නා, හතෙත්ථ මයා ච එවරූපා ධිනිමා න දිට්ඨපුබ්බා'ති ආහ. තං සුත්වා සත්ථා එවං ජීවන්තස්ස ජීවිතං ධම්මිකං ජීවිතං නාම මහාරාජ චොරිකාදිකම්මං පන ඉධ ලොකෙ ච පිලෙති, පරලොකෙ ච තතො නිදුනං සුඛං නාම නත්ථි, පුරිසස්ස හි ධනපාරිපූරිඤ්ඤකාලෙ භතිං වා කත්වා ජීවිකමෙව ධම්මිකං ජීවිතං නාම, එවරූපස්ස හි විරියසම්පන්නස්ස සති සම්පන්නස්ස කායවාචානි පරිසුද්ධකම්මස්ස සඤ්ඤතස්ස නිසම්මකාරිනො කායාදීහි සංයුත්තස්ස ධම්මජීවිතං ජීවන්තස්ස සති අවිප්පවාසෙ ඝිතස්ස ඉස්සරියං වඩ්ඪතීති යෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

උට්ඨානවතෝ සතිමතෝ සුචිකම්මස්ස නිසම්ම කාරිනෝ,
සඤ්ඤතස්ස ච ධම්මජීවිනෝ අප්පමත්තස්ස යසෝ'භි වඩ්ඪතී'ති.

තත්‍ථ "උට්ඨානවතෝ"ති උට්ඨානවීරියවන්තස්ස. "සතිමතෝ"ති සතිසම්පන්නස්ස. සුචිකම්මස්සා"ති නිදොසෙහි නිරපරාධෙහි කායකම්මාදීහි සමන්නාගතස්ස. "නිසම්ම කාරිනෝ"ති එවං වෙ හවිස්සති එවං කරිස්සාමී'ති වා ඉමස්මිං කම්මෙ එවං කතෙ ඉදං නාම භවිස්සති'ති වා එවං නිදානං සල්ලක්ඛෙත්වා රොගතිකිච්ඡනං විය සබ්බකම්මානි නිසාමෙත්වා උපධාරෙත්වා කරොන්තස්ස. "සඤ්ඤතස්සා' ති කායාදීහි සංයතස්ස නිච්ඡුද්දස්ස. "ධම්මජීවිනෝ"ති අගාරිය ධස්ස තුලාකූටාදීනි වජ්ජෙත්වා කසිගොරක්ඛාදීහි අනගාරිකස්ස වෙජ්ජකම්මදූතකම්මාදීනි වජ්ජෙත්වා ධම්මෙන සමෙන භික්ඛාචරි යාය ජීවිකං කප්පෙන්තස්ස. "අප්පමත්තස්සා"ති අවිප්පවුත්ථසතිනො. "යසොභිවඩ්ඪතී'ති ඉස්සරියභොගසම්මානසඛ්ඛාතො වෙව කිත්ති වණ්ණසඛ්ඛාතො ච යසෝ'භි වඩ්ඪතීති. ගාථාපරියොසානෙ කුම්භ ඝොසකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතා පත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු. එවං මහාජනස්ස සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතා'ති.

කුම්භඝොසක වත්ථු.

උට්ඨානෙනාප්පමාදෙනා 'ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො චූලපන්ථකත්‍ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. රාජගහෙ කිර ධන සෙට්ඨි කුලස්ස ධීතා වයප්පත්තකාලෙ මාතාපිතූහි සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ අති විය රක්ඛියමානා යොබ්බනමදමත්ත තාය පුරිසලොලා හුත්වා අත්තනො දාසෙනෙව සද්ධිං සන්ථවං කත්වා අඤ්ඤෙපි මෙ ඉදං කම්මං ජානෙය්‍යුන්ති හිතා එව මාහ–"අම්හෙහි ඉමස්මිං ඨානෙ න සක්කාවසිතුං, සචෙ මෙ මාතා පිතරෝ ඉමං දොසං ජානිස්සන්ති ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං මං කරිස්සන්ති විදෙසං ගන්ත්වා වසිස්සා මා"ති තෙ හත්ථසාරං ගහෙත්වා අඟනවාරෙන නික්ඛම්ම්ත්වා යත්ථ වා තත්ථ වා අඤ්ඤෙහි අජානිඝට්ඨානං ගන්ත්වා වසිස්සාමා'ති උභොපි අගමංසු. තෙසං එකස්මිං ඨානෙ වසන්තානං සංවාසමන්වාය තස්සා කුච්ඡිස්මිං ගබ්භො පතිට්ඨාසි සා ගබ්භ පරිපාකමාගම්ම තෙන සද්ධිං මන්තෙසි "ගබ්භො මෙ පරිපාකං ගතො ඤාතිබන්ධවරහිතෙ ඨානෙ භබ්භවුට්ඨානං නාම උහින්නම්පි අම්හාකං දුක්ඛාවහං කුලගෙහ මෙව ගච්ඡාමා'ති. සො සචාහං තත්ථ ගන්ත්‍වාසාමි ජීවිතං මෙ නත්ථී'ති භයෙන අජ්ජ ගච්ඡාම සෙඩ ගච්ඡාමා'ති දිවසෙ අතික්කාමෙසි. සා

විනෙතසි–"අයං බාලෝ අත්තනෝ දෙසමහන්නතාය ගන්තුං න උස්සහති මාතාපිතරෝ නාම එකන්තාභිතා අයං ගච්ඡතු වා මා වා අහං ගමියසාමී"ති. සා තසමිං ගෙහා නික්ඛන්තෙ ගෙහපරිභෝගං පටිසාමෙත්වා අත්තනෝ කුලඝරං ගමනසාවං අනන්තර ගෙහවාසිනං ආරොචෙත්වා මග්ගං පටිපජ්ජි. සොපි ඝරං ආගන්ත්වා තං අදිස්වා පටිවිස්සකෙ පුච්ඡිත්වා කුලඝරං ගතා'නි සුත්වා වෙගෙන අනුබන්ධිත්වා අන්තරාමග්ගෙ සම්පාපුණි, තස්සාපි තත්තෙව ගබ්භ වුට්ඨානං අහොසි, සො කිං ඉදං භද්දෙ'නි පුච්ඡි, සාමි එකො පුත්තෙතා ජාතො'ති. ඉදානි කිං කරිස්සාමා'නි. යස්සත්ථාය මයං කුලඝරං ගච්ඡෙය්යාම තං කම්මං අන්තරාව නිප්ඵන්නං ගන්ත්වා කිං කරිස්සාම නිවත්තාමා'නි වෙ'පි එකච්ඡන්නා භුත්වා නිවත්තිංසු. තස්ස ච දූර කස්ස පඤ්ඤා ජාතත්තා පඤ්චකො'ති නාමං කරිංසු. තස්සා න චිරෙ නෙව අපරො'පි ගබ්භො පතිට්ඨහි, සබ්බං පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙ තබ්බං, තස්සපි දූරකස්ස පඤ්ඤ ජාතත්තා පඨම ජාතස්ස මහාපඤ්ඤ කො'ති නාමං කරිත්වා ඉතරස්ස චූලපඤ්ඤකො'නි නාමං කරිංසු, තෙ වෙ'පි දූරකෙ ගහෙත්වා අත්තනො වසනට්ඨානමෙව ගතා, තෙසං තත්ථ වසනත්තානං මහාපඤ්ඤදූරකා අපරභාගෙ දූරකෙ චූලපිතා මහාපිතා'නි අය්‍යකො අය්‍යකා'නි වදනෙත සුත්වා මාතරං පුච්ඡි "අම්ම අපරභාගෙ දූරකා අය්‍යකො අය්‍යකා'නි වදන්ති අම්හාකං ඤාතකා නත්ථි"ති. අම නාත තුම්හාකං එත්ථ ඤාතකා නත්ථි රාජගහනගරෙ පන වො ධන සෙට්ඨි නාම අය්‍යකො, තත්ථ අම්හාකං බහූ ඤාතකා'නි. කස්මා තත්ථ න ගච්ඡාම අම්මා'නි. සා අත්තනො අගමනකාරණං පුත්තස්ස අකථෙත්වා පුත්තෙනස්ස පුනප්පුන කථෙ නෙනස්ස පුත්තපිතරං ආහ "ඉමෙ මං දූරකා අතිවිය කිලමෙන්ති කිං නො මාතාපිතරො දිස්වා මංසං ඛාදිස්සන්ති එහි දූරකානා අය්‍යකකුලං දස්සෙස්සාමා"ති. අහං සම්මුඛිභවිතුං න සක්ඛිස්සාමි තං පන නයිස්සාමී'නි. සාධු ඉමෙන කෙනචි උපායෙන දූරකානං අය්‍යකකුලමෙව දට්ඨුං වට්ටතී'නි වෙ'පි ජනා දූරකෙ ආදාය අනුපුබ්බෙන රාජගහං පත්වා නගරවාරෙ එකිස්සා සාලාය වසිත්වා දූරකමාතා වෙ දූරකෙ ගහෙත්වා ආගන්තුභාවං මාතාපිතූනං ආරොචාපෙසි. තෙ තං සාසනං සුත්වා සංසාරෙ විචරන්තානං න පුත්තෙතා න ධීතා භූතපුබ්බා නාම නත්ථි, තෙ අම්හාකං මහා පරාධිකා, න සක්කා තෙහි අම්හාකං චක්ඛුපථෙ ඨාතුං, එත්තකං නාම ධනං ගහෙත්වා වෙ'පි ජනා එාසුකට්ඨානං ගන්ත්වා ජීවන්තු, දූරකෙ පන ඉධ පෙසෙන්තූ'නි තෙ ධනං දත්වා දූතං පාහෙසුං. තෙ තෙහි පෙසිතං ධනං ගහෙත්වා දූරකෙ ආගන්තුකානං සෙවනත්ථෙ දත්වා පහිණිංසු, දූරකා අය්‍යකකුලෙ වඩ්ඪන්ති. තෙසු චූලපඤ්ඤකො අතිදහරො මහාපඤ්ඤකො පන අය්‍යකෙන සද්ධිං දසබලස්ස ධම්මකථං සොතුං ගච්ඡති, තස්ස නිච්චං සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡන්තස්ස

පබ්බජ්ජාය චිත්තං නම්, සෝ අය්‍යකං ආහ "සචේ මං අනුජානෙය්‍යාථ අහං පබ්බජෙය්‍යං"ති. කිං වදෙසි තාත සකලලොකස්ස'පි මෙ පබ්බජ්ජා තෙව පබ්බජ්ජ හදයිකා සචෙ සකෙකාසි පබ්බජ්ජාති'ති තං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා කිං ගහපති දූරකො තෙ ලඩ්ඩො'ති වුත්තෙ "ආම භන්තෙ අයං මෙ නත්තා තුම්හාකං සන්තිකෙ පබ්බජිතුකාමො"ති ආහ. සත්ථා අඤ්ඤතරං පිණ්ඩචාරිකං භික්ඛුං ඉමං දූරකං පබ්බාජෙහී'ති ආණාපෙසි. ථෙරො තස්ස තච්පඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා පබ්බාජෙසි, සො ඛිප්පං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා පරිපුණ්ණවස්සො උපසම්පදං ලභිත්වා යොනිසොමනසිකාරෙ කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පාපුණි. සො ඛීණාසවෙන ඵලසුඛෙන විහරන්තෙනෙව චින්තෙසි–"සක්කා නු ඛො ඉදං සුඛං චූලපණ්ථකස්ස දාතුං"ති. තතො අය්‍යකසෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එවමාහ–"මහාසෙට්ඨි සචෙ අනුජානෙය්‍යාථ අහං චූලපණ්ථකං පබ්බාජෙය්‍ය"න්ති. පබ්බාජෙථ භන්තෙ'ති. සෙට්ඨි කිර සාසනෙ ච සුප්පසන්නො කතරට්ඨාය වො එතෙ පුත්තා'ති සුච්ඡමානො ච පලාත ධිතායා'ති වත්තුං ලජ්ජති, තස්මා සුඛෙනෙව තෙසං පබ්බජ්ජං අනුජානි, ථෙරො චූලපණ්ථකං පබ්බාජෙත්වා සිලෙසු පතිට්ඨාපෙසි. සො පබ්බජිත්වා ච දණ්ඩො අහොසි.

"පදුමං යථා කොකනදං සුගන්ධං
පාතො සියා ඵුල්ල'මවීතගන්ධං,
අඞ්ගීරසං පස්ස විරොචමානං
තපන්තං ආදිච්ච මිවන්තලික්ඛෙ"ති

ඉමං එකං ගාථං චතූහි මාසෙහි ගණ්හිතුං නාසක්ඛි. සෝ කිර කස්සප සම්මාසම්බුද්ධකාලෙ පබ්බජිත්වා පඤ්චුත්වා සුත්වා අඤ්ඤතරස්ස දහි භික්ඛුනො උද්දෙසගහනකාලෙ පරිහාසකෙළිං අකාසි. සෝ භික්ඛු තෙන පරිහාසෙන ලජ්ජිතො නෙව උද්දෙසං ගණ්හි න සජ්ඣායමකාසි. තෙන කම්මෙනායං පබ්බජිත්වා දණ්ඩො ජාතො, ගහිතපදං උපරිපදං ගණ්හන්තස්ස නස්සති, තස්ස ඉමමෙව ගාථං ගහෙතුං වායමන්තස්ස චත්තාරො මාසා අතික්කන්තා, අථ නං මහාපණ්ථකො ආහ–"පණ්ථක තවං ඉමස්මිං සාසනෙ අභබ්බා චතූහි මාසෙහි එකං ගාථම්පි ගහෙතුං න සක්කොසි, පබ්බජිත කිච්චං පන කථං මත්ථකං පාපෙස්සසි නික්ඛම ඉතො ච්භාරා"ති නික්කඩ්ඪි. චූලපණ්ථකො බුද්ධසාසනෙ සිනෙහෙන ගිහීභාවං න පත්ථෙති. තස්මිං ච කාලෙ මහාපණ්ථකො භත්තුද්දෙසකො හොති. ජීවකො කොමාර භච්චො බුද්ධං මාලාගන්ධවිලෙපනං ආදාය අත්තනො අම්බවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං පූජෙත්වා ධම්මං සුත්වා උට්ඨායාසනා දසබලං වන්දිත්වා මහාපණ්ථකං උපසඞ්කමිත්වා කිත්තකා භන්තෙ සත්ථුසන්තිකෙ භික්ඛූ'ති පුච්ඡි. පඤ්චමත්තානි භික්ඛුසතානී'ති. සෙ භන්තෙ බුද්ධපමුඛානි

පඤ්ච භික්ඛුසතානි ආදාය අම්හාකං නිවෙසනෙ භික්ඛං ගණ්හථා'ති. උපාසක චූලපන්ථකො නාම දණ්ඩා අව්රුළ්හි ධම්මෙමා, තං ඨපෙත්වා සෙසානං නීමන්තනං පරිච්ඡාම්'ති ථේරා ආහ. තං සුත්වා චූලපන්ථකො චින්තෙසි-ථේරා එත්තකානං භික්ඛූනං නිමන්තණං පරිච්ඡින්නෙ මං බාහිරං කත්වා පරිච්ඡින්දති, නීයසංසයං මයහං ඣානිකස්ස මයි චිත්තං භින්නං භවිස්සති, කිං දානි මයහං ඉමිනා සාසනෙන ගිහී හුත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කරොන්තා ජීවිස්සාම්'ති. සො පුන දිවසෙ පාතොව විහාරං පාවිසි. සත්ථා පච්චූසකාලෙ යෙව ලොකං ඔලොකෙන්තො ඉමං කාරණං දිස්වා පඨමතරං ගන්ත්වා චූලපන්ථකස්ස ගමනමග්ගෙ චාරකොට්ඨකෙ වඩ්ඪමානෙ අට්ඨාසි. චූලපන්ථකො ගච්ඡන්තො සත්ථාරං දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා වන්දි. අථ නං සත්ථා කහං පන ත්වං චූලපන්ථක ඉමාය වෙලාය ගච්ඡසි'ති ආහ. භාතා මං භණ්ඩන්ත නීකඩ්ඪි'ති, තෙනාහං විහාරං ගච්ඡාම්'ති. චූලපන්ථක තව පබ්බජ්ජා නාම මම සන්තිකා, භාතරා නීකඩ්ඪිතො කසමා මම සන්තිකං නාගඤ්ඡි, එහි කිණ්ඩෙත්වා ගිහිභාවෙන මම සන්තිකෙ භවිස්සසි'ති වත්ථකාංකිත්තලෙන පාණිනා තං සිරසම්හි පරාමසිත්වා ආදාය ගන්ත්වා ගන්ධකුටිපමුඛෙ නිසීදාපෙත්වා චූලපන්ථක පුරත්ථාභිමුඛො හුත්වා ඉමං පිලොතිකං "රජොහරණං රජොහරණං" ත්වි පරිමජ්ජන්තො ඉඛෙව හොහි'ති ඉඞ්ගියා අභිසඞ්ඛතං පරිසුද්ධං පිලොතිකං දත්වා කාලෙ ආරොචිතෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ජීවකස්ස ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි. චූලපන්ථකොපි සූරියං ඔලොකෙන්තො තං පිලොතිකං "රජොහරණං රජොහරණං"ත්වි පරිමජ්ජන්තො නිසීදි. තස්ස තං පිලොතිකඛණ්ඩං පරිමජ්ජන්තස්ස පරිමජ්ජන්තස්ස කිලිට්ඨං අහොසි. තතො චින්තෙසි-ඉදං පිලොතිකඛණ්ඩං අතිවිය පරිසුද්ධං, ඉමං පන අත්තභාවං නිස්සාය පුරිමපකතිං ජහිත්වා එවං කිලිට්ඨං ජාතං "අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා"ති ඛයවයං පට්ඨපෙන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙසි. සත්ථා චූලපන්ථකස්ස චිත්තං විපස්සනං ආරුළ්හන්ති ඤත්වා චූලපන්ථක ත්වං පිලොතිකඛණ්ඩමෙව "සඞ්කිලිට්ඨං රජං රජ"න්ති මා සඤ්ඤං කරි, අබ්භන්තරෙ පන තෙ රාගරජාදයො අත්ථි, තෙ හරාහී'ති වත්වා ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා පුරතො නිසින්නො විය පඤ්ඤායමානරූපො හුත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

රාගො රජො න ච පන රෙණු වුච්චති
රාගස්සෙතං අධිවචනං රජෝ'ති,
එතං රජං විප්පජහිත්ව භික්ඛවො
විහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනෙ.

මොහො රජෙ න ච පන රෙණු වුජ්ජති
මොහසෙසතං අධිවචනං රජෙ'ති,
එතං රජං විප්පජහිත්ව භික්ඛවො
විහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනෙ'ති.

ඝාථාපරියොසානෙ චූලපථවිකො සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. සහ පටිසම්භිදාහි යෙවස්ස තීණි පිටකානි ආගමිංසු. සො කිර පුබ්බ රාජා භූත්වා නගරං පදක්ඛිණං කරොන්තො නලාටතො සෙදෙ මුච්චන්තෙ පරිස්සඩෙන සාවකෙන නලාටං පුඤ්ඡි. සාවකො කිලිට්ඨා අහොසි. සො ඉමං සරීරං නිස්සාය එවරූපො පරිස්සඩසාවකො පකතිං ජහිත්වා කිලිට්ඨා ජාතො "අනිච්චා වත සඩ්ඛාරා"ති අනිච්චසඤ්ඤං පටිලභි. තෙන කාරණෙනස්ස රජොහරණමෙව පච්චයො ජාතො. ජීවකොපි ඛො කොමාරභච්චො දසබලස්ස දහරභික්ඛුනොදකං උපනාමෙසි. සත්ථා "නනු ජීවක විහාරෙ භික්ඛූ අත්ථී"ති හත්ථෙන පත්තං පිදහි. මහාපථවිකො "නනු භන්තෙන විනාරෙ නත්ථී භික්ඛූ"ති ආහ. සත්ථා "අත්ථී ජීවකා"ති ආහ. ජීවකො "තෙන හි භණෙ ගච්ඡ විහාරෙ භික්ඛූනං අත්ථභාවං වා නත්ථී භාවං වා ජානාහී"ති පුරිසං පෙසෙසි. තස්මිං ඛණෙ චූලපථවිකො මයහං භාතිකො විහාරෙ භික්ඛූ නත්ථී'ති හණති, විහාරෙ භික්ඛූනං අත්ථිභාවමස්ස පකාසෙස්සාමී'ති සකලං අම්බවනං භික්ඛූනං යෙව පූරෙසි. එකච්චෙ භික්ඛූ චීවරකම්මං කරොන්ති, එකච්චෙ රජනකම්මං කරොන්ති, එකච්චෙ සජ්ඣායං කරොන්ති, එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං අසදිසං භික්ඛුසහස්සං මාපෙසි. සො පුරිසො විහාරෙ බහූ භික්ඛූ දිස්වා නිවත්තිත්වා අත්‍ය සකලම්බවනං භික්ඛූහි පරිපුණ්ණන්ති ජීවකස්ස ආරොචෙසි. ථෙරොපි ඛො තත්ථෙව.

සහස්සකඛත්තුං අත්තානං නිම්මිණිත්වාන පථවිකො,
නිසිද'ම්බවනෙ රමෙම යාව කාලප්පවෙදනා'ති.

අථ සත්ථා තං පුරිසං ආහ–"විහාරං ගන්ත්වා සත්ථා චූලපථවිකං නාම පක්කොසති"ත වදෙහී'ති. තෙන ගන්ත්වා තථා වුත්තෙ අහං චූලපථවිකො අහං චූලපථවිකා'ති මුඛසහස්සං උට්ඨහි. පුරිසො ගන්ත්වා සබ්බං කිර හනෙත චූලපථවිකා යෙව නාමා'ති ආහ. තෙන හි ගන්ත්වා "යො පඨමං අහං චූලපථවිකො'ති වදති, තං හත්ථෙ ගණ්හ, අවසෙසා අනන්තරධායිස්සන්ති"ති. සො තථා අකාසි. තාවදෙව සහස්සමත්තා භික්ඛූ අන්තරධායිංසු. ථෙරො ගතෙන පුරිසෙන සද්ධිං අගමාසි. සත්ථා භත්තකිච්චපරියොසානෙ ජීවකං ආමන්තෙත්ව "ජීවක චූලපථවිකස්ස පත්තං ගණ්හ, අහං තෙ අනුමොදනං කරිස්සති"ති. ජීවකො තථා අකාසි. ථෙරො සීහනාදං නදන්තො තරුණසීහො විය තීණි පිටකානි සංඛොභෙත්වා අනුමොදනං අකාසි.

සත්ථා උට්ඨායාසනා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෝ විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛූනී වත්තෙ දස්සිතෙ ගන්ධකුටිපපවුරෙ ඨත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සුගතෝ වාදං දත්වා කම්මට්ඨානං කථෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං උය්යොජෙත්වා සුරභි ගන්ධවාසවාසිතං ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සීහසෙය්යං උපගතෝ. අථ සායණ්හ සමයෙ භික්ඛූ ඉතෝ චිතෝ ච සමොසරිත්වා රත්තකම්බලසාණිං පරික්ඛිපන්තෝ විය නිසිදිත්වා සත්ථු ගුණකථං ආරභිංසු-"ආවුසො මහාපන්ථකෝ චූලපන්ථකස්ස අජ්ඣාසයං අජානන්තෝ චතූහි මාසෙහි එකං ගාථං උග්ගණ්හාපෙතුං න සක්කොති, දක්ඛා අයන්හි විහාරා නිකඩ්ඪී, සම්මාසම්බුද්ධා පන අත්තනො අනුත්තරධම්මරාජතාය එකස්මිං යෙව අන්තරහත්තෙ සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං අදාසි. නිණ්හටකානි පටිසම්භිදාහි යෙව ආගතානි, අහො බුද්ධානං නාම බලං මහන්ත"න්ති. අථ භගවා ධම්මසභායං ඉමං කථාපවත්තිං ඤත්වා අජ්ජ මයා ගන්තුං වට්ටති'ති බුද්ධසෙය්යාය උට්ඨාය සුරත්තදුපට්ටං නිවාසෙත්වා විජ්ජුල්ලතං විය කායබන්ධනං බන්ධිත්වා රත්තකම්බලසදිසසුන්දරතමමහාචීවරං පාරුපිත්වා සුරභිගන්ධකුටිතො නික්ඛම්ම මත්තවරවාරණසිහවික්කන්ත විලාසෙන අනන්තාය බුද්ධලීලාය ධම්මසභං ගන්ත්වා අලඞ්කත මණ්ඩලමාලමජ්ඣෙ සුපඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනං අභිරුය්හ ජලඛණ්ඩ වරබුද්ධරංසියො විය සරීරතොනෙන්තා අණ්ණවකුච්ඡිං ඛොභයමානො සුන්ද කිරමත්තෙ බාලසූරියෙ විය ආසනමජ්ඣෙ නිසීදි. සම්මාසම්බුද්ධෙ පන ආගතමත්තෙ භික්ඛුසඞ්ඝා කථං පච්ඡින්දිත්වා තුණ්හී අහොසි. සත්ථා මුදුකෙන මෙත්තාචිත්තෙන පරිසං ඔලොකෙන්තෝ අයං පරිසා අතිවිය සොභති, එකස්සපි හත්ථකුක්කුච්චං වා උක්කාසිත සද්දො වා ඛිපිතසද්දො වා නත්ථි, සබ්බෙපි මෙ බුද්ධාරම්මණෙන සඟාර වා බුද්ධතෙජෙන තජ්ජිතා, මයි ආයුකප්පම්පි අකථෙත්වා නිසින්නෙ පඨමං කථං සමුට්ඨාපෙත්වා න කථෙස්සන්ති, කථාසමුට්ඨාපනවත්තං නාම මයාව ජානිතබ්බං, අහමෙව පඨමං කථෙස්සාමී'ති මධුරෙන බ්‍රහ්මස්සරෙන භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා කා ච පන වො අන්තරා කථා විප්පකතා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ චූලපන්ථකො ඉදානෙව දක්ඛො, පුබ්බෙපි දක්ඛොව, න කෙවලං චයසාහං ඉදානෙව අවයස්සොජාතො පුබ්බෙපි අවයස්සො අහොසිමෙව, පුබ්බෙ පනාහං ඉමං ලොකියකුටුම්බස්ස සාමිකං අකාසිං, ඉදානි ලොකුත්තර කුටුම්බස්සා'නි වත්වා තම්පි විත්ථාරතො සොතුකාමෙහි භික්ඛූහි ආයාචිතො අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසිනගරවාසී එකො මාණවො තක්කසිලං ගන්ත්වා සිප්පුග්ගහණත්ථාය දිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස ධම්මන්තවාසිකො හුත්වා පඤ්චන්නං මාණවකසතානං අන්තරෙ අතිවිය ආචරියස්ස

උපකාරකෝ අහොසි, පාදපරිකම්මාදීනි සබ්බකිච්චානි කරොති, දණ්ඩකම්මං පන කිඤ්චි උග්ගණ්හිතුං න සක්කොති, ආචරියෝ අයං මම බහූපකාරෝ සික්ඛාපෙස්සාමි නන්ති වායමන්තොපි කිඤ්චි සික්ඛාපෙතුං න සක්කොති, සො චිරං වසිත්වා එකං ගාථාපදම්පි උග්ගණ්හිතුං අසක්කොන්තො උක්කණ්ඨිත්වා ගමිස්සාමී'ති ආචරියං ආපුච්ඡි. ආචරියොපි ඤත්වා චින්තෙසි–"අයං මයහං උපකාරකෝ පණ්ඩිතභාවමස්ස පච්චාසිංසාමි න පන කාතුං සක්කා අවස්සං මයා ඉමස්ස පච්චුපකාරෝ කාතබ්බෝ, එකමස්ස මන්තං බන්ධිත්වා දස්සාමී'ති. සො තං අරක්ඛතුං නෙත්වා "සටෙවසි සටෙවසි කිං කාරණා සටෙවසි අහම්පි තං ජානාමි ජානාමී"ති ඉමං මන්තං බන්ධිත්වා උග්ගණ්හාපෙන්තො අනෙකසතක්ඛත්තුං පරිවත්තාපෙත්වා පඤ්ඤායති තෙ'ති ඤත්වා ආම පඤ්ඤායතී'ති වුත්තෙ න දණ්ඩෙන නාම වායාමං කත්වා පගුණං කතං සිප්පං න පලායතී'ති චින්තෙත්වා මග්ගපරිබ්බයං දත්වා ගච්ඡ ඉමං මන්තං නිස්සාය ජීවිස්සසි, අපලායනත්ථාය පනස්ස නිච්චං සජ්ඣායං කරෙය්යාසී'ති වත්වා උය්යොජෙසි. අථස්ස මාතා බාරාණසියං පත්තකාලෙ පුත්තෙන මෙ සිප්පං සක්ඛිත්වා ආගතෙ'ති මහා සක්කාරසම්මානං කාසි. තදා බාරාණසිරාජා අත්ථි නුඛො මෙ කාඝක්කම්මාදිසු යො කොචි දොසො"ති පච්චවෙක්ඛන්තො අත්තනො අරුච්චනකං කිඤ්චි කම්මං අදිස්වා අත්තනො වජ්ජං නාම අත්තනො න පඤ්ඤායති, පරෙසං පඤ්ඤායති, නගරං පරිහණිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා සයං අඤ්ඤාතකවෙසෙන නික්ඛමිත්වා සායමාසං භුඤ්ජිත්වා නිසින්නමනුස්සානං කථාසල්ලාපො නාම නානප්පකාරකො හොති, සචාහං අධම්මෙන රජ්ජං කාරෙමි පාපෙන අධම්මික රක්ඛසූ දණ්ඩබලිආදිහි හනථමහා'ති වක්ඛන්ති, සචෙ ධම්මෙන කාරෙමි දිසාගුකෝ හොතූ නො රාජා'ති ආදිනි වත්වා මම ගුණං කථෙස්සන්ති'ති තෙසං තෙසං ගෙහානං භිත්ති අනුසාරෙන ඒවරි. තස්මිං ඛණෙ උම්මඟ්ගචොරා චින්තං ගෙහානං අන්තරෙ උම්මඟ්ගං හින්දන්ති-එක උම්මඟ්ගෙනෙව වෙ ගෙහානි පවිසනත්ථාය. රාජා තෙ දිස්වා ගෙහච්ඡායාය අට්ඨාසි. තෙසං උම්මඟ්ගං භින්දිත්වා ගෙහං පවිසිත්වා භණ්ඩානං ඔලොකනකාලෙ මාණවෙ පබුජ්ඣිත්වා තං මන්තං සජ්ඣායන්තෙ සටෙවසි සටෙවසි කිං කාරණා සටෙවසි අහම්පි තං ජානාම් ජානාමී'ති ආහ. තෙ තං සුත්වා ඉමිනා කිරමහා සූතා ඉදානි නො නාසෙස්සන්ති'ති නිවත්ථවත්ථානි'පි ඡඩ්ඩෙත්වා හිතා සම්මුඛ සම්මුඛට්ඨානෙන පලාසිංසු. රාජා තෙ පලායන්තෙ දිස්වා ඉතරස්ස මන්තං සජ්ඣායනසද්දං සුත්වා නගරං පරිගණ්හිත්වා නිවෙසනං පාවිසි. විභාතාය පන රත්තියා පාතොව එකං පුරිසං පක්කොසිත්වා ගච්ඡ භණෙ "අස්සකච්ඡියං නාම ඝසම්මිං ගෙහෙ උම්මඟ්ගා භින්නා තත්ථ තක්කසිලාතො සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා ආගතමාණවෝ අත්ථි, තං ආනෙහී'ති. සො ගන්ත්වා රාජා තං පක්කොසතී'ති වත්වා මාණවං ආනෙසි. අථ නං රාජා ආහ–"තවං තාත තක්කසිලාතො

සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා ආගත මාණවෝ"ති. ආම දෙවා'ති. අම්හාකම්පි තං සිප්පං දෙහී'ති. සාධූ දෙව සමානාසනෙ නිසීදිත්වා ගණ්හා'ති. රාජා තථා කත්වා මන්තං ගහෙත්වා අයං තෙ ආචරිය භාගොති සහස්සං අදාසි. තදා සෙනාපති රඤ්ඤෝ කපපකං ආහ- කදා, රඤ්ඤෝ මස්සුං කරිස්සසි"ති. සෙව වා පරෙවා'ති. සො තස්ස සහස්සං දත්වා නිච්චං මෙ අජ්ජී'ති වත්වා කිං සාම්'ති වුත්තෙ "රඤ්ඤෝ මස්සුකම්මං කරොනෙනා විය හුත්වා බුරං අතිවිය පහංසිත්වා ගළනාළිං ඡින්ද, එවං සෙනාපති භවිස්සසි, අහං රාජා'ති. සො සාධූ'ති සම්පටිච්ඡි. රඤ්ඤෝ මස්සුකරණදිවසෙ ගන්ධොදකෙන මස්සුං තෙමෙත්වා බුරං පහංසිත්වා නලාටතෙත්ත ගහෙත්වා බුරා ථොකං කුණ්ඨාකාරෙ එකපපහාරෙනෙව ගළනාළිං ඡින්දිතුං වට්ටති'නි පුන එකමන්තං ඨත්වා බුරං පහංසි. තස්මිං ඛණෙ රාජා අත්තනො මන්තං සරිත්වා සඤ්ඤාය කරොන්තො "ඝටෙටසි ඝටෙටසි කිං කාරණා ඝටෙටසි අහම්පි තං ජානාමි ජානාමී"ති ආහ. නහාපිතස්ස නලාටතො සෙදා මුච්චිංසු. සො ජානාති'මං කාරණං රාජා'නි භීතො බුරං භූමියං ඛිපිත්වා පාදමූලෙ උරෙන නිපජ්ජි. රාජානො නාම ජෙකා හොන්ති, තෙන නං එවමාහ-අරෙ දුට්ඨනහාපිත න මං රාජා ජානාති'නි සඤ්ඤං න කරොසි"නි. අභයං මෙ දෙහි දෙවාති. හොතු මා භායි කථෙහී'ති. සෙනාපති මෙ දෙව සහස්සං දත්වා රඤ්ඤෝ මස්සුං කරොන්තා විය ගළනාළිං ඡින්ද, අහං රාජා හුත්වා තං සෙනාපතිං කරිස්සාමී'ති ආහා'නි. රාජා ආචරිය මෙ නිස්සාය ජීවිතං ලබ්භති ච්නෙතත්වා සෙනාපතිං පක්කොසාපෙත්වා හමෙහා සෙනාපති කිං නාම තයා මම සන්තිකා න ලබ්භං, ඉදානි තං දට්ඨුං න සක්කොමි, මම රට්ඨා නික්ඛමා'නි තං රට්ඨා පබ්බාජෙත්වා ආචරිය පක්කොසාපෙත්වා ආචරිය තං නිස්සාය ජීවිතං ලබ්භති වත්වා මහන්තං සක්කාරං කරිත්වා තස්ස සෙනාපතිට්ඨානං අදාසි. සො තදා චූලපඨුකො අහොසි. සත්ථා දිසාපාමොක්ඛාචරියොති. තස්මා ඉදං අතීතං ආහරිත්වා එවං නික්ඛමෙ පුබ්බෙ'පි චූලපඨුකා දාසිකා යෙව අහොසි, තදා'පියාහං අවස්ස යො හුත්වා තං ලොකියකුට්ටම්බ පතිට්ඨාපෙසිං'නි වත්වා පුනෙකදිව සං අහොසි සත්ථා චූලපඨුකස්ස අවස්සයෝ ජාතොං'නි කථාය සමුට්ඨි තාය චූලසෙට්ඨි ජාතකෙ අතීතවත්ථුං කථෙත්වා:-

අපපකෙන'පි මෙධාවී පාහනෙන විචක්ඛණෙ,
සමුට්ඨාපෙති අත්තානං අණුං අග්ගිංව සන්ධම"නති.

ගාථං වත්වා න භික්ඛවෙ ඉදානෙවාහං ඉමස්ස අවස්සයෝ ජාතොං, පුබ්බෙ'පි අවස්සයෝ අහොසිමෙව, පුබ්බ පනාහං ඉමං ලොකිය කුට්ටම්බස්ස සාමිකං අකාසිං, ඉදානි ලොකුත්තරකුට්ටම්බස්ස, තදා ඉ චූලනෙත්තවාසිකො චූලපඨුකො අහොසි, චූලසෙට්ඨි පන

අහමෙවං'නි ජානකං සම්මොඛං'නෙසි. පුනෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-"ආවුසො චූලපන්ථකො චතූහි මාසෙහි චතුප්පද ගාථං ගහෙතුං අසක්කොනෙන'පි විරියං අනොසජ්ජිත්වා'ව අරහත්තෙ පතිට්ඨිතො, ඉදානි ලොකුත්තරධම්මක්ඛන්ධසස සාමිකො ජාතො"නි. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'නි" පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමං'නි වුත්තෙ භික්ඛවෙ මම සාසනෙ ආරඛ්විරියො භික්ඛු ලොකුත්තරධම්මසාමිකො හොති යෙවං'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

උට්ඨානෙනප්පමාදෙන සඤ්ඤමෙන දමෙන ච,
දීපං කයිරාථ මෙධාවී යං ඔඝො නාභිකීරති'නි.

තත්ථ "දීපං කයිරාථා"නි විරියසඞ්ඛාතෙන උට්ඨානෙන සතියා අව්පවාසසඞ්ඛාතෙන අප්පමාදෙන චතුපාරිසුද්ධිසීලසඞ්ඛාතෙන සංයමෙන ඉන්ද්‍රියදමෙන චානි ඉමෙහි කාරණභූතෙහි චතූහි ධම්මෙහි ධම්මොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො මෙධාවී ඉමසම්ං අතිවිය දුල්ලභපතිට්ඨතාය අතිගම්භීරෙ සංසාරසාගරෙ අත්තනො පතිට්ඨාභූතං අරහත්තඵලං දීපං කයිරාථ කරෙය්‍ය, කාතුං සක්ඛු ණෙය්‍යා'ති අත්ථො. කිදිසං? "යං ඔඝො නාභි කීරති" යං චතුබ්බිධොපි කිලෙසොඝො අභිකිරිතුං විධංසෙතුං න සක්කොති න හි සක්කා අරහත්තං ඔඝෙන විකිරිතුන්ති.

ගාථාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. එවං දෙසනා සම්පත්තපරිසාය සාත්ථිකා ජාතා'නි.

චූලපන්ථකත්ථෙරවත්ථු.

"පමාදමනුයුඤ්ජන්ති"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො බාලනක්ඛත්තං ආරබ්භ කථෙසි. එකසම්ං හි සමයෙ බාලනක්ඛත්තං නාම අහොසි. තසම්ං නක්ඛත්තෙ බාලදුම්මෙඛජනා ජාරිකාය චෙව ගොමයෙන ච සරීරං මක්ඛෙත්වා සත්තාහං අසබ්භං භණන්තා විචරන්ති. තසම්ං ඤාතිසුහජ්ජෙ වා පබ්බජිතං වා දිස්වා ලජ්ජනෙනා නාම නත්ථි, වාරෙ වාරෙ ඨත්වා අසබ්භං භණන්ති, මනුස්සා නෙසං අසබ්භං සොතුං අසක්කොනන්තා ඝරථාබලං අඩ්ඪං වා පාදං වා කහාපණං වා පෙසෙන්ති. තෙ නෙසං වාරෙ ලබ්ධං ලබ්ධං ගහෙත්වා පක්කමන්ති. තදා පන සාවත්ථියං පඤ්චකොටිමත්තා අරිය සාවකා. තෙ සත්ථුසන්තිකං පෙසෙසුං-භගවා භනෙන සත්තාහං භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං නගරං අප්පවිසිත්වා විහාරෙයෙව හොතූ"ති. තඤ්ච පන සත්තාහං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස විහාරෙ යෙව යාගුභත්තාදීනි

සම්පාදෙත්වා සයම්පි ගෙහා න නික්ඛම්මිංසු. තෙ නික්ඛන්තෙ පන පරියොසිතෙ අට්ඨමෙ දිවසෙ ඛුඩපබ්බං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා නගරං පවෙසෙත්වා මහාදානං දත්වා එකමන්තං නිසින්නා හත්තෙන අතිදුක්කෙන නො සත්තදිවසා අතික්කන්තා, බාලානං අසබ්භාති සුණන්තානං කණ්ණා භිජ්ජනාකාරප්පත්තා හොන්ති. කොච් කස්සචි න ලජ්ජති. තෙන මයං තුම්හාකං අන්තෙ නගරං පවිසිතුං නාදම්හ, මයම්පි ගෙහතො න නික්ඛම්මිම්හා'ති ආහංසු. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා බාලානං දුම්මෙධානං කිරියා නාම එවරූපා හොති, මෙධා විනො පන ධනසාරං විය අප්පමාදං රක්ඛිත්වා අමතමහානිබ්බාණ සම්පත්තිං පාපුණන්ති'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

පමාදමනුයුඤ්ජන්ති බාලා දුම්මෙධිනො ජනා,
අප්පමාදඤ්ච මෙධාවී ධනං සෙට්ඨංව රක්ඛති.

මා පමාදමනුයුඤ්ජථ මා කාමරති සන්ථවං,
අප්පමත්තො හි ඣායන්තො පප්පොති විපුලං සුඛ'න්ති.

තත්ථ "බාලා"ති බාලෙලන සමන්නාගතා ඉධලොකපරලොකත්ථං අජානන්තා. "දුම්මෙධිනො"ති නිප්පඤ්ඤා. තෙ පමාදෙ ආදීනවං අපස්සන්තා පමාදං අනුයුඤ්ජන්ති පවත්තෙන්ති පමාදෙන කාලං වීතිනාමෙන්ති. "මෙධාවී"ති ඛෙමොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතො පන පණ්ඩිතො කුලවංසාගතං සෙට්ඨං උත්තමං සත්තරතන ධනං විය අප්පමාදං රක්ඛති. යථා හි උත්තමං ධනං නියසාය කාම ගුණසම්පත්තිං පාපුණිස්සාම පුත්තදාරං පොසෙස්සාම පරලොක ගමනමග්ගං සොභෙමා'ති ධනෙ ආනිසංසං පස්සන්තා නං රක්ඛන්ති, එවං පණ්ඩිතොපි අප්පමත්තො පඨමජ්ඣානාදිනි පටිලභිස්සාම මග්ග ඵලානි පාපුණිස්සාම නිබ්බාණං විජ්ජා ච අභිඤ්ඤා සම්පාදෙස්සාමී'ති අප්ප මාදෙ ආනිසංසං පස්සනෙන්තා ධනං සෙට්ඨංව අප්පමාදං රක්ඛති'ති අත්ථො. "මා පමාද"න්ති තස්මා තුමෙහ මා පමාදමනුයුඤ්ජථ, මා පමාදෙන කාලං වීතිනාමයිත්ථ. "කාමරති සන්ථව"න්ති වත්ථුකාම කිලෙසකාමෙසු රතිසඞ්ඛාතං තණ්හාසන්ථවම්පි මා අනුයුඤ්ජථ, මා චින්තයිත්ථ මා පටිලභිත්ථ. "අප්පමත්තො හි"ති උපට්ඨිතසතිතාය හි අප්පමත්තො හි ඣායන්තො පුග්ගලො විපුලං උළාරං නිබ්බාණ සුඛං පාපුණාති'ති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. මහා ජනස්ස සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතා.

බාලනකුලත්තජාතකවර්ණනා.

"පමාදං අප්පමාදෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාකස්සපත්ථෙරං ආරබ්ධ කථෙසි. එකස්මිං හි දිවසෙ ථෙරො පිප්ඵලිගුහායං විහරන්තො රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡා භත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො ආලොකං වඩ්ඪෙත්වා පමත්තෙ ච අප්පමත්තෙ ච උදකපථවිපබ්බතාදිස්ු චවනකෙ උපපජ්ජනකෙ ච සත්තෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්තො නිසීදි. සත්ථා ජෙතවනෙ නිසින්නොව කෙන නුඛො විහාරෙන අජ්ජ මම සුත්තෙන කස්සපො විහරතී'ති දිබ්බෙන චක්ඛුනා උපධාරෙන්තො සත්තානං චුතූපපාතං ඔලොකෙන්තො විහරති'ති ඤත්වා සත්තානං චුතූපපාතං නාම බුද්ධඤාණෙන'පි අපරිච්ඡින්නං, මාතුකුච්ඡිගං පවිසන්තං ඤාපෙත්වා මාතා පිතරො අජානාපෙත්වා වචනකස්සත්තානං පරිච්ඡෙදං කාතුං න සක්කා තෙ ජානිතුං තව ච අච්ඡරියො කස්සප අප්පමත්තකො තව විසයො සබ්බඤ්ඤු පන වචනෙන ච උපපජ්ජනෙන ච ජානිතුං පස්සිතුං බුද්ධානමෙව විසයො'ති වත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා සම්මුඛෙ නිසීදිත්වා විය භුත්වා ඉමං ගාථමාහ.

පමාදං අප්පමාදෙන යදා නුදති පණ්ඩිතො,
පඤ්ඤාපාසාදමාරුය්හ අසොකො සොකිනිං පජං,
පබ්බතට්ඨොව භූමට්ඨෙ ධීරො බාලෙ අවෙක්ඛති'ති.

තත්ථ "නුදති"ති යථා නාම පොක්ඛරණීං පවිසන්තං නවොදකං පූරණ්ණදකං සඞ්ඛොභෙත්වා, තස්සොකාසං අදත්වා තං අත්තනො මත්ථකමත්ථකෙන පලාඝන්තං නුදති නිහරති, එවමෙව පණ්ඩිතො අප්පමාදලක්ඛණං ඤාණෙන්තා පමාදස්සොකාසං අදත්වා යථා අප්පමාදවෙගෙන තං නුදති නිහරති, අථ සො පණ්ණරසණ්ණපමා දෙ අච්චුග්ගතට්ඨෙන පරිසුද්ධං දිබ්බචක්ඛු සඞ්ඛාතං පඤ්ඤාපාසාදං තස්ස අනුවජ්ජිකං පටිපදං පූරෙන්තා තාය පටිපදාය නිස්සෙණිගා පාසාදං විය ආරුය්හ පහීනසොකසල්ලතාය අසොකො අපගතසොකසල්ලතාය සොකිනිං පජං සත්තකායං චවමානං ච උපපජ්ජමානං ච දිබ්බචක්ඛුනා අවෙක්ඛති පස්සති, යථා කිං "පබ්බතට්ඨොව භූමට්ඨෙ" පබ්බතමුඛනිට්ඨිතො භූමිගං හිතෙ උපරිපාසාදෙ වා පන හිතො පාසාදපරිවෙණෙ ඨිතෙ නිසින්න අවෙක්ඛති, තථා සොපි ධීරො පණ්ඩිතො මහාඛීණාසවො අසම්මුය්හඤාණවට්ටභෙ බාලෙ චවනෙන ච උපපජ්ජනෙන ච අවෙක්ඛති'ති.

ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි සච්ඡිකරිංසූ'ති.

මහාකස්සපත්ථෙර වත්ථු.

"අපමත්තෝ පමත්තස්සා"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේත වනෙ විහරන්තෝ මෙ සහායකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤකවිහාරං පවිසිංසු. තෙසු එකෝ කාලසෙසව දාරූනි ආහරිත්වා අඞ්ගාරකපල්ලං සජ්ජෙත්වා දහරසාමණෙරෙහි සද්ධිං සල්ලපන්තෝ පඨමයාමං විසිබ්බමානෝ නිසීදති, එකෝ අපමත්තෝ සමණ ධම්මං කරොන්තෝ ඉතරං ඔවදති-ආවුසෝ මා එවං කරි පමත්තස්ස චත්තාරෝ අපායා සයනීඝ රසදිසා, බුද්ධා නාම සාඨෙය්‍යෙන ආරාධෙතුං න සක්කොා'ති සොතසෙසාවාදං න සුණාති. ඉතරෝ නාසං වචනං කරිස්සාමෝ'ති තං අපට්ඨපෙත්වා අපමත්තෝ සමණධම්මමකාසි. අලසභික්ඛූ'පි පඨම යාමෙ විසිවෙත්වා ඉතරස්ස වඩ්ඪමිත්වා ගබ්භං පවිට්ඨකාලෙ පවිසිත්වා "මහාකුසිත නිපජ්ජිත්වා සයනත්ථාය අරඤ්ඤං පවිට්ඨාසි, කිං බුද්ධා නං සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා උට්ඨාය සමණධම්මං කාතුං න වට්ටති'ති වත්වා අතනෝ වසනට්ඨානං පවිසිත්වා නිපජ්ජිත්වා සුපති. ඉතරෝ'පි මජ්ඣිමයාමෙ විසඤ්ඤිත්වා පච්ඡිමයාමෙ පබුජ්ඣිත්වා සමණධම්මං කරොති. සෝ එවං අපමත්තෝ විහරන්තෝ න චිර සෙසව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. ඉතරෝ පමාදෙනෙව චිතිනාමෙසි. තෙ වුත්ථවස්සා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එක මන්තං නිසීදිංසු. සත්ථා තෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා "කච්චි අපමත්තා සමණ ධම්මං කරිත්ථ, කච්චි වො පඛ්ඛජිතකිච්චං මත්ථකං පත්තං"ති පුච්ඡි. පමත්තෝ භික්ඛු ආහ-"කුතෝ භන්තෙ එතස්ස අපමාදෙ, ගතකාලතො පට්ඨාය නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්තෝ චිතිනාමෙසි"ති. තං පන භික්ඛූ'ති. අහං භන්තෙ කාලසෙසව දාරූනි ආහරිත්වා අඞ්ගාරකපල්ලං සජ්ජෙත්වා පඨමයාමං විසි වෙන්තෝ නිසීදිත්වා අනිද්දායන්තොව චිතිනාමෙසින්ති.

අථ නං සත්ථා "ත්වං පමත්තෝ චිතිනාමෙත්වා අපමත්තෝ මහී'ති වදසි, අපමත්තං පන පමත්තං කරොසි, ත්වං මම පුත්තස්ස සන්තිකෙ ජවචජ්ජනෙන්තා දුබ්බලසෙසා විය, එස පන තව සන්තිකෙ සීඝජවසෙසා වියා"ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

අපමත්තෝ පමත්තස්ස සුත්තස්ස බහුජාගරෝ,
අබලස්සංව සීඝස්සා හිත්වා යාති සුමෙධසෝ'ති.

තත්ථ "අපමත්තෝ"ති සති වෙපුල්ලප්පත්තතාය අපමාද සම්පන්නෝ ඛීණාසවෝ. "පමත්තස්ස'ති සතිවොස්සග්ගෙන ඊනෙසු සත්තෙසු. "සුත්තස්ස"ති සතිජාගරියා අභාවෙන සබ්බිරියා පථෙසු නිද්දායන්තස්ස. "බහුජාගරෝ"ති මහන්තෙන සතිවෙපුල්ල ජාගරියෙ ඨිතෝ "අබලස්සංවා"ති කුණ්ඨපාදං ජිණ්ණජවං දුබ්බ ලස්සං සීඝජවෝ සිඛිවාජානීඝා විය. "සුමෙධසෝ"ති උත්තම

පඤ්ඤා. තථා රූපං සුඝනලං ආගමෙන'පි අධිගමෙන'පි ඡින්දිතා යාති. මනුපඤ්ඤාසම්පි හි එකං සූත්තං ගහෙතුං වායමන්තෙයෙව සුමෙධසෝ එකං වග්ගං ගණ්හාති, එවං තාව ආගමෙන ඡින්දිතා යාති. මනුපඤ්ඤා පන රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානාදිනි කාතුං වායමන්තයෙව කම්මට්ඨානං උග්ගහෙත්වා සජ්ඣායන්තයෙව ච සුමෙධසෝ පුබ්බභාගෙ'පි පරෙන කතං රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානං පවිසිත්වා කම්මට්ඨානං සම්මසන්තෝ සබ්බකිලෙසෙ ඛෙපත්වා නවලොකුත්තරධම්මෙ හත්ථගතෙ කරොති. එවං අධිගමෙන'පි ඡින්දිතා යාති. වට්ටපදං ජහිත්වා ජඩ්ඩත්වා වට්ටතො නිස්සරණතා යාති යෙව'ති. ගාථාපරියොසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

පමත්තාපමත්තවෙසහාරකඛිකඛූනං වත්ථු.

"අප්පමාදෙන මඝවා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලියං උපනිස්සාය කූටාගාරසාලායං විහරන්තො සක්කං දෙවරාජානං ආරබ්භ කථෙසි. වෙසාලියං හි මහාලි නාම ලිච්ඡවි, සො තථාගතස්ස සක්කපඤ්හ සූත්තන්ත දෙසනං සුත්වා "සම්මාසම්බුද්ධො සක්කස්ස සම්පත්තිං මහතිං කත්වා කථෙසි, දිස්වා නු ඛො කථෙසි, උදාහු අදිස්වා, ජානාති නු ඛො සක්කං, උදාහු නොති පුච්ඡිස්සාමි නන්ති චින්තෙසි. අථ ඛො මහාලි ලිච්ඡවි යෙන භගවා තෙනුප සඞ්කම්, උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. එකමන්තං නිසින්නො ඛො මහාලි ලිච්ඡවි භගවන්තං එතදවොච– 'දිට්ඨො භන්තෙ භගවතා සක්කො දෙවානමින්දො"ති. දිට්ඨො ඛො මෙ මහාලි සක්කො දෙවානමින්දො'ති. සො හි නූන භන්තෙ සක්ක පතිරූපකො භවිස්සති, බුද්ධසෝ හි භන්තෙ සක්කා දෙවානමින්දො'ති. සක්කං වාහං මහාලි පජානාමි, සක්කකරණෙ ච ධම්මෙ යෙසඤ්ච ධම්මානං සමාදින්නත්තා සක්කො සක්කත්තං අජ්ඣගා තෙ ච පජානාමි, සක්කො මහාලි දෙවානමින්දො පුබ්බෙ මනුස්සභූතො සමානො මුඛො නාම මානවෝ අහොසි, තස්මා මඝවා'ති වුච්චති. සක්කො මහාලි දෙවානමින්දො පුබ්බෙ මනුස්සභූතො සමානො පුරෙ පුරෙ දානං අදාසි, තස්මා පුරින්දදා'ති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්දො පුබ්බෙ මනුස්සභූතො සමානො සක්කච්චං දානං අදාසි, තස්මා සක්කොති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්දො පුබ්බෙ මනුස්සභූතො සමානෙ ආවසථං අදාසි තස්මා වාසවොති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්දො සහස්සං'පි අත්ථං චින්තෙන චින්තෙසි, තස්මා සහස්සක්ඛා'ති වුච්චති, සක්කස්ස මහාලි දෙවානමින්දස්ස සුජාතා නාම අසුරකඤ්ඤා පජාපති තස්මා සුජම්පතී'ති වුච්චති, සක්කො මහාලි දෙවානමින්දො දෙවානං තාවතිංසානං ඉස්සරියාධිපච්චං රජ්ජං කාරෙසි තස්මා දෙවානමින්දොති වුච්චති.

සක්කස්ස මහාලි දෙවානම්පියස්ස පුබ්බ මනුස්සභූතස්ස සත්ත වතපදානි සමත්තානි සමාදින්නානි අහෙසුං-යෙසං සමාදින්නත්තා සකෙකා සක්කත්තං අජ්ඣභා, කතමානි සත්ත? යාවජීවං මාතා පෙත්තිභරා අස්සං, යාවජීවං කුලෙ ජෙට්ඨාපචායී අස්සං, යාවජීවං සණ්හවාචෝ අස්සං, යාවජීවං අපිසුණෝ අස්සං, යාවජීවං විගතමල මච්ඡෙරෙන චෙතසා අගාරං අජ්ඣාවසෙය්‍යං, මුත්තචාගෝ පයත පාණී වොස්සග්ගරතෝ යාචයොගෝ දානසංවිභාගරතෝ, යාවජීවං සච්චවාචෝ අස්සං, යාවජීවං අක්කොධනෝ අස්සං, සචෙ'පි මේ කොධෝ උප්පජ්ජෙය්‍ය, ඛිප්පමෙව නං පටිවිනෙය්‍යන්ති, සක්කස්ස මහාලි දෙවානම්පියස්ස පුබ්බ මනුස්සභූතස්ස ඉමානි සත්තවත පදානි සමත්තානි සමාදින්නානි අහෙසුං, යෙසං සමාදින්නත්තා සකෙකා සක්කත්තං අජ්ඣභා'ති.

මාතාපෙත්තිභරං ජන්තුං කුලෙ ජෙට්ඨාපචායිනං,
සණ්හං සඛිලසම්භාසං පෙසුණෙය්‍යප්පහායිනං.

මච්ඡෙරවිනයෙ යුත්තං සච්චං කොධාභිභුං නරං,
තං වෙ දෙවා තාවතිංසා ආහු සප්පුරිසෝ ඉති'ති.

ඉදං මහාලි සක්කෙන දෙවරාජෙන මඝමානවකකාලෙ කතකම්මන්ති වත්වා පුන තෙන කථං හරෙන්ත මඝමානවෝ පටිපජ්ජීති තස්ස පටි පත්තිං විත්ථාරතෝ සොතුකාමෙන පුට්ඨෝ තෙනහි සුණාහී'ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ මගධරට්ඨෙ මච්ඡලාමෙ මසෝ නාම මානවෝ ගාම කම්මකරණට්ඨානං ගන්ත්වා අත්තනෝ තිට්ඨනට්ඨානං පාදෙන පංසුං විගූහිත්වා රමණීයං කත්වා අට්ඨාසි. අපරෝ නං බාහුනා පහරිත්වා තතෝ අපනෙත්වා සයං තත්ථ අට්ඨාසි. සෝ තස්ස අකුජ්ඣිත්වාව අඤ්ඤං ඨානං රමණීයං කත්වා ඨිතෝ. තතෝ'පි නං අඤ්ඤෝ බාහුනා පහරිත්වා අපනෙත්වා සයං තත්ථ අට්ඨාසි, සෝ තස්සපි අකුජ්ඣිත්වා අඤ්ඤං ඨානං රමණීයං කත්වා ඨිතෝ. ඉති තං ගෙහ තෝ නික්ඛන්තා නික්ඛන්තා පුරිසා බාහුනා පහරිත්වා සොඩිතසොඩි තට්ඨානතෝ අපනෙසුං, සෝ සබ්බ'පි තෙ සුඛිතා ජාතා ඉමිනා කමෙමන මයහං සුබදායකෙන පුඤ්ඤකමෙමන භවිතබ්බන්ති චින්තෙත්වා පුන දිවසෙ කුදාලං ආදාය බලමණ්ඩමත්තං ඨානං රමණීයං අකාසි. සබ්බෙ ගන්ත්වා තත්ථෙව අට්ඨංසු. අථ නෙසං සිත සමයෙ අග්ගිං කත්වා අදාසි. තතෝ රමණීයං ඨානං නාම සබ්බෙසං පියං, ඉතෝ පට්ඨාය මයා මග්ගං සමං කරොන්තෙන විචරිතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා පාතොව නික්ඛමිත්වා මග්ගං සමං කරොනෙතා ඡින්දිත්වා හරිතබ්බයුත්තකා රුක්ඛසාඛා හරන්තා විචරති. අථ නං

අපරෝ දිස්වා ආහ සම්ම කිං කරොසි'ති. මයහං සඟහනාම්නං මඟහං සම්මා'ති. තෙනහි අහම්පි තෙ සහායෝ හොම්'ති. හොති සම්ම සඟෙහා නාම බහූනාම්පි මනාපෝ'ති තතෝ පට්ඨාය වෙ ජනා අහෙසුං. තෙ දිස්වා තථෙව පුච්ඡිත්වා ච සුත්වා ච අපරෝ'පි තෙසං සහායෝ ජාතෝ. එවං අපරෝ'පි අපරෝපි'ති සබ්බෝ'පි තෙත්තිංස ජනා ජාතා. තෙ සබ්බෝ'පි කුදාලාදිහත්ථා මඟහං සමං කරොනතා යොජනවිත්‍ථාරයොජනමත්තට්ඨානං ඔච්ඡාදෙත්වා තෙ දිස්වා ගාමභොජකෝ චින්තෙසි–"ඉමෙ මනුස්සා අඤ්ඤෙ යුත්තා සබ්බෝ'පි "මෙ අරඤ්ඤෙ තෙ මච්ඡමංසාදිනි වා ආහරෙය්‍යුං සුරං වා කත්වා පිවෙය්‍යුං අඤ්ඤං වා තාදිසං කම්මං කරෙය්‍යුං අහම්පි කිඤ්චි කිඤ්චි ලභෙය්‍ය"නති. අථ තෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි-"කිං කරොනතා චරථා"ති. සඟහ මඟහං සාම්'ති. ඝරාවාසං වසන්තෙහි නාම එවං කාතුං න වට්ටති, අරඤ්ඤතෝ මච්ඡමංසාදිනි ආහරිතුං සුරං වා කත්වා පාතුං නානාපප කාරකෙ කම්මන්තෙ කාතුං වට්ටති'ති. තෙ තස්ස වචනං පටික්ඛිපිංසු ඤෙව. පුනපපුනං වුච්චමානා'පි පටික්ඛිපිංසු ඤෙව. සෝ කුජ්ඣිත්වා නාසෙස්සාම් නෙ'ති රඤ්ඤෝ සන්තිකං ගන්ත්වා චොරෙ තෙ දෙව වඟහ බන්ධනෙන විවරන්තෙ පස්සාම්'ති වත්වා ඔච්ඡ තෙ ගහෙත්වා ආනෙසී'ති වුත්තෙ තථා කත්වා රඤ්ඤෝ දස්සෙසි. රාජා අවිමංසිත්වාව හත්ථිනා මද්දාපෙථා'ති ආණාපෙසි. මහෙසා සෙසානං ඔවාදමදාසි–"සම්මා ඨපෙත්වා මෙත්තං අඤ්ඤෝ අම්හාකං අවස්සයෝ නත්ථි තුම්හෙ කත්ථචි කොපං අකත්වා රඤ්ඤෝ ගාමභොජකෙ මද්දනහත්ථිම්හි අත්තනි ච මෙත්තන්ත සමචිත්තා හොථා"ති. තෙ තථා කරිංසු. අථ නෙසං මෙත්තානුභාවෙන හත්ථි උපසඞ්කමිතුං න විසහි. රාජා තමත්ථං සුත්වා බහූ දිස්වා මද්දිතුං න විසහිස්සති, ඔච්ඡථ කටසාරකෙන පරිවජ්ජෙත්වා මද්දාපෙථා"ති ආහ. තෙ කටසාරකෙන පරිවජ්ජෙත්වා මද්දිතුං පෙසියමානෝ හත්ථි දූරතොව පරික්කම්. රාජා තං පවත්තිං සුත්වා කාරණෙනෙව භවිතබ්බන්ති තෙ පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි "නාතා මං නිස්සාය තුම්හෙ කිං න ලභථා"ති. කිමෙතං දෙවා'ති. "තුම්හෙ කිර වඟහබන්ධනෙන චොරා ඝාතෙත්වා අරඤ්ඤෙ චරථා"ති. කො එවමාහ දෙවා'ති. ගාමභොජකෝ නාතාති. න මයං දෙව චොරා, මයං පන අත්තනා සඟහමඟහං සොධෙන්තා ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොම, ගාමභොජකා අම්හෙ අකුසලකිරියාය නියොජෙත්වා අත්තනෝ වචනං අකරොනතෙ නාසෙතුකාමෝ කුජ්ඣිත්වා එවමාහා'ති. නාතා අයං නිරච්ඡාතෙනා තුම්හාකං ගුණෙ ජානාති, අහං මනුස්සභූතෙනා ජානිතුං නාසක්ඛිං, ඛමථ මෙති. එවඤ්ච පන වත්වා සබ්බත්තදරකං ගාමභොජකං තෙසං දුසං හත්ථිං ආරොහණීයං තං ච ගාමං ඡථාසුඛං පරිභොගං කත්වා අදාසි. තෙ ඉඩෙව නො කත්තබ්බඤඤසාසානිසංසා දිට්ඨා'ති භීතෙහාසා මත්තාය පසන්නමනසා ඝාතෙත්වා තං හත්ථිං වාරෙන වාරෙන ආරාධෙ

ගච්ඡන්තා මන්තයිංසු–"ඉදානි අමෙහි අතිරෙකතරං පුඤ්ඤං කාතබ්බං කිං කරෝමා"ති, චාතුම්මහාපථේ ථාවරං කත්වා මහා ජනස්ස විස්සමනසාලං කරියමාමා'ති. තෙ වඩ්ඪකිං පක්කොසා පෙත්වා සාලං පට්ඨපෙසුං. මාතුගාමෙසු පන විගතච්ඡන්දතාය තස්සා සාලාය මාතුගාමානං පත්තිං නාදංසු. මිගස්ස පන ගෙහ නඤ්ච චින්තා සුධම්මා සුජාතා'ති ච වචනසෙසා ඉත්ථියො හොන්ති. නාස්ස සුධම්මා වඩ්ඪකිනා සද්ධිං එකතො භුත්වා භාතික ඉමිස්සා සාලාය මං ජෙට්ඨිකං කරෙහී'ති වත්වා ලක්ඛණං අදාසි. සො සාධූ'ති සම්පටිච්ඡිත්වා පඨමමෙව කණ්ණිකරුක්ඛං සුක්ඛාපෙත්වා තච්ඡෙත්වා විජ්ඣිත්වා කණ්ණිකං නිට්ඨාපෙත්වා සුධම්මා නාම අයං සාලා'ති අක්ඛරානි ඡින්දිත්වා වණ්ණෙන පළිවෙඨෙත්වා ඨපෙසි. අථ සාලං නිට්ඨිත පෙත්වා කණ්ණිකාරොපණ දිවසෙ අඤ්ඤා අඤ්ඤා එකං න සරිමිහා'ති ආහ. කිං නාම හොතී. කණ්ණික'න්ති. ආහරිස්සාමා'ති. ඉදානි ජිනන්තරෙ කෙඛන කාතුං න සක්කා පුඛෙ ඨෙව හි ඡින්දිත්වා ඨපිත කණ්ණිකා ලබ්භා වට්ටන්ති'ති. ඉදානි කිං කාතබ්බන්ති සචෙ කස්සචි ගෙහෙ නිට්ඨාපෙත්වා ඨපිතා චික්කාසිකකණ්ණිකා අත්ථි සා පරියෙසිතබ්බා'ති. තෙ පරියෙසන්තා සුධම්මාය ගෙහෙ දිස්වා සහස්සං දත්වා මූලෙන න ලභිංසු. සචෙ මං සාලාය පත්තිකං කරොථ දස්සා මී'ති වුත්තෙ න පන මයං මාතුගාමානං පත්තිං දදමහා'ති ආහංසු. අථ නෙ වඩ්ඪකී ආහ අය්‍යා තුම්හෙ කිං කරොථ ඨපෙත්වා බ්‍රහ්මචාරිකං අඤ්ඤං මාතුගාමරහිතට්ඨානං නාම නත්ථි ගණ්හථ කණ්ණිකං එවං සන්තෙ අම්හාකං කම්මං නිට්ඨං ගච්ඡතී'ති. තෙ සාධූ'ති කණ්ණිකං ගෙහෙත්වා සාලං නිට්ඨාපෙත්වා නිධිං විභජිංසු, එකස්මිං කොට්ඨාසෙ ඉසයානං වසනට්ඨානං කරිංසු, එකස්මිං දුග්ගතානං එකස්මිං ගිලානානං. තෙත්තිංස ජනා තෙත්තිංස ඵලකානි පඤ්ඤ පෙත්වා හත්ථිස්ස සඤ්ඤං අදංසු–"ආගන්තුකා ආගන්ත්වා යස්ස අත්ථඵලකෙ නිසීදති තං ගහෙත්වා ඵලකසාමිකස්සෙව ගෙහෙ පතිට්ඨාපෙහි තස්ස පාදපරිකම්මං පිට්ඨිපරිකම්මං ඛාදනීයං හොජනීයං සබ්බානි ඵලකසාමිකස්සෙව භාරෙ භවිස්සතී"ති. හත්ථී ආගන්තුකං ගහෙත්වා ඵලකසාමිකස්ස ඝරං නෙති. සො තස්ස තං දිවසං කත්තබ්බං කරොති. මඤ්ඤෙ සාලාය අවිදූරෙ කොවිලාර රුක්ඛං රොපෙත්වා තස්ස මූලෙ පාසාණ ඵලකං අත්ථරි. සාලං පවිට්ඨා පවිට්ඨා කණ්ණිකං ඔලොකෙත්වා අක්ඛරානි වාචෙත්වා සුධම්මා නාමෙසා සාලා'ති වදන්ති, නෙත්තිංසජනානං නාමං න පඤ්ඤායති.

නඤ්ච විනෙසුං–"ඉමං සාලං ඉමෙ කරොන්තා අමෙහි අපත්තිකා කරිංසු, සුධම්මා පන අත්තනො ව්‍යත්තතාය පත්තිකා ජානා, මයා'පි කිඤ්චි කාතුං වට්ටති, කින්නු ඛො කරිස්සාමී"ති. අථස්සා එතදහොසි"සාලං ආගන්තූනං පන පානීයෙනෙව නහානොදකෙනව

ලද්ධුං වට්ටති පොක්ඛරණිං ඛණ පෙසෙහි"ති සා පොක්ඛරණිං කාරෙසි. චිත්තා චිනෙතසි-"සුඛමමාය කණ්ණිකා දින්නා, නන්දුය පොක්ඛරණී කාරිතා, මයා'පි කිඤ්චි කාතුං වට්ටති, කිනන්නු ඛො කරිස්සාමී"ති. අථස්සා එතදහොසි"සාලං ආනෙත්වා පානීයං පිවිත්වා නහාත්වා ගමනකාලෙ මාලං පිළන්ධිත්වා ගන්තුං වට්ටති, පුප්ඵාරාමං කාරෙස්සාමී'ති. සා රමණීයං පුප්ඵාරාමං කාරෙසි. සෙහුය්‍යෙන තස්මිං ආරාමෙ අසුකො නාම පුප්ඵපුප්ඵ එලුපග රුක්ඛා නත්ථී'ති නා නොසි. සුජාතා පන අහං මඝස්ස මාතුලධීතා චෙව පාදපරිචාරිකා ච එතෙන කතකම්මං මයහමෙව මයා කතං එතස්සෙවාති චින්තෙත්වා කිඤ්චි අකත්වා අත්තභාවමෙව මණ්ඩයමානා වීතිනා මෙසි. මඝොපි මාතුපට්ඨානං පිතුපට්ඨානං කුලෙජෙට්ඨාපචායන කම්මං සච්චවාචං අඵරුසවාචං අපිසුණවාචං මච්ඡෙරවිනයං අක්ඛොධනන්ති ඉමානි ඔත්ත වනපදානි පූරෙත්වා

මාතා පෙත්ති භරං ජන්තුං කුලෙජෙට්ඨා පචායිනං,
සණ්හං සඛිලසම්භාසං පෙසුණෙය්‍යප්පහායිනං.

මච්ඡෙරවිනයෙ යුත්තං සච්චං කොධාභිභුං නරං,
තං වෙ දෙවා තාවතිංසා ආහු සප්පුරිසො ඉති'ති.

එවං පාසංසිඅභාවං ආපජ්ජිත්වා ජීවිතපරියොසානෙ තාවතිංස භවනෙ සක්කො දෙවරාජා හුත්වා නිබ්බත්ති. නෙපිස්ස සහායා තත්ථෙව නිබ්බත්තිංසු. වඩ්ඪකී විස්සකම්මදෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. තදා තාවතිංසභවනෙ අසුරා වසන්ති. තෙ අසිත්වා දෙවපුත්තා නිබ්බත්තාති දිබ්බපානං සජ්ජයිංසු. සක්කො අත්තනො පරිසාය කස්සචි අපිවනත්ථාය සඤ්ඤං අදාසි. අසුරා පිවිත්වා මජ්ජිංසු; සක්කා කිමෙම ඉමෙහි සාධාරණෙන රජ්ජෙනා'ති පරිසාය සඤ්ඤං දත්වා තෙ පාදෙසු ගාහාපෙත්වා මහාසමුද්දෙ ඛිපාපෙසි තෙ අවංසිරා සමුද්දෙ පතිංසු. අථ නෙසං පුඤ්ඤානුභාවෙන සිනෙරුනෝ හෙට්ඨිම තලෙ අසුරවිමානං නාම නිබ්බත්ති. චිත්තපාටලී නාම නිබ්බත්ති. දෙවාසුරසඞ්ගාමෙ පන අසුරෙසු පරාජිතෙසු දසයොජනසහස්සං තාවතිංසභවනතො නාම නිබ්බත්ති. තස්ස පාචීනපච්ඡිමවාරණං අන්තරා දසයොජනසහස්සං හොති. තථා දක්ඛිණුත්තරවාරණං තං ඛො පන නගරං වාරසහස්සයුත්තං අහොසි. ආරාමපොක්ඛරණී පතිමණ්ඩිතං. තස්ස මජ්ඣෙ සාලාය නිස්සන්දෙන තියොජන සතුබ්බෙධෙ ඛජෙ පතිමණ්ඩිතෙ සත්තයොජනසතුබ්බෙධා වෙජයන්තා නාම පාසාදෙ උග්ගඤ්ඡි, සුවණ්ණඅට්ඨිසු මණිඛජා අහෙසුං, මණිඅට්ඨිසු සුවණ්ණඛජා, පවාලඅට්ඨිසු මුත්තාඛජා, මුත්තා අට්ඨිසු පවාලඛජා, සත්තරතනමයාසු අට්ඨිසු සත්තරතනඛජා

ඉති සාලාය නියසඤ්ඤන යොජනසහස්සුබ්බේධා පාසාදෙ සත්ත රතනමයෙව භුත්වා නිබ්බත්ති. කොච්ඡාරරුක්ඛස්ස නියසඤ්ඤන සමන්තා යොජනසතපරිමණ්ඩලෙ පාරිච්ඡත්තා නිබ්බත්ති. පාසාණ එලකස්ස නියසඤ්ඤන පාරිච්ඡත්තකමූලෙ දිසතෙ සට්ඨි යොජනා පුථුලතෙ පණ්ණාසයොජනා බහලතෙ පඤ්චදසයොජ නා ජඝස්සමනාලත්තකපාටලවණ්ණ පණ්ඩුකම්බලසිලා නිබ්බත්ති. යත්ථ නිසින්නකාලෙ උපඩ්ඪකායෙ පවිසති. උට්ඨිතකාලෙ උභතං පරිපූරති. හත්ථි එරාවණෙ නාම දෙවපුත්තෙතා භුත්වා නිබ්බත්ති. දෙවලොකසම්පි හි තිරච්ඡානගතා න හොන්ති, තස්මා සො උජ්ඣත කීළාය නික්ඛමනකාලෙ අත්තභාවං විජහිත්වා දියඩ්ඪයොජන සතිකො එරාවණෙ නාම හත්ථි හොති. සො තෙත්තිංසජනානං තෙත්තිංසකුමෙභ මාපෙති-ආවට්ටෙන තිඛාත්වත අඩ්ඪයොජනප්ප මාණෙ. සබ්බෙසං මජ්ඣෙ සක්කස්ස අත්ථාය සුදස්සනං නාම තිංස යොජනිකං කුමභං මාපෙති, තස්ස උපරි වාදසයොජනිකා රතන මණ්ඩපා හොති. තත්ථ අන්තරන්තරා සත්තරතනමයා යොජනු බ්බෙධා ධජා උට්ඨහන්ති. පරියන්තෙ කිඞ්කිණිකජාලා ඔලම්බන්ති-යස්සා මනුවාතෙරිතාය පඤ්චඞ්ගිකතූරිය සදිසසම්මිස්සා දිබ්බසඞ්ගී තස්දෙව්ය රවො නිච්චරති. මණ්ඩපමජ්ඣෙ සක්කස්ස යොජනිකො මණිපල්ලඞ්කො පඤ්ඤත්තෙතා හොති, තත්ථ සකෙතා නිසිදති. තෙත්තිංසකුම්භානං එකෙකස්මිං කුමෙභ සත්ත සත්ත දන්ත මාපෙති, තෙසු එකෙකෙකා පණ්ණාසයොජනාය්මා. එකෙකස්මිං වෙත්ත දන්තෙ සත්ත සත්ත පොක්ඛරණියො හොන්ති, එකෙකාය පොක්ඛරණියා සත්ත සත්ත පදුමානි ගච්ඡන්ති, එකෙකස්මිං ගවෙජ සත්ත සත්ත පුප්ඵානි හොන්ති, එකෙකස්ස පුප්ඵස්ස සත්ත සත්ත පත්තානි, එකෙකස්මිං පත්තෙ සත්ත සත්ත දෙවධිතරො නච්චන්ති. එවං සමන්තා පණ්ණාසයොජනෙ ඨානෙ හත්ථි දන්තෙනෙව සෙව නවවසමජ්ජං හොති. එවං මහන්තං යසං අනුභවන්තෙතා සකෙතා දෙවරාජා විචරති. සුධම්මා'පි කාලං කත්වා ගන්ත්වා තත්ථෙව නිබ්බත්ති. තස්සා සුධම්මා නාම නවයොජනසතිකා දෙවසභා නිබ්බත්ති. තතො රමණීයතරං කිර අඤ්ඤං ඨානං නාම නත්ථි. මාසස්ස අට්ඨ දිවසෙ ධම්මසවණං තත්ථෙව හොති. යාවජ්ජතනා රමණීයං ඨානං දිස්වා සුධම්මා දෙවසභා විය'ති වදන්ති. නන්දා'පි කාලං කත්වා ගන්ත්වා තත්ථෙව නිබ්බත්ති. තස්සා පඤ්චයොජනසතිකා නන්දා නාම පොක්ඛරණී නිබ්බත්ති. චිත්තා'පි කාලං කත්වා ගන්ත්වා තත්ථෙව නිබ්බත්ති. තස්සා'පි පඤ්චයොජනසතිකං චිත්තලතාවනං නාම නිබ්බත්ති. යත්ථ උප්පන්නසුඛනිමිත්තෙන දෙවපුත්තෙන නෙත්වා මොහයමානා චරන්ති. සුජාතා පන කාලං කත්වා එකිස්සා ගිරිකන්දරාය බකසකුණිකා භුත්වා නිබ්බත්ති. සකෙතා අත්තභාවා පරිවාරිකා ඔලොකෙන්තා සුධම්මා ඉධෙව නිබ්බත්තා, තථා නන්දා ච චිත්තා ච.

සුජාතා නු ඛො කුහිං නිබ්බත්තා'ති චින්තනෙනෙතා තං තත්ථ නිබ්බත්තං දිස්වා බාලා කිඤ්චි පුඤ්ඤං අකත්වා තිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තා, ඉදානි පන පුඤ්ඤං කාරෙත්වා ඉධානෙතුං ඊට්ඨති'ති අත්තභාවං විජහිත්වා අඤ්ඤතකවෙසෙන තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා කිං කරොන්තී ඉධ චිරයසි'ති පුච්ඡි. කොපන ත්වං සාමි'ති. අහං තෙ සාමිකො මඝො'ති. කුහිං නිබ්බත්තොසි සාමි'ති. අහං තාවතිංස දෙවලොකෙ නිබ්බත්තොම්හි, තව සහායිකානං පන නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාසි'ති. න ජානාමි සාමි'ති. තා'පි මමෙව සන්තිකෙ නිබ්බත්තා, පස්සසි තෙ සහායිකා'ති. කථාහං තත්ථ ගමිස්සාමි'ති. සමෙතා අහං නෙස්සාමී'ති වත්වා තං හත්ථතලෙ කත්වා දෙවලොකං නෙත්වා නන්දුත්තරාය පොක්ඛරණියා විස්සජ්ජෙත්වා ඉතරාසං නිණ්ණං ආරොචෙසි- "තුම්හාකං සහායිකං සුජාතං පස්සිස්සථා"ති. කුහිං සා දෙවී'ති. නන්දුත්තරාය තීරෙති. තා නිස්සෙසාපි ගන්ත්වා අහො අච්ඡරිය එවරූපං අත්තභාවමණ්ඩනස්ස ඵලං, ඉදානිස්ස තුණ්ඩං පස්සථ පාදෙ පස්සථ ජඞ්ඝා පස්සථ සොභති එතිස්සා අත්තභාවොති කෙළිං කත්වා පක්කමිංසු. පුන සකොකා තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා දිට්ඨා තෙ සහායිකාති වත්වා දිට්ඨා මං උප්පණ්ඩෙත්වා ගතා, තත්ථෙව මං නෙහි'ති වුත්තෙ තං තත්ථෙව නෙත්වා උදකෙ විස්සජ්ජෙත්වා දිට්ඨා තෙ තාසං සම්පත්තී'ති පුච්ඡි. දිට්ඨා දෙවා'ති. තයා'පි තත්ථ නිබ්බත්තනූපායං කාතුං වට්ටති'ති. කිං කරොමි දෙවා'ති. මයා දින්නං ඔවාදං රක්ඛිස්සසි'ති. රක්ඛිස්සාමි දෙවාති. අථස්සා පඤ්චසීලානි දත්වා අප්පමත්තා රක්ඛාහී'ති වත්වා පක්කාමි. සා තතො පට්ඨාය සයං මතමච්ඡකෙ ඒව පරිභෙසිත්වා ඛාදති. සකොකා කතිපාහච්චෙන තස්සා විමංසනත්ථාය ගන්ත්වා වාලුකාපිට්ඨෙ මතමච්ඡකොවිය ඵුත්වා නිපජ්ජි. සා දිස්වා මතමච්ඡකොති සඤ්ඤාය අග්ගහෙසි. මච්ඡා ගිලනකාලෙ නඞ්ගුට්ඨං චාලෙසි. සා ජීවමච්ඡකොති උදකෙ විස්සජ්ජෙසි. සො ථොකං විනිත්වාමෙත්වා පුන තස්සා පුරතො උත්තානො ඵුත්වා නිපජ්ජි. පුන සා මතකොති සඤ්ඤාය ගහෙත්වා ගිලනකාලෙ අග්ගනඞ්ගුට්ඨං චාලෙසි. තං දිස්වා ජීවමච්ඡොති විස්සජ්ජෙසි. එවං තික්ඛත්තුං විමංසිත්වා සාධුකං සීලං රක්ඛනී'ති අත්තානං ඤාපෙත්වා අහං තව විමංසනත්ථාය ආගතොම්හි, සාධුකං සීලං රක්ඛසි, එවං රක්ඛමානා න චිරස්සෙව මම සන්තිකෙ නිබ්බත්තිස්සසි, අප්පමත්තා හොහී'ති වත්වා පක්කාමි. සා තතො පට්ඨාය සයං මතමච්ඡං ලභති වා න වා අලභමානා කතිපාහච්චයෙනෙව සුස්සිත්වා කාලං කත්වා තස්ස සීලස්ස ඵලෙන බාරාණසියං කුම්භකාරස්ස ධීතා ඵුත්වා නිබ්බත්ති. අථස්සා පණ්ණරසසොළසවස්සකාලෙ සකොකා කුහිං නු ඛො සා නිබ්බත්තා'ති ආවජ්ජන්තා දිස්වා ඉදානි මයා තත්ථ ගන්තුං වට්ටති'ති ඵලාලුකවණ්ණෙන පඤ්ඤාය මානෙහි සත්තහි රතනෙහි රථං පූරෙත්වා තං පාජෙන්තා

බාරාණසිං පවිසිත්වා එලාලූකානි ගණ්හථා'ති උග්ඝොසෙත්වා විපිං පවිපජ්ජි. මුග්ගමාසාදීනි ගහෙත්වා ආගතෙ පන මූලෙන න දෙම්'ති වත්වා කථං දෙති'ති වුත්තෙ සිලරක්ඛිකාය ඉත්ථියා දම්මීති ආහ. සීලං නාම සාමි කීදිසං කිං කාලං උදාහු නීලාදිවණ්ණන්ති? තුමෙහ සීලං කීදිසන්තිපි න ජානාථ, කිමේව නං රක්ඛිස්සථ, සිල රක්ඛිකාය පන දස්සාමී'ති. සාමි එසා කුම්භකාරකස්ස ධීතා සීලං රක්ඛාමීති විවරති. එතිස්සා දෙහි'ති. සාපි නං තෙන හි මය්හං දෙහි සාමි'ති ආහ. කාසි ත්වන්ති. අහං අච්ඡරිතපඤ්චසිලා'ති. තුය්හමෙව නානි මයා ආනිතානි'ති ඤාතකං පාපෙත්වා තස්සා ඝරං ගන්ත්වා අඤ්ඤෙහි අසංහාරියං කත්වා එලාලූකවණ්ණෙන දෙවදත්තියං ධනං දත්වා අත්තානං ජානාපෙත්වා ඉදං තෙ ජීවිතවුත්තියා ධනං, පඤ්චසිලානි අඛණ්ඩානි කත්වා රක්ඛාහි වත්වා පක්කාමි. සාපි තතො චවිත්වා අසුරභවනෙ අසුරපෙට්ඨකස්ස ධීතා හුත්වා සක්කස්ස වෙරිස්ස ඝරෙ නිබ්බත්ති. ඉස්සු පන අත්තභාවෙසු සිලස්ස රක්ඛිතත්තා අභිරූපා අහොසි සුවණ්ණවණ්ණා අසාධාරණා රූපසිරියා සමන්නාගතා. වෙජයන්තී අසුරිඤ්ඤ ආගතාගතානං අසුරානං තුමෙහ මම ධීතු අනුච්ඡවිකා න හොථා'ති තං කස්සචි අදත්වා මම ධීතා අත්තනාව අත්තනො අනුච්ඡවිකං සාමිකං වාරෙස්සති'ති අසුරබලං සන්නිපාතෙත්වා තුය්හං අනුච්ඡවිකං සාමිකං ගණ්හාති තස්සා හත්ථෙ පුප්ඵදාමං අදාසි. තස්මිං ඛණෙ සක්කො තස්සා නිබ්බත්තට්ඨානං ඔලොකෙන්තො තං පවත්තිං ඤත්වා ඉදානි මයා ගන්ත්වා ආනෙතුං වට්ටතී'ති මහල්ලක අසුරවණ්ණං නිම්මිණිත්වා ගන්ත්වා පරිස පරියන්තෙ අට්ඨාසි. සා ඉතොචිතො ච ඔලොකෙන්තී සුබ්බසන්නි වාසවසෙන උප්පන්නෙනන පෙමෙන මහොඝෙනෙව අජ්ඣොත්ථට හදයා හුත්වා එසො මෙ සාමිකොති තස්ස උපරි පුප්ඵදාමං ඛිපි. අසුරා අම්හාකං රාජා එත්තකං කාලං ධීතු අනුච්ඡවිකං අලභිත්වා ඉදානි ලභි, අයමෙවස්ස ධීතු පිතාමහතො මහල්ලකො අනුච්ඡවිකොති ලජ්ජායමානා අපක්කමිංසු. සක්කො තං හත්ථෙ ගහෙත්වා සක්කා හම් යම්'ති නදිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි. අසුරා වජ්ජිතමහා ජරසක්කෙ නානි තං අනුබන්ධිංසු. මාතලි සඞ්ගාහකො වෙජයන්තරථං ආහරිත්වා අනන්තරමග්ගෙ අට්ඨාසි. සක්කො තං තත්ථ ආරුහෙත්වා දෙව නගරාභිමුඛො පායාසි. අථස්ස සිම්බලිවනං සම්පත්තකාලෙ රථසද්දං සුත්වා ගිජ්ඣා ගරුළපොතකා විරවිංසු. තෙසං සද්දං සුත්වා සක්කො මාතලිං පුච්ඡි "කෙ එතෙ විරවන්ති"ති. ගරුළා දෙවා'ති. කිං කාරණා 'ති. රථසද්දං සුත්වා මරණභයෙනා'ති. මා එකං නිස්සාය එත්තකා ජනා රථවෙගෙන වුණ්ණිතා නස්සි. නිවත්තෙහි රථන්ති. සො සිඛාවසභයස්ස දණ්ඩකසඤ්ඤං දත්වා රථං නිවත්තෙසි. තං දිස්වා අසුරා ජරසක්කා අසුරපුරතො පට්ඨාය පලායන්තා ඉදානි රථං නිවත්තෙසි. අඩ්ඣනන උපට්ඨාහා ලඩ්ඩා භවිස්සති'ති නිවත්තිත්වා

ආගතමග්ගෙනෙව අසුරපුරං පවිසිත්වා පුන සීසං න උක්කිපිංසු. සක්කොපි සූජං අසුරකඤ්ඤං දෙවනගරං නෙත්වා අඩ්ඪතෙය්‍යානං අච්ඡරාකොටීනං ජෙට්ඨිකට්ඨානෙ ඨපෙසි. සා සක්කං වරං යාචි–"මහාරාජ මම ඉමස්මිං දෙවලොකෙ මාතා පිතරෝ වා භාතිකා භගිනී යො වා නත්ථි, යත්ථ යත්ථ ගච්ඡසි තත්ථ තත්ථ මං ගහෙත්වා ගච්ඡ යන්‍නසී"ති. සොපි සාධූති තස්සා පටිඤ්ඤං අදාසි. තතො පට්ඨාය චිත්තපාටලිය්‍යා පුප්ඵිතාය අමහාකං දිබ්බපාරිචරිත්තකස්ස පුප්ඵන කාලොති අසුරා යුද්ධත්‍ථාය සක්කං අභියන්ති. සක්කා හෙට්ඨාසමුද්දෙ නාගානං ආරක්ඛං අදාසි. තතො සුපණ්ණානං කුම්භණ්ඩානං යක්ඛානං තතො චතුන්නං මහාරාජානං. සබ්බුපරි පන දෙවනගර වාරෙසු වජිරහත්ථා ඉන්‍දූපරිමා ඨපෙසි. අසුරා නාගාදයො ජිනිත්වා ආගතාපි ඉන්‍දූපරිමා දිස්වා සක්කා නික්ඛමෙත්වා පලායන්ති. එවං මහාලි මඝො මානවො අප්පමාද පරිපදං පරිපජ්ජි. එවං අප්පමත්තො පණ්ඩිත එවරූපං ඉස්සරියං පත්වා චිරං දෙවලොකෙ රජ්ජං කාරෙස්ස, අප්පමාදෙ නාමෙස බුද්ධාදිහි පසත්ථො, අප්පමාදං හි නිස්සාය සබ්බෙපි ලොකිය ලොකුත්තරානං විසෙසානං අධිගමෙ නොති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අප්පමාදෙන මඝවා දෙවානං සෙට්ඨතං ගතො,
අප්පමාදං පසංසන්ති පමාදෙ ගරහිතො සදා'ති.

තත්‍ථ "අප්පමාදෙනා"ති මවලගාමෙ භූම්පදෙසසොධනං ආදිං කත්වා කතෙන අප්පමාදෙන. "මඝවා"ති ඉදානි මඝවා'ති පඤ්ඤාතො මඝමානවො චින්තා දෙවලොකානා රාජභාවෙන දෙවානං සෙට්ඨතං ගතො. "පසංසන්ති"ති බුද්ධාදයො පණ්ඩිතා අප්පමාදමෙව ථොමෙන්ති වණ්ණෙන්ති, කිං කාරණා, සබ්බසං ලොකියලොකුත්තරානං විසෙසානං පවිලාභකාරණත්තා. "පමාදෙ ගරහිතො සදා"ති පමාදෙ පන නෙති අරියෙහි නිච්චං ගරහිතො නින්දිතො, කිං කාරණ, සබ්බවිපත්තිනං මූලභාවතො, මනුස්ස දෙවබ්‍රහ්මං වා හි අපාය්‍යුපපත්තිං වා සබ්බා පමාදමූලිකොයෙවාති.

ගාථාපරියොසානෙ මහාලි ලිච්ඡවි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සමපත්තපරිසාය'පි බහූ සොතාපන්නාදයො ජාතා'ති.

මහාලිපඤ්හ වත්ථු.

"අප්පමාදරතො භික්ඛූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙත වනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර සත්‍ථු සන්තිකෙ යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටෙන්තො වායමන්තො අරහත්තං පත්තුං නාසක්ඛි. සො

විසෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං කථාපෙස්සාමී'ති තතෝ නික්ඛමිත්වා සත්ථුසන්තිකං ආගච්ඡන්තෝ අන්තරාමග්ගෙ මහන්තං දුග්ගතිං උට්ඨිතං දිස්වා වෙගෙනෙකං මුණ්ඩපබ්බතං අභිරුයහ නිසින්නෝ අරඤ්ඤං ඩහමානං අග්ගිං දිස්වා ආරම්මණං ගණ්හි-"යථා අයං අග්ගි මහන්තානි ච බුද්ධකානි ච උපාදුනානි ඩහන්තෝ ගච්ඡති, එවං අරියමග්ගඤ්ඤණග්ගින්‍යාපි මහන්තානි බුද්ධකානි ච සංයොජනානි ඩහන්තෙන ගන්තබ්බං භවිස්සති'ති. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තස්ස චිත්තාචාරං ඤත්වා එවමෙතං භික්ඛු, මහන්තානි බුද්ධකානි පි උපාදුනානි විය ඉමෙසං සත්තානං අබ්භන්තරෙ උප්පජ්ජමානානි අණුං ථූලානි සංයොජනානි නාම ඤාණග්ගින්‍යා ඩහිත්වා අග්ගඵලපත්තිකාලෙ කාතුං වට්ටති'ති වත්වා, ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා තස්ස භික්ඛුනෝ අභිමුඛෙ නිසින්නෝ, විය පඤ්චුයමානෝ ඉමං ඔභාස ගාථමාහ:-

අප්පමාදරතෝ භික්ඛු පමාදෙ භයදස්සිවා,
සංයොජනං අණුං ථූලං ඩහං අග්ගිව ගච්ඡති'ති.

තත්ථ "අප්පමාදරතෝ"ති අප්පමාදෙ රතෝ අභිරතෝ අප්පමාදෙන ඒතිනාමෙත්තෙත්තා'ති අත්ථෝ. "පමාදෙ භයදස්සි වා"ති නිරග්ගපත්තිං ආදිඤං පමාදෙ භයං පස්සනෙත්තා, තාසං වා උප්පත්තිනං මූලත්තා පමාදං භයතෝ පස්සනෙත්තා. "සංයොජන"න්ති වට්ට දුක්ඛෙන සද්ධිං යොජනං බන්ධනං පජානං වෙට්ට ඔසිදුපනසමත්ථං දසවිධසංයොජනං. "අණුං ථූලන්ති" මත්තනං ච බුද්ධකං ච. "ඩහං අග්ගිව ගච්ඡති"ති යථා අයං අග්ගි මහන්තඤ්ච බුද්ධකඤ්ච උපාදුනං ඩහන්තෝ ගච්ඡති, එවමෙව සෝ අප්පමාදරතෝ භික්ඛු අප්පමාදුඩහනෙන ඤාණග්ගින්‍යා එතං සංයොජනං ඩහන්තෝ අභබ්බුප්පත්තිකං කරොන්තෝ ගච්ඡති'ති.

ගාථාපරියොසානෙ සෝ භික්ඛු යථා නිසින්නොව සබ්බසංයොජනානි ඛෙපෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ආකාසෙනා ගන්ත්වා තථාගතස්ස සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං පොමෙත්වා වන්දමානොව පක්කාමී'ති.

අසුසුතරහික්ඛුස්ස වත්ථු.

"අප්පමාදරතෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ නිගමතිස්සත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ සාවත්ථියා අවිදූරෙ නිගමගාමෙ ජාතසංවඩ්ඩෝ එකෝ කුලපුත්තෝ සත්ථුසාසනෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෝ නිගමතිස්සත්ථෙරෝ නාම අපිච්ඡෝ සන්තුට්ඨෝ පවිවිත්තෝ ආරද්ධවිරියෝ'ති පඤ්ඤත්තිං. සෝ

නීඛඩං ඤුනිකාමේයෙව පිණ්ඩාය චරති. අනාථපිණ්ඩිකාදිසු මහා දානානි කරොනෙතසු පසෙනදිකොසලෙ අසදිසදානං කරොනෙතා'පි සාවත්ථියං නාගච්ඡති භික්ඛූ අයං නීඝමතිසසත්ථෙරො උට්ඨාය සම්පට්ඨාය ඤුනිසංසටෙඨා විහරති. අනාථපිණ්ඩිකාදිසු මහාදානානි කරොනෙතසු පසෙනදිකොසලෙ අසදිසදානං කරොනෙතා'පි නෙව ආගච්ඡති'ති කථං සම්පට්ඨාපෙත්වා සත්ථු ආරොචසිංසු. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං භික්ඛු එවං කරොසි'ති පුච්ඡිත්වා නත්ථි භනෙතා මයහං ඤුනිසංසගෙහා, අහං එතෙ මත්තු සෙස නිසසාය අපෙක්ඛාහරණීයමත්තං ලභාම්, ඨඛෙ වා පණීතෙ වා ඨාපනමත්තෙ ලඛෙ පුන කිං ආහාරපරියෙසනෙනා'ති න ගච්ඡාම්, ඤුනී හි පන මෙ සංසගෙහා නාම නත්ථී භනෙතා'ති වුත්තෙ සත්ථා පකතියා'පි තසස අජ්ඣාසයං විඤාණෙනතා සාධු සාධු භික්ඛූ'ති තසස සාධුකාරං දත්වා අනච්ඡරියං ඛො පනෙතං භික්ඛු යං ත්වං මාදිසං ආචරියං ලභිත්වා අපපිච්ඡා අහොසි, අයං හි අපපිච්ඡතා නාම මම තනති මම පවෙණී'ති වත්වා භික්ඛූ හි යාචිතෙතා අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ හිමවනෙත ඡඩ්ඩානිරෙ එකසම්ං උදුම්බරවනෙ අනෙක සහසසා සුවා වසිංසු. තත්ථෙකො සුවරාජා අත්තනො නිවාසරුක්ඛසස ඵලෙසු ඛීණෙසු යදෙව අවසිට්ඨං හොති අංකුරෙ වා පත්තං වා තචං වා තං ඛාදිත්වා ඡඩ්ඩානං පානීයං පිවිත්වා පරමපපිච්ඡසනතුට්ඨා හුත්වා අඤඤත්ථ න ගච්ඡති, තසස අපපිච්ඡසනතුට්ඨ භාව ගුණෙන සක්කත්තවනං කම්පි. සක්කො ආවජ්ජමානො තං දිසවා තසස වීමංසනත්ථං අත්තනො ආනුභාවෙන තං රුක්ඛං සුක්ඛාපෙසි. රුක්ඛො ඛාදුමත්තෙතා හුත්වා ජිඳුවජිදෙඳු වාතෙ පහරන්තෙ අක්කොටිතො විය සද්දං නිච්ඡාරෙන්තා අට්ඨාසි. තසස ජිදෙදහි වුණණානි නිත්තමනති. සුවරාජා තානි ඛාදිත්වා ගංගාසං පානීයං පිවිත්වා අඤඤත්ථ අගන්ත්වා වාතාතපං අගනෙත්වා උදුම්බර ඛාණු මත්ථකෙ නිසීදි. සක්කො තසස පරමපපිච්ඡභාවං ඤත්වා ඕතතඛම්ම ගුණං කථාපෙත්වා වරමසස දත්වා උදුම්බරං අමතඵලං කරිත්වා ආගමිසසාමි'ති එකො හංසරාජා හුත්වා සුජං අසුරකඤඤං පුරතො කත්වා උදුම්බරවනං ගන්ත්වා අවිදූරෙ එකසස රුක්ඛසස සාඛාය නිසීදිත්වා තෙන සද්ධිං කථෙනෙතා ඉමං ගාථමාහ.

සන්ති රුක්ඛා හරිතපත්තා දුමා නෙකඵලා බහූ,
කසමාත්තු සුකෙඛ කොළාපෙ සුවසස නිරතො මනො'ති.

සඛඛං ජාතකං දසකනිපාතෙ ආගතනෙඤනෙව විත්ථාරෙතඛඛං. අට්ඨුප්පත්තියෙව හි තත්ථ ච ඉධ ච නානා, සෙසං තාදිසමෙව. සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා තදා සක්කො ආනන්දො අහොසි, සුවරාජා

අඤ්ඤමෙවානි චින්තා එවං භික්ඛවෙ අප්පිච්ඡතා නාමයං මම තන්ති මම පවෙණී අනවජ්ජියා මම සුත්තන්තස්ස නිගමවාසිතිස්සස්ස මාදිසං ආචරියං ලභිත්වා අප්පිච්ඡතා, භික්ඛුනා නාම නිගමතිස්සෙන විය අප්පිච්ඡතෙව භවිතබ්බං, එවරූපො හි භික්ඛු අභබ්බා මඤ්ඤථලෙහි පරිහානාය, අසුසුදන්ත්‍ර නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ හොති'ති චින්තා ඉමං ගාථමාහ.

අප්පමාදරතො භික්ඛු පමාදෙ භයදස්සිවා,
අභබ්බා පරිහානාය නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ'ති.

තත්ථ "අභබ්බා පරිහානාය"න්ති සො එවරූපො භික්ඛු සමථ විපස්සනා ධම්මෙහි වා මඤ්ඤථලෙහි වා පරිහානාය අභබ්බා, නාපි පතෙනාහි පරිහායති, න අප්පත්තානි න පාපුණාති, "නිබ්බාණස්සෙව සන්තිකෙ"ති කිලෙසනිබ්බාණස්සාපි අනුපාදු පරිනිබ්බාණස්සාපි සන්තිකෙ ඒවා'ති.

ගාථාපරියොසානෙ නිගමනියසත්ථෙරො සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි, අඤ්ඤෙසුපි බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. මහාජනස්ස මහප්ඵලා ධම්මදෙසනා ජාතා.

නිගමවාසි තිස්සත්ථෙර වත්ථු.

අප්පමාදවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුතියො වග්ගො.

"එජනං චපලං චිත්තං"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා චාලිකාය පබ්බතෙ විහරන්තො ආයස්මන්තං මෙඝියං ආරබ්භ කථෙසි. තස්ස වත්ථු ආවිභාවථෙව සබ්බං මෙඝියසුත්තනිද්දෙසෙ විත්ථාරෙතබ්බං. සත්ථා පන තීහි චිත්තෙහි අඤ්ඤාසත්තනතාය තස්මිං අම්බවනෙ පධාන මනුයුඤ්ජිතුං අසක්කුණිත්වා ආගතං මෙඝියත්ථෙරං ආමන්තෙත්වා අති භාරියං තෙ මෙඝිය කතං, ආගමෙහි තාව මෙඝිය එකකොමහි යාව අඤ්ඤෙසුපි කොචි භික්ඛු දිස්සති'ති මං යාචන්තං එකකං පහාය ගච්ඡන්තෙන නාම භික්ඛුනා නාම එවං චිත්තවසිකෙන භවිතුං න වට්ටති, චිත්තං නාමෙතං ලහුකං තං අත්තනො වසෙ වත්තෙතුං වට්ටති'ති වත්වා ඉමා වෙ ගාථා අභාසි:-

එජනං චපලං චිත්තං දුරක්ඛං දුන්නිවාරයං,
උජුං කරොති මෙධාවී උසුකාරොව තෙජනං.
වාරිජොව ථලෙ ඛිත්තො ඔකමොකතඋබ්භතො,
පරිඵන්දතිදං චිත්තං මාරධෙය්‍යං පහාතවෙ'ති.

තත්ථ "එතෙන"න්ති රූපාදිසු ආරම්මණේසු විප්ඵන්දමානං. "චපල"න්ති එකිරියාපථෙන අසණ්ඨහනතෝ ගාමදාරකෝ විය එකස්මිං ආරම්මණේ අසණ්ඨහනතෝ චපලං. "චිත්ත"න්ති විඤ්ඤාණං භුම්වත්තු ආරම්මණකිරියාදිචිත්තතාය පනෙතං චිත්තන්ති වුත්තං. "දූරඛා"න්ති කිටඨ සම්බාධෙ කිටඨඛාදකඛොණේ විය එකස්මිං සපපාය ආරම්මණේ ඡෙව දූටඨපනතෝ දූරඛං, "දුන්නිවාරය"න්ති විසභාගාරම්මණං ගචඡනතං පරිසෙධෙතුං දුඛඛන්ති දුන්නිවාරයං. "උසුකාරොව තෙජන"න්ති යථා නාම උසුකාරෝ අරඤ්ඤතෝ එකං දණ්ඩකං ආහරිත්වා නිත්තචං කත්වා කඤ්ඡතෙලෙන මඤ්ඡිත්වා අඞ්ගාරකපලෙල තාපෙත්වා රුක්ඛලෙ උපපීළෙත්වා නිබ්බඩඛං උජුං වාලවිඣනයොගඛං කරොති, කත්වා ච පන රාජරාජමහා මත්තානං සිපපං දසෙසත්වා මහනතං සක්කාරසම්මානං ලභති. එවමෙවං මෙධාවී පණ්ඩිතෝ විඤ්ඤූ පුරිසෝ එඤ්ඣනාදිසභාවමෙප තං චිත්තං ඛුතඞ්ගාරඤ්ඤවාසවසෙන නිත්තචං අපඛත ඔළාරික කිලෙසං කත්වා සඞ්ඛිනෙහෙන තෙමෙත්වා කායිකචෙතසික විරියෙන තාපෙත්වා සමථවිපස්සනාළඛෙ උපපීළෙත්වා උජුං අකුටිලං නිබ්බිසෙවනං කරොති, කත්වා ච පන සඞ්ඛාරෙ සම්මසිත්වා මහනතං අවිජ්ජාකඛඞ්ඛං පදාළෙත්වා තිසෙසා විජ්ජා ච අභිඤ්ඤා නව ලොකුත්තරධම්මෙ'ති ඉමං විසෙසං හත්ථගතමෙව කත්වා අඛඛ දඤ්ඤිණෙය්‍යභාවං ලභති. "වාරිජොවා"ති මචඡා විය "ථලෙ ඛිත්තා"ති හත්ථෙන වා පාදෙන වා ජාලාදිනා වා අඤ්ඤතරෙන ථලෙ ඡඩ්ඩිතා. "ඔකමොකතඋබභතෙ,"න්ති "ඔකපුණෙණති විවරෙ හි"ති එත්ථ උදකං ඔකං, "ඔකං පහාය අනිකෙත සාරී"ති එත්ථ ආලයෝ, ඉධ උභයම්පි ලබභති. ඔකමොකතොති හි එත්ථ ඔක මොකතෝ'ති උදකසඞ්ඛාතා ආලයා'ති අයමත්ථෝ.

"උබභතෝ"ති උඞ්වෝ. "පරිඵන්දනිදං චිත්ත"න්ති යථා සෝ උදකාලයතෝ උබභතෝ ථලෙ ඛිත්තා මචඡා උදකං අලභනෙතා පරිඵන්දති, එවමිදං පඤ්චකාමගුණාලයාභිරතං තතෝ උබරිත්වා මාරඛෙය්‍ය සඞ්ඛාතවට්ටං පහාතුං විපස්සනාකම්මට්ඨානෙ චිත්තං කායිකචෙතසික විරියෙන සන්තාපියමානං පරිඵන්දති, සණ්ඨාතුං න සක්කොති, එවං සනෙතපි ධුරං අනික්ඛිපිත්වා මෙධාවී පුගඛලා තං චිත්තනඛඛෙව උජුං කම්මනියං කරොති'ති අත්ථෝ. අපරෝ නයෝ: ඉදං මාරඛෙය්‍යං කිලෙසවට්ටං අවිජ්ජහිත්වා ඨිතං චිත්තං සෝ වාරිජෝ විය පරිඵන්දති, තස්මා මාරඛෙය්‍යං පහාතවෙ යෙන කිලෙසවට්ටසඞ්ඛාතෙන මාරඛෙය්‍යතෙව පරිඵන්දති, තං පහා තඛබ'න්ති.

ගාථාපරියොසානෙ මෙඝියත්ථෙරෝ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතෝ, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයෝ ජාතා'ති.

මෙඝියත්ථෙර වත්ථු.

"දුක්ඛනිග්ගහස්ස ලහුනෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තෝ අක්ඛුතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි. කොසලරඤ්ඤෝ කිර විජිතෙ පබ්බතපාදෙ මානිගාමෝ නාමෙකෝ ඛනවාසෝ ගාමෝ අහොසි. අථෙකදිවසං සට්ඨිමත්තා භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකෙ ධාව අරහත්තං කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා තං ගාමං ගන්ත්වා පිණ්ඩාය පවිසිංසු. අථ නෙ ඝරෝ තස්ස ගාමස්ස සාමි මානිකෝ නාම තස්ස මාතා දිස්වා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා නානග්ගරසෙන ඛාදුභොජ්ජෙන පරිවිසිත්වා භත්තෙ කත්ථ ගන්තුකාමා'ති පුච්ඡි. ඝථාථාසුකට්ඨානං මහාඋපාසිකෙ'ති. සා වස්සාවාසට්ඨානං අජ්ඣ පරියෙසන්ති මඤ්ඤූ'ති ඤත්වා පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා සචෙ අය්‍ය ඉමං තෙමාසං ඉධ වසිස්සන්ති, අහං නිච්චං සරණානි පඤ්චසීලානි ච ගහෙත්වා උපොසථ කම්මං කරිස්සාමී'ති ආහ. භික්ඛූ මඤ්ඤ ඉමං නිස්සාය භික්ඛාය අනිලමන්තා භවනියසරණං කාතුං සක්ඛිස්සාමා'ති අධිවාසෙසිංසු. සා තෙසං වසනට්ඨානං විහාරං පටිජග්ගිත්වා අදාසි. තෙ තත්ථ වසන්තා එකදිවසං සන්නිපතිත්වා අක්ඛුමක්ඛුං ඔවදිංසු–"ආවුසො අමෙහි පමාදචාරං චරිතුං න වට්ටති, අම්හාකං හි සකගෙහං විය අට්ඨමහානිරයා ච්චවචාරා එව, ඛරමානක බුද්ධස්ස ඛො පන සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා මයං ආගතා, බුද්ධා ච නාම පදුනුපදිනං විචරන්තෙනාපි සතෙන ආරාධෙතුං න සක්කා, ඝථාජ්ඣාසයෙනෙව ආරාධෙතුං සක්කා, අප්පමත්තා හොථ, චිගි එකට්ඨානෙ න ඨාතබ්බං, න නිසීදිතබ්බං. සාඝං ඛො පන ථෙරුපට්ඨානකාලෙ පාතොව භික්ඛාචාරකාලෙ එකතෝ භවිස්සාම, සෙසකාලෙ වෙ එකතෝ න භවිස්සාම, අපි ච ඛො පන අථාසුකභික්ඛුනා ආගන්ත්වා මජ්ඣෙ විහාරෙ ගණ්ඩිඝා පහටාය ගණ්ඩිසද්දස්ස ආගන්ත්වා තස්ස භෙසජ්ජං කරිස්සාමා"ති. තෙසු එවං කතිකං කත්වා විහරන්තෙසු එකදිවසං සා උපාසිකා සප්පිතෙලඵාණිතාදිනි ගාහාපෙත්වා දාසකම්මකරාදිහි පරිවුතා සාඝණ්හසමයෙ තං විහාරං ගන්ත්වා විහාරමජ්ඣෙ භික්ඛූ අදිස්වා කහන්නු ඛො අය්‍ය ගතා'නි පුරිසෙ පුච්ඡිත්වා අත්තනො අත්තනො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු නිසින්නා භවිස්සන්ති අය්‍යෙති වුත්තෙ කිනන්නු ඛො කත්වා දට්ඨුං සක්ඛිස්සාමී'ති ආහ. අථ නං භික්ඛු සඛසස කතිකවත්තං ජානන මනුස්සා ආහංසු–"ගණ්ඩිඝා පහටාය සන්නිපතිස්සන්ති අය්‍යෙ"ති. සා ගණ්ඩිං පහාරාපෙසි. භික්ඛූ ගණ්ඩිසද්දං සුත්වා කස්සචි අථාසුකං භවිස්සති'ති සකසකට්ඨානෙහි නික්ඛමිත්වා විහාරමජ්ඣෙ සන්නිපතිංසු. වෙ'පි ජනා එකමගෙහ නාගතා නාම නත්ථි උපාසිකා එකෙකට්ඨානතො එකමෙකමෙව ආගච්ඡන්තං දිස්වා මම පුත්තෙනහි අක්ඛුමක්ඛුං කලහෝ කතෝ භවිස්සති'ති විනෙතබ්බා භික්ඛුසඛසං වන්දිත්වා පුච්ඡි–"කලහං නු ඛො භන්තෙ කරිත්ථා"ති. න කරොම මහාඋපාසිකෙ'ති. සචෙ වො භන්තෙ කුලහෝ නත්ථි, අථ කස්මා ඝථා අම්හාකං ගෙහං ආගච්ඡන්තා සඛෙ එකතෝ ආගච්ඡථ, එවං අනාගන්ත්වා එකෙකට්ඨානතෝ එකෙ කොව

ආගතා'ති. මහාඋපාසිකෙ එකෙකසම්මං ඨානෙ නිසිදිත්වා සමණ ධම්මං කරිමහා'ති. කෝ එස තාතා සමණධම්මෙමා නාමා'ති. වත්තිං සාකාරෙ සජ්ඣායං කරොම, අත්තහාවෙ ඛයවයං පට්ඨපෙම මහා උපාසිකෙති. කිමපන තුමෙත වත්තිංසාකාරෙ සජ්ඣායං කාතුං අත්තහාවෙ ච ඛයවයං පට්ඨපෙතුං තුමහාකමෙව වට්ටති, උදාහු අමහාකම්පි'ති. කස්සච් අවාරිතො එසධම්මෙමා මහාඋපාසිකෙ'ති. තෙන හි ඉමයහමපි වත්තිංසාකාරං දෙථ, අත්තහාවෙ ච ඛයවයපට්ඨපනං ආචික්ඛථා ති. තෙන හි ගණ්හ උපාසිකෙති සබ්බං උග්ගණ්හාපෙත්වා. සා තතො පට්ඨාය වත්තිංසාකාරෙ සජ්ඣායං කත්වා අත්තනි ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා තෙහි භික්ඛූහි පුරෙතරමෙව තයො මග්ගෙ තිණ්ණ ච ඵලානි පාපුණි. මග්ගෙනෙව චයසා චතසෙසා පටිසම්භිදා ලොකිකඅභිඤ්ඤාසු ච ආගම්ංසු. සා මග්ගඵලසුඛතො උට්ඨාය දිබ්බ චක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා කදා නුඛො මම පුත්තෙනාපි අයං ධම්මෙමා අධිගතොා'ති උපධාරෙන්ති සබ්බෙපි මෙ සරාගා සදොසා සමොහා ඣාන විපස්සනා මත්තම්පි නෙසං නත්ථි කිනත්නුඛො මයහං පුත්තානං අරහත්තස්ස උපනිස්සයො අත්ථි නත්ථි'ති ආවජ්ජෙත්වා අත්ථි'ති දිස්වා සෙනාසනසප්පායං නු ඛො නත්ථි'ති ආවජ්ජෙත්වා තම්පි දිස්වා පුග්ගලසප්පායං නු ඛො න ලභන්ති'ති ආවජ්ජෙසි, පුග්ගලසප්පා යම්පි දිස්වා ආහාරසප්පායං නු ඛො න ලභන්ති'ති උපධාරෙන්ති ආහාරසප්පායං තෙසං නත්ථි'ති දිස්වා තතො පට්ඨාය නානාවිධං ඛාද්‍යං අනෙකපකාරකං ඛජ්ජකං නානාරසඤ්ච භොජනං සම්පා දෙත්වා ගෙහෙ භික්ඛූ නිසිදාපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා භත්තෙ තුමහාකං යං යං රුච්චති තං තං ඝරෙත්වා පරිභුඤ්ජථා'ති නියාම දෙසි. තෙ යථා රුචි ඛාද්‍ය ආදීනි ඝරෙත්වා පරිභුඤ්ජන්ති. තෙසං සප්පායාහාරං ලභන්තානං චිත්තං එකග්ගං අහොසි. තෙ එකග්ගෙ න චිත්තෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා චින්තෙසුං-"අහො මහාඋපාසිකා අම්හාකං පතිට්ඨා ජාතා, සචෙ මයං සප්පායාහාරං න ලභිම්හ න නො මග්ගඵලපටිවෙධා අභවිස්ස, ඉදානි වුත්ථවස්සා පවාරෙත්වා සත්ථුසන්තිකං ගම්ස්සාම"ාති තෙ සත්ථාරං දට්ඨු කාමම්හා'ති මහාඋපාසිකං ආපුච්ඡිංසු. උපාසිකා සාධු අය්‍යෙති තෙ අනුග්ගණ්හිත්වා පුන'පි භත්තෙන අමෙහ ඔලොකෙය්‍යා ථා'ති බහූනි පියවචනානි වත්වා පටිනිවත්තෙසි. තෙ'පි ඛො භික්ඛූ සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තෙ නිසින්නා කච්චි භික්ඛවෙ ඛමනීයං කච්චි යාපනීයං න ච පිණ්ඩකෙන කිලමිත්ථා'ති වුත්තා ඛමනීයං භත්තෙන යාපනීයං, පිණ්ඩකෙන පන නෙව කිල මිම්හ, අම්හාකං හි මාතිකමාතා නාම උපාසිකා චිත්තාචාරං ඤත්වා අම්හා වත්ත නො එවරූපං නාම ආහාරං පටියාදෙය්‍යාති චින්තිත්වා යථා චින්තිතං ආහාරං පටියාදෙත්වා අදාසි'ති තස්සා ගුණං කථෙසුං.

අඤ්ඤතරෝ භික්ඛු තස්සා ගුණකථං සුත්වා තඤ්ච දට්ඨුකාමෝ හුත්වා සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සෙනත්ථ නං ගාමං ගච්ඡථා මී'ති සත්ථාරං ආපුච්ඡිත්වා ජෙතවනා නික්ඛම්ත්වා අනුපුබ්බෙන නං ගාමං පත්වා විහාරං පවිට්ඨදිවසෙඑව චිනෙතසි "අයං කිර උපාසිකා චින්තිතචින්තිතං ජානාති අහඤ්ච මග්ගකිලන්තොම්හි විහාරං සම්මජ්ජිතුං නසක්ඛිස්සාමි, අහො වත මෙ විහාරපටිජග්ගිකං මනුස්සං පෙසෙය්‍යාති. උපාසිකා ගෙහෙ නිසින්නාව ආවජ්ජන්ති තමත්ථං ඤත්වා ගන්ත්‍ව විහාරං පටිජග්ගිත්වා දෙහී'ති මනුස්සං පෙසෙසි. ඉතරෝ'පි පානීයං පාතුකාමෝ අහො වත මෙ සක්කර පානකං කත්වා පෙසෙය්‍යාති චින්තෙසි. උපාසිකා පෙසෙසි. පුන දිවසෙ පාතොව සිනිඛඨාගුං මෙ සඋත්තරිභඞ්ගං පෙසෙතූ'ති චින්තෙසි. උපාසිකා තථා අකාසි. සො ඛාගුං පිවිත්වා අහො වත මෙ එවරූපං භත්තකං පෙසෙය්‍යාති චින්තෙසි. උපාසිකා තම්පි පෙසෙසි. සො චින්තෙසි "අයං උපාසිකා මයා සබ්බං චින්තිතචින්තිතං පෙසෙසි අහං එතං දට්ඨුකාමෝ අහො වත මෙ නානග්ගරසභොජනං ගාහාපෙත්වා සයමෙව ආගන්ත්‍වජ්ඣාසන්ති. උපාසිකා මම පුත්තා මං දට්ඨුකාමෝ ආගමනං මෙ පච්චාසිංසතී'ති භොජනං ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්‍වා තස්ස අදාසි. සො කතභත්තකිච්චෝ මානිකමාතා නාම තං උපාසිකෙ'ති පුච්ඡි. ආම තාතා'ති. තං පරචිත්තං ජානාසී'ති. කිං මං පුච්ඡසි තාතා'ති. මයා චින්තිතචින්තිතං සබ්බ මකාසි, තෙන පුච්ඡාම්'ති. පරචිත්තඤාණෙන භික්ඛු බහූ තාතා'ති. නාහං අඤ්ඤං පුච්ඡාම් තුමෙහ පුච්ඡාම් උපාසිකෙ'ති. එවං සන්තෙ'පි උපාසිකා පරචිත්තං ජානාම්'ති අවත්වා පරචිත්තං අජානන්තා නාම එවං කරොන්ති පුත්තා'ති ආහ. සො තාරිසං වත්තං කත්වා, පුථුජ්ජනා නාම සොභනම්පි අසොභනම්පි චින්තෙන්තී, සචාහං කිඤ්චි අයුත්තං චින්තයිස්සාමි, සහ ත්‍වඤ්ඤෙන චොරං චූලාය ගණ්හන්ති එවං මං විප්පකාරං පාපෙය්‍ය මයා පන ඉතො පලාතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා උපාසිකෙ අහං ගම්මිස්සාමී'ති ආහ. කහං අය්‍යකා. සත්ථු සන්තිකං උපාසිකෙ'ති. වඤ්ඨ තාව සෙනත්ථ ඉඛා'ති. න වසිස්සාම් උපාසිකෙ ගම්මිස්සාමෙවා'ති නික්ඛම්ත්වා සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. අථ නං සත්ථා කිං භික්ඛු නාලත්ථ ත්වං තත්ථ වාසං'ති පුච්ඡි. ආම භන්තෙ න සක්කා තත්ථ වසිතුන්ති. කිං කාරණා භික්ඛූති. භන්තෙ සා උපාසිකා චින්තිත චින්තිතං සබ්බං ජානාති, පුථුජ්ජනා ච නාම සොභනම්පි අසොභනම්පි චින්තෙන්තීති, සචාහං කිඤ්චි අයුත්තං චින්තයිස්සාමි සහ ත්‍වඤ්ඤෙන චොරං චූලාය ගණ්හන්ති එවං මං විප්පකාරං පාපෙස්සති'ති චින්තෙත්වා ආගතොම්හි'ති. භික්ඛු තඤ්ඤෙව තව වසිතුං වට්ටතී'ති. න සක්කොමි භන්තෙ නාහං තත්ථ වසිස්සාමී'ති. තෙන හි තං භික්ඛු එකමෙව රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසී'ති. කිං භන්තෙ'ති. තව චිත්තමෙව රක්ඛ, චිත්තං නාමෙතං දුරක්ඛං, තං අත්තනොපි චිත්තමෙව නිග්ගහණ්හ මා අඤ්ඤං කිඤ්චි චින්තයි, චිත්තං නාමෙතං දුන්නිග්ගහන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනෝ යත්ථ කාමනිපාතිනෝ,
චිත්තස්ස දමථෝ සාධු චිත්තං දන්තං සුඛාවහ'න්ති.

තත්ථ චිත්තං නාමේතං දුක්ඛේන නිග්ගය්හති'ති "දුන්නිග්ගහං" ලහුං උප්පජ්ජති චේව නිරුජ්ඣති ච'ති ලහුං, තස්ස 'දුන්නිග්ගහස්ස ලහුනෝ" "යත්ථ කාමනිපාතිනෝ"ති යත්ථ කත්ථචි දෙව නිපාතන සිලස්ස, එතං හි ලභිතබ්බට්ඨානං වා අලභිතබ්බට්ඨානං වා අයුත්ත ට්ඨානං වා න ජානාති, නෙව ජාතිං ඔලෝකෙති, න ගොත්තං, න වයං, යත්ථ යත්ථ ඉච්ඡති තත්ථ තත්ථෙව නිපතති'ති යත්ථ කාමනිපාති'ති වුච්චති. තස්ස එවරූපස්ස "චිත්තස්ස දමථෝ සාධූති" චතුන්ං අරිය මග්ගෙන දන්තභාවෝ යථා නිබ්බිඤ්ඤවනං හොති තථා කතභාවෝ සාධු. කිං කාරණා ඉදං හි 'චිත්තං දන්තං සුඛාවහං" දන්තං නිබ්බි සෙවනං කතං මග්ගඵලසුඛං පරමත්ථනිබ්බාණසුඛං ච ආවහති'ති.

දෙසනාපරියොසාන්න සම්පත්තපරිසාය බහූ සොතාපන්නාදයෝ අහෙසුං. මහාජනස්ස සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා ජාතා. සත්ථා තස්ස භික්ඛුනෝ ඉමං ඔවාදං දත්වා ගච්ඡ භික්ඛු අක්ඛුං කිඤ්චි අච්ඡින්ත සීහා තත්ථෙව වසාහී'ති පහිණි. සෝ භික්ඛු සත්ථු සන්තිකා ඔවාදං ලභිත්වා තත්ථ අගමාසි. කිඤ්චි බහිඩ්ඩා චිත්තං නාම න විඤ්ඤාසි. මහාඋපාසිකා'පි දිබ්බේන චක්ඛුනා ඔලෝකෙන්ති ථේරං දිස්වා, ඉදානි ඔවාදදායකං ආචරියං ලභ්ත්වා පුනාගතෝ මම පුත්තෝත් අත්තනා සුණෙණෙව පරිච්ඡින්දිත්වා තස්ස සප්පායභාරං පචිය දෙත්වා අදාසි. සෝ සප්පායං භොජනං සේවිත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පත්වා, මග්ගඵලසුඛෙන වීතිනාමෙන්තෝ අහෝ මහාඋපා සිකා මයහං පතිට්ඨා ජාතා, අහං ඉමං නිස්සාය සාසනිසරණං පත්තෝනි චිඤ්ඤත්වා ඉමස්මිං තාව මේ අත්තභාවේ පතිට්ඨා ජාතා, සංසාරෙ පන මේ සංසරන්තස්ස අක්ඛුස්සු'පි අත්තභාවෙසු අයං පතිට්ඨා භූතපුබ්බා නෝ'ති උපධාරෙන්තා එකූනඅත්තභාවසතං අනුස්සරි. සා'පි එකූන අත්තභාවසතෙ තස්ස පාදපරිචාරිකා හුත්වා අක්ඛුස්සු පටිබද්ධත්තා තං ජීවිතා වොරොපෙසි. ථේරෝ තස්සා එත්තකං අගුණරාසිං දිස්වා අහෝ අයං උපාසිකා භාරියං කම්ම මකාසි'ති වනෙත්තසි. මහාඋපාසිකා'පි ගෙහෙ නිස්සාභාව කිනන්තු ඛෝ මයහං දුත්තස්ස පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පත්තනන්ති උපධාරයමානා තස්ස අරහත්තපත්තිං ඤත්වා උත්තරිං උපධාරයමානා මම පුත්තෝ අරහත්තං පත්වා අහෝ වත මේ අයං උපාසිකා මහති පතිට්ඨා ජාතා'ති විඤ්ඤත්වා අතීතෙ'පි නු ඛෝ මේ අයං පතිට්ඨා භූතපුබ්බා නෝ'ති උපධාරෙන්තා එකූනඅත්තභාවසතං අනුස්සරි, අහං ඛෝ පන එකූන අත්තභාවසතෙ අක්ඛුස්සු සද්ධිං එකතෝ හුත්වා එතං ජීවිතා වොරොපෙසිං, අයං මේ එත්තකං අගුණරාසිං දිස්වා අහෝ භාරියං කම්මං කතං උපාසිකායා'ති විඤ්ඤාසි. නත්ථි එව නු ඛෝ සංසාරෙ සංසරන්තියා මම පුත්තස්ස උපකාරෙ කතපුබ්බා'ති සා උපධාරයමානා තතෝ උත්තරිං සතම්ං අත්තභාවං අනුස්සරිත්වා

සත්ථෙ අත්තභාවෙ මයා එතයස පාදපරිචාරිකා හුත්වා එකස්මිං ජීවිතාවොරෙපනට්ඨානෙ ජීවිතදානං දින්නං, අහො මයා මම පුත්තයස මහාඋපකාරො කතො'ති ගෙහෙ නිසින්නාව උත්තරිං විසෙසත්වා උපධාරෙථා'ති ආහ. සො දිබ්බාය සොතධාතුයා සද්දං සුත්වා, විසෙසෙත්වා සත්ථාරං අත්තභාවං අනුස්සරිත්වා තත්ථ තාය අත්තනො ජීවිතයස දින්නභාවං දිස්වා අහහා මම ඉමාය මහාඋපාසකාය උපකාරො කතපුබ්බොති අත්තමනො හුත්වා තං තත්ථෙව වතුස්ස මගඵලෙසු පඤ්හං කථෙත්වා අනුපාදිසසාය නිබ්බාණධාතුයා පරිනිබ්බායි.

අඤ්ඤතරභික්ඛුයස වත්ථු.

"සුදුද්දස"නන්ති ඉමං ධම්මදසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො අඤ්ඤතරං උක්කණ්ඨිත භික්ඛු ආරබ්භ කථෙසි. සත්ථරි කිර සාවත්ථියං විහරන්තෙ එකො සෙට්ඨිපුත්තො අත්තනො කුලූපගත්ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ අහං දුක්ඛා මුච්චිතුකාමො, එකන්තම්ම දුක්ඛතො මුච්චනාකාරං කථෙථා'ති ආහ. සාධාවුසෝ, සත්තෙ'පි දුක්ඛා මුච්චිතුකාමොව සලාකහත්ථං දෙහි, පක්ඛිකහත්ථං දෙහි, වස්සාවාසිකං දෙහි, චීවරාදයො පච්චයෙ දෙහි, අත්තනො සාපතෙය්‍යං තත්ථ කොට්ඨාසෙ කත්වා, එකෙන කම්මන්තං පයොජෙහි, එකෙන පුත්තදාරං පොසහ, එකං බුද්ධසාසනෙ දෙහීති ආහ. සො සාධු භන්තෙ'ති වුත්තපරිපාටියා සබ්බං කත්වා පුන ථෙරං පුච්ඡි–තතො උත්තරිං අඤ්ඤං කිං කරොමි භන්තෙ'ති. ආවුසො තීණි සරණානි ගණ්හ පඤ්චස්ලානි ගණ්හාහි'ති. නාහි'පි ගන්හත්වා තතො උත්තරං පුච්ඡි. තෙන හි දසසීලානි ගණ්හාහි ති. සො සාධු භන්තෙ'ති ගණ්හි. සො එවං අනුපුබ්බෙන සුඤ්ඤකම්මස්ස කතත්තා අනුපුබ්බාභිසමයෙන සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. උත්තරිම්පි කාතබ්බං අත්ථි භන්තෙ'ති පුන පුච්ඡිත්වා තෙනහි පබ්බජාහි'ති වුත්තෙ නික්ඛමිත්වා පබ්බජි. තස්ස කො ආභිඛම්මික භික්ඛු ආචරියො අහොසි. එකො විනයධරෝ උපජ්ඣායො. තස්ස ලබ්භපසම්පදස්ස ආචරියා අත්තනො සන්තිකං ආගතකාලෙ අභිධම්මෙම පඤ්හං කථෙන්ති–බුද්ධසාසනෙ ඉදං කාතුං වට්ටති, ඉදං කාතුං න වට්ටතී'ති. උපජ්ඣායො පිස්ස අත්තනො සන්තිකං ආගතකාලෙ විනයෙ පඤ්හං කථෙති බුද්ධසාසනෙ නාම ඉදං කාතුං වට්ටති ඉදං න වට්ටති ඉදං කප්පති ඉදං න කප්පතී'ති. සො චින්තෙසි–අහහා භාරිඨං ඉදං කම්මං අහං දුක්ඛා මුච්චිතුකාමො පබ්බජිතො, ඉඩෙව හත්ථපාසෙ ඨිතට්ඨානම්පි න පස්සාමි, ගෙහෙ ඨත්වා දුක්ඛා මුච්චිතුං සක්කා, මයා ගිහිනා භවිතුං වට්ටතී'ති. ඉමා තතො පට්ඨාය උක්කණ්ඨිතා අනභිරතා වත්තිංසා කාරෙ සජ්ඣායං න කරොති, උද්දෙසං න ගණ්හා'ති, කිසා ලූඛා

ධමනිසන්ථතගත්තො ආලසියාභිභූතො කච්ඡුපරිකිණ්ණො අහොසි. අථ නං දහරසාමණේරා ආවුසෝ කිං තවං තිතථියානෙ තිත්තොව නිත්ථ නාතථියානෙ නිත්තෙජොව හොසි, පඩුරොගාභිභූතො කිසෝ ලූඛො කච්ඡුපරිකිණ්ණො, කිං තෙ කතන්ති පුච්ඡිංසු. උකකණ්ඨිතොමහි ආවුසෝ'ති. කිං කාරණා'ති. සෝ තං පවත්තිං ආරොචෙසි. තෙ තස්ස ආචරියුපජ්ඣායානං ආචික්ඛිංසු. ආචරියුපජ්ඣායා තං ආදාය සත්ථුසන්ති කං අගමංසු සත්ථා කිං භික්ඛවෙ ආගතත්ථාති ආහ. ආමන්ත අයං භික්ඛු තුම්හාකං සාසනෙන උකකණ්ඨිතොති. එවං කිර භික්ඛුන්ති. ආම භගවාති. කිං කාරණා'ති. අහං භගවා දුක්ඛා මුච්චිතුකාමෝ පබ්බජිතොං. තස්ස මෙ ආචරියෝ අභිධම්මකථං කථෙති, උපජ්ඣායෝ විනයකථං කථෙති, සචාහං ඉධ මේ හත්ථපාසාරණට්ඨානමෙව නත්ථි, ගිහීනා ගන්ත්වා සක්කා දුක්ඛා මුච්චිතුං, ගිහී භවිස්සාමී'ති සන්නිට්ඨාන මකාසිං භගවා'ති, සචෙ තවං භික්ඛු එකමෙව රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසි අවසෙසානං රක්ඛනකිච්චං නත්ථී'ති. කිං භගවා'ති. තව චිත්තමෙව රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසී'ති. සක්ඛිස්සාමි භගවා'ති. තෙනහි අත්තනො චිත්තමෙව රක්ඛාහි ඉමං ඔවාදං දත්වා ඉමං ගාථමාහ.

සුදුද්දසං සුනිපුණං යත්ථ කාමනිපාතිනං,
චිත්තං රක්ඛෙථ මෙධාවී චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහ'න්ති.

තත්ථ "සුදුද්දස"න්ති සුට්ඨුදුද්දසං. "සුනි පුණ"න්ති සුට්ඨු නිපුණං පරමසණ්හං. "යත්ථ කාමනිපාතිනං"ති ජාති ආදීනි අනොලොකෙත්වා ලභිතබ්බාලභිතබ්බයුත්තායුත්තට්ඨානස්ස යත්ථ කත්ථචි නිපතන සීලං. "චිත්තං රක්ඛෙථ මෙධාවී"ති අක්ඛබාලෝ දුම්මෙධෝ අත්ත නො චිත්තං රක්ඛිතුං සමත්ථෝ නාම නත්ථි චිත්තවස්සකෝ හුත්වා අනයව්‍යසනං පාපුණාති, මෙධාවී පන පණ්ඩිතොව චිත්තං රක්ඛිතුං සක්කොති තස්මා තුවම්පි චිත්තං ගොපෙහි. ඉදං හි "චිත්තං ගුත්තං සුඛාවහ'න්ති මග්ගසුඛ ඵලසුඛ නිබ්බාණසුඛාන ආවහති'ති.

දෙසනාපරියොසානෙ සො භික්ඛු සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයෝ අහෙසුං. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසි'ති.

උකකණ්ඨිතභික්ඛුවත්ථු.

"දූරඞ්ගම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො සඞ්ඝරක්ඛිතං නාම ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිරෙකො කුල පුත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො ලද්ධූප සම්පදෙ සඞ්ඝරක්ඛිතත්ථෙරො නාම හුත්වා, කතිපාහෙනෙව අර හත්තං පාපුණි. තස්ස කණ්ණෙඨෙ පුත්තං ලභිත්වා, ථෙරස්ස නාම මකාසි. සො ඛාගිනෙය්‍ය සඞ්ඝරක්ඛිතො නාම හුත්වා වඩපත්තො

ථේරස්සෙව සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ අඤ්ඤතරස්මිං
ගාමකාවාසෙ වස්සං උපගන්ත්වා එකං සත්තාහත්ථං එකං අට්ඨහත්ථං
නත්ථි වෙ වස්සාවාසිකසාටකෙන ලභිත්වා අට්ඨහත්ථං උපජ්ඣායස්ස
මම භවිස්සති'ති සල්ලක්ඛෙත්වා සත්තාහත්ථං මයහං භවිස්සති'ති
විඤ්ඤාපෙත්වා ද්වත්තිවස්සෙසු උපජ්ඣායං පස්සිස්සාමි'ති අංසෙ
නෙත්වා අන්තරාමග්ගෙ පිණ්ඩාය චරන්තෙ ආගන්ත්වා ථේරෙ විහාරං
අනාගතෙ යෙව විහාරං පවිසිත්වා, ථේරස්ස දිවාට්ඨානං සම්ම
ජ්ජිත්වා පාදෙ ධොවිත්වා උපට්ඨාපෙත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා ආගමන
මග්ගං ඔලොකෙන්තෙ නිසීදි. අථ නං ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ග
මනං කත්වා පත්තචීවරං පටිග්ගහෙත්වා නිසීදථ භන්තෙ'ති ථේරං
නිසීදාපෙත්වා තාලවණ්ටං ආදාය වීජෙත්වා පානීයං දත්වා පාදෙ
ධොවිත්වා තං සාටකං ආනෙත්වා පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භන්තෙ ඉමං
පරිභුඤ්ජථා'ති වත්වා වීජමානා අට්ඨාසි. අථ නං ථෙරො ආහ-සඞ්ඝ
රක්ඛිත මයහං චීවරං පරිපුණ්ණං තුමෙව පරිභුඤ්ජාහි. භන්තෙ
මයා ලද්ධකාලතො පට්ඨාය අයං තුම්හාකමෙව සල්ලක්ඛිතා,
පරිභොගං කරොථාති, හොතු සඞ්ඝරක්ඛිත පරිපුණ්ණං මෙ තීචීවරං
තුමෙව පරිභුඤ්ජාහි. භන්තෙ මා එවං කරොථ තුම්හෙ'කි පරිභුඤ්ජ
න්තෙ මයහං මහාපථවිං භවිස්සති'ති. අථ නං තස්ස පුනප්පුන කථ
න්තස්සාපි ථෙරො න ඉච්ඡි. එවං සො විජ්ඣමානොපි තාව චින්තෙසි,
අහං ථෙරස්ස ගිහිකාලෙ භාගිනෙය්‍යො, පබ්බජිතකාලෙ සද්ධිවිහාරි
කො, එවම්පි මයා සද්ධිං උපජ්ඣායො පරිභොගං න කාතුකාමො,
ඉමස්මිං මයා සද්ධිං පරිභොගං අකරොන්තෙ කිලම්ම සමණභාවෙන
ගිහී භවිස්සාමි'ති. අථස්ස එතදහොසි-ද්වත්තිවස්සාසියො ඝරාවාසො,
කිඤ්චු ඛො කත්වා ගිහීභූතො ජීවිස්සාමි'ති. තතො චින්තෙසි-අට්ඨ
හත්ථසාටකං විකක්කිණිත්වා එකං එළකං ගණ්හිස්සාමි'ති. එළිකා නාම
ද්විපදං විජායති සචාහං විජාතං විකක්කිණිත්වා මූලං කත්වා එකං
පජාපතිං ආනෙස්සාමි සා පුත්තං විජාදිස්සති, අථස්ස මම මාතුලස්ස
නාමං කත්වා චූලයානකෙ නිසීදාපෙත්වා මම පුත්තං ච භරියඤ්ච
ආදාය මාතුලං වන්දිතුං ආගච්ඡිස්සාමි, ආගච්ඡන්තොව අන්තරාමග්ගෙ
මම භරියං වක්ඛාමි-ආනෙහි තාව මෙ පුත්තං වහිස්සාමි නන්ති. සා
කිඤ්චාපි පුත්තං ගහිතකාලෙ එහි ඉමං ඨානකං පාපෙහි'ති වත්වා
පුත්තං ගහෙත්වා අහං නෙස්සාමි නංති සඤ්ඤාරෙතුං අසක්කොන්තී
වක්කපාසෙ ජඞ්ඝස්සති, අථස්ස සරීරං ආරුයහිත්වා වක්කං ගමිස්සති,
අථ නං ත්වං මම පුත්තං ගණ්හ මයහං අදාසි, න සඤ්ඤාරෙතුං අසක්ඛි,
නාසිතොම්හි තඤ්ඤා'ති වත්වා පතොදලට්ඨියා පිට්ඨිං පහරිස්සාමි'ති

සෝ එවං චින්තෙත්වා ඨිතෝ විජම්භනෝථෙරස්ස සීසෙ තාල වණ්ටෙන පහරි. ථෙරෝ කිනන්නු ඛෝ අහං සඞ්ඛරකඨිතෙන සීසෙ පහටොති උපධාරෙන්තෝ තෙන චින්තිතචින්තිතං සබ්බං ඤත්වා සඞ්ඛරකඨිත මාතුගාමෙ පහාරං දාතුං නාසක්ඛි, කෝ එත්ථ මහලලක ථෙරස්ස දොසෝ'ති ආහ. සෝ අතිහා නටෙඨාමහි ඤත්වා කිර මෙ උපජ්ඣායෙන චින්තිතචින්තිතං කිමෙම සමණභාවෙනා'ති තාල වණ්ටං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිතුං ආරඩ්ඩෝ.

අථ නං දහරා ච සාමණෙරා ච අනුබන්ධිත්වා ආදාය සත්ථුසන්තිකං අගමංසු සත්ථා තෙ භික්ඛූ දිස්වාව කිං භික්ඛවෙ ආගතත්ථ, එකොවො භික්ඛු ලඤ්ඣති දුච්ඡී. ආම භන්තෙ ඉමං දහරං උක්කණ්ඨිත්වා පලායන්තං ගහෙත්වා තුම්හාකං සන්තිකං ආගතම්හාති එවං කිර භික්ඛූති. ආම භන්තෙ'ති කිමත්ථං තෙ භික්ඛු එවං භාරියං කම්මං කතං, නනු තවං ආරඩ්ඨවිරියස්ස එකස්ස බුඩ්ඪස්ස පුත්තතා, මාදිසස්ස බුඩ්ඪස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා අත්තානං දමෙත්වා සොතාපන්නොති වා සකදාගාමී අනාගාමී අරහාති වා වදාපෙතුං නාසක්ඛි, කිමත්ථං එවං භාරියං කම්ම මකාසීති. උක්කණ්ඨිතොසම්හි භන්තෙති. කිං කාරණා උක්කණ්ඨිතොසීති. සෝ එවං වස්සා වාසිකසාටකානං ලඛ දිවසතො පට්ඨාය ඥාව ථෙරස්ස තාලවණ්ටෙන පහාරා සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා ඉමිනා කාරණෙන පලාතොසම්හ භන්තෙ'ති ආහ. අථ නං සත්ථා භික්ඛු මා චින්තයි, චිත්තං නාමෙතං දූරෙ, හොන්තම්පි ආරම්මණං සම්පටිච්ඡනකජාතිකං රාගදොසමොහබ ඛිනා පුච්ඡනත්ථාය වාඨපෙතුං වට්ටතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

දූරඞ්ගමං එකචරං අසරීරං ගුහාසයං,
යෙ චිත්තං සඤ්ඤමෙස්සන්ති මොක්ඛන්ති මාරබන්ධනා'ති.

තත්ථ "දූරඞ්ගම"න්ති චිත්තස්ස හි ඒකක්ඛණෙපි පුරත්ථිමාදි දිසාභාගෙන ගමනං නාම නත්ථි, දූරෙ සන්තම්පි පන ආරම්මණං සම්පටිච්ඡතී'ති දූරඞ්ගමං නාම ජාතං. සත්තත්ථ චිත්තානි පන එකතො ඛණත්තිකබඩානි එකක්ඛණෙ උප්පජ්ජිතුං සමත්ථානි නාමනත්ථි, උප්පත්තිකාලෙ එකෙකමෙව චිත්තං උප්පජ්ජති, තස්මිං නිරුඩ්ඪෙ පුන එකෙකමෙව උප්පජ්ජතී'ති "එකචරං" නාම ජාතං. චිත්තස්ස සරීරසණ්ඨානං වා නීලාදිපකාරා වණ්ණහෙදෙ වා නත්ථී'ති "අසරීරං" නාම ජාතං. ගුහා නාම චතුමහාභූතගුහා, ඉදං ච හදයරූපං නිස්සාය වත්තතී'ති "ගුහාසයං" නාම ජාතං. "යෙ චිත්ත"න්තිආදි කෙචි පුරිසා වා ඉත්ථියො වා ගහට්ඨා වා පබ්බජිතා වා අනුපජ්ජනකස්ස කිලෙසස්ස උප්පජ්ජිතුං අදෙන්තා සතිසමෙමාහෙන උපන්නං කිලෙසං පජහන්තා චිත්තං සංයමෙස්සන්ති, සංඛතං අච්ඡාඩිතං කරිස්සන්ති, "මොක්ඛන්ති

මාරබන්ධනා"ති සබ්බේ තෙ නිලේසබන්ධනාභාවෙන මාරබන්ධන සඞ්ඛාතා තෙභූමකවට්ටා මුච්චිසසන්ති'ති.

දෙසනාපරියොසානෙ භාගිනෙය්‍ය සඞ්ඝරක්ඛිතත්ථේරො සොතා පත්ති ඵලං පාපුණි. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයො ජාතා, මහාජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

භාගිනෙය්‍ය සඞ්ඝරක්ඛිතත්ථේර වත්ථු.

"අනවට්ඨිතචිත්තස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො චිත්තහත්ථත්ථේරං නාම ආරබ්භ කථෙසි. එකො කිර සාවත්ථිවාසි කුලපුත්තො නට්ඨං ගොණං පරියෙසන්තො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා මජ්ඣන්හිකකාලෙ ගොණං දිස්වා ගොධූථෙ විස්සජ්ජිත්වා අවිදූසං අග්ගිනා සන්තික්‍ඛ ආහාරමත්තං ලභිස්සාමි'ති බුජ්ඣාසා පිළිතො විහාරං පවිසිත්වා භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. තස්මිං ඛො පන සමයෙ භික්ඛූනං අවකාරපානියං භූත්තාවසෙසකං භත්තං හොති. තෙ තං ජාතපිළිතං ඉතො භත්තං ගහෙත්වා භුඤ්ජාති වදිංසු. බුඩ්කාලෙ ච නාම අනෙකසූපව්‍යඤ්ජනං භත්තං උප්පජ්ජති. සො තතො ඔදනමත්තං ගහෙත්වා භුඤ්ජිත්වා පානියං පිවිත්වා හත්ථෙ ධොවිත්වා භික්ඛූ වන්දිත්වා කිං භන්තෙ අජ්ජ අග්ග නිමන්තිතට්ඨානං අගමිංසූ'ති පුච්ඡි. නත්ථි උපාසක භික්ඛූ ඉම්නාව නිහාරෙන නිබ්බං ලභන්ති'ති. සො චින්තෙසි මයං උට්ඨාය සම්මට්ඨාය රත්තිඤ්චං නිබ්බං කම්මං කරොන්තාපි එවං මධුරව්‍යඤ්ජනං භත්තං න ලභාම, ඉමෙ කිර නිබ්බං භුඤ්ජන්ති, කිමෙම ගිහිභාවෙන භික්ඛු භවිස්සාමි'ති චින්තෙත්වා භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. අථ නං භික්ඛූ සාධූ උපාසකාති පබ්බාජෙසුං. සො ලද්ධූපසම්පදො සබ්බපකාරං වත්තපටිවත්තං අකාසි. සො බුඩ්ඨානං උප්පන්නෙන ලාභසක්කාරෙන කතිපාහ සෙසව ථූලසරීරො අහොසි. තතො චින්තෙසි-කිමෙම භික්ඛාය චරිත්වා ජීවිතෙන ගිහී භවිස්සාමි'ති. සො ගන්ත්වා ගෙහං පාවිසි. තස්ස ගෙහෙ කම්මං කරොන්තස්ස කතිපාහෙනෙව සරීරං මිලායි. තතො කිමෙම ඉම්නා දුක්ඛෙන, සමණෙ භවිස්සාමි'ති චින්තෙත්වා පුන ගන්ත්වා පබ්බජි. සො කතිපාහං වීතිනාමෙත්වා පුන උක්කණ්ඨිත්වා විබ්භමි. පබ්බජිතකාලෙ පන භික්ඛූනං උපකාරකො හොති. සො පුනපි කතිපාහෙනෙව උක්කණ්ඨිත්වා කිමෙම ගිහීභාවෙන පබ්බජිස්සාමි'ති ගන්ත්වා භික්ඛූ වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. අථ නං භික්ඛූ උපකාරවසෙන පුන පබ්බාජසිංසු. එවං සො ඡක්ඛත්තුං පබ්බජිත්වා උපසම්පජ්ජිතො, තස්ස භික්ඛූ එස චිත්තවසිකො හුත්වා විචරති'ති චිත්තහත්ථත්ථේරොති නාමං කරිංසු. තස්සෙවං අපරාපරං විචරන්තස්සෙව භරියා ගබ්භිනී අහොසි. සො සත්තමෙ වාරෙ අරඤ්ඤතො

කසිභණ්ඩං ආදාය ගෙහං ගන්ත්වා භණ්ඩිකං ඨපෙත්වා අත්තනෝ කාසාවං ගණ්හිස්සාමි'ති ගබ්භං පාවිසි. තස්මිං ඛණෙ තස්ස භරියා නිපජ්ජිත්වා නිද්දායති. තස්සා නිවත්ථසාටකෝ අපගතෝ, මුඛතෝ ලාලාගළති, නාසා ඝුරඝුරායති, මුඛං විවටං, සා තස්ස උද්ධුමාතකසරීරං විය උපට්ඨාසි. සෝ අනිච්චං දුක්ඛං ඉදං, අහං එත්තකං කාලං පබ්බජිත්වා ඉමං නිස්සාය භික්ඛුභාවෙ සණ්ඨාතුං නාසක්ඛිනති කාසාවකොටිඤං ගහෙත්වා උදරෙ බන්ධනෙනෙව ගෙහා නික්ඛමි, අථස්ස අන්තරගෙහෙ ඨිතා සස්සු නං තථා ගච්ඡමානං දිස්වා අඤං පටිකච්චනත්තකෝ ඉදානෙව අරඤ්ඤතෝ ආගතෝ, ආගච්ඡනෙනෙව කාසාවං උදරෙ බන්ධිත්වා නික්ඛමනෙනා විහාරාභිමුඛෝ ගච්ඡති, කිනනු ඛෝ ගෙහං පවිසිත්වා නිද්දායමානං ධීතරං පස්සිත්වා ඉමං දිස්වා සෝ විපරිසාරී භූත්වා ගතෝති ඤත්වා ධීතරං පහරිත්වා උට්ඨෙහි කාලකණ්ණී සාමිකෝ තෙ නං නිද්දායමානං දිස්වා විපරිසාරී භූත්වා ගතෝ, නත්ථි සෝ ඉතෝ පට්ඨාය තුයහනති ආහ. අපෙහි අම්ම කුතෝ තස්ස ගමනං කතිපාහෙනෙව පුන ආගම්ස්සති'ති. සොපි අනිච්චං දුක්ඛනති වත්වා ගච්ඡනෙනා ගච්ඡනෙනාව සොතා පත්තිඵලං පාපුණි. සෝ ගන්ත්වා භික්ඛූ වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. න සක්ඛිස්සාම මයං නං පබ්බාජෙතුං කුතෝ තුයහං සමණභාවා සත්ථකනිසාදන පාසාණසදිසං තව සිසනති. තනෙත ඉදානි මං එකවාරං පබ්බාජෙථාති. තෙ නං උපකාරවසෙන පබ්බාජසිංසු. සෝ කතිපාහෙනෙව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙපි තං ආහංසු-ආවුසෝ චිත්තහත්ථ තව ගමනසමයං නවමෙව ජානෙයාසි, ඉමසම්ං තෙ වාරෙ විරාධිතනති. තනෙත සංසග්ගස්ස අත්ථිභාව කාලෙ ගතමහා, සෝ ඛෝ සංසග්ගෙහා ජිණනා, ඉදානි අගමනධම්මා ජාතමහාති. භික්ඛූ සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා තනෙත අයං භික්ඛු අමෙහාහි එවං වුතෙත්ථා එවං නාම කථෙති, අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති, අභූතං වදති'ති ආහංසු. සත්ථා ආම භික්ඛවෙ මම පුත්තෙත්ථා අත්තනෝ අනවට්ඨිතචිත්තකාලෙ සඛම්මං අජානනකාලෙ ගමනාගමනං අකාසි, ඉදානිස්ස පුඤ්ඤං ච පාපං ච පහීණනති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

අනවට්ඨිතචිත්තස්ස සඛම්මං අවිජානතෝ,
පරිප්ලවපසාදස්ස පුඤ්ඤං න පරිපූරති.

අනවස්සුතචිත්තස්ස අනන්වාහතචෙතසෝ,
පුඤ්ඤපාපපහීණස්ස නත්ථි ජාගරතෝ භය"නති.

තත්ථ "අනවට්ඨිතචිත්තස්සා"ති චිත්තං නාමෙතං කස්සචි නිබ්බං සිනිබ්බං වා ඨාවරං වා නත්ථි, යො පන පුග්ගලෝ අස්සපිට්ඨෙ ඨපිත කුම්භණ්ඩකං විය ථුසරාසිමහි කොට්ඨිතධාන්‍යකා විය බලල්ලාට සිසෙ කදම්බපුප්ඵං විය ච කත්ථචි න සණ්ඨහති, කදාචි බුද්ධසාවකා

හොති, කදාචි අවෙලකෝ කදාචි ආජීවකෝ කදාචි නිගණ්ඨෝ කදාචි තාපසෝ. එවරූපෝ පුග්ගලෝ අනවට්ඨිතචිත්තෝ නාම, තස්ස අනවට්ඨිතචිත්තස්ස. "සඞ්ඝම්මං අවිජානතෝ"ති සත්ථාතිංස ඔඛ්ඩපකඛික ධම්මභෙදං ඉදං සඞ්ඝම්මං අවිජානන්තස්ස. පරිත්තසඞ්ඛාරඤ්ච වා උපල වන සඞ්ඛාරඤ්ච වා උල්ලෝපනසඞ්ඛාරඤ්ච වා "පරිපලවපසාදස්ස" කාමා වචර රූපාවචරාදිභෙදම්පි "පඤ්ඤං න පරිපූරති" කාමාවචරඤ්ඤපි අපරි පූරියමාණඤ්ච කුතෝ ච රූපාවචරාරූපාවචරලෝකුත්තරපඤ්ඤං පරි පූරියතීති දීපෙති. "අනවස්සුතචිත්තස්සා"ති රාගෙන අනිත්ත චිත්තස්ස. "අනඤ්ඤාහත චෙතසෝ"ති ආහතචිත්තෝ කිලජතෝති ආහතට්ඨානෙ දෙසෙන චිත්තස්ස පහවිභාවෝ වුත්තෝ. ඉධ පන දෙසෙන අපපටිහතචිත්තස්සාති අත්ථෝ. "පුඤ්ඤපාපපහීනස්සා"ති චතුත්ථමග්ගෙන පහීන පුඤ්ඤස්ස චෙව පහීනපාපස්ස ච ඛීණාසවස්ස. "නත්ථි ජාගරතෝ භය"න්ති ඛීණාසවස්ස ජාගරන්තෝසස්සව භයා භවෝ කථිතෝ ච්ය, සෝ පන සඞ්ඛාදිනි පඤ්චහි ජාගරධම්මෙහි සම න්නාගතත්තා ජාගරෝ නාම, තස්මා තස්ස ජාගරන්තස්සාපි අජාග රන්තස්සාපි කිලෙසභයං නත්ථි, කිලෙසානං අපච්චාවත්තනතෝ න හි තං කිලෙසා අනුබන්ධන්ති. තෙන තෙන මග්ගෙන පහීනානං පුනප්පුන අනුපගමනතෝ. තෙනෙව ආහ "සොතාපත්තිමග්ගෙන යෙ කිලෙසා පහීණා, තෙ කිලෙසෙ න පුනෙති න පච්චා ගච්ඡති සකදාගාමි, අනාගාමි, අරහත්තමග්ගෙන යෙ කිලෙසා පහීනා තෙ කිලෙසෙ න පුනෙති න පච්චා ගච්ඡති'ති.

දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා සඵලා අහොසි. අථෙකදිවසං භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං–භාරියා වතිමෙ ආවුසො කිලෙසා නාම, එවරූපස්ස නාම අරහත්තස්ස උපනිස්සයසම්පන්නා කුලපුත්තෙපි කිලෙසෙහි ඵුල්ලිතෝ සත්තවාරෙ ගිහී භූත්වා සත්තවාරෙ පබ්බ ජිතෝති. සත්ථා තෙසං තං කථාපවත්තිං සුත්වා නංඛණානුරූපෙන ධම්මෙන ධම්මසභං ආගන්ත්වා බුද්ධාසනෙ නිසින්නෝ කාරණුත්ත භික්ඛවෙව එතරහි කථාය සන්නිසින්නාත්ථ පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ එවමෙතං භික්ඛවෙ කිලෙසා නාම භාරියා, සචෙ එතෙ රූපිනො භූත්වා කණ්ඨේ පක්ඛිපිතුං සක්කා භවෙය්යුං චක්කවාළං අති සම්බාධං බ්‍රහ්මලෝකෝ අතිනීචකොති ඔකාසෝ නෙසං න භවෙය්ය, මාදිසම්පි නාමෙතෙ පඤ්ඤසම්පන්නා පුරිසාජානෙය්‍යං ලොලෙන්ති, අවසෙසෙසු කා කථා, අහං හි අඩ්ඪනාළිමත්තං වරක චොරකං කුණ්ඩකුදූලං ච නිස්සාය ඡ වාරෙ පබ්බජිත්වා උපපබ්ජිත පුබ්බොති. කදා ඤාතොති. සුණිසට්ඨ භික්ඛවෙති. ආම ඤාතොති. තෙනහි සුණාථා'ති අතීතං ආහරි.

අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ කුදූල පණ්ඩිතෝ නාම බාහිරකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අට්ඨමාසෙ හිම වනෙත වසිත්වා වස්සාරත්තසමයෙ භූමියා නින්නාය ගහෙහ මෙ

අඩ්ඪනාළිමත්තා වකරවොරා කුණ්ඩකුද්දාලකොා ච අහේ, වරක වොරඛීජං මා නස්සීති උපපබ්බජිත්වා එකං ඨානං කුද්දාලෙන කඝිත්වා තං බීජං වපිත්වා වතිං කත්වා පක්කකාලෙ උඩරිත්වා නාළි මත්තං බීජං ඨපෙත්වා සෙසං ඛාදිත්වා සෝ කිමෙමදනි ගෙහෙන පුන අට්ඨමාසෙ පබ්බජිස්සාමි'ති නික්ඛමිත්වා පබ්බජි. ඉම්නාව නීහා රෙන නාළිමත්තං වරකවොරං කුණ්ඩකුද්දාලං ච නිස්සාය සත්තවාරෙ ගිහී හුත්වා සත්තවාරෙ පබ්බජිත්වා සත්තමෙ පන වාරෙ චිනෙත්වා– අහං සත්තවාරෙ ඉමං කුණ්ඩකුද්දාලං නිස්සාය ගිහී හුත්වා පබ්බ ජිතොා, කත්ථ දෙව නං ජෙට්ඨස්සාමි'ති සෝ ගඞ්ගාතීරං ගන්ත්වා පතිතට්ඨානං පස්සනෙත්වා ඔතරිත්වා ගණ්හන්තො ඨාස්ස පතිතට්ඨා නං න පස්සාමි තථා නං ජෙට්ඨස්සාමි'ති චිනෙත්වා නාළිමත්තං බීජං පිලොතිකාය බන්ධිත්වා පිලොතිකං කුද්දාලට්ඨලෙ බන්ධිත්වා කුද්දාලකං අගහදණ්ඩෙ ගහෙත්වා ගඞ්ගාතීරෙ ඨිතොා අකාසි නිමිත්තං ලත්වා උපරිසිසෙ නික්ඛන්තුං ආවජ්ජිත්වා ගඞ්ගාය ඛිපිත්වා නිවත්තිත්වා ඔලොකෙන්තොා පතිතට්ඨානං අදිස්වා ජිතමෙමනි නික්ඛන්තුං සද්දමකාසි. තස්මිං ඛණෙ බාරාණසි රාජා පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගන්ත්වා නදිතීරෙ ඛන්ධාවාරං නිවාසෙත්වා නහාන ත්ථාය නදිං ඔතිණ්ණො තං සද්දං අසෙසාසි. රාජූනං ච නාම ජිතමෙමනි සද්දෙ අමනාපො හොති. සො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අහං ඉදානි අමිත්තමථනං කත්වා ජිතමෙමනි ආගතොා, තවං පන ජිතමෙම ජිතමෙමනි චිරවසි, කිං නාමෙතන්ති පුච්ඡි. කුද්දාලක පණ්ඩිතොා තවං බාහිරකෙ වොහර ජිනි, තාහා ජිතං පුන අවජිත මෙව හොති, මයා පන අජ්ඣත්තිකොා ලොභචොරො ජිතොා, සො පුන මං න ජිනිස්සති, තස්සෙව ජයො සාධූති වත්වා ඉමං ගාථමාහ–

න තං ජිතං සාධු ජිතං යං ජිතං අවජීයති,
තං වො ජිතං සාධු ජිතං යං ජිතං නාවජීයති'ති.

තං ඛණඤ්ඤුව ගඞ්ගං ඔලොකෙන්තොා ආපොකසිණං නිබ්බ ත්තෙත්වා අධිගතවිසෙසොා ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදි. රාජා මහා පුරිසස්ස ධම්මකථං සුත්වා වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා සබ්බං බලකා යෙන පබ්බජි, යොජනමත්තා පරිසා අහොසි. අපරොපි සාමන්තරාජා තස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා තස්ස රජ්ජං ගණ්හිස්සාමි'ති ආගන්ත්වා තථා සම්බං නගරං සුඤ්ඤං දිස්වා එවරූපං නගරං ජෙට්ඨත්වා පබ්බජනෙත්වා රාජා න ඔරකෙ ඨානෙ පබ්බජියසති, මයාපි පබ්බජිතුං වට්ටති'ති චිනෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා මහාපුරිසං උපසඞ්කමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා සපරිසොා පබ්බජි. එතෙනෙව නීහාරෙණ සත්ත රාජානොා පබ්බජිංසු. සත්තයොජනිකොා අයමො අහොසි. සත්තරාජ හොගහා ජඩිතා. එත්තකං ජනං ගහෙත්වා මහාපුරිසොා බ්‍රහ්මවරිය වාසං වසිත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගොා අහොසි. සත්ථා ඉමං දෙසනං

ආහරිත්වා අහං භික්ඛවෙ තදා කුද්දාලපණ්ඩිතො අහොසිං, කිලෙසා නාමෙතෙ එවං සාරිණාති ආහ.

චිත්තහත්ථෙර වත්ථු.

"කුම්භූපම"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො ආරබ්භ පඤ්චසතා භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකෙ යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමාති යොජනසතමග්ගං ගන්ත්වා එකං මහාවාසං ගාමං අගමංසු. අථ තෙ මනුස්සා දිස්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදාපෙත්වා පණීතෙහි යාගු ආදිහි පරිවිසිත්වා කත්ථ භන්තෙ ගච්ඡථාති පුච්ඡිත්වා යථාඵාසුකට්ඨානන්ති වුත්තෙ තෙන්ත ඉමං තෙමාසං ඉධෙව වසථ, මයම්පි තුම්හාකං සන්තිකෙ සරණෙසු පතිට්ඨාය සීලානි රක්ඛිස්සාමාති යාචිත්වා තෙසං අධිවාසනං විදිත්වා අවිදූරෙ ඨානෙ මහන්තා වනසණ්ඩා අත්ථි, එත්ථ වසථ භන්තෙත්ති වත්වා උය්යොජෙසුං. භික්ඛූ තං වනසණ්ඩං පවිසිංසු. තස්මිං වනසණ්ඩෙ අධිවත්ථා දෙවතා සීලවන්තා අය්‍යා ඉමං වනසණ්ඩං අනුප්පත්තා, අය්‍යානං ඛො පන අම්හාකං අය්‍යෙසු ඉධ වසන්තෙසු පුත්තදාරකෙ ගහෙත්වා රුක්ඛෙ අභිරුය්හ වසිතුන්ති ඔතරිත්වා භූමියං නිසීදිත්වා චින්තයිංසු-අය්‍යා ඉමස්මිං ඨානෙ අජ්ජෙකරත්තිං වසිත්වා අඩ්ඩා සෙව ගමිස්සන්ති'ති. භික්ඛූපි පුන දිවසෙ අන්තො ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පුන තමෙව වනසණ්ඩං ආගම්ංසු. දෙවතා භික්ඛූසඞ්ඛා සඞ්ඝාතනාය කෙනචි නිමන්තිතො භවිස්සති, තස්මා පුනාගච්ඡති, අජ්ජ ගමනං න භවිස්සති සෙව ගමිස්සන්ති මඤ්ඤන්ති ඉමිනා උපාය්‍යෙන අඩ්ඪමාසමත්තං භූමියං යෙව අවජීංසු. තතො චින්තයිංසු-සදනතා ඉමං තෙමාසං ඉධෙව මඤ්ඤු වසිස්සන්ති, ඉධෙව ඛො පන වස්සෙත්තස්ස අම්හාකං රුක්ඛෙ අභිරුහිත්වා නිසීදිතුම්පි අය්‍යත්තං, තෙමාසං පුත්තදාරකෙ ගහෙත්වා භූමියං නිසීදනට්ඨානම්පි දුක්ඛානි, කිඤ්චාපි කත්වා ඉමෙ භික්ඛූ පලාපෙතුං වට්ටති'ති තා තෙසු තෙසු රත්තිට්ඨානෙසු චෙව චඞ්කමනකොට්ඨෙසු ච ඡින්නාසිසානි කවඞ්ගානි දස්සෙතුං අමනුස්සසද්දඤ්ච සාවෙතුං ආරභිංසු. භික්ඛූනං ඛිපිතකකාසාදයො රොගා වත්තිංසු. තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං තුය්හං ආවුසො කිං රුජතී'ති පුච්ඡිත්වා මයහං ඛිපිතකරොගො මයහං කාසොති වත්වා අහං අජ්ජ චඞ්කමනකොට්ඨං ඡින්නාසිසං අද්දසං, අහං රත්තිට්ඨානෙ කවඞ්ගං අද්දසං, අහං දිවාට්ඨානෙ අමනුස්සසද්දං අස්සොසිං, පරිවජ්ජිතබ්බයුත්තකම්දං ඨානං, අම්හාකං ඉධ අඵාසුකං හොති, සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමා'ති. තෙ නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අථ තෙ සත්ථා ආහ-කිං භික්ඛවෙ තස්මිං ඨානෙ වසිතුං න සක්ඛිස්සථාති. ආම භන්තෙ තස්මිං වසන්තානං එවරූපානි භෙරවාරම්මණානි උපට්ඨහන්ති

එවරූපං අත්ථසුඛං හොති, තෙන මයං වජ්ජිතබ්බයුත්තකම්දං ඨානන්ති තං ජඤ්ඤාත්වා තුම්හාකං සන්තිකං ආගතාති. භික්ඛවෙ තත්ථෙව තුම්හාකං ගන්තුං වට්ටතී'ති. න සක්කා සන්නෙතාති. භික්ඛවෙ තුමෙහ ආයුධං ආගහෙත්වා ගතා ඉදානි ගහෙත්වා ගච්ඡථාති. කතරා යුධං සන්නෙතාති. සත්ථා අහං වෝ ආයුධං දස්සාමි මයා දින්නායුධං ගහෙත්වා ගච්ඡථාති වත්වා--"කරණීයමත්ථකුසලෙන යන්තං සන්තං පදං අභිසමෙච්ච, සක්කො උජු ච සුජු ච සුවචො චස්ස මුදු අනතිමානී"ති සකලං මෙත්තසුත්තං කථෙත්වා භික්ඛවෙ ඉමං තුමෙහ බහි විහාරස්ස වනසණ්ඩතො පට්ඨාය සජ්ඣායන්තා අන්තො විහාරං පවිසෙය්යාථාති උය්යොජෙසි. තෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන තං ඨානං පත්වා බහි විහාරෙ ගණසජ්ඣායං කත්වා සජ්ඣායමානා වනසණ්ඩං පවිසිංසු. සකලවනසණ්ඩ දෙවතා මෙත්තවිත්තං පටිලභිත්වා තෙසං පච්චුග්ගමනං කත්වා පත්තචීවර පටිග්ගහණං ආපුච්ඡිංසු. ගන්තසම්බාහනං ආපුච්ඡිංසු තෙසං තත්ථ තත්ථ ආරක්ඛා සුසංවිහිතා කරිංසු. පක්කාධ්‍යපනං විය සන්නිසින්නා අහෙසුං. කත්ථචි අමනුස්සසද්දෙ නාම නාහොසි. තෙසං භික්ඛූනං චිත්තං එකග්ගං අහොසි. තෙ රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු නිසින්නා විපස්සනාය චිත්තං ඔතාරෙත්වා අත්තනි ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා අයං අත්තභාවො නාම ඝිජ්ජනට්ඨෙන අථාවරට්ඨෙන කුලාලභාජනසදිසො'ති විපස්සනං වඩ්ඪයිංසු. සම්මාසම්බුද්ධො ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තෙසං විපස්සනාය ආරම්භාවං ඤත්වා තෙ භික්ඛූ ආමන්තෙසි-එවමෙවං භික්ඛවෙ අත්තභාවො නාම ඝිජ්ජනට්ඨෙන අථාවරට්ඨෙන කුලාලභාජන සදිසො යෙවා'ති වත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා යොජනසතෙ ඨිතොපි අභිමුඛෙ නිසින්නො විය ජබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙත්වා දිස්සමානෙන රූපෙන ඉමං ගාථමාහ-

කුම්භූ'පමං කායමිමං විදිත්වා නගරූපමං චිත්තමිදං ඨපෙත්වා,
යොධෙථ මාරං පඤ්ඤාවුධෙන ජිතඤ්ච රක්ඛෙ අනිවෙසනො සියා'ති.

තත්ථ "කුම්භූපමං"ති අබලදුබ්බලට්ඨෙන අනඩනියතාවකාලිකට්ඨෙන ඉමං කෙසාදිසමූහසඞ්ඛාතං කායං කුම්භූපමං කුලාලභාජනසදිසං විදිත්වා. "නගරූපම"න්ති නගරං නාම බහිඩ්ඪා ථිරං හොති ගම්භීරපරිඛං පාකාර පරික්ඛිත්තං චාරට්ටාලයුත්තං අන්තො සුවිභත්තවීථිචතුක්කා සිඞ්ඝාටකසම්පන්නං අන්තරාපණං, තං විලුම්පිස්සාමාති බහිඩ්ඪා චොරා ආගන්ත්වා පවිසිතුං අසක්කොන්තා පබ්බතං ආසජ්ජ පතිහන්ත්වා විය ගච්ඡන්ති. එවමෙව පණ්ඩිතො කුලපුත්තො අත්තනො විපස්සනාචිත්තං ථිරං නගරසදිසං කත්වා ඨපෙත්වා නගරෙ ඨිතො එකතො ධාරුදිනා නානප්පකාරෙන ආයුධෙන චොර ගණං විය විපස්සනාමයෙන ච අරියමග්ගමයෙන ච පඤ්ඤායුධෙන

තං තං මග්ගවජ්ඣං කිලෙසභාරං පටිබාහනෙනානං තං කිලෙසභාරං යොධෙථ පහරෙය්‍යාති අත්ථො. "ජීතං ච රක්ඛෙ"ති ජීතං උප්පාදිතං තරුණවිපස්සනං ආවාසසප්පාය උතුසප්පාය භොජනසප්පාය පුග්ගලසප්පාය ධම්මසවණසප්පායාදීං ආසෙවනෙනා අනන්තරනන්තරා සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා තතො වුට්ඨාය සුඛවිත්තෙන සඛ්ඛාරෙ සම්මසනෙනා රක්ඛෙය්‍ය "අනිවෙසනා සියා"ති අනාලයො භවෙය්‍ය. යථා නාම යොධඛා සඛ්ගාමසීසෙ බලකොට්ඨකං කත්වා අමිත්තානි සඛ්ගණ්හනෙනා ඤාතො වා පිපාසිතො වා භුත්වා සන්නාහෙ වා සිථිලෙ ආයුධෙ වා පතිතෙ බලකොට්ඨකං පවිසිත්වා විස්සමිත්වා භුඤ්ජිත්වා පිවිත්වා සන්නාහඤ්ච්ත්වා ආයුධං ගහෙත්වා පුන නික්ඛමිත්වා යුජ්ඣනෙනා පරසෙනං මද්දති අජීතං ජිනාති ජීතං රක්ඛති. සො හි සචෙ බලකොට්ඨකෙ ඨිතො එවං විස්සමනෙනා තං අස්සාදෙනෙනා අවෙජ්ජය රජ්ජං පරහත්ථගතං කරෙය්‍ය. එවමෙව භික්ඛු පටිලද්ධං තරුණ විපස්සනං පුනපපුන සමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය සුඛවිත්තෙන සඛ්ඛාරෙ සම්මසනෙනා රක්ඛිතුං සක්කොති, උත්තරිං මග්ගපටිලාභෙන කිලෙසභාරං ජිනාති. සචෙ පන සො සමාපත්තිමෙව අස්සාදෙති සුඛවිත්තෙන පුනපපුන සඛ්ඛාරෙ න සම්මසති, මග්ගඵලපටිවෙධං කාතුං න සක්කොති, තස්මා රක්ඛිතබ්බ සුත්තකං රක්ඛනෙනා අනිවෙසනා සියා, සමාපත්තිං නිවෙසනං කත්වා තත්ථ න නිවෙසෙය්‍ය ආලයං න කරෙය්‍යාති අත්ථො. අථා තුමෙහපි එවං කරොථා'ති එවං සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ නිසින්නට්ඨානෙ නිසින්නාව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා තථාගතස්ස සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං වණ්ණෙන්තා ථොමෙන්තා වන්දන්තාව ආගච්ඡිංසූ'ති.

පඤ්චසතවිපස්සකභික්ඛූනං වත්ථු.

"අච්චරං වතයං කාමයා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො පුනිගත්ත නිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකො කිර සාවත්ථිවාසි කුලපුත්තෙනා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිතො, සො ලද්ධූපසම්පදෙ නිස්සත්ථෙරො නාම අහොසි ගච්ඡන්තෙන ගච්ඡන්තෙන කාලෙ තස්ස සරීරෙ රොගො උදපාදි. සාස පම්මත්තියො පිළකා උට්ඨිංසු. තා අනුපුබ්බෙන මුග්ගමත්තා කලායමත්තා කොලට්ඨිමත්තා ආමලකමත්තා බෙල්ලුවසලාටුමත්තා බෙලුවඵලමත්තා භුත්වා පභිජ්ජිංසු. සකලසරීරං ජීදුද්වච්ඡිද්දං අහොසි. පුනගත්තනිස්සත්ථෙරොත්වෙවස්ස නාමං උදපාදි. අථ අපරභාගෙ අට්ඨිනි භිජ්ජිංසු, අපරිජඝගිරොඅහොසි, නිවාසනපාරුපනං සුබ්බලාභිත මක්ඛිත්තං ජාලපුබ්බසදිසං අහොසි. සඞ්ඝිභාරිකාදයො පරිජඝගිතුං

අසමක්කානන්තා ජඩඛිංසු සෝ අනාථෝ හුත්වා නිපජ්ජි. බුඩ්ධානං වා නාම වෙ වාරෙ ලොකවිලොකනං අවිජහිතං හොති. පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තා චක්කවාළ මුඛවට්ටියා පට්ඨාය ගන්ධකුටි අභිමුඛං ඤාණං කත්වා ඔලොකෙන්ති, සායං ඔලොකෙන්තා ගන්ධකුටියා පට්ඨාය බාහිරාභිමුඛං ඤාණං කත්වා ඔලොකෙන්ති. තස්මිං පන සමයෙ භගවතො ඤාණජාලස්ස අන්තො පූතිගත්ත තිස්සත්ථෙරො පඤ්ඤායි. සත්ථා තිස්සස්ස භික්ඛුනො අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා අයං සඩ්ඪිවිහාරිකාදීහි ජඩ්ඪතො, ඉදානිස්ස මං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං පටිසරණං නත්ථී'ති ගන්ධකුටියා නික්ඛමිත්වා විහාරචාරිකං චරමානො අග්ගිසාලං ගන්ත්වා උක්කලිං ඩොව්වා උඩ්ඩනං ආරොපෙත්වා උදකස්ස තත්තභාවං ආගමයමානො අග්ගිසාලායමෙව අට්ඨාසි. තත්තභාවං ඤත්වා ගන්ත්වා තස්ස භික්ඛුනො නිපන්නමඤ්චකකොට්ඨං ගණ්හි. තදා භික්ඛූ අපෙථ භගෙත මඤං ගණ්හිස්සාමා'ති මඤ්චකං ගහෙත්වා අග්ගිසාලං ආනයිංසු. සත්ථා අමඤ්ඤං ආහරාපෙත්වා උණ්හොදකං ආසිඤ්චිත්වා තෙහි භික්ඛූහි තස්ස පාරුපනං ගාහාපෙත්වා උණ්හොදකෙ මද්දාපෙත්වා මඤ්චතපෙ විස්සජ්ජාපෙසි. අථස්ස සන්තිකෙ ඨත්වා සරීරං උණ්හොදකෙන තෙමෙත්වා සංසිත්වා නහාපෙසි. තත්ථස්ස නහානපරියොසානෙ පාරුපනං සුඛුමං. අථ නං තං නිවාසාපෙත්වා නිවත්ථකාසාවං උදකෙ මද්දාපෙත්වා ආතපෙ විස්සජ්ජාපෙසි. අථස්ස ගත්තෙ උදකෙ ඡින්නමත්තෙ තමපි සුඛුමං. සෝ තං කාසාවං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා සල්ලහුකසරීරෝ එකග්ගචිත්තෝ මඤ්චකෙ නිපජ්ජි. සත්ථා තස්ස උස්සීසකෙ ඨත්වා භික්ඛු අයං තව කායෝ අපෙතවිඤ්ඤාණෝ නිරුපකාරෝ හුත්වා කළිඞ්ගරං විය පඨවියං සෙස්සති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

අචිරං වත'යං කායෝ පඨවිං අධිසෙස්සති,
ඡුද්ධෝ අපෙතවිඤ්ඤාණෝ නිරත්ථංව කළිඞ්ගරං'ති.

තත්ථ "අචිරං වතා"ති භික්ඛු න චිරස්සෙව අයං කායෝ පඨවිඤ්ච අධිසෙස්සති, ඉමිස්සා පකතිසඤ්ඤාය සයිතාය පඨවියා උපරි සයිස්සති, "ඡුද්ධෝ"ති අපවිද්ධෝ අපගතවිඤ්ඤාණතාය තුච්ඡෝ හුත්වා සෙස්සති'ති දස්සෙති. යථා කිං "නිරත්ථංව කළිඞ්ගරං" නිරුපකාරං නිරත්ථකං කට්ඨඛණ්ඩං විය. දබ්බසම්භාරත්ථිකා හි මනුස්සා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා උජුං උජුකසන්තානෙන වඞ්කං වඞ්කසන්තානෙන ඡින්දිත්වා දබ්බසම්භාරං ගණ්හන්ති. අවසෙසං පන ඡුසිරඤ්ච පූතිකඤ්ච ගණ්ඨිජාතඤ්ච ඡින්දිත්වා තත්ථෙව ජහන්ති. අඤ්ඤෙ දබ්බත්ථිකා ආගන්ත්වා තං ගහෙත්වා නාම නත්ථි, ඔලොකෙත්වා අත්තනො උපකාරමෙව ගණ්හන්ති ඉතරං පඨවිසන්තකමෙව හොති, තං පන තෙන තෙන උපායෙන මඤ්චපරිපාදකං වා පාදකඨලිකා වා ඵලකපීඨං වා කාතුං සක්කාපි භවෙය්‍ය. ඉමස්මිං පනත්තභාවෙ වත්තිංසාය කොට්ඨාසෙසු එකකොට්ඨාසොපි මඤ්චපරිපාදකවසෙන අඤ්ඤෙන වා උපකාරභූතෙන ගහණූපගො නාම නත්ථි, කෙවලං නිරත්ථංව කළිඞ්ගරං අයං අපගතවිඤ්ඤාණෝ කතිපාහසෙසව පඨවියං සෙස්සති'ති.

දෙසනාවසානෙ පූතිගත්තතිස්සත්‍රේරො සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. ථෙරොපි අරහත්තං පත්වාව පරිනිබ්බායි. සත්ථා තස්ස සරීරකිච්චං කාරාපෙත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා චෙතියං කාරාපෙසි. භික්ඛූ සත්ථාරං පුච්ඡිංසු–ඉමෙන පූතිගත්තතිස්සත්‍රේරො කුහිං නිබ්බත්තොති. පරිනිබ්බුතො භික්ඛවෙති ඉමෙන එවරූපස්ස පන අරහත්තස්ස උපනිස්සයසම්පන්නස්ස භික්ඛුනො කිං කාරණා ගත්තං පූතිකං ජාතං, කිං කාරණා අට්ඨිනි භින්නානි, කිමස්ස කාරණං අරහත්තස්ස උපනිස්සයභාවං පත්තන්ති. භික්ඛවෙ සබ්බමෙතං එතස්ස අත්තනා කතකමෙමෙනෙව් නිබ්බත්තන්ති. කිං පන තෙන ඉමෙන කතන්ති. තෙනහි භික්ඛවෙ සුණාථ, අයං කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ සාකුණිකො හුත්වා බහූ සකුණෙ බන්ධිත්වා ඉස්සරජනං උපට්ඨහි. තෙසං දින්නාවසෙසෙ විකිණිණි. විකිණිත්වාවසෙසා මාරෙත්වා ඵපිත්වා පූතිකා භවිස්සන්තීති යථා උපපත්තුං න සක්කොන්ති, තථා තෙසං ජඝ්ඝට්ඨිනි ච පක්ඛට්ඨිනි ච භින්දිත්වා රාසිං කත්වා ඨපෙති. තෙ පුන දිවසෙ විකිණිණි. අති බහූං පන ලද්ධකාලෙ අත්තනොපි අත්ථාය පචාපෙති. නාසෙකදිවසං රසභොජනෙ පකෙක එකො ඛීණාසවො පිණ්ඩාය චරන්තො ගෙහවාරෙ අට්ඨාසි. සො ථෙරං දිස්වා චින්තං පසාදෙත්වා මයා බහූ පාණා මාරෙත්වා ඛාදිතා, අයඤ්ච මෙ ගෙහවාරෙ ඨිතො, අන්තොගෙහෙ ච රසභොජනං සංවිජ්ජති, පිණ්ඩපාතමස්ස දස්සාමීති තස්ස පත්තං ආදාය පූරෙත්වා රසපිණ්ඩපාතං දත්වා ථෙරං පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ තුමෙහාකි දිට්ඨධම්මස්ස මත්ථකං පාපුණෙය්‍යත්ථාති ආහ. ථෙරො එවං හොතූති අනුමොදනං අකාසි. භික්ඛවෙ තදා කතකම්මවසෙනෙතං තිස්සස්ස නිප්ඵන්නං, සකුණානං අට්ඨිභෙදනිස්සන්දෙන තිස්සස්ස ගත්තං ච පූතිකං ජාතං, අට්ඨිනි ච භින්නානි, ඛීණාසවස්ස රසපිණ්ඩපාතදානනිස්සන්දෙන අරහත්තං පත්තොති.

පූතිගත්තතිස්සත්‍රේරවත්ථු.

"දිසො දිස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කොසලජනපදෙ නන්දගොපාලකං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිර අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගහපතිනො නන්දෙ නාම ගොපාලකො ගොසහස්සං රක්ඛති අඩ්ඪො මහද්ධනො මහාභොගො. සො කිර යථා කෙනියො ජටිලා පබ්බජ්ජාවසෙන, එවං ගොපාලකත්තෙන රාජබලිං පරිහරන්තා අත්තනො කුටුම්බං රක්ඛති. සො කාලානුකාලං පඤ්චගොරසෙ ආදාය අනාථපිණ්ඩිකස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා සත්ථාරං පස්සති, ධම්මං සුණාති,

අත්තනෝ වසනට්ඨානං අගමනත්ථාය සත්ථාරං යාචති. සත්ථා තස්ස ඤාණපරිපාකං ආගමයමානෝ ආගන්ත්වා පරිපක්කඤාණං ඤත්වා එකදිවසං මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෝ චාරිකං චරන්තෝ මඤ්ඤා ඔක්කාමම තස්ස වසනට්ඨානාසන්නෝ අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදි. නන්දෝ සත්ථු සන්තිකං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පණීතං පණීත භොරසදානං අදාසි. සත්තමෙ දිවසෙ සත්ථා අනුමොදනං කත්වා දාන කථාදිභෙදං ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි. කථාපරියොසානෙ නන්දෝ ගොපාලකෝ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථු පත්තං ගහෙත්වා සත්ථාරං අනුගච්ඡන්තෝ දූරං ගන්ත්වා නිවත්ත උපාසකාති නිවත්තිය මානෝ වන්දිත්වා නිවත්ති. අථ නං එකෝ එදාකෝ විජ්ඣිත්වා මාරෙසි පච්ඡතෝ ආගච්ඡන්තා භික්ඛූ දිස්වා ගන්ත්වා සත්ථාරං ආහංසු නන්දෙ ඨානෙත්ත ගොපාලකෝ තුම්හාකං ඉධාගතත්තා මහාදානං දත්වා අනුගන්ත්වා නිවත්තනෙත්තා මාරිතෝ, සචෙ තුම්හෙ න ගච්ඡිස්සථ, නාස්ස මරණං අභවිස්සාති. සත්ථා මයි භික්ඛවෙ ආගතෙපි අනාගතෙපි තස්ස චතසෙසා දිසා චතසෙසා අනුදිසා ච ගච්ඡන්ත සස්සාපි මරණතෝ මුඤ්චනූපායෝ නාම නත්ථි. යං හි නෙව චොරා න වෙරිනෝ කරොන්ති, තං ඉමෙසං සත්තානං අනෙත්තා පදුට්ඨං මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තමෙව කරොතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

දිසෝ දිසං යන්තං කයිරා වෙරී වා පන වෙරිනං,
මිච්ඡාපණිහිතං චිත්තං පාපියෝ නං තතෝ කරෙ'ති.

තත්ථ "දිසෝ දිස"න්ති චොරෙ චොරං "දිස්වා"ති පාඨසෙසෝ. "යන්තං කයිරා"ති යං තස්ස අනයව්‍යසනං කරෙය්‍ය. දුතියපදෙපි එසෙව නයෝ. ඉදං වුත්තං හොති–එකෝ එකස්ස මිත්තදුභි චොරෙ පුත්තදාරකෙඛත්තවත්ථුගොමහිසාදිසු අපරජ්ඣනෙත්තා යස්ස අපරජ්ඣති. තම්පි තථෙව අත්තනි අපරජ්ඣන්තං චොරං දිස්වා–වෙරී වා පන කෙනචි දෙව කාරණෙන බද්ධවෙරං වෙරිං දිස්වා අත්තනෝ කණ්ණනාසාදීනි ඡෙත්වා දාරුණත්තාය යන්තං තස්ස අනයව්‍යසනං කරෙය්‍ය, පුත්තදාරං වා පිළෙය්‍ය, ඛෙත්තාදීනි වා නාසෙය්‍ය, ජීවිතා වා පන තං වොරොපෙය්‍ය, දසසු අකුසලකම්මපථෙසු මිච්ඡා ඨපිතත්තා මිච්ඡා පණිහිතං චිත්තං–"පාපියෝ නං තතෝ කරෙ"ති නං පුරිසං තතෝ පාපතරං කරෙය්‍ය. වුත්තපකාරෙහි දිසෝ වා වෙරී වා දිසස්ස වා වෙරිනෝ වා ඉමස්මිංයෙවත්තභාවෙ දුක්ඛං උප්පාදෙය්‍ය, ජීවිතක්ඛ යං වා කරෙය්‍ය. ඉදං පන අකුසලකම්මපථෙසු මිච්ඡාඨපිතං චිත්තං දිට්ඨෙව ධම්මෙ අනයව්‍යසනං පාපෙති. අත්තභාවසතසහස්සෙසුපි චතූසු අපායෙසු ඛිපිත්වා සීසං උක්ඛිපිතුං න දෙති'ති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා. මහාජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා ජාතා. උපාසකෙන පන සවනන්තරෙ කතකම්මං භික්ඛූහි න පුච්ඡි. තංහෙතුං සත්ථාරා න කථිතන්ති.

නන්දගොපාලවත්ථු.

"න තං මාතා පිතා කයිරා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සොරෙය්‍යනගරෙ සමුට්ඨිතං සාවත්ථියං නිට්ඨාපෙසි. සම්මාසම්බුද්ධෙ සාවත්ථියං විහරන්තෙ සොරෙය්‍යනගරෙ සොරෙය්‍යසෙට්ඨිපුත්තෙතා එකෙන සහායකෙන සද්ධිං සුඛයානකෙ නිසිදිත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නහානත්ථාය නගරා නික්ඛමි. තස්මිං ඛණෙ මහා කච්චායනත්ථෙරෙ සොරෙය්‍යං පිණ්ඩාය පවිසිතුකාමෙ ඛණිනගරෙ සඩ්ඝාටිං පාරුපති. ථෙරස්ස ච සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං. සොරෙය්‍ය සෙට්ඨිපුත්තෙතා තං දිස්වා චින්තෙසි–අහො වත අයං වා ථෙරෙ මම භරියා භවෙය්‍ය, මම වා භරියාය සරීරවණ්ණෙන එතස්ස සරීර වණ්ණෙන විය භවෙය්‍යාති. තයස්ස චින්තිතමත්තෙයෙව පූරිසලිඞ්ගං අන්තරධායි. ඉත්ථිලිඞ්ගං පාතුරහොසි. සෙ ලජ්ජිතෙ යානකා ඔරුයහ පලායි. පරිජනෙ තං අසක්ඛිනානෙතා කිමෙතන්ති ආහ. සාපි තක්කසිලාමගඝං පටිපජ්ජි. සහායකොපිස්ස ඉතොචිතෙ ච විවරිත්වාපි නාද්දස. සබ්බෙ නහායිත්වා නෙහං ගමිංසු. කහං සෙට්ඨි පුත්තෙතාති ච වුත්තෙ නහාත්වා ආගතෙ භවිස්සති'ති මඤ්ඤිමහාති වදිංසු. අථස්ස මාතාපිතරෙ තත්ථ පරියෙසිත්වා අපස්සන්තා රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා මතෙ භවිස්සති'ති මතකභත්තං අදංසු. සා එකං තක්ක සිලාඝාමං සත්ථවාහං දිස්වා යානකං පච්ඡතො පච්ඡතො අනුබන්ධි. අථ නං මනුස්සා දිස්වා අම්හාකං යානකස්ස පච්ඡතො පච්ඡතො ආග චජසි, මයං කසෙසස්ස දූරිකානි තං න ජානාමාති වදිංසු. සාපි තුම්හෙ අත්තනො යානකං පාජෙථ, අහං පදසා ගම්ස්සාම්‌ති ගච්ඡන්තී අඞ්ගුලි මුද්දිකං දත්වා එකස්මිං යානකෙ ඔකාසං කාරෙසි. මනුස්සා චින්ත සිංසු–තක්කසිලානගරෙ අම්හාකං සෙට්ඨිපුත්තස්ස භරියා නත්ථි, තස්ස ආචික්ඛිස්සාම, මහාපන්නාකාරෙ නො භවිස්සති'ති තෙ ගහෙත්වා සාම් අම්හෙහි තුම්හාකං එකං ඉත්ථිරතනං ආනිතන්ති ආහංසු. සො තං සුත්වා පකෙකාසාපෙත්වා අත්තනොවානුරූපං අභිරූපපාසාදිකං දිස්වා උප්පන්නාසිනෙහො ගෙහෙ අකාසි. පූරිසාහි ඉත්ථියො ඉත්ථියො පූරිසා වා අභූතපුබ්බා නාම නත්ථි. පූරිසා ඒ පරස්ස දූරෙ අනිචරිත්වා කාලං කත්වා බහූනි වස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චිත්වා මනුස්ස ජාතිං ආගච්ඡන්තා අත්තභාවසතෙ ඉත්ථිභාවං ආපජ්ජන්ති. ආනන්ද ත්ථෙරෙ'පි හි කප්පසතසහස්සං පූරිතපාරිමී අරියසාවකො සංසාරෙ සංසරන්තෙතා එකස්මිං අත්තභාවෙ කම්මාරකුලෙ නිබ්බත්තෙතා පරදූරකම්මං කත්වා නිරයෙ පක්කාවසෙසෙන වුද්ධස්ස අත්ත භාවෙස්ස පරස්ස පාදපරිචාරිකා ඉත්ථී අහොසි. සත්තස්ස අත්තභාවෙස්ස

බිජුඤ්ඣණං පාපුණි. ඉත්ථියෝ පන දූනාදීනි පූසූසූනි කත්වා ඉත්ථිභාවේ ජඤ්ඤං විරාජෙත්වා ඉදං නෝ පූසූසූං පූරිසත්තභාවපටිලාභාය සංවත්තතූති චිත්තං අධිට්ඨහිත්වා කාලං කත්වා පූරිසත්තභාවං පටිලභන්ති. පතිදෙවතා කූත්වා සාමිකෙ සම්මාපටිපත්තිවසෙනපි පූරිසත්තභාවං පටිලභනෙතව. අයං පන සෙට්ඨිපූත්තෙතා ථෙරෙ අයොනිසෝ චිත්තං උප්පාදෙත්වා ඉමස්මිංයෙව අත්තභාවේ ඉත්ථිභාවං පටිලභි-තක්කසිලායඤ සෙට්ඨිපූත්තෙතන සද්ධිං සංවාසමන්වාය පනසසා කුච්ඡියං ගබ්භෙ පතිට්ඨාසි. සා දසමාසච්චයෙන පූත්තං ලභිත්වා තසස පදසා ගමනකාලෙ අපරම්පි පූත්තං පටිලභි. එව මසසා කුච්ඡියං චූත්වා වෙ පූත්තා අහෙසුං. සොරෙය්‍යනගරෙ තම්ප විච්ච නිබ්බත්තා වෙති චත්තාරෝ පූත්තා අහෙසුං. තසම්ං කාලෙ සොරෙය්‍ය නගරතෙතා සෙ තසසා සහායකසෙට්ඨිපූත්තෙතා පඤ්චහි සකටසතෙහි තක්කසිලං ගන්ත්වා සුබ්භායනකෙ නිසින්නෙතා නගරං පාවිසි. අථ නං සා උපරිපාසාදතලෙ වාතපානං විවරිත්වා අන්තර වීථිං ඔලොකයමානා ඨිතා දිසවා සඤ්ජානිත්වා දූසිං පෙසෙත්වා පක්කොසාපෙත්වා මහාතලෙ නිසීදූපෙත්වා සක්කාරසම්මානං අකාසි. අථ නං සෙ ආහ-භද්දෙ නවං ඉතෙතා පුබ්බෙ අමෙහනි න දිට්ඨ පුබ්බා. අථ ච පන නෙ මහන්තං සක්කාරං කරොසි, ජානාසි නවං අමෙහනි. ආම සාමි ජානාමි නනු තුමෙහ සොරෙය්‍ය නගරවාසිනොති. ආම භද්දෙති. සා මාතාපිතූනන්නං ච භරියාය ච පූත්තානං ච ආරොග භාවං පුච්ඡි. ඉතරෙ ආම භද්දෙ ආරොගාති වත්වා ආහ ජානාසි නවං එතෙනි. ආම සාමි ජානාමි, තෙසං එකෙ පූත්තෙතා අත්ථි, සෙ කහං සාමිනි භද්දෙ එතං මා කථෙහි, මයං තෙන සද්ධිං එකදිවසං සුබ්භායනකෙ නිසිදිත්වා නහායිතූං නික්ඛම්ත්වා නෙව තසස ගතිං ජානාම. ඉතෙතා චිතෙතා ච විචරිත්වා අදිසවා මාතාපිතූනන්නං. ආරොචයිම්හ. තෙපිසස රොදිත්වා කන්දිත්වා පෙතකිච්චං කරිංසූනි. අහං සෙ සාමිති. අපෙහි භද්දෙ, කිං කථෙසි, මයහං සහායෙ දෙවකුමාරෙ විය එකෙ පූරිසොති. හොතූ මෙ සාමි අහං සොති. අථ ඉදං කිං නාමානි. තං දිවසං තෙ අය්‍යෙ මහාකච්චායනත්ථෙරෙ දිස්වාති. අහං මහා කච්චායනත්ථෙරං ඔලොකෙත්වා අහෙ වත අයං වා ථෙරෙ මම භරියා භවෙය්‍ය, එතසස වා සරීරවණ්ණෙ විය මම භරියාය සරීර වණ්ණෙ භවෙය්‍යාති චින්තෙසිං. චින්තිතක්ඛණෙ එව යං මෙ පූරිස ලිඞ්ගං අන්තරධායි, ඉත්ථිලිඞ්ගං පාතුහවි. අථාහං ලජ්ජාය කසසචි වත්තූං අසක්කුණිත්වා පලායිත්වා ඉධාගතා සාමිනි. අහො තෙ භාරියං කම්මං කතං කසමා මයහං නාචික්ඛි, අපි පන තෙ ථෙරෙ ඛමාපිතොති. න ඛමාපිතො සාමි, ජානාසි පන නවං කහං ථෙරොති. ඉමමෙව නගරං නිසසාය විහරතී'ති. සචෙ පිණ්ඩාය චරතෙතා ඉධාගචෙ‍ජ්ය, අහං මමය්‍යසස භික්ඛාහාරං දදෙය්‍යං සාමිති. තෙනහි සිඝං සක්කාරං කරොහි, අම්හාකං අය්‍යං ඛමාපෙසසාමාති ථෙරසස

වසනට්ඨානං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා භන්තෙ සෙමයහං භික්ඛුං ගණ්හථාති ආහ. නනු ත්වං සෙට්ඨිපුත්ත ආගන්තුකොනි. භන්තෙ මා අම්හාකං ආගන්තුකභාවං පුච්ඡථ, සෙමෙ භික්ඛං ගණ්හථාති. ථේරෝ අධිවාසෙසි. ගෙහෙපි ථේරස්ස මහාසක්කාරෝ පවත්තෙත්වා, ථේරෝ පුන දිවසෙ තං ගෙහවාරං අගමාසි. අථ නං නිසීදාපෙත්වා පණීතෙනාහාරෙන පරිවිසිත්වා සෙට්ඨි පුත්තෙත්වා තං ඉත්ථිං නහෙත්වා ථේරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජාපෙත්වා භන්තෙ මයහං සහාධිකාරඤ ඛමථානි ආහ. කිමෙතන්ති. අයං භන්තෙ පුබ්බෙ මයහං පියසහායකෝ හුත්වා තුම්හෙ ඔලොකෙත්වා එවං නාම චින්තෙසි අථස්ස පුරිසලිඞ්ගං අන්තරධායි. ඉත්ථිලිඞ්ගං පාතුභවි. ඛමථ භන්තෙති. තෙනහි උට්ඨහථ ඛමාමි වෝ අහන්ති. ථේරෙන ඛමාමීති වුත්තමත්තෙ එව ඉත්ථිලිඞ්ගං අන්තරධායි. පුරිසලිඞ්ගං පාතුභවි. පුරිසලිඞ්ගෙ පාතුභූතමත්තෙ එව තං තක්කසිලායඤ සෙට්ඨි පුත්තෙත්වා ආහ. සම්ම සහායක ඉමෙ වෙ දාරකා තව කුච්ඡියං වුත්ථත්තා මං පටිච්ච නිබ්බත්තත්තා උභින්නම්පි නො පුත්තා එව ඉඞ්ඛ වසිස්සාම මා උක්කණ්ඨි. සම්ම අහං එකෙන අත්තභාවෙන පඨමං පුරිසෙ භුත්වා ඉත්ථිභාවං පත්වා පුන පුරිසෙ ජාත්වා විපකාරං පත්තෙත්වා. පඨමං මං පටිච්ච වෙ පුත්තා නිබ්බත්තා, ඉදානි මෙ කුච්ඡිත්තෙ වෙ පුත්තා නිබ්බත්තා. සාහං එකෙන අත්තභාවෙන විපකාරපත්තෙත්වා පුන ගෙහෙ වසිස්සසීති සඤ්ඤං මා කරි. අහං අය්‍යස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමි. ඉමෙ දාරකා තව භාරා, ඉමෙපි මා පමජ්ජීති පුත්තෙ පරිච්චජිත්වා පරිමජ්ජිත්වා පිතු නියාදෙත්වා නික්ඛමිත්වා ථේරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජි. ථේරොපි තං පබ්බාජෙත්වා උපසම්පාදෙත්වා ගණ්හිත්වාව චාරිකං චරමානො සාවත්ථිං අගමාසි. තස්ස සොරෙය්‍ය ථේරොති නාමං අහොසි. ජනපදවාසිනො තං පවත්තිං සුත්වා සංඛිත්වා කොතූහලජාතා උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිංසු– එවං කිර භන්තෙත්ති. ආමාවුසොති. භන්තෙ එවරූපම්පි කාරණං නාම හොති, තුම්හාකං කිර කුච්ඡියං වෙ පුත්තා නිබ්බත්තා, තුම්හෙ පටිච්ච වෙ ජාතා. තෙසං වො කතරෙසු බලවසිනෙහොති. කුච්ඡියං වුත්ථකෙ ආවුසොති, ආනන්දාගතා නිබ්බං තථෙව පුච්ඡන්ති. ථේරෝ කුච්ඡියං වුත්ථකෙසු එව සිනෙහො බලවාති, මයහං කත්ථචි සිනෙහො නත්ථීති. භික්ඛු අයං අභූතං කථෙති, පුරිමදිවසෙ කුච්ඡියං වුත්ථ පුත්තෙසු සිනෙහො බලවාති වත්වා ඉදානි මයහං කත්ථචි සිනෙහො නත්ථීති වදති, අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති භන්තෙති ආහංසු. සත්ථා න භික්ඛවෙ මයහං පුත්තෙසු අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති, මම පුත්තස්ස සම්මා පණිහිතෙන චිත්තෙන මඝදස්සනං දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය න කත්ථචි සිනෙහො ජාතො. යං යං සම්පත්තිං නෙව මාතාපිතරො කාතුං සක්කොන්ති, තං ඉමෙසං සත්තානං අබ්භන්තරෙ පවත්ත සම්මාපණිහිතං චිත්තමෙව දෙතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

න තං මාතා පිතා කයිරා අඤ්ඤේ වාපි ච ඤාතකා,
සම්මාපණිහිතං චිත්තං සෙය්‍යසෝ නං තතෝ කරේ'ති.

තත්‍ථ "න ත"න්‍ති තං කාරණං නෙව මාතා කරෙය්‍ය, න පිතා න අඤ්ඤේ ඤාතකා. "සම්මා පණිහිත"න්‍ති දසකුසලකම්මපථෙසු සම්මා ඨපිතං. "සෙය්‍යසෝ නං තතෝ කරේ"ති තතෝ කාරණතෝ සෙය්‍යසෝ නං වරතරං උත්තරිතරං කරෙය්‍ය, කරොතීති අත්‍ථෝ. මාතාපිතරොපි පුත්තානං ධනං දදමානා එකස්මිං එව අත්තභාවෙ කම්මං අකත්වා සුඛෙන ජීවිකාපවත්තනකධනං දාතුං සක්කොන්ති, විසාඛාය මාතාපිතරොපි නාව මහඩ්ඪා මහාභොගා තයසා එක සම්මං අත්තභාවෙ සුඛෙන ජීවිතකප්පනං අදංසු. චතුස්ස පන දිපෙසු චක්කවත්තිසිරිං දාතුං සමත්‍ථා මාතාපිතරොපි නාම පුත්තානං නත්‍ථි. පගෙව දිබ්බසම්පත්තිං වා පඨමජ්ඣානාදිසම්පත්තිං වා. ලොකුත්තරසම්පත්තිදානෙ කථාව නත්‍ථි. සම්මාපණිහිතං පන චිත්තං සබ්බමෙපතං සම්පත්තිං දාතුං සක්කොති. තෙන වුත්තං "සෙය්‍ය සොනං තතෝ කරේ"ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි සම්පත්තා. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්‍ථිකා ජාතා.

සොරෙය්‍යත්‍ථෙර වත්‍ථු.

චිත්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වග්ගානතිඤ්ඤා.

"කොඉමං පඨවිං විජෙස්සති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා සාවත්‍ථියං විහරන්තො පඨවිකථාපසුතෙ පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර භගවතා සද්ධිං ජනපදචාරිකං චරිත්වා ජෙතවනං ආගන්ත්වා සායණ්හසමයෙ උපට්ඨානසාලාය සන්නිසින්නා අත්තනා ගතගතට්ඨානෙ අස්සකගාමතො අස්සකගමනට්ඨානෙ සම්විසමං කද්දමබ්භුලං සක්ඛරබ්භුලං කාලමත්තිකං තම්බමත්තිකන්ති පඨවි කථං කථෙසුං. සත්‍ථා ආගන්ත්වා කායනුත්‍ත භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාත්‍ථ පුච්ඡිත්වා භනෙත අම්හෙහි විචරිතට්ඨානෙ පඨවිකථා ඨා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ එසා බාහිරපඨවී නාම. තුම්හෙහි අජ්ඣත්තික පඨවියං පරිකම්මං කාතුං වට්ටති'ති වත්වා ඉමා වෙ ගාථා අභාසි.

කොඉමං පඨවිං විජෙස්සති යමලොකං ච ඉමං සදෙවකං,
කොධම්මපදං සුදෙසිතං කුසලොපුප්ඵමිව පචෙස්සති.

සෙඛොපඨවිං විජෙස්සති යමලොකං ච ඉමං සදෙවකං,
සෙඛොධම්මපදං සුදෙසිතං කුසලොපුප්ඵමිව පචෙස්සති'ති.

තත්‍ථ "කෝ ඉම"න්‍ති කෝ ඉමං අත්තභාවසඞ්ඛාතං පඨවිං. "විජෙස්සති"න්‍ති අත්තානඤ්ඤේන විජානිස්සති, පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සති'න්‍ති අත්‍ථෝ. "යමලෝකඤ්ඣා"ති චතුබ්බිධං අපායලෝකං ච. "ඉමං සදෙවක"න්‍ති ඉමං මනුස්සලෝකඤ්ච දෙවලෝකෙන සද්ධිං කෝ විජෙස්සති විජිනිස්සති විජානිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සති'න්‍ති පුච්ඡති. ඛම්මපදං සුදෙසිත"න්‍ති යථාසභාවතෝ කථිතත්තා සත්තනිංස බොධිපක්ඛියධම්මසඞ්ඛාතං ධම්මපදං. කුසලෝ මාලාකාරෝ පුප්ඵං විචිනනෙත්තා විය කෝ පචෙස්සති විචිනිස්සති විජානිස්සති උපපරික්ඛිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සති'න්‍ති අත්‍ථෝ. "සෙඛෝ"ති අධිසීලසික්ඛා අධිචිත්තසික්ඛා අධිපඤ්ඤාසික්ඛා 'ති ඉමා තිස්සෝ සික්ඛා සික්ඛණතෝ සොතාපත්තිමග්ගට්ඨං ආදිං කත්වා යාව අරහත්තමග්ගට්ඨා සත්තවිධෝ සෙඛෝ ඉමං අත්තභාව පඨවිං අරහත්තමග්ගෙන තතෝ ජඤ්ඤරාගං අපකඩ්ඪනෙත්තා විජෙස්සති විජිනිස්සති විජානිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සති. "යමලෝකඤ්ඣා"ති තං යථාවුත්තපපකාරං යමලෝකඤ්ච ඉමං මනුස්සලෝකඤ්ච සහ දෙවෙහි සදෙවකං සෙඛව විජානිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සති'න්‍ති. "සෙඛෝ"ති සෙඛව සත්තවිධෝ සෙඛෝ ඉමං අත්තභාවපඨවිං යථා නාම කුසලෝ මාලාකාරෝ පුප්ඵාරාමං පවිසිත්වා තරුණමකුලානි ච පාණකවිද්ධානි ච මිලාතානි ච ගණ්ඨිකජාතානි ච පුප්ඵානි වජ්ජෙත්වා සොභනානි සුජාතසුජාතානෙව පුප්ඵානි චිණාති, එවමෙවං ඉමෙසු කථිතං සුනිට්ඨං බොධපක්ඛිකධම්මපදම්පි පඤ්ඤාය පචෙස්සති විචිණිස්සති උපපරික්ඛිස්සති පටිවිජ්ඣිස්සති සච්ඡිකරිස්සති'න්‍ති සත්‍ථා සඝමෙව පඤ්ඤං වියාසජ්ජෙසි.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා භික්ඛූ සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු. සම්පත්තපරිසාඝපි සාත්‍ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'න්‍ති.

පඨවිකථාපස්සනපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු.

"ඵෙණූපම"න්‍ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා සාවත්‍ථියං විහරන්තෝ අඤ්ඤතරං මරීචිකම්මට්ඨානිකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි. සෝ කිර සත්තුසන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටිත්වා වායමිත්වා අරහත්තං පත්තුං අසක්කොන්තෝ විසෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං කථාපෙස්සාමී'ති සත්තුසන්තිකං ආගච්ඡන්තෝ අන්තරාමග්ගෙ මරීචිං දිස්වා යථා අයං ගිම්හසමයෙ උට්ඨිතා මරීචි විදූරෙ ඨිතානං රූපූපගතා විය පඤ්ඤායති, සන්තිකං ආගච්ඡන්තානං නෙව පඤ්ඤායති, අයං අත්තභාවොපි උප්පාදවයධම්මෙන එවරූපෝ හොතී'ති මරීචිකම්මට්ඨානං භාවෙන්තෝ ආගන්ත්වා මග්ගකිලන්තෝ අචිරවතියං නහායිත්වා එකසාලිං

චණ්ඩසොතනදිරෙ ජායය නිසින්නා උදකවෙගාභිඝාතෙන උට්ඨිතා මහන්තෙ මහන්තෙ ඵේණපිණ්ඩෙ භිජ්ජමානෙ දිස්වා අයං අත්තභාවොපි උප්පජ්ජිත්වා භිජ්ජනට්ඨෙන එවරූපොයෙවාති ආරම්මණං අග්ගහෙසි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තං ථේරං දිස්වා එවමෙතං භික්ඛු එවරූපොවායං අත්තභාවෝ ඵේණපිණ්ඩෝ විය මරීචි විය උප්පජ්ජනභිජ්ජනසභාවොයෙවාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

ඵේණූපමං කායමිමං විදිත්වා මරීචිධම්මං අභිසම්බුධානො,
ඡෙත්වාන මාරස්ස පපුප්ඵකානි අදස්සනං මච්චුරාජස්ස ගච්ඡෙය්‍යාති.

තත්‍ථ "ඉමං"නති ඉමං කෙසාදිසමූහසඞ්ඛාතං කායං අබලදුබ්බල අනඩනියතාවකාලිකට්ඨෙන ඵේණපිණ්ඩසදිසන්ති විදිත්වා. "මරීචිධම්ම"නති ඝටා මරීචි දූරෙ ඨිතානං රූපගතා විය හොති, සන්තිකෙ උපගච්ඡන්තානං රිත්තා තුච්ඡා අගග්ගූපගා සම්පජ්ජති, එවමෙව ඛණිකං ඉත්තරතරපච්චුට්ඨානට්ඨෙන අයං කායොපි මරීචිධම්මොති අභිසම්බුධානො බුජ්ඣන්තො ජානන්තොති අත්ථො. "පපුප්ඵකානී"ති මාරස්ස පපුප්ඵකසඞ්ඛාතානි තෙභූමකානි වට්ටානි අරියමග්ගෙන ඡින්දිත්වා ඛීණාසවො භික්ඛු මච්චුරාජස්ස අදස්සනං අච්චයං අමතමහානිබ්බාණං ගච්ඡෙය්‍යාති.

ගාථාපරියොසානෙ ථේරො සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථු සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං ථොමෙන්තො වන්දන්තො අගමාසි.

මරීචිකම්මට්ඨානිකත්ථේරස්ස වත්ථු.

"පුප්ඵානි හෙව පචිනන්ත"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො සපරිසං මහොඝෙන අජ්ඣොත්ථරිත්වා මාරිතං විඩුඩභං ආරබ්භ කථෙසි. තත්‍රායං ආනුපුබ්බිකථා:-සාවත්ථියං හි මහාකොසලරඤ්ඤො පුත්තො පසෙනදිකුමරො නාම වෙසාලියං ලිච්ඡවිකුමාරෙ මහාලි නාම කුසිණාරායං මල්ලරාජපුත්තෙ බන්ධුලොනාමාති ඉමෙ තයොදිසාපාමොක්ඛස්ස ආචරියස්ස සන්තිකෙ සිප්පුග්ගහණත්ථාය තක්කසිලං ගන්ත්වා බහිනගරෙ සාලාය සමාගතා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ආගතකාරණඤ්ච කුලඤ්ච නාමඤ්ච පුච්ඡිත්වා සහායකා භූත්වා එකතොව ආචරියං උපසඞ්කමිත්වා න චිරස්සෙව උග්ගහිතසිප්පා තෙ ආචරියං ආපුච්ඡිත්වා එකතොව නික්ඛමිත්වා සකසකට්ඨානානි අගමංසු. තෙසු පසෙනදිකුමාරො පිතු සිප්පං දස්සෙත්වා පසන්නෙන පිතරා රජ්ජෙ අභිසිත්තොපි. මහාලි කුමාරො ලිච්ඡවීනං සිප්පං දස්සෙන්තො මහන්තෙන උස්සාහෙන දස්සෙසි. තස්ස අක්ඛීනි භිජ්ජිත්වා අගමංසු. ලිච්ඡවිරාජානොපි අහොවතමහාකං

ආචරියෝ අකඩ්ඪිනාසං පත්තෝ'ති න නං පරිච්චජිස්සාම, උපට්ඨ හිස්සාම නන්ති සතසහස්සුට්ඨානකං එකං වාරං අදංසු. සෝ තං නිස්සාය පඤ්චසතා ලිච්ඡවිරාජපුත්තෝ සික්ඛං සික්ඛාපෙත්වා වසි. බන්ධුලකුමාරෝ සට්ඨිං සට්ඨිං වෙල්ලං ගහෙත්වා මජ්ඣේ අය සලාකං පක්ඛිපිත්වා සට්ඨිකලාපෙ උස්සාපෙත්වා ඨපිතෙ මල්ලරාජ කුලෙහි ඉමේ කප්පෙතූ'ති වුත්තෝ අසිනිහත්ථං ආකාසං උල්ලඞ්ඝිත්වා අසිනා කප්පනෝත්තා අගමාසි. සෝ ඔසානකලාපෙ අයසලාකාය කිණ්'ති සද්දං සුත්වා කිං එතන්ති පුච්ඡිත්වා සබ්බකලාපෙසු අයසලා කානං ඨපිතභාවං සුත්වා අසිං ජණ්ඩිත්වා රොදමානෝ මයඤ්ච එත්ත කෙසු ඤාතිසුත්තඤ්ඤස්ස එකෝ'පි සඤ්ඤාහෝ නත්ථි ඉමං කාරණං නා චික්ඛි. සචෙ හි අහං ජානෙය්‍යං අයසලාකාය සද්දං අනුට්ඨපෙන්තා 'ව ජිනෙය්‍යන්ති වත්වා සබ්බ'පිමෙ මාරෙත්වා රජ්ජං කාරෙස්සන්ති මාතාපිතූනඤ්ච කථෙසි. තෙහි පවෙණිරජ්ජං නාම ඉදං න ලබ්භා එවං කාතූන්ති නානප්පකාරෙන වාරිතෝ තෙන හි මම සහාය කස්ස සන්තිකං ගම්සාමි'ති සාවත්ථියං අගමාසි. පසෙනදිකොසල රාජා තස්ස ආගමනං සුත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා මහන්තෙන සක්කාරෙ න නගරං පවෙසෙත්වා සෙනාපතිට්ඨානෙ ඨපෙසි. සෝ මාතාපිත රෝ'පි පක්කොසාපෙත්වා තත්ථෙව වාසං කප්පෙසි. අථෙකදිවසං රාජ උපරිපාසාදෙ ඨිතෝ අනන්තරවිථිං ඔලොකයමානෝ අනාථපිණ්ඩි කස්ස චූලඅනාථපිණ්ඩිකස්ස විසාඛාය ඤ්පපවාසාය'ති එතෙසං ගෙහං සත්තක්ඛත්තුං ගවජ්ඣන්තෙ අනෙකසහස්සෙ භික්ඛූ දිස්වා කහං අය්‍යා ගවජ්ඣන්ති'ති පුච්ඡිත්වා දෙව අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ නිච්චභත්තගිලානභත්තාදිනමත්ථාය දෙවසිකං වෙ භික්ඛුසහස්සානි ආගච්ඡන්ති. චූලඅනාථපිණ්ඩිකස්ස පඤ්චසතානි තථා විසාඛාය තථා සුප්පවාසාය'ති වුත්තෙ සත්තමපි භික්ඛුසඞ්ඝං උපට්ඨහිතුකාමෝ විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛුසහස්සෙන සද්ධිං සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං දානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ වන්දිත්වා පඤ්චභික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හථා'ති ආහ. මහාරාජ බුද්ධා නාම එක ට්ඨාන නිබද්ධං භික්ඛං න ගණ්හන්ති, බහූ බුද්ධානං ආගමනං පච්චා සිංසන්ති'ති. තෙනහි එකං භික්ඛුං නිබද්ධං පෙසෙථා'ති. සත්ථා ආනන්ද ත්ථෙරස්ස භාරමකාසි. රාජා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආගතෙ පත්තං ගහෙත්වා ඉමෙ නාම පරිවිසන්තූ'ති අවිචාරෙත්වාව සත්තාහං සයමෙව පරි විසිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ විකිඤ්ඤෙත්වා පඤ්චමකාසි. රාජකුලෙ නාම අනාණත්තා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා භික්ඛූ නිසීදාපෙත්වා පරිවිසිතුං න ලභන්ති, භික්ඛූ න මයං ඉධ භුත්තුං සක්ඛිස්සාමා'ති බහූ පක්කාමිංසු. රාජා දුතියදිවසෙ'පි පමජ්ජි. දුතියදිවසෙ'පි බහූ පක්කාමිංසු. තතිය දිවසෙපි පමජ්ජි. තදා ආනන්දත්ථෙරං එකකමෙව ඨපෙත්වා අවසෙසා පක්කාමිංසු. පුඤ්ඤවන්තා නාම කාරණවසිකා හොන්ති, කුලානං

පසාදං රක්ඛන්ති තථාගතස්ස ච සාරිපුත්තත්ථේරෝ මහාමොග්ගල්ලා නත්ථේරෝ'ති මේ අග්ගසාවකා, බෙමා උප්පලවණ්ණා'ති මේ අග්ග සාවිකා උපාසකෙසු චිත්තෝ ගහපති හත්ථකෝආලවකෝ'ති මේ අග්ගසාවකා උපාසකා, උපාසිකා. උපාසිකාසු වේළුකණ්ඩකිනාදී මාතා බුජ්ජුත්තරා'ති මේ අග්ගසාවිකා, ඉතිමේ අට්ඨජනේ ආදිං කත්වා ඨානන්තරප්පත්තා සබ්බේ'පි සාවකා එකදෙසෙන දසන්නං පාරමීනං පූරිතත්තා මහාපුඤ්ඤා අභිනීහාරසම්පන්නා. ආනන්දත්ථේරෝ'පි කප්ප සතසහස්සං පූරිතපාරමී අභිනීහාරසම්පන්නෝ මහාපුඤ්ඤෝ අත්ත නෝ කාරණවසිකත්තාය කුලස්ස පසාදං රක්ඛන්තෝ අට්ඨාසි. තං එකකමේව නිසිදාපෙත්වා පරිවිසිංසු. රාජා භික්ඛූනං ගතකාලේ ආග න්ත්වා ඛාදනීයභෝජනීයාදිනි තථේව ඨපිතානි දිස්වා කිං අය්‍යා න ආගමිංසූ'ති පුච්ඡිත්වා ආනන්දත්ථේරෝ එකකොව ආගතෝ දෙවා'ති සුත්වා අඩ්ඩා එත්තකං මේ ඡේදනමකංසූ'ති භික්ඛූනං කුඩ්ඩෝ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං මයා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං භික්ඛා පටියත්තා, ආනන්දත්ථේරෝ කිර එකකොව ගතෝ, පටියත්තභික්ඛා තථේව ඨිතා, පඤ්චසතා භික්ඛූ මම ගෙහෙ සඤ්ඤං න කරිංසු, කිනනු ඛෝ කාරණන්ති ආහ. සත්ථා භික්ඛූනං දෙසං අවත්වා මම සාවකානං තුම්හෙහි සද්ධිං විස්සාසෝ නත්ථි තෙන න ගතා භවිස්සන්ති'ති වත්වා කුලානං අනුපගමනකාරණං ච උපගමනකාරණං ච පකාසෙන්තෝ භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා ඉමං සුත්තමාහ. "නවහි භික්ඛවෙ අඩ්ඩෙහි සම න්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා නාලං උපගන්තුං, උපගන්ත්වා වා නාලං උපනිසීදිතුං, කතමෙහි නවහි? න මනාපෙන පච්චුට්ඨෙන්ති, න මනාපෙන අභිවාදෙන්ති, න මනාපෙන ආසනං දෙන්ති, සන්තම සස්ස පතිගුහන්ති, බහුකම්පි ථොකං දෙන්ති, පණීතම්පි ලූඛං දෙන්ති, අසක්කච්චං දෙන්ති නෝ සක්කච්චං, න උපනිසීදන්ති ධම්මසවණාය, භාසන්තස්ස න රක්ඛන්ති ඉමෙහි ඛෝ භික්ඛවෙ නවහි අඩ්ඩෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා නාලං උපගන්තුං, උපගන්ත්වා වා නාලං උපනිසීදිතුං"-"නව හි භික්ඛවෙ අඩ්ඩෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා අලං උපගන්තුං, උපගන්ත්වා වා අලං උපනිසී දිතුං, කතමෙහි නවහි? මනාපෙන පච්චුට්ඨෙන්ති, මනාපෙන අභිවා දෙන්ති, මනාපෙන ආසනං දෙන්ති, සන්තමස්ස න පරිගුහන්ති, බහු කම්පි බහුකං දෙන්ති, පණීතම්පි පණීතං දෙන්ති, සක්කච්චං දෙන්ති නෝ අසක්කච්චං, උපනිසීදන්ති ධම්මසවණාය, භාසන්තස්ස රක්ඛී ස්සන්ති, ඉමෙ හි ඛෝ භික්ඛවෙ නවහි අඩ්ඩෙහි සමන්නාගතං කුලං අනුපගන්ත්වා වා අලං උපගන්තුං, උපගන්ත්වා වා අලං උපනිසී දිතුං'-ඉති හි ඛෝ මහාරාජ මම සාවකා තුම්හාකං සන්තිකා විස්සාසං අලභන්තා න ගතා භවිස්සන්තීති. පොරාණකපණ්ඩිතාපි හි

අච්ඡසාසිකට්ඨානෙ සකකච්චං උපට්ඨියමානාපි මාරණන්තිකං වෙදනං පත්වා විසසාසිකට්ඨානමෙව ගම්ංසූ'ති. කදා භනෙත'නි රඤඤ පුට්ඨා අතීතං ආහරි. අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජජං කාරෙනෙත කෙසවෝ නාම රාජා රජජං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජි. තං පඤ්ච පුරිසසතානි අනුපබ්බජිංසු. සෝ කෙසවතාපසෝ නාම අහොසි. පසාධනකපපකෝ පනඤඤ පබ්බජිත්වා කපපකෝ නාම අනෙතවාසිකෝ අහොසි. කෙසවතාපසෝ පරිසාය සද්ධිං අට්ඨමාසෙ හිමවනෙත වසිත්වා වසසාරත්තෙ ලොණම්බිලසෙවනත්ථාය බාරාණසිං පත්වා භික්ඛාය පාවිසි. අථ නං රාජා දිසවා පසීදිත්වා චතුමාසං අත්තනෝ සන්තිකෙ වසනත්ථාය පටිඤඤං ගණ්හිත්වා උය්‍යානෙ වසාපෙනෙතා සයං සායං පානමඤඤ උපට්ඨානං ගච්ඡති. අවසෙසතාපසා කතිපාහං වසිත්වා හත්ථිසද්දාදීහි උබ්බාළ්හා භූත්වා ආචරිය උකකණ්ඨිත මහා ගච්ඡාමා'ති ආහංසු. කහං නාතා'ති. හිමවන්තං ආචරියානි, රාජා අම්හාකං ආගතදිවසෙ එව චතුමාසං ඉධ වසනත්ථාය පටිඤඤං ගණ්හි, කථං ගම්ඡසාම නාතා'ති. තුම්හෙහි අම්හාකං අනාචික්ඛිත්වාව පටිඤඤ දින්නා මයං න සක්කොම වසිතුං, ඉතෝ අවිදූරෙ තුම්හාකං පවත්තිසවණට්ඨානෙ වසිසසාමා'ති වත්වා පකකාමිංසු. කපපනෙතවාසිකෙන සද්ධිං ආචරියෝ ඔනීයී'ති. රාජා උපට්ඨානං ආගතෝ කහං අය්‍යා'ති පුච්ඡි. උකකණ්ඨිතමහා'ති වත්වා හිමවනතං ගතා මහාරාජා'ති. කපෙපසා'පි න චිරයෙසව උකකණ්ඨිත්වා ආචරියෙන පුනපපුනං වාරියමානොපි න සක්කොමි'ති වත්වා පක්කාමි ඉතරෙසං පන සන්තිකං ආගන්ත්වා ආචරියසස පවත්තිං සුණනෙතා අවිදූරෙ ඨානෙ වසි. අපරභාගෙ ආචරියසස අනෙතවාසිකෙ අනුසසරනතසස කුච්ඡිරොගො උපපජ්ජි. රාජා වෙජ්ජෙ පුච්ඡි. රොගො න වූපසම්මති. තාපසෝ ආහ-"මහාරාජ ඉච්ඡථ මෙ රොගවූපසමන"නති. "භනෙත සච්චං සක්කුණෙය්‍යං ඉදානෙව වෝ ඵාසුකං කරෙය්‍ය"නති. මහාරාජ සචෙ මෙ ඵාසුකං ඉච්ඡසි. මං අනෙතවාසිකානං සන්තිකං පෙසෙහීති. රාජා සාධු භනෙතා'නි මඤචකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා නාරද අම්චචපමුඛෙ චත්තාරෝ අමච්චෙ මම අය්‍යසස පවත්තිං ඤත්වා මයහං සාසනං පහිණෙය්‍යාථා'නි උය්‍යොජෙසි. කපපනෙතවාසිකෝ ආචරියසස ආගමනං සුත්වා පච්චුගනත්වා ඉතරෙ කහනති වුත්තෙත අස්සකට්ඨානෙ කිර වසන්ති'නි ආහ. නෙ'පි ආචරියසස ආගතභාවං සුත්වා තත්ථෙව සමොසරිත්වා ආචරියසස උණ්හොදකං දත්වා ඵලාඵලං අදංසු. තං ඛණං යෙව රොගො වූපසම්. කතිපාහෙනෙව සුවණ්ණවණ්ණො අහොසි. අථ නං නාරදෙ පුච්ඡි:-

මනුස්සිඤං ජහිත්වාන සබ්බකාමසමිද්ධිනං,
කථන්නු භනවා කෙසි කපපසස රමති අසසමෙ'නි.

සාදූනි රමණීයානි සන්ති රුක්ඛා මනොරමා,
සුභාසිතානි කපණස්ස නාරද රමයන්ති මං.

සාලිනං ඔදනං භුත්වා සුචිං මංසූපසෙවනං,
කථං සාමාකනිවාරා අලොණා ජාදයන්ති නං.

අසාදුං යදි වා සාදුං අපථං වා යදි වා බහුං;
විසඤ්ඤා යත්ථ භුඤ්ජය්‍ය විසාසපරමා රසා'නි.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා ජාතකං සමොධානෙන්තො 'නදූ රාජා මොඝභල්ලානො අහොසි, නාරදෙ සාරිපුත්තො, කපණෙනවාසි ආනන්දෙ, කෙසවතාපසො අහමෙවා'ති වත්වා "එවං මහාරාජ පුබ්බෙපි පුබ්බපණ්ඩිතා මාරණන්තිකං වෙදනං පත්වා විසඤ්ඤී කට්ඨානං ගමිංසු. මම සාවකා න තුම්හාකං සන්තිකෙ විඤ්ඤාණං ලභන්ති මඤ්ඤෙ"ති ආහ. රාජා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං මඤා විඤ්ඤාණං කාතුං වට්ටති කථනුඛො කරිස්සාමී'ති සම්මාසම්බුද්ධස්ස ඤාතිධීතරං මම ගෙහෙ කාතුං වට්ටති, එවං සන්තෙ දහරා ච සාමණෙරා ච සම්මාසම්බුද්ධස්ස ඤාතිරාජා'නි මම සන්තිකං විඤ්ඤාණං නිබ්බත්තං ආගමිස්සන්ති'ති විඤ්ඤාපෙත්වා එකං මෙ ධීතරං දෙන්තූති සාකියානං සන්තිකං පෙසෙසි. කතරසක්කස්ස ධීතාති ච ඤත්වා ආගච්ඡථ්ථා'ති වත්වා දූතෙ ආණාපෙසි. දූතා ගන්ත්වා සාකියදූරකං ආරෝචෙසුං. තෙ සන්නිපතිත්වා පක්ඛුත්තරියො රාජා, සචෙ න දස්සාම විනා සෙස්සති නොා, න ඛො පන අම්හෙහි කුලෙන සදිසො කිඤ්චූ ඛො කානබ්බන්ති චින්තයිංසු. මහානාමො මම දාසියා කුච්ඡිස්මිං ජාතා වාසභඛත්තියා නාම ධීතා රූපගඤ්ඤත්තා අත්ථි, තං දස්සාමා'නි වත්වා දූතෙ ආහ. "සාධු රඤ්ඤා දාරිකං දස්සාමා"ති. සා කස්ස ධීතා'ති "සම්මාසම්බුද්ධස්ස චුල්ලපිතු පුත්තස්ස මහානාමසක්කස්ස ධීතා වාසභඛත්තියා නාමා"ති. තෙ ගන්ත්වා රඤ්ඤා ආරොචෙසුං. රාජා යදි එවං සාධු සීඝං ආනෙථ, ඛත්තියා ච නාම බහුමායා, දාසිධීතරම්පි පහිණෙය්‍යුං, පිතරා සද්ධිං එකභාජනෙ භුඤ්ජන්තිං ආනෙථ්‍යාථා'ති පෙසෙසි. තෙ ගන්ත්වා දෙව තුම්හෙහි සද්ධිං එකතො භුඤ්ජන්තිං රාජා ඉච්ඡති'ති ආහංසු. මහානාමො සාධු තාතා'ති නං අලඞ්කාරාපෙත්වා අත්තනො භුඤ්ජනකාලෙ පක්කොසාපෙත්වා තාය සද්ධිං එකතො භුඤ්ජනාකාරං දස්සෙත්වා දූතානං නිය්‍යාදෙසි. තෙ තං ආදාය සාවත්ථිං ගන්ත්වා තම්පවත්තිං රඤ්ඤා ආරොචෙසුං. රාජා තුට්ඨමානසො තං පඤ්චන්නං ඉත්ථිසතානං ජෙට්ඨිකං කත්වා අභිසෙකමඞ්ගලෙ සිට්ඨානෙ අභිසිඤ්චි. සා න චිරස්සෙව සුවණ්ණවණ්ණං පුත්තං විජායි. අථස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ රාජා අත්තනො අය්‍යකාය සන්තිකං පෙසෙසි-"සක්‍යරාජධීතා වාසභඛත්තියා පුත්තං විජානා, කිමස්ස නාමං කරොනතූ"ති. තං පන සාසනං ගහෙත්වා ගන්ත්වා අම්චෙවා

ථොකං බධිරඛාතුකොා. සො ඤත්වා රඤ්ඤො අජ්ඣාසයං ආරොචෙසි. සා තං සුත්වා වාසභඛත්තියා පුත්තං අව්ජාසිත්වා'පි සබ්බං ජනං අභිභවි. ඉදානි පන රඤ්ඤො අනිච්ඡං වල්ලභා භවිස්සති'ති ආහ. බධිරාමචෙවා වල්ලභා'නි වචනං දූසෙත්වා සුත්වා විඩූඩ හොති සල්ලක්ඛෙත්වා රාජානං උපගන්ත්වා දෙව කුමාරස්ස විඩූඩ හොති නාමං කරොථා'ති ආහ. රාජා පොරාණකං නො කුලසන්ත කං නාමං භවිස්සති'නි චින්තෙත්වා විඩූඩභො'ති නාමමකාසි. අථස්ස දහරකාලෙ එව රාජා සත්ථු පියං කරොමී'නි සෙනාපතිට්ඨානං අදාසි. සො කුමාරපරිහාරෙන වඩ්ඪන්නො සත්තවස්සිකකාලෙ අඤ්ඤෙ සං කුමාරානං මාතාමහකුලතො හත්ථිරූපක අස්සරූපකාදිනි ආහරියමානානි දිස්වා මාතරං පුච්ඡි''අම්ම අඤ්ඤෙසං මාතාමහකුල තො පණ්ණාකාරෙ ආහරීයති, මයඟං කොච් කිඤ්චි න පෙසෙති''කිං නවං නිම්මාතාපිතිකා''ති. අථ නං සා තාත තව සක්‍යරාජතො මාතාමහා, දූරෙ පන වසන්ති, තෙන තෙ න කිඤ්චි පෙසෙන්ති'ති වත්වා වඤ්චෙසි සොළසවස්සකාලෙ අම්ම තව මාතාමහකුලං පස්සිතුකාමොමහිති වත්වා අලං තාත කිං තත්ථ ගන්ත්වා කරිස්ස සි'ති වාරියමානොා'පි පුනප්පුන යාචි. අථස්ස මාතා තෙන හි ගච්ඡා'ති සම්පටිච්ඡි. සො පිතු ආරොචෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නික්ඛම්. වාසභඛත්තියා පුරෙතරං පණ්ණං පෙසෙසි–අහං ඉධ සුඛං වසාමි, මාසස්ස කිඤ්චි සාමිනො අන්තරං දස්සසිංසු'නි. සාකියා විඩූඩභස්ස ආගමනං ඤත්වා වන්දිතුං න සක්කොනි තස්ස දහරතරෙ කුමාරෙ ජනපදං පහිණිත්වා තසම්ං කපිලපුරං සම්පත්තෙ සභාගාරෙ සන්නිපතිංසු. කුමාරොා තත්ථ ගන්ත්වා අට්ඨාසි. අථ නං අඤ්ඤෙ තාත මාතාමහොා අයං මාතුලොා'ති වදිංසු. තෙ සබ්බෙ වන්දමානොා විචරිත්වා එකම්පි අත්තානං වන්දන්තං අදිස්වා කිනනු ඛොා මං වන්දන්තා නත්ථි'නි පුච්ඡි සාකියා කණ්හිට්ඨකුමාරා තෙ ජනපදං ගතා'නි තස්ස මහන්තං සක්කාරං කරිංසු සොා කතිපාහං වසිත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන නික්ඛම්. අථෙකා දාසි සභාගාරෙ තෙන නිසින්නානං ඵලකං ඉදං වාසභඛත්තියා දාසියා පුත්තස්ස නිසින්නා ඵලකන්ති අක්කොසිත්වා බීරොදකෙන ඛොවති. එකොා පුරිසොා අත්තනොා ආවුධං පම්මුස්සිත්වා නිවත්තෙත්වා තං ගණ්හන්තෙත්වා තං විඩූඩභකුමාරස්ස අක්කොසනසද්දං සුත්වා තං අන්තරං පුච්ඡිත්වා වාසභඛත්තියා දාසියා කුච්ඡිසම්ං මහානාමස්ස සක්කස්ස ජාතා'නි බලකායස්ස කථෙසි. වාසභඛත්තියා කිර දාසිධීතා'නි මහාකොලා හලං අහොසි. තා සුත්වා එතෙ නාව මං නිසින්නාඵලකං බීරොද කෙන ඛොවන්ති, අහං පන රජ්ජෙ පතිට්ඨිතකාලෙ එතෙසං කල ලොහිතං ගහෙත්වා මම ඵලකං ඛොවාපෙස්සාමී'ති චින්තෙත්වා ඨපෙසි. තස්ම්ං සාවත්ථියං ගතෙ අම්බච්චා තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආරොචසිංසු. රාජා මයහං දාසිධීතරං අදංසු'නි සාකියානං කුජ්ඣිත්වා වාසභඛත්ති

යාය ච පුත්තයස ච දින්නාපරිහාරං අවජානිත්වා දාසදාසිහි ලද්ධබ්බ මත්තමේව දාපෙසි. තතෝ කතිපාහච්චයෙන සත්ථා රාජනිවෙසනං ගන්ත්වා නිසීදි. රාජා ආගන්ත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හාකං කිර ඤාත කෙහි දාසිධිතා මයහං දින්නා තෙනස්සාහං සපුත්තාය පරිහාරං අවජානිත්වා දාසදාසිහි ලද්ධබ්බමත්තමෙව දාපෙසින්ති ආහ. සත්ථා අයුත්තං මහාරාජ සාකියෙහි කතං, දදන්තෙහි නාම සමජානිකා දාතබ්බා අස්ස. තං පන මහාරාජ වදාමි, වාසභඛත්තියා රාජධිතා, ඛත්තියරඤ්ඤා නෙහෙ අභිසෙකං ලද්ධා, විඩූඩභෝ'පි ඛත්තියරාජාන මෙව පවිච්ච ජාතෝ, මාතිගොත්තං නාම කිං කරියස්සති, පිතිගොත්ත මෙව පමාණං'නි. පොරාණකපණ්ඩිතා දළිද්දිත්ථියා කට්ඨහාරිකාය අඝමහෙසිට්ඨානං අදංසු. තයසා කුච්ඡිසම්මිං හි ජාතකුමාරෝ වාදස යොජනිකාය බාරාණසියං රජ්ජං පත්වා කට්ඨවාහනරාජා නාම ජාතෝ'නි කට්ඨහාරිජාතකං කථෙසි. ධම්මකථං සුත්වා පිතුගොත්ත මෙව කිර පමාණන්ති තුස්සිත්වා මාතා පුත්තානං පකතිපරිහාර මේව දාපෙසි.

බන්ධුලසෙනාපතිස්ස'පි ඛො කුසිනාරායං මල්ලිකාය ධීතා මල්ලිකානාම භරියා දිඝරත්තං න විජායි. අථ නං බන්ධුලෝ අත්ත නෝ කුලඝරමෙව ගච්ඡාති උස්සාහජ්ජි. සා සත්ථාරං දිස්වා ගම්මස්ස මී'නි ජෙතවනං පවිසිත්වා තථාගතං වන්දිත්වා ඨිතා කහං ගච්ඡසී'නි වුත්තා සාමිකො මං භත්තෙන කුලඝරං පෙසෙනී'ති. කිං කරාමී'නි. වඤ්ඣා කිරම්හි අපුත්තිකා'නි. යදි එවං ගමනකිච්චං නත්ථි, නිවත්ත සසූ'නි. සා තුට්ඨමානසා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිවෙසනං ගන්ත්වා කඝමා නිවත්තාසි'නි වුත්තා දසබලෙන නිවත්තිතමහී'නි ආහ. බන්ධුලෝ දිට්ඨං භවිස්සති දිඝදස්සිනා කාරණන්ති සම්පටිච්ඡි. සා න චිරස්සෙව ගබ්භං පටිලභිත්වා උපපන්නා'දෙහලා දෙහලෝ මේ උපපන්නෝ'ති ආරෙචෙසි. කිං දෙහලෝ'නි. වෙසාලිනගරෙ ගණරාජකුලානං අභි සෙකමඩ්ගලපොක්ඛරණීයං ඔතරිත්වා නහාත්වා පානීයං පාතුකා මමහි සාමිනි. බන්ධුලෝ සාධූ'නි වත්වා සහස්සත්ථාමං ධනුං ගහෙත්වා තං රථං ආරොපෙත්වා සාවත්ථිතො නික්ඛම්ත්වා රථං වාහෙන්තා මහාලිලිච්ඡවිනෝ දින්නාචාරෙන වෙසාලිං පාවිසි මහාලිලිච්ඡ විනො ච චාරසමීපෙ එව නිවෙසනං හොති. සෝ රථස්ස උම්මාරෙ පටිඝාතසද්දං සුත්වා බන්ධුලස්ස රථසද්දෝ, අජ්ජ ලිච්ඡවීනං භයං උප ජ්ජිස්සතී'ති ආහ පොක්ඛරණීඤා අන්තො ච බහි ච ආරක්ඛා බලවති, උපරි ලොහජාලං පත්ථටං, සකුණානම්පි ඔකාසො නත්ථි. බන්ධුලසෙනා පති පන රථා ඔතරිත්වා ආරක්ඛකෙ වෙත්තෙන පහරන්තා පලා පෙත්වා ලොහජාලං ඡින්දිත්වා අන්තොපොක්ඛරණීයං සරියං නහා පෙත්වා සයම්පි නහාත්වා පුන තං රථං ආරොපෙත්වා නගරා නික්ඛ මිත්වා ආඝාතමඤ්ඤෙනෙව පායාසි. ආරක්ඛකා ලිච්ඡවීනං ආරොචෙසුං. ලිච්ඡවිරාජානො කුජ්ඣිත්වා පඤ්චරථසත. නි ආරුයහ බන්ධුලමල්ලං

ගණ්හිස්සාමා'නි නික්ඛම්ංසු, තං පවත්තිං මහාලිසස ආරොචෙසිංසු, මහාලි මාගම්ම යො හි වො සබ්බ භාතෙයසෙනි'නි ආහ. තෙ'පි මයං ගමිස්සාම එවාති වදිංසු. තෙන හි චක්කයස යාව නාභිතො පච්ඨිච්ඨාතං දිස්වා නිවත්තෙතයත්ථ, තතො අනිවත්තනත්තා පුරතො අසනිසද්දං විය සුණිස්සථ, තම්හා ඨානා නිවත්තෙතයත්ථ, තතො අනිවත්තනත්තා තුම්හාකං රථධුරෙසු ජිඥං පස්සිස්සථ තම්හා ඨානා නිවත්තෙතයත්ථ පුරතො මා නම්මථා'නි. තෙ තසස වචනෙන අනිවත්තිත්වා රං අනුබන්ධිංසු යෙව. මල්ලිකා දිස්වා රථා පඤ්ඤායන්ති'නි ආහ තෙන හි එකස්සෙව රථස්ස පඤ්ඤායනකාලෙ ආරොචෙස්සසි නි සා යදා සබ්බ එකා විය හූත්වා පඤ්ඤායිංසු, තදා එකමෙව රථසීසං පඤ්ඤායති'නි ආහ. බන්ධුලො තෙන හි ඉමා රස්මි යො ගණ්හාහි'නි තසසා රස්මියො දත්වා රථෙ ඨිතො ඛත්තං ආරොපෙසි රථචක්කං යාව නාභිතො පථවිං පාවිසි. ලිච්ඡවී තං ඨානං දිස්වා'පි න නිවත්තිංසු. ඉතරෙ ථොකං ගන්ත්වා ජියං පොථෙසි අසනිසද්දො විය අහොසි. තෙ තතො'පි න නිවත්තිංසු. අනුබන්ධිත්වා ගච්ඡන්තෙව. බන්ධුලො රථෙ ඨිතකොව එකං සරං ඛිපි සො පඤ්ච නානං රථසතානං රථසීසෙ ජිඥං කත්වා පඤ්චරාජසතානි පරිකර බන්ධනට්ඨානෙ විනිවිජ්ඣිත්වා පථවියං පාවිසි තෙ අත්තනො විඛ්භාවං අජානිත්වා නිට්ඨරෙ නිට්ඨරෙ'නි වදන්තා අනුබන්ධිංසු එව. බන්ධුලො රථං ඨපෙත්වා තුම්හෙ මත්තකා, මත්තෙහි සද්ධිං මයහං යුද්ධං නාම නත්ථී'නි ආහ මත්තකා නාම අම්හාදිසා හොන්තී'හි. තෙන හි සබ්බ පුරිමසස පරිකරං මොචෙථා'නි තෙ මොචසිංසු සො මුත්ත මත්තෙන යෙව මරිත්වා පතිතො. අථ තෙ සබ්බ'පි තුම්හෙ එවරූපා, අත්තනො ඝරානි ගන්ත්වා සංවිධානබ්බං සංවිදහිත්වා පුන්තදුරං අනුසාසිත්වා සන්නාහං මොචෙථා'නි ආහ. තෙ තථා කත්වා සබ්බ'පි ජීවිතක්ඛයං පත්තා. බන්ධුලො'පි මල්ලිකං සාවත්ථිං ආනෙසි සා සොළසක්ඛත්තුං යමකෙ පුත්තෙන විජාති. සබ්බ සූරා ථාමසම්පන්නා අහෙසුං. සබ්බසිප්පෙ නිප්ඵත්තිං පාපුණිංසු. එකෙකසස පුරිසසහසසං පරිවාරෙ අහොසි. පිතරා සද්ධිං රාජනිවෙසනං ගච්ඡන්තෙහි තෙහෙව රාජඛණ්ඩ පරිපූරි අථෙකදිවසං විනිච්ඡයෙ කූටට්ටපරාජිතා මනුස්සා බන්ධුලං ආ ඇවජ්ජනත්තං දිස්වා මහාවිරවං විරවන්තා විනිච්ඡය අමච්චානං කූටට්ටකරණං තසස ආරොචෙසුං. සො විනිච්ඡයං ගන්ත්වා තං අට්ටං තිරෙත්වා සාමිකමෙව සාමිකමකාසි. මහාජනො මහාසද්දෙන සාධුකාරං පවත්තෙසි. රාජා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා තුස්සිත්වා සබ්බ'පි තෙ අමච්චෙ හාරෙත්වා බන්ධු ලසෙසව විනිච්ඡයං නියත්තෙසි. සො තතො පට්ඨාය සම්මා විනිච්ඡි. තෙ පොරාණකවිනිච්ඡයිකා ලඤ්ඤං අලභන්තා අප්පලාභා හූත්වා බන්ධුලො රජ්ජං පත්ථෙති'නි රාජකුලෙ පරිභින්දිංසු රාජා තෙසං කථං සුත්වා චිත්තං නිග්ගහෙතුං නාසක්ඛි. ඉමසමිං ඉඩෙව ඡාතියු

මානෙ ගරහා උපජ්ඣිස්සති'ති සුත්වා චින්තෙත්වා පඤ්ඤත්තපුරිසෙහි පච්චන්තං පහාරාපෙත්වා බන්ධුලං පක්කොසාපෙත්වා පච්චන්තෙ කිර කුපිතෙ, තවපුත්තෙනහි සද්ධිං ගන්ත්වා වොරෙ ගණ්හාහි'ති පහිණිත්වා එතේවස්ස වත්තිංසාය පුත්තෙහි සද්ධිං සිසං ඡින්දිත්වා ආහරථා'ති තෙන සද්ධිං අක්ඛෙහිපි සමතේ මහායොධෙ පෙසෙසි. තස්මිං පච්චන්තං ගච්ඡන්තෙ යෙව සෙනාපති කිර ආගච්ඡති'ති පයුත්තකචොරා පලාසිංසු. සො තං පදෙසං අවසාපෙත්වා සණ්ඨාපෙත්වා නිවත්ති. අථස්ස නගරතො අවිදූරට්ඨානෙ තෙ යොධා සද්ධිං පුත්තෙහි සිසං ඡින්දිංසු. තං දිවසං මල්ලිකාය පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං වෙ අඟසාවකා නිමන්තිතා හොන්ති අථස්සා පුබ්බණ්හ යෙව සාමිකස්ස තෙ පුත්තෙහි සද්ධිං සිසං ඡින්නං'ති පණ්ණං ආහරිත්වා අදංසු. සා තං පවත්තිං සුත්වා කස්සචි කිඤ්චි අවත්වා පණ්ණං උච්ඡඞ්ඛ කත්වා භික්ඛුසඞ්ඝමෙව පරිවිසි. අථස්සාපරිචාරිකායො භික්ඛූනං භත්තං දත්වා සපිචාපිං ආහරන්තියො ථෙරානං පුරතො චාපිං භින්දිංසු. ධම්මසෙනාපති හෙදනධම්මං ඡින්නං නචිනෙත්තබ්බං'ති ආහ. සා උච්ඡඞ්ඛතො පණ්ණං නීහරිත්වා වත්තිං සාය පුත්තෙහි සද්ධිං පිතුසිසං ඡින්නන්ති ඉමෙ ඉමං පණ්ණං ආහරිංසු. අහං ඉමං සුත්වාපි න චිනෙත්වා, සපිචාපියා භින්නාය කිං චිනෙතසසා මි භනෙත්ථ'ති ආහ. ධම්මසෙනාපති "අනිමිත්තමනඤ්ඤතං"ති ආදිනි වත්වා ධම්මං දෙසෙත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං අගමාසි. සා'පි වත්තිංස සුණ්හා පක්කොසාපෙත්වා තුම්හාකං සාමිකා නිරපරාධා, අත්තනො පුරිමකම්මඵලං ලභිංසු, තුම්හෙ මා සොචිත්ථ, රක්ඛසූ උපරි මනොප දොසං මා කරිත්ථා'ති ඔවදි. රක්ඛසූ චරපුරිසා තං කථං සුත්වා ගන්ත්වා තෙසං නිද්දොසභාවං රක්ඛසූ කථෙසිංසු රාජා සංවෙගපපත්තො තස්ස නිවෙසනං ගන්ත්වා මල්ලිකං ච සුණ්හායො චස්සා ඛමාපෙත්වා මල්ලිකාය වරං අදාසි. සා ගහිතො මෙ හොතූ'ති වත්වා තස්මිං ගතෙ මතකභත්තං දත්වා නහාත්වා රාජානං උපසඞ්කමිත්වා දෙව තුම්හෙහි මෙ වරෙ දින්නො, මයහං ච අක්ඛූනඤ්ච නත්ථි, වත්තිංසාය ච මෙ සුණ්හානං මම කුලඝරං ගමනං අනුජානාථා'ති ආහ. රාජා සම්පටිච්ඡි. සා වත්තිංස සුණ්හායො ඝරාවාසකානි කුලානි පෙසෙසි. සා කුසිනාරායං අත්තනො කුලඝරං අගමාසි. රාජා'පි බන්ධුල සෙනාපතිනො භාගිනෙය්‍යස්ස දීඝකාරායණස්ස නාම සෙනාපතිට්ඨානං අදාසි. සො පන මාතුලො මෙ ඉමිනා මාරිතො'ති රක්ඛසූ ඔතාරං ගවෙසන්තො විචරති. රාජා'පි නිරපරාධස්ස බන්ධුලස්ස මාරිතකාලතො පට්ඨාය විප්පටිසාරී චින්තාසන්තාපං න ලභති, රජ්ජසුඛං නාම නත්ථි හොති. තදා සත්ථා සක්‍යානමෙව උල්ලුම්පං නාම නිගමං උපනිස්සාය විහරති. රාජා තත්ථ ගන්ත්වා ආරාමතො අවිදූරෙ ඛන්ධාවාරං නිවාසෙත්වා මහතෙන පරිවාරෙන සත්ථාරං වන්දිස්සාමි'ති විහාරං ගන්ත්වා පඤ්චරාජකකුඛධභණ්ඩානි දීඝකාරායණස්ස දත්වා එකමන්තං ගන්ධකුටිං පාවිසි. සඞ්ඝං ධම්මඤ්චනිය

සුත්තනන්තනියාමෙන වෙදිතබ්බං. තසම්ං ගන්ධකුටිං පවිට්ඨේ කාරාය
ණෙ තානි රාජකකුධභණ්ඩානි ගහෙත්වා විඩූඩභං රාජානං කත්වා
රජ්ජෙසුං එකං අසසං එකං ච උපට්ඨානකාරිකං මාතුගාමං නිව
තෙත්වා සාවත්ථිං අගමාසි. රාජා සත්ථාරං සඤ්ං පියකථං කථෙත්වා
නික්ඛමන්තො සෙනං අදිසවා තං මාතුගාමං පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං
සුත්වා භාගිණෙයසසං ආදාය ගන්ත්වා විඩූඩභං ගහෙසසාමී'ති රාජගහ
නගරං ගච්ඡන්තො විකාලෙ මාරෙසුපිණිතෙසු නගරං පත්වා
එකිසසා සාලාය නිපජ්ජිත්වා වාතාතපපරිලන්තො රත්තිභාගෙ
නෙව කාලමකාසි. විභාතාය රත්තියා දෙව කොසලනරින්දෙ
අනාථෙ ජාතෙ'ති විප්පලපන්තියා තසසා ඉත්ථියා සද්දං සුත්වා
රජ්ජෙසුං ආරොචෙසුං. සො මාතුලසස මහන්තන්ත සක්කාරෙන
සරීරකිච්චං කාරෙසි. විඩූඩභොපි රජ්ජං ලභිත්වා තං වෙරං සරිත්වා
සබ්බෙපි සාකියෙ මාරෙසසාමී'ති මහතියා සෙනාය නික්ඛම්. තං
දිවසං සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං වොලොකෙන්තො ඤාතිසඞ්ඝසස
විනාසං දිසවා ඤාතිසඞ්ඝහං කාතුං වට්ටති'ති වින්දිත්වා පුබ්බණ්හ
සමයෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො ගන්ධකුටියං සිහ
සෙය්‍යං කප්පෙත්වා සායණ්හසමයෙ ආකාසෙනාගන්ත්වා කපිලවත්ථු
සාමන්තා එකසම්ං කබරච්ඡායෙ රුක්ඛමූලෙ නිසීදි. තතො විඩූඩ
භසස රජ්ජසිමාය මහන්තා සඤ්චච්ඡායො නිග්‍රොධ රුක්ඛො අත්ථි,
විඩූඩභොපි සත්ථාරං දිසවා උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා හන්ත්ත කිං කාරණ
එවරූපාය උණ්හවෙලායං ඉමසම්ං කබරච්ඡායෙ රුක්ඛමූලෙ නිසි
න්නත්ථ, එතසම්ං සඤ්චච්ඡායෙ නිග්‍රොධමූලෙ නිසීදථ භන්ත්ත'ති වත්වා
හොතු මහාරාජ ඤාතකානං ජායා නාම සීතලා'ති වුත්තෙ ඤාත
කානුරක්ඛණත්ථාය සත්ථා ආගතො භවිසසති'ති වින්දිත්වා
සත්ථාරං වන්දිත්වා නිවත්තිත්වා සාවත්ථිමෙව පච්චාගම්. සත්ථාපි උප
නිස්සාය ජෙතවනමෙව ගතො. රාජා සාකියානං දෙසං සරිත්වා දුනියම්පි
නික්ඛමිත්වා තථෙව සත්ථාරං පසසිත්වා ඵුන'පි නිවත්ති. චතුත්ථවාරෙ
පන තසම්ං නික්ඛන්ත සත්ථා සාකියානං පුබ්බකම්මං ඔලොකෙත්වා තෙසං නදියං විසපකෙඛපන පාපකම්මසස අපපටිබාහිය
භාවං ඤත්වා චතුත්ථවාරෙ න අගමාසි. විඩූඩභොපි සාකියෙ ඝාතෙ
සසාමී'ති මහන්තන්ත බලෙන නික්ඛම්. සම්මාසම්බුද්ධසස පන
ඤාතකා අසත්තඝාතකා නාම අත්තනා මරන්තාපි පරෙසං ජීවිතා
න වොරොපෙන්ති. තෙ චින්තයිංසු-"මයං සික්ඛිතා කත්තබ්බා
කතුපාසනා මහිසසාසා, න බොධ පන සක්කා අම්හෙහි පරං ජීවිතා
වොරොපෙතුං. අත්තනොව කම්මං දසෙසත්වා පලාපෙසසාමා"'ති තෙ
ඤාතසන්තාහා නික්ඛම්ත්වා යුද්ධං ආරභිංසු. තෙහි ඛත්තසරා විඩූඩභ
සස පුරිසානං අන්තරන්තරෙන ඛච්ඡන්ති. ඵලකන්තර-කණ්ණජිද්‍ර
න්තරාදිහි නික්ඛමන්ති. විඩූඩභොපි දිසවා නනු භනෙ සාකියා අසත්ත
ඝාතකාමහා'ති වදන්ති, අථ ච පන මෙ පුරිසෙ නාසෙන්ති. අථ නං

එකෝ පුරිසෝ ආහ "කිං සාමි නිවත්තිත්වා ඔලෝකෙසි"ති. සාකියා මේ පුරිසෙ නාසෙන්තී'ති. තුමෙහ කොචි පුරිසෝ මතෝ නාම නත්ථි, ඉඞ්ඝ තෙ ගණ්හථා'ති ගණ්හන්තා එකස්සා'පි ඛයං න පස්සි. සෝ තතෝ නිවත්තිත්වා යෙ ඉමෙ සාමණෙ සාකියමහා'ති භණන්ති, සබ්බෙ මාරෙථ, මාතාමහස්ස පන මෙ මහානාමසක්කස්ස සන්තිකෙ තිතානං ජීවිතං දෙථා'ති ආහ. සාකියා ගහෙතබ්බගහණං අපස්සන්තා එකච්චෙ තිණං ඛසිත්වා එකච්චෙ නළං ගහෙත්වා අට්ඨංසු තුමෙහ සාකියා නො'ති පුච්ඡිතෙ පන යස්මා තෙ මරන්තා'පි මුසාවාදං න භණන්ති, තස්මා තිණං ඛසිත්වා තිතා නො සාකො තිණන්ති වදන්ති. නළං ගහෙත්වා තිතා නො සාකො නළො'ති වදන්ති. තෙසු මහානාමස්ස ච සන්තිකෙ තිතා ජීවිතං ලභිංසු. තෙසු තිණං ඛසිත්වා තිතා තිණසාකියා නාම, නළං ගහෙත්වා තිතා නළසාකියා නාම ජාතා. අවසෙසෙ බීරපාඝකෙ'පි දූරකෙ අවිස්සජ්ජෙත්වා ඝාතාපෙන්තා ලොහිතනදිං පවත්තෙත්වා තෙසං ගලලොහිතෙන ථලකං ඛොවාපෙසි. එවං සාකියවංසො විච්ඡඩ්ඩෙන උච්ඡින්නො. සො මහානාම සක්කං ගහෙත්වා නිවත්තෙන්ත පාතරාසවෙලායං පාතරාසං කරිස්සාමී'ති එකස්මිං ඨානෙ ඔතරිත්වා ඔදනෙ උපනීතෙ එකන්තො භුඤ්ජිස්සාමා'ති අය්‍යකං පක්කොසාපෙසි. ඛත්තියා පන ජීවිතං චජන්තා'පි දූසිතං නෙහි සඞ්ඝං න භුඤ්ජන්ති. තස්මා මහානාමො එකං සරං ඔලොකෙත්වා කිලිට්ඨගත්තොම්හි නහායිස්සාමි නාවානි ආහ. සාධු අය්‍යක නහායථා'ති. සො අයං මං එකන්තො අභුඤ්ජන්තං ඝාතෙස්සති, සය මෙව මෙ මතං සෙය්‍යා'ති කෙසෙ මුඤ්චිත්වා අග්ගෙ ගණ්ඨිකං කත්වා කෙසෙ පාදඩ්ඨුට්ඨකෙ පවෙසෙත්වා උදකෙ නිමුජ්ජි. තස්ස ගුණතෙජෙන නාගභවනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. නාගරාජා කිං නු ඛො'ති උපධාරෙන්තා තස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා තං එණෙ නිසීදාපෙත්වා නාගභවනං පවෙසෙසි සො වාදසවස්සානි තත්ථෙව වසි. විච්ඡඩ්ඩො මයහං අය්‍යකො ඉදානි ආගච්ඡිස්සති, ඉදානි ආගමිස්සති'ති නිසිදිත්වා තස්මිං අනිච්චාරණෙන ඝරං විචිනාපෙත්වා දිපාලොකෙන පරෙසං වත්ථුනාරුනිපි ඔලොකෙත්වා අදිස්වා ගතො භවියස්සති'ති පක්කාමි. සො රත්තිභාගෙ අච්චවනිං පත්වා ඛක්ඛාවාරං නිවාසෙසි. එකච්චෙ අන්තො නදියං වාලිකාපුලිනෙ නිපජ්ජිංසු. එකච්චෙ බහිථලෙ. අන්තො නිපන්නෙන්ත'පි පුබ්බෙ අකතපාපකම්මා අත්ථි, බහි නිපන්නෙන්ත'පි පුබ්බෙ කතපාපකම්මා. තෙසං නිපන්නට්ඨානෙ කිපිල්ලිකා උට්ඨහිංසු. තෙ මයහං නිපන්නට්ඨානෙ කිපිල්ලිකා, මයහම්පි නිපන්නට්ඨානෙ කිපිල්ලිකා'ති උට්ඨහිත්වා අකතපාපකම්මා උත්තරිත්වා ථලෙ නිපජ්ජිංසු. කතපාපකම්මා ඔතරිත්වා වාලිකාපුලිනෙ නිපජ්ජිංසු. තස්මිං ඛණෙ මෙඝො උට්ඨහිත්වා ඝනකරකවස්සං වස්සි. නදියා ඔඝො ආගන්ත්වා විච්ඡඩ්ඩෙන සඞ්ඝං පරිසං සම්මද්දං

පාපෙසි. සබ්බෙ තත්ථ මච්ඡකච්ඡපගබ්භා අහෙසුං. මහාජනෝ කථං සමුට්ඨාපෙසි "සාකියානං මරණං අශ්‍රුතපුබ්බං එවං නාම කොටෙට්ඨා කොටෙට්ඨා සාකියා මාරෙතබ්බා'නි අනනුච්ඡවිකමෙතන්ති." සත්ථා තං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ ඉමස්මිං අත්තභාවෙ කිඤ්චා'පි සාකියානං එවං මරණං අශ්‍රුතපුබ්බං, පුබ්බෙ කතකම්මවසෙන පන ශ්‍රුතපුබ්බමෙව එතෙහි ලබ්භන්ති ආහ. කිං පන භන්තෙ එතෙ පුබ්බෙ අකංසූ'ති. පුබ්බෙ එකතො හුත්වා නදියං විසං පක්ඛිපිංසූ'ති. පුනෙක දිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-"විඩූඩභෝ එත්තකෙ සාකියෙ මාරෙත්වා ආගච්ඡන්තෙනා අත්තනෝ මනොරථෙ මත්ථකං අප්පත්තෙන එව එත්තකං ජනං ආදාය සබ්බෙ මච්ඡකච්ඡපභක්ඛං ජනෙ'නි. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'නි පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'නි වුත්තෙ භික්ඛවෙ ඉමෙසං සත්තානං මනොරථෙ මත්ථකං අප්පත්තෙ යෙව මච්චුරාජා සුත්තං ගාමං අපෙක්ඛාඨරනෙත්තා මහොඝෝ විය ජීවිතින්ද්‍රියං ඡින්දිත්වා චතුසු අපායසබ්බුදෙසු නිබ්බත්තෙනී'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

පුප්ඵානී හෙව පචිනන්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං,
සුත්තං ගාමං මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡති'නි.

තත්ථ "බ්‍යාසත්තමනසං නර"නති සම්පත්තෙ වා අසම්පත්තෙ වා ලඟමානසං; ඉදං වුත්තං හොති: යථා මාලාකාරෙ පුප්ඵාරාමං පවිසිත්වා පුප්ඵානි පචිණිස්සාමි'නි තතො පුප්ඵානි ගහෙත්වා අක්ඛූ මක්ඛූං වා ගච්ඡං පත්තෙනෙත්තා සකලපුප්ඵාරාමෙ මනං පෙසෙති, ඉතො ච පුප්ඵානි පචිණිස්සාමි'නි තතො පුප්ඵානි අගහෙත්වා අක්ඛූත්ථ මනං පෙසෙති. තමෙව ගච්ඡං පචිණන්තෙනා පමාදං ආපජ්ජති, එවමෙවං එකච්චෙ පුප්ඵාරාමසදිසං පඤ්චකාමගුණ මජ්ඣං ඔතරිත්වා මනොරමං රූපං ලභිත්වා මනොරමානං සද්දගන්ධ රසඵොට්ඨබ්බධම්මානං අක්ඛූතරං පත්තෙති. අක්ඛූසු නෙස්ස වා අක්ඛූතරං ලභිත්වා අක්ඛූතරං පත්තෙති. රූපමෙව ලභිත්වා අක්ඛූං අපත්තෙන්තා තමෙව අස්සාදෙති. සද්දාදීසු වා අක්ඛූතරං. එසෙව නයො ගොමහිසදාසිදාසඛෙත්තවත්ථුනිගමජනපදාදීසු පබ්බජිතා නම්පි පරිවෙණවිහාරපත්තචීවරාදීසූ'ති. එවං කාමගුණසඞ්ඛාතානි පුප්ඵානි එවං පචිණන්තං සම්පත්තෙ වා අසම්පත්තෙ වා කාමගුණෙ බ්‍යාසත්තමනසං නරං. "සුත්තං ගාම"න්ති ගාමස්ස ගෙහඝිත්තාදි නං සුපනවසෙන සුපනං නාම නත්ථි. සත්තානං පන සුත්තපමත්ත තං උපාදාය සුත්තෙනා නාම හොති. එවං සුත්තං ගාමං. වෙ තිණ්ණං යොජනානි ආයතගඹීරෝ මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡති. යථා සො මහොඝෝ ඉත්ථිපුරිස ගොමහිසකුක්කුටාදීසු කිඤ්චි අනවසෙසෙත්වා සබ්බනනං ගාමං සමුද්දං පාපෙත්වා මච්ඡකච්ඡපභක්ඛං

කරොනි එවමෙව බහුසත්තමනසං නරං මරණමච්චු ආදාය ජීවිතින්ද්‍රියමස්ස ඡින්දිත්වා චතූසු අපායසමුද්දෙසු නිමුජ්ජාපෙති'ති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පත්තා. මහාජනස්ස සාත්ථිකා දෙසනා ජාතා'ති.

විඩුඩභ වත්ථු.

"පුප්ඵානි හෙවා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තා පතිපූජිකං නාම ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු තාවතිංසදෙවලොකෙ සමුට්ඨිතං. තස්ස කිර මාලහාරී නාම දෙවපුත්තො අච්ඡරා සහස්සපරිවුතො උය්‍යානං පාවිසි. පඤ්චසතා දෙවධීතරො රුක්ඛං ආරුය්හ පුප්ඵානි පාතෙන්ති. පඤ්චසතා හි පාතිතානි පුප්ඵානි ගහෙත්වා දෙවපුත්තං අලඞ්කරොන්ති. තාසු එකා දෙවධීතා රුක්ඛසාඛාය මෙව ච්‍යුතා සරීරං දිපසිඛා විය නිබ්බායි. සාවත්ථියං එකස්මිං කුලගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා ජාතකාලෙ ජාතිස්සරා හුත්වා මාලහාරී දෙවපුත්තස්ස හරියාමහි'ති අනුස්සරන්ති වුඩ්ඪිමන්වාය ගන්ධමාලාපූජං කත්වා සාමිකස්ස සන්තිකෙ අභිනිබ්බත්තිං පත්ථෙසි. සා සොළසවස්සකාලෙ පරකුලං ගතා'පි සලාකභත්තං පක්ඛිකභත්තං වස්සාවාසිකානි ච දත්වා අයං මෙ සාමිකස්ස සන්තිකෙ නිබ්බත්තනත්ථාය සච්චකාරො හොතූ'ති වදති. අථස්සා භික්ඛූ අයං උට්ඨාය සම්පට්ඨාය පතිමෙව පත්ථෙති'ති පතිපූජිකා'ති නාමං කරිංසු. සා'පි නිබද්ධං ආසනසාලං පරිජග්ගති, පානීයං උපට්ඨාපෙති, ආසනානි පඤ්ඤපෙති. අඤ්ඤෙපි මනුස්සා සලාකභත්තාදීනි දත්වා අම්ම ඉමානි'පි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පරිභොගං දෙය්‍යාසි'ති වත්වා ආහරිත්වා දෙන්ති. සා'පි එතෙන නියාමෙන ආගච්ඡන්ති ගච්ඡන්ති එකපදවාරෙ ජප්පඤ්ඤසකුසලඛමෙම පටිලභති. තස්සා කුච්ඡියං ගබ්භො සම්පට්ඨහි. සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායි. තස්සා පදසා ගමනකාලෙ අක්ඛීනි මිපි'ති චත්තාරො පුත්තෙ පටිලභි. සා එකදිවසං දානං දත්වා පූජං කත්වා ධම්මං සුත්වා සීලපදානි රක්ඛිත්වා දිවසපරියොසානෙ තං ඛණං නිබ්බත්තෙනෙකෙන රොගෙන කාලං කත්වා අත්තනො සාමිකයෙව සන්තිකෙ නිබ්බත්ති ඉතරාපි එත්තකං කාලං දෙවපුත්තං අලඞ්කරොන්ති එව. දෙවපුත්තෙහා තං දිස්වා තවං පාතොව පට්ඨාය න දිස්සසි, කුහිං ගතාසි'ති ආහ. චුතමහි සාමි'ති. කිං වදෙසි'ති. එවමෙතං සාමි'ති. කුහිං නිබ්බත්තාසි'ති. සාවත්ථියං කුලගෙහෙ'ති. කිත්තකං කාලං තත්ථ ඨිතාසි'ති. සා දසමාසච්චයෙන මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා සොළසවස්සකාලෙ පරකුලං ගන්ත්වා චත්තාරො පුත්තෙ විජායිත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා තුමෙහ පත්ථෙත්වා ආගන්ත්වා තුම්හාක

මේව සන්තිකෙ නිබ්බත්තමහි සාමී'ති.මනුස්සානං කිත්තකං ආයුනන්ති. වස්සසතමත්තනන්ති. එත්තකමේවා'ති. ආම සාමී'ති. එත්තකං ආයුං ගහෙත්වා නිබ්බත්තමනුස්සා කිනන්නු ඛො සුත්තපපමත්තා කාලං අතිනාමෙනන්ති, උදුම්බ දුනාදීනි පුඤ්ඤානි කරොනන්ති'ති. කිං වදෙථ සාමි අසඩ්ඛෙය්‍යං ආයුං ගහෙත්වා නිබ්බත්තා විය අජරාමරා විය ච නිච්චපමත්තා මනුස්සා'ති. මාලහාරී දෙවපුත්තස්ස මහාසංවෙගො උදපාදි. වස්සසතමත්තං ආයුං ගහෙත්වා නිබ්බත්තමනුස්සා කිර පමත්තා නිපජ්ජිත්වා නිද්දායන්ති, කදා නු ඛො දුක්ඛා මුච්චිස්සන්ති'ති. අමහාකං පන වස්සසතං නාවතිංසානං දෙවානං එකො රත්තින්දිවො, තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො, තෙන මාසෙන වාදසමාසිකො සං වච්ඡරො, තෙන සංවච්ඡරෙන දිබ්බං වස්සසහස්සං ආයුපපමාණං, තං මනුස්සගණනාය තිසෙසා වස්සකොටිසතසට්ඨිං ච වස්සසතසහස්සානි, තස්මා තස්ස දෙවපුත්තස්ස එකදිවසොපි නාතික්කන්තො මුහුත්තසදිසොව කාලො අහොසි. එවං අපායුකානං මනුස්සානං පමාදෙ නාම අතිවිය අයුත්තොත'ති. පුන දිවසෙ භික්ඛූ ගාමං පවිට්ඨා ආසනසාලං අපපටිජග්ගිතං ආසනානි අපපඤ්ඤත්තානි පානීයං අනුපට්ඨාපිතං දිස්වා කහං පතිපූජිකා'ති ආහංසු. ඔනෙත කහං තුමෙහ තං දක්ඛිස්සථ,නීයෙය්‍ය අය්‍යෙසු භූජිත්වා ගතෙසු සායණ්හසමයෙ මතා'නි සුත්වා පුථුජ්ජනා භික්ඛූ එතිස්සා උපකාරං සරන්තා අස්සූනි සණ්ඨාරෙතුං නාසක්ඛිංසු. ඛීණාසවානං ධම්මසංවෙගො උදපාදි. තෙ භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං පුච්ඡිංසු-ඔනෙත "පතිපූජිකා උට්ඨාය සම්මට්ඨාය නානප්පකාරානි පුඤ්ඤානි කත්වා සාමිකමෙව පත්තෙසි. සා ඉදානි මතා, කහං නු ඛො නිබ්බත්තා"ති. අත්තනො සාමිකසෙසව සන්තිකෙ භික්ඛවෙ'ති. නත්ථි භගවතා සාමිකස්ස සන්තිකෙ'ති."න සා භික්ඛවෙ එතං සාමිකං පත්තෙසි, තාවතිංසභවනෙ තස්සා මාලහාරී දෙවපුත්තොනාම සාමිකො, සා තස්ස පුප්ඵපිළන්ධනට්ඨානතො චවිත්වා පුන ගන්ත්වා තසෙසව සන්තිකෙ නිබ්බත්තා"ති. එවං කිර භගවතති. ආම භික්ඛවෙ'ති. අහො පරිත්තකං භගවත සත්තානං ජීවිතං, පාතොව අමෙහ පරිවිසිත්වා සායං උපපන්නවඤ්ඤිනා නාම මතා'ති. සත්ථා ආම භික්ඛවෙව පරිත්තං සත්තානං ජීවිතං නාම, තෙනෙවිමෙ සත්තෙ වත්ථුකාමෙහි චෙව කිලෙසකාමෙහි ච අතිත්තෙ එව අන්තකො අන්තගතො වසෙ වත්තන්ත්වා කන්දන්තෙ පරිදෙවන්තෙ ගහෙත්වා ගච්ඡතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

පුප්ඵානි හෙව පචිනන්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං,
අතිත්තං යෙව කාමෙසු අන්තකො කුරුතෙ වස"න්ති.

තත්ථ "පුප්ඵානි හෙව පචිනන්තන්ති" පුප්ඵාරාමෙ මාලකාරො නානා පුප්ඵානි විය අත්තභාවපටිබද්ධානි චෙව උපකරණපටිබද්ධානි

ච කාමගුණපූජාති ඔවිනන්තමෙව. "ඛඤසන්තමනසං නර"න්ති අසමපත්තෙසු පත්ථනාවසෙන සම්පත්තෙසු ගෙධවසෙන විවිධෙනා කාරෙන ආසත්තචිත්තං. "අතිත්තං යෙව කාමෙසූ"ති වත්ථුකාම කිලෙසකාමෙසු පරියෙසනෙන'පි පටිලාභෙන'පි පරිභොගෙනපි නිධානෙන'පි අතිත්තං එව සමානං. "අන්තකො කුරුතෙ වස"න්ති මරණසඞ්ඛාතො අන්තකො කඤ්ඤන්තං පරිදෙවන්තං ගහෙත්වා ගච්ඡනෙතා අත්තනො වසං පාපෙති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නි ඵලාදිනි පත්තා, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතා'නි.

පනිපූජිකාය වත්ථු.

"සථා'පි භමරෙ පුප්ඵං"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො මච්ඡරිඝකොසිඝසෙට්ඨිං ආරබ්ඛ කථෙසි. වත්ථු රාජගහෙ සම්වත්තිතං. රාජගහනගරස්ස කිර අවිදූරෙ සක්ඛරං නාම නිගමො. තත්ථෙකො මච්ඡරිඝකොසිඝො නාම සෙට්ඨි අසීතිකොටිවිභවො පටිවසති. සො නිණ්හෙඛන තෙලබින්දුම්පි පරෙසං න දෙති, නාත්ත නා පරිභුඤ්ජති, ඉතිඝස්ස තං විභවජාතං නෙව පුත්තදාරාදිනං න සමණබ්‍රාහ්මණානං අත්ථං අනුභොති, රක්ඛසපරිග්ගහිතපොක්ඛ රණී විය අපරිභොගං තිට්ඨති. සත්ථා එකදිවසං පච්චූසසමයෙ මහා කරුණාසමාපත්තිතො වුට්ඨාය සකලලොකධාතුයං බොධනෙය්‍ය බන්ධවෙ ඔලොකෙන්තො පඤ්චවත්තාළිසඉොජනමත්ථකෙ වසන්ත ස්ස සෙට්ඨිනො සපජාපතිකස්ස සොතාපත්තිඵලස්ස උපනිස්සයං අද්දස තතො පුරිමතරදිවසෙ පන සො රාජානං උපට්ඨාතුං රාජ ගෙහං ගන්ත්වා රාජුපට්ඨානං කත්වා ආගච්ඡන්තො එකං ජාතස්ස න්තං ජනපදමනුස්සං කුම්මාසපූරං කපල්ලපූවං ඛාදන්තං දිස්වා තස්ස පිපාසං උප්පාදෙත්වා අත්තනො ඝරං ගන්ත්වා චින්තෙසි– "සචාහං කපල්ලකපූවං ඛාදිතුකාමො'මිති වක්ඛාමි, බහූ මයා සද්ධිං ඛාදිතුකාමා භවිස්සන්ති, එවං බහූනි තිලතණ්ඩුලසප්පිඵාණි තාදිනි පරික්ඛයං ගමිස්සන්ති, න කිඤ්චි කථෙස්සාමිනි තණ්හං අධිවා සෙන්තා චරති සො ගච්ඡන්තෙන ගච්ඡන්තෙන කාලෙ උප්පණ්ඩු පණ්ඩුකජාතො ධමනිසන්ථතගත්තො ජාතො. තතො තණ්හං අධිවාසෙතුං අසක්කොනෙතා ගබ්භං පවිසිත්වා මඤ්චකං උපගූ හිත්වා නිපජ්ජි. එවං ගතො'පි ධන හානිභයෙන කඤ්චි න කථෙසි. අථ නං භරියා උපසඞ්කමිත්වා පිට්ඨිං පරිමජ්ජිත්වා කින්නෙත සාමි අඵාසු කන්ති පුච්ඡි. න මෙ කිඤ්චි අඵාසුකං අත්ථි'නි. කින්නු ඛො තෙ රාජා කුපිතො'නි. රාජා'පි මෙ න කුපජ්ජති'නි. අථ කින්නෙත පුත්තධීතාණි වා දාසකම්මකරාදිගි වා කිඤ්චි අමනාපං කතං අත්ථි'නි. එවරූපම්පි නත්ථි. කිඤ්චි ච පන තෙ තණ්හා අත්ථි'නි. එවං වුත්තො'පි ධනහානි

භයෙන කිඤ්චි අවත්වා නිසජ්ජාදිවුව නිපජ්ජි. අථ නං භරියා කථෙහි සාමි කිසම්පි තෙ තණ්හා'ති ආහ. සො වචනං පරිගිලනෙන්තා විය අත්ථි මෙ තණ්හා'ති ආහ. කිං තණ්හා සාමි'ති. කපල්ලකපූවං ඛාදිතුකාමොම්හි'ති. අථ කිමත්ථං න කථෙසි'ති. න ත්වං දළිද්දා ඉදානි සකලනිගම වාසීනං පහොනකෙ කපල්ලකපූවෙව පවිසාමි'ති. කින්නු එතෙහි, අත්තානං කම්මං කත්වා ඛාදිස්සන්ති තෙනාහි එකරට්ඨවාසිනං පහොනකෙ පචාමි'ති. ජානාමහං තව මහද්ධනභාවන්ති. ඉමස්මිං ගෙහෙකඛත්තෙ සඛෙඛසං පහොනකං කත්වා පචාමි'ති. ජානාමහං තව මහජ්ඣාසයභවං'ති. තෙන හි තෙ පූවත්තදූරමත්තෙසෙව පහොනකං කත්වා පචාමි'ති. කින්නු එතෙහි'ති. කිං පන තුයහං ච මයහං ච පහොනකං කත්වා පචාමි ති. ත්වං කිං කරිස්සසි'ති. තෙනාහි එකකෙසෙව තෙ පහොනකං කත්වා පචාමි'ති. ඉමස්මිං ඨානෙ පචමානෙ බහූ පච්චාසිංසන්ති'ති සකලතණ්ඩුලෙ ඨපෙත්වා භින්නතණ්ඩුලෙ ච උඛනකපල්ලානි ච ආදාය ථොකං ඛීරසපිමධුපාණීතං ච ගහෙත්වා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලං ආරුය්හ පවිට්ඨ. තත්ථාහං එකකොව නිසීදිත්වා ඛාදිස්සාමි'ති. සා සාධූ'ති පටිස්සුණිත්වා ගහෙතබ්බං ගාහාපෙත්වා පාසාදං ආරුය්හ දෘසිථොව විස්ස ජෙත්වා සෙට්ඨිං පක්කොසාපෙසි. සො ආදිතොව පට්ඨාය මාරණිපිදහනෙන්තා සබ්බවාරෙසු සූචිඝටිකං දත්වා සත්තමං තලං අභිරුහිත්වා තත්ථපි වාරං පිදහිත්වා නිසිදි. භරියාපිස්ස උද්ධනෙ අග්ගිං ජාලෙත්වා කපල්ලං ආරොපෙත්වා පූවෙ පචිතුං ආරභි. අථ සත්ථා පාතොව මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආමන්තෙසි–"එසො මොග්ගල්ලාන රාජගහස්ස අවිදූරෙ සකඛරනිගමෙ මච්ඡරියසෙට්ඨි කපල්ලකපූවෙ ඛාදිස්සාමි'ති අක්ඛීසු දස්සනග්ගහණෙන සත්තභූමකෙ පාසාදෙ කපල්ලකපූවෙ පචාපෙති, ත්වං තත්ථ ගන්ත්වා සෙට්ඨිං දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා උභොපි ජයම්පතිකෙ පූවෙව ච ඛීරසපිමධුඵාණීතානි ච ගාහාපෙත්වා අත්තනො බලෙන ජෙතවනං ආනෙහි. අජ්ජාහං පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං විහාරෙයෙව නිසීදිස්සාමි පූවෙහෙව සත්තකිච්චං කරිස්සාමි'ති ආහ. ථෙරො සාධූ භනෙ'ති සම්පටිච්ඡිත්වා තාවදෙව ඉද්ධිබලෙන තං නිහමං ගන්ත්වා තස්ස පාසාදස්ස සීහපඤ්ජරවාරෙ සුනිවත්ථො සුපාරුතො ආකාසෙ එව මණිරූපකං විය අට්ඨාසි. මහාසෙට්ඨිනොපි ථෙරං දිස්වාව හදයමංසං කම්පි. සො අහං එවරූපානං යෙව භයෙන ඉමං ඨානං ආගතොම්හි, අඤ්ඤ ආගන්ත්වා වාතපානවාරෙ සිතොනි ගහෙතබ්බගහණං අපස්සන්තො අග්ගිමනි පක්ඛිත්ත ලොණසක්ඛරා විය රොසෙන තවතවායන්තො එවමාහ. "සමණ ආකාසෙ ඨත්වා කිං ලභිස්සසි, ආකාසෙ අපදෙපදං දස්සෙත්වා වඤ්ඤමන්තොපි නෙව ලභිස්සසි'ති. ථෙරො තස්මිං එව ඨානෙ අපරාපරං

වඩකම්. සෙට්ඨි වඩකමනෙනා කිං ලභිස්සසි, ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසිදනෙනාපි න ලභිස්සසී යෙවා'ති ආහ. ථෙරෝ පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසිදි. අථ නං නිසිනෙනා කිං ලභිස්සසි, ආගන්ත්වා වානපාන උම්මාරෙ ඨිතොපි න ලභිස්සසි'ති ආහ. ථෙරෝ උම්මාරෙ අට්ඨාසි. අථ නං උම්මාරෙ ඨිතො කිං ලභිස්සසි, ධුපායනෙනාපි න ලභිස්සසි එවාති ආහ. ථෙරෝ ධුපායි. සකලපාසදෙ එකධූමෝ අහොසි. සෙට්ඨිනෝ අක්ඛීනං සූචියා විජ්ඣනකාලෝ විය අහොසි. ගෙහං ඣායනභයෙන තං පජ්ජලනෙනා'පි න ලභිස්සසි'ති අවත්වා අයං සමණෙ සුට්ඨු ලභෙය්‍යා, අලඞ්කා න ගමිස්සති, එකමස්ස පූවං දාපෙස්සාමි'ති භරියං ආහ. "භද්දෙ එකං බුද්ධකපූවං පච්චා සමණස්ස දත්වා උභෙය්‍යාපෙහි න"න්ති. සා ථොකං එව පිට්ඨිං කපල්ල පානියං පක්ඛිපි. මහාපූවෝ හුත්වා සකලපානිං පූරෙත්වා උබ්බාතෝ අට්ඨාසි. සෙට්ඨි තං දිස්වා බහුං තයා පිට්ඨං ගහිතං භවිස්සසි'ති සයමෙව දබ්බි කණෙණන ථොකං පිට්ඨිං ගහෙත්වා පක්ඛිපි. පූවෝ පුරිම පූවතෝ මහන්තතරෝ ජාතෝ. එවං යං යං පචති, සෝ මහන්තමහන්නෙනාව හොති. සෝ නිබ්බිණ්ණෝ භරියං ආහ–භද්දෙ ඉමස්ස එකං පූවං දෙහී'ති. තයස්සා පචමානෝ එකං ගණ්හන්තියා සබ්බෙ එකාබද්ධා අලිලිසිංසු. සා සෙට්ඨිං ආහ–සාමි සබ්බෙ පූවා එකතෝ ලග්ගා විස්සං කාතුං න සක්කොම්"'ති. අහං කරිස්සාමි'ති. සෝ'පි කාතුං නාසක්ඛි. උභෝ'පි ජනා කොට්ඨං ගහෙත්වා 'කඩ්ඪන්තා පි වියොජෙතුං නාසක්ඛිංසු යෙව. අථස්ස පූවෙ සඞ්ගං වාඝමන්තසෙසව සරීරතෝ සෙදා මුච්චිංසු, පිපාසා පවිජ්ජි. තතෝ භරියං ආහ භද්දෙ න මෙ පූවෙහි අත්ථෝ පචියා සඞ්ගං ඉමසෙව දෙහීති. සා පචිත්වා ආදාය ථෙරං උපසඞ්කම්. ථෙරෝ උභින්නම්පි ධම්මං දෙසෙසි. තින්නං රතනානං ගුණං කථෙසි. "අත්ථි දින්නං අත්ථි සිට්ඨ"න්ති දින්නාදානාදිනං ඵලං ගහනතලෙ චන්දං විය දසෙසසි. තං සුත්වා පසන්නචිත්තෙනා සෙට්ඨි භත්තෙ ආගන්ත්වා ඉමස්මිං පල්ලඞ්කෙ නිසිදිත්වා පරිභුඤ්ජථා'ති ආහ. ථෙරෝ මහා සෙට්ඨි සම්මාසම්බුද්ධෝ පූවෙ ඛාදිස්සාම්'ති පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං විහාරෙ නිසිදනෙනා, තුම්හාකං රුචියා සති සෙට්ඨිභරියං පූවෙ ච ඛාදනීං ච ගණ්හාපෙථ සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමා'ති ආහ. කහං පන භන්තෙ එතරහි සත්ථා'ති. ඉතෝ පඤ්ච චත්තාළිස යොජනසතමත්ථකෙ ජෙතවනවිහාරෙ සෙට්ඨි'ති. භන්තෙ කාලං අනතික්කමිත්වා එත්තකං අද්ධානං කථං ගමිස්සමා'ති. මහාසෙට්ඨි තුම්හාකං රුචියා සති අහං වෝ අත්තනෝ ඉද්ධිබලෙන නෙස්සාමි, තුම්හාකං පාසාදෙ සොපානසීසං අත්තනෝ ඨානෙ යෙව භවිස්සති'ති සොපානපරියොසානං පන ජෙතවනවාරකොට්ඨකෝ භවිස්සති, උපරිපාසාදහෙට්ඨා පාසාදං ඔතරණකාලමත්තෙනෙව ජෙතවනං නෙස්සාමි'ති. සෝ සාධු භන්තෙ'ති සම්පටිච්ඡි. ථෙරෝ සොපානසීසං තත්ථෙව කත්වා සොපානපාදමූලං ජෙතවනවාරකොට්ඨකෙ හොතූ'ති අධිට්ඨාසි.

තථෙව අහොසි. ථෙරෝ සෙට්ඨිඤ්ච භරියඤ්ච උපරිපාසාදෑ හෙට්ඨා ඔතරණ්කාලතෝ ඣ්පතරං ජෙතවනං සම්පාපෙසි. තෙ උභොපි සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා කාලං ආරොචෙසුං. සත්ථා සත්තගහං පවිසිත්වා පඤ්ඤත්තබුඩාසනෙ නිසිදි සඩ්ං භික්ඛුසඞ්ඝෙන. මහා සෙට්ඨි බුඩපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දක්ඛිණෙදකං අදාසි. භරියා තථාඝ තස්ස පත්තෙ පූවං පතිට්ඨාපෙසි. සත්ථා අත්තඝාපනමත්තං ඝණ්හි. පඤ්චසතා භික්ඛූ'පි ඝාපනමත්තං ඝණ්හිංසු. සෙට්ඨි ඛීරසපිමධු සක්කරාදිනි දදමානො අඝමාසි. සත්ථා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සඩ්ං භත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙසි. මහාසෙට්ඨි'පි භරියාය සඩ්ං ඝාවදත්ථං ඛාදි. පූවානං පරිඔසානමෙව න පඤ්ඤායති, සකලවිහාරෙ හික්ඛූ නං විඝාසාදනං ච දිනෙනාස්සූ'පි පරිඝත්තො න පඤ්ඤායතෙව. භත්තෙ පූවා පරික්ඛයං න ඝච්ඡන්ති'ති භගවතො ආරොචෙසුං. තෙනහි ජෙතවනවාරකොට්ඨකෙ ජඬ්ඩථා'ති. අථ තෙ වාරකොට්ඨකස්ස අවිදූරෙ පඛාරවට්ඨිං ඛණිත්වා ජඬ්ඩසිංසු. අජ්ජාපි තං ඨානං කපල්ලකපූවපඛාරන්නෙව පඤ්ඤායති. මහාසෙට්ඨි සහ භරියාය භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. භගවා අනුමොදනං අකාසි. අනුමොදනාවසානෙ උභෝ'පි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං වන්දිත්වා වාරකොට්ඨකෙ සොපානමාරුයහ අත්තනෝ පාසාදෙ යෙව පතිට්ඨහිංසු. තතො පට්ඨාය සෙට්ඨි අසිතිකොටිධනං බුඩසාසනෙ යෙව විකිරි. පුන දිවසෙ සායණ්හසමයෙ ධම්මසභායං සන්නිපතිතා භික්ඛූ පසංසථවුසෝ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ආනුභාවං අනුපහච්ච නාම සඩ්ං අනුපහච්ච හොඝෙ මච්ඡරිය සෙට්ඨිං මුඛතොන දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා පූවෙ ගාහා පෙත්වා ජෙතවනං ආනෙත්වා සත්ථු සම්මුඛං. කත්වා සොතාපත්ති ඵලෙ පතිට්ඨාපෙසි අහො මහානුභාවෝ ථෙරෝ'ති ථෙරස්ස ගුණ කථං කථෙන්තා නිසිදිංසු. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නත්‍ථාති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ කුලදමකෙන නාම භික්ඛුනා අනුපහච්ච සඩ්ං අනුප හච්ච හොඝෙ කුලං අකිලමෙත්වා අවිහෙඨෙත්වා පුප්ඵතො රෙණුං ඝණ්හනෙනෙව භමරෙන විය උපසඞ්කමිත්වා බුඩගුණං ජානාපෙ නඛඩං, නාදිසො මම පුත්තෙතා මොග්ගල්ලානෝ'ති ථෙරං පසංසිත්වා ඉමං ගාථමාහ–

ඨථාපි භමරෝ පුප්ඵං වණ්ණගන්ධං අහෙඨයං
පලෙති රසමාදාය එවං ගාමෙ මුනි චරෙ'ති.

තත්‍ථ"භමරෝ"ති යා කාචි මධුකර ජාති. "පුප්ඵ"න්ති පුප්ඵාරුමෙ චරනෙතා පුප්ඵං ච වණ්ණං ච ගන්ධං ච අහිහඨෙනෙතා අවිනාසෙ නෙතා චරති'ති අත්ථෝ. "පලෙති"ති එවං චරිත්වා යාවදත්ථං රසං පිවිත්වා අපරම්පි මධුකරණත්ථාය ආදාය යෙති. එසා එවං වනගහනං අජෙඣාගහෙත්වා එකස්මිං රුක්ඛසුසිරෙ තං රජම්සකං රසං

ඨපෙත්වා අත්තසුඛෙන මධුරරසං මධුං කරොති. න තස්ස පුප්ඵාරාමෙ චරිතපච්චයා පුප්ඵං වා වණ්ණගන්ධං වාස්ස විගච්ඡති, අථ ඛො සඛඛං පාකතිකමෙව හොති. "එවං ගාමෙ මුනී චරෙ"ති එවං සෙඛාසෙඛභෙදෙ අනගාරියමුනි කුලපරිපාටියා ගාමෙ භික්ඛං විචරති'ති අත්ථො. න හි තස්ස ගාමෙ චරණපච්චයා කුලානං සඛාහානි හොතහානි වා, සඛා'පි හොගාපි පාකතිකාව හොන්ති. එවං චරිත්වා ච පන නික්ඛමිත්වා සෙඛමුනි නාව බහිගාමෙ උදක ථාසුකට්ඨානෙ සඛාරිං පඤ්ඤපෙත්වා නිසින්නොා අක්ඛවඡජ්ජූපමවසෙන වණපටිච්ඡාදනූපමවසෙන පුත්තමංසූපමසෙවනං පච්චවෙක්ඛන්නොා පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා තථාරූපං වනසණ්ඩං අනුපවිසිත්වා අජ්ඣත්තිකං කම්මට්ඨානං සම්මසන්නොා චත්තාරෝ මග්ගෙ චත්තාරි ච ඵලානි හත්ථගතානෙව කරොති. අසෙඛමුනි පන දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරමනුයුඤ්ජති. අයමස්ස හම්රෙන සඛිං මධුකරණ සදිසතා වෙදිතබ්බා. ඉධ පන ඛීණාසවො වෙදිතබ්බො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්ති ඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං විත්වා උත්තරිම්පි ථෙරස්ස ගුණං පකාසෙතුං න භික්ඛවෙ ඉදානෙව මොග්ගල්ලානෙන මච්ඡරිසෙට්ඨි දම්තො, පුබ්බෙ'පි නං දමෙත්වා කම්මඵලසඛ්ඛං ජානාපෙසි යෙව'ති ඉමමත්ථං පකාසෙන්නොා අතීතං ආහරිත්වා–

"උභො ඛත්තා උභො ඛණ්ඩී උභො විසමචක්ඛුකා,
උභින්නං පිළකා ජාතා නාහං පස්සාමි ඉල්ලිස"න්ති.

ඉමං ඉල්ලිසජාතකං කථෙසි'ති.

මච්ඡරියකොසියසෙට්ඨිවත්ථු.

"න පරෙසං විලොමානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්නොා පාතිඨං නාම ආජීවකං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං කිරෙකා ගහපතානි පුත්තට්ඨානෙ ඨපෙත්වා පාතිකං නාම ආජීවකං පටිජග්ගති. තස්සානන්තරභවෙ මනුස්සා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා ආගන්ත්වා අහො අච්ඡරියා බුඛානං ධම්මදෙසනා'ති නානප්පකාරෙන බුඛගුණෙ වණ්ණෙන්ති. සා බුඛානං ගුණකථං සුත්වා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සොතුකාමා තමත්ථං ආජීවකස්ස කථෙත්වා ගච්ඡිස්සාමහං අය්‍ය'ති ආහ. සො මා ගච්ඡා'ති වාරෙත්වා තං පුනප්පුන යාචමානම්පි වාරෙසියෙව. සා අයං මම විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සොතුං න දෙති, සත්ථාරං නිමන්නෙත්වා ඉධෙව ධම්මං සුණිස්සාම'ති සායණ්හ සමයෙ පුත්තං පක්කොසිත්වා ගච්ඡ සත්ථාරං නිමන්නෙහී'ති පෙසෙසි. සො ගච්ඡන්නොා පඨමතරං ආජීවකස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තං වන්දිත්වා නිසිදි. අථ නං සො කහං

ගච්ඡසී'ති ආහ. මාතුවචනෙන සත්ථාරං නිමන්තෙතුං ගච්ඡාමි'ති. මා තයස්ස සන්තිකං ගච්ඡාති. අලං අය්‍ය මම මාතු භාගාමී ගච්ඡියස්ස මහන්ති. එතස්ස කතසක්කාරං උභොපි ඛාදිස්සාම මා ගච්ඡි'ති. අලං මාතා මෙ තජ්ජයස්සනී'ති. තෙන හි ගච්ඡ, ගන්ත්වා පන නිමන්තෙත්වා අම්හාකං ගෙහං අස්සකට්ඨානෙ වා අස්සකවිට්ඨං වා අස්සකමග්ගෙන වා ගන්තබ්බන්ති මා අච්චක්ඛි, සන්තිකෙ ඨිතා විය අක්ඛිනා මග්ගෙන ගච්ඡෙත්වා විය පලාසිත්වා එනී'ති. සො ආජීවකස්ස කථං සුත්වා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා නිමන්තෙත්වා ආජීවකෙන වුත්තනියාමෙනෙව සබ්බං කත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කින්නු කතං'ති පුට්ඨො සබ්බං කතං අය්‍යාති ආහ. භද්දකෙනෙත්ථ කතං, තස්ස කතසක්කාරං උභොපි ඛාදිස්සාමා'ති වත්වා පුන දිවසෙ ආජීවකො පාතොව තං ගෙහං ආගමාසි. තං ගහෙත්වා පච්ඡාගබ්භෙ නිසිදු පෙත්වා, පරිවිසකමනුස්සා තං ගෙහං අල්ලනෙමගෙන උපලිම්පිත්වා ලාජාපඤ්චමානි පුප්ඵානි විකිරිත්වා සත්ථු නිසීදනත්ථාය මහාරහං ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා. බුද්ධෙහි සද්ධිං අපරිචිතමනුස්සා හි ආසන පඤ්ඤත්තිං න ජානන්ති. බුද්ධානඤ්ච මග්ගදෙසිකෙන කිච්චං නාම නත්ථි, බොධිමූලෙ දසසහස්සි ලොකධාතුං කම්පෙත්වා බොධිං පත්ත දිවසෙ යෙව හි තෙසං අයං මග්ගො නිරයං ගච්ඡති, අයං තිරච්ඡානයොනිං අයං පෙත්තිවිසයං අයං මනුස්ස ලොකං අයං දෙවලොකං අයං අමතමහානිබ්බාණන්ති සබ්බ මග්ගා ආවිභූතා ගාමනිගමාදීනං පන මත්ථෙ වත්තබ්බමෙව නත්ථි, තස්මා සත්ථා පාතොව පත්තචීවරං ආදාය මහාඋපාසිකාය ගෙහවාරං ගතො. සා ගෙහා නික්ඛම්ම්ත්වා සත්ථාරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා අනෙතා ඝරං පවෙසෙත්වා ආසනෙ නිසීදුපෙත්වා දක්ඛිණොදකං දත්වා පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිවිසි. උපාසිකා කතභත්තකිච්චස්ස සත්ථුනො අනුමොදනං කාරෙතුකාමා පත්තං ගණ්හි. සත්ථා මධුර සද්දෙන අනුමොදන ධම්මකථං ආරභි. උපාසිකා සාධු සාධූති සාධුකාරං දදමානා ධම්මං සුණාති. ආජීවකො පච්ඡාගබ්භෙ නිසිනොව තස්සා සාධුකාරං දත්වා ධම්මං සුණන්තියා සද්දං සුත්වා සඤ්ඤාපෙතුං නාසක්ඛි. න ඉදානෙසා මයහන්ති නික්ඛම්ත්වා නට්ඨාසි කාලකණ්ණී එතස්ස එතං සක්කාරං කරොති'ති නානප්පකාරෙන උපාසිකඤ්ච සත්ථාරඤ්ච අක්කොසන්තො පලාසි. උපාසිකා තස්ස කථාය ලජ්ජිතා, අක්ඛුට්ඨත්තං ගතං චිත්තං, දෙසනානුසාරෙන සුණිං පෙසෙතුං නාසක්ඛි. අථ නං සත්ථා කිං උපාසිකෙ චිත්තං දෙසනාගතං කාතුං න සක්කොසීති. භන්තෙ එතස්ස මෙ කථාය අක්ඛුට්ඨත්තං උපගතන්ති. සත්ථා එවරූපස්ස විසභාගජනස්ස කථිතං කතං නාම ආවජ්ජිතුං න වට්ටති. එවරූපං අසම්මනාහරිත්වා අත්තනොව කතාකතමෙව ඔලොකෙතුං වට්ටති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

> න පරෙසං විලොමානි න පරෙසං කතාකතං,
> අත්තනොව අවෙක්ඛෙය්‍ය කතානි අකතානි ච'ති.

තත්ථ "න පරෙසං විලොමානී"ති පරෙසං විලොමානි ඵරුසානි මම්මවෙධකවචනානි න මනසිකාතබ්බානි. "න පරෙසං කතාකත"න්ති අස්සද්ධෝ උපාසකෝ අසඤ්ඤතෝ අප්පසන්නෝ නාපියස්ස ගෙහෙ කඩිච්ඡු භික්ඛාදිනි දියන්ති න සලාකභත්තාදිනි න චීවරාදි පච්චයදානං එතස්ස අත්ථි, තථා අස්සද්ධා උපාසිකා අසඤ්ඤා අප්පසන්නා නාපියස්සා ගෙහෙ කඩිච්ඡුභික්ඛාදිනි දියන්ති න සලාකභත්තාදිනි න චීවරාදි පච්චයදානං එතිස්සා අත්ථි, තථා අස්සද්ධෝ භික්ඛු අසඤ්ඤෝ අප්පසන්නෝ නාපි උපජ්ඣායවත්තං කරොති න ආචරියවත්තං න ආගන්තුකවත්තං න ගමිකවත්තං න චෙතියඞ්ගණවත්තං න උපොසථාගාරවත්තං න භොජනසාලාජන්තාඝරවත්තානි නාපියස්ස කිඤ්චි ඵුනඩ්ඣං අත්ථි න භාවනාරාමතාය උස්සාහමත්තම්පි'ති එවං පරෙසං කතාකතම්පන න ඔලොකෙතබ්බං. "අත්තනොව අවෙකඛස්සූ"ති "කථම්භූතස්ස මෙ රත්තින්දිවා වීතිපතන්ති'ති පබ්බජිතෙන අභිණ්හං පච්චවෙක්ඛිතබ්බා"ති ඉමං ඔවාදං අනුස්සරන්තෙනා සඩ්ඪපබ්බජිතෙනා කුලපුත්තෙනා කිනාහු ඛො අහං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා'ති තිලක්ඛණං ආරොපෙත්වා යොගෙ කම්මං කාතුං සක්ඛිං නාසක්ඛින්ති එවං අත්තනො කතාකතානි ඔලොකෙයාති.

දෙසනාවසානෙ උපාසිකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතා, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතා.

පාසිකාජීවකවත්ථු.

"සථාපි රුචිරං පුප්ඵ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තෙනා ජන්තඝරෙ උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං හි ජන්තඝරෙ නාම උපාසකෝ නිපිටකධරෝ අනාගාමී. සෝ පාතොව උපොසථිකෝ හුත්වා සත්ථු උපට්ඨානං අගමාසි. අනාගාමී අරියසාවකානං හි සමාදානවසෙන උපොසථකම්මං නාම නත්ථි, ඵලෙඝ නෙව තෙසං බ්‍රහ්මචරියං ච එකඝත්තිකඤ්ච ආගතං. තෙනෙවාහ– "සට්ඨිකාරෝ ඛො මහාරාජ කුම්භකාරෝ එකඝත්තිකෝ බ්‍රහ්මචාරී සීලවා කල්‍යාණධම්මෙමා"ති. එවං අනාගාමිනෝ පකතියාව එකඝත්තිකා ච බ්‍රහ්මචාරිනෝ ච හොන්ති. සොපි තථෙව උපොසථිකෝ හුත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ධම්මකථං සුණන්තෝ නිසීදි. තස්මිං සමයෙ රාජා පසෙනදිකොසලෝ සත්ථු උපට්ඨානං අගමාසි උපාසකෝ තං ආකාසඤ්ඤං දිස්වා උට්ඨාතබ්බං නු ඛො නොති චින්තෙත්වා අහං අඤ්ඤරාජස්ස සන්තිකෙ නිසින්නොතස්ස මෙ පදෙසරාජං දිස්වා උට්ඨාතුං න යුත්තං, රාජා ඛො පන මෙ අනුට්ඨහන්තස්ස කුජ්ඣිස්සති එතස්මිං කුජ්ඣන්තෙපි නෙව උට්ඨහිස්සාමි රාජානං දිස්වා උට්ඨහනෙනන හි රාජා ගරුකතො හොති, නො

සත්ථා නෙව උට්ඨහිස්සාමී'ති න උට්ඨහි. පණ්ඩිතපුරිසා ච නාම ගරූනඤ්ච සන්තිකෙ නිසිදිත්වා අනුට්ඨහනතං දිස්වා න කුජ්ඣන්ති. රාජා පන තං අනුට්ඨහනතං දිස්වා කුපිතමානසෝ සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. සත්ථා කුපිතභාවං ඤත්වා "මහාරාජ අයං ජන්ත පානී උපාසකෝ පණ්ඩිතෝ දිට්ඨධම්මා නිපිටකධරෝ අත්තානඤ්ච කුසලෝ"'ති උපාසකස්ස ගුණං කථෙසි. රඤ්ඤා තස්ස ගුණකථං සුණන්තසෙසෙව චිත්තං මුදුකං ජාතං. අථෙකදිවසං රාජා උපරි පාසාදෙ ඨිතෝ ජන්තපානිං උපාසකං කතහත්තකිච්චං ජන්තමාදාය උපාහනං ආරුය්හ රාජඞ්ගණෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා පක්කොසා පෙසි. සෝ ජන්තුපාහනා අපනෙත්වා රාජානං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං රාජා ආහ-හොං උපාසක කිනෙත්ථ ජන්තුපාහනං අපනිතන්ති. රාජා පක්කොසතී'ති සුත්වා අපනෙත්වා ආගතොම්හී'ති. අජ්ජ අම්හාකං රාජභාවෙ තුම්හෙහි සුතෙ භවිස්සති'ති. සදෘ'පි හි මයං දෙව තුම්හාකං රාජභාවං ජානාම'ා'ති. ඉදි එවං කස්මා පුරිමදිවසෙ සත්ථුසන්තිකෙ නිසින්නො මං දිස්වා න උට්ඨහී'ති. මහාරාජ අහං අඤ්ඤරාජස්ස සන්තිකෙ නිසින්නො පදෙසරාජානං දිස්වා උට්ඨහන්තො සත්ථරි අභාරවං පවෙදෙය්‍ය, තස්මා න උට්ඨහින්ති. හොතු හො නිට්ඨ තෙ තං තුම්හෙ කිර දිට්ඨධම්මසම්පරාසිකානං අත්තානං කුසලා නිපිටකධරා, අම්හාකං අන්තොපුරෙ ධම්මං වාචෙථා'ති. න සක්කා දෙවා'ති. කිං කාරණා'ති. රාජගෙහං නාම මහාසාවජ්ජං, දුය්‍යුත්තසුඝුත්තකානි ගරුකානෙත්ථ දෙවා'ති. මා එවං වදෙථ පුරිමදිවසෙ මං දිස්වා න උට්ඨිතොම්හීති මා කුක්කුච්චං කරොථා'ති. දෙව ගිහීනං පරිචරණ ධම්මානං නාම සාවජ්ජං, එකං පබ්බජිතං පක්කොසිත්වා ධම්මං වාචා පෙථා'ති. සාධු හො ගච්ඡථ තුම්හෙ'ති තං උය්‍යොජෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං යාචි භන්තෙ මල්ලිකා ච දෙවී වාසභ ඛත්තියා ච ධම්මං පරියාපුණිස්සාමාති වදන්ති, පඤ්චහි භික්ඛු සතෙහි සද්ධිං නිබ්බං ගෙහං ගන්ත්වා තාසං ධම්මං උද්දිසථා'ති. බුද්ධානං නිබ්බං එකථාන්නගමනං නාම නත්ථි මහාරාජා'ති. තෙන හි භන්තෙ අඤ්ඤං භික්ඛුං දෙථා'ති. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරස්ස භාරමකාසි. ථෙරෝ නිබ්බං ගන්ත්වා තාසං උද්දෙසං උද්දිසති. තාස්තු මල්ලිකා සක්කච්චං ගහෙත්වා සජ්ඣායිත්වා ආචරියං පරිච්ඡාපෙසි. වාසභ ඛත්තියා පන නෙව සක්කච්චං ගණ්හාති න සජ්ඣායති න උද්දෙසං පරිච්ඡාපෙතුං සක්කොති. අථෙකදිවසං සත්ථා ථෙරං පුච්ඡි "කිං ආනන්ද උපාසිකා ධම්මං පරියාපුණන්ති"'ති. ආම භන්තෙ'ති. කා සක්කච්චං ගණ්හි'ති. මල්ලිකා භන්තෙ සක්කච්චං ගණ්හාති, සක්කච්චං සජ්ඣායති, සක්කච්චං උද්දෙසං පරිච්ඡාපෙතුං සක්කොති. තුම්හාකං පන සුතිධිතා නෙවසක්කච්චං ගණ්හාති න සජ්ඣායති න උද්දෙසං පරිච්ඡාපෙතුං සක්කොති'ති. සත්ථා ථෙරස්ස වචනං සුත්වා ආනන්ද මයා කථිතධම්මෙ නාම සක්කච්චං අසුණන්තස්ස අගණ්හන්තස්ස අසජ්ඣායන්තස්ස අදෙසෙන්තුස්ස වණ්ණසම්පන්නං අඞ්ගකුප්පථං

විය අඵලා හොති, සකකචචං පන සවණාදිනි කරොනතසස මහපඵලා හොති මහානිසංසා'ති වතවා ඉමා ගාථා අභාසි-

යථාපි රුචිරං පුපඵං වණණවනතං අගනධකං,
එවං සුභාසිතා වාචා අඵලා හොති අකුබබතො.

යථාපි රුචිරං පුපඵං වණණවනතං සගනධකං,
එවං සුභාසිතා වාචා සඵලා හොති සකුබබතො'ති.

තත්‍ථ "රුචිර"නති සොභනං. "වණණවනත"නති වණණසණඨාන සම්පනනං. "අගනධක"නති ගනධරහිතං පාරිභදදක ගිරිකණණික ජයසුමනාදිභෙදං. එවං සුභාසිතා වාචා නාම තෙපිටකං බුබවචනං වණණසණඨාන සම්පනනං අගනධපුපඵසදිසං. යථා පන අගනධපුපඵං යො නං ධාරෙති, තසස සරීරෙ ගනධං න එරති. එවං එතමපි යො නං සකකචචං සවණාදීහි න සමාචරති තසස සකකචචං අසමාචරනතසස යං තත්‍ථ කතතබබං තං අකුබබතො සුගනධං පරිපතති ගනධඤච නාවහති අඵලා හොති. තෙන වුතතං-"එවං සුභාසිතා වාචා අඵලා හොති අකුබබතො"ති. 'සගනධක"නති චමපකනීලුපපල පුපඵාදිභෙදං "එව"නති යථා නං පුපඵං ධාරෙනතසස සරීරගනධො එරති, එවං තෙපිටකබුබවචනසඞඛාතා සුභාසිතා වාචා'පි සකුබබතො යො සකකචචසවණාදීහි තත්‍ථ කතතබබං කරොති සා අසස පුගගලසස සඵලා හොති සුතගනධ-චාගගනධ-පරිපතතිගනධා නං ආවහනතො මහපඵලා හොති මහානිසංසා'ති අතථො

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපතතිඵලාදිනි පතතා, දෙසනා මහාජනසස සාථිකා ජාතා'ති.

ජතතපානිඋපාසකසස වත්‍ථු.

"යථාපි පුපඵරාසිමහා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා සාවත්‍ථියං උපනිසසාය පුබබාරාමෙ විහරනතො විසාඛං උපාසිකං ආරබභ කථෙසි. සා කිර අඞගරට්ඨෙ භදදියනගරෙ මෙණඩිකසෙට්ඨි පුත්තසස ධනඤජයසෙට්ඨිනො අගගමහෙසියා සුමනාය දෙවියා කුච්ඡිසමිං නිබබත්තති. තසසා සත්තවස්සිකකාලෙ සත්‍ථා සෙලබ්‍රාහමණාදිනං බොධනෙය්‍යබන්ධවානං උපනිසසයසමපත්තිං දිසවා මහාභික්ඛු සඞඝපරිවාරො චාරිකං චරමානො තං නගරං පාපුණි තසමිඤච සමයෙ මෙණඩකො ගහපති තසමිං නගරෙ පඤචන්නං මහා පුඤඤානං ජෙට්ඨකො හුතවා සෙට්ඨිට්ඨානං කරොති. පඤච මහා පුඤඤා නාම මෙණඩකො සෙට්ඨි චඤඤපදුමා නාම තසසෙව ජෙට්ඨක භරියා තසසෙව ජෙට්ඨක පුත්තො ධනඤජයො නාම තසස භරියා සුමනා දෙවී නාම සෙට්ඨිසස දුසෙ පුණෙණ නාමා'ති. න කෙවලඤච

මේණ්ඩකසෙට්ඨි එව බිම්බිසාරරඤ්ඤා පන විජිතෙ පඤ්ච අම්ත
හොගා නාම අහෙසුං. ජෙට්ඨියෝ ජටිලෝ මේණ්ඩකෝ පුණ්ණකෝ
කාකවලියෝ'ති. තෙසු අයං මේණ්ඩකසෙට්ඨි දසබලස්ස අත්තනෝ
නගරං සම්පත්තභාවං ඤත්වා පුත්තස්ස ධනඤ්ජය සෙට්ඨිනෝ
ධීතරං විසාඛං දාරිකං පක්කොසාපෙත්වා ආහ-අම්ම තුයහම්පි
මඞ්ගලං අම්හාකම්පි මඞ්ගලං තව පරිවාරෙහි පඤ්චහි දාරිකා
සතෙහි සද්ධිං පඤ්චරථසතානි ආරුය්හ පඤ්ච දාසිසතෙහි පරිවුතා
දසබලස්ස පච්චුග්ගමනං කරෙහී'ති. සා සාධූ'ති පටිසුණිත්වා
තථා අකාසි. කාරණිකාරණේසු පන කුසලත්තා යාවතිකා
යානස්ස භූමි යානෙන ගන්ත්වා යානා පච්චොරොහිත්වා
පත්තිකාව සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි.
අථස්සා චරියාවසෙන සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. සා දෙසනාවසානෙ
පඤ්චහි දාරිකාසතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. මේණ්ඩක
සෙට්ඨිපි ඛො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ධම්මකථං සුත්වා සොතා
පත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සචානනාය නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ අත්ත
නො නිවෙසනෙ පණීතෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන බුද්ධපමුඛං
භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා එතෙනෙව උපායෙන අට්ඨමාසං මහා
දානං අදාසි. සත්ථා සද්ධියනගරෙ යථාභිරන්තං විහරිත්වා පක්කාමි.
තෙන ඛො පන සමයෙන බිම්බිසාරො ච පසෙනදිකොසලො ච
අඤ්ඤමඤ්ඤ භගිණී පතිකා හොන්ති. අථෙකදිවසං කොසලරාජා
චින්තෙසි-බිම්බිසාරස්ස විජිතෙ පඤ්චඅම්තහොගා වසන්ති, මයහං
විජිතෙ එකොපි නාදිසො නත්ථි, යන්නූනාහං බිම්බිසාරස්ස සන්තිකං
ගන්ත්වා එකං මහාපුඤ්ඤං යාචෙය්යන්ති. සො තත්ථ ගන්ත්වා රඤ්ඤා
කතපටිසන්ථාරො කිං කාරණා ආගතොසී'ති පුට්ඨො තුම්හාකං
විජිතෙ පඤ්ච අම්තහොගා මහාපුඤ්ඤා වසන්ති, තතො එකං
ගහෙත්වා ගම්මිස්සාම්'ති ආගතොම්හි, තෙසු මෙ එකං දෙථා'ති
ආහ. මහාකුලානි අමෙහගි චාලෙතුං න සක්කාති ආහ. අහං අලඛා
න ගම්මිස්සාම්'ති ආහ. රාජා අමච්චෙහි සද්ධිං මන්තෙත්වා ජෙට්ඨාදීනං
මහකුලානං චාලනං නාම පථවිඤා චාලනසදිසං, මෙණ්ඩක
මහාසෙට්ඨිස්ස පුත්තෙහා ධනඤ්ජයසෙට්ඨි නාම අත්ථි, තෙන සද්ධිං
මන්තෙත්වාව පටිවචනං නෙ දස්සාමා'ති වත්වා තං පක්කොසා
පෙත්වා තාත කොසලරාජා ධනඤ්ජයසෙට්ඨිං ගහෙත්වාව ගම්මිස්සා
ම්'ති වදති. ත්වං තෙන සද්ධිං ගච්ඡා'ති. තුමෙහස්ස පහිනන්තස්ස
ගම්මිස්සාම් දෙවා'ති. තෙනහි පරිවච්ඡං කත්වා ගච්ඡ තාතා'ති. සෝ
අත්තනෝ කත්තබ්බයුත්තමකාසි. රාජාපිස්ස මහන්තං සක්කාරං
කත්වා ඉමං ආදාය ගච්ඡථා'ති පසෙනදි රාජානං උය්යොජෙසි. සොතං
ආදාය සාවත්ථියං එකරත්තිවාසෙන ගච්ඡන්තෙහා එකං ඵාසුකට්ඨානං
පත්වා නිවාසං ගණ්හි. අථ නං ධනඤ්ජයසෙට්ඨි පුච්ඡි-ඉදං කස්ස

ඞි ඉජීතනති. මයහං සෙට්ඨි'නි. ඤිවදූරෙ ඉතෝ සාවත්ථී'නි. සත්තසෝ ජනමත්තකෙ'නි. අනෙනානගරං සම්බාධං, අම්හාකං පරිජනෝ මහනෙනා, සචෙ රොචථ ඉඛෙව වසෙසාම දෙවා'නි. රාජා සාධු'නි සම්පටිච්ඡිත්වා තසම්ං ඨානෙ නගරං මාපෙත්වා තසස දත්වා අගමාසි. තසම්ං පදෙසෙ සාඨං වසනට්ඨානසස ගඞ්ගිතත්තා නගරසස සාකෙතනෙතව නාමං අහොසි. සාවත්ථියං'පි ඛෝ මිගාරසෙට්ඨිනෝ පුත්තෙනා පුණ්ණවඩ්ඪනකුමාරෝ නාම වයප්පත්තෙනා අහොසි. අථ නං මාතාපිතරෝ වදිංසු-තාත තව රුච්චනට්ඨානෙ එකං දාරිකං උපධාරෙහි'නි. මයහං එවරූපාය ජාථාය කිච්චං නත්ථී'නි. පුත්ත මා එවං කරි,කුලං නාම අප්පත්තකං න තිට්ඨති'නි. සො පුනප්පුනං වුච්චමානෙනා තෙනඞි පඤ්චකල්‍යාණ සමන්නාගතං දාරිකං ලභමානෙනා තුම්හාකං වචනං කරිසසාම්'නි ආහ. කානි පනෙතානි පඤ්චකල්‍යාණානි නාම නානා'නි. කෙසකල්‍යාණං මිංසකල්‍යාණං අට්ඨිකල්‍යාණං ජවිකල්‍යාණං වයකල්‍යාණනති. මහාපුඤ්ඤඝ ඞි ඉත්ථියා කෙසා මොරකලාප සදිසා භූත්වා මුදුඤ්ච්චා විසසට්ඨානි නිවාසනනතං පහරිත්වා නිවත්තිත්වා උඞ්ගහා තිට්ඨන්ති, ඉදං කෙසකල්‍යාණං නාම. දන්තාවරණං ඛිම්බඵලසදිසං වණ්ණසම්පන්නං සමසුඨසිතං හොති ඉදං මංස කල්‍යාණං නාම. දන්තා සුක්කා සමා අවිවරා උසසාපෙත්වා ඨපිත වජිරපන්ති විය සමච්ඡින්නා සඩ්ඛපත්තං විය ච සොභන්ති, ඉදං අට්ඨිකල්‍යාණං නාම. කාලියා වණ්ණකාදීහි අවිලිත්තෙනා එව ජවි වණ්ණ සිනිඞ්ඛෝ නීලුපලදාමසදිසෝ හොති, ඔදාතාය කණ්හීකාර පුපඵදාමසදිසෝති ඉදං ජවිකල්‍යාණං නාම. දසකඛත්තුං විජාතා'පි ඛෝ පන සකිං විජාතා විය අවිහතයොඛ්බනා ඉෙව හොති, ඉදං වයකල්‍යාණං නාම හොති. අථසස මාතාපිතරෝ අට්ඨුත්තර සත ඛ්‍රාහ්මණෙ නිමන්තෙත්වා භොජෙත්වා පඤ්චකල්‍යාණ සම්පන්නාගතා ඉත්ථියෝ නාම හොන්ති'නි පුච්ඡිංසු. ආම හොන්ති'නි. තෙනඞි එවරූපං දාරිකං පරිඉෙසිතුං අට්ඨ ජනා ගච්ඡන්තු'නි. බහුං ධනං දත්වා ආගත කාලෙ වෝ කත්තබ්බං ජානිසසාම ගච්ඡථ එවරූපං දාරිකං පරියෙසථ දිට්ඨකාලෙ ච ඉමං පිලන්ධිය්‍යථා'නි සතසහස්සග්ඝනිකං සුවණ්ණමාලං දත්වා උය්‍යොජෙසුං. තෙ මහන්ත මහන්තානි නාන රානි ගන්ත්වා පරිඉෙසමානා පඤ්චකල්‍යාණ සම්පන්නාගතං දාරිකං ආදිසවා නිවත්තිත්වා ආගච්ඡන්තා විවටනක්ඛත්ත දිවසෙ සාකෙතං අනුප්පත්තා අජ්ජ අම්හාකං කම්මං නිප්ඵජ්ජිසසති'නි චින්තයිංසු. තසම්ං කිර නගරෙ අනුසංවච්ඡරං විවටනක්ඛත්තං නාම හොති. තදා ඛත්තියා අනික්ඛමණකුලානිපි පරිවාරෙණ සද්ධිං ගෙහා නික්ඛමිත්වා අපවිජ්ඣනෙනාන සරිරෙන පදසාව නදිතීරං ගච්ඡන්ති. තසම්ං දිවසෙ ඛත්තියස මහාසාලාදීනං පුත්තා'පි අත්තනො සමානජාතිකං මනාපං කුලදාරිකං දිස්වා මාලාගුණෙන පරික්ඛිපිසසාම්'නි තං තං මග්ගං නිසසාය තිට්ඨන්ති. තෙ'ප ඛ්‍රාහ්මණා නදීතීරෙ එකං සාලං පවිසිත්වා අවත්ථංසු. තසම්ං ඛණෙ විසාඛා පණ්ණරසසොළසවස්සා දොසිකා භූත්වා සඛ්බාභරණපතිමණ්ඩිතා පඤ්චහි කුමාරිකාසතෙහි පරිවුතා නදිං ගන්ත්වා නහායිසසාම්'නි තං පදෙසං පත්තා

අථ ඛො මෙඝො උට්ඨහිත්වා පාවස්සි. පඤ්චඅත්තා කුමාරිකාත්වේව වෙගෙනාගන්ත්වා සාලං පවිසිංසු. බ්‍රාහ්මණ ඔලොකෙන්තා තාසු එකම්පි පඤ්චකල්‍යාණසමන්නාගතං න පස්සිංසු. විසාඛා පකතිගම්නෙනෙව සාලං පාවිසි. වත්ථාභරණානි තෙමිංසු. බ්‍රාහ්මණ තයසා චත්තාරි කල්‍යාණානි දිස්වා දන්තෙ පස්සිතුකාමා අත්තනා අභිරූපතරිකා අම්හාකං ධීතා, එතියසා සාමිකො කඤ්චිකම්මත්තම්පි නාලත්ථ මඤ්ඤති අඤ්ඤමඤ්ඤං කථෙසිංසු අථ නෙ විසාඛා ආහ-කිං වදෙථ තුම්හෙ'ති. තං කථෙම අම්මාති. මධුරො කිර තයසා සද්දො කංස තාලසරො විය නිච්ඡරති. අථ නෙ පුන මධුරසද්දෙන කිං කාරණා කථෙථා'නි පුච්ඡි. තව පරිවාරිත්ථියො වත්ථාලඞ්කාරෙ අත්තනොවෙගෙන සාලං පවිට්ඨා, තුය්හං එත්තකං ඨානං වෙගෙනා ගමනමත්තම්පි නත්ථි, වත්ථාභරණානි තෙමෙත්වා ආගතාසි'නි, තස්මා කථෙම්හ'නි. තාතා එවං මා වදෙථ, අහං එතාහි බලවතරා, කාරණං පන සල්ලක්ඛෙත්වා ජවෙන නාගතම්හි'නි. කිං අම්මාති. තාතා චත්තාරො ජනා ජවමානා න සොභන්ති අපරම්පි කාරණං අත්ථි. කතමෙ චත්තාරො ජනා න සොභන්ති අම්මා'නි. තාතා අභිසිත්තො රාජා තාව සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතො ඤවජං බන්ධිත්වා රාජඛත්තිය ජවමානො න සොභති. කිං අයං මහාරාජා ගහපතිකො විය ධාවති'නි. අඤ්ඤදත්ථු ගරහං ලභති, සනිකං ගච්ඡන්නොව සොභති. රඤ්ඤො මඬලඉත්ථීපි අලඞ්කතා ජවමානා න සොභන්ති, වාරණ ලීළාය ගච්ඡන්තා'ව සොභති. පබ්බජිතො ජවමානො න සොභති, කිං අයං සමණෙ ගිහී විය ධාවති'නි කෙවලං ගරහමෙව ලභති, මිතගමනෙන පන සොභති. ඉත්ථී ජවමානා න සොභන්ති, කිං එසා ඉත්ථී පුරිසො විය ධාවති'නි ගරහිතබ්බාව හොති. ඉමෙ චත්තාරො ජවමානා න සොභන්ති. කතමම්පන තං අපරං කාරණං අම්මා'නි. තාතා මාතාපිතරො නාම ධීතරං අඩ්ඪපච්චඩ්ඪානි සණ්ඨපෙත්වා පොසෙන්ති, මයං හි විකිණිත්වා ඛාදිතබ්බං නාම. අමෙහ පරකුලං පෙස නත්ථාය පොසෙන්ති. සචෙ ජවමානානං දසාකණ්ණෙ වා භූමියං වා පකඛලිත්වා පතිතකාලෙ හත්ථො වා පාදෙ වා භිජ්ජෙය්‍ය, කුලසෙසව සාරාවෙය්‍යම පසාධනභණ්ඩකං පන තෙමෙත්වා සුසණ්ඨිතා හි, ඉමං කාරණං සල්ලක්ඛෙත්වා න ධාවිතමහි තාතා'නි. බ්‍රාහ්මණ තයසා කථං කථනකාලෙ දන්තසම්පත්තිං දිස්වා එවරූපා නො සම්පත්ති න දිට්ඨපුබ්බා'නි තයසා සාධුකාරං දත්වා අම්ම තුය්හමෙවෙසා අනුවජ්ජිකා'නි වත්වා තං සුවණ්ණමාලං පිලන්ධිංසු. අථ නෙ පුච්ඡි-කත්‍ථරනගරතො ආගතත්ථ තාතා'නි. සාවත්ථිතො අම්මා'නි. සෙට්ඨි කුලං කත්‍ථරං නාමා'නි මිගාරසෙට්ඨි නාම අම්මා'නි. අය්‍යපුත්තෙහා කො නාමො'නි. පුණ්ණවඩ්ඪනකුමාරො නාම අම්මා'නි. සමානජාතිකං නො කුලන්ති අධිවාසෙත්වා පිතු සාසනං පහිණිංසු-අම්හාකං රථං පෙසෙන්තූ'නි. කිඤ්චාපි හි සා ආගමනකාලෙ පදසා ආගතා, මාලාය පන පිලන්ධිකාලතො පට්ඨාය රථා ගන්තුං න ලභති.

ඉසභරදූරිකා රථාදිකි ගච්ඡන්ති. ඉතරා පකතියානකං වා අඞ්ගාරං හරන්ති, ජත්තං වා තාලපණ්ණං වා උපරි කරොන්ති. තසම්ං අසති නිවත්ථසාටකස්ස දසන්තං උකඞ්ගිපිත්වා අංසෙ ඛිපන්ති එව. තස්සා පන පිතා පඤ්චරථසතානි පෙසෙසි. සා සපරිවාරා රථං ආරුය්හ ගන්ත්වා. බ්‍රාහ්මණ'පි එකතොා ගම්ංසු අථ නෙ සෙට්ඨි පුච්ඡි-කුතොා ආගතත්ථා'ති සාවත්ථිතොා මහාසෙට්ඨි'ති. සෙට්ඨි කතරොා නාමා'ති. මිගාර සෙට්ඨි නාම. පුත්තොා කොා නාමොා'ති. පුණ්ණවඩ්ඪනකුමාරොා නාම. ධනං කිත්තකං'ති. චත්තාළීසකොටිධොා මහාසෙට්ඨි'ති. ධනං නාව අම්හාකං ධනං උපාදාය කාකණී කට්ඨානියං, දූරිකාය පන ආරක්ඛ මත්තාය ලඞ්කාලතොා පට්ඨාය කිං අඤ්ඤෙන කාරණෙනාති අධි වාසෙසි. සොා තෙසං සක්කාරං කත්වා එකවීහං වසාපෙත්වා උයෙය්‍ය පේසි. තෙ සාවත්ථිං ගන්ත්වා මිගාරසෙට්ඨිස්ස ලඞ්ඛා නොා දූරිකා'ති ආරොචයිංසු. කස්ස ධිතා'ති. ධනඤ්ජය සෙට්ඨිනොා'ති. සොා මහා කුලස්ස මෙ දූරිකා ලඞ්ඛා ඛිප්පමෙව නං ආනෙතුං වට්ටති'ති තත්ථ ගමනං රුච්චුසු ආරොචෙසි. රාජා මහාකුලං එතං මයා ඛිප්පං සාරස්ස සන්තිකා ආනෙත්වා සාකෙතෙ නිවෙසිතං, තස්ස සම්මානං කාතුං වට්ටති'ති අහම්පි ආනමිස්සාමි'ති ආහ. සොා සාධු දෙවා'ති වත්වා ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනොා සාසනං පෙසෙසි. මයි ආගච්ඡන්තෙ රාජා'පි ආනමිස්සති; මහන්තං රාජබලං එත්තකස්ස ජනස්ස කත්තබ්බයුත්තකං කාතුං සක්ඛිස්සසි න සක්ඛිස්සසී'ති. ඉතරොපි සබ්බෙ දස රාජානොා ආගච්ඡන්ති, ආගච්ඡන්තූනි පටිසාසනං පෙසෙසි මිගාරසෙට්ඨි නාව මහන්තෙන නගරෙ ගෙහෙගොපකමත්තං ඨපෙත්වා සෙසජනං ආදාය ගන්ත්වා අඩ්ඪයොජනමත්තෙ ඨානෙ ඨත්වා ආගත භාවං සාසනං පහිණි. ධනඤ්ජයසෙට්ඨි බහුපණ්ණාකාරං පෙසෙත්වා ධිතරං සඞ්ඛං මන්තෙසි-අම්ම සස්සුරොා කිර තෙ කොසලරඤ්ඤා සඞ්ගං ආගන්තා, තස්ස කතරගෙහං පටිජග්ගිතබ්බං, රඤ්ඤා කතරං, උපරාජාදීනං කතරානී'ති. පණ්ඩිතා සෙට්ඨිධීතා වජිරඝණ්ඨිකඛ ණෙ කපප්පසතසහස්සං පත්ථිතපත්ථනා අභිනීහාරසම්පන්නා සස්සුරස්ස මෙ අස්සකං ගෙහං පටිජග්ගථ, රඤ්ඤා අස්සකං, උපරාජාදි නං අස්සකානී'ති සංවිදහිත්වා දාසකම්මකරෙ පක්කොසාපෙත්වා එත්තකා රඤ්ඤා කත්තබ්බකිච්චං කරොථ, එත්තකා උපරාජාදිනං, හත්ථී අස්සාදයොා'පි තුම්හෙ එව පටිජග්ගථ, අස්සබන්ධාදයොා'පි ආගන්ත්වා මඞ්ගලච්ඡණං අනුභවිස්සන්ති'ති සංවිදහි. කිං කාරණා? මයං විසාඛාය මඞ්ගලට්ඨානං ගන්ත්වා න කිඤ්චි ලභිම්හ, අස්සරකඛණාදිනි කරොන්තෙනා ච්චරිම්හා'ති කෙචි වත්තුං මා ලභිංසූ'ති. තං දිවස මෙව විසාඛාය පිතා පඤ්චසතෙ සුවණ්ණකාරෙ පක්කොසාපෙත්වා ධිතු මෙ මහාලතාපසාධනං නාම කරොථා'ති රත්තසුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං තදනුරූපානි ච රජතමුත්තාපවාලවජිරාදිනි දාපෙසි. රාජා කතිපාහං වසිත්වාව ධනඤ්ජයසෙට්ඨිස්ස සාසනං පහිණි-න සක්කා සෙට්ඨි අම්හාකං භරණං පොසනං කාතුං, දූරිකාය ගමන

කාලං ජානාතූ'ති. යෝ'පි රඤ්ඤෝ සාසනං පෙසෙසි- ඉදානි වයසකාලෝ ආගතෝ, න සක්කා චතුමාසං විවරිතුං, තුම්හාකං බලකායස්ස යං යං ලද්ධුං වට්ටති, සබ්බං තං මම භාරෝ, මයා පේසිතකාලෙ දෙවෝ ගම්මතූ'ති. තතෝ පට්ඨාය සාකේතනගරං නිද්දිච්චනක්ඛත්තං විය අහොසි. රාජානං ආදිං කත්වා සබ්බසං මාලඟඩිවඩ්ඨාදිනි පරිභත්තානෙව හොන්ති. තෙ ජනා චින්තෙසුං- සෙට්ඨි අම්හාකං එව සක්කාරං කරොති'ති. එවං තයෝ මාසා අතික්කන්තා. පසාධනං පන න තාව නිට්ඨාති. කම්මන්තාඩිට්ඨාදිකා අගන්ත්වා සෙට්ඨිණෝ ආරොචෙසුං- අක්ඛයං අසන්තං නාම නත්ථි, බලකායස්ස පන භත්තවචනදුරුනි නප්පහොන්ති'ති. ගච්ඡථ තාතා ඉමස්මිං නගරෙ පරිජිණ්ණභත්ති සාලාදයෝ චෙව ජිණ්ණකානි ච ගෙහානි ගහෙත්වා පවට්ඨා'ති. එවං පවත්තානම්පි අඩ්ඩමාසෝ අතික්කන්තොතා, තතෝ පුනපි දූරුනි නත්ථි'ති ආරොචෙසිංසු. ඉමස්මිං කාලෙ න සක්කා දූරුනි ලබ්බං. දුස්ස කොට්ඨාගාරානි විවරිත්වා ථූලසාටකෙනි වට්ටිඤෝ කත්වා තෙලචාටිසු තෙමෙත්වා භත්තං පචථා'ති. තෙ අඩ්ඩමාසං තථා අකංසු. එවං චත්තාරොමාසා අතික්කන්තා පසාධනම්පි නිට්ඨිතං. අස්ස තතමඝං පසාධනං. රජතෙන සුත්තකිච්චං කරිංසු. තං සීසෙ පරිඹුක්ඛකං පාදපිට්ඨිං ගඩ්ඩනි තඤ්ඤං තඤ්ඤං ඨානෙ මුදුදිකා ඤොජෙත්වා කතා සුවණ්ණමයා ගණ්ඨිකා හොන්ති, රජතමයා පාසකා, මත්ථක මජ්ඣෙ එකා මුදුදිකා විසු කණ්ණපිට්ඨිසු වෙ ගළවාටකෙ එකා විසු ජත්තුසු වෙ විසු කප්පරෙසු වෙ විසු කටිපදෙසසු වෙ'නි. තස්මිං ඛො පන පසාධනෙ එකං මොරං කරිංසු. තස්ස දක්ඛිණපක්ඛෙ සුවණ්ණමයානි පඤ්චපත්තසතානි අහෙසුං වාමපක්ඛෙ පඤ්චපත්තසතානි. තුණ්ඩං පවාලමයං අක්ඛීනි මණිමයානි. තථා ගීවා ච පිඤ්ඡානි ච. පත්තනාළියෝ රතනමයා, තථා ජඞ්ඝායෝ, විසාඛාය මත්ථක මජ්ඣෙ පබ්බතකූටෙ ඨත්වා නච්චනමයූරෝ විය ඛායති'ති. පත්තනාළිසහස්සස්ස සද්දෙ දිබ්බසඞ්ගීතං විය පඤ්චඞ්ගිකතූරියඝොසෝ විය ච පවත්තති. සන්තිකං උපාගතා යෙව තස්සා අලංකාරභාවං ජානන්ති. පසාධනං නවකොටිඅග්ඝනකං අහොසි සතසහස්සං හත්ථකම්මමූලං දිසිත්ථ. කිස්ස පන නිස්සන්දෙන තාදිසං පසාධනං ලබ්භති. සා කිර කස්සපබුද්ධකාලෙ වීසතියා භික්ඛුසහස්සානං විවරසාටකං දත්වා සුත්තම්පි සුවිඤ්ඤෝ'පි රජතම්පි අත්තනෝ සන්තකමෙව අදාසි. තස්ස විවරදානස්ස නිස්සන්දෙන ඉමං පසාධනං ලභි. ඉත්ථීනං හි විවරදානං මහාලතාපසාධනභණ්ඩෙන මත්ථකං පපොති. පුරිසානං ඉද්ධිමයපත්තචීවරෙනා'නි. එවං මහාසෙට්ඨි චතූහි මාසෙහි ධීතු පරිවෙණං කත්වා තස්සා දෙය්‍ය ධම්මං දදමානෝ කහාපණපූරානි පඤ්චසකටසතානි අදාසි. සුවණ්ණභාජනපූරානි පඤ්චසකටසතානි. රජතභාජනපූරානි පඤ්ච. තම්බභාජනපූරානි පඤ්ච. පට්ටවත්ථ-කොසෙය්‍යවත්ථ පූරානි පඤ්චසකටසතානි. සප්පිපූරානි පඤ්ච. සාලිතණ්ඩුල පූරානි

පඤ්ච. නඛලඤ්ඡාලාදි උපකරණපූරානි පඤ්ච සකටසතානි. එවං කිරස්ස අහොසි-මම ධීතුයා ගන්ධට්ඨානෙ අස්සමකන නාම මෙ අත්ථෝ'ති පරස්ස ගෙහමාරං මා පඤ්ඤි'ති තස්සා සබ්බූපකරණානි දූපෙසි. එකෙකස්මිං රථෙ සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා තිස්සො තිස්සො වණ්ණදාසියො ඨපෙත්වා පඤ්චරථසතානි අදාසි එතං නහාපෙන්තියා හොජෙන්තියා අලඞ්කරොන්තියො විචරථා'ති දියඩ්ඪසහස්සා පරිවාරිකා අදාසි. අථස්ස එතදහොසි-මම ධීතු ගාවො දස්සාම්'ති සො පුරිසෙ ආණාපෙසි-ගච්ඡ භණෙ චූලවජස්ස වාරං විවරිත්වා නිස්ස ගාවුතස්ස තිස්සො හෙරියො ගහෙත්වා තිට්ඨථ, පුථුලස්ස උසභමත්තට්ඨානෙ උභොසු පස්සෙසු තිට්ඨථ. ගාවීනං තතො පරං ගන්තුං මාදිදිත්ථාති. එවං ඨිතකාලෙ හෙරිසද්දං කරෙය්යථා'ති. තෙ තථා අකංසු. තෙ ගාවීනං වජතො නික්ඛම්මිත්වා ගාවුතං ගතකාලෙ හෙරිසද්දං අකංසු. පුන අඩ්ඪයොජනං ගතකාලෙ අකංසු, පුන තිගාවුතං ගතකාලෙ, පුථුලතො ගම්ම නද්ධ නිවාරෙසුං. එවං දිඝතො තිගාවුතෙ පුථුලතො උසභමත්තෙ ඨානෙ ගාවියො අඤ්ඤමඤ්ඤං නිස්සංසන්තියො අට්ඨංසු. මහාසෙට්ඨි මම ධීතු එත්තකා ගාවො අලං වාරං පිදහථා'ති වජවාරං පිදහාපෙසි. තස්මිං පිහිතෙ විසාඛාය පුඤ්ඤථෙලෙන බලවගාවො ච ඛෙත්තඤ්ඤා ච උප්පතිත්වා උප්පතිත්වා නික්ඛම්මිංසු මනුස්සානං වාරෙ නත්වා වාරෙන්තානමෙව සට්ඨිසහස්සා බලව ගාවො සට්ඨිසහ ස්සා ච ඛෙත්තඤ්ඤා නික්ඛන්තා. තත්ථ බලවවච්ඡා තාසං ඛෙත්තානං උසභා අහෙසුං. කස්ස නිස්සන්දෙන එවං ගාවො ගච්ඡන්ති නිවාරෙ නත්වා නිවාරෙන්තානං දීඝනඛානස්ස සා කිර කස්සපසම්මා සම්බුද්ධකාලෙ කිකිස්ස රඤ්ඤො සත්තන්නං ධීතානං කණ්ඨට්ඨා සඛ්ය දූසි ත්වා භූතා ච්සතියා ගිහිබ්‍රු. සහස්සානං පඤ්චගොරසදූනං දදමානා දහරානඤ්ච සාමණෙරානඤ්ච හත්ථං පිදහිත්වා අලං අලන්ති වාරෙන්තානම්පි ඉදං මධුරං ඉදං මනාපන්ති අදාසි. එවං තස්ස නිස්සන්දෙන වාරියමානා'පි ගාවො නික්ඛම්මිංසු සෙට්ඨිනා එත්තකස්ස ධනස්ස දින්නකාලෙ සෙට්ඨිභරියා ආහ-තුම්හෙහි මයහං ධීතු සබ්බං සංවිදහිතං වෙය්‍යාවච්චකරා පන දාසිදාසියො න සංවිදහිතා කිංකාරණා'ති. මම ධීතරි සසෙනහ-නිසෙනභාවං ජානන්තී. අහං හි තාය සද්ධිං අනච්ඡමානකෙ ගිත්වාය ගහෙත්වා නො පහිණිම්. ඝානං ආරුය්හ ගමනකාලෙ එව පන එතාය සද්ධිං ගන්තුකාමා ගච්ඡන්තු, මා අගන්තු කාමාති වක්ඛාම්'ති. අථ සෙට්ඨි මම ධීතා ගමිස්සතී ති ගබ්භෙ නිසින්නා ධීතරං සමීපෙ නිසීදා පෙත්වා අම්ම පතිකුලෙ වසන්තියා නාම ඉමස්මිඤ්ච ඉමස්මිඤ්ච ආචාරං රක්ඛිතුං වට්ටති ති ඔවාදං අදාසි. අයම්පි මිගාරසෙට්ඨි අන්තර ගබ්භෙ නිසින්නා පන ධනස්සාය සෙට්ඨිනා ඔවාදං අස්සෝසි. සො'පි සෙට්ඨිධීතරං එවං ඔවදි අම්ම පතිකුලෙ වසන්තියා නාම අන්තො අග්ගි බහි න නීහරිතබ්බා බහි අග්ගි අන්තො නප්පවෙසෙතබ්බා දදන්තාසෙව දාතබ්බං. අදදන්තස්ස න දාතබ්බං.

දදන්තස්සා'පි අදදන්තස්සා'පි දාතබ්බං, සුඛං නිසීදිතබ්බං, සුඛං භුඤ්ජිතබ්බං, සුඛං නිපජ්ජිතබ්බං, අග්ගි පරිචරිතබ්බා, අඤ්ඤා දේවතා නමස්සිතබ්බා'ති ඉදං දසවිධං ඔවාදං දත්වා පුන දිවසෙ සඛා සෙනියො සන්නිපාතෙත්වා රාජසෙනාය මඤ්ඤි අථස්ස කුටුම්බිකෙ පාරිහොනෙ ගහෙත්වා සචෙ මෙ ගතට්ඨානෙ ධීතු දෙසො උප්පජ්ජති, තුමෙහි සොධෙතබ්බා'ති වත්වා නවකොටි අග්ඝනකෙන මහාලතාපසාධනෙන ධීතරං පසාධෙත්වා නානා වුණ්ණමූලකං චතුපණ්ණාසකොටිධනං දත්වා යානං ආරොපෙත්වා සාකෙතස්ස සමන්තා අත්තනො සන්තකෙසු අනුරාධපුරමත්ත කෙසු වුද්ධසස්ස භත්තනාමෙසු ආණං චරාපෙසි-මම ධීතරා සද්ධිං ගන්තුකාමා ගච්ඡතූතු'ති. තෙ සද්දං සුත්වාව අම්හාකං අය්‍යස්ස ගමනකාලෙ කිං අම්හාකං ඉධා'ති වුද්ධස්ස ගාමකා කිඤ්චි අසෙසෙත්වා නික්ඛමිංසු. ධනඤ්ජයසෙට්ඨි'පි රඤ්ඤා ච මිගාරසෙට්ඨිනා ච සක්කාරං කත්වා ථොකං අනුගන්ත්වා තෙහි සද්ධිං ධීතරං උය්‍යොජෙසි. මිගාරසෙට්ඨි සඛපච්ඡතා යානෙකෙ නිසීදිත්වා ගච්ඡන්තා බලකායං දිස්වා කෙ නාමෙතෙ'ති පුච්ඡි. සුණිසාය වො වෙය්‍යාවච්චකරා දාසිදාසා'ති. එත්තකෙ කො පොසෙස්සති, පොථෙත්වා නෙ පලාපෙථ, අපලායනෙන ඉතො කරොථා'ති. විසාඛා පන අපෙථ මා වාරෙථ,බලමෙව බලස්ස භත්තං සූයිස්සති'ති ආහ. සෙට්ඨි එවං වුත්තෙ'පි අම්ම නත්ථි අම්හාකං එතෙහත්ථො, කො එතෙ පොසෙස්සති'ති ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීනි පොථාපෙත්වා පලාතාවෙසෙසෙ අලං අම්හාකං එත්තකෙනී'ති ගහෙත්වා පාඨාසි. අථ විසාඛා සාවත්ථිනගරවාරං පත්තකාලෙ විනොසි-පරිවිච්ඡන්නා ඨානසම්පු ඛො නිසීදිත්වා පච්සාම්,උදුම්බරථෙ ඨත්වා'ති. අථස්ස එතදහොසි-පරිවිච්ඡන්නඨානකෙන මෙ පච්සන්තිත්‍යා මහාලතාපසාධනස්ස විසෙසො න පඤ්ඤායිස්සතී'ති සා සකලනගරස්ස අත්තානං දස්සන්තී රථෙ ඨත්වා නගරං පාවිසි. සාවත්ථිවාසිනො විසාඛාය සම්පත්තිං දිස්වා එසා කිර විසාඛා නාම, එවරූපා අයං සම්පත්ති එතිස්සාව අනුච්ඡවිකා'ති ආහංසු. ඉති සා මහාසම්පත්තියා සෙට්ඨිනො ගෙහං පාවිසි ගතදිවසෙ වයසා සකලනගරවාසිනො අම්හාකං ධනඤ්ජය සෙට්ඨී අත්තනො නගරං සම්පත්තානං මහාසක්කාරං අකාසීති යථාසත්ති යථාබලං පණ්ණාකාරං පහිණිංසු විසාඛා පහිතපහිත පණ්ණාකාරං තස්මිං ගෙව නානරෙ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස කුලස්ස සඛත්ථ කමෙව දාපෙසි. ඉති සා ඉදං මය්හං මාතු දෙථ, ඉදං පිතු දෙථ, ඉදං භාතු දෙථ, ඉදං භගිණියාති තෙසං තෙසං වය,නුරූපං පියවචනං වත්වා පණ්ණාකාරං පෙසෙන්ති සකලනගරවාසිනො ඤාතකෙ විය අකාසි. අථස්සා රත්තිභාගසමනන්තරෙ ආජඤ්ඤවලවාය ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි. සා දාසිගි සද්ධිං දණ්ඩදීපිකා ගාහාපෙත්වා තත්ථ නත්වා වළවං උණ්හොදකෙන නාහාපෙත්වා තෙලෙන මක්ඛාපෙත්වා

අත්තනෝ වසනට්ඨානමේව අනමාසි. මිගාරසෙට්ඨි පුත්තස්ස ආවාහ මඞ්ගලං කරොන්තෝ ධුරවිහාරෙ වසන්තම්පි තථාගතං අමන්තෙත්වා දිසරත්තං නග්ගසමණකස්ස පතිට්ඨිතෙන පෙමෙන චොදියමානෝ මයහං අය්‍යකම්පි සක්කාරං කරිස්සාමීති එකදිවසං අනෙකසතෙසු නවභාජනෙසු නිරුදකපායාසං පචාපෙත්වා පඤ්ච සතෙ අචලකෙ නිමන්තාපෙත්වා අත්තනෝ ගෙහං පවෙසෙත්වා ආගච්ඡතු මෙ සුණිසා අරහන්තෙ වන්දතූ'ති විසාඛාය සාසනං පහිණි. සා අරහන්තෙත්‍යා'ති වචනං සුත්වා සොතාපන්නා අරියසාවිකා භට්ඨකුට්ඨා හුත්වා තෙසං භොජනට්ඨානං අනන්තරා තෙ ඔලොකෙත්වා එවරූපා නිරොත්තපපවජිතා අරහන්තෝ නාම හොන්ති, කසමා මං සසුරෝ පක්කාසාපෙසීති ධීති සෙට්ඨිං ගරහිත්වා අත්තනෝ වසනට්ඨානමේව ගතා. අවෙලකා නං දිස්වා සඞ්ඛ එකපහාරෙනෙව සෙට්ඨිං ගරහිංසු-කිං තවං ගහපති අඤ්ඤං නාලත්, සමණස්ස ගොතමස්ස සාවිකං මහාකාලකණ්ණිං ඉධ පවෙසෙසි. වෙගෙන නං ඉමසමා ගෙහා නික්කඩ්ඪාපෙහි'ති. සො න සක්කා මයා ඉමෙසං වචනමත්තෙනෙව නික්කඩ්ඪාපෙතුං මහාකුලස්ස ධීතා'ති චින්තෙත්වා අය්‍යෙ දහරා නාම ජානිත්වා වා අජානිත්වා වා කරෙය්‍යුං, තුම්හෙ තූණ්හී හොථා'ති තෙ උය්‍යාපෙත්වා මහාරහෙ ආසනෙ නිසීදිත්වා සුවණ්ණපාතියං අපෙපාදකං මධුපායාසං පරිභුඤ්ජන්ති තස්මිං සමයෙ එකො පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරො පිණ්ඩාය චරන්තො තං නිවෙසනං පාවිසි. විසාඛා සසුරං විජයමානා ඨිතා තං දිස්වා සසුරස්ස ආචික්ඛිතුං න යුත්තන්ති යථා සො ථෙරං පස්සති, එවං අපගන්ත්වා අට්ඨාසි. සො පන බාලො ථෙරං දිස්වාපි න පස්සන්තො විය ඤත්වා අඛොමුඛා භුඤ්ජතෙව, විසාඛා ථෙරං දිස්වා'පි මෙ සසුරෝ සඤ්ඤං න කරොති'ති ඤත්වා අතිවිය භන්තෙ මයහං සසුරෝ පුරාණං ඛාදති'ති ආහ. සො නිහතෙසිහි කථිතකාලෙ අධිවාසෙත්වාපි නිසීදිත්වා පුරාණං ඛාදති'ති වුත්තක්ඛණෙ ඡෙව හත්ථං අපනෙත්වා ඉමං පායාසං ඉතො හරථ, එතං ඉමසමා ගෙහා නික්කඩ්ඪථ, අයං ඛො මං එවරූපමඞ්ගලකාලෙ අස්සුචිඛාදකං නාම කරොති'ති ආහ. තස්මිං ඛො පන නිවෙසනෙ සඞ්ඝව දූසකම්මකරා විසාඛාසන්තකාව. කො නං භණෙ වා පාදෙ වා ගණ්හියති, මුඛෙන කථෙතුං සමත්ථොපි නත්ථි. විසාඛා සසුරස්ස කථං සුත්වා ආහ-තාත න එත්තකෙනෙව මයං නික්කඩ්මාම, නාහං තුම්හාහි උදකතිත්ථතො කුම්භදාසී විය ආනීතා, ඔරමානක මාතා පිතූනං ධීතරෝ නාම න එත්තකෙනෙව නික්කඩ්මන්ති, එතෙනෙව මෙ කාරණෙන පිතා ඉධාගමනකාලෙ අට්ඨ කුටුම්බිකෙ පක්කාසාපෙත්වා සචෙ මෙ ධීතු දොසො උප්පජ්ජති, සොඛෙත්‍යථා'ති වත්වා මං තෙසං හත්ථෙ ඨපෙසි, තෙ පක්කොසාපෙත්වා මයහං

දෙසාදෙසං සොඛාපෙථා'ති. සෙවිසී එසා කල්‍යාණකං කථෙති'ති අථස්‍ස කුට්ටමිකෙ පක්කොසාපෙත්වා අයං දාරිකා මඩ්ඣලකාලෙ නිසිදිත්වා සුවණ්ණපාතියං නිරුදකපායාසං පරිභුඤ්ජන්තං මං අසුචිඛාදකොති වදති'ති ආහ. ඉමියසා දෙසං ආරොපෙත්වා ඉමං ඉත්ථා නික්කඩ්ඪථා'ති. එවං කිර අම්මා'ති. නාහං එවං වදාමි, එකස්මිං පන පිණ්ඩපාතිකත්ථෙරෙ ඝරවාරෙ ඨිත සස්සුරො මෙ අපෙපාදකං මධුපායාසං පරිභුඤ්ජන්තෙනා න මනසි කරොති, අහං මයහං සස්සුරො ඉමස්මිං අත්තභාවෙ පුඤ්ඤං න කරොති, පුරාණ පුඤ්ඤමෙව ඛාදති'ති චින්තෙත්වා අතිවෙලථ හනෙත මයහං සස්සුරා පුරාණං ඛාදති'ති අවචං, එත්ථ මෙ කොධො දෙසො'ති. නත්ථි, අම්හාකං ධීතා යුත්තං කථෙති, තං ඛමථ කුජ්ඣති'ති. අථෙය්‍යා එස තාව දෙසො මා හොතු, අයං පන එකදිවසං මජ්ඣිමයාමෙ දාසිදාසපරිවුතා පඨමගෙහං අගමාසි'ති. එවං කිර අම්මා'ති. තාතා නාහං අඤ්ඤෙන කාරණෙන ගතා, ඉමස්මිං පන නෙහෙ ආජානෙය්‍ය වළවාය විජාතාය සඤ්ඤමපි අකත්වා, නිසිදිතුං නාම අයුත්තන්ති දණ්ඩදීපිකා ගාහාපෙත්වා දාසීහි සද්ධිං ගන්ත්වා වළවාය විජාතපරිහාරං කාරාපෙසින්ති. අථය්‍ය අම්හාකං ධීතා තව ගෙහෙ දාසිහි'පි අකත්තබ්බ කම්මං කරොති, ත්වං එත්ථ කිං දොසං පස්සසි'ති. අථෙය්‍ය ඉඛා'පි නාව දෙසො මා හොතු, ඉමිස්සා පන පිතා ඉඛාගමනකාලෙ ඉමං ඔවදන්තො ගුළ්හාපච්චුත්තෙන දස ඔවාදෙ අදාසි. තෙසං අත්ථං න ජානාමි, තෙසං මෙ අත්ථං කථෙතු. ඉමිස්සා පන පිතා අන්තො අගනි ඛගි න නීහරිතබ්බා'ති ආහ, සක්කා නු ඛො අම්හෙහි උහතො පරිවිසක ගෙහානං අගගිං අදත්වා වසිතුන්ති. එවං කිර අම්මා'ති. තාතා මයහං පිතා න එතෙ සඞ්ගය්හ කථෙසි, ඉදං පන සඞ්ගය්හ කථෙසි. අම්ම තව සස්සුරසාමිකානං අගුණං දිසවා ඛගි තස්මිං තස්මිං ගෙහෙ ඨත්වා මා කථෙසි, එවරූපො අගනි නාම නත්ථි'ති. අථෙය්‍ය එතං තාව එවං හොතු, ඉමිස්සා පන පිතා ඛාණිරතො අගනි න අන්තො පවෙසෙතබ්බා'ති ආහ, කිං සක්කා අම්හෙහි අන්තො අගගිම්හි නිබ්බුතෙ ඛාණිරතො අගගිං අනාහරිතුං'ති. එවං කිර අම්මා'ති. තාතා මයහං පිතා න එතං සඞ්ගය්හ කථෙසි, ඉදං පන සඞ්ගය්හ කථෙසි, සචෙපි පරිවිසක ගෙහෙස්ස ඉත්ථියා වා පුරිසා වා සස්සුරසාමිකානං අගුණං කථෙන්ති, තෙහි කථිතං ආහරිත්වා අස්සුකා නාම තුම්හාකං එවමෙවඤ්ඤව අගුණං කථෙන්ති'ති සුත්ත මා කථෙයාසි, එතෙන හි අගනිනා සදිසා අගනි නාම නත්ථි'ති. එවං ඉමස්මිං කාරණෙ සා නිදොසාව අහොසි. යථා ච එත්ථ එවං සෙසෙස්සු'පි. තෙස්ස පන අයං අධිප්පායො–ඝමපි හි තසසා පිතරා යෙ දදන්ති තෙසං යෙව දාතබ්බං'ති වුත්තං, යාචිතකං උපකරණං ගහෙත්වා යෙ පරිභුඤ්ජන්ති තෙසං

යෙව දූතබ්බන්ති සඤ්ඤා වුත්තා. යෙ න දෙන්ති'ති ඉදමපි යෙ යාචිතඤ්ච ගහෙත්වා න පටිදෙන්ති, තෙසං න දූතබ්බ'න්ති සඤ්ඤා වුත්තා. දදන්තෙසුපි අදදන්තෙසුපි දූතබ්බන්ති ඉදං පන දළිද්දෙසු ඤාතිමිත්තෙසු සම්පත්තෙසු තෙ පටිදාතුං සක්කොන්තු වා මා වා දාතුමෙව වට්ටති'ති සඤ්ඤා වුත්තා. සුඛං නිසීදිතබ්බන්ති ඉදමපි සසඤ්ඤසස්සුරසාමිකෙ දිස්වා උට්ඨානබ්බට්ඨානෙ නිසීදිතුං න වට්ටති'ති සඤ්ඤා වුත්තා. සුඛං භුඤ්ජිතබ්බන්ති ඉදං පන සසඤ්ඤ සස්සුරසාමිකෙහි පුරෙතරං අභුඤ්ජිත්වා තෙ පරිවිසිත්වා සබ්බෙ'පි ලබ්භාලබ්භං ඤත්වා පච්ඡා සයං භුඤ්ජිතුං වට්ටති'ති සඤ්ඤා වුත්තා. සුඛං නිපජ්ජිතබ්බන්ති ඉදමපි සසඤ්ඤසස්සුරසාමිකෙහි පුරෙතරං සයනං ආරුයහ න නිපජ්ජිතබ්බං තෙසං කත්තබ්බයුත්තකං වත්ත පටිවත්තං කත්වා පච්ඡා සයං නිපජ්ජිතුං යුත්තන්ති ඉදං සඤ්ඤා වුත්තා. අග්ගි පරිචරිතබ්බොති ඉදමපන සසඤ්ඤම්පි සස්සුරම්පි සාමිකම්පි අග්ගිකඛණ්ඩං විය උරගරාජානං විය ච කත්වා පඤ්ඤපෙතුං වට්ටති'ති සඤ්ඤා වුත්තා. අඤ්ඤා දෙවතා නමස්සිතබ්බාති ඉදං සසඤ්ඤ සස්සුරඤ්ච සාමිකඤ්ච දෙවතා විය කත්වා දට්ඨුං වට්ටති'ති සඤ්ඤා වුත්තා. එවං සෙට්ඨි ඉමෙසං දස ඔවාදානං අත්ථං සුත්වා පටිවචනං අපස්සන්තා අධොමුඛො නිසීදි. අථ නං කුටුම්බිකා කිං සෙට්ඨි අඤ්ඤෙසු'පි අම්හාකං ධිතු දොසො අත්ථි'ති පුච්ඡිංසු. නත්ථි අඤ්ඤ'ති. අථ කස්මා නං නිද්දොසං අකාරණෙන ගෙහා නික්කඩ්ඪාපෙසි'ති. එවං වුත්තෙ විසාඛා ආහ–තාතා කිඤ්චාපි මයහං සස්සුරස්ස වචනෙ න පඨමමෙව ගමනං යුත්තං, පිතා පන මෙ ආගමනකාලෙ මම දොසාදොසං සොධනත්ථාය මං තුම්හාකං හත්ථෙ ඨපෙසි, තුම්හෙහි ච මෙ නිද්දොසභාවො ඤාතො, ඉදානි ච මයහං ගන්තුං යුත්ත'න්ති දාසිදාස ඨානාදිනි සජ්ජාපෙථා'ති ආණාපෙසි. අථ නං සෙට්ඨි තෙ කුටුම්බිකෙ ගහෙත්වා අම්ම මයා අජානිත්වා කථිතං ඛමාහි මෙ'ති ආහ. තාත තුම්හාකං ඛමිතබ්බං තාව ඛමාම්, අහං පන බුද්ධසාසනෙ අවෙච්චපසන්නාසස කුලසස ධිතා, න මයං විනා භික්ඛුසඞ්ඝෙන වත්තාම, සචෙ මම රුච්චා භික්ඛුසඞ්ඝං පටිජග්ගිතුං ලභාම්, වසියාසාම්'නි. අම්ම තවං යථා රුචිකං තව සමණෙ පටිජග්ගා'ති ආහ. විසාඛා දසබලං නිමන්තාපෙත්වා පුන දිවසෙ නිවෙසනං පවෙසෙසි. නාහසමණාපි සද්ධූ මිගාරසෙට්ඨිනො ගෙහගමනභාවං සුත්වා ගන්ත්වා නෙහං පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු. විසාඛා දක්ඛිණොදකං දත්වා සබ්බා සක්කාරෙ පටියාදිතෙ, සස්සුරෙ මෙ ආගන්ත්වා දසබලං පරිවිසතූ'ති සාසනං පෙසෙසි. අථ නං ආගන්තුකාමං ආජීවකා මා ඛො තවං ගහපති සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගච්ඡාති නිවාරෙසුං. සො සුණිහා මෙ සයමෙව පරිවිසතූ'ති පහිණි. සා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා නිට්ඨිතෙ භත්තකිච්චෙ පුන

සාසනං පෙසෙසි–සප්පුරිසා මේ ආගන්ත්වා ධම්මකථං සුණන්තූ'ති. අථ නං ඉදානි අගමනං නාම අත්ථි විය අයුත්තන්ති ධම්මං සොතුකාමතාය ගච්ඡන්තං පුන තෙ ආහංසු–තෙනහි සමණස්ස ගොතමස්ස ධම්මං සුණන්තෝ බහිසාණ්ඩියං නිසිදිත්වා සුණාහී'ති පුරෙතරමෙවස්ස ගන්ත්වා සානිං පරිඛිපිංසු. සෝ ගන්ත්වා බහිසාණ්ඩියං නිසිදි සත්ථා තං බහිසාණ්ඩියං වා නිසිද පරකුඩ්ඩෙ වා පරසෙලෙ වා පරවත්තකවාළෙ වා පන නිසිද, අහං බුද්ධා නාම සකෙකාච් තං මම සද්දං සාවෙතුන්ති මහාජම්බුකණ්ඩෙ ගහෙත්වා චාලෙන්තෝ විය අමතවස්සං වස්සෙන්තෝ විය ච ධම්මං දෙසෙතුං අනුපුබ්බිකථං ආරභි සම්මා සම්බුද්ධෙ ච පන ධම්මං දෙසෙන්ත පුරතෝ ඨිතා'පි පච්ඡතෝ ඨිතා'පි චක්කවාළසතං චක්කවාළසහස්සං අනික්කඛිත්වා, ඨිතා'පි අකණ්ටකඨානෙ ඨිතා'පි සත්ථා මඤ්ඤුව ඔලොකෙති මයහං එව ධම්මං දෙසෙති'ති වදන්ති. සත්ථා හි තං තං ඔලොකෙන්තෝ විය තෙන තෙන සද්ධිං සල්ලපන්තෝ විය ච හොති චන්දූපමා කිර බුද්ධා යථා චන්දෙ ගගනමජ්ඣෙ ඨිතෙ මයහං උපරි වන්දෙ මයහං උපරි වන්දෙ'ති සබ්බසත්තානං ඛායති, එවමෙවං කත්ථචි ඨිතානං අභිමුඛෙ ඨිතා විය ඛායන්ති. ඉදං කිර තෙසං අලඞ්කතසිස්සං ජිණ්ණිත්වා අක්ඛීනි අකඛීණි උප්පාදෙත්වා හදයමංසං උබ්බත්තෙන්ත්වා, පරස්ස දූසනත්ථාය ජාලියසදිසෙ පුත්තෙ කණ්හජිනාසදිසෙ ධිතරෝ ඔදිදි සදිසා පජාපතියෝ පරිච්චජිත්වා දින්නාදූනස්ස ඵලං මිගාරසෙට්ඨි'පි බුද්ධා නථාගතස්ස දෙසනං විනිවට්ටෙන්තෙ විනිවට්ටෙන්තා බහිසාණ්ඩියං නිසින්නොව සහස්සනිස්ස පතිමණ්ඩිතෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය අවලසඛාය සමන්නාගතෝ තිස්ස සරණෙසු නික්කඞ්ඛා හුත්වා සාණිකණ්ණං උක්ඛිපිත්වා ගන්ත්වා සුණිසාය එනං මුඛෙන ගහෙත්වා තවං මෙ අජ්ජ පට්ඨාය මාතා'ති තං මාතිට්ඨානෙ ඨපෙසි. සාපි නතෝ පට්ඨාය මිගාරමාතා නාම ජාතා පච්ඡාභාගෙ පුත්තං ලභිත්වා මිගාරෝ'තිස්ස නාමං අකාසි. මහාසෙට්ඨි සුණිසාය එනං විස්සජ්ජෙත්වා ගන්ත්වා භගවතෝ පාදෙසු පතිත්වා පාදෙ පාණිහි ච පරිසම්බාහන්තෝ මුඛෙන ච පරිවුම්බන්තෝ මිගාරෝ'හං භන්තෙ මිගාරෝ'හං භන්තෙ'ති නික්ඛන්තනාමං සාවෙත්වා අහං භන්තෙ එත්තකං කාලං යඤ්ඤ නාම දින්නං මහප්ඵලන්ති න ජානාමි. ඉදානි මෙ සුණිසං නිස්සාය ඤාතං සබ්බඅපායදුක්ඛා මුත්තොම්හි, සුණිසා මෙ ඉමං ගෙහං ආනවජ්ජතාති අත්ථාය හිතාය අගතා'ති වත්වා, ඉමං ථාමගහා–

සෝ'හං අජ්ජ පජානාමි යඤ්ඤ දින්නං මහප්ඵලං,
අත්ථාය වත මෙ භද්දා සුණිසා ඝරමාගතා'ති.

විසාඛා පුන දිවසත්ථාය'පි සත්ථාරං නිමන්තෙසි. අථස්සා පුන දිවසෙපි සස්සු සොතාපත්තිඵලං පත්තා නතෝ පට්ඨාය තං ගෙහං

සාසනස්ස විවවවාරං අහොසි. තතො සෙට්ඨි චිනෙතසි-බහූපකාරා මෙ දුණ්ණීසා පසන්නාකාරමස්සා කරිස්සාම්'ති. එතිස්සා හි භාරියං පසාධනං නිච්චකාලං පසාධෙතුං න සක්කා, සල්ලක්ඛකමස්සා දිවා ච රත්තො ච සබ්බිරියාපථෙසු පසාධනයොගහං පසාධනං කාරෙ ස්සාම්'ති සතසහස්සග්ඝනිකං ඝනමට්ටකං නාම පසාධනං කාරෙත්වා තස්මිං නිට්ඨිතෙ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා සක්කච්චං හොජෙත්වා විසාඛං සොළසහි ඝඩොදකසතෙහි නහා පෙත්වා සත්ත සම්මුඛෙ ඨපෙත්වා පසාධෙත්වා සත්ථාරං වන්දාපෙසි. සත්ථා අනුමොදනං කත්වා විහාරමෙව ගතො. විසාඛා'පි තතො පට්ඨාය දුනාදීනි පුඤ්ඤානි කරොන්ති සත්ථුසන්තිකා අට්ඨ වරෙ ලභිත්වා ඔඝනාතලෙ චන්දලෙඛා විය පඤ්ඤායමානා පුත්තධීතාහි වුඩ්ඩිං පාපුණි. තස්සා කිර දස පුත්තා දසධීතරො අහෙසුං. තෙසු එකෙකස්ස දස දස පුත්තා ධීතරො ච අහෙසුං. තෙසු තෙසු'පි එකෙකස්ස දස දස පුත්තා ච ධීතරො චා'ති එවමස්සා පුත්තනත්තපණ්ණාසනත්තානවසෙන පවත්තානි විසාඛිකානි චත්තාරි සතානි අට්ඨ ච පාණසහස්සානි අහෙසුං. සඝං විසංවස්සසතං අට්ඨාසි. සිසෙ ච එකම්පි පලිතං නාම නාහොසි. නිච්චං සොළසවස්සුද්දෙසිකා විය අහොසි තං පුත්තනත්තපරිවාරං විභාරං ගච්ඡන්තිං දිස්වා කතමා එත්ථ විසාඛානි පරිපුච්ඡිතාරො න හොන්ති. යෙ ගච්ඡන්තිං පස්සන්ති, ඉදානි ථොකං ගච්ඡතු ගච්ඡමානාව නො අය්‍යා සොභති'ති චින්තෙන්ති, යෙ ඨිතං නිසින්නා නිපන්නා පස්සන්ති, ඉදානි ථොකං නිපජ්ජතු, නිපන්නාව නො අය්‍යා සොභති'ති චින්තෙන්ති. ඉති සා චතුස්සු ඉරියාපථෙසු අසුඛඉරියාපථෙ නාම න සොභති'ති න වත්තබ්බා අහොසි. පඤ්චන්නං ඛො පන හත්ථීනා ථාමං ධාරෙති. රාජා විසාඛා කිර පඤ්ච නන්නං හත්ථීනං ථාමං ධාරෙති'ති සුත්වා තස්සා විභාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා ආගමනවෙලාය ථාමං වීමංසිතුකාමො හත්ථිං විස්සජ්ජාපෙසි. සො සොණ්ඩං උක්ඛිපිත්වා විසාඛාභිමුඛො අගමාසි. තස්සා පරිවාරිත්ථියො පඤ්චසතා එකච්චා පලාසිංසු. එකච්චා න පරිච්චජිත්වා කිං ඉදානි වුත්තෙ රාජා කිර තෙ අය්‍යෙ ථාමං වීමංසිතුකාමො හත්ථිං විස්සජ්ජාපෙසිති වදිංසු. විසාඛා ඉදං දිස්වා කිං පලායිතෙන කථන්නු ඛො නං ගණ්හිස්සාම්'ති චින්තෙත්වා සචෙ නං දළ්හං ගණ්හිස්සාම් නස්සෙස්සති චිති අඟුලීහි සොණ්ඩායං ගහෙත්වා පරිපණාමෙසි. හත්ථී සඤ්ඤාරෙතුං සණ්ඨාතුං නාසක්ඛි. රාජඛණෙ උක්කුපිකො භුත්වා නිපති. මහාජනො සාධුකාරමදාසි සා සපරිවාරා සොත්ථිනා ගෙහං අගමාසි තෙන ඛො පන සමයෙන සාවත්ථියං විසාඛා මිගාර මාතා බහූ පුත්තා හොති බහුනත්තා ආරොගපුත්තා අරොගනත්තා අභිමඛලසම්මතා තාවතකෙසු පුත්තනත්තසහස්සෙසු එකො'පි

අනන්තරාමරණං පත්තා නාම නාහොසි සාවත්ථිවාසිනෝ. මඛ
ලෙසු ජනස්ස විසාඛං පඨමං නිමන්තෙත්වා හොජෙන්ති. අථෙකස්මිං
උසසවදිවසෙ මහාජනෙ මණ්ඩනපසාධනෙ ඛම්මසවණාය විහාරං
ගච්ඡන්ත විසාඛා'පි නිමන්නිතට්ඨානෙ භුඤ්ජිත්වා මහාලතා
පසාධනං පසාධෙත්වා මහාජනෙන සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා ආභර
ණානි මුඤ්චිත්වා දාසියා අදාසි. යං සන්ධාය වුත්තං– "තෙන ඛො පන
සමයෙන සාවත්ථියං උසසවෝ හොති, මනුසසා අලඞ්කතපටියත්තා
ආරාමං ගච්ඡන්ති විසාඛාපි මිගාරමාතා අලඞ්කපටියත්තා විහාරං
ගච්ඡති අථ ඛො විසාඛා මිගාරමාතා ආභරණානි මුඤ්චිත්වා උත්තරා
සඩ්ඝ භණ්ඩිකං බන්ධිත්වා දාසියා අදාසි. හන්ද ජෙ ඉමං භණ්ඩිකං
ගණ්හා''ති සා කිර විහාරං ගච්ඡන්ති එවරූපං මහග්ඝං පසාධනං
සීසෙ පටිමුකකං යාව පාදපිට්ඨිං අලඞ්කරණකං අලඞ්කරිත්වා
විහාරං පවිසිතුං අයුත්තත්තා තං මුඤ්චිත්වා භණ්ඩිකං කත්වා අත්ත
නො පූජෙතුකෙනෙව නිබ්බත්තාය පඤ්චහත්ථිකාමඛරාය දාසියා හත්ථෙ
අදාසි සා එව ගණ්හිතුං සකෙකාති. තෙන තං ආහ–අම්ම ඉමං
පසාධනං ගණ්හ, සත්ථු සන්තිකා නිවත්තනකාලෙ පසාධෙසසාමි
නන්ති. තං පන දත්වා ඝනමට්ටපසාධනං පසාධෙත්වා සත්ථාරං
උපසඞ්කමිත්වා ධම්මං අසෙසාසි. ධම්මසවණවසානෙ භගවන්තං
වන්දිත්වා උට්ඨාය පක්කාමි. සාපිසසා දාසි තං පසාධනං පම්මුට්ඨා,
ධම්මං සුත්වා පන පක්කන්තාය පරිසාය සචෙ කිඤ්චි පම්මුට්ඨා
හොති තං ආනන්දත්ථෙරා පටිසාමෙති. ඉති සො තං දිවසං
මහාලතා පසාධනං දිසවා සත්ථු ආරොචෙසි– භන්තෙ විසාඛාය
පසාධනං පම්මුස්සත්වා ගතා'නි. එකමන්තං ඨපෙහි ආනන්දා'ති
ථෙරා තං උක්ඛිපිත්වා සොපාණ පසෙස ලග්ගෙත්වා ඨපෙසි
විසාඛා'පි සුපපියාය සද්ධිං ආගන්තුකගමිකගිලානාදිනං කත්තබ්බ
යුත්තකං ඤත්වා අන්තොවිහාරෙ විචරි. තා පන උපාසිකා භයා
අන්තොවිහාරෙ දිසවා සපපිමධු තෙලාදිනි අත්ථිකා පකතියාව දහරා
ච සාමණෙරා ච ථාලකාදිනි ගහෙත්වා උපසඞ්කමන්ති. තසම්මිපි
දිවසෙ තථෙව කරිංසු. අථෙකං ගිලානං භික්ඛුං දිසවා සුපපියා
කෙනත්ථො අය්‍යසසාති පුච්ඡිත්වා පටිවිසාදනියෙනා'ති වුත්තෙ
හොතු අය්‍ය පෙසිසසාමි'ති දුතියදිවසෙ කපපියං අලභන්ති අත්ත
නො ඌරුමංසෙන කත්තබ්බකිච්චං කත්වා පුන සත්ථරි පසාදෙන
පාකතිකසරීරාව අහොසි. විසාඛා'පි ගිලානෙ ච දහරෙ ච ඔලෝ
කෙත්වා අඤ්ඤෙන චාරෙන නික්ඛම්මිත්වා විහාරූපචාරෙ ඨිතා අම්ම
පසාධනං ආහර පසාධයසාමීති ආහ. තසම්ං ඛණෙ සා දාසි පම්මු
සිත්වා නික්ඛන්තභාවං ඤත්වා අය්‍යෙ පම්මුට්ඨාමහිති ආහ. තෙනහි
ගන්ත්වා ගණ්හිත්වා එහි, සචෙ පන මයහං අය්‍යෙන ආනන්දත්ථෙරෙණ
උක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤසම්ං ඨානෙ ඨපිතං හොති මා ආහරෙය්‍යාසි, අය්‍ය
සෙසව තං මය්හා පරිවත්තන්ති. ජානාති කිර සා කුලමනුසසානං

පම්මුට්ඨභණ්ඩකං ථෙරෝ පරිසාමන්තී'ති. තස්මා එවමාහ. ථෙරෝ'පි නං දිස්වා නිමන්තනං ආගතාසී'ති පුච්ඡිත්වා අජ්ඣාය මේ පසාධනං පම්මුස්සිත්වා ගතමඤ්ඤී'ති වුත්තෙ එතස්මිං මේ සොපානපස්සෙ ඨපිතං, ගච්ඡ නං ගණ්හාහී'ති ආහ සා අජ්ජ තුම්හාකං හත්ථෙන ආමට්ඨභණ්ඩකං මයහං අජ්ඣාය අනාහරණීයං කතන්ති වත්වා තුච්ඡහත්ථාව ගන්ත්වා කිං අම්මාති විසාඛාය පුට්ඨා තමත්ථං ආරොචෙසි. අම්ම නාහං මම අජ්ඣාය ආමට්ඨභණ්ඩකං පිලන්ධිස්සාමි, පරිවත්තනං මයා, අජ්ඣාය පන පරිජගනිතුං දුක්කරං, තං විස්සජ්ජෙත්වා කපියභණ්ඩං උපනෙස්සාමි, ගච්ඡ නං ආහරාහී'ති. සා ගන්ත්වා ආහරි විසාඛා නං අපිලන්ධිත්වාව කම්මාරෙ පක්කොසෙත්වා අග්ඝාපෙසි. නවකොටියෝ අග්ඝන්ති. කාරාපනිකං පන සහස්සන්ති වුත්තෙ පසාධනං ගහෙ ඨපෙත්වා තෙනහි නං වික්කිණාථා'ති ආහ. තත්තකං ධනං දත්වා ගණ්හිතුං න කොචි සක්කිස්සති. නං ච පසාධනං පස්සාධෙතුං අනුච්ඡවිකා ඉත්ථී නාම දුල්ලභා. පඨවිමණ්ඩලස්මිං හි නිස්සෙසාව ඉත්ථියො මහාලතාපසාධනං ලභිංසු විසාඛා මහාඋපාසිකා බන්ධුල මල්ලසෙනාපතිස්ස භරියා මල්ලිකා බාරාණසී සෙට්ඨිනො ධීතා'ති. තස්මා විසාඛා සඤ්ඤමෙව තස්ස මූලං දත්වා සත්තසහස්සාධිකා නව කොටියෝ සකටෙ ආරොපෙත්වා විහාරං නෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ඨිතා මයහං අජ්ඣාය ආනුභාවෙන මම පසාධනං හත්ථෙන ආමට්ඨං, තෙන ආමට්ඨකාලතො පට්ඨාය න සක්කා තං මයං පිලන්ධිතුං: තං පන විස්සජ්ජෙත්වා කපියං උපනෙස්සාමී'ති වික්කිණෙන්ති තං අඤ්ඤං ගණ්හිතුං සමත්ථං අදිස්වා අහමෙවස්ස මූලං ගාහාපෙත්වා ආගතා. චතුන්නං පච්චයෙන්ත්‍ය කතරපච්චයෙන උපනාමෙම්හ තෙත්ථ'ති. පාචීනවාරෙ සඞ්ඝස්ස වසනට්ඨානං කාතුං තෙ යුත්තන්ති විසාඛෙ'ති. යුත්තන්ති භාගෙත්ථ'ති විසාඛා තුට්ඨමානසා නව කොටිනි භූමිමෙව ගණ්හි. අපරාහි නවකොටිහි විහාරං කාතුං ආරභි අථෙකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො දෙවලොකා චවිත්වා භද්දියනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තනස්ස භද්දි සස්ස නාම සෙට්ඨිපුත්තස්ස උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා අනාථ පිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ භත්තකිච්චං කත්වා උත්තරවාරාභිමුඛො අහොසි. පකතියාපි සත්ථා විසාඛාය ගෙහෙ භික්ඛං ගණ්හිත්වා දක්ඛිණ වාරෙන නික්ඛම්ත්වා ජෙතවනෙ වසති. අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගෙහෙ භික්ඛං ගහෙත්වා පාචීනවාරෙන නික්ඛම්ත්වා පුබ්බාරාමෙ වසති. උත්තරවාරං සඞ්ඝස්ස ගච්ඡන්තස්සෙවස්ස භගවන්තං දිස්වා චාරිකං පක්කමිස්සති'ති ඤත්වා. විසාඛා'පි නං දිවසං උත්තරවාරාභිමුඛො ගතො'ති සුත්වාව වෙගෙන ගන්ත්වා වන්දිත්වා, ආහ-චාරිකං ගන්තු කාමත්ථ භන්තෙ'ති. ආම විසාඛෙ'ති. භන්තෙ එත්තකං ධනං පරිච්චජිත්වා තුම්හාකං විහාරං කාරෙමි. නිවත්තථ භන්තෙ'ති. අනිවත්තිගමනං ඉදං විසාඛෙති. සා අඩ්ඩා හෙතුසම්පන්නා කඤ්ඤා පස්සති

භගවා'ති විඤ්ඤත්වා තෙන හි භන්තෙ මයඤ්ච කතාකතවිජානනකං එකං භික්ඛුං නිවත්තෙත්වා ගච්ඡථා'ති ආහරාවෙසි. නාගස්ස පත්තං ගණ්හ විසාඛෙ'ති. සා නික්ඛාමිපි ආනන්දත්ථෙරං පිඨාසති. මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෝ ඉඞ්ඝ මා, එතං මෙ නීහාරාය කම්මං ලද්ධුං නිපජ්ජිස්සති'ති පන විඤ්ඤත්වා ථෙරස්ස පත්තං ගණ්හි. ථෙරෝ සත්ථාරං ඔලොකෙසි. සත්ථා තාව පරිවාරෙ පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා නිවත්ත මොග්ගල්ලානා'ති ආහ. සෝ තථා අකාසි. තස්සානුභාවෙන පඤ්ඤාසයොජනානි'පි රුක්ඛත්ථාය ච පාසාණත්ථාය ච ගතා මහන්තමහන්තෙ රුක්ඛෙ ච පාසාණෙ ච ගහෙත්වා තං දිවසමෙව ආගච්ඡන්ති. නෙව සකටෙ රුක්ඛෙ ච පාසාණෙ ච ආරොපෙන්තා කිලමන්ති, න අක්ඛා භඤ්ජන්ති. න චිරස්සෙව මෙහුම්කං පාසාදං කරිංසු. හෙට්ඨාභූමිඤ්ච පඤ්චගබ්භසතානි උපරිභූමිඤ්ච පඤ්චගබ්භසතානී'ති ගබ්භසහස්සපතිමණ්ඩිතො පාසාදෙ අහොසි. සත්ථා නවහි මාසෙහි චාරිකං චරිත්වා පුන සාවත්ථිං අගමාසි. විසාඛායපි පාසාදෙ කම්මං නවහි එව මාසෙහි නිට්ඨිතං. පාසාදකූටං ඝනකොට්ටිමරත්තසුවණ්ණෙනෙව සට්ඨියුදකඝටගණ්හනකං කාරෙසි සත්ථා ජෙතවනවිහාරං ගච්ඡති'ති ච සුත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා සත්ථාරං අත්තනො විහාරං නෙත්වා පටිඤ්ඤං ගණ්හි–භන්තෙ ඉමං චතුමාසං භික්ඛුසඞ්ඝං ගහෙත්වා ඉධෙව වසථ, පාසාදමහං කරිස්සාමි'ති. සත්ථා අධිවාසෙසි. සා තතො පට්ඨාය බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස විහාරෙ එව දානං දෙති. අථස්සා එකා සහායිකා යහ යසගහනිකං එකං වත්ථං ආදාය ආගන්ත්වා සහායිකෙ අහං ඉමං වත්ථං තවපාසාදෙ භූමත්ථරණසඞ්ඛෙපෙන අත්ථරිතුකාමා, අත්ථරණට්ඨානං මෙ ආචික්ඛථා'ති ආහ. සහායිකෙ සචෙ ත්වඤ්ඤෙව ඔකාසො නත්ථි'ති වක්ඛාමි, තවං මෙ ඔකාසං අදාතුකාමානි මඤ්ඤිස්සසි, සයමෙව පාසාදස්ස වෙ භූමියො ගබ්භසහස්සඤ්ච ඔලොකෙත්වා අත්ථරණට්ඨානං ජානාහි'ති. සා සහස්සග්ඝනකං වත්ථං ගහෙත්වා තත්ථ ත්වරන්තී තතො අපපතරමූලං වත්ථං අදිස්වා නාහං ඉමස්මිං පාසාදෙ පුඤ්ඤභාගා ලභාමීති දෙමනස්සප්පත්තා එකස්මිං ඨානෙ රොදන්තී අට්ඨාසි. අථ නං ආනන්දත්ථෙරෝ දිස්වා කස්මා රොදසී'ති පුච්ඡි. සා තමත්ථං ආරොචෙසි. ථෙරෝ මා චින්තයි අහං තෙ අත්ථරණට්ඨානං ආචික්ඛිස්සාමි'ති වත්වා සොපානපාදමූලෙ වන්දනත්ථෙරෙ පාදපුඤ්ඡනකං කත්වා අත්ථරාති, භික්ඛූ පාදෙ ධොවිත්වා පඨමං තත්ථ පුඤ්ඡිත්වා අනෙතා පවිසිස්සන්ති, එවතෙන මහාඵලං භවිස්සති'ති ආහ. විසාඛාය කිර තං අසල්ලක්ඛිතට්ඨානං විසාඛා චත්තාරො මාසෙ අනෙතාවිහාරෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං අදාසි. ඔසානදිවසෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චීවරසාටකෙ අදාසි. සඞ්ඝනවකෙන ලද්ධචීවරසාටකා සහස්සං අගඝිංසු. සබ්බසං පන පහාතා'ති සුත්වා හෙට්ඨාපාසාදෙ අදාසි දානපරිච්චාගෙ නවකොටියො අගමංසු.

ඉති විහාරස්ස භූමිඅහණේ නවකොටියො, විහාරකාරාපනෙ නව, විහාරමහෙ නවාති සබ්බාපි සත්තවීසති කොටියො සා බුද්ධසාසනෙ පරිච්චජි. ඉත්ථත්තභාවෙ ඨත්වා මිච්ඡාදිට්ඨිකස්ස ගෙහෙ වසමානා එවරූපො පරිච්චාගො නාම අක්ඛණ්ඩිස්සා නත්ථි. සා විහාර මහස්ස නිට්ඨිතදිවසෙ වඩ්ඪමානකචෝයාය පුත්තනත්තපරිවුතා මයා පුබ්බෙ පත්ථිතං සබ්බමෙම මත්ථකං පත්තන්ති පාසාදං අනු පරිගච්ඡන්ති පඤ්චහි ගාථාහි මධුරස්සරෙන උදානං උදානෙසි.

"කදාහං පාසාදං රම්මං සුධාමත්තිකලෙපනං,
විහාරදානං දස්සාමි සඞ්ඝපෙසා මයහ පූරිතො.

කදාහං මඤ්ච පීඨඤ්ච භිසිබිම්බොහනානි ච,
සෙනාසනඤ්ච සඞ්ඝං දස්සාමි සඞ්ඝපෙසා මයහ පූරිතො.

කදාහං සලාකභත්තං සුචිං මංසූපසෙවනං,
භොජනං දානං දස්සාමි සඞ්ඝපෙසා මයහ පූරිතො.

කදාහං කාසිකං වත්ථං ඛොමකප්පාසිකානි ච,
චීවරදානං දස්සාමි සඞ්ඝපෙසා මයහ පූරිතො.

කදාහං සප්පිනවනීතං මධුතෙලං ච ඵාණිතං,
භෙසජ්ජදානං දස්සාමි සඞ්ඝපෙසා මයහ පූරිතොති.

භික්ඛූ තස්සා සද්දං සුත්වා සත්ථු ආරොචයිංසු–ඉමාය අමොඝා එත්තකෙ අඞ්ගණෙ විසාඛාය ගාථිතං නාම න දිට්ඨපුබ්බං, සා අජ්ජ පුත්තනත්තු පරිවුතා ගායමානා පාසාදං අනුපරියායති, කිනානු වස්සා පිත්තං කුපිතං උදාහු උම්මත්තිකා ජාතාති. සත්ථා න භික්ඛවෙ මයහං ධීතා ගායති, අත්තනො පනස්සා අජ්ඣාසයො පරිපූරිතොණ්ණ, සා පත්ථිතපත්ථනා මෙ මත්ථකං පත්තානි තුට්ඨමානසා උදානං උදානෙන්ති විචරතීති වත්වා කදා පන ඉමාය තාය පත්ථනා පත්ථිතාති. සුණිංසූති භික්ඛවෙති. සුණිංසුම ඉමාය්හ තුම්හෙ අතීතං ආහරි.

භික්ඛවෙ ඉතො කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ පදුමුත්තරෙ නාම බුද්ධො ලොකෙ නිබ්බත්ති. තස්ස වස්සසතසහස්සං ආයු අහොසි. බීණාසවානං සතසහස්සං පරිවාරෙසි. නගරං හංසවති නාම. පිතා සුදෙස්සනෙ නාම රාජා. මාතා සුජාතා නාම දෙවී. තස්ස අග්ගුපට්ඨායිකා එකා උපාසිකා අට්ඨ වරෙ යාචිත්වා මාතිට්ඨානෙ ඨත්වා සත්ථාරං චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගති, සායං පාතං උපට්ඨානං ගච්ඡති තස්සා එකා සහායිකා තාය සද්ධිං නිබ්බං විහාරං ගච්ඡති. සා තස්සා සත්ථාරා සද්ධිං විස්සාසෙන කථනඤ්ච වල්ලභභාවඤ්ච දිස්වා කිනානු ඛො කත්වා එවං බුද්ධානං වල්ලභා හොන්තීති චින්තෙත්වා

සත්ථාරං පුච්ඡි ''ගච්ඡන්ත එසා ඉත්ථී තුම්හාකං කිං හොති'ති. උපට්ඨායිකානං අග්ගා'ති. ගච්ඡන්ත කිං කත්වා උපට්ඨායිකානං අග්ගා හොති'ති. කප්පසතසහස්සං පත්ථනං පත්ථේත්වා'ති. ඉදානි පත්ථේත්වා ලද්ධුං සක්කා ගච්ඡන්ත'ති. ආම සක්කා'ති. තේන හි ගච්ඡන්ත භික්ඛු සතසහස්සේන සද්ධිං සත්තාහං මයුහං භික්ඛං ගණ්හථා'ති ආහ. සත්ථා අධිවාසේසි. සා සත්තාහං දානං දත්වා ඔසානදිවසේ චීවර සාටකේ දත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා පාදමූලේ නිපජ්ජිත්වා ''භන්තේ නාහං ඉමස්ස දානස්ස ඵලේන දෙව්යසරියාදිනං අඤ්ඤතරං පත්ථේමි තුම්හාදිසස්ස පනේකස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකේ අට්ඨ වරේ ලභිත්වා මානිට්ඨානේ ඨත්වා චතූහි පච්චයේහි පරිජගිතුං සමත්ථානං අග්ගා භවේය්‍ය'න්ති පත්ථනං පත්ථේසි. සත්ථා සම්ප්පඩිච්ඡති නු ඛෝ ඉමිස්සා පත්ථනා'ති අනාගතං ඔවජ්ජේන්තෝ කප්පසතසහස්සං ඔලෝකෙත්වා කප්පසතසහස්සපරියෝසානේ ගෝතමෝ නාම බුද්ධෝ උප්පජ්ජිස්සති, තදා ත්වං විසාඛා නාම උපාසිකා හුත්වා තස්ස සන්තිකේ අට්ඨ වරේ ලභිත්වා මානිට්ඨානේ ඨත්වා චතූහි පච්චයේහි පරිජගන්තීනං උපට්ඨායිකානං අග්ගා භවිස්සසී'ති ආහ. තස්සා සා සම්පත්ති සේව ලබ්බා විය අහොසි. සා යාවතායුකං පුඤ්ඤං කත්වා තතෝ චුතා දෙවලෝකේ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සේසු සංසරන්තී කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලේ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤෝ සත්ත නත්තූනං ධීතූනං කණිට්ඨා සඛදායී නාම හුත්වා පරකුලං ආගන්ත්වා තාහි සහිණ්හි සද්ධිං දීඝරත්තං දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා කස්සප සම්මාසම්බුද්ධස්ස පාදමූලේ'පි අනාගතේ තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස මානිට්ඨානේ ඨත්වා චතුපච්චයදායිකානං අග්ගා භවේය්‍ය''න්ති පත්ථනං අකාසි. තතෝ පට්ඨාය පන දෙවමනුස්සේසු සංසරන්තී ඉමස්මිං අන්තරභාවේ මේණ්ඩකසෙට්ඨිපුත්තස්ස ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනෝ ධීතා හුත්වා නිබ්බත්තා මයුහං සාසනේ බහූනි පුඤ්ඤානි අකාසි. ඉති ඛෝ භික්ඛවේ න මයුහං ධීතා ගාථායි, පත්ථනපත්ථනාය පන නිප්ඵන්නං දිස්වා උදානං උදානෙන්ති'ති වත්වා සත්ථා ධම්මං දෙසෙන්තෝ භික්ඛවේ යථා නාම ජේට්ඨකෝ මාලාකාරෝ නානාපුප්ඵානං මහන්තං රාසිං පත්වා නානප්පකාරේ මාලාගුණේ කරෝති, එවමේවං විසාඛාය නානප්පකාරානි කුසලානි කාතුං චිත්තං නමති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

යථා'පි පුප්ඵරාසිම්හා කයිරා මාලාගුණේ බහූ,
එවං ජාතේන මච්චේන කත්තබ්බං කුසලං බහූ'ති.

තත්ථ ''පුප්ඵරාසිම්හා''ති නානප්පකාරානං පුප්ඵානං රාසිම්හා. ''කයිරා''ති කරෙය්‍ය. ''මාලාගුණේ බහූ''ති. එකතෝ වණ්ටිකා මාලාදිභෙදා නානප්පකාරා මාලාවිකතියෝ. ''මච්චේනා''ති

මිරිතබ්බභාවතාය මවෙච්‌'නි ලඛනාමෙන සතෙතන චිවරදුනාදි සෙදං බහුං කුසලං කත්තබ්බං. තත්‍ර පුප්ඵරාසිගහණං බහුපුප්ඵදස්සනත්ථං. සචෙහි අපපානි පුප්ඵානි හොන්ති මාලාකාරො ච ජෙට්ඨකො නෙව බහූ මාලාගුණෙ කාතුං සක්කොති අජෙට්ඨකො පන අපෙපස්සු'පි පුප්ඵෙසු න සක්කොති යෙව. බහූසු පන පුප්ඵෙසු සතෙතසු ජෙට්ඨකො මාලකාරො දක්ඛො කුසලො බහූ මාලාගුණෙ කරොති. එවමෙවං සචෙ එකච්චස්ස සඩ්ඪා මත්තා හොති, හොගා ච බහූ සංවිජ්ජන්ති, නෙව සක්කොති බහූනි කුසලානි කාතුං. මත්තාය ච පන සඩ්ධාය මත්තෙසු ච පන හොගෙසු න සක්කොති යෙව. උළාරාය ච පන සඩ්ධාය මත්තෙසු ච හොගෙසු න සක්කොති යෙව උළාරාය ච පන සඩ්ධාය උළාරෙසු ච හොගෙසු සක්කොති. තථරූපා ච විසාඛා උපාසිකා. තං සඤ්ඤාපෙතං වුත්තං:- "යථා'පි-පෙ-කත්තබ්බං කුසලං බහූ"න්‍ති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුං. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්‍ථිකා ජාතා'ති.

විසාඛාය වත්ථු.

"න පුප්ඵගන්ධො පටිවාතමෙති"න්‍ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්‍ථිඤ විහරන්තො ආනන්දත්තෙරස්ස පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො කථෙසි. ථෙරො කිර සායණ්හසමයෙ පතිසල්ලිනො චින්තෙසි- "භගවතා සාරගන්ධො මූලගන්ධො පුප්ඵගන්ධො'නි තයො උත්තම ගන්ධා වුත්තා, තෙසං අනුවාතමෙව ගන්ධො ගච්ඡති නො පටිවාතං, අත්‍ථි නු ඛො තං ගන්ධජාතං යස්ස පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති"න්‍ති. අථස්ස එතදහොසි- කිං මයහං අත්තනා විනිච්ඡිතෙන, සත්ථාරං එව පුච්ඡිස්සාමි'නි සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි. තෙන වුත්තං "අථ ඛො ආයස්මා ආනන්දො සායණ්හසමයං පතිසල්ලානා වුට්ඨිතො යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමි උපසඞ්කමිත්වා භගවන්තං එතදවොච. තීණිමානි භන්තෙ ගන්ධජාතානි යෙසං අනුවාතමෙව ගන්ධො ගච්ඡති නො පටිවාතං, කතමානි තීණි, මූලගන්ධො සාරගන්ධො පුප්ඵගන්ධො, ඉමානි ඛො භන්තෙ තීණි ගන්ධජාතානි යෙසං අනුවාතමෙව ගන්ධො ගච්ඡති නො පටිවාතං, අත්‍ථි නු ඛො භන්තෙ කිඤ්චි ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති අනුවාත පටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති"න්‍ති. අථස්ස භගවා පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො අත්‍ථානන්ද තං ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති පටිවාතම්පි, අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති'න්‍ති. කතමං පන තං භන්තෙ ගන්ධජාතං යස්ස අනුවාතම්පි පටිවාතම්පි අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධො ගච්ඡති'න්‍ති. ඉධානන්ද යස්මිං ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්‍ථී වා පුරිසො වා බුද්ධං

සරණං ගතෝ හොති. ධම්මං සරණං ගතෝ හොති. සඞ්ඝං සරණං ගතෝ හොති. පාණාතිපාතා පටිවිරතෝ හොති. අදින්නා දානා කාමෙසුමිච්ඡාචාරා මුසාවාදා සුරාමෙරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතෝ හොති. සීලවා හොති කල්‍යාණධම්මෝ විගතමලමච්ඡේරේන චේතසා අගාරං අජ්ඣාවසති මුත්තචාගෝ පයතපාණී වොසසග්ගරතෝ යාචයොගෝ දානසංවිභාගරතෝ. තයස දිසාස්ව සමණබ්‍රාහ්මණ වණ්ණං භාසන්ති- අවුකසම්ං නාම ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසෝ වා බුඩං සරණං ගතෝ-පෙ-දාන සංවිභාගරතෝ'ති. දෙවතා'පිසස අමනුසසා වණ්ණං භාසන්ති අවුකසම්ං ගාමෙ වා නිගමෙ වා ඉත්ථී වා පුරිසෝ වා බුඩං සරණං ගතෝ-පෙ-දානසංවිභාගරතෝ'ති. ඉදං ඛෝ නං ආනන්ද ගන්ධජාතං ඨසස අනුවාතම්පි ගන්ධෝ ගච්ඡති පටිවාතම්පි අනුවාතපටිවාතම්පි ගන්ධෝ ගච්ඡති'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

න පුප්ඵගන්ධෝ පටිවාතමෙති න චන්දනං තගරමල්ලිකා වා,
සතඤ්ච ගන්ධෝ පටිවාතමෙති සබ්බා දිසා සප්පුරිසෝ පවාති.

චන්දනං තගරං වා'පි උප්පලං අථ වස්සිකී,
එතෙසං ගන්ධජාතානං සීලගන්ධෝ අනුත්තරෝ'ති.

තත්ථ "න පුප්ඵගන්ධෝ"ති තාවතිංසභවනෙ පාරිච්ඡත්තකෝ ආයාමතෝ ච විත්ථාරතෝ ච යොජනසතිකෝ. තසස පුප්ඵානං ආභා පඤ්චසු යොජනානි ගච්ඡති ගන්ධෝ යොජනසතං. සෝ'පි අනුවාත මෙව, පටිවාතං පන අඩ්ඩගුලම්පි ගන්තුං න සක්කොති එවරූපෝ'පි න පුප්ඵගන්ධෝ පටිවාතමෙති. "චන්දන"න්ති චන්දනගන්ධෝ. "තගරමල්ලිකා වා"ති ඉමෙසම්පි ගන්ධෝ එව අධිප්පෙතෝ. සාර ගන්ධානං අග්ගභස්ස හි ලොහිතචන්දනස්සා'පි තගරස්ස මල්ලිකාය'පි අනුවාතමෙව යාති නො පටිවාතං. "සතඤ්ච ගන්ධෝ"ති සප්පුරිසා නං පන බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකානං සීලගන්ධෝ පටිවාතමෙති, කිං කාරණා "සබ්බා දිසා සප්පුරිසෝ පවා"ති යසමා සප්පුරිසෝ සීල ගන්ධෙන සබ්බා දසදිසා අජ්ඣොත්ථරිත්වා ගච්ඡති, තසමා තසස ගන්ධෝ පටිවාතමෙති'ති වත්තබ්බා, තෙන වුත්තං "පටිවාතමෙ ති"ති. "වස්සිකී"ති ජාතිසුමනා. "එතෙස"න්ති ඉමෙසං චන්දනාදීනං ගන්ධජාතානං ගන්ධතෝ සීලවන්තානං සප්පුරිසානං සීලගන්ධොව අනුත්තරෝ අසදිසෝ අප්පටිභාගෝ'ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතා පත්තිඵලාදිනි පත්තා. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතා.

ආනන්දත්තේරයස්ස පඤ්ඤාවත්ථු.

"අප්පමත්තෝ අයං ගන්ධෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ මහාකස්සපත්තේරස්ස පිණ්ඩපාතදානං

ආරබිත්ථ කථෙසි. එකසමිං දිවසෙ ථෙරෝ සත්තාහච්චයෙන නිරොධා වුට්ඨාය රාජගහෙ සපදානං පිණ්ඩාය චරිත්වා‍ා‍මි'ති නික්ඛමි. තස්මිං සමයෙ සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො පරිචාරිකා කකුටපාදිනියො පඤ්චසතා අච්ඡරායො ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං දස්සාමා'ති උස්සාහ ජාතා පඤ්චපිණ්ඩසතානි සජ්ජෙත්වා ආදාය අනන්තරාමගෙහ ඨත්වා හන්තෙ ඉමං පිණ්ඩපාතං ගණ්හථ, සඞ්ගහං නො කරොථා'ති වදිංසු. ගච්ඡථ තුම්හෙ අහං දුග්ගතානං සඞ්ගහං කරිස්සාමි'ති. හන්තෙ මා නො නාසෙථ, සඞ්ගහං නො කරොථා'ති. ථෙරෝ ඤත්වා පන පටික්ඛිපිත්වා පුන'පි අපගන්තුං අනිච්ඡමානා යාචන්තියො අත්තනො පමාණං න ජානාථ, අපගච්ඡථා'ති අච්ඡරං පහරි. තා ථෙරස්ස අච්ඡරාසද්දං සුත්වා සඤ්ඤාපෙත්වා ඨාතුං අසක්කොන්තියො පලායිත්වා දෙවලොකමෙව ගන්ත්වා සක්කස්ස කථං ගත්වා'ති පුට්ඨා සමාපන්නිතො වුට්ඨිතස්ස ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං දස්සාමා'ති ගතම්හ දෙවා'ති. දින්නො න දින්නො පන වො'ති. ගණ්හිතුං න ඉච්ඡති'ති. කිං කථෙසි'ති. දුග්ගතානං සඞ්ගහං කරිස්සාමි'ති ආහ දෙවා'ති. තුම්හෙ කෙනාකාරෙන ගතා'ති. ඉමිනාව නියාමෙන දෙවා'ති. සක්කා තුම්හාදිසායො ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං කිං දස්සන්ති'ති සයං දූතකාමො හුත්වා ජරාජිණ්ණ මහල්ලකො ඛණ්ඩ දන්තො පලිතකෙසො ඔභග්ගසරීරෝ මහල්ලකත්තභාවායෙ හුත්වා සුජම්පි දෙවධිතරං තථාරූපමෙව මහල්ලිකං කත්වා එකං පෙසකාරවීථිං මාපෙත්වා තන්තං පසාරෙන්තා අච්ඡි. ථෙරෝ'පි දුග්ගතානං සඞ්ගහං කරිස්සාමි'ති නගරාභිමුඛො ගච්ඡන්තො ඛණිනගරෙ එව තං වීථිං දිස්වා ඔලොකෙන්තො තෙ වෙ ජනෙ අද්දස. තස්මිං ඛණෙ සක්කා තන්තං පසාරෙති, සුජා තසරං වඩ්ඪති, ථෙරෝ චින්තෙසි-ඉමෙ මහල්ලකකාලෙ'පි කම්මං කරොන්ති, ඉමස්මිං නගරෙ ඉමෙහි දුග්ගතතරා නත්ථි'ති මඤ්ඤමු. ඉමෙහි දින්නං උළුඞ්කමත්තම්පි ගහෙත්වා ඉමෙසං සඞ්ගහං කරිස්සාමි'ති සො තෙසං ගෙහාභිමුඛො අහොසි සක්කා තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා සුජං ආහ "භද්දෙ මයහං අය්‍යෙ ඉතො ආගච්ඡති, තවං අපස්සන්ති විය තුණ්හී හුත්වා නිසිද. ඛණෙන වඤ්චෙත්වා පිණ්ඩපාතං දස්සා මා'ති. ථෙරෝ ආගන්ත්වා ගෙහවාරෙ අට්ඨාසි. තෙ අපස්සන්තා විය අත්තනො කම්මමෙව කරොන්තා ථොකං ආගමිංසු. අථ සක්කා ගෙහවාරෙ එකො ථෙරෝ විය ඨිතො, උපධාරෙහි තාවා'ති ආහ. ගන්ත්වා උපධාරෙථ සාමි'ති. සො ගෙහා නික්ඛමිත්වා ථෙරං පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා උභොහි හත්ථෙහි ජන්නුකානි ඔලම්බිත්වා නිච්චනෙන්තා උට්ඨාය කතරථෙරෝ නු ඛො අය්‍යෙති ථොකං ඔස ක්කිත්වා අක්ඛීනි මෙ ධූමායන්තී'ති වත්වා නලාටෙ'පි හත්ථං පතිට්ඨා පෙත්වා උඩ්ඩං ඔලොකෙත්වා අහො දුක්ඛං, අය්‍යෙ නො මහාකස්ස පත්ථෙරෝ චිරස්සං මෙ කුට්ඨාරං ආගතො, අත්ථි නු ඛො කිඤ්චි ගෙහෙ'ති ආහ. සුජා ථොකං ආකුලා විය ඤත්වා අත්ථි සාමි'ති

පවිවචනං අදාසි. සක්‍යකා භන්තෙ එඋඛං වා පණ්ණං වා'ති අවිත්තෙත්වා සඞ්ඝභං නො කරොථා'ති පත්තං ගණ්හි. ථේරෝ එතෙනි දින්නං සාකං වා ගොතු කුණ්ඩකම්බුටයි වා සඞ්ඝභං තෙ කරියසාමී'ති පත්තං අදාසි. සො අන්තොා පවිසිත්වා ඝවිඔදනං නාම ඝවිතො උඛරිත්වා පත්තං පූරෙත්වා ථේරස්ස භත්තං ඨපෙසි. සො අහොසි පිණ්ඩපාතො අනෙකසූපව්‍යඤ්ජනො, සකලරාජභන්තගරං ගන්ධෙන අවත්ථරි. තදා ථේරො චින්තෙසි-"අයං පුරිසො අප්පෙසක්‍යකා, පිණ්ඩපාතො මහෙසක්‍යකා, සක්‍යකායස භොජන සදිසො, කො නු ඛො එසො"ති, අථ නං සක්‍යකා'ති ඤත්වා ආහ – භාරිඝං තෙ කම්මං කතං-දුග්ගහානං සම්පත්තිං විලුම්පන්තෙන, අජ්ජ මයභං දානං දත්වා කොච්දෙව දුග්ගතො සෙනාපතිට්ඨානං වා සෙට්ඨිට්ඨානං වා ලභෙයාසි. මයා දුග්ගහනභරෙ අත්ථි භන්තෙ'ති. කිං කාරණා ත්වං දුග්ගතො දෙවලොකෙ රජ්ජසිරිං අනුභොන්තො'ති. භන්තෙ එවං නාමෙභං, මයා පන අනුප්පන්නෙ බුද්ධුප්පාදෙ කල්‍යාණං කම්මං කතං, බුද්ධුප්පාදෙ වත්තමානෙ කල්‍යාණං කම්මං කත්වා චූලරථ දෙවපුත්තො මහාරථදෙවපුත්තො අනෙකවණ්ණෙ දෙවපුත්තො'ති ඉමෙ නත්තයා සමානදෙවපුත්තා නිඛත්තා-මයා තෙජවන්තතරා, අභං මම ආසන්නාට්ඨානෙ නෙසු දෙවපුත්තෙසු නකඛත්තං ක්‍රීළිස්සා මා'ති පරිවාරිකායො ගහෙත්වා අන්තරවීථිං ඔතිණ්ණස්ස පලාසිත්වා ගෙභං පවිසාම් නෙසං හි සරීරතො තෙජො මම සරීරං ඔත්ථරති, මම සරීරතො නෙජො නෙසං සරීරං න ඔත්ථරති. කො මයා දුග්ගහනභරො භන්තෙ'ති. එවං සන්තෙ'පි ඉතො පට්ඨාය මයභං මා එවං වසෙත්වා දානමදාසි'ති. වමෙත්වා තුම්හාකං දානෙ දින්නෙ මයභං කුසලං අත්ථි නත්ථී'ති. අත්ථි ආවුසො'ති. එවං සන්තෙ කුසල කම්මකරණං නාම මයභා භාරො භන්තෙ'ති සො එවං වත්වා ථේරං වන්දිත්වා සූජං ආදාය ථේරං පදක්ඛිණං කත්වා වෙභාසං අබ්භු ගන්ත්වා "අභො දානං පරමදානං කයසභප සූපපත්තිසිත"න්ති උදානං උදානෙසි. තෙන වුත්තං-"එකං සමයං භගවා රාජගහෙ විහරති වෙළුවනෙ කලන්දකනිවාපෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන ආයස්මා මහාකසසපො පිප්පලිගුහායං විහරති සත්තාහං එක පල්ලඞ්කෙන නිසීදෙත්වා හොති අඤ්ඤතරං සමාධිං සමාපජ්ජිත්වා, අථ ඛො ආයස්මා මහාකසසපො තසස සත්තාහසස අච්චයෙන තමහා සමාධිමහා වුට්ඨාසි. අථඛො ආයස්මතො මහාකසසපසස තමහා සමාධිමහා වුට්ඨිතසස එතදහොසි-යන්නූනාභං රාජගහං පිණ්ඩාය චරෙය්‍ය'න්ති. තෙන ඛො පන සමයෙන පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානි උස්සුක්කං ආපන්නානි හොන්ති ආයස්මතො මහා කසසපසස පිණ්ඩපාතපටිලාභාය. අථඛො ආයස්මා මහාකසසපො තානි පඤ්චමත්තානි දෙවතාසතානිපුඛණ්හස පරිකප්පිත්වා ගභං

නිවාසෙත්වා පත්තචීවරං ආදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි. තෙන ඛො පන සමයෙන සක්කො දෙවානම්පි ආයස්මතො මහාකස්සප පස්ස පිණ්ඩපාතං දාතුකාමො පෙසකාරවණ්ණං අභිනිම්මිණිත්වා තන්තං වායමානො හොති, සූචි අස්සරකසඤ්ඤා තසරං පූරෙති. අථඛො ආයස්මා මහාකස්සපො යෙන සක්කස්ස දෙවානම්පි ස්ස නිවෙසනං, තෙනුපසඞ්කමි. අද්දසා ඛො සක්කො දෙවානම්පි ආයස්මන්තං මහාකස්සපං දූරතො ව ආගච්ඡන්තං. දිස්වා ඝරා නික්ඛමිත්වා පඩිග්ගහෙත්වා හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා ඝරං පවිසිත්වා ඝරිතොදනං උඛරිත්වා පත්තං පූරෙත්වා ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස පාදාසි සො අහොසි පිණ්ඩපාතො අනෙකසූපො අනෙකබ්‍යඤ්ජනො අනෙක සූපරසබ්‍යඤ්ජනො. අථඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස එතද හොසි-කො නු ඛො අයං සත්තා යස්සායං එවරූපො ඉඛානුභාවො'ති. අථඛො ආයස්මතො මහාකස්සපස්ස එතදහොසි. සක්කො ඛො අයං දෙවානම්පි'ති ඉති විදිත්වා සක්කං දෙවානම්පිං එතද වොච-කථං ඛො තෙ ඉදං කොසිය, මාස්සු පුන'පි එවරූපමකාසි'ති. අමහාකම්පි හනෙත කස්සප පුඤ්ඤෙනෙවා, අමහාකම්පි පුඤ්ඤං කරණීය'න්ති. අථඛො සක්කො දෙවානම්පි ආයස්මන්තං මහා කස්සපං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙසි-"අහොදානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත"න්ති. භගවා විහාරෙ නිසින්නො එව තස්ස තං සද්දං සුත්වා භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා පස්සථ භික්ඛවෙ සක්කං දෙවානම්පිං උදානං උදානෙත්වා ආකාසෙන ගච්ඡති'ති ආහ. කිං පන තෙන කතං භන්තෙ'ති. වණ්ණෙත්වා තෙන මයිහං පුත්තස්ස කස්සපස්ස පිණ්ඩපාතො දින්නො, තං දත්වා තුට්ඨමානසො උදානං උදානෙන්තො ගච්ඡති'ති. ථෙරස්ස පිණ්ඩපාතං දාතුං වට්ටති'ති කථං තෙන භන්තෙ ඤාත'න්ති. භික්ඛවෙ මම පුත්තසදිසං නාම පිණ්ඩපාතිකං දෙවා'පි මනුස්සා'පි පිහෙන්ති'ති වත්වා සයම්පි උදානං උදානෙසි. සුත්තෙ පන එත්තකමෙව ආගතං. අසෙසාසි ඛො භගවා දිබ්බාය සොතධාතුයා විසුද්ධාය අතික්කන්තමානුස කාය සක්කස්ස දෙවානම්පිස්ස වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකාසෙ අන්තලික්ඛෙ තික්ඛත්තුං උදානං උදානෙන්තස්ස, "අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිතං, අහො දානං පරමදානං කස්සපෙ සුප්පතිට්ඨිත"න්ති. අථ ඛො භගවා එතමත්ථං විදිත්වා තායං වෙලායං ඉමං උදානං උදානෙසි:—

"පිණ්ඩපාතිකස්ස භික්ඛුනො අත්තභරස්ස අනඤ්ඤපොසිනො,
දෙවා පිහයන්ති තාදිනො උපසන්තස්ස සදා සතීමතො'ති.

ඉමඤ්ච පන උදානං උදානෙත්වා භික්ඛවෙ සක්කො දෙවානම්පි මම පුත්තස්ස සීලගුණෙන ආගන්ත්වා පිණ්ඩපාතං අදාසී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අප්පමත්තෝ අයං ගන්ධෝ යා'යං තගරචන්දනී,
යෝ ච සීලවතං ගන්ධෝ වාති දෙවේසු උත්තමෝ'ති.

තත්‍ථ "අප්පමත්තෝ"ති පරිත්තපරිමාණේ. "යෝ ච සීලවත"න්ති යෝ පන සීලවන්තානං සීලගන්ධෝ සෝ තගරේ චිය ලෝහිත චන්දනේ චිය ච පරිත්තකෝ න හොති, අති චිය උළාරෝ විප්ඵාරිකෝ, තේන කාරණේන "වාති දෙවේසු උත්තමෝ"ති පවරෝ සෙට්ඨෝ භූතෝ දෙවේසු ච මනුස්සේසු ච සබ්බත්'ථමේව වාති ඔත්‍ථරන්තෝ ගච්ඡතී'ති. දේසනාවසානේ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදිනී පත්තා දේසනා මහාජනස්ස සාත්‍ථිකා ජාතා'ති.

මහාකස්සපත්‍ථේරස්ස පිණ්ඩපාතදින්න වත්ථු.

"තේසං සම්පන්නසීලාන"න්ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්‍ථා රාජගහං නිස්සාය වේළුවනේ විහරන්තෝ ගොධිකත්‍ථේරස්ස පරිනිබ්බාණං ආරබ්භ කථේසි. සෝ හි ආයස්මා ඉසිගිලිපස්සේ කාළසිලායං විහරන්තෝ අප්පමත්තෝ ආතාපී පහිතත්තෝ සාමඤ්ඤං වේතෝ විමුත්තිං ඵුසිත්වා එකස්ස අනුසාසිකස්ස රොහස්ස වසේන තස්සා පරිහානිං. සෝ දුතියම්පි තතියම්පි ඡඛ්ඛත්තුං ඣානං නිබ්බත්තේත්වා පරිහීනෝ සත්තමේ වාරේ උප්පාදේත්වා චින්තේසි–"අහං ඡඛ්ඛත්තුං ඣානා පරිහීනෝ, පරිහීනඣානස්ස ඛෝ පන අනියතා ගති, ඉදානේ'ව සත්‍ථං ආහරියස්සාමී'ති කේසෝරුපණ්ඩකං ගහේත්වා ඝලනාළිං ඡින්දිතුං මඤ්චකේ නිපජ්ජී. මාරෝ තස්ස චිත්තං ඤත්වා අයං භික්ඛු සත්‍ථං ආහරිතුකාමෝ සත්‍ථා ආහරන්තෝ ඛෝ පන ජීවිතේ නිරපේක්ඛා හොන්ති, තේ විපස්සනං පට්ඨපේත්වා අරහත්තං පාපුණන්ති. සචා'හං එතං වාරේස්සාමි, න මම වචනං කරිස්සති'ති සත්‍ථාරා වාරාපේස්සාමී'ති අඤ්ඤතකවේසේන සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ:–

මහාවීර මහාපඤ්ඤ ඉඞ්ඝ යාසස්‍ය ජීවිතං,
සබ්බවේරභයා'නීත පාදේ වන්දාම චක්ඛුම.
සාවකෝ තේ මහාවීර මරණං මරණාභිභූ,
ආකඞ්ඛති චේතියති තං නිසේධ ජුතිඞ්කර.
කථං හි භණවා තුයහං සාවකෝ සාසනේ රතෝ,
අප්පත්තමානසෝ සේඛෝ කාලං කයිරා ජනේසුතා'ති.

තස්මිං ඛණේ ථේරේණ සත්‍ථං ආහරිතං හොති. සත්‍ථා මාරං අයන්ති විදිත්වා ඉමං ගාථමාහ.

එවමපි ධීරා කුබ්බන්ති නා'වකඞ්ඛන්ති ජීවිතං,
සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හ නොඩිංකා පරිනිබ්බුතෝ'ති.

අථ ඛෝ භණවා සම්බහුලේහි භික්ඛූහි සද්ධිං ථේරස්ස සත්‍ථං ආහරිත්වා නිපන්නට්ඨානං අගමාසි. තස්මිං ඛණේ මාරෝ පාපිමා කත්‍ථ

නුඛො ඉමස්ස පරිසන්නිවිඤ්ඤාණං පතිට්ඨිත'න්ති ධූමරාසි විය ච තිමිර පුඤ්ජා විය ච හුත්වා සඛදිසාසු ථෙරස්ස විඤ්ඤාණං සමන්නෙසති. භගවා තං ධූමනිමිරභාවං භික්ඛූනං දස්සෙත්වා "එසො ඛො භික්ඛවෙ මාරෙ පාපිමා ගොධිකස්ස කුලපුත්තස්ස විඤ්ඤාණං සමන්නෙසති කත්ථ ගොධිකස්ස කුලපුත්තස්ස විඤ්ඤාණං පතිට්ඨිත"න්ති, අපතිට්ඨිතෙන ච භික්ඛවෙ විඤ්ඤාණෙන ගොධිකො කුලපුත්තො පරිනිබ්බුතො'ති ආහ. මාරො'පි තස්ස විඤ්ඤාණට්ඨානං දට්ඨුං අසක්කොනෙතා කුමාරකවණ්ණෙ හුත්වා බෙලුවපණ්ඩුවීණං ආදාය සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි:-

උඩ්ඪං අධො ච තිරියං දිසා අනුදිසාසච්චහං,
අන්වෙසං නා'ධිගච්ඡාමි ගොධිකො සො කුහිං ගතො'ති.

අථ නං සත්ථා ආහ:-

සො ධීරො ඛීණසම්පෙත්තා ඛ්‍යාති ඛ්‍යානරතො සදා,
අහොරත්තං අනුස්සික්ඛං ජීවිතං අනිකාමයං.

ජිත්වා නමුච්චිනො සෙනං අනාගහත්වා පුනබ්භවං,
සම්මූලං තණ්හං අබ්බුය්හ ගොධිකො පරිනිබ්බුතො'ති.

(එවං වුත්තෙ මාරෙ පාපිමා භගවන්තං ගාථාය අජ්ඣභාසි)*

තස්ස සොකපරෙතස්ස වීණා කච්ඡා අහස්සථ,
තතො සො දුම්මනෙ යක්ඛො තත්ථෙවන්තරධායථා'ති.

සත්ථා'පි කිත්තෙත්ත පාපිම ගොධිකස්ස කුලපුත්තස්ස නිබ්බත්ත ඨානං තුම්හාදිසානං සතම්පි සහස්සම්පි දට්ඨුං න සක්කොති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

තෙසං සම්පන්නසීලානං අප්පමාදවිහාරිනං,
සම්මදඤ්ඤා විමුත්තානං මාරො මග්ගං න වින්දති'ති.

තත්ථ "තෙස"න්ති යථා අපතිට්ඨිතෙන විඤ්ඤාණෙන ගොධිකො කුලපුත්තො පරිනිබ්බුතො, යෙ ච එවං පරිනිබ්බායන්ති, තෙසං. "සම්පන්නසීලාන"න්ති පරිපුණ්ණසීලානං. "අප්පමාදවිහාරින"න්ති සති අවිප්පවාස සඞ්ඛාතෙන අප්පමාදෙන විහරන්තානං. "සම්ම දඤ්ඤා විමුත්තාන"න්ති හෙතුනා නයෙන කාරණෙන ජානිත්වා වික්ඛම්භණවිමුත්තියා තදඞ්ගවිමුත්තියා සමුච්ඡෙදවිමුත්තියා පටිප්පස්සද්ධිවිමුත්තියා නිස්සරණවිමුත්තියා'ති ඉමාහි පඤ්චහි විමුත්තීහි විමුත්තානං. "මාරො මග්ගං න වින්දති"ති එවරූපානං මහාඛීණාස වානං සඞ්ඛත්තුමෙත මග්ගතෙත්තා'පි මාරො ගතමග්ගං න වින්දති න පටිලභති න පස්සති'ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්ති ඵලාදීනි පත්තා, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා ජාතා'ති.

ගොධිකත්ථෙරස්ස පරිනිබ්බාණවත්ථු.

---

* පාඨොයං මත්‍රානුචිත්තෙ.

"යථා සඞ්කාරධානසි"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙත වනෙ විහරන්තො ගරහදිනානං නාම ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්ථියං හි සිරිගුත්තො නාම ගරහදිනෙන්නා චාතිවෙ සහායකා අහෙසුං. තෙසු සිරිගුත්තො උපාසකො ගරහදිනෙන්නා නිගණ්ඨසාවකො. තං නිගණ්ඨා අභික්ඛණං එවං වදන්ති "තව සහායකං සිරිගුත්තං කිං තවං සමණං ගොතමං උපසඞ්කමසි, තයස සන්තිකෙ කිං ලභිසස සි'ති වත්වා යථා අමෙහ උපසඞ්කමන්ති අමහාකඤ්ච දෙය්‍යධම්මං දෙන්ති කිං එවං ඔවදිතුං න වට්ටති"නි. ගරහදිනෙන්නා තෙසං වචනං සුත්වා අභික්ඛණං ගන්ත්වා ඨිතනිසින්නට්ඨානාදිසු සිරිගුත්තං එවං ඔවදති "සම්ම කිං තෙ සමණෙන ගොතමෙන, තං උපසඞ්කමිත්වා කිං ලභිසසසි, කිං තෙ මම අය්‍යෙ උපසඞ්කමිත්වා තෙසං දානං වා දාතුං න වට්ටති"නි. සිරිගුත්තො තසස වචනං සුත්වා'පි බන්ධුදිවසෙ තුණ්හි හුත්වා නිබ්බිජ්ජිත්වා එකදිවසං සම්ම තවං අභික්ඛණං ආගන්ත්වා මං ඨිතට්ඨානාදිසු එවං වදෙසි-සමණං ගොතමං උප සඞ්කමිත්වා කිං ලභිසසසි, මම අය්‍යෙ උපසඞ්කමිත්වා තෙසං දානං දෙහි'නි. කථෙහි තාව මෙ තව අය්‍යා කිං ජානන්ති'නි. අහො සාමි මා එවං වදි, මම අය්‍යානං අඤ්ඤතං නාම නත්ථි, සබ්බං අනිත්‍ය නාගතපච්චුප්පන්නා සබ්බං කාශවච්මනොකම්මං ඉදං භවිසසති ඉදං න භවිසසති'නි සබ්බං භබ්බාභබ්බං ජානන්ති'නි එවං වදෙසි'නි. ආම වදෙමි. යදි එවං අනිහාරිඤං තෙ කතං-එත්තකං කාලං මයහං එතමත්ථං අනාචික්ඛනෙන්තන, අජ්ජ මය්‍හා අය්‍යානං සුණන්තුහාවො සුතො, ගච්ඡ සාමි අය්‍යෙ මම වචනෙන නිමන්තෙහි'නි. සො නිග ණ්ඨානං සන්තිකං ගන්ත්වා තෙ වන්දිත්වා මයහං සකාශකො සිරිගුත්තො සඞ්ඝනාසස තුමෙහ නිමන්තෙසි'නි ආහ. සිරිගුත්තෙන සාමං තවං වුත්තොත්'නි. ආම අය්‍යානි. තෙ හට්ඨතුට්ඨා හුත්වා නිපජ්ජනාකං නොකිච්චං සිරිගුත්තසස අමෙහසු පසන්නාකාලතො පට්ඨාය කා නාම සම්පත්තී අමහාකං න භවිසසති'නි චිඳිංසු. සිරිගුත්තසස'පි මහන්තං නිවෙසනං, සො තසමාචිත්තානං ගෙහානමන්තරෙ උභතොදිසං ආවාටං ඛණාපෙත්වා ගූථකලලසස පූරාපෙසි. බන්ධිත්වාවෙ විසු පරියන්තසු ඛාණුකෙ කොට්ටාපෙත්වා තෙසු රජ්ජුයො බන්ධාපෙත්වා ආසනානං පුරිමපාදෙ ආවාටසස පුරිමපසෙස ඨපාපෙත්වා පච්ඡිමපාදෙ රජ්ජුකෙසු ඨපාපෙසි. එවං නිසින්නාකාලෙයෙ'ව අවංසිරා පතිසසන්ති'නි මඤ්ඤමානො. යථා ආවාටො න පඤ්ඤායති එවං ආසනානං උපරි පච්ච ත්ථරණානි දූපෙසි. මහන්තමහන්තාවාටියො ඛොවාපෙත්වා කදලිපණ්ණෙහි ච පිලොතිකාහි ච මුඛානි බන්ධාපෙත්වා තා තුච්ඡා එව ගෙහසස පච්ඡාභාගෙ බහි යාගුහත්තසිත්සපිඨාණිතපූවවුණ්ණ මකඛිතා කත්වා ඨපාපෙසි. ගරහදිනෙන්නා පාතොව තසස ඝරං වෙගෙන ගන්ත්වා අය්‍යානං සකකාරෙ සජ්ජිතොත්'නි පුච්ඡි. ආම සම්ම

සජ්ජිතෝ. කහං පන සෝ'ති. එතාසු එතාසු කාසු චාටිසු යාගු, එතාසු කාසු භත්තං, එතාසු කාසු සපිඨාණීනප්පමාදිනි, ආසනානි පඤ්ඤත්තානී'ති. සෝ සාධූ'ති වත්වා ගතෝ තස්ස ගතකාලෙ පඤ්ච සතා නිගණ්ඨා ආගම්ංසු. සිරිගුත්තෝ ගෙහා නික්ඛම්මිත්වා පඤ්ච පරිබ්බජිතෙන නිගණ්ඨේ වන්දිත්වා තෙසං පුරතෝ අඤ්ජලිම පග්ගය්හ ඨිතෝ විනෙතුකි. තුම්හෙ කිර අත්තනා දිට්ඨෙදං සබ්බං ජානාථ එවං තුම්හාකං උපට්ඨාකෙන මයහං කථිතං, සචෙ සබ්බං තුම්හෙ න ජානාථ මයහං ගෙහං මා පවිසිත්ථ, මම ගෙහං පවිට්ඨාන'මපි වො නෙ'ව යාගු අජ්ජ න භත්තාදිනි සචෙ අජානිත්වා පවිසිස්සථ, ගූථආවාටෙ වො පාතෙත්වා පොථෙස්සාමී'ති. එවං චින්තෙත්වා පුරිසානං සඤ්ඤං'මදාසි. එවං තෙසං නිසිදනභාවං ඤත්වා පච්ඡිම පස්සෙ ඨත්වා ආසනානං උපරි පච්චත්ථරණානි අපනෙය්හථ, මා තානි අද්දසිනා ඒකබීජිං'ස්සු'ති. අථ නිගණ්ඨේ ඉතෝ එථ භුඤ්ජථ'ති ආහ. නිගණ්ඨා පවිසිත්වා පඤ්ඤත්තආසනෙ නිසීදිතුං අරභිංසු. අථ නෙ මිත්තසුහා වදිංසු-ආගමෙථ භුඤ්ජථ මා තාව නිසීදිත්ථා'ති. කිං කාරණා'ති. අම්හාකං ගෙහං පච්චත්ථරණානං අත්ථාය වත්තං ඤත්වා නිසීදිතුං වට්ටති'ති. කිං කාතුං වට්ටති ආවුසෝ'ති අත්තනෝ අත්තනෝ පත්තාසනමූලෙසු ඨත්වා සබ්බෙහි එකප්පහාරෙනෙව නිසීදිතුං වට්ටති'ති. ඉදං කිර සෝ එකසම්ං ආවාටෙ පතිතෙ මා අවසෙසා න නිසීදිංසූ'ති කාරෙසි. නෙ සාධූ'ති වත්වා ඉමිනා කථිතකථං අම්හෙහි කාතුං වට්ටති'ති චින්තෙසිංසු. අථ සබ්බෙ අත්තනෝ අත්තනෝ පත්තාසනමූලෙ පරිපරිවත්ථා අට්ඨංසු. අථ නෙ සත්ථා ඛිප්පං එකප්පහාරෙනෙ'ව නිසීදථා'ති වත්වා තෙසං නිසීදනභාවං ඤත්වා ආසනානං උපරි පච්චත්ථරණානි හරිංසු. නිගණ්ඨා එකප්පහාරෙ නෙ'ව නිසීදනා. රජ්ජූනං උපරි ඨපිතා ආසනපාදා සට්ඨා. නිගණ්ඨා අවංසිරා ආවාටෙ පතිංසු. සිරිගුත්තෝ තෙසු පතිතෙසු වාරං පිදහිත්වා උත්තිණ්ණුත්තිණ්ණෙ අත්තනා ගහිතපච්චුපන්නා කම්මානි ජානාථා'ති දණ්ඩෙහි පොථාපෙත්වා එත්තකං එතෙසං වට්ටිස්සතී'ති වාරං විවරාපෙසි. තෙ නික්ඛමිත්වා පලායිතුං ආරභිංසු. ගමනමග්ගෙ පන තෙසං සුඛපරිකම්මකතං භූමිං පිච්ඡිලං කාරාපෙසි තෙන තත්ථ අසණ්ඨහිත්වා පතිතෙ පතිතෙ පුන පොථාපෙත්වා අලං එත්තකං තුම්හාක'න්ති උය්යොජෙසි. තෙ නාසිතමහා තයා විනාසිතම්හා තයා'ති කන්දන්තා උපට්ඨාකස්ස ගෙහවාරං අගමංසු. ගරහදිනෙනා තං විප්පකාරං දිස්වා කුද්ධා නාසිතමහි සිරිගුත්තෙන හත්ථං පසාරෙත්වා වන්දන්තානං ජ දෙවලොකෙ යථාරුචියා දාතුං සමත්ථෙ නාම පුඤ්ඤකෙත්තභූතෙ මම අය්යෙ පොථෙත්වා ව්‍යසනං පාපෙසි'ති රාජකුලං ගන්ත්වා තස්ස කහාපණසහස්සං දණ්ඩං කාරෙසි. අථ නං රාජා සාසනං පෙසෙසි. සෝ ගන්ත්වා රාජානං වන්දිත්වා දෙව පරිකඛිත්වා දණ්ඩං ගණ්හිස්සථ අපරිකඛිත්වා'ති ආහ. පරිකඛිත්වා ගණ්හිස්සාමී'ති. සාධූ දෙව තෙනහි ගණ්හාහී'ති.

දෙව මයහං සහායකො නිහණිත්වාවකො. අථ මං උපසඞ්කමිත්වා
සීතනිසින්නාවත්ථානාදිසු අගිණ්හං එවං වදෙසි- "සම්ම කිං තෙ
සමණෙන ගොතමෙන තං උපසඞ්කමිත්වා කිං ලභිස්සසි'ති. ඉදං
ආදිං කත්වා සිරිගුත්තෙනා සඞ්ඝං තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා දෙව
සචෙ ඉමස්මිං කාරණෙ දණ්ඩං ගහෙතුං යුත්තං ගණ්හථා"ති. රාජා
ගරහදිනානං ඔලොකෙත්වා සච්චං කිර තෙ එවං වුත්තනන්ති. අම
සච්චං දෙවා'ති. තවං එත්තක'මපි අජානන්තෙ සත්ථාරෙ'ති ගහෙත්වා
විචරනෙනා සඞ්ඝං ජානාති'ති කිං කාරණා තථාගතසාවකස්ස
කථෙසි, නස්ස ආරොපිතදණ්ඩා තුස්හමෙව හොතු'ති එවං සෙව
දණ්ඩා දූපිතා. තස්සෙව කුලූපගා පොථෙත්වා නීහටා. සො තං
කුජ්ඣිත්වා තස්සා පඨාය අඩ්ඩමාසමත්තං සිරිගුත්තෙන සද්ධිං
අකථෙත්වා චින්තෙසි- එවං විචරිතුං මයහං නාරහති, එතස්ස
කුලූපකානම්පි මයා ව්‍යසනං කාතුං වට්ටති'ති සිරිගුත්තං උපසඞ්ක
මිත්වා ආහ- "සහාය සිරිගුත්තා"ති කිං සම්මා'ති. ඤාතිසුහජ්ජානං
නාම කලහොපි හොති, විවාදොපි හොති, කිං තවං කිඤ්චි න කථෙසි,
කස්මා එවං කරොසි'ති. සම්මත්ත මයා සද්ධිං අකථනත්තා න කථෙම්,
යං ගහං ගහමෙව තං, න මයං මෙත්තිං භින්දිස්සාමා'ති තස්සා
පඨාය උභොපි එකට්ඨානෙ නිට්ඨන්ති නිසීදන්ති. අථෙකදිවසං
සිරිගුත්තෙනා ගරහදිනානං ආහ- "කිං තෙ නිහණිත්ථ, තෙ උපසඞ්ක
මිත්වා කිං ලභිස්සසි, මම සත්ථාරං උපසඞ්කමිතුං වා අස්සනං දානං
වා දාතුං කිං තෙ න වට්ටති"ති සොපි එතමෙව පවාචෙසි, තෙ
නස්ස කණ්ඩුයනට්ඨානෙ නඛෙන විලෙඛිතං විය අහොසි. සො සිරි
ගුත්තං තවසත්ථා කිං ජානාති'ති පුච්ඡි. අමෙහා මා එවං වදි, සත්ථු මෙ
අජ්ඣත්තඛං නාම නත්ථි අතීතාදිභෙදං සඞ්ඛං ජානාති, සොළසහි
ආකාරෙහි සත්තානං චිත්තං පරිච්ඡින්දති'ති ආහ. එවං න ජානාමි
කස්මා මයහං එත්තකං කාලං න කථෙසි. තෙන හි ගච්ඡ සත්ථාරං
සඞ්ඝානනාය නිමන්තෙහි හොජෙස්සාම් පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං
මම භික්ඛං ගණ්හිතුං වදෙහි'ති. සිරිගුත්තෙනා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා
වන්දිත්වා එවමාහ- භන්තෙ මම සහායකො ගරහදිනෙනා තුමෙහ
නිමන්තාපෙසි, පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි කිර සද්ධිං සෙව තස්ස භික්ඛං
ගණ්හථ, පුරිමදිවසෙ ඛො පන තස්ස කුලූපනානං මයා ඉදං නාම
කතං මයා කතස්ස පටිකරණම්පි න ජානාම්, තුම්හාකං සුඛ
චිත්තෙන භික්ඛං දාතුකාමම්පි න ජානාම්, ආවජ්ජිත්වා සුත්තං වෙ
අධිවාසෙථ නො චෙ මා අධිවාසයිත්ථා'ති. සත්ථා කිනනුඛො සො
අම්හාකං කාතුකාමො'ති ආවජ්ජිත්වා අද්දස- විඤ්ඤාණං ගෙහානං
අනන්තරෙ මහන්තං ආවාටං ඛණාපෙත්වා අසිතිසකටභත්තානි ඛදිර
ඛාරුනි ආහරාපෙත්වා පූරෙත්වා අග්ගිං කත්වා අමෙහ අඞ්ගාරාවාටෙ
පාතෙත්වා නිග්ගණ්හිතුකාමො'ති. පුන ආවජ්ජෙසි- කිනනු ඛො
තස්ස ගතපච්චයා අත්ථො අත්ථි නත්ථි'ති. තතො ඉදං අද්දස- අහං

අඩ්ඩාරුවාවෙ පාදං පසාරෙස්සාමි, තං පටිච්ඡාදෙත්වා ඨපිතකිල ඤ්ඣා අනන්තරධාසිස්සති, අඩ්ඩාරකාස්සූ භිඳිත්වා චක්කමත්තං මහා පදුමං උට්ඨහිස්සති, අථ නං පදුමකණ්ණිකං අක්කමනෙනා ගන්ත්වා ආසනෙ නිසීදිස්සාමි, පඤ්චසතා'පි භික්ඛූ තථෙව ගන්ත්වා නිසීදිස්ස න්ති, මහාජනෝ සන්නිපතිස්සති, අහං තස්මිං සමාගමෙ චිති ඝාථාහි අනුමෝදනං කරියස්සාමි, පරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සා නං ධම්මාභිසමයෝ භවිස්සති, සිරිගුත්තෙනා ච ඝරහදිනෙනා ච සොතාපන්නා භවිස්සන්ති, අත්තනෝ ච ධනරාසිං සාසනෙ විකි රිස්සන්ති, ඉමං කුලපුත්තං නිස්සාය මයා ගන්තුං වට්ටති'ති භික්ඛං අධිවාසෙසි. සිරිගුත්තෙනා ඤත්වා සත්ථු අධිවාසනං ඝරහදිනාස්ස ආරොචෙත්වා ලොකජෙට්ඨස්ස සක්කාරං කරොහී'ති ආහ. ඝරහ දිනෙනා'දුනියස්ස කත්තබ්බයුත්තකං ජානිස්සාමි'ති චින්තා ගෙහානං අන්තරෙ මහන්තං ආවාටං ඛණාපෙත්වා අසීතිසකටභත්තානි ඛදිරඳාරූනි ආහරාපෙත්වා පූරෙත්වා අග්ගිං කත්වා භස්සා ඔජා පෙත්වා සබ්බරත්තිං ධමාපෙත්වා ඛදිරඛාරරාසිං කාරාපෙත්වා ආවාටමත්තෙකෙ රුක්ඛපදරානි ඨපෙත්වා කිලඤ්ඣන පටිච්ඡාදෙත්වා ගොමයෙන ලෙපාපෙත්වා එකෙන පස්සෙන දුබ්බලදණ්ඩකෙ අට්ඨපෙත්වා ඉමනමග්ගං කාරෙසි. එවං අක්කන්තඅක්කන්තකාලෙ දණ්ඩකෙසු ඨග්ගෙසු පරිවත්තිත්වා අඩ්ඩාරකාස්සූයා පතිස්සන්ති'ති මඤ්ඤමානෝ ගෙහෙ පච්ඡාභාගෙ සිරිගුත්තෙන ඨපිතනියාමෙ නෙව චාරියෝ ඨපාපෙසි, ආසනානි'පි තථෙව පඤ්ඤපෙසි. සිරි ගුත්තෙනා පාතොව තස්ස ගෙහං ගන්ත්වා කතෙ නෙ සම්ම සක්කා රෙ'ති ආහ. ආම සම්මා'ති. කහං පන සෝ'ති. එකි පස්සාමා'ති සබ්බං සිරිගුත්තෙන දස්සිතනියාමෙනෙව දස්සෙසි. සිරිගුත්තෙනා සාධු සම්මා'ති ආහ. මහාජනෝ සන්නිපති. මිච්ඡාදිට්ඨිකෙහි නිමන්තිතෙ මහන්තෙනා සන්නිපාතෙනා හොති. මිච්ඡාදිට්ඨිකා'පි සමණස්ස ගොතමස්ස විප්පකාරං පස්සිස්සාමා'ති සන්නිපතන්ති. සම්මාදිට්ඨි කා'පි අජ්ජ සත්ථා මහාධම්මං දෙසෙස්සති, බුද්ධවිසයං බුද්ධලීළාහං උපධාරෙයස්සාමා'ති සන්නිපතන්ති පුන දිවසෙ සත්ථා පඤ්චහි භික්ඛු සතෙහි සද්ධිං ගරහදිනනාස්ස ගෙහවාරං අගමාසි. සො ගෙහා නික්ඛ මිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පුරතො අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ඨිතො චින්තෙසි- ඉතෙන තුමෙහ කිර අතීතාදිභෙදං සබ්බං ජානාථ, සත්තානං සොළසහාකාරෙහි චිත්තං පරිචිනිතුථා'ති එවං තුම්හාකං උපට්ඨාකෙන මයහං කථිතං, සචෙ න ජානාථ මයහං ගෙහං මා පවිසථ, පච්ඨියානං හි වො නෙව ඝාගු අත්ථි, න භත්තාදිනි, සබ්බ ඛො පන තුමෙහ අඩ්ඩාරකාස්සූයං පාතෙත්වා නීහරණිස්සාමී'ති. එවං චින්තෙත්වා සත්ථු පත්තං ගහෙත්වා ඉතො එතු භගවා'ති වත්වා හතෙන අමහාකං ගෙහං ආහනානං වත්තං සුත්වා ආගන්තුං වට්ට තී'ති ආහ. කිං කාතුං වට්ටති ආවුසෝ'ති. එකෙකස්ස පවිසිත්වා පුර තො ගන්ත්වා නිසින්නකාලෙ පච්ඡා අක්ඛුණ ආගන්තුං වට්ටතී'ති.

එවං කිරසස අහොසි: පුරතො ආගච්ඡනතං අඩඨාරකාසුඨං පනිතං දිසවා අවසෙසා න ආගච්ඡසනති, එකෙකකමෙව පාතෙතවා නිගහ ණිහිසසාමි'නි සඤා සාධු'නි වතවා එකකොව පාඨාසි. ගරහදිනෙනා අඩඨාරකාසුඨං පතවා අපසකකිතවා ඨිතා ඨාථ හනෙන'නි ආහ. සඤා අඩඨාරකාසුඨමඤඤෙ පාදං පසාරෙසි. කිලජං අනතරධාසි. අඩඨාරකාසුං භිඳිතවා චකකමතතානි පදුමානි උටඨහිංසු. සඤා පදුමකණණිකා අකකමනෙනා ගනතවා පසසුතතබුඛාසනෙ නිසිදි. භිකඛූ'පි තථෙව ගනතවා නිසීදිංසු ගරහදිනනසස කාඨතො දුහොවිය උටඨහි. සො සිරිගුතතං උපසඞකමිතවා සාමි තාණං මෙ හොහි'නි ආහ. කිං එතනති. පඤචනනං භිකඛුසතානං ගෙහෙ යාගු වා භතතාදිනි වා නතථි, කිනතු ඛො කරොමි'නි. කිං පන තයා කත නති අහං විනනං ගෙහාහං අනතරෙ මහනතං ආවාටං අඩඨාරපූරං කාරෙසිං– තතථ පාතෙතවා නිගහණහිසසාමි'නි. අථනං භිඳිතවා මහාපදුමානි උටඨහිංසු, සබබෙ පදුමකණණිකා අකකමිතවා ගනතවා පසසුතතාසනෙ නිසිනනා, ඉදානි කිං කරොමි'නි. නනු තවං ඉදානෙව මයහං එතතිකා චාටියො යාගු, එතතිකානි භතතානී'නි දසෙසසි'නි. මුසා තං සාමි, තුචඡා චාටියොව හොතු ගචඡ තාසු චාටිසු යාගු ආදිනි ඔලොකෙහි'නි. තං ඛණං යෙව තෙන යාසු චාටිසු යාගූ'නි වුතතා තා යාගුයා පූරිංසු භතතාදිනි'නි වුතතා භතතාදිනං පරිපුණණව අහෙසුං. තං සමපත්තිං දිසවාව ගරහදිනනසස සරීරං පීතිපාමොජජන පරිපූරි, චිතතං පසනනං. සො සකකච්චං බුඬපමුඛං භිකඛුසඞඝං පරිවිසිතවා කතභතත කිචචසස සතථුනො අනුමොදනං කාරෙතුකාමො පතතං ගණහි. සඤා අනුමොදනං කරොනතො ඉමෙ සතතා පසුසු චකඛුනො අභාවෙන නෙව මම සාවකානං බුඬසාසනසස ගුණං ජානනති. පසුසුචකඛුරහිතා හි අන්ධා නාම, පසුසුවනතො චකඛුකා නාමා'නි වතවා ඉමා ගාථා අභාසි:–

ඨථා සඞකාරධානසමිං උජඣිතසමිං මහාපථෙ,
පදුමං තතථ ජායෙථ සුචිගනධං මනොරමං.
එවං සඞකාරභූතෙසු අන්ධභූතෙ පුථුජජනෙ,
අතිරොචති පඤඤාය සම්මාසම්බුඬසාවකො'නි.

තතථ "සඞකාරධානසමි"නති සඞකාරට්ඨානසමිං, කචවරරාසි මහී'නි අතථො "උජඣිතසමිං මහාපථෙ"නි මහාමගෙ ඡඩඩිතසමිං. "සුචිගනධ"නති සුරභිගනධං. "මනොරම"නති මනො එතථ රමති'නි මනොරමං. "සඞකාරභූතෙසු"නි සඞකාරමිව භූතෙසු. "පුථුජජනෙ"නි පුථූනං කිලෙසානං ජනනතො එවං ලඛනාමෙ ලොකියමහා ජනෙ. ඉදං වුතතං හොති: ඨථා නාම මහාපථෙ ජඩඩිතෙ සඞකාර ධානසමිං අසුචිඅජගුචජීඅපරිභකඛුලෙ'පි සුචිගනධං පදුමං ජායෙථ,

තං රාජරාජමහාමත්තාදිනං මනොරමං පියං මනාපං උපරි මඤ්චකෙ පතිට්ඨාරහමෙව හවෙය්‍ය, එවමෙව සඞ්කාරභූතෙසු‘පි පුථුජ්ජනෙසු ජාතො නිපජ්ජඤ්ඤසස මහාජනසස අචක්ඛුකසස අනන්තරෙ නිබ්බත්තොා‘පි අත්තනොා පඤ්ඤාබලෙන කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ච ආනිසංසං දිස්වා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතො පබ්බජ්ජාමත්තෙන න‘පි තත්තා උත්තරිං සීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තිඤ්ඤාණදසසනානි ආරාධෙත්වා අතිරොචති “සම්මාසම්බුද්ධසාවකොා”ති ඛීණාසවොා භික්ඛු අඞ්ගභූතෙ පුථුජ්ජනෙ අතික්කමිත්වා විරොචති සොභති‘ති.

දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහසසානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. ගරහදින්නොා ච සිරිගුත්තොා ච සොතාපත්තිඵලං පාපුණිංසු. තෙ සබ්බං අත්තනොා ධනං බුද්ධසාසනෙ විප්පකිරිංසු. සත්ථා උට්ඨායාසනා විහාරං අගමාසි. සාගණ්හසමයෙ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං– “අහොා අච්ඡරියා බුද්ධගුණා නාම, තථා රූපං නාම ඛදිරඞ්ගාරරාසිං භින්දිත්වා පදුමානි උට්ඨාපිංසු”ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කාමඤ්හි භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා‘ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා‘ති වුත්තෙ අනච්ඡරියං භික්ඛවෙ යං මම එතරහි බුද්ධභූතසස අඞ්ගාරරාසිතො පදුමානි උට්ඨිතානි, පදෙසඤ්ඤෙ වත්තමානසස බොධිසත්තභූතසසා‘පි මෙ උට්ඨහිංසු‘ති වත්වා කදා භනෙත ආවිඤ්ඡථ නොති යාචිතො අතීතං ආහරිත්වා–

කාමං පනාහං නිරයං උඩ්ඩයිදෙ අවංසිරො,
නානරියං කරිසසාමි හන්ද පිණ්ඩං පටිග්ගහා‘ති.

ඉදං ඛදිරඞ්ගාරජාතකං විත්ථාරෙතවා කථෙසි‘ති.

ග ර හ දි න න ව ත්ථු.

පුප්ඵවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වග්ගො චතුත්ථො.

“දීඝා ජාගරතො රත්තී”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තොා පසෙනදිකොසලං චෙව අඤ්ඤතරඤ්ච පුරිසං ආරබ්භ කථෙසි. රාජා කිර පසෙනදිකොසලොා එකසම්ං ජනදිවසෙ අලඞ්කතපටියත්තං සබ්බසෙතං එකං පුණ්ඩරීකං නාම හත්ථිං අභිරුය්හ මහන්තෙන රාජානුභාවෙන නගරං පදක්ඛිණං කරොාති. උසසාරණඤ්ච වත්තමානාඤ්ච ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිහි පොථියමානොා මහාජනොා පලායන්තොා ගීවං පරිවත්තෙත්වා‘පි ඔලොකෙති එව. රාජිනං කිර සුදින්නාදෙවියා සුරක්ඛිතසීලසා සුකතකල්‍යාණකම්මා සෙසතං ඵලං. අඤ්ඤතරසසා‘පි දුග්ගතපුරිසසා භරියා සත්තභූමිකසස පාසාදසස උපරිමතලෙ ඨිතා එකං වාතපානකවාටං

විචරිත්වා රාජානං ඔලොකෙත්වාව අපගච්ඡි. රක්ඛසෑ පුණ්ණවණ්ණං වලාහකන්තරං පවිට්ඨා විය උපට්ඨාසි. සෝ තඤ්ඤා පටිබද්ධචිත්තතාය හත්ථිකබන්ධතෝ පතනාකාරප්පත්තෝ විය ඤත්වා ඛිප්පං නගරං පදක්ඛිණං කත්වා අන්තෝපුරං පවිසිත්වා එකං විඤ්ඤාපිකාමච්චං ආහ– "අස්සකට්ඨානෙ තෙ මඤ්ඤෙ ඔලොකිතපාසාදෙ දිට්ඨා"ති. ආම දෙවා'ති. තත්ථෙකං ඉත්ථිං අද්දසාති. අද්දසං දෙවා'ති. ඉච්ඡ තඤ්ඤා සඤ්ඤාමිකඅඤ්ඤාමිකභාවං ජානාහී'ති. සෝ ගන්ත්වා තඤ්ඤා සඤ්ඤාමිකභාවං ඤත්වා ගන්ත්වා රක්ඛසෑ සඤ්ඤාමිකා'නි ආරොචෙසි. අථ රක්ඛසෑ තෙන ඒ තඤ්ඤා සාමිකං පක්කොසාහී'නි වුත්තෙත්වා ගන්ත්වා එහි හො රාජා තං පක්කොසති'නි ආහ. සෝ භරියං මේ නිඤ්ඤාය භයෙන උප්පන්නොභාස භවිතබ්බන්ති විනෙත්වා රක්ඛසෑ ආණං පටිබාහිතුං අසක්කොන්තෝ ගන්ත්වා රාජානං වන්දිත්වා අට්ඨාසි. අථ නං රාජා මං උපට්ඨාහී'නි ආහ අලං දෙව අහං අත්තනෝ කම්මං කත්වා තුම්හාකං සුංකං දත්වා, සා එව මෙ ජීවිකා හොතූ'ති. තව සුංකෙන මයහං අත්ථෝ නත්ථි, අජ්ජ පට්ඨාය මං උපට්ඨාහී'නි තඤ්ඤ ඵලකං ච ආයුධඤ්ච දාපෙසි. එවං කිරඤ්ඤ අහොසි–කිඤ්චි දෙවඤ්ඤ දෙසං ආරොපෙත්වා ඤාතෙත්වා භරියං ගණ්හිඤ්ඤාමී'ති අථ නං සෝ මරණභයභීතෝ අපපමත්තොභාස ඤත්වා උපට්ඨාසි. රාජා තඤ්ඤ විවරං අපඤ්ඤ නෙත්වා කාමපරිළාහෙ වඩ්ඪනෙත්ත එකමඤ්ඤ දෙසං ආරොපෙත්වා රාජානං කරිඤ්ඤාමී'නි පක්කොසාපෙත්වා එවමාහ– "අම්භෝ ඉතෝ යොජනසතමත්තෙ නදියා අස්සකට්ඨානං නාම ගන්ත්වා සාඨං මම නහානවෙලාඨ කුම්භපලානි චෙව අරුණවණ්ණමත්තිකා ච ආහර, සචෙ තඤ්ඤ ඛණෙ නාභචිඤ්ඤසි, ආණං තෙ කරිඤ්ඤාමි"නි සෝ සෙවකො කිර චතුහි'පි දාසෙහි පතිකට්ඨතරෙ, ධනකිතාදයො දාසා සීසං මෙ රාජති පිට්ඨිං මෙ රාජති'නි වත්වා අචිරිතුං ලභන්ති යෙව, තඤ්ඤෙතං නත්ථි, ආණත්තකම්මං කාතුමෙව වට්ටති. තඤ්ඤා සෝ අවඤ්ඤං මයා ගන්තබ්බං කුම්භපලෙහි සඞ්ගං අරුණවණ්ණ මත්තිකා නාම නාගභවනෙ උප්පජ්ජති අහං කුහිං ලභිඤ්ඤාමී'නි චින්තෙත්වා මරණභයභීතෝ ගෙහං ගන්ත්වා භද්දෙ නිට්ඨිතං මෙ භත්තං'නි ආහ. උඩ්ඩනමත්තෙ සාමී'නි සෝ ඤාව භත්තං ඔතරති, නාව සඞ්ඝාරෙතුං අසක්කොන්තෝ උල්ලඞ්ඛන කඤ්චිඤං හරාපෙත්වා ඝථාලඩ්ඩෙන බ්‍යඤ්ඤනෙන සද්ධිං අල්ලමෙව භත්තං පච්චිඤං ඔපිලෙත්වා ආදඤ්ඤ යොජනිකං මඟඟං පක්කන්තොභාස. තඤ්ඤ ගච්ඡන්ත සෙඤ්ඤව භත්තං පක්කං අහොසි. සෝ අනුච්චිට්ඨං කත්වා ථොකං භත්තං අපනෙත්වා භුඤ්ඤන්තොභාස එකං අඩ්ඩකං දිඤ්ඤවා මඤ්ඤා අපනීතං ථොකං අනුච්චිට්ඨභත්තමෙව අත්ථි, ගහෙත්වා භුඤ්ඤ සාමී'නි. සෝ ගණ්හිත්වා භුඤ්ඤි. ඉතරෝ'පි භුඤ්ඤිත්වා එකං භත්තමුට්ඨිං උදකෙ ඛිපිත්වා මුඛං විකාසෙත්වා මහන්තෙන සද්දෙන ඉමස්මිං නදීප දෙසෙ අධිවත්ථා නාගසුපණ්ණදෙවතා වචනං මෙ සුණන්තු,

රාජා මයහං ආණං කාතුකාමෝ කුමුදුපපලමාලෙහි සද්ධිං අරුණවණ්ණමත්තිකං ආහරා'ති මං ආණාපෙසි, අධිකමනුසසයස ච මෙ හත්තං දිනනං, තං සහසසානිසංසං, උදකෙ මවජානං දිණණං, තං සතානිසංසං, එත්තකං පුඤඤඵලං තුමහාකං පත්තිං කත්වා දෙමි, මයහං කුමුදුපපලමාලෙහි සද්ධිං අරුණවණ්ණමත්තිකං ආහරථා'ති තික්ඛත්තුං අනුසාවෙසි. තත්ථ අධිවත්ථෝ නාගරාජා තං සද්දං සුත්වා මහල්ලකවෙසෙන තසස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං වදෙසී'ති ආහ. සෝ පුනාපුනං'පි තථෙව වත්වා මයහං තං පත්තිං දෙහී'ති වුත්තෙ දෙමි සාමී'ති ආහ. එවං සෝ මෙ තසසා වාරෙ පත්තිං ආහරාපෙත්වා කුමුදුපපලෙහි සද්ධිං අරුණවණ්ණමත්තිකං අදාසි. රාජා පන චින්තෙසි–"මනුසසා නාම බහුමනතා, සචෙ සෝ කෙනචි උපායෙන ලභෙයය, කිච්චං මෙ න නිප්ඵජ්ජෙය්‍ය"ති කාලසෙසව වාරං පිදහාපෙත්වා මුද්දිකං අත්තනො සන්තිකං ආහාරාපෙසි. ඉතරෝ'පි පුරිසෝ රඤඤා නහානවෙලාය මෙව ගන්ත්වා වාරං අලභනෙතා වාරපාලං පක්කොසිත්වා වාරං විවරා'ති ආහ. න සක්කා විවරිතුං රාජා කාල සෙසව මුද්දිකං රාජගෙහං ආහාරාපෙසී'ති. සෝ රාජදූතො අහං, විවරාහි වත්වා'පි වාරං අලභනෙතා නත්ථි මෙදානි ජීවිතං, කිනනු ඛො කරිසසාමී'ති චින්තෙත්වා වාරසස උත්තරුමමාරෙ මත්තිකා පිණ්ඩං ඛිපිත්වා තසසූපරි පුප්ඵානි ලඟෙත්වා මහාසද්දං කරොනෙතා අමෙහා නගරවාසිනො මයා රඤඤා ආණත්තියා කතභාවං ජානාථ, රාජා මං අකාරණෙන විනාසෙතුකාමෝ'ති තික්ඛත්තුං විරවිත්වා කඤ්ඤුඛො ගච්ඡිසසාමී'ති චින්තෙතනෙතා භික්ඛූ නාම මුදුහදයා, විහාරං ගන්ත්වා නිපජ්ජිසසාමී'ති සන්නිට්ඨානමකාසි. ඉමෙ හි නාම සත්තා සුඛිතකාලෙ භික්ඛූනං අත්ථිභාවමපි අජානිත්වා දුක්ඛාභිභූතකාලෙ විහාරං ගන්තුකාමා හොන්ති. තසමා සෝ'පි අඤඤං මෙ තාණං නත්ථී'ති විහාරං ගන්ත්වා එකසමිං ඵාසුකට්ඨානෙ නිපජ්ජි. රඤඤා'පි රත්තිං නිද්දං අලභන්තසස තං ඉත්ථිං අනුසසරන්තසස කාමපරිළාහො උපපජ්ජි. සෝ චින්තෙසි "විභාතක්ඛණෙ එව තං පුරිසං ඝාතෙත්වා තං ඉත්ථිං ආනෙස්සාමී"ති. තසමිං ඛණෙ සට්ඨියොජනිකාය ලොහකුම්භියා නිබ්බත්තා චත්තාරෙ පුරිසා පකකට්ඨිතාය උකඛලියා තණ්ඩුලං විය සම්පරිවත්තකං පච්චමානා තිංසාය වස්සසහසෙසු හෙට්ඨිමතලං පත්වා අපරෙහි තිංසාය වස්සසහසෙසු පුන මුඛවට්ටියං පාපුණිංසු. තෙ සීසං උක්කිපිත්වා අඤඤමඤඤං ඔලොකෙත්වා එකෙකං ගාථං වත්තුකාමා වත්තුං අසක්කොනතා එකෙකං අක්ඛරං වත්වා පරිවත්තෙත්වා ලොහ කුම්භිමෙව පවිට්ඨා රාජා නිද්දං අලභනෙතා මජ්ඣිමයාමසමනනන රෙ තං සද්දං සුත්වා භීතො උත්‍රාසනාමානසො කිනනු ඛො මයහං ජීවිතනතරායො භවිසසති උදාහු අඟමහෙසියා උදාහු මෙ රජජං විනසසතී'ති චින්තෙතනෙතා සකලරත්තිං අක්ඛීනි නිම්මීලෙතුං නාසක්ඛි. සෝ අරුණුග්ගමනකාලෙ එව පුරොහිතං පක්කොසා

පෙත්වා ආචරිය මජ්ඣිමඅංසමනන්තරෙ මහන්තා හෙරවසද්දා සුතා, රජ්ජස්ස වා මහෙසිඅා වා මයහං වා කස්ස අන්තරාඅො භවිස්සතී'ති නා ජානාමි, තෙන මෙ තවං පඤ්ඤාසාපිතොා'ති ආහ. මහාරාජ කින්නි තෙ සද්දා සුතානි ආචරිඅ "දූ ඉති ස ඉති න ඉති සොා" ඉති'මෙ සද්දෙ අඅෙසාසිං, ඉමසං හි නිඋත්තනිං උපඩාරෙ ති'ති බ්‍රාහ්මණස්ස මහාඅඞ්කාරං පවිට්ඨස්ස විඅ න කිඤ්චි පඤ්ඤායි. න ජානාමීති වුත්තෙ පන ලාභසක්කාරොා මෙ පරිහායිස්සතී'ති භායිත්වා භාරිඅං මහාරාජා'ති ආහ. කිං ආචාරිඅා'ති ජීවිතන්තරා යොා තෙ පඤ්ඤැ'ති'ති. සොා දිගුණං ගිරිතා ආචරිඅ අත්ථි කිඤ්චි පටිඝාතකාරණන්ති ආහ. අත්ථි මහාරාජ, මා භායි, අහං තඅො වෙදෙ ජානාමී'ති. කිං පන ලබ්භං වට්ටතී'ති. සබ්බසත ඝඤ්ඤං ඝජිත්වා ජීවිතං ලභිඅසසි දෙවාති කිං ලබ්භං වට්ටතී'ති හත්ථිසතං අඅසසතං උසභසතං බෙත්තුසතං අජසතං උරබ්භසතං කුක්කුදිසතං සූකරසතං දූරකසතං දූරිකාසතං'ති එවං එකෙකං පාණජාතිං සතං සතං කත්වා ගණ්හාපෙන්තා සෑව මිගජාතිකමෙ ව ගණ්හාපෙසසාමි, අත්තනොා ඛාදනීඅමෙව ගණ්හාපෙති'ති වත්තා නති, තස්මා හත්ථිඅසසමනුසෙසපි ගණ්හාපෙසි. රාජා මම ජීවිත මෙව මඅහං ලාභොා'ති විඤ්ඤාපෙත්වා සබ්බපාණෙ සිඤං ගණ්හථා'ති ආහ. ආණත්තමනුස්සා අධිකතරෙ ගණ්හිංසු වුත්තම්පි චෙතං කොසලසංයුත්තෙ- "තෙන ඛොා පන සමඅෙන රඤ්ඤා පසෙනදි කොසලස්ස මහාඅඤ්ඤා පච්චුපට්ඨිතොා හොති, පඤ්ච ච උසභ සතානි පඤ්ච ච වච්ඡතරසතානි පඤ්ච ච වච්ඡතරීසතානි පඤ්ච ච අජසතානි පඤ්ච ච උරබ්භසතානි ථූණූපනීතානි හොන්ති ඝඤ්ඤත්ථාඅ. ඉෙ'පිස්ස තෙ හොන්ති දූසා'ති වා පෙසසා'ති වා කම්ම කරා'ති වා, තෙ'පි දණ්ඩතජ්ජිතා භඅතජ්ජිතා අස්සුමුඛා රුදමානා පරිකම්මානි කරොන්ති මහාජනොා අත්තනොා අත්තනොා ඤාතීනං අත්ථාඅ පරිදෙවමානොා මහාසද්දමකාසි, පඨවි උද්ධනසදෙ විඅ අහොසි. මල්ලිකා දෙවී රඤ්ඤා සන්තිකං ගන්ත්වා කින්නු ඛොා මහා රාජ ඉන්ද්‍රිඅානි අපා තරාකානි කිලන්තරූපානි විඅ පඤ්ඤායන්ති පුච්ඡි. කිං තුඅහං මල්ලිකෙ තවං මම කණ්ණමූලෙන ආසීවිසම්පි ගවජන්තං න ජානාසී'ති. කිං පනෙතං දෙවා'ති රත්තිභාගෙ මෙ එවරූපොා නාම සද්දෙ සුතොා, සබ්බාහං පුරොහිතං පුච්ඡිත්වා ජීවිතන්තරාඅො තෙ පඤ්ඤායතී'ති සබ්බසත ඝඤ්ඤං ඝජිත්වා ජීවිතං ලභිඅසසි'ති සුත්වා මම ජීවිතමෙව මඅහං ලාභොා'ති ඉමෙ පාණෙ ගණ්හා පෙසිනන්ති මල්ලිකා දෙවී අඛ්බාලොා'සි මහාරාජ, කිඤ්චා'පි මහා භඅකඛා'සි අනෙකසූපවඤ්ජනිකං දෙණ්ඩපාකං භුඤ්ජසි, චිත්ත රථෙඤ්ඤ රජ්ජං කාරෙසි, පඤ්ඤ පන තෙ මන්දා'ති ආහ. කස්මා එවං වඳසී'ති. කහං තඅා අඤ්ඤඅස්ස මරණෙන අඤ්ඤඅස්ස ජීවිතලාභොා දිට්ඨපුබ්බා අඛ්ඛ බාලඅස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස කථං ගඅහත්වා කස්මා මහා ජනස්ස උපරිඋඤ්ඤං ඔපසි. ධුරවිහාරෙ සදෙවකස්ස ලොකස්ස අග්ග

පුඤ්ඤානි අතීතාදිසු අපපටිහතඤාණේ සත්තා වසති, තං පුච්ඡිත්වා තථෙසා වාදං කරොන්ති'ති රාජා සල්ලහත්ථකෙහි යානෙහි මල්ලිකාය සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා මරණභයතජ්ජිතා කිඤ්චි වත්තුං අසක්කොන්තා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. අථ නං සත්ථා–"හඤ්චි නු ත්වං මහාරාජ අගච්ඡසි දිවා දිවස්සා"ති පඨමතරං ආලපි. සෝ තුණ්හී එව නිසීදි. තතො මල්ලිකා තථාගතස්ස ආරොචෙසි– "හතෙන රඤ්ඤා කිර මජ්ඣිමයාම සමනන්තරෙ සද්දෙ සුතෙ, අථ නං පුරොහිතස්ස ආරොචෙසි, පුරොහිතො අනන්තරායෙ තෙ භවිස්සති තස්ස පටිඝාතත්ථාය සබ්බසතං පාණෙ ගහෙත්වා තෙසං ඝලලොහිතෙන යඤ්ඤං යජිත්වා ජීවිතං ලභිස්සසි'ති ආහ. රාජා පාණෙ අණ්ණාපෙසි, තෙනාහං මයා ඉධ ආනීතොා'ති. එවං කිර මහාරාජා'ති. එවං හතෙන. කින්ති තෙ සද්දෙ සුතොා'ති සො අත්තනා සුතනියා මෙන ආචික්ඛි. තථාගතස්ස තං සුත්වාව එකොහාසං අහොසි. අථ නං ආහ මා භායි මහාරාජ, තව අන්තරායො නත්ථි, පාපකම්මිනො සත්තා අත්තනො දුක්ඛං ආචිකරොන්තා එවමාහංසූ'ති. කිං පන තෙහි හතෙන කතං'ති. භගවා තෙසං කම්මං ආචික්ඛිතුං තෙනහි මහාරාජ සුණාහි'ති වත්වා අතීතං ආහරි.

අතීතෙ විසතිවස්සසහස්සායුකෙසු මනුස්සෙසු කස්සපො භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා විසතියා ඛීණාසවසහස්සෙහි සද්ධිං චාරිකං චරමානො බාරාණසිං අගමාසි. බාරාණසිවාසිනොා වෙ තයොා'පි බන්ධනරා'පි එකතොා හුත්වා ආගන්තුකදානං පවත්තයිංසු. තදා බාරාණසියං චත්තාළීසචත්තාළීසකොටිවිභවා චත්තාරොා සෙට්ඨිපුත්තා සහායකා අහෙසුං. තෙ මන්තයිංසු "අම්හාකං ගෙහෙ බහු ධනං තෙන කිං කරොමාති. එවරූපෙ බුද්ධෙ චාරිකං චරමානෙ දානං දස්සාම පුඤ්ඤං කරිස්සාම සීලං රක්ඛිස්සාමා"ති තෙසු එකොා'පි අවත්වා එකොා තාව එවමාහ–නිබ්බිණං සුරං පිවන්තා මධුරං මංසං ඛාදන්තා විචරිස්සාම, ඉදං අම්හාකං ජීවිතස්ස ඵලන්ති. අපරොපි එවමාහ– නිවස්සිකඉත්ථිසාලිහත්තං නානගුහරසෙහි භුඤ්ජන්තා විචරිස්සාමා'ති අපරොා'පි එවමාහ– නානප්පකාරං ඛජ්ජකවිකතිං පචාපෙත්වා ඛාදන්තා විචරිස්සාමා"ති. අපරොපි එවමාහ– සබ්බ අඤ්ඤං කිඤ්චි න කරිස්සාම, ධනං දස්සාමා'ති හි වුත්තෙ අනිච්ඡමානා නාම නත්ථි, ධනං පයොජෙත්වා පයොජෙත්වා පාරදාරිකකම්මං කරිස්සාමා"ති. සාධු සාධූ'ති සබ්බෙ තස්ස කථාය අට්ඨංසු. තෙ තතො පට්ඨාය අභිරූපානං ඉත්ථීනං ධනං පෙසෙත්වා පෙසෙත්වා විසතිවස්සසහස්සානි පාරදාරිකකම්මං කත්වා කාලං කත්වා අවීචිමහානිරයෙ නිබ්බත්තා තෙ එකං බුද්ධන්තරං නිරයෙ පච්චිත්වා තතො කාලං කත්වා නිරයෙ පක්කාවසෙසෙන සට්ඨියොා ජනිකාය ලොහකුම්භියා නිබ්බත්තිත්වා තිංසාය වස්සසහස්සෙහි හෙට්ඨිමතලං පත්වා පුනපි තිංසාය වස්සසහස්සෙහි කුම්භිමුඛං

පච්චා එකෙකකං ගාථං වත්තුකාමා ගහෙත්වා වත්තුං අසක්කොන්තා එකෙකකං අක්ඛරං වත්වා පුන පරිවත්තෙත්වා කුම්භිමේව පවිට්ඨා. වදෙහි මහාරාජ පඨමෙන තිංසදේවනාම සුතෝ'ති. "දුං" ඉති හනෙත'ති. සත්ථා තෙන අපරිපුණ්ණං කත්වා වුත්තං ගාථං පරිපුණ්ණං කත්වා දස්සෙතෙන්තා එවමාහ:—

"දුජ්ජීවිතං අජීවිම්හ යෙ සත්තෙ න දදම්හසෙ,
විජ්ජමානෙසු භොගෙසු දිපං නාකම්ම අත්තනෙනා"'ති.

අථ රඤ්ඤා ඉමිස්සා ගාථාය අත්ථං පකාසෙත්වා කිත්තෙන්ත මහාරාජ දුතියසද්දෙ තතියසද්දෙ චතුත්ථසද්දෙ සුතෝ'ති පුච්ඡිත්වා එවං නාමා'ති වුත්තෙ අවසෙසං පරිපූරෙන්තෙනා:—

"සට්ඨිං වස්සසහස්සානි පරිපුණ්ණානි සබ්බසෝ,
නිරයෙ පච්චමානානං කදා අන්තෙ භවිස්සති.
නාජී අන්තෙ කුතෝ අන්තෙ න අන්තෙ පතිදිස්සති,
තදා හි පකතං පාපං මම තුය්හඤ්ච මාරිස.
සෝ හි නූන ඉතෝ ගන්ත්වා යොනිං ලද්ධාන මානුසිං,
වදඤ්ඤූ සීලසම්පන්නෙ කාහාම් කුසලං බහූ"'ති.

පරිපාටියා ඉමා ගාථා වත්වා අත්ථං පකාසෙත්වා ඉති ඛො මහාරාජ තෙ චත්තාරොපි ජනා එකෙකං ගාථං වත්තුකාමා වත්තුං අසක්කොන්තා එකෙකමෙව අක්ඛරං වත්වා පුන තං ලොහකුම්භිමේව පවිට්ඨා'ති ආහ.

රඤ්ඤා කිර පසෙනදිකොසලෙන තස්ස සද්දස්ස සුතකාලතො පට්ඨාය තෙ හෙට්ඨා හස්සන්ති යෙව අජ්ජා'පි එකං වස්සසහස්සං නාතික්කමන්ති. රඤ්ඤා තං දෙසනං සුත්වා මහාසංවෙගො උපජ්ජි. සො භාරියං වන්දිත්වා පාරදාරිකකම්මං නාම. එකං කිර බුද්ධන්තරං නිරයෙ පච්චිත්වා තතො චුතා සට්ඨියොජනිකාය ලොහකුම්භියා නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ සට්ඨිවස්සසහස්සානි පච්චිත්වා එවමපි තෙසං දුක්ඛා මුච්චනකාලෙ න පඤ්ඤායති, අහමපි පරදාරෙසිනෙහං කත්වා සබ්බඤ්ඤුතං නිද්දං න ලභිං, ඉදානි ඉතො පට්ඨාය පරදාරෙ මානසං න බන්ධිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා තථාගතං ආහ-"භන්තෙ අජ්ජ මෙ රත්තියා දිඝභාවො ඤාතො'ති. සොපි පුරිසො තත්ථෙව නිසින්නොව තං කථං සුත්වා ලද්ධො මෙ බලවා පච්චයො'ති සත්ථාරං ආහ-"භන්තෙ රඤ්ඤා තාව අජ්ජ රත්තියා දිඝභාවො ඤාතො, අහං පන හියොපි සයමෙව යොජනස්ස දිඝභාවං අඤ්ඤාසිනන්ති. සත්ථා චින්තාමපි කථං සංසන්දෙත්වා එකස්ස රත්තී දිඝා හොති, එකස්ස යොජනං දිඝං හොති, බාලස්ස පන සංසාරො දිඝො හොති'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

දීඝා ජාගරතො රත්ති දීඝං සන්තස්ස යොජනං,
දීඝො බාලානං සංසාරො සද්ධම්මං අවිජානත'න්ති.

තත්ථ "දීඝා"ති රත්ති නාමෙසා නියාමමත්තාව, ජාගරන්තස්ස පන දීඝා හොති දිගුණතිගුණා විය ඛුත්වා ඛායති. තස්සා දීඝභාවං අත්තානං මඤ්ඤණසඞ්ඛාතස්ස භත්තං කත්වා යාවසුරියුග්ගමනා සමපරිවත්තකං සෙමානො මහාඛුසීතො'පි සුඛොජනං භුඤ්ජිත්වා සිරිසයනෙ සයමානො කාමභොගී'පි න ජානාති. සබ්බරත්තිං පන පධානං පදහනෙන්තා යොගාවචරෙ ච ධම්මකථං කථෙනෙන්තා ධම්මකථිකො ච ආසනසම්පෙ නිසිදිත්වා ධම්මං සුණන්තා ච සිසරොගාදිදුක්ඛෙ ච හත්ථපාදචෙජදුක්ඛෙ පත්තා ච වෙදනාභිභූතො ච රත්තිං මඤ්ඤපි පනෙතා අඩ්ඪකො ච ජානාති'ති. "යොජන"න්ති යොජනම්පි වතුගාවුතමත්තමෙව, සන්තස්ස පන කිලන්තස්ස දීඝං හොති, දිගුණං තිගුණං විය ඛායති, සකල දිවසං හි මඤ්ඤං ගන්ත්වා කිලන්තෙන්තා පරිපථං ආගච්ඡන්තං දිස්වා පුරතො ගාමො ඒව දූරෙ'ති පුච්ඡිත්වා ථොකං ගන්ත්වා අපරම්පි පුච්ඡති. තෙනා'පි යොජනන්ති වුත්තෙ පුන ථොකං ගන්ත්වා අපරම්පි පුච්ඡති. සෝ'පි යොජනන්ති වදති. සො පුච්ඡිතපුච්ඡිතා යොජනන්තෙව වදන්ති, දීඝං වතිදං යොජනං වෙ තිණ්ණි යොජනානි විය මඤ්ඤති. "බාලානා"නන්ති ඉධලොක පරලොකත්ථං පන අජානන්තානං බාලානං සංසාරවට්ටස්ස පරිඝන්තං කාතුං අසක්කොනන්තානං ඨං සත්තනිංසඛොඩපකඛිඝහෙදං සද්ධම්මං ඤත්වා සංසාරස්ස අන්තං කරොන්ති, තං සද්ධම්මං අවිජානතං සංසාරො දීඝො නාම හොති. සෝ හි අත්තනො ධම්මතාය එව දීඝො නාම. වුත්තම්පි චෙතං-"අනමතග්ගොා'යං භික්ඛවෙ සංසාරො පුබ්බාකොටි න පඤ්ඤායති"ති. බාලානං පන පරිඝන්තං කාතුං අසක්කොනන්තානං අතිදීඝො ඒ වාති. දෙසනාවසානෙ සො පුරිසො සොතාපත්තිඵලං පත්තො. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පත්තා. මහාජනස්ස සාථිකා ධම්මදෙසනා ජාතා.

රාජා සත්ථාරං වන්දිත්වා ගච්ඡන්තො'ව තෙ සත්තෙ බන්ධනා මොචෙසි. තත්ථ ඉත්ථිපුරිසා බන්ධනා මුත්තා සීසං නහාත්වා සකානි ගෙහානි ගච්ඡන්තා චිරං ජීවතු නො අය්‍යා මල්ලිකා දෙවී යං නිස්සාය ජීවිතං ලභිම්හාති මල්ලිකාය ගුණං කථෙසුං. සායණ්හසමයෙ ධම්මසභායම්පි කථං සමුට්ඨාපෙසුං-"අහො පණ්ඩිතා වතායං මල්ලිකා අත්තනා පඤ්ඤං නිස්සාය එත්තකස්ස ජනස්ස ජීවිතදානං අදාසී"ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ මල්ලිකා ඉදානෙ'ව අත්තනා පඤ්ඤං නිස්සාය මහාජනස්ස ජීවිතදානං දෙති, පුබ්බෙ'පි අදාසියෙවා'ති වත්වා තමත්ථං පකාසෙන්තා අතීතං ආහරි,

අතීතෙ බාරාණසියං රජ්ජෙ පුත්තෙ එකං නිග්‍රොධරුක්ඛං උපසඞ්කමිත්වා තත්ථ නිබ්බත්තාය දෙවතාය ආයාචි—සාමි දෙවරාජ ඉමස්මිං ජම්බුදීපෙ එකසතං රාජානො, එකසතං අග්ග මහෙසියො, සචාහං පිතු අච්චයෙන රජ්ජං ලභිස්සාමි, එතෙසං තෙ ඝලලොහිතෙන බලිං කරිස්සාමි'ති. සො පිතරි කාලකතෙ රජ්ජං පත්වා දෙවතාය මෙ ආනුභාවෙන රජ්ජං පත්තං, බලිමස්ස කරිස්සාමි'ති මහතියා සෙනාය නික්ඛමිත්වා එකං රාජානං අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා තෙන සද්ධිං අපර'ම්පි අපර'ම්පි'ති සබ්බ රාජානො අත්තනො වසෙ කත්වා සද්ධිං අග්ගමහෙසිඤ්ච ආදාය ගච්ඡන්තො උග්ගසෙනස්ස නාම සබ්බකණ්ටස්ස රජ්ජෙ දිත්වා නාම අග්ගමහෙසි ගරුගබ්භා, තං ඔහාය ආනෙත්වා එත්තකං ජනං විසපානකං පායෙත්වා මාරෙස්සාමි'ති රුක්ඛමූලං සොධා පෙසි. දෙවතා චින්තෙසි-අයං රාජා එත්තකෙ රාජානො ඝාතෙත්වා මං නියාය ගහිතා ඉමෙහි චින්තෙත්වා තෙසං ඝලලොහිතෙන මයහං බලිං කාතුකාමො, සචෙ පනා'යං එතෙ ඝාතෙස්සති ජම්බුදීපෙ රාජවංසො උච්ඡිජ්ජිස්සති, රුක්ඛමූලෙපි මෙ අස්සුචි භවිස්සති, සක්ඛිස්සාමි නු ඛො එතං නිවාරෙතුන්ති යා උපධාරෙන්ති නාහං සක්ඛිස්සාමි'ති ඤත්වා අඤ්ඤං දෙවතං උපසංකමිත්වා තමත්ථං ආරොචෙත්වා තං සක්ඛිස්සසි'ති ආහ. තාය පටික්ඛිත්තා'පි අඤ්ඤං අඤ්ඤම්පි'ති එවං සකල චක්කවාළදෙවතා යො උපසඞ්කමිත්වා තාහි'පි පටික්ඛිත්තා චතුන්නං මහාරාජානං සන්තිකං ගන්ත්වා මයං න සක්කොම අම්හාකං පන රාජා අම්හෙහි පුඤ්ඤෙන පඤ්ඤාය ච විසිට්ඨො තං පුච්ඡා'ති වදිංසු සා ගන්ත්වා සක්කස්ස තමත්ථං ආරොචෙත්වා "දෙව තුම්හෙහි අපොසඤ්ඤ කතං අපනෙතුඤ්ච ඛත්තියවංසො උච්ඡිජ්ජිස්සති, තස්ස පරිසරණං හොථා"ති ආහ. සක්කොපි අහ'ම්පි නං පටිබාහිතුං න සක්කිස්සාමි, උපායං පන තෙ වක්ඛාමි'ති වත්වා උපායං ආචික්ඛි. ගච්ඡ ත්වං රඤ්ඤෙ පස්සන්තස්සෙව රත්තවත්ථං නිවාසෙත්වා අත්තනො රුක්ඛතො නික්ඛමිත්වා ගමනාකාරං දස්සෙහි'ති. අථ නං රාජා දෙවතා ගච්ඡති නිවත්තාපෙස්සාමි න'න්ති නානප්පකාරෙන යාචිස්සති, අථ නං වදෙය්යාසි-ත්වං එකසතං රාජූනං සද්ධිං අග්ග මහෙසිඤ්ච ආනෙත්වා තෙසං ඝලලොහිතෙන බලිං කරිස්සාමි'ති මයහං ආඤ්ඤාවිත්වා උග්ගසෙනස්ස රඤ්ඤෙ දෙවිං ඔහාය ආගතො, නාහං තාදිසස්ස මුසාවාදිස්ස බලිං පටිච්ඡිස්සාමි'ති, එවං කිර වුත්තෙ රාජා තං ආණාපෙස්සති, සා රඤ්ඤෙ ධම්මං දෙසෙත්වා තත්තකස්ස ජනස්ස ජීවිතදානං දස්සති'ති ඉමිනා කාරණෙන සක්කො දෙවතාය උපායං ආචික්ඛි. දෙවතා තථා අකාසි. රාජා'පි තං ආණාපෙසි. සා ආගන්ත්වා තෙසං රාජූනං පරියෙසන්ති නිසින්නා'මපි අත්තනො රාජානමෙව වන්දි. රාජා මයි සබ්බරාජජෙට්ඨෙ ඨිතෙ සබ්බ කණිට්ඨං වන්දති'ති තස්සා කුජ්ඣි. අථ නං සා ආහ-කිං මයහං තයි

'පවිබ්බං අයං පන මෙ සාමිකො ඉසාරියසස දූතා, ඉමං අවන්දිත්වා කසමා තං වන්දිසසාමී'ති. රුක්ඛදෙවතා පසසන්නාසෙසව තසස 'ජානාසි එවං භද්දෙ'ති වත්වා තං පුප්ඵමුට්ඨිනා පූජෙසි. පුන රාජා ආහ–සචෙ මං න වන්දසි මයහං රජ්ජසිරිදායකං එවං මහානුභාවං දෙවතං කසමා න වන්දසි'ති. මහාරාජ තසා අත්තනො පක්ඛං පත්වා රාජානො ගහිතා න දෙවතාය ගහෙත්වා දින්නා'ති. පුන'පි නං දෙවතා එවං භද්දෙ'ති වත්වා තථෙව පූජෙසි. පුන සා රාජානං ආහ–ත්වං දෙවතාය මෙ එත්තකා රාජානො ගහෙත්වා දින්නා'ති වදෙසි, ඉදානි තෙ දෙවතාය උපරි වානපසෙ රුක්ඛා අග්ගිනා දඩ්ඨා, සා තං අග්ගිං නිබ්බාපෙතුං කසමා නාසක්ඛි, යදි එවං මහානුභාවා'ති. පුනපි තං දෙවතා එවං භද්දෙ එවං භද්දෙ'ති වත්වා තථෙව පූජෙසි. සා කථයමානා ඛිතා රොදි චෙ'ව හසි ච. අථ නං රාජා කිං උම්මත්තිකාසි ජානා'ති ආහ. කසමා දෙව එවං වදෙසි–න මාදිසියො උම්මාත්තිකා හොන්ති'ති. අථ කිං කාරණා රොදසි චෙව හසසි චා'ති. සුණාහි මහාරාජ "අහං හි අනිතෙ කුලධිතා හුත්වා පතිකුලෙ වසන්ති සාමිකසස සහායකං සපාහුණකං ආගතං දිසවා තසස භත්තං පච්චුකාමා මංසං ආහරා'ති දාසිං කහාපණං දත්වා තාය මංසං අලභිත්වා ආගතාය තස්සී මංසන්ති වුත්තෙ ගෙහසස පච්ඡිමභාගෙ සයිතාය එලිකාය සිසං ඡින්දිත්වා භත්තං සම්පාදෙසිං. සාහං එකිසසා එලිකාය සිසං ඡින්දිත්වා නිරයෙ පච්චිත්වා පක්කාවසෙසෙන තසසා ලොමහණ්ණාය සිසචෙදනං පාපුණිං. ත්වං එත්තකං ජනං වධිත්වා කදා දුක්ඛා මුච්චිසසසි, එවං මහන්තඤ්ච දුක්ඛං අනුසසරන්තී රොදි"න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

එකිසසා කණ්ඨං ඡෙත්වාන ලොමහණ්ණාය පච්චසි,
බහූනං කණ්ඨ ඡෙත්වාන කථං කාහසි ඛත්තියා'ති.

අථ කසමා හසිතන්ති එතසමා දුක්ඛා මුත්තමහි'ති තුස්සිත්වා මහාරාජා'ති. පුන'පි නං දෙවතා එවං භද්දෙ එවං භද්දෙ'ති වත්වා පුප්ඵමුට්ඨිනා පූජෙසි. රාජා අහො භාරියං කම්මං "අයං කිර එකං එලිකං වධිත්වා නිරයෙ පක්කාවසෙසෙන තසසා ලොමහණ්ණාය සිසචෙදනං පාපුණි, අහං එත්තකං ජනං වධිත්වා කදා සොත්ථිං පාපුණිසසාමී"ති සබ්බ රාජානො මොචෙත්වා අත්තනො මහල්ලකතරෙ වන්දිත්වා දහරතරානං අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා සබ්බ ඛමාපෙත්වා සකසකට්ඨානමෙව පහිණි. සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා එවං භික්ඛවෙ න ඉදානෙව මල්ලිකා අත්තනො පක්ඛං නිසසාය මහාජනසස ජීවිතදානං දෙති, පුබ්බෙ'පි අදාසිමෙවා'ති වත්වා අතීතං සමොධානෙසි. තදා බාරාණසිරාජා පසෙනදි කොසලො අහොසි, දින්නා දෙවී මල්ලිකා, දෙවතා අහමෙවා'ති එවං අතීතං සමොධානෙත්වා පුන ධම්මං දෙසෙන්තා භික්ඛවෙ පාණාතිපාතො නාම න කත්තබ්බයුත්තකො, පාණාතිපාතිනො හි දීඝරත්තං සොචන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

එවං වෙ සන්තා ජානෙය්‍යුං දුක්ඛාය ජාති සම්භවෝ,
න පාණේ පාණිනං හඤ්ඤුං පාණඝාතී හි සොචතී'ති.

කුම්භදුප්පලානිත දුග්ගතසෙවකස්ස වත්ථු

"චරථෙ නාධිගච්ඡෙය්‍යන්"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තෝ මහාකස්සපත්තේරස්ස සඞ්ඝවිහාරිකං ආරබ්භ කථෙසි— දෙසනා රාජගහෙ සමුට්ඨිතා. ථෙරං කිර රාජගහං නිස්සාය පිප්පලිගුහායං විහරන්තං වෙ සඞ්ඝවිහාරිකා උපට්ඨහිංසු. තෙසු එකෝ සක්කච්චං වත්තං කරොති. එකෝ තෙන නං කතං අත්තනා කතං විය දිස්වා මුඛොදකදන්තකට්ඨානං පච්චාදිතභාවං ඤත්වා තතෝ මුඛොදකදන්තකට්ඨානි පච්චාදිතානි මුඛං ඛොවථා'ති වදති. පාදධොවනනහානාදිකාලෙ'පි එවමෙව වදති. ඉතරෝ චින්තෙසි–"අයං නිච්චකාලං මය්හං කතං අත්තනා කතං විය කත්වා දස්සති, හොතු කත්තබ්බඤ්ඤුතත්තකමස්ස කරිස්සාමී"ති තස්ස භුඤ්ජිත්වා සුපන්තස්සෙව නහානොදකං තාපෙත්වා එකස්මිං කුටෙ කත්වා පිට්ඨිකොට්ඨකෙ ඨපෙසි, උදකතාපනභාජනෙ පන නාලිමත්තං උදකං සෙසෙත්වා උස්සුමං මුඤ්චනත්ථං ඨපෙසි. තං ඉතරෝ සායණ්හසමයෙ පබුජ්ඣිත්වා උස්සුමං නික්ඛන්තං දිස්වා උදකං තාපෙත්වා කොට්ඨකෙ ඨපිතං භවිස්සතී'ති වෙගෙන ගන්ත්වා ථෙරං වන්දිත්වා ගතෙන කොට්ඨකෙ උදකං ඨපිතං නහායථා'ති වත්වා ථෙරෙන සඞ්ගෙන්ව කොට්ඨකං පාවිසි. ථෙරෝ උදකං අපස්සන්තෝ කහං උදකං ආවුසෝ'ති ආහ. දහරෝ අග්ගිසාලං ගන්ත්වා භාජනෙ උච්චකං ඔතාරෙත්වා තුච්ඡභාවං ඤත්වා පස්ස දුබ්බිනීතස්ස කම්මං, තුච්ඡභාජනං උඩ්ඩෙත්වා ආරොපෙත්වා කුහිං ගතො, අහං කොට්ඨකෙ උදකන්ති සඤ්ඤාය ආරොචෙසින්ති උජ්ඣායන්තෝ ඝටං ආදාය නිත්ථං අගමාසි ඉතරෝ'පි පිට්ඨිකොට්ඨකතෝ උදකං ආහරිත්වා කොට්ඨකෙ ඨපෙසි. ථෙරෝ චින්තෙසි–"අයං දහරෝ උදකං මෙතාපෙත්වා කොට්ඨකෙ ඨපිතං එථ හන්තෙ නහායථා'ති වත්වා ඉදානි උජ්ඣායන්තෝ ඝටං ආදාය නිත්ථං ගච්ඡති, කිනත්නු ඛො එත'නති උපධාරෙන්තෝ එත්තකං කාලං එස දහරෝ ඉමිනා කතවත්තං අත්තනා කතං විය පකාසෙසී"ති ඤත්වා සාඝං ආනෙත්වා නිසින්නස්ස ඔවාදං අදාසි–"ආවුසො භික්ඛුනා නාම අත්තනා කතමෙව කත්තබ්බන්ති වත්තුං වට්ටති, නො අකතං, එවං ඉදානෙව කොට්ඨකෙ උදකං ඨපිතං නහායථ හන්තෙ'ති වත්වා මයි පවිසිත්වා ඨිතෙ ඝටං ආදාය උජ්ඣායන්තෝ ගච්ඡසි, පබ්බජිතස්ස නාම එවං කාතුං න වට්ටතී"ති. සො පස්සථ ථෙරස්ස කම්මං උදකමත්තං නාම නිස්සාය මං එවං වදෙසී'ති කුජ්ඣිත්වා පුන දිවසෙ ථෙරෙන සද්ධිං පිණ්ඩාය න පාවිසි, ථෙරෝ ඉතරෙන සද්ධිං එකං පදෙසං අගමාසි. සො තස්මිං ගතෙ ථෙරස්ස උපට්ඨාකකුලං ගන්ත්වා ථෙරෝ කහං හන්තෙ'ති

පුථෝ ථෙරස්ස අඵාසුකං ජානං විහාරෙ එව නිසින්නොා'ති ආහ. කිං පන භන්තෙ ලබ්භං වට්ටති'ති. එවරූපං කිර නාම ආහාරං දෙථා'ති වුත්තෙනෙන වුත්තනියාමෙනෙව සම්පාදෙත්වා අදංසු. සෝ අන්තරා මඤ්ඤෙව තං භත්තං භුඤ්ජිත්වා විහාරං ගතෝ. ථෙරෝ'පි ගතට්ඨානෙ මහන්තං සූබ්‍රම්මත්තං ලභිත්වා අත්තනා සඞ්ගං ගතදහරස්ස අදාසි. සෝ තං රජිත්වා අත්තනෝ නිවාසනපාරුපනං අකාසි. ථෙරෝ පුන දිවසෙ තං උපඨාකකුලං ගන්ත්වා භන්තෙ තුම්හාකං කිර අඵාසුකං ජානන්ති අමෙහඞ් දහරෙන වුත්තනියාමෙනෙව පරියාදෙත්වා ආහාරෝ පෙසිතෝ, පරිභුඤ්ජිත්වා වෝ ඵාසුකං ජානන්ති වුත්තෙ තුණ්හි අහොසි. විහාරං පන ගන්ත්වා තං දහරං සාඝං වන්දිත්වා නිසින්නානං එවමාහ–ආවුසෝ තයා කිර හියෝ එවං නාම කතං, ඉදං පබ්බජිතානං න අනුච්ඡවිකං. විඤ්ඤත්තිං කත්වා භුඤ්ජිතුං න වට්ටති'ති ආහ. සෝ කුජ්ඣිත්වා ථෙරෙ ඝාතං බන්ධිත්වා පුරිම දිවසෙ උදකමත්තං නිස්සාය මං මුසාවාදිං කත්වා අජ්ජ අත්තනෝ උපට්ඨාකකුලෙ භත්තමුට්ඨියා භුත්තකාරණා මං විඤ්ඤත්තිං කත්වා භුඤ්ජිතුං න වට්ටති'ති වදෙති, වත්ථම්පි තෙන අත්තනෝ උපට්ඨාකසෙසෙව දින්නං, අහෝ ථෙරස්ස භාරියං කම්මං, ජානිස්සාමස්ස කත්තබ්බයුත්තන්ති පුනදිවසෙ ථෙරෙ ගාමං පිණ්ඩාය පවිසන්තෙ සඞ්ඝං විහාරෙ ඔහීයිත්වා දණ්ඩං ගහෙත්වා පරිභොගභාජනානි භින්දිත්වා ථෙරස්ස පණ්ණසාලාය අග්ගිං දත්වා යං න ඩය්හති තං මුග්ගරෙන පහරන්තො භින්දිත්වා නික්ඛම්මිත්වා පලාතො කාලං කත්වා අවීචිමහානිරයෙ නිබ්බත්ති. මහාජනො කථං සමුට්ඨාපෙසි–ථෙරස්ස කිර සඞ්විහාරිකො ඔවාදමත්තං අසහන්තො කුජ්ඣිත්වා පණ්ණසාලං ඩාපෙත්වා පලාතො'ති. අථෙකො භික්ඛු අපරභාගෙ රාජගහා නික්ඛම්මිත්වා සත්ථාරං දට්ඨුකාමො ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා සත්ථාරා පටිසන්ථාරං කත්වා කුතො ආගතොසී'ති පුථෝ රාජගහතො හන්තෙ'ති ආහ. මම පුත්තස්ස මහාකස්සපස්ස ඛමනීයන්ති. ඛමනීයං භන්තෙ, එකො පනස්ස සඞ්විහාරිකො ඔවාදමත්තෙ කුජ්ඣිත්වා පණ්ණසාලං ඩාපෙත්වා පලාතො'ති. සත්ථා න සො ඉදානෙව ඔවාදං සුත්වා කුජ්ඣි, පුබ්බෙ'පි කුජ්ඣියෙව'ති ච, න ඉදානෙව කුටිං දූසෙසි, පුබ්බෙ'පි දූසෙසියෙව'ති ච වත්වා අතීතං ආහරි. අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ හිමවන්තපදෙසෙ එකො සිඛිගීලසකුණෙ කුලාවකං කත්වා වසි. අථෙකදිවසං දෙවෙ වස්සන්තෙ එකො මක්කටො සීතෙන කම්පමානො තං පදෙසං අගමාසි. සිඛිගීලා තං දිස්වා ගාථමාහ—

මනුස්සසෙස'ව තෙ සීසං හත්ථපාදූ ච වානර,
අථ කෙනා නු වණ්ණෙන අකාරන්තෙ න විජ්ජති'ති.

මක්කටො කිඤ්චි'පි මෙ හත්ථපාදූ අත්ථි, ඨාඝ පන පඤ්ඤූඝ විචාරෙත්වා අගාරං කරෙය්‍යං සා මෙ පඤ්ඤා නත්ථී'ති විඤ්ඤාපෙතුකාමො ඉමං ගාථමාහ—

මනුස්සයෙස'ච මෙ සිසං හත්ථපාදෑ ච සිඛිනිල,
යාහූ සෙට්ඨා මනුස්සෙසු සා මෙ පඤ්ඤා න විජ්ජති'ති.

අථ නං එවරූපස්ස තව කථං ඝරාවාසෙ ඉජ්ඣිස්සති'ති ඝරහනෙනා සිඛිනිලා ඉමා ගාථා ආහ—

අනවට්ඨිතචිත්තස්ස ලහුචිත්තස්ස දුබ්භිනෙ,
නිච්චං අබ්‍රවසීලස්ස සුඛභාවෙ න විජ්ජති.

සෙ කරස්සානුභාවත්තං චිනිවත්තස්සු සිලියං,
සිතවාතපරිත්තාණං කරස්සු කුටිකං කපි'ති.

මක්කටෙ අයං මං අනවට්ඨිතචිත්තං ලහුචිත්තං මිත්තදුභිං අබ්‍රවසීලං කරොති, ඉදානිස්ස සුඛභාවං දස්සෙස්සාම්'ති කුලාවකං භිඛංසිත්වා විප්පකිරි. සකුණෙ නස්මිං කුලාවකං ගණ්හනෙන එකෙන පස්සෙන නික්ඛම්ත්වා පලාසි. සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා ජාතකං සමොධානෙසි. තදා මක්කටෙ කුටිදූසකභික්ඛු අහොසි, සිඛිනිලසකුණෙ කස්සපෙ'ති ජාතකං සමොධානෙත්වා එවං භික්ඛවෙ න ඉදානෙ'ව පුබ්බෙ'පි සෙ ඔවාදෙ කුජ්ඣිත්වා කුටිං දූසෙසි, මම පුත්තස්ස කස්සපස්ස එවරූපෙන බාලෙන සද්ධිං වසනතො එකස්සෙව නිවාසෙ සෙය්‍යො'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ—

චරඤ්චෙ නාධිගච්ඡෙය්‍ය සෙය්‍යං සදිසමත්තනො,
එකචරියං දළ්හං කයිරා නත්ථි බාලෙ සහායතා'ති.

තත්ථ "චර"නති චතුඉරියාපථචාරං අගහෙත්වා මනසා චාරෙ වෙදිතබ්බා, කල්‍යාණමිත්තං පරියෙසනෙනා'ති අත්ථො. "සෙය්‍යං සදිසමත්තනො"ති අත්තනො සීලසමාධිපඤ්ඤාගුණෙහි අධිකතරං වා සදිසං වා න ලභෙය්‍ය චෙව. "එකචරියං"ති එතෙසු හි සෙය්‍යං ලභමානා සීලාදීහි වඩ්ඪති, සදිසං ලභමානො න පරිහායති, හීනෙන පන සද්ධිං එකතො වසනෙනා එකතොව සමණභාග පරිභොගං කරොනෙනා සීලාදීහි පරිහායති. තෙන වුත්තං—"එව රූපො පුග්ගලො න සෙවිතබ්බා න භජිතබ්බා න පයිරුපාසිතබ්බා අඤ්ඤත්‍ර අනුකම්පාය අඤ්ඤත්‍ර අනුද්දයාය"ති තස්මා සචෙ කාරුඤ්ඤං පටිච්ච අයං මං නිස්සාය සීලාදීහි වඩ්ඪිස්සතී'ති තස්මා පුග්ගලා කිඤ්චි අපච්චාසිංසනෙනා තං සඞ්ගණ්හිතුං සක්කා, ඉච්චෙතං කුසලං, නො චෙ සක්කොති, එකචරියං දළ්හං කයිරා එකීභාවමෙව වීරං කත්වා සබ්බඉරියාපථෙසු එකො'ව විහරෙය්‍ය. කිං කාරණා? "නත්ථි බාලෙ සහායතා"ති චුල්ලසීලං මජ්ඣිම සීලං මහාසීලං දසකථාවත්ථුනි තෙරසධුතඟුණච්පස්සනාගුණ

චත්තාරෝ මඤ්ඤා චත්තාරි ඵලානි තිසෝ විජ්ජා ඡළභිඤ්ඤාති අයං සභාගතා, එදිසෝ ගුණෙ බාලං නියෝජා නත්ථි. දෙසනාවසානෙ ආගන්තුකෝ භික්ඛු සොතාපත්තිඵලං පත්තෝ. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු. දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසි'ති.

මහාකස්සපත්ථෙරස්ස සඩ්ඪිවිහාරිකස්ස වත්ථු.

"පුත්තාමත්ථී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තො ආනන්දසෙට්ඨිං ආරබ්ධ කථෙසි. සාවත්ථියං කිර ආනන්දසෙට්ඨි නාම චත්තාළීසකොටිවිභවා මහාධනසෙට්ඨි අහොසි. සො අඩ්ඪමාසං ඤාතකෙ සන්නිපාතෙත්වා පුත්තං මූලසිරිං නාම තිස්ස වෙලාය එවං ඔවදති-ඉමං චත්තාළීසකොටිධනං ඛහූනි මා සඤ්ඤං කරි, විජ්ජමානං න දූතබ්බං, නවං නවං නිප්පාදෙතබ්බං, එකෙකම්පි හි කහාපණං වයං කරොන්තස්ස පන කියතෙව, තස්මා-

අජානානං ඛයං දිස්වා උපචිකානඤ්ච ආචයං,
මධූනඤ්ච සම්භාරං පණ්ඩිතො සරමාවසෙ'ති.

සො අපරෙන සමයෙන අත්තනො පඨමභාගිනිං පුත්තස්ස අනාවිකත්වා මානනිස්සිතො මවෙජරමලමලිනො කාලං කත්වා තස්සෙව නගරස්ස එකස්මිං වාරගාමෙක චණ්ඩාලානං කුලසහස්සං පටිවසති තස්සෙවෙකිස්සා චණ්ඩාලියා කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි-රාජා තස්ස කාලකිරියං සුත්වා පුත්තමස්ස මූලසිරිං පෙතකාරාපෙත්වා සෙට්ඨිට්ඨානෙ ඨපෙසි. තම්පි චණ්ඩාලකුලසහස්සං එකදිවසෙනෙව භතිං ලභති න යාපනමත්තතො පරං භත්තපිණ්ඩම්පි. තෙ මයං එතරහි කම්මං කරොන්තා'පි පිණ්ඩභත්තම්පි න ලභාම, අම්හාකං අනන්තරෙ කාලකණ්ණියා භවිතබ්බන්ති වෙ කොධාභිභූතා හුත්වා යාව තස්ස මාතා පිතරෝ විස්සං හොන්ති න,ව විභජිත්වා ඉමස්මිං කුලෙ කාලකණ්ණී උපපන්නා'ති තස්ස මාතරම්පි නීහරිංසු, සා'පි යාවස්සා සො කුච්ඡිගතො තාව යාපනමත්තම්පි කිඤ්චනං ලභිත්වා පුත්තං විජායි. තස්ස හත්ථා ච පාදා ච අක්ඛීනි ච කණ්ණා ච නාසා ච මුඛඤ්ච න යථාට්ඨානෙ අහෙසුං. සො එව රූපෙන අඩ්ඪවෙකලෙලනා සමන්නාගතො පංසුපිසාචකො විය අති විරූපො අහොසි. එවං සන්තෙපි නං මාතා න පරිච්චජි, කුච්ඡියං වසිතපුත්තසම්හි හි සිනෙහො බලවා හොති. සා නං කිඤ්චනං පොසයමානා නං ආදාය ගතදිවසෙ කිඤ්චි අලභිත්වා ගෙහෙ කත්වා සයමෙව ගතදිවසෙ භතිං ලභති. අථ නං පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවිතුං සමත්ථකාලෙ කපාලං හත්ථෙ ඨපෙත්වා තාත මයං තං නිස්සාය මහාදුක්ඛං පත්තා ඉදානි න සක්කොම තං පොසෙතුං

ඉමස්මිං නගරෙ කපණඩිකාදිනං පරිඝත්තභත්තානි අත්ථි, තත්ථ භික්ඛාය චරිත්වා ජීවාහී'ති තං විස්සජ්ජෙසි. සො ඝරපටිපාටියා චරන්තො ආනන්ද සෙට්ඨිකාලෙ නිවුත්තට්ඨානං ගන්ත්වා ජාතියසරෝ හුත්වා අත්තනො ගෙහං පාවිසි. නිච්චං තං වාරකොට්ඨාසකස්ස න කොචි සල්ලක්ඛෙසි. චතුත්ථවාරකොට්ඨාසක මූලසිරිසෙට්ඨිපුත්තකා දිස්වා උබ්බිග්ගහදයා පරොදිංසු. අථ නං සෙට්ඨිපුරිසා නික්ඛම්ම කාල කණ්ණී'ති පොථෙන්තා නීහරන්තා සංකාරට්ඨානෙ ඛිපිංසු. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරෙන පච්ඡාසමණෙන පිණ්ඩාය චරන්තො ථෙරං ඔලොකෙත්වා තෙන පුට්ඨා තං පවත්තිං ආචික්ඛි. ථෙරා මූලසිරිං පක්කොසාපෙසි. මහාජනකායො සන්නිපති. සත්ථා මූලසිරිං ආමන්තෙත්වා ජානාසි එතන්ති පුච්ඡිත්වා න ජානාමී'ති වුත්තෙ පිතා තෙ ආනන්දසෙට්ඨී'ති වත්වා අසද්දහන්තං ආනන්දසෙට්ඨි පුත්තස්ස තෙ මහානිධිං ආචික්ඛාහී'ති ආචික්ඛාපෙත්වා සද්දහාපෙසි. සො සත්ථාරං සරණං අගමාසි. සත්ථා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ—

පුත්තාමත්ථි ධනම්මත්ථි ඉති බාලො විහඤ්ඤති,
අත්තා හි අත්තනො නත්ථි කුතො පුත්තා කුතො ධන'න්ති.

තස්සත්ථො පුත්තා මෙ අත්ථි ධනං මෙ අත්ථි ඉති බාලො පුත්ත තණ්හාය චෙව ධනතණ්හාය ච හඤ්ඤති විහඤ්ඤති දුක්ඛී හොති. පුත්තා මෙ නස්සිංසූ'ති විහඤ්ඤති නස්සන්ති'ති විහඤ්ඤති නස්සි ස්සන්ති'ති විහඤ්ඤති ධන'පි එසෙව නයො. ඉති ජහාකාරෙති විහඤ්ඤති පුත්තෙ පොසෙස්සාමී'ති රත්තිඤ්ච දිවා ච ථලජලපථාදිසු නානප්පකාරතො වායමන්තො'පි විහඤ්ඤති, ධනං උප්පාදෙස්සාමී'ති කසිවණිජාදිනි කරොන්තො'පි විහඤ්ඤතෙව, එවං විහඤ්ඤන්තස්ස ච අත්තා හි අත්තනො නත්ථි තෙන විඤ්ඤාතෙන දුක්ඛිතා අත්තානං සුඛිතං කාතුං අසක්කොන්තස්ස පවත්තිඨං'පිස්ස අත්තා හි අත්තනො නත්ථි, මරණමඤ්ඤෙ නිපන්නස්ස මාරණන්තිකා හි වෙදනා හි අඟති ජාලාහි විය පරිඩය්හමානස්ස ජීරමානෙසු සන්ධිබන්ධනෙසු ච භිජ්ජ මානෙසු අට්ඨිසඞ්ඝාටෙසු නිම්මීලෙත්වා පරලොකං උම්මීලෙත්වා ඉධ ලොකං පස්සන්තස්සා'පි දිවසෙ දිවසෙ තික්ඛත්තුං නහාපෙත්වා තික්ඛත්තුං භොජෙත්වා ගන්ධමාලාදිහි අලංකරිත්වා යාවජීවං පුට්ඨො'පි සහාය භාවෙන දුක්ඛපරිත්තාණං කාතුං අසමත්ථතාය අත්තා හි අත්තනො නත්ථි කුතො පුත්තා කුතො ධනං. පුත්තා වා ධනං වා තස්මිං සමයෙ කිමෙව කරිස්සන්ති. ආනන්දසෙට්ඨිනො'පි කස්සචි කිඤ්චි අදත්වා පුත්තස්සත්ථාය ධනං සණ්ඨපෙත්වා පුඛෙඛ වා මරණමඤ්ඤෙ නිපන්නස්ස ඉදානි වා ඉමං දුක්ඛං පත්තස්ස කුතො පුත්තා කුතො ධනං වා කිං දුක්ඛං හරිංසු කිං වා සුඛං උප්පාදයිංසූ'ති.

දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභි සමයො අහොසි, දෙසනා මහාජනස්ස සාත්ථිකා අහොසි'ති.

ආනන්දසෙට්ඨිවත්ථු.

"යෝ බාලෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තා ගණ්ඨිභෙදකචොරෙ ආරබ්භ කථෙසි-තෙ කිර වෙ සහායකා ධම්මසවණත්ථාය ගච්ඡන්තන්න මහාජනෙන සද්ධිං ජේතවනං ගන්ත්වා එකො ධම්මකථං අසොසාසි. එකො අත්තනො කයගූපගං ඔලොකෙසි. තෙසු ධම්මං සුණන්තෙසු සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. ඉතරො එකස්ස දසනෙන බ්‍යං පඤ්චමාසකමත්තං ලභි. තස්ස තං ගෙහෙ පාකවට්ටං ජාතං. ඉතරස්ස කෙහෙ න පච්චති. අථ නං සහායකචොරො අත්තනො භරියාය සද්ධිං උප්පණ්ඩයමානො තුවං අත්තනො පණ්ඩිතතාය අත්තනො ගෙහෙ පාකවට්ටමූලමපි න නිප්ඵාදෙසි'ති ආහ. ඉතරෙ පන බාලභාවෙනෙව නාසං අත්තනො පණ්ඩිතභාවං මඤ්ඤති'ති තං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙතුං ඤාතීහි සද්ධිං ජේතවනං ගන්ත්වා ආරොචෙසි. සත්ථා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ-

යෝ බාලෝ මඤ්ඤති බාල්‍යං පණ්ඩිතෙ වා'පි තෙන සෝ,
බාලෝ ච පණ්ඩිතමානී ස වෙ බාලෝ'ති වුච්චති'ති.

තත්ථ "යෝ බාලෝ"ති යො අන්ධබාලෝ අපණ්ඩිතෙ සමානෙ බාලෙ අහන්ති තං අත්තනො බාල්‍යං බාලභාවං මඤ්ඤති ජානාති. "තෙන සෝ"ති තෙන කාරණෙන සෝ පුග්ගලෝ පණ්ඩිතෙ වාපි හොති පණ්ඩිතසදිසෙ වා, සෝ හි බාලෝ අහන්ති ජානමානො අඤ්ඤං පණ්ඩිතං උපසංකමනෙන්තා පයිරුපාසනෙන්තා පෙන පණ්ඩිතභාවත්ථාය ඔවදියමානො අනුසාසියමානො තං ඔවාදං ගණ්හිත්වා පණ්ඩිතෙ වා හොති පණ්ඩිතතරෙ වා. "ස වෙ බාලෝ"ති යො ච බාලෝ සමානෙ කො අඤ්ඤෙ මයා සදිසෙ බහුසුතෙ වා ධම්මකථිකෙ වා විනයධරෙ වා ඛීණාසවෙ වා අත්ථි එවං පණ්ඩිතමානී හොති සෝ අඤ්ඤං පණ්ඩිතං අනුපසංකමනෙන්තා අපයිරුපාසනෙන්තා නෙව පරියත්තිං උග්ගණ්හාති, න පටිපත්තිං පූරෙති, එකන්තබාලභාවමෙව පාපුණාති. සෝ ගණ්ඨිභෙදකචොරෙ විය. තෙන වුත්තං "සවෙ බාලෝ"ති වුච්චති"ති.

දෙසනාවසානෙ ඉතරස්ස ඤාතකෙහි සද්ධිං මහාජනෙ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණි'ති.

ගණ්ඨිභෙදකචොරානං වත්ථු.

"යාවජීවම්පි චෙ බාලෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තා උදයත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සෝ කිර මහාථෙරෙසු පටික්කන්තෙසු ධම්මසභං ගන්ත්වා ධම්මාසනෙ නිසීදති. අථ නං එකදිවසං ආගන්තුකා භික්ඛූ දිස්වා අයං බහුසුතෙ මහාථෙරෙ භවිස්සති'ති මඤ්ඤමානා ඛන්ධාදිපරිසංයුත්තං පඤ්හං පුච්ඡිත්වා කිඤ්චි අජානමානං කොඨෙසෝ'ති බුද්ධෙහි සද්ධිං එකවිහාරෙ වසමානෙ ඛන්ධධාතුආයතනමත්තම්පි න ජානා'ති හීළෙත්වා තථාගතස්ස ආරොචෙසුං. සත්ථා තෙසං ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ-

යාවජීවම්පි චේ බාලෝ පණ්ඩිතං පයිරුපාසති,
න සෝ ධම්මං විජානාති දබ්බී සූපරසං යථා'නි.

තස්සත්ථෝ "බාලෝ නාමේස යාවජීවම්පි පණ්ඩිතං උපසඞ්ක මනෙන්තා පයිරුපාසනෙන්තා ඉමං ඛුඩ්ඩවචනං එත්තකං ඛුඩ්ඩවචනන්ති එවං පරියත්තිධම්මං වා අයං චාරෝ අයං විහාරෝ අයං ආචාරෝ අයං ගොචරෝ ඉදං සාවජ්ජං ඉදං අනවජ්ජං ඉදං සෙවිතබ්බං ඉදං න සෙවිතබ්බං ඉදං පරිවිජ්ඣිතබ්බං ඉදං සච්ඡිකාතබ්බං'නි එවං පටිපත්තිපටිවෙධධම්මං වා න ජානාති. යථා කිනාති "දබ්බී සූපරසං යථා"යථා හි දබ්බී යාව පරිකඛයා නානප්පකාරාය සූපවිකතියා සම්පරිවත්තමානා'පි ඉදං ලොණිකං ඉදං අලොණිකං තිත්තකං ඛාරිකං කට්ඨකං අම්බිලං අනම්බිලං කාසාව'න්ති සූපරසං න ජානාති. එවමෙවං බාලෝ යාවජීවම්පි පණ්ඩිතං පයිරුපාසමානෝ වුත්ත ප්පකාරං ධම්මං න විජානාති'නි. දෙසනාවසානෙ ආගන්තුක භික්ඛූනං ආසවෙහි චිත්තානි විමුච්චිංසූ'නි.

උදායිත්‍රෙරයස්ස වත්ථු.

"මුහුත්තම්පි චේ විඤ්ඤූ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ නිංසම්භොත පාථෙය්‍යකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙසං හි භගවා ඉත්‍ථිං පරියෙසනත්‍ථානං ඤත්ති සාසනවණ්ණෙ පඨමං ධම්මං දෙසෙසි. තදා සඞ්ඝෙ එකීභික්ඛුභාවං පත්වා ඉඞ්ගියපත්තචීවරධරා භූත්වා තෙරස ධුතඞ්ගානි සමාදාය වත්තමානා පුන'පි දීඝසස අඞ්ගුත්තෝ අවවාදෙන සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අනමතග්ගධම්මදෙසනං සුත්වා තස්මිං යෙව ආසනෙ අරහත්තං පාපුණිංසු. භික්ඛූ අහෝ වතිමෙ භික්ඛූ ඛිප්පමෙව ධම්මා විඤ්ඤූතෝ'ති ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං. සත්ථා තං සුත්වා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙ'පි ඉමෙ තිංසම ත්තා සහායකා ධුත්තා භූත්වා තුණ්ඩිලජාතකෙ මහාතුණ්ඩිලසස ධම්ම දෙසනං සුත්වා ඛිප්පමෙව ධම්මං විඤ්ඤූ හ පඤ්චසිලානි සමාදිසිංසු, තෙනෙව උපනිස්සයෙන එතරහි නිසින්නාසනෙ යෙව අරහත්තං පත්තානි වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ—

මුහුත්තම්පි චේ විඤ්ඤූ පණ්ඩිතං පයිරුපාසති,
ඛිප්පං ධම්මං විජානාති ජිව්හා සූපරසං යථා'නි.

තස්සත්ථෝ විඤ්ඤූ පණ්ඩිතෝ පුරිසෝ මුහුත්තම්පි චේ අඤ්ඤං පණ්ඩිතං පයිරුපාසති සෝ තස්ස සන්තිකෙ උග්ගහණිහනෙන්තා පරිපුච්ඡනෙන්තා ඛිප්පමෙව පරියත්තිධම්මං විජානාති, තතෝ කම්මට්ඨා නං කථාපෙත්වා පටිපත්තියං ඨවෙන්තෝ වාසම්මනෙන්තා යථා නාම අනුපහතජිව්හපසාදෙ පුරිසෝ රසවිජානනත්ථං ජිව්හග්ගෙ ඨපෙත්වා

එව ලොණිකාදිභෙදං රසං විජානාති, එවං පණ්ඩිතො ඛිපමෙව ලොකුත්තරධම්මම්පි විජානාති'ති දෙසනාවසානෙ බහූ භික්ඛූ අරහත්තං පාපුණිංසූ'ති.

සුදත්තවත්ථුසවත්ථු.

"චරන්ති බාලා දුම්මෙධා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සුප්පබුද්ධසක්‍යං ආරබ්භ කථෙසි. සුප්පබුද්ධවත්ථු උදානෙ ආගතමෙව. තදා හි සුප්පබුද්ධසක්‍යෝ පරිසපරියන්තෙ නිසින්නො භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්වා අත්තනා පටිලද්ධගුණං සත්තු ආරොචෙතුකාමො පරිසමජ්ඣෙ ඔහීයිතුං අවිසහන්තො මහාජනස්ස සත්ථාරං වන්දිත්වා අනුමොදිත්වා නිවත්තකාලෙ විහාරං අගමාසි. තස්මිං ඛණෙ සක්කො දෙවරාජා අඤ්ඤං සුප්පබුද්ධසක්‍යෝ අත්තනා සත්තුසාසනෙ පටිලද්ධගුණං පාකටං කාතුකාමොත්'ති ඤත්වා වීමංසිස්සාමි නන්ති ඔතරිත්වා ආකාසෙ ඨිතො එතදවොච–සුප්පබුද්ධ තවං මනුස්සදළිද්දෙ මනුස්සවරාකො අහන්නෙ අපරියන්තං ධනං දස්සාමි බුද්ධො න බුද්ධා ධම්මා න ධම්මා සඞ්ඝා න සඞ්ඝා අලං මෙ බුද්ධෙන අලං මෙ ධම්මෙන අලං මෙ සඞ්ඝෙනාති වදෙතී'ති. අථ නං සො ආහ–කොසි ත්වන්ති. අහං සක්කොත්'ති. අඤ්ඤාල අහිරික තවං මයා සද්ධිං කථෙතුං න ලත්තරූපොසි, තවං මං දුග්ගතතො දළිද්දෙ කපණෙත්'ති වදෙසි. නෙවාහං දුග්ගතතො න දළිද්දෙ සුඛපපත්තෙතා හමසම් මහඩ්ඪනා.

"සද්ධාධනං සීලධනං හිරිඔත්තප්පියං ධනං,
සුතධනඤ්ච චාගො ච පඤ්ඤා මෙ සත්තමං ධනං.

යස්ස එතෙ ධනා අත්ථි ඉත්ථියා පුරිසස්ස වා,
අදළිද්දෙත්'ති තං ආහු අමොඝං තස්ස ජීවිත'න්ති.

ඉමානි සත්තවිධ අරියධනානි නාම සන්ති. යෙසං හි ඉමානි ධනානි සන්ති න තෙ බුද්ධෙහි වා පච්චෙක බුද්ධෙහි වා දළිද්දූ'ති වුච්චන්ති'ති. සක්කො තස්ස කථං සුත්වා තං අනතරාමග්ගෙ ඔහාය සත්තුසන්තිකං ගන්ත්වා සබ්බං තං වචනපටිවචනං ආරොචෙසි. අථ නං භගවා ආහ–"න ඛො සක්ක සක්කා තාදිසානං සතෙන'පි සහසෙසන'පි සුප්පබුද්ධසක්‍යං බුද්ධා න බුද්ධා ධම්මා න ධම්මා සංඝා න සඞ්ඝා'ති කථාපෙතු"න්ති සුප්පබුද්ධං'පි ඛො කුටිසත්තුසන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරා කතපටිසම්මොදනා අත්තනා පටිලද්ධගුණං ආරොචෙත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. අථ නං අච්චිරපක්කන්තං ගාවී තරුණවච්ඡා ජීවිතා වොරොපෙසි. සා කිර එකා යක්ඛිණී. පුඤ්ඤසාති කුලපුත්තං බාහිතං දාරුවිරියං නඛදාඨිකචොරඝාතකං සුප්පබුද්ධසක්‍යනති ඉමෙසං චතුන්නං ජනානං සතං සතං අත්තභාවෙ ගාවී හුත්වා

ජීවිතා වොරොපෙසි. තෙ කිර අනිතෙ චත්තාරෝ සෙට්ඨිපුත්තා ඝුත්වා එකං නගරසොභිනිං ගණිකං උය්‍යානං නෙත්වා දිවසං සම්පත්තිං අනුභවිත්වා සායණ්හසමයෙ එවං සම්මන්තයිංසු-ඉමස්මිං ඨානෙ අඤ්ඤෙසු නත්ථි ඉම්සා අමෙහනි දිනානං කහාපණසහස්සං සබ්බඤ්ච පසාධනභණ්ඩං ගහෙත්වා ඉමං මාරෙත්වා ගච්ඡාමා'නි සා තෙසං කථං සුත්වා ඉමෙ නිල්ලජ්ජා මයා සද්ධිං අභිරමිත්වා අදානි මං මාරෙතුකාමා, ජානිස්සාමි නෙසං කත්තබ්බයුත්තකන්ති තෙහි මාරියමානා අහං යක්ඛිණී ඝුත්වා යථා මං එතෙ මාරෙන්ති එවමෙවෙතෙ මාරෙතුං සමත්ථා භවෙය්‍යුන්ති පත්ථනං අකාසි. තස්ස නිස්සන්දෙන ඉමෙ මාරෙසි. සම්බහුලා භික්ඛූ තස්ස කාලකිරියං භගවතො ආරොචෙත්වා තස්ස කා ගති කෙන ච කාරණෙන කුටුම්භාවං පත්තො'නි පුච්ඡිංසු සත්ථා සොතාපත්තිඵලං පත්වා තස්ස තාවතිංසභවනෙ උප්පන්නභාවඤ්ච නගරසිබ්බිපවෙච්ඡබ්බං දිස්වා නිට්ඨුභිත්වා අපසාමං කත්වා දිඝරත්තං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන ඉදානි කුටුම්භාවප්පත්තිඤ්ච ව්‍යාකරිත්වා භික්ඛවෙ ඉමෙ සත්තා අත්තනා'ව අත්තනො කට්ඨක විපාකකම්මං කරොන්තා විචරන්ති'නි වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

"චරන්ති බාලා දුම්මෙධා අමිත්තෙනෙ'ව අත්තනා,
කරොන්තා පාපකං කම්මං යං හොති කට්ඨකඵල'න්ති.

තත්ථ "චරන්ති"නි චතූහි ඉරියාපථෙහි අකුසලමෙ'ව කරොන්තා විචරන්ති. "බාලා"නි ඉධ ලොකත්ථං පරලොකත්ථඤ්ච අජානන්තා ඉධ බාලා නාම. "දුම්මෙධා"නි දුප්පඤ්ඤා. "අමිත්තෙනෙවා"නි අමිත්තභූතෙන විය වෙරිනා විය ඝුත්වා. "කට්ඨකඵලං"නි තික්ඛිණ ඵලං දුක්ඛඵලං.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

සුපබුඩකුටුම්බි වත්ථු.

"න තං කම්මං කතං සාධූ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං කස්සකං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර සාවත්ථියා අවිදූරෙ එකං ඛෙත්තං කසති. චොරා උදකනිබ්බමනෙ නෙව නගරං පවිසිත්වා එකස්මිං අඩ්ඪකුලෙ උම්මඟ්ගං භින්දිත්වා බහුං හිරඤ්ඤසුවණ්ණං ගහෙත්වා උදකනිබ්බමනෙනෙව නික්ඛම්මිංසු එකො චොරො තෙ වඤ්චෙත්වා එකං සහස්සත්ථවිකං ඔවට්ටිකාය කත්වා තං ඛෙත්තං ගන්ත්වා තෙහි සද්ධිං භණ්ඩං භාජෙත්වා අදාය ගච්ඡන්තො ඔවට්ටිකතො පතමානං සහස්සත්ථවිකං න සල්ලක්ඛෙසි. තං දිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තං කස්සකං අත්ත නො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා කින්නු ඛො භවිස්සති'ති

උපධාරයමානො ඉදං අද්දස-"අයං කසකො පානෙ'ව කසිතුං ගච්ඡති, භණ්ඩසාමිකා චොරානං අනුපදං ගන්ත්වා සහසඤ්ඤිකං දිස්වා එතං ගණ්හිස්සන්ති, මං ඨපෙත්වා තස්ස අඤ්ඤෙ සක්‍ඛි නාම න භවිස්සති, සොතාපන්නිමග්ගස්ස උපනිස්සයො'පිස්ස අත්ථි, තඤ්ඤෙව ගන්තුං වට්ටති"නි. සො'පි කස්ස කා පානෙ'ව කසිතුං ගතො. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරෙන පච්ඡාසමණෙන තත්ථ අගමාසි. කස්සකො සත්ථාරං දිස්වා ගන්ත්වා භාගවන්තං වන්දිත්වා පුන කසිතුං ආරභි. සත්ථා තෙන සද්ධිං කිඤ්චි අවත්වාව සහස්සඤ්ඤිකාය පතිතට්ඨානං ගන්ත්වා තං දිස්වා ආනන්දත්ථෙරං ආහ-පස්ස ආනන්ද ආසීවිසො'නි. පස්සාමි භන්තෙ සොරවිසො'නි. කස්සකො තං සද්ධං සුත්වා මම වෙලාය ච අවෙලාය ච විචරණට්ඨානමෙතං ආසීවිසා කිරෙත්ථ අත්ථී'ති චින්තෙත්වා සත්ථරි එත්තකං වත්වා පක්කන්තෙ මාරෙස්සාමි න'න්ති පතොදලට්ඨිං ආදාය ගන්ත්වා සහස්සඤ්ඤිකං දිස්වා ඉමං සඤ්ඤාය සත්ථාරා කථිතං භවිස්සතී'ති තං ආදාය නිවත්තෙත්වා අවත්තන්තාය තං එකමන්තෙ ඨපෙත්වා පංසුනා පටිච්ඡාදෙත්වා පුන කසිතුං ආරභි. මනුස්සා'පි විභාතාය රත්තියා ගෙහෙ චොරෙහි කතකම්මං දිස්වා පදානුපදං ගවෙසන්තා තං ඛෙත්තං ගන්ත්වා තත්ථ චොරෙහි භණ්ඩස්ස භාජිතට්ඨානං දිස්වා කස්සකස්ස සද්දවලජං අද්දසංසු. තෙ තස්ස පදානුසාරෙන ගන්ත්වා ථවිකාය ඨපිතට්ඨානං දිස්වා පංසුං වියූහිත්වා ථවිකං ආදාය තං ගෙහං විලුම්පිත්වා ඛෙත්තං කසමානං විවරසිනි තජ්ජෙත්වා පොථෙත්වා නෙත්වා රඤ්ඤො දස්සෙසිංසු. රාජා තං පවත්තිං සුත්වා තස්ස වධං ආණාපෙසි. රාජපුරිසා තං පච්ඡාබාහං බන්ධිත්වා කසාහි තාළෙන්තා ආඝාතනං නයිංසු. සො කසාහි තාළියමානො අඤ්ඤං කිඤ්චි අවත්වා පස්සානන්ද ආසීවිසො'නි පස්සාමි භන්තෙ සොරවිසො'නි වද්දන්නෙ'ව අච්ඡති. අථ නං රාජපුරිසා සත්ථු ච ආනන්දත්ථෙරස්ස ච කථං කථෙසි, කින්නාමෙත'න්ති පුච්ඡිත්වා රාජානං දට්ඨුං ලභමානො කථෙස්සාම්'ති වුත්තෙ රඤ්ඤො සන්තිකං නෙත්වා රඤ්ඤො තං පවත්තිං කථෙසිංසු. අථ නං රාජා කස්මා එවං කථෙසී'ති පුච්ඡි. සො නා'හං දෙව චොරො'නි වත්වා කසනත්ථාය නික්ඛන්තකාලතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං රඤ්ඤො ආචික්ඛි. රාජා තස්ස කථං සුත්වා අයං භණෙ ලොකෙ අග්ග පුඤ්ඤඵලං සත්ථාරං සක්‍ඛිං අපදිසති, න ඡුත්තං එතස්ස දෙසං ආහරාපෙතුං, අහමෙත්ථ කත්තබ්බං ජානිස්සාමී'ති තං ආදාය සායණ්හසමයෙ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං පුච්ඡි-"භන්තෙ කච්චි තුම්හෙහි ආනන්දත්ථෙරෙන සද්ධිං එතස්ස කස්සකස්ස කසනට්ඨානං ගතා"නි. ආම මහාරාජා'නි. කිං වො තත්ථ දිට්ඨ'න්ති. සහස්සඤ්ඤිකා මහාරාජා'නි. දිස්වා කිං අවොචුත්ථා'නි. ඉදං නාම මහාරාජා'නි. භන්තෙහි සචාඤ්ඤං පුරිසො තුම්හාදිසං අපදිසං න කරිස්ස, න ජීවිතං ලභිස්ස, තුම්හෙහි පන කථිතකථං කථෙත්වා තෙන ජීවිතං ලබ්භති. තං සුත්වා සත්ථා

ආම මහාරාජ අහ'මපි එත්තකමෙව වත්වා ගතෝ. පණ්ඩිතෙන නාම ඨං කම්මං කත්වා පච්ඡානුතපපං හොති, න තං කත්තබ්බන්ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

න තං කම්මං කතං සාධු යං කත්වා අනුතපපති,
යස්ස අස්සමුඛෝ රොදං විපාකං පටිසෙවති'ති.

තත්‍ථ "න තං කම්ම"න්ති නිරයාදීසු නිබ්බත්තනසමත්‍ථං දුච්චරිතං කම්මං කත්වා අනුසරන්තෝ අනුසරිතක්ඛණෙ අනුතපපති සොචති තං කතං න සාධු න සුන්දරං න ලද්ධකං "යස්ස අස්සු මුඛෝ"ති යස්ස අස්සූහි නිත්තමුඛෝ රොදන්තෝ විපාකං අනුභොති"ති දෙසනාවසානෙ කායසක්‍ඛිඋපාසකෝ සොතාපත්තිඵලං පත්තෝ. සම්පත්තාභික්ඛූපි සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

කායසක්‍ඛිසුත්‍ර වත්ථු.

"තඤ්ච කම්මං කතං සාධූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා, වෙළුවනෙ විහරන්තෝ සුමනං නාම මාලාකාරං ආරබ්භ කථෙසි. සෝ කිර දෙවසිකං බිම්බිසාරරාජානං පාතොව අට්ඨහි සුමනපුප්ඵනාළිකි උපට්ඨහන්තෝ අට්ඨට්ඨකහාපණෙ ලභති. අථෙකදිවසං තස්මිං පුප්ඵානි ගහෙත්වා නගරං පවිට්ඨමත්තෙ භගවා මහාභික්ඛුසංඝපරිවුතෝ ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙන්තෝ මහතා බුද්ධානුභාවෙන නගරං පිණ්ඩාය පාවිසි. භගවා හි එකදා ඡබ්බණ්ණරංසියෝ චීවරෙන පරිච්ඡාදෙත්වා අසුසුනරෝ පිණ්ඩපාතිකෝ විය චරති-තියොජනං මග්ගං අඟුලිමාලස්ස පච්චුග්ගමනං ගච්ඡන්තෝ විය. එකදා ඡබ්බණ්ණරංසියෝ විස්සජ්ජෙන්තෝ-කපිලවත්ථුපවෙසනාදීසු විය. තස්මිංපි දිවසෙ සරීරතෝ ඡබ්බණ්ණරංසියෝ විස්සජ්ජෙත්වා මහන්තෙන බුද්ධානුභාවෙන මහතියා ච බුද්ධලීළාය රාජගහං පාවිසි. මාලාකාරෝ භගවතෝ රතනඝඤ්ඤ-කඤ්චනඝඤ්ඤ සදිසං අත්තභාවං දිස්වා වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණං අසීත්‍යනුව්‍යඤ්ජනසිරිසොභග්ගං ඔලොකෙත්වා පසන්නචිත්තෝ කින්නු ඛෝ සත්‍ථු අධිකාරං කරොම්'ති චින්තෙත්වා අසුසුං අපස්සන්තෝ ඉමෙහි පුප්ඵෙහි භගවන්තං පූජෙස්සාම'ති චින්තෙත්වා පුන චින්තෙසි-ඉමානි රංසුසු නිබ්බං උපට්ඨානපුප්ඵානි, රාජා ඉමානි අලභන්තෝ මං බන්ධාපෙය්‍ය වා ඝාතාපෙය්‍ය වා පබ්බාජෙය්‍ය වා, කින්නු ඛෝ කරොම්'ති. අථස්ස එතදහොසි-රාජා මං ඝාතෙතු වා රට්ඨතෝ පබ්බාජෙතු වා, සෝ හි මය්හං දදමානොපි ඉමස්මිං අත්තභාවෙ ජීවනමත්ත'මපි ධනං දදෙය්‍ය, සත්‍ථු පූජා පන අනෙකාසු කප්පකොටිසු අලං හිතාය චෙව සුඛාය චාති අත්තනො ජීවිතං තථාගතස්ස පරිච්චජි. සෝ ඒවං මෙ පසන්නාකාරං චිත්තං න පතිකුට්ඨති, තාවදෙව පූජං කරිස්සාම'ති හට්ඨපහට්ඨෝ උදග්ගුදග්ගෙහා සත්‍ථාරං පූජෙසි. කථං, පඨමං තාව මෙ පුප්ඵා මිට්ඨියා

තථාගතස්ස උපරි ඛිපිතා උපරි මඤ්චකෙ විතානං හුත්වා අට්ඨංසු; අපරා වෙ මුට්ඨියො ඛිපිතා දක්ඛිණහත්ථපස්සෙ මාලාපවච්ඡහෙතුන ඔතරිත්වා අට්ඨංසු. අපරා වෙ මුට්ඨියො ඛිපිතා පිට්ඨිපස්සෙන ඔතරිත්වා තථෙව අට්ඨංසු. අපරා වෙ මුට්ඨියො ඛිපිතා වාමහත්ථපයෙසන ඔතරිත්වා තථෙවඅට්ඨංසු. එවං අට්ඨනාලිමත්තියො අට්ඨ මුට්ඨියො හුත්වා චතුසු ඨානෙසු තථාගතං පරික්ඛිපිංසු. පුරතො ගමනවාරමත්තමෙව අහොසි. පුප්ඵානං වණ්ටානි අන්තො අහෙසුං. පත්තානි බහි මුඛානි. භගවා රජතපට්ටපරික්ඛිත්තො විය හුත්වා පායාසි. පුප්ඵානි අච්චන්ත කානි'පි සච්චන්තකං නිස්සාය අභිජ්ජිත්වා අපතිත්වා සත්ථාරා සද්ධිං යෙව ගච්ඡන්ති, තිට්ඨමානෙ තිට්ඨන්ති. සත්ථු සරීරතො සතරංසි විජ්ජු ලලතා විය රංසියො නික්ඛමිංසු. පුරතො ච පච්ඡතො ච දක්ඛිණතො ච වාමතො ච සිසමත්ථකතො ච නිරන්තරං නික්ඛන්තරංසිසු එකා'පි සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙ අපලාසිත්වා සබ්බා'පි සත්ථාරං නික්ඛන්තුං පදක්ඛිණං කත්වා තුරුණතාලක්ඛන්ධප්පමාණා හුත්වා පුරතො එව ධාවන්ති. සකලනගරං සඤ්ඤි. අන්තො නවකොටියො බහිනගරෙ නවකොටියො'ති අට්ඨාරසකොටිසු එකො'පි පුරිසො වා ඉත්ථී වා භික්ඛං අගහෙත්වා නික්ඛන්තො නාම නත්ථි. මහාජනො සීහනාදං නදන්තො චෙලුක්ඛෙපසහස්සානි කරොන්තො සත්ථු පුරතොව ගච්ඡති. සත්ථා'පි මාලාකාරස්ස ගුණං පාටකං කාතුං නිසින්නොව නගරෙ හෙරිචරණවෙගෙනෙව අචරි. මාලාකාරස්ස සකලසරීරං පඤ්චවණ්ණාය පීතියා පරිපූරි. සො ථොකං යෙව තථාගතෙන සද්ධිං චරිත්වා මනොසිලාරසෙ නිමුග්ගොතා විය බුබරංසිනං අන්තොපවිට්ඨො සත්ථාරං ථොමෙන්තො වන්දිත්වා, තුච්ඡපච්ඡිමෙව ගහෙත්වා ගෙහං අගමාසි. අථ නං භරියා පුච්ඡි - කහං පුප්ඵානී'ති. සත්ථා මෙ පූජිතොං'ති. රඤ්ඤෝ'දානි කිං කරිස්සසී'ති. රාජා මං ඝාතෙතු වා රට්ඨතො වා නීහරතු, අහං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා සත්ථාරං පූජෙසිං. සබ්බපුප්ඵානි අට්ඨ මුට්ඨියො අහෙසුං. එවරූපා නාම පූජා ජාතා, මහාජනො උක්කුට්ඨිසහස්සානි කරොන්තො සත්ථාරා සද්ධිං චරති, සො එස මහාජනස්ස උක්කුට්ඨිසද්දෙ තස්මිං ඨානෙ'ති. අථස්ස භරියා අන්ධබාලා එවරූපෙ පාටිහාරියෙ පසාදං අජනෙත්වා තං අක්ඛොසිත්වා පරිභාසිත්වා රාජානො නාම චණ්ඩා සකිං කුද්ධා හත්ථපාදදිච්ඡෙදනෙන බහූනම්පි අනත්ථං කරොන්ති, තස්මා කතකම්මෙන මයහම්පි අනත්ථො සියාති පුත්තෙ ආදාය රාජකුලං ගන්ත්වා රඤ්ඤෝ පක්ඛොසිත්වා කිං එතන්ති පුච්ඡිතා අහ - මම සාමිකො තුම්හාකං උපට්ඨානපූජෙහි සත්ථාරං පූජෙත්වා තුච්ඡහත්ථො ඝරං ආගන්ත්වා කහං පුප්ඵානී'ති මයා පුට්ඨො ඉදං නාම වදෙසි. අහං තං පරිභාසිත්වා රාජානො නාම චණ්ඩා සකිං කුද්ධා හත්ථපාදදිච්ඡෙදනෙන බහූනම්පි අනත්ථං කරොන්ති තස්මා කතදොසෙන මයහම්පි අනත්ථො සියාති තං තජ්ජෙත්වා ඉඛාගතා, තෙන කතකම්මං සුකතං වා හොතු දුක්කතං වා තස්සෙව තං

මයා නසස ජඩ්ඩිතභාවං ජානාහි දෙවා'ති රාජා පඨමදස්සනෙනෙව සොතාපත්තිඵලං පත්තෝ සඩ්ඪෝ පසන්නෝ අරියසාවකෝ චින්තෙසි අහෝ අයං ඉත්ථී අන්ධබාලා එවරූපෙ ගුණෙ පසාදං න උප්පාදෙසී'ති සෝ තුඩ්ඩෝ ඒවං චින්තෙසි මයාහං උපට්ඨාන පූජෙථාහි තෙන පූජා කතාති ආම දෙවා'ති තදුකන්තෙ කතං තං ජෙට්ඨභාතියා මම පූජෙථාහි පූජාකාරස්ස අහං කත්තබ්බභාවකං ජානිස්සාම්'ති තං උය්යොජෙත්වා වෙගෙන සාවත්ථිසන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා සත්ථාරා සඩ්ගංගෙව ජේතවනා සත්ථා නසස චින්තනපසාදං ඤත්වා හෙරිව රණ්ණ විවිධා නගරං චරිත්වා රඤ්ඤෝ ඝරවාරං අගමාසි රාජා පත්තං ගහෙත්වා සත්ථාරං ගෙහං පවෙසෙතුකාමෝ අහොසි සත්ථා පන රාජ ඛණෙ යෙව නිසීදනාකාරං දස්සෙසි රාජා තංඤත්වා සිඝං මණ්ඩපං කාරෙථා'ති තං ඛණංයෙව මණ්ඩපං කාරාපෙසි නිසීදි සත්ථා සඩ්ඝං භික්ඛුසංඝෙන කස්මාපන සත්ථා රාජගෙහං න පාවිසි එවං කිරස්ස අහොසි"සචාහං අන්තෝ පවිසිත්වා නිසීදෙය්‍යං මහාජනෝ මං දට්ඨුං න ලභෙය්‍ය මාලාකාරස්ස ගුණෙ පාකටෝ න භවෙය්‍ය රාජඝරෙ පන මං නිසින්නං මහාජනෝ දට්ඨුං ලභිස්සති මාලාකාරස්ස ගුණෙ පාකටෝ භවිස්සති ගුණවන්තානං හි ගුණං බුද්ධා එව පාකටං කාතුං සක්කොන්ති අවසෙසජනෝ ගුණවන්තානං ගුණං කථෙතුං මවජරුයති චින්තාරෝ පූජෙථපවා චතුද්දිසං අට්ඨංසු මහාජනෝ සත්ථාරං පරිවාරෙසි රාජා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසංඝං පණීතෙනා හාරෙන පරිවිසි සත්ථා භත්තකිච්චාවසානෙ අනුමොදනං කත්වා පුරිමනයෙනෙව චතූහි පූජෙථවෙහි පරික්ඛිත්තෝ සීහනාදං නද නෙතන මහාජනෙන පරිවුතෝ විහාරං අගමාසි රාජා සත්ථාරං අනුගන්ත්වා නිවත්තෙත්වා මාලාකාරං පක්කොසාපෙත්වා මම ආහරිතබ්බ පූජෙථෙ කිං කතන්ති වත්වා සත්ථාරං පූජෙසි'ති පූවඤ්ච මාලාකාරෙ "රාජා මං ඝාතෙතු වා රට්ඨතෝ පබ්බාජෙතු වා'ති ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පූජෙසිං දෙවා"ති ආහ රාජා "තවං මහාපුරිසොනාමා"ති වත්වා අට්ඨට්ඨහත්ථී ච අස්සෙ ච දාසෙ ච දාසියොච මහාපසාධනානි ච දත්වා අට්ඨකහාපණසහස්සානි දත්වා රාජකුලතෝ නිහරිත්වා සබ්බා ලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා අට්ඨ නාරියෝ අට්ඨගාමවරෙචා'ති ඉමං සබ්බට්ඨකං නාම දානං අදාසි ආනන්දත්ථෙරෝ චින්තෙසි"අජ්ජ පනෙව පට්ඨාය සීහනාදසහස්සානි චෙව්ඨකෙඛපසහස්සානි ච පවත්තනානි කොනු ඛෝ මාලාකාරස්ස විපාකෝ"ති සෝ සත්ථාරං පුච්ඡි අථ නං සත්ථා "ආනන්ද ඉමිනා මාලාකාරෙන අප්පමත්තකං කම්මං කතන්ති මා සල්ලක්ඛෙසි අයං හි මයාහං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා පූජං අකාසි සෝ එවං මධිචිත්තං පසාදෙත්වා කප්පානං සතසහස්සං දුග්ගතිං න ගමිස්සති පත්වා දෙවමනුස්සෙසු එලං එතස්ස කම්මුනෝ පවෙවකසම්බුද්ධෝ සුමනෝ නාම භවිස්සති"ති ආහ සත්ථුපනි ඒහාරං ගන්ත්වා ගන්ධකුටිං පවිසනකාලෙ තානි පූජානි ථාරකොට්ඨෙ පතිංසු සායණ්හසමයෙ ධම්ම සභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං

"අහො අච්ඡරියං මාලාකාරසස කම්මං ධරමානකබුද්ධසස ජීවිතං පරිච්චජ්ජත්වා පුප්ඵපූජං කත්වා තංඛණඤ්ඤේව සබ්බට්ඨකං නාම ලභි"ති සත්ථා ඡන්නකුටිතො නික්ඛම්මත්වා තිණ්ණං ගමනානං අඤ්ඤතරෙන ගමනෙන ධම්මසභං ගන්ත්වා බුද්ධාසනෙ නිසීදිත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාත්‍ථා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ අම භික්ඛවෙ යසස කම්මසස කතත්තා පච්ඡාතුතපපං න හොති අත්තසරිත අත්තසරිතකම්මෙ සොමනසස මෙව උපපජ්ජති එවරූපං කම්මං කත්තබ්බරූපමෙවං'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ-

තඤ්ච කම්මං කතං සාධු යං කත්වා නානුතපපති,
යසස පතිතො සුමනො විපාකං පටිසෙවති'ති.

තත්‍ථ "යං කත්වා"ති යං දෙවමනුසසසම්පත්තිනං වෙව නිබ්බාණසම්පත්තියා ච නිබ්බත්තනසමත්‍ථං සුඛුද්‍රයකම්මං කත්වා නානුතපපති අත්‍ථො දිට්ඨධම්මෙමයෙව අත්තසරිතා 'නුසසරිතකම්මෙ පිතියෙ ගෙන පතිතො සොමනසසවෙගෙන ච සුමනො හුත්වා ආයතිං පිති සොමනසසජාතො හුත්වා විපාකං පටිසෙවති තං කම්මං කතං සාධු එලවත්‍ථ කත්තා—දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහසසානං ධම්මාභිසමයො අහොසීති.

සුමනමාලාකාරසස වත්ථු.

"මධුවා මඤ්ඤති බාලෙ"ති ඉමං දම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උප්පලවණ්ණත්තෙරිං ආරබ්භ කථෙසි-සාකෙත පදුම්මුත්තර බුද්ධසස පාදමූලෙ පත්ථනං ඨපෙත්වා කප්පසතසහසසං පුඤ්ඤානි කුරුමානා දෙවෙසු ච මනුසෙසු ච සංසරන්තී ඉමසම්මිං බුද්ධුප්පාදෙ දෙවලොකතො චවිත්වා සාවත්‍ථියං සෙට්ඨිකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි නීලුප්පලගබ්භසමානවණ්ණතායෙව සසසා උප්පලවණ්ණාතෙව නාමං අකංසු අත්‍ථසසා වයප්පත්තකාලෙ සකලජම්බුදීපෙ රාජානො සෙට්ඨිනො ච සෙට්ඨිසස සන්තිකං පහිණිංසු "ධිතරං අම්හාකං දෙතූ"ති අපහිණන්තො නාම නාහොසි-තතො සෙට්ඨි චින්තෙසි "අහං සබ්බසං මනං ඝතෙතුං නසක්ඛිසසාමි උපායං පනෙකං කරිසසාමී"ති ධිතරං පක්කොසිත්වා අම්ම පබ්බජිතුං සක්ඛිසසසීති ආහ තසසා පච්ඡිමභවිකත්තා තං වචනං සිසෙ ආසිත්තං සතපාකතෙලං විය අහොසි තසමා පිතරං පබ්බජ්සසාමි තාතා'ති ආහ—සො තසසා සක්කාරං කත්වා තං භික්ඛුණුපසසයං නෙත්වා පබ්බාජෙසි තසසා අචිරපබ්බජිතාය එව උපොසථාගාරෙ තාලවාරෙ පාපුණි සා දිපං ජාලෙත්වා උපොසථාගාරං සම්මජ්ජිත්වා දිපසිඛාය නිම්මිතං ගණ්හිත්වා සිතාව පුනප්පුනං ඔලොකයමානා තෙජොකසිණරම්මණං ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තමෙව ඣානං පාදකං කත්වා අරහත්තං පාපුණි සබ්බං පටිසම්භිදාහි චෙව අභිඤ්ඤාහි ච—සා අපරෙන සමයෙන

ජනපදචාරිකං චරිත්වා පච්චාගතා අන්ධවනං පාවිසි-තදා භික්ඛුණීනං අරඤ්ඤවාසෙ අපරික්ඛිත්තෙතා හොති අථස්සා තත්ථ කුටිකං කත්වා මඤ්චකං පඤ්ඤපෙත්වාසාණියා පරික්ඛිපිංසු සා සාවත්ථියං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා නික්ඛම්ම මාතුලත්තෙතා පනාසා නඤ්ඤාණවෙ නාම ගිහිකාලතො පට්ඨාය පටිබද්ධචිත්තෙතා සො තස්සා ආගතභාවං සුත්වා ථෙරියා ආගමනතො පුරෙතරමෙව අන්ධවනං ගන්ත්වා තං කුටිං පවිසිත්වා හෙට්ඨාමඤ්චෙ නිලීනො ථෙරියා ආගන්ත්වා කුටිං පවිසිත්වා චාරං පිධාය මඤ්චකෙ නිසින්නාමත්තාය ඛිප්පං ආගන්ත්වා තත්තා චක්ඛුපථෙ අන්ධකාරෙ අච්ඡතෙ යෙව හෙට්ඨාමඤ්චකතො නික්ඛම්ත්වා මඤ්චකං ආරුයහ 'මා නස්සි බාල මා නස්සි බාලා"ති ථෙරියා චාරියමානමෙව අභිභවිත්වා අත්තනා පඨීතකම්මං කත්වා පායාසි-අථස්සා ගුණං ඛාරෙතුං අසක්කොනතීය මහාපථවී වෙධා භිජ්ජී සො පථවිං පවිට්ඨො ගන්ත්වා මහාඅවීචිම්හි එව නිබ්බත්ති-ථෙරී'පි තමත්ථං භික්ඛුණීනං ආරොචෙසි භික්ඛුණියො භික්ඛූනං භික්ඛූ භගවතො ආරොචෙසුං තං සුත්වා සත්ථා භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා "භික්ඛවෙ භික්ඛූ භික්ඛුණී උපාසක උපාසිකාසු යො කොචි බාලො පාපං කම්මං කරොන්තො මධුසක්කරාදිසු කිඤ්චිදෙව මධුරං රසං ඛාදමානො පුරිසො විය හට්ඨපහට්ඨො උදගුදගොවිය කරොති'ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ—

මධුවා මඤ්ඤති බාලො යාව පාපං න පච්චති,
යදා ච පච්චති පාපං අථ බාලො දුක්ඛං නිගච්ඡති'ති.

තත්ථ "මධුවා"ති බාලස්ස හි පාපං අකුසලකම්මං කරොන්තස්ස තං කම්මං මධු විය මධුරරසං විය ඉට්ඨං කන්තං මනාපං විය උපට්ඨාති ඉති නං සො මධුවා මඤ්ඤති-"යාවා"ති යත්තකං කාලං තං පාපං න පච්චති දිට්ඨධම්මෙ වා සම්පරායෙ වා විපාකං න දෙති තාව නං එවං මඤ්ඤති-"යදා"ති යදා පනස්ස දිට්ඨධම්මෙ වා විවිධා කම්ම කරණා කරියමානස්ස සම්පරායෙ වා නිරයාදිසු මහාදුක්ඛං අනුභවන්තස්ස තං පාපං පච්චති අථ සො බාලො දුක්ඛං නිගච්ඡති විඳති පටිලභති'ති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු-අපරෙන සමයෙන ධම්මසභායං මහාජනො කථං සමුට්ඨාපෙසි "ඛිණාසවා'පි මඤ්ඤු කාමසුඛං සාදියන්ති කාමං සෙවන්ති කිං න සෙවිස්සන්ති නහි තෙ කොලාපරුක්ඛා නව වම්මිකා අල්ලමංසසරීරා එව තස්මා එතෙ'පි කාමසුඛං සාදියන්ති කාමං සෙවන්ති'ති සත්ථා ආගන්ත්වා කාථාසුධාය භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති ච වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඛිණාසවා කාමසුඛං සාදියන්ති න කාමං සෙවන්ති යථාහි පදුමපත්තෙ පතිතො උදකබින්දු න ලිම්පති න සණ්ඨාති විනිවට්ටෙත්වා පතතෙව යථා ච අරඤ්ඤෙ සාසපො න

ලිප්පති න සණ්ඨාති විනිවට්ටෙත්වා පතනෙව එවං ඛීණාසවස්ස චිත්තෙ දුච්ඡෙෝපි කාමෝ න ලිප්පති න සණ්ඨාතී'ති අනුසන්ධිං කත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ ගාථමාහ—

"චාරි පොක්ඛරපත්තෙව ආරග්ගෙ රිව සාසපෝ,
යෝ න ලිප්පති කාමෙසු තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ" න්ති

ඉමිස්සා අට්ඨ බ්‍රහ්මණවග්ගෙ යෙව ආවිභවිස්සති-සත්ථා පන රාජා නං පසෙනදිකොසලං පක්කොසාපෙත්වා "මහාරාජ ඉමස්මිං සාසනෙ යථෙව කුලපුත්තා එවං කුලධීතරෝපි මහන්තං ඤාතිගණං ච භොගක්ඛන්ධඤ්ච පහාය පබ්බජිත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්ති එවං විහරමානානං රාජරත්තා පාපිච්ඡගාහලා ඔමානාතිමානවසෙන විහෙඨෙන්තිපි බ්‍රහ්මචරියන්තරායම්පි පාපෙන්ති තස්මා භික්ඛුණීසංඝස්ස අන්තොනගරෙ වසනට්ඨානං කාතුං වට්ටතී" ති රාජා සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා නගරස්ස එකපස්සෙ භික්ඛුණීසංඝස්ස වසනට්ඨානං කාරෙසි තතොපට්ඨාය භික්ඛුණියො අන්තොගාමෙ යෙව වසන්තීති.

උප්පලවණ්ණත්ථේරියා වත්ථු.

"මාසෙ මාසෙ කුසග්ගෙනා" ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ ජම්බුකං ආජීවකං ආරබ්භ කථෙසි-අතීතෙ කිර කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ ගාමවාසී එකො කුටුම්බිකො එකස්ස ථෙරස්ස විහාරං කත්වා තත්ථ විහරන්තං චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහි ථෙරො තස්ස ගෙහෙ නිබද්ධං භුඤ්ජති අථෙකො ඛීණාසවො භික්ඛාපිණ්ඩාය චරන්තෝ තස්ස ගෙහද්වාරං පාපුණි කුටුම්බිකො තං දිස්වා තස්ස ඉරියාපථෙ පසන්නො ගෙහං පවෙසෙත්වා සක්කච්චං පණීතෙන භොජනෙන පරිවිසිත්වා "භන්තෙ ඉමං සාවකං රජ්ජං වා නිවා සෙය්‍යථ" "නි මහන්තං සාවකං දත්වා භන්තෙ කෙසා වො දිස්සා තුම්හාකං කෙසොරොහනත්ථාය නහාපිතං ආනෙස්සාමි සඤ්ඤාණත්ථ වෙ මච්චකං ගාහාපෙත්වා ආගම්ස්සාමී'ති ආහ නිබද්ධං ගෙහෙ භුඤ්ජන්තෝ කුලූපකො භික්ඛු තස්ස තං සක්කාරං දිස්වා චින්තෙසි පස්සාදෙතුං නා සක්කි අයං තං මුහුත්තං දිට්ඨකස්ස එවරූපං සක්කාරං කරොති නිබද්ධං ගෙහෙ භුඤ්ජන්තස්ස පන මයහං න කරොති'ති චින්තෙත්වා විහාරං ආගම්ඝි ඉතරොපි තෙනෙව සද්ධිං ගන්ත්වා කුටුම්බිකෙන දින්නං සාවකං රජ්ජං වා නිවාසෙසි කුටුම්බිකොපි නහාපිතං ආදාය ගන්ත්වා ථෙරස්ස කෙසෙ ඔහාරාපෙත්වා මච්චකං අට්ඨාරාපෙත්වා භන්තෙ ඉමස්මිං යෙව මච්චකෙ සයෙය්‍යථාති වත්වා මෙපි ථෙරෙ සිනෙහෙන නිමන්තෙත්වා පක්කාමි නෙවාසිකො තස්ස සක්කාරං කාතුං අවිසහන්තෝ නාසක්ඛි අථස්ස සොඋ සායං ථෙරස්ස නිපන්නට්ඨානං ගන්ත්වා චතූහාකාරෙහි ථෙරං අක්කොසි "ආවුසො ආගන්තුක කුටුම්

කාසස්ස තෙ ගෙහෙ භත්තං භුඤ්ජනතෝ වරතරං මිළ්හං ඛාදිතුං කුට්ඨිකෙන ආනීතනහාපිතෙන කෙසෙහාරණෙතෝ වරතරං තාලට්ඨිකෙන කෙසෙ ලූසෙත්වා පෙතුං කුට්ඨිකෙන දින්නසාවකනිවාසනතෝ වරතරං නගෙහෙන චරිතුං කුට්ඨිකෙන ආහතමඤ්චෙ නිපජ්ජනතෝ වරතරං භූමියං නිපජ්ජිතුන්ති ථෙරෝ‘පි ‘‘මා එස බාලො මං නිස්සාය නස්සි’’ති නිමන්තණං අනාදියිත්වා පාතොව උට්ඨාය යථාසුඛං ආගමිංසි නෙවාසිකො‘පි පාතොව විහාරෙ කත්තබ්බං වත්තං කත්වා භික්ඛාචාරවෙලාය ඉදානි‘පි ආගන්තුකො නිද්දායතීති ගණ්ඩිකසද්දෙන පබුජ්ඣන්ති සඤ්ඤාය නඛපිට්ඨෙනෙව ගණ්ඩිං පහරිත්වා පාතොව උට්ඨාය ගාමං පාවිසි කුට්ඨිකො‘පි සක්කාරං කත්වා ථෙරානං ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තො නෙවාසිකං දිස්වා භන්තෙ ථෙරෙ කුහිං‘ති පුච්ඡි අථ නං නෙවාසිකො ‘‘ආවුසො කිං වදෙථ තුයහං කුලූපගො නිය්‍යෙය්‍ය තව නික්ඛන්තවෙලාය ඔවරකං පවිසිත්වා නිද්දං ඔක්කන්තො පාතොව උට්ඨාය මම විහාරං සම්මජ්ජනසද්දම්පි පානියඝට පරිභොජනියඝටෙසු උදකාසිඤ්චනසද්දම්පි ගණ්ඩිකසද්දම්පි කරොන්තස්ස න ජානාති’’ති ආහ කුට්ඨිකො චින්තෙසි‘‘නාදිසාය ඉරියාපථසම්පන්නාය සමන්නාගතස්ස මෙ අය්‍යස්ස යාව ඉමස්මා කාලා නිද්දූපනං නාම නත්ථි මංපන තස්ස සක්කාරංකරොන්තං දිස්වා අඩ්ඪා ඉමිනා භදන්තෙන කිඤ්චි වුත්තං භවිස්සති‘‘ති සො අත්තනො පණ්ඩිතභාවෙන තං සක්කච්චං භොජෙත්වා තස්ස පත්තං සාධුකං ධොවිත්වා නානග්ගරසභොජනස්ස පූරෙත්වා භන්තෙ සචෙ මෙ අය්‍යං පස්සෙය්‍යාථ ඉමස්ස පිණ්ඩපාතං දදෙය්‍යාථා‘ති ආහ ඉතරො තං ගහෙත්වාව චින්තෙසි‘‘සචෙ සො එවරූපං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිස්සති ඉමස්මිංයෙව ඨානෙ පලුද්ධො භවිස්සති’’ති අන්තරාමග්ගෙ තං පිණ්ඩපාතං ඡඩ්ඩෙත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තං තත්ථ ඔලොකෙන්තො න අද්දස අථ නං එහාතකස්ස කම්මස්ස තත්තතා වීසතිවස්සසහස්සානි කතො‘පි සමණගුණමෙව රක්ඛිතුං නාසක්ඛි අට්ඨපරිසොසානෙ පන අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං මහාදුක්ඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ එකස්මිං බ්‍රහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති සො පදසා ගමනකාලතො පට්ඨාය නෙව සයනෙ සණ්ඨිතුං න භත්තං භුඤ්ජිතුං ඉච්ඡති අත්තනො සරීරවලඤ්ජමෙව ඛාදති බාලතාය අජානන්තා කරොන්ති‘‘ති නං පොසෙන්ති මහල්ලකකාලෙ‘පි වත්ථං නිවාසෙතුං න ඉච්ඡති නග්ගොව විය රත්තිං භුම්යං සයති අත්තනො සරීරවලඤ්ජමෙව ඛාදති අථස්ස මාතාපිතරො නාගං කුලඝරස්ස අනුච්ඡවිකො ආජීවකානං එස අනුච්ඡවිකො‘ති තෙසං සන්තිකං නෙත්වා ඉමං දූරකං පබ්බාජෙථාති අදංසු අථ නං තෙ පබ්බාජෙන්ති පබ්බාජෙන්තා ච පන ඝලපප්පමාණෙ අට්ඨ වෙ ඨපෙත්වා චතූහි ජටාහි උපරූපරි පදරානි දත්වා තෙසං උපරි නිසීදිත්වා තාලවණ්ටෙන කෙසෙ ලූසාපෙංසු අථ තෙ තස්ස මාතාපිතරො සඤ්ඤාණාය නිමන්තෙත්වා පක්කාමිංසු පුන දිවසෙ ආජීවකා

එහි ගාමං පවිසිස්සාමා'ති තං වදිංසු සෝ 'ගච්ඡථ තුමෙහ අහං ඉධෙව භවිස්සාමී''ති න ඉච්ඡි අථ නං පුනපුනං වත්වා අනිච්ඡමානං ඔහාය අගමංසු සෝ'පි තෙසං ගතභාවං ඤත්වා වච්චකුටියා පදරං ඒවරිත්වා ඔරුය්හ උභොනි හත්ථෙහි ආලුපකාරං ගුථං ඛාදි ආජීවිකා නසස අනෙත්වාගාමිනෝ ආහාරං පහිණිංසු තම්පි න ඉච්ඡති පුන පුනා වුච්චමානෝ න මෙ ඉමිනා අත්ථෝ ලද්ධෝ මෙ ආහාරෝ'ති කහං ලද්ධෝ'ති එවං ඉධෙව ලද්ධොති දුතියෙ තතියෙ චතුත්ථෙපි දිවසෙ තෙහි බහූහිපි වුච්චමානෝ අහං ඉධෙව භවිස්සාමී'ති ගාමං ගන්තුං න ඉච්ඡි ආජීවකා අයං දිවසෙ දිවසෙ නෙව ගාමං පවිසිතුං න අමෙහෙහි පහිතං ආහාරං ආහරිතුං ඉච්ඡති ඉධෙව මෙ ලද්ධොති වදති කින්නුඛෝ කරොති පරිහණිස්සාම නන්ති ගාමං පවිසන්තා එකවෙ ජනෙ තසස පරිහණිභනත්ථං ඔහාය ගමිංසු තෙ පච්ඡතෝ ගච්ඡන්තෝ ව්ය ඤත්වා නිලීයිංසු සෝ තෙසං ගතභාවං ඤත්වා පුරි මනයෙනෙව වච්චකුටිං ඔරුය්හ ගුථං ඛාදි ඉතරෙ තසස කිරියං දිස්වා ආජීවකානං ආරොචෙසුං තං සුත්වා ආජීවකා අහෝ භාරියං කම්මං සවෙ සමණසස ගොතමසස සාවකා ජානෙය්යුං ආජීවකා ගුථං ඛාදමානා ව්වරන්ති'ති අම්හාකං අකිත්තිං පකාසෙය්යුං නායං අම්හාකං අනුච්ඡවිකොති තං අත්තනෝ සන්තිකා නීහරිංසු සෝ නෙහි නීහටෝ මහාජනසස උච්චාරකරණට්ඨානෙ පත්වෝ එකෝ පිට්ඨිපාසාණෙ අත්ථතසම්ං මහන්තං සොණ්ඩි පිට්ඨිපාසාණං නිසසාය මහාජනසස උච්චාරකරණට්ඨානං සෝ නත්ථ ගන්ත්වා රත්තියං ගුථං ඛාදිත්වා මහාජනසස සරීරචලනත්ථාය ආගමනකාලෙ එකෙන හත්ථෙන පාසාණසස එකං අන්තං ඔලුබ්භ එකං පාදං උක්ඛිපිත්වා ජන්නුකෙ ඨපෙත්වා උඛවාතාභිමුඛෝ මුඛං ව්වරිත්වා තිට්ඨති මහා ජනෝ තං දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ අයෙය කසමා මුඛං ව්වරිත්වා සීතෝ'ති පුච්ඡති අහං වාතභක්ඛා අම්හෙසු මෙ ආහාරෝ නත්ථී'ති අථ කසමා එකං පාදං ජන්නුකෙ කත්වා සීතෝ භන්තෙ'ති අහං උග්ගතපෝ සොරතපෝ මයා විහි පාදෙහි අක්කා න්තා පඨවී කම්පති තසමා එකං උක්ඛිපිත්වා ජන්නුකෙ කත්වා සීතෝමහි අහං හි සිතකොව විතිනාමෙමි න නිසීදාමි න නිපජ්ජාමී 'ති මනුස්සා නාම යෙහුයෙන වචනමත්තමෙව සද්දහන්ති තසමා අහෝ අච්ඡරියං එවරූපා නාම තපස්සී න හොන්ති න නො එවරූපා නාම දිට්ඨපුබ්බං'ති යෙහුයෙන අඩ්ඪමගධවාසිනෝ සංවිග්ගිත්වා මංසෙ මංසෙ මහන්තං සක්කාරං අභිහරන්ති සෝ අහං වාතමෙව භක්ඛාමි න අඤ්ඤං ආහාරං අඤ්ඤං හි මෙ ඛාදන්තසස තපෝ නස්සති'ති තෙහි අභිහටං න කිඤ්චි ඉච්ඡති මනුස්සා මා නො භන්තෙ නාසෙථ තුම්හාදිසෙන සොරතපෙන පරිභොගෙ කතෙ අම්හාකං දිසරත්තං හිතාඤ සුඛාඤ සංවත්තතී'ති පුනපුන යාචන්ති තසස අඤ්ඤෙ ආහාරෙ න රුච්චති මහාජනසස පන යාචනාය පීළිතෝ තෙහි ආහටානි සප්පිඵාණිතාදිනි සුසංගතන ජීවහත්ථ

ථපෙත්වා ගච්ඡථ අලං වෝ එත්තකං භික්ඛාය සුඛායං'ති උය්යොජෙති එවං සෝ පච්චූසකාලසමයෙ පඤ්ඤාය වයඤ්ච නිරීක්ඛන්තෝ කෙසෙ ලුඤ්චන්තෝ භූමියං සයන්තෝ විනිවාරෙසි බුද්ධානම්පි ඛෝ පච්චූසකාලෙ ලොකවොලොකනං අවිජහිතමෙව හොති තස්මා එකදිවසං භගවතෝ පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තස්ස අයං ජම්බුකාජීවකෝ ඤාණජාලස්ස අන්තරං පඤ්ඤායි සත්ථා කින්නු ඛෝ භවිස්සති 'ති ආවජ්ජන්තෝ තස්ස සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා අහං එනං ආදිං කත්වා එකං ගාථං භාසියස්සාමි ගාථාපරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෙ භවිස්සති ඉමං කුලපුත්තං නිස්සාය මහාජනෝ සොතාපත්තිඵලං පාපුණිස්සති'ති ඤත්වා පුන දිවසෙ රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තෝ ආනන්දත්ථෙරං ආහ ''ආනන්ද ජඞ්ඝාජීවකස්ස සන්තිකං ගමිස්සාමි''ති භන්තෙ කිං තුම්හෙයෙව ගමිස්සථා'ති ආම අහමෙවං'ති එවං වත්වා සත්ථා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය තස්ස සන්තිකං පායාසි දෙවතා චින්තයිංසු ''සත්ථා ජඞ්ඝාජීවකස්ස සන්තිකං ගච්ඡති සෝ ච ජෙගුච්ඡෝ උච්චාරපස්සාවදන්තකට්ඨකිලිට්ඨෙ පිට්ඨිපාසාණෙ වසති දෙවං වස්සාපෙතුං වට්ටතී'ති අත්තනෝ ආනුභාවෙන වුත්තනයෙව දෙවං වස්සාපෙසුං පිට්ඨිපාසාණෙ සුචි නිම්මලෝ අහොසි අථස්සාඋපරි පඤ්චවණ්ණං පුප්ඵවස්සං වස්සාපයිංසු සත්ථා සයං ජඞ්ඝාජීවකස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ජඞ්ඝාං'නි සඳ්දමකාසි ජඞ්ඝාකෝ කෝ නුඛෝ එස දුජ්ජනෝ මං ජඞ්ඝාකවාදෙන වදති'නි චින්තෙත්වා කෝ එසෝ'ති ආහ අහං සමණෝ'ති ආහ කිං මහාසමණ'ති අජ්ජ මෙ එකරත්තිං ඉධ වසනට්ඨානං දෙහි'ති නත්ථි මහාසමණ ඉමස්මිං ඨානෙ වසනට්ඨානන්ති ජඞ්ඝාක මා එවං කරි එකරත්තිං මෙ වසනට්ඨානං දෙහි පබ්බජිතා නාම පබ්බජිතං පත්ථෙන්ති මනුස්සා මනුස්සං පසවෝ පසවන්ති කිම්පන ත්වං පබ්බජිතෝ'ති ආම පබ්බජිතොම්හි'ති සචෙ ත්වං පබ්බජිතෝ කහං තෙ ලාබුකං කහං ධූමකටච්ඡුකෝ කහං ඝඤ්ඤසුත්තකං'ති අත්ථෙතං මයහං විස්සං විස්සං පන ගහෙත්වා විවරණං දුකඛන්ති අබ්භන්තරෙනෙව ගහෙත්වා චරාමී'ති සෝ චරිස්සසි ත්වං එතං ගණ්හිත්වා'ති කුජ්ඣි අථ නං සත්ථා ආහ ''හොතු ජඞ්ඝාක මා කුජ්ඣි වසනට්ඨානං මෙ ආචික්ඛා'ති නත්ථි මහාසමණ එත්ථ වසනට්ඨානන්ති සත්ථා තස්ස වසනට්ඨානතො අවිදූරෙ එකං පබ්භාරං අත්ථි තං නිද්දිසන්තෝ එතස්මිං පබ්භාරෙ කෝ වසති'ති සුවජි න කොචි මහාසමණ'ති තෙන හි එතං මයහං දෙහි'ති ත්වං යෙව ජාන මහාසමණ'ති සත්ථා පබ්භාරෙ නිසීදනං පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදි පඨමයාමෙ චත්තාරො මහාරාජා චතුද්දිසං එකොභාසං කරොන්තා සත්ථු උපට්ඨානං ආගමිංසු ජඞ්ඝාකෝ ඔභාසං දිස්වා කෝ ඔභාසෝ නාමෙසෝ'ති චින්තෙසි මජ්ඣිමයාමෙ සක්කෝ දෙවරාජා ආගම් ජඞ්ඝාකෝ තම්පි දිස්වා කෝ නාමෙසෝ'ති චින්තෙසි පච්ඡිමයාමෙ

මේ එකායෙ පි හි අඟුලියා එකං විහි වෙ දසහි දස චක්කවාලෙ ඔභාසෙතුං සමත්ථො මහාබ්‍රහ්මා සකලං අරක්ඛසුං එකොභාසං කරොනෙන්තා ආගම් ජඞ්ඝකො තම්පි දිස්වා කො නුඛො එසොති විනෙත්වා පාතොව සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එක මන්තං ඨිතො සත්ථාරං පුච්ඡි ''මහාසමණ තුම්හාකං සන්තිකං වත සෙසා දිසා ඔභාසෙන්තා කෙ ආගතා''ති ච්‍යාහාරෙ මහාරාජා නොති කිං කාරණෙති මං උපට්ඨාතුංති කිං පන ත්වං චතූහි මහාරාජෙහි උත්තරිතරොති ආම ජඞ්ඝක රාජූනං අතිරාජාති-මජ්ඣිමයා මේ පන ඉධා ආගතොති සක්කො දෙවරාජාති කිං කාරණෙති මමං උපට්ඨාතුමෙවාති කිං පන ත්වං සක්කදෙවරාජතොපි උත්තරිතරොති ආම ජඞ්ඝක සක්කාතොපි උත්තරිතරොමහි එසෙ පන මයහං ගිලානුපට්ඨාකො කපිඨකාරකසාමණෙර සදිසොති පච්ජිමයාමෙ සකලං අරක්ඛසුං ඔභාසෙත්වා කො ආගතොති යං ලොකෙ බ්‍රාහ්මණදයො ඛිපිත්වා පකඞ්ගිත්වා නමෙ මහාබ්‍රහ්මුනොති වදන්ති සො එස මහාබ්‍රහ්මාති කිං පන ත්වං මහාබ්‍රහ්මතොපි උත්තරිතරොති ආම ජඞ්ඝක අහං හි බ්‍රහ්මුනාපි අතිබ්‍රහ්මාති අච්ඡරියොසි ත්වං මහා සමණ මයහං පච්චූසකාලසමයසාති ඉධ වසන්තස්ස එතෙසු එකොපි මං උපට්ඨාතුං නාගතපුබ්බො අහං එත්තකං අඩ්ඪනං වාතහ කෙඩාව හුත්වා සීතකොවපි විත්තිනාමෙසිං න තාව මෙ තෙ මයහං උපට්ඨානං ආගතපුබ්බාති අථ නං සත්ථා ආහ ''ජඞ්ඝක ත්වං ලොක සම්මං අන්ධබාලං මහාජනං වඤ්චමානො මම්පි වඤ්චෙතුකාමොසි ජානොසි නනු ත්වං පච්චූසකාලසමයසාති ගුථමෙව ඛාදි භූම්යංයෙව නිපජ්ජි නග්ගො හුත්වා විචරි තාලට්ඨිඛණ්ඩෙන කෙසෙ ලුඤ්චි අථ්ච පන ලොකං වඤ්චෙන්තා අහං වාතහකෙඩා එකපාදෙන තිට්ඨාමි න නිසීදාමි න නිපජ්ජාමිති වදෙසි මම්පි වඤ්චෙතුකාමොසීති පුබ්බෙ ත්වං පාපිකං ලාමකං දිට්ඨිං නිස්සාය එත්තකං කාලං ගුථ භකෙඩා භූම් සයො නග්ගො විචරන්තා තාලට්ඨිඛණ්ඩෙන කෙසලුඤනං පත්තොසි ඉදානි පි පාපිකං ලාමකං දිට්ඨිමෙව ගණ්හාසීති කිං පන මයා කතං මහාසමණාති අථස්ස පුබ්බෙ කතකම්මං ආචික්ඛි තඤ්ච සුත්වා කථෙන්තස්ස කථෙන්තස්ස යෙව සංවෙගො උප්පජ්ජි හිරොත්තප්පං උපට්ඨාසි සො උක්කුටිකො නිසීදි අථස්ස සත්ථා උදකසාටිකං දත්වා සොතං නිවාසෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි සත්ථාපිස්ස ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි-සොපි දෙසනාවසානෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා උට්ඨායාසනා පබ්බජිත්ව උපසම්පදව යාව එත්තාවතාසස පුරිමකම්මං පරිකිත්තිණං අයංහි ඛිණාසවමහාථෙරං චතූහි අක්කොසෙහි අක්කොසිත්වා යාවායං මහාපථවී තිගාවුතාධිකං යොජනං උස්සන්නා තාව අවීචිම්හි පවිත්වා තත්ථ පඤ්චවස්සෙසෙන පච්චූසකාලසමයසාති ඉමං විප්පකාරං පත්තොසි තෙනස්ස තං කම්මං ඛිණං විසතිං පන වස්සසහස්සානි

ධම්මස්ස ඵලං නාසෙතුං න සක්කා තස්මා නං සත්ථා දක්ඛිණාහත්ථං පසාරෙත්වා එහි භික්ඛූ චරබ්‍රහ්මචරියන්ති ආහ තාවදෙවස්ස ගිහිලිඛඤ්ච අන්තරධායි අට්ඨපරික්ඛාරධරෝ සට්ඨිවස්සත්ථෙරෝ විය අහොසි අඛණ්ඩධාරීනං තස්ස සක්කාරං ගහෙත්වා ආගතදිවසෙ කිරෙස තස්මා උභයරට්ඨවාසිනෝ සක්කාරං ගහෙත්වා ආගතා තථානතං දිස්වා කිනත්ථිකා අම්හාකං අය්‍යෙ ජඞ්ඝකෝ මහා උදාහු සමණෙ ගොතමෝ'ති චින්තෙත්වා සචෙ සමණෙ ගොතමෝ මහා භවෙය්‍ය අයං සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගචේඡය්‍ය ජඞ්ඝකාජීවකස්ස පන මහන්තතායෙ සමණෙ ගොතමෝ ඉමස්ස සන්තිකං ආගතෝ 'ති චින්තසිංසු සත්ථා මහාජනස්ස පරිවිතක්කමඤ්ඤාය ජඞ්ඝක තව උපට්ඨාකානං කඩ්ඪං ජිනාහී'ති ආහ සෝ අහම්පි භන්තෙ එත්තක මෙව පච්චාසිංසාමී'ති වත්වා චතුත්ථඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය තාලප්පමාණං වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා සත්ථා මේ භන්තෙ භගවා සාවකොහමස්මී'ති වත්වා ඔරුයහ වන්දිත්වා පුන චිතාලමත්තං නිතාල මත්තන්ති එවං සත්තතාලමත්තං වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ඔරුයහ අත්තනො සාවකභාවං ඤාපෙසි තං දිස්වා මහාජනො අහො බුඩ්ඪා නාම අච්ඡරියං අනොමගුණ'ති චින්තෙසි සත්ථා මහාජනෙන සද්ධිං කථෙන්තො එවමාහ "අයං එත්තකං කාලං තුම්හෙහි ආභතං සක්කාරං කුසග්ගෙන ජීවාහාරෙ ඨපෙත්වා තපචරණං පූරෙම්'ති ඉධ නිවුත්තො සචෙපි ඉමිනා උපායෙන වස්සසතං තපචරණං පූරෙය්‍ය අස්ස ඉදානි කාලං වා භත්තං වා කුක්කුච්චායිත්වා අභුඤ්ඤිත්වා භත්තචෙතනාදානකුසලචෙතනා තස්සා තං තපචරණං සොළසිම්පි කලං න අග්ඝති'ති අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

මාසෙ මාසෙ කුසග්ගෙන බාලෝ භුඤ්ජෙථ භොජනං,
න සෝ සංඛතධම්මානං කලං නාග්ඝති සොළසිනන්ති.

තස්සත්ථෝ සචෙ බාලෝ අපරිඤ්ඤාතධම්මෙමා සීලාදිගුණපරිහාවි තො නිත්තාගතනෙ පබ්බජිතෝ තපචරණං පූරෙස්සාමීති මාසෙ මාසෙ පත්තෙ කුසග්ගෙන භොජනං භුඤ්ජන්තො වස්සසතං භුඤ්ජිත්ථ භොජනං න සෝ සංඛතධම්මානං කලං නාග්ඝති සොළසිං, සඛතධම්මං වුච්චන්ති ඤාතධම්මා තුලිතධම්මා තෙසු හෙට්ඨිමකොටියා සොතාපන්නො සඛතධම්මෙමා උපරිමකොටියා ඛීණාසවෝ ඉමෙසං සඛතධම්මානං සෝ බාලෝ කලං නාග්ඝති සොළසින්ති පූග්ඝලාධිට්ඨානා දෙසනා අයං පන අත්ථෝ යා තස්ස තථා තපචරණං පූරෙන්තස්ස වස්සසතං චෙතනා යාචස්ස සඛතධම්මානං කාලං වා භත්තං වා කුක්කුච්චායිතා අභුඤ්ඤිතා එකභත්තචෙතනාදානකුසලචෙතනා තස්සා චෙතනාය සා තාව දිඝරත්තං පවත්තා චෙතනා සොළසිං කලං නාග්ඝති ඉදං වුත්තං හොති යං තස්සා සඛතධම්මානං චෙතනාය ඵලං තං සොළස කොට්ඨාසෙ කත්වා

තතො එකෙකං පුන සොළස සොළස කොට්ඨාසෙ කත්වා තතො එකසස කොට්ඨාසසස යං ඵලං තදෙව තසස බාලසස තපචරණතො මහන්තතරන්ති. දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහසසානං ධම්මාභිසමයො අහොසි'ති.

ජඹුකාජීවකසස වත්ථු.

"න හි පාපං කතං කම්ම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං අභිජෙතං ආරබ්භ කථෙසි එකසමිං හි දිවසෙ ජටිලසහසසබ්භන්තරෙ ආයසමා ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථෙරො ච මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ච රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිසසාමාති ගිජ්ඣකූටා ඔතරන්ති තෙසු ආයසමා මහාමොග්ගල්ලානො එකං අභිජෙතං දිසවා සිතං පාතුකාසි අථ තං ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථෙරො කසමා ආවුසො සිතං පාතුකරොසි'න්ති සිතකාරණං පුච්ඡි අකාලො ආවුසො ඉමසස පඤ්හසස භගවතො සන්තිකෙ මං පුච්ඡිස්සසි'න්ති ථෙරො ආහ තෙසු රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා භගවන්තං සන්තිකං ගන්ත්වා නිසින්නොසු ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථෙරො පුච්ඡි "ආවුසො මහාමොග්ගල්ලාන තවං ගිජ්ඣකූටා ඔතරන්තො සිතං පාතුකරිත්වා මයා සිතකාරණං පුට්ඨො භගවන්තං සන්තිකෙ පුච්ඡිස්සසි'න්ති අවච කථෙහිදානි තං කාරණ'න්ති ථෙරො ආහ "අහං ආවුසො එකං පෙතං දිසවා සිතං පාත්වාකාසිං තසස එවරූපො අත්තභාවො මත්තඤ්ඤසිසංච්ඡ අසස සිසං අභිසස ච්ඡ සෙසො අත්තභාවො අභිජෙතො නාභිමස පමාණතො පඤ්ච වීසතියොජනිකො තසස සිසතො උට්ඨිතා අග්ගිජාලා යාව නඛතුට්ඨා ගච්ඡන්ති නඛතුට්ඨතො උට්ඨිතා යාව සීසං මජ්ඣන්හිකසතො උට්ඨිතා වෙ පඤ්ඤාති ගච්ඡන්ති විගි පඤ්ඤාති උට්ඨිතා මජ්ඣ ඔසරන්ති විනාසෙසුව කිර පෙතානං අත්තභාවො පඤ්චවීසතියොජනිකො අවසෙසානං තිගාවුතපපමාණො ඉමසස චෙව අභිජෙතසස කාකපෙතසස ච පඤ්චවීසතියොජනිකො තෙසු අයං තාව අභිජෙතො කාකපෙතම්පි මහාමොග්ගල්ලානො ගිජ්ඣකූටමත්ථකෙ පඤ්චමානං දිසවා තසස පුබ්බකම්මං පුච්ඡන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

පඤ්චයොජනිකා ජීවා සීසන්න නවයොජනං,
කායො අට්ඨගහනො තුයහං පඤ්චවීසතියොජනො,
කිනනු කම්මං කරිත්වාන පෙතොසි දුක්ඛම්දිසන්ති.

අථසස පෙතො.

අහං භන්තෙ මොග්ගල්ලාන කසසපසස මහෙසිනො,
සංඝසස අභිහවං භත්තං ආහාරෙසිං ඝදිච්ඡකන්ති.

ඝාථං වත්වා භත්තෙ කයඤ්පබ්බකාලෙ සඞ්ඝත්ථෙරා භික්ඛූ ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිංසු මනුස්සා ථෙරෙ දිස්වා සම්පියායමානා ආසනසාලාය නිසීදුපෙත්වා ඝාගුං පායෙත්වා ඛජ්ජකං දත්වා පාදෙ ධොවිත්වා මකෙඛත්වා පිණ්ඩපාතකාලං ආගමයමානා ධම්මං සුණන්තා නිසීදිංසු ධම්මකථාවසානෙ ථෙරානං පත්තෙ ආදාය අත්තනො අත්තනො ගෙහා නානග්ගරසස්ස භොජනස්ස පූරෙත්වා ආහරිංසු තදා අහං කාකො හුත්වා ආසනසාලාය ඡදනපිට්ඨෙ නිලීනො තං දිස්වා එකෙන ගහිතපත්තතො නිකඛන්තුං මුඛං පූරෙන්තා තයො කබලෙ අග්ගහෙසිං තං පන භත්තං නෙවසංඝස්ස සන්තකං න සංඝස්ස නියාමෙත්වා දින්නං භික්ඛූහි ගහිතාවසෙසකං අත්තනො අත්තනො ගෙහං නෙත්වා මනුස්සෙහි භුඤ්ජිතබ්බකං කෙවලං සඞ්ඝං උද්දිස්ස අභිහටමත්තමෙව තතො මයා තයො කබලා ගහිතා එත්තකං මෙ පුබ්බකම්මං සච්චං කාලං කත්වා තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන අවීචිම්හි පච්චිත්වා තතො පකාවසෙසෙන ඉදානි ගිජ්ඣකූටෙ කාකපෙතො හුත්වා නිබ්බත්තොහා ඉමං දුක්ඛං පච්චනුභොමීති ආහ.

ඉදං කාකපෙතස්ස වත්ථු.

ඉධ පන ථෙරො අහිපෙතං දිස්වා සිතං පාතුකාසීති ආහ අථස්ස සත්ථා සකඛි හුත්වා උට්ඨාය සච්චං භික්ඛවෙ මොග්ගල්ලානො ආහමයා'පෙස සඞ්ඛිං පත්තදිවසෙ යෙව දිට්ඨොහි අපි චාහං යෙ මෙ වචනං න සද්දහෙය්‍යුං තෙසං අහිතාය භවෙය්‍ය'න්ති පරානුද්දයාය න කථෙසින්ති ආහ—ලක්ඛණසංයුත්තො'පිහිමහාමොග්ගල්ලානෙන දිට්ඨකාලෙයෙව සත්ථා තස්ස සකඛි හුත්වා ඒනිතවත්ථුනි කථෙසි ඉදම්පි තෙන තථෙව කථිතං'සුත්වා භික්ඛූ තස්ස පුබ්බකම්මං පුච්ඡිංසු සත්ථාපි තෙසං කථෙසි අනිතෙ කිර බාරාණසිං නිස්සාය නදිතීරෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පණ්ණසාලං කරිංසු සො තත්ථ විහරන්තො නිබ්බං නගරෙ පිණ්ඩාය චරති නාගරාපි සාගපාතං ගන්ධපුප්ඵාදිහත්ථා පච්චෙකබුද්ධස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති එකො බාරාණසිවාසී පුරිසොහා තං මග්ගං නිස්සාය ඛෙත්තං කසි මහාජනො සාගං පාතං පච්චෙකබුද්ධස්ස උපට්ඨානං ගච්ඡන්තො ඛෙත්තං මද්දන්තො ගච්ඡති කස්සකොහා ච මා මෙ ඛෙත්තං මද්දථා'ති වාරෙන්තොහා'පි වාරෙතුං නාසක්ඛි අථස්ස එතදහොසි සචෙ ඉමස්මිං ඨානෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස පණ්ණසාලා න භවෙය්‍ය න මෙ ඛෙත්තා මද්දෙය්‍යුන්ති සො පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩාය පවිට්ඨකාලෙ පරිභොගභාජනානි භින්දිත්වා පණ්ණසාලං ඣාපෙසි පච්චෙකබුද්ධොහා'පි තං ඣාමං දිස්වා යථා සුඛං පක්කාමි මහාජනොහා ගන්ධමාලං ආදාය ආගතොහා ඣාම පණ්ණසාලං දිස්වා කහන්නු ඛොහා නොහා අය්‍යො ගතොහා'ති ආහ සොපි මහාජනෙනෙව සද්ධිං ආගතොහා මහාජනමජ්ඣෙ ඨිතකොහා එව

මාහ මයං'සස පණ්ණසාලා ඣාපිතා'නි අථ නං ඝණිත්වා ඉමං පාපං නිස්සාය මයං පවෙචකබුද්ධං දට්ඨුං න ලභිම්හා'නි දණ්ඩාදිහි පොථෙත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසුං සෝ අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා යාවායං මහාපථවී යොජනමත්තං උස්සන්නා තාව නිරයෙ පච්චිත්වා පක්කා වසෙසෙන ගිජ්ඣකූටෙ අභිපෙතෝ හුත්වා නිබ්බත්ති සත්ථා ඉමං තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා 'භික්ඛවෙ පාපකම්මං නාමෙතං ඛිරස දිසං යථා ඛිරං දුයහමානමෙව න පරිනමති තථා කසිරමානමෙව න විපච්චති යදා පන විපච්චති තදා එවරූපෙන දුක්ඛෙන යොජෙති'නි අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

නහි පාපං කතං කම්මං සජ්ජු ඛිරංව මුච්චති,
ඩහන්තං බාලමන්වෙති භස්මච්ඡන්නෝව පාවකෝ'ති.

තත්ථ "සජ්ජුඛිර"න්ති තං ඛණං යෙව ධෙනුයා ථනෙහි නික්ඛන්තං අභිණ්හං ඛිරං—"මුච්චති"ති පරිනමති ඉදං වුත්තං හොති යථා ඉදං සජ්ජුඛිරං තං ඛණං යෙව න මුච්චති න පරිනමති න පකතිං ජහති යසම්පන භාජනෙ දුයහිත්වා ඨපිතං යාව තත්ථ තක්කාදි අම්බිලං න පක්ඛිපන්ති යාව දධිභාජනාදිකං අම්බිලභාජනං න පාපුණාති තාව පකතිං අවිජහිත්වා පච්ඡා ජහති එවමෙවං පාපකම්මම්පි කසිරමානමෙව න පච්චති යදි විපච්චෙය්‍ය න කොචි පාපකම්මං කාතුං විසහෙය්‍ය යාව පන කුසලාභිනිබ්බත්තා ඛන්ධා ධරන්ති තාව නං තෙ රක්ඛන්ති තෙසං භෙදා අපායෙ නිබ්බත්ත ක්ඛණෙඩ්ඩ විපච්චති විපච්චමානඤ්ච දහන්තං බාලමන්වෙති කිං වියාති භස්මච්ඡන්නෙනාව පාවකෝ යථාහි ඡාරිකාය පටිච්ඡන්නෝ විනච්චිකඛාරෝ අක්කන්නෙනාපි ඡාරිකාය පටිච්ඡන්නත්තා න තාව ඩහති ඡාරිකං පන තාපෙත්වා චම්මාදීනං ඩහනවසෙන යාව මත්ථ ලුඩ්ඩා ඩහන්තෝ ගච්ඡති එවමෙවං පාපකම්මම්පි යෙන කතං හොති තං බාලං දුතියෙ වා තතියෙ වා අත්තභාවෙ නිරයාදිසු නිබ්බත්තං ඩහන්තං අනුගච්ඡතීති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතා පත්ති ඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

අභිපෙත වත්ථු.

"යාවදෙව අනත්ථායා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ සට්ඨිකූටපෙතං ආරබ්භ කථෙසි පුරිමනයෙනෙව ගිමහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෝ ලක්ඛණත්ථෙරෙන සද්ධිං ගිජ්ඣකූටා ඔතරන්තෝ අන්තරමග්ගෙ පදෙසෙ සිතං කත්වා ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨෝ 'භගවතෝ මං සන්තිකෙ පුච්ඡ්‍යාසී'ති පිණ්ඩාය චරිත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා නිසින්නකාලෙ පන පුට්ඨෝ ආහ අහං ආවුසෝ එකං පෙතං අද්දසං නිග්ගුණ්ඨපප්පමාණෙ න අත්තභාවෙන තස්ස සට්ඨි අයකූටසහස්සානි ආදිත්තානි සම්ප

ජාලිතානි උපරි මඤ්චකෙ පතිත්වා උට්ඨහන්ති සිසං සිඤ්චන්ති භිඤ්ඤතභිඤ්ඤතං පූනා සම්පට්ඨහති ඉමිනා අත්තභාවෙන මයා එවරූපො අත්තභාවො න දිට්ඨපුබ්බොති අහං තං දිස්වා සිතං පාත්වා කාසින්ති ආහ.

පෙතවත්ථුයම්හි හි:-

සට්ඨිකුවසහස්සානි පරිපුණ්ණානි සබ්බසො,
සිසෙ තුය්හං නිපතන්ති වොභිඤ්ඤෙතව මඤ්චකන්ති-ආදි:-

ඉමමෙව පෙතං සන්ධාය වුත්තං සත්ථා ථෙරස්ස කථං සුත්වා'ව භික්ඛවෙ මයාපෙස සත්තො බොධිමණ්ඩෙ නිසින්නොනෙව දිට්ඨො යෙ ච පන මෙ වචනං න සද්දහෙය්‍යුං තෙසං අහිතාය භවෙය්‍යන්ති පරෙසං අනුකම්පාය න කථෙසිං ඉදානි පන මොග්ගල්ලානස්ස සක්ඛිං කත්වා කථෙමීති ආහ තං සුත්වා භික්ඛූ තස්ස පුබ්බකම්මං පුච්ඡිංසු සත්ථා නෙසං කථෙසි අතීතෙ බාරාණසියං සාලිඅකසිපෙ නිප්ඵන්නෙ පත්තා එකා පිඨසපි අහොසි සා නගරවාරෙ එකස්ස වවරූකස්ස ගෙට්ඨා නිසින්නා සකටානි ඛිපිත්වා තස්ස පණ්ණානි ජිඤ්ඤන්තා හත්ථිරූපකං නො දස්සෙති අස්සරූපකං නො දස්සෙතී'ති ගාමද්වාරෙගි වුච්චමානා ඉත්ථිතිත්ථිතානං රූපානි දස්සෙත්වා තෙසං සන්තිකා බාදනීයාදිනි ලභති අථෙකදිවසං රාජා උය්‍යානං ගච්ඡන්තා තං පදෙසං පාප්තුණි දූරතා පිඨසපිං පාරොහන්තරෙ කත්වා පලාඩෙත්වා රත්තෙඤ්ඤු ඨිතමඤ්ඤන්තිකෙ රුක්ඛමූලං පවිට්ඨස්ස ජිඤ්ඤාය ඝරිං එරි සො කිනන්නුඛො එතන්ති උද්ධං ඔලොකෙන්තො රුක්ඛස්ස පණ්ණස්ස හත්ථිරූපකාදිනි දිස්වා කස්සෙතං කම්මන්ති පුච්ඡිත්වා පිඨසපිනොති සුත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා ආහ "මයහං පුරොහිතො අතිමුඛරො අප්පමත්තකෙපි වුත්තෙ බහුං භණ්ණෙන්තා මං උපද්දවෙති සක්ඛිස්සසි තස්ස මුඛෙ නාළිම්මත්තා අජලණ්ඩිකා ඛිපිතු"න්ති සක්ඛිස්සාමි දෙව අජලණ්ඩිකා ආහරාපෙත්වා පුරොහිතෙන සද්ධිං තුමෙහ අන්තොසාණියං නිසීදථ අහමෙත්ථ කත්තබ්බං ජානියස්සාමි'ති රාජා තථා කාරෙසි ඉතරොපි කත්තරියග්ගහණ සාණියා ජිඳං කත්වා පුරොහිතස්ස රක්ඛණ සද්ධිං කථෙන්තස්ස මුඛෙ ච්චවමන්තෙ එකෙකං අජලණ්ඩිකං ඛිපි පුරොහිතො මුඛං පවිට්ඨං පවිට්ඨං ඝලි පිඨසපි ඛිණස්ස අජලණ්ඩිකාස්ස සාණිං චාලෙසි රාජා තාය සඤ්ඤාය අජලණ්ඩිකානං ඛිණභාවං ඤත්වා ආහ ආචරිය අහං තුමෙහහි සද්ධිං කථෙන්තා කථං නිට්ඨාපිතුං න සක්ඛිස්සාමි තුමෙහ අතිමුඛරතාය නාළිම්මත්තා අජලණ්ඩිකා ගිලන්තා'පි තුණ්හීභාවං නාපජ්ජථා'ති බ්‍රාහ්මණෙ මඤ්කුභාවං ආපජ්ජිත්වා තතො පට්ඨාය මුඛං විවරිත්වා රක්ඛණ්ඩු සද්ධිං සල්ලපිතුං නාසක්ඛි රාජා පිඨසපිං පක්කොසාපෙත්වා තං නිස්සාය මෙ සුඛං ලද්ධන්ති තුට්ඨො තස්ස සබ්බට්ඨකං නාම දත්වා නගරස්ස චතුස්සු දිසාසු චත්තාරො වරගාමෙ අදාසි තම්පඤ්ච ච්ඳිත්වා රක්ඛණ්ඩු අත්ථ ධම්මානුසාසකොති නාම අමච්චොති ඉමං ගාථමාහ:-

—oo—

සාධුකං සිප්පකං නාම අපි.යාදිසකිදිසං,
පසස ඛජ්ජපහාරෙන ලද්ධා ගාමා චතුද්දිසා'ති.

සෝ පන අම්වෙවා තෙන සමයෙන අයමෙව භගවා අහොසි—අථෙකෝ පුරිසෝ පිඨසපපිනා ලද්ධසම්පත්තිං දිස්වා චින්තෙසි "අයං නාම පිඨසපපි හුත්වාපි ඉමං සිප්පං නිස්සාය මහාසම්පත්තිං පත්තෝ මයාපෙතං සික්ඛිතුං වට්ටති'ති සෝ තං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා ඉදං මෙ ආචරිය සිප්පං දෙහි'ති ආහ න සක්කා තාත දාතුන්ති සෝ තෙන පටික්ඛිත්තෝ හොතු ආරාධෙස්සාමි නන්ති තස්ස හත්ථපාදපරිකම්මාදිනි කරොන්තෝ චිරස්සං තං ආරාධෙත්වා පුන පුනං යාචි පිඨසපපි අයං මෙ අතිවිය උපකාරකෝ'ති තං පටිබාහිතුං අසක්කොන්තෝ සිප්පං සික්ඛාපෙත්වා "නිප්ඵන්නං තෙ තාත සිප්පං ඉදානි කිං කරිස්සසි'ති ආහ ඛඟි ගහෙත්වා සිප්පං වීමංසිස්සාමී'ති කිං කරිස්සසි'ති ගාමං වා මනුස්සං වා පහරිත්වා මාරෙයස්සාමී'ති තාත ගාමං මාරෙන්තස්ස සතං දණ්ඩා පුරිසං මාරෙන්තස්ස සහස්සං තවං සප්පුත්තදාරෝපි තං නිත්ථරිතුං න සක්ඛිස්සසි මා විනස්ස යමහි පහරෙ දණ්ඩා නත්ථි තාදිසං නිම්මාතාපිතිකං කඤ්ඤ උපධාරෙහී'ති සෝ සාධූ'ති සක්කරි උච්ඡෙත කත්වා තාදිසං උපධාරයමානෝ විචරන්තෝ ගාමං දිස්වා අයං සස්සාමිකා'ති පහරිතුං න විසහි මනුස්සං දිස්වා අයං සාමාතාපිතිකෝ'ති පහරිතුං න විසහි තෙන ච සමයෙන සුනෙත්තා නාම පච්චෙකබුද්ධා නගරං නිස්සාය පණ්ණසාලායං විහරති සෝ තං පිණ්ඩාය පවිසන්තං නගරාරෙ දිස්වා අයං නිම්මාතාපිතිකෝ ඉමස්මිං පහරෙ දණ්ඩෝ නත්ථි ඉමං පහරිත්වා සිප්පං වීමංසිස්සාමීති සෝ පච්චෙකබුධස්ස දක්ඛිණකණ්ණසොතං සන්ධාය සක්ඛරං ඛිපි සා දක්ඛිණකණ්ණසොතෙන පවිසිත්වා වාමෙන නික්ඛම් දුක්ඛා වෙදනා උප්පජ්ජි පච්චෙකබුද්ධෝ භික්ඛාය චරිතුං නාසක්ඛි ආකාසෙන පණ්ණසාලං ගන්ත්වා. පරිනිබ්බායි මනුස්සා පච්චෙකබුද්ධෙ අනාගච්ඡන්තෙ කිස්ස්වි අථ්‍යුකං භවිස්සති'ති චින්තෙත්වා තත්ථ ගන්ත්වා තං පරිනිබ්බුතං දිස්වා රොදිංසු පරිදෙවිංසු සෝපි මහාජනං ගච්ඡන්තං දිස්වා තත්ථ ගන්ත්වා පච්චෙකබුධං සඤානිත්වා අයං පිණ්ඩාය පවිසන්තෝ චාරන්තරෙ මම සම්මුඛිභූතෝ අහං අත්තනෝ සිප්පං වීමංසන්තෝ ඉමං පහරිත්වා අහමනුස්සා කිර ඉමිනා පාපකෙන පච්චෙකබුධෝ පහටෝ ගණ්හථ ගණ්හථා'ති පොථෙත්වා තත්ථෙව තං ජීවිතක්ඛයං පාපෙසුං සෝ අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා යාවායං මහාපථවී යොජනමත්තං උස්සන්නා තාව පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන ගිජ්ඣකූටමත්ථකෙ සට්ඨිකුටපෙතෝ හුත්වා නිබ්බත්තී සත්ථා ඉමං තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා භික්ඛවෙ බාලස්ස නාම සිප්පං වා ඉස්සරියං වා නිප්ඵාදෙන්තානං අනත්ථාය උප්පජ්ජති බාලොහි සිප්පං වා ඉස්සරියං වා ලභිත්වා අත්තනොපි අනත්ථමෙව කරොති'ති අනුසන්ධිං. ඝවෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

යාවදෙව අනත්ථාය ඤත්තං බාලස්ස ජායති,
හනති බාලස්ස සුක්කංසං මුද්ධමස්ස විපාතයං'නති.

තත්‍ථ "යාවදෙවා"නි අවධි පරිච්ඡේදත්ථේ නිපාතෝ—"ඤත්තං" නි ඤාණසභාවෝ යම්පි සිප්පං ජානාති යම්හි වා ඉස්සරියෙ යසෙ සම්පත්තියඤ්ච ඨිතෝ ජනෙන ඤායති පාකටෝ පඤ්ඤාතෝති හොති තස්සෙතං නාම සිප්පං වා හි ඉස්සරියාදිභාවෝ බාලස්ස අනත්ථායෙව ජායති තං නිස්සාය සෝ අත්තනෝ අනත්ථමේව කරොති—'හනති"නි විනාසෙති—"සුක්කංසං"නි කුසල්කොට්ඨාසං බාලස්ස හි සිප්පං වා ඉස්සරියං වා උප්පජ්ජමානං කුසලකොට්ඨාසං ඝාතෙන්තමෙව උප්පජ්ජති—'මුද්ධ"න්ති පඤ්ඤායෙතං නාමං-"විපාතයං"නති විධංසයමානං තස්ස හි තං සුක්කංසං හනන්තං පඤ්ඤාසඞ්ඛාතං මුධං විපාතෙන්තං විධංසෙන්තමෙව හනන්තීති—දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සට්ඨිකුවපෙතවත්ථු.

"අසනං භාවනම්වෙජ්ඣා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ සුධම්මත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි—දෙසනා මච්ඡිකාසණ්ඩෙ සමුට්ඨාය සාවත්ථියං නිට්ඨිතා මච්ඡිකාසණ්ඩනගරසම්හි චෙතෙතා ගහපති පච්චගමියානං අඛ්භන්තරං මහානාමත්ථෙරං නාම පිණ්ඩාය චරමානං දිස්වා තස්ස ඉරියාපථෙ පසීදිත්වා පත්තං ආදාය ගෙහං පවෙසෙත්වා භොජෙත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ ධම්මකථං සුණන්තෝ සොතාපත්තිඵලං පත්වා අවලසද්ධෝ හුත්වා අඹාවකවනං නාම අත්තනෝ උය්‍යානං සඞ්ඝාරාමං කාතුකාමෝ ථෙරස්ස හත්ථෙ උදකං පාතෙත්වා නිය්‍යාදෙසි තස්මිං ඛණෙ පථවිං බුඩසාසනන්ති උදකපරියන්තං කත්වා මහාපථවී කම්පි මහාසෙට්ඨි උය්‍යානෙ මහාවිහාරං කාරෙත්වා සබ්බදිසාගි ආගතානං භික්ඛූනං විවටමාරෙ අහොසි—මච්ඡිකාසණ්ඩෙපි සුධම්මත්ථෙරෝ නාම නෙවාසිකෝ අහොසි අපරෙන සමයෙන චිත්තස්ස ගුණකථං සුත්වා වෙ අගාරිකා තස්ස සඞ්ඝභත්තං කාතුකාමා මච්ඡිකාසණ්ඩං අගමංසු චිත්තෝ ගහපති තෙසං ආගමනං සුත්වා අඩ්ඪයොජනං පච්චුග්ගන්ත්වා තෙ ආදාය අත්තනෝ විහාරං පවෙසෙත්වා ආගන්තුකවත්තං කත්වා භත්තෙන ථොකං ධම්මකථං සොතුකාමෙමහිති ධම්මසෙනාපතිං යාචි අථ නං ථෙරෝ උපාසක අඩ්ඪෙනමහා කිලන්තරූපා අපි ච ථොකං සුණාහීති තස්ස ධම්මකථං කථෙසි—සෝ ථෙරස්ස ධම්මකථං සුණන්තොව අනාගාමිඵලං පාපුණි-සෝ තෙ අගාරිකෙ වන්දිත්වා භත්තෙන සෙව භික්ඛුසහස්සෙන සද්ධිං මම ගෙහෙ භික්ඛං ගණ්හථා'නි නිමන්තෙත්වා පච්ඡා නෙවාසිකං

සුධම්මත්ථේරං තුම්හ'පි භනෙත එථෙරෙහි සද්ධිං ආගච්ඡථාථ්‍යාථ්‍යානි නිමන්තෙසි සෝ අයං මං පච්ඡා නිමන්තෙසි'ති කුද්ධෝ පටික්ඛිපිත්වා පුනප්පුනං යාච්යමානෝ'පි පටික්ඛිපි එවං උපාසකෝ පඤ්ඤායි සෝ භනෙත්ථ පක්කාමිත්වා පුන දිවසෙ අත්තනෝ නිවෙසනෙ මහාදානං සජ්ජෙසි සුධම්මත්ථේරෝපි පච්චූසකාලෙ‍යෙව කිඳිසෝ නුද්ධෝ ගහපතිනා අගාරසාවකානං සක්කාරෝ සම්භාවනා තෙ ච ගන්ත්වා පඤ්ඤායිස්සාමං'ති චින්තෙත්වා පාතෝව පත්තචීවරමාදාය තස්ස ගෙහං අගමාසි සෝ ගහපතිනා නිසීදථ භන්තෙත්ති වුච්චමානෝ'පි නාහං නිසීදාමි පිණ්ඩාය චරිස්සාමීති වත්වා අගාරසාවකානං පටියාදිතසක්කාරං ඔලොකෙත්වා ගහපතිං ජාතියා සට්ඨිවස්සකාලෙ ඵළාරෝ තෙ ගහපති සක්කාරෝ අපිච්ඡ එකා යෙව නත්ථී'ති කිං භන්තෙ'ති නිලසඛුලිකා ගහපතීති වත්වා ගහපතිනා කා කොපමාය අපසාදිතෝ කුජ්ඣිත්වා එසෝ තෙ ගහපති අත්වාසෝ ගම්මිස්සාමීති වත්වා යාව තතියං වාරියමානෝ'පි පක්කාමිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා චින්තෙතන ච අත්තනා ච වුත්තවචනං ආරොචෙසි සත්ථා තයා උපාසකෝ සද්ධෝ පසන්නෝ හිනෙන බ්‍රාහ්මණෝ'ති තස්සෙව දොසං ආරොපෙත්වා පටිසාරණීයකම්මං කාරෙත්වා ගච්ඡ චිත්තං ගහපතිං ඛමාපෙහීති පෙසෙසි සෝ තත්ථ ගන්ත්වා ගහපති මයහමෙව දොසෝ ඛමාහි මෙති වත්වා'පි නාහං ඛමාම්'ති තෙන පටික්ඛිත්තෝ මඤ්ඤූහුත්වා තං ඛමාපෙතුං නාසක්ඛි පුන දෙව සත්ථු සන්තිකං පච්චාගමාසි—සත්ථා නාස්ස උපාසකෝ ඛමිස්සතීති ජානන්තෝ'පි මානත්ථද්ධෝ ඒස තිංසයොජනං ගන්ත්වා පච්ඡා ගච්ඡතූ'ති ඛමාපනූපායං අනාචික්ඛිත්වාව උය්‍යොජෙසි අථස්ස පුන ආගතකාලෙ නිහතමානස්ස අනුද්ධතං දත්වා ගච්ඡ ඉමිනා සද්ධිං ගන්ත්වා උපාසකං ඛමාපෙහි'ති වත්වා සම්මණ්ඩ නාම මයහං ඒහාරෝ මයහං නිවාසනට්ඨානං මයහං උපාසකෝ මයහං උපාසිකා'ති මා නං ඉස්සා වා කාතුං න වට්ටති එවං කරොන්තස්ස ඉස්සාමානාදයෝ'පි කිලෙසා වඩ්ඪන්තී'ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමා ගාථා අභාසි:—

අසතං භාවනමිච්ඡෙය්‍ය පුරෙක්ඛාරඤ්ච භික්ඛුසු,
ආවාසෙසු ච ඉස්සරියං පූජා පරකුලෙසු ච.
මමෙව කතමඤ්ඤන්තු ගිහී පබ්බජිතා උභො,
මමෙව අත්වසා අස්සු කිච්චාකිච්චෙසු කිස්මි චි;
ඉති බාලස්ස සඞ්කප්පො ඉච්ඡා මානෝ ච වඩ්ඪති'ති.

තත්ථ "අසත" න්ති බාලෝ භික්ඛු අවිජ්ජමානං සම්භාවනං ඉච්ඡ‍ය්‍ය අස්සද්ධෝ සම්මනෝ සද්ධෝ'ති මං ජනෝ ජානාතූ'ති ඉච්ඡති නි දොසෙ වුත්තනයෙන බාලෝ අස්සද්ධෝ දුස්සීලෝ අප්පස්සුතෝ අවි චින්තෙත්වා කුසිතෝ අනුපට්ඨිතසති අසමාහිතෝ දුප්පඤ්ඤෝ අභිණ්හස චෙව සම්මනෝ අහොවත මං ජනෝ අයං සද්ධෝ සීලවා බහුස්සුතෝ

පච්චන්තෙසු ආරඤ්ඤිරියං උපට්ඨිතසති සමාහිතෙ පඤ්ඤවං ඛිණාසවොති ජානෙය්‍යාති ඉමං අසන්තං සම්භාවනං ඉච්ඡති-"පුරෙකඛාර"නති පරිවාරං අහොවත මං සකලවිහාරෙ භික්ඛූ පරිවාරෙන්තා පඤ්හං පුච්ඡන්තා චීවරෙයුන්නති එවං ඉච්ඡාචාරෙ ඨත්වා පුරෙකඛාරෙ භික්ඛූසු ඉච්ඡති-"ආවාසෙසූ"නි සඞ්ඝිකෙසු ච ආවාසෙසු යානි විහාරමණ්ඩපාදීනි සෙනාසනානි තානි අත්තනො සන්තිඨ සම්භත්තාදීනං භික්ඛූනං තුමෙහ ඉධ වසථාති චීවාරෙනෙතා සයම්පි වරසෙනාසනං පළිබුඛනෙතා සෙසානං ආගන්තුකභික්ඛූනං පච්චන්තිමානි උකලාපසෙනාසනානි චෙව අමනුස්සපරිග්ගහිතානි ච තුමෙහ ඉධ වසථාති චීවාරෙනෙතා ආවාසෙසු ච ඉස්සරියං ඉච්ඡති-"පූජං පරකුලෙසු චා"නි නෙව මාතාපිතූනං න ඤාතකානං පරෙසං යෙව කුලෙසු අහොවතිමෙ මයහමෙව දදෙය්‍යුං න අඤ්ඤසන්ති එවං චතූහි පච්චයෙහි පූජං ඉච්ඡති-"මමෙව කතමඤ්ඤන්තූ"ති යස්ස බාලස්ස යං කිඤ්චි විහාරෙ උපොසථාගාරාදිකරණවසෙන කතං නවකම්මං තං සබ්බං අම්හාකං ථෙරෙන කතන්ති එවං ගිහී ච පබ්බජිතා ච උභොපි මමෙව නිය්‍යාය කතං පරිනිට්ඨිතං මඤ්ඤන්තූ'ති සඤ්ඤං උප්පාදෙති-"මමෙව අතිවිය අස්සූ"නි ගිහී ච පබ්බජිතා ච සබ්බොපි මමෙව වසෙ වත්තන්තූ සකටභොණ්ඩවාහිඨරස්ස ආදිනි වා ලද්ධබ්බානි භොන්තූ අන්තමසො යාගුමත්තම්පි තාපෙත්වා පිවනාදිනි වා එවරූපෙසු කිච්චාකිච්චෙසු බුද්ධකම්මනෙත්තස්ස කරණීයෙසු කිස්මිඤ්චි එකකිච්චෙපි මමෙව වසෙ වත්තන්තූ මං යෙව ආපුච්ඡිත්වා කරොන්තූ'ති සඤ්ඤාපෙතා උප්පජ්ජති-"ඉති බාලස්සා"ති යස්ස බාලස්ස යාච ඉච්ඡා අයඤ්ච එවරූපො සඤ්ඤාපෙතා උප්පජ්ජති තස්ස නෙව ච්පස්සනාමග්ගඵලානි වඩ්ඪන්ති කෙවලං පන සාසනෙ උදයෙ සම්මුඣස්ස උදකං විය ජාස්සාරෙස්සු උප්පජ්ජනතණ්හා චෙව නවච්ඡඩ්ඩනෙ ච වඩ්ඪන්ති'ති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති-සුඛමත්තෙරොපි ඉමං ඔවාදං සුත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා වුට්ඨායාසනා පදක්ඛිණං කත්වා තෙන අත්තුද්දෙසෙන භික්ඛූනා සඞ්ඝං ගන්ත්වා උපාසකස්ස චක්ඛුපථෙ අපත්තිං පටිකරිත්වා උපාසකං ඛමාපෙසි සොපි උපාසකෙන ඛමාමහං භන්තෙත සබ්බෙ මයහං දොසං අත්ථ ඛමථ මෙති පටිඛමාපිතො සත්ථාරා දින්නොවාදෙ ඨත්වා කතිපාහෙනෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි උපාසකොපි විනෙත්වා "මයා සත්ථාරං අදිස්වාව සොතාපත්තිඵලං පත්තං අදිස්වා එවඤ්හි නාමාහං එලෙ පතිට්ඨිතො සත්ථාරං මෙ අට්ඨිං වට්ටති"නි සොතිලතණ්ඩුලසප්පිඵාණිතවත්ථුවාදනාදිපූරාණි පඤ්චසතානි යොජාපෙත්වා සත්ථාරං දට්ඨුකාමා ආගච්ඡන්තූ පිණ්ඩපාතාදිහි න කිලම්සන්තූති භික්ඛුසංඝස්ස ආරොචාපෙත්වා භික්ඛුණිසංඝස්සාපි උපාසකානම්පි උපාසිකානම්පි ආරොචාපෙසි තෙන සද්ධිං පඤ්චසතා පඤ්චසතා භික්ඛූ ච භික්ඛුණියො ච උපාසකා ච උපාසි

කායෙ ච නික්ඛිපිංසු සෙ තෙසඤ්ඤෙව අත්තනො පරිසාය‘ච්චා‘ති නිත්‍යාං ජනසහස්සානං යථා තිංසයොජන මග්ගෙ යාගුභත්තාදිහි කිඤ්චි වෙකල්ලං න හොති තථා සංවිදහි—තස්ස පන නික්ඛන්තභාවං ඤත්වා යොජනෙ යොජනෙ දෙවතා ඛන්ධාවාරං බන්ධිත්වා දිබ්බහි යාගුඛජ්ජකභත්තපානකාදිහි තං මහාජනං උපට්ඨහිංසු කස්සචි කෙනචි වෙකල්ලං නාහොසි එවං දෙවතා හි උපට්ඨිතමහා නෙ දෙවසිකං යොජනං ගච්ඡන්තා මාසෙන සාවත්ථිං පාපුණිංසු පඤ්චසකවිසතානි යථාපූරිතානෙව අහෙසුං දෙවතාහි චෙව මනුස්සෙහි ච අභිහවපණ්ණාකාරං විස්සජ්ජෙන්තාව අගමංසි සත්ථා‘පි ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි “ආනන්ද චඤ්ඩාලකච්ඡායාය චිත්තෙ ගහපති පඤ්චහි උපාසකසතෙහි පරිවුතො ආගන්ත්වා මං වන්දිස්සති‘ති කිං පන භන්තෙ තුම්හාකං වන්දනකාලෙ කිඤ්චි පාටිහාරියං භවිස්සතීති භවිස්සති ආනන්ද‘ති කිං භන්තෙ‘ති තස්ස ආගන්ත්වා මං වන්දනකාලෙ රාජමානෙන අත්ථකරිසමත්තෙ පදෙසෙ ජනපුම්භත්තෙන ඔධිනා පඤ්චණ්ණානං දිබ්බපූජානං ඝනවස්සං වස්සිස්සතී‘ති තං කථං සුත්වා නගරවාසිනො එවං මහාපුඤ්ඤා කිර චිත්තෙ ගහපති නාම ආගන්ත්වා අජ්ජ සත්ථාරං වන්දිස්සති‘ති එවරූපං කිර පාටිහාරියං භවිස්සති මයම්පි තං මහාපුඤ්ඤං දට්ඨුං ලභිස්සාම‘ා‘ති පණ්ණාකාරං ආදාය මග්ගස්ස උභොසු පස්සෙසු අට්ඨංසු විහාරස්ස ඕපං ආගතකාලෙ පඤ්චභික්ඛුසතානි පඨමං අගමංසු චිත්තෙ ගහපති අම්මා තුම්හෙ පච්ඡතො ආගච්ඡථ‘ා‘ති මහා උපාසිකාය වත්වා පඤ්චහි උපාසකසතෙහි පරිවුතො සත්ථුසන්තිකං අගමාසි බුද්ධානං සම්මුඛට්ඨානෙ පන සිතා වා නිසින්නා වා න ඉතො එත්තෙතා වා හොන්ති බුද්ධවිත්‍යා විසු පස්සෙසු නිච්චලාව තිට්ඨන්ති චිත්තෙ ගහපති අනුපහව බුද්ධවිත්‍යං ඔක්කාම් නිණ්ණි ලානි පත්තෙන අරියසාවකෙන ඔලොකිතට්ඨානං කම්පි එසො කිර චිත්තෙ ගහපති‘ති මහාජනො ඔලොකෙසි සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ජබ්බණ්ණානං බුද්ධරස්මිනං අන්තො පවිසිත්වා විසු ගොපඵකෙසු සත්ථුපාදෙ ගහෙත්වා වන්දි තං ඛණංයෙව වුත්තප්පකාරං පූජාවසසං වස්සි සාධුකාරසහස්සානි පවත්තිංසු සො එකං මාසං සත්ථු සන්තිකෙ වසමානො ච සකලබුද්ධපමුඛං භික්ඛුසංඝං විහාරෙයෙව නිසිදුපෙත්වා මහාදානං අදාසි අත්තනා සද්ධිං ආගතෙ‘පි අන්තො විහාරෙයෙව කත්වා පටිජග්ගි එකදිවසම්පි අත්තනො සකගෙහෙ කිඤ්චි ගහෙතබ්බං නාහොසි දෙවමනුස්සෙහි ආහටපණ්ණාකාරෙ නෙව සබ්බකිච්චානි අකාසි සො සත්ථාරං වන්දිත්වා අහ භන්තෙ අහං තුම්හාකං දානං දස්සාමී‘ති ආගච්ඡන්තො මාසං අන්තරාමග්ගෙ අහොසිං ඉධ මෙ මාසො වීතිවත්තො මයා ආහටං කිඤ්චි ගහෙතුං න ලභාමි එත්තකං කාලං දෙවමනුස්සෙහි ආහටපණ්ණාකාරෙ නෙව දානං අදාසිං සොහං සචෙ‘පි ඉධ සංවච්ඡරං වසිස්සාමි නෙව මම දෙය්‍යධම්මං දාතුං ලභිස්සාමි සකට්ඨානි ඔහාරෙත්වා ගන්තුං

ඉච්ඡාමි පටිසාමනවත්ථානමේව ආරොචාපෙථා'ති සත්ථා ආනන්දත්ථේරං ආහ ආනන්ද උපාසකස්ස එකම්පදෙසං තුච්ඡං කාරෙත්වා දෙහීති ථේරො තථා අකාසි කප්පිය භූමි කිර චිත්තස්ස ගහපතිනො අත්ථාය උපාසකොපි අත්තනා සද්ධිං ආගතෙහි තිජනසහස්සෙහි සද්ධිං තුච්ඡසකටෙහි පුන මග්ගං පටිපජ්ජි දෙවමනුස්සා උට්ඨාය අස්ස තස්ස තුච්ඡසකටෙහි ගමනකම්මං කාතුන්ති සත්තහි රතනෙහි සකවාහි පූරයිංසු සොත්තනො ආභතපණ්ණාකාරෙනෙව මහාජනං පටිජග්ගන්තො අගමාසි ආනන්දත්ථේරො සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ භන්තෙතුම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡන්තොපි මාසෙන ආගතො ඉධාපිමාසමෙව වුත්ථො එත්තකං කාලං ආභත පණ්ණාකාරෙනෙව දුනං අදාසි ඉදානි පඤ්චසකටසතානි තුච්ඡානි කත්වා මාසෙනෙව කිර ගමිස්සති දෙවමනුස්සා පනස්ස උට්ඨාය තස්ස අස්ස තුච්ඡසකටෙහි ගමන කම්මං කාතුන්ති සකවාහි සත්තහි රතනෙහි පූරයිංසු පුන සොත්තනො ආභතපණ්ණාකාරෙනෙව කිර මහාජනං පටිජග්ගන්තො ගමිස්සති කිං පන භන්තෙ එතස්ස තුම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡන්තස්සෙව අයං සක්කාරො උප්පජ්ජි උදාහු අක්ඛීනි භච්ඡන්තස්සා'පිතස්ස උප්පජ්ජථාති ආනන්ද මම සන්තිකං ආගච්ඡන්තස්සාපි අක්ඛීනි භච්ඡන්තස්සාපි තස්ස උප්පජ්ජතෙව අයං හි උපාසකො සද්ධො පසන්නොත්තාදිසෙ එව රූපෙ යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථෙවස්ස ලාභසක්කාරෙ නිබ්බත්තන්ති'ති වත්වා සත්ථා ඉමං පකිණ්ණකවග්ගෙ ගාථමාහ:—

සද්ධො සීලෙන සම්පන්නොත්ථාසෙ භොගසමප්පිතෙ,
යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථෙව පූජිතොති.

අත්ථෙ පනස්ස තත්ථෙව ආවිභවිස්සති එවං වුත්තෙ ආනන්දත්ථේරෙ චිත්තස්ස පුබ්බකම්මං පුච්ඡි අථස්ස සත්ථා කථෙන්තොත්ථාහ ආනන්ද අයං පදුමුත්තරස්ස භගවතො පාදමූලෙ කතාභිනීහාරො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ මිගලුද්දකකුලෙ නිබ්බත්තොත්ථා වුද්ධිමන්වාත්ථ එකදිවසං දෙවෙ වස්සන්තෙ මිගවාරණත්ථාත්ථ සත්තිං ආදාය අරඤ්ඤං ගන්ත්වා මිගෙ ඔලොකෙන්තොත්ථා එකස්මිං අකවපබ්භාරෙ සසිසං පාරුපිත්වා එකං භික්ඛුං නිසින්නං දිස්වා එකොත්ථා අය්‍යෙ සමණධම්මං කරොන්තොත්ථා නිසින්නොත්ථා භවිස්සති භත්තමස්ස ආහරිස්සාමී'ති වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා එකස්මිං උඩනෙ ගීයෙත්ථා ආභතමංසං එකස්මිං භත්තං පචාපෙත්වා පිණ්ඩවාරිකභික්ඛු දිස්වා තෙසම්පි පත්තෙ ආදාය පඤ්ඤත්තාසනෙඤ්ඤ නිසීදාපෙත්වා භික්ඛං සම්පාදෙත්වා අය්‍යෙ පරිභුඤ්ජථා'ති අක්ඛීනි ඡාණුපෙත්වා තං භත්තං පූවකෙ පක්ඛිපිත්වා ආදාය ගච්ඡන්තොත්ථා අන්තරාමග්ගෙ නානාපුප්ඵානි ඔචිණිත්වා පත්තපූවෙ කත්වා ථේරස්ස නිසින්නට්ඨානං ගන්ත්වා මයඤ්ච භන්තෙත්ථ සඞ්ගහං කරොථා'ති වත්වා පත්තං ගහෙත්වා පූරෙත්වා ථේරස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා තෙහි පූජෙඞ්ඞි පූජං

කරිත්වා යථා මේ අයං රස පිණ්ඩපාතෝ සුපථවූපජ්ජාය සබ්බං චිත්තං තොසෙසි එවං නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පණ්ණාකාරසහස්සානි ආදාය ආගන්ත්වා මයහං චිත්තං තොසෙනතු පච්චණ්ණකුසුමවස්සඤ්ච වස්සතූ'ති පත්ථනං ඨපෙසි සෝ යාවජීවං කුසලං කරිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ ජනනුම්තෙතන ඔඝිනා දිබ්බපූජං වස්සං වස්සි—ඉදානි'පිස්ස ජාතදිවසෙ චෙව ඉධ ච ආගතස්ස පූජං වස්සවස්සනඤ්ච පණ්ණාකාරාභිහාරෝ ච සත්තහි රතනෙහි සකවුණ්ණඤ්ච තස්සෙව කම්මස්ස නිස්සන්දෙනා'ති.

සුඛම්මත්ථේරස්ස වත්ථු.

"අක්ඛන්ති ලාභූපනිසා" ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වනවාසිකතිස්සත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි—දෙසනා පනස්සා රාජගහෙ සමුට්ඨිතා සාරිපුත්තත්ථේරස්ස කිර පිතු වඩ්ඪනත්ථ බ්‍රාහ්මණස්ස සහායකොමහාසෙනබ්‍රාහ්මණෙ රාජගහෙ වසති සාරිපුත්තත්ථේරෝ එකදිවසං පිණ්ඩාය චරන්තො තස්මිං අනුකම්පං උපාදාය තස්ස ගෙහවාරං අගමාසි සෝ පන පරිකඛීණභවෙ දළිද්දෙ සෝ මම පුත්තෝ මයහං ගෙහවාරෙ පිණ්ඩාය චරිතුං ආගතෝ භවිස්සති අහඤ්මනි දුග්ගතෝ මයහං දුග්ගතභාවං න ජානාති මක්ඛෙසු නත්ථි මෙ කොච් දෙය්‍යධම්මෝ'ති සෝ තස්ස සම්මුඛාභවිතුං අසක්කොන්තෝ නිලීයි ථෙරෝ අපරම්පි දිවසං අගමාසි බ්‍රාහ්මණෙ නථෙව නිලීයි කිඤ්චිදෙව ලභිත්වා දස්සාම්'ති චින්තෙන්තෝ'පි නලභති අථෙකදිවසං එකස්මිං බ්‍රාහ්මණවාචනකෙ ථූලසාටකෙන සද්ධිං පායාසපාතිං ලභිත්වා ආදාය ගෙහං ගන්ත්වා ථෙරං අනුස්සරිත්වා ඉමං පිණ්ඩපාතං මහාථෙරස්ස දත්වා වට්ටති'ති ථෙරෝ'පි තං ඛණං ඤාණං සමාපජ්ජිත්වා සම්පත්තිතෝ වුට්ඨාය තං බ්‍රාහ්මණං දිස්වා බ්‍රාහ්මණෙ දෙය්‍යධම්මං ලභිත්වා මම ආගමනං පච්චාසිංසති මයා තත්ථ ගන්තුං වට්ටති'ති සංඝාටිං පාරුපිත්වා පත්තං ආදාය තස්ස ගෙහවාරෙ ඨිතමෙව අත්තානං දස්සෙසි බ්‍රාහ්මණස්ස ථෙරං දිස්වාව චිත්තං පසීදි අථ නං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා අන්තො ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා පායාසපාතිං ගහෙත්වා ථෙරස්ස පත්තෙ ආකිරි ථෙරෝ උපඩ්ඪං පටිච්ඡිත්වා පත්තං පිදහි අථ නං බ්‍රාහ්මණෝ භාජෙත්ව එකපරිච්ඡෙදමත්තෙනෙව අයං පායාසෝ පරලොකෙ සංඝහං මෙ කරොථ මා ඉධලොකසඞ්ඝහං නිරවසෙසමෙවමහි දුතුකාමෝ'ති සබ්බං ආකිරි ථෙරෝ තත්ථෙව පරිභුඤ්ජි අථස්ස භත්තපරියොසානෙ තම්පි සාවකං දත්වා වන්දිත්වා එවමාහ භාජෙත්ව අහම්පි තුමෙහෙනි දිට්ඨධම්ම මෙව පාපුණෙය්‍යානන්ති ථෙරෝ එවං හොතු බ්‍රාහ්මණ'ති තස්ස අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමෙත්වා අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරන්තෝ ජෙතවනං අගමාසි දුග්ගතකාලෙ දින්නදානං පන අතිවිය භාසෙති'ති බ්‍රාහ්මණෝ'පි තං දානං දත්වා

පසන්නචිත්තෝ සොමනස්සජාතෝ ථේරෙ අධිමත්තං සිනෙහමකාසි ථේරෝපි තෙනෙවන්තරෙන කාලං කත්වා සාවත්ථියං ථේරස්ස උපට්ඨාකකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි තඛ්ඛණංයෙව පනස්ස මාතා කුච්ඡියං මෙ භබ්බෝ පතිට්ඨිතෝ'ති ඤත්වා සාමිකස්ස ආරොචෙසි සොපි තස්සා ගබ්භපරිහාරං අදාසි තස්සා අවත්ථාහි අනිසින්න අතිඅබ්බිලාදිපරිභොගං වජ්ජෙත්වා සුඛෙන ගබ්භං පරිහරියමානාය එවරූපෙ දොහළෝ උප්පජ්ජි "අහෝ වතාහං සාරිපුත්තත්ථෙරපමුඛානි පඤ්ච භික්ඛුසතානි නිමන්තෙත්වා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා අසම්භින්නඛීරපායාසං දත්වා සබ්බෙසම්පි කාසාවවත්ථානි පරිදහිත්වා සුවණ්ණසරකං ආදාය ආසනපරියන්තෙ නිසීදිත්වා එත්තකානං භික්ඛූනං උච්ඡිට්ඨපායාසං පරිභුඤ්ජෙය්‍ය"න්ති තස්සා කිර සො කාසාවවත්ථපරිදහන දොහළෝ කුච්ඡියං පුත්තස්ස බුද්ධසාසනෙ පබ්බජ්ජාය පුබ්බනිමිත්තං අහොසි—අථස්සා ඤාතකා ධම්මිකා නො ධිතාය දොහළෝදිනෝ නි සාරිපුත්තත්ථෙරං සංඝත්ථෙරං කත්වා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අසම්භින්නඛීරපායාසං අදංසු සා'පි එකං කාසාවං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා සුවණ්ණසරකං ගහෙත්වා ආසනපරියන්තෙ නිසින්නා උච්චිට්ඨපායාසං පරිභුඤ්ජි දොහළෝ පටිප්පස්සම්භි තස්සා යාව ගබ්භුට්ඨානා අනන්තරන්තරා කතමඝලෙසු'පි දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායාය කතමඝලෙසු'පි සාරිපුත්තත්ථෙරපමුඛානං පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අපෙතදහුඛීරපායාසමෙව අදංසු සබ්බං කිරෙස දරකෙන බ්‍රාහ්මණකාලෙ දින්නපායාසස්ස නිස්සන්දෙ—ජාතමඞ්ගලදිවසෙ පන නං දරකං පාතොව නහාපෙත්වා මණ්ඩෙත්වා සිරිසයනෙ සත්තසහස්සග්ඝනකස්ස කඞ්ගලස්ස උපරිනිපජ්ජාපෙත්වා සුඛං සෙ තත්ථ නිපන්නකොව ථේරං ඔලොකෙත්වා අයං මෙ පුබ්බාචරියො මයා එතං නිස්සාය අයං සම්පත්ති ලද්ධා මයා ඉමස්ස එකං පරිච්චාගං කාතුං වට්ටතීති සික්ඛාපදගණ්හණත්ථාය ආනයමානො නං කඞ්ගලං චූළඞ්ගුලියා වෙඨෙත්වා අග්ගහෙසි අථස්ස අඞ්ගුලියං කඞ්ගලො ලග්ගෝති නීහරිතුං ආරභිංසු සො පරොදි ඤාතකා අපෙථ මා දරකං රොදාපෙථාති කඞ්ගලෙනෙව සද්ධිං ආනාසිංසු ථේරං වන්දාපනකාලෙ කඞ්ගලතො අඞ්ගුලිං අපකඩ්ඪිත්වා කඞ්ගලං ථේරස්ස පාදමූලෙ පාතෙසි ඤාතකා දහරෙන කුමාරෙන අජානිත්වා කතන්ති අවත්වා පුත්තෙනන නො දින්නං පරිච්චත්තමෙව හොති භාතෙතන්ති වත්වා භාතෙන සත්තසහස්සග්ඝනකෙන කඞ්ගලෙන පූජාකාරස්ස තුම්හාකං දාසස්ස සික්ඛාපදානි දෙථාති ආහංසු කො නාමොයං දරකොති භාතෙන අය්‍යෙන සමානනාමකො'ති තිස්සො නාමෙස භවිස්සති'ති ථේරො කිර ගිහිකාලෙ උපතිස්සමාණවොනාම අහොසි මාතාපිතූසු චිත්තෙසි න මයා පුත්තස්ස අජ්ඣාසයො භින්දිතබ්බො'ති එවං දරකස්ස නාමකරණමඞ්ගලං කරිත්වා පුත්තස්ස ආහාරපරිභොගමඟලෙසුපි පුත්තස්ස කණ්ණවිජ්ඣනමඟලෙසුපි

දුස්සහණ්ඩලෙපි චූළාකපනමණ්ඩලෙපි සාරිපුත්තත්ථෙර පමුඛානං පඤ්ඤානං භික්ඛූ සත්ථානං අපෙක්ඛාදකමත්තපාඨාසමෙව අදංසු දූරකෝ වුඩ්ඪමන්වාය සත්ථවස්සිකකාලෙ මාතරං ආහ අම්ම ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති සාධූ තාත පුබ්බවාහං න මය්හං පුත්තස්ස අජ්ඣාසයෝ භින්දිතබ්බොති මනං අකාසිං පබ්බජිපුත්තාති ථෙරං නිමන්තාපෙත්වා ආහ තස්ස භික්ඛං ච දත්වා හෙත තුම්හාකං දුස්සෝ පබ්බජිස්සාමීති වදති ඉමං ආදාය සාධං විහාරං ගම්ස්සාමාති ථෙරං උය්යොජෙත්වා සායණ්හසමයෙ මහෙත්තන සක්කාරසම්මානෙන පුත්තං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා ථෙරස්ස නිය්යාදෙසි ථෙරෝ තෙන සද්ධිං කථෙසි තිස්ස පබ්බජ්ජා නාම දුක්කරා අබහූණ්හෙන අත්ථෙ සති සිතලං ලභති සීතලෙන අත්ථෙ සති අබහූණ්හං ලභති පබ්බජිතා නිවෙජන ජීවන්ති නවෙ සුඛෙ ඨිතොති භනෙත අහං තුම්හෙහි චුත්ත නියාමෙන සබ්බං කාතුං සක්ඛිස්සාමීති. ථෙරෝ සාධූති වත්වා තස්ස පරිකම්මකුල මනසිකාරවසෙන තවපඤ්චක කම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා තං පබ්බාජෙසි සකලම්පි හි චත්තිංසාකාරං කථෙතුං වට්ටතියෙව සබ්බං කථෙතුං අසක්කොනෙත්තන පන තවපඤ්චකං කථෙතබ්බමෙව ඉදං හි කම්මට්ඨානං සබ්බබුද්ධානං අච්ඡරියමෙව කෙසාදිසු එකෙකකොට්ඨාසෙ අරහත්තපත්තානං භික්ඛූනම්පි භික්ඛුණීනම්පි උපාසකානම්පි උපාසිකානම්පි පරිවෙජදෙ නත්ථි අව්යත්තා භික්ඛු පන පබ්බාජෙන්තා අරහත්තස්ස උපනිස්සයං නාසෙන්ති තස්මා ථෙරෝ කම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වාව පබ්බාජෙත්වා දසසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි—මාතාපිතරෝ පුත්තස්ස පබ්බජිතසක්කාරං කරොනෙතා සත්ථාහං විහාරෙයෙව බුද්ධපමුඛස්ස සංඝස්ස අපෙක්ඛාදකමත්තරපාඨාසමෙව අදංසු භික්ඛූපි නිබ්බං අපෙක්ඛාදකමත්තරපාඨාසං පරිභුඤ්ජිතුං න සක්කොමාති උජ්ඣායිංසු තස්සාපි මාතාපිතරෝ සත්තමෙ දිවසෙ සාධං ගෙහං අගමංසු සාමණෙරෝ අට්ඨමෙ දිවසෙ භික්ඛූහි සද්ධිං පිණ්ඩාය පාවිසි සාවත්ථිවාසිනොපි සාමණෙරෝ කිර අජ්ජ පිණ්ඩාය පවිසිස්සති සක්කාරමස්ස කරිස්සාමාති පඤ්චහි සකටසතෙහි සද්ධිං චුම්බටකානි කත්වා පඤ්චපඤ්ච පිණ්ඩපාතසතානි සජ්ජෙත්වා ආදාය පටිඨෙසුං එත්වා අදංසු පුන දිවසෙ විහාරස්ස උපවනං ආගන්ත්වා අදංසු එවං සාමණෙරෝ චිහෙව දිවසෙහි සාවකසහස්සෙන සද්ධිං පිණ්ඩපාත සහස්සං ලභිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දුපෙසි ඛ්‍රාහ්මණකාලෙ දින්නස්ස ථූල සාවකපපුඛස්ස කිරෙස නිස්සන්දෙ අථස්ස භික්ඛු පිණ්ඩපාතදායකතිස්සොත්වි නාමං කරිංසු පුනෙකදිවසං සාමණෙරෝ සීතකාලෙ විහාරෙ චාරිකං චරන්නෝ භික්ඛූ තත්ථ තත්ථ අග්ගිසාලාදිසු විසිවෙත දිස්වා ආහ කිං භන්තෙ විසිවෙන්නෝ නිසින්නත්ථාති සීතං නොසාමණෙරාති භන්තෙ සීතකාලෙ නාම කම්බලං පාරුපිතුං

වට්ටති සොඹි සිතං පටිබාහිතුං සමත්ථෝ සාමණේර තවං මහා පුඤ්ඤ කම්බලං ලභෙය්‍යාසි අම්හාකං කුතෝ කම්බලෝති තෙන හි භන්තෙ කඹලත්ථිකා මයං සඞ්ඝං ආගච්ඡන්තූති සකලවිහාරෙ ආරොචාපෙසි භික්ඛූ සාමණේරෙන සද්ධිං ගන්ත්වා කඹලං ආහරිංසූ සාමාති සත්තවස්සිකසාමණේරං නිස්සාය සහස්සමත්තා භික්ඛූ නික්ඛම්මිංසු සෝ එත්තකානං භික්ඛූනං කුතෝ කඹලං ලභිස්සාමීති චින්තෙත්ථ අනුප්පාදෙත්වා තෙ ආදාය නගරාභිමුඛෝ පායාසි සුදිං නාගස්ස හි දූතස්ස එවරූපෝ ආනුභාවෝ හොති සෝ ඛණිනගරෙ යෙව ඝරපටිපාටියා චරන්තෝ පඤ්චකඹලසතානි ලභිත්වා අන්තෝ නගරං පාවිසි මනුස්සා ඉතොච්චතොච කඹලං ආහරන්ති එකෝ පන පුරිසෝ ආපණවාරෙන ගච්ඡන්තෝ පඤ්චකඹලසතානි පස්සිත්වා නිසින්නං එකං ආපණිකං දිස්වා ආහ අම්භෝ එකෝ සාමණේරෝ කඹලං සංහරන්තෝ ආගච්ඡති තව කඹලෙ පරිච්ඡෙදෙ හිති කිං පන සෝ දින්නකෙ ගණ්හාති අදින්නකෙති දින්නකෙ ගණ්හාතීති එවං සන්තෙ සචෙ ඉච්ඡිස්සාම දස්සාම මනා චෙ න දස්සාම ගච්ඡ නවන්ති උත්තේජෙසි මච්ඡරිනෝ හි අන්ධබාලා එවං පරස්ස දානං දදමානෙපි මච්ඡරායිත්වා අසද්දහනං දිස්වා මච්ඡරායනෙන කාළෝ චය නිරයෙ නිබ්බත්තනන්ති ආපණිකෝ චින්තෙසි අයං පුරිසෝ අත්තනෝ ධම්මතාය ගච්ඡමානෝ තව කඹලං පරිච්ඡෙදෙහීති මං ආහ අහම්පි සචෙ‘පි සෝ දින්නකං ගණ්හාති අහං මම සන්තකං සචෙ ඉච්ඡාමි දස්සාමි නො චෙ න දස්සාමීති අවචං දිට්ඨකං පන අදෙන්තස්ස ලජ්ජා උප්පජ්ජති අත්තනෝ සන්තකං පරිච්ඡෙදෙන්තස්ස දොසෝ නත්ථි ඉමෙපි පඤ්ච කඹලසතෙපි වෙ කඹලා සහසහස්සග්ඝනකා ඉමෙ පරිච්ඡෙදෙතුං වට්ටතී‘ති වෙ‘පි කඹලෙ දස්වා දසං සඞ්ඝාටිවා තෙසං අන්තරෙ පක්ඛිපිත්වා පරිච්ඡෙදෙසි සාමණේරොපි භික්ඛුසහසෙන සද්ධිං තං පදෙසං පාපුණි—ආපණිකස්ස සාමණේරං දිස්වාව පුත්තසිනෙහං උප්පජ්ජි සකලසරීරං සිනෙහෙන පරිපුණ්ණං අහොසි සෝ විත්තෙසි තිට්ඨතු කඹලං ඉමං දිස්වා හදයමංසම්පි දාතුං පුත්තතරූපන්ති තෙ වෙපි කඹලෙ නිහරිත්වා සාමණේරස්සපාදමූලෙ ඨපෙත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ තයා දිට්ඨධම්මස්ස භාගි අස්සාති අව්ච සොපිස්ස එවං හොතූති අනුමොදනං අකාසි සාමණේරෝ අන්තොනගරෙපි පඤ්ච කඹලසතානි ලභි එවං එකදිවසෙ ඒව කඹලසහස්සං ලභිත්වා භික්ඛුසහස්සස්ස අදාසි අථස්ස කඹලදායකතිස්සොත්‘ති නාමං අකංසු එවං නාමකරණදිවසෙ දින්නාකඹලෝ සත්තවස්සිකකාලෙ ච කඹලසහස්සභාවං පාපුණි බුද්ධසාසනං හි ඨපෙත්වා නත්ථි අඤ්ඤං ඨානං යත්ථ අප්පං දින්නං බහුං හොති බහුං දින්නං බහුතරං තෙනාහ භගවා “නථා රූපොයං භික්ඛවෙ භික්ඛු සඞ්ඝෝ යථාරූපෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ අප්පං දින්නං බහුං හොති

බහුං දිත්‍වා බහුතර"න්ති එවං සාමණේරෝ එකස්ස කම්බලස්ස නී
හරණේන සත්තාවස්සිකෝව කඛලසහස්සං ලභි-තස්ස ජේතවනෙ
විහරන්තස්ස අභික්ඛණං ඤාතිදූරකා සන්තිකං ආගන්ත්වා කථාස
ල්ලාපං කරොන්ති සොපි චින්තෙසි මයා ඉධ වසන්තෙන ඤාතිදූර
කෙසු ආගන්ත්වා කථෙන්තස්සපි න සක්කා එතෙහි සද්ධිං කථාපප
චෙන අත්තනොපතිට්ඨං කාතුං යන්නූනාහං සත්ථු සන්තිකා කම්ම
ට්ඨානං උග්ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසෙය්‍යන්ති සොසත්ථාරං උපස
ඞ්කමිත්වා යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා උපරුක්ඛාගං
වන්දිත්වා පත්තචීවරමාදාය විහාරා නික්ඛමිත්වා සචෙ ආසන්නට්ඨා
නෙ වසිස්සාමි ඤාතකා මං පක්කොසිස්සන්ති'ති වීසංයොජනසතං
මග්ගං අගමාසි අථෙකෙන ගාමවාරෙන ගච්ඡන්තෝ එකං මහල්ල
කපුරිසං දිස්වා පුච්ඡි කින්නු ඛො මහාඋපාසක ඉමස්මිං පදෙසෙ
වසන්තානං ආරඤ්ඤකො විහාරෝ අත්ථී'ති අත්ථි භන්තෙ'ති තෙන
හි මෙ මග්ගං ආචික්ඛා'ති මහල්ලකඋපාසකස්ස පන තං දිස්වා පුන්න
සිනෙහො උදපාදි අථස්ස තත්ථෙව ඨිතෝ අනාචික්ඛිත්වා එහි
භන්තෙ ආචික්ඛිස්සාමි තෙ'ති ගහෙත්වා අගමාසි සාමණේරෝ
තෙන සද්ධිං ගච්ඡන්තෝ අන්තරාමග්ගෙ නානාපුප්ඵඵලපතිමණ්ඩි
තෙ ජම්බුපදෙසෙ දිස්වා අඤං උපාසක කිං පදෙසෝ නාම අඤං
කිං පදෙසෝ නාමා'ති පුච්ඡි සෝ'පිස්ස තෙසං නාමං නි ආචික්ඛ
න්තෝ ආරඤ්ඤවිහාරං පත්වා ඉදං භන්තෙ ඵාසුකට්ඨානං ඉධ වසා
හී'ති වත්වා භන්තෙ කොනාමෝ තවන්ති නාමං පුච්ඡිත්වා සෙ
අම්හාකං ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිතුං වට්ටති'ති වත්වා නිවත්තිත්වා
අත්තනොගාමමෙව ගතෝ වනවාසි තිස්සත්ථෙරෝ නාම විහාරං
ආගතෝ තස්ස සාගුභත්තාදීනි පටියාදෙථා'ති මනුස්සානං ආරෝ
චෙසි සාමණේරෝ පඨමමෙව තිස්සෝ නාම තතෝ පිණ්ඩපාත
දායකතිස්සෝ කම්බලදායකතිස්සෝ වනවාසි තිස්සෝ'ති තිණ්ණ
නාමානි ලභිත්වා සත්තවස්සබ්භන්තරෙ චත්තාරි නාමානි ලභි සෝ
පුන දිවසෙ පාතොව තං ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි මනුස්සා භික්ඛං
දත්වා වන්දිංසු සාමණේරෝ සුඛිතා හොථ දුක්ඛා මුච්චථා'ති ආහ—
එකමනුස්සෝ'පි තස්ස භික්ඛං දත්වා පුන ගෙහං ගන්තුං නාසක්ඛි
සබ්බව ඔලොකෙන්තා අට්ඨංසු සෝ'පි අත්තනෝ යාපනමත්තං
ගණ්හි සකලගාමවාසිනෝ තස්ස පාදමූලෙ ඵරෙන නිපජ්ජිත්වා
භන්තෙ තුම්හාකං ඉමං නෙමාසං ඉධ වසන්තස්ස මයං නිණ්ණ සර
ණානි ගහෙත්වා පඤ්චසීලෙසු පතිට්ඨාය මාසස්ස අට්ඨුපොසථ
කම්මානි කරිස්සාම ඉධ වසනත්ථාය නො පටිඤ්ඤං දෙථා'ති සෝ
උපකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා තෙසං පටිඤ්ඤං දත්වා නිබ්බං තත්ථෙව
පිණ්ඩාය චරති වන්දිතවන්දිතක්ඛණෙ ච සුඛිතා හොථ දුක්ඛා
මුච්චථා'ති පදවයමෙව කථෙත්වා පක්කාමති සෝ තත්ථ පඨම
මාසෙව දුතියමාසෙව තතියමාසෙ ගච්ඡන්තෙ සහ

පවිසමහිදානි අරහත්තං පාපුණි අථස්ස පවාරෙත්වා වුත්ථවස්සකාලෙ උපජ්ඣායං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා ආහ ''භන්තෙ තිස්සසාමණෙරස්ස සන්තිකං ගච්ඡාම'ති ගච්ඡ සාරිපුත්තා'ති සො අත්තනො පරිවාරෙ පවත්තෙ භික්ඛූ ආදාය පක්කමන්තො ආවුසො මොග්ගල්ලාන අහං තිස්සසාමණෙරස්ස සන්තිකං ගච්ඡාම'ති ආහ මොග්ගල්ලානත්ථෙරො අහම්පි ආවුසො ගච්ඡිස්සාම'ති පච්ඡි භික්ඛූ සත්තහි සඞ්ඝෙහි සද්ධිං නික්ඛම්ම එත්තෙනෙව උපායෙන මහාකප්පත්ථෙරො අනුරුද්ධත්ථෙරො උපාලිත්ථෙරො පුණ්ණත්ථෙරො'ති සබ්බෙ මහාසාවකා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නික්ඛම්මිංසු—සබ්බෙපි මහාසාවකානං පරිවාරෙ චත්තාළීසභික්ඛුසහස්සානි අහෙසුං තෙ වීසංයොජනසතමග්ගං ගන්ත්වා ගොචරගාමං සම්පත්තා සාමණෙරස්ස නිබ්බත්තිඋපට්ඨාකො උපාසකො ගාමවාරෙයෙව දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දි අථනං සාරිපුත්තත්ථෙරො පුච්ඡි ''අත්ථි නු ඛො උපාසක ඉමස්මිං පදෙසෙ ආරක්ඛසුකො විහාරො''ති අත්ථි භන්තෙ'ති සභික්ඛුකො භන්තෙ'ති සභික්ඛුකො භන්තෙ'ති කො නාමො තත්ථ වසති'ති වනවාසික තිස්සත්ථෙරො භන්තෙ'ති තෙන හි මග්ගං නො ආචික්ඛා'ති කෙ තුමෙහ'ති මයං සාමණෙරස්ස සන්තිකං ආගතා'ති උපාසකො ඔලොකෙත්වා ධම්මසෙනාපතිං ආදිං කත්වා සබ්බෙපි මහාසාවකෙ සඤ්ඤාසි සො නින්නාදං පවත්තයමානො පීතිසොමනස්සජාතහදයො හුත්වා තිට්ඨථ තාව භන්තෙ'ති වෙගෙන ගාමං පවිසිත්වා එතෙ අය්‍යා සාරිපුත්තත්ථෙරං ආදිං කත්වා අසීති මහාසාවකා අත්තනො අත්තනො පරිවාරෙහි සද්ධිං සාමණෙරස්ස සන්තිකං ආගතා මඤ්චපීඨ පච්චත්ථරණ දීපතෙලාදිනි ගහෙත්වා වෙගෙන නික්ඛමථාති උග්ඝොසෙසි මනුස්සා තාවදෙව මඤ්චාදිනි ගහෙත්වා ථෙරානං පදානුපදිකා හුත්වා ථෙරෙහි සද්ධිං යෙව විහාරං පවිසිංසු සාමණෙරො භික්ඛුසඞ්ඝං සඤ්ඤාපෙත්වා කතිපයානං මහාථෙරානං පත්තචීවරානි පටිග්ගහෙත්වා වත්තමකාසි. තස්ස ථෙරානං වසනට්ඨානං සම්පාදනතස්ස පත්තචීවරං පටිසාමෙන්තසෙසෙව සමන්නඛකාරෙ ජාතෙ සාරිපුත්තත්ථෙරො උපාසකෙ ආහ ගච්ඡථ උපාසකා තුම්හාකං අනඛකාරෙ ජාතොති භන්තෙ අජ්ජ ධම්මසවණදිවසො න මයං ගම්ස්සාම ධම්මං සුණිස්සාම ඉතො පුබ්බෙ ධම්මසවණම්පි නත්ථි'ති හෙ හි සාමණෙර දීපං ජාලෙත්වා ධම්මසවණස්ස කාලං ඝොසෙහීති සො තථා අකාසි. අථනං ථෙරො ආහ තිස්ස තව උපාසකා ධම්මං සොතුකාමම්හා'ති වදන්ත් කථෙහි තෙසං ධම්මන්ති උපාසකා එකප්පහාරෙනෙව උට්ඨාය භන්තෙ අම්හාකං අය්‍යෙ ''සුඛිතා හොථ දුක්ඛා මුච්චථා''ති ඉමානි වෙ පදානි ඨපෙත්වා අක්ඛසුං ධම්මකථං න ජානාති අම්හාකං අක්ඛසුං ධම්මකථිකං දෙථා'ති වදිංසු. සාමණෙරො පන අරහත්තං පත්වා'පි නෙව තෙසං ධම්මකථං කථෙසි තදා පන තං උපජ්ඣායො සාමණෙර කථම්පන සුඛිනො හොන්ති කථං දුක්ඛා

——oo——

මුච්චති'ති ඉමේසං නෝ චිත්තං පදූසං අත්ථං කරෙති'ති ඇත සෝ සාධූහනෙත්ත'ති වත්වා චිත්තවීජනිං ගහෙත්වා ධම්මාසනං ආරුයහ පඤ්චහි නිකායෙහි අත්ථං ච කාරණං ච ආකඩ්ඪිත්වා ඡනවස්සං වස්සනෙත්තා චාතුද්දීපකමහාමෙඝෝ ඒය ධනඩධාතු ආයතන බොධ පක්ඛියධම්මේ ඒහජනෙත්තා අරහත්තනිකූටෙන ධම්මකථං කථෙත්වා භනෙත එවං අරහත්තපත්තස්ස සුඛං හොති අරහත්තං පත්තෝ යෙව දුක්ඛා මුච්චති සෙසජ්නා ජාතිදුක්ඛාදිහි වෙව නිරය දුක්ඛා දිහි ච න පරිමුච්චන්ති'ති ඇත සාධු සාමණෙර සුචිත්තෝ නෙපද භාණෙ ඉදානි සරභාණං භණාහීති සෝ සරභාණම්පි භණී අරු ණෙ උග්ගහිජ්නෙත්ත සාමණෙරස්ස උපට්ඨාකමනුස්සා වෙ භාගා අහෙසුං එකවෙව න වත නෝ ඉතෝ පුබ්බෙ එවරූපෝ කක්ඛළෝ දිට්ඨපුබ්බෝ කථං හි නාම එවරූපං ධම්මකථං ජානෙත්තා එත්ත කං කාලං මාතාපිතුට්ඨානෙ ඨත්වා උපට්ඨහන්තානං මනුස්සානං එකම්පි ධම්මපදං න කථෙස්ති කුජ්ඣිංසු. එකවෙව ලාභා වත නෝ යෙ මයං එවරූපං භදන්තං ගුණං වා අගුණං වා අජානන්තා'පි උපට්ඨහිම්හ ඉදානි ච පනස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සොතුං ලභිම්හා'ති තුස්සිංසු සම්මාසම්බුද්ධෝ'පි තං දිවසං පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලෝ කෙන්තෝ වනවාසිකතිස්සත්තෙරස්ස උපට්ඨාකෙ අත්තනෝ ඤාණ ජාලස්ස අන්තෝ පවිට්ඨෙ දිස්වා කිනන්නුඛෝ භවිස්සති'ති ආවජ්ජ නෙත්තා ඉමමත්ථං උපධාරෙසි වනවාසිතිස්සසාමණෙරස්ස උපට්ඨා කා එකවෙව තුට්ඨා එකවෙව කුඛා'ති මයහං පුත්තසදිසස්ස පන සාමණෙරස්ස කුඛා නිරයගාමිනෝ භවිස්සන්ති ඉන්නබ්බමෙව නත්ථ මයා මති ඉනෙ සබ්බ'පි තෙ සාමණෙරෙ මෙත්තචිත්තා කත්වා දුක්ඛා මුච්චිස්සන්ති'ති නෙ'පි මනුස්සා භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්නෙත්වා ගාමං ඉන්වා මණ්ඩපං කාරෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා සඞ්ඝස්ස ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තා නිසිදිංසු භික්ඛු'පි සරීරපරිජග්ගනං කත්වා භික්ඛාචාරවෙලාය ගාමං පවිසන්තා සාමණෙරං පුච්ඡිංසු කිං වත තිස්ස අමෙහකි සඞ්ඝං ආගම්සසති උදාහු පච්ඡා'ති මම ගමනවෙලායමෙව ආගම්සසාමි ඉච්ඡථ තුමෙහ භනෙත'ති භික්ඛු පත්තචීවරමාදාය පලායිංසු සත්ථා ජෙතවනසමීං යෙව චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය එකචිත්තකඛ ණෙනෙව ඉන්වා භික්ඛූනං පුරතෝ ඨිතමෙව අත්තානං දසෙසසි සම්මාසම්බුද්ධෝ ආගන්තොති සකලගාමෙ සඞ්ඛුභිත්වා එකකොලාහ ලං අහොසි—මනුස්සා උදග්ගචිත්තා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසංඝං නිස් දුපෙත්වා යාගුං දත්වා ඛජ්ජකං අදංසු සාමණෙරෝ භනෙත අනිට්ඨි තෙයෙව අන්නා ගාමං පාවිසි ගාමවාසිනොා නීහරිත්වා තස්ස සක්කාචවං භික්ඛං අදංසු සෝ ඨාපනමත්තං භික්ඛං ගහෙත්වා සත්ථුසන්තිකං ඉන්වා පත්තං උපනාමෙසි සත්ථා ආහර තිස්සාති හත්ථං පසාරෙත්වා පත්තං ඉහෙත්වා පස්ස සාරිපුත්ත තව සාමණෙ

රසස පත්තභන්ති ථෙරස්ස දස්සෙසි ථෙරෝ සත්ථු හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා සාමණෙරස්ස දත්වා ගච්ඡ අත්තනො පත්තට්ඨානෙ නිසිදිත්වා භත්තකිච්චං කරොහීති ආහ ගාමවාසිනො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසංඝං පරිවිසිත්වා සත්ථාරං අනුමොදනං යාචිංසු සත්ථා අනුමොදනං කරොන්තො එවමාහ ලාභා වො උපාසකා යෙ අත්තනො කුලූපනං සාමණෙරං නීසාය සාරිපුත්තං මොග්ගල්ලානං කස්සපන්ති අසීතිමහාසාවකෙ දස්සනාය ලභථ අහම්පි තුම්හාකං කුලූපගමෙව නිස්සාය ආගතො බුද්ධසාසනම්පි වො ඉමං නිස්සායෙව ලද්ධං ලාභා වො සුලද්ධං වොති මනුස්සා චින්තෙසුං අහො අම්හාකං ලාභා බුද්ධානඤ්ච සංඝස්ස ච ආරාධිතසම්භං අය්‍යං දස්සනාය ලභාම දෙය්‍යධම්මස්ස දාතුං ලභාමාති සාමණෙරස්ස කුඩා මනුස්සා තුස්සිංසු පසන්නමනුස්සා භියොසොමත්තාය පසීදිංසු අනුමොදනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො පාපුණිංසු සත්ථා උට්ඨායාසනා පක්කාමි මනුස්සා සත්ථාරං අනුගච්ඡිංසු නිවත්තිංසු සත්ථා සාමණෙරෙන සද්ධිං සම්ඵුරෙන ගච්ඡන්තො සාමණෙර අයං පදෙසො නාමෙ අයං පදෙසො නාමොති පුබ්බ තස්ස උපාසකෙන දස්සිතපදෙසෙ පුච්ඡන්තො අගමාසි සාමණෙරොපි භන්තෙ අයං ඉත්ථන්නාමෙ ඉත්ථන්නාමොති ආචික්ඛමානොව අගමාසි සත්ථා තස්සෙව වසනට්ඨානං ගන්ත්වා පඛ්ඛතමත්ථකං අභිරුහි තත්ථ සීතානං පන මහසම්මුදෙ පඤ්ඤායති සත්ථා සාමණෙරං පුච්ඡි තිස්ස පබ්බතමත්ථකෙ සීතං ඉතො චිතො ච ඔලොකෙත්වා කිං පස්ස සි'ති මහාසම්මුදං භන්තෙති දිස්වා කිං චින්තෙසි'ති මම දුක්ඛිත දුක්ඛිතකාලෙ රොදන්තස්ස චතූහි සම්මුදෙහි අතිරෙකතරෙන අස්සූනා භවිතබ්බන්ති ඉදං භන්තෙ චින්තෙසින්ති සාධු සාධු තිස්ස එවමෙතං එකෙකස්ස හි සත්තස්ස දුක්ඛිතදුක්ඛිතකාලෙ පඤ්චරිත අස්සූනි චතුන්න මහාසම්මුදෙන්න උදකතො අතිරෙකතරමෙවන්ති සත්ථා ඉදං ච පන වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

චතුන්න සම්මුදෙන්න ජලං පරිත්තකං
තතො බහුං අස්සුජලං අනප්පකං,
දුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස නරස්ස සොචතා
කිංකාරණා සම්ම තුවං පමජ්ජසි'ති.

අථ නං පුන පුච්ඡි ත්වස්ස කහං වසසි'ති ඉමස්මිං පබ්භාරෙ භන්තෙ'ති තත්ථ පන වසන්තො කිං චින්තෙසි'ති මයා මරන්තෙන ඉමස්මිං ඨානෙ කතස්ස සරීරකිච්චපරිවෙණස්ස නත්ථි'ති චින්තෙසිං භන්තෙ'ති සාධු සාධු තිස්ස එවමෙතං ඉමෙසං හි සත්තානං පඨවියං නිපජ්ජිත්වා අමතට්ඨානං නත්ථි'ත් විභා:—

උපසාළ්හකනාමානං සහස්සානි චතුද්දස,
අස්මිං පදෙසෙ දඩ්ඨානි නත්ථි ලොකෙ අනාමතං.
යමහි සච්චඤ්ච ධම්මො ච අහිංසා සංයමො දමො,
එතදරියා සෙවන්ති එතං ලොකෙ අනාමතන්ති.

ඉදං දුකනිපාතෙ උපාසාළ්හකජාතකං කථෙසි ඉති පඨවියං සරීර නික්ඛෙපං කත්වා මරණෙනස්ස සත්තස්ස අමනුස්සබ්බපදෙසෙ මරණෙනා නාම නත්ථි ආනන්දත්ථේරසදිසා පන අමනුස්සබ්බපදෙසෙ පරිනිබ්බායන්ති ආනන්දත්ථේරෝ පන විසංවාසසත්තිකකාලෙ ආයුසංඛාරං ඔලොකෙන්තෝ පරිත්තඛීණභාවං ඤත්වා ඉතෝ සත්තමෙ දිවසෙ පරිනිබ්බායිස්සාමි'ති ආරොචෙසි තං පවත්තිං සුත්වා රොහිණීනදියා උභයතීර වාසිකෙහි මනුස්සෙහි ඔරිමතීරවාසිකා මයං ථෙරස්ස බහූපකාරා අම්හාකං සන්තිකෙ පරිනිබ්බායිස්සති'ති වදිංසු පරතීරවාසිනොා මයං බහූපකාරා අම්හාකං සන්තිකෙ පරිනිබ්බායිස්සතීති වදිංසු ථෙරෝ තෙසං වචනං සුත්වා උභයතීරවාසිනොා'පි මයහං උපකාරකාව ඉමෙ නාම අනුපකාරා'ති න සක්කා වත්තුං සචාහං ඔරිමතීරෙ පරිනිබ්බායිස්සාමි පරතීරවාසිනොා'පි ධාතුගහණත්ථං තෙහි සද්ධිං කලහං කරිස්සන්ති සචෙ පරතීරෙ පරිනිබ්බායිස්සාමි ඔරිමතීරවාසිනොා තථා කරිස්සන්ති කලහොා උප්පජ්ජිස්සති නොා'පි මං නිස්සායෙව උප්පජ්ජිස්සති වූපසම්මානොා'පි මං නිස්සායෙව වූපසම්මිස්සති'ති චින්තෙත්වා ඔරිමතීරවාසිනොා'පි මයහං උපකාරා පරතීරවාසිනොා'පි මයහං උපකාරා අනුපකාරකොා'පි නාම නත්ථි ඔරිමතීරවාසිනොා ඔරිමතීරෙයෙව සන්නිපතන්තු පරතීරවාසිනොා පරතීරෙයෙවා'ති ආහ—තතොා සත්තමෙ දිවසෙ මද්දක්ඛු නදියා සත්තතාලප්පමාණෙ ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසිදිත්වා මහාජනස්ස ධම්මකථං කථෙත්වා මම සරීරං මද්දක්ඛු භින්දිත්වා එකොා භාගොා ඔරිමතීරෙ පතතු එකොා පරතීරෙ'ති අධිට්ඨාය ඝථානිසින්නොාව තෙජොධාතුං සමාපජ්ජි ජාලා උට්ඨහිංසු සරීරං මද්දක්ඛු භින්දිත්වා එකොා භාගොා ඔරිමතීරෙ එකොා පාරිමතීරෙ පති. මහාජනොා පරිදෙවි පඨවුද්ධනසද්දෝ විය ආරොදනසද්දෝ අහොසි සත්ථු පරිනිබ්බාණෙ ආරොදනසද්දතොා'පි කාරුඤ්ඤතරෝ අහොසි මනුස්සා චත්තාරෝ මාසෙ රොදන්තා පරිදෙවන්තා සත්ථු පත්තචීවරගාහකෙ තීථියත්තෙව සත්ථු ඨිතකාලෝ විය නොා අහොසි ඉදානි නොා සත්ථා පරිනිබ්බුතොා'ති විප්පලපන්තා චීවරිංසූ'ති—සුනක්ඛත්තා සාමණෙරං සුචිරං තිස්ස ඉමස්මිං වනසණ්ඩෙ දිපිආදීනං සද්දන්න භායසි'ති න භායාම භගවා'ති අපි ච බොා පන මෙ තෙසං සද්දං සුත්වා වතරති නාම උප්පජ්ජති'ති වත්වා සට්ඨිමත්තානි ගාථාහි වනවණ්ණනං නාම කථෙසි අථ නං තිස්සා''නි ආමන්ත සි කිං භන්තෙ'ති මයං ගච්ඡාම තවං ආගමිස්සසි නිවත්තිස්සසී'ති මයහං උපජ්ඣායෙ මං ඔදය ගච්ඡන්තෙන ආගමිස්සාමි නිවත්තෙත්ත නෙත නිවත්තිස්සාමි භන්තෙ'ති සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං පක්කාමි සාමණෙරස්ස පන නිවත්තිතුමෙව අජ්ඣාසයොා ථෙරෝ තං ඤත්වා තිස්ස සචෙ නිවත්තිතුකාමොා නිවත්තා'ති ආහ සත්ථාරං ච භික්ඛුසඞ්ඝං ච වන්දිත්වා නිවත්ති සත්ථා ජෙතවනමෙව අගමාසි—ධම්මසභායං කථං උදපාදි අහොා වත නිස්සසාමණෙරෝ දුක්කරං

කරොති පටිසන්ධිගහණතො පට්ඨායස්ස සුතකා සත්තස්ස මඛලෙඝ පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අපොදකමධුරපායාසමෙව අදංසු පබ්බජිතකාලෙ අත්තනො ච්හාරෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස සත්තව දිවසානි අපොදකමධුරපායාසමෙව අදංසු පබ්බජිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ ගාමං පවිසනෙන්තා ච්හෙව දිවසෙහි සාවකසහස්සෙන සද්ධිං පිණ්ඩපාතසහස්සං ලභි පුනෙකදිවසං කම්බලසහස්සං ලභි ඉතිසස ඉධ වසනකාලෙ මහාලාභසක්කාරො උප්පජ්ජි ඉදානි එවරූපං ලාභසක්කාරං ජඩ්ඩෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා මිස්සකාහාරෙන යාපෙති දුක්කරකාරකොව්ත තිස්සසාමණෙරොති සත්ථා ආහරිත්වා කථෙතුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'නි පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමං'නි වුත්තෙ ආම භික්ඛවෙ ලාභූපනිස්සා නාමෙසා අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිනි පටිපදා අඤ්ඤා එවං ලාභං ලභිස්සාම්'නි ච්හි අරඤ්ඤකාදිධුතඟමාදානවසෙන ලාභූපනිස්සං රක්ඛන්තස්ස භික්ඛුනො චත්තාරො අපායා ච්වටවාරා එව තිට්ඨන්ති නිබ්බාණගාමිනියා පන පටිපදාය උපන්නං ලාභසක්කාරං පහාය අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සමෙනෙන්තා වායමන්තා අරහත්තං ගණ්හාති'ති අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ—

අඤ්ඤා හි ලාභූපනිසා අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිනි,
එවමෙතං අභිඤ්ඤාය භික්ඛු බුද්ධස්ස සාවකො;
සක්කාරං නාභිනන්දෙය්‍ය ච්වෙකමනුබ්‍රූහයෙ'නි.

තත්ථ "අඤ්ඤා හි ලාභූපනිසා අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිනි"නි ලාභූපනිසා නාමෙසා අඤ්ඤායෙව අඤ්ඤා නිබ්බාණගාමිනි පටිපදා ලාභූපාදකෙන හි භික්ඛුනා ථොකං අඤ්සලං කම්මං ච කාතුං වට්ටති කායවඩ්කාදිනි කාතබ්බානි හොන්ති යස්මිං හි කාලෙ කායවඩ්කාදිසු කිච්චං කරොති තදා ලාභො උප්පජ්ජති පාසාසපාතියමහි වඩ්කං අකත්වා උජුකමෙව හත්ථං ඔතාරෙත්වා උක්ඛිපන්නස්ස හත්ථෙ මක්ඛිත මත්තෙනාව හොති වඩ්කං කත්වා ඔතාරෙත්වා උක්ඛිපන්නස්ස පන පාසාසපිණ්ඩං උද්ධරන්තො ච නික්ඛමති එවං කායවඩ්කාදිනි කරණකාලෙයෙව ලාභො උප්පජ්ජති අයං අධම්මිකා ලාභූපනිසා නාම උපධිසම්පදා චිවරධාරණං බාහුසච්චං පරිවාරො අරඤ්ඤවාසො'නි එවරූපෙහි පන කාරණෙහි උප්පන්නාලාභො ධම්මිකො නාම හොති නිබ්බාණගාමිනිපටිපදං පූරෙන්තෙන පන භික්ඛුනා කායවඩ්කාදිනි පහාතබ්බානි අනනෙඩනෙව අනෙඩන විය අමූගෙ නෙව මූගෙන විය අබධිරෙනෙව බධිරෙන විය භවිතුං වට්ටති අසඨෙන අමායෙන භවිතුං වට්ටති—"එවමෙත"න්ති එවං ලාභූපාදනපටිපදං නිබ්බාණගාමිනිං පටිපදං එවං ඤත්වා සබ්බසඞ්ඛතාසඞ්ඛතධම්මානං බුරක්ඛනට්ඨෙන බුද්ධස්ස සවණෙන ඤාතට්ඨෙන ඔවාදානුසාසනිංවා සවණට්ඨෙන සාවකො භික්ඛු අධම්මිකං චතුපච්චයසක්කාරං නාභිනන්දෙය්‍ය න චෙව ධම්මිකං පරික්ඛා

සෙය්‍යථ කායවිවෙකාදිකං විවෙකං චතුබ්බිධෙ තත්‍ථ කායවිවෙකොති කායස්ස එකීභාවෙ චිත්තවිවෙකොති අට්ඨසමාපත්තියො උපධිවිවෙකොති නිබ්බාණං තෙසු කායවිවෙකො ගණසඞ්ගණිකං විනොදෙති විත්තවිවෙකො කිලෙසසඞ්ගණිකං විනොදෙති උපධිවිවෙකො සඞ්ඛාරසඞ්ගණිකං විනොදෙති කායවිවෙකො චිත්තවිවෙකස්ස පච්චයො හොති චිත්තවිවෙකො උපධිවිවෙකස්ස පච්චයො හොති වුත්තම්පි චෙතං කායවිවෙකො ච වවකට්ඨකායානං නෙක්ඛම්මාභිරතානං චිත්තවිවෙකො ච පරිසුද්ධචිත්තානං පරමවොදානප්පත්තානං උපධිවිවෙකො ච නිරුපධීනං පුග්ගලානං විසඞ්ඛාරගතානන්ති—ඉති ඉමං තිවිධං විවෙකං බ්‍රූහෙත්‍ථ වඩ්ඪෙත්‍ථ උපසම්පජ්ජ විහරෙය්‍යන්ති අත්‍ථො—දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

වනවාසිතිස්සත්‍ථෙරවත්‍ථු.

බාලවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චමෙ වග්ගෙ.

"නිධිනංව පවත්තාර"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ආයස්මන්තං රාධං ආරබ්භ කථෙසි—සො කිර ගිහිකාලෙ සාවත්‍ථියං දුග්ගතබ්‍රාහ්මණෙ අහොසි භික්ඛූනං සන්තිකෙ ජීවිස්සාමීති විඤ්ඤත්වා විහාරං ගන්ත්වා අප්පහරිතං කාරොන්තො පරිවෙණං සම්මජ්ජන්තො මුඛධොවනාදිනි දදන්තො විහාරෙයෙව වසි භික්ඛූපි තං සඞ්ගණිහිංසු පබ්බාජෙතුං පන න ඉච්ඡන්ති සො පබ්බජ්ජං අලභමානො කිසො අහොසි අථෙකදිවසං සත්‍ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තං බ්‍රාහ්මණං දිස්වා කිනන්නූඛොති උපධාරෙන්තො අරහා භවිස්සතී'ති ඤත්වා සායණ්හසමයෙ විහාරචාරිකං චරන්තො විය බ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණ කිං කරොන්තො චිරසී'ති ආහ භික්ඛූනං වත්තපටිවත්තං කරොහනෙන'ති ලභසි නෙසං සන්තිකා සඞ්ගහන්ති ආම භන්තෙ ආහාරමත්තං ලභාමි න පන මං පබ්බාජෙන්ති'ති සත්‍ථා එතස්මිං නිද්දනෙ භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා තමත්‍ථං පුච්ඡිත්වා භික්ඛවෙ අජ්ජ කොචි ඉමස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස අධිකාරං සරන්තොති පුච්ඡි සාරිපුත්ත ත්‍ථෙරො ආහ භන්තෙ සරාම් අයං මෙ රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්ත සස අත්තනො අභිභවං කථෙත්වා භික්ඛං දාපෙසි ඉමම්හි සාසනෙ අහං අධිකාරං සරාමී'ති ආහ-සො සත්‍ථාරා කිං පන තෙ සාරිපුත්ත එවං කතූපකාරං දුක්ඛතො මොචෙතුං න වට්ටතී'ති වුත්තෙ සාධු භන්තෙ පබ්බාජෙයසාමීති තං බ්‍රාහ්මණං පබ්බාජෙසි තස්ස භත්තග්ගෙ ආසනපරියන්තෙ ආසනං පාපුණාති යාගුභත්තාදිහිපි කිලමති ත්‍ථෙරො තං

ආදාය චාරිකං පක්කාමි අභික්ඛණං ච නං ඉදමෙත්ත කත්තබ්බං ඉදං න කත්තබ්බන්ති ඔවදි අනුසාසි සෝ සුවචෝ අහොසි පදක්ඛිණ ග්ගාහෝ තස්මා යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජමානෝ කතිපාහෙනෙව අර හත්තං පාපුණි තේරෝ තං ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසීදි අථනං සත්ථා පටිසන්ථාරං කත්වා ආහ සුවචෝ නුත්ථෝ සාරිපුත්ත තෙ අන්තෙවාසිකෝ'ති ආම භන්තෙ අතිවිය සුවචෝ කිසම්පි දෙසෙ වුච්චමානෙ න කුඛුප්පබ්බෝ'ති—සාරිපුත්ත එවරූපෙ සබ්‍රහ්මචාරිකෙ ලභන්තෝ කිත්තකෙ ගණ්හෙය්‍යාසීති භන්තෙ බහූකෙ ගණ්හෙය්‍යමෙවාති අථෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං සාරිපුත්තත්ථෙරෝ කිර කතඤ්ඤූ කතවෙදී කටච්ඡුභික්ඛාමත්තං උපකාරං සරිත්වා දුග්ගතබ්‍රාහ්මණං පබ්බාජෙසි තස්ස භත්තග්ගෙ ආසනපරියන්තෙ ආසනං පාපුණි රාධත්ථෙරොපි ඔවාදක්ඛමෝ ඔවාදක්ඛමමෙව ලභී'ති—සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව සුබ්බෙපි සාරිපුත්තොව කතඤ්ඤූ කතවෙදී යෙවා'ති වත්වා තමත්ථං පකාසෙතුං:—

අලීනචිත්තං නිසභාජ පහට්ඨා මහති චමූ,
කොසලං සෙනා සන්තුට්ඨා ජීවභාහං අභාහසි.
එවං නිසභයසම්පන්නා භික්ඛූ ආරඩ්ඨවීරියා,
භාවයං කුසලං ධම්මං යොගක්ඛෙමස්ස පත්තියා,
පාපුණෙය්‍යානුපුබ්බෙන සබ්බසංයොජ නක්ඛයන්ති.

ඉදං දුකනිපාතෙ අලීනචිත්තජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි-තදා කිර චඩ්ඨකිභි පාදස්ස අරොගකරණභාවෙන කතං අත්තනො උප කාරං ඤත්වා සබ්බසෙතහත්ථිපොතකස්ස දාසකො එකචාරී හත්ථී සාරිපුත්තත්ථෙරෝ අහොසි'ති එවං ථෙරං ආරබ්භ ජාතකං කථෙත්වා රාධත්ථෙරං ආරබ්භ භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම රාධෙන විය සුබ්බචෙන භවිතබ්බං දෙසං දසෙත්වා ඔවදිය්‍යමානෙන පි කුජ්ඣිතබ්බං ඔවාදදායකො පන නිධිආචික්ඛනකො විය දට්ඨබ්බෝ'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

නිධිනංව පවත්තාරං යං පස්සෙ වජ්ජදස්සිනං,
නිග්ගය්හවාදිං මෙධාවිං තාදිසං පණ්ඩිතං භජෙ,
තාදිසං භජමානස්ස සෙය්‍යො හොති න පාපියො'ති.

තත්ථ "නිධින"න්ති තත්ථ තත්ථ නිදහිත්වා ඨපිතානං හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිපූරානං නිධිකුම්භීනං-"පවත්තාර"න්ති කිච්ඡජීවිකෙ දුග්ගත මනුස්සෙ අනුකම්පං කත්වා එහි සුඛෙන ජීවනූපායං දස්සෙන්තානං නෙත්වා හත්ථං පසාරෙත්වා ඉදං ගහෙත්වා සුඛෙන ජීවා ති ආචික්ඛනාකාරං විය-"වජ්ජදස්සින"න්ති වෙ වජ්ජදස්සනෙ ඉමිනා නං අසාරුප්පෙන වා ඛලිතෙන වා සඛ්‍යම්පෙඤ්ඤ නිග්ගණ්හිස්සාමි'ති රන්ධගවෙසකොව අසඤ්ඤතං ඤපනත්ථාය ඤුතං අත්තන ණ්හණත්ථාය සීලාදි නමස්ස වුඩ්ඪිකාමතාය තං තං වජ්ජං ඔලොක

නෙන උල්ලුම්පනසභාව සණ්ඨිතොව අයං ඉධ අධිප්පෙතො යථා හි දුග්ගහිතම්නුසෙසා ඉමං ගණ්හාහී'ති නජ්ජවා'පි පොථෙත්වා'පි නිද්ධං දසෙනෙත්වා කොපං න කරොති පමුදිතොව හොති එවමෙව එවරූපෙ පුග්ගලෙ අසාරුප්පං වා ඛලිතං වා දිස්වා ආචික්ඛනෙන කොපො න කාතබ්බා තුට්ඨෙන නෙව භවිතබ්බං භනෙන මහන්තං වො කම්මං කතං මයහං ආචරි පුප්ඵඡ්ඣායඨානෙ ඨත්වා ඔවදනෙන හි පුන'පි මං වදෙය්‍යාථාති පවාරෙතබ්බමෙව-"නිග්ගහයහවාදී" නති එකච්චො හි සඩ්ඨිහාරකාදිනං අසාරුප්පං වා ඛලිතං වා දිස්වා අයං මේ මුඛොදකදන්තපොදිහි සක්කච්චං උපට්ඨහති සචෙ නං වක්ඛාමි නමං උපට්ඨහිස්සති එවං මෙ පරිහානි භවිස්සති'ති වත්තුං අව්සහනෙතා න නිග්ගහයහවාදී නාම හොති—සො ඉමස්මිං සාසනෙ කච්චරං ආකිරති යො පන තථාරූපං වජ්ජං දිස්වා වජ්ජානුරූපං නජ්ජනෙතා පනාමෙනෙතා දණ්ඩකම්මං කරොනෙතා ඒහරා නීහර නෙතා සික්ඛාපෙති අයං නිග්ගහයහවාදී නාම සෙය්‍යථාපි සම්මාසම්බුඩ්ධො වුත්තං හෙතං නිග්ගහයෙහ නිග්ගහයාහං ආනන්ද වක්ඛාමි පවයෙහ පවයහ යො සාරො සො ඨස්සති'ති-"මෙධා වී"නති ධම්මොජ පඤ්ඤාය සමන්නාගතං—"තාදිසං"නි එවරූපං පණ්ඩිතං භජෙය්‍ය පයිරුපාසෙය්‍ය තාදිසං හි ආචරියං භජමානස්ස අනෙතවාසිකස්ස සෙය්‍යො හොති න පාපියො වඩ්ඪියෙව හොති නො පරිහානී'ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතා පත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

රාධත්‍රේරස්ස වත්ථු.

"ඔවදෙය්‍ය'නුසාසෙය්‍යා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අස්සජිපුණ්ණබ්බසුකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි දෙසනා පන කිවාහිරිසම්මං සම්පට්ඨිතා-තෙ කිර වෙ භික්ඛූ අග්ගසාවකානං සඩ්ඨිහාරිකා අලජ්ජිනො පන අහෙසුං පාපභික්ඛූ තෙ අත්තනො පරිවාරෙති පවිති භික්ඛූසතෙහි සඩ්ගං කිවාහිරිසම්මං ඒහරන්තා මාලා ගච්ඡං රොපෙන්ති'පි රොපාපෙන්තිපි'ති ආදිකං නානප්පකාරං අ නාචාරං කරොන්තා කුලදූසනකම්මං කත්වා තතො උප්පන්නෙහි ප චයෙහි ජීවිකං කප්පෙන්තා තං ආවාසං පෙසලානං භික්ඛූනං අනා වාසං අකංසු සත්ථා තං පවත්තිං සුත්වා තෙසං පබ්බාජනීයකම්ම කරණත්ථාය සපරිවාරෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ චෙ අග්ගසාව කෙ ආමන්තෙත්වා ගච්ඡථ සාරිපුත්තා තෙසු යෙ තුම්හාකං වචනං න කරොන්ති තෙසං පබ්බාජනීයකම්මං කරොථ යෙ පන කරොන්ති තෙ ඔවදථ අනුසාසථ ඔවදන්තා හි අනුසාසන්තා අපණ්ඩිතානං යෙව අප්පියා හොති පණ්ඩිතානං පන පියා හොති මනාපා'ති අනුසන්ධිං සවෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

ඔවදෙය්‍යානුසාසෙය්‍ය අසබ්භා ච නිවාරයෙ,
සතං හි සො පියො හොති අසතං හොති අප්පියොති.

තත්‍ථ ''ඔවදෙය්‍යා''තිඋපනෙන්තා වත්තුසම්පං වදනෙන්තා ඔවදතීනාම අත්තුපනෙන්තා අයසොපි මෙතං සියා'ති ආදිනා වසෙන අනාගතං දයෙසනෙන්තා අනුසාසතීනාම සම්බුද්ධා වදනෙන්තාපි ඔවදතීනාම පරම්මුඛා ද්‍යතං වා සාසනං වා පෙසෙනෙන්තා අනුසාසතීනාම සකිං වදනෙන්තා ඔවදතීනාම පුනපුනං වදනෙන්තා අනුසාසතීනාම ඔවදනෙන්තායෙව අනුසාසතීනාමංති එවං ඔවදෙය්‍ය අනුසාසෙය්‍ය. ''අසබ්භාවා''තිඅකුසලධම්මාව නිවාරෙය්‍ය කුසලධම්මෙපතිට්ඨාපෙය්‍යාති අත්ථො-''සතං හි සො පියො හොති''තිඑවරූපා පුග්ගලා බුද්ධාදිනං සප්පුරිසානං පියා හොති යෙ පන අදිට්ඨධම්මා ච්ඡිණ්ණපරලොකා ආමිසචක්ඛුකා ජීවිකත්ථාය පබ්බජිතා තෙසං අසතං සො ඔවාදකො අනුසාසකොනාම තවං අම්හාකං උපජ්ඣායා නාචරියොකස්මා අමෙහ ඔවදසි'ති මුඛසත්තිනිච්ඡාරණානං අපායො හොති'ති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි. සාරිපුත්තාත්‍ථෙරොපි තත්‍ථ ගන්ත්වා තෙ භික්ඛූ ඔවදිංසු අනුසාසිංසු එකවෙව ඔවාදං පටිච්ඡිත්වා සම්මා වත්තිංසු එකවෙව ච්බහිංසු එකවෙව පබ්බාජනීයකම්මං පාපුණිංසූති.

අස්සජිපුණ්ණබ්බසුකානං වත්ථු.

''න භජෙ පාපකෙ මිත්තෙ''නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ජනපදවාසිං ආරබ්භ කථෙසි-සො කිරායස්මා අහං අම්හාකං අය්‍යපුත්තෙන සද්ධිං මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛන්තොතදා අඤ්ඤං එකම්පි න පස්සාමි ඉදානි පන අහං සාරිපුත්තොනාම අහං මොග්ගල්ලානොනාම මයං අග්ගසාවකම්හා'ති චත්වා ඉමෙ චරන්ති'ත්වෙ අග්ගසාවකෙ අක්කොසන්ති සත්ථා භික්ඛූනං සන්තිකා තං පවත්තිං සුත්වා ජනපදවාසිං පක්කොසාපෙත්වා ඔවදන්තෝ සොතං ඛණං තුණ්හී භූත්වා පුන ගන්ත්වා ථෙරෙ අක්කොසන්තියෙව එවං යාවතතියං අක්කොසන්තං පක්කොසාපෙත්වා සත්ථා ඔවදිත්වා ජනපදවාසිං ආමන්තෙත්වා මෙ අග්ගසාවකා නාම තුය්හං කල්‍යාණම්මිත්තා උත්තමපුරිසා එවරූපෙ කල්‍යාණමිත්තෙ සෙවස්සූ භජස්සූ'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

න භජෙ පාපකෙ මිත්තෙ න භජෙ පුරිසාධමෙ,
භජෙථ මිත්තෙ කල්‍යාණෙ භජෙථ පුරිසුත්තමෙ'ති.

තස්සත්ථෝ කායදුච්චරිතාදි අකුලකම්මාභිරතා පාපමිත්තා නාම සන්ධිච්ඡෙදාදිකෙ වා එකච්ඡන්ති අනෙසනප්පහෙදෙ වා අට්ඨානෙ නියොජෙන්තා පුරිසාධමා නාම උභොපි වා එතෙ පාපමිත්තා චෙව පුරිසා ච තෙ භජෙථ න පඩිරූපාසෙථා'ති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති-ජනපදවාසිත්ථෙරෝ පන

පන ඔවාදං සුත්වා'පි පුරිමනයෙනෙව පුන භික්ඛු අත්තෝසති පරිභාසති ච්ඡිනපි සත්ථු ආරොචෙසුං සත්ථා භික්ඛවෙ මයි ධරන්තෙ ජන්නං සිත්තා පෙතුං න සක්ඛිස්සථ මයි පන පරිනිබ්බුතෙ සක්ඛිස්සථා'ති වත්වා පරිනිබ්බාණකාලෙ ආයස්මතා ආනන්දෙන හත්ථෙ කථං ජන්න ත්‍රේරෙ අමෙහඟි පරිපජ්ජිතබ්බන්ති වුත්තෙ ආනන්දජන්නාසස ඛ්‍රාහ්මදණ්ඩං දත්වා මා මං භන්තෙ නාසෙථා'ති ආණාපෙසි සො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ ආනන්දත්‍රේරෙන ආරොචිතං ඛ්‍රාහ්මදණ්ඩං සුත්වා දුක්ඛී දුම්මනො තික්ඛත්තුං පුච්ඡිත්වා මං මං භන්තෙ නාසෙථා'ති ඝාචිත්වා සම්මාවත්තනං පූරෙන්තො න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

ජ න්න ත්‍රේ ර ව ත්‍රු.

"ධම්මපීති සුඛං සෙති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාකපිනත්‍රේරං ආරබ්භ කථෙසි තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා අත්තනෙ කිර ආයස්මා මහාකපිනො පදුමුත්තරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරො සංසාරෙ සංසරන්තො බාරාණසියං අච්චූරෙ එකස්මිං පෙසකාරගාමෙ ජෙට්ඨකපෙසකාරො හුත්වා නිබ්බත්ති තදා සහස්සමත්තා පච්චෙකබුද්ධා අට්ඨමාසෙ හිමවන්තෙ වසිත්වා වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ ජනපදෙ වසන්ති තෙ එකවාරං බාරාණසියා අච්චූරෙ ඔතරිත්වා සෙනාසනකරණත්‍රේථාය හත්ථකම්මං යාචථාති රඤ්ඤා සන්තිකං අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ පහිණිංසු තදා පන රඤ්ඤා වප්පමඞ්ගලකාලො හොති සො පච්චෙකබුද්ධා ආගතා ති සුත්වා නික්ඛමිත්වා ආගතකාරණං පුච්ඡිත්වා අජ්ජ භන්තෙ ඔකාසො නත්‍රේ සෙව අත්තනා කං වප්පමඞ්ගලං තත්‍රියදිවසෙ කරිස්සාමී'ති වත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ අනිමන්තෙත්වාව පාවිසි පච්චෙකබුද්ධා අඤ්ඤත්‍රේ ගමිස්සාමා'ති පක්කමිංසු—තස්මිං ඛණෙ ජෙට්ඨ පෙසකාරස්ස භරියා කෙනචිදෙව කරණීයෙන බාරාණසිං ගච්ඡන්ති තෙ පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා චින්තිත්වා කිං භන්තෙ අවෙලාය අත්‍රේ ආගතා'ති පුච්ඡිත්වා ආදිතො පට්ඨාය තං පවත්තිං සුත්වා සඞ්ඝසම්පන්නා ඤ්ඤ සම්පන්නා ඉත්‍රේ සෙව භන්තෙ අම්හාකං භික්ඛං ගණ්හථා'ති නිමන්තෙසි බහුකා මයං භගිනී'ති කිත්තකා වො, භන්තෙ'ති සහස්සමත්තා'ති භන්තෙ ඉමස්මිං ගාමෙ සහස්සමත්තාව ඒපිකා එකෙකා එකෙකස්ස භික්ඛං දස්සති භික්ඛං අධිවාසෙථ අහමෙව වො වසනට්ඨානම්පි කාරෙස්සාමී'ති ආහ පච්චෙකබුද්ධා අධිවාසෙසුං සා ගාමං පවිත්වා උග්ඝොසෙසි අහං සහස්සමත්තෙන පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා නිමන්තිතත්‍රේ අත්‍රේනං නිසීදනට්ඨානං සංවිදහථ යාගුභත්තං දිනි සම්පාදෙථා'ති ගාමමජ්ඣෙ මණ්ඩපං කාරාපෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා පුනදිවසෙ පච්චෙකබුද්ධෙ නිසීදාපෙත්වා පණීතෙන භොජනීයෙන පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ තස්මිං ගාමෙ සබ්බා ඉත්‍රියො ආදාය තාහි සද්ධිං පච්චෙකබුද්ධෙ වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හාකං වසනට්ඨාය පරිඤ්ඤං දෙථා'ති තතියං පරිඤ්ඤං ගණ්හිත්වා

පුන ගාමේ උග්ගච්ඡාසෙසි අම්මං නාහා එකෙකකකුලතෝ එකෙක දූරිසෝ වාසිආදිනි ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඵබ්බසම්භාරෙ ආහරිත්වා අය්‍යානං වසනට්ඨානං කරොතූ'නි ගාමවාසිනෝ තස්සා ඔවාදෙ ඨත්වා එකෙකකෝ එකෙකකං කත්වා සඩ්ඨං රත්තිට්ඨානාදිවාසනෙහි පණ්ණසාලාසහස්සං කාරාපෙත්වා අත්තනෝ අත්තනෝ පණ්ණසාලායං වස්සූපගතෙ පවෙචකබුද්ධෙ "අහං සක්කච්චං උපට්ඨහිස්සාමි" අහං සක්කච්චං උපට්ඨහිස්සාමී"'නි උපට්ඨහිංසු වස්සං වුට්ඨකාලෙ අත්තනෝ අත්තනෝ පණ්ණසාලායෙ වස්සං වුට්ඨානං පවෙචකබුද්ධානං නිච්චරසාවකෙ සඤ්ඤාපෙත්වා සම්බාදෙපෙත්වා එකෙකස්ස සහස්ස සහස්සමූලිකං නිච්චරං දාපෙසි පවෙචකබුද්ධා වුට්ඨවස්සා අනුමොදනං කත්වා පක්කමිංසු. ගාමවාසිනොපි ඉදං පුඤ්ඤකම්මං කත්වා තතොව චුතා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා ගණදෙවපුත්තා නාම අහෙසුං-තෙ තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ බාරාණසියං කුටුම්බිකගෙහෙසු නිබ්බත්තිංසු ජෙට්ඨපෙසකාරෝ ජෙට්ඨකකුටුම්බිකස්ස පුත්තෙතා අහොසි භරියා'පිස්ස ජෙට්ඨකුටුම්බිකස්සෙව ධීතා අහොසි තා සබ්බාපි වයප්පත්තා පරකුලං ගච්ඡන්ති යෙ තෙසං තෙසංයෙව ගෙහානි අගමිංසු අථෙකදිවසං විහාරෙ ධම්මසවණං ඝොසෙත්වා සත්ථා ධම්මං දෙසෙති'නි සුත්වා සබ්බෙපි තෙ කුටුම්බිකා ධම්මං සොස්සාමා'නි භරියානි සඩ්ඨං විහාරං අගමංසු තෙසං විහාරමග්ගං පච්ඡිත්තකාලෙ වස්සං උට්ඨහි යෙසං කුම්භියා වා ඝටානි වා සාමණෙරාදයෝ අත්ථි තෙ තෙසං පරිවෙණාදිනි පච්ඡිංසු තෙ පන තථාරූපානං නත්ථිතාය කත්ථචි පවිසිතුං අවිසහන්තා විහාරෙමජ්ඣෙඝව අට්ඨංසු අථ නෙ ජෙට්ඨකුටුම්බිකො ආහ පස්සථ අම්හාකං විප්පකාරං කුලපුත්තෙනිහි නාම එත්තකෙන කාලප්පවීතං පුත්තනත්තිං අඤ්ඤා කිං පන කරොමා'නි මයං විස්සාසිකට්ඨානස්ස අභාවෙන ඉමං විප්පකාරං පත්තා සබ්බං ධනං සංහරිත්වා පරිවෙණං කරොමා'නි සාධු අඤ්ඤ'නි ජෙට්ඨකො සහස්සං අදාසි සෙසා පඤ්චසතානි ඉත්ථියො අඩ්ඪතියානි අට්ඨතියානි සතානි තෙ තං ධනං සංහරිත්වා සහස්සකුම්භාගාරපරිවාරං සත්ථු වසනත්ථාය මහාපරිවෙණං නාම අරඟිංසු නවකම්මස්ස මහන්තතාය ධනෙ අප්පහොන්තෙ පුබ්බෙ දින්නධනතො උපඩ්ඪුපඩ්ඪං අදංසු නිට්ඨිතෙ පරිවෙණෙ විහාරමහං කරොන්තා බුද්ධපමුඛස්ස සංඝස්ස සත්තාහං මහාදානං දත්වා වීසතියා භික්ඛුසහස්සානං නිච්චරං සජ්ජිංසු ජෙට්ඨකකුටුම්බිකස්ස පන භරියා සබ්බෙහි සමං කත්වා අත්තනෝ පඤ්ඤාය ධීතා අතිරෙකතරං කාතුං සත්ථාරං පූජෙස්සාමී'නි අනොජපුප්ඵවණ්ණෙන සහස්සඝණකෙන සාවකෙන සඩ්ඨං අනොජපුප්ඵවඩ්ඪකං ගහෙත්වා අනුමොදනකාලෙ සත්ථාරං අනොජපුප්ඵෙහි පූජෙත්වා තං සාවකං සත්ථු පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භගෙන නිබ්බත්ත නිබ්බත්ත ට්ඨානෙ අනොජපුප්ඵවණ්ණංයෙව මෙ සරීරං හොතු අනොජගන්ධෙ ච මෙ නාමං හොතූ'ති පත්ථනං ඨපෙසි සත්ථා එවං හොතූ'ති අනුමොදනං අකාසි තෙ සබ්බෙ'පි යාවතායුකං ඨත්වා තතො

——oo——

වුත්තා දෙවලෝකෙ නිබ්බත්තිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ දෙවලෝකා චවිත්වා ජෙට්ඨකකුටුම්බිකස්ස කුකකුටවතිනගරෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා මහාකපිනරාජා නාම අහොසි සෙසා අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තිංසු ජෙට්ඨකුටුම්බිකස්ස භරියා මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්ති අනොජාපජාපච්චණ්ණමෙවස්සා සරීරං අහොසි අනොජාතෙව නාමං කරිංසු සා වයප්පත්තා කපිනරඤ්ඤා ගෙහං ගතා අනොජා දෙවී නාම අහොසි සෙසිත්තියොපි අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා තෙසං යෙව අමච්චපුත්තානං ගෙහානි අගමංසු තෙ සබ්බෙ රඤ්ඤා සම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං අනුභවිංසු යදා රාජා සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො හත්ථිං අභිරුහිත්වා විචරති තදා නෙපි තථෙව විචරන්ති තස්මිං අසෙන වා රථෙන වා විචරන්තෙ නොපි තථෙව විචරන්ති එවං තෙ එකතොව භුත්වා කතානං පුඤ්ඤානං එකතොව සම්පත්තිං අනුභවිංසු රඤ්ඤා පන වාලොවාලදීඝනොපුප්ඵා පුප්ඵදීඝනොසුපත්තොනාම පඤ්ච අස්සා හොන්ති රාජා තෙසු සුපත්තං සයං ආරොහති ඉතරෙ චත්තාරො අස්සාරොහානං සාසනහරණත්ථාය අදාසි—රාජා තෙ පාතොව හොජෙත්වා ගච්ඡථ මෙ දිවා නිණ්ණං වා ඔජනානි ආහිණ්ඩිත්වා බුද්ධස්ස වා ධම්මස්ස වා සංඝස්ස වා උප්පන්නභාවං ඤත්වා මයහං සුඛසයනං ආරථෝති පෙසෙති තෙ චතුහි වාරෙහි නික්ඛමිත්වා මෙ නිණ්ණං ඔජනානි ආහිණ්ඩිත්වා සාසනං අලභිත්වා පච්චාගච්ඡන්ති අථෙකදිවසං රාජා අස්සං අභිරුහිත්වා අමච්චසහස්සපරිවුතො උය්යානං ගච්ඡන්තො කිලන්තරූපෙ පඤ්චසතවාණිජකෙ නගරං පවිසන්තෙ දිස්වා ඉමෙ අඩ්ඩානකිලන්තා අඩ්ඩා ඉමෙසං සන්තිකා එකං භද්දඝටං සාසනං සොස්සාමීති තෙ පක්කොසාපෙත්වා කුතො ආගච්ඡථාති පුච්ඡි—අත්ථි දෙව ඉතො වීසංයොජනසතමත්ථකෙ සාවත්ථී නාම නගරං තතො ආගච්ඡාමාති අත්ථි පන වො දෙසෙ කිඤ්චි සාසනං උප්පන්නන්ති දෙව අඤ්ඤං කිඤ්චි නත්ථි සම්මාසම්බුද්ධො පන උප්පන්නොති රාජා තාවදෙව පඤ්චවණ්ණං පීතියා ඵුට්ඨසරීරො කඤ්චි සල්ලක්ඛෙතුං අසක්කොන්තො මුහුත්තං චිත්තං මෙත්වා තාතා කිං වදෙථාති පුච්ඡි බුද්ධො දෙව උප්පන්නොති රාජා දුතියම්පි තතියම්පි තථෙව චිත්තං මෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ කිං වදෙථ තාතාති පුච්ඡිත්වා බුද්ධො දෙව උප්පන්නොති වුත්තෙ තාතා වො සතසහස්සං දදාමීති වත්වා අපරම්පි කිඤ්චි සාසනං අත්ථීති පුච්ඡි අත්ථි දෙව ධම්මො උප්පන්නොති තම්පි සුත්වා පුරිමනයෙනෙව තයො වාරෙ චිත්තං මෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ ධම්මොති පදෙ වුත්තෙ ඉධාපි වො සතසහස්සං දම්මීති වත්වා අපරම්පි සාසනං අත්ථි තාතාති පුච්ඡි අත්ථි දෙව සඞ්ඝරතනං උප්පන්නන්ති රාජා තම්පි සුත්වා තථෙව තයො වාරෙ චිත්තං මෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ සඞ්ඝොති පදෙ වුත්තෙ ඉධාපි සතසහස්සං දම්මීති වත්වා අමච්චසහස්සං ඔලොකෙත්වා තාතා කිං කරිස්සථාති පුච්ඡි දෙව තුම්හෙ කිං කරිස්සථාති අහං තාතා

බුද්ධා උප්පන්නා ධම්මෝ උප්පන්නෝ සඞ්ඝෝ උප්පන්නෝ'ති සුත්වා න පුන නිවත්තිස්සාමි සත්ථාරං උද්දිස්ස ගන්ත්වා නස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති මඤ්ඤමපි දෙව තුම්හෙහි සද්ධිං පබ්බජිස්සාමීති-රාජා සුවණ්ණපට්ටෙ අක්ඛරානි ලිඛාපෙත්වා වාණිජකෙ ආහ අන්නෝ ජා නාම දෙවී තුම්හාකං නිණ්ණී සහසහායාති දස්සති එවඤ්ච පන නං වදෙය්යාථ රජ්ජෙඤ්ඤ කිර තෙ ඉස්සරියං විස්සට්ඨං ඡත්තඤ්ඣං සම්ප තිනං පරිභුඤ්ජාහී'ති සචෙ පන වෝ රාජා ක්ඛන්ති සුවජ්ජති සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිස්සාමීති වත්වා ගතෙං'ති ආරොචෙය්යාථා'ති අම්චචා 'පි අත්තනො අත්තනො භරියානං තථෙව සාසනානි පහිණිංසු රාජා වාණිජකෙ උය්යොජෙත්වා අම්චචසහස්සපරිවුතො තං ඛණං යෙව නික්ඛමි සත්ථාපි තං දිවසං පච්චූසකාලෙ ලොකං වොලොකෙ න්තා මහාකපිණරාජානං සපරිවාරං දිස්වා අඤ්ඤං මහාකපිං වාණිජකානං සන්තිකා නින්නානං රතනානං උප්පන්නභාවං ඤත්වා තෙසං වචනං නිහි සහසහයෙහි පූජෙත්වා රජ්ජං පහාය අට්ඨ සහස්සපරිවුතො මං උද්දිස්ස පබ්බජිතුකාමො සෙව නික්ඛම්ස්සති සො සපරිවාරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිස්සති පච්චූ ගච්ඡමානමස්ස කරිස්සාමීති පුනදිවසෙ චක්කවත්ති විය බුද්ධකාලෙ මොජකං පච්චුග්ගච්ඡන්තො සයමෙව පත්තචීවරං ගහෙත්වා වීසං යොජනසතං පච්චුග්ගන්ත්වා චන්දභාගාය නදියා තීරෙ නිග්‍රොධ රුක්ඛමූලෙ ඡබ්බණ්ණරස්මියො විස්සජ්ජෙන්තා නිසිදි රාජා'පි ආග ච්ඡන්තො එකං නදිං පත්වා කා නාමෙසා'ති පුච්ඡි අරවච්ඡා නාම දෙවා'ති කිමස්සා පරිමාණං නත්ථා'ති ඉමිස්සරතො ගාවුතං පුථුලතො වෙ ගාවුතා දෙවා'ති අඩ්ඪ පනෙත්ථ නාවා වා ළුළුමෙච්චා වා'ති නත්ථි දෙවා'ති නා වාදිනි ඔලොකෙන්තෙ අමෙහ ජාති ජරං උපනෙති ජරාමරණං අහං නිබ්බෙමතිකො හුත්වා තිණ්ණං රතනානි උද්දිස්ස නික්ඛන්තො තෙසං මෙ ආනුභාවෙන ඉමං උදකං උදකං චිය මා අහොසිත්ථ නින්නානං රතනානං ගුණං ආවජ්ජිත්වා "ඉතිපි සො භග වා අරහං සම්මාසම්බුද්ධො විජ්ජාචරණසම්පන්නො"ති බුද්ධානුස්ස තිං අනුස්සරන්තො සපරිවාරො අස්සසහස්සෙන උදකපිට්ඨිං පක්ඛ න්දි සීඝවා පිට්ඨිපාසාණෙ විය පක්ඛන්දිංසු බුරාහං අග්ගඤ්ඤානෙව තෙම්ඤ්ඤ සො තං උත්තරිත්වා පරතො ගච්ඡන්තො අපරම්පි නදිං දිස්වා අඤ්ඤං කිං නාමං'ත්ථ සුවජ්ජි නිලවාහිනී නාම දෙවා'ති කිමස්සා පරිමාණන්ති ගම්භීරතො'පි පුථුලතොපි අඩ්ඪයොජනං දෙවා'ති සෙසං පුරිමසදිසමෙව තං පන නදිං දිස්වා "සවාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො"ති ධම්මානුස්සතිං අනුස්සරන්තා පක්ඛන්දි තම්පි අතික්ක මිත්වා ගච්ඡන්තො අපරං නදිං දිස්වා අඤ්ඤං කිං නාමං'ති සුවජ්ජි චන්ද භාගා නාම දෙවා'ති කිමස්සා පරිමාණන්ති ගම්භීරතො'පි පුථුල තොපි යොජනං දෙවාති සෙසං පුරිමසදිසමෙව ඉමං පන නදිං දිස්වා "සුපටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො"ති සංඝානුස්සතිං අනුස්සරන්තා පක්ඛන්දි තම්පිනදිං අතික්කමිත්වා ගච්ඡන්තා

සත්ථුසරීරතෝ නීකඩනෙත ජබ්බණ්ණරසම්යෝ අදාස නීග්‍රොධ
රුකඛස්ස සාඛාවිවපපලාසානි සොවණ්ණමයානි විය අහෙසුං රාජා
විනෙත්‍වා අයං ඔහාසෝ නෙව චන්දස්ස න සූරියස්ස නෙව බ්‍රහ්මානං
ඉන්දූපණ්ණාදිනං අඤ්ඤතරස්ස අඩා අහං සත්ථාරං උද්දිස්ස ආගච්ඡ
නෙතා මහාගොතමබුඩෙන දිට්ඨා භවිස්සාමී'ති සෝ තාවදෙව
අස්සපිට්ඨිතෝ ඔතරිත්වා ඔනතසරීරෝ රඤ්ඤා අනුසාරෙන සත්ථාරං
උපසඞ්කමිත්වා මනොසිලාරසෙ නිමුජ්ජනෙනා විය බුඩරස්මිනං
අනෙතා පවිසිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසිදි සඞ්ගං අමච්ච
සහස්සෙන සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි රාජා දෙසනාවසානෙ සපරි
වාරෝ සොතාපන්නිඵලෙ පතිට්ඨහි අථ සබ්බෙව උට්ඨහිත්වා පබ්බ
ජ්ජං යාචිංසු සත්ථා ආගමිස්සති නුඛෝ ඉමෙසං කුලපුත්තානං ඉඩ්
ඣාපත්තචීවරන්ති උපධාරෙන්තා ඉමෙ කුලපුත්තා පවෙණබුඩ
සහස්සස්ස තිචීවරසහස්සං අදංසු කස්සපබුඩකාලෙ වීසතියා භික්ඛු
සහස්සානම්පි වීසතිචීවරසහස්සානි අදංසු අනච්ඡරියං ඉමෙසං
ඉඩ්ඣාපත්තචීවරාගමනන්ති ඤත්වා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා එථ
භික්ඛවෝ චරථ බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායා'ති ආහ-
තෙ තාවදෙව අට්ඨපරික්ඛාර ධරා වස්සසතිකත්ථෙරා විය ඛුත්වා
වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පවෙචාරෙඝිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසී
දිංසු නෙ'පිහි වාණිජකා රාජකුලං ගන්ත්වා රඤ්ඤා පහිතභාවං ආ
රොචාපෙත්වා දෙව්යා ආගච්ඡනභූති වුත්තෙත පවිසිත්වා වන්දිත්වා එක
මන්තං අට්ඨංසු අථ නෙ දෙවී පුච්ඡි තාතා කිං කාරණා ආගතත්ථා'ති
මයං රඤ්ඤා තුම්හාකං සන්තිකා පහිතා තිණ්ණං කිර නො සතසහ
ස්සානි අදාසි දෙවීති තාතා අතිබහුං භණථ කිං තුමෙහකි රඤ්ඤා
කතං කිඤ්චි වෙ රාජා පසන්නොත එත්තකං ධනං දාපෙති'නි දෙවී
න අඤ්ඤං කතං රඤ්ඤා පන එකං සාසනං ආරොචෙමහා'නි සක්කා
පන නං තාතා මයම්පි ආරොචෙතුන්ති සක්කා දෙවී'ති තෙන හි
තාතා වදෙථා'නි දෙවී බුඩෙ ලොකෙ උප්පන්නොත්'නි සා'පි නං
සුත්වා පුරිමනයෙනෙව පීතියා ථූලසරීරා නික්ඛමිතුං කිච්චි අසල්ල
කෙඛත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ බුඩෙ'නි පදං සුත්වා තාතා ඉමස්මිං පදෙ
රඤ්ඤා කිං දින්නන්ති සතසහස්සං දෙවී'ති තාතා අනනුච්ඡවිකං
රඤ්ඤා කතං එවරූපං සාසනං සුත්වා තුම්හාකං සතසහස්සං දදමා
නෙන අහං හි යෙ මම දුග්ගතපණ්ණාකාරං තිණ්ණං සතසහස්සානි
දම්මී'ති අඤ්ඤං තුම්හෙහි රඤ්ඤා කිං ආරොචිතන්ති තෙ ඉදච්දච්ච
'නි ඉතරානිපි වෙ සාසනානි ආරොචෙසුං දෙවී පුරිමනයෙනෙව
පීතියා ථූලසරීරා නික්ඛමිතුං අසල්ලකෙඛත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ නථෙ
ව සුත්වා තිණ්ණං තිණ්ණං සතසහස්සානි දාපෙසි එවං තෙ සබ්බානි'පි
වාදස සතසහස්සානි ලභිංසු අථ නෙ දෙවී පුච්ඡි රාජා කහං තාතා
'නි රාජා සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිස්සාමී'නි ගතොනි මයඤ්ච තෙන කිං
සාසනං දින්නන්ති සබ්බං කිර තෙන තුම්හාකං ඉස්සරියං විස්සට්ඨං.

තුම්හෙ කිර යථාරුචිං සම්පත්තිං අනුභවථාති අම්චචා පන කහං තාතා'ති තෙපි රඤ්ඤා සද්ධිං යෙව පබ්බජිස්සාමා'ති ගතා දෙවී'ති සා තෙසං භරියායෝ පක්කොසාපෙත්වා අම්මා තුම්හාකං සාමිකා රඤ්ඤා සද්ධිං පබ්බජිස්සාමා'ති ගතා—තුම්හෙ කිං කරිස්සථා'ති කිම්පන තෙහි අම්හාකං සාසනං පහිතං දෙවී'ති තෙහි කිර අත්තනෝ සම්පත්තිං තුම්හාකං විස්සට්ඨා තුම්හෙ කිර තං යථාරුචිං පරිභුඤ්ජථා'ති තුම්හෙ පන දෙවී කිං කරිස්සථාති අම්මා සෝ තාව රාජා හුත්වා ම ගෙහ සීතකොවෙ නිගි සතසහස්සෙහි නිණ්ණී රතනාති පූජෙත්වා ඛෙලපිඩං ඛිය සම්පත්තිං පහාය පබ්බජිස්සාමී'ති නික්ඛන්තෝ මයා පන තිණ්ණං රතනානං සාසනං සුත්වා තිණ්ණී රතනාති නවහි සත සහස්සෙහි පූජිතානී න ඛො පනෙසා සම්පත්ති නාම රඤ්ඤා එව දුක්ඛා මයහම්පි දුක්ඛා එව කෝ රඤ්ඤා ජඞ්ඝතඛෙලපිඩං ජනපූ කෙන පතිට්ඨහිත්වා මූඛෙන ගණ්හිස්සති න මයහං සම්පත්තියා අත්ථෝ අහං'පි සත්ථාරං උද්දිස්ස ඉණත්වා පබ්බජිස්සාමී'ති දෙවී මය මපි තුම්හෙහෙව සද්ධිං පබ්බජිස්සාමා'ති සචෙ සක්කොථ සාධු අම්මා 'ති සක්කොම දෙවී'ති තෙන හි එථා'ති රථසහස්සං යොජාපෙත්වා රථං ආරුයහ තාහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා අන්තරාමග්ගෙ පඨවිං භඳිං දිස්වා යථා රඤ්ඤා පුට්ඨං තථෙව පුච්ඡිත්වා සබ්බං පවත්තිං සුත්වා රඤ්ඤා ඉතම්හාහං ඔලොකෙථා'ති වත්වා සිනිඛ්වානං පදවලඤ්ඤං න පස්සාම දෙවී'ති චූතෙහ රාජා තිණ්ණී රතනාති උද්දිස්ස නික්ඛම්නෙහා සච්චකිරියං කත්වා ගතෝ භවිස්සති අහම්පි තිණ්ණී රතනානි උද්දිස්ස නික්ඛන්තා තෙසං මෙ ආනුභාවෙන ඉදං උදකං උදකං විය මා අහොසී'ති තිණ්ණා රතනානං ගුණං අනුස්සරිත්වා රථසහ ස්සං පෙසෙසි උදකං පිට්ඨිපාසාණසදිසං අහොසි චක්කානං අග්ග ගෙහ නෙමිඨිතියෝව තෙමිංසු එතෙනෙව උපායෙන ඉතරා'පි වෙ නදියෝ උත්තරි සත්ථා තස්සා ආගමනං සුත්වා යථා අත්තනෝ සන්තිකෙ නිසින්නා භික්ඛූ න පස්සන්ති එවමකංසු සා'පි ගච්ඡන්ති ගච්ඡන්තී සත්ථු සරීරතෝ නික්ඛන්තරස්මියෝ දිස්වා තථෙව විනෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා පුච්ඡි භගවෙ මහාකපිනෝ තුම්හාකං උද්දිස්ස නික්ඛන්තෝ'ති ආගතභාවං මඤ්ඤ කහං සෝ අම්හාකම්පි දස්සථා'ති නිසිදථ තාව ඉඛෙව පන නං පස්සිස්සථා'ති තා සබ්බා'පි හට්ඨචිත්තා ඉඛෙව කිර නිස්සන්නා සාමිකා පස්සාමා'ති නිසිදිංසු සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි අනොජා දෙව් දෙසනාවසානෙ සපරිවාරා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි මහාකපි ණත්ථෙරෝ තාසං චඬ්ඩිතඛම්මදෙසනං සුණන්තෝ සපරිවාරෝ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි තස්මිං ඛණෙ සත්ථා තාසං තෙ භික්ඛූ දස්සෙසි තාසං කිර ආගතකඛණෙයෙව අත්තනෝ සාමිකෙ කාසාවඛරෙ මුණ්ඩසිරෙ දිස්වා චිත්තං එකග්ගං න භවෙය්‍ය තෙන මග්ගඵලානි පත්තුං න සක්කුණෙය්‍යුං තස්මා අචලසඞ්ඛා පතිට්ඨිත කාලෙ තාසං තෙ භික්ඛූ අරහත්තං පාපුණන්තා විය දස්සෙසි තා'පි ගත

දිසඞ්ගතිපමුඛේහි වන්දිතඞ්ගතෙහි තුම්හාකං නාවං පබ්බජිත කිච්චං මත්ථකං පත්තනත්ති වත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා පබ්බජ්ජං යාචිංසු එවං කිර චූතෙහි සත්ථා උපපලවණ්ණාය ආගමනං විනෙත්වා'ති එකච්චේ වදන්ති සත්ථා පන තා උපාසිකායෝ ආහ සංවච්ඡරං ගන්ත්වා භික්ඛුණී උපස්සයෙ පබ්බජථා'ති තා අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානා අනන්තරාමගෙහ මහාජනෙන අභිහටසක්කාර සම්මානා පදසාව වීසංයොජනසතිකං මග්ගං ගන්ත්වා භික්ඛුණී උපස්සයෙ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු සත්ථාපි භික්ඛුසහස්සං ආදාය ආකාසෙනෙව ජෙතවනං අගමාසි තත්‍ර සුදං ආයස්මා මහාකපිනො රත්තිට්ඨානදිවට්ඨානාදීසු අහො සුඛං අහො සුඛන්ති උදානං උදානෙන්තො විචරති භික්ඛූ භගවතො ආරොචෙසුං භන්තෙ මහාකපිණෙ අහො සුඛං අහො සුඛන්ති උදානං උදානෙන්තො විචරති අත්තනො රජ්ජසුඛං ආරබ්භ කථෙති මඤ්ඤති. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං කපින කාමසුඛං රජ්ජසුඛං ආරබ්භ උදානං උදානෙසී'ති භගවා මං භන්තෙ තං ආරබ්භ උදානභාවං වා අනුදානභාවං වා ජානාතීති සත්ථා න භික්ඛවෙ මම පුත්තො රජ්ජසුඛං ආරබ්භ උදානං උදානෙති පුත්තස්ස පන මෙ ධම්මපීති නාම ධම්මෙරති නාම උප්පජ්ජති සො අමතමහානිබ්බාණං ආරබ්භ එව උදානං උදානෙති'ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

ධම්මපීති සුඛං සෙති විප්පසන්නෙන චෙතසා,
අරියප්පවෙදිතෙ ධම්මෙ සදා රමති පණ්ඩිතොං'ති.

තත්‍ථ "ධම්මපීති"ති ධම්මපායකො ධම්මං පිවන්තො'ති අත්ථො ධම්මො ච නාමෙස න සක්කා භාජනෙන යාගු ආදීනි විය පාතුං නව විධං පන ලොකුත්තරධම්මං නාමකායෙන ඵුසන්තො ආරම්මණතො සච්ඡිකරොන්තො පරිඤ්ඤාභිසමයාදීහි ඵුසනාදීනි අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣන්තො ධම්මං පිවති නාම-"සුඛං සෙති"ති දෙසනාමත්තමෙවෙතං චතූහි ඉරියාපථෙහි සුඛං විහරති"ති අත්ථො-"විප්පසන්නෙනා"ති අනාවිලෙන නිරුපක්කිලෙසෙන—"අරියප්පවෙදිතෙ"ති බුද්ධාදීහි අරියෙහි පවෙදිතෙ සත්පට්ඨානාදිභෙදෙ බොධපක්ඛියධම්මෙ-"සදා රමති"ති එවරූපො ධම්මපීති විප්පසන්නෙන චෙතසා විහරන්තො පඨවෙච්ච සමන්නාගතො සදා රමති අභිරමතී'ති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදයො අහෙසුන්ති.

මහාකප්පිණත්තේරස්ස වත්ථු.

"උදකං හි නයන්ති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඬිතසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි-අතීතෙ කිර කාසිරට්ඨෙ බාරාණසිං රජ්ජං කාරෙන්තෙ බ්‍රහ්මදත්තෙ සඞ්ඛබ්‍රහ්මණසහස්සපරිවාරො බාරාණසිං අභිරමිසු මනුස්සා

අත්තනෝ බලං සල්ලක්ඛෙත්වා අට්ඨපි දසපි එකතෝ හුත්වා ආගන්තුකදූනාදීනි අදංසු අථෙකදිවසං සත්ථා හත්ථකිච්චාවසානෙ එවං අනුමොදනං අකාසි, උපාසකා ඉධෙකච්චෙ අත්තනෝ සන්තකමෙව දාතුං වට්ටති කිම්පරෙන සමාදපිතෙනාති අත්තනාව දූනං දෙති පරං න සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදං ලභති නො පරිවාරසම්පදං, එකච්චො පරං සමාදපෙති අත්තනා න දෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පරිවාරසම්පදං ලභති නො භොගසම්පදං—එකච්චො අත්තනාපි න දෙති පරම්පි න සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ නෙව භොගසම්පදං ලභති න පරිවාරසම්පදං. සො ච්ඡාසාදෙව හුත්වා ජීවති—එකච්චො අත්තනා ච දෙති පරඤ්ච සමාදපෙති සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදම්පි ලභති පරිවාරසම්පදම්පි'ති, තං සුත්වා සම්පෙතිනො එකො පණ්ඩිතපුරිසො චින්තෙසි "අහං දූනී තථා කරිස්සාමි යථා මෙ වෙ'පි සම්පත්තියො භවිස්සන්ති" ති සො සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ "භන්තෙ සෙව මයහං භික්ඛං ගණ්හථා" ති කිත්තකෙහි තෙ භික්ඛූහි අත්තො'ති කිත්තකො පන තෙ භන්තෙ පරිවාරෙතී ච්ඡති භික්ඛුසහස්සන්තී භන්තෙ සබ්බෙහි සද්ධිං සෙව. මයහං භික්ඛං ගණ්හථා'ති සත්ථා අධිවාසෙසි සො ගාමං පවිසිත්වා අම්මා තාතා මයං සත්තනාය ඛුඩපමුඛො භික්ඛුසඞ්ඝා නිමන්තිතො තුම්හෙහි යත්තකානං භික්ඛූනං සක්කාථ තත්තකානං දූනං දෙථා'ති ආරොචෙත්වා චීවරන්තො අත්තනො අත්තනො බලං සල්ලක්ඛෙත්වා මයං දසන්නං දස්සාම මයං ච්ඡතිඝා මයං සතස්ස මයං පඤ්චන්නං සතානන්ති වුත්තෙ සබ්බසං වචනං ආදිතො පට්ඨාය පණ්ණ ආරොපෙසි තෙන ච සමයෙන තස්මිං නගරෙ අතිදුග්ගතභාවෙ නෙව මහාදුග්ගතො'ති පඤ්ඤාතො එකො පුරිසො අත්ථි සො තම්පි සම්මුඛා දූනං දිස්වා සම්ම මහාදුග්ගත මයා සත්තනාඝ ඛුඩපමුඛො භික්ඛුසංඝො නිමන්තිතො සෙව නගරවාසිනො දූනං දස්සන්ති තවං කතිහික්ඛූ භොජෙස්සසීති සම්ම මයහං කිං භික්ඛූහි, භික්ඛූහි නාම සබ්බනාසං අත්තො මයහං පන සෙව යාගු අත්ථාය තණ්ඩුලනාලිමත්තම්පි නත්ථි අහං භතිං කත්වා ජීවාමි කිමෙම භික්ඛූ හිති සමාදපකෙන නාම ච්ඡිතෙන භවිතබ්බං තස්මා සො තෙන නත්ථි වුත්තෙපි තුණ්හීභූතො අනාගන්ත්වා එවමාහ සම්ම, මහාදුග්ගත ඉමස්මිං නගරෙ සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා සුඛුමවත්ථනිවත්ථා නානාභරණපටිමණ්ඩිතා සිරිසයනෙ සයමානා බහුජනා සම්පත්තිං අනුභවන්ති තවං පන දිවසං භතිං කත්වා කුච්ඡිපූරමත්තම්පි න ලභසි එවං සන්තෙපි අහං පුබ්බෙ කිඤ්චි අකතත්තා කිඤ්චි න ලභාමි'ති න ඤාසි'ති ඤාණම්සාමි'ති අථ කස්මා ඉදානි පුඤ්ඤං න කරොසි තවං වුත්වා බලසම්පන්නො කිං තයා භතිං කත්වා'පි යථාබලං දූනං දාතුං න වට්ටතීති සො තස්මිං කථෙන්තෙයෙව සංවෙගපත්තො හුත්වා මයහං'පි එකං භික්ඛුං

පණ්ණං ආරොපෙහි කිච්දෙව හතිං කත්වා එකස්ස භික්ඛං දස්සාමි'ති ආහ. ඉතරෝ කිං එකෙන භික්ඛුනා පණ්ණං ආරොපිතෙනා'ති න ආරොපෙසි මහාදුග්ගතොපි ගෙහං ගන්ත්වා භරියං ආහ-භද්දෙ නගරවාසිනො සෙට්ඨිං සංඝභත්තං කරොන්ති අහම්පි සම්දපකෙන එකස්ස භික්ඛං දෙහී'ති වුත්තෙත්ං,මයං'පි සෙට්ඨිං එකස්ස භික්ඛං දස්සාමාති අථස්ස භරියා මයං දළිද්දා කසම්ා තයා පටියත්තං'ති අවත්වාව සාමි භද්දකං තෙ කතං මයං පුබ්බ'පි කිඤ්චි අදත්වා ඉදානි දුග්ගතා ජාතා මයං උහොපි හතිං කත්වා එකස්ස භික්ඛං දස්සාමාති වත්වා උහොපි නික්ඛමිත්වා හතිට්ඨානං අගමංසු මහාසෙට්ඨි මහාදුග්ගතං දිස්වා කිං සම්ම මහාදුග්ගත හතිං කරිස්සසීති පුච්ඡි ආම අය්‍ය'ති කිං කම්මං කරිස්සසී'ති යං තුම්හෙ කාරෙස්සථ'ා'ති තෙන හි මයං වෙ තිණ්ණං භික්ඛුසතානි හොජෙය්‍යාම එහි දාරූනි ආහරෙහී'ති වාසිඵරසුං නීහරිත්වා දුපෙසි මහාදුග්ගතො ගාළ්හං කච්ඡං බන්ධිත්වා මනුස්සාභප්පතොත්ා වාසිං පහාය ඵරසුං ගණ්හනෙත්ා ඵරසුං පහාය වාසිං ගණ්හනෙත්ා දාරූනි ආහරිත්වා එකමන්තෙ රාසිං අකංසු. අථ නං සෙට්ඨි ආහ "සම්මත්වං අජ්ජ අතිවිය උස්සාහප්පත්තොත්ා කම්මං කරොසි. කිනත්නු ඛො කාරණ"න්ති සාමි එකං භික්ඛුං හොජෙස්සාමීති තං සුත්වා සෙට්ඨි පස්සන්නාමාගතසොතාපන්නොති ''අහො ඉමිනා දුක්කරං කතං අහං දුග්ගතොත්ි තුණ්හිභාවං අනාපජ්ජිත්වා හතිං කත්වා එකං භික්ඛුං හොජෙස්සාම'ි'ති වදන්ති'ත් සෙට්ඨිභරියා'පි තස්ස භරියං දිස්වා අම්ම කිං කම්මං කරිස්සසී'ති පුච්ඡිත්වා යං තුම්හෙ කාරෙථා'ති වුත්තෙ උට්ඨාය කබලසාලං පවෙසෙත්වා සුප්පමුසලානි දුපෙසි සා නච්චන්ති විය තුට්ඨපහට්ඨා ඒහි කොට්ටෙන්ති වෙව ඔප්පුණන්ති ච අථ නං සෙට්ඨි භරියා පුච්ඡි අම්ම ත්වං අතිවිය තුට්ඨපහට්ඨා කම්මං කරොසි කිනත්නු ඛො කාරණන්ති අය්‍යෙ ඉමං හතිං කත්වා මයං'පි එකං භික්ඛුං හොජෙස්සාමා'ති තං සුත්වා සෙට්ඨිභරියා'පි තස්සං අහො අයං දුක්කර කාරිකාති පසීදි සෙට්ඨි මහාදුග්ගතස්ස දාරූනං ඵාලිතකාලෙ අයං තෙ හති'ති සාලීනං චතස්සො නාලියො දුපෙත්වා අයං තෙ තුට්ඨි දුයොපි අපරං'පි චතස්සො නාලියො දුපෙසි සො ගෙහං ගන්ත්වා භරියං ආහ මයා හතිං කත්වා සාලි ලබ්ධා අයං නිව්පො භවියසති තයා ලබ්ධාය හතියා දධිතෙලදාරුකට්ඨකභණ්ඩානි ගණ්හාහී'ති සෙට්ඨිභරියාපි පන තස්සා එකං සප්පිකරොටිකං චෙව දධිභාජනඤ්ච කට්ඨකභණ්ඩඤ්ච සුඛතණ්ඩුලනාලිඤ්ච දුපෙසි ඉති උභින්නම්පි පඤ්චතණ්ඩුලනාලියො අහෙසුං තෙ දෙය්‍යධම්මෙ නො ලඛොති තුට්ඨපහට්ඨා පාතොව උට්ඨහිංසු භරියා මහාදුග්ගතං ආහ ගච්ඡ සාමි පණ්ණං පරියෙසිත්වා ආහරාති සො අන්තරාපණෙ පණ්ණං අදිස්වා නදිතීරං ගන්ත්වා අජ්ජ අය්‍යානං හොජනං දත්තුං ලභිස්සාමීති පහට්ඨමානසොත්ා ගාඝනෙත්ා පණ්ණං උච්චිණාති මහාජාලං බ්‍යිත්වා

සීතකෙවට්ටෙ මහාදුග්ගතසස සද්ධා භවිතබ්බන්ති තං පක්කොසිත්වා පුච්ඡි අතිවිය තුට්ඨචිත්තෙන ගාය්‍ති කිනන්නුඛො කාරණන්ති පණ්ණං උච්චිණාමි සම්මා'ති කිං කරිසසි'ති එකං භික්ඛුං භොජෙසසා'ති අහො සුඛිතො භික්ඛු සොතව පණ්ණං ඛාදිසසති'ති කිං කරොමි සම්ම අත්තනා ලඛපමාණෙන භොජෙසසාමී'ති තෙන හි එහීති කිං කරොමි සම්මා'ති ඉමෙ මවෙජ ගහෙත්වා පාදග්ඝනකානි අඩග්ඝනකානි ච කහාපණග්ඝනකානි ච උදූනානි කරොහීති සොතථා අකාසි බඛඛඩෙ මවෙජ නගරවාසිනො නිමන්තිතනිමන්තිතභික්ඛූනං අත්ථාය හරිංසු තසස මච්ඡුදූනානි කරොන්තසෙසව භික්ඛාචාරවෙලා සම්පාපුණි සොවෙලං සල්ලක්ඛෙත්වා ගම්මසාමහං සම්ම භික්ඛූනං ආගමනවෙලාති ආහ අත්ථි පන කිඤ්චි මත්තුදූනන්ති නත්ථි සම්ම සබ්බානි ඛිණානී'ති තෙනහි මයා අත්තනො අත්ථාය වාලිකාය නිඛණිත්වා චත්තාරො රොහිතමච්ඡා ඨපිතා සවෙපි භික්ඛු භොජෙතුකාමොව ඉමෙ ගහෙත්වා භවිස්සති තසස අදාසි තං දිවසං පන සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං වොලොකෙන්තා මහාදුග්ගතං අත්තනො ඤාණජාලසස අන්තො පවිට්ඨං දිසවා කිනන්නුඛො භවිසසති'ති ආවජ්ජන්තො මහාදුග්ගතො එකං භික්ඛුං භොජෙසසාමී'ති භරියාය සඬ්ඩිං භත්තං අකාසි කතරනන්නුඛො භික්ඛුං ලභිසසති'ති චින්තෙත්වා මත්තුසසා පණ්ණ ආරොපිතසඤ්ඤාය භික්ඛු ගහෙත්වා අත්තනො ගෙහෙසු නිසිදාපෙසසති මහාදුග්ගතො මං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං භික්ඛුං නාලභිසසති'ති උපධාරෙසි බුඩා කිර දුග්ගතෙසු අනුකම්පං කරොන්ති තසමා සත්ථා පාතොව සරීරකිච්චං කත්වා මහාදුග්ගතං සඬ්ගණ්හිස්සාමීති ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා නිසිදි මහාදුග්ගතොපි මවෙජ ගහෙත්වා ගෙහං පවිසනෙන පවිසනෙන සක්කසස පණ්ඩුකඔලසිලාසනං උණ්හාකාරං දසෙසසි කිනන්නුඛොකාරණන්ති ඔලොකෙන්තො භීයේ‍ය මහාදුග්ගතො එකසස භික්ඛුනො භික්ඛං දසසාමී'ති අත්තනො භරියාය සඬ්ඩිං භත්තං අකාසි කතරනන්නුඛො භික්ඛුං ලභිසසති'ති චින්තෙත්වා නත්ථි තසස අඤ්ඤෙ භික්ඛු සත්ථා පන මහාදුග්ගතසස සඬ්ගහං කරිසසාමී'ති ගන්ධකුටියං නිසින්නොව මහාදුග්ගතො අත්තනො උපකප්පනතං යාගුභත්තං පණ්ණස්මුපෙය්‍යමපි තථාගතසස දදෙය්‍ය යන්නූනාහං මහාදුග්ගතසස ගෙහං ගන්ත්වා භත්තකාරකම්මං කරෙය්‍යන්ති අඤ්ඤාතකවෙසෙන තසස ගෙහසමීපං ගන්ත්වා අත්ථි නුඛො කසසචි භතියා කත්තබ්බන්ති පුච්ඡි මහාදුග්ගතො තං දිසවා ආහ සම්ම කිං කම්මං කරිසසසි'ති අහං සාමි සබ්බසිප්පිකොමයහං අජානනසිප්පං නාම නත්ථි යාගුභත්තාදිනිපි සම්පාදෙතුං ජානාමී'ති සම්ම මයං තව කම්මෙ නත්ථිකා තුයහං පන දානබ්බභතිං න පසසාමාති කිං පන තෙ කත්තබ්බන්ති එකසස භික්ඛුසස භත්තං දානකාමොමහි තසස යාගුභත්තසංවිධානං ඉච්ඡාමී'ති

සචේ භික්ඛුස්ස භික්ඛං දයසි න මෙ භතියා අත්ථෝ කිං මම පූඤ්ඤං න විට්ටති'ති එවං සඤ්ඤං සාධු සම්ම පච්ඡාති සෝ තස්ස ගෙහං පවිසිත්වා තණ්ඩුලාදිනි ආහරාපෙත්වා තවං ගච්ඡ අත්තනෝ පත්ත භික්ඛුං ආනෙහීති තං උය්‍යෝජෙසි දාසවෙය්‍යාවච්චකෝ'පි පණ්ණ ආරොපිතනියාමෙනෙව තෙසං තෙසං ගෙහානි භික්ඛු පඟිණී මහා දුග්ගතෝ තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මය්හං පත්තභික්ඛුං දෙහීති ආහ සෝ තස්මිං ඛණෙ සතිං ලභිත්වා අහං තව භික්ඛුං පම්මුට්ඨොනි ආහ මහාදුග්ගතෝ තිඛිණය සන්තියා ඤුවජ්ජයං පහවෝ විය සම්ම කස්මා මං නාසෙසි අහං තයා හියෙය්‍ය සමාදපිතෝ භරියාය සද්ධිං දිවසං භතිං කත්වා අජ්ජ පාතොව පණ්ණත්ථාය නදිතීරෙ ආහිණ්ඩිත්වා ආගතෝ දෙහි මෙ එකං භික්ඛුන්ති බාහා පග්ගය්හ පරි දෙව් මනුස්සා සන්නිපතිත්වා කිමෙතං මහාදුග්ගතානති පුච්ඡිංසු සෝ තමත්ථං ආරොචෙසි තෙ වෙය්‍යාවච්චකං පුච්ඡිංසු සච්චං කිර සම්ම තයා එසහත්ථං කත්වා භික්ඛුස්ස භික්ඛං දෙහීති සමාදපිතෝ'නි ආම අය්‍යනි භාරියං තෙ කම්මං කතං සෝ එත්තකෙ භික්ඛූ සංවිදහ නෙත්වා එතස්ස එකං භික්ඛුං න අදාසී'ති සොතෙසං වචනෙන මඩ්ඩු භූතෝ තං ආහ සම්ම මහාදුග්ගත මා මං නාසෙසි අහං තව කාරණා මහාජ්ඣෙසං පත්තෝ මනුස්සා පණ්ණ ආරොපිතනියාමෙන අත්තනෝ අත්තනෝ පත්තභික්ඛූ නාසිංසු අත්තනෝ ගෙහෙ නිසි නානං භික්ඛුං නිහරිත්වා දෙන්තෝ නාම නත්ථි සත්ථා පන මුඛං ඔ විත්වා නන්ධකුවියමෙව නිසින්නෝ රාජ ඤුවරාජසෙනාපතිආදයොසත්තු ගන්ධකුටිතෝ නික්ඛමිත්වා ඔලොකෙන්තෝ නිසින්නා සත්තු පත්තං ගහෙත්වා ගම්මසාමංති බුඩ්ඩා නාම දුග්ගතෙ අනුකම්පං කරොන්ති තවං විහාරං ගන්ත්වා දුග්ගතොමහි භන්තෙ මම සඞ්ගහං කරොථාති සත්ථාරං වන්දි සචෙ තෙ පූඤ්ඤං අත්ථි අඩ්ඩ ලවෙසිති සෝ විහාරං අනමාසි අථ නං අඤ්ඤස්ස දිවසෙපූ විහාරෙ විසාසෝද භාවෙන දිට්ඨත්තා රාජ ඤුවරාජාදයෝ මහාදුග්ගත න් නාව භත්ත කාලෝ කස්මා ගච්ඡසි'නි ආහංසු සෝ ජානාමි සාමිනා තාව භත්තකා ලොනි සත්ථාරං වන්දිතුං ගච්ඡාම්'නි වදන්තෝ ගන්ත්වා ගන්ධකුටියා උම්මාරෙ සීසං ඨපෙත්වා පච්චත්තිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ ඉමස්මිං නගරෙ මයා දුග්ගතතරෝ නත්ථි අවසසයෝ මෙ හොථ කරොථ මෙ සඞ්ගහන්ති ආහ සත්ථා ගන්ධකුටිං විවරිත්වා පත්තං නිහරිත්වා තස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි සෝ චක්කවත්තිසිරිං පත්තෝ විය අහොසි රාජ ඤුවරාජාදයෝ අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස මුඛානි ඔලොකෙසුං මහාදු ග්ගතස්ස සත්ථාරා දින්නපත්තං ඒ කොච් ඉස්සරියවසෙන ගහෙතුං සමත්ථෝ නාම නත්ථි එවංපන වදිංසු සම්ම මහාදුග්ගත සත්තු පත්තං අම්හාකං දෙහි එත්තකං නාම ධනං දස්සාම තවං දුග්ගතෝ ධනං ග ණ්හ කිත්තෙ පත්තෙතනාති මහාදුග්ගතෝ න කස්සචි දස්සාමි න මෙ

ධනොනත්ථො සත්ථාරංයෙව භොජෙස්සාමී'ති ආහ අවසෙසා තං යාචිත්වා පත්තං අලභිත්වා නිවත්තිංසු රාජා පන විනෙත්වා මහාදුගතෙ ධනෙන පලොභියමානොපි සත්තූ පත්තං න දෙති සත්ථා රා චසඝං දිත්තං කොච්චි ගහෙතුං න සක්කොති ඉමස්ස දෙය්‍යධමෙමා නාම කිත්තකොා භවිස්සති ඉමිනා දෙය්‍යධම්මස්ස දිත්තකාලෙ සත්ථාරං ආදාය ගෙහං නෙත්වා මයහං සම්පාදිතං ආහාරං දස්සාමීති චිනෙත්වා සත්ථාරා සඞ්ගෙයෙව අගමාසි සක්කොපි දෙවරාජා යාගුභත්තපණ්ණාදිනි සම්පාදෙත්වා සත්තූ නිසිදනාරහං ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා නිසිදි මහාදුගතොා සත්ථාරං නෙත්වා පච්ඡතෝ හ නොත'ති ආහ වසනගෙහං චස්ස නීචං හොති අනොා නමකෙන පවිසිතුං න සක්කා බුබා ච නාම ගෙහං පවිසනතා න ඔනමිත්වා පවිසන්ති ගෙහං පවිසනකාලෙ මහාපඨවී වා හෙට්ඨා ඔගච්ඡති ගෙහංවා උඩ්ඩං ගච්ඡති ඉදං තෙසං සුදින්නාසස දානසස ඵලං පුන නිකමිත්වා ගතකාලෙ සබ්බං පාකතිකමෙව හොති තසමා සත්ථා ගිතකොව ගෙහං පවිසිත්වා සක්කෙන පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසිදි සත්ථරි නිසින්නෙ රාජා ආහ සම්ම මහාදුගතත තයා අමහාකං යාචන්තා නම්පි සත්තූ පන්නෙනා න දින්නෙනා පස්සාම තාව කිදිසො තෙ සත්තූ සක්කාරො කතොා'ති අථ සක්කො යාගුභත්තභාජනාදිනි ච්වරිත්වා දසෙසසි තෙසං චාසඝනෙඩා සකලනගරං ඡාදෙත්වා අට්ඨාසි රාජා යාගුආදිනි ඔලොකෙත්වා භගවන්තං ආහ භන්තෙ අහං මහාදුගතසස දෙය්‍යධමෙමා කිත්තකොා භවිස්සතීති ඉමිනා දෙය්‍යධමෙම දින්නෙ සත්ථාරං ගෙහං නෙත්වා අත්තනොා සම්පාදිතං ආහාරං දස්සාමීති චිනෙත්වා ආගතොා මයා එවරූපොා ආහාරොා න දිට්ඨ පුබ්බොා මති ඉධ සීතෙ මහාදුගතොා කිලමෙය්‍ය ඤච්ඡාමහන්ති සත්ථාරං වන්දිත්වා පක්කාමි සක්කොපි සත්ථාරං යාගුආදිනි දත්වා සක්කච්චං පරිවිසි සත්ථාපි කතභත්තකිච්චෙ අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි සක්කොා මහාදුගතසස සඤ්ඤමදාසි සොා පත්තං ගහෙත්වා සත්ථාරං අනුගඤ්ඡි සක්කොා නිවත්තිත්වා මහාදුගතසස ගෙහච්චරෙ ඨිතොා ආකාසං ඔලොකෙසි ආකාසතොා සත්තරතනවස්සං වස්සිත්වා තසස ගෙහෙ සබ්බභාජනානි පූරෙත්වා සකලගෙහං පූරෙසි තසස ගෙහෙ ඔකාසොා නාහොසි දූරකෙ හත්ථෙසු ගහෙත්වා නීහරිත්වා බහි අට්ඨංසු සත්ථාරං අනුගන්ත්වා නිවත්තොා දූරකෙ බහි දිස්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡි සකලං නොා ගෙහං සත්තහි රතනෙහි පූණ්ණං පවිසිතුං ඔකාසොා නත්ථි'ති සොා අජ්ජ ච මෙ දානෙ ච්පාකොා දිත්තොනති චිනෙත්වා රඤ්ඤා සන්තිකං ගන්ත්වා රාජානං වන්දිත්වා කස්මා ආගතොසි'ති වුත්තෙ ආහ දෙව ගෙහං මෙ සත්තහි රතනෙහි පූණ්ණං නං ධනං ගණ්හථාති රාජා ආහ බුබානං දින්නදානං අජ්ජව මත්ථකං පත්තනති චිනෙත්වා නං ආහ කිං තෙ ලබ්භං වට්ටති'ති-ධනාහරණත්ථාය සකටසහස්සං

දෙවානි රාජා සකවසභස්සං පෙසෙත්වා ධනං ආහරාපෙත්වා රාජඛණේ ඔකිරාපෙසි තාලපපමාණේ රාසි අහොසි රාජා නාගරෙ සන්නිපාතෙත්වා ඉමස්මිං නාගරෙ අත්ථි කස්සචි එත්තකං ධනන්ති පුච්ඡි නත්ථි දෙවානි එවං මහාධනස්ස කිං කාතුං වට්ටතීති සෙට්ඨිට්ඨානං දාතුං වට්ටති. දෙවානි රාජා තස්ස මහාසක්කාරං කත්වා සෙට්ඨිට්ඨානං දාපෙසි අථස්ස පුබ්බ එකස්ස සෙට්ඨිනෝ ගෙහට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා එත්ථ ජාතෙ ගච්ඡ හරාපෙත්වා ගෙහං උට්ඨාපෙත්වා වසාහීති ආහ තස්ස තං ඨානං සොධෙතුං සමං කත්වා භූමියං ඛණමානාය අඤ්ඤමඤ්ඤං ආහච්ච නිධිකුම්භියෝ උට්ඨහිංසු රජෙඤ්ඤු ආරොචිතෙ තුව පුඤ්ඤෙන නිබ්බත්තා තවමෙව ගණ්හාහීති ආහ සෝ ගෙහං කාරෙත්වා සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස සංඝස්ස දානං අදාසි—තතෝ පරම්පි යාවතායුකං තිට්ඨතෙතා පුඤ්ඤං කරිත්වා ආයු පරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තෙත්වා එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තතෝ චුතෝ සාවත්ථියං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස උපට්ඨාකකුලෙ සෙට්ඨිධීතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි අථස්සා මාතාපිතරෝ ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං ඤත්වා ගබ්භපරිහාරං අදංසු තස්සා අපරෙන සමයෙන එවරූපෝ දොහළෝ උප්පජ්ජි අහෝ වතාහං ධම්මසෙනාපතිං ආදිං කත්වා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං රොහිතමච්ඡරසෙන දානං දත්වා කාසාවානි නිවාසෙත්වා ආසනපරියන්තෙ නිසින්නා තෙසං භික්ඛූනං උච්ඡිට්ඨභත්තං භුඤ්ජෙය්‍යන්ති සා මාතාපිතූන්නං ආචික්ඛිත්වා තථා අකාසි දොහළෝ පටිප්පස්සම්භි අථස්සා තතෝ පරෙස්පි සත්තසු මඛඵලෙසු රොහිතමච්ඡරසෙනෙව ධම්මසෙනාපතිත්ථෙරප්පමුඛානි පඤ්චභික්ඛුසතානි භොජෙසුං—සබ්බං නිස්සකුමාරස්ස වත්ථුම්හි වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං ඉමස්ස පන මහාදුග්ගතකාලෙ දින්නාස්ස රොහිතමච්ඡදානස්ස නිස්සන්දෙන නාමගහණදිවසෙ පනස්ස භත්තෙන දාසස්ස වෙ සික්ඛාපදානි දෙථාති මාතරං වුත්තෙ ථෙරෝ ආහ කොනාමෝ අයං දරකොති භත්තෙන ඉමස්ස දරකස්ස කුච්ඡියං පටිසන්ධිග්ගහණතෝ පට්ඨාය ඉමස්මිං ගෙහෙ ජළා එලමූගාපි පණ්ඩිතා ජාතා තස්මා මෙ පුත්තස්ස පණ්ඩිතදරකොත්වෙව නාමං භවිස්සතීති ථෙරෝ සික්ඛාපදානි අදාසි—ජාතදිවසතෝ පට්ඨාය පනස්ස නාහං මම පුත්තස්ස අජ්ඣාසයං භින්දිස්සාමීති මාතු චිත්තං උප්පජ්ජි සෝ සත්තවස්සිකකාලෙ මාතරං ආහ අහං ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජ්ස්සාමීති සා සාධූ තාත අහං තව අජ්ඣාසයං න භින්දිස්සාමීවෙව මනං උප්පාදෙසීති වත්වා ථෙරං නිමන්තෙත්වා භොජෙත්වා දුසෝ වෝ භන්තෙ පබ්බජිතුකාමෝ අහං ඉමං සාමණෙරසමයෙ විහාරං ආනෙස්සාමීති ථෙරං උය්‍යොජෙත්වා ඝරතකෙ සන්නිපාතෙත්වා මම පුත්තස්ස ගිහිකාලෙ කත්තබ්බසක්කාරං අපෙක්ඛව කරිස්සාමීති මහන්තං සක්කාරං කාරෙත්වා තං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා

ඉමං භන්තෙ පබ්බාජෙථාති ථෙරස්ස අදාසි ථෙරෝ පබ්බජ්ජාය දුක්කර භාවං ආචික්ඛිත්වා කරිස්සාමහං භන්තෙ තුම්හාකං ඔවාදං නත්ථි වුත්තෙ තෙන හි එහීති කෙසෙ තෙමෙත්වා තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං ආචික්ඛිත්වා පබ්බාජෙසි මාතාපිතරෝ'පිස්ස සත්තාහං විහාරෙ යෙව වසන්තා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසංඝස්ස රොහිතමච්ඡරසෙ නෙව දානං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සායණ්හෙ ගෙහං අගමංසු ථෙරෝ අට්ඨමෙ දිවසෙ අන්තොගාමං ගච්ඡන්තොව තං ආදාය භික්ඛු සංඝෙන සද්ධිං න අගමාසි—කිං කාරණා න තාවස්ස පත්තචීවර ගහණානි වා ඉරියා පථෙ වා පාසාදිකො හොති අපිච විහාරෙ ථෙරස්ස කත්තබ්බකං වත්තං අත්ථි ථෙරෝ'පි ච භික්ඛුසංඝෙ ගාමං පවිට්ඨෙ සකලවිහාරං චීවරන්තා අසම්මජ්ජට්ඨානං සම්මජ්ජිත්වා තුච්ඡභාජනෙසු පානීය පරිභොජනීයානි උපට්ඨපෙත්වා දුන්නික්ඛිත්තානි මච්ඡපිට්ඨාදීනි පරිසාමෙත්වා පච්ඡා ගාමං පවිසති අපිච තිත්ථියා තුච්ඡවිහාරං පවිසිත්වා පසස්ථ සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකානං නිසින්නට්ඨානානි'ති වත්තුං මා ලභිංසූති සකලවිහාරං පටිජග්ගිත්වා පච්ඡා ගාමං පවිසති තස්මා තං දිවසම්පි සාමණෙරෙන පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා දිවාතරං පාවිසි සාමණෙරොපි උපජ්ඣායෙන සද්ධිං ගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ මාතිකං දිස්වා භන්තෙ ඉදං කිං නාමාති පුච්ඡි මාතිකා නාම සාමණෙරාති ඉමාය කිං කරොන්තීති ඉතො චිතො ච උදකං හරිත්වා අත්තනො සස්සක මමං සම්පාදෙන්තීති කිං පන භන්තෙ උදකස්ස චිත්තං වා පිත්තං වා අත්ථීති නත්ථාවුසොති එවරූපං අචිත්තකං අත්තනො ඉච්ඡිතට්ඨානං හරන්ති භන්තෙති ආම ආවුසොති සො චින්තෙසි එවරූපම්පි අචිත්තකං අත්තනො ඉච්ඡිතට්ඨානං පාපෙත්වා කම්මං කරොන්ති සචිත්තකාපි කායා චිත්තං අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා සමණධම්මං කාතුං නාසක්ඛිස්සන්තීති සො පුරතො ගච්ඡන්තා උස්සුකාරකෙ සරදණ්ඩකං අගහිමහි නාපෙත්වා අක්ඛිකොටියා ඔලොකෙත්වා උජුං කරොන්තෙ දිස්වා ඉමෙ කෙ නාම භන්තෙ'ති පුච්ඡි උස්සුකාරා නාම ආවුසොති කිම්පන තෙ කරොන්තී'ති අගහිමහි නාපෙත්වා සරදණ්ඩකං උජුං කරොන්ති'ති සචිත්තකා භන්තෙති අචිත්තකා ආවුසෙ'ති සො චින්තෙසි සචෙ අචිත්තකං ගහෙත්වා අගහිමහි නාපෙත්වා උජුං කරොන්ති කස්මා සචිත්තකං අත්තනො එව වසෙ වත්තෙත්වා සමණධම්මං කාතුං න සක්ඛිස්සන්තීති අථ පුරතො ගන්ත්වා අරඤ්ඤාභි ආදිනි තච්ඡන්තෙ දිස්වා භන්තෙ ඉමෙ කෙ නාමා'ති පුච්ඡි තච්ඡකානාම ආවුසොති කිම්පන තෙ කරොන්ති'ති දාරූනි ගහෙත්වා යානකාදිනං චක්කාදිනි කරොන්ති ආවුසෙ'ති එතානි පන සචිත්තකානි භන්තෙති අචිත්තකානි ආවුසෙ'ති අථ සස එතදහොසි සචෙ අචිත්තකානි කට්ඨකලිඞ්ගරානි ගහෙත්වා චක්කාදිනි කරොන්ති සචිත්තකං කස්මා අත්තනො වසෙ වත්තෙත්වා

සමණධම්මං කාතුං න සක්ඛිස්සන්තීති-සෝ ඉමානි කාරණානි දිස්වා භත්තෙ සවේ තුම්හාකං පත්තචීවරං තුමෙහ ගණ්හථාති අහං නිවත්තෙත්වාන්ති ථෙරෙ අයං අධුනා පබ්බජිතෝ දහරසාමණේරෝ මං අත්තුද්ධංසමානං එවං වදතීති චිත්තං අනුප්පාදෙත්වාව ආහර සාමණේරාති නිවත්තිත්වා අත්තනෝ පත්තචීවරං අග්ගහෙසි—සාමණේරෝපි උපජ්ඣායං වන්දිත්වා නිවත්තන්තෝ භත්තෙ මයහං ආහාරං ආහරන්තෝ රොහිත මච්ඡරසෙනෙව ආහ රෙය්‍යාථාති ආහ කහං ලභිස්සාම ආවුසෝති භත්තෙ අත්තනෝ පුඤ්ඤෙන අලභන්තා මම පුඤ්ඤෙන ලභිස්සථාති ආහ ථෙරෝ දහරසාමණේරස්ස බහි නිසින්නකස්ස පරිපථෝපි භවෙය්‍යාති කුච්ඡිං දත්වා මයහං වසනගබ්භස්ස ද්වාරං ච්ඡරිත්වා අන්තෝ පවිසිත්වා නිසීදෙය්‍යාසීති ආහ සෝ තථා කත්වා අත්තනෝ කරජකායෙ ඤාණං ඔතාරෙත්වා අත්තභාවං සම්මසන්තෝ නිසීදි අථස්ස ගුණතෙජෙන සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි සෝ කින්නුඛෝ කාරණන්ති උපධාරෙන්තෝ පණ්ඩිතසාමණේරෝ උපජ්ඣායස්ස පත්තචීවරං දත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති නිවත්තෝ මයාපි තත්ථ ගන්තුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා චත්තාරෝ මහාරාජෙ ආමන්තෙත්වා විහාරස්ස උපවනෙ විහරන්තෙ සකුණෙ පලා පෙත්වා සමන්තා රක්ඛං ගණ්හාථාති වත්වා චන්දදෙවපුත්තං චන්දමණ්ඩලං ආකඩ්ඪිත්වා ගණ්හාහි සූරියං දෙවපුත්තං සූරියමණ්ඩලං ආකඩ්ඪිත්වා ගණ්හාහීති වත්වා සයං ගන්ත්වා ආවිඤ්ඣරජ්ජුට්ඨානෙ ආරක්ඛං ගහෙත්වා අට්ඨාසි විහාරෙ පුරාණපණ්ණසාලාපි සද්දෝ න හොති—සාමණේරස්ස චිත්තං එකග්ගං අහොසි සෝ අන්තරාභත්තෙනෙව අත්තභාවං සම්මසිත්වා නිණ්ණෙ ඵලාභි පාපුණි ථෙරෝපි සාමණේරෝ විහාරෙ නිසින්නෝ තස්ස උපකප්පන හොජනං අස්සකකුලෙ නාම සක්කා ලබන්ති එකපෙමගාරවප්පත්තං උපාසකකුලං අගමාසි තඤ්ච මනුස්සා තං දිවසං රොහිතමච්ඡං ලභිත්වා ථෙරස්සෙව ආනමනං ඔලොකෙන්තා නිසිදිංසු තෙ ථෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා භත්තෙ භද්දකං වෝ කතං ඉධාගච්ඡන්තෙනාති අන්තෝ පවෙසෙත්වා යාගුඛජ්ජකාදිනි දත්වා රොහිතමච්ඡරසෙන පිණ්ඩපාතං අදංසු ථෙරෝ ගමනාකාරං දස්සෙසි මනුස්සා පරිභුඤ්ජථ භත්තෙ හරණභත්තම්පි ලභිස්සථාති වත්වා ථෙරස්ස භත්තකිච්චාවසානෙ පත්තං රොහිතමච්ඡරසභොජනස්ස පූරෙත්වා අදංසු ථෙරෝ සාමණේරෝ ඡාතෝති සීඝසීඝං අගමාසි සත්ථාපි තං දිවසං කාලසෙව භුඤ්ජිත්වා විහාරං ගන්ත්වා පණ්ඩිතසාමණේරෝ උපජ්ඣායස්ස පත්තචීවරං දත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමීති නිවත්තෝ ඤාපෙස්සතීති නුඛෝ අස්ස පබ්බජ්ජාකිච්චන්ති උපධාරෙන්තෝ තිණ්ණං ඵලානං පත්තභාවං ඤත්වා අරහත්තස්ස උපනිස්සයෝ අත්ථි නත්ථීති ඔවජ්ජෙන්තෝ අත්ථීති දිස්වා පුරෙභත්තමෙව අරහත්තං පත්තුං සක්ඛිස්සති න සක්ඛිස්සතීති උපධාරෙන්තෝ සක්ඛිස්සතීති ඤත්වා අථස්ස එතදහොසි සාමණේරස්ස

භත්තං ආදාය සීඝං ආගච්ඡති අන්තරායම්පිස්ස කරෙය්‍ය වාරකොට්ඨකෙ ආරක්ඛං ගහෙත්වා නිසීදිස්සාමි අථනං පඤ්හං පුච්ඡිස්සාමි තස්මිං පඤ්හෙ විස්සජ්ජිතමත්තෙ සාමණෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිස්සතීති තතො ගන්ත්වා වාරකොට්ඨකෙ ඨත්වා සම්පත්තං ථෙරං චින්තෙසි පඤ්හං පුච්ඡි, පුට්ඨපුට්ඨපඤ්හං ථෙරො විස්සජ්ජෙසි, නත්‍රිදං පුච්ඡාවිස්සජ්ජනං, සත්ථා කිර නං ආහ සාරිපුත්ත කිං තෙන ලඛ්ඛති ආහාරෙ භඤ්ඤතීති ආහාරෙ නාම් කිං ආහරන්ති සාරිපුත්තාති වෙදනං භඤ්ඤතීති වෙදනා කිං ආහරන්ති සාරිපුත්තාති රූපං ආහරන්ති භඤ්ඤතීති රූපං කිං ආහරන්ති සාරිපුත්තාති ඵස්සං භඤ්ඤතීති තත්‍රායං අධිප්පායො ජීඝච්ඡිතෙන පරිභූතෙනා ආහාරො නාම දුක්ඛං පටිහනන්වා සුඛං වෙදනං ආහරති ආහාරපරිභොගෙන සුඛිතස්ස සුඛාය වෙදනාය උප්පජ්ජමානාය සරීරෙ වණ්ණසම්පත්ති හොති එවං වෙදනාරූපං ආහරති සුඛිතො පන ආහාරජරූපවසෙන උප්පන්නසුඛසොමනස්සා ඉදානි මෙ අස්සාදෙ ජාතොති නිපජ්ජිත්වා නිසීදිත්වා වා සුඛසම්ඵස්සං පටිලභති—එවං ඉමෙසු චතූසු පඤ්හෙසු ඵස්සපඤ්හස්ස සාමණෙරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තො සත්ථාපි ථෙරං ආහ ගච්ඡ සාරිපුත්ත තව සාමණෙරස්ස භත්තං දෙහීති ථෙරො ගන්ත්වා වාරං ආකොටෙසි සාමණෙරො නික්ඛමිත්වා ථෙරස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා එකමන්තං ඨපෙත්වා තාලවණ්ටෙන ථෙරං විජි අථ නං ථෙරො ආහ සාමණෙර භත්තකිච්චං කරොහීති තුමෙහ පන භන්තෙති කතං මයා භත්තකිච්චං තුවං කරොහීති සත්තවස්සිකදහරකො පබ්බජිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ තං ඛණං විකසිත පදුමුප්පලසදිසෙ පවත්තවෙක්ඛණට්ඨානං පන පත්ත වෙක්ඛණෙනා නිස්දිත්වා භත්තකිච්චමකාසි. තෙන පත්තං ධොවිත්වා පටිසාමෙත්වා චන්දදෙවපුත්තෙනා චන්දං විස්සජ්ජෙසි සූරියදෙවපුත්තෙනා සූරියං චින්තෙසි මහාරාජා චතුද්දිසං ආරක්ඛං විස්සජ්ජෙසි සක්කොදෙවරාජා ආවිජනකෙ ආරක්ඛං විස්සජ්ජෙසි සූරියොපි මජ්ඣට්ඨානතො ගලිත්වා ගතො. භික්ඛූ උපක්කාදිංසු ජායා අධිකපපමාණා ජාතා සූරියොපි මජ්ඣට්ඨානතො ගලිතො සාමණෙරෙන ච ඉදානෙව භුත්තං කිනත්තුඛො එතූනන්ති. සත්ථා තං පවත්තිං ඤත්වා ආගන්ත්වා පුච්ඡි භික්ඛවෙ කිං කථෙථාති ඉදං නාම භන්තෙත්ති ආම භික්ඛවෙ පුඤ්ඤවතො සමණධම්මං කරණකාලෙ චන්දදෙවපුත්තෙනා චන්දමණ්ඩලං සූරියොපි සූරියමණ්ඩලං ආකඩ්ඪිත්වා ගණ්හි චත්තාරොපි මහාරාජා චතූසු පස්සෙසු චතුද්දිසං ආරක්ඛං ගණ්හිංසු සක්කොපි දෙවරාජා ආවිජනකෙ ආරක්ඛං ගණ්හි අහමපි බුද්ධොම්හීති අප්පොස්සුක්කොපි නිසීදිතුං නාලත්ථං ගන්ත්වා වාරකොට්ඨකෙ මම පුත්තස්ස ආරක්ඛං අගහෙසිං—නොත්තිකොච මාරිකාය උදකං හරන්තෙ උස්සක්කාරෙ උස්සං උස්සං කරොන්තෙ ච තවජ්ජකෙ ච දරුණේ තජ්ජන්තෙ දිස්වා එත්තකං ආරම්මණං ගහෙත්වා පණ්ඩිතා අත්තානං දමෙත්වං

අරහත්තං ගණ්හන්තියෙවාති අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා උසුකාරා නමයන්ති තේජනං,
දාරුං නමයන්ති තච්ඡකා අත්තානං දමයන්ති පණ්ඩිතා'ති.

තත්ථ පථව්යා ථලට්ඨානං ඛණිත්වා ආවාටට්ඨානං පූරෙත්වා මාතිකාවා කාත්වා රුක්ඛදෙණ්ඩං වා ඨපෙත්වා අත්තනෝ ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානං උදකං නෙන්ති'ති නෙත්තිකා-"තේජන"න්ති කට්ඨං, ඉදං වුත්තං හොති නෙත්තිකා අත්තනෝ රුචියා උදකං නයන්ති උසුකාරාපි තාපෙත්වා තේජනං නමයන්ති උජුං කරොන්ති තච්ඡකා නෙමිආදිනං අත්ථාය තච්ඡන්තා දාරුං නමයන්ති අත්තනෝ රුචියා උජුං වඞ්කං වා කරොන්ති එවං එත්තකා ආරම්මණං කත්වා පණ්ඩිතා සොතාපත්තිමග්ගාදිනි උප්පාදෙන්තා අත්තානං දමෙන්ති අරහත්තෙ පන පත්තෙ එකන්තදන්තා නාම හොන්තීති—දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තී එලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

පණ්ඩිතසාමණේරස්ස වත්ථු.

"සෙලෝ යථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි.

පුථුජ්ජනා කිර සාමණේරාදයෝ ථේරං දිස්වා සීසෙ'පි කණ්ණෙ සුපි නාසායපි ගහෙත්වා කිං චුල්ලපිතා සාසනසම්මං උක්කණ්ඨිසි අභිරමසි'ති වදන්ති ථේරෝ නෙසං නෙව කුජ්ඣති නෙව දූසෙති-ධම්මසභාගං කථං සමුට්ඨාපෙසුං "පස්සථාවුසෝ ලකුණ්ඩකත්ථේරං දිස්වා සාමණේරාදයෝ එවච එවච ච්හෙඨෙන්ති සෝ නෙසං නෙව කුප්පති න දූසති"ති සත්ථා ආහරිත්වා කිං කථෙථ භික්ඛවෙ'ති පුච්ඡිත්වා ඉදං නාම භන්තෙ'ති වුත්තෙ ආම භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම නෙව කුප්පන්ති න දූසන්ති ඝනසෙලසදිසා හෙ'තෙ අචලා අකම්පියාති වත්වා අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

සෙලෝ යථා එකඝනෝ වාතෙන න සම්පවෙධති,
එවං නින්දාපසංසාසු න සමිඤ්ජන්ති පණ්ඩිතා.

තත්ථ "නින්දාපසංසාසූ"ති කිඤ්චා'පි ඉධ වෙ ලොකධම්මා නාම වුත්තා අත්ථෝ පන අට්ඨන්නම්පි වසෙන වෙදිතබ්බෝ යථාපි එකා ඝනෝ අයසිලෝ සෙලෝ පුරත්ථිමාදිභෙදෙන වාතෙන න සම්පවෙධති න ඉඤ්ජති න චලති එවං අට්ඨසු'පි ලොකධම්මෙසු අරහත්තඵලට්ඨෙනත්ථෙ

පණ්ඩිතා න සම්ජානන්ති පටිඝවසෙන වා අනුනයවසෙන වා න චල නන්ති න කම්පනන්තීති—දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

ලකුණඩකභද්දියත්‍ථේර වත්ථු.

"යථා'පි රහදෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහර නෙතා කාණමාතරං ආරබ්භ කථෙසි—වත්ථු විනයෙ ආගතමෙව තදහි කාණමාතරා අතුච්ඡහත්‍ථං ධිතරං පතිකුලං පෙසෙතුං පක්කාසු පුවෙස්සු චතුක්ඛත්තුං චතුන්නං භික්ඛූනං දින්නකාලෙ සත්‍ථාරා තස්මිං වත්ථුස්මිං සික්ඛාපදෙ පඤ්ඤත්තෙ කාණාය සාමි කෙන අඤ්ඤාය පජාපතියා ආනීතාය කාණා තං පවත්තිං සුත්වා ඉමෙහි මෙ සරාවසො නාසිතොං'ති දිට්ඨදිට්ඨෙ භික්ඛූ අක්කොසති පරිභාසති භික්ඛූ තං විප්පටිසාරිං න විසහිංසු සත්‍ථා තං පවත්තිං ඤත්වා තත්‍ථ අගමාසි කාණමාතා සත්‍ථාරං වන්දිත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදිත්වා යාගුඛජ්ජකං අදාසි සත්‍ථා කතපාතරාසො කහං කාණාති පුච්ඡි එසා භනෙත තුම්හෙ දිස්වා මඩකුභූතා රොදන්ති සිතා'ති කිං කාරණා'ති එසා භනෙත භික්ඛූ අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති තස්මා තුම්හෙ දිස්වා මඩකු භූත්වා රොදමානා සිතා'ති අථනං සත්‍ථා පක්කොසාපෙත්වා කාණෙ කස්මා ම්පි දිස්වා මඩකුභූතා නිල්ලිඛිත්වා රොදසීති අථස්ස මාතා තාය කතකිරියං ආරොචෙසි අථනං සත්‍ථා කිං පන කාණ මාතෙ මම සාවකා තයා දින්නකං ගණ්හිංසු අදින්නකන්ති දින්නකං භනෙතා'ති සචෙ මම සාවකා පිඩාය චරන්තා තව ගෙහවාරං ආගතා අථ නෙසං තව මාතරා පුවං දින්නා කො නාමෙසෝ මම සාවකානං දෙසෝ'ති නත්‍ථි භනෙත අත්‍ථානං දෙසො එතිස්සා එව දෙසොති ඝත්‍ථාරං වන්දිත්වා ධම්මං සුත්වා අථස්සා සත්‍ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි සා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි සත්‍ථා උට්ඨායාසනා විහාරං ගච්ඡන්තා රාජඝරණෙන පායාසි රාජා දිස්වා සත්‍ථා විය භණෙති පුච්ඡිත්වා අම දෙවං'ති චුත්තෙ ගච්ඡථ මම ආගතභාවං ආරොචෙථා'ති පෙසෙත්වා රාජඝරණෙ සිතං සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා භනෙත කහං ගතත්‍ථා'ති පුච්ඡි කාණමාතාය ගෙහං මහාරාජා'ති කිං කාරණා භනෙතති කාණා කිර භික්ඛූ අක්කොසන්ති තං කාරණා ගතොම්හීති කිං පන වො භනෙත තස්සා අනාක්කොසන භාවො කතො'ති අම මහාරාජා'ති භික්ඛූනච මෙ අනාක්කොසිකාකතා ලොකුත්තරකුටුඹසාමිනි චානි හොතු භනෙත තුම්හෙහි සාලොකුත්තරකුටුඹසාමිනි කතා අහං පන තං ලොකියකුටුඹසාමිනිං කරිස්සාම්'ති වත්වා සත්‍ථාරං වන්දිත්වා පටිනිවත්තෙත්වා පටිච්ඡන්නාමහං ඔගාහං පහිණිත්වා කාණං පක්කොසාපෙත්වා සබ්බාභරණෙහි අලඞ්කරිත්වා පෙට්ඨ ධිතුට්ඨානෙ ඨපෙත්වා මම ධිතරං පොසිතුං සමත්ථා ගණ්හනත්තා'ති

ආහ අථෙකො සබ්බත්ථකමහාමත්තො අහං දෙව දෙවසස ධීතරං පොසෙසසාමීති තං අත්තනො ගෙහං නෙත්වා සබ්බං ඉසසරියං පටිච්ඡාපෙත්වා යථාරුචිං පූජෙසසූති කරොහී'ති තං ආහ තතො පට්ඨාය කාණ චතුසසු වාරෙසු පුරිසෙ ඨපෙත්වා අත්තනා උපට්ඨහබ්බ භික්ඛූ ච භික්ඛුණියො ච න ලභති කාණාය ගෙහද්වාරෙ පටියාදෙත්වා ඨපිතං ඛාදනීයභොජනීයං මහොසධං ච්ය පවත්තති ධම්මසභාගං කථං සමුට්ඨාපෙසසං පුබ්බ ආචුසො චිත්තාරෙ මහලලකථෙරා කාණාය ච්පටිසාරං කරිංසු සා එවං ච්පටිසාරිණී හුත්වාපි සත්ථාරං ආගම්ම සද්ධාසම්පදං ලභි සත්ථාරා පුන තසසා ගෙහවාරං භික්ඛුනං උපසඞ්කමණරහං කතං ඉදානි උපට්ඨාතෙ බ්බ භික්ඛු වා භික්ඛුණියො වා පරියෙසමානා'පි න ලභන්ති අහො බුද්ධා නාම අචින්තියගුණා'ති සත්ථා ආහන්ත්වා කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'තිපුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'නි වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව තෙහි මහලලකහි භික්ඛූ හි කාණාය ච්පටිසාරො කතො පුබ්බෙ'පි කරිංසු ඉෙව න ච ඉදානෙව මයා කාණා මම වච නාකාරිකා කතා පුබ්බෙ'පි කතා යෙව'නි වත්වා තමත්ථං සොතුකා මෙහි භික්ඛූහි යාචිතො—

"ඉත්ථෙකො ලභතෙ බබ්බු දුත්තියො නත්ථ ජායති,
තතියො ච චතුත්ථො ච ඉදං තෙ බබ්බුකා බිල" නති.

ඉදං බබ්බුකජාතකං විත්ථාරෙන කථෙත්වා තදා චත්තාරො මහ ලලක භික්ඛූ චත්තාරො බිළාරා අහෙසුං මූසිකා කාණා නාම මණී කාරො නාම අහමෙවා'නි—ජාතකං සමොධානෙත්වා එවං භික්ඛ වෙ අතීතෙපි කාණා දුම්මනා ආවිලචිත්තා විකිණ්ණචිත්තා හුත්වා මම වචනෙන පසන්නඋදකරහදෙ ච්ය ච්පසන්නචිත්තා අහො සි'නී අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:—

ඡථා'පි රහදෙ ගම්භිරෙ ච්පසන්නෙ අනාවිලෙ,
එවං ධම්මානි සුත්වාන ච්පසීදන්ති පණ්ඩිතා'නි.

තත්ථ "රහදෙ"නි යො චතුරඞ්ගිනියා සෙනාය ඔතාරහත්ථාය නකඛමති එවරූපො උදකණ්ණවො සබ්බාකාරෙන පන චතුරා සීතියොජනසහසසගම්භිරො නීලමහාසමුද්දො රහදෙ නාම තසසපි හෙට්ඨා චත්තාලීසසහසසයොජනමත්තට්ඨානෙ උදකං මවෙජනි වලති උපරි තාවතකෙ එව ඨානෙ උදකං වාතෙන වලති මජ්ඣෙ චතුයොජනසහසසමත්තෙ ඨානෙ උදකං නිච්චලං තිට්ඨති අයං ගම්භිරො රහදෙ නාම—"එවං ධම්මානි"නි දෙසනාධම්මානි ඉදං වුත්තං හොති යථා සො රහදෙ අකලුසතාය ච්පසන්නතා අචලතාය අනාවිලො එවං මම දෙසනාධම්මං සුත්වා සොතාපන්නි මග්ගාදිවසෙන නිරූපක්කිලෙසචිත්තං උපජ්ජන්තා ච්පසීදන්ති

පණ්ඩිතා අරහත්තපත්තා පන එකන්තාව්පසන්නාව හොන්ති 'ති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

කාණමාතුවත්ථු

"සබ්බත්ථ වෙ සප්පුරිසා චජන්ති"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි-දෙසනා වෙරඤ්ජායං සමුට්ඨිතා පඨමබොධියං හි භගවා වෙරඤ්ජං ගන්ත්වා වෙරඤ්ජෙන බ්‍රාහ්මණෙන නිමන්තිතො පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං වස්සං උපගඤ්ඡි වෙරඤ්ජා බ්‍රාහ්මණෙ මාරාවට්ටනෙන ආවට්ටෙ එකදිවසම්පි සත්ථාරං ආරබ්භ සතිං න උප්පාදෙසි වෙරඤ්ජාපි දුබ්භික්ඛා අහොසි භික්ඛූ සන්තරබාහිරං වෙරඤ්ජං පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතං අලභන්තා කිලම්ංසු තෙසං අස්සවාණිජකා පත්ථපත්ථ පූලකං භික්ඛං පඤ්ඤපෙසුං තෙ කිලමන්තෙ දිස්වා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෙ පඨවෙජ්ජං හොජෙතුකාමෙ උත්තරකුරුඤ්ච පිණ්ඩාය පවෙසෙතුකාමෙ අහොසි සත්ථා තං පටික්ඛිපි භික්ඛූනං එකදිවසම්පි පිණ්ඩපාතං ආරබ්භ පරිත්තාසො නාහොසි ඉච්ඡාචාරං වජ්ජෙත්වෙව විහරිංසු සත්ථා තත්ථ තෙමාසං වසිත්වා වෙරඤ්ජං බ්‍රාහ්මණං අපලොකෙත්වා තෙන කතසක්කාරසම්මානො තං සරණෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා තතො නික්ඛන්තො අත්තුද්ධෙසික චාරිකං චරමානො එකසම්මිං සමයෙ සාවත්ථිං පත්වා ජෙතවනෙ විහාසි-සාවත්ථිවාසිනො සත්ථු ආගතාගතභත්තානි කරිංසු තදා පන පඤ්චසතා භික්ඛූ විඤ්ඤාය භික්ඛූ නිස්සාය අන්තොවිහාරෙයෙව වසන්ති තෙ භික්ඛූනං භුත්තාවසෙසානි පණීතානි භොජනානි භුඤ්ජිත්වා නිද්දූසිත්වා උට්ඨාය නදිතීරං ගන්ත්වා නදන්තා වගහන්තා මල්ලයුද්ධං යුජ්ඣන්තා කීළන්ති අන්තොවිහාරෙපි බහිවිහාරෙපි අනාචාරමෙව කරොන්තා චරන්ති—ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං පසාථවූ සෙ ඉමෙ විඤ්ඤූ දුබ්භික්ඛකාලෙ වෙරඤ්ජාය කිඤ්චි විහාරකං න දස්සෙසුං ඉදානි පන එවරූපානි පණීත භොජනානි භුඤ්ජිත්වා අනෙකපාකාරං විකාරං දස්සෙන්තා විචරන්ති භික්ඛූ පන වෙරඤ්ඤෙ'පි උපසන්තරූපා විහරිත්වා ඉදානිපි උපසන්තුපසන්තාව විහරන්ති'ති සත්ථා ධම්මසභං ගන්ත්වා භික්ඛවෙ කිං කථෙථාති පුච්ඡිත්වා ඉදං නාමාති වුත්තෙ පුබ්බෙපෙතෙ භද්‍රභොජනීයං නිබ්බත්තා පඤ්චසතා භද්‍රා ඝුත්වා පඤ්චසතානං අජානියසින්ධවානං අලරසමුද්දිකපානකපිතාවසෙසං උච්චිට්ඨකසවං උදකෙනමද්දිත්වා මකවිපිලොතිකාහි පරිසාවිතත්තා වාලොදකන්ති සඤ්ඤං ගතං අපරසං නිහීනං පිවිත්වා මධ්‍යමත්තා එව නදන්තා විචරිංසූ'ති වත්වා:—

වාලොදකං අපරසං නිහීනං පිත්වා මදෙ ජායති භද්‍රභානං,
ඉමඤ්ච පිත්වාන රසං පණීතං මදෙන සඤ්ඤාගතිසින්ධවානං.

අපඤ්ච පිතුනා නිහීනජච්චා සෙ මජ්ජති තෙන ජනිතුත්ථොා, ධොරයහසිලොා ච කුලම්හි ජාතොා න මජ්ජති අගහරසං පිවතොා'ති.

ඉදං වාලොදකජාතකං විත්ථාරෙන කථෙත්වා එවං භික්ඛවෙ සප්පුරිසා ලොභධම්මං ච්චජෙත්වා සුඛිතකාලෙපි දුක්ඛිතකාලෙපි නිබ්බිකාරාව හොන්ති'ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:—

සබ්බත්ථ වෙ සප්පුරිසා චජන්ති න කාමකාමා ලපයන්ති සන්තා, සුඛෙන ඵුට්ඨා අථවා දුඛෙන උච්චාවචං පණ්ඩිතා දස්සයන්ති'ති.

තත්ථ "සබ්බත්ථා"ති පඤ්චක්ඛන්ධාදිභෙදෙසු සබ්බධම්මෙසු "සප්පුරිසා"ති සුපුරිසා-"චජන්ති"ති අරහත්තමග්ගඤාණෙන අපකඩ්ඪන්තා ජහන්ති-"කාමකාමා"ති කාමෙ කාමයන්තා කාමහෙතු කාමකාරණා—"නාලපයන්ති සන්තා"ති බුද්ධාදයො සන්තා කාමහෙතු නෙව අත්තනා ලපයන්ති න පරං ලපාපෙන්ති යෙ හි භික්ඛාය පව්ටිා ඉච්ඡාචාරෙ ඨිතා කිං උපාසකා සුඛෙන ඵුත්තදාරස්ස රාජචොරාදිනං වසෙන දිපදචතුප්පදෙසු නත්ථි කොචි උපද්දවොා'ති ආදිනී වදන්තා තාව තෙ ලපන්ති නාම තථා පන වත්වා අම්හ භන්තෙ සබ්බසං නොා සුඛං නත්ථි කොචි උපද්දවොා ඉදානි නොා ගෙහං පහූතන්නපානං ඉධෙව වසථා'ති අත්තානං නීමන්තාපෙත්වා ලපාපෙන්තිනාම සන්තා පන ඉදං උභයම්පි න කරොන්ති—"සුඛෙන ඵුට්ඨා අථ වා දුඛෙනා"ති දෙසනාමත්තමෙතං අධිප්පෙතං පන ලොකධම්මෙහි ඵුට්ඨා තුට්ඨිභාවමඛුභාවවසෙන වා වණ්ණභණනඅවණ්ණභණනවසෙන වා උච්චාවචං ආකාරං පඩිතා න දස්සයන්තීති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

විසාසාදනං දෙසවුත්ත පවිසතභික්ඛූනං වත්ථු.

"න අත්තහෙතූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා ධම්මිකත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි—සාවත්ථියං කිර එකො උපාසකො ධම්මෙන සමෙන අගාරං අජ්ඣාවසති සො පබ්බජිතුකාමොා හුත්වා එකදිවසං භරියාය සද්ධිං නිසිදිත්වා සුඛකථං කථෙන්තා ආහ භද්දෙ ගච්ඡාමහං පබ්බජිතුං'ති සාමි අගමෙහි තාව යාවාහං කුච්ඡිගතං දාරකං විජායාමීති සො ආහමෙත්වා දාරකස්ස පදසා ගමනකාලෙ පුන නං ආපුච්ඡිත්වා ආගමෙහි තාව සාමි යාව අයං වයප්පත්තොා හොති'ති වුත්තෙ කිං මෙ ඉමාය අපලොකිතායෙ වා අනපලොකිතායෙ වා අත්තනොා දුක්ඛනිස්සරණං කරිස්සාමීති නික්ඛමිත්වා පබ්බජි සොාකම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ඝටෙන්තා වායමන්තා අත්තනොා පබ්බජිත කිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා තෙසං දස්සනත්ථං පුන සාවත්ථිං ගන්ත්වා පුත්තස්ස ධම්මකථං කථෙසි-සොපි නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි පුරාණදුතියිකා'පිස්ස යෙසං අත්ථාය අහං

කරොවාසෙ වසෙය්‍යං තෙ උභොපි පබ්බජිතා ඉදානි මෙ කිං ඝරාවාසෙන පබ්බජිස්සාමීති නික්ඛමිත්වා පබ්බජි පබ්බජිත්වා ච පන න චිර සෙසෙව අරහත්තං පාපුණි අථෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං ආවුසො ධම්මිකඋපාසකො අත්තනා ධම්මෙ ඨිතත්තා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පත්වා පුත්තදාරස්සාපි පතිට්ඨා ජාතොති සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාත්ථ පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ පඩිතෙන නාම නෙව අත්තහෙතු න පර හෙතු සම්ඩි ඉච්ඡිතබ්බා ඉච්ඡිත්වා ච පන ධම්මිකෙනෙව ධම්මපටිසරණෙන භවිතබ්බන්ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

න අත්තහෙතු න පරස්ස හෙතු
න පුත්තම්ඉච්ඡෙ න ධනං න රට්ඨං,
න ඉච්ඡෙය්‍ය අධම්මෙන සම්ඩිමත්තනො
ස සීලවා පඤ්ඤවා ධම්මිකො සියා.

තත්‍ථ "න අත්තහෙතූ"ති පඩිතො නාම අත්තහෙතු වා පරහෙතු වා පාපං න කරොති. "න පුත්තම්ඉච්ඡෙ"ති පුත්තං වා ධනං වා රට්ඨං වා පාපකම්මෙන න ඉච්ඡෙය්‍ය එතානිපි ඉච්ඡන්තො පාපකම්මං න කරොතියෙවාති අත්ථො—"සම්ඩිමත්තනොති යා අත්තනො සම්ඩි තම්පි අධම්මෙන න ඉච්ඡෙය්‍ය සම්ඩිකාරණාපි පාපං න කරොතී'ති අත්ථො. "ස සීලවා"ති යො එවරූපො පුග්ගලො සො එව සීලවා ච පඤ්ඤවා ච ධම්මිකො ච සියා නාඤ්ඤූ'ති අත්ථො— දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

ධම්මිකත්‍ථෙර වත්ථු.

"අප්පකා තෙ මනුස්සෙසූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ධම්මසවණං ආරබ්භ කථෙසි—සාවත්ථියං කිර එකා විධවාසිනො මනුස්සා සමගහා හුත්වා ගණබන්ධනෙන දානං දත්වා සබ්බරත්තිකං ධම්මසවණං කාරෙසුං සබ්බරත්තිං පන ධම්මං සොතුං නාසක්ඛිංසු එකච්චෙ කාමරතිනිස්සිතා හුත්වා පුන ගෙහමෙව ගතා එකච්චෙ දොසනිස්සිතා හුත්වා එකච්චෙ පන ථිනමිද්ධසමඩ්ඩිතා හුත්වා තත්‍ථ නිසිදිත්වා පචලායන්තා සොතුං නාසක්ඛිංසු පුනදිවසෙ භික්ඛූ තං පවත්තිං ධම්මසභායං සමුට්ඨාපෙසුං සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාත්ථ පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ ඉමෙ සත්තා නාම යෙභුය්‍යෙන භවසන්නිස්සිතා භවෙසු එව ලග්ගා විහරන්ති පාරගාමිනො නාම අප්පකාති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථා අභාසි—

අප්පකා තෙ මනුස්සේසු යෙ ජනා පාරගාමිනෝ,
අථායං ඉතරා පජා තීරමේවානුධාවති.

යෙ ච ඛෝ සම්මදක්ඛාතෙ ධම්මෙ ධම්මානුවත්තිනෝ,
තෙ ජනා පාරමෙස්සන්ති මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තරං'න්ති.

තත්‍ථ "අප්පකා"ති ථොකා න බහූ "පාරගාමිනෝ"ති නිබ්බාණ පාරගාමිනෝ-"අථායං ඉතරා පජා"ති යා පනායං අවසෙසා පජා සක්කායනිරමෙව අනුධාවති අයමෙව බහුතරා'ති අත්ථෝ—"සම්ම දක්ඛාතෙ"ති සම්මා අක්ඛාතෙ සුකථිතෙ—"ධම්මෙ"ති දෙසනාධ මෙම "ධම්මානුවත්තිනෝ"ති තං ධම්මං සුත්වා තදනුචරිකං පටි පදං පූරෙත්වා මග්ගඵලසච්ඡිකරණෙන ධම්මානුවත්තිනෝ පාරමෙ ස්සන්ති"ති තෙ එවරූපා ජනා නිබ්බාණපාරං ගම්ස්සන්ති-"මච්චු ධෙය්‍ය"න්ති කිලෙසමාරසඞ්ඛාතස්ස මච්චුස්ස නිවාසනට්ඨානභූතං තෙභූමකවට්ටං-"සුදුත්තර"න්ති යෙ ජනා ධම්මානුවත්තිනෝ තෙ එතං සුදුත්තරං දුරතික්කමං මච්චුධෙය්‍යං තරිත්වා අතික්කමිත්වා නිබ්බාණපාරං ගම්ස්සන්ති'ති අත්ථෝ-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතා පත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

ධම්මසවණවත්ථු.

"කණ්හං ධම්මං විප්පහාය"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පචයනෙ ආගන්තුකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

කොසලරට්ඨෙ කිර පචයනා භික්ඛූ වස්සං වසිත්වා වුට්ඨවස්සා සත්ථාරං පස්සිස්සාමාති ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකම න්තං නිසිදිංසු සත්ථා තෙසං චරියපරිපාකං ඤත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:—

කණ්හං ධම්මං විප්පහාය සුක්කං භාවෙථ පණ්ඩිතෝ,
ඔකා අනොකං ආගම්ම විවෙකෙ යත්ථ දූරමං.

තත්‍රාභිරතිමිච්ඡෙය්‍ය හිත්වා කාමෙ අකිඤ්චනෝ,
පරියොදපෙය්‍ය අත්තානං චිත්තක්ලෙසෙහි පණ්ඩිතෝ.

යෙසං සම්බොධිඅඞ්ගෙසු සම්මා චිත්තං සුභාවිතං,
ආදානපටිනිස්සග්ගෙ අනුපාදාය යෙ රතා,
ඛීණාසවා ජුතිමන්තෝ තෙ ලොකෙ පරිනිබ්බුතා'ති.

තත්‍ථ "කණ්හං ධම්ම"න්ති කායදුච්චරිතාදිභෙදං අකුසලධම්මං ජ හිත්වා. "සුක්කං භාවෙථා"ති පණ්ඩිතෝ භික්ඛු අභිනික්කමණතො ප ට්ඨාය යාව අරහත්තමග්ගා කායසුචරිතාදිභෙදං සුක්කං ධම්මං භා වෙය්‍ය-කථං?"ඔකා අනොකං ආගම්ම"ති ඔකං වුච්චති ආලයෝ අ නොකං වුච්චති අනාලයෝ ආලයතො නික්ඛමිත්වා අනාලයසඞ්ඛාතං

නිබ්බාණං පටිච්ච ආරබ්භ තං පත්ථයමානෝ භවෙය්‍යාති අත්ථෝ-"තත්‍රාභිරතිම්වෙජ්‍යා"ති යස්මිං අනාලයසඞ්ඛාතෙ ච්වෙකෙ නිබ්බාණෙ ඉමෙඞ්ඛි සත්තෙනි දුරභිරමං තත්‍ර අභිරතිං ඉවෙජ්‍යය-"හිත්වා කාමෙ"ති වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙ හිත්වා අකිඤ්චනෝ හුත්වා ච්වෙකෙ අභිරතිං ඉවෙජ්‍යා'ති අත්ථෝ—"චිත්තකෙලෙසෙහී"ති පඤ්චහි නීව රණෙහි අත්තානං වොදපෙය්‍ය පරිසොධෙය්‍යා'ති අත්ථෝ-"සම්බොධිඅඞ්ගෙසූ"ති සම්බොජ්ඣඞ්ගෙසු, "සම්මා චිත්තං සුභාච්ත"නති. හෙතුනා නයෙන චිත්තං සුට්ඨු භාවිතං වඩ්ඪිතං-"ආදානපටිනිස්ස ග්ගෙ"ති ආදානං වුච්චති ගහණං තස්ස පටිනිස්සග්ගසඞ්ඛාතෙ අග හණෙ චතූහි උපාදානෙහි කිඤ්චි අනුපාදියිත්වා යෙ රතානි අත්ථෝ. "ජුතිමන්තෝ"ති ආනුභාවවන්තෝ අරහත්තමග්ගඤාණජුතියා ඛ නඩාදිහෙතූ ඛමෙම ජෝතෙත්වා ඨිතාති අත්ථෝ. "තෙ ලොකෙ"ති ඉමස්මිං ඛන්ධාදිලොකෙ-පරිනිබ්බුතා නාම අරහත්තඵලප්පත්තිතො පට්ඨාය කිලෙසවට්ටස්ස ඛෙපිතත්තා සොපාදිසෙසෙන චරිමච්ත්ත භීරොධෙන ඛන්ධවට්ටස්ස ඛෙපිතත්තා අනුපාදිසෙසෙන චාති ඊඞ්'පි පරිනිබ්බාණෙඞි තෙ පරිනිබ්බුතා අනුපාදානෝ ඒස පදිපෝ අපණ්ණත්තිකභාවං ගතෝ'ති අත්ථෝ—දෙසනාවසානෙ බහූ සෝ තාපත්ති ඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

ආගන්තුකපඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු.

පණ්ඩිතවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඡ ට්ඨෝ ව ග්ගෝ.

"ගතද්ධිනෝ"ති ඉමිං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජීවකඹවනෙ විහර නෙන්තා ජීවකෙන පුට්ඨපඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි—ජීවකවත්ථු ඛන්ධ කෙ විත්ථාරිතමෙව. එකස්මිං පන සමයෙ දෙවදත්තෙනා අජාතසත්තු නා සද්ධිං එකතෝ හුත්වා ගිරඤ්ජකූවං අභිරුහිත්වා පදුට්ඨචිත්තෙනා සත්ථාරං වධිස්සාමී'ති සිලං පවිජ්ඣි, තං මෙ පබ්බතකූවානි පටිහ ඤිංසු. තතෝ ඵිජ්ජිත්වා ගතා පපටිකා භගවතෝ පාදං අභිහනිත්වා ලොහිතං උප්පාදෙසි. ඛරා වෙදනා පවත්තිංසු. භික්ඛූ සත්ථාරං මඤ්ච කුච්ඡිං නයිංසු. සත්ථා තතෝ'පි ජීවකඹවනං ගන්තුකාමෝ තත්‍ර මං නෙථාති ආහ. භික්ඛූ භගවන්තං ආදාය ජීවකඹවනං අගමංසු. ජීව කෝ තං පවත්තිං සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වණපරිකම්මමස්ස ය තිබ්බිණං භෙසජ්ජං දත්වා වණං බන්ධිත්වා සත්ථාරං එතදවොච "භන්තෙ මයා අන්තොනගරෙ එකස්ස මනුස්සස්ස භෙසජ්ජං කතං තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ආගමිස්සාමි ඉදං භෙසජ්ජං යාව මමාගමනා බඩනියාමෙනෙව තිට්ඨතූ"ති සෝ ගන්ත්වා තස්ස පුරිසස්ස කත්තබ්බකිච්චං කත්වා වාරං පීදහනවෙලාය ආගච්ඡන්තෝ මාරං

න සම්පාපුණි. අථස්ස එතදහොසි අහො මයා භාරියං කම්මං කතං සඞ්ඝං අක්කුතරාජස්ස පුරිසස්සවිය තථාගතස්ස පාදෙ නික්ඛිණං හෙස්සාමි දත්වා වණං බන්ධිං අයං තස්ස මොචනවෙලා තස්මිං අමුචමානෙ සබ්බරත්තිං භගවතො සරීරෙ පරිළාහො උප්පජ්ජිස්සති'ති-තස්මිං ඛණෙ සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි"ආනන්ද ජීවකො සායං ආගච්ඡන්තොවා වාරං න සම්පාපුණි අයං වණස්ස මොචනවෙලා'ති පන විත්තෙසි මොචෙහි නන්ති"ථෙරොපි මොචෙසි වණෙ රුක්ඛතො ජලලි විය අපගතො. ජීවකොපි අන්තොඅරුණෙයෙව සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ආහ"කින්නු භන්තෙ සරීරෙ වෙ පරිළාහො උප්පන්නොවා"ති පුච්ඡි සත්ථා තථාගතස්ස ඛො ජීවක ඛො ධම්මෙඤ්ඤෙව සබ්බපරිළාහො වූපසන්තොවා'ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තොවා ඉමං ගාථමාහ:—

ගතද්ධිනො විසොකස්ස විප්පමුත්තස්ස සබ්බධි,
සබ්බගන්ථප්පහීනස්ස පරිළාහො න විජ්ජති'ති.

තත්ථ "ගතද්ධිනො"ති ගතමග්ගස්ස, කන්තාරද්ධාන වට්ටද්ධානන්ති වෙ අද්ධා නාම තෙස්සු කන්තාරපටිපන්නොවා යාව ඉච්ඡිතට්ඨානං න පාපුණාති තාව අද්ධිකොවා එව තස්මිං පන පත්තෙ ගතද්ධි නාම හොති වට්ට සන්නිස්සිතං'පි සත්තා යාව වට්ටෙ වසන්ති තාව අද්ධිකා එව කස්මා වට්ටස්ස අකෙඛපිතත්තා සොතාපන්නාදයොපි අද්ධිකා එව වට්ටං පන ඛෙපෙත්වා ඨිතො ඛීණාසවො ගතද්ධි නාම හොති තස්ස ගතද්ධිනොවා. "විසොකස්සවා"ති වට්ටමූලකස්ස සොකස්ස විගතත්තා විසොකස්ස—"සබ්බධි"ති සබ්බස්සු ඛන්ධාදිඛමෙම සු-විප්පමුත්තස්ස චතූහාකාරෙහි ගණ්ඨානං පහීනත්තා සබ්බගන්ථප්පහීනස්ස—"පරිළාහො න විජ්ජති"ති දුවිධොවා පරිළාහො කායිකොවා චෙතසිකොවා ච, තෙස්සු ඛීණාසවස්ස සීතුණ්හාදිවිසෙන උප්පජ්ජනකොවා කායිකපරිළාහොවා අනිබ්බත්තොවා තං සන්ධාය ජීවකොවා පුච්ඡි සත්ථා පන ධම්මරාජත්තාය දෙසනාඛ්ඛි කුසලත්තාය කායිකචෙතසික පරිළාහවසෙන දෙසනං ඛිණ්ඩවට්ටෙන්තොවා අවුසොවා ජීවක පරම ත්තෙන හි එවරූපස්ස ඛීණාසවස්ස පරිළාහොවා න විජ්ජති'ති ආහ— දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු'ති.

ජීවක වත්ථු.

"උය්‍යුඤ්ජන්ති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තොවා මහාකස්සපත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ සත්ථා රාජගහෙ වුත්ථවස්සොවා අඩ්ඩමාසච්චයෙන චාරිකං පක්කාමිස්සතී'ති භික්ඛූනං ආරොචාපෙසි. තත්තං කිරෙතං බුද්ධානං භික්ඛූහි සද්ධිං චාරිකං චරිතුකාමානං එවං භික්ඛූ අත්තනොවා පත්තචීවර විප්පවරජ්ජනාදීනි කත්වා සුඛං ආගමිස්සන්තී'ති ඉදන් අද්ධමාසච්ච යෙන චාරිකං පක්කාමිස්සාමොවා'තී භික්ඛූනං ආරොචාපනං—භික්ඛූස්ස

පන අත්තනෝ පත්තපවනාදිනි කරොනෙතස්ස මහාකස්සපත්ථෙරොපි චීවරානි ධොවති ඉමස්මිං නගරෙ අනෙතා ච බහි ච අට්ඨාරසමත්තුස්සකොටියොවසන්ති තත්ථ ඔ තෙරස්ස න ඤාතකා තෙ උපට්ඨාකා යෙන උපට්ඨාකා තෙ ඤාතකා, තෙ තෙරස්ස චතූහි පච්චයෙහි සම්මාන සක්කාරං කරොන්ති එත්තකං උපකාරං පහාය එස කහං ගම්ස්සති සවොපි ගවෙජ්ඣස්ස මාපමාදකඤ්ඤරතොා පරං නා ගච්ජිස්සති සත්ථා කිර ඨං කඤ්ඤරං පත්වා නිවත්තෙන්තබබ්බුත්තකෙ භික්ඛූ තුම්හෙ ඉතොා නිවත්තථ මා පමජ්ජිත්ථ'ති එදෙති තස්මා මාපමාදකඤ්ඤරන්ති වුච්චති තං සන්ධායෙතං වුත්තං–සත්ථාපි චාරිකං පක්කාමන්තොා චින්තෙසි ඉමස්මිං නගරෙ අනෙතා ච බහි ච අට්ඨාරසකොටියොා වසන්ති මනුස්සානං මඩ්ඣලාමඩ්ඣලට්ඨානෙසු භික්ඛූහි ගන්තබ්බං හොති න සක්කා විහාරං තුච්ඡං කාතුං කින්නුඛො නිවත්තෙස්සාමි'ති අථස්ස එතදහොසි කස්සපස්ස හෙතෙ මනුස්සා ඤාතකා ච උපට්ඨාකා ච කස්සපං නිවත්තෙතුං වට්ටති'ති සොා ථෙරං ආහ කස්සප න සක්කා විහාරං තුච්ඡං කාතුං මනුස්සානං මඩ්ඣලාමඩ්ඣලට්ඨානෙසු භික්ඛූහි අත්ථොා හොති නවං අත්තනොා පරිසාය සද්ධිං නිවත්තස්සු'ති සාධු භන්තෙ'ති ථෙරොා පරිසං ආදාය නිවත්ති භික්ඛූ උජ්ඣාපිංසු දිට්ඨං වොා ආවුසොා නනු ඉදානෙව අමෙහගි වුත්තං මහාකස්සපොා කස්මා චීවරානි ධොවති න එසොා සත්ථාරං සද්ධිං ගම්ස්සති'ති යං අමෙහගි වුත්තං තදෙව ජානන්ති සත්ථා භික්ඛූනං කථං සුත්වා නිවත්තිත්වා ඨිතොා ආහ භික්ඛවෙ කීනනාමෙතං කථෙථා'ති මහාකස්සපත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙම භන්තෙ'ති අත්තනා කථිතනියාමෙන සබ්බං ආරොචෙසුං තං සුත්වා සත්ථා න භික්ඛවෙ තුම්හෙ තස්ස කුලෙසු චෙව පච්චයෙසු ච ලගෙහා'ති වදෙථා'ති සොා මම වචනං කරිස්සා මි'ති නිවත්තොා එසොා හි පුබ්බපි පත්ථනං කරොන්තොාවෙව චතූසු පච්චයෙසු අලගෙහා චන්දූපමොා හුත්වා කුලානි උපසඞ්කමිතුං සමත්ථොා භවෙය්‍යන්ති පත්ථනමකාසි නත්ථෙතස්ස කුලෙ වා පච්චයෙ වා සඞ්ගා අහං චනෙදෘපමඝපිපදාවෙව අරිවංසපරිපදඤ්ච කථෙත්වා කස්සපං ආදිං කත්වා කථෙසිනති. භික්ඛූ සත්ථාරං පුච්ඡිංසු භන්තෙ කදා පන ථෙරෙන ප්පත්ථනා ඨපිතා'ති සොතුකාමත්ථා භික්ඛවෙ'ති ආම භන්තෙ'ති සත්ථා නෙසං භික්ඛවෙ ඉතොා සතසහස්සකප්පමත්ථකෙ පදුමුත්තරොා නාම බුද්ධොා ලොකෙ උදපාදි'ති වත්වා පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ තෙන ඨපිතපත්ථනං ආදිං කත්වා සබ්බං ථෙරස්ස පුබ්බචරිතං කථෙසි–තං ථෙර පාළිඤ්ච ඒත්ථාරිතමෙව—සත්ථා පන ඉමං ථෙරස්ස පුබ්බචරියං ඒත්ථාරෙත්වා ඉති වොා භික්ඛවෙ අහං චනෙදෘපමං පටිපදඤ්චෙව අරියවංසපරිපදඤ්ච මම පුත්තං කස්සපං ආදිං කත්වා කථෙසිං මම පුත්තස්ස පච්චයෙසු වා කුලෙසු

වා විහාරෙස්වා පරිවෙණේස්වා ලග්ගං නාම නත්ථි පල්ලලේ ඔතරිත්වා නත්ථි චරිත්වා ගච්ඡන්තා රාජහංසොව්ය කත්ථචි අලග්ගෝ යෙව මම සුඤ්ඤෝ'ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

උය්‍යුඤ්ජන්ති සතිමන්තෝ න නිකෙතෙ රමන්ති තෙ,
හංසාව පල්ලලං හිත්වා ඔකමොකං ජහන්ති තෙ'ති.

තත්ථ "උය්‍යුඤ්ජන්ති සතිමන්තෝ"ති සතිවෙපුල්ලප්පත්තා ඛීණාසවා අත්තනා පටිවේධගුණේස්ව ඤාණච්චසාදිස්ව ආවජ්ජනවුට්ඨානසමාපජ්ජනවුට්ඨානාදිට්ඨානපච්චවෙක්ඛණාහි යුඤ්ජන්ති ඝටයන්ති-"න නි කෙතෙරමන්ති" තෙසං ආලයෙ රති නාම නත්ථි-"හංසාවා"ති දෙසනාසිස මෙතං අයං පනෙත්ථ අත්ථෝ යථා ගොචරසම්පන්නෙ පල්ලලෙ සකුණා අත්තනෝ ගොචරං ගහෙත්වා ගමනකාලෙ මම උදකං මම පදුමං මම උප්පලං මම කණ්ණිකාති තසම්ං ඨානෙ කිසම්ිච් ආලයං අකත්වා අනපෙක්ඛාව තං පදෙසං පහාය උප්පතිත්වා අකාසෙ කීළමානා ගච්ඡන්ති එවමෙවං ඛීණාසවා යත්ථ කත්ථචි විහරන්තා'පි කුලාදිස්ව අලග්ගාව විහරිත්වා ගමනසමයෙ'පි තං ඨානං පහාය ගච්ඡන්තෝ මම විහාරෝ මම පරිවෙණං මම උපට්ඨාකා'ති අනාලයා අනපෙක්ඛාව ගච්ඡන්ති-"ඔකමොක" නති ආලයං සබ්බාලයෙ පරිච්චජන්ති'ති 'අත්ථෝ—දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදිනි පාපුණිංසූති.

මහාකස්සපත්ථේරස්ස වත්ථු.

"යෙසං සන්නිචයෝ නත්ථී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ ආයස්මන්තං බෙලට්ඨසීසං ආරබ්භ කථෙසි. සෝ කිරායස්මා අන්නතාගාමෙ එකං විථිං පිණ්ඩාය චරිත්වා භත්තකිච්චං කත්වා පුන අපරවිථිං චරිත්වා සුකබං කුරං ආදාය විහාරං හරිත්වා පරිභාමෙත්වා නීබඛං පිණ්ඩපාතපරිභොගං නාම දුක්කරන්ති කතිපාහං ඛාන සුඛෙන වීතිනාමෙත්වා ආහාරෙනත්ථෙ සති තං පරිහුජිත්වා භික්ඛූ ඤත්වා උජ්ඣාසිත්වා තමත්ථං භගවතෝ ආරොචෙසුං සත්ථා එතසම්ං නිදානෙ ආගතං සන්නිධිකාරපරිවජ්ජනත්ථාය භික්ඛූනං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වා'පි ථෙරෙන පන අප්පඤ්ඤතෙන සික්ඛාපදෙ අප්පිච්ඡතං නිස්සාය කතත්තා තස්ස දොසභාවං පකාසෙන්තෝ අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

යෙසං සන්නිචයෝ නත්ථි යෙ පරිඤ්ඤාතභොජනා,
සුඤ්ඤතෝ අනිමිත්තෝ ච විමොක්ඛෝ යෙසං ගොචරෝ,
ආකාසෙව සකුන්තානං ගති තෙසං දුරන්නයා'ති.

තත්ථ "සන්නිචයෝ'ති වෙ සන්නිචයා කම්මසන්නිචයෝ පච්චය

සන්නිවයො ච, නෙසු කුසලාකුසලකම්මං කම්මසන්නිවයො නාම ච තත්‍රාරෝ පවචයා පවචයසන්නිවයො නාම, තත්‍ර විහාරෙ වසන්තස්ස භික්ඛුනො එකං ගුළපිණ්ඩං චතුභාගමත්තං ඝපිං එකඤ්ච තණ්ඩුලනාළිං ඨපෙන්තස්ස පවචයසන්නිවයො නත්ථි තතො උත්තරිං හොති යෙසං අයං දුව්ඩොපි සන්නිවයො නත්ථි—"පරිඤ්ඤාතහෙතුජනා"ති නිඟි පරිඤ්ඤඟි පරිඤ්ඤාතහෙජනා—යාගුආදිනං ඟි යාගුභාවාදිජානනං ඤාතපරිඤ්ඤා, ආහාරෙ පටිකූලසඤ්ඤාවසෙන පන හෙජනස්ස පරිජානනං තීරණපරිඤ්ඤා, කබලිංකාරාහාරෙ ඡන්දරාගඅපකඩ්ඪනඤ්ඤං පහානපරිඤ්ඤා ඉමාඟි තිණි පරිඤ්ඤානි යෙ පරිඤ්ඤාතහෙජනා—"සුඤ්ඤතො අනිම්මිත්තො චා"ති එත්ථ අපණිහිතම්මෙකඛාපි ඟහිතොයෙව නිණ්ඩි චෙතානි නිබ්බාණං යෙව නාමානි නිබ්බාණං ඟි රාගදෙසමොහානංඅභාවෙන සුඤ්ඤතො නෙඟි චම්භාන්නත්තා සුඤ්ඤතො විමොඛ්ඛො තථා රාගාදි නිම්මිත්තාභාවෙන අනිම්මිත්තං නෙඟි ච චම්භාන්නත්තා අනිම්මිත්තො විමොඛ්ඛො. රාගාදිපණිධීනං පන අභාවෙන අපණිහිතං නෙඟි ච චම්භාන්නත්තා අපණිහිතො විමොඛ්ඛොති වුච්චති ඵලසමාපත්තිවසෙන තං ආරම්මණං කත්වා විහරන්තානං අයං තිවිධොපි ඟි ඛිමොඛ්ඛො යෙසං ගොචරොඑ—"ඟති නෙසං දුරන්නයා"ති යථා නාම ආකාසෙ න ගන්තානං සකුණානං පදනිකඛපස්ස අදස්සනෙන ඟති දුරන්නයා න සක්කා ඤාතුං එවමෙවං යෙසං අයං දුව්ඩො සන්නිවයො නත්ථි ඉමාඟි ච තිණි පරිඤ්ඤඟි පරිඤ්ඤාතහෙජනා යෙසං ච අයං වුත්තප්පකාරො ඛිමොඛ්ඛො ගොචරොතෙසං තයො භවා චතස්සො යොනියො පඤ්ච ඟතියො සත්ත විඤ්ඤාණට්ඨිතියො නව සත්තාවාසා ඉමෙසූ කොට්ඨාසෙසු ඉමිනා නාම ඟතාති ඟමනස්ස අභාවෙන යතො ඟති දුරන්නයා න සක්කා පඤ්ඤපෙතුංති—දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

බෙලට්ඨසීසත්ථේරස්ස වත්ථු.

"යස්සාසවා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තා අනුරුද්ධත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි:—

එකස්මිං හි දිවසෙ ථෙරො ජිණ්ණචිවරෙ සඞ්ඝාරකුවාදිස්ව චිවරං පරියෙසති, තස්ස ඉතො තතියෙ අත්තභාවෙ පුරාණදුතියිකා භාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තිත්වා ජාලිනී නාම දෙවධීතා අහොසි, සා ථෙරං චොලකානි පරියෙසමානං දිස්වා තෙරසභස්සායතානි චතුහත්ථවිත්ථතානි තිණ්ණි දිබ්බදුස්සානි ගහෙත්වා සභාගං ඉමානි ඉමිනා නිහාරෙන දස්සාමි ථෙරො න ගණ්හිස්සතී'ති චින්තෙත්වා දුස්සචොලකානි පරියෙසමානස්ස පුරතො එකස්මිං සඞ්ඝාරකුවෙ ඨථා තෙසං දස්සනත්ථමෙව පඤ්ඤායති නථා ඨපෙසි ථෙරෙ තෙන මඤ්ඤන

චොළකපරියෙසනං චරන්තෝ තෙසං දසන්තං දිස්වා තත්ථේව ඨ
හෙත්වා ආකඩ්ඪමානෝ වුත්තප්පමාණෙ නිදිබ්බදුස්සානි දිස්වා උත්තර
ට්ඨපංසුකූලං වත ඉදානි ආදාය පක්කාමි අථස්ස චීවරකාරදිවසෙ
සත්ථා පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරෝ විහාරං ගන්ත්වා නිසිදි අසීතිමහා
ථෙරාපි තත්ථේව නිසිදිංසු චීවරං සිබ්බිතුං මහාකස්සපත්ථේරෝ
මූලෙ නිසිදි සාරිපුත්තත්ථේරෝ මජ්ඣෙ ආනන්දත්ථේරෝ අග්ගෙ භික්ඛූ
සංඝෝ සූත්තංවට්ටෙසි තං සත්ථා සූචිපාසකෙ ආවුණි මහාමොග්ග
ල්ලානත්ථේරෝ යෙන යෙනත්ථෝ තං තං උපනෙන්තෝ චීවරං දෙව
සිකා අන්තොගාමං පවිසිත්වා අය්‍යස්ස මෙ අනුරුද්ධත්ථේරස්ස චීව
රං කරොන්ති සත්ථා අසීතිමහාසාවකපරිවුතෝ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙ
හි සද්ධිං විහාරෙ නිසිදි යාගු ආදිනි ආදාය විහාරං ගච්ඡථාති භික්ඛං
සමාදපෙසි. මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරෝ අනන්තරභත්තෙ මහාජණ්ඩුපෙ
සිං ආහරි පඤ්චසතභික්ඛූ ඛාදිතුං නාසක්ඛිංසු සත්තෙකා චීවරකර
ණට්ඨානෙ පරිභණ්ඩමකාසි භූමි අලත්තකරසරජිතා විය අහොසි
භික්ඛූහි පරිභුත්තාවසෙසානං යාගුඛජ්ජක භත්තානං මහාරාසි
අහොසි භික්ඛූ උජ්ඣාපිංසු එත්තකානං භික්ඛූනං කිං එවං බහුකෙ
හි යාගුආදීහි නනු නාම පමාණං සල්ලක්ඛෙත්වා එත්තකං නාම
ආහරථාති සූනකා ච උපට්ඨාකා ච වත්තබ්බා සිප්පං අනුරුද්ධත්ථේරෝ
අත්තනො සූනි උපට්ඨාකානං බහුභාවං සූපෙතුකාමෝ මඤ්ඤති
අථ නෙ සත්ථා කිං භික්ඛවෙ කථෙථ'නි පුච්ඡිත්වා තතෙ ඉදං
නාම නි වුත්තෙ කිං පන තුම්හෙ භික්ඛවෙ ඉදං අනුරුද්ධෙන ආහ
රාපිතන්ති මඤ්ඤථා'නි ආමභන්තෙ'නි න හි භික්ඛවෙ මම පුත්තෙහා
අනුරුද්ධෝ එවරූපං වදෙති න හි ඛීණාසවා පච්චයපරිසංයුත්තං
කථං කරොන්ති අයං පිඩපාතෝ දෙවානුභාවෙන නිබ්බත්තොති
අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

යස්සාසවා පරික්ඛීණා ආහාරෙ ච අනිස්සිතෝ,
සුඤ්ඤතෝ අනිමිත්තෝ ච විමොක්ඛෝ යස්ස ගොචරෝ;
ආකාසෙ'ව සකුන්තානං පදන්තස්ස දුරන්නයන්ති.

තත්‍ථ "යස්සාසවා"ති යස්ස චත්තාරොපි ආසවා පරික්ඛීණා—"ආහා
රෙච අනිස්සිතෝ"ති ආහාරසම්පි ච තණ්හාදිට්ඨිනිස්සයෙහි අනිස්සි
තෝ—"පදන්තස්ස දුරන්නයන්ති" යථා ආකාසෙ ගච්ඡන්තානං
සකුණානං ඉමස්මිං ඨානෙ පාදෙහි අක්කමිත්වා ගතා ඉදං ඨානං
උරෙන පහරිත්වා ගතා ඉදං ඨානං සීසෙන ඉදං පක්ඛෙහී'නි න
සක්කා සූතුං එවමෙවං එවරූපස්ස භික්ඛුනෝ නිරයපදෙන වා
ගතෝ තිරච්ඡාන ජොනිපදෙන වා'නි ආදිනා නයෙන පදං පඤ්ඤා
පෙතුං නාම න සක්කා'ති-දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලා
දිනි පාපුණිංසූ'ති.

අනුරුද්ධත්ථේරස්ස වත්ථු.

ඝ "සන්තින්ද්‍රියානි"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පුබ්බාරාමෙ විහර

නෙතා මහාකච්චානත්ථේරං ආරබ්භ කථේසි එකසමිං කි සමයෙ භගවා මහාපවාරණාය මිගාරමාතුයා පාසාදයස්ස හෙට්ඨා මහාසාවකපරිවුතො නිසිදි තසමිං සමයෙ මහාකච්චායනත්ථේරො අවන්තිස්සු විහරති සො පනායස්මා දූරතොපි ආගන්ත්වා ධම්මසවණං පහොතීති ගන්ත්වා තසමා මහාථේරා නිසිදනතා මහාකච්චායනත්ථේරස්ස ආසනං ඨපෙත්වා නිසිදිංසු—සක්කො දෙවරාජා විනි දෙවලොකෙති දෙවපරිසාය සද්ධිං ආගන්ත්වා දිබ්බගන්ධමාලාදීහි සත්ථාරං පූජෙත්වා සිතො මහාකච්චායනත්ථේරං අදිස්වා කිනනුඛො මම අයෙය්‍ය න දිස්සති සාධු ඛො පන සචෙ ආගච්ඡෙය්‍යති ථේරොපි තං ඛණංයෙව ආගන්ත්වා අත්තනො ආසනෙ නිසින්නාමේව අත්තානං දස්සෙසි සක්කො ථේරං දිස්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා ආගතො වත මෙ අය්‍යෙ අහං අය්‍යස්ස ආගමනමෙව පච්චාසිංසාම්‘ති වත්වා ගන්ධමාලාදීහි පූජෙත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි භික්ඛූ උක්කාදිංසු සක්කා මුඛං ඔලොකෙත්වා සක්කාරං කරොති අවසෙසමහාසාවකානං එවරූපං සක්කාරං අකරිත්වා මහාකච්චානං දිස්වා වෙගෙන ගොප්ඵකෙසු ගහෙත්වා සාධු වත මෙ අය්‍යෙ ආගතො අහං අය්‍යස්ස ආගමනමෙව පච්චාසිංසාම්‘ති වත්වා උභොහි හත්ථෙහි පාදෙ සඛාහිත්වා පූජෙත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතොත්‘ති සත්ථා තෙසං තං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ මම පුත්තෙන නාම මහාකච්චායනෙන සදිසා ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තචාරා භික්ඛූ දෙවානම්පි මනුස්සානම්පි පියා එවං‘ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

යස්සින්ද්‍රියානි සමථං ගතානි අස්සා යථා සාරථිනා සුදන්තා,
පහීනමානස්ස අනාසවස්ස දෙවාපි තස්ස පිහයන්ති තාදිනොත්‘ති.

තස්සත්ථො යස්ස භික්ඛුනො ජෙතෙන සාරථි නා සුදන්තා අස්සා විය ඉන්ද්‍රියානි. සමථං දන්තභාවං නිබ්බිසෙවනභාවං ගතානි තස්ස නවප්පභෙදමානං පහාය ඨිතත්තා පහීනමානස්ස චතුන්නං ආසවානං අභාවෙන අනාසවස්ස “තාදිනො”ති තං ඒවංගුණජාතස්ස තථාරූපස්ස දෙවාපි පිහයන්ති මනුස්සාපි දස්සනකාමා ආගමනකාමා පත්ථෙන්තීත්‘ථෙවාත්‘ති දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූත්‘ති.

මහාකච්චානත්ථේර වත්ථු.

“පඨවීසමොනො”තී ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථේරං ආරබ්භ කථේසි එකසමිං කි සමයෙ ආයස්මා සාරිපුත්තත්ථෙරා වුත්ථවස්සා චාරිකං පක්කමිතුකාමො භගවන්තං වන්දිත්වා වන්දිත්වා අත්තනො පරිවාරෙන සද්ධිං නික්ඛම් අඤ්ඤෙපි බහූ භික්ඛූ ථේරං අනුවිජිංසු ථේරොත් නාමගොත්තවසෙන පඤ්ඤායමානෙ භික්ඛූ නාමගොත්තවසෙන කථෙත්වා නිවත්තෙසි අඤ්ඤතරෙ

නාමගොත්තවසෙන අපාකතවෝ භික්ඛූ විනෙත්වා අහෝ වත මම්පි නාමගොත්තවසෙන පඤ්ඤාපනෙනා කථෙත්වා නිවත්තෙය්‍යං'ති ථෙරෝ මහාභික්ඛුසඞ්ඝස්ස අන්තරෙ තං න සල්ලක්ඛෙසි සො අක්ඛුද්ධිය භික්ඛූ න මං පඤ්ඤාපෙන්ති'ති ථෙරෙ ආඝාතං බන්ධි ථෙර සස්‍ස'පි සඞ්ඝාටිකණ්ණා තස්ස භික්ඛුනො සරීරං ඵුසි තෙනා'පි ආඝාතං බන්ධියෙව සෝ ඉදානි ථෙරෝ විහාරූපචාරං අතික්කමනෙනා භවිස්සති'ති ඤත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ආයස්මා මං භගවා සාරිපුත්තෙනා තුම්හාකං අග්ගසාවකොමහී'ති කණ්ණසඞ්ඛලිං භින්දනෙනා විය පථවිතා අක්කමාපෙත්වා චාරිකං පක්කාමනෙනා'ති ආහ සත්ථා ථෙරං පක්කොසාපෙසි තස්මිං ඛණෙ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෝ ච ආනන්දත්ථෙරෝ ච විනෙත්වුං අම්හාකං ජෙට්ඨකභාතරා ඉමස්‍ස භික්ඛුනො අපහටභාවං සත්ථා නො න ජානාති සීහනාදං පන නදාපෙතුකාමො භවිස්සති'ති පරිසං සන්නිපාතෙස්සාමා'ති තෙ කුච්ඡහත්ථාපරිවෙණවාරාදිනි විචරිත්වා අභික්ඛකමථායස්මනෙනා අභික්ඛකමථායස්මනෙනා ඉදානාඝස්මා සාරිපුත්තෙනා භගවතො සම්මුඛා සීහනාදං නදිස්සති'ති මහාභික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වුං ථෙරෝ'පි ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසිදි අථ සත්ථා තම්හං පුච්ඡි ථෙරෝ නායං භික්ඛු මයා පහථෙ'ති අචින්තෙව අත්තනො ගුණකථං කථෙනෙනා ඔස්සන්නුන භණෙන්ත කායෙ කායඝනතාසති අනුපට්ඨිතා අස්ස සො ඉඛ අක්ඛුද්ධතරං සඛ්‍රහචාරිං අාසජ්ජ අපරිනිස්සජ්ජ චාරිකං පක්කමෙය්‍ය'ති වත්වා සෙය්‍යථා'පි භගෙන්ත පථවියං සුවිම්පි නිකඛිපන්ති අසුවිම්පි නිකඛිපන්ති'ති ආදිනා නයෙන අත්තනො පථවිසම චිත්තතඤ්ච ආපො තෙජො වායො රජොහරණ චණ්ඩාලකුම්භකාර උසභජිත්තාජිසාභසමචිත්තතඤ්ච අභික්ඛුණපාදිනි විය අත්තනො කායෙන අට්ඨඞ්ගතඤ්ච මෙදකථාලිකා විය අත්තනො කායස්ස පරිහරණඤ්ච පකාසෙසි ඉමාහි ච පන නවහි උපමාහි ථෙරෙ අත්තනො ගුණං කථෙන්තෙ නවසු පි වාරෙසු උදකපරියන්තං කත්වා මහාපථවි කම්පි රජොහරණ චණ්ඩාලකුම්භකාරමෙදකථාලකොපමානං පන ආහරණකාලෙ පුථුජ්ජනා භික්ඛු අසක්කුණෙයි සන්ධාරෙතුං නාසක්ඛිංසු බිණාසවානං ධම්මසංවෙගො උදපාදි-ථෙරෙ අත්තනො ගුණං කථෙන්තෙ කථෙන්තෙ යෙව අබ්භාචික්ඛණකභික්ඛුනො සකලසරීරෙ ඩාහො උප්පජ්ජි සො තාවදෙව භගවතො පාදෙසු පතිත්වා අත්තනො අභූතබ්භක්ඛාණ්දෙසං පකාසෙත්වා අච්චයං දෙසෙසි සත්ථා ථෙරං ආමන්තෙත්වා සාරිපුත්ත ඛම ඉමස්ස මොඝපුරිසස්ස න යාවස්ස මුද්ධා සත්තධා ඵලති'ති ආහ ථෙරෝ උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ ඛමාමහං භගෙන්ත තස්ස ආයස්මතො ඛමතුව මෙ සෙ ආයස්මා සචෙ මයහං දොසො අත්ථී'ති ආහ භික්ඛු කථෙසුං පස්සථ'දානි ආවුසො ථෙරස්ස අනොමගුණං එවරූපස්ස නාම මුසා වාදෙන අබ්භාචික්ඛණකස්ස භික්ඛුනො උපරි අප්පමත්තකම්පි කොපං වා දොසං වා අකත්වා සයමෙව උක්කුටිකං නිසීදිත්වා අඤ්ජලිං

පගණ්හාති ධාරෙතීති යථා තං කථං සුත්වා භික්ඛවේ කිං කරෝථාති පුච්ඡිත්වා ඉමං නාම භණෙථාති වුත්තෙ නහි භික්ඛවේ සක්කා සාරිපුත්තසදිසානං කොපං වා දෙසං වා උප්පාදෙතුං මහාපඨවිසදිසං භික්ඛවේ ඉන්ද්‍රඛීලසදිසං පසන්නඋදකරහදසදිසං ච සාරිපුත්තත්තෙරං එවරූපා නාම චත්තාරෝ අන්තෙවාසිකෙ ලභිත්වා අනුසාසිං සෝතබ්බා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:—

පඨවිසමෝ නෝ විරුජ්ඣති ඉන්ද්‍රඛීලූපමෝ තාදි සුබ්භතෝ,
රහදෝව අපෙතකද්දමෝ සංසාරා න භවන්ති තාදිනෝති.

තත්‍රායං භික්ඛවේ ඉථඃ නාම පඨවියං සුචිනි ගන්ධමාලාදීනිපි නික්ඛිපන්ති අසුචිනි මුත්තකරීසාදීනිපි නික්ඛිපන්ති තථා නගරවාරෙ නිබ්බානං ඉන්ද්‍රඛීලං දූරකාදයොපි ඔමුත්තෙන්තීපි ථූහනන්තීපි අපරෙ පන තං ගන්ධමාලාදීහි සක්කරොන්තීති තත්‍ර පඨවියං ඉන්ද්‍රඛීලස්ස ච නෙව අනුරාගෙ උප්පජ්ජති න විරොගෙ එවමෙවං සබ්බාසවෙ භික්ඛු අට්ඨහි ලොකධම්මෙහි අකම්පියභාවෙන තාදි චත්තාරිනං සුඤ්ඤතාය සුබ්භතෝ සොඉමෙහි මං චතූහි පච්චයෙහි සක්කරොන්තීති ඉමෙ පන න සක්කරොන්තීති සක්කාරෙ ච අසක්කාරෙ ච කරොන්තස්ස නෙව අනුරුජ්ඣති නොවිරුජ්ඣති අථ ඛො පඨවිසමෝ ච ඉන්ද්‍රඛීලූපමෝ එවඤ්ච හොති යථා ච අපගතකද්දමෝ රහදෝපි පසන්නොදකෝ හොති එවං අපගතකිලෙසතාය රාගකද්දමාදීහි අකද්දමෝ ච්පපසන්නොව හොති. තාදිනෝති තස්ස පන එවරූපස්ස සුගතිදුග්ගතිස්ස සංසරණවසෙන සංසාරා නාම න හොන්තීති. දෙසනාවසානෙ නවභික්ඛුසහස්සානි සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්තෙර වත්ථු.

"සන්තන්තයස්ස මනං හොති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිස්සත්තෙරස්ස සාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකෝ කිර කොසම්බිවාසි කුලපුත්තෙන්තා සත්ථු සාසනෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ කොසම්බිවාසි තිස්සත්තෙරොති පඤ්ඤායි තත්‍ර කොසම්බියං චුත්ථවස්සස්ස උපට්ඨාකො තිබ්බරාගෙවව සපිථිණිතඤ්ච ආහරිත්වා පාදමූලෙ ඨපෙසි අථ නං ථෙරො ආහ කිං ඉදං උපාසකාති නනු මයා භණෙන තුමෙහ වස්සං වාසිතා අම්හාකඤ්ච ච්හාරෙ චුත්ථවස්සා ඉමං ලාභං ලභන්ති ගණ්හථ භණෙතීති හොතු උපාසක න මයහං ඉමිනා අත්ථොති කිං කාරණා භණෙතීති මම සන්තිකෙ කපියකාරකසාමණෙරොපි නත්ථි ආවුසොති සචෙ භණෙත කපියකාරකො නත්ථි මම පුත්තෙහා අය්‍යස්ස සන්තිකෙ සාමණෙරො භවිස්සතීති ථෙරො අධිවාසෙසි උපාසකොසත්තවස්සිකං අත්තභාවා සුත්තකං ථෙරස්ස සන්තිකං නෙත්වා ඉමං පබ්බාජෙථාති අදාසි

—oo—

අථස්ස ථේරෝ කෙසෙ නෙමෙත්වා තචපඤ්චකං කම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙසි සෝ බ්‍රහ්මලොකෙ යෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි ථේරෝ තං පබ්බාජෙත්වා අද්ධමාසං තත්ථ වසිත්වා සත්ථාරං පස්සිස්සාමී'ති සාමණේරං භණ්ඩකං ගාහාපෙත්වා ගච්ඡන්තෝ අන්තරාමග්ගෙ එකං විහාරං පාවිසි සාමණේරෝ උපජ්ඣායස්ස සෙනාසනං ගහෙත්වා පටිජග්ගි තස්ස තං පටිජග්ගන්තස්සෙව චිරකාලෝ ජාතෝ තෙන අත්තනෝ සෙනාසනං පටිජග්ගිතුං නාසක්ඛි අථ නං උපට්ඨානවෙලායං ආගන්ත්වා නිසින්නං ථේරෝ පුච්ඡි සාමණේර අත්තනෝ වසනට්ඨානං න පටිජග්ගිතන්ති තෙනෙත පටිජග්ගිතුං ඔකාසං නාලත්ථන්ති තෙනහි මම එසනට්ඨානෙයෙව වස. දුක්ඛං ආගන්තුකට්ඨානෙ බහි වසිතුන්ති තං ගහෙත්වාව සෙනාසනං පාවිසි. ථේරෝ පන පුථුජ්ජනෝ නිපන්නාමත්තෙන්ව නිද්දං ඔක්කමි සාමණේරෝ චින්තෙසි අජ්ජ මෙ උපජ්ඣායෙන සද්ධිං තතියෝ දිවසෝ එකසෙනාසනෙ වසන්තස්ස සචෙ නිපජ්ජිත්වා නිද්දූපිස්සාමි ථේරෝ සහසෙය්‍යං ආපජ්ජෙය්‍යා'ති නිසින්නකොව විත්තං උප්පාදෙසි මම උපජ්ඣායස්ස මඤ්චකසමීපෙ පලලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නකොව රත්තිං විතිනාමෙසි ථේරෝ පච්චූසකාලෙ පබුජ්ඣිත්වා සාමණේරං නික්ඛමාපෙතුං වට්ටති'ති මඤ්චකපස්සෙ ඨපිතං විජනිං ගහෙත්වා විජනිපත්තස්ස අග්ගෙන සාමණේරස්ස කවසීසකං පහරිත්වා විජනිං උද්ධං උක්ඛිපන්තෝ සාමණේර බහි නික්ඛමා'ති ආහ විජනිපත්තදණ්ඩකොටි අක්ඛිමහි පරිහරන්තෝ තාවදෙව අක්ඛි භිජ්ජි සෝ කිමහන්තෙත'ති වත්වා උට්ඨාය බහි නික්ඛමං'ති වුත්තෙත අක්ඛි මෙ භන්තෙ භින්නන්ති අවත්වා එකෙන හත්ථෙන පටිච්ඡාදෙත්වා නික්ඛමි වත්තකරණකාලෙ ච පන අක්ඛි මෙ භින්නන්ති තුණ්හි අනිසිදිත්වා එකෙන හත්ථෙන අක්ඛිං ගහෙත්වා එකෙන හත්ථෙන මුට්ඨසම්මුඤ්ජනිං ආදාය වච්චකුටිඤ්ච මුඛධොවනට්ඨානඤ්ච සම්මජ්ජිත්වා මුඛධොවනං ඨපෙත්වා පරිභොජනීයං සම්මජ්ජිත්වා සෝ උපජ්ඣායස්ස දන්තකට්ඨං දදමානෝ එකෙනෙව හත්ථෙන අදාසි අථනං උපජ්ඣායෝ ආහ අසික්ඛිතොසි ත්වං සාමණේරෝ ආචරියුපජ්ඣායානං එකෙන හත්ථෙන දන්තකට්ඨං දාතුං ලභති'ති ජානාමි භන්තෙ න එතං වත්තන්ති එකෝ පන මෙ භන්තෝ කා තුච්ඡෝ'ති කිං සාමණේරා'ති සෝ ආදිතො පට්ඨාය තං පවත්තිං ආරොචෙසි ථේරෝ සුත්වාව සංවිග්ගමානසෝ අහොමයා භාරියං කම්මං කතන්ති වත්වා ඛමාහි මෙ සප්පුරිස නාහමෙතං ජානාමි අවස්සයෝ මෙ හොහී'ති අඤ්ජලිමපග්ගය්හ සත්තවස්සිකදාරකස්ස පාදමූලෙ උක්කුටිකං නිසීදි අථ නං සාමණේරෝ ආහ නාහං භන්තෙ එතදත්ථාය කථෙසිං තුම්හාකං චිත්තං අත්තූපක්කමෙනෙව මයා එවං වුත්තං නෙවෙත්ථ තුම්හාකං දොසෝ න මයහං වට්ටසෙසවෙසෝ දොසෝ මෙ චින්තෙසීත් මයා තුම්හාකං විප්පටිසාරං රක්ඛන්තෙනෙව නාරොචෙ තන්ති ථේරෝ සාමණේරෙන අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යම්පි අනඞ්ගසාසිත්වා උප්පන්නසංවෙගෝ

සාමණේරස්ස හණ්ඩකං ගහෙත්වා සත්ථු සන්තිකං පායාසි සත්ථාපි තස්ස ආගමනං ඔලෝකෙන්තෝව නිසීදි සොපි ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා සත්ථාරා සද්ධිං සඩ්ඝස්ස පටිසම්මෝදනං කත්වා ධම්මනියාමෙන භික්ඛූ ආහ භික්ඛවේ අතිරේකං අඵාසුකං අත්ථි නු ඛෝ ඉමස්මිං විහාරේ ආගන්තුකානං භික්ඛූනං ආහාරෝ ධම්මනියාමෙන භණෙන නත්ථි මේ භික්ඛවේ අතිරෙකං අඵාසුකං අපිච ඛෝ පන මේ අයං දහරසාමණේරෝ විය අඤ්ඤෝ අතිරෙකගුණෝ න දිට්ඨපුබ්බෝ"ති කිං පන ඉමිනා කතං භික්ඛූ'ති සෝ ආදිතෝ පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං භගවතෝ ආරොචෙත්වා ආහ එවං භණෙත මයා ධම්මපියමානෝ මං එවං වදෙසි නෙවෙත්ථ තුම්හාකං දොසෝ අත්ථි න මයහං වට්ටයෙසවෙසෝ දොසෝ තුම්හෙහි මං විත්තසිත්වා ඉති මං අසඤ්ඤෙසියෙව මසි නෙව කොපං න දොසමකාසි න මෙ භණෙන එවරූපෝ ගුණසම්පන්නෝ දිට්ඨපුබ්බෝ'ති අථ නං සත්ථා භික්ඛූ ඛීණාසවා නාම න කඤ්චි කුප්පන්ති න දුස්සන්ති සන්තින්ද්‍රියා සන්තමානසාව හොන්තී'ති වත්වා අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

සන්තස්ස තස්ස මනං හොති සන්තා වාචා ච කම්ම ච,
සම්මදඤ්ඤා විමුත්තස්ස උපසන්තස්ස තාදිනෝ'ති.

තත්ථ "සන්තස්ස"න්ති ඛීණාසවසමණස්ස අභිජ්ඣාදීනං අභාවෙන මනං සන්තමෙව හොති උපසන්තං නිබ්බුතං තථා මුසාවාදාදීනං අභාවෙන වාචා ච පාණාතිපාතාදීනං අභාවෙන් කායකම්මඤ්ච සන්තමෙව හොති. "සම්මදඤ්ඤා විමුත්තස්සා"ති නයෙන හෙතුනා ඤාණෙන පඤ්චහි විමුත්තිහි විමුත්තස්ස. "උපසන්තස්සා"ති අබ්භන්තරෙ රාගාදීනං උපසමෙන උපසන්තස්ස. "තාදිනෝ"ති තථාරූපස්ස—දෙසනාවසානෙ කොසම්බිවාසි තිස්සත්ථෙරෝ සහ පරිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි සෙසමහාජනස්සපි සාත්ථිකා ධම්ම දෙසනා අහොසි'ති.

කොසම්බිවාසිතිස්සත්ථෙර සාමණේර වත්ථු.

"අසඤ්ඤතා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ සාරිපුත්තත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. එකදිවසං හි තිංසමත්තා ආරඤ්ඤකා භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසිදිංසු සත්ථා තෙසං සහ පරිසම්භිදාහි අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා සාරිපුත්තත්ථෙරං ආමන්තෙත්වා සද්ධහසි ත්වං සාරිපුත්ත සද්ධින්ද්‍රියං භාවිතං බහුලීකතං අමතොගධං හොති අමතපරියොසානන්ති: එවං පඤ්චින්ද්‍රියානි ආරබ්භ පඤ්හං පුච්ඡි. ථෙරෝ න චාහං භණෙත එත්ථ භගවතො සද්ධාය ගච්ඡාමි සද්ධින්ද්‍රියං—පෙ—අමතපරියොසානන්ති. යෙසං නූන තං භණෙත අසඤ්ඤතං අස්ස අදිට්ඨං අඤ්ඤාතං අසච්ඡිකතං අඵුසිතං පඤ්ඤාය තෙ තත්ථ පරෙයං සද්ධාය ගච්ඡෙය්‍යුං සද්ධින්ද්‍රියං-පෙ-අමතපරියොසානන්ති. එවං තං පඤ්හං ව්‍යාකාසි තං සුත්වා භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං. සාරිපුත්තත්ථෙරෝ මිච්ඡාගහණං

නෙව ඛීයතීජාති අජ්ජාපි සම්මාසම්බුද්ධස්ස න සද්දහතීතෙවං'ති තං සුත්වා සත්ථා කිත්තාමෙ. තං භික්ඛවෙ වදෙථ අහං හි පඤ්චින්ද්‍රියානි අභාවෙත්වා සමථවිපස්සනං අවඩ්ඪෙත්වා මග්ගඵලානි සච්ඡිකාතුං සමත්ථො නාම අත්ථි'ති සද්දහසි සාරිපුත්තාති පුච්ඡිං. සො එවං සච්ඡිකරොතෙතා අත්ථි නාමා'ති න සද්දහාමි භතෙත'ති, කථෙසි න දිත්තාතස්ස වා කතස්ස වා ඵලං විපාකං න සද්දහති නාපි බුද්ධාදිනං ගුණං න සද්දහති එසො පන අත්තනා පටිවිද්ධ සු ක්ඛිනාවිපස්සනාමග්ගඵලධම්මෙසු පරෙසං සද්ධාය න ගච්ඡති තස්මා අනුපවජ්ජොා'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝවෙත්වා ධම්මං දෙසෙ නෙතා ඉමං ගාථමාහ:—

අසද්දහා අකතඤ්ඤූ ච සන්ධිච්ඡෙදෙ ච යො නරො,
හතාවකාසො වන්තාසො ස වෙ උත්තමපොරිසොති.

තත්ථ අත්තනා පටිවිද්ධගුණං පරෙසං කථාය න සද්දහති'ති අසද්දහා. අකතං නිබ්බාණං ජානාති'ති අකතඤ්ඤූ සච්ඡිකත නිබ්බාණොති අත්ථො. වට්ටසන්ධිං සංසාරසන්ධිං ජෙත්වා ඨිතොති සන්ධිච්ඡෙදෙ. කුසලාකුසලකම්මබීජස්ස ඛීණත්තා නිබ්බත්තනොකාසො හතො අස්සාති හතාවකාසො. චතූහි මග්ගෙහි ක'ත්තබ්බ කිච්චස්ස කතත්තා ආසා ඉමිනා වන්තාති වන්තාසො. සො එවරූපො නරො පටිලද්ධ ලොකුත්තරධම්මතාය පුරිසෙසු උත්තමභාවං පත්තොති පුරිසුත්තමො. ගාථාවසානෙ තෙ ආරඤ්ඤකා තිංසම්පත්තා භික්ඛූ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසූති. සෙසජනස්සපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'ති.

සාරිපුත්තත්ථේරස්ස පඤ්හාවිස්සජ්ජනවත්ථු.

"ගාමෙ වා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා ඛදිරවනියරෙවතත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි. ආයස්මා හි සාරිපුත්තත්ථෙරා සත්තාහසිතිකොටිධනං පහාය පබ්බජිත්වා චුල්ලා උපචුල්ලා සිසපචුල්ලා'ති තිස්සො භගිණියො චත්තාරි උපාසකානි ති ඉමෙ වෙ භාතරො පබ්බාජෙසි. රෙවතකුමාරො එකොව ගෙහෙ අවසිස්සි, අථස්ස මාතා චින්තෙසි. මම පුත්තො උපනිස්සාය එත්තකං ධනං පහාය පබ්බජිත්වා තිස්සො භගිණියො චෙව භාතරො පබ්බාජෙසි. රෙවතො එකො අවසෙසො සචෙ ඉමම්පි පබ්බාජෙස්සති එත්තකං නො ධනං නස්සිස්සති කුලවංසොා පච්ඡිජ්ජිස්සති දහරකාලෙයෙව නං ඝරාවාසෙන බන්ධිස්සාම'ති සාරිපුත්තත්ථෙරොපි පරිභාවෙත්වා භික්ඛූ ආණාපෙසි සචෙ ආවුසො රෙවතො පබ්බජිතුකාමොා ආගච්ඡති ආගතමත්තමෙව නං පබ්බාජෙථ්ථ මම මාතාපිතරොා මිච්ඡාදිට්ඨිකා කිඤ්චාපි ආවුච්ඡිතෙනි අහමෙව තස්ස මාතා ච පිතා චා'ති මාතා

පිසස රෙවතකුමාරං සත්තවයසිකමෙව සරඛත්ථනෙන බන්ධිත්වා මා සමානජාතිකෙ කුලෙ දාරිකං වාරෙත්වා දිවසං ඨපෙත්වා කුමාරං මණ්ඩෙත්වා පසාධෙත්වා මහතා පරිවාරෙන සද්ධිං ආදාය කුමාරිකාය ඝරං අගමාසි අථ නෙසං කතමඛලානං විඤ්ඤූසු සන්නිපතිතෙසු උදකපාතිඤ්ච හත්ථෙ ඔතාරෙත්වා මඛලානි වත්වා කුමාරිකාය චූළපිතා ආකඩ්ඪිත්වා ඤාතයා තව අය්‍යකාය දිට්ඨධම්මං පසස අය්‍යකා ඒත චිරං ජීව අම්මා'ති ආහංසු රෙවතකුමාරෝ කොත්තුඛො ඉමිසසා අය්‍යකාය දිට්ඨධම්මෙමං'ති චින්තෙත්වා කතරා ඉමිසසා අය්‍යකා'ති පුච්ඡි. අථ නං ආහංසු නාත කිං න පසසසි ඉමං ඒසංවසසසතිකං ඛණ්ඩදන්තං පලිතකෙසං වලිත්තචං තිලකාහතගත්තං ගොපාණසිවඞ්කං එසා එතිසසා අය්‍යකා'ති කිං පන අයම්පි එවරූපා භවිස්සති'ති සචෙ ජීවිසසති භවිස්සති නාතාති සො චින්තෙසි එවරූපම්පි නාම සරීරං ජරාය ඉමං විප්පකාරං පාපුණිසසති'ති ඉදමෙමභාතරා උපනිසෙසන දිට්ඨං භවිස්සති අජ්ජෙව පලාතිත්වා පබ්බජිතුං වට්ටති'ති අථ නං ඤාතකා කුමාරිකාය සද්ධිං එකඝරානං ආරොපෙත්වා ආදාය පක්කමිංසු සො ථොකං ගන්ත්වා සරීර කිච්චං අපදිසිත්වා ඨපෙථ තාව ඨානං ඔතරිත්වා ආගමිසසං'මිති යොගගා ඔතරිත්වා එකසමිං ගුම්බෙ ථොකං පපඤ්චං කත්වා අගමාසි පුනපි ථොකං ගන්ත්වා තෙ නෙව අපදෙසෙන ඔතරිත්වා අභිරුහි පුනපි තථෙව අකාසි අථසස ඤාතකා අද්ධා ඉමසස උට්ඨානං නිවත්තනභී'ති සල්ලක්ඛෙත්වා නාතිදූරං ආරක්ඛං කරිංසු සොපි පුනපි ථොකං ගන්ත්වා තෙනෙව අපදෙසෙන ඔතරිත්වා තුම්හෙ පාථෙ නෙත්වා පුරතො ගච්ඡථ මයං පච්ඡා සනිකං ආගමිසසාමාති වත්වා ඔතරිත්වා ගුම්බාභිමුඛො අහොසි ඤාතකාපිසස පච්ඡතො ආගමිසස නී'ති සඤ්ඤාය යානං පාජෙන්තා අගමංසු සො තතො පලාතිත්වා එකසමිං පදෙසෙ නිසීදිත්වා භික්ඛූ වසන්ති තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා ආහ පබ්බාජෙථ මං භන්තෙ'ති ආවුසො ත්වං සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතො මයං තෙ රාජ පුත්තභාවං වා අමච්චපුත්තභාවං වා න ජානාම කථං පබ්බාජෙසසාමං'ති තුම්හෙ මං භන්තෙ න ජානාථ'ති න ජානාම ආවුසො'ති අහං උපනිසසය කණ්ඩඨකභාතිකො කො එසො උපනිසෙසා නාමාති ආමභන්තෙ භදන්තා මම භාතරං සාරිපුත්තෙත්‍යාති වදන්ති තසමා උපනිසෙසාති වුත්තෙ න ජානන්තීති කිම්පන ත්වං සාරිපුත්තත්තෙරසස කණ්ඨඨකභාතිකො'ති ආම භන්තෙ තෙන හි එහි භාතරා තෙ අනුඤ්ඤාතමෙවාති වත්වා තසස ආභරණානි ඔමුඤ්චාපෙත්වා එකමන්තෙ ඨපාපෙත්වා තං පබ්බාජෙත්වා ථෙරසස සාසනං පහිණිංසු ථෙරො තං සුත්වා භගවතො ආරොචෙසි භන්තෙ ආරක්ඛකභික්ඛූහි කිර රෙවතො පබ්බජිතොං'ති සාසනං පහිණිංසු ඝන්ත්වා තං පස්සිත්වා ආගමිසසාමී'ති

සත්ථා අධිවාසෙහි තාව සාරිපුත්තා'ති ඤත්තිං න අදාසි ථෙරෝ පන කතිපාහච්චයෙන සත්ථාරං ආපුච්ඡි සත්ථා අධිවාසෙහි තාව සාරිපුත්ත මයම්පි ආගමිස්සාමා'ති නෙව ඤත්තිං අදාසි—සාමණෙරොපි සචාහං ඉධ වසිස්සාමි කුතකා මං අනුබන්ධිත්වා පක්කොසිස්සන්ති'ති තෙසං භික්ඛූනං සන්තිකේ ඨාව අරහත්තං කම්මට්ඨානං උග්ගණ්හිත්වා පත්තචීවරමාදාය චාරිකං චරමානෝ තතෝ තිංස යොජනෙ ඨානෙ බදිරවනං ගන්ත්වා අත්තානංයෙවෙසයෙව තෙමාස බ්භන්තරෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. ථෙරොපි පවාරෙත්වා සත්ථාරං පුන තත්ථ ගමනත්ථාය ආපුච්ඡි සත්ථා මයම්පි ආගමිස්සාම සාරිපුත්තාති පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නික්ඛම්ම ථොකං ගන්ත්වා කාලෙ ආනන්දත්ථෙරෝ චෙඩාපථෙ ඨත්වා සත්ථාරං ආහ භන්තෙ රෙවතස්ස සන්තිකං ගමනමග්ගස්ස අයං පරිහාරපථෝ සට්ඨි යොජනිකො මත්තසාවාසෙ අයං උත්තමග්ගෙහා තිංසයොජනිකෙ අමත්තස්ස පගුණග්ගෙ කතරෙන ගච්ඡාමා'ති සිවලි ත්ථෙරං පන ආනන්ද අමෙහනි සඩ්ඩං ආගන්තා'ති අම භන්තෙත'ති සචෙ සිවලි ආගතෙ උත්තමග්ගමෙව ගණ්හාහි'ති සත්ථා කිර අහං තුම්හාකං ආගුහත්තං උප්පදෙස්සාමි උත්තමග්ගං ගණ්හා'ති අවත්වා තෙසං තෙසං ජනානං පුඤ්ඤවිපාකදනට්ඨානං එතනති ඤත්වා සචෙ සිවලි ආගතෙ උත්තමග්ගං ගණ්හා'ති ආහ සත්ථරි පන තං මග්ගං පරිපන්නෙ දෙවතා අම්හාකං අය්යස්ස සිවලිත්ථෙරස්ස සක්කාරං කරිස්සාමා'ති චින්තෙත්වා එකෙකයොජනෙ විහාරං කාරෙත්වා එකෙකයොජනතෙ උඩං ගන්තුං අදත්වා පාතොව උට්ඨාය දිබ්බානි යාගු ආදිනි ගහෙත්වා අම්හාකං අය්ය සිවලිත්ථෙරෙ කහං නිසින්නෙතා කහං නිසින්නොත්'ති විචරන්ති ථෙරෙ අත්තනෙ අභිභවං බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දූපෙසි එවං සත්ථා සපරිවාරෙ තිංසයොජනිකං කන්තාරං සිවලිත්ථෙර සෙව පුඤ්ඤං අනුභවමානෙ අගමාසි රෙවතත්ථෙරෝ'පි සත්ථු ආගමනං ඤත්වා භගවතො ගන්ධකුටිං මාපෙත්වා පඤ්චාහාරසතානි පඤ්චඛණ්ඩසතානි පඤ්චත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානසතානි ච මාපෙසි. සත්ථා තස්ස සන්තිකෙ මාසමත්තමෙව වසි තස්මිං වසමානෙ'පි සිවලිත්ථෙරසෙව පුඤ්ඤං අනුභවි තං පන වෙ මහල්ලකභික්ඛූ සත්ථු බදිරවනං පවිසනකාලෙ එවං චින්තයිංසු අයං භික්ඛු එත්තකං නවකම්මං කරොන්තො කිං සක්ඛිස්සති සමණධම්මං කාතුං සාරිපුත්තස්ස කණ්ණවෙධං'ති මුඛොලොකෙන භික්ඛං කරොන්තා එවරූපස්ස නවකම්මිකස්ස සන්තිකං ආගතෙ'ති සත්ථා තං දිවසං පඤ්චසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තා තෙ භික්ඛූ දිස්වා තෙසං චිත්තාචාරං අඤ්ඤාසි තස්මා තත්ථ මාසමත්තං වසිත්වා නික්ඛමන දිවසෙ යථා තෙ භික්ඛූ අත්තනො තෙලනාළිං ච උදකකුම්භඤ්ච උපා හනඤ්ච පමුට්ඨා නාහි තථා අට්ඨපෙත්වා නික්ඛමන්තා විහාරූපචාර තො ඔහි නික්ඛන්තකාලෙ ඉඩිං විස්සජ්ජෙසි අථ තෙ භික්ඛූ මයා ඉදඤ්චිදඤ්ච පමුට්ඨං මයා'පි පමුට්ඨන්ති උභොපි නිවත්තිත්වා තං

ඨානං අසල්ලක්ඛේත්වා බදිරරුක්ඛකණ්ටකෙහි විජ්ඣියමානා විවරිත්වා එකසම්මං බදිරරුක්ඛේ ඔලඹන්තානං අත්තනෝ හණ්ඩකං දිස්වා අදූත පක්කමිංසු සත්ථා'පි භික්ඛුසඞ්ඝං ආදාය පන මාසම්පත්තෙනෙව සිවලිත්ථේරස්ස පූජෙසුං අනුභවමානෝ ගන්ත්වා පුබ්බාරාමං පාවිසි අථ තෙ මහල්ලකභික්ඛූ පාතෝ ඵුඛං ධොවිත්වා ආහාරත්ථාය පත්තචීවරාදි සාඛාය. ඝරා යාගුං පිවිස්සාමා'හි ගන්ත්වා යාගුං පිවිත්වා ඛජ්ජකං ඛාදිත්වා නිසීදිංසු අථ තෙ විසාඛා දූවෙජ්ජ තුම්හෙ හි භන්තෙ සත්ථාරං සඞ්ඝං රෙවතත්ථේරස්ස වසනට්ඨානං අගමත්ථාති ආම උපාසිකෙ'ති රමණීයං භන්තෙ ත්ථේරස්ස වසනට්ඨානන්ති කුතො තස්ස රමණීයතා සෙතකණ්ටක බදිරරුක්ඛගහනං පෙතානං නිවාසනට්ඨානසදිසං උපාසිකෙ'ති අථක්ඛෙසු වෙ දහරභික්ඛූ අහමංසු උපාසකා තෙසම්පි යාගුඛජ්ජකං දත්වා තථෙව පටිපුච්ජි තෙ ආහංසු න සක්කා උපාසිකෙ වණ්ණෙතුං සුධම්මදෙවසභාසදිසං ඉඞ්ගියා අභිසඞ්ඛතං විය ත්ථේරස්ස වසනට්ඨානන්ති උපාසිකා විනෙතාසි පඨමං ආගතා භික්ඛූ අක්ඛූථා වදිංසු ඉමෙ නාම අක්ඛූථා වදන්ති පඨමං ආගතභික්ඛූ කිඤ්චිදෙව පමුස්සිත්වා ඉඞ්ගියා විස්සට්ඨකාලෙ පටිනිවත්තිත්වා ගතා භවිස්සන්ති ඉමෙ පන ඉඞ්ගියා අභිසඞ්ඛරිත්වා නිම්මිතකාලෙ ගතා භවිස්සන්ති'ති අත්තනෝ පණ්ඩිතභාවෙන එතමත්ථං ඤත්වා සත්ථු ආගතකාලෙ පුච්ජිස්සා'මීති අධිට්ඨාසි තතෝ බුද්ධත්ත සෙව සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෝ විසාඛාය ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි සා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං සක්කච්චං පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා පටිපුච්ජි භන්තෙ තුම්හෙහි සඞ්ගතභික්ඛූසු එකවෙව රෙවතත්ථේරස්ස වසනට්ඨානං බදිරගහනං අරඤ්ඤන්ති වදන්ති එකවෙව රමණීයන්ති කිනත්ථිකා එත්ථ නත්ථි, සත්ථා. උපාසිකෙ ගාමෝ වා හොතු අරඤ්ඤං වා යස්මිං ඨානෙ අරහන්තෝ විහරන්ති තං රමණීයමෙවා'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

ගාමෙ වා යදි වා රඤ්ඤෙ නින්නෙ වා යදි වා ථලෙ,
යත්ථාරහන්තෝ විහරන්ති තං භූමිං රාමණෙය්‍යකන්ති.

තත්ථ කිඤ්චාපි අරහන්තා ගාමන්ත කාඝච්චෙකං න ලභන්ති චිත්තච්චෙකං පන ලභන්තෙව තෙසං හි දිබ්බපටිභානානි'පි අරමණානි චිත්තං චාලෙතුං න සක්කොන්ති තස්මා ගාමෝ වා හොතු අරඤ්ඤාදීනං වා අඤ්ඤතරං යත්ථ අරහන්තා විහරන්ති තං භූමිං රාමණෙය්‍යකන්ති සොභූම්පපදෙසො රමණීයෝ එවාති අත්ථෝ දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

අපරෙන සමයෙන භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං ආවුසො කෙන ඛුද්ධො කාරණෙන සිවලිත්ථේරෙ සත්තදිවස සත්තමාසාධිකානි

සත්තවස්සානි මාතුකුච්ඡියං වසි කෙන කාරණේන නිරයෙ පච්චි කෙන එවං ලාභග්ගපත්තෝ ජාතෝ'ති සත්ථා තං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ කිංකථෙථා'ති පුච්ඡිත්වා භෙත්ත ඉදං නාමා'ති වුත්තෙ න සාසායසමත්තං පුබ්බකම්මං කථෙන්තෝ ආහ භික්ඛවෙ ඉතෝ එකන වුතෙ කප්පෙ ඒපස්සී භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා එකස්මිං සමයෙ ජනපදචාරිකං චරිත්වා පිතුනගරං පච්චාගමාසි රාජා බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ආගන්තුකදානං සජ්ජෙත්වා නාගරානං පෙසෙසි ආග න්ත්වා මයහං දානෙ සහායකා හොන්තූ'ති තෙ තථා කත්වා රක්ඛිංසු දින්නදානතෝ අතිරෙකතරං දස්සාමා'ති සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා පු නදිවසෙ දානං පටියාදෙත්වා රක්ඛිංසු පහිණිංසු රාජා ආගන්ත්වා තෙසං දානං දිස්වා ඉතෝ අධිකතරං දස්සාමී'ති පුනදිවසත්ථඤ්ච ස ත්ථාරං නිමන්තෙසි නෙව රාජා නාගරෙ පරාජෙතුං සක්ඛි නාගරා රාජානං ජටේඨ වාරෙ සෙට්ඨිනි යථා ඉමස්මිං දානෙ ඉදං නාම නත්ථී ති න සක්කා හොති වත්තුං එවං දානං දස්සාමා'ති චින්තෙත්වා පුන දිවසෙ දානං පටියාදෙත්වා කින්නුඛො එත්ථ නත්ථී'ති ඔලොකෙ න්තා අල්ලමධුමෙව න අද්දසංසු පඤ්චමධුං පන බහුං අත්ථී තෙ අ ල්ලමධුකත්ථඤ්ච චතුස්ස නගරවාරෙසු චත්තාරි සහස්සානි ගහාපෙත්වා පහිණිංසු අථෙකො ජනපදමනුස්සො ගාමභොජකං පස්සිතුං ආග ච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ මධුපවලං දිස්වා මක්ඛිකා පලාපෙත්වා සාඛං ඡින්දිත්වා සාඛාදණ්ඩකෙනෙව සද්ධිං මධුපවලං ආදාය ගාමභො ජකස්ස දස්සාමී'ති නගරං පවිසති මධුඅත්ථාය ගහිතං තං දිස්වා අ මෙහා විකතිණ්ණියමධුනා'ති පුච්ඡි න විකතිණ්ණියකා සාමී'ති හඤ්ච ඉමං කහාපණං ගහෙත්වා දෙහී'ති සො චින්තෙසි ඉදං මධුපවලං පාදම ත්තම්පි න අග්ඝති අයං පන කහාපණං දෙති බහුකහාපණිකො ම ක්කෙඤ්ච මයා වඩ්ඪෙතුං වට්ටතී'ති අථ නං න දෙමී'ති ආහ තෙන හි වෙ කහාපණෙ ගණ්හාහීති විහි'පි න දෙමී'ති එවං තාව වඩ්ඪෙසි යාව සො ඉදං තෙන හි සහස්සං ගණ්හාහී'ති භණ්ඩිකං උපනෙසි අථ නං සො ආහ කින්නුඛො තවං උම්මත්තකො උදහු කහාපණානං ඨපෙනොකාසං න ලභසි පාදම්පි අනග්ඝනකං මධුං සහස්සං ගණ්හ තා දෙහී'ති වදෙසි කින්නාමෙතන්ති ජානාමහං භො ඉමිනා පන මෙ කම්මං අත්ථි තෙනෙ'වං වදාමී'ති කිං කම්මං සාමී'ති අම්හාකං විපස්සිබුද්ධස්ස අට්ඨසට්ඨි සමණසහස්සපරිවාරස්ස මහාදානං සජ්ජි තං තත්‍රෙකං අල්ලමධුමෙව නත්ථි තස්මා එවං ගණ්හාමී'ති එවං සඤ්ඤී නාහං මූලෙන දස්සාමි සචෙ අහම්පි දානෙ පත්තිං ලභාමි ද ස්සාමී'ති සො ගන්ත්වා නාගරානං තමත්ථං ආරොචෙසි නාගරා ච ත ස්ස සද්ධාඤ්ච බලවභාවං ඤත්වා සාධු සාධු පත්තිකා හොන්තූ'ති පරිජා නිංසු තෙ බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා යාගුඛජ්ජකං දත්වා මහන්තං සුවණ්ණපාතිං ආහරාපෙත්වා මධුපවලං පිළාපෙත්වා තෙනෙව මධුසෙන පණ්ණාකාරකාය දධිවාරකො'පි ආහටො අත්ථි සොපි

දඬිං පාතියංඅනිරිත්වා ඉතරා මල්ලා සන්නාහවා බුද්ධපච්චයා සඞ්ඝස්ස ආදිතෝ පට්ඨාය ආදාසි තං යාවදත්ථං ගණ්හන්තානං සබ්බ සං පාපුණි උත්තරිම්පි අවසිට්ඨං අහොසිඑව එවං ථෝකං කථං නාවබුජ්ඣන්තා පාපුණි'නී න විඤ්ඤාතබ්බං තණ්හා බුද්ධානුභාවෙන පාපුණි බුද්ධිස්සයෝ න විඤ්ඤාතබ්බා චත්තාරි හි අච්ඡෙරයා නි'නි වුත්තානි තානි විඤ්ඤෙය්‍යා උම්මාදසෙස්ව භාගී හොති'නි සෝ පුරිසෝ ඉදං එත්තකං කම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙව ලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එත්තකං කාලං සංසරන්තෝ එකස්මිං සම යෙ දෙවලොකා චවිත්වා බාරාණසියං රාජකුලෙ නිබ්බත්තෝ පිතු අච්චයෙන රජ්ජං පාපුණි සෝ එකං නගරං ගණ්හිස්සාමී'නී ඤත්වා පරිවාරෙසි නාගරානං ච සාසනං පහිණි රජ්ජං වා දෙන්තු යුද්ධං වා'නි තෙ නෙව රජ්ජං දස්සාම න යුද්ධන්ති චත්වා වූලවාරෙණ නිකඛ මිත්වා දාරුදකාදිනි ආහරන්ති සබ්බකිච්චානි කරොන්ති—ඉතරෝ'පි චත්තාරි මහාවාරානි රක්ඛන්තෝ සත්තමාසාධිකානි සත්තවස්සානි නගරං උපරුන්ධි. අථස්ස මාතා කිමෙම පුත්තෝ කරෝනී'නි සුත්වා ඉදං නාම දෙවී'නි තං පවත්තිං සුත්වා බාලෝ මම පුත්තෝ ගච්ඡ තස්ස වූලවාරානි'පි පිධාය නගරං උපරුන්ධිතී වදෙථා'නි සෝ මාතු සාසනං සුත්වා තථා අකාසි නාගරා'පි බහි නික්ඛම්මිතුං අලභන්තා සත්තමේ දිවසෙ අත්තනෝ රාජානං මාරෙත්වා තස්ස රජ්ජං අදංසු සෝ ඉමං කම්මං කත්වා ආයුපරියොසානෙ අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා යාවාඃඃං මහාපථවී යොජනමත්තං උස්සන්නා තාව නිරයෙ පච්චිත්වා චතුන්නං වූලවාරානං පිදහිතත්තා තතො චුතො තස්සා එව මාතු කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තමාසාධිකානි සත්ත වස්සානි අන්ධකාරකුච්ඡිම්හි වසිත්වා සත්ත දිවසානි සොතිම්බ ඛෙ නිරියං නිපජ්ජි—එවං භික්ඛවෙ සීවලි තදා නගරං උපරුන්ධිත්වා ගණ්හනකමෙමන එත්තකං කාලං නිරයෙ පච්චිත්වා වූලවාරානං පිද හිතත්තා තස්සා එව මාතු කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා එත්තකං කාලං කුච්ඡියං වසි නවමධ්‍යෙ දිනාත්තා ලාභග්ගයසග්ගප ත්තෝ ජාතෝ'නි—පුනෙකදිවසං භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං අහෝ සාමණෙරස්ස ලාභෝ අහෝ පුඤ්ඤං යෙන එකඤ්ඤෙන පඤ්ඤං භික්ඛුසතානං පඤ්චවාඃකාරසතාදිනි කහාපෙති සත්ථා ආගන්ත්වා කාඃඤ්ඤ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'නි සුත්වා ඉමා ඃ නාමාති වුත්තෙ භික්ඛවෙ මයඤ්ච පුත්තස්ස නෙව පුඤ්ඤං අඤ්ඤ න පාපං උභයම්පස්ස පහීනත්තා චත්වා බ්‍රාහ්මණවගෙ ඉමං ගාථ මාහ:—

"යෝධ පුඤ්ඤඤ්ච පාපඤ්ච උභොසඞ්ගං අපච්චගා,
අසොකං විරජං සුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ" නත්.

ඛදිරවනිය රෙවතත්තෙරස්ස වත්ථු.

"රමණීයානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ

අක්ඛදුතරං ඉත්ථිං ආරබ්භ කථේස් එකෝ කිර පිඩපාතිකෝ සත්ථු සන්තිකෝ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා එකං ජිණ්ණං උය්‍යානං පවිසිත්වා සමණධම්මං කරොති එකා නාගරසොභිනී ඉත්ථී පුරිසෙන සද්ධිං අහං අස්සකට්ඨානං නාම ගමිස්සාමි තත්ථ ආගච්ඡෙය්‍යාසීති සඤ්ඤාතං කත්වා අගමාසි සෝ පුරිසෝ නාගඤ්ඤේ සා තස්ස ආගමනමග්ගං ඔලොකෙන්තී තං අදිස්වා උක්කණ්ඨිතා ඉතොචිතොච විචරමානා තං උය්‍යානං පවිසිත්වා ථෙරං පලලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නං දිස්වා ඉතොචිතොච ඔලොකයමානා අක්ඛදුං කිඤ්චි අදිස්වා අථ්‍යෙව පුරිසෝ එවමස්ස චිත්තං මොහෙස්සාමී'ති තස්ස පුරතෝ ඨත්වා පුනප්පුනං නිවත්ථසාටකං මොචෙත්වා නිවාසෙති කෙසෙ මුච්චිත්වා බන්ධති පානීං පහරිත්වා හසති ථෙරස්ස සංවෙගෝ උප්පජ්ජිත්වා සකලසරීරං ඵරි සෝ කින්නුඛෝ ඉදන්ති චින්තෙසි සත්ථා'පි මම සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමී'ති ගතස්ස තස්ස භික්ඛුනෝ කා නු ඛෝ පවත්තී'ති උපධාරෙන්තෝ තං ඉත්ථිං දිස්වා තස්සා අනාචාරකිරියං දිස්වා ථෙරස්ස ච සංවෙගුප්පත්තිං ඤත්වා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තෙන සද්ධිං කථෙසි භික්ඛු කාමගවෙස කානං අරමනට්ඨානමෙව චිත්තරූපානං රමනට්ඨානං හොතීති එවං ච පන වත්වා ඔහාසං ඵරිත්වා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

රමණීය්‍යානි අරඤ්ඤානි යත්ථ න රමති ජනෝ,
චිත්තරූපා රමිස්සන්ති න තෙ කාමගවෙසිනෝ'ති.

තත්ථ "අරඤ්ඤානී"ති සුසුපථිතතරුවනසණ්ඩමණ්ඩිතානි විමලසලිලසම්පන්නානි අරඤ්ඤානි නාම රමණීය්‍යානි—"යත්ථා"ති යෙසු අරඤ්ඤස්ස එකසිතෙසු විය පදුමවනෙසු ගාමමක්ඛිකා කාමගවෙස කොජනෝ න රමති—"චිත්තරූපා"ති විචිතරූපා පන ඛීණාසවා භමරමධුකරා විය පදුමවනෙසු තථාරූපෙසු අරඤ්ඤස්ස රම්මතාති කිං කාරණා න තෙ කාමගවෙසිනෝ යථා ඉතෙ කාමගවෙසිනෝ න හොන්තීති අත්ථෝ—දෙසනාවසානෙ ථෙරෝ යථානිසින්නොව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ආකාසෙනාගන්ත්වා ථූපං කරොන්තෝ තථාගතස්ස පාදෙ වන්දිත්වා අගමාසි.

අක්ඛදුතරාජ ඉත්ථියා වත්ථු.

අරහන්තවගග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ච ගෙහා ස ත්‍ත මෙ.

"සහස්සමපි චෙ වාචා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ තම්බදාඨිකචොරසතකං ආරබ්භ කථෙසි—එකූනපඤ්චසතා කිර චොරා ගාමඝාතකාදිනි කරොන්තා ජීවිකං කප්පෙසුං අථෙකා

පුරිසො නීඛිඛිඛපිඩඝලෝ තම්බද්දසිකො තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා අහමපි තුමෙහකි සඞ්ඝං ජීවියසාඛ්‌'නි ආහ අථ නං චොරජෙට්ඨකසස දයෙසන්ත්වා අයමපි අම්හාකං සන්තිකෙ වසිතුං ඉච්ඡති'නි ආහංසු අථ නං චොරජෙට්ඨකො ඔලොකෙත්වා අයං මාතු ථනං ඡින්දිත්වා පිතු ච ගලලොහිතං නීහරිත්වා බාදනසමත්ථො අතිකක්ඛළෝ'නි චින්තෙත්වා නං එතෙතසස අම්හාකං සන්තිකෙ වසනකිච්චං නත්ථි පටික්ඛිපි සො එවං පටික්ඛිත්තෙනාපි ආගන්ත්වා එකං තසෙසව අන්තෙවාසිකං උපට්ඨහන්තො ආරාධෙසි සො තං ආදාය චොරජෙට්ඨකං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ "සාමි භද්දකො එස අම්හාකං උපකාරකො සඞ්ගණ්හථ න" නති යාචිත්වා චොරජෙට්ඨකං පරිච්ඡාපෙසි අථෙකදිවසං නාගරා රාජපුරිසෙහි සද්ධිං එකතො ගුත්වා තෙ චොරෙ ගහෙත්වා විනිච්ඡයමහාමච්චානං සන්තිකං නයිංසු අමච්චා තෙසං එවරූපා සීසවෙජ්ජං ආණාපෙසුං තතො කො නුඛො ඉමෙ මාරෙතබ්බා'නි පරියෙසන්තා තෙ මාරෙතුං ඉච්ඡන්තානං කාචි අදිසවා චොරජෙට්ඨකං ආහංසු තවං ඉමෙ මාරෙත්වා ජීවිතං චෙව ලභිසසසි සම්මානං ච මාරෙහි නෙ'ති සොපි අත්තානං නිසසාය වසිතත්තා තෙ මාරෙතුං න ඉච්ඡි එතෙනුපායෙන එකූනපඤසතෙ ඝාතෙසුං සබ්බෙපි න ඉච්ඡිංසු සබ්බපඨමං නං නීඛිඛිඩපිඝලං තම්බද්දසිකං ඝාතෙසුං සො සාඛ්‍ය සම්පටිච්ඡිත්වා තෙ සබ්බෙ මාරෙත්වා ජීවිතං චෙව සම්මානං ච ලභි එතෙනුපායෙන නගරසස දක්ඛිණදිසතොපි පඤ චොරසතානි ආනෙත්වා අම්චචානං දසෙසත්වා තෙහි තෙසං සීසවෙජ්ජං ආණාපෙත්ත චොරජෙට්ඨකං ආදිං කත්වා ඝාතෙතුං කඤ්ඤ මාරෙතුං අනිච්ඡන්තං දිස්වා පුරිමදිවසෙ එකො පුරිසො පඨමතෙ චොරෙ මාරෙසි කහන්නු ඛො සොති අසුකට්ඨානෙ අසුකට්ඨානෙ අමෙහි දිට්ඨො'ති වුත්තෙ තං පක්කොසාපෙත්වා ඉමෙ මාරෙහි සම්මානං ලච්ඡසීති ආණාපෙසුං සො සාඛ්‍ය සම්පටිච්ඡිත්වා තෙපි මාරෙත්වා සම්මානං ලභි. අථ නං භද්දකො අයං පුරිසො නීඛඩං චොරසතකමෙවෙතං කරිසසාමාති මඤ්ඤන්තත්වා තසස තං ඨානන්තරං දත්වා සම්මානං කරිංසු සො පච්ඡිමදිසතොපි උත්තරදිසතොපි ආනීතෙ පඤසතෙ පඤසතෙ චොරෙ ඝාතෙසියෙව එවං චතූසු දිසාසු ආනීතෙ වෙසහසසානි මාරෙත්වා තතො පට්ඨාය දෙවසිකං එකං වෙති ආනීතෙ තෙ මනුසෙස මාරෙන්තා පඤපණ්ණාස සංවච්ඡරානි චොරඝාතකකම්මං අකංසු සො මහල්ලකකාලෙ එකපහාරෙන් සීසං ඡින්දිතුං න සක්කොති වෙතයො වාරෙ පහරන්තො මනුසෙය කිලමෙති නාගරා විනිච්ඡයිංසු අඤ්ඤොපි චොරඝාතකො උප්පජ්ජිසසති අයං අතිවිය මනුසෙස කිලමෙති කිං ඉමිනා'ති තසස තං ඨානන්තරං හරිංසු සො පුබ්බෙ චොරඝාතකකම්මං කරොන්තො අහතසාටකෙ නිවාසෙතුං නවසපිනා ඛීරයාගුං පාතුං සුමනපුප්ඵානි පිලන්ධිතුං ගන්ධෙඛ විලිම්පිතුන්ති ඉමානි චත්තාරිපි නලභි සො ඨානා චාවිත

දිවසෙ ඛීරයාගුං මෙ පචථ'ති වත්වා අහතවත්ථානි සුමනමාලාවී ලෙපනානි ගාහාපෙත්වා නදිං ගන්ත්වා නාහාත්වා අහතවත්ථානි නි වාසෙත්වා මාලානි පිලන්ධිත්වා ගණෙඩගි අනුලිත්තගත්තො ගෙහං ආ ගන්ත්වා නිසිදි අථස්ස නවසපපිසඩ්ඛතං ඛීරයාගුං පුරතො ඨපෙත්වා හත්ථධොවනොදකං ආහරිංසු තසම්ං ඛණෙ සාරිපුත්තත්ථෙරො සමා ධිතො වුට්ඨාය කත්ථ නුඛො අජ්ජ මයා ගන්තබ්බන්ති අත්තනො භි ක්ඛාචාරං ඔලොකෙන්තො තස්ස ගෙහෙ ඛීරයාගු දිස්වා කරිස්සති නුඛො මෙ සො පුරිසො සඞ්ගහන්ති උපධාරෙන්තො මං දිස්වා මම සඞ්ගහං කරිස්සති කරිත්වා ච පන මහාසම්පත්තිං ලභිස්සති අයං කුලපුත්තොත්'ති ඤත්වා චිවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය තස්ස ගෙහවා රෙ සිතමෙව අත්තානං දස්සෙසි සොං ථෙරං දිස්වාව පසන්නමා නසො චින්තෙසි මයා චිරං චොරඝාතකම්මං කතං බහූ මනුස්සා මාරිතා ඉදානි මෙ ගෙහෙ ඛීරයාගු පරියත්තා ථෙරො ආගන්ත්වා මම ගෙහවාරෙ සිතො ඉදානි මයා අය්‍යස්ස දෙය්‍යධම්මං දාතුං චට්ටති' නි පුරතො ඨපිතං යාගුං අපනෙත්වා ථෙරං උපසඞ්කම්ත්වා වන්දිත්වා අත්තනො ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා පත්තෙ ඛීරයාගුං ආකිරිත්වා නවස පපිං ආසිඤ්චිත්වා ථෙරං විජයමානො අට්ඨාසි අථස්ස දිඝරත්තං අලඞ්ක දුබ්බත්තාය ඛීරයාගුං පාතුං බලව අජ්ඣාසයො අහොසි ථෙරො තස්සජ්ඣාසයං ඤත්වා තං උපාසක අත්තනො යාගුං පිවා'ති ආහ සො අඤ්ඤස්ස හත්ථෙ විජනිං දත්වා යාගුං පිවි ථෙරො විජයමානං පුරිසං ගච්ඡ උපාසකමෙව විජයා'ති ආහ සො විජියමානො කුච්ඡිපූ රං යාගුං පිවිත්වා ආගන්ත්වා ථෙරං විජයමානො ඨත්වා කතාහාරකි චවස්ස ථෙරස්ස පත්තං අග්ගහෙසි ථෙරො තස්ස අනුමොදනං. ආරභි සො අත්තනො චිත්තං ථෙරස්ස ධම්මදෙසනානුග්ගහං කාතුං නාසක්ඛි ථෙරො සල්ලක්ඛෙත්වා උපාසක කස්මා චිත්තං දෙසනානු ග්ගහං කාතුං න සක්කොසි'ති පුච්ඡි භන්තෙ මයා දිඝරත්තං කාකඩලක ම්මං කතං බහූ මනුස්සා මාරිතා තම්හා අත්තනො කම්මං සර නෙනා චිත්තං අය්‍යස්ස දෙසනානුග්ගහං කාතුං නාසක්ඛිත්ති ථෙරො වච්චෙයසාමි නන්ති ඤත්වා කිං පන ත්වං අත්තනො රුචියා අකාසි අඤ්ඤෙහි කාරිතොසීති රාජා මං කාරෙසි භන්තෙ'ති කිත්තු ඛො තෙ උපාසක එවං සන්තෙ අකුසලං භායී'ති මුඛධාතුකො උපාසකොං ථෙරෙනෙවං වුත්තෙ නත්ථි මයහං අකුසලන්ති සඤ්ඤී හුත්වා තෙන හි භන්තෙ ධම්මං කථෙථාති සො ථෙරෙ අනුමොදනං කරොන්තෙ එකග්ගචිත්තො හුත්වා ධම්මං සුණන්තො සොතාපත්ති මග්ගස්ස ඔරතො අනුලොමිකං ඛන්තිං නිබ්බත්තෙසි ථෙරොපි අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි උපාසකං ථෙරමනුග්ගන්ත්වා නිවත්තමා නං එකා යක්ඛිණී ඛෙත්තවෙසෙනාගන්ත්වා උරෙ පහරිත්වා මාරෙසි සො කාලං කත්වා තුසිතපුරෙ නිබ්බත්ති ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨා පෙසුං "චොරඝාතකො පඤ්චපණ්ණාස වස්සානි කාකඩලකම්මං කත්වා අජ්ජෙව තතො මුත්තො අජ්ජෙව ච ථෙරස්ස භික්ඛං දත්වා

අජ්ජව කාලකතෝ කහනනූඛෝ නිබ්බත්තෝ"ති සත්ථා ආහනිත්වා කායෙ නුත්ථි භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමං'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තෝ'ති ආහ කිං භන්තෙ වදෙථ එත්තකං කාලං එත්තකෙ මනුස්සෙ මාරෙත්වා තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්තෝ'ති ආම භික්ඛවෙ මහන්තෝ තෙන කල්‍යාණම්මත්තෝ ලද්ධෝ සෝ සාරිපුත්තස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා අනුලොමඤාණං නිබ්බත්තෙත්වා ඉතෝ චුතෝ තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්තෝ'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

සුභාසිතං සුණිත්වාන නරෙ වොරභාතකෝ,
අනුලොමඛන්තිං ලබ්භාන මොදති තිදිවං ගතෝ'ති.

භන්තෙ අනුමොදනකථා නාම න බලවා තෙන කතං අකුසල කම්මං මහන්තං කථං තත්තකෙන විසෙසං නිබ්බත්තෙසි'ති සත්ථා කිං භික්ඛවෙ මයා දෙසිතධම්මස්ස අප්පං වා බහුං වා පමාණං මා ගණ්හථ එකං වාචා'පි හි අත්ථනිස්සිතා සෙය්‍යථ එවා'ති වත්වා අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

සහස්සමපි චෙ වාචා අනත්ථපදසංහිතා,
එකං අත්ථපදං සෙය්‍යෝ යං සුත්වා උපසම්මති'ති.

තත්ථ "සහස්සමපි"ති පරිච්ඡෙදවචනං එකං සහස්සං වෙ සහස්සං නී'ති එවං සහයෙන වෙ'පි පරිච්ඡින්නාවාවා හොන්ති තාව අනත්ථපදසංහිතා ආකාසවණ්ණනා. පබ්බතවණ්ණනා වනවණ්ණනාදිනි පකාසකෙහි අනීයන්‍ති දීපකෙහි අනත්ථකෙහි පදෙහි සංහිතා යාව බහුකා හොන්ති තා පාපිකා එවා'ති අත්ථෝ—"එකං අත්ථපද"න්ති යං පන "අයං කායෙ අයං කායගතාසති-තිසෙසා විජ්ජා අනුප්පත්තෙනා කතං බුද්ධස්ස සාසන"න්ති එවරූපං එකං අත්ථපදං සුත්වා රාගාදිවූපසමෙන වූපසම්මති තං අත්ථසාධකං නිබ්බාණපරියොසානං චතුධාතු ආයතනඉන්ද්‍රියබලබොජ්ඣඞ්ගසතිපට්ඨානපරිදීපකං එකම්පි පදං සෙය්‍යථෙවා'ති අත්ථෝ—දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

තඹදාඨිකචොරභාතකස්ස වත්ථු.

"සහස්සමපි චෙ ගාථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ දාරුචිරියත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි—එකස්මිං හි කාලෙ බහූ මනුස්සා නාවාය මහාසමුද්දං පක්ඛන්දිත්වා අන්තොසමුද්දෙ භින්නාය නාවාය මච්ඡභත්තා අහෙසුං එකොවෙත්ථ එකං ඵලකං ගහෙත්වා වායමන්තෝ සුප්පාරකපට්ටනතීරං ඔත්තරිත්වා නස්ස නිවා සනරූපනං නත්ථි සෝ අක්ඛුං කිචි අපස්සන්තෝ සුක්ඛකට්ඨදණ්ඩකෙ වාකෙහි පළිවෙඨෙත්වා නිවාසනපාරුපනං කත්වා දෙවකුලතෝ කපාලකං ගහෙත්වා සුප්පාරකපට්ටනං අගමාසි මනුස්සා තං

දිස්වා යාගුභත්තාදිනී දත්වා අයං එකෝ අරහා'ති සම්භාවෙස්සං සෝ වත්ථෙස්ස උපනීනෙස්ස සචාහං නිවාසෙස්සාමි වා පාරුපිස්සාමි වා ලාභසක්කාරෝ මේ පරිහාඩිස්සතීති තානි පටික්ඛිපිත්වා දුරුචිරං නෙව පරිහරි අථස්ස බහූහි අරහා අරහා'ති වුච්චමානස්ස එවං චෙතසෝ පරිවිතක්කෝ උදපාදි යෙ ඛෝ කෙචි ලොකෙ අරහත්තං වා අරහත්තමග්ගං වා සම්පත්තා අහං තෙසං අඤ්ඤතමෝ'ති අථස්ස පුරාණසාලොහිතා දෙවතා එවං චින්තෙසි පුරාණසාලොහිතාති පුබ්බෙ එකතෝ කතසමණධම්මා පුබ්බෙ කිර කස්සපදස බලස්ස සාසනෙ ඔස්සක්කමානෙ සාමණෙරාදිනං ච්පකාරං දිස්වා සත්ත භික්ඛූ සංවෙගපත්තා යාව සාසනස්ස අන්තරධානං න හොති තාව අත්තනෝ පතිට්ඨං කරිස්සාමා'ති සුවණ්ණචෙතියං වන්දිත්වා අරඤ්ඤං පවිට්ඨා එකං පබ්බතං දිස්වා ජීවිතෙ සාලයා නිවත්තනත්තු නිරලයා ඉමං පබ්බතමභිරුහන්තූති වත්වා නිස්සෙනිං ඛණිත්වා සබ්බෙ'පි පබ්බතං අරුයහ නිස්සෙනිං පාතෙත්වා සමණධම්මං කරිංසු තෙසු සඞ්ඝත්ථේරෝ එකරත්තාතික්කමෙනෙව අරහත්තං පාපුණි සෝ අනොතත්තදහෙ නාගලතා දන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා උත්තරකුරුතෝ පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා තෙ භික්ඛූ ආහ ආවුසෝ ඉදං දන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා මුඛං ධොවිත්වා ඉතෝ පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජථා'ති කිං පන භන්තෙ අමෙහඟි එවං කතිකා කතා යෝ පඨමං අරහත්තං පාපුණාති තෙනානීතං පිණ්ඩපාතං අවසෙසා පරිභුඤ්ජිස්සන්ති'ති නො හෙතං ආවුසොති තෙන හි සචෙ මයම්පි තුම්හෙ විය විසෙසං නිබ්බත්තෙස්සාම සයං ආහරිත්වා භුඤ්ජිස්සාමා'ති න ඉච්ඡිංසු දුතියදිවසෙ දුතියත්ථේරෝ අනාගාමිඵලං පාපුණි සෝ'පි තථෙව පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා ඉතරෙ නිම්නෙත්වා තෙ එවමාහංසු කිං පන භන්තෙ අමෙහි එවං කතිකා කතා මහාථේරෙන ආහටං පිණ්ඩපාතං අභුඤ්ජිත්වා අනුත්ථේරෙන ආහටං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජිස්සාමා'ති නොහෙතං ආවුසෝ'ති එවං සන්තෙ තුම්හෙ විය මයම්පි විසෙසං නිබ්බත්තෙත්වා අත්තනෝ පරිසාකාරෙන භුඤ්ජිතුං සක්කොන්තා භුඤ්ජිස්සාමා'ති න ඉච්ඡිංසු තෙසු අරහත්තං පත්තෝ භික්ඛු පරිනිබ්බායි අනාගාමී බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති ඉතරෙ පඤ්ච විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තා සුස්සිත්වා පරිසුස්සිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තතෝ චවිත්වා තත්ථ තත්ථ කුලඝරෙසු නිබ්බත්තිංසු තෙසු එකෝ පුක්කුසාතිරාජා අහොසි එකෝ කුමාරකස්සපෝ එකෝ දුරුචිරියෝ එකෝ දබ්බෝ මල්ලපුත්තෝ එකෝ සඞ්ඝියෝ පරිබ්බාජකෝ'ති තත්ථ යෝ සෝ බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තභික්ඛු තං සන්ධාය එතං වුත්තං පුරාණසාලොහිතා දෙවතාති තස්ස හි බ්‍රහ්මුනෝ එතදහොසි අයං මයා සද්ධිං නිස්සෙනිං ඛණිත්වා පබ්බතං අභිරුහිත්වා සමණධම්මං අකාසි ඉදානි ඉමං ලද්ධිං ගහෙත්වා චීවරනෙත්තා විනයෙසත්‍ය සංවෙජෙස්සාමි නන්ති අථ තං උපසඞ්කමිත්වා

එවමාහ නෙව ඛො තවං බාහිය අරහා න'පි අරහත්තමග්ගං සමාපන්නො සා'පි තෙ පටිපදා නත්ථි යාය ත්වං අරහා වා අස්ස අරහත්තමග්ගං වා පටිපන්නො'ති බාහියො ආකාසෙ ඨත්වා කථෙන්තං මහාබ්‍රහ්මානං ඔලොකෙත්වා චින්තෙසි අහො භාරියං කම්මං අහං අරහමස්මීති චින්තෙසිං අයඤ්ච මං "න ත්වං අරහා නා'පි අරහත්තමග්ගං සමාපන්නො"ති'පි වදති අත්ථි නුඛො ලොකෙ අඤ්ඤො අරහාති අථ නං පුච්ඡි අත්ථි නුඛො එතරහි දෙවලොකෙ අරහත්තං වා අරහත්තමග්ගං වා පටිපන්නොති අථස්ස දෙවතා ආචික්ඛි අත්ථි බාහිය උත්තරෙසු ජනපදෙසු සාවත්ථි නාම නගරං තත්ථ සො භගවා එතරහි අරහං සම්මාසම්බුඩ්ඩො සො හි බාහිය භගවා අරහා චෙව අරහත්තාය ච ධම්මං දෙසෙති'ති බාහියො රත්තිභාගෙ දෙවතාය කථං සුත්වා සංවිග්ගමානසො තං ඛණංයෙව සුප්පාරකා නික්ඛම්ම එක රත්තිවාසෙන සාවත්ථිං අගමාසි සබ්බං විසංයොජනසන්තිකං මග්ගං එකරත්තිවාසෙනෙව අගමාසි ගච්ඡන්තො ච පන දෙවතානුභාවෙන ඤතො බුද්ධානුභාවෙනා'තිපි වදන්තියෙව.

තස්මිං පන ඛණෙ සත්ථා සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිට්ඨො හොති සො තුත්තපාතරාසො කාසායාලසියවිමොචනත්ථාය අඛෙහාකාසෙ චඞ්කමං නෙත සම්බහුලෙ භික්ඛූ කහං එතරහි සත්ථාති පුච්ඡි භික්ඛූ භගවා සාවත්ථියං පිණ්ඩාය පවිට්ඨොති වත්වා තං පුච්ඡිංසු ත්වං පන කුතො ආගතොසීති සුප්පාරකා ආගතොම්හීති කදා නික්ඛන්තොසී'ති හියොඤ්ඤ සායං නික්ඛන්තොම්හි'ති දූරතො ආගතො නිසිද තව පාදෙ ධොවිත්වා තෙලෙන මක්ඛිත්වා පොක්ඛං ඒසමාහි ආගතකාලෙ සත්ථාරං දක්ඛිස්සසි අහං භන්තෙ සත්තූ වා අත්තනො වා ජීවිතන්තරායං න ජානාම් එකරත්තෙනෙවම්හි කත්තිවි අට්ඨත්වා අනිසිදිත්වා විසංයොජනසන්තිකං මග්ගං ආගතො සත්ථාරං පස්සිත්වාව ඒස මිස්සාමී'ති සො එවං චින්තා තරමානරූපො සාවත්ථිං පවිසිත්වා භගවතො අනොපමාය බුද්ධසිරියා පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා ඒරසස්ස වත මෙ හොතමසම්මාසම්බුද්ධා දිට්ඨො'ත දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ඔනතසරීරො ආගන්ත්වා අවිදූරෙ විවිත්තමෙව පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා එවමාහ "දෙසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං දෙසෙතු සුගතො ධම්මං යං මමස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය"ති අථ නං සත්ථා අකාලො ඛො තාව බාහිය අන්තරඝරං පවිට්ඨම්හි පිණ්ඩාය'ති පටික්ඛිපි තං සුත්වා බාහියො සංසාරෙ සංසරන්තො න කබලිඞ්කාරාහාරෙ අලඛ්ඵබ්බා තුම්හාකං වා මයහං වා ජීවිතන්තරායං න ජානාම් දෙසෙථ මෙ ධම්මන්ති සත්ථා දුතියම්පි පටික්ඛිපිත්වෙව එවං කිරස්ස අහොසි ඉමස්ස මං දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය සකලසරීරං පීතියා නිරන්තරං අජ්ඣොත්ථටං හොති බලවා පීතිවෙගො ධම්මං සුත්වා'පි න සක්ඛිස්සති පටිවිජ්ඣිතුං මඤ්ඤතුපෙක්ඛාය තාව තිට්ඨතු එකරත්තෙනෙව විසංයොජනසන්තං මග්ගං ආගන්ත්වා දරථො'පිස්ස බලවා සො'පි තාව පටිප්පස්සම්භතූ'ති තස්මා

විකඩ්ඪනතුං පවිකඩ්ඪිපිත්‍වා නතියං යාචිතෝ අනන්තරච්චියං සීතෝව නසම්‍පත්තිඝ තෙ බාහිය එවං සික්ඛිතබ්බං දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්‍සති'ති ආදිනා නයෙන ධම්මං දෙසෙසි සොසන්‍ථු ධම්මං සුණන්තොව සබ්බාසවෙ ඛෙපෙත්‍වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි නාවදෙව ච නං භගවන්තං පබ්බජ්ජං යාචි පරිපුණ්ණං තෙ පත්ත චීවරන්ති'ති ච සුත්‍වෙව න පරිපුණ්ණන්ති ඇඝ අථ නං සත්‍ථා තෙන හි පත්තචීවරං පරියෙසාහි වත්‍වා පක්කාමි සොකිර වීසතිවස්සස හස්සානි සමණධම්මං කරොන්තොභික්ඛූනං නාම අත්තනොප ච්චයෙ ලභිත්‍වා අක්ඛමං අන්‍ධොලොකෙත්‍වා සයමෙව පරිභුඤ්ජිතුං වට්ට නි'ති එකභික්ඛුස්‍ස'පි පත්තෙන වා චීවරෙන වා සඞ්ගහං නාකාසි තෙනස්‍ස ඉද්ධිමයපත්තචීවරං න උපජ්ජිස්‍සතීති ඤත්‍වා එහිභික්ඛු භාවෙන පබ්බජ්ජං න අදාසි තම්පි පත්තචීවරං පරියෙසමානමෙව එකා යකඩ්ණි ඛෙත්තුරුපෙන ආගන්ත්‍වා උරම්හි පහරිත්‍වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි සත්‍ථා පිණ්ඩාය චරිත්‍වා කතභත්තකිච්චොසමබහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං නික්ඛමන්තොබාහියස්‍ස සරීරං සඞ්කාරට්ඨානෙ පතිතං දිස්වා භික්ඛූ ආණාපෙසි භික්ඛවෙ එකස්මිං ගෙහවාරෙ ඨත්‍වා මච්චකං ආහරථ පෙත්‍වා ඉමං සරීරං නාගරතොනීහරිත්‍වා සඞ්ඛං පෙත්‍වා ථූපං කරොථ'ති භික්ඛූ තථා කරිංසු කත්‍වා ච පන ඒහාරං ගන්ත්‍වා සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්‍වා අත්තනා කතකිච්චං ආරොචෙත්‍වා තස්‍ස අභිසම්පරාඝං සුත්‍වාඡිංසු අථ නෙසං භගවා තස්‍ස පරිනිබ්බුතභාවං ආචික්ඛිත්‍වා "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං යදිදං බාහියො දූරුච්චියො"ති එදග්ගෙ ඨපෙසි අථ නං භික්ඛූ සුත්‍වාඡිංසු භගවතා තුමෙහ බාහියො දූරුච්චියො අරහත්තං පත්තොහ'ති එදෙථ කදා සොඅරහත්තං පත්තොහ'ති මම ධම්මං සුණන්තොලෙ භික්ඛවෙ'ති කදා පනස්‍ස භගවතා තුමෙහහි ධම්මොකථිතොහ'ති පිණ්ඩාය චරන්තෙන අනන්තරච්චියං ඨත්‍වා'ති කිං අප්පමත්තකොහි භගවතා තුමෙහහි අනන්තරච්චියං ඨත්‍වා කථිතධම්මා කථං සොතාවතකෙන ඒසෙසං නිබ්බත්තෙසි'ති අථ නෙ සත්‍ථා කිං භික්ඛවෙ මම ධම්මං අප්පං වා බහුං වාති මා චින්තයිත්‍ථ අත්‍ථසංහිතානි අනෙකානිපි හි ගාථාසහස්සානි න සෙය්‍යො අත්‍ථනිස්සිතං පන එකම්පි ගාථාපදං සෙය්‍යොති වත්‍වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්‍වා ධම්මං දෙසෙන්තොඉමං ගාථමාහ:—

සහස්සම්පි චෙ ගාථා අනත්‍ථපදසංහිතා,
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො යං සුත්‍වා උපසම්මති'ති.

තත්‍ථ "එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො"ති "අප්පම්දෙ අමතපදං-පමදෝ මච්චුනෝ"ති එවරූපා එකා ගාථා'පි සෙය්‍යොති අත්‍ථො සෙසං සුවිඤ්ඤෙයෙනෙව වෙදිතබ්බං. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

දූරුච්චිරියත්‍ථේරස්‍ස වත්‍ථු.

"යො ච ගාථාසතං භාසෙ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙත වනෙ විහරන්තො කුණ්ඩලකෙසිං ආරබ්භ කථෙසි.

රාජගහෙ කිර එකා සෙට්ඨිධීතා සොළසවයසුද්දෙසිකා අභිරූපා අහොසි දස්සනීයා පාසාදිකා, තයම්පි ච වයෙ ඨිතා නාරීහි පූරි සජ්ඣායා හොන්තී පූරිසලොලා. අථ නං මාතාපිතරෝ සත්තභූම කස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ සිරිගබ්භෙ වාසෙසුං. එකමෙවස්සා දුතිං පරිචාරිකං අකංසු. අථෙකං කුලපුත්තං චොරකම්මං කරොන්තං ගහෙත්වා පච්ඡාබාහං බන්ධිත්වා චතුක්කෙ චතුක්කෙ කසාහි පහරිත්වා ආඝාත නං නයිංසු. සා සෙට්ඨිධීතා මහාජනසද්දං සුත්වා කින්නුඛො එතන්ති පාසාදතලෙ ඨත්වා ඔලොකෙන්ති තං දිස්වා පටිබද්ධචිත්තා හුත්වා තං පත්ථයමානා ආහාරං පටික්ඛිපිත්වා මඤ්ච කෙ නිපජ්ජි. අථ නං මාතා පුච්ඡි: කිං ඉදං අම්මාති? සචෙ එතං චොරොති ගහෙත්වා නීයමානං පුරිසං ලභිස්සාම් ජීවිස්සාම් නො චෙ ලභිස්සාම් ජීවිතං මෙ නත්ථි ඉධෙව මරිස්සාම්'නි. අම්ම මා එවං කරි, අම්හාකං ජාතියා ච ගොත්තෙන ච හොගෙන ච සදිසං අඤ්ඤං සාමිකං ලභිස්සසීති. මයාහං අඤ්ඤෙන කිච්චං නත්ථි, ඉමං අලභමානා මරිස්සාම්'නි. මාතා ධීතරං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තී පිතු නො ආරොචෙසි, සොපි නං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තො කිං සක්කා කාතුං'නි චින්තෙත්වා තං චොරං ගහෙත්වා ගච්ඡන්තස්ස රාජ පුරිසස්ස සහස්සභණ්ඩිකං පෙසෙසි–ඉමං ගහෙත්වා එතං පුරිසං මයහං දෙහී'නි. සො සාධූ'නි කහාපණෙ ගහෙත්වා තං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤං මාරෙත්වා මාරිතො දෙව චොරොති රඤ්ඤො ආරොචෙසි. සෙට්ඨි පනස්ස ධීතරං අදාසි. සා තතො පට්ඨාය සාමිකං ආරාධෙ සස්සාම්'නි සබ්බාභරණ පතිමණ්ඩිතා සයමෙව තස්ස යාගුආදිනි සංවිදහති. චොරො කතිපාහච්චයෙන චින්තෙසි: කදා නුඛො ඉමං මාරෙත්වා එතිස්සා ආභරණානි ගහෙත්වා එකස්මිං සුරාගෙහෙ විකකි ණිත්වා ඛාදිතුං ලභිස්සාම්'නි සො අඤ්ඤො උපායො'නි චින්තෙ ත්වා ආහාරං පටික්ඛිපිත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි–අථ නං සා උපසඞ්කමි ත්වා? කිං සාමි රුජති'නි? පුච්ඡි. න කිඤ්චි හදෙති, කච්චි පන මෙ මාතාපිතරෝ තුය්හං කුඛාති? න කුජ්ඣන්ති හදෙ'ති. අථ කිං නාමෙ තන්ති? හදෙ අහං තං දිවසං බන්ධිත්වා නීයමානො චොරපපා තෙ අධිවත්ථාය දෙවතාය බලිකම්මං පටිස්සුණිත්වා ජීවිතං පටිල භිං. තම්පි මයා තස්සා එව ආනුභාවෙන ලඛ්ධා. තං මෙ දෙවතාය බලිකම්මං ඨපිතන්ති චින්තෙමි හදෙති, සා සාමි මා චින්තයි කරි සසාමි බලිකම්ම. වදෙහි කෙනත්ථො'නි. අපෙහි දකමධුපායාසෙන ච ලාජා පඤ්චමකපුප්ඵෙහි චා'නි. සාධු සාමි අහං පටියාදෙස්සා මි'නි සා සඛං බලිකම්මං පටියාදෙත්වා එහි සාමි ගච්ඡාමා'නි ආහ. තෙන හි හදෙ තව ඤාතකෙ නිවත්තෙත්වා මහග්ඝානි වත්ථාභර ණානි ගහෙත්වා අත්තානං අලඞ්කරොහි, හසන්තා කීළන්තා සුඛං ගමිස්සාමා'නි. සා තථා අකාසි. අථ නං පබ්බතපාදං ගතකාලෙ

ආහ "හදෙ ඉතො පරං උභො ජනා ගමිස්සාම සෙසං ජනං ඝාන කෙන සඞ්ගං නිවත්තෙත්වා බලිකම්මභාජනං සයං උක්ඛිපිත්වා ගණ්හාහි"ති. සා තථා අකාසි චොරෝ තං ගහෙත්වා චොරපපාත පබ්බතං අභිරුහි. තස්ස හි එකෙන පස්සෙන මනුස්සා ආරුහන්ති. එකං පස්සං ඡාතතටං, පබ්බතමත්ථකෙ ඨිතා තෙන පස්සෙන චොරෙ පාතෙන්ති. තෙ ඛණ්ඩාඛණ්ඩං හුත්වා භූමියං පතන්ති. තස්මා චොරපපාතොත්ති වුච්චති. සා තස්ස පබ්බතස්ස මත්ථකෙ ඨත්වා බලිකම්මං තෙ සාමි කරොහීති ආහ. සො තුණ්හී අහොසි. පුන නාය කස්මා සාමි තුණ්හීභූතොසි'ති වුත්තෙ නං ආහ "න මයහං බලිකම්මෙන අත්ථො වඤ්චත්වා පන තං ආදාය ආගතොම්හි නි? කිං කාරණා සාමි'ති. තං මාරෙත්වා තව ආභරණානි ගහෙත්වා පලායනත්ථාය'ති. සා මරණභයතජ්ජිතා ආහ-"සාමි අහං ච ආභරණානි ච තව සන්තකානෙව, කස්මා එවං වදෙසි"නි? සො මා එවං කරොහි'ති පුනපුනං යාචියමානොපි මාරෙමි එවා'ති ආහ-එවං සන්තෙ-කිං තෙ මම මරණෙන? කම්මං ඉමානි ආභරණානි ගහෙත්වා මයහං ජීවිතං දෙහි ඉතො පට්ඨාය මං මාතා'ති බාරෙහි දිසි වා තෙ හුත්වා කම්මං කරිස්සාමි'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"ඉමෙ සුවණ්ණකෙයූරා සඛෙ වෙළුරියාමයා,
සඛඤ්ච ගණ්හ හදෙ තෙ මම දාසිංව සාවයා"ති.

තං සුත්වා චොරෝ එවං කතෙ ත්වං ගන්ත්වා මාතාපිතූනං ආචික්ඛිස්සසීමාරෙස්සාමියෙව මා බලවපරිදෙවනං පරිදෙවී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"මා බාලෙ පරිදෙවෙසි ඛිප්පං බන්ධාහි හණ්ඩිකං,
න තුයහං ජීවිතං අත්ථි සඛං ගණ්හාමි හණ්ඩකං"ති.

සා චිනෙත්වා: අහො ඉදං කම්මං භාරියං පඤ්ඤා නාම න පච්චා බාදනත්ථාය කතා අථඛො විචාරණත්ථාය කතා, ඤාතිස්සාමිස්ස කත්තබ්බන්ති. අථ නං ආහ: සාමි යදා ත්වං චොරොති ගහෙත්වා නිය්‍යාසි තදහං මාතාපිතූනං ආචික්ඛිං, තෙ සහස්සං විස්සජ්ජෙත්වා ත්වං ආණාපෙත්වා ගෙහෙ කරිංසු. තතො පට්ඨාය අහං තුයහං උපකාරිකා අජ්ජ මෙ සුදිට්ඨං කත්වා ත්වං අත්තානං වන්දිතුං දෙහි'ති. සො සාධු හදෙ'ති සුදිට්ඨං කත්වා වන්දහි'ති වත්වා පබ්බතන්තෙ අට්ඨාසි. අථ නං සා නික්ඛමිතුං පදක්ඛිණං කත්වා චතුස්සු ඨානෙසු වන්දිත්වා සාමි ඉදන්තෙ පච්ඡිමදස්සනං ඉදානි තුයහං වා මම දස්සනං මයහං වා තව දස්සනං නත්ථී'ති පුරතො ච පච්ඡතො ච ඇලිඛිත්වා පමත්තා හුත්වා පබ්බතන්තෙ ඨිතං පිට්ඨිපස්සෙ ඨත්වා එකෙන හත්ථෙන ඛන්ධෙ ගහෙත්වා එකෙන හත්ථෙන පිට්ඨිකච්ඡායං ගහෙත්වා පබ්බතපපාතෙ ඛිප්. සො පබ්බතකුච්ඡියං පටිහතො ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං හුත්වා භූමියං පති. චොර පපාතමත්ථකෙ අධිවත්ථා දෙවතා තස්ස චින්නාමපි කිරියං දිස්වා තස්සා ඉත්ථියා සාධුකාරං දත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

"නසොසබ්බත්ථානෙසුසුරිසොහොතිපණ්ඩිතො,
ඉත්ථිපිපණ්ඩිතාහොන්තෙතත්තවිචක්ඛණා"ති.

සා'පිචොරංපපාතෙඛිපිත්වාචින්තෙසි:සචාහංගෙහංගමිස්සාමි සාමිකොතෙකුහින්නි?පුච්ඡිස්සන්ති:සචාහංඑවංවුට්ඨා මාරිතෙ, මෙ'නිවක්ඛාමි දුබ්බිනීතෙසහසසංදත්වා තංආණාපෙත්වා ඉදානි තංමාරෙසී'නි මුඛසත්තිහි විජ්ඣිස්සන්ති, අහරණත්ථාය සොමං මාරෙතුකාමොඅහොසි'නිවුත්තෙ'පිනසද්දහිස්සන්ති,අලමෙම හෙහනා'නි තඤ්ඤෙව ආහරණානි ඡඩ්ඩෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා අනුපුබ්බෙන විචරන්තී එකං පරිබ්බාජකානං අස්සමං පත්වා වන්දිත්වා මයහං භන්තෙ තුම්හාකං සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං දෙථා'නි ආහ. අථ නං තෙ පබ්බාජෙස්සං.සා පබ්බජිත්වා පුච්ඡි:භන්තෙ තුම්හාකං පබ්බජ්ජාය කිං උත්තමන්ති?භද්දෙ දසස්ස වා කසිණස්ස කම්මං කත්වා ඣානං නිබ්බත්තෙතබ්බං වාදසහස්සං වා උග්ගණ්හිතබ්බං, අයං අම්හාකං පබ්බජ්ජාය උත්තමෙත්ථා'ති.ඣානං තාව නිබ්බත්තෙතුං අහං න සක්ඛිස්සාමි වාදසහස්සං පන උග්ගණ්හිස්සාමි අය්‍යා'ති.අථ නං තෙ වාදසහස්සං උග්ගණ්හාපෙත්වා උග්ගහිතං තෙ සිප්පං ඉදානි ත්වං ජම්බුදීපතලෙ විචරිත්වා අත්තනා සදිසං පඤ්හං කථෙතුං සමත්ථං ඔලොකෙහී'නි තස්සා හත්ථෙ ජම්බුසාඛං දත්වා උත්තරිජෙස්සුං: ගච්ඡ භද්දෙ සචෙ කොචි ගිහීහුතො තයා සදිසං පඤ්හං කථෙතුං සක්කොති තස්සෙව පාදපරිචාරිකා භව, සචෙ පබ්බජිතො සක්කොතීති තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජාහීති. සා නාමෙන ජම්බුපරිබ්බාජිකානාම භූත්වා තතො නික්ඛමිත්වා දිට්ඨදිට්ඨෙ පඤ්හං පුච්ඡන්තී විචරති. තාය සදිසං කථෙතුං සමත්ථො නාම නාහොසි,ඉතො ජම්බුපරිබ්බාජිකා ආගච්ඡති'ති සුත්වාව මනුස්සා පලායන්ති. සා ගාමං වා නිගමං වා භික්ඛාය පවිසන්ති ගාමවාරෙ වාලුකාරාසිං කත්වා තත්ථ ජම්බුසාඛං ථපෙත්වා මයා සදිසං කථෙතුං සමත්ථො ජම්බුසාඛං මද්දතු'න්ති වත්වා ගාමං පවිසති, තං ඨානං උපසඞ්කමිතුං සමත්ථො නාම නාහොසි. සා මිලාතාය ජම්බුසාඛාය අඤ්ඤං සාඛං ගණ්හාති. ඉමිනා නීහාරෙන චරන්තී සාවත්ථිං පත්වා ගාමවාරෙ වාලුකාරාසිං කත්වා සාඛං ථපෙත්වා චුත්තනියාමෙනෙව වත්වා භික්ඛාය පාවිසි.සම්බහුලා දාරකා සාඛං පරිවාරෙත්වා අට්ඨංසු.සාරිපුත්තත්ථෙරොපිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චොනගරා නික්ඛමන්තො තෙ දාරකෙ සාඛං පරිවාරෙත්වා ඨිතෙ දිස්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡි, දාරකා ථෙරස්ස තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු. තෙන හි දාරකා ඉමං සාඛං මද්දථා'නි.භාගාමහ නෙන'නි.අහං පඤ්හං කථෙස්සාමි මද්දථ තුමෙහ'නි.ථෙරස්ස වචනෙ නජාතුස්සාහා තථා කත්වා නදන්තා රජං උක්ඛිපිංසු. පරිබ්බාජිකා ආගන්ත්වා තෙ පරිභාසිත්වා තුමෙහාහි සදිසං මම පඤ්හපුච්ඡනකිච්චං නත්ථි කස්මා මෙ සාඛං මද්දිත්ථා'නි ආහ. අය්‍යෙනාමෙහාහි මද්දාපිතා 'නි ආහංසු.භාගෙන තුමෙහාහි මෙ සාඛා මද්දාපිතා'නි.ආම භගිණී'නි.

තෙන හි මයා සද්ධිං පඤ්හං කථේථා'ති. සාධු කථේස්සාමි'ති. සා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය පඤ්හං පුච්ඡිතුං ථේරස්ස සන්තිකං අගමාසි සකලනගරං සංඛුභි, විත්තා පණ්ඩිතානං කථං සොස්සාමා'ති නා ගරා තාය සද්ධිං යෙව ගන්ත්වා ථේරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසිදිංසු. පරිබ්බාජිකා ථේරං ආහ:භන්තෙ පුච්ඡාමි පඤ්හන්ති,පුච්ඡ භගිණී'ති. සා වාදසහස්සං පුච්ඡි, පුච්ඡිතපුච්ඡිතං ථේරො විස්සජ්ජේසි, අථ නං ආහ–එත්තකා එව තෙ පඤ්හා අඤ්ඤම්පි අත්ථී'ති. එත්තකා එව භන්තෙ'ති.තයා බහූ පඤ්හා පුට්ඨා.මයම්පි එකං පුච්ඡාම විස්සජ්ජිස්සසි නො'ති.පුච්ඡථ භන්තෙ'ති.ථේරො''එකං නාම කි''න්ති පඤ්හං පුච්ඡි. සා එවං නාම මෙ විස්සජ්ජෙතබ්බන්ති අජානන්ති කිං නාමෙතං භන්තෙ'ති පුච්ඡි. බුද්ධ පඤ්හං නාම භගිණී'ති මයඟම්පි තං දෙථ භන්තෙ'ති.සචෙ මාදිසා භවිස්සසි දස්සාමි'ති.තෙන හි මං පබ්බාජෙථා'ති.ථේරො භික්ඛුණීනං ආචික්ඛිත්වා පබ්බජාපෙසි.සා පබ්බජිත්වා ලඛ්ඨූපසම්පදා කුණ්ඩලකෙසිත්ථේරී නාම හුත්වා කතිපාහච්චයෙනෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං: කුණ්ඩලකෙසිත්ථේරියා ධම්මසවණඤ්ච බහුං නත්ථි පබ්බජිත කිච්චඤ්චස්සා මත්ථකං පත්තං එකෙන ච කිර වොරෙන සද්ධිං මහාසඞ්ගාමං කත්වා ජිනිත්වා ආගතා'ති.සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ කිං භික්ඛවෙ මයා දෙසිතං ධම්මං අප්පං වා බහුං වාති මා මිනථ අනත්ථපදසංහිතං බහුම්පි සෙය්‍යො න හොති ධම්මපදං පන එකම්පි සෙය්‍යොව, අවසෙස වොරෙ ජිනන්තස්ස ච ජයො නාම න හොති, අඤ්ඤාතිකකිලෙසවොරෙ ජිනන්තස්සෙව පන ජයො නාම හොති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමා ගාථා අභාසි:-

"යො ච ගාථාසතං භාසෙ අනත්ථපදසංහිතා,
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මති.
යො සහස්සං සහස්සෙන සඞ්ගාමෙ මානුසෙ ජිනෙ,
එකඤ්ච ජෙය්‍යමත්තානං සවෙ සඞ්ගාමජුත්තමො"නි.

තත්ථ"ගාථාසතන්ති යො ච පුග්ගලො සතපරිච්ඡෙදං බහු'පි ගාථා භාසෙය්‍යති අත්ථො. "අනත්ථපදසංහිතා"නි ආකාසවණ්ණාදි වසෙන අනත්ථකෙහි පදෙහි සංහිතා. "ධම්මපද"න්ති අත්ථසාධකං ඛන්ධාදිපටිසංයුත්තං; "චත්තාරිමානි පරිබ්බාජිකා ධම්මපදානි, කතමානි චත්තාරි?අනභිජ්ඣා පරිබ්බාජිකා ධම්මපදං අව්‍යාපාදෙ පරිබ්බාජිකා ධම්මපදං සම්මාසති පරිබ්බාජිකා ධම්මපදං සම්මාසමාධි පරිබ්බාජිකා ධම්මපද"න්ති එවං වුත්තෙසු චතූසු ධම්මපදෙසු එකම්පි ධම්මපදං සෙය්‍යො'ති. "යො සහස්සං සහස්සෙනා"ති යො එකො සඞ්ගාමයොධො සහස්සෙන ගුණිතං සහස්සං මානුසෙ එකස්මිං සඞ්ගාමෙ ජිනෙය්‍ය දසමනුස්සසතසහස්සං ජිනිත්වා ජයං

අහරෙය්‍ය, අයම්පි සඞ්ගාමජිතානං උත්තමෝ නාම න හොති. "එකඤ්ච ජෙය්‍ය මත්තාන"න්ති යෝ රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු අජ්ඣත්තිකකම්මට්ඨානං සම්මසනෙන අත්තනෝ ලොභාදිකිලෙසජයෙන අත්තානං ජිනෙය්‍ය; "ස වෙ සඞ්ගාම ජුත්තමෝ"ති සෝ සඞ්ගාමජිතානං උත්තමෝ පවරෝ සඞ්ගාමසීසයොධෝ'ති.

දේසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.
කුණ්ඩලකෙසිත්ථේරියා වත්ථු.

"අත්තා හවෙ ජිත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තෝ අනත්ථපුච්ඡකබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. සෝ කිර බ්‍රාහ්මණෝ "කිත්තාවතා සම්මාසම්බුද්ධා අත්ථමෙව ජානාති උදාහු අනත්ථම්පි? පුච්ඡිස්සාමි න"න්ති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි: "හන්ත තුමෙහ අත්ථමෙව ජානාථ මෙඤ්ඤු නො අනත්ථ"න්ති. අත්ථඤ්චාහං බ්‍රාහ්මණ ජානාමි අනත්ථඤ්චා'ති. තෙන හි මෙ අනත්ථං කථෙථා'ති. අථස්ස සත්ථා ඉමං ගාථමාහ:-

'උස්සූරසෙය්‍යං ඇලස්‍යං චඞ්කකං දිවසෙසාත්තියං,
එකස්සඛානගමනං පරදූරූපසෙවනං;
එතං බ්‍රාහ්මණ සෙවස්සු අනත්ථං තෙ භවිස්සති"ති.

තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණෝ සාධුකාරමදාසි "සාධු සාධු භොවරිය ගණ පෙට්ඨක තුමෙහව අත්ථං ච ජානාථ අනත්ථං චා"ති එවං ඛො බ්‍රාහ්මණ අනත්ථඤ්ඤාණකොති නාම මයා සදිසො නත්ථී'ති. අථස්ස සත්ථා ඇසඞ්ං උපධාරෙත්වා බ්‍රාහ්මණ කෙන කම්මෙන ජීවසී'ති? පුච්ඡිත්වා ජූත කම්මෙන හොතමා'ති, කිං පන තෙ ජයෝ හොති පරාජයෝ'ති? ජයෝ'පි හොති පරාජයොපි'ති වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණ අප්පමත්තකොඑස පරං ජිනන්තස්ස ජයෝ නාම න සෙය්‍යෙ යෝ පන කිලෙසජයෙන අත්තානං ජිනාති තස්ස ජයෝ සෙය්‍යෙ න හි තං ජයං කොචි අපජයං කාතුං සක්කොති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:-

"අත්තා හවෙ ජිතං සෙය්‍යෙ යා චායං ඉතරා පජා,
අත්තදන්තස්ස පොසස්ස නිච්චං සඤ්ඤතචාරිනො.

නෙව දෙවෝ න ගන්ධබ්බා න මාරෙ සහ බ්‍රහ්මුනා,
ජිතං අපජිතං කයිරා තථාරූපස්ස ජන්තුනො"ති.

තත්ථ "හවෙ"ති නිපාතමත්තං. "ජිත"න්ති ලිඟවිපල්ලාසෙන, අත්තභාවෙන කිලෙසජයෙන අත්තා ජිතෝ සෙය්‍යොති අත්ථෝ. "යා චායං ඉතරා පජා"ති යා පනායං අවසෙසා පජා ජූතෙන වා ධනහරණෙන වා සඞ්ගාමෙ බලාභිභවෙන ජිතා භවෙය්‍ය තං ජිතෙනාන ඇං ජිතං න තං සෙය්‍යොති අත්ථෝ. කස්මා පන තදෙව

ජිතං සෙය්‍යා ඉදං න සෙය්‍යා'ති? යස්මා "අත්තදන්තස්ස-පෙ-තථාරූපස්ස ජන්තුනෝ"ති ඉදං වුත්තං හොති, යස්මා හි ඝවායං නික්කෙලසතාය අත්තදමෙන්තා පෙසෝ තස්ස අත්තදන්තස්ස කායදිහි නිවචං සඤ්ඤතචාරිනෝ එවරූපස්ස ඉමෙහි කායසඤ්ඤමාදිහි සඤ්ඤතස්ස ජන්තුනෝ දෙවෝ වා ගන්ධබ්බා වා මාරෝ වා බ්‍රහ්මුනා ච සහ උට්ඨහිත්වා අහමස්ස ජිතං අපජිතං කරිස්සාමි'ති මග්ග භාවනාය පරිහීනකිලෙසෙ පුන උප්පාදෙස්සාමි'ති සබ්බෙන්තා'පි යථා ධනාදිහි පරාජිතෝ පකබන්තරෝ හුත්වා ඉතරෙන ජිතං පුන ජිනන්තෝ අපජිතං කරෙය්‍ය එවං අපජිතං කාතුං නෙව සක්ඛුණෙය්‍ය'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

අනඤ්ඤාතකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"මාසෙ මාසෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ සාරිපුත්තත්ථේරස්ස මාතුලබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. ථේරෝ කිර තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අහ: කින්නු බ්‍රාහ්මණ කිච්චෙව කුසලං කරොසි'ති? කරොමි භණන්ත'ති? කිං කරොසි'ති? මාසෙ මාසෙ සහස්සපරිච්චාගෙන දානං දම්මි'ති. කස්ස දෙසි'ති? නිගණ්ඨානං භණන්ත'ති. කිං පඤ්ඤායන්ත'ති? බ්‍රහ්මලොකං පඤ්ඤායන්ත'ති. කිං පන බ්‍රහ්මලොකස්ස අත්ථං මග්ගෝ'ති? ආම භණන්ත'ති. කෝ එව මාහා'ති. ආචරියෙහි මෙ කථිතං භණන්ත'ති නෙව තවං බ්‍රහ්මලොක සසමග්ගං ජානාසි නෙව තෙ ආචරියා සත්ථාවු එකෝ ජානාති, එහි බ්‍රහ්මලොකස්ස තෙ මග්ගං කථෙපස්සම්'ති තං ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භණෙය්‍ය අයං බ්‍රාහ්මණ එවමාහා'ති තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා සාධු වතස්ස බ්‍රහ්මලොකස්ස මග්ගං කථෙථා'ති. සත්ථා එවං කිර බ්‍රාහ්මණ'ති පුච්ඡිත්වා ආම භෝ ගෝතම'ති ච වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණ නත්‍ථි එවං දදමානෙන වස්සසතං දින්නදාන තොපි මුහුත්තමත්තං පසන්නචිත්තෙන මම සාවකස්ස ඔලොකනං වා කටච්ඡුභික්ඛාමත්ත දානං වා මහප්ඵලතරන්ති වත්වා අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

"මාසෙ මාසෙ සහස්සෙන යෝ යජෙථ සතං සමං,
එකඤ්ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ,
සායෙව පූජනා ස්සෙය්‍ය යං චෙ වස්සසතං හුත"නති.

තත්ථ "සහස්සෙනා"ති සහස්සපරිච්චාගෙන. "යෝ යජෙථ සතං සම"නති යෝ වස්සසතං මාසෙ මාසෙ සහස්සං පරිච්චජනෙන්තා ලොකියමහාජනස්ස දානං දදෙය්‍ය. "එකඤ්ච භාවිතත්තානං"නති යෝ ච එකං සීලාදිගුණවසෙන වඩ්ඪිතත්තානං හෙට්ඨිමකොටියා සොතාපන්නං උපරිමකොටියා ඛීණාසවං සරවාරං සම්පත්තං

කටච්ඡුභික්ඛා දානවසෙන වා යාපනමත්තආහාරවසෙන වා ථූල සාටකදානමත්තෙන වා පූජෙය්‍ය යං ඉතරෙන වයසසතං හුතං තතො සාශෙව පූජනා සෙශෙය්‍ය සෙට්ඨා උත්තමෝ'ති අත්ථා.

දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණෝ සොතාපත්තිඵලං පත්තො. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස මාතුලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"යො ච වයසසතං ජනතූ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්නො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස භාගිණෙය්‍යං ආරබ්භ කථෙසි. තම්පි හි ථෙරො උපසඞ්කමිත්වා කිඤ්චි බ්‍රාහ්මණ කුසලං කරොසි'නි පුච්ඡි. ආම භන්තෙ'නි. කිං කරොසි'නි? මාසෙ මාසෙ එකං පස්සං වඩ්ඪෙත්වා අග්ගිං පරිචරාමි'නි. කිමත්ථං එවං කරොසි'නි? බ්‍රහ්මලොකං ගච්ඡෙය්‍යං කිරෙසෝ'නි කෙනෙවං කථිතන්ති? ආචරියෙහි භන්තෙ'නි. න ත්වං බ්‍රහ්මලොකස්ස මග්ගං ජානාසි න හි තෙ ආචරියා, එහි සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමා'නි තං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා ඉමස්ස භන්තෙ බ්‍රහ්මලොකමග්ගං කථෙථා'නි ආහ. සත්ථා එවං කිරාති පුච්ඡිත්වා එවං භො ගොතමා'නි වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණ වස්සසතම්පි එවං අග්ගිං පරිචරන්තස්ස තව අග්ගිපරිචරියා මම සාවකස්ස තං ඛණ මත්තම්පි පූජං න පාපුණාති'නි වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

"යො ච වස්සසතං ජන්තූ අග්ගිං පරිචරෙ වනෙ,
එකඤ්ච භාවිතත්තානං මුහුත්තමපි පූජයෙ;
සාශෙව පූජනා සෙශෙය්‍ය යං චෙ වස්සසතං හුතං"නි.

තත්ථ "ජන්තූ"නි සත්තස්සාධිවචනමෙතං; "අග්ගිං පරිචරෙ වනෙ"නි නිප්පපඤ්චභාවපත්ථනාය වනං පවිසිත්වා තත්ථ අග්ගිං පරිචරෙය්‍ය; සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති. දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණ සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස භාගිණෙය්‍යස්ස වත්ථු.

"යං කිඤ්චි සිට්ඨං වා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්නො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සහායකබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. තම්පි හි ථෙරො උපසඞ්කමිත්වා කිං බ්‍රාහ්මණ කිඤ්චි කුසලං කරොසි'නි? පුච්ඡි. ආම භන්තෙ'නි. කිං කරොසීති? සිට්ඨං යාගං යජාමීති. තදෙ කිර තං යාගං මහාපරිචාරෙන යජන්ති ඉතො පරං ථෙරො පුරිමනයෙනෙව පුච්ඡිත්වා තං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා ඉමස්ස භන්තෙ බ්‍රහ්මලොකමග්ගං කථෙථා'නි ආහ. සත්ථා

බ්‍රාහ්මණ එවං කිරාති පුච්ඡිත්වා ආමාති වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණ තයා සංවච්ඡරං සිට්ඨයාගුං යජන්තෙන ලොකියමහාජනස්ස දින්නදානං පසන්නෙන චිත්තෙන මම සාවකානං වන්දනත්ථාය උපපන්නකුස ලවෙනාය චතුභාගමත්තම්පි නාගච්ඡතීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

"යං කිඤ්චි සිට්ඨං ව හුතං ව ලොකෙ
සංවච්ඡරං යජේථ පුඤ්ඤපෙක්ඛා,
සබ්බම්පි තං න චතුභාගමෙති
අභිවාදනා උජ්ජුගතෙසු සෙය්‍යෝ"ති.

තත්ථ-"යං කිඤ්චී"ති අනවසෙසපරියාදාන වචනමෙතං. "සිට්ඨං"ති යෙභුය්‍යෙන මඞ්ගලකිරියදිවසෙසු දින්නදානං. "හුත"න්ති අභිසඞ්ඛරිත්වා කතං පාහුනදානඤෙව කම්මඤ්ච ඵලඤ්ච සඳ්ධාය වත්වා කතදානඤ්ච. "සංවච්ඡරං යජේථා"ති එකං සංවච්ඡරං නිරන්තරමෙව වුත්තනයෙන දානං දෙන්තෝ සකලවත්තකාලෙ'පි ලොකියමහාජනස්ස දදෙය්‍ය. "පුඤ්ඤපෙක්ඛා"ති පුඤ්ඤං ඉච්ඡන්තෝ. "උජ්ජුගතෙසු"ති හෙට්ඨිම කොට්ඨා සොතාපන්නාදීසු උපරිමකොට්ඨා ඛීණාසවෙසු, ඉදං වුත්තං හොති-එවරූපෙසු පසන්නෙන චිත්තෙන සරීරං ඔනමෙත්වා වන්දන්තස්ස කුසලචෙතනාය ඨිතං ඵලං තතො චතුභාගම්පි සබ්බං තං දානං න අග්ඝති, තස්මා උජ්ජුගතෙසු අභිවාදනමෙව සෙය්‍යෝ'ති. දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණෝ සොතාපත්තිඵලං පත්තෝ. අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සහායකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"අභිවාදනසීලිස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා දිඝලඔකං නිස්සාය අරඤ්ඤකුටිකායං විහරන්තෝ දිඝායුකුමාරං ආරබ්භ කථෙසි. දිඝලඔකනගරවාසිනො කිර මෙ බ්‍රාහ්මණ බාහිරපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අට්ඨවත්තානුලිස වයසානි තපචරණං කරිංසු. තෙසු එකො පවෙණි මෙ නස්සිස්සති විබාමිස්සාම්'ති චින්තෙත්වා අත්තනා කතං පරෙසං විකිණිත්වා හොසථෙන චෙව කහාපණසතෙනච සඩ්ඩං හරියං ලභිත්වා කුටුම්බං සණ්ඨපෙසි. අථස්ස හරියා දාරකං විජායි. ඉතරො පනස්ස සහායකො පවාසං ගන්ත්වා පුනදෙව තං නගරං පච්චාගම්. සො තස්ස ආගතභාවං සුත්වා පුත්තදාරං ආදාය දස්සනත්ථාය අගමාසි. ගන්ත්වා. පුත්තං මාතු හත්ථෙ දත්වා සයං නාව වන්දි, මාතාපි පුත්තං පිතු හත්ථෙ දත්වා වන්දි, සො දිඝායුකා හොථා'ති ආහ. පුත්තෙන න පන වන්දිතෙ තුණ්හී අහොසි. අථ නං-කස්මා භන්තෙ අම්හෙහි වන්දිතො දිඝායුකා හොථා'ති වත්වා ඉමස්ස වන්දනකාලෙ න කිඤ්චි වදෙථා'ති? ඉමස්සෙසකා අන්තරායො අත්ථි බ්‍රාහ්මණා'ති. කිත්තකං ජීවිස්සති භන්තෙ'ති? සත්තාහං බ්‍රාහ්මණා'ති. පටිබාහනකාරණං අත්ථි භන්තෙ'ති? නාහං පටිබාහන

කාරණං ජානාමි'ති. කෝ පන ජානෙය්‍ය හඤ්ඤෝ'ති? සම්මාසම්බුද්ධෝ ජානෙය්‍ය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පුච්ඡා'ති. තඤ්ච ඛෝ ජෙතවනතෝ තපපරිහානිතෝ භායාමි'ති. සචෙ තෙ පුත්තස්සෙවාහං අත්ථිතප පරිහානිං අචින්තයිත්වා තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පුච්ඡාහි'ති. සෝ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සයං තාව වන්දි, සත්ථා දිට්ඨානුගතිකෝ හොති'ති ඇත. පජාපතියා වන්දිතකාලෙ'පි තස්සා තථෙව වත්වා පුත්තස්ස වන්දනකාලෙ තුණ්හී අහොසි. සෝ පුරිමනයෙනෙව සත්ථාරං පුච්ඡි, සත්ථාපි තස්ස තථෙව ව්‍යාකාසි. සෝ කිර බ්‍රාහ්මණෝ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං අපච්චික්ඛිත්වාව අත්තනෝ මන්තං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන සංසන්දෙසි. පටිබාහනුපායං පන න ජානාති. බ්‍රාහ්මණෙ සත්ථාරං පුච්ඡි: අත්ථි පන භෙ තස්ස පටිබාහනූපායොති?, භවෙය්‍ය බ්‍රාහ්මණා'ති කිං භවෙය්‍යා'ති? සචෙ තිං අත්තනෝ ගෙහවාරෙ මණ්ඩපං කාරෙත්වා තස්ස මඤ්චපීඨිකං කාරෙත්වා තං පරිකප්පෙත්වා අට්ඨ වා සොළස වා ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා තස්ස මම සාවකෙ නිසීදාපෙත්වා සත්තාහං නිරන්තරං පරිත්තං කාතුං සක්කුණෙය්‍යාසි. එවමස්ස අන්තරායො නාස්ස යා'ති. භොතා ගොතම මයා මණ්ඩපාදිනි සක්කා කාතුං. තුම්හාකං පන සාවකෙ කථං ලච්ඡාමි'ති?, තයා එත්තකෙ කතෙ අහං මම සාවකෙ පහිණිස්සාමි'ති. සාධු භෙ ගොතමා'ති සෙ අත්තනෝ ගෙහවාරෙ සබ්බං කිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. සත්ථා භික්ඛූ පහිණි. තෙ ගන්ත්වා තත්ථ නිසීදිංසු, දූරකම්පි පිණ්ඩාය නිසීදාපෙසුං. භික්ඛූ සත්ත රත්තින්දිවං නිරන්තරං පරිත්තං භණිංසු. සත්තමෙ දිවසෙ සායං සත්ථා ආගඤ්ඡි. තස්මිං ගතෙ සබ්බචක්කවාළෙසු දෙවතා සන්නිපතිංසු. එකො පන අවරුඬකො නාම යක්ඛෙනා මාදස සංවච්ඡරානි වෙස්සවණං උපට්ඨහිත්වා තස්ස සන්තිකා වට්ටං ලභන්නෙනා ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ ඉමං දූරකං ගණ්හාපෙස්සි'ති ලභි. තස්මා සොපි ආගන්ත්වා අට්ඨාසි. සත්ථරි පන තත්ථ ගතෙ මහෙසක්ඛාසු දෙවතාසු සන්නිපතිතාසු අපෙසක්ඛා දෙවතා ඔසක්කිත්වා ඔකාසං දදමානා වාදස යොජනානි පටික්කමිංසු. අවරුඬකොපි තථෙව පටික්කමන්නෙනා. සත්ථාපි සබ්බරත්තිං පරිත්තමකාසි. සත්තාහෙ වීතිවත්තෙ අවරුඬකො දූරකං නාලභි'ති අට්ඨමෙ පන අරුණෙ උග්ගතමත්තෙ දූරකං ආනෙත්වා සත්ථාරං වන්දාපෙසුං සත්ථා දිට්ඨානුගතිකෝ හොතීති ආහ. කීව චිරං භොතා ගොතම දූරකෝ ඨස්සති'ති?, වීසං වස්සසතං බ්‍රාහ්මණාති. අථස්ස ආයුවඩ්ඪනකුමාරෝ ති නාමං අකංසු. සෝ වුඩ්ඪිමන්වාය පච්ඡි උපාසකසතෙහි පරිවුතෝ විචරති. අථෙකදිවසං භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං: පස්සථාවුසො ආයුවඩ්ඪකුමාරෙන කිර සත්තමෙ දිවසෙ මරිතබ්බං අභවිස්ස, සෝ ඉදානි වීසංවස්ස සතං ඨාපෙත්වා පච්ඡි උපාසකසතෙහි පරිවුතෝ විචරති. අච්ඡරියං ඛො ඉමෙසං සත්තානං ආයුවඩ්ඪනකාරණන්ති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"ති? පුච්ඡිත්වා

ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ න කෙවලං ආයුනාව ඉමෙ පන සත්තා ගුණවන්තෙ වන්දනාදී අභිවාදෙනාදී චතූහි කාරණෙහි වඩ්ඪන්ති පරිස්සයතො මුච්චන්ති යාවතායුකමෙව ඨස්සන්තීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

අභිවාදනසීලිස්ස නිච්චං වඩ්ඪාපචායිනො,
චත්තාරො ධම්මා වඩ්ඪන්ති ආයු වණ්ණො සුඛං බල'න්ති.

තත්‍ථ "අභිවාදනසීලිස්සා"ති වන්දනසීලස්ස අභිණ්හං වන්දනකම්මං පස්සන්තස්සාති අත්ථො; "වඩ්ඪාපචායිනො"ති ගිහිස්ස තාව පබ්බජිතෙ දහරසාමණෙරෙ'පි පබ්බජිතස්ස වා පන පබ්බජ්ජාය වා උපසම්පදාය වා වුඩ්ඪතරෙ ගුණවුඩ්ඪෙ අපචායමානස්ස අභිවාදනෙන වා නිච්චං පූජෙන්තස්සාති අත්ථො; "චත්තාරො ධම්මා වඩ්ඪන්ති"ති ආයුම්හි වඩ්ඪමානෙ යත්තකං කාලං තං වඩ්ඪති තත්තකං ඉතරෙපි වඩ්ඪන්තියෙව යෙන හි පඤ්ඤාසවස්සායුසංවත්තනිකං කුසලං කතං පඤ්චවීසතිවස්සකාලෙ වස්සසතජීවිතනන්තරාය උප්පජ්ජිත්‍ථ සො අභිවාදනසීලතාය පරිපාලෙසමහි සො යාවතායුකමෙව නිට්ඨති වණ්ණාදයො'පිස්ස ආයුනාව සද්ධිං වඩ්ඪන්ති, ඉතො උත්තරිම්පි එසෙව නයො. අනන්තරායෙන පවත්තනස්ස ආයුනො වඩ්ඪනං නාම නත්‍ථි.

දෙසනාවසානෙ ආයුවඩ්ඪනකුමාරො පඤ්චහි උපාසකසතෙහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. අඤ්ඤෙ'පි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

දීඝායුකුමාරස්ස වත්ථු.

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සඞ්කිච්චසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්‍ථියං කිර තිංසමත්තා කුලපුත්තා සත්‍ථු ධම්මකථං සුත්වා සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිංසු. තෙ උපසම්පදං පඤ්චවස්සා හුත්වා සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්ත්‍තෙ විපස්සනාධුරන්ති මෙ ධුරන්ති'ති සුත්වා මයං මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතාති ගන්ථධුරෙ උස්සාහං අකත්වා විපස්සනාධුරං පූරෙතුකාමා යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා භගවන්තං එකං අරඤ්ඤායතනං ගම්ස්සාම'ති සත්‍ථාරං පුච්ඡිංසු සත්‍ථා කතරට්ඨානං ගම්ස්සථා'ති? පුච්ඡිත්වා අස්සකං නාම'ති වුත්තෙ තත්‍ථ තෙසං එකං විභාසාදං නිස්සාය භයං උප්පජ්ජිස්සති තඤ්ච පන සංකිච්චසාමණෙරෙ ගතෙ වූපසම්මිස්සති, අථ නෙසං පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පාරිපූරිං ගම්ස්සති'ති අඤ්ඤාසි, සංකිච්චසාමණෙරො නාම සාරිපුත්තත්‍ථෙරස්ස සාමණෙරො සත්තවස්සිකොව ජාතියා, තස්ස කිර මාතා සාවත්‍ථියං අඩ්ඪකුලස්ස ධීතා, සා තස්මිං කුලජ්ඣගතෙ එකෙන වාධිනා තං ඛණංයෙව කාලමකාසි, තස්සං ඣාපියමානායං ථපෙත්වා ගබ්භමංසං සෙසමංසං ඣායි. තස්සා

ගබ්භමංසං චිතකතො ඔතාරෙත්වා ඒසු නීසු ඨානෙසු සූලෙහි විජ්ඣිංසු. සූලකොටි දූරකයස්ස අක්ඛකොටියං පහරි. එවං ගබ්භමංසං විජ්ඣිත්වා අඞ්ගාරරාසිම්හි ඛිපිත්වා අඞ්ගාරෙහි එව පරිච්ඡාදෙත්වා පක්කමිංසු ගබ්භමංසං ඛාදි. අඞ්ගාරමත්ථකෙ පන සුවණ්ණබිම්බසදිසො දූරකො පදුමගබ්භෙ නිසින්නො විය අහොසි. පච්ඡිමභවිකස්ස සත්තස්ස හි සිනෙරුනා ඔත්ථරියමානස්සාපි අරහත්තං අප්පත්වා ජීවිතක්ඛයො නාම නත්ථි. සූන දිවසෙ චිතකං නිබ්බාපෙස්සාමා'ති ආගතා තථා නිපන්නං දූරකං දිස්වා අච්ඡරියබ්භුතචිත්තා ජාතා කථං හි නාම එත්තකෙසු දූරුසු සකලසරීරෙ ච ඣායමානෙ දූරකො න ඛාදි, කින්නු ඛො භවිස්සති'ති දූරකං ආදාය අන්තොගාමං ගන්ත්වා නෙමිත්තකෙ පුච්ඡිංසු. නෙමිත්තකා සචෙ අයං දූරකො අගාරං අජ්ඣාවසිස්සති ඣාව සත්තමා කුලපරිවට්ටා ඛීණාසවා භවිස්සන්ති, සචෙ පබ්බජිස්සති පඤ්චසමණසතෙහි පරිවුතො විචරිස්සති'ති ආහංසු. තස්ස සඞ්ඛුනා අක්ඛකොටියා ඛිත්තත්තා සඞ්ඛිච්චො'ති නාමං කරිංසු. සො අපරෙන සමයෙන සඞ්ඝිච්චො'ති පඤ්ඤායි. අථ නං ඛීණාසවා-හොතු, වඩ්ඪිතකාලෙ අම්හාකං අය්‍යස්ස සන්තිකෙ පබ්බාජෙස්සාමා'ති පොසෙසිංසු. සො සත්තවස්සිකකාලෙ "තව මාතුකුච්ඡියං වසනකාලෙ මාතා තෙ කාලමකාසි, තස්සා සරීරෙ ඣාපියමානෙ'පි තවං නඩ්ඩී"ති කුමාරකානං කථං සුත්වා අහං එවරූපා භයා මුත්තොා කිමෙම ඝරාවාසෙන පබ්බජිස්සාමී'ති ඛීණාසවානං ආරොචෙසි. තෙ සාධූ නාතා'ති සාරිපුත්තත්තෙරස්ස සන්තිකං නෙත්වා භන්තෙ ඉමං පබ්බාජෙථා'ති අදංසු. ථෙරො තව පඤ්චකකම්මට්ඨානං දත්වා නදහූ පබ්බාජෙසි. සො ඛුරග්ගෙ ඨෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අයං සඞ්ඝිච්චසාමණෙරො නාම.

සත්ථා එතස්මිං ගතෙ තං භයං වූපසමිස්සති අථ නෙසං පබ්බජිත කිච්චං පාරිපූරිං ගමිස්සති'ති ඤත්වා භික්ඛවෙ තුම්හාකං ජෙට්ඨභාතිකං සාරිපුත්තත්තෙරං ඔලොකෙත්වා ගච්ඡථා'ති ආහ. තෙ සාධූ'ති වත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං ආවුසොති වුත්තෙ මයං සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිතුකාමා, අථ නො සත්ථා එවමාහ "තුම්හාකං ජෙට්ඨකභාතිකං ඔලොකෙත්වා ගච්ඡථා"ති. තෙනම්හි ඉධාගතා'ති. ථෙරො චින්තෙසි "සත්ථාරා ඉමෙ එකං කාරණං දිස්වා ඉධ පහිතා භවිස්සන්ති කින්නු ඛො කාරණා"නති ආවජ්ජෙන්තො තමත්ථං ඤත්වා ආහ: අත්ථි පන වො සාමණෙරොා'ති? නත්ථි ආවුසොති. සචෙ නත්ථි ඉමං සංකිච්චසාමණෙරං ගහෙත්වා ගච්ඡථා'ති. අලං ආවුසො සාමණෙරං නිස්සාය නො පළිබොධො භවිස්සති, කිං අරඤ්ඤෙ වසන්තානං සාමණෙරෙනාති? න ආවුසො ඉමං නිස්සාය තුම්හාකං පළිබොධො අපි ච ඛො පන තුමෙහ නිස්සාය ඉමස්ස පළිබොධො, භවිස්සති සත්ථාපි තුමෙහ මම සන්තිකං පහිනනෙත්වා තුමෙහහි සද්ධිං සාමණෙරස්ස පහිනනං

පච්චාසිංසනෙනා පහිණි. ඉමං ගහෙත්වා ගච්ඡථාති. තෙ සාධූති අඞ්
වාසෙත්වා සාමණෙරෙන සද්ධිං එකතිංසති ජනා ථෙරං අංලෝ
කෙත්වා විහාරා නික්ඛමිත්වා චාරිකං චරමානා වීසං යොජනසතම
ත්තෙ එකං සහසඤ්ඤකුලකං ගාමං පාපුණිංසු, මනුස්සා තෙ දිස්වා
පසන්නචිත්තා සක්කච්චං පරිවිසිත්වා භෙත්ත කාලෙ ගමිස්සථාති පු
ච්ඡිත්වා ඝථාථාසුකට්ඨානං ආවුසොති වුත්තෙ පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා
මයං භෙත්ත අත්‍යස්ස ඉමං ඨානං නිස්සාය අන්නොවස්සං වසන්නෙ
සු පඤ්චසීලානි සමාදාය උපොසථකම්මං කරිස්සාමාති යාචිංසු
න්ත තථා අධිවාසෙසුං අථ නෙසං මනුස්සා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨා
නවඩ්ඪමණ්ඩපමණ්ඩසාලා සංවිදහිත්වා අජ්ජ මයං සෙම්ව මයන්ති
උස්සාහපප්පත්තා උපට්ඨානමකංසු. ථෙරා වයසූපනායිකදිවසෙ කති
කාවත්තං කරිංසු "ආවුසො අම්හෙහි ඨරමානකබ්බස්ස සන්තිකා
කම්මට්ඨානං ගහිතං. න ඛො පන සක්කා අඤ්ඤත්‍ර පට්පන්නිසම්ප
දාය බුද්ධෙ ආරාධෙතුං, අම්හාකං ච අපාසාරාති චිවටානෙව, තස්මා
අඤ්ඤත්‍ර පාතො භික්ඛාචාරවෙලාය සාඝං ථෙ රූපට්ඨානවෙලාය ච
සෙසකාලෙ වෙ එකට්ඨානෙ න භවිස්සාම, ඝාසෙ අථාසුකං භවිස්ස
තී තෙන ගණ්ඩියා පහාය තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා හෙසජ්ජං කරි
ස්සාම, ඉතො පට්ඨාය අරඤ්ඤස්මිං රත්තිභාගෙ වා දිවාභාගෙ වා
අප්පමත්තා කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිස්සාමා"ති, නෙසු එවං කතිකං
කත්වා විහරන්තෙසු එකො දුග්ගතපුරිසො ඛිතරං උපනිස්සාය
ජීවන්නො තස්මිං ඨානෙ දුබ්භික්ඛෙ උප්පන්නෙ අපරඛිතරං නිස්සා
ය ජීවිතුකාමො මග්ගං පටිපජ්ජි. ථෙරා පි ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා
වසනට්ඨානං ආගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ එකිස්සා නදියා නහාත්වා
වාලුකාපුලිනෙ නිසිදිත්වා භත්තකිච්චං කරිංසු තස්මිං ඛණෙ සො
පුරිසො තං ඨානං පත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං ථෙරා කුහිංගච්
ඡසීති පුච්ඡිංසු. සො එතමත්ථං ආරොචෙසි. ථෙරා තස්මිං කාරුඤ්ඤං
උප්පාදෙත්වා "උපාසක අනිච්චා ඛෝතොසි ගච්ඡ පණ්ණං ආහර එක
මෙකං තෙ භත්තපිණ්ඩං දස්සාමා"ති වත්වා තෙන පණ්ණෙ ආහටෙ
අත්තනා අත්තනා භුඤ්ජනියාමෙනෙව සූපව්‍යඤ්ජනෙහි සන්තප්පෙත්වා
එකමෙකං පිණ්ඩමදංසු. එතදෙව කිර භත්තං භුඤ්ජනකාලෙ ආගත
ජනස්ස භත්තං දදමානෙන භික්ඛුනා අගාහභත්තං අදත්වා අත්තනා
භුඤ්ජනියාමෙනෙව ථොකං වා බහුං වා දාතබ්බං, තස්මා තෙපි
තථා අදංසු. සො කතභත්තකිච්චෙ ථෙරෙ වන්දිත්වා පුච්ඡි: භන්තෙ
අය්‍ය කෙනච්චි නිමන්තිතා'ත්ථ? නත්ථි උපාසක නිමන්තනං, මනුස්සා
දෙවසිකං එවරූපමෙව ආහාරං දෙන්ති'ති. සො චින්තෙසි: මයං
නිච්චකාලං උට්ඨාය සම්මට්ඨාය කම්මං කරොන්තා එවරූපං ආහාරං
ලබ්භං න සක්ඛිස්සාම, කිමෙම අඤ්ඤත්‍ථ ගමනෙන ඉමෙසඤ්ඤව
සන්තිකෙ ජීවිස්සාම්'ති. අථ නෙ ආහ "අහං වත්තපටිවත්තං කත්වා
අය්‍යානං සන්තිකෙ වසිතුං ඉච්ඡාමි"ති සාධූ උපාසකා'ති. සො
තෙහි සද්ධිං තෙසං වසනට්ඨානං ගන්ත්වා සාධුකං වත්තපටිවත්තං
කරොන්තො භික්ඛූ අනිච්ච ආරාධෙත්වා වෙමාසච්චයෙන ඛිතරං

දට්ඨුකාමෝ හුත්වා 'සචෙ අයේ‍ය ආසුචජීසඤ්ඤාම් න මං විසඤ්ඤජ්ජන්ති 'නි තෙසං අනාවිකත්වා නිකන්තිම් එත්තකමෙවඤ්ඤ ඔළාරිකං අහොසි. යං භික්ඛූනං අනාරොචෙත්වා පක්කාමි තඤ්ඤ පන ගමනම් ගෙහ එකා අටවී, තත්ථ පඤ්චසතානං චොරානං "යො සො ඉමං අටවිං පවිසති තං මාරෙත්වා තඤ්ඤ මංස ලොහිතෙන තුයඤ්ඤ බලිකම්මං කරිඤ්ඤාමා'නි දෙවතාය ආයාචනං කත්වා වසන්තානං සත්ත මෙ දිවසෙ හොති, තඤ්ඤා සත්තමෙ දිවසෙ චොරජෙට්ඨකො රුක්ඛං ආරුයහ මනුසෙ ඔලොකෙන්තො තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා චොරානං සඤ්ඤමදාසි. තෙ තඤ්ඤ අටවිමජ්ඣං පවිට්ඨභාවං ඤත්වා පරික්ඛිපිත්වා තං ගණ්හිත්වා ගාළ්හබන්ධනං කත්වා අරඤ්ඤ සහි තෙන අගඤ්ඤි නිම්මථෙත්වා දාරූනි සංකඩ්ඪිත්වා මහන්තං අග්ගික්ඛන්ධං කත්වා සූලානි තච්ඡිංසු. සො තෙසං තං කිරියං දිස්වා "සාම් ඉමස්මිං ඨානෙ නෙව සූකරමිගාදයො දිස්සන්ති, කිං කාරණා ඉදං කරොථා"නි?, තං මාරෙත්වා තව මංසලොහිතෙන දෙවතාය බලිකම්මං කරිඤ්ඤාමාති. සො මරණභයතජ්ජිතො භික්ඛූනං තං උපඤ්ඤරං අච්ඡෙත්වා කෙවලං අත්තනො ජීවිතමෙව රක්ඛන්තො එවමාහ: සාම් අහං විසාඤ්ඤදෙ උච්චිට්ඨභත්තං භුජිත්වා වඩ්ඪිතො විසාඤ්ඤදෙ නාම කාලකණ්ණිකො, අය්‍ය පන යතො තතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතාපි බහුනියාව, අසුකස්මිං ඨානෙ එකතිංස භික්ඛූ වසන්ති; තෙ මාරෙත්වා බලිකම්මං කරොථ. අනිච්ඡය වො දෙවතා තුස්සිඤ්ඤ නි'නි. තං සුත්වා චොරා භද්දකං එස වදති නි කිං ඉමිනා කාලකණ්ණිනා? බහූනි ඉමෙ මාරෙත්වා බලිකම්මං කරිඤ්ඤාමාති විනෙත්වා එහි. තෙසං වසනට්ඨානං දස්සෙහි'ති තමෙව මග්ගදෙසකං කත්වා තං ඨානං පත්වා විහාරමජ්ඣෙ භික්ඛූ අදිස්වා කහං භික්ඛූ'ති තං පුච්ඡිංසු. සො මෙ මාසෙ වසිනත්තා තෙසං කතිකාවත්තං ජානන්තා එවමාහ: අත්තනො රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙසු නිසින්නා, එතං ගණ්ඨිං පහරතු ගණ්ඨිසද්දෙන සන්නිපතිඤ්ඤන්ති'ති. චොරජෙට්ඨකො ගණ්ඨිං පහරි, භික්ඛූ ගණ්ඨිසද්දං සුත්වා අකාලෙ ගණ්ඨි පහටා, කඤ්ඤචි අථඤ්ඤකං භවිඤ්ඤති'නි ආගන්ත්වා විහාරමජ්ඣෙ පටිපාටියා පඤ්ඤත්තෙසු පඤ්ඤාණඵලකෙසු නිසීදිංසු. සබ්බපඨමෙ චොරෙ ඔලොකෙත්වා පුච්ඡි: උපාසකා කෙනාඤං ගණ්ඨි පහටා'නි? චොරජෙට්ඨකො ආහ මයා හනෙත'නි, කිං කාරණා'නි? අමෙහගි අටවිදෙවතාය ආයාචිතං අත්ථි තඤ්ඤා බලිකම්මකරණත්ථාය එකං භික්ඛුං ගහෙත්වා ගමිඤ්ඤාමා'නි. තං සුත්වා මහාථෙරො භික්ඛූ ආහ. ආවුසො භාතිකානං උප්පන්නාකිච්චං නාම ජෙට්ඨභාතිකෙන නිද්ධාරිතබ්බං, අහං අත්තනො ජීවිතං තුම්හාකං පරිච්චජිත්වා ඉමෙහි සද්ධිං ගමිඤ්ඤාම්'නි, මා සබ්බසං අනතරායො හොතු අප්පමත්තා සමණධම්මං කරොථා'නි. අතුත්ථෙරො ආහ? හනෙත ජෙට්ඨභාතුකිච්චං නාම කණ්ටිඤ්ඤස භාරො අහං ගමිඤ්ඤාම් තුම්හෙ අප්පමත්තා හොථා'නි. ඉමිනා උපායෙන අහමෙව අහමෙවා'නි වත්වා පටිපාටියා තිංස'පි

ජනා උට්ඨහිංසු. එවං තෙ නෙව එකිසසා මාතුයා පුත්තා න එකස්ස පිතුනො නාපි භාතරාගා, අථ ච පන අවසෙසානං අත්ථාය පරිපාපියා ජීවිතං පරිච්චජිංසු. තෙසු එකෝ'පි තවං ඨාහි'ති වත්තුං සමත්ථො නාම නාහොසි. සංකිච්චසාමණෙරො තෙසං කථං සුත්වා භණෙත තුමෙහ නිට්ඨථ, අහං තුම්හාකං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා ගමිස්සාමීති ආහ. අථුසෙ මයං සබ්බෙ එකතො මාරියමානා'පි තං එකං න විස්සජ්ජිස්සාමා'නි, කිං කාරණා භණෙතා'නි? අථුසෙ ඉමං ධම්මසෙනාපතිසාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සාමණෙරො, සචෙ තවං විස්සජ්ජිස්සාම සාමණෙරං මෙ ආදාය ගන්ත්වා චොරකානං නියාතසිංසූ'නි ථෙරො ගරහිස්සති, තං නිස්සං නිත්ථරිතුං න සක්ඛිස්සාම, තෙන තං න විස්සජ්ජිස්සාමා'නි, භණෙත සම්මාසම්බුද්ධො තුම්හෙ මම උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං පහිනනෙත්තා'පි මම උපජ්ඣායො මං තුම්හෙහි සද්ධිං පහිනනෙත්තා'පි ඉදමෙව කාරණං දිස්වා පහිණි තිට්ඨථ තුම්හෙ අහමෙව ගමිස්සාමී'ති සො නිස්සංසයං භික්ඛූ වන්දිත්වා සචෙ මෙ භණෙත දෙසො අත්ථි ඛමථ මෙ'ති වත්වා නික්ඛමි, තදා භික්ඛූනං මහාසංවෙගො උප්පජ්ජි අක්ඛීනි අස්සුපුණ්ණානි හදයමංසං පවෙධි, මහාථෙරො වොරෙ ආහ: උපාසකා අයං දහරකො තුම්හෙ අගාරං කරාණෙත සූලානි තචෙජනෙත පණ්ණානි අත්ථරණෙත දිස්වා භාසිස්සති ඉමං එකමනෙත ඨපෙත්වා තානි කිච්චානි කරෙය්යාථා 'නි. චොරා සාමණෙරං ආදාය ගන්ත්වා එකමනෙත ඨපෙත්වා සබ්බානි කිච්චානි කරිංසු. කිච්චපරියොසානෙ චොරජෙට්ඨකො අසිං අබ්බාහෙත්වා සාමණෙරං උපසඞ්කමි, සාමණෙරො නිසිදමානොව ඤානං සමාපජ්ජිත්වාව නිසිදි. චොරජෙට්ඨකො අසිං පරිවත්තෙත්වා සාමණෙරස්ස ඛණ්ඩෙ පාතෙසි, අසි නම්ත්වා ධාරාය ධාරං පහරි. සො න සම්මා පහරිත්වා මඤ්ඤමානො පුන තං උජුකං කත්වා පහරි. අසි තාලපත්තං විය වෙජ්ඣමානො ථරුමූලං අගමාසි. සාමණෙරං ගිහිසම්මං කාලෙ සිනෙරුනා අවත්ථරණෙත්තා'පි මාරෙතුං සමත්ථො නාම නත්ථි පගෙව අසිනා, තං පාටිහාරියං දිස්වා චොරජෙට්ඨකො චිනෙතසි: පුබ්බෙ මෙ අසි සිලාත්ථම්භං වා ඛදිරඛාණුං වා කලීරං විය ඡින්දති, ඉදන් එකවාරං නම්තො එකවාරං තාලපත්තවෙථ කො විය ජානා අයං නාම අවෙතනො ගූත්වා'පි ඉමස්ස ගුණං ජානාති අහං සවෙතනො'පි න ජානාමී'ති. සො අසිං භූමියං ඛිපිත්වා තස්ස පාදමූලෙ උරෙන නිපජ්ජිත්වා භණෙත මයං ධනකාරණා අටවිං පවිට්ඨම්හ අමෙහ දූරතොව දිස්වා සහස්සමත්තා පුරිසා පවෙධෙන්ති මෙ නිස්සා කථා කථෙතුං න සක්කොනති තව පන සන්තාසමත්තම්පි නත්ථි උකකාමුඛෙ සුවණ්ණං විය සුසුපජ්ජිතකණ්හාරං විය ච තෙ මුඛං විරොචති, කිනනු ඛො කාරණනති? පුච්ඡි භණෙතා ඉමං ගාථමාහ:-

"නාසො තෙ නත්ථි න භයං ගිරෙය්‍ය වණ්ණා පසීදති,
කස්මා න පරිදෙවසි එවරූපෙ මහබ්භයෙ?නී".

සාමණේරෝ ඣානං වුට්ඨාය තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තෝ ආවුසෝ ගාමණි කිණාසවස්ස අත්තභාවෝ නාම සිසෙ ඨපිතභාරෝ විය හොති, තස්මිං හිජ්ජන්තෙ තුස්සනෙව න භායති'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:

"නත්ථි චෙතසිකං දුක්ඛං අනපෙක්ඛස්ස ගාමණි,
අතික්කන්තෙසා භයා සබ්බා කිණාසංයොජනෝ ඉසි.
කිණාසවස්ස භවනෙත්ති දිට්ඨා ධම්මා යථාතථං,
නිබ්භයං මරණං හොති භාරවොරොපනං යථා"ති.

සෝ තස්ස කථං සුත්වා පඤ්ච චොරසතානි ඔලොකෙත්වා ආහ "තුමෙහ කිං කරිස්සථා"ති? තුමෙහ පන සාමි'ති? මම තාව එවරූපං පාටිහාරියං දිස්වා අහාරමරුක්ඛ කම්මං නත්ථි අය්‍යස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමි'ති. මයම්පි තථා කරිස්සාමා'ති. සාධු නානා'ති තතො පඤ්චසතා'පි සාමණෙරං වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිංසු. සෝ තෙසං අසිධාරාහි කෙසෙ, ලූ චිත්වා නිවත්ථදසාව ඡඩ්ඩෙත්වා තඞ්ඛණත්තිකාය රජිත්වා තානි කාසාවානි අච්ඡාදෙත්වා දසසීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා තෙ ආදාය ගච්ඡන්තෝ චින්තෙසි: සචාහං ථෙරෙ අදිස්වාව ගමිස්සාමි සමණධම්මං කාතුං තෙ න සක්ඛිස්සන්ති, චොරානං හි මං ගහෙත්වා නිකඛන්තකාලතොපභුති තෙසු එකොපි අසඤ්ඤී සණ්ඨාපෙතුං නාසක්ඛි, මාරිතෝ නුඛො සාමණෙරෝ නො'ති චින්තෙන්තානං කම්මට්ඨානං අභිමුඛං න භවිස්සති, තස්මා දිස්වාව නෙ ගමිස්සා මී'ති සො පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරෝ තත්ථ ගන්ත්වා අත්තනෝ දස්සනෙන පරිලඛඅස්සාසෙහි නෙහි-කිං සප්පුරිස සංකිච්ච ලඛං තෙ ජීවිතන්ති? වුත්තෙ ආම භන්තෙ ඉමෙ මං මාරෙතුකාමා භූත්වා මාරෙතුං අසක්කොන්තා මම ගුණෙ පසිදිත්වා ධම්මං සුත්වා පබ්බජිතා, අහං තුමෙහ දිස්වා ගමිස්සාමී'ති ආගතො, අප්පමත්තා සමණ ධම්මං කරොථ අහං සත්ථු සන්තිකං ගමිස්සාමී'ති තෙ භික්ඛූ වන්දිත්වා ඉතරෙ ආදාය උපජ්ඣාය්‍යස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං සංකිච්ච අන්නවාසිකා තෙ ලඛා'ති වුත්තෙ ආම භන්තෙ'ති තං පවත්තිං ආරොචෙසි. ථෙරෙන ච ගච්ඡ සංකිච්ච සත්ථාරං පස්සාහි'ති වුත්තෙ සාධු'ති ථෙරං වන්දිත්වා තෙ ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරා කිං සංකිච්ච අන්නවාසිකා තෙ ලඛා'ති? වුත්තෙ ආම භන්තෙ'ති තං පවත්තිං ආරොචෙසි, සත්ථා'පි එවං කිර භික්ඛවෙ'ති වුත්වා ආම භන්තෙ'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ තුම්හාකං චොරකම්මං කත්වා දුස්සීලෙ පතිට්ඨාය වස්සසතං ජීවනතො ඉදානි සීලෙ පතිට්ඨාය එකදිවසම්පි ජීවිතං සෙය්‍යෙ'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

යො ච වස්සසතං ජීවෙ දුස්සීලෝ අසමාහිතෝ,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යෙ සීලවන්තස්ස ඣායිනෝ'ති.

තත්ථ "දුස්සීලෝ"ති නිස්සීලෝ; 'සීලවන්තස්සා"ති දුස්සීලස්ස

වස්සසතං ජීවනතො සිලවන්තස්ස විහි ඛ්‍යානෙහි ඛ්‍යාතිනො එක දිව සම්පි එකමුහුත්තමපි ජීවිතං සෙය්‍යො උත්තමන්ති අත්ථො; දෙස නාවසානෙ තෙ පඤ්ච සතා භික්ඛූ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු සම්පත්තපරිසාය'පි යාථාවිකා ධම්මදෙසනා අහොසි.

අපරෙන සමයෙන සංකිච්චො උපසම්පදං ලභිත්වා දසවස්සානි හුත්වා සාමණේරං ගණ්හි. සො පන තස්සෙව භාගිනෙය්‍ය අතිමුත්තකසාමණේරො නාම අථ. නං ථෙරො පරිපුණ්ණවස්සකාලෙ තං ආමන්තෙත්වා උපසම්පදං තෙ කරිස්සාම, ගච්ඡ ඤාතීනං සන්තිකෙ වස්සපරිමාණං පුච්ඡිත්වා එහි'ති උය්‍යොජෙසි. සො මාතාපිතූනඤ්ච සන්තිකං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ පඤ්චසතෙහි චොරෙහි බලිකම්මත්ථාය මාරියමානො තෙසං ධම්මං දෙසෙත්වා පසන්නාචිත්තෙ තෙහි තෙහි න තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ අම්හාකං අත්ථිභාවො කස්සචි ආරොචෙතබ්බා'ති විස්සජ්ජෙසි. පටිපථෙ මාතාපිතරො ආගච්ඡන්තෙ දිස්වා තමෙව මග්ගං පටිපජ්ජන්තානම්පි තෙසං සච්චමන්තර කථන්තො නාරොචෙසි තෙසං චොරෙහි විහෙඨියමානානං තම්පි චොරෙහි සද්ධිං එකතො හුත්වා මඤ්ඤෙ අම්හාකං නාරොචෙසි'ති වත්වා පරිදෙවන්තානං සද්දං සුත්වා තෙන මාතාපිතූන්නම්පි අනාරොචිතභාවං ඤත්වා පසන්නාචිත්තා තං පබ්බජ්ජං යාචිංසු. සොපි සංකිච්චසාමණේරො විය තෙ සබ්බෙ පබ්බාජෙත්වා උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං ආනෙත්වා තෙන සත්ථුසන්තිකං පෙසිතො ඥත්වා තං පවත්තිං ආරොචෙසි සත්ථා එවං කිර භික්ඛවෙ'ති පුච්ඡිත්වා ආම භන්තෙ'ති වුත්තෙ පුරිමනයෙනෙව අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමමෙව ගාථමාහ. ඉදම්පි අතිමුත්තසාමණේරවත්ථු නාම වුත්තනයොව'ති වුත්තං.

සංකිච්චසාමණේරස්ස වත්ථු.

"යො ච වස්සසතං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ඛාණුඛොණඤ්ඤතෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර ථෙරො සත්ථුසන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ විහරන්තො අරහත්තමප්පත්වා සත්ථු ආරොචෙස්සාමී'ති තතො ආගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ කිලන්තො මග්ගා ඔක්කම්ම එකස්මිං පිට්ඨිපාසාණෙ නිසින්නො ඤානං සමාපජ්ජි. අථෙකං ගාමං විලුම්පිත්වා පඤ්චසතා චොරා. අත්තනො බලානුරූපෙන භණ්ඩිකං බන්ධිත්වා සීසෙනාදාය ගච්ඡන්තා දූරං ගන්ත්වා කිලන්තරූපා දූරං ආගතම්හ ඉමස්මිං පිට්ඨිපාසාණෙ විස්සම්මිස්සාමාති මග්ගා ඔක්කම්ම පිට්ඨිපාසාණසන්තිකං ගන්ත්වා ථෙරං දිස්වා'පි ඛාණුකො අයන්ති සඤ්ඤිනො අහෙසුං. අථෙකො චොරො ථෙරස්ස සීසෙ භණ්ඩිකං ඨපෙසි අපරො තං නිස්සාය භණ්ඩිකං ඨපෙසි. එවං පඤ්චහි සතෙහි ථෙරං පරික්ඛිපිත්වා සයම්පි නිසින්නා නිද්දායිත්වා අරුණුග්ගමනකාලෙ පබුජ්ඣිත්වා අත්තනො අත්තනො

හණ්ඩිකානි ගණ්හන්තා ථේරං දිස්වා අම්හාකං අය්‍යෝ'ති සඤ්ඤං පලා සිතුං ආරභිංසු, අථ නෙ ථේරෝ ආහ-මා භායථ උපාසකා පබ්බජිතා අහන්ති ථේරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ධම්මං හණන්ත මයං ඛාණුකසඤ්ඤිනො අහුම්හා'ති ථේරං ධම්මං පුච්ඡා චොරජෙට්ඨකෙන අහං අය්‍යස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමි'ති වුත්තෙ සෙසා මයම්පි පබ්බජිස්සාමා'ති වත්වා සබ්බෙ පි එකච්ඡන්දා හුත්වා ථේරං පබ්බාජෙසුං. ථේරෝ සංකිච්චසාමණෙරෝ විය සබ්බෙ'පි තෙ පබ්බාජෙසි. තතො පට්ඨාය ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤ'ති පඤ්ඤායි. සෝ තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තොණ්ඩඤ්ඤ අන්තෙවාසිකා තෙ ලද්ධා'ති වුත්තෙ තං පවත්තිං ආරොචෙසි. සත්ථා එවං කිර භික්ඛවෙ'ති පුච්ඡිත්වා අම්හෙහි න තො අඤ්ඤස්ස එවරූපො ඉද්ධානුභාවො දිට්ඨපුබ්බො තෙනම්හා පබ්බජිතා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ එවරූපෙ දුප්පඤ්ඤකමෙම පතිට්ඨාය වස්සසතං ජීවනතො ඉදානි වො පඤ්ඤසම්පදාය වත්තමානානං එකාහම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

යො ච වස්සසතං ජීවෙ දුප්පඤ්ඤෙසු අසඤ්ඤතො,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පඤ්ඤවන්තස්ස ඣායිනො'ති.

තත්ථ "දුප්පඤ්ඤෙසූ"ති නිප්පඤ්ඤෙසු. "පඤ්ඤවන්තස්සා"ති සප්පඤ්ඤස්ස. සෙසං පුරිමසදිසමෙව. දෙසනාවසානෙ පචසනාපි තෙ භික්ඛූ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු. සම්පත්තමහාජනස්සා'පි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි.

ඛාණුකොණ්ඩඤ්ඤත්ථේරස්ස වත්ථු.

"යො ච වස්සසතං ජීවෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සප්පදාසකත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි.
සාවත්ථියං කිර එකො කුලපුත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ අපරෙන සමයෙන උක්කණ්ඨිත්වා මාදිසස්ස කුලපුත්තස්ස ගිහීභාවො නාම න යුත්තො පබ්බජ්ජාය ඨත්වා මරණමප්ප සෙය්‍යො'ති චින්තෙත්වා අත්තනො මරණූපායං චින්තෙන්තො විචරති. අථෙකදිවසං පාතොව කතහත්තකිච්චා භික්ඛූ විහාරං ගන්ත්වා අග්ගිසාලාය සප්පං දිස්වා තං එකසම්මිං කුටෙ පක්ඛිපිත්වා කුටං පිදහිත්වා ආදාය විහාරං නික්ඛම්මිංසු උක්කණ්ඨිතභික්ඛු'පි හත්තකිච්චං කත්වා ආගච්ඡන්තො තෙ භික්ඛූ දිස්වා කිං ඉදං ආවුසො'ති පුච්ඡිත්වා සප්පො ආවුසො'ති වුත්තෙ ඉමිනා කිං කරිස්සථ'නි 'ඣාපෙස්සාම නන්ති' තෙසං කථං සුත්වා ඉමිනා අත්තානං ඩසාපෙත්වා මරිස්සාමි'ති ආහරථ අහං නං ඣාපෙස්සාමි'ති තෙසං හත්ථතො කුටං ගහෙත්වා එකස්මිං ඨානෙ නිසින්නො තෙන සප්පෙන අත්තානං ඩසාපෙසි. සප්පො ඩසිතුං න ඉච්ඡති. සෝ කුටෙ

හත්ථං ඔතාරෙත්වා ඉතො විතො ච ආලොලෙති, සප්පස්ස මුඛං විවරිත්වා අඟුලිං පක්ඛිපති; නෙව නං සප්පො ඛඩි. සො නායං ආසිවිසො ඝරසප්පො'ති තං පහාය විහාරං අගමාසි අථ නං භික්ඛූ ජඬ්ඩිතො තෙ ආවුසො සප්පො'ති? න සො ආවුසො සප්පො ඝරසප්පො එසෝ'ති. සප්පායෙව ආවුසො මහන්තං ථෙණං කත්වා සූඝනෙත්තා දුක්ඛනෙව අමෙහි ගහිතො කිං කාරණා ත්වං එවං වදෙසි'ති ආහංසු. ආවුසො තෙන අහං අත්තානං ඩසාපෙන්නෝ'පි මුඛෙ අඟුලිං පක්ඛිපන්නෝ'පි ඩසාපෙතුං නාසක්ඛිං'ති. තං සුත්වා භික්ඛූ තුණ්හී අහෙසුං. අථෙකදිවසං නහාපිතකො වෙ තයො ඛුරෙ ආදාය විහාරං ගන්ත්වා එකං භූමියං ඨපෙත්වා එකෙන භික්ඛුනා කෙසෙ වොහාරෙති. සො භූමියං ඨපිතං ඛුරං ගහෙත්වා ඉමිනා ඛීවං ජිනිත්වා මරිස්සාමී'ති එකස්මිං රුක්ඛෙ ඛීවං උපාධාය ඛුරධාරං ගලනාළියං කත්වා ඨිතො උපසම්පදා මාලකත්තා පට්ඨාය අත්තනො සිලං ආවජ්ජෙන්තා විමලචන්දමණ්ඩලං විය සුඛොතමණ්ඩිකඛණ්ඩං විය ච නිම්මලසීලං අද්දස, තස්ස තං ඔලොකෙන්තස්ස සකලසරීරං ඵරන්තී පිති උප්පජ්ජී, සො පිතිං වික්ඛම්භෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ඛුරං ආදාය විහාරමජ්ඣං පාවිසි. අථ නං භික්ඛූ කහං ගතොසි ආවුසො'ති පුච්ඡිංසු. ඉමිනා ඛුරෙන ගලනාළිං ජිනිත්වා මරිස්සාමී'ති ගතොම්හි ආවුසෙ'ති. අථ කස්මා න මතෝ'සීති ඉදානිම්හි සත්ථං ආහරිතුං අභබ්බා ජාතොම්හි ඉමිනා ඛුරෙන ගලනාළිං ජිනිස්සාමී'ති ඛීණාසවෙ සබ්බකිලෙසෙ ජිනිත්වා. භික්ඛූ "අයං අභූතෙන අක්ඛං වත්තුකාමො" නිති භගවතො ආරොචෙසුං. භගවා තෙසං වචනං සුත්වා ආහ-භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම න සහත්ථා අත්තානං ජීවිතා වොරොපෙන්ති'ති. භගවතා තුමෙහ ඉමං ඛීණාසවෝ'ති වදෙථ, එවං අරහත්තුපනිස්සයසම්පන්නා පනායං කස්මා උක්කණ්ඨි? කිමස්ස අරහත්තස්ස උපනිස්සයකාරණං? කස්මා සො සප්පො එතං න ඩසී'ති? භික්ඛවෙ සො නාව සප්පො ඉමස්ස ඉතො නතියෙ අත්තභාවෙ දාසො අහොසි සො අත්තනො සාමිකස්ස සරීරං ඩසිතුං න උස්සහී ති එවං නාව තෙසං සත්ථා එතං කාරණමාචික්ඛි. තතො පට්ඨාය ච සො භික්ඛු සප්පදාසො නාම ජාතො.

කස්සපබුද්ධකාලෙ කිරෙකො කුලපුත්තො සත්ථු ධම්මකථං සුත්වා උප්පන්නසංවෙගො පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදා අපරෙන සමයෙන අනභිරතියා උප්පන්නාය එකස්ස සහායකභික්ඛුනො ආරොචෙසි. සො තස්ස අභිණ්හං ගිහීභාවෙ ආදීනවං කථෙසි. තං සුත්වා ඉතරො සාසනෙ අභිරමිත්වා පුබ්බෙ අනභිරතිකාලෙ මලග්ගහිතෙ සම්මණ්ඩිතපරික්ඛාරෙ එකස්මිං සොණ්ඩිනිරෙ නිම්මලෙ කරොන්තො නිසීදි. සහායකොපිස්ස සන්තිකෙ යෙවනිසින්නො. අථ නං සො එවමාහ: අහං ආවුසො උප්පබ්බජ්ජන්තා ඉමෙ පරික්ඛාරෙ තුයහං දාතුකාමො අහොසිනන්ති. සො චින්තෙසි-මයාහං ඉමිනා පබ්බජිතෙන වා

උප්පබ්බජිතෙන වා කොඅඤ්ඤෝ ඉදානි පරිකම්මරෙ ගණ්හිස්සාමී'ති. සෝ තතෝ පට්ඨාය කිං ඉදානි ආවුසෝ අම්හාකං ජීවිතෙන යෙ මයං කපාලහත්ථා පරකුලෙසු පිණ්ඩාය චරාම පුත්තදාරෙන සද්ධිං අල්ලාපසල්ලාපං කරොමා'ති ආදිනි වදන්තෝ ගිහිභාවස්ස ගුණං කථෙසි. සොතස්ස කථං සුත්වා පුන උක්කණ්ඨිතෝ හුත්වා චින්තෙසි- අයං මයා උක්කණ්ඨිතොමහී'ති වුත්තෙ පඨමං ගිහිභාවෙ ආදිනවං කථෙත්වා ඉදානි අභිණ්හං ගුණං කථෙති කින්නුඛො කාරණන්ති චින්තෙන්තෙනා ඉමෙසු සමණපරිකම්මරෙසු ලොභෙනා'ති ඤත්වා සයමෙව අත්තනො චිත්තං නිවත්තෙසි. එවමස්ස කස්සපබුද්ධකාලෙ එකස්ස භික්ඛුනො උක්කණ්ඨාපිතත්තා ඉදානි අනභිරති උප්පන්නා, යො පන තෙන තදා විසතිවස්සසහස්සානි සමණධම්මො කතො සාසස්ස එතරහි අරහත්තස්ස උපනිස්සයො ජාතො'ති. ඉමම්හි භික්ඛූ භගවතො සන්තිකා සුත්වා උත්තරිං පුච්ඡිංසු-හන්න අයං කිර භික්ඛු බුරබාරං ගලනාළියං කත්වා ඕතරිත්වා අරහත්තං පාපුණි උප්පජ්ජිස්සති නුඛො එත්තකෙන ඛණෙන අරහත්තමධිගච්ඡාති? ආම භික්ඛවෙ ආරද්ධවිරියස්ස භික්ඛුනො පාදං උක්ඛිපිත්වා භූමියං ඨපෙන්තස්ස පාදෙ භූමියං අප්පත්තෙයෙව අරහත්තමධිගච්ඡා උප්පජ්ජි, කුසිතපුග්ගලස්ස හි වස්සසතම්පි ජීවන්තො ආරද්ධවිරියස්ස ඛණමත්තම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං සමෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

යො ච වස්සසතං ජීවෙ කුසිතො හීනවීරියො,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො විරියමාරභතො දළ්හන්ති.

තත්ථ "කුසිතො"ති කාමවිතක්කාදිහි නිහි විතක්කෙහි විතිනාම නක පුග්ගලො. "හීනවීරියො"ති නීබ්බීරියො. "විරියමාරභතො දළ්හ"න්ති දුවිධඤ්ඤානනිබ්බත්තනසමත්ථං විරියං ආරභන්තස්ස. සෙසං පුරිමසදිසමෙව. දෙසනාවසානෙ ඛත්තා සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

සප්පදාසකත්තෙරස්ස වත්ථු.

"යො ච වස්සසත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පටාචාරත්තෙරිං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර සාවත්ථියං චතුන්නාළිසකොටිවිභවස්ස සෙට්ඨිනො ධීතා අහොසි අභිරූපා. තං සොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ රක්ඛන්තා වාසෙසුං. එවං සන්තෙ'පි සා එකෙන අත්තනො වුල්ලුපට්ඨාකෙන සද්ධිං විප්පටිපජ්ජි. අථස්සා මාතා පිතරෙ සමජාතිකුලෙ එකස්ස කුමාරස්ස පටිසුණිත්වා විවාහදිවසං ඨපෙසුං. තස්මිං උපකට්ඨෙ සා තං වුල්ලුපට්ඨාකං ආහ-මං කිර අසු කකුලස්ස නාම දාසන්ති, මයි පතිකුලං ගතෙ මම පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා ආගතොපි න තත්ථ පවෙසනං ලභිස්සසි, සචෙ තෙ මයි

සිනහො අත්ථි ඉදානෙව මං ගහෙත්වා යෙන වා තෙන වා පලාය සක්ඛි'ති. හදෙදා තෙන හි අහං සෙට්ඨිනාව නගරසස අස්සකට්ඨානෙ නාම ඨසසාමි ත්වං එකෙන උපායෙන නික්ඛමිත්වා තත්ථ ආගච්ඡෙයසි'ති වත්වා දුතියදිවසෙ සංකෙතට්ඨානෙ අට්ඨාසි. සා'පි පාතොව කිලිට්ඨවත්ථං නිවාසෙත්වා තෙසෙ විකිරිත්වා කුඩ්කෙන සරීරං මක්ඛෙත්වා කුටංආදාය දූසිගිසඩිං ගච්ඡන්තිවිය ඝරා නික්ඛමිත්වා තං ඨානං අගමාසි සොතං ආදාය දූරං ගන්ත්වා එකසම්ං ගාමෙ නිවාසං කපෙපත්වා අරඤ්ඤෙ ඛෙත්තං කසිත්වා දාරූපණ්ණාදිනි ආහරති ඉතරා කුටෙන උදකං ආහරිත්වා සහත්ථා කොට්ටනපචනාදිනි කරොන්ති අත්තනොපාපසස ඵලං අනුභොති. අථසසා කුච්ඡියං ගබ්භා පතිට්ඨාසි, සා පරිපුණ්ණගබ්භා ඉධ කොච් උපකාරකො නත්ථි, මාතා පිතරො නාම පුත්තෙසු මුදුහදයා හොන්ති, තෙසං මං සන්තිකං නෙහි තත්ථ මෙ ගබ්භවුට්ඨානං භවිසසති'ති සාමිකං සාචි. සො කිං හදෙදා කථෙසි මං දිසවා'ව තව මාතාපිතරො විවිධා කම්මකරණ කාරෙයයුං, න සක්කා මයා තත්ථ ගන්තු'න්ති පටික්ඛිපි. සා පුනප්පුන යාචිත්වා'පි ගමනං අලභමානා තසස අරඤ්ඤං ගතකාලෙ පටවි සසකෙ ආමන්නෙත්වා සචෙ සො ආගච්ඡෙය්ය මං අපසසන්නෙතා කහං ගතා'ති පුච්ඡියසති මම අත්තනොකුලඝරං ගතභාවං ආචික්ඛ ඡෙට්ඨාති වත්වා පක්කාමි. සොපි ආගන්ත්වා තං අපසසන්නෙතා පරිවි සසකෙ පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා නිවත්තෙසසාමි න'න්ති අනුබන්ධිත්වා තං දිසවා නානප්පකාරං යාචමානොපි නිවත්තෙතුං නාසක්ඛි අථසසා එකසම්ං ඨානෙ කම්මජවාතා චලිංසු. සා එකං ගච්ඡන්තරං පවිසිත්වා සාමි වාතා මෙ චලිතා'ති වත්වා භූමියං නිපජ්ජිත්වා සම්පරිවත්තමානා කිලෙඡන දාරකං විජායිත්වා ඡසසත්ථායාහං කුලඝරං ගච්ඡෙය්යං සො අත්ථෙ නිප්ඵන්නොතා'ති පුනදිවස තෙන සද්ධිං ගහං ආගන්ත්වා වාසං කප්පෙසි. තසසා අපරෙන සමයෙන ගබ්භා පතිට්ඨහි. සා පරිපුණ්ණගබ්භා හුත්වා පුරිමනයෙනෙව සාමිකං යාචිත්වා යාචනං අලභමානා පුත්තකං අඩ්ඩනාදාය තථෙව පක්කමිත්වා තෙන අනුබන්ධිත්වා දිට්ඨා'පි නිවත්තිතුං න ඉච්ඡි. අථ තෙසං ගච්ඡන්තානං මහාඅකාලමෙඝො උදපාදි, සමන්තා විජ්ජුලතා ච ඉදිතං විය මෙඝත්ථනිතෙහි භිජ්ජමානං විය ධාරාපාතනිරන්තරං නභං අඡ්ඡාසි. තසමිං ඛණෙ තසසා කම්මජවාතා චලිංසු, සා සාමිකං ආමන්නෙත්වා සාමි කම්මජවාතා චලිතා න සක්කොමි සඤ්ඤාරෙතුං අනාවසසනට්ඨානං මෙ ජානාහි'ති ආහ. සො හත්ථගතාය වාසියා ඉතො චිතොච උපධාරෙන්තා එකසම්ං වම්මිකමත්ථකෙ ජාතං ගුඛං දිසවා ඡින්දිතුං ආරභි. අථ නං වම්මිකතො නික්ඛම්ත්වා ඡොරවිසො ආසිවිසො ඛසි. තං ඛණං යෙවසස සරීරං අන්තො සමුට්ඨිතාහි අග්ගිජාලාහි ඩය්හමානං විය නීලවණ්ණං හුත්වා තත්ථෙව පති. ඉතරා'පි මහාදුක්ඛං අනුභවමානා තසස ආගමනං ඔලොකෙන්ති'පි තං අදිසවාව අපරම්පි පුත්තං විජායි. වෙ දූරකා වාතවුට්ඨි

වෙහං අසහමානා මහාරවං විරවන්ති. සා උභොපි තෙ උදරන්ත රෙ කත්වා චිගි ජනපුහි වෙව හත්ථෙහි ච භූමියං උප්පිළෙත්වා තථා ඨිතාව රත්තිං චිත්තනාමෙසි සකලසරිරං නිල්ලොහිතං විය පඞ්ඩු පලාසවණ්ණං අහොසි. සා වුට්ඨිතෙ අරුණෙ මංසපෙසිවණ්ණං එකං පුත්තං අඞ්කෙනාදාය එකං අඟුලියා ගහෙත්වා එහි තාත පිතා තෙ ඉතො ගතොත්‘ති වත්වා සාමිකස්ස ගතමග්ගෙන ගච්ඡන්ති තං වම්මික මත්ථකෙ කාලං කත්වා පතිතං නීලවණ්ණං ථඞ්ඛසරිරං දිස්වා මං නිස්සාය මම සාමිකො පත්තෙ මතොත්‘ති රොදන්ති පරිදෙවන්ති පායාසි. සා සකලරත්තිං දෙවෙන වට්ටත්තා අච්චරවතිං එන දුපමාණෙන උදකෙන පරිපුණ්ණං දිස්වා අත්තනො මඤ්ඣිත්තාය දූරකෙහිසඞ්ඛං උදකං ඔතරිතුං අවිසහන්ති පෙට්ඨපුත්තං ඔරිමතීරෙ ඨපෙත්වා ඉතරං ආදාය පරතීරං ගන්ත්වා සාඛාහඞ්ගං අත්ථරිත්වා නිප ජ්ජාපෙත්වා ඉතරස්ස සන්තිකං ගම්ස්සාමි‘ති බාලපුත්තකං පහාතුං අසක්කොන්ති පුනප්පුනං නිවත්තිත්වා ඔලොකයමානා පායාසි. අථ සා නදිමජ්ඣං ගතකාලෙ එකො සෙනො තං කුමාරං දිස්වා මංස පෙසි‘ති සඤ්ඤාය ආකාසතො හස්සි. සා තං පුත්තස්සත්ථාය හස්ස නතං දිස්වා උභො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා සූසූ‘ති නික්ඛන්තුං මහාසද්දං නිච්ඡාරෙසි සෙනො දූරභාවෙන තං අස්සුත්වාව කුමාරං ගහෙත්වා වෙහාසං උප්පතිත්වා ගතො. ඔරිමතීරෙ ඨිතපුත්තො මාතරං නදි මජ්ඣෙ උභො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා මහාසද්දං නිච්ඡාරයමානං දිස්වා මං සද්දයති‘ති සඤ්ඤාය වෙගෙන උදකෙ පති. ඉතිස්සා බාලපුත්තං සෙනො හරි, පෙට්ඨපුත්තොපි උදකෙනාහටො, සා එකො මෙ පුත්තො සෙනෙන ගහිතො, එකො උදකෙන වුළ්හොති, පත්තෙ මෙ පති මතොත්‘ති රොදන්ති පරිදෙවන්ති ගච්ඡමානා සාවත්ථිතො ආගච්ඡන්තං එකං පුරිසං දිස්වා පුච්ඡි කත්ථ වාසිකොසි‘ති, සාවත්ථිවාසිකොමහි අම්මා ‘ති සාවත්ථිනගරෙ අස්සකච්ඡියං එවරූපං අස්සකං කුලං නාම අත්ථි ජානාසි තාතා‘ති. ජානාමි අම්ම තං පන මා පුච්ඡි සචෙ අඤ්ඤං ජානාසි පුච්ඡා‘ති. අඤ්ඤෙන මෙ කම්මං නත්ථි තදෙව පුච්ඡාමි තාතා‘ති. අම්ම තං අත්තනො අනාචික්ඛිතුං න දෙසි අජ්ජ තෙ සබ්බරත්තිං දෙවො වස්සෙන්තො, දිට්ඨා‘ති දිට්ඨා මෙ තාත මයඤ්ඤෙවෙසා සබ්බරත්තිං වට්ටතී‘ති නාඤ්ඤස්ස මයඤ්ඤං පන වට්ටකාරණං පච්ඡා කථෙස්සාමි එතස්මිං තාව සෙට්ඨි ගෙහෙ පවත්තිං කථෙහි‘ති අම්ම, අජ්ජරත්ති යං සෙට්ඨි ච සෙට්ඨිභරියා ච සෙට්ඨිපුත්තො චා‘ති තයොපි ජනෙ අවත්ථරමානං ගෙහං පති. තෙ එකචිත්තකස්මිං ඣායන්ති එසධම්මා පඤ්ඤායති අම්මා‘තිසාතස්මිං ඛණෙ නිවත්ථවත්ථං පතමානං න සඤ්ඤා නි උම්මත්තිකභාවං පත්වා යථා ජානාව* රොදන්ති පරිදෙවන්ති:-

උභො පුත්තා කාලකතා පත්තෙ මයහං පති මතො,
මාතා පිතා ච භාතා ච එකචිත්තකස්මිං ඣායරෙ‘ති.

---

*ජානාව.

විපලපන්ති පරිබ්භමි. මනුස්සා තං දිස්වා උම්මත්තිකා'ති කචවරං ගහෙත්වා පංසුං ගහෙත්වා මත්ථකෙ ඔකිරන්තා ලෙඩ්ඩූහි පහරන්ති සත්ථා ජෙතවනවිහාරෙ අට්ඨපරිසමජ්ඣෙ නිසිදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො තං ආගච්ඡමානං අද්දස-කප්පසතසහස්සං පූරිතපාරමිං අභිනීහාර සම්පන්නං. සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ පදුමුත්තරසත්ථාරා එකං විනයධරත්ථේරිං බාහුස්ස ගහෙත්වා නාසනවනෙ ඨපෙන්තං විය එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපියමානං දිස්වා අහම්පි තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස සන්තිකෙ විනයධරත්ථේරිනං අන්තරෙ අග්ගට්ඨානං ලභෙය්‍ය'න්ති අධිකාරං කත්වා පත්ථනං ඨපෙසි, පදුමුත්තරබුද්ධා අනාගතංසඤාණං පත්ථරිත්වා පත්ථනාය සම්ජ්ජනභාවං ඤත්වා අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස නාම සාසනෙ අයං පටාචාරී නාමෙන විනයධරත්ථේරිනං අග්ගා භවිස්සති'ති ව්‍යාකාසි. තං එවං පත්ථිතපත්ථනං අභිනීහාරසම්පන්නං සත්ථා දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා ඉමිස්සා මං ඨපෙත්වා අඤ්ඤා අවස්සයො භවිතුං සමත්ථා නාම නත්ථී'ති චින්තෙත්වා තං යථා විහාරාභිමුඛී ආගච්ඡති එවමකාසි. පරිසා නං දිස්වාව ඉමිස්සා උම්මත්තිකාය ඉතො ආගන්තුං මා දදිත්ථා'ති ආහ සත්ථා අපෙථ මා නං වාරයිත්ථා'ති වත්වා අවිදූරට්ඨානං ආගතකාලෙ සතිං එට්ලභ භගිණී'ති ආහ. සාතං ඛණංයෙව බුද්ධානුභාවෙන සතිං පටිලභි. තඤ්ච කාලෙ නිවත්ථවත්ථස්ස පතිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා උක්කුටිකං නිසීදි. අථස්සා එකො පුරිසො උත්තරසාටකං ඛිපි. සා තං නිවාසෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා සුවණ්ණවණ්ණෙසු පාදෙසු පච්පතිත්ථිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ අවස්සයො මෙ හොහි පතිට්ඨා මෙ හොහි එකං හි මෙ පුත්තකං සෙනො ගණ්හි, එකො උදකෙන වූළ්හො, පථවි පති මතො, මාතාපිතරොචෙව භාතා ච ගෙහෙන අවත්ථා එකචිතක සම්මං ඣායන්ති'ති. සත්ථා තස්සා වචනං සුත්වා පටාචාරෙ මා චින්තයි. තව තාණං සරණං අවස්සයො භවිතුං සමත්ථසෙවව සන්තිකංආගතාසි'ති, යථා හි තව ඉදානි එකො, පුත්තකො සෙනෙන ගහිතො, එකො උදකෙන වූළ්හො, පථවි පති මතො, මාතාපිතරොචෙව භාතා ච ගෙහෙන අවත්ථා, එවං ඉමස්මිං සංසාරෙ පුත්තාදිනං මතකාලෙ තව රොදන්තියා පග්ඝරිතං අස්සු චතුන්නං මහාසමුද්දානං උදකතො බහුතර'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

චතුස්සු සමුද්දෙසු ජලං පරිත්තකං
තතො බහුං අස්සුජලං අනප්පකං,
දුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස නරස්ස සොචතා
කිංකාරණා සමම තුවං පමජ්ජසී'ති.

එවං සත්ථරි අනමතග්ගපරියායං කථෙන්තෙ තස්සා සරීරෙ සොකො තනුතනුං අගමාසි. අථ නං තනුභූතසොකං ඤත්වා පුන සත්ථා ආමන්තෙත්වා පටාචාරෙ පුත්තාදයො නාම පරලොකං ගච්ඡන්තස්ස තාණං වා සරණං වා ලෙනං වා භවිතුං න සක්කොන්ති, තස්මා

විජ්ජමානා'පි තෙ න සන්තියෙව, පණ්ඩිතෙන පන සීලං සොධෙත්වා අත්තනො නිබ්බාණගාමිමගගං ඛිප්පමෙව සොධෙතුං වට්ටති'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා න'පි බන්ධවා,
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතිසු තා නතා.
එතමත්ථවසං ඤත්වා පණ්ඩිතො සීලසංවුතො,
නිබ්බාණගමනං මගගං ඛිප්පමෙව විසොධයෙ'ති.

දෙසනාවසානෙ පටාචාරා මහාපථවියං පංසුපරිමාණකිලෙසෙ ඛෙපෙත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අඤ්ඤෙපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු'නි. සා පන සොතාපන්නා හුත්වා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි. සත්ථා නං භික්ඛුණීනං සන්තිකං පහිණිත්වා පබ්බාජෙසි. සා ලද්ධූපසම්පදා පටිනාවාරත්තා පටාචාරාතෙව පඤ්ඤායි. සා එකදිවසං කුටෙන උදකං ආදාය පාදෙ ධොවන්ති උදකං ආසිඤ්චි, තං ථොකං ගන්ත්වා පච්ඡිජ්ජි, දුතියවාරෙ ආසිත්තං තතො දූරතරං අගමාසි, තතියවාරෙ ආසිත්තං තතොපි දූරතරන්ති, සා තදෙවාරම්මණං ගහෙත්වා තයො වඒ පරිච්ඡින්දිත්වා මයා පඨමං ආසිත්තං උදකං විය ඉමෙ සත්තා පඨමවයෙ'පි මරන්ති, තතො දූරතරං ගතං දුතියවාරෙ ආසිත්තං උදකං විය මජ්ඣිමවයෙ'පි මරන්ති, තතොපි දූරතරං ගතං තතියවාරෙ ආසිත්තං උදකං විය පච්ඡිමවයෙ'පි මරන්තියෙව නු ඛ්වෙතසි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං එරිත්වා තසසා සම්මුඛෙ ඨත්වා කථෙන්තො විය එවමෙතං පටාචාරෙ පච්චන්තම්පි ඛන්ධානං උදයව්යයං අපස්සන්ත සස වස්සසතං ජීවනතොපි තෙසං උදයව්යයං පස්සන්තස්ස එකාහමපි එකක්ඛණම්පි ජීවිතං සෙය්යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං උදයව්යයං,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍ය පස්සතො උදයව්‍යං'නති.

තත්ථ "අපස්සං උදයව්යය"න්ති පච්චන්තා ඛන්ධානං පච්චයසනියා ලක්ඛණෙහි උදයඤ්ච ව්‍යයඤ්ච අපස්සනතො. "පස්සතො උදයව්‍යය" න්ති තෙසං උදයඤ්ච ව්‍යයඤ්ච පස්සන්තස්ස ඉතරස්ස ජීවනතො එකාහමපි ජීවිතං සෙය්‍යො'නි. දෙසනාවසානෙ පටාචාරි සහ පරිසාය දුගි අරහත්තං පාපුණී'නි.

පටාචාරත්ථෙරියා වත්ථු.

"යො ච වස්සසත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කිසාගොතමිං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිරෙකස්ස සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ චත්තාලීසකොටිධනං අඛාරං එව හුත්වා අට්ඨාසි. සෙට්ඨි තං දිස්වා උප්පන්නසොකො ආහාරං

පටික්කිපිත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි. තසෙසෙකා සහායකෙකා ගෙහං ගන්ත්වා සම්ම කස්මා සොචසි'නි පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා සම්ම මා සොචි අහං එකං උපායං ජානාමි තං කරෝ'හිනි. කිං කරොමි සම්මා'නි? අත්ත නො ආපණෙ කිලඤ්ජං පසාරෙත්වා තෙ අගාරෙ රාසිං කත්වා වික්කිණෙන්තා විය නිසිද, ආගතාගතෙසු මනුස්සෙසු ඒ එවං වදන්ති, සෙසජනා වත්ථතෙල මධූඵාණිතාදිනි වික්කිණන්ති ත්වං පන අඞ්ගාරෙ වික්කිණෙන්තා නිසිනෙත්ථා'ති. ත්වං වදෙය්යාසි අත්තනො සන්තකං අවික්කිණෙන්තා කිං කරොම්'නි මයා පන තං එවං වදෙ නි-සෙසජනා වත්ථතෙලමධූඵාණිතාදිනි වික්කිණන්ති ත්වං පනගිර කුසුසුත්වණ්ණං වික්කිණෙන්තා නිසිනෙත්ථා'ති ත්වං. වදෙය්යාසි කහං හිරකුසුසුත්වණ්ණ'නති. ඉදඤ්හිදචාති වුත්තෙ ආහාර තාව න'න්ති හත්ථෙ පටිච්ඡය්යාසි, එවං දිනනං තව හත්ථෙ හිරකුසුසුත්වණ්ණං භවිස්සති, සො පන සවෙ කුමාරිකා හොති, තව ගෙහෙ පුත්තස්ස තං ආහරිත්වා චත්තාළිසකොටිධනං නස්සා නිය්යාදෙත්වා තාය දිනනං වලඤ්ජය්යාසි'ති. සවෙ කුමාරකෙකා හොති, තව ගෙහෙ වය ප්පත්තං ධිතරං තස්ස දත්වා චත්තාළිස කොටිධනං තස්ස නිය්යා දෙත්වා තෙන දිනනකං වලඤ්ජය්යාසි'ති. සො භද්දකෙකා උපායොති අත්තනො ආපණෙ අඞ්ගාරෙ රාසිං කත්වා වික්කිණෙන්තා විය නිසි දි. ඒ පන එවමාහංසු සෙසා වත්ථතෙලමධූඵාණිතාදිනි වික්කිණ නති ත්වං අඞ්ගාරෙ වික්කිණෙන්තා නිසිනෙත්ථා'නි, තෙසං අත්තනො සන්තකං අවික්කිණෙන්තා කිං කරිස්සාමි'ති පටිවචනං අදාසි. අථෙකා ගොතමී නාම කුමාරිකා කිසසරීරතාය කිසාගොතමී'ති පඤ්ඤාය මානා පරිජිණ්ණකුලස්ස ධිතා අත්තනො එකෙන කිච්චෙන ආප ණවාරං ගතා තං සෙට්ඨිං දිස්වා එවමාහ: කිං නාත සෙසජනා වත්ථතෙලමධූඵාණිතාදිනි වික්කිණන්ති, ත්වං හිරකුසු සුවණ්ණං වික්කිණෙන්තා නිසිනෙත්ථා'නි. කහං අම්ම හිරකුසු සුවණ්ණං'නි? නනු ත්වං තදෙව ගහෙත්වා නිසිනෙත්ථා'නි? ආහාර තාව නං අම්මා'නි සා හත්ථපූරං ගහෙත්වා තස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. තං හිරකුසුසුත්වණ්ණ මෙව අහොසි. අථ නං සෙට්ඨි කතරං තෙ අම්ම ගෙහනති පුච්ඡිත්වා අසුකං නාමා'නි වුත්තෙ තස්සා අස්සාමිකභාවං ඤත්වා ධනං පරිසා මෙත්වා තං අත්තනො පුත්තස්ස ආනෙත්වා චත්තාළිසකොටිධනං පටිච්ඡාපෙසි. සබ්බං හිරකුසුසුත්වණ්ණමෙව අහොසි. තස්සා අප රෙන සමයෙන ගබ්භො පතිට්ඨහි. සා දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජා සි. සො පදසා ගමනකාලෙ කාලමකාසි. සා අදිට්ඨපුබ්බමරණතා තං ඣාපෙතුං නීහරන්තා වාරෙත්වා පුත්තස්ස මෙ හෙඨිමං පුච්ඡි ස්සාමී'නි මතකළෙබරං අඤ්ඤනාදෘශ අපි නු මෙ පුත්තස්ස හෙඨි මං ජානාථා'නි පුච්ඡන්තී සරපරිපාටියා විචරති. අථ නං මනුස්සා අම්ම උම්මත්තිකාසි. ජාතා, මත පුත්තස්ස හෙඨිමං පුච්ඡන්තී විච රසී'නි වදන්ති, සා අවසසං මම පුත්තස්ස හෙඨිමං ජානනකං. ලභිස්සාමී'නි. අථ නං එකො පණ්ඩිතපුරිසො දිස්වා අයං මම ධිතා

පඨමපුත්තඤ්ච විජාතා භවිස්සතී'ති අදිට්ඨපුබ්බමරණඤ්ච මයා ඉමිස්සා අවයසේන භවිතුං වට්ටතී'ති චින්තේත්වා ආහ-අහං අම්ම හෙසජ්ජං න ජානාමි හෙසජ්ජානනකං පන ජානාමී'ති. කෝ ජානාති තාතා'ති? සත්ථා අම්ම ජානාති ගච්ඡ තං පුච්ඡා'ති. සා ගම්ඵස්සාම් තාත පුච්ඡිස්සාමී'ති වත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා පුච්ඡිතුමේව කිර මේ පුත්තස්ස හෙසජ්ජං ජානාථ භන්තේ'ති. ආම ජානාමී'ති. කිං ලබ්භං වට්ටතීති? අච්ඡරගහණමත්තං සිඞ්ඝාටකේ ලබ්භං වට්ටතී'ති. ලභිස්සාමි භන්තේ කස්ස පන ගෙහේ ලබ්භං වට්ටතී'ති? යස්ස ගෙහේ පුත්තෝ වා ධීතා වා න කෝචි මතපුබ්බෝ'ති. සා සාධූ භන්තේ'ති සත්ථාරං වන්දිත්වා මනපුත්තකං අඞ්කේනාදාය අන්තොගාමං පවිසිත්වා පඨමගෙහස්ස ද්වාරේ ඨත්වා අත්ථි නුඛෝ ඉමස්මිං ගෙහේ සිඞ්ඝාටකෝ පුත්තස්ස කිර මේ හෙසජ්ජං එතං'ති වත්වා අත්ථී'ති වුත්තේ තෙනහි දෙථා'ති තෙහි ආහරිත්වා සිඞ්ඝාටකස්ස දියමානෙපි ඉමස්මිං ගෙහේ පුත්තෝ වා ධීතා වා මතපුබ්බා කච්චි නත්ථී අම්මා'ති පුච්ඡිත්වා කිං වදෙසි අම්ම ජීවමානා හි කතිපයා මතකා එව බහුකා'ති වුත්තේ තෙනහි ගණ්හථ වෝ සිඞ්ඝාටකෙ න නං මම පුත්තස්ස හෙසජ්ජ'නති පරිකප්පිපි. සා ඉමිනා නියාමේන ආදිතෝ පට්ඨාය පුච්ඡන්තී විචරි. සා එකගෙහේ'පි සිඞ්ඝාටකෙ අගහෙත්වා සායණ්හසමයේ චින්තෙසි-අහෝ භාරියං කම්මං අහං මමේව පුත්තෝ මතෝ'ති. සකලගාමෙ හි පන ජීවන්තෙහි මතකාව බහුතරා තී. තස්සා එවං චින්තෙන්තියා පුත්තසිනේහෝ මුදුකහදයං ථද්ධභාවං අගමාසි. සා පුත්තං අරඤ්ඤෙ ඡඩ්ඩෙත්වා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා ලබ්භා තෙ එකච්ඡරමත්තා සිඞ්ඝාටකා'ති ආහ. න ලබ්භා භන්තේ සකලගාමේ'පි ජීවන්තෙහි මතකා යෙව බහුතරා'ති අථ නං සත්ථා ත්වං මමේව පුත්තෝ මතෝති සල්ලක්ඛෙසි ධුවධම්මා එස සත්තානං ඔවදුරුජා හි සබ්බසත්තා අපරිපුණ්ණජ්ඣාසයේ එව මහොඝෝ විය පරිකඩ්ඪමානොයේව ආපායසමුද්දෙ පක්ඛිපතී'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

තං පුත්තපසුසම්මත්තං බ්‍යාසත්තමනසං නරං,
සුත්තං ගාමං මහොඝෝව මච්චු ආදාය ගච්ඡති'ති.

ගාථාපරියොසානෙ කිසාගොතමී සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි, අඤ්ඤපි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනිපාපුණිංසූ'ති. සා පනසත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි, සත්ථා තං භික්ඛුණීනං සන්තිකං පෙසෙත්වා පබ්බාජෙසි. සා ලද්ධූපසම්පදා කිසාගොතමිත්ථෙරී'ති. පඤ්ඤාසි සා එකදිවසං උපොසථාගාරෙ වාරං පත්වා දීපං ජාලාපෙත්වා නිසින්නා දීපජාලා භිජ්ජන්තියෝ ච උප්පජ්ජන්තියෝ ච දිස්වා එවමෙවම්පි මේ සත්තා උප්පජ්ජන්තීවෙව නිරුජ්ඣන්තීව නිබ්බාණූපත්තා එව න පඤ්ඤාය

නන්ති' ආරම්මණං අගහෙසි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔ භාසං එරිත්වා තසසා සම්මුඛෙ නිසිදිත්වා කථෙන්තො විය එවමෙව නොතම් ඉමෙ සත්තා දිපජාලා විය උපපජ්ජන්ති චෙව නිරුජ්ඣන්ති ච, නිබ්බාණපත්තා එව න පඤ්ඤායන්ති, එවමෙව නිබ්බාණං අපසස න්තානං වසසසතං ජීවනතො නිබ්බාණං පසසන්තසස ඛණමත්ත මපි ජීවිතං සෙයෙය්‍ය'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙ න්තො ඉමං ගාථමාහ:-

යො ච වසසසතං ජීවෙ අපසසං අමතං පදං
එකාහං ජීවිතං සෙයෙය්‍ය පසසතො අමතං පදන්ති.

තත්ථ "අමතං පද"න්ති මරණවිරහිතකොට්ඨාසං අමතමහානි බ්බාණන්ති අත්ථො. සෙසං පුරිමසදිසමෙව. දෙසනාවසානෙ කිසා ගොතමී ඨානිසින්නාව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨහි.

කිසාගොතමියා වත්ථු.

"යො ච වසසසත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහ රන්තො බහුපුත්තිකං අරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිරෙකසම්මං කුලෙ සත්ත පුත්තා සත්ත ච ධිතරො අහෙ සුං තෙ සබ්බෙ'පි වයප්පත්තා ගෙහෙ පතිට්ඨහිත්වා අත්තනො ධම්ම කාය සුඛප්පත්තා අහෙසුං. තෙසං අපරෙන සමයෙන පිතා කාලම කාසි. මහාඋපාසිකා සාමිකෙ නට්ඨෙපි න තාව කුටුම්බං විජහති. අථ නං පුත්තා ඇහංසු-අම්ම අම්හාකං පිතරි නට්ඨෙ තුය්හං කො අත්ථො කුටුම්බෙන කිං මයං තං උපට්ඨාතුං නසක්කොමාති. සා තෙසං කථං සුත්වා තුණ්හීභූතාපි පුනප්පුනං තෙහි වුච්චමානා පුත්තා මං පටිජ ග්ගිසසන්ති කිමෙම විසසුං කුටුම්බෙනා'ති සබ්බං සාපතෙය්‍යං මජ්ඣෙ භින්දිත්වා අදාසි. අථ නං කතිපාහච්චයෙන ජෙට්ඨපුත්තසස ගෙහං අගමාසි. තසස භරියා අම්හො අම්හාකං අය්‍යා ජෙට්ඨපුත්තො නො මෙ'ති වෙ කොට්ඨාසෙ දත්වාව ඉමමෙව ගෙහං ආගච්ඡති'ති ආහ. සෙස පුත්තානං භරියා'පි එවං වදිංසු. ජෙට්ඨධිතරං ආදිං කත්වා තාසං ගෙහං ගතමපි එවමෙව වදිංසු. සා අවමානප්පත්තා භූත්වා කිං ඉමෙ සං සන්තිකෙ ඩ්ඨෙන භික්ඛුණීභූත්වා ජීවිසසාමි'ති භික්ඛුණීනං උප සසයං ගන්ත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. තා නං පබ්බාජෙසුං සා ලද්ධූපසම්පදා බහුස්සුතභික්ඛුණී නාමා'ති පඤ්ඤායි. සා අහං මහල්ලකකාලෙ පබ්බජිතා අප්පමත්තාය මෙ භවිතබ්බන්ති භික්ඛුණීනං වත්තපටිවත්තං කරොන්ති සබ්බරත්තිං සමණධම්මං කරිසසාමි'ති හෙට්ඨාපාසා දෙ එකං ඵමහං හත්ථෙන ගහෙත්වා ආවිඤ්ඡමානාව සමණධම්මං කරොති, චඞ්කමමානා'පි අඞ්කාරට්ඨානෙ මෙ රුක්ඛෙ වා කණ්ඩෙ වා සීසං පටිහඤ්ඤායන්ති'තං රුක්ඛං හත්ථෙන ගහෙත්වා තං ආවිඤ්ඡමානාවසමණධම්මමෙව කරොති. සත්ථාරා දෙසිතධම්මවෙම

කරියසාම්'නි ධම්මං ආවජ්ජිත්වා ධම්මං අනුස්සරමානාව සමණ ධම්මං කරොති. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොනාව ඔභාසං ඵරිත්වා සම්මු ඛෙ නිසින්නො විය තාය සඞ්ගං කථෙන්නො බහුපුත්තනිකෙ මයා දෙසි තං ධම්මං අනාවජ්ජෙන්තස්ස අපස්සන්තස්ස වස්සසතං ජීවනතොපි මයා දෙසිතං ධම්මං පස්සන්තස්ස මුහුත්තම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්නො ඉමං ගාථමාහ:-

යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං ධම්මමුත්තමං,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො ධම්මමුත්තම'න්ති.

තත්ථ "ධම්මමුත්තම"න්ති නවවිධලොකුත්තරධම්මං, සො හි උත්ත මොධම්මොනාම, යො හි තං න පස්සති තස්ස වස්සසතම්පි ජීවන තොපි තං ධම්මං පස්සන්තස්ස පරිවිජ්ඣන්තස්ස එකාහම්පි එකක ණම්පි ජීවිතං සෙය්‍යොති. ගාථාවසානෙ බහුපුත්තනිකත්තේරී සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨහි'නි

බහුපුත්තනිකත්තේරියා වත්ථු.

සහස්සවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වග්ගොඅට්ඨමොනිට්ඨිතොපඨමභාගවාරොපි.

"අභිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ"ති ඉදං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චූලෙකසාටබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

විපස්සිදසබලස්ස කාලස්මිං හි මහාඑකසාටකබ්‍රාහ්මණෙ නාම අහොසි. අයම්පන එතරහි සාවත්ථියං චූලෙකසාටකො නාම තස්ස හි එකො නිවාසනසාටකො අහොසි බ්‍රාහ්මණියා'පි එකො, උභින්නම්පි එකමෙව පාපුරණං, බහිගමනකාලෙ බ්‍රාහ්මණෙ වා බ්‍රාහ්මණී වා තං පාරුපති. අථෙකදිවසං විහාරෙ ධම්මසවණෙ ඝොසිතෙ බ්‍රාහ්මණෙ ආහ-හොති ධම්මසවණං ඝොසිතං, කිං දිවා ධම්මසවණස්ස ගච්ඡසි උදාහු රත්තිං? පාපුරණස්ස හි අභාවෙන න සක්කා අම්හෙහි එකතොගන්තු"න්ති. බ්‍රාහ්මණී සාමි අහං දිවා ගම් යිස්සාම්'නි සාටකං පාරුපිත්වා අගමාසි. බ්‍රාහ්මණෙ දිවසභාගං ගෙහෙ විනිනාමෙත්වා රත්තිං ගන්ත්වා සත්ථු පුරතො නිසින්නො ධම්මං අස්සොසි. අථස්ස සරීරං එර මානා පච්චවණ්ණ පීති උප්ප ජ්ජි. සො සත්ථාරං පූජිතුකාමො හුත්වා සචෙ ඉමං සාටකං දස්සාමි නෙව බ්‍රාහ්මණියා න මය්හං පාපුරණං භවිස්සති'නි චින්තෙසි. අථස්ස මච්ඡරචිත්තානං සහස්සං උප්පජ්ජි. පුනෙකං සඛා චිත්තං උප්පජ්ජි. තං අභිභවමානං පුන මච්ඡරචිත්තං උප්පජ්ජි. ඉතිස්ස බලවමච්ඡරං බන්ධිත්වා ගණ්හන්තං විය සඛාචිත්තං පරිබාහතිඒව. තස්ස දස්සාමි න දස්සාම්'නි චින්තෙන්තස්සෙව,

පඨමයාමෝ අපගතෝ, මජ්ඣිමයාමෝ සම්පත්තෝ. තස්මිම්පි දූතං නාසක්ඛි. පච්ඡිමයාමේ සම්පත්තෙ සෝ චින්තෙසි-මම සඬ්ඪා චින්තන මචේඡරචිත්තෙන ච සඞ්ඝං යුජ්ඣන්තසේසව වෙ ඝාමා විති වත්තා. ඉදං මම එත්තකං මචේඡරචිත්තං වඩ්ඪමානං චතූහි අපායෙහි සිසං උක්ඛිපිතුං න දස්සති, දස්සාමි දානන්ති සෝ මචේඡර රසහස්සං අභිභවිත්වා සඬ්ඛිත්තං පුරෙචාරිකං කත්වා සාටකං ආදාය සත්ථු පාදමූලෙ ඨපෙත්වා "ජිතමෙම ජිතමෙම"න්ති තික්ඛත්තුං මහාසද්දමකාසි රාජා පසෙනදි කොසලෝ ධම්මං සුණන්තෝ තං සද්දං සුත්වා පුච්ඡථ නං යං කිඤ්චි කිරතෙන ජිතන්ති ආහ. සෝ රාජ පුරිසෙහි පුට්ඨෝ තමත්ථං ආරොචෙසි. තං සුත්වාරාජා දුක්කරං කතං බ්‍රාහ්මණෙන සඞ්ඝහමස්ස කරිස්සාමි'ති එකං සාටකග්ඝනං දූපෙසි. තම්පි තථාගතසේසව අදාසි. පුන රාජා චෙච්තාරි අට්ඨ සොළසා'ති විගුණං කත්වා දූපෙසි. සෝ තානි'පි තථාගතසේසව අදාසි. අථස්ස රාජා චත්තිංස ග්ඝනානි දූපෙසි. බ්‍රහ්මණෙ අත්තනෝ අග්ඝෙන්ත්වා ලඛං ලඛං විස්සජ්ජති යෙවා'ති වාදමොචනත්ථං තතෝ එකං ග්ඝනං අත්තනෝ එකං බ්‍රාහ්මණියා'ති වෙ ග්ඝනානි ගණ්හිත්වා තිංසග්ඝනානි තථාගතසේසව අදාසි. රාජා පන තස්මිං සතක්ඛත්තුම්පි දදන්තෙ පුන දූතකාමෝ අහොසි. පුබ්බ මහාඑකසාටකෝ චතුස්සට්ඨියා සාටකග්ඝනසු වෙ අග්ඝහෙසි අඤං පන මත්තිංසාය ලඛ කාලෙ වෙ අග්ඝහෙසි රාජා පුරිසෙ ආණාපෙසි-දුක්කරං භණෙ බ්‍රාහ්මණෙන කතං අනන්තපුරෙමං හරාපෙථාථා'ති. තෙ තථා කරිංසු. රාජාසතසහස්සග්ඝනකෙ වෙ කඹලෙ දූපෙසි. බ්‍රාහ්මණෙ න ඉමෙ මම සරීරෙ උපයොගං අරහන්ති බුද්ධසාසනසෙස වෙතෙ අනුච්ඡවිකා'ති එකං කම්බලං අනෙත්වාගණ්හිකුට්ඨං සත්ථුසඝ නස්ස උපරි විතානං කත්වා බන්ධි, එකං අත්තනෝ සරෙ නිබ්බං භුඤ්ජන්තස්ස භික්ඛුනෝ හත්ථකිච්චට්ඨානෙ විතානං කත්වා බන්ධි, රාජා සාරණීයසමයෙ සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා කම්බලං සඤ්ජානිත්වා භන්තෙ කෙන පූජා කතා'ති පුච්ඡිත්වා එකසාටකෙනා'ති වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණෙ මම පසාදනට්ඨානෙයෙව පසීදති'ති චත්තාරො හත්ථී චත්තාරො අස්සෙ චත්තාරි කහාපණසහස්සානි චතස්සෝ ඉත්ථියෝ චතස්සෝ දාසියෝ චත්තාරොපුරිසෙ චත්තාරි ගාමවරානීති එවං යාවතා චත්තාරි චත්තාරි කත්වා සබ්බචතුක්කං නාමස්ස දූපෙසි. භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-අහො අච්ඡරියං චූලෙකසාට කස්ස කම්මං තම්මුහුත්තමෙව සබ්බචතුක්කං ලභි ඨානෙ කතෙන කල්‍යාණකමෙමන අජ්ජෙව විපාකං දින්නොා'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමා ය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ සචායං එකසාටකෝ පඨමයාමෙම මයහං දූතං අසක්ඛිස්ස සබ්බසොළසකං අලභිස්ස සවෙ මජ්ඣිමයා මෙ අසක්ඛිස්ස සබ්බට්ඨකං අලභිස්ස බලවපච්ඡිමයාමෙ දින්නත්තා

පනෙස සබ්බවතුක්කකං අලභි. කල්‍යාණකම්මං කරොන්තෙන හි උපපන්නචිත්තං අභාපෙත්වා නච්චණංයෙව කාතබ්බං දණ්ඩං කතං කුසලං හි සම්පත්තිං දදමානං දණ්ඩමෙව දදෑති තස්මා චිත්තුප්පාදස්ස මනන්තරමෙව කල්‍යාණකම්මං කාතබ්බ'න්ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

අභිත්ථරෙථ කල්‍යාණෙ පාපා චිත්තං නිවාරයෙ,
දන්ධං හි කරොතො පුඤ්ඤං පාපස්මිං රමති මනො'ති.

තත්ථ"අභිත්ථරෙථා"ති තුරිතතුරිතං සීඝසීඝං කරෙයාථ'ති අත්ථො. ගිහිනා වා සලාකභත්තදානාදි යං කිඤ්චි දෙව කුසලං කරිස්සාම්'තිවිත්තෙන උප්පන්නෙන යථා අඤ්ඤං ඔකාසං න ලභන්ති එවං"අහං පුරෙ අහං පුරෙ"ති තුරිතතුරිතමෙව කාතබ්බං, පබ්බජිතෙන වා උපජ්ඣාඝවත්තාදිනි කරොන්තෙන අඤ්ඤස්ස ඔකාසං අදත්වා අහං පුරෙ අහං පුරෙ'ති තුරිතතුරිතමෙව කාතබ්බං. "පාපා චිත්ත"න්ති කායදුච්චරිතාදිතො පන පාපකම්මතො අකුසලචිත්තුප්පාදතො වා සබ්බත්ථමෙන චිත්තං නිවාරයෙ "දණ්ඩං හි කරොතො"ති යො පන දස්සාමි න දස්සාමි සම්පජ්ජිස්සති නු ඛො නො'ති එවං පිවිජිල මඟ්ගෙන ගච්ඡන්තො විය දණ්ඩං පුඤ්ඤං කරොති තස්ස එකසාටක ස්ස විය මච්ඡරසහස්සං පාපං ඔකාසංලභති,අථස්ස පාපස්මිං රමති මනො කුසලකම්මකරණකාලෙයෙව හි චිත්තං කුසලෙ රමති තතො මුච්චිත්වා පාපනින්නමෙව හොති. ගාථාවසානෙ බහූ භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

චූළෙකසාටකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"පාපඤ්චෙ පුරිසො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සෙය්‍යසකත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි. සො හි ලාළුදායිත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකො අත්තනො අනභිරතිං තස්සාරොචෙත්වා තෙන පඨම සඞ්ඝාදිසෙසකම්මෙ සමාදපිතො උප්පන්නුප්පන්නාඝ අනභිරතියා තං කම්මමකාසි.සත්ථා තස්ස කිරියං සුත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා එවං කිර ත්වං කරොසි'ති පුච්ඡිත්වා ආම භන්තෙ'ති වුත්තෙ කස්මා හා රියං කම්මමකාසි අනනුච්ඡවිකං මොඝපුරිසා'ති නානප්පකාරතො විගරහිත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වා එවරූපංහි කම්මං දිට්ඨ ධම්මෙ'පි සම්පරායෙ'පි දුක්ඛසංවත්තනියමෙව හොති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

පාපඤ්චෙ පුරිසො කයිරා න නං කයිරා පුනප්පුනං,
න තම්හි ඡන්දං කයිරාථ දුක්ඛො පාපස්ස උච්චයො'ති.

තස්සත්ථො සචෙ පුරිසො සකිං පාපකම්මං කරෙය්‍ය තං ඛණමෙව පච්චවෙක්ඛිත්වා ඉදං අප්පතිරූපං ඔලාරිකං'ති න නං කයිරා පුනප්පුනං යො'පි තම්හි ඡන්දං වා රුචිං වා උප්පාදෙය්‍ය තම්පි විනොදෙත්වා න කයිරාථෙව කිං කරණා දුක්ඛො පාපස්ස උච්චයො පාපස්ස

හි උච්චයෝ වඩ්ඪී ඉධ ලොකේ'පි පරලොකේ'පි දුක්ඛමේව ආවහතී'ති. දේසනාවසානේ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සෙය්‍යසකත්ථේරස්ස වත්ථු.

"පුඤ්ඤං චේ"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ ලාජදේව ධීතරං ආරබ්භ කථේසි.

වත්ථුරාජගහේ සමුට්ඨිතං. ආයස්මා හි මහාකස්සපෝ පිප්ඵලිගුහායං විහරන්තෝ ඤාණං සමාපජ්ජිත්වා සත්තමේ දිවසේ උට්ඨාය දිබ්බේන චක්ඛුනා භික්ඛාචාරට්ඨානං ඔලෝකේන්තෝ එකං සාලිකේදාරපාලිකං ඉත්ථිං සාලිසිසානි ගහේත්වා ලාජේ කුරුමානං දිස්වා සද්ධා නු ඛෝ අස්සඛා'නී ච්මංසිත්වා සඛා'නී ඤත්වා සක්ඛිස්සති නු ඛෝ මේ සඞ්ඝහං කාතුං නෝ'නී උපධාරේන්තෝ විසාරදා කුලධීතා මම සඞ්ඝහං කරිස්සති කත්වා ච පන මහාසම්පත්තිං ලභිස්සති'නී ඤත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය සාලිකේදාරත්ථසම්පේ ගේව අට්ඨාසි. කුලධීතා ථේරං දිස්වා පසන්නාචිත්තා පච්චුග්ගමනාදීනි පිතියා සුට්ඨු සරීරං නිට්ඨපේත්වා 'භන්තේ' ති වත්වා ලාජේ ආදාය වේගේනාගන්ත්වා ථේරස්ස පත්තේ ආකිරිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතේන වන්දිත්වා භන්තේ තුම්හාකං දිට්ඨධම්මසුඛ භාගිනී අස්සන්ති පත්ථනං අකාසි. ථේරෝ එවං හොතු'නී අනුමෝදනං අකාසි සා'පි ථේරං වන්දිත්වා අත්තනා දින්නාදීනං ආවජ්ජමානා නිවත්තනී. තාය ච පන කේදාරම්හියාදාය ගමනමග්ගේ එකස්මිං බිලේ මහාරවිසෝ සප්පෝ නිපජ්ජී. සෝ ථේරස්ස කාසායපටිච්ඡන්නං ජඞ්ඝං ඛාදිතුං නාසක්ඛි. ඉතරාදීනං ආවජ්ජමානා නිවත්තනී තං පදේසං පාපුණී. සප්පෝ බිලා නික්ඛමිත්වා තං ඛාදිත්වා තත්ථේව පාතේසි. සා පසන්නාචිත්තේන කාලං කත්වා තාවතිංසභවනේ තිංසයොජනිකේ කණකවිමානේ සුත්තපබුද්ධෝ විය සබ්බාලඞ්කාර පතිමණ්ඩිතේන නිග්‍රෝධත්තේන අත්තභාවේන නිබ්බත්තී. සා වාදසයොජනිකං එකං දිබ්බවත්ථං නිවාසෙත්වා එකං පාරුපිත්වා අච්ඡරාසහස්සපරිවුතා පුබ්බකම්මපකාසනත්ථං සුවණ්ණලාජහරිතේන ඔලම්බන්තේන සුවණ්ණසරකේන පතිමණ්ඩිතෙ විමානවාරේ ඨිතා අත්තනෝ සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා කිනාත්තුඛෝ මේ කත්වා අයං සම්පත්ති ලබ්භී'නී දිබ්බේන චක්ඛුනා උපධාරේන්තී අය්‍යස්ස මේ මහාකස්සපත්ථේරස්ස දින්නා ලාජදානනිස්සන්දේන සා ලබ්භී'නී අඤ්ඤාසි. මයා එවං පරිත්තකේන කම්මේන එවරූපං සම්පත්තිං ලභිත්වා න දානි පමජ්ජිතුං වට්ටති අය්‍යස්ස වත්තපටිවත්ත'මේව කත්වා ඉමං සම්පත්තිං ථාවරං කරිස්සාමී 'නී චින්තෙත්වා පාතෝ'ව කණකමයං සම්මුජනිං චේව කචවරඡඩ්ඩනිං ච ආදාය ආගන්ත්වා ථේරස්ස පරිවේණං සම්මජ්ජිත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨපේසි ථේරෝ තං දිස්වා කේනචි දහරේන වා ච භන්තං කතං භවිස්සතී'නී සල්ලක්ඛේසි සා දුතියදිවසේ'පි තථා අකාසි,

ථෙරෝ'පි තං තථෙව සල්ලක්ඛෙසි. තතියදිවසෙ'පි ථෙරෝ තස්සා සම්මජ්ජනියසද්දං සුත්වා තාලච්ඡිද්දෙන දිස්වා චාරං විවරිත්වා කොා එස සම්මජ්ජති'ති පුච්ඡි. අහං භන්තෙ තුම්හාකං උපට්ඨායිකා ලාජදෙවධීතා'ති. නනු මයඤ්ච එවංනාමිකා උපට්ඨායිකා නාම නත්ථී'ති? අහං භන්තෙ සාලිකෙදාරං රක්ඛමානා ලාජෙ දත්වා පසන්නචිත්තා නිවත්තන්තී සපෙන දට්ඨා කාලං කත්වා තාවතිංසදෙවලොකෙ උපපන්නා, මයා අය්‍යං නිස්සායාඝං මහති සම්පත්ති ලබ්ධා, ඉදානි'පි තුම්හාකං වත්තපටිවත්තං කත්වා සම්පත්තිං ථිරං කරිස්සාමි'ති ආගතාමහි භන්තෙ'ති. හියෝ'පි පරෙ'පි තයා මෙතං ඨානං සම්මට්ඨං තයාව පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨාපිතපුබ්බන්ති. ආම භන්තෙ'ති? අපෙහි දෙවධීතෙ තයා කතං වත්තං කතං වතොතු ඉතො පට්ඨාය ඉමං ඨානං මා ආගමි'ති. භන්තෙ මා මං නාසෙථතුම්හාකං වත්තං කත්වා සම්පත්තිං මෙ ථිරං කාතුං දෙථා'ති. අපෙහි දෙවධීතෙ මා මං අනාගතෙ චිත්තවිජනිං ගහෙත්වා නිසින්නොති ධම්මකථිකෙහි මහාකස්සපත්ථෙරස්ස කිර එකා දෙවධීතා ආගන්ත්වා වත්තපටිවත්තං කත්වා පානීයං පරිභොජනීයං උපට්ඨාපෙසි'ති වත්තබ්බකං කරි, ඉතො පට්ඨාය ඉධ මාආගමි පටික්කමා'ති. සා මා මං භන්තෙ නාසෙථා'ති පුනපුනං යාචිත්වෙව. ථෙරොනා'ඝං මම වචනං සුණාති'ති ඤත්වා තව පමාණං න ජානාසි'ති අච්ඡරං පහරි. සා තත්ථ සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තී ආකාසෙ උප්පතිත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ ඨිතා භන්තෙ මයා ලද්ධසම්පදං මා නාසෙථ ථිරං කාතුං දෙථා'ති රොදන්තී පරිදෙවන්තී ආකාසෙ අට්ඨාසි. සත්ථා ජෙතවනෙ ගන්ධකුටියං නිසින්නොව තස්සා රොදිතසද්දං සුත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා දෙවධීතාය සම්මුඛෙ නිසීදිත්වා කථෙන්තො විය දෙවධීතෙ මම පුත්තස්ස කස්සපස්ස සංවරකරණමෙව භාරෝ, පුඤ්ඤත්ථිකානං පන අයං අයං අත්ථෝ'ති සල්ලක්ඛෙත්වා පුඤ්ඤකරණමෙව භාරෝ පුඤ්ඤකරණං හි ඉධ චෙව සම්පරායෙ ච සුඛමෙවා'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

පුඤ්ඤං චෙ පුරිසෝ කයිරා කයිරාථෙතං පුනප්පුනං,
තම්හි ඡන්දං කයිරාථ සුඛෝ පුඤ්ඤස්ස උච්චයෝ'ති.

තත්‍රායං පදත්ථෝ සචෙ පුරිසෝ පුඤ්ඤං කරෙය්‍ය එකවාරං මෙ පුඤ්ඤං කතං අලං එත්තාවතා'ති අනොරමිත්වා පුනප්පුනං කරෙථෙව, තස්ස අකරණක්ඛණෙ'පි තම්හි පුඤ්ඤෙ ඡන්දං රුචිං උස්සාහං කරෙථෙව, කිංකාරණා? සුඛෝ පුඤ්ඤස්ස උච්චයෝ පුඤ්ඤස්ස හි උච්චයෝ වඩ්ඪි ඉධලොකපරලොකසුඛවහනතෝ සුඛෝ'ති. දෙසනාවසානෙ දෙවධීතා පඤ්චත්තාළිසයොජනමත්ථකෙ ඨිතාව සොතාපත්තිඵලං පාපුණී'ති.

ලාජදෙවධීතාය වත්ථු.

"පාපොපි පසසති භද්‍ර"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙත වනෙ විහරනෙතා අනාථපිණ්ඩිකං ආරබ්භ කථෙසි.

අනාථපිණ්ඩිකොහි විහාරමෙව උදදියස චතුපඤ්ඤාසකොටිධනං බුඩසාසනෙ විකිරිතවා සත්ථරි ජෙතවනෙ විහරනෙත දෙවසිකං තිණ්ණි මහාඋපට්ඨානානි ගචඡති, ගචඡනෙතා ච කිනනුඛො ආදාය ආගතොති සාමණෙරා වා දහරා වා හත්ථමප මෙ ඔලොකෙඡ්‍ය නති තුචඡහතථො නාම න ගතපුබ්බො, පාතොව ගචඡනෙතා යාගුං ගාහාපෙතවා ව ගචඡති, කතපාතරාසො සපපිනවනිතාදිනි ඉසසජ්ජානි, සායණ්හසමයෙ මාලාගණ්ඩවිලෙපනවත්ථාදිනි ගාහාපෙතවා ගචඡති. වොහාරූපජීවිනොපිසස හත්ථතො අට්ඨාරසකොටිධනං ඉණං ගණ්හිංසු, කුලසන්තකාපිසස අට්ඨාරසහිරඤ්ඤකොටයො නදි නිරෙ නිදහිතවා ඨපිතා උදකෙන කූලෙ භිනෙ මහාසමුද්දං පවි සිංසු, එවමසස අනුපුබ්බෙන ධනං පරිකඛයං අගමාසි. සො එවං භූතොපි සඛසස දුනං දෙතියෙව පණීතං පන කත්වා දාතුං න සක්කොති. සො එකදිවසං සත්ථරා දියති පන තෙ ගහපති කූලෙ දුනන්ති වුත්තෙ දියති භනෙත තං ච ඛො කණාජකං බිලඞගදුති ඉති ආහ. අථ නං සත්ථා ගහපති ලුඛං දුනං දෙමීති මා චින්තයි, චින්තයම්හි හි පණීතෙ න ඛුඩාදීනං දින්නදුනං ලුඛං නාම අත්ථි, අපි ච නං අට්ඨන්නං අරියපුග්ගලානං දෙසි, අහං පන වෙලාම කාලෙ සකලජම්බුදීපං උන්නඞගලං කත්වා මහාදුනං පවත්තයි මානොපි තිසරණගතමප කිඤ්චි නාලත්ථං, දක්ඛිණෙය්‍යා නාම එවං දුල්ලභා තසමා ලුකං මෙ දුනන්ති මා චින්තයිත්ථ'ති වත්වා චලාම සුත්තමසස කථෙසි.

අථසස චාරකොට්ඨකෙ අධිවත්ථා දෙවතා සත්ථරිවෙව සත්ථු සාව කෙපි ච ගඡඡං පවිසනෙතපු තෙසං තෙජෙන සණ්ඨාතුං අසක්කොනති යථා ඉමෙ ඉමං ගෙහං න පවිසනති තථා ගහපතිං පරිභින්දිසසාමීති තං වතුකාමොපි ඉසසරකාලෙ කිඤ්චි වත්තුං නාසක්ඛි. ඉදානි පනායං දුග්ගතො ගණ්හිසසති මෙ වචනන්ති රත්තිභාගෙ සොට්ඨි සස සිරිගබ්භං පවිසිත්වා ආකාසෙ අට්ඨාසි. අථ නං සොට්ඨි දිසවා කොසොති ආහ. අහං තෙ මහාසොට්ඨි චතුත්ථවාරකොට්ඨකෙ අධිවත්ථා දෙවතා තුයහං ඔවාදදානත්ථාය ආගතොති. තෙන හි ඔවදෙහීති. මහාසොට්ඨි තයා පඨමකාලං අනොලොකෙත්වා ව සමණසස ගොතමසස සාසනෙ බහුධනං විප්පකිණ්ණං ඉදානි දුග්ගතො හුත්වා පි තං න ඔලොකෙසිසෙව එවං වත්තමානො කතිපාහෙනෙව සාසචඡාදනම්පි න ලභිසසසි කිං තෙ සමණෙන ගොතමෙන අතිපරිචචාගතො ඔරමිත්වා කම්මනෙත පයොජෙනෙනා කුටුම්බං සණ්ඨපෙහීති. අයමෙම තයා දින්නඔවාදොති? ආම සොට්ඨි. ගචඡ නාහං තාදිසෙන සතසහසෙසනපි සක්කා හරාපෙතුං අයුත්තං තෙ භුත්තං කිං තයා මම ගෙහෙ වසමානාය සීඝං මෙ ඝරා නික්ඛමාති. සා සොතාපන්න සස අරියසාවකසස වචනං සුත්වා ඨාතුං අසක්කොනති දුරෙක අදාය

නික්ඛම්, නික්ඛමිත්වා ච පන අඤ්ඤත්‍ර වසනට්ඨානං අලභමානා සෙට්ඨිං ඛමාපෙත්වා තත්ථේව වසිස්සාමී'ති නගරපරිග්ගාහකං දෙවපුත්තං උපසඞ්කමිත්වා අත්තනා කතාපරාධං ආචික්ඛිත්වා එහි මං සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං නෙත්වා ඛමාපෙත්වා වසනට්ඨානං දාපෙහී'ති ආහ. සෝ අයුත්තං තයා වුත්තං නාහං තස්ස සන්තිකං ගන්තුං උස්සහිස්සාමී'ති තං පටික්ඛිපි සා චතුන්නං මහාරාජානං සන්තිකං ගන්ත්වා තෙහිපි පටික්ඛිත්තා සක්කං දෙවරාජානං උපසඞ්කමිත්වා තං පවත්තිං ආචික්ඛිත්වා අහං දෙව වසනට්ඨානං අලභමානා දූරතෙ හත්ථෙන ගහෙත්වා අනාථා විචරාමි වසනට්ඨානං මේ දාපෙහී'ති සූපඤ්ඤතරං යාචි. අථ නං සෝ ආහ අහම්පි තව කාරණා සෙට්ඨිං වත්තුං න සක්ඛිස්සාමී'ති එකං පන තෙ උපායං කථෙස්සාමී'ති ආහ. සාධු දෙව කථෙහී'ති. ගච්ඡ සෙට්ඨිනෝ ආයුත්තකවෙසං ගහෙත්වා සෙට්ඨිස්ස හත්ථතෝ පණ්ණං ආරොපෙත්වා වොහාරූපජීවිනි ගහිතං අට්ඨාරසකොට්ඨනං අත්තනෝ ආනුභාවෙන සාධෙත්වා තුච්ඡගබ්භං පූරෙත්වා මහාසමුද්දං පවිට්ඨං අට්ඨාරසකොට්ඨනං අත්ථි අඤ්ඤම්පි අද්ධකට්ඨානෙ නාම අස්සාමිකං අට්ඨාරසකොට්ඨනං අත්ථි තං සබ්බං ආහරිත්වා තස්ස තුච්ඡගබ්භෙ පූරෙත්වා දණ්ඩකම්මං කත්වා ඛමාපෙහී'ති. සා සාධු දෙවා'ති වුත්තනයෙනෙව තං සබ්බං කත්වා පුන තස්ස සිරිගබ්භං ඔභාසයමානා ආකාසෙ ඨත්වා කෝ එසෝ'ති වුත්තෙ අහං තෙ චතුත්ථවාරකොට්ඨකෙ අධිවත්ථා අඞ්ඛබාලදෙවතා මයා අඞ්ඛබාලතාය යං තුම්හාකං සන්තිකෙ කථිතං තමෙම ඛමථ සක්කස්ස හි මම වචනෙන චතුපණ්ණාසකොට්ඨනං සමාහරිත්වා තුච්ඡගබ්භපූරණං දණ්ඩකම්මං කතං වසනට්ඨානං අලභමානා කිලමාමී'ති අනාථපිණ්ඩිකෝ විනොදෙසි–අයං දෙවතා දණ්ඩකම්මෙව මේ කතන්ති වදති අත්තනෝ ච දොසං පටිජානාති සම්මාසම්බුද්ධස්ස නං දස්සෙස්සාමී'ති සෝ තං සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා තයා කතකම්මං සබ්බං ආරොචෙහී'ති ආහ. දෙවතා සත්ථු පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා භන්තෙ මයා බාලාය තුම්හාකං ගුණෙ අජානිත්වා පාපකං වචනං වුත්තං තමෙම ඛමථා'ති. සත්ථාරං ඛමාපෙත්වා මහාසෙට්ඨිං ඛමාපෙසි. සත්ථා කල්‍යාණපාපකානං කම්මානං විපාකවසෙන සෙට්ඨිං චෙව දෙවතඤ්ච ඔවදන්තො ඉධ ගහපති පාපපුග්ගලෝ'පි යාව පාපං න පච්චති තාව භද්‍රානි පස්සති, යදා පනස්ස පාපං පච්චති තදා පාපමෙව පස්සති. භද්‍රපුග්ගලෝ'පි යාව භද්‍රං න පච්චති තාව පාපානි පස්සති, යදා පනස්ස භද්‍රං පච්චති තදා භද්‍රමෙව පස්සති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථාඅභාසි:–

පාපෝ'පි පස්සති භද්‍රං යාව පාපං න පච්චති,
යදා ච පච්චති පාපං අථ පාපෝ පාපානි පස්සති.
භද්‍රෝ'පි පස්සති පාපං යාව භද්‍රං න පච්චති,
යදා ච පච්චති භද්‍රං අථ භද්‍රෝ භද්‍රානි පස්සති'ති.

තත්ථ "පාපොති"ති කායදුච්චරිතාදිනා පාපකම්මේන යුත්තපුග්ගලෝ, සෝ'පි හි පුරිමසුචරිතානුභාවෙන නිබ්බත්තං සුඛං අනුභවමානෝ භද්‍රමිපි පස්සති. "යාව පාපං න පච්චති"ති යාවස්ස තං පාපකම්මං දිට්ඨධම්මේ වා සම්පරායේ විපාකං න දෙති, අථ දිට්ඨධම්මේ විවිධා කම්මකරණා සම්පරායේ ච අපායදුක්ඛං අනුභොතොස්සා පාපෝ පාපානි පස්සති. දුතියගාථා'පි කායසුචරිතාදිභෙදා භද්‍රකම්මයුත්තස්සා භද්‍රෝ සෝ'පි පුරිමදුච්චරිතානුභාවනිබ්බත්තං දුක්ඛං අනුභවමානෝ පාපං පස්සති "යාව භද්‍රං න පච්චති" යාවස්සතං භද්‍රකම්මං දිට්ඨධම්මේ වා සම්පරායේ වා විපාකං න දෙති, යදා පන තං භද්‍රකම්මං පච්චති දිට්ඨධම්මේ වා ලාභසක්කාරාදිසුඛං සම්පරායේ වා දිබ්බසම්පත්තිසුඛං අනුභවමානෝ සෝ භද්‍රෝ භද්‍රානි යේව පස්සති'ති. දෙසනාවසානේ සා සොතාපත්තිඵලේ පතිට්ඨහි සම්පත්තපරිසාය'පි සාත්ථිකා ධම්මදේසනා අහොසි'ති.

අනාථපිණ්ඩිකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු.

"මාපමඤ්ඤේථ පාපස්සා"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ එකං අසඤ්ඤතපරිකඛාරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථේසි. සෝ කිර යං කිඤ්චි මච්ඡපිඨාදිභේදං පරිකඛාරං බහි පරිභුඤ්ජිතුං න ජානාති, පරිකඛාරෝ වස්සන'පි ආතපේන'පි උපචිකාහිපි නස්සති. සෝ භික්ඛූහි නනු ආවුසෝ පරිකඛාරෝ නාම පටිසාමේතබ්බෝ'ති වුත්තේ අප්පකං මයා කතං ආවුසෝ න එතස්ස චිත්තං අත්ථි න පිත්තන්ති වත්වා තථේව කරොති. භික්ඛූ නං කිරියං සත්ථු ආරොචේසුං. සත්ථා නං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං භික්ඛු එවං කරොසී'ති පුච්ඡි. සෝ සත්ථාරා පුච්ඡිතෝ'පි-කිං එවං භගවා අප්පකං මයා කතං නාස්ස චිත්තං අත්ථි න පිත්තන්ති තථේව අවමඤ්ඤනෝ ආහ. අථ නං සත්ථා භික්ඛූහි එවං කාතුං න වට්ටති, පාපකම්මං නාම අප්පක'න්ති න අවමඤ්ඤිතබ්බං, අප්පකාකාසේ ඨපිතං හි විවටමුඛං භාජනං දෙවේ වස්සන්තේ කිඤ්චි'පි එකබින්දුනාව පූරති, පුනප්පුනං වස්සන්තේ පන පූරතේව. එවමේවං පාපං කරොන්තෝ පුග්ගලෝ අනුපුබ්බේන මහන්තං පාපරාසිං කරොති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

මාපමඤ්ඤේථ පාපස්ස න මන්තං ආගමිස්සති,
උදබින්දුනිපාතේන උදකුම්භෝ'පි පූරති;
පූරති බාලෝ පාපස්ස ථොකථොකම්පි ආචිණන්ති.

තත්ථ "මාපමඤ්ඤේථා"ති න අවජානෙය්‍ය-"පාපස්සා"ති පාපං. "න මන්තං ආගමිස්සති"ති අප්පමත්තකං මේ පාපං කතං කදා එතං විපච්චිස්සති'ති එවං පාපං නාවජානෙය්‍යාති අත්ථෝ-"උදකුම්භෝ පී"ති දෙවේ වස්සන්තේ මුඛං විවරිත්වා ඨපිතං යං කිඤ්චි කුලාලභාජනං ගහේත්වා තං එකෙකස්ස'පි උදබින්දුස්ස නිපාතේන අනුපුබ්බේන

පූරති. එවං බාලපුග්ගලෝ ථොකථොකම්පි පාපං අවිණ්ණෙන්නා කරොන්නෙන්නා වඩ්ඪන්නෙන්නා පාපස්ස පූරනියෙවා'ති අත්ථො. දෙසනා වසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති සත්ථා. අඵග්ඝා කාසෙ සෙය්‍යං සඤ්චරිත්වා පරිපාකතිකං අකරොන්නෙන්නා ඉදංනාම අපජ්ජති'ති සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි'ති.

අසඤ්ඤතපරිබ්බාරභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"මාපපමඤ්ඤෙථ පුඤ්ඤස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙත වනෙ විහරන්නෙන්නා බිළාලපාදකසෙට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ සාවත්ථිවාසිනො බහුබන්ධනෙන බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දෙන්ති. අථෙකදිවසං සත්ථා අනුමොදනං කරොන්නෙන්නාඑවමාහ: "උපාසකා ඉධෙකච්චෙ අත්තනා දානං දෙන්ති පරං න සමාදපෙන්ති, සො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදං ලභති නො පරිවාරසම්පදං, එකච්චෙ අත්තනා න දෙන්ති පරං සමාදපෙන්ති" සෙ නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පරිවාරසම්පදං ලභති නො භොගසම්පදං, එකච්චෙ අත්තනා ච න දෙන්ති පරඤ්ච න සමාදපෙන්ති සෙනිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදං ච ලභති නො පරිවාර සම්පදං, එකච්චෙ අත්තනා ච දෙන්ති පරඤ්ච සමාදපෙන්ති, සො නිබ්බත්ත නිබ්බත්තට්ඨානෙ භොගසම්පදඤ්චෙව ලභති පරිවාරසම්පදඤ්ච"ති. අථෙකො පණ්ඩිතපුරිසො නං ධම්මසෙනං සුත්වා අහො අච්ඡරිය මිදං කාරණං අහං'දානි උභය සම්පත්තිසංවත්තනිකං කම්මං කරිස්සාමි'ති චින්තෙත්වා සත්ථාරං උට්ඨාය ගමනකාලෙ අහ-හන්තෙ සෙව අම්හාකං භික්ඛං ගණ්හථා'ති කිත්තකෙහි පන තෙ භික්ඛූහි අත්ථො'ති සබ්බෙහි භික්ඛූහි හන්තෙ'ති සත්ථා අධිවාසෙසි සොපි ගාමං පවිසිත්වා අම්මා තාතා මයා සත්තානඤ්ච බුද්ධපමුඛො භික්ඛු සංඝො නිමන්තිතො, මයා යත්තකානං භික්ඛූනං සක්කොති සො තත්තකානං භික්ඛූනං යාගු ආදීනං අත්ථාය තණ්ඩුලාදිනි දෙතු එකස්මිං ඨානෙ පච්චාපෙත්වා දානං දස්සාම්'ති උග්ඝාසෙන්නා විචරති. අථ නං එකො සෙට්ඨි අත්තනො ආපණද්වාරං සම්පත්තං දිස්වා අයං අත්තනො පහොනකෙ භික්ඛූ අනිමන්තෙත්වා පන සකලගාමං සමාදපෙන්නා විචරති'ති කුජ්ඣිත්වා තයා ගහිතභාජ නං ආහරාති නිගි අඟුලීහි ගහෙත්වා ථොකෙ තණ්ඩුලෙ අදාසි තථා මුග්ගෙ තථා මාසෙ'ති. සො තතො පට්ඨාය බිළාලපාදකසෙට්ඨි නාම ජාතො. සප්පිථාණිතාදිනි දෙන්නා'පි කරණ්ඩකුථෙ පක්ඛිපිත්වා එකතො කොණං කත්වා බිඳුබිඳුං පග්ඝරාඝන්නා ථොකමෙව අදාසි. උපාසකො අවසෙසෙහි දින්නානං එකතො කත්වා ඉමිනා දින්නානං විස්සංඝෙව අග්ඝහෙසි. සො සෙට්ඨි තස්ස කිරියං දිස්වා කිං නුඛො එස මයා දින්නානං විස්සං ගණ්හාති'ති චින්තෙත්වා තස්ස පච්ඡ තො පච්ඡතො එකං චුල්ලුපට්ඨාකං පහිණි-ගච්ඡ යං එස කරොති

තං ඤාණානි'නි. සො ගන්ත්වා සෙට්ඨිස්ස මහප්ඵලං හොතූ'නි යාගු භත්තපූපානං අත්ථාය එකඤ්ච තණ්ඩුලං පක්ඛිපිත්වා මුග්ගමාසෙ'පි තෙලඵාණිතබ්භූනි'පි සබ්බභාජනෙසු පික්ඛිපි. චුල්ලූපට්ඨාකො ගන්ත්වා සෙට්ඨිස්ස ආරොචෙසි. තං සුත්වා සෙට්ඨි චින්තෙසි-සචෙ මෙ සො පරිසමජ්ඣෙ අවණ්ණං භාසිස්සති මම නාමෙ ගහිතමත්තෙ යෙව නං පහරිත්වා මාරෙස්සාමි'නි නිවාසනන්තරෙ ජුරිකං බන්ධිත්වා පුන දිවසෙ ගන්ත්වා භත්තගෙහ අට්ඨාසි. සො පුරිසො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසංඝං පරිවිසිත්වා භගවන්තං ආහ-භන්තෙ මයා මහාජනං සමාදපෙත්වා ඉමං දානං දින්නං තඤ් සමාදපිතමනුස්සා අත්තනො අත්තනො බලෙන බහූ'නිපි ඵෙකානිපි තණ්ඩුලාදීනි අදංසු. තෙසං සබ්බෙසං මහප්ඵලං හොතූ'නි. තං සුත්වා සො සෙට්ඨි චින්තෙසි-අහං "අසුකෙන නාම අච්ඡරාය ගණ්හිත්වා තණ්ඩුලාදීනි දින්නානී"නි මම නාමෙ ගහිකමත්තෙ ඉමං මාරෙයස්සාමි'නි ආගතො අයං පන සබ්බ සංගාහිකං කත්වා යෙභි'පි නාලි ආදිහි මිණිත්වා දින්නං යෙභි'පි අච්ඡරාය ගහෙත්වා දින්නාං සබ්බෙසං මහප්ඵලං හොතූ'නි වදති, සාහං එවරූපං න ඛමාපෙස්සාමි දෙවදණ්ඩා මම මත්ථකෙ පතිස්සති'නි සො තස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමාහි මෙ සාමි'නි ආහ. කිං ඉදන්නි තෙන වුත්තෙ සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙසි තං කිරියං දිස්වා සත්ථා කිං ඉදන්නි දානවෙය්‍යාවටිකං පුච්ඡි සො අත්තනදිවසතො පට්ඨාය තං පවත්තිං ආරොචෙසි අථ නං සත්ථා එවං කිර සෙට්ඨි පුච්ඡිත්වා අම්හ භන්තෙ'නි වුත්තෙ උපාසක පුඤ්ඤං නාම අප්පකන්නි න අවජානිතබ්බං, මාදිසස්ස හි බුද්ධස්ස බුද්ධපමුඛස්ස වා සංඝස්ස දානං දත්වා අප්පකන්නි න අවජානිතබ්බං, පණ්ඩිතමනුස්සා හි පුඤ්ඤං කරොන්තා විවටභාජනං විය උදකෙන අනුකකමෙන පුඤ්ඤෙහි පරිපූරන්තියෙවාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

මාපමඤ්ඤෙථ පුඤ්ඤස්ස න මන්තං ආගමිස්සති,
උදබින්දුනිපාතෙන උදකුම්භොඋ'පි පූරති;
පූරති ධීරො පුඤ්ඤස්ස ථොකථොකම්පි ආචිණන්ති.

තස්සත්ථො පණ්ඩිතමනුස්සා පුඤ්ඤං කත්වා අප්පකං මයා පුඤ්ඤං කතං න මන්තං විපාකවසෙන ආගමිස්සති'නි එවං පරිත්තකං කම්මං කහං මං දක්ඛිස්සති අහං වා තං කහං දක්ඛිස්සාමි කදා එවං විපච්චති'නි එවං පුඤ්ඤං මාපමඤ්ඤෙථ න අවජානෙය්‍ය යථාහි නිරන්තරං උදබින්දුනිපාතෙන විවරිත්වා ඨපිතං කුලාල භාජනං පූරති එවං ධීරො පණ්ඩිතපුරිසො ථොකථොකම්පි පුඤ්ඤං ආචිණන්තො පුඤ්ඤස්ස පූරෙති'නි.

දෙසනාපරියොසානෙ සො සෙට්ඨි සොතාපත්තිඵලං පාපුණි, සම්පත්තපරිසාය'පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසී'නි.

බිලාලපාදකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු.

"වාණිජෝ වා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා මහාධනවාණිජං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර වාණිජස්ස ගෙහෙ පඤ්චසතා චොරා ඔතාරං ගවෙසමානා ඔතාරං නාලභිංසු අපරෙන සමයෙන වාණිජා පඤ්චසකට සතානි භණ්ඩස්ස පූරෙත්වා භික්ඛූනං ආරොචාපෙසි–අහං අසුකට්ඨානං නාම වාණිජත්ථාය ගච්ඡාමි යෙ අය්‍යා තං ඨානං ගන්තුකාමා තෙන නික්ඛමන්තු මගෙන භික්ඛාය න කිලමිස්සන්තී'ති. තං සුත්වා පඤ්චසතා භික්ඛූ තෙන සද්ධිං මග්ගං පටිපජ්ජිංසු. තෙ'පි චොරා සො කිර වාණිජත්ථාය නික්ඛන්තෙත්‍යා'ති ඤත්වා අටවියං අට්ඨංසු. වාණිජා පි ඛො අටවිමුඛෙ එකස්මිං ගාමෙ නිවාසං ගහෙත්වා තස්සා දිවසෙ ගොසකටාදිනි සංවිදහි, තෙසං පන භික්ඛූනං නිබ්බං භික්ඛු දෙති යෙව චොරා තස්මිං අනිවිරාසනෙත්‍ය ගච්ඡ තස්ස නික්ඛමණදිවසං ඤත්වා එහි'ති එකං පුරිසං . පහිණිංසු. සො තං ගාමං ගන්ත්වා එකං සහායකං පුච්ඡි කදා වාණිජා නික්ඛමිස්සන්ති'ති සො විහතිහවචසෙනා'ති වත්වා කිමත්ථං පන පුච්ඡසි'ති ආහ. අථස්ස සො මයං පඤ්චසතා චොරා එතස්ස අත්ථාය අටවියං ඨිතා'ති ආචික්ඛි. ඉතරො තෙන හි ගච්ඡ සීඝං නික්ඛමිස්සති'ති තං උය්‍යොජෙත්වා කිත්තාවතා වොරෙ වාරෙම් උදාහු වාණිජන්ති චින්තෙත්වා කිමෙම චොරෙහි වාණිජං නිස්සාය පඤ්චසතා භික්ඛූ ජීවන්ති වාණිජස්ස සඤ්ඤං දස්සාම්'ති සො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කදා නික්ඛමිස්සථා'ති පුච්ඡිත්වා තතියදිවසෙ'ති වුත්තෙ මයිහං වචනං කරොථ අටවියං කිර තුම්හාකං අත්ථාය පඤ්චසතා චොරා ඨිතා මා තාව ගම්මිත්ථා ති තවං කථං ජානාසී'ති? තෙසං අන්තරෙ මම සහායා අත්ථි තස්ස මෙ කථාය ඤත්වා තෙන හි කිමෙම එතෙනා ගතෙනා'ති ත්වං තතියවා ගෙහමෙව ගම්මිස්සාම්'ති ආහ. තස්මිං විරාසනෙත්‍ය පුන තෙහි චොරෙහි පහිතො පුරිසො ආගන්ත්වා තං සහායකං පුච්ඡිත්වා තං පවත්තිං සුත්වා නිවත්තිත්වා කිර ගෙහමෙව ගම්මිස්සති'ති ඤත්වා චොරානං ආරොචෙසි. තං සුත්වා චොරා තතො නික්ඛමිත්වා ඉතරස්මිං මග්ගෙ අට්ඨංසු තස්මිං විරාසනෙත්‍ය පුන තෙ'පි චොරා සහායකස්ස සන්තිකං පෙසෙසුං. සො තෙසං තත්ථ ඨිතභාවං ඤත්වා පුන වාණිජස්ස ආරොචෙසි. වාණිජෝ ඉඛා'පි මෙ වෙකල්ලං නත්ථි එවං සන්තෙත්‍ය නෙව එතෙනා ගම්මිස්සාම් න ඉතො ඉඛෙව භවිස්සාම්'ති භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා ආහ භන්තෙ චොරා කිර මං විලුම්පිතුකාමා මග්ගෙ ඨත්වා පුන නිවත්තිස්සන්ති'ති සුත්වා ඉතරස්මිං මග්ගෙ ඨිතා අහං එතෙනා වා ඉතො වා ආගන්ත්වා ථොකං ඉඛෙව භවියා මි භදන්නා ඉඛෙව වසිතුකාමා අත්තනො රුචිං කරොන්තූ'ති භික්ඛූ එවං සන්තෙත්‍ය මයං න නිවත්තිස්සාමා'ති වාණිජං ආපුච්ඡිත්වා පුන දෙව සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදිංසු. සත්ථා කිං භික්ඛවෙ මහාධනවාණිජෙන සද්ධිං න ගම්මිත්ථා'ති පුච්ඡිත්වා අම්හෙත්‍ය මහාධනවාණිජස්ස විලුම්පනත්ථාය විස්සා'පි මග්ගෙසු චොරා

පරියුට්ඨිංසු. තෙන සො තඤ්ඤෙව භිතො මයං පන ආගතා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ මහාධනවාණිජො චොරානං අත්ථාය මග්ගං පරිවජ්ජති ජීවිතුකාමොපි පුරිසො හලාහලං විසං පරිවජ්ජති භික්ඛුනා'පි නයො භවා චොරෙහි පරියුට්ඨිතමග්ගසදිසා'ති ඤත්වා පාපං පරිවජ්ජිතුං වට්ටති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ–

වාණිජොව භයං මග්ගං අප්පසත්ථො මහද්ධනො,
විසං ජීවිතුකාමොව පාපානි පරිවජ්ජයෙ'ති.

තත්ථ භයන්ති භායිතබ්බං චොරෙහි පරියුට්ඨිතත්තා සප්පටිභයන්ති. අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති යථා මහාධනො වාණිජො අප්පසත්ථො සප්පටිභයං මග්ගං යථා ච ජීවිතුකාමො හලාහලං විසං පරිවජ්ජෙති එවං පණ්ඩිතො භික්ඛු අප්පමත්තකානිපි පාපානි පරිවජ්ජෙය්‍යා'ති.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛු සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිංසු සම්පත්තමහාජනස්සා'පි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'ති.

මහාධනවාණිජස්ස වත්ථු.

"පාණිමහි චෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො කුක්කුටමිත්තකං නාම නෙසාදං ආරබ්භ කථෙසි.

රාජගහෙ එකා සෙට්ඨිධීතා වයප්පත්තා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරි සිරිගබ්භෙ ආරක්ඛත්ථාය එකං පාරිචාරිකං දත්වා මාතාපිතූහි වාසියමානා එකදිවසං සායණ්හසමයෙ වාතපානෙන අන්තරවීථිං ඔලොකෙන්ති පඤ්ච පාසසතානි පඤ්චව සූලතානි ආදාය මිගෙ වධිත්වා ජීවමානං එකං කුක්කුටමිත්තකං නාම නෙසාදං පඤ්ච මිගසතානි වධිත්වා තෙසං මංසෙන සකටං පූරෙත්වා සකටධුරෙ නිසිදිත්වා මංස වික්කිණනත්ථාය නගරං පවිසන්තං දිස්වා තස්මිං පටිබද්ධචිත්තා පරිචාරිකාය හත්ථෙ පණ්ණාකාරං දත්වා ගච්ඡ එතස්ස ගමනකාලං ඤත්වා එහි'ති පෙසෙසි. සා ගන්ත්වා තස්ස පණ්ණාකාරං දත්වා සුවජ්ජිත්වා අජ්ජ මංසං වික්කිණිත්වා පාතොව අසුකවාරෙන නාම නික්ඛමිත්වා ගච්ඡිස්සාමී'ති. සා තෙන කථිතකථං සුත්වා ආගන්ත්වා තස්සා ආරොචෙසි. සෙට්ඨිධීතාඅත්තනා ගහෙතබ්බයුත්තකං වත්ථාභරණජාතං සංවිදහිත්වා පාතොව මලිනවත්ථනිවත්ථා කුටං ආදාය දාසිහි සද්ධිං උදකනිත්ථං ගච්ඡන්ති විය නික්ඛම්මිත්වා තං ඨානං ගන්ත්වා තස්ස ගමනමග්ගං ඔලොකෙන්ති අට්ඨාසි. සො'පි පාතොව සකටං පාජෙන්තො නික්ඛම්. සා තස්ස පච්ඡතො පච්ඡතො පායාසි. සො තං දිස්වා අහං තං අසුකස්ස නාම ධීතා'ති න ජානාම මා මං අනුබන්ධි අම්මා'ති ආහ. න මං ත්වං පකොසාසි අහං අත්තනො ධම්මතාය ආගච්ඡාමි ත්වං තූණ්හී හුත්වා අත්තනො සකටං පාජෙහී'ති සො පුනප්පුනං නිවාරෙති යෙව. අථ නං

සා අහ සිරිං නාම අත්තනෝ සන්තිකං අගච්ඡන්තී වාරෙතුං න වට්ටතී'ති. සෝ තස්සා නිස්සංසයෙන ආගමනං ඤත්වා තං සකටං ආරොපෙත්වා අගමාසි. තයෝ'පි මාතාපිතරෝ ඉතෝ විතෝ ච පරියෙසාපෙත්වා අපස්සන්තා මතා භවිස්සති'නි මතකභත්තං කරිංසු. සා'පි තෙන සද්ධිං සංවාසමන්වාය පටිපාටියා සත්ත පුත්තෙ විජායිත්වා තෙ වයප්පත්තෙන ඝරබන්ධනෙන බන්ධිං අට්ඨකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො කුක්කුටමිත්තං සපුත්තං. සස්සුණිසං අත්තනෝ ඤාණජාලස්ස අන්තෝ පවිට්ඨං දිස්වා කින්නු ඛො එතන්නි උපධාරෙන්තො තෙසං පණ්ණරසානම්පි සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා පාතොව පත්තචීවරමාදාය තස්ස පාසට්ඨානං අගමාසි. තං දිවසං පාසෙ බහූ එකච්ඡොපිනාහොසි. සත්ථා තස්ස පාසමූලෙ පදවලඤ්ජං දස්සෙත්වා පරතො එකස්ස ගුම්බස්සහෙට්ඨා ජාණුයං නිසිදි. කුක්කුටමිත්තෙනා පාතොව ධනුං ආදාය පාසට්ඨානං ගන්ත්වා ආදිතො පට්ඨාය පාසෙ ඔලොකයමානො පාසෙ බද්ධං එකම්ප මිගං අදිස්වා සත්ථු පදවලඤ්ජං අද්දස. අථස්ස එතදහොසි කොචි මයා බද්ධමිගෙ මොචෙන්තො විචරති'නි සො සත්තරි ආඝාතං බන්ධිත්වා ගච්ඡන්තො ගුම්බමූලෙ නිසින්නං සත්ථාරං දිස්වා ඉමිනා මම මිගා මොචිතා මාරෙස්සාමි නන්ති ධනුං ආකඩ්ඪි. සත්ථා ධනුං ආකඩ්ඪිතුං අදත්වා විස්සජ්ජෙතුං නාදාසි. සෝ සරං ඵස්ස ජෙතුම්පි ඔරොපෙතුම්පි අසක්කොන්තො ඵාස්සුකාහි භිජ්ජන්ති විය මුඛතො බෙලෙන පග්ඝරන්තෙන කිලන්තරූපො අට්ඨාසි. අථස්ස පුත්තා ගෙහං ගන්ත්වා පිතා නො චිරායති කින්නු ඛො'නි වත්වා ගච්ඡථ තාතා පිතු සන්තිකන්ති මාතරා පෙසිතා'පි තානි ධනූනි ආදාය ගන්ත්වා පිතරං තථා සිතං දිස්වා අයං නො පිතු පච්චාමිත්තා භවිස්සති'නි සත්ත'පි ජනා ධනූනි ආකඩ්ඪිත්වා බුද්ධානුභාවෙන යථා තෙසං පිතා සිතො තථෙව අට්ඨංසු. අථ නෙසං මාතා කින්නු ඛො මෙ පුත්තා'පි චිරායන්ති'ත්වා සත්තහි සුණ්හාහි සද්ධිං ගන්ත්වා තෙ තථා සිතෙ දිස්වා කස්ස නු ඛො ඉමෙ ධනූනි ආකඩ්ඪිත්වා සිතා'නි ඔලොකෙන්ති සත්ථාරං දිස්වා බාහා පග්ගය්හ මා මෙ පිතරං නාසෙථ මා මෙ පිතරං නාසෙථා'නි මහාසද්දමකාසි. කුක්කුටමිත්තෙනා තං සද්දං සුත්වා ඒනෙත්ථ-නථෙථා වතමහි සප්පුරිසා කිර මෙ එස අහොසි මයා හාරියං කම්මං කතන්නි පුත්තා'පිස්ස අය්‍යකා කිර නො එස අහොසි හාරියං කම්මන්නි ඤත්වාසිංසු කුක්කුටමිත්තෙනා අයං සප්පුරිසා මෙ'නි මෙත්තන ඤත්තං උපට්ඨාපෙසි, පුත්තා'පිස්ස අය්‍යකා නො'නි මෙත්තඤ්ඤත්තං උපට්ඨාපෙසුං. අථ තෙ නෙසං මාතා සෙට්ඨිධීතා ඛිප්පං ධනූනි ඡඩ්ඩෙත්වා පිතරං මෙ ඛමාපෙථා'නි ආහ. සත්ථා නෙසං මුදුචිත්තතං ඤත්වා ධනුං ඔතාරෙතුං අදාසි. තෙ සබ්බෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා ඛමථ නො භන්තෙ'නි ඛමාපෙත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අථ නෙසං සත්ථා ආනුපුබ්බකථං කථෙසි. දෙසනාවසානෙ කුක්කුටමිත්තෙනා සද්ධිං පුත්තෙහි චෙව සුණ්හාහි ච අත්තපඤ්චමදස මෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සත්ථා පිණ්ඩාය චරිත්වා පච්ඡාභත්තං

විහාරං අගමාසි. අථ නං ආනන්දත්ථෙරො පුච්ඡි-හන්තෙ කහං ගම්ථා 'ති කුක්කුටමිත්තසස සන්තිකං ආනන්දූ'ති, පාණාතිපාතකම්මසස වො හන්තෙ අකාරකො කතො'ති? ආම ආනන්ද සො අත්තපඤ්චදස මො අචලසඛාය පතිට්ඨාය නිසු රතනෙසු නික්කඞ්ඛා හුත්වා පාණාතිපාතකම්මසස අකාරකො ජාතො'ති. භික්ඛූ ආහංසු-නනු හන්තෙ හරියාපිසස අත්ථි'ති ආම භික්ඛවෙ සා කුලගෙහෙ කුමාරිකාව හුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්තා'ති. භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං-කුක්කුටමිත්තසස කිර හරියා කුමාරිකාකාලෙ එව සොතාපත්තිඵලං පත්වා තසස ගෙහං ගන්ත්වා සත්ත පුත්තෙ ලභි, සා එත්තකං කාලං සාමිකෙන ඛත්තුං ආහර සරං ආහර සත්තිං ආහර ජාලං ආහරා'ති වුච්චමානා'පි අදූසි, සොපි තාය දින්නානි ආදාය ගන්ත්වා පාණාතිපාතං කරොති කිත්තාවතා සොතාපන්නා'පි පාණාතිපාතං කරොන්ති 'ති සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමානි වුත්තෙ න භික්ඛවෙ සොතාපන්නා පාණාතිපාතං කරොන්ති, සා පන සාමිකසස වචනං කරොමි'ති තථා අකාසි ඉදං හහෙත්වා එස ඉධ ගන්ත්වා පාණාතිපාතං කරොතූ'ති තසසා චිත්තං නත්ථි පාණ්ඩුලසම්පි හි වණ්ණෙ අසති විසං ගණ්හන්තසස තං විසං අනුභවිතුං න සක්කොති එවමෙවං අකුසල චෙතනාය අභාවෙන පාපං අකරොන්තසස ඛත්තුආදීනි නීහරිත්වා දදමානා'පි පාපං නාම න හොති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

පාණිම්හි වෙ වණ්ණෙ නාසස හරෙය්‍ය පාණිනා විසං,
නාඛණං විසමන්වෙති නත්ථි පාපං අකුබ්බතො.

තත්ථ "නාසසා"ති න භවෙය්‍ය "හරෙය්‍ය"ති අතිහරිතුං සක්කුණෙය්‍ය, කිං කාරණා ඉස්සා, නාඛණං විසමන්වෙති අඛණං හි පාණිං විසං අන්වෙතුං න සක්කොති එවමෙවං ඛත්තුආදීනි නීහරිත්වා දෙන්තසසා'පි අකුසලචෙතනාය අභාවෙන පාපං අකුබ්බතො පාපං නාම නත්ථි, අඛණං පාණිං විසං විය නාසස චිත්තං පාපං අනුගච්ඡතී'ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති

අපරෙන සමයෙන භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං-කොනු ඛො කුක්කුටමිත්තසස සපුත්තසසණිසසස සොතාපත්තිමග්ගසස උපනිසසයො කෙන කාරණෙන නෙසාදකුලෙ නිබ්බත්තොා'ති සත්ථා ආගන්ත්වා කාඝ'නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමානි වුත්තෙ භික්ඛවෙ අතීතෙ කසසපදසබලසස ධාතුචෙතියං සංවිදහන්තා එවමාහංසු-කිත්තාවතා ඉමසස චෙතියසස මත්තිකා හ විසසති කිං උදකන්ති. අථ තෙසං එතදහොසි හරිතාලමනොසිලා මත්තිකා භවිසසති, තිලතෙලං උදකන්ති. තෙ හරිතාලමනොසිලා කොට්ටෙත්වා තිලතෙලෙන සන්නෙත්වා ඉට්ඨකා ජණ්ඩෙත්වා සුවණ්ණ

ඛවිත්වා අනෙනා විණ්ණංසු, ඛගිමුඛෙ එකසතසුවණ්ණිට්ඨිකාව අහෙසුං, එකෙකා ඉට්ඨකා සතසහසසගඝණිකා අහොසි. තෙ තාව ධාතුනිධානකාලෙ බහුකධනෙන අඤ්ඤෙ කිනන්තූඛා ජෙට්ඨකං කරොමානි. අඤ්ඤොපි ගාමවාසිකොපි සෙට්ඨි අහං ජෙට්ඨකො භවිස්සාමීති ධාතුනිධානෙ එකං හිරඤ්ඤකොටිං පක්ඛිපි. තං දිස්වා රට්ඨවාසිනොපි අඤ්ඤෙ නගරෙ සෙට්ඨි ධනමෙව සංහරි'නි එවරූපෙ වෙනියෙ ජෙට්ඨකො භවිතුං න සක්කොති ගාමවාසි පන කොටිධනං පක්ඛිපිත්වා ජෙට්ඨකො ජාතොං'නි උජ්ඣායිංසු. සොපි තෙසං වචනං සුත්වා අහං වෙ කොටියො දත්වා ජෙට්ඨකො භවිස්සාමී නි වෙ කොටියො අදාසි. ඉත රෙ අහමෙව ජෙට්ඨකො භවිස්සාමී'නි තිස්සො කොටියො අදාසි එවං වඩ්ඪන්වා වඩ්ඪන්වා නගරවාසි අට්ඨකොටියො අදාසි. ගාමවාසිනොපි පන ගෙහෙ නවකොටිධනමෙව අත්ථි නගරවාසිනොපි පන වත්තාළිසකොඨනං තඤ්ඤා ගාමවාසි චින්තෙසි සචාහං නවකොටියො දස්සාමි අයං දසකොටියො දස්සාමී'නි වක්ඛති, අථ මෙ නිධානභාවො පකාසයිස්සතී'නි. සො එවමාහ-අහං එත්තකඤ්ච ධනං දස්සාමි සත්තත්තදරොච වෙතියස්ස දාසො භවිස්සාමී'නි සත්තපුත්තෙ සත්තසුණ්හාසාඛෙ භරියඤ්ච ගහෙත්වා අත්තනා සද්ධිං වෙතියස්ස නියාතෙසි. රට්ඨවාසිනො ධනං නාම සක්කා උප්පාදෙතුං අයං පන සත්තත්තදරො අත්තානං නියාතෙසි, අයමෙව ජෙට්ඨකො හොතූ'නි තං ජෙට්ඨකං කරිංසු, ඉති තෙ සොළස'පි ජනා වෙතියස්ස දාසා අහෙසුං රට්ඨවාසිනො පන තෙ භූමියෙ අකංසු එවං සන්තෙපි වෙතියමෙව පටිජග්ගිත්වා යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. තෙසු එකං බුද්ධන්තරං දෙවලොකෙ වසිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ හරිසා තතො චවිත්වා රාජගහෙ සෙට්ඨිනො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. සා කුමාරිකා හුත්වා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. අදිට්ඨසච්චස්ස පන පරිසඤ්ඤි නාම භාරියා'ති තස්සා සාමිකො සම්පරිවත්තමානො ගන්ත්වා නෙසාදකුලෙ නිබ්බත්ති තස්ස සහ දස්සනෙනෙව සෙට්ඨිධීතරං පුබ්බසිනෙහො අජ්ඣොත්ථරි. වුත්තම්පි වෙතං:—

පුබ්බෙව සන්තිවාසෙන පච්චුප්පන්නහිතෙන වා,
එවං තං ජායතෙ පෙමං උප්පලං ව යථොදකෙ'නි.

සා පුබ්බසිනෙහෙනෙව නෙසාදකුලං අගමාසි. පුත්තා'පි තස්ස දෙවලොකා චවිත්වා තස්සා කුච්ඡස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හිංසු සුණ්හා යොපිස්සා තස්ස තස්ස නිබ්බත්තා වයප්පත්තා තෙසං යෙව ගෙහං අගමංසු. එවං තෙ සබ්බ'පි තදා වෙතියං පටිජග්ගිත්වා තස්ස කම්ම යසානුභාවෙන සොතාපත්තිඵලං පත්තා'නි.

කුණ්ඩකුටම්බිත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"යො අප්පදුට්ඨස්සා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කොකං නාම සුනඛඵන්දකං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර

එකදිවසං සුඛඛණ්ඩාසම්මයෙ ධඤ්ඤං ආදාය සුනඛපරිවුතො අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තො අනන්තරාමග්ගෙ එකං පිණ්ඩාය පවිසන්තං භික්ඛුං දිස්වා කුජ්ඣිත්වා කාලකණ්ණී මෙ දිට්ඨො අජ්ජ කිඤ්චි න ලභිස්සාමි'ති චින්තෙන්තො පක්කාමි. ථෙරොපි ගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා කත භත්තකිච්චො පුන විහාරං පාවිසි ඉතරොපි අරඤ්ඤං චරිත්වා කිඤි අලභන්වා පච්චාගච්ඡන්තො පුන ථෙරං දිස්වා අජ්ජාහං ඉමං කාලකණ්ණිං දිස්වා අරඤ්ඤං ගතො කිඤි න ලභිං. ඉදානි මෙ පුන'පි අභිමුඛො ජාතො සුනකොහි නං ඛාදාපෙස්සාමි'ති සඤ්ඤං දත්වා සුනඛෙ විස්සජ්ජෙසි. ථෙරොපි එවං මා කරි උපාසකා'ති ඝාචි. අජ්ජාහං තව සම්මුඛි භූතත්තා කිඤ්චිනාලත්ථං පුන'පි මෙ සම්මුඛිභාවමාගතො'සි ඛාදාපෙස්සාමෙව ත'න්ති සුනඛෙ උග්ගඤ්ඡෙසි. එවං ථෙරො වෙගෙ නෙකං රුකඛං අභිරුහිත්වා පුරිසපමාණෙ ඨානෙ නිසිදි සුනඛා රුකඛං පරිවාරෙත්වා කොකො ගන්ත්වා රුකඛං අභිරුහිත්වා'පි තෙ මොකෙඛා නත්ථී'ති සරතුණ්ඩෙන පාදතලෙ විජ්ඣි ථෙරො මා එවං කරොහි'ති ඝාචියෙව. ඉතරො තස්ස ඝාචනං අනාදියිත්වා පුනපපුන විජ්ඣි යෙව. ථෙරො එකස්මිං පාදතලෙ විජ්ඣියමානෙ තං උක්ඛිපිත්වා දුතියං පාදං ඔලඹෙසි, තස්මිං විජ්ඣියමානෙ තම්පි උක්ඛිපති. එවමස්ස සො ඝාචනං අනාදියිත්වා වෙ'පි පාදතලානි විජ්ඣි යෙව ථෙරස්ස සරීරං උක්කාහි ආදිපිතං විය අහොසි. සො වෙදනා ඛුවතනි ඛුත්වා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙතුං නාසක්ඛි පාරුතං චිවරං හත්ථතලෙනපි න සල්ලක්ඛෙසි තං පතමානං කොකං සිස්සතො පට්ඨාය පරික්ඛපනතමෙව පති සුනඛා ථෙරො පතිතො'නි සඤ්ඤාය චිවර නන්තරං පවිසිත්වා අත්තනො සාමික. ලුච්චිත්වා ඛාදනත්ථා අධිමත්තතාව සෙසං කරිංසු. සුනඛා චිවරන්තරතො නික්ඛමිත්වා බහි අට්ඨංසු අථ නෙසං ථෙරො එකං. සුක්ඛදණ්ඩකං භක්ඛෙත්වා ඛිපි. සුනඛා ථෙරං දිස්වා සාමිකොව අමෙහගි ඛාදිතො'නි අරඤ්ඤං පවිසිංසු. ථෙරො කුක්කුච්චං උප්පාදෙසි-මම චිවරන්තරං පවිසිත්වාවෙස නට්ඨා ආරොගනතූඛො මෙ සිල'න්ති. සො රුකඛා ඔතරිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ආදිතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙත්වා භගවතා මම චිවරං නීසාය සො උපාසකො නට්ඨා, කච්චි මෙ ආරොගං සීලං අත්ථී මෙ සමණභාවො'නී පුච්ඡි. සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා භික්ඛු ආරොගං තෙ සීලං අත්ථී තෙ සමණභාවො සො අපපදුට්ඨස්ස පදුස්සිත්වා විනාසං පත්තො'නි න කෙවලඤ්ච ඉදානෙව අතීතෙ'පි අපපදුට්ඨානං පදුස්සිත්වා විනාසං පත්තො යෙවාති වත්වා යෙවාති වත්වා තමත්ථං පකාසෙන්තා අතීතං ආහරි. අතීතෙ කිර එකො වෙජ්ජ වෙජ්ජකම්මත්ථාය ගාමං විචරිත්වා කිඤ්චි කම්මං අලභිත්වා ඤාතජඤ්ඤතො නික්ඛමිත්වා ගාමවාරෙ සම්බහුලෙ කුමාරකෙ කීළන්තෙ දිස්වා ඉමෙ සඤ්ඤා ඛාසපෙත්වා නිකිච්ඡිත්වා ආහාරං ලභිස්සා මී'ති එකස්මිං රුකඛච්ඡෙ සිසං නිහරිත්වා නිපන්නං සපපං ත්වා දස්සෙත්වා අමෙහා කුමාරකා එසො සාළිකපොතකො ගණ්හථ නන්ති

ආහ.අථෙකො කුමාරකො සප්පං ගිවායං දළ්හං ගහෙත්වා නිහරිත්වා තස්ස සප්පභාවං ඤත්වා විචරන්තො අවිදූරෙ ඨිතස්ස වෙජ්ජස්ස මත්ථකෙ ඛිපි සපෙපා වෙජ්ජස්ස චිකිච්ඡිතං පරිකම්පිත්වා දළ්හං ඩංසිත්වා තත්ථෙව ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි. එවමෙස කොකො සුනඛඵණ්ඩකා පුබ්බෙ'පි අප්පදුට්ඨස්ස පදුස්සිත්වා විනාසං පත්තොති සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

යො අප්පදුට්ඨස්ස නරස්ස දුස්සති සුද්ධස්ස පොසස්ස අනඞ්ගණස්ස
තමෙව බාලං පචෙති පාපං සුඛුමො රජො පටිවාතං ව ඛිත්තොති.

තත්ථ "අප්පදුට්ඨස්සා"ති අත්තනො වා සබ්බසත්තානං වා අදුට්ඨස්ස. "නරස්සා"ති සත්තස්ස. "දුස්සති"ති අපරජ්ඣති "සුද්ධස්සා"ති. නිරපරධෙසෙව. "පොසස්සා"ති ඉදම්පි අපරෙනාකාරෙන සත්තාධිවචනමෙව. "අනඞ්ගණස්සා"ති නික්කිලෙසස්ස. "පචෙති"ති පටිඵුසති. "පටිවාත"න්ති යථා එකෙන පුරිසෙන පටිවාතෙ ඨිතං පහරිතුකාමතාය ඛිත්තො සුඛුමො රජො තමෙව පුරිසං පචෙති නාසෙව උපරිපතති එවමෙව සො පුග්ගලො අප්පදුට්ඨස්ස පුරිසස්ස පාණිප්පහාරාදිනි දදන්තො පදුස්සති තමෙව බාලං දිට්ඨෙව ධම්ම නිරයාදිසු වා විපච්චමානං තං පාපං විපාකදුක්ඛවසෙන පචෙ'නීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ සො භික්ඛු අරහත්තෙ පතිට්ඨහි සම්පත්ත පරිසාය'පි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'ති:-

කොකස්සුනඛඵණ්ඩකස්ස වත්ථු.

ඔබ්භමෙකෙ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා මණිකාරකුලූපගතිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර ථෙරො එකස්ස මණිකාරස්ස කුලෙ වාදසවස්සානි භුඤ්ජි. තස්මිං කුලෙ ජයම්පතිකා මාතිපිතිට්ඨානෙ ඨත්වා ථෙරං පටිජග්ගිංසු. අථෙකදිවසං සො මණිකාරකො ථෙරස්ස පුරතො මංසං ඡින්දන්තා නිසින්නො හොති. තස්මිං ඛණෙ රාජා පසෙනදිකොසලො එකං මණිරතනං ඉමං ඩොවිත්වා විජ්ඣිත්වා පහිණතූ'නි පෙසෙසි. මණිකාරො සලොහිතෙනෙව හත්ථෙන නං පටිග්ගහෙත්වා පෙලාය උපරි ඨපෙත්වා හත්ථධොවනත්ථං අන්තරා පාවිසි. තස්මිං පන ගෙහෙ පොසාවනියකොඤ්චසකුණෙ අත්ථි. සො ලොහිතගන්ධෙන මංසසඤ්ඤාය නං මණිං ථෙරස්ස පසන්නත්තාසෙව ගිලි. මණිකාරො ආගන්ත්වා මණිං අපස්සන්තො මණි වො ගහිතොති භරියඤ්ච පුත්තකෙව පටිපාටියා පුච්ඡිත්වා තෙහි න ගහිතාමා'නි වුත්තෙ ථෙරෙන ගහිතො භවිස්සතී'නි චින්තෙත්වා භරියාය සද්ධිං මන්තෙසි-ථෙරෙන මණි ගහිතො භවිස්සති'නි. සා සාමි මා එවං අවච එත්තකං කාලං මයා ථෙරස්ස නකිඤ්චි වජ්ජං දිට්ඨපුබ්බං න සො මණිං ගණ්හාති'නි මණිකාරො ථෙරං පුච්ඡි-භන්තෙ ඉමස්මිං ඨානෙ මණිරතනං

තුමෙහෙනි ගහිතන්ති, න ගණ්හාමි උපාසකා'ති, හඤ්ඤ නු ඉධ අඤ්ඤෙසු අත්ථි තුමෙහෙහෙව ගහිතො භවියසති දෙථ මෙ මණිරතන'න්ති. සො තස්මිං අසම්පටිච්ඡිතෙ පුන හරියං ආහ ථෙරෙනෙව මණි ගහිතො පිළෙතබ්බා'පි නං පුච්ඡිස්සාම්'ති. සා සාමි මා ඒවං නාසසි, වරං අමෙහෙහි දූසව්‍යං උපහඤ්ඤතු න ච ථෙරං එවරූපං වත්තුනන්ති. සො සඞ්ඛුබ්ධ මඝං දූසනතං උපගච්ඡන්තා මණිං නාගභවනා මා'නි රජ්ජුං ගහෙත්වා ථෙරස්ස සීසං වෙථෙත්වා දණ්ඩකෙන යඤ්ඤසි. ථෙරස්ස සීසතො ච කණ්ණනාසාහි චලොහිතං පග්ඝරි, අක්ඛීනි නික්ඛමණාකාරප්පත්තානි අහෙසුං. සො වෙදනාපමත්තො භූමියං පති, කොඤ්චා ලොහිතගන්ධෙනාගන්ත්වා ලොහිතං පිවි අථ නං මණිකාරො ථෙරස්ස උප්පන්නාකොපවෙගෙන තවං කිං කරොසි'නි පාදෙන පහරිත්වා ඛිපි. සො එකප්පහාරෙනෙව මරිත්වා උත්තානො පති ථෙරො තං දිස්වා උපාසක සීසෙ වෙථනං නාව මෙ සිවිලං කත්වා ඉමං කොචං ඔලොකෙහි මඤ්ඤෙ වා නො වා'ති. අථ නං සො ආහ ත්වම්පි මරාහි'ති. උපාසක ඉමිනා සො මණි ගිලිතො සචෙ අඝං න මරිස්ස නාහං මරණන්තා'පි මණිං ආචික්ඛිස්සාමි සො තස්ස උදරං ඵාලෙත්වා මණිං දිස්වා පවෙධන්තා සංවිග්ගමානසො ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමථ මෙ භන්තෙ 'ති අජානන්තෙන මයා කත'න්ති ආහ. උපාසක නෙව තුයහං දොසො අත්ථි න මයහං වට්ටසීසවෙස දොසො ඛමාමිතෙ'ති භන්තෙ සචෙ මෙ ඛමථ පකති නියාමෙනෙව මෙ ගෙහෙ නිසීදිත්වා භික්ඛං ගණ්හථා. නි උපසක න'දූනි අහං ඉතො පට්ඨාය පරෙසං ගෙහසස අනෙහා ජදනං පච්ඡිස්සාමි ඒනෙහා ගෙහප්පවෙසනසෙව හි අඝං දොසො ඉතො පට්ඨාය පාදෙසු වහනෙනයු ගෙහවාරෙ ඨිතොව භික්ඛං ගණ්හිස්සාම්'නි වත්වා ධුතඞ්ගං සමාදාය ඉමං ගාථමාහ:-

පච්චති ඵුනිනො හත්තං ථොකථොකං කුලෙ කුලෙ,
පිණ්ඩිකාය චරිස්සාමි අත්ථි ජඞ්ඝාබලං මම'න්ති.

ඉදං පන වත්වා ථෙරො තතෙනෙව ව්‍යාධිනා න චිරසෙසෙව පරිනිබ්බායි. ඒකොඤ්චා මණිකාරස්ස භරියාය කුච්ඡිස්මිං පටිසන්ධිං ගණ්හි. මණිකාරො කාලං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්ති. මණිකාරස්ස භරියා ථෙරෙ මුදුචිත්තතාය කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති භික්ඛු සත්ථාරං තෙසං අභිසමපරායං පුච්ඡිංසු. සත්ථා භික්ඛවෙ ඉධෙකච්චෙ ගබ්භෙ නිබ්බත්තන්ති, එකච්චෙ පාපකාරිනො නිරයෙ, එකච්චෙ කතකල්‍යාණ දෙවලොකෙ, අනාසවා පරිනිබ්බායන්ති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

ගබ්භමෙකෙ උපපජ්ජන්ති නිරයං පාපකම්මිනො
සග්ගං සුගතිනො යන්ති පරිනිබ්බන්ති අනාසවා'ති.

තත්ථ "ගබ්භා"නන්ති ඉධ මනුස්සගබ්භොව අධිප්පෙතො. සෙස මෙත්ථ උත්තානත්ථමෙව. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

මණ්ඩුකාරකුලූපගතිස්සත්ථේරස්ස වත්ථු.

"න අන්තලික්ඛේ"තිඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ තයෝ ජනේ ආරබ්භ කථේසි. සත්ථරි කිර ජේතවනේ විහරන්තේ සම්බහුලා භික්ඛූ සත්ථුදස්සනත්ථාය ගච්ඡන්තා එකං ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිංසු. ගාමවාසිනෝ තේසං පත්තේ ආදාය ආසනසාලායං නිසීදාපේත්වා යාගුඛජ්ජකං දත්වා පිණ්ඩපාතවේලං ආගමයමානා ධම්මං සුණන්තා නිසීදිංසු. තස්මිං ඛණේ භත්තං පචිත්වා සූපව්‍යඤ්ජනං ධූපයමානාය එකිස්සා ඉත්ථියා භාජනතෝ අග්ගිජාලා උට්ඨහිත්වා ඡදනං ගණ්හි. තතෝ එකං නිග්ගරලං උට්ඨහිත්වා ජලමානං ආකාසං පක්ඛන්දි. තස්මිං ඛණේ එකෝ කාකෝ ආකාසේන ගච්ඡන්තෝ තත්ථ ගිවං පවේසෙත්වා නිග්ගෙහිතෝ ක්‍රන්දිත්වා ගාමමජ්ඣේ පති. භික්ඛූ තං දිස්වා අහෝ හාරියං කම්මං පස්සථාවුසෝ කාකෙන පත්තං විප්පකාරං ඉමිනා කතකම්මං අඤ්ඤත්‍ර සත්ථාරා කෝ ජානිස්සති සත්ථාරමස්ස කම්මං පුච්ඡිස්සාමා'ති චින්තයිත්වා පක්කාමිංසු අපරේසම්පි භික්ඛූනං සත්ථුදස්සනත්ථාය නාවං අභිරුහන්තානං නාවා සමුද්දේ නිච්චලා අට්ඨාසි. මනුස්සා කාලකණ්ණිං එත්ථ භවිතබ්බන්ති සලාකං වාරේසුං. නාවිකස්ස භරියා පඨමවයේ ඨිතා දස්සනීයා පාසාදිකා, සලාකා තස්සා පාපුණි, සුන්දරා සලාකං වාරේථා'ති වත්වා යාව තතියං වාරයිංසු. තිකඛත්තුම්පි තස්සා යේව පාපුණි. මනුස්සා කිංසාමී'ති නාවිකස්ස මුඛං ඔලෝකේසුං. නාවිකෝ න සක්කා එකිස්සා අත්ථාය මහජනං නාසේතුං, උදකේ නං ඛිපථා'ති ආහ. සා ගන්ත්වා උදකේ ඛිපියමානා මරණභයතජ්ජිතා විසඤ්ඤී අකාසි. තං සුත්වා නාවිකෝ අනන්තෝ ඉමිස්සා ආභරණේ ගහේස්සති, සබ්බාභරණානි ඔමුඤ්චිත්වා එකං පිලොතිකං නිවාසාපෙත්වා ජඬ්ඪථ නං අහං පනේතං උදකපිට්ඨේ මරමානං දට්ඨුං න සක්ඛිස්සාමි තස්මා ඨථානං අහං න පස්සාමි එවං වාලිකාකූටං ගිවාය බන්ධිත්වා සමුද්දේ ඛිපථා'ති. තේ තථා කරිංසු තම්පි පතිත ට්ඨානේනේව මච්ඡකච්ඡපා විලුම්පිංසු භික්ඛූ තං පවත්තිං සුත්වා ථේරං කෝ අඤ්ඤෝ එතිස්සා ඉත්ථියා කතකම්මං ජානිස්සති සත්ථාරමස්සා කම්මං පුච්ඡිස්සාමා'ති ඉච්ඡිතට්ඨානං පත්තා නාවා තෝ ඔරුය්හ පක්කාමිංසු. අපරේ'පි සත්ත භික්ඛූ සත්ථාරං දස්සනත්ථාය ගච්ඡන්තා සාය එකං විහාරං පවිසිත්වා වසනට්ඨානං පුච්ඡිංසු එකස්මිං ච ලේනේ සත්ත මඤ්චා හොන්ති තේසං තදේව ලභිත්වා තත්ථ නිපන්නානං රත්තිභාගේ කුටාගාරමත්තා පාසාණේ පවට්ට මානෝ ආගන්ත්වා ලේනවාරං පිදහි. නේවාසිකා භික්ඛූ ඉමං ලේනං ආගන්තුකභික්ඛූනං පාපයිංසු. අයං ච මහාපාසාණේ ලේනවාරං පිදහන්තෝ පති, අපනේසාමන'න්ති සඤ්ඤා'පි පාදගාමිමග්ගේ මත්තු සෝ සන්නිපාතේත්වා වායමන්තා ඨානා චාලේතුම්පි නාසක්ඛිංසු. අන්නා පවිට්ඨභික්ඛූ'පි වායමිංසු යේව එවං සන්තේ'පි සත්තාහං

පාසාණං වාලෙතුං නාසක්ඛිංසු. ආගන්තුකා සත්තාහං ඡාතජ්ඣත්තා මහාදුක්ඛං අනුභවිංසු. සත්තමේ දිවසෙ පාසාණෙසය මේව පවට්ටිත්වා අපගතෙ භික්ඛූ නික්ඛමිත්වා අම්හාකං ඉමං පාපං අඤ්ඤත්‍ර සත්ථාරා කෝ ජානිස්සති සත්ථාරං පුච්ඡිස්සාම'ාති චින්තෙත්වා පක්කමිංසු. තෙ පුරිමෙහි සද්ධිං අන්තරාමග්ගෙ සම්ආගන්ත්වා සබ්බෙ එකතොව සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා සත්ථාරං අත්තනා අත්තනා දිට්ඨානුභූතානි කාරණානි පටිපාටියා පුච්ඡිංසු. සත්ථා'පි නෙසං පටිපාටියා ව්‍යාකාසි: භික්ඛවෙ සො නාව කාළකො අත්තනා කතකම්මමේව අනුභොසි. අතීතකාලෙ හි බාරාණසියං එකෙ කසසකෙ අත්තනො ගොණං දමෙතුං දමෙතුං නාසක්ඛි. සො හිස්ස ගොණෙ ථොකං ගන්ත්වාව නිපජ්ජති පොථෙත්වා උට්ඨාපිතොං'පි ථොකං ගන්ත්වා පුන'පි තථෙව නිපජ්ජි සො වාඝමෙත්වා'පි තං දමෙතුං අසක්කොන්තො කොධාභිභූතො හූත්වා ඉතොදානි පට්ඨාය සුඛං නිපජ්ජිස්සසි'ති තං පළාල පිණ්ඩිං විය කරොතෙන්තා පළාලෙන පළිවෙඨෙත්වා අග්ගිං අදාසි ගොණෙ තඤ්ඤෙව ඛාදිත්වා මතො. තදා භික්ඛවෙ තෙන කාළකෙන තං පාපකම්මං කතං සො තස්ස විපාකෙන දීඝරත්තං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන සත්තක්ඛත්තුං කාකයොනියං නිබ්බත්තිත්වා එව මෙවං අකාසෙ ඛාදිත්වාව මතො'ති. සා'පි භික්ඛවෙ ඉත්ථී අත්තනා කතකම්මමේව අනුභොසි: සා හි අතීතෙ බාරාණසියං එකස්ස ගහපතිකස්ස හරියා උදකාහරණකොට්ටනපචනාදීනි සබ්බකිච්චානි සහත්ථෙනෙව අකාසි තස්සා එකො සුනඛො තං ගෙගෙ සබ්බකිච්චානි කුරුමානං ඔලොකෙත්වාව නිසීදති කෙනෙත හත්තං හරන්තියා දාරූපණ්ණාදීනං වා අත්ථාය අරඤ්ඤං ගච්ඡන්තියා තාය සද්ධිං ෙඒව ගච්ඡති තං දිස්වා දහරමනුස්සා හමෙහා නික්ඛමන්තා සුනඛඵරුසෙන අජ්ජම්පි මං සුනඛී භුජිස්සාමාති උප්පණ්ඩෙන්ති. සා තෙසං කථාය මංකු භූත්වා සුනඛං ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි පහරිත්වා පලාපෙති සුනඛො නිවත්තිත්වා පුන අනුබන්ධති. සො කිරස්සා තතියෙ අත්තභාවෙ හත්තා අහොසි. තස්මා සිනෙහං ඡින්දිතුං න සක්කොති. කිඤ්චා'පි හි තං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ ජායා වා පති වා අභූතපුබ්බා නාම නත්ථි, අවිදූරෙ පන අත්තභාවෙ ඤාතකෙසු අධිමත්තා සිනෙහා හොති තස්මා සො සුනඛො තං විජහිතුං නාසක්කොසි, සා තස්ස කුජ්ඣිත්වා ඛෙත්තං සාමිකස්ස යාගුං හරමානා රජ්ජුං උච්ඡඞ්ගෙ ඨපෙත්වා අගමාසි. සුනඛො තාෙඒව සද්ධිං ගන්ත්වා සා සාමිකස්ස යාගුං දත්වා තුච්ඡකුටං ආදාය එකං උදකට්ඨානං ගන්ත්වා කුටං ආදාය වාලුකාය පූරෙත්වා සම්පෙ ඔලොකෙත්වා ඨිතස්ස සුනඛස්ස සද්දමකාසි. සුනඛො චිරස්සං මෙ අජ්ජ මධුරකථා ලඛා'ති නඞ්ගුට්ඨං චාලෙන්තො තං උපසඞ්කමි. සාපි ගීවාය දළ්හං ගහෙත්වා එකාය රජ්ජුකොටියා කුටං බන්ධිත්වා එකං රජ්ජුකොටිං ගීවාය බන්ධිත්වා කුටං උදකාභිමුඛං පවට්ටෙසි සුනඛො කුටං

අනුබන්ධෙනන්තා පතිත්වා තත්ථේව කාලමකාසි සා තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන දිඝරත්තං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන අත්ත භාවසතෙ වාලුකාකූටං ගිවාය බන්ධිත්වා උදකෙ පක්ඛිත්තා කාලම කාසි'ති තුම්හෙහිපි භික්ඛවෙ අත්තනා කතකම්මමේව අනුභූතං: අතීතසම්මං හි බාරාණසීවාසිනො සත්තා ඔපාලදාරකා එකස්මිං අට විපදෙසෙ සන්නාහං වාරෙන ගාවියො වාරෙත්වා එක දිවසං ගාවො වාරෙත්වා ආගච්ඡන්තා එකං මහාගොධං දිස්වා අනුබන්ධිංසු ගොධා පලාසිත්වා එකං වම්මිකං පාවිසි තස්ස පන විවරිකස්ස සන්තජ්ජූනි. දූරකා මයං ඉදානි ගහෙතුං න සක්ඛිස්සාම සෙ ආගන්ත්වා ගණ්හිස්සාමා'ති එකෙකෙකා එකෙකකං සාඛාහත්ථමුධිං ආදාය සත්ත'පි ජනා සන්නජ්ජූනි පිදගිත්වා පක්කාමිංසු. තෙ පුන දිවසෙ තං ගොධං අමනසිකත්වා අට්ඨවිපදෙසෙ ගාවියා වාරෙත්වා සත්ත මෙ දිවසෙ ගාවො ආදාය ආගච්ඡන්තෙනා තං වම්මිකං දිස්වා සතිං පටිලභිත්වා කානුඛෙ තස්සා ගොධාය පවත්ති'නි අත්තනා අත්තනා පිගිතජ්ජූනි විවරිංසු. ගොධා ජීවිතෙ නිරාලයා භූත්වා අට්ඨිචම්මා වසෙසා පවෙධමානා නික්ඛමි. තෙ තං දිස්වා අනුකම්පං කත්වා මා තං මාරෙථ සත්තාහං ජිත්තාහත්තා ජාතා හි තස්සා පිට්ඨිං පරිම ද්දිත්වා සුඛෙන ගච්ඡා'නි විස්සජ්ජෙසුං. තෙ ගොධාය අමාරිතත්තා නිරයෙනාව න පවිසිංසු. වෙ පන සත්තාහෙ එකතො භූත්වා වුද්ධස්ස අත්තභාවෙස්සු සත්තදිවසානි ජිත්තාහත්තා අහෙසුං. තදා භික්ඛවෙ තුම්හෙහි ගොපාලකා භූත්වා නං කම්මං කත'න්ති එවං වත්වා තෙහි පුට්ඨපඤ්හා ව්‍යාකාසි. අථෙකො භික්ඛු සත්ථාරං අහ–කිං පන භන්තෙ තෙසං පාපකම්මං කත්වා ආකාසෙ උප්පතිතස්සා'පි සමුද්දං පක්ඛන්නස්සා'පි පබ්බතන්තරං පවිසන්තස්සා'පි මොක්ඛා නත්ථී 'නි සඤ්ඤා එවමෙතං භික්ඛවෙ ආකාසාදිසුගි එකප්පදෙසෙ'පි නත්ථී යත්ථ ඨිතෙනා පාපකම්මතො මුච්චෙය්‍ය'න්ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෙනා ඉමං ගාථමාහ:-

න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස,
න විජ්ජති සො ජගතිප්පදෙසො,
යත්ථට්ඨිතො මුච්චෙය්‍ය පාපකම්මා'නි.

තස්සත්ථෝ සචෙ හි කොචි ඉමිනා උපායෙන පාපකම්මතො මුච්චිස්සාමි'නි අන්තලික්ඛෙ වා නිසිදෙය්‍ය චතුරාසීතියොජන සහ සගම්භිරං මහාසමුද්දං වා පවිසෙය්‍ය පබ්බතන්තරෙ වා නිසිදෙය්‍ය නෙව පාපකම්මතො මුච්චෙය්‍ය පුරත්ථිමාදිසු ජගතිප්පදෙසෙසු එ විභාගෙසු න සො වාලගහමත්තොනා'පි ඔකාසෙ අත්ථි යත්ථ ඨිතො

පාපකම්මතො මුච්චිතුං සක්ඛිස්සතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති. සම්පත්තමහාජන සසාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසී'ති.

තිණ්ණං භික්ඛූනං වත්ථු.

"න අන්තලික්ඛෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා නිග්‍රොධාරාමෙ විහරන්තො සුප්පබුද්ධසක්කං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර අයං මම ධනරං ජෙට්ඨකා නික්ඛමන්තා'ති ච මම සුත්තං පබ්බාජෙත්වා තසස වෙරිට්ඨානෙ ඨිතො වාති ඉමෙහි විහි කාරණෙහි සත්ථරි ආඝාතං බන්ධිත්වා එකදිවසං න දූනිසස නිමන්ති නට්ඨානං ගන්ත්වා හුත්තුං දස්සාමී නි ගමනමගගං පිදහිත්වා අන්ත රවීථියං සුරං පවන්තො නිසිදි. අථසස සත්ථරි භික්ඛුසංඝපරිවුතෙ නං ඨානං ආගතෙ සත්ථා ආගතො'නි ආරොචෙසුං. සො ආහ පරතො ගච්ඡාති තසස වදෙථ නාඝං මහල්ලකතරො නාසස මගගං දස්සා මී'නි සුනපසුන වුච්චමානොපි තථෙව වත්වා නිසිදි. සත්ථා මාතුල සස යන්තිකා මගගං අලභිත්වා තතොව නිවත්ති. සො'පි චරපුරිසං පෙසෙසි ගච්ඡසස කථං සුත්වා එහී'ති සත්ථා'පි නිවත්තෙතෙන්තො සිත. කත්වා ආනඤ්ඤෙරෙන කොතුඩො හඤ්ඤ සිනපාතුකමෙම පච්ච ඔ'නි සුථෙරොආහපසසසි ආනඤ්ඤ සුප්පබුද්ධ'නි. පසසාම් හන්තෙ'නි? භාරියං තෙන ක මමං කතං මාදිසසස බුද්ධසස මගගං අදෙන්තන ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ මහථාපාසාදෙ සොපානපාදමූලෙ පථවිං පවිසිසසති'නි චරපුරිසො නං කථං සුත්වා සුප්පබුද්ධසස සන්තිකං ගන්ත්වා මම භාගිණෙයෙන නිවත්තෙතෙන්ත කිං වුත්තං'නි සුථෙරා ඝථා සුතං ආරොචෙසි සො තසස වචනං සුත්වා නදූනි මම භාගි ණෙයසස කථාය දෙසො අත්ථි අඩා ඝං සො වදති නං තථෙව හොනි එවං සඤ්ඤා'පි නං ඉදූනි මුසාවාදෙන නිගහණ්හිසසාමි සොහි මං සත්තමෙ දිවසෙ පථවිං පවිසිසසති නි අනියමෙන අව ත්වා මහථාපාසාදෙ සොපානපාදමූලෙ පථවිං පවිසිසසති'නි, ආහ ඉතො දූනි පට්ඨාය අහං තං ඨානං න ගමිසසාමි අථනං තසමිං ඨානෙ පථවිං අපවිසිත්වා මුසාවාදෙන නිගහණ්හිසසාමි'නි සො අන්තරා උපහොගභූමිං සබ්බං සත්තභූමකසස පාසාදසස උපරි ආරොපෙත්වා සොපානං හරාපෙත්වා වාරං පිදහාපෙත්වා එක කසමිං වාරෙ වෙ වෙ මලෙල ඨපාපෙත්වා සවාහං පමාදෙනෙ ට්ඨා ඔරොපිතුකාමො හොමි නිවාරෙථාථ මනති වත්වා සත්තමෙ පාසාදතලෙ සිරිශයනෙ නිසිදි. යක්ඛා නං පවත්තිං සුත්වා භික්ඛවෙ සුප්පබුද්ධෙන කෙවලං පාසාදතලං වෙහාසං උප්පතිත්වා ආකාසෙ වා නිසීදතු නාවාඝ වා සමුද්දං පක්ඛන්දතු පබ්බතනතරං වා පවි සතු බුද්ධානං කථාය විධා භාවො නාම නත්ථි මයා වුත්තනට්ඨානෙ යෙව සො පථවිං පවිසිසසතී'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

න අන්තලික්ඛෙ න සමුද්දමජ්ඣෙ
න පබ්බතානං විවරං පවිස්ස,
න විජ්ජති සො ජගතිප්පදෙසො
යත්ථට්ඨිතං නප්පසහෙථ මච්චු'නි.

තත්ථ "නප්පසහෙථ මච්චූ"ති යස්මිං පදෙසෙ ඨිතං මරණං නප්පසහෙය්‍ය නාභිභවෙය්‍ය කෙසග්ගමත්තෙනා'පි සො පථවිප්පදෙසො නත්ථි. සෙසං පුරිමසදිසමේව'නි. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු'නි. සත්ථාමෙ පන දිවසෙ සත්තූ භික්ඛාචාරමග්ගසස නිරුඛවෙලාය.හෙට්ඨාපාසාදෙ සුප්පබුද්ධසස මඛහලසෙසා උදපාදි. සො උට්ඨාය නිසින්නොව සද්දං සුත්වා කිං එතන්ති පුච්ඡි. මඛහලසෙසා උදපාදි'නි. සො පනසෙසා සුප්පබුද්ධං දිස්වාව සන්නිසිදති. අථ නං සො ගණ්හිතු කාමො හුත්වා නිසින්නට්ඨානා උට්ඨාය මාරාභිමුඛො අහොසි,වාරානි සයමෙව විවරිංසු. සොපානානි යථාට්ඨානෙසු ඨිතානි.තත්ථ තත්ථ ඨිතමලලා තං ගීවාය ගහෙත්වා හෙට්ඨාභිමුඛං ඛිපිංසු,එතෙනුපායෙන සත්තසු'පි තලෙසු වාරානි සයමෙව විවරිංසු. සොපානානි යථාට්ඨානෙසු ඨිතානි.තත්ථ තත්ථ ඨිතමලලා තං ගීවාය ගහෙත්වා හෙට්ඨාභිමුඛමෙව ඛිපිංසු, අථනං හෙට්ඨාපාසාදෙ සොපානපාදමූලං සම්පත්තමෙව මහාපථවි විවරමානා භිජ්ජිත්වා සම්පටිච්ඡි, සො ගන්ත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු.

සුප්පබුද්ධසක්කසස වත්ථු.

පාපවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නවමෙ වග්ගෙ.

"සඛ්ඛං නසන්ති"තිඉමං. ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. එකසමිං හි සමයෙ සත්තරසවග්ගියෙහි භික්ඛූහි සෙනාසනෙ පටිජග්ගිතෙ ඡබ්බග්ගියා භික්ඛූ මයං මහල්ලකතරා අම්හාකං එතං පාපුණන්'ති වත්වා තෙහි න මයං දස්සාම අමෙහි පඨමං පටිජග්ගිතන්ති වුත්තෙ තෙ භික්ඛූ පහරිංසු. සත්තරසවග්ගියා මරණභයතජ්ජිතා මහාවිරවං විරවිංසු. සත්ථා තෙසං සද්දං සුත්වා කිං ඉද'න්ති පුච්ඡිත්වා ඉදං නාමාති ආරොචිතෙ න භික්ඛවෙ ඉතො පට්ඨාය භික්ඛුනා නාම එවං කත්තබ්බං යො කරොති ඉදං නාම ආපජ්ජතීති පහාරදානසික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම යථා අහං තථෙව අයෙසූපි දණ්ඩසස තසන්ති මච්චුනො භායන්තීති ඤත්වා පරෙ න පහරිතබ්බා න ඝාතෙතබ්බාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:—

සඛ්ඛෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස සඛ්ඛෙ භායන්ති මච්චුනො,
අත්තානං උපමං කත්වා න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ'ති.

තත්‍ථ "සඛ්ඛෙ තසන්ති"ති සඛ්ඛෙ'පි සත්තා අත්තනි දණ්ඩෙ පතන්තෙ තස්ස දණ්ඩස්ස තසන්ති. "මච්චුනො"ති මරණස්ස'පි භායන්ති යෙව. ඉමිස්සා ච දෙසනාය ව්‍යඤ්ජනං නිරවසෙසං අත්ථො පන සාවසෙසො. යථා හි රඤ්ඤා සඛ්ඛෙ සන්නිපතන්තූ'ති භෙරියා චරාපිතාය පි රාජමහාමත්තෙ ඨපෙත්වා සෙසා සන්නිපතන්ති එවමෙවං සඛ්ඛෙ තසන්තීති වුත්තෙපි හත්ථාජානයෙය්‍ය අස්සාජානයෙය්‍ය උසභාජානයෙය්‍යා බිණාසවා'ති ඉමෙ වත්තාරො, ඨපෙත්වා අවසෙසාව තසන්තීති වෙදිතබ්බා. ඉමෙසු හි බිණාසවො සක්කායදිට්ඨියා පහීනත්තා මරණකසත්තං න පස්සනෙත්තා න භායති. ඉතරෙ තයො සක්කාය දිට්ඨියා බලවත්තා අත්තනො පටිපක්ඛභූතසත්තං අපස්සන්තා න භායන්ති. "න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ"ති යථා අහං එවං අඤ්ඤෙපි සත්තා'ති නෙව පරං පහරෙය්‍ය න පහරාපෙය්‍යා'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

ජඛ්ඛගහියානං වත්ථු

"සඛ්ඛෙ තසන්ති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ජඛ්ඛගහියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙයෙව එකස්මිං හි සමයෙ යෙනෙ කාරණෙන පුරිමසික්ඛාපදෙ සත්තරසවග්ගියෙ පහරිංසු. තෙනෙව කාරණෙන තෙසං තලසත්තිකං උග්ගිරිංසු. ඉධාපි සත්ථා තෙසං සද්දං සුත්වා කිං ඉදන්ති සුත්වජ්ජිත්වා ඉදං නාමා ති ආරොචිතෙ න භික්ඛවෙ ඉතො පට්ඨාය භික්ඛූනා නාම එවං කත්තබ්බං යො කරොති ඉමං නාම ආපජ්ජතීති තලසත්තික සික්ඛා පදං පඤ්ඤපෙත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛූනා නාම යථා අහං තථෙව අඤ්ඤෙපි දණ්ඩස්ස තසන්ති යථා ච මයහං තථෙව තෙසං ජීවිතං පියන්ති ඤත්වා පරෙ න හනිතබ්බා න ඝාතෙතබ්බාති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

සඛ්ඛෙ තසන්ති දණ්ඩස්ස සඛ්ඛසං ජීවිතං පියං,
අත්තානං උපමං කත්වා න හනෙය්‍ය න ඝාතයෙ'ති.

තත්‍ථ "සඛ්ඛසං ජීවිතං පිය"න්ති බිණාසවෙ ඨපෙත්වා සෙස සත්තානං ජීවිතං පියං මධුරං බිණාසවො පන ජීවිතෙ වා මරණෙ වා උපෙක්ඛකොව හොති. සෙසං පුරිමසදිසමෙවාති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

ජඛ්ඛගහියානං වත්ථු.

"සුඛකාමානි භූතානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ කුමාරකෙ ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි දිවසෙ

සත්ථා සාවත්ථියං පිණ්ඩාය පවිසනෙන්තා අන්තරාමග්ගෙ සම්බහුලෙ කුමාරෙකෙ එකං ඔරසපපජානිකං අහිං දණ්ඩකෙන හනන්තෙ දිස්වා කුමාරකා කිං කරොථාති පුච්ඡිත්වා* ඩසනභයෙන හනන්තෙති වුත්තෙ තුම්හෙ අත්තනො සුඛං කරියමාමාති ඉමං හනන්තා නිබ්බත්ත නිබ්බත්තට්ඨානෙ සුඛලාභිනො න භවිස්සථ අත්තනො සුඛං පත්ථෙන්ත න හි පරං හනිතුං න වට්ටතී'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමා ගාථා අභාසි:-

සුඛකාමානි භූතානි යො දණ්ඩෙන විහිංසති,
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්චසො න ලභතෙ සුඛං.
සුඛ කාමානි භූතානි යො දණ්ඩෙන න හිංසති,
අත්තනො සුඛමෙසානො පෙච්ච සො ලභතෙ සුඛන්ති.

තත්ථ "යො දණ්ඩෙනා"ති යො පුග්ගලො දණ්ඩෙන වා ලෙඩ්ඩු ආදිහි වා විහෙඨෙති. "පෙච්ච සො න ලභතෙ සුඛ"න්ති සො පුග්ගලො පරලොකෙ මනුස්ස සුඛං වා දිබ්බ සුඛං වා පරමත්ථභූතං නිබ්බාණසුඛං වා න ලභති. "පෙච්ච සො ලභතෙ"ති සො පුග්ගලො පරලොකෙ වුත්තප්පකාරං තිවිධම්පි සුඛං ලභතීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි තෙ කුමාරකා සොතාපන්නිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූති.

සම්බහුලානං කුමාරකානං වත්ථු.

"මාවොච ඵරුසං කඤ්චී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කුණ්ඩධානත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය එකං ඉත්ථිරූපං ථෙරෙන සද්ධිං යෙව විචරති, තං ථෙරො න පස්සති, මහාජනො පන පස්සති. අන්තොගාමං පිණ්ඩාය චරන්තොපිස්ස මනුස්සා එකං භික්ඛං දත්වා "හන්ත අයං තුම්හාකං අයම්පන අම්හාකං සහායිකාය"ති වත්වා දුතියකභික්ඛම්පි දදන්ති. ඝස්සපබ්බඝාලෙ කිර ථෙර සහායස්ස භික්ඛූ එකමාතුකුච්ඡිතො නික්ඛන්තසදිසා අතිවිය සමග්ගා අහෙසුං. දිඝායුකබුද්ධකාලෙ ච අනුසංවච්ඡරං වා අනුවස්සමාසං වා භික්ඛූ උපොසථත්ථාය සන්නිපතන්ති, තස්මා තෙපි උපොසථග්ගං ගම්ත්වා මානි වසනට්ඨානා නික්ඛම්ංසු. තෙ එකා තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තදෙවතා දිස්වා ඉමෙ භික්ඛූ අතිවිය සමග්ගා සක්කාතුඛො ඉමෙ භින්දිතු'න්ති විත්තෙත්වා අත්තනො බාලතාය චින්තිතමත්තමෙව කත්වා තෙසු එකෙන "ආවුසො මුහුත්තං ආගමෙහි සරීරකිච්චෙන මහි අත්ථිකොා"ති වුත්තෙ සා දෙවතා එකං මනුස්සිත්ථිවණ්ණං මාපෙත්වා ථෙරස්ස ගච්ඡන්තරං පවිසිත්වා නික්ඛමනකාලෙ එකෙන හත්ථෙන කෙසකලාපං එකෙන නිවාසනං සංඨාපයමානා තස්ස පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො නික්ඛම්. සො තං න පස්සති තං ආගමයමානො පන පුරතො ඨිතභික්ඛූ නිවත්තිත්වා ඔලොකයමානො තං

---

* අහිං දණ්ඩෙන හනාමාති වුත්තෙ කිං කාරණාති පුන පුච්ඡිංසු.

තථා කත්වා නික්ඛම්මන්තං පස්සි. සා තෙන දිට්ඨභාවං ඤත්වා අන්ත රධායි. ඉතරෝ තං භික්ඛුං අත්තනෝ සන්තිකං ආගතකාලෙ ආහ– ආවුසෝ සීලං තෙ භින්නන්ති. නත්‍ථාවුසෝ මයහං එවරූප'න්ති. ඉදා නෙව තෙ මයා පච්ඡතෝ නික්ඛම්මන්තා තරුණිත්‍ථි ඉදං නාම කරොන්තී දිට්ඨා, තවං නත්‍ථි මයහං එවරූපන්ති වදෙසිති. සෝ අස නිඝා මත්ථකෙ අවත්ථරිය මා මං ආවුසෝ නාසෙහි නත්‍ථි මයහං එවරූපන්ති. ඉතරෝ මයා සාමං අභික්ඛිගි දිට්ඨං කිං තව සද්ධිසද්ධා මිති දණ්ඩකොටියං භින්දිත්වා පක්කාමි. උපොසථගෙහෙපි න පනාහං ඉමිනා සද්ධිං උපොසථං කරිස්සාමීති නිසීදි. ඉතරෝ මයහං භණෙන සීලෙ අඛණ්ඩතාදීපි කලඛකං නත්‍ථීති භික්ඛූනං කථෙසි. සොපි මයා සාමං දිට්ඨන්ති ආහ. දෙවතා නං තෙන සද්ධිං උපොසථං කාතුං අනිච්ඡන්තං දිස්වා භාරියං මෙ කම්මං කතන්ති චින්තෙත්වා භණෙන මයහං අය්‍යස්ස සීලභෙදෙ නත්‍ථි මයා පන වීමංසන වසෙනෙතං කතං කරොථානෙන සද්ධිං උපොසථන්ති ආහ. සො තස්සා ආකා සෙ ඨත්වා කථෙන්තියා සද්ධිගිත්වා උපොසථං අකාසි. ඉන පන ථෙරෙ පුබ්බ විය මුදුචිත්තෙනා අහොසි. එත්තකං දෙවතාය පුබ්බ කම්මං.

ආයුපරියොසානෙ පන ථෙරා ඝථාසුඛෙන නිබ්බත්තිංසු. දෙවතා අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං නත්‍ථ පච්ඡිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධු පාදෙ සාවත්ථියං නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිමන්වාය සාසනෙ පබ්බජිත්වා උපසම්පදං ලභි. පබ්බජිතදිවසතො පට්ඨාය තං ඉත්ථිරූපං නථා පස්සතුයි. තෙනෙවස්ස කුණ්ඩධානොත්‍ථි නාමං කරිංසු. තං තථා විචරන්තං දිස්වා භික්ඛූ අනාථපිණ්ඩිකං ආහංසු–සෙට්ඨි ඉමං දුස්සීලං තව විහාරා නීහර ඉමං හි නිස්සාය සෙසභික්ඛූනං අයසෝ උපපජ්ජතීති. කිං පන භණෙන සත්‍ථා විහාරෙ නත්‍ථීති, අත්‍ථි උපාස කානි තෙනහි සත්‍ථාව ජානිස්සතීති. භික්ඛූ ගන්ත්වා විසාඛායපි තථෙව කථෙසුං. සාපි තෙසං තථෙව පටිවචනං අදාසි. භික්ඛූ තෙහි අසමපටිච්ඡිතවචනා රඤ්ඤෝ ආරොචෙසුං "මහාරාජ කුණ්ඩ ධානො එකං ඉත්ථිං ගහෙත්වා විචරන්තා සබ්බසං අයසං උපපා දෙසි තං තුම්හාකං විජිතා නීහරථා"ති. කහං පන සො භණෙන්තීති විහාරෙ මහාරාජාති. කතරස්මිං සෙනාසනෙ විහරතීති, අස්සකස්මිං නාමානි, තෙන හි ගච්ඡථ අහං තං ගණ්හාපෙස්සාමීති. සෝ සායණ්හ සමයෙ විහාරං ගන්ත්වා තං සෙනාසනං පුරිසෙහි පරිකඛිපාපෙත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානාභිමුඛො අහොසි. ථෙරෝ මහාසද්දං සුත්වා විහාරානික්ඛම්මිත්වා පමුඛෙ අට්ඨාසි, තම්පිස්ස ඉත්ථිපතිරූපකං පිට්ඨි පසෙස ඨිතං රාජා අද්දස. ථෙරෝ රඤ්ඤෝ ආගමනං ඤත්වාවිහාරං අභි රුහිත්වා නිසීදි. රාජා ථෙරං න වන්දි. තම්පි ඉත්ථිං නාද්දස. සෝ චාර න්තරෙපි හෙට්ඨාමඤ්චෙපි ඔලොකෙනෙනා අදිස්වාව ථෙරං ආහ "භණෙන ඉමස්මිං ඨානෙ එකං ඉත්ථිං අද්දසං කහං සා"ති න පස්සා මි මහාරාජාති ඉදානි මයා තුම්හාකං පිට්ඨිපස්සෙ දිට්ඨානි වුත්තෙනපි අහං න පස්සාම්චෙවාහ. රාජා කිනත්‍ථුඛො එතන්ති චින්තෙත්වා

හනෙන්ත ඉතො තාව නිට්ඨථාති වත්වා ථෙරෙ නික්ඛමිත්වා හෙට්ඨා පමුඛෙ ඨිතෙ පුන සා ථෙරයස්ස පිට්ඨිපස්සෙ අට්ඨාසි. රාජා තං දිස්වා පුන උපරිතලං අභිරුහි. තස්ස ගතභාවං ඤත්වා ථෙරො නිසිදි. පුන රාජා තං සබ්බට්ඨානෙසු ඔලොකෙන්තොපි අදිස්වා හනෙන්ත කහං සා ඉත්ථී’ති පුන ථෙරං පුච්ඡි, නාහං පස්සාමීති, කිං කථෙථ හනෙන්ත මයා ඉදානෙව තුම්හාකං පිට්ඨිපස්සෙ ඨිතා දිට්ඨාති අම මහාරාජ මහාජනොපි මෙ පච්ඡතො පච්ඡතො ඉත්ථී විචරතීති වදෙති අහං පන න පස්සාමීති. රාජා පතිරූපකෙන භවිතබ්බන්ති සල්ලක්ඛෙත්වා පුන ථෙරං හනෙන්ත ඉතො තාව හොථාති වත්වා ථෙරෙ ඔතරිත්වා පමුඛෙ ඨිතෙ පුන තං තස්ස පිට්ඨිපස්සෙ ඨිතං දිස්වා උපරි අභිරුහිත්වා පුන නාද්දස. සො පුන ථෙරං පුච්ඡිත්වා නෙන න පස්සාම්වේච්ච වුත්තෙ පතිරූපකමෙවෙතන්ති නිට්ඨං ගන්ත්වා ථෙරං ආහ “හනෙන්ත එවරූපෙ සංකිලෙසෙ තුම්හාකං පිට්ඨි තො විවරන්තෙ අඤ්ඤෝ කොචි තුම්හාකං ඝරද්වාරම්පි න දස්සති නිබ්භං මම ගෙහං පවිසථ අහමෙව චතුහි පච්චයෙහි උපට්ඨහිස්සාමී”ති නිමන්තෙත්වා පක්කාමි. භික්ඛූ පස්සථාවුසො රඤ්ඤා පාප කිරියං “එතං විහාරතො නිහරාති වුත්තෙපා අගන්ත්වා පච්චයෙහි නිමන්තෙත්වා ගතොති උජ්ඣායිංසු. තම්පි ථෙරං ආහංසු “අම්හාකං දුස්සීල ඉදානිසි රාජකුලෙන්ති ජානොති. සොපි පුබ්බ භික්ඛූ කිඤ්චි වත්තුම්පසක්කොනෙත්තා තුම්හෙ දුස්සීලා තුම්හෙ කුණ්ඩා තුම්හෙ ඉත්ථිං ගහෙත්වා විචරථාති ආහ. තෙ ගන්ත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං “භන්ත කුණ්ඩ බාහිරා අම්හෙහි වුත්තෙපා අම්හ දුස්සීලාති ආදිනි වත්වා අක්කොසන්ති”ති සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා පුච්ඡි “සච්චං කිර ත්වං භික්ඛු එවං වදෙසි”ති, සච්චං භන්තෙත්ති. කිං කාරණාති, මයා සඞ්ඝං කථිත කාරණාති. තුම්හෙ භික්ඛවෙ ඉමිනා සඞ්ඝං කස්මා කථෙථාති, ඉමස්ස පච්ඡතො ඉත්ථිං විචරන්තිං දිස්වා’ති. ඉමෙ කිර තයා සඞ්ඝං ඉත්ථිං විචරන්තිං දිස්වා කථෙන්ති ත්වං කස්මා කථෙසි එතෙ තාව දිස්වා කථෙන්ති ත්වං අදිස්වාව ඉමෙහි සඞ්ඝං කස්මා කථෙසි. “නනු පුබ්බෙ තවෙව පාපිකං දිට්ඨිං නිස්සාය ඉදං ජාතං ඉදානි කස්මා පුන පාපිකං දිට්ඨිං ගණ්හාසි”ති. භික්ඛූ කිං පන භන්ත ඉමිනා පුබ්බෙ කතන්ති පුච්ඡිංසු. අථ නෙසං සත්ථා තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා භික්ඛු ඉදං පාපකම්මං නිස්සාය ත්වං ඉමං විප්පකාරං පත්තොතා ඉදානි තෙ පුන තථාරූපං පාපිකං දිට්ඨිං ගහෙතුං අයුත්තන්ති ඔ පුන භික්ඛූහි සඞ්ඝං කිඤ්චි කථෙහි නිස්සද්දෝ මුඛවට්ටියං ඡින්නකාංසථාලසදිසෝ විය හොහි එවං කරොන්තෝ නිබ්බාණප්පත්තා නාම භවිස්සසීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා තං ඔවදන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:-

මාවොච ඵරුසං කඤ්චි වුත්තා පටිවදෙය්‍යු තං,
දුක්ඛා හි සාරම්භකථා පටිදණ්ඩා ඵුසෙය්‍යු තං.
සචෙ නෙරෙසි අත්තානං කංසොපහතො යථා
එස පත්තොසි නිබ්බාණං සාරම්භෝ තෙ න විජ්ජති’ති.

තත්‍ථ 'මා වොච එරුසං කඤ්ඤි"ති කඤ්ඤි එකපුග්ගලම්පි එරුසං මා අවච. "වුත්තා"ති තයා පරෙ දුස්සීලාති වුත්තා තම්පි තථෙව පටිවදෙය්‍යුං. "සාරම්භකථා"ති එසා කරණුත්තරා යුගග්ගාහකථා නාම දුක්ඛා. "පටිදණ්ඩා"ති කායදණ්ඩාදිහි පරං හනනතා තාදිසා පටිදණ්ඩා ච තව මත්ථකෙ පතෙය්‍යුං. "සචෙ නෙරෙසි"ති සචෙ අත්තානං නිච්චලං කාතුං සක්ඛිස්සසි. "කංසො උපහතො යථා"ති මුඛවට්ටියං ඡිඳිත්වා තලමත්තං කත්වා ඨපිතකංසථාලං විය තං හි හත්ථ පාදෙහි වා දණ්ඩකෙන වා පහටම්පි සද්දං න කරොති. "එසපත්තොසී"ති සචෙ එවරූපො භවිතුං සක්ඛිස්සසි ඉමං පටිපදං පූරයමානො ඉදානි අපපත්තොපි එස නිබ්බාණපපත්තො නාම. "සාරම්භා තෙ න විජ්ජන්ති"ති එවං සන්තෙ ච පන තවං දුස්සීලො අහං දුස්සීලොති එවමාදිකා උත්තරකරණවාචාලකබන්ධා සාරම්භා තෙ න විජ්ජන්ති න භවිස්සන්ති යෙවාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති. කුණ්ඩධානත්ථෙරොපි සත්ථාරා දින්න ඔවාදෙ ඨත්වා අරහත්තං පාපුණි, න චිරසෙසෙව ච ආකාසෙ උප්පතිත්වා පඨමං සලාකං ගණ්හිති.

කුණ්ඩධානත්ථෙරසස වත්ථු.

"යථා දණ්ඩෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පුබ්බාරාමෙ විහරන්තා විසාඛාදිනං උපාසිකානං උපොසථකම්මං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්‍ථියං කිරෙකසම්මං මහාඋපොසථදිවසෙ පඤ්චසතමත්තා ඉත්ථියො උපොසථිකා හුත්වා විහාරං අගමංසු. විසාඛා නාසු මහල්ලිකිත්ථියො උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි "අම්මා කිමත්ථං උපොසථිකා ජාතත්ථා"ති. තාහි දිබ්බසම්පත්තිං පත්ථෙන්තී වුත්තෙ මජ්ඣිමිත්ථියො පුච්ඡි. තාහි සපත්තිවාසා මුච්චනත්ථායාති වුත්තෙ තරුණිත්ථියො පුච්ඡි තාහි පඨමගබ්භෙ පුත්තපටිලාභත්ථායාති වුත්තෙ කුමාරිකායො පුච්ඡි, තාහි තරුණභාවෙ යෙව පතිකුලගමනත්ථායා'ති වුත්තෙ තං සබ්බම්පි තාසං කථං සුත්වා තා ආදාය සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා පටිපාටියා අරොචෙසි. තං සුත්වා සත්ථා විසාඛෙ ඉමෙසං සත්තානං ජාතිආදයො නාම දණ්ඩහත්ථකගොපාලකසදිසා ජාති ජරාය සන්තිකං, ජරා ව්‍යාධිනො සන්තිකං, ව්‍යාධි මරණස්ස සන්තිකං පෙසෙත්වා කුඨාරියා ඡින්දන්තා විය ජීවිතං ඡින්දන්ති එවං සන්තෙ විවට්ටං පත්ථෙන්තා නාම නත්ථි වට්ටමෙව පත්ථෙන්ති'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

යථා දණ්ඩෙන ගොපාලො ගාවො පාවෙන්ති ගොචරං,
එවං ජරා ච මච්චු ච ආයුං පාවෙන්ති පාණිනන්ති.

තත්‍ථ "පාවෙන්ති'ති ඡෙකො ගොපාලො කෙදාරන්තරන්තරං පවිසන්තියො ගාවො දණ්ඩෙන වාරෙත්වා නෙනෙව පොථෙන්තො සුලභතිණෙදකං ගොචරං නෙති. "ආයුං පාවෙන්ති"ති ජීවිතින්ද්‍රියං ඡින්දන්ති ඛෙපෙන්ති ගොපාලකො විය හි ජරා ච මච්චු ච ගොණෙ

විය ජීවිතින්ද්‍රියං ගොවරභූමි විය මරණං තස්ස ජාති නාව සත්තානං ජීවිතින්ද්‍රියං ජරාසන්තිකං පෙසෙති ජරා ව්‍යාධිනෝ සන්තිකං ව්‍යාධි මරණස්ස සන්තිකං තමේව මරණං කුඨාරිවෙජ්ජං ඤත්වා ගච්ඡතීති ඉදමේත්ථ ඔපම්මසම්පටිපාදනං. දෙසනාවසානෙ ඛිප්පං සොතා පත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

විසාඛාදිනං උපාසිකානං උපොසථකම්මස්ස වත්ථු.

"අථ පාපානි කම්මානි"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ අජ්ඣරපෙතං ආරබ්භකථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ මහා මොග්ගල්ලානත්ථෙරෝ ලකුණ්ඩත්ථෙරෙන සද්ධිං ගිජ්ඣකූටතෝ ඔතරන්තෝ දිබ්බෙන චක්ඛුනා පච්චූසසමයොජනිකං අජ්ඣරපෙතං නාම අද්දස. තඤ්ච සිසතෝ අග්ගිජ්ඣාලා උට්ඨහිත්වා පරිසන්තං ගච්ඡන්ති පරිසන්තතෝ උට්ඨහිත්වා සිසං ගච්ඡන්ති උභයතෝ උට්ඨහිත්වා මජ්ඣෙ ඔතරන්ති. ථෙරෝ තං දිස්වා සිතං කත්වා ලකුණ්ඩත්ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨො "අකාලො ආවුසො ඉමස්ස පඤ්හස්ස වෙය්‍යාකරණස්ස සත්ථුසන්තිකෙ .මං පුච්ඡිතුන්ති වත්වා රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා සත්ථුසන්තිකං ගතකාලෙ ලකුණ්ඩත්ථෙරෙන පුට්ඨො ආහ-තත්‍රාහං ආවුසො එකං පෙතං අද්දසං තස්ස එවරූපො නාම අත්තභාවො අහං තං දිස්වා න වත මේ එවරූපො අත්තභාවො දිට්ඨපුබ්බොති සිතං පාත්වාකාසින්ති. සත්ථා'වත්ථූහුනා වත භික්ඛවෙ සාවකා විහරන්ති'ති ආදිනි වදන්තෝ ථෙරස්ස කථං පතිට්ඨාපෙත්වා මයා පි එස භික්ඛවෙ පෙතො බොධිමණ්ඩෙයෙව දිට්ඨො, යෙ ච පන මෙ වචනං න සද්දහෙය්‍යුං තෙසං තං අහිතාය අස්සාති න කථෙසිං, ඉදානි මොග්ගල්ලානං සක්ඛිං ලභිත්වා කථෙමීති වත්වා භික්ඛූහි තස්ස පුබ්බකම්මං පුට්ඨො ව්‍යාකාසි-කස්සපබුද්ධකාලෙ කිර සුමඞ්ගල සෙට්ඨි නාම සුවණ්ණචෙතියකාහි භූමිං පත්ථරිත්වා වීසතිඋසභට්ඨානෙ තත්තකෙනෙව ධනෙන විහාරං කාරෙත්වා තාවතකෙනෙව විහාරමහං කාරෙසි. සො එකදිවසං පාතොව සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡන්තො නාගරමාරෙ එකිස්සා සාලාය කාසාවං සසිසං පාරුපිත්වා කලලමක්ඛිතෙහෙව පාදෙහි නිපන්නං එකං චොරං දිස්වා අයං කලලමක්ඛිතත්තා පාදෙ රත්තිං විවරිත්වා දිවා නිපන්නමනුස්සො භවිස්සතීති ආහ. චොරො මුඛං විවරිත්වා සෙට්ඨිං දිස්වා හොතු ජානිස්සාමි තෙ කත්තබ්බන්ති අඤ්ඤතං බන්ධිත්වා සත්ත කඛත්තුං ඛෙත්තං ඛාපෙසි. සත්තකඛත්තුං වපිත ගුන්නං පාදෙ ඡින්දි. සත්තකඛත්තුං ගෙහං ඛාපෙසි. සො එත්තකෙනාපි කොපං නිබ්බාපෙතුං අසක්කොන්තො තස්ස චුල්ලුපට්ඨාකෙන සද්ධිං මිත්තසන්ථවං කත්වා කින්නෙත සෙට්ඨිනො පියභාවන්ති ඤත්වා ගන්ධකුටිතෝ අවිදූරං තස්ස පිතරං නාළිනි සුත්වා හොතු ගන්ධකුටිං ඛාපෙත්වා කොපං නිබ්බාපෙස්සාමීති සත්ථරි පිණ්ඩාය පවිට්ඨෙ පානියඝරතො ජනියඤ්ච භින්දිත්වා ගන්ධකුටියං අග්ගිං අදාසි. සෙට්ඨි ගන්ධකුටි කිර

ඣායතීති සුත්වා ආගච්ඡන්තෝ ඣාමකාලෙ ආගන්ත්වා ගණ්ඨිකුටිං ඣාමං ඔලොකෙන්තෝ වාලගහමත්තම්පි දෙමනඝසං අකත්වා වාම බාහං සම්මිඤ්ජිත්වා දක්ඛිණෙන හත්ථෙන මහාඅපෝථිකං අපෝථෙසි. අථ නං සම්පෙතිතා පුච්ඡිංසු-කසමා සාමි එත්තකං ධනං විසඝජ්ජත්වා කතගණ්ඨිකුටියා ඣාමකාලෙ අපෝථෙසීති. සො ආහ-එත්තකං මෙ තාතා අගහිඅදිහි අඝාධාරණෙ ඨානෙ බුද්ධඝාස නෙ ධනං නිදහිතුං ලබ්භං පුනපි එත්තකං ධනං විසඝජ්ජත්වා සත්ථු ගණ්ඨිකුටිං කාතුං ලභිඝසාමීති තුට්ඨමානසො අපෝථෙ සින්ති. සො පුන තත්තකං ධනං විසඝජ්ජත්වා ගණ්ඨිකුටිං කාරෙත්වා විසතිසහඝසභික්ඛුපරිවාරඝස සත්ථුනො දානං අදාසි. තං දිස්වා චොරො චින්තෙසි-අහං ඉමං අම්බාරෙත්වා මංකු කාතුං න සක්ඛිඝසාමි මහාතු මාරෙඝසාම් නන්ති නිවාඝනන්තරෙ ථූරිකං බන්ධිත්වා සත්ථානං විහාරෙ විචරන්තොපි ඔකාඝං න ලභි. මහාසෙට්ඨිපි සත්තදිවඝානි බුද්ධපමුඛඝස සඞ්ඝඝස දානං දත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ-භන්තෙ මම එකෙන පුරිසෙන සත්තක්ඛත්තුං ඛෙත්තං ක්ඛාපිතං සත්තක්ඛත්තුං ගුන්නං පාදෘ ජිත්වා සත්තක්ඛත්තුං ගෙහං ක්ඛාපිතං ඉදානි ගණ්ඨිකුටිපි තෙන ක්ඛාපිතා භවිඝසති අහං ඉමඝම්ං දානෙ පඨමං පත්තිං තඝස දම්මීති. තං සුත්වා චොරො භාරියං වත මෙ කම්මං කතං එවං අපකාරකෙ මයි ඉමඝස කොපමත්තම්පි නඇත් ඉමඝම්ං දානෙ මියඟමෙව පඨමං පත්තිං දෙති අහං ඉමඝම්ං දුබ්භාමි. එවරූපං මෙ පුරිසං අඛමාපෙත්වා දෙවදණ්ඩොපි මත්ථකෙ පතෙඝ්යාති ඤත්වා සෙට්ඨිඝස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමාහි මෙ සාමීති වත්වා කිං ඉදානන්ති වුත්තෙ සාමි එවං අඤ්ඤත්තකං කම්මං මඝා කතං තඝස මෙ ඛමාහීති ආහ. අථ නං සෙට්ඨි තඝා ම ඉදඤ්චිදඤ්ච කත්වන්ති සබ්බං පුච්ඡිත්වා ආම මඝාති වුත්තෙ තඝං මඝා නදිට්ඨපුබ්බා කසමා මෙ කුජ්ඣිත්වා එවමකාසීති පුච්ඡි. සො එකදිවසං නගරා නික්ඛමන්තෙන වුත්තවචනං සාරෙත්වා ඉම්නා මෙ කාරණෙන කොපො උප්පාදිතොති ආහ. සෙට්ඨි අත්තනා වුත්තභාවං සරිත්වා ආම තාත වුත්තං මඝා තමෙම ඛමාහීති චොරං ඛමාපෙත්වා උට්ඨෙහි තාත ඛමාම් තෙ ගච්ඡ තාතාති ආහ. සචෙ මෙ සාමි ඛමසි සප්පත්තදූරං මං ගෙහෙ දූසං කරොහීති. තාත ත්වං මඝා එත්තකෙ කථිතෙ එත්තකං ඡෙදමකාසි ගෙහෙ වස නෙත්ත පන සඞ්ං න සක්කා කිඤ්චි කථෙතුං න මෙ ගෙහෙ තඝා වසනකිච්චං අත්ථි ඛමාම් තෙ ගච්ඡ තාතාති. චොරො තං කම්මං කත්වා ආයු පරිඔසානෙ අවීචිම්හි නිබ්බත්තො දීඝරත්තං තත්ථ පච්චිත්වා විපාකාවඝසෙසෙන ඉදානි ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ පච්ච නිති එවං සත්ථා තඝස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා භික්ඛවෙ බාලා නාම පාපානි කරොන්තා න බුජ්ඣන්ති පච්ඡා පන අත්තනා කතකම්මෙ හි ඩය්හන්තා අත්තනා ව අත්තඤ්ඤා දූවගග්ගිසදිඝාව හොන්තීති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙඝෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:-

අථ පාපානි කම්මානි කරං බාලෝ න බුජ්ඣති
සෙහි කම්මේහි දුම්මේධෝ අග්ගිදඩ්ඪෝ ව තප්පති'ති.

තත්ථ "අථ පාපානී" ති න කේවලං බාලෝ කොධවසෙන පපානි කරොති කරොන්තොා'පි පන න බුජ්ඣති'ති අත්ථො. පාපං කරොන්තොා ව පාපං කරොමී'ති අබුජ්ඣනකො නාම නත්ථි. ඉමස්ස කම්මස්ස එවරූපොනාම විපාකොා'ති අජානන්තොා න බුජ්ඣතීති වුත්තං. "සෙහි"ති සොා තෙහි අත්තනොා සන්තකෙහි කම්මෙහි. "දුම්මේධොා"ති දුප්පඤ්ඤ පුග්ගලොා නිරයෙ නිබ්බත්තිත්වා අග්ගිදඩ්ඪොා ව තප්පති'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

අජගරපෙතස්ස වත්ථු.

"යො දණ්ඩෙන"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ තිත්ථියා සන්නිපතිත්වා මන්තෙසුං–"ජානාථාවුසො කෙන කාරණෙන සමණස්ස ගොතමස්ස ලාභසක්කාරො මහා හුත්වා නිබ්බත්තොා නි මයං න ජානාම තුම්හෙ පන ජානාථා'ති අම්හ ජානාම මහාමොග්ගල්ලානං නාම එකං නිස්සාය උප්පන්නොා සො හි දෙවලොකං ගන්ත්වා දෙවතාහි කතකම්මං සුචින්තිතං අග්ගහෙසි. තස්මා සෝ දෙවතා සානං කථෙති ඉදං නාම කත්වා එවරූපං සම්පත්තිං ලභන්ති'ති නිරයෙ නිබ්බත්තානම්පි කම්මං සුචින්තිතං අග්ගහෙසි. තස්මා සෝ මනුස්සානං කථෙති ඉදං නාම කත්වා එවරූපං දුක්ඛං අනුභවන්ති'ති මනුස්සා තස්ස කථං සුත්වා මහන්තං ලාභසක්කාරං අභිහරන්ති සම්ම තං මාරෙතුං සක්ඛිස්සාම සෝ ලාභසක්කාරෝ අම්හාකං නිබ්බත්තිස්ස නී"ති. තෙ අඤ්ඤොා උපායොා'ති සබ්බෙ එකච්ඡන්දා හුත්වා ඝං නිච්චි කත්වා තං මාරෙස්සාම'ති. අත්තනොා උපට්ඨාකෙ සමාදපෙත්වා කහාපණසහස්සං ලභිත්වා පුරිසභාතකම්මං කත්වා චරන්තෙ චොරෙ පක්කොාසාපෙත්වා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෝ නාම කාළසිලා යං වසති තත්ථ ගන්ත්වා තං මාරෙථා'ති තෙසං කහාපණෙ අදංසු චොරා බන ලොාභෙන සම්පටිච්ඡිත්වා ථෙරං මාරෙස්සාම'ති ගන්ත්වා තස්ස වසනට්ඨානං පරිවාරෙසුං, ථෙරෝ තෙහි පරික්ඛත්තභාවං ඤත්වා කුඤ්චිකවණ්ණෙන නික්ඛමිත්වා පක්කාමි. තෙ ථෙරං අදිස්වා පුනෙකදිවසං ගන්ත්වා පරික්ඛිපිංසු. ථෙරෝ ඤත්වා කණ්ණිකාමණ්ඩ ලං භින්දිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි. එවං තෙ පඨමමාසෙ'පි මජ්ඣිම මාසෙ පි ථෙරං ගහෙතුං නාසක්ඛිංසු, පච්ඡිමමාසෙ පන සම්පත්තෙ ථෙරෝ ගන්ත්වා අත්තනා කතකම්මස්ස ආකඩ්ඪනභාවං ඤත්වා නාපගඤ්ඡි. චොරා ගන්ත්වා ථෙරං ගහෙත්වා තණ්ඩුලකණ්ඩනානීසස අට්ඨින් කරොන්තා භින්දිංසු. අථ නං මතා'නි සඤ්ඤාය එකස්මිං ගුම්බපිට්ඨෙ ඛිපිත්වා පක්කාමිංසු. ථෙරෝ සත්ථාරං පස්සිත්වාව පරිනිබ්බායිස්සාමී'ති

අත්තභාවං ඛාණවේධිනෙන වේධෙත්වා විරං කත්වා ආකාසෙන සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භගවන්ත පරිනිබ්බායිස්සාමී'ති ආහ. පරිනිබ්බායිස්සසි මොග්ගල්ලානා'ති? ආමභන්තෙ'ති? කත්ථ ගන්ත්වා'ති, කාළසිලාපබ්බතං භගවන්ත'ති, තෙනහි මොග්ගල්ලාන මයාහං ධම්මං කථෙත්වා යාගි නාදිසස්ස හි මෙ සාවකස්ස ඉදානි දස්සනං නත්ථී'ති සො එවං කරිස්සාමි භන්තෙ'ති සත්ථාරං වන්දිත්වා ආකාසං උප්පතිත්වා පරිනිබ්බාණදිවසෙ සාරිපුත්තත්ථේරො විය නානප්පකාරා ඉද්ධියො කත්වා ධම්මං කථෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා කාළසිලාවව්හං ගන්ත්වා පරිනිබ්බායි. ථේරං කිර චොරා මාරෙස්සන්'ති අඝම්පි කථා සකලජම්බුදීපෙ පත්ථරි. රාජා අජාතසත්තු චොරෙ පරියෙසන්ත්‍යාය චරපුරිසෙ පයොජෙසි. තෙසු පි චොරෙසු සූරා පාණෙ සූරං පිවන්තෙසු එකො එකස්ස විත්තං පහරිත්වා පාතෙසි. සො නං සන්තජ්ජෙත්වා හමෙහා දුබ්බිනීත කස්මා මෙ විත්තං පාතෙසී'ති ආහ. කිමපන අරෙ දුට්ඨචොර තයා මහාමොග්ගල්ලානො පඨමං පහටො'ති, කිං පන මයා පහටභාවං තවං න ජානාසී'ති ඉති නෙසං මයා පහටො මයා පහටො'ති වදන්තානං වචනං සුත්වා තෙ වරපුරිසා සබ්බෙ චොරෙ ගහෙත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා චොරෙ පක්කොසා පෙත්වා පුච්ඡි "තුමෙහහි ථේරො මාරිතො"නි? ආම දෙව'න්ති. කෙන තුමෙහ උය්‍යොජිතා'ති. නගඝසමණකෙහි දෙව'න්ති. රාජා පචසතෙ නගඝසමණකෙ ගාහාපෙත්වා පචසතෙහි චොරෙහි සද්ධිං රාජඟනෙ නාභිප්පමාණෙසු ආවාටෙසු නිඛණාපෙත්වා පලාලෙහි පටිච්ඡාදෙත්වා අග්ගිං දාපෙසි. අථ නෙසං ඛාම භාවං ඤත්වා අයනඞ්ගලෙහි කසාපෙත්වා සබ්බ ඛණ්ඩාඛණ්ඩකං කාරාපෙසි. භික්ඛු ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං "මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරො අත්තනො අනුරූපං මරණං පත්තො"නි සත්ථා ආගන්ත්වා "කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"නි පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ මහා මොග්ගල්ලානො ඉමස්ස එව අත්තභාවස්ස අනුරූපං පත්තො පුබ්බ පන තෙන කතස්ස කම්මස්ස අනුරූපමෙව මරණං පත්තො'නි වත්වා කිං පන සස හගවන්ත පුබ්බකම්මන්ති පුට්ඨො විත්ථාරෙත්වා කථෙසි:-

අතීතෙ කිර බාරාණසිවාසී එකො කුලපුත්තො සයමෙව ඡොට්ට නපවනාදිනි කම්මානි කරොන්තො මාතාපිතරො පටිජග්ගි. අථස්ස මාතාපිතරො "නාත තවං එකකොව ගෙහෙ ච අරඤ්ඤෙ ච කම්මං කරොන්තො කිලමසි. එකං තෙ කුමාරිකං ආනෙමා"නි වත්වා "අම්ම තාත මයහං න එවරූපෙන අත්ථො අහං යාව තුමෙහ ජීවථ තාව වො සහත්ථාව උපට්ඨහිස්සාමී"නි තෙන පටික්ඛිත්තා පුනප්පුනං යාචිත්වා කුමාරිකං ආනයිංසු. සා කතිපාහමෙව තෙ උපට්ඨහිත්වා පච්ඡා තෙසං දස්සනම්පි අනිච්ඡන්ති "න සක්කා තව මාතාපිතූහි සද්ධිං එකට්ඨානෙ වසිතු"නති උජ්ඣායිත්වා තස්සිං අත්තභාවෙ කථං

අගණ්හනෙත තසස ඔහිඝතකාලෙ මකචිවාකඛණ්ඩානි ච යාගුඵෙ නඤච ගහෙත්වා තත්ථ තත්ථ ආකිරිත්වා තෙනාගන්ත්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡා ආහ "ඉමෙසං අඛ්මහල්ලකානං එතං කම්මං සඛ්ං ගෙහං කිලිට්ඨං කරොන්තා චරන්ති න සක්කා එතෙහි සඛ්ං එකට්ඨානෙ වසිතු"න්ති එවං තාසං තං පුනප්පුන කථයමානාසං එවරූපොපි පූරිතපාරමිසත්තෙතා මාතාපිතූහි සඛ්ං භිජ්ජි. සො හොතු ඤාතිසඞ්ඝතෙසං කත්තඛ්බන්ති ත්ත හොජාපෙත්වා "අම්ම තාත අසුකට්ඨානෙ නාම තුම්හාකං ඤාතකා ආගමනං පච්චාසිංසන්ති තත්ථ ගමිස්සාමා"ති තෙ ඤානකං ආරොපෙත්වා ඇදුය ගච්ඡන්තා අටවිමජ්ඣං පත්තකාලෙ "තාත රස්මියො ගණ්හථ ගොණෙ පදසඤ්ඤාය ගමිස්සන්ති ඉමස්මිං ඨානෙ වොරුවිස්සන්ති අහං ඔතරාමී"ති පිතුහත්ථෙ රස්මියො දත්වා ඔතරිත්වා ගච්ඡන්තා සද්දං පරිවත්තෙත්වා වොරුනං උට්ඨිතසද්දමකාසි. මාතාපිතරො සද්දං සුත්වා වොරා උට්ඨිතා'ති සඤ්ඤාය "තාත මයං මහල්ලකා තුවං අත්තානමෙව රකඛා"හි ආහංසු. සො මාතාපිතරො තථා විරවන්තෙපි වොරසද්දං කරොන්තා කොට්ටෙත්වා මාරෙත්වා අටවියං ඛිපිත්වා පච්චාගමි. සත්ථා ඉදං තසස පුඛ්බකම්මං කථෙත්වා භික්ඛවෙ මොඝල්ලානො එත්තකං කම්මං කත්වා අනෙකවස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චිත්වා ඛිපා කාවසෙසෙන අත්තභාවසතෙ එව මෙවං කොට්ටෙත්වා සඤ්ඤුණ්ණෙ මරණං පත්තොති. එවං මොඝල්ලානෙන අත්තනො කම්මානුරූපමෙව මරණං ලඛ්ධං පඤ්චහි වොරසතෙහි සඛ්ං පඤ්ච නිත්ථසතානි'පි ම්ම පුත්තෙ අප්පදුට්ඨෙ පදුස්සිත්වා අනුරූපමෙව මරණං ලභිංසු අප්පදුට්ඨෙසු පදුස්සනෙතා දසහි කාරණෙහි අනථව්‍යසනං පාපුණාති ඉතොත්'ති වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

යො දණ්ඩෙන අදණ්ඩෙසු අප්පදුට්ඨෙසු දුස්සති,
දසන්නමඤ්ඤතරං ඨානං ඛිප්පමෙව නිගච්ඡති.
වෙදනං ඵරුසං ජානිං සරීරස්ස ච භෙදනං,
ගරුකං වා'පි ආබාධං චිත්තක්ඛෙපං ව පාපුණෙ,
රාජතො වා උපස්සග්ගං අබ්භක්ඛානං ව දාරුණං.
පරික්ඛයං ව ඤාතීනං භොගානං ව පභඞ්ගුරං,
අථ වස්ස අගාරානි අග්ගි ඩහති පාවකො,
කායස්ස භෙදා දුප්පඤ්ඤො නිරයං සො උපපජ්ජති'ති.

තත්ථ "අදණ්ඩෙසූ"ති කායදණ්ඩාදිරහිතෙසු ඛීණාසවෙසු. "අප්පදුට්ඨෙසූ"ති පරෙසු අත්තා නි ච නිරපරාධෙසු. "අඤ්ඤතරං ඨාන"න්ති දසස්ස දුක්ඛකාරණෙසු අඤ්ඤතරං කාරණං "වෙදන"න්ති සීසරොගාදිභෙදං ඵරුසවෙදනං "ජානි"න්ති කිච්ඡාධිගතස්ස ජානිං. "භෙදන"න්ති හත්ථච්ඡෙදාදිකං සරීරභෙදනං, "ගරුක"න්ති පක්ඛහතඑකචක්ඛුක පීඨසප්පිකුණ්ඨාවකුට්ඨරොගාදිභෙදං ගරුකාබාධං වා,

චිත්තකෙළිප"න්ති උම්මාදං. "උපස්සයග්ඝ"න්ති යසවිලොපං, සෙනා පතිට්ඨානාදිං අවජානනාදිකං රාජානො උපස්සයග්ඝං වා. "අඛ්භක්ඛානා"න්ති අදිට්ඨසුතඅවිඤ්ඤාතපුබ්බං ඉදං සණ්ඩෙජ්ඣදිකම්මං ඉදං වා රාජාපරාධිනකම්මං තයා කතන්ති එවරූපං දූරූණං අබ්භක්ඛානං වා. "පරිභවඝං ච ඤාතීන"න්ති අත්තනොා අවස්සයො භවිතුං සමත්ථානං ඤාතීනං පරිභවඝං. "පභඞ්ගුර"න්ති පභඞ්ගුභාවං සුතිභාවං ඝං ගිස්ස ගෙහෙ බ්‍රූසූං තං සුති භාවං ආපජ්ජති සුවණ්ණං අඞ්ගාර භාවං මුත්තා කඳාසට්ඨිභාවං කහාපණං කපාලඛණ්ඩාදිභාවං දිපද චතුප්පදං කාණකුණ්ඩි භාව'න්ති අත්ථො. "අගති ඩහති"ති එකසංවච්ඡරෙ වත්තිකම්මනතු අඤ්ඤසම්ං ඩාහකෙ අවිජ්ජමානෙ'පි අසනිඅගි වා පතිත්වා ඩහති අත්තනොව ධම්මතාය උට්ඨිහො පාවකොවා ඩහතියෙව. "නිරය"න්ති දිට්ඨෙව ධම්මෙ ඉමෙසං දසන්නං ඨානානං අඤ්ඤතරං පත්වා එකංසෙන සම්පරායෙ වත්තබ්බං දස්සෙතුං "නිරයං සො උපපජ්ජති"ති වුත්තං. දෙසනාව සානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරස්ස වත්ථු.

"න නග්ගචරියා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො බහුභණ්ඩිකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථිවාසි කිරෙකො කුටුම්බිකො භරියාය කාලකතාය පබ්බජි. සො පබ්බජන්තො අත්තනො පරිවෙණඤ්ච අග්ගිසාලඤ්ච භණ්ඩගබ්භඤ්ච සපිම්ධුතෙලාදිනි පූරෙත්වා පබ්බජි පබ්බජිත්වා ච පන අත්තනො දාසෙ පක්කොසාපෙත්වා ඝථාරුචිකං ආහාරං පචාපෙත්වා භුඤ්ජති. බහුපරික්ඛාරො ච අහොසි. රත්තිං අඤ්ඤං නිවාසනපාපුරණං හොති. දිවා අඤ්ඤං විහාරපච්චන්තෙව වසති. තසෙසකදිවසං චිවරපච්චත්ථරණානි සුක්ඛාපෙනත්ථාය සෙනාසනචාරිකං ආහිණ්ඩන්තා භික්ඛූ පස්සිත්වා කස්සිමානි ආවුසො'ති පුච්ඡිත්වා මයං'ති වුත්තෙ ආවුසො "භගවතානිණ්ණි චිවරානි අනුඤ්ඤානි තුම්හෙ ච පන එවං අපිච්ඡස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා එවං බහුපරික්ඛාරො ජාතොා"ති තං සත්ථුසන්තිකං නෙත්වා "භන්තෙ අයං භික්ඛු අතිබහුභණ්ඩා"ති ආරොචෙසුං. සත්ථා "සච්චං කිර තං භික්ඛූ"ති පුච්ඡිත්වා සච්චං භන්තෙ'ති වුත්තෙ ආහ "කස්මා පන ත්වං භික්ඛු මයා අප්පිච්ඡතාය ධම්මෙ දෙසිතෙ එවං බහුභණ්ඩා ජාතොා"ති සො එතදවොච "නෙව කුපිතොා ඉම්හාදානි නිහාරෙන චරිස්සාමී'ති පාරුපණං ජණ්ඩෙත්වා පරිසමජ්ඣෙ එකචිවරො අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා උපසම්මහයම්මා "නනු ත්වං භික්ඛු පුබ්බෙ හිරොත්තප්පගවෙසකොදකරක්ඛසකාලෙ'පි හිරොත්තප්පං ගවෙසමානො මාදසවස්සානි විහාසි. කස්මා ඉදානි එවං ගරුකෙ බුද්ධසාසනෙ පබ්බජිත්වා චතුපරිසම්මජ්ඣෙ පාරුපණං ජණ්ඩෙත්වා හිරොත්තප්පං පහාය ඨිතොසි"ති සො සත්ථුවචනං සුත්වා හිරොත්තප්පං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා තං චිවරං පාරුපිත්වා සත්ථාරං

වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. භික්ඛූ තස්සත්ථසංවිභාවනත්ථං භගවන්තං යාචිංසු. භගවා අතීතං ආහරිත්වා කථෙසි.

අතීතෙ කිර බාරාණසීරඤ්ඤෙ අග්ගමහෙසියා කුච්ඡිස්මිං බොධිසත්තො පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්ස නාමකරණදිවසෙ මහිංසකඤ්ඤාරෝ'ති නාමං කරිංසු. තස්සකණ්ඨිට්ඨහානා චන්දකුමාරෝ නාම අහොසි-තෙසං මාතරි කාලකතාය රාජා අඤ්ඤං අග්ගමහෙසිට්ඨානෙ ඨපෙසි සා'පි පුත්තස්ස විජාති සුරියකුමාරෝ'ති'ස්ස නාමං කරිංසු, තං දිස්වා රාජා තුට්ඨො පුත්තස්ස තෙ වරං දම්මී'ති ආහ. සා ඉමස්මිං තකාලෙ ගණ්හිස්සාමී'ති වත්වා පුත්තස්ස වයප්පත්තකාලෙ රාජානං ආහ "දෙවෙන මයහං පුත්තස්ස ජාතකාලෙ වරෝ දින්නො ඉදානි පුත්තස්ස මෙ රජ්ජං දෙහී"ති රාජා "මම මෙ පුත්තා අග්ගිකඛන්ධා විය ජලන්තා චරන්ති න සක්කා තස්ස රජ්ජං දාතු"නති පටික්ඛිපිත්වා'පි පුනප්පුනං යාචමානමෙව දිස්වා අසං මෙ පුත්තානං අනත්ථම්පි කරෙය්‍යා'ති පුත්තෙ පක්කොසාපෙත්වා ආහ "තාතා අහං සුරියකුමාරස්ස ජාතකාලෙ වරං අදාසිං. ඉදානිස්ස මාතා රජ්ජං යාචති අහං තස්ස න දාතුකාමොම්හි තස්ස මාතා තුම්හාකං අනත්ථම්පි කරෙය්‍ය තුම්හෙ අරඤ්ඤෙ වසිත්වා මම විච්ඡෙදෙන ආගන්ත්වා රජ්ජං ගණ්හථා"ති උය්‍යොජෙසි. තෙ පිතරං වන්දිත්වා පාසාදා ඔරුහන්තෙ රාජඛත්තෙණ කිළමානො සුරියකුමාරෝ දිස්වා තෙසං කාරණං සුත්වා තෙහි සද්ධිං නික්ඛමි. තෙසං හිමවන්තං පවිට්ඨකාලෙ බොධිසත්තා මග්ගා ඔක්කම්ම අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසීදිත්වා සුරියකුමාරං ආහ "තාත එකං සරං ගන්ත්වා නහාත්වා ච පිවිත්වා ච අම්හාකං පදුම්නිපණ්ණෙහි උදකං ආහරා"ති. සො පන සරෝ වෙස්සවණස්ස සන්තිකා එකෙනුදකරක්ඛසෙන ලද්ධොහොති. වෙස්සවණො ච නං ආහ "ඨපෙත්වා දෙව ධම්මජානනකෙ යෙ ච අඤ්ඤෙ ඉමං සරං ඔතරන්ති තෙ ඛාදිතුං ලභසී"ති තතෝ පට්ඨාය සො තං සරං ඔතිණ්ණොතිණ්ණා දෙව ධම්ම පුච්ඡිත්වා අජානනෙන ඛාදති. සුරියකුමාරෝ'පි තං සරං අවිමංසිත්වාව ඔතරි. තෙනෙව දෙවධම්මෙ ජානාසි'ති පුච්ඡිතො දෙව ධම්මො නාම චන්දසුරියා'ති ආහ. අථ නං තවං දෙවධම්මෙ න ජානාසී'ති උදකං පවෙසෙත්වා අන්තරධානො භවෙන ඨපෙසි. බොධිසත්තො'පි තං චිරායන්තං දිස්වා චන්දකුමාරං පෙසෙසි. සො'පි තෙන දෙව ධම්ම පුච්ඡිතො දෙවධම්මො නාම චතසෙසා දිසා'ති ආහ. දුතියකඛසොපි උදකං පවෙසෙත්වා තත්තෙව ඨපෙසි. බොධිසත්තොපි තස්මිම්පි චිරායන්තෙ අන්තරධානෙන භවිතබ්බ'න්ති සයං ගන්ත්වා චීවරං ඔතරණපදං දිස්වා අයං සරෝ රක්ඛසපරිග්ගහිතෙ'ති සුත්වා ධනුං ගහෙත්වා අට්ඨාසි. රක්ඛසොපි තං අන්තොතරන්තං දිස්වා වනකම්මිකපුරිසවෙසෙනාගන්ත්වා ආහ. "ඉහ පුරිස තවං මග්ගකිලන්තොපි කස්මා ඉමං ඔතරිත්වා නහාත්වා ච පිවිත්වා ච භිසමූලාලං ඛාදිත්වා පදුමානි පිලන්ධිත්වාන ගච්ඡසී"ති බොධිසත්තොපි තා දිස්වා එසො යක්ඛො'ති සුත්වා තථා මම භාතරෝ

ගහිතා'ති අහ අම්ම මයා'ති, කිං කාරණා'ති? අහං ඉමං සරං ඔති
ණ්ණාතිණ්ණං ලභාමී'ති. කිං පන සබ්බව ලභසී'ති? දෙවධ
ම්ම ජානනකෙ ඨපෙත්වා අවසෙසෙ ලභාමී'ති, අත්‍ථි පන තෙ දෙව
ධම්මෙහි අත්‍ථො'ති? ආම අත්‍ථි, අහං කථෙස්සාමී'ති, තෙන හි
කථෙහී'ති, න සක්කා තිලිට්ඨගත්තෙන කථෙතුන්ති, යක්ඛො බොධි
සත්තං නහාපෙත්වා පානීයං පායෙත්වා අලඞ්කරිත්වා අලඞ්කතම
ණ්ඩපමජ්ඣෙ පල්ලඞ්කං ආරොපෙත්වා සයම්පි සපාදමූලෙ නිසීදි.
අථ නං බොධිසත්තො සක්කච්චං සුණාහී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

හිරිඔත්තප්පසම්පන්නා සුක්කධම්මසමාහිතා.
සන්තො සප්පුරිසා ලොකෙ දෙවධම්මා'ති වුච්චරෙ'ති.

යක්ඛො ඉමං ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නො බොධිසත්තං ආහ.
"පණ්ඩිත අහං තෙ පසන්නො එකං භාතරං දම්මි කතරං ආනෙමි"
ති, කණිට්ඨං ආනෙහී'ති, පණ්ඩිත ත්වං කෙවලං දෙවධම්මෙ ජානාසි
යෙව න පන තෙසු වත්තසී'ති, කිං කාරණා'ති? යස්මා ජෙට්ඨකං
ඨපෙත්වා කණිට්ඨං ආනාපෙන්තා ජෙට්ඨාපචායිකකම්මං න කරො
සී'ති දෙවධම්ම චාහං. යක්ඛ ජානාමි තෙසු ච වත්තාමි මයං හි
එතං නිස්සාය ඉමං අරඤ්ඤං පවිට්ඨා එතස්ස හි අත්‍ථාය අම්හාකං
පිතරං එතස්ස මාතා රජ්ජං යාචි: අම්හාකං පන පිතා තං වරං
අදත්වා අම්හාකං අනුරක්ඛණත්‍ථාය අරඤ්ඤවාසං අනුජානි. සො
කුමාරො අනිවත්තිත්වා අම්හෙහි සද්ධිං ආගතො. තං අරඤ්ඤ
එකො යක්ඛො බාදී'ති වුත්තො'පි න කොචි සද්දහිස්සති තෙනාහං
ගරහභයහිතො නමෙව ආනාපෙම්'ති. යක්ඛො බොධිසත්තස්ස
පසීදිත්වා සාධු පණ්ඩිත ත්වමෙව දෙවධම්මං ජානාසී'ති වෙ'පි භාත
රො ආනෙත්වා අදාසි. අථ නං බොධිසත්තො යක්ඛභාවෙ ආදීනවං
කථෙත්වා පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි. සො තෙන සුසංවිහිතාර
ක්ඛො තසම්ං අරඤ්ඤ වසිත්වා පිතරි කාලකතෙ යක්ඛං ආදාය
බාරාණසිං ගන්ත්වා රජ්ජං ගහෙත්වා චන්දකුමාරස්ස උපරජ්ජං සූරිය
කුමාරස්ස සෙනාපතිට්ඨානං දත්වා යක්ඛස්ස රමණීයෙ ඨානෙ ආස
නානං කාරාපෙත්වා යථා සො ලාභග්ගපත්තො හොති තථා අකාසි.
සත්‍ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා ජාතකං සමොධානෙසි. තදා
රක්ඛසො බහුහණ්ඩිකො අහොසි. සූරියකුමාරො ආනන්දො චන්ද
කුමාරො සාරිපුත්තො මහිංසකකුමාරො අහමෙවා'ති එවං සත්‍ථා
ජාතකං කථෙත්වා එවං භික්ඛවෙ පුබ්බෙ දෙවධම්ම ගවෙසමානො
හිරොත්තප්ප සම්පන්නො විචරිත්වා ඉදානි චතුපරිසමජ්ඣෙ ඉමිනා
නීහාරෙන ඨත්වා මම පුරතො අපිචෙඡාමහි'ති වදන්තා අඤ්ඤතරං
අකාසි නහි සාවකපටිකෙඛපාදිමත්තෙන සමණෙ නාම හොති'ති
වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

න නග්ගචරියා න ජටා න පඞ්කා
නානාසකා ථණ්ඩිලසායිකා වා,
රජෝ ව ජල්ලං උක්කුටිකප්පධානං
සොධෙන්ති මච්චං අවිතිණ්ණකඞ්ඛං.

තත්‍ථ "නානාසකා"තිආදි අනසකා, හත්‍ථපරිභොගපකා'ති අත්‍ථො. "ථණ්ඩිලසායිකා"ති භූමිසයනා. "රජෝජල්ලං"ති කද්දමලිම්පනාකාරෙන සරීරෙ සන්නිචිතරජෝ "උක්කුටිකප්පධාන"න්ති උක්කුටිකභාවෙන ආරඞ්භවීරියං, ඉදං වුත්තං හොති-යො හි මච්චො එවං අහං ලොකනිස්සරණසඞ්ඛාතං සුඛං පාපුණිස්සාමි'ති ඉමෙසු නග්ගචරියාදිසු යං කිඤ්චි සමාදාය වත්තෙය්‍ය සො කෙවලං මිච්ඡාදස්සනං චෙව වඩ්ඪෙය්‍ය කිලමථස්ස ච භාගී අස්සා'ති එතානි සුසමාදින්නානි'පි අවත්‍ථුකාය කඞ්ඛාය අවිතිණ්ණභාවෙන අවිතිණ්ණකඞ්ඛං මච්චං න සොධෙන්ති'ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

බහුභණ්ඩකත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"අලඞ්කතො චෙ පී"තිඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සන්තතිමහාමත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සො හි එකස්මිං කාලෙ රඤ්ඤා පසෙනදිස්ස පච්චන්තං කුපිතං වූපසමෙත්වා ආගතො. අථස්ස රාජා තුට්ඨො සත්තදිවසානි රජ්ජං දත්වා එකං නච්චගීතකුසලං ඉත්ථිං අදාසි. සො සත්තදිවසානි සුරාමදමත්තො හුත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සබ්බාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතො හත්ථික්ඛන්ධවරගතො හුත්වා නහානතිත්ථං ගච්ඡන්තො සත්ථාරං පිණ්ඩාය පවිසන්තං චාරන්තරෙ දිස්වා හත්ථික්ඛන්ධගතොව සිසං වාලෙත්වා වන්දිත්වා පක්කාමි. සත්ථා සිතං කත්වා කොනුඛො භන්තෙ සිතපාතුකරණෙ හෙතූ'ති ආනන්දත්ථෙරෙන පුට්ඨො සිතකාරණං ආවිකරොන්තො ආහ-"පස්සථානන්ද සන්තතිමහාමත්තං අජ්ජෙව සබ්බාභරණපටිමණ්ඩිතොව මම සන්තිකං ආගන්ත්වා චතුපපදිකගාථාවසානෙ අරහත්තං පත්වා සත්තතාලමත්තෙ ආකාසෙ නිසිදිත්වා පරිනිබ්බායිස්සති"නි මහාජනො සත්ථු ථෙරෙන සද්ධිං කථෙන්තස්ස වචනං අස්සොසි. තත්‍ථ මිච්ඡාදිට්ඨිකා විඤ්ඤූසුං "පස්සථ සමණස්ස ගොතමස්ස කිරියං මුඛපත්තකමෙව භාසති-අජ්ජ කිර ඵස එවං සුරාමදමත්තො ඝාටාලඞ්කතොව එතස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පරිනිබ්බායිස්සති ති අඤ්ඤෙව නං මුසාවාදෙන නිග්ගණ්හිස්සාමා"ති සම්මාදිට්ඨිකා විඤ්ඤූසුං. "අහො බුද්ධානං මහානුභාවතා අජ්ජ බුද්ධලීළාහං වෙව සන්තතිමහාමත්තලීළාව දට්ඨුං ලභිස්සාමා"නි. සන්තතිමහාමත්තොපි නහානතිත්ථෙ දිවසභාගං උදකකීළං ක්‍රීළිත්වා උය්‍යානං ගන්ත්වා ආපානභූමිඝං නිසීදි. සා'පි ඉත්ථී රඤ්ඤා මජ්ඣං ඔතරිත්වා නච්චගීතං දස්සෙතුං ආරභි. තස්සා සඤ්චරිත්තාය

දසසනත්ථං සත්තාහං අපපාහාරතාය තං දිවසං නවවගීතං දසස යමානාය අනෙනා කුවජියං සත්තකවාතා සමුට්ඨාය හදයමංසං කන්තිත්වා අගමංසු. සා තඛණං යෙව මුඛෙනවෙව අක්ඛිහි ච විව ටෙහි කාලමකාසි. සන්තතිමහාමත්තා උපධාරෙථ නන්ති වත්වා නිරුඛා සාමී'ති වුත්තමත්තෙන යෙව බලවසොකෙනාභිභූතො, තං ඛණං යෙවස්ස සත්තාහං පිතසුරා තත්තකපාලෙ උදකබින්දු විය පරිඛයං අගමාසි. සො "න මේ ඉමං සොකං අඤ්ඤෙ නිබ්බාපෙතුං සක්ඛිස්සන්ති අඤ්ඤත්‍ර තථාගතෙනා"ති බලකායපරිවුතො සායණ්හ සමයෙ සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එවමාහ "භන්තෙ එවරූපා මේ සොකො උප්පන්නො තං මේ තුමෙහ නිබ්බාපෙතුං සක්ඛිස්ස ථා'ති ආගතොම්හි. පටිසරණං මේ හොථා"ති අථ නං සත්ථා "සොකං නිබ්බාපෙතුං සමත්ථෙසෙව සන්තිකං ආගතො'සි ඉමිස්සා හි ඉත්ථියා ඉමිනා ච අකාරෙන මතකාලෙ තව රොදන්තස්ස පගබ්භිතඅස්සූනි චතුන්නං සමුද්දානං උදකතො අතිරෙකතරානී"ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

යං පුබ්බෙ තං විසොසෙහි පච්ඡා තෙ මාහු කිඤ්චනං,
මජ්ඣෙ චෙ නං ගහිස්සසි උපසන්තොා චරිස්සසී'ති.

ගාථාපරියොසානෙ සන්තතිමහාමත්තො අරහත්තං පත්වා අත්ත නො ආයුසඞ්ඛාරං ඔලොකෙන්තො තස්ස අප්පවත්තනභාවං ඤත්වා සත්ථාරං ආහ-භන්තෙ පරිනිබ්බාණං මෙ අනුජානාථා'ති. සත්ථා තෙන කතකම්මං ජානන්තොා'පි මුසාවාදෙන නිග්ගණ්හනත්ථං සන්නිපතිතා මච්ඡාදිට්ඨිකා ඔකාසං න ලභිස්සන්ති බුද්ධලීළාවෙව සන්තති මහාමත්තලීළාච පස්සිස්සාමා'ති සන්නිපතිතා සම්මාදිට්ඨිකා ඉම්ස්ස කතකම්මං සුත්වා පුඤ්ඤස්ස ආදරං කරිස්සන්ති'ති ච සල්ලක්ඛෙත්වා තෙන හි තයා කතකම්මං මයඟං කථෙහි කථෙන්තොා ච භූමි යං ඨිතො අකථෙත්වා සන්තතාලපපමාණමත්තෙන ආකාසෙ ඨිතො කථෙහි'ති ආහ. සො සාධු භන්තෙ'ති සත්ථාරං වන්දිත්වා එකතාලපප මාණං උග්ගහෙත්වා ඔරොහිත්වා පුන සත්ථාරං වන්දිත්වා උග්ගහිතනියා පරිපාටියා සන්තතාලපපමාණෙ ආකාසෙ පල්ලඞ්කෙන නිසිදිත්වා සුණථ මෙ භාෙන්ත පුබ්බකම්ම'න්ති වත්වා ආහ-"ඉතො එකනවුතෙ කප්පෙ විපස්සිබුද්ධකාලෙ අහං බන්ධුමති නාම නගරෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තොා පරෙසං භෙදං වා පිළිං වා අකරණ කම්ම'න්ති උපධාරෙන්තොා ධම්මඝොසකකම්මං දිස්වා තතො පට්ඨාය තං කරොන්තොා මහාජනං සමාදපෙත්වා පුඤ්ඤානි කරොම් උපොසථදිවසෙසු උපොසථං සමාදියාමි. දානං දදාමි ධම්මං සුණාමි බුද්ධ රතනාදිහි සදිසරතනං නාම නත්ථි තීණ්ණං රතනානං සක්කාරං කරොථා'ති උග්ඝොසෙන්තොා විචරාමි. තස්ස මයඟං සද්දං සුත්වා බුද්ධපිතා බන්ධුමතීමහාරාජා මං පක්කොසාපෙත්වා තාත කිං කරොන්තොා විචරසි'ති පුච්ඡිත්වා දෙව තීණ්ණං රතනානං ගුණං පකාසෙත්වා මහාජනං පුඤ්ඤකම්මෙසු සමාදපෙන්තොා විචරාමී'ති

වුත්තෙන-කත්ථ නිසින්නොා විවරසි'ති මං පුච්ඡිත්වා පදසාව දෙවා'නි මයා වුත්තෙ තාත න ත්වං එවං විවරිතුං අරහසි ඉමං පුප්ඵදාමං පිල න්ධිත්වා අසසපිටෙ නිසින්නොාව විවරා'නි මයහං වුත්තාදාමසදිසං පුප්ඵදාමං දත්වා අසසං අදාසි. අථ මං රඤ්ඤා දින්නාපරිහාරෙන තථෙව උග්ගහාසෙත්වා විවරන්තං පුන'පි රාජා පක්කොසාපෙත්වා තාත කිං කරොන්නො විවරසි'නි පුච්ඡිත්වා තදෙව දෙවා'නි වුත්තෙ තාත අසෙසා'පි මෙ නාතුච්ඡවිකොා ඉධ නිසිදිත්වා විවරා'නි චතුසිඤ්ච යුත්තං රථං දාපෙසි. තතියවාරෙ'පි මෙ රාජා සද්දං සුත්වා පක්කොසාපෙත්වා තාත කිං කරොන්නො විවරසි'නි පුච්ඡිත්වා තදෙව දෙවානි වුත්තෙ තාත රථෙ'පි තෙ නාතුච්ඡවිකොා'නි මයහං මහන්තං හොගං මහාපසාධනඤ්ච දත්වා එකං හත්ථිමදාසි. සොාහං සබ්බාභරණ පතිමණ්ඩිතො හත්ථිකක්ඛෙ නිසිදිත්වා අසිනිවසසහසසානි ධම්ම ඝොසකකම්මං අකාසිං. තසස මෙ එත්තකං කාලං කාසතොා චන්දන ගන්ධා වාසති මුඛතොා උප්පලගන්ධා වාසති ඉදං මයා කතකම්ම නන්ති එවං සොා අත්තනොා පුබ්බකම්මං කථෙත්වා ආකාසෙ නිසින්නොා ව තතොජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා පරිනිබ්බායි. සරීරෙ අග්ගිජාලා උට්ඨ හිත්වා මංසලොහිතං ඣාපෙසි. සුමනදාමානි විය ධාතුයොා අවසි සිංසු. සත්තා සුඛවත්ථං පසාරෙසි. ධාතුයොා තත්ථ පතිංසු. තා පක්ඛිපිත්වා චාතුම්මහාපථෙ ථූපං කාරෙසි මහාජනා වන්දිත්වා පූජෙත්වා හවිස්සන්ති. ධම්මසභායං කථා සමුට්ඨාපෙසුං-සන්තතිමහාමත්තා ගාථාවසානෙ අරහත්තං පත්වා අලඞ්කතපටියත්තාව ආකාසෙ නිසිදිත්වා පරිනිබ්බුතොා, කින්නුඛො එතං සමණෙ'නි වත්තුං වට්ටති උදාහු බ්‍රාහ්මණෙ'නි. සත්ථා ආනන්දං ආමන්තෙත්වා භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'නි පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'නි වුත්තෙ භික්ඛවෙ මම පුත්තා සමණෙ'ති'පි වත්තුං වට්ටතියෙව'නි වත්වා ධම්මං දෙසෙන්නොා ඉමං ගාථමාහ:—

අලඞ්කතොා චෙපි සමචරෙය්‍ය
සන්තොා දන්තොා නියතොා බ්‍රහ්මචාරී,
සබ්බෙසු භූතෙසු නිධාය දණ්ඩං
සොා බ්‍රාහ්මණොා සොා සමණොා ස භික්ඛූ'ති.

තත්ථ "අලඞ්කතොා"ති වත්ථාභරණපතිමණ්ඩිතොා, තසසත්ථොා වත්ථා ලඞ්කාරාදිහි අලඞ්කතොා චෙපි සුගන්ධලොා කාසාදිහි සමචරෙය්‍ය, රාගාදිවූපසමෙන සන්තොා, ඉන්ද්‍රියදමනෙන දන්තොා, චතුමග්ගනියමෙන නියතොා, සෙට්ඨචරියාය බ්‍රහ්මචාරී, කායදණ්ඩාදිනං ඔරොපිතත්තා සබ්බෙසු භූතෙසු නිහිතදණ්ඩා සොා එවරූපොා බාහිත පාපත්තා බ්‍රාහ්මණෙ'නි'පි සමිතපාපත්තා සමණෙනි'පි භින්නාකිලෙ සත්තා භික්ඛූ'ත්පි වත්තබ්බා යෙවා'නි. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්ති ඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

සන්තතිමහාමත්තසස වත්ථු.

"හිරිනිසෙධා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා පිලොතිකත්තේරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි දිවසෙ ආනන්දත්තේරො එකං පිලොතිකඛණ්ඩ නිවත්ථං කපාලං ආදාය චරන්තං දූරකං දිස්වා කිං තෙ එවං විචරිත්වා ජීවන්තො පබ්බජිතා න උත්තාරිතරා'ති වත්වා හන්ත කො මං පබ්බාජෙස්සති'ති වුත්තෙ අහං පබ්බාජෙස්සාමී'ති තං ආදාය ගන්ත්වා සහත්ථා නහාපෙත්වා කම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙසි. තං ච පන නිවත්ථ පිලොතිකඛණ්ඩං පසාරෙත්වා ඔලොකෙන්තා පරිස්සාවනකරණමත්ත'මපි ගණ්හනූපගං කිඤ්චිපදෙසං අදිස්වා කපාලෙනසඞ්ඝිං එකිස්සා රුක්ඛසාඛාය ඨපෙසි. සො'පි පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ බුද්ධානංඋප්පන්නලාභසක්කාරං පරිභුඤ්ජමානො මහග්ඝානි චීවරානි අච්ඡාදෙත්වා චීවරෙන්තා ථූලසරීරො හුත්වා උක්කණ්ඨිත්වා කිමෙම ජනස්ස සඞ්ඝදෙය්‍යං නිවාසෙත්වා චීවරෙන * අත්තනො පිලොතිකමෙව නිවාසෙස්සාමී'ති තං ඨානං ගන්ත්වා පිලොතිකං ගහෙත්වා අභිරිකනිල්ලජ්ජ එවරූපානං වත්ථානං අච්ඡාදනට්ඨානං පහාය ඉමං පිලොතිකඛණ්ඩං නිවාසෙත්වා කපාලහත්ථො භික්ඛාය චරිතුං ගච්ඡසී'ති තං ආරම්මණං කත්වා අත්තනාව අත්තානං ඔවදි, ඔවදන්තසෙව පනස්ස චිත්තං සන්නිසීදි. සොතං පිලොතිකං තත්ථෙව පටිසාමෙත්වා නිවත්තිත්වා විහාරමෙව ගතො. සො කතිපාහච්චයෙන පුන'පි උක්කණ්ඨිත්වා තථෙව වත්වා නිවත්ති. පුන'පි තථෙවා'ති තං එවං අපරාපරං විචරන්තං දිස්වා භික්ඛූ කහං ආවුසො ගච්ඡසීති පුච්ඡන්ති. සො ආචරියස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමි ආවුසො'ති වත්වා එතෙනෙව නීහාරෙන අත්තනො පිලොතික ඛණ්ඩමෙව ආරම්මණං කත්වා අත්තානං නිසෙධෙත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි. භික්ඛූ ආහංසු–කිං ආවුසො න'දූනි ආචරියස්ස සන්තිකං ගච්ඡසි නනු අයං තව විවරණමග්ගො'ති. ආවුසො ආචරියෙන සද්ධිං සංසග්ගා සති ගතොමහි, ඉදානි පන මෙ පච්ඡින්නා, සංසග්ගා තෙනස්ස සන්තිකං න ගච්ඡාමී'ති. භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං-හන්ත පිලොතිකත්තේරො අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති'ති. කිමාහ භික්ඛවෙ'ති! ඉදං නාම හන්ත'ති. තං සුත්වා සත්ථා ආම භික්ඛවෙ මම පුත්තො සංසග්ගෙන සති ආචරියස්ස සන්තිකං ගතො, ඉදානි පනස්ස සංසග්ගා ඡින්නා, අත්තනාව අත්තානං නිසෙධෙත්වා අරහත්තං පත්තො'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි—:

හිරිනිසෙධො පුරිසො කොචි ලොකස්මිං විජ්ජති,
යො නින්දං අප්පබොධති අසෙසා භද්‍රා කසාම්ව
අසෙසා ඝථා භද්‍රා කසානිවිට්ඨා,
ආතාපිනා සංවෙගිනො භවාථ,
සද්ධාය සීලෙන ච විරියෙන ච,
සමාධිනා ධම්මවිනිච්ඡයෙන ච,
සම්පන්නවිජ්ජාචරණා පහංසථා,
පහස්සථ දුක්ඛමිදං අනප්පකන්ති.

* චීවරමෙවනං.

තස්ස අත්තනොව උප්පන්නං අකුසලචිත්තකණ්ඨං ගිරියා නිසෙබනී
'නි ගිරිනිසෙබා. "කොච්චි ලොකස්මිං"නන්ති එවරූපා දුල්ලභා
කොච්දෙව ලොකස්මිං විජ්ජති. "යො නිඤ්ඤ"න්ති අප්පමත්තොව
සමණ ධම්මං කරොන්තොව අත්තනො උප්පන්නං නිඤ්ඤං අපහර
නෙන ඛ්‍රජ්ඣති'ති අප්පබොධනී. "කසාම්වා"නි යථා හද්‍රෙ අසෙසා
අත්තනි පතමානං කසං අපහරති අත්තනි පතිතුං න දෙති, යො
එවං නිඤ්ඤං අප්පබොධනී සො දුල්ලභෝ'නි අත්ථෝ. දුතියගාථාය අයං
සඞ්ඛෙපත්ථෝ: භික්ඛවෙ යථා භද්‍රෙ අසෙසා පමාදමාගම්ම කසාය
නිවත්ථා අහම්පි නාම කසාය පහවෝ'ති අපරභාගෙ අත්තපං
කරොති, එවං තුම්හෙ'පි මා නිපනෝ සංවෙගිනෝ භවාථ, එවම්හූ
තා ලොකියලොකුත්තරාය දුවිධාය සඛාය චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන ච
කායිකචෙතසිකවීරියෙන ච අට්ඨසමාපත්තිසමාධිනා ච කාරණ
කාරණඤාණලක්ඛණෙන ධම්මවිනිච්ඡයෙන ච සමන්නාගතා
හුත්වා තිසන්නං වා අට්ඨන්නං වා විජ්ජානං පච්චන්තාච චරණානං
සම්පත්තියා සම්පන්නවිජ්ජාචරණා උපට්ඨිතසතිතාය පතිසන්තා
හුත්වා ඉදං අනප්පකං වට්ටදුක්ඛං පජහිස්සථාති. දෙසනාවසානෙ
බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි,

පිලොතිකත්තෙරස්ස වත්ථු.

"උදකං හි නයන්ති"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහ
රන්තොව සුබසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

අතීතස්මිං හි බාරාණසියෙට්ඨිනො ගඞ්ගකුමාරො නාම පුත්තොව
අහොසි, රාජා තස්ස පිතරි කාලකතෙ තං පක්කොසාපෙත්වා සම
ස්සාසෙත්වා මහන්තෙන සක්කාරෙන තස්සෙව සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි.
සො තත්තො පට්ඨාය ගඞ්ගසෙට්ඨී'ති පඤ්ඤායි. අථස්ස භණ්ඩාගාරිකො
ධනං ගබ්භා වාරං විවරිත්වා සාමි ඉදන්තෙ එත්තකං පිතුධනං එත්ත
කං පිතාමහාදින'න්ති නිහරිත්වා දස්සෙසි. සො තං ධනරාසිං ඔලො
කෙත්වා ආහ-කිං පන තෙ ඉමං ධනං ගහෙත්වාව නා ගමිංසූ'ති. සාමි
ධනං ගහෙත්වාව ගතා නාම නත්ථි, අත්තනා කතං කුසලාකුසල
මෙව හි අදාය සත්තා ගච්ඡන්ති'ති. සො චින්තෙසි-තෙ බාලතාය
ධනං ඨපෙත්වා පහාය ගතා අහං පනෙතං ගහෙත්වාව ගමිස්සාමි'ති
එවං චින්තෙත්වා පන දානං වා දස්සාමි පූජං වා කරිස්සාමි'ති අචි
න්තෙත්වා ඉමං සබ්බං ඛාදිත්වාව ගමිස්සතීති විත්තෙසි. සො සතසහ.
සං විස්සජ්ජෙත්වා ඵලිකමයං නහානකොට්ඨකං කාරෙසි. සතසහ
සං දත්වා ඵලිකමයමෙව නහානඵලකං, සතසහස්සං දත්වා නිසි
දනපල්ලඞ්කං, සතසහස්සං දත්වා භොජනපාතිං, සතසහස්සමෙව
දත්වා භොජනට්ඨානෙ මණ්ඩපං කාරාපෙසි සතසහස්සං දත්වා භො
ජනපාතියා ආසිත්තකූපධානං කාරාපෙසි. සතසහස්සෙනෙව ගෙහෙ
සීහ පඤ්ජරං ඝණ්ඨාපෙසි. අත්තනො පාතරාසත්ථාය සහස්සං අදාසි.

සාගමාසත්ථාය'පි සහස්සමේව, පුණ්ණමදිවසෙ පන හොජනත්ථාය සතසහස්සං දෙපෙසි. තං භත්තං භුජනදිවසෙ සතසහස්සං විය පෙජ්ජා නගරං අලඞ්කරිත්වා හෙරිං චරාපෙසි-ගන්ධසෙට්ඨිස්ස කිර භත්තභුජනාකාරං ඔලොකෙනත්තු'ති. මහාජනා මච්චානිමචෙ බන්ධිත්වා සන්නිපති. සෝ'පි සතසහස්සගඝනිකෙ නහානකොට්ඨකෙ සතසහස්සගඝනිකෙ ඵලකෙ නිසිදිත්වා සොළසගන්ධොදකඝටෙහි නහාත්වා තං සිහපඤරං විවරිත්වා තස්මිං පල්ලඞ්ක නිසිදි. අථස්ස තස්මිං ආසිත්තකුපධානෙ තං පාතිං ඨපෙත්වා හොජනං වඩ්ඪසුං. සෝ නාවකපරිවුතෝ එවරූපාය සම්පත්තියා තං හොජනං භුඤ්ජති. අපරෙන සමයෙන එකෝ ගාමිකමනුස්සෝ අත්තනෝ පරිබ්බයහරණත්ථං දාරූනි ආදාය යානෙන පක්කමිත්වා නගරං ගන්ත්වා සහායකස්ස ගෙහෙ නිවාසං ගණ්හි. තදා පන පුණ්ණමදිවසෝ හොති ගන්ධසෙට්ඨිනෝ භුජනලීළාය ඔලොකෙනත්තු'ති නගරෙ හෙරිං චරාපෙසුං. අථ නං සෝ සහායකෝ ආහ ගන්ධසෙට්ඨිනෝ භුජනලීළාය දිට්ඨපුබ්බ'න්ති? න දිට්ඨපුබ්බං සම්මා'ති, තෙනහි එහි ගච්ඡාම අයං නගරෙ හෙරි චරති මහාසම්පත්තිං පස්සිස්සාමා'ති නගරවාසී ජනපදවාසිං ගහෙත්වා අගමාසි. මහාජනෝ මච්චානිමචෙ අභිරුහිත්වා පස්සති. ගාමවාසි භත්තගන්ධං ඝායිත්වාව නගරවාසිං ආහ මයාපෙ එතාය පාතියා භත්තපිණ්ඩෙ පිපාසා ජනා'ති. සම්මං මා එතං පත්ථයි න සක්කා ලබ්භන්ති, සම්ම අලභනෙත්තා න ජීවිස්සාමී'ති, සො පටිබාහිතුං අසක්කොනෙත්තා පරිසපරියනෙන එත්වා පණාමෙ නෙ සාමි'ති නික්ඛන්තුං මහාසද්දං නිච්ඡාරෙත්වා කො එසො'ති වුත්තෙ අහං සාමිනි, කිං එත'නති, අයං එකො ගාමවාසි තුම්හාකං පාතියං භත්තපිණ්ඩෙ පිපාසං උප්පාදෙසි, එකං භත්තපිණ්ඩං දෙථා'ති. න සක්කා ලබ්භන්ති. කිං සම්ම සුනං නෙ'ති? සුනං මෙ අපිච් ලභනෙත්තා ජීවිස්සාමි අලභනෙත්තස්ස මෙ මරණං භවිස්සතී'ති. සො සුන'පි විරවි අයං කිර සාමි අලභනෙත්තා මරිස්සති ජීවිතමස්ස දෙථා'ති. ඉමෙහා භත්තපිණ්ඩා නාම සතම්පි අග්ඝති සතවයම්පි අග්ඝති යො යො යාචති තස්ස තස්ස දදමානා මයං කිං භුජිස්සාමා'නි? සාමි අයං අලභනෙත්තා මරිස්සති ජීවිතමස්ස දෙථා'ති. න සක්කාව ලබ්භං යදි පන අලභනෙත්තා න ජීවති තිණ්ණං සංවච්ඡරානි මම ගෙහෙ භතිං කරොතු එවමස්ස භත්තපාතිං දාපෙස්සාමා'ති. ගාමවාසි තං සුත්වා එවං හොතු සම්මා'ති සහායකං වත්වා පුත්තදාරං පහාය භත්තපාතිං අත්ථ ය තිණ්ණං සංවච්ඡරානි භතිං කරිස්සාමී'ති සෙට්ඨිස්ස ගෙහං පාවිසි. සො භතිං කරොනෙත්තා සබ්බකිච්චානි සක්කච්චං අකාසි ගෙහෙ වා අරඤ්ඤෙ වා දිවා වා රත්තිං වා සබ්බානි කත්තබ්බකම්මානි කත්තා නෙව පඤ්ඤුදිංසු භත්තභතිකොති වුත්තෙ සකලනගරෙ පඤ්ඤුසි. අථස්ස දිවසෙ පරිපුණ්ණෙ භත්තවෙය්යවච්චකො ආහ-භත්ත භතිකස්ස දිවසො පුණ්ණෝ, දුකරං තෙන කතං තිණ්ණං සංවච්ඡරානි භතිං කරොන්තෙන න, එකමපි කම්මං න කොපිතපුබ්බන්ති. අථස්ස

සෙට්ඨි අත්තනෝ සායංපාතරාසත්ථාය වෙසහස්සානි තස්ස පාතරා සත්ථාය සහස්සන්ති නිණ්හි සහස්සානි දෙපත්වා අහ-අජ්ජ මයං කත්තබ්බං පරිහාරං තස්සෙව කරොථා'ති වත්වා ච පන ඨපෙත්වා එකං චින්තාමණිං නාම පියහරිං අවසෙසජනම්පි අජ්ජ තමේව පරිවාරෙථා'ති වත්වා සබ්බසම්පත්තිං නිය්‍යාදෙසි. සෝ සෙට්ඨිනෝ නහානොදකෙන තස්සෙව කොට්ඨකෙ තස්මිං ඵලකෙ නිසින්නෝ නහාත්වා තස්සෙව නිවාසනසාටකෙ නිවාසෙත්වා තස්සෙව පල්ල ඞ්ක නිසීදි. සෙට්ඨි'පි නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි-භත්තභතිකා ගන්ධ සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ නිණ්හි සංවච්ඡරානි භතිං කත්වා භත්තපාතිං ලභි, තස්ස භුජනසම්පත්තිං ඔලෙකෙන්තූනි. මහාජනෝ මච්චානිමච්චෙ අභිරුහිත්වා පස්සති, ඔලොකිතඔලොකිතට්ඨානං කම්පනාකාරප්ප ත්තං අහොසි. නාටකා පරිවාරෙත්වා අට්ඨංසු, තස්ස පුරතෝ භත්ත පාතිං ච්ඡඩ්ඩෙත්වා ඨපෙසුං, අථස්ස භත්තබ්භවනවෙලාය ගන්ධමාද නෙ එකෝ පවෙච්චකබුද්ධෝ සත්තමදිවසෙ සමාපත්තිතෝ වුට්ඨාය කත්ථූනුඛෝ අජ්ජ භික්ඛාචාරත්ථාය ගච්ඡාමි'ති උපධාරෙන්තෝ භත්තාභතිකං අද්දස. අථස්ස එතදහොසි-අයං නිණ්හි සංවච්ඡරානි භතිං කත්වං භත්තපාතිං ලභි, අත්ථි නුඛෝ එතස්ස සඛා නත්ථි උපධාරෙන්තෝ අත්ථි'ති ච ඤත්වා සඛා'පි එකෙව සංගහං කාතුං න සක්කොන්ති, සක්ඛිස්සති නුඛෝ මෙ සංගහං කාතුන්ති. අථ නං සක්ඛිස්සති වෙව මම ච පන සඞ්ගහකරණං නිස්සාය මහාසම්ප ත්තිං ලභිස්සති'ති ඤත්වා චිවරං පාරුපිත්වා පත්තමාදාය වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පරිසන්තරෙන ආගන්ත්වා තස්ස පුරතෝ ඨිතමෙව අත්තානං දස්සෙසි. සෝ පවෙච්චකබුද්ධං දිස්වා චින්තෙසි-අහං පුබ්බ අදින්නාහාවෙන එකිස්සා භත්තපාතියා අත්ථාය නිණ්හි සංවච්ඡරානි පරගෙහෙ භතිං අකාසිං, ඉදානි මේ ඉදං භත්තං එකං රත්තිඤ්ඤවං රඤ්ඤස්ස, සචෙ පන තං අය්‍යස්ස දස්සාමි අනෙකානි මං කප්ප කොටිසහස්සානි රක්ඛිස්සති. අය්‍යස්සෙව තං දස්සාමි'ති නිණ්හි සං වච්ඡරානි භතිං කත්වා ලද්ධභත්තපාතිතෝ එකපිඬම්පි මුඛෙ අථපෙ ත්වා නාසිකං විනොදෙත්වා සයමෙව පාතිං උක්කිපිත්වා පවෙච්චකබුද්ධ ස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා පාතිං අක්ඛුස්ස හෙට්ඨා දත්වා පච්චත්තිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පාතිං වාමහත්ථෙන ගහෙත්වා දක්ඛිණහත්ථෙන තස්ස ප තෙත භත්තං ආකිරි. පවෙච්චකබුද්ධෝ භත්තස්ස උපඩ්ඪං සෙසකාලෙ පත්තං හත්ථෙන පිදහි. අථ නං සොඅහ-භන්තෙ එකෝ පටිවිංසෝ, න සක්කා චිරා කාතුං, මා මං ඉධ ලොකෙන සඞ්ගණ්හථ, පරලොකෙන සඞ්ගහමෙව කරොථ, සාවසෙසං අකත්වා නිරවසෙසමෙව දස්සාමි'ති. අත්තනෝ හි ථොකම්පි අනවසෙසෙත්වා දින්නං නිරව සෙස දානං නාම, තං මහප්ඵලං හොති. සෝ තථා කරොන්තෝ සඞ්ඝං දත්වා පුන වන්දිත්වා අහ-භන්තෙ එකං භත්තපාතිං නිස්සාය තිණ්හි සංවච්ඡරානි මේ පරගෙහෙ භතිං කරොන්තෙන දුක්ඛං අනුභූතං, ඉදානි මේ නිබ්බත්ත නිබ්බත්තට්ඨානෙ සුඛමෙව හොතු, තුම්හාකං

දිට්ඨධම්මසෙසව භාගී අසස'න්ති. පවෙචකබුඩො එවං හොතූ'ති චිනතාමණී විය තෙ සබබකාම දදෙමානො සඛතපපා පුණණ චනදෙ විය ච පරිපූරෙනතූ'ති අනුමොදනං කරොනතෙනා:-

ඉචජිතං පතථිතං තුයහං ඛිපපමෙව සමිජඣතු,
සබබ පූරෙනතු සඛතපපා චනදෙ පණණරසො යථා.

ඉචජිතං පතථිතං තුයහං සබබමෙව සමිජඣතු,
සබබ පූරෙනතු සඛතපපා මණී ජොතිරසො යථා'ති.

වත්වා අයං ජනො යාවගඞගමාදනපබබතගමනා මං පසසනෙතා තිට්ඨතූ'ති අධිට්ඨාය ආකාසෙන ගඞගමාදනං අගමාසි. මහාජනො 'පි නං පසසනෙතාව අට්ඨාසි. සො තත්ථ ගනත්වා තං පිණඩපාතං පච සතානං පවෙචනබුඩානං විහජිත්වා අදාසි. සබබ අතතනො පහොනකං ගණහිංසු අපෙපා පිණඩපාතො කථං පහොසි'ති න චිනෙතතබබං. චතතාරි හි අචිනෙතයයානි'ති වුතතානි. තත්රායං පවෙචකබුඩ විසයො'ති. මහාජනො පවෙචකබුඩානං විහජිත්වා දියයමානං දිසවා සාධුකාරසහසසානි පවතෙතසි, අසනිසහනිපාතසදදො විය අහොසි. තං සුත්වා ගඞගසෙට්ඨි චිනෙතසි—හතතහතිකො මයා දිනනසමප තතිං ධාරෙතුං නාසකඛි, තෙනායං මහාජනො පරිහාසං කරොනතො සනනිපතිතො නදති'ති. සො තසසචතතනිජජනතථං මනුසෙස පෙසෙසි. තෙ ආගනත්වා සමපතති ධාරකා නාම සාමි එවං හොනතූ'ති වත්වා තං පවතතිං ආරොචෙසුං. සෙට්ඨි තං සුත්වාව පච වණණය පීතියා ඵුටසරීරො හුත්වා අහො දුකකරං තෙන කතං, අහං එතතකං කාලං එවරූපාය සමපතතියා ඨිතො කිඤි දුතුං නාසකඛි නති තං පකකොසාපෙත්වා සච්චං කිර තයා ඉදං නාම කතනති පුචජිත්වා ආම සාමි'ති වුතතෙ හනදු සහසසං ගහෙත්වා තව දුනෙ මයහම්පි පතතිං දෙහි'ති ආහ. සො තථා අකාසි. සෙට්ඨි'පිසස සබබං අතතනො සනතකං මපෙඤඣ භිඳිත්වා අදාසි. චතසෙසා හි සමපදා නාම වත්ථුසමපදා පචචයසමපදා චෙතනාසමපදා ගුණතිරෙකසමප දා'ති තත්ථ නිරොධසමාපතතිතො වුට්ඨිතො අරහා වා අනාගාමී වා දකඛිණෙයයෙ වත්ථුසම්පදා නාම, පචචයානං ධම්මෙන සමෙන උපප තති පචචයසමපදා නාම, දානතො පුබබ දානකාලෙ පච්ඡාභාගෙ'ති තිසසකාලෙසු චෙතනාය සොමනසසසහගතඤාණසම්පයුත්තභාවො චෙතනාසම්පදා නාම, දකඛිණෙයයසස සමාපතතිතො වුට්ඨිතභාවො ගුණතිරෙකසම්පදා නාමා'ති. ඉමසස ච බ්‍රාහ්මණසසවො පවෙචකබුඩො දකඛිණෙයයො, භතිං කත්වා ලබභාවෙන පචචයො ධම්මතො උපප තතිං, තිසසකාලෙසු පරිසුඩධාය චෙතනාය චෙතනාසම්පදා, සමාප තතිතො වුට්ඨිතමතතෙනා පවෙචකබුඩො ගුණාතිරෙකසම්පදා නාමා'ති චතසෙසා'පි සම්පදා නිප්ඵජජනතා. එතාසං ආනුභාවෙන දිට්ඨෙව ධම්මෙ මහාසම්පතතිං පාපුණාති. තස්මා හෙස සෙට්ඨිනො සනතිකා සම්ප තතිං ලභි. අපරභාගෙ රාජා'පි ඉමිනා කතකම්මං සුත්වා පක්කොසා

පෙත්වා සහයසං දත්වා පත්තිං ගහෙත්වා තුට්ඨමානසෝ මහන්තං හොගකඛන්ධං දත්වා සෙට්ඨිට්ඨානං අදාසි, හත්තහතිකසෙට්ඨිත්තිස්ස නාමං අහොසි.

සෝ ගන්ධසෙට්ඨිනා සද්ධිං සහාසෝ හුත්වා එකතෝ ඛාදනෙන්තා පිවනෙන්තා සයනෙන්තා යාවතායුකං ඨත්වා තතෝ චුතෝ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙසාවත්ථියං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස උපට්ඨාක කුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. අථස්ස මාතා ලද්ධගබ්භපරිහාරා කතිපාහච්චයෙන අහොවතාහං පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සතරසභොජනං දත්වා කාසාඝවත්ථං නිවත්ථා සුවණ්ණසරකං ආදාය ආසනපරියන්තෙ නිසින්නා තෙසං භික්ඛූනං උච්ඡිට්ඨාවසෙසකං භුඤ්ජන්තී දෙහළිනිං හුත්වා තථෙව කත්වා දෙහළිං පවිවිනෙසි. සා සෙසම්ඔහලෙසුපි තථාරූපමෙව දානං දත්වා පුත්තං විජායිත්වා නාමග්ගහණදිවසෙ පුත්තස්ස මෙ භන්තෙ සික්ඛාපදානි දෙථා'ති ථෙරං ආහ ථෙරො කිමස්ස නාමන්ති පුච්ඡි, භන්තෙ පුත්තස්ස මෙ පටිසන්ධිග්ගහණතොපට්ඨාය ඉමස්මිං ගෙහෙ කස්සචි දුක්ඛං නාම න භූතපුබ්බං, තෙනෙස සුඛකුමාරොත්වෙවානි නාමං භවිස්සති'ති වුත්තෙ තදෙවස්ස නාමං ගහෙත්වා සික්ඛාපදානි අදාසි. තදා එව තස්ස මාතු නාහං මම පුත්තස්ස අජ්ඣාසයං භින්දිස්සාමී'ති චිත්තං උප්පජ්ජි. සා තස්ස කණ්ණවිජ්ඣන මඟලාදිසු'පි තථෙව දානං අදාසි. කුමාරොපි සත්තවස්සිකකාලෙ ඉච්ඡාමහං අම්ම ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිතුන්ති ආහ. සා සාධු තාත නාහං තව අජ්ඣාසයං භින්දිස්සාමී'ති ථෙරං නිමන්තෙත්වා භන්තෙ පුත්තො මෙ පබ්බජිතුං ඉච්ඡති ඉමාහං සාසණෙ සමයෙ විහාරං ආනෙස්සාමී'ති ථෙරං උය්යොජෙත්වා ඝරතකෙ සන්තිපාතෙත්වා පුත්තස්ස මෙ ගිහිකාලෙ කත්තබ්බකිච්චං අජ්ජෙව කරිස්සාමා'ති වත්වා පුත්තං අලඞ්කරිත්වා මහන්තෙන සිරිසොභග්ගෙන විහාරං නෙත්වා ථෙරස්ස නියාතෙසි. ථෙරොපි තං-නාත පබ්බජ්ජා නාම දුක්කරා සක්ඛිස්සසි අභිරමිතුන්ති වත්වා කරිස්සාමි වෝ භන්තෙ ඔවාදන්ති වුත්තෙ කම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙසි. මාතාපිතරොපි'ස්ස පබ්බජ්ජා සක්කාරං කරොන්තා අන්තොවිහාරෙ යෙව සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සතරසභොජනං දත්වා සාඝං අත්තනො ගෙහං අගමංසු. අට්ඨමෙ දිවසෙ සාරිපුත්තත්ථෙරො භික්ඛුසඞ්ඝ ගාමං පවිට්ඨෙ විහාරෙ කත්තබ්බකිච්චං කත්වා සාමණෙරං පත්තචීවරං ගාහාපෙත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි. සාමණෙරො අන්තරමඝෙ මාතිකාදිනි දිස්වා පණ්ඩිතසාමණෙරො විය පුච්ඡි. ථෙරොපිස්ස තථෙව ව්‍යාකාසි. සාමණෙරො තානි කාරණානි සුත්වා සචෙ තුම්හෙ අත්තනො උක්කාචීවරං ගණ්හෙය්‍යාථ අහං නිවමන්තාය්‍යන්ති වත්වා ථෙරෙන තස්ස අජ්ඣාසයං අභින්දිත්වා ආහර පත්තචීවරන්ති පත්තචීවරෙ ගහිතෙ ථෙරං වන්දිත්වා නිවත්තමානො භන්තෙ මයා ආහාරං ආහරමානො සතරසභොජනං ආහරෙය්‍යාථා'ති ආහ. කුතො තං ලභිස්සාමාති?

අත්තනෝ පුඤ්ඤේන අලභන්තෝ මම පුඤ්ඤේන ලභිස්සථ භණෙත'නි අථස්ස ථෙරෝ කුක්කුච්චකං දත්වා ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි. සෝ විහාරං ආගන්ත්වා ථෙරස්ස භණ්ඩගං විචාරෙත්වා මාරං පිණ්ඩාය අත්තනෝ කාලෙ ඤත්වා නිසිදි. තස්ස ගුණතෙජෙන සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කෝ කින්නු ඛෝ එතන්ති ඔලොකෙන්තෝ සාමණේරං දිස්වා සුඛසාමණේරෝ අත්තනෝ උපජ්ඣායස්ස පත්ත චීවරානි දත්වා, සමණධම්මං කරිස්සාමී'නි නිවත්තෙත්වා, මයා තස්ස ගන්තුං වට්ටතී'නි චින්තෙත්වා චත්තාරෝ මහාරාජෙ පක්කොසා පෙත්වා ගච්ඡථතාතා විහාරස්ස උපවනෙ දුස්සදුකෙ සකුණෙ පලාපෙථ'නි උය්යොජෙසි. තෙ තථා කත්වා සමන්තා රක්ඛං ගණ්හිංසු. චන්දිමසූරියා අත්තනෝ විමානානි ගණ්හිත්වා තිට්ඨථා'ති ආණාපෙසි. තෙපි තථා කරිංසු. සයම්පි ආවිඤ්ඡනට්ඨානෙ රක්ඛං ගණ්හි, විහාරෙ සන්නිසින්නෝ නිරන්තරං අඤ්ඤාසි, සාමණේරෝ එකග්ගෙන චිත්තෙන විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා තීණි මග්ගඵලානි පාපුණි. ථෙරෝ සාමණේරෙන සත්ත සහොජනං ආහරෙය්‍යථා'ති චුත්තං, කස්ස නු ඛෝ ඝරෙ සක්කා ලද්ධු'න්ති ඔලොකෙන්තෝ එකං අජ්ඣාසයසම්පන්නං උපට්ඨාකකුලං දිස්වා තස්ස ගන්ත්වා භණෙත සාධු වෝ කතං අජ්ජ ඉධාගච්ඡන්තෙනහි'නි තෙහි තුට්ඨමානසෙහි පත්තං ගහෙත්වා නිසීදා පෙත්වා ඝාගුඛජ්ජකං දත්වා ඝාව භත්තකාලා ධම්මකථං ඝාවිත්වා තෙසං සාරණීය ධම්මකථං කථෙත්වා කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉදසනං නිට්ඨාපෙසි. අථස්ස සත්තරසහොජනං දත්වා නං ආදාය ගන්තුකාමං ථෙරං භුජ්ජථ භණෙත අපරම්පි තෙ දස්සාමා'නි ථෙරං හොජෙත්වා පුන පත්ත පූරං අදංසු. ථෙරෝ තං ආදාය සාමණේරෝ ඡත්තෙන තුරිතතුරිතෝ විහාරං පාඝාසි. තං දිවසං සත්ථා පාතොව නික්ඛමිත්වා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ආවජ්ජෙසි-අජ්ජ සුඛසාමණේරෝ උපජ්ඣායස්ස පත්ත චීවරං දත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමී'නි නිවත්තෙත්වා, නිට්ඨාන්තුඛෝ තස්ස කිච්චන්ති සෝ තිණ්ණං ඉරුවෙ මග්ගඵලානං පත්තභාවං දිස්වා උත්තරිම්පි උපධාරෙන්තෝ සක්ඛිස්සතාඝං අජ්ජ අරහත්තං පාපුණිතුං සාරිපුත්තෙත්තා පන සාමණේරෝ මෙ ඤාතෝ'නි වෙගෙන භත්තං ආදාය නික්ඛමති, සචෙ ඉමස්මිං අරහත්තං අප්පත්තෙ භත්තං ආහරිස්සති, ඉමස්ස අන්තරායෝ භවිස්සති, මයා ගන්ත්වා වාරකොට්ඨකෙ ආරක්ඛං ගණ්හිතුං වට්ටතී'නි චින්තෙත්වා ගන්ධකුටිතෝ නික්ඛම්ම වාරකොට්ඨකෙ ඨත්වා ආරක්ඛං ගණ්හි. ථෙරෝ'පි භත්තං ආහරි. අථනං හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව චතුන්නං පඤ්ඤානං විස්සජ්ජනාව සානෙ සාමණේරෝ අරහත්තං පාපුණි. සත්ථා ථෙරං ආමන්තෙත්වා ගච්ඡ සාරිපුත්ත සාමණේරස්ස භත්තං දෙහී'ති ආහ. ථෙරෝ ගන්ත්වා වාරං ආකොටෙසි. සාමණේරෝ නික්ඛමිත්වා උපජ්ඣායස්ස චත්තං කත්වා භත්තකිච්චං කරොහී'නි වුත්තෙ ථෙරස්ස භත්තෙනා අනත්ථිකභාවං ඤත්වා සත්තවස්සිකෝ කුමාරෝ තං ඛණං යෙව අරහත්තං පත්තෝ නිබ්බානට්ඨානං * පච්චවෙක්ඛන්තෝ භත්ත කිච්චං

* නිබ්බානට්ඨානං.

කත්වා පතනං ඛොව්, තස්මිං කාලෙ චත්තාරො මහාරාජානො ආරක්ඛං වියාපෙසුං, චන්දිමසූරියා විමානානි මුඞ්චිංසු, සකෙකාපි ආවිජනට්ඨානෙන ආරක්ඛං වියාපෙසි, සූරියො නභමජ්ඣං අතික්කමෙනෙව පඤ්ඤායති සිඛණ්ඩි-සායණ්හා පඤ්ඤායති සාමණෙරෙන ච ඉදං මෙව භත්තකිච්චං කතං කිනන්නු ඛො අජ්ජ පුඛණ්ණා බලවා ජාතා සායණ්හා මඤ්ඤ'නි චදිංසු. සත්ථා ආගන්ත්වා කායඛන්ධෙ නිසීදිත්වා භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'නි ඤත්වා භණෙන අජ්ජ පුඛණ්ණා බලවා ජාතා සායණ්හා මඤ්ඤ සාමණෙරෙන ච ඉදමෙව භුත්තං අථ ච පන සූරියො මජ්ඣා නික්ඛමෙනෙව පඤ්ඤායති'නි වුත්තෙ භික්ඛවෙ එවමෙව, හොති පුඤ්ඤවන්තානං සමණධම්ම කරණකාලෙ අජ්ජ හි චත්තාරො මහාරාජානො සම්පත්තාරක්ඛං ගණ්හිංසු චන්දිමසූරියා විමානානි ගහෙත්වා අට්ඨංසු සකෙකා ආවිජනෙ ආරක්ඛං ගණ්හි අහම්පි වාරකොට්ඨකෙ ආරක්ඛං ගණ්හිං අජ්ජ සුඛසාමණෙරො මාතිකාය උදකං හරන්තෙ තච්ඡකෙ ච දාරූනි තච්ඡන්තෙ උසුකාරෙ ච උසුං උජුං කරොන්තෙ තච්ඡකෙ චක්කානි කරොන්තෙ දිස්වා අත්තානං දමෙත්වා අරහත්තං පත්තො'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ—:

උදකං හි නයන්ති නෙත්තිකා උසුකාරා නමයන්ති තෙජනං,
දාරුං නමයන්ති තච්ඡකා අත්තානං දමයන්ති සුඛිතා'නි.

තත්ථ "සුඛිතා"නි සුවදා, සුඛෙන ඔවදිතබ්බා අනුසාසිතබ්බා'නි අත්ථො. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු'නි.

සුඛසාමණෙරස්ස වත්ථු.

දණ්ඩවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දසමො වග්ගො.

"කොනු හාසො කිමානන්දො"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො විසාඛාය සහාධිකායො ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිර පඤ්චසතා කුලපුත්තා එවං ඉමා අපමාදවිහාරිණ්‍යො භවිස්සන්ති'නි අත්තනො අත්තනො භරියායො විසාඛං මහාඋපාසිකං සම්පටිච්ඡාපෙසුං. තා උය්‍යානං වා විහාරං වා ගච්ඡන්තියො තාය සද්ධිං යෙව ගච්ඡන්ති, තා එකස්මිං කාලෙ සත්ථාහං සූරාජනෙ භවිස්සති'නි ඤත්වා සුට්ඨෙපි අත්තනො සාමිකානං සුරං පටිඛාදෙසුං. තෙ සත්තාහං සූරාජනං සිඤ්චිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ කම්මන්තභෙරියා නික්ඛන්තාය කම්මන්තෙ අගමංසු. නා'පි ඉත්ථියො මයං සාමිකානං සම්මුඛා සුරං පාතුං න ලභිම්හා අවසෙසා සුරා ච අත්ථි ඉදං යථා තෙ න ජානන්ති තථා පිවිස්සාමා'නි විසාඛාය සන්තිකං ගන්ත්වා ඉච්ඡාමය්‍යෙ උය්‍යානං දට්ඨුන්ති වත්වා සාධු අම්මා තෙනඟි කත්තබ්බ

කිච්චානි කත්වා නික්ඛමථා'ති වුත්තෙ තාය සද්ධිං ගන්ත්වා පටිච්ඡන්නා කාරෙන සුරං නීහරාපෙත්වා උය්‍යානෙ පිවිත්වා මත්තා විවරිංසු. විසාඛාපි අය්‍යුත්තං ඉමාහි කතං ඉදානි මං සමණස්ස ගොතමස්ස සාවිකා විසාඛා සුරං පිවිත්වා විවරති'ති තිත්ථියා'පි ගරහිස්සන්ති'ති විනෙත්වා තා ඉත්ථියො ආහ-අම්මා අය්‍යුත්තං වො කතං මම'පි අය්‍යසා උප්පාදිනො සාමිකා'පි වො කුජ්ඣිස්සන්ති ඉදානි කිං කරිස්සථා'ති ගිලානාලයං දස්සාදිස්සාම අයෙ'ති තෙනහි පඤ්ඤායිස්සථ සංකෙත කම්මෙනා'ති. තා ගෙහං ගන්ත්වා ගිලානාලයං කරිංසු. අථ තාසං සාමිකා ඉත්ථන්නාමා ච ඉත්ථංනාමා ච කහන්ති පුච්ඡිත්වා ගිලානා'ති සුත්වා අඩ්ඨ එතාහි අවෙසෙසසුරා පිතා භවිස්සති'ති සල්ලක්ඛෙත්වා තා පොථෙත්වා අඝනඝව්‍යසනං පාපෙසුං. තා අපරස්මිං'පි ජනවාරෙ තථෙව සුරං පාතුකාමා විසාඛං උපසඞ්කමිත්වා අය්‍යෙ උය්‍යානං නො නෙහී'ති වත්වා පුබ්බ'පි මෙ තුම්හෙහි අය්‍යසා උප්පාදිනො ගච්ඡථ න වො අහං නෙස්සාමී'ති තාය පටික්ඛිත්තා ඉදානි එවං න කරිස්සාමා'ති සම්මන්නාසිත්වා පුන තං උපසඞ්කමිත්වා ආහංසු-අය්‍යෙ බුද්ධුප්පං කාතුකාම්මම්හ විහාරං නො නෙහී'ති. ඉදානි අම්මා යුජ්ජති ගච්ඡථ පරිවච්ඡං කරොථා'ති. තා චඞ්ගාටකෙහි ගන්ධමාලා ගාහා පෙත්වා සුරාපූණෙණ මුට්ඨිවාරකෙ හත්ථෙහි ඔලම්බෙත්වා මහාපථෙ පාරුපිත්වා විසාඛං උපසඞ්කමිත්වා තාය සද්ධිං විහාරං පවිසමානා එකමන්තං ගන්ත්වා මුට්ඨිවාරකෙහෙව සුරං පිවිත්වා වාරකෙ ඡඩ්ඩෙත්වා ධම්මසභාගං සත්ථු පුරතො නිසීදිංසු. විසාඛා ඉමාසං හත්ථෙන ධම්මං කථෙථා'ති ආහ. තා'පි මදවෙගෙන කම්පමානසරීරා නච්චිස්සාම ගායිස්සාමා'ති චින්තනං උප්පාදෙසුං.

අථෙකා මාරකායිකා දෙවතා ඉමාසං සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස පුරතො විප්පකාරං දස්සස්සාමී'ති චින්නෙත්වා තාසං සරීරෙ අධිමුච්චි. තාසු එකච්චා සත්ථු පුරතො පානීං පහරිත්වා හසිතුං එකච්චා නච්චිතුං ආරභිංසු. සත්ථා කිං ඉදන්ති ආවජ්ජෙන්තා තං කාරණං ඤත්වා නදානි මාරකායිකානං ඔකාසං ලභිතුං දස්සාමි නහි මයා එත්තකං කාලං පාරමියො පූරෙන්තෙන මාරකායිකානං ඔකාසලාභත්ථාය පූරිතා'ති තා සංවෙජෙතුං භමුකලොමතොරසම්හි විස්සජ්ජෙසි. තාවදෙව අන්ධකාරතිම්සා අහොසි. තා හිතා අහෙසුං මරණභයතජ්ජිතා, තෙන තාසං කුච්ඡියං සුරා ජීරි. සත්ථා නිසින්නෙන පල්ලඞ්කෙන අන්තරහිතො සිනෙරුමූඛනි ඨත්වා උණ්ණාලොමතො රස්මිං විස්සජ්ජෙසි. තං ඛණං යෙව චන්දසහස්සුග්ගමනං විය අහොසි. අථෙතා ඉත්ථියො ආමන්නෙත්වා තුම්හෙහි මම සන්තිකං ආගච්ඡමානාහි පමත්තාහි ආගන්තුං න වට්ටති තුම්හාකං හි පමාදෙනෙව මාරකායිකා දෙවතා ඔකාසං ලභිත්වා තුම්හෙහි හසාදිඅකරණට්ඨානෙ හසාදිනි කාරාපෙසි, ඉදානි තුම්හෙහි රාහාදිනං අග්ගිනං නිබ්බාපනත්ථාය උස්සාහං කාතුං වට්ටති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ-:

කොනු හාසෝ කිමානන්දෙ නිච්චං පජ්ජලිතෙ සති,
අන්ධකාරෙන ඔනද්ධා පදීපං න ගවේසථා'ති.

තත්‍ථ "ආනන්දෙ"ති තුට්ඨි, ඉදං වුත්තං හොති ඉමස්මිං ලොකසන්නිවාසෙ රාගාදීහි එකාදසහි අග්ගීහි නිච්චං පජ්ජලිතෙ සති කොනු තුම්හාකං හාසෝ වා තුට්ඨි වා නනු එස අකත්තබ්බරූපෝ යෙව, අට්ඨවත්ථුකෙන හි අවිජ්ජන්ධකාරෙණ ඔනද්ධා තුම්හෙ තස්සන්ධකාරස්ස විධමනත්‍ථාය කිං කාරණා දීපං න ගවෙසථ න කරොථා'ති.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා'පි තා ඉත්ථියො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. සත්‍ථා තාසං අවලසබ්‍යස පතිට්ඨිතභාවං ඤත්වා සිනෙරුමත්ථකා ඔතරිත්වා බුද්ධාසනෙ නිසීදි. අථ නං විසාඛා ආහ භන්තෙ සුරා නාමෙසා පාපිකා එවරූපා හි නාම ඉමා ඉත්ථියො තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස පුරතො නිසිදිත්වා ඉරියාපථමත්තම්පි සණ්ඨාපෙතුං අසක්කොන්තියො උට්ඨාය පාණිං පහරිත්වා හසිතගීතනච්චානි ආරභිංසු'ති. සත්‍ථා ආම විසාඛෙ පාපිකාව එසා සුරා නාම එතං හි නිස්සාය අනෙකෙ සත්තා අනයව්‍යසනං පත්තා'ති වත්වා කදා පනෙසා භන්තෙ උප්පන්නා, 'ති වුත්තෙ තස්සා උප්පත්තිං විත්‍ථාරෙන කථෙතුං අනිතං ආහරිත්වා කුම්භජාතකං කථෙසි'ති.

විසාඛාය සහායිකානං වත්ථු.

"පයස ඒත්තකෙන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සිරිමං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර රාජගහෙ අභිරූපා ගණිකා. එකස්මිං පන අන්තොවස්සෙ සුමනසෙට්ඨිපුත්තස්ස භරියාය පුණ්ණකසෙට්ඨිධීතරි උත්තරාය නාමුපට්ඨායිකාය අපරජ්ඣිත්වා තං පසාදෙතුකාමා තස්සා ගෙහෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං කතභත්තකිච්චං සත්‍ථාරං ධම්මං පෙත්වා තං දිවසං දසබලස්ස භුත්තානුමොදනං සුත්වා:-

"අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුනා ජිනෙ,
ජිනෙ කදරියං දානෙන සච්චෙන අලිකවාදින"න්ති.

ගාථා පරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. අයමෙත්ථ සඞ්ඛෙපො. විත්‍ථාරකථා පන කොධවග්ගෙ අනුමොදනා ගාථාවණ්ණනාය මෙව ආවිභවිස්සති. එවං සොතාපත්තිඵලං පත්වා පන සිරිමා දසබලං නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ මහාදානං දත්වා සඞ්ඝස්ස අට්ඨසලාකභත්තං නිබ්බං දාපෙසි. ආදිතො පට්ඨාය නිබ්බං අට්ඨ භික්ඛූ ගෙහං ගච්ඡන්ති. සප්පිං ගණ්හථ බීරං ගණ්හථා'ති ආදිනි වත්වා තෙසං පත්තෙ පූරෙන්ති, එකෙන ලද්ධං තින්නම්පි චතුන්නම්පි පහොති, දෙවසිකං සොළසකහාපණපරිබ්බයෙන පිණ්ඩපාතො දීයති. අථෙක දිවසං එකො භික්ඛු තස්සා ගෙහෙ අට්ඨකභත්තං භුඤ්ජිත්වා තියොජනං

මත්තකෙ එකං විහාරං අගමාසි. අථ නං සාගං ථෙරූපට්ඨාකෙ නිසින්නං පුච්ඡිංසු–"ආවුසො කහං භික්ඛං ගහෙත්වා ආගතොසී"ති? සිරිමාය අට්ඨකහත්ථං භූත්තං මේ'ති මනාපං කත්වා දෙති ආවුසො'ති? නසක්කා තයසා හත්ථං වමෙතුං අතිවිය පණීතං කත්වා දෙති එකෙන ලඛං තින්නං චතුන්නම්පි පහොති තයසා පන දෙය්‍යධම්මතොපි දායකෙ එවරූපා ච එවරූපාචා'ති තයසා ගුණෙ කථෙසි. අථෙකො භික්ඛු තයසා ගුණ කථං සුත්වා අදාසෙනෙනෙව සිනෙහං උප්පාදෙත්වා මයා ගන්ත්වා තං දට්ඨුං වට්ටති'ති අත්තනො වසෙ ගහං කථෙත්වා තං භික්ඛුං යිතිකං පුච්ඡිත්වා සෙට්ඨි'ති ආවුසො තස්මිං ගෙහෙ නත්ථි සඞ්ඝත්ථෙරො භූත්වා අට්ඨකහත්ථං ලභිස්සසි'ති සුත්වා තං ඛණං යෙව පත්තචීවරමාදාය පකතත්තොපි පාතොව අරුණෙ උග්ගච්ඡන්තෙ සලාකග්ගං පවිසිත්වා ඨිතො සඞ්ඝත්ථෙරො භූත්වා තයසා ගෙහෙ අට්ඨකහත්ථං ලභි. යො පන භික්ඛු නියොගං භුඤ්ජිත්වා පක්කාමි තස්ස ගතවෙලාය මෙවස්සාසරිරෙ රුග්ගො උප්පජ්ජි, තස්මා ආහරණානි ඔමුඤ්චිත්වා නිපජ්ජි අථස්සා දායිකා අට්ඨක හත්ථං ලභිත්වා ආගතෙ භික්ඛූ දිස්වා ආරොචෙසුං. සා සහත්ථා පත්තෙ ගහෙත්වා නිසීදාපෙතුං වා පරිවිසිතුං වා අසක්කොන්තී දාසියො ආණාපෙසි–අම්මා පත්තෙ ගහෙත්වා අය්‍යෙ නිසීදාපෙත්වා යාගුං පායෙත්වා ඛජ්ජකං දත්වා භත්තවෙලාය පත්තපූරෙත්වා දෙථා'ති. තා සාධූ අය්‍යෙ'ති භික්ඛූ පවෙසෙත්වා යාගුං පායෙත්වා ඛජ්ජකං දත්වා වෙලාය භත්තස්ස පත්තෙ පූරෙත්වා තයසා ආරොචෙසුං සා මං පරිග්ගහෙත්වා නෙව අය්‍යෙ වන්දිස්සාමි'ති වත්වා තාහි පරිග්ගහෙත්වා භික්ඛූනං සන්තිකං නීතා පවෙධමාන සරීරෙන භික්ඛූ වන්දි සො අනෙකවස්සකොටි සන්නිචිත කිලෙසො භික්ඛූ අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා භත්තං භුඤ්ජිතුං අසක්කොන්තො පත්තමාදාය විහාරං ගන්ත්වා පත්තං පිඨාය එකමන්තෙ ඨපෙත්වා චීවර කණ්ණං පත්ථරිත්වා නිපජ්ජි. අථ නං එකො සහායකො භික්ඛු යාවතෙතාපි හොජෙතුං නාසක්ඛි. සො ජීන්නාහතෙතා අහොසි. තං දිවසමේව සායණ්හසමයෙ සිරිමා කාලමකාසි. රාජා සත්ථු සාසනං පෙසෙසි–භත්තෙන ජීවකස්සකණ්ටඨහගිනි සිරිමා කාලකොසි'ති. සත්ථා තං සුත්වා රඤ්ඤා සාසනං පහිණි–සිරිමාය ඣාපන කිච්චං නත්ථි අම්හකස්සසානෙ තං ඨථා කාකස්සනබාදයො න බාදන්ති තථා නිපජ්ජාපෙත්වා රක්ඛාපෙථා'ති. රාජා තථා අකාසි. පටිපාටියා තයො දිවසා අතික්කන්තා, චතුත්ථෙ දිවසෙ සරීරං උබ්බුමාසි, නවඟි වණමුඛෙහි පුළුවා පග්ඝරිංසු, සකලසරීරං භින්නසාලිභත්තවාටි විය අහොසි. රාජා නගරෙ භෙරිං චරාපෙසි–ඨපෙත්වා ගෙහරක්ඛකෙ දූරකෙ සිරිමාය දස්සනත්ථං අනාගච්ඡන්තානං අට්ඨකහාපණානි දණ්ඩොති. සත්ථුසන්තිකෙ ච පෙසෙසි–බුඩ්ඪමුඛෙ කිර භික්ඛුසඞ්ඝා සිරිමාය දස්සනත්ථං ආගච්ඡතූ'ති. සත්ථා භික්ඛූනං ආරොචාපෙසි සිරිමාය දස්සනත්ථං ගම්මිස්සාමා'ති.

සෝ'පි දහර භික්ඛු වත්තාරෝ දිවසෙ කසසවි වචනං අගහෙත්වා ජීවනාහතෙතා නිපජ්ජී. පතෙත හතතං පූනිකං ජාතං, පතෙත මලං උට්ඨහි. අථ නං සෙසසහායකා භික්ඛූ උපසඞකමිත්වා ආවු සෝ සත්ථා සිරිමාය දසසනත්ථං ගච්ඡති'නි ආහංසු. සෝ නථා නිපජ ජනෙතා'පි සිරිමා'නි වුතතාපදෙ ශෙව සහසා උට්ඨහිත්වා කිං හණ සිති ආහ. සත්ථා සිරිමං දට්ඨුං ගච්ඡති නිමම්ප ගමිසසසි'නි වුතෙත ආම ගමිසසාමි'නි හතතං ඡඩෙඩත්වා පතතං ධොවිත්වා ථවිකාය පක්ඛි පිත්වා භික්ඛුසඞඝන සද්ධිං අගමාසි. සත්ථා භික්ඛු සඞඝපරි වුතෝ එක පසෙස අට්ඨාසි, භික්ඛුණීසඞඝා'පි රාජපරිසා'පි උපා සකපරිසා'පි උපාසිකා පරිසාපි එකෙකකපසෙස අට්ඨංසු, සත්ථා රාජ නං දූවෙජි?කා එසා මහාරාජා'නි-හනෙතා ජීවකසස භගිණී සිරිමා නාමා'නි. එසා සිරිමා'නි?ආම හනෙතා'නි. තෙනහි නගරෙ හෙරිඤ්ච රාපෙහි සහසසං දත්වාන සිරිමං ගණ්හනතූති. රාජා තථා කාරෙසි. එකෝ'පි හන්ති වා හුනති වා වදනෙතා නාහොසි. රාජා සත්ථු ආ රොචෙසි-න ගණ්හන්ති හනෙතා'නි. තෙනහි මහාරාජ අගඝං ඔසා රෙහී'නි. රාජා පඤ්චසතානි දත්වා ගණ්හනතූ'නි හෙරිඤ්චරාපෙත්වා කඤ්ඤ ගණ්හකං අදිසවා අඩ්ඪතෙයයානි සතානි වෙසතානි සතං පණ්ණාසං පඤ්චවීසති වීසතිකහා පණෙ දසකහාපණෙ පඤ්ච කහාපණෙ එකං කහාපණං අඩ්ඪං පාදං මාසකං කාකණිකං දත්වා සිරමං ගණ්හනතූ'නි හෙරිං චරාපෙසි. කොචිතං න ඉච්ඡි මුඛා'පි ගණ්හනතූ'නි හෙරිඤ්චරාපෙසි හන්තිවා හුනතිවා වතතා නාම නා හොසි. රාජා මුඛා'පි හනෙතා ගණ්හනෙතා නත්ථී'නි ආහ. සත්ථා පසසථ භික්ඛවෙ මහාජනසස පියං මාතුගාමං ඉමසමිං ශෙව නග රෙ සහසසං දත්වා සුඛෙඛ එකදිවසං ලභිංසු. ඉදානි මුඛාගණ්හා නෙතා'පි නත්ථි එවරූපං නාම රූපං ඛයං වයං පතතං පසසථ භික්ඛ වෙ ආතුරං අනතභාවං'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

පසස චිතතකතං බිමබං අරුකායං සමුසසිතං,
ආතුරං බහුසඞකපපං යසස නත්ථි ධුවං ඨිති'නි.

තත්ථ "චිතතකත"නති කතචිතතං,චිත්තාහරණමාලාලතතාදිහි විචිතතං'නි අතථො "බිමබනති දිඝාදියුතතඨානෙසු දිඝාදිහි අඔග පවවඩෙඨහි සණ්ඨිතං අනතභාවං. "අරුකාය"නති නවනතං වණ මුඛානං වසෙන අරුභූතං කායං. "සමුසසිත"නති තිහි අට්ඨිසතෙහි සමුසසිතං. "ආතුර"නති සබබකාලං ඉරියාපථාදිහි පරිහරිතබබතාය නිච්චගිලානං. "බහුසඞකපප"නති මහාජනෙන බහුධා සඞකපපිතං. "යසස නත්ථි ධුවං ඨිති"නි යසස ධුවභාවෝ වා ඨිතභාවෝ වා නත්ථි, එකනෙතන භෙදනවිකිරණවිධංසනධම්මමෙවෙතං ඉදං පසස ථ,'නි අතථො. දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහසසානංධම්මා භිසමයෝ අහොසි, සෝ'පි භික්ඛු සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි'නි,

සිරිමාය වත්ථු.

"පරිජිණ්ණමිදං"න්ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ උත්තරිත්ථේරිං නාම ආරබ්භ කථේසි.

ථේරී කිර විසං වස්සසතිකා ජාතියා පිණ්ඩාය චරිත්වා ලබ්ධපිණ්ඩපාතා අන්තරවීථියං එකං භික්ඛුං දිස්වා පිණ්ඩපාතේන අප්පටිජග්ගිත්වා තස්ස අපටික්ඛිපිත්වා ගණ්හන්තස්ස සබ්බං දත්වා නිරාහාරා අහොසි. එවං දුතියේ'පි තතියේ'පි දිවසේ තස්සේ'ව භික්ඛුනෝ තථේව ඨානේ හත්ථං දත්වා නිරාහාරා අහොසි. චතුත්ථේ දිවසේ පන පිණ්ඩාය චරන්තී එකස්මිං සම්බාධට්ඨානේ සත්ථාරං දිස්වා පටික්කමන්තී ඔලම්බන්තං අත්තනෝ චීවරකණ්ණං අක්කමිත්වා සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තී පරිවත්තිත්වා පති. සත්ථා තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා භගිණී පරිජිණ්ණා තේ අත්තභාවෝ න චිරස්සේව හි භිජ්ජිස්සති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

පරිජිණ්ණමිදං රූපං රෝගනිඩ්ඩං පභඞ්ගුරං,
භිජ්ජති පූතිසන්දේහා මරණන්තං හි ජීවිතන්ති.

තස්සත්ථෝ-භගිණී ඉදං තව සරීරසඞ්ඛාතං රූපං මහල්ලකභාවේන පරිජිණ්ණං, තඤ්ච ඛෝ සබ්බරෝගානං නිවාසනට්ඨානේන රෝග නිඩ්ඩං, යථා ඛෝ පන තරුණේ'පි සිඟාලෝ ජරසිඟාලෝ'ති තරුණේපි ගලෝචිලතා පූතිලතාති වුච්චති, එවං තදහු ජානං සුචරිතණ්ණවණ්ණම්පි සමානං නිච්චං පඤ්චරණ්ටේන පූතිභාවය පභඞ්ගුසෝ එසපූතිකෝ සම්භාවෝ තදේහාව දේහෝ භිජ්ජති න චිරස්සේවභිජ්ජිස්සති'ති වේදිතබ්බා. කිංකාරණා මරණන්තං හි ජීවිතං යස්මා සබ්බසත්තානං ජීවිතං මරණපරියෝසානමේවා'ති වුත්තං හොති. දේසනාවසානේ සා ථේරී සෝතාපත්තිඵලං පත්තා. මහාජනස්සා'පි සාත්ථිකා ධම්මදේසනා අහොසි'ති.

උත්තරිත්ථේරියා වත්ථු.

"යානිමානී"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ සම්බහුලේ අධිමානිකේ භික්ඛූ ආරබ්භ කථේසි.

පඤ්චසතා කිර භික්ඛූ සත්ථු සන්තිකේ කම්මට්ඨානං ගහේත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටෙන්තා වායමන්තා ඣානං නිබ්බත්තේත්වා කිලේසානං අසමුදාචාරේන පබ්බජිතකිච්චං නෝ නිප්ඵන්නං, අත්තනා පටිලද්ධගුණං සත්ථු ආරොචෙස්සාමා'ති අගමිංසු. සත්ථා තේසං ඔතිණ්ණවාරකොට්ඨකං පත්තකාලේයේව ආනන්දත්ථේරං ආහ - ආනන්ද එතේසං භික්ඛූනං පවිසිත්වා මයා දිට්ඨේන කම්මං නත්ථි ආමකසුසානං ගන්ත්වා තතෝ ආගන්ත්වා මං පස්සන්තූ'ති. ථේරෝ ගන්ත්වා තේසං තථේව ආරොචේසි. තේ කිං අම්හාකං ආමකසුසානේනා'ති අවත්වා'ව දිඝදස්සිං බුබේන කාරණේ දිට්ඨං භවිස්සති'ති ආමකසුසානං ගන්ත්වා තත්ථ කුණපානි පස්සන්තා එකාහමච්චාතිතේසු කුණපේසු ඡාඝානං පටිලභිත්වා නං ඛණං පතිතේසු අල්ලසරීරේසු රාගං උප්පාදේසුං. තස්මිං ඛණේ අත්තනෝ සකිලේසභාවං ඤාතිංසු. සත්ථා

ගන්ධකුටියං නිසින්නා'ව ඔභාසං එරිත්වා තෙසං සම්මුඛෙ කථෙන්තා විය නපපතිරූපං භුඛෝ භික්ඛවෙ තුම්හාකං එවරූපං අට්ඨි සඞ්ඝාටං දිසවා රාගරතිං උප්පාදෙතුන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

ඨානිමානි අපත්ථානි අලාබූනෙව සාරදෙ,
කාපොතකානි අට්ඨිනි තානි දිසවාන කාරති'නි.

තත්ථ "අපත්ථානී"ති ජඩ්ඩිතානි. "සාරදෙ"ති සරදකාලෙ වාතා තපහතානි තත්ථ තත්ථ විපකිණ්ණඅලාබූනි විය. "කාපොතකානි" නි කපොතකවණ්ණානි. "තානි දිසවානා"ති තානි එවරූපානි අට්ඨි නි දිසවා තුම්හාකං කා රති නනු අපපමත්තිකම්පි කාමරතිං කාතුං න වට්ටතියෙවා'නි අත්ථො. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ ඨථාට්ඨිතා ච අරහත්තං පත්වා භගවන්තං අභිත්ථවමානා ආගන්ත්වා වන්දිංසූ'නි.

අධිමානක භික්ඛූනං වත්ථු.

"අට්ඨිනං නගරං කතං"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ජනපදකල්‍යාණිං රූපනන්දත්ථෙරිං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිරෙකදිවසං චින්තෙසි-මයහං ජෙට්ඨභාතිකො රජ්ජසිරිං පහාය පබ්බජිත්වා ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො බුද්ධා ජාතො, පුත්තොපිස්ස රාහුලකුමාරො පබ්බජිතො, භත්තා'පි මෙ පබ්බජිතො, මාතා'පි මෙ පබ්බජිතා අහම්පි එත්තකෙ ඤාතිජනෙ පබ්බජිතෙ හෙතුභූ කිං කරියස්සාමි අහම්පි පබ්බජිස්සාමි'නි භික්ඛුණී උපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජිතා'පි සිනෙහෙනෙව නො සඩ්ඨා, අභිරූපතාය පන රූපනන්දා'නි පඤ්ඤායි. සත්ථා කිර රූපං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා'ති වෙදනා සඤ්ඤා සඞ්ඛාරා විඤ්ඤාණං අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා'නි වෙදෙනි'නි සුත්වා සා එවං දස්සනියෙ පාසාදිකෙ මම'පි රූපෙ ඒදිසං කථෙය්‍යා'නි සත්ථු සම්මුඛීභාවං න ගච්ඡති. සාවත්ථිවාසිනො පාතොව දානං දත්වා සමාදින්නුපොසථා සුබ්‍රහ්මරාසඞ්ඝා ගන්ධමාලාදිහත්ථා සාධුගණසමයෙ ජෙතවනෙ සන්නිපතිත්වා ධම්මං සුණන්ති. භික්ඛුණී සඞ්ඝා'පි සත්ථු ධම්මදෙසනාය උප්පන්නාභිඤ්ඤා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණාති. ධම්මං සුත්වා නගරං පවිසන්තා සත්ථු ගුණකථං කථෙන්තාව පවිසන්ති. චතුප්පමාණිකෙහි ලොකසන්නිවාසෙහි අප්පකාව තෙ සත්තා යෙසං තථාගතං පසන්නානං පසාදෙ න උප්පජ්ජති, රූපප්පමාණිකා'පිහි තථාගතස්ස ලක්ඛණානුබ්‍යඤ්ජන පතිමණ්ඩිතං සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං දිසවා පසීදන්ති ඝොසප්පමාණිකා'පි අනෙකානි'පි ජාතිසතානි නිස්සාය පවත්තං සත්ථු ගුණඝොසකඤ්ඤෙව අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතං ධම්මදෙසනාඝොසං සුත්වා පසීදන්ති, ලූඛප්පමාණිකා'පිස්ස චිවරං ලූඛං පටිච්ච පසීදන්ති ධම්මප්පමාණිකා'පි එවරූපං දසබලස්ස සීලං එවරූපො සමාධි එවරූපා පඤ්ඤා භගවා සීලාදිහි ගුණෙහි අසමො අප්පටිපුග්ගලො'නි පසීදන්ති තෙසං තථාගත ගුණං කථෙන්තානං මුඛං

නප්පහොති. රූපනන්දා භික්ඛුණීනඤ්චේව උපාසිකානං ච සන්තිකා තථාගතස්ස ගුණකථං සුත්වා චින්තෙසි-අතිවිය මේ භාතිකස්ස වණ්ණං කථෙන්ති යෙව. එකදිවසම්පි මෙ රූපෙ දොසං කථෙන්තා නීහතකං කථෙස්සන්ති ගන්ත්වානාහං භික්ඛුණීහි සද්ධිං ගන්ත්වා අත්තානං අදස්සෙත්වාව තථාගතං පස්සිත්වා ධම්මමස්ස සුණිත්වා ආගච්ඡිස්සන්ති සා අහම්පජ්ජ ධම්මසවණං ගමිස්සාමී'ති භික්ඛුණීනං ආරොචෙසි. භික්ඛුණියොපි චින්තෙසුං-චිරස්සං වත රූපනන්දාය සත්ථු උපට්ඨානං ගන්තුකාමතා උප්පන්නා, අජ්ජ සත්ථා ඉමං නිස්සාය සිදිසං නුඛා ධම්මං දෙසෙතීති. සත්ථාපිකිදිසි නුඛා තස්සා ධම්ම දෙසනා සප්පායා'ති චින්තෙත්වා රූපගරුකා එසා අත්තභාවෙ බල වසිනෙහා කණ්ටකෙන කණ්ටකුඛරණං විය රූපෙනෙව වස්සා රූපමදනිම්මදනං සප්පායන්ති සන්නිට්ඨානං කත්වා තස්සා විහාරං පවිසනසමයෙ එකං අභිරූපං ඉත්ථිං සොළසවස්සුද්දෙසිකං රත්ත වත්ථනිවත්ථං සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතං විජනිං ගහෙත්වා අත්තනෙ සන්තිකෙ ඨත්වා විජයමානං ඉඞ්ඛලෙන අභිනිම්මිණි. තං කොපන ඉත්ථිං සත්ථාවෙව පස්සති රූපනන්දාව සා භික්ඛුණීහි සද්ධිං විහාරං පවිසිත්වා භික්ඛුණීනං පිට්ඨිපස්සෙ ඨත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන සත්ථා රං වන්දිත්වා භික්ඛුණීනමනන්තරෙ නිසින්නා පාදන්තතො පට්ඨාය සත්ථාරං ඔලොකෙන්ති ලක්ඛණවිචිත්තං අනුබ්‍යඤ්ජනසමුජ්ජලං බ්‍යාමප්පභාපරික්ඛිත්තං සත්තුසරීරං දිස්වා පුණ්ණචන්දස්සසිරිකං මුඛං ඔලොකෙන්ති සම්පෙ ඨිතං ඉත්ථිරූපං අද්දස. සා තං ඔලොකෙත්වා අත්තභාවං ඔලොකෙන්ති සුවණ්ණරජහංසියා පුරතො කාසිසදිසං අත්තානං අමඤ්ඤි ඉඞ්ඝිමත්තරූපස්ස දිට්ඨකාලතො පට්ඨායෙව හිම්සා අක්ඛිනි හම්ංසු, සා අහො ඉම්සාකෙසා සොභනා අහො නලාටං සොභන්ති සබ්බසං සාරිරප්පදෙසානං රූපසිරියා සම්මක්ඛිතත්තාය තස්මිං රූපෙ බලවසිනෙහො අහොසි. සත්ථා තස්සා තඤ්ච අභිරතිං ඤත්වා ධම්මං දෙසෙන්නාවතං රූපං සොළසවස්සුද්දෙසිකභාවං අතික්කමිත්වා වීසතිවස්සුද්දෙසිකං කත්වා දස්සෙසි. රූපනන්දා ඔලොකෙත්වා නවතිදං රූපං පුරිමසදිසන්ති ථොකං විරත්තචිත්තා අහොසි. සත්ථා අනුක්කමෙනෙව තස්සා ඉත්ථියා සකිං විජාතවණ්ණං මජ්ඣිමිත්ථිවණ්ණං ජරාජිණ්ණ මහල්ලිකිත්ථි වණ්ණඤ්ච දස්සෙසි. සා'පි අනුපුබ්බෙනෙව ඉදං අනන්තරහිතං ඉදමපි අනන්තරහිතන්ති ජරාජිණ්ණකාලෙ තං විරජ්ජමානා ඛණ්ඩදන්තිං පලිතසිරං ඔභග්ගං ගොපාණසිවඞ්කං දණ්ඩපරායනං පවෙධමානං දිස්වා අතිවිය විරජ්ජි. අථ සත්ථා තං ව්‍යාධිනා අභිභූතං කත්වා දස්සෙසි. සා තඤ්ඤණං යෙව දණ්ඩඤ්ච තාලවණ්ටඤ්ච ජහිත්වා මහාවිරවං විරවමානා භූමියං පතිත්වා සකෙ මූත්තකරීසෙනිමුග්ගා අපරාපරං පරිවත්ති. රූපනන්දා තම්පි දිස්වා අතිවිය විරජ්ජි. සත්ථාපි තස්සා. ඉත්ථියා මරණං දස්සෙසි. සා තං ඛණං යෙව උද්ධුමාතක භාවං ආපජ්ජි, නවහි වණමුඛෙහි පුබ්බවග්ගියො වෙව පුළවා ච පග්ඝරිංසු, කාකාදයොසන්නිපතිත්වා, විලුම්පිංසු. රූපනන්දාපිතං ඔලොකෙත්වා අයං ඉත්ථි

ඉමසම්මිංයෙව ඨානෙ ජරං පත්තා ව්‍යාධිං පත්තා මරණං පත්තා. ඉම සසාපි අත්තභාවස්ස එවමේවං ජරාව්‍යාධිමරණානි ආගමිස්සන්ති'ති අත්තභාවං අනිච්චතො පස්ස, අනිච්චතො දිට්ඨත්තා එව පන දුක්ඛතො අනත්තතො ච දිට්ඨොයෙව හොති. අථස්සා තයො භවා ආදිත්තා විය ගෙහා ගිවාය බඩකුණපං විය ච උපට්ඨහිංසු. කම්ම ට්ඨානාභිමුඛං චිත්තං පක්ඛන්දි. සත්ථා තාය අනිච්චතො දිට්ඨභාවං ඤත්වා සක්ඛිස්සති නු ඛො සඝමෙව අත්තනො පතිට්ඨං කාතුන්ති ඔලොකෙන්තො න සක්ඛිස්සති, බහිඩ්ඩා පච්චයං ලභුං. වට්ටන්'ති ච්ඡින්නත්තා තස්සා සප්පායවසෙන ධම්මං දෙසෙන්තො ආහ :-

ආතුරං අසුචිං පූතිං පස්ස නන්දෙ සමුස්සයං,
උග්ඝරන්තං පග්ඝරන්තං බාලානං අභිපත්ථිතං.

යථා ඉදං තථා එතං යථා එතං තථා ඉදං,
ඛත්තුසො සුඤ්ඤතො පස්ස මා ලොකං පුනරාගමී.
හබෙ ජන්තං විරාජෙත්වා උප්පන්නෙතා චරිස්සති'ති.

ඉත්ථං සුදං භගවා නන්දං භික්ඛුණිං ආරබ්භ ඉමා ගාථායෙ අභාසිත්ථා'ති.

නන්දා දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. අථස්සා උපරි තිණ්ණං මග්ගඵලානං විපස්සනාපරිවාසත්ථාය සුඤ්ඤතාකම්මට්ඨානං කථෙතුං-නන්දෙ ඉමස්මිං සරීරෙ සාරො අත්ථි'ති සඤ්ඤං මා කරි, අප්පමත්තකොපි හි එත්ථ සාරො නත්ථි, තිණ්ණි අට්ඨිසතානි උස්සාපෙත්වා කතං අට්ඨිනගරමෙවෙතන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ :-

අට්ඨීනං නගරං කතං මංසලොහිතලෙපනං,
යත්ථ ජරා ච මච්චු ච මානො මක්ඛො ච ඔහිතො'ති.

තස්සත්ථො-යථෙව හි පුබ්බන්නාදීනං ඔදහනත්ථාය කට්ඨානි උස්සාපෙත්වා වල්ලිහි බන්ධිත්වා මත්තිකාය ලිම්පිත්වා නගරසඞ්ඛාතං බහිඩ්ගෙහං කරොන්ති, එවම්දං අජ්ඣත්තිකම්පි තිණ්ණං අට්ඨි සතානි උස්සාපෙත්වා නහාරුවිනද්ධං මංසලොහිතලෙපනං නව පවිච්ඡන්නං ජීරණලක්ඛණාය ජරාය මරණලක්ඛණස්ස මච්චුනො තස්ස අරොගසම්පදාදිනි පටිච්ච මඤ්ඤනලක්ඛණස්ස මානස්ස සුකතාකරණවිනාසනලක්ඛණස්ස මක්ඛස්ස ච ඔදහනත්ථාය නගරං කතං, එවරූපො එව හි එත්ථ කාමිකචෙතසිකො ආබාධො ඔහිතො, ඉතො උඩ්ඩං කිඤ්චි ගයහූපගං නත්ථි'ති. දෙසනාවසානෙ ථෙරී අරහත්තං පාපුණි. මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'ති.

ජනපදකල්‍යාණී රූපනන්දත්ථෙරියා වත්ථු.

"ජීරන්ති වෙ"නි ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තො මල්ලිකාදෙවිං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර එකදිවසං නහානකොට්ඨකං පවිට්ඨා මුඛං ධොවිත්වා ඔනතසරීරා ජඞ්ඝං ධොවිතුං ආරභි. තාය සඞ්ගංයෙව පවිට්ඨො එකො වල්ලභස්සුනඛො අත්ථි, සො තං තථා ඔනතං දිස්වා අසද්ධම්මසඤ්ඤං කාතුං ආරභි. සා එසසං සාදියන්ති අට්ඨාසි. රාජාපි උපරි පසාදෙ වාතපානෙන ඔලොකෙන්තො තං දිස්වා තතො ආඝාතකාලෙ නසස වසලී කසමා එවරූපමකාසි'නි ආහ. කිං මය්හං තං දෙවා'නි, සුනඛෙන සඞ්ගං සුද්ධොවා'නි, නත්ථිතං දෙවා'නි, මයා සාමං දිට්ඨං නාහං තව සද්දහිස්සාමි නසස වසලී'නි. මහාරාජ යො කොචි ඉමං කොට්ඨකං පවිට්ඨො ඉමිනා වාතපානෙන ඔලොකෙන්තසස එකොව විධා පඤ්ඤායතී'නි අභූතං කථෙසි. සචෙ මෙ න සද්දහසි එතං කෝට්ඨකං පවිස, අහං ඉමිනා වාතපානෙන ඔලොකෙයසාමි'නි. රාජා ළුද්ධාතුකො තසසා වචනං සද්දහිත්වා කොට්ඨකං පාවිසි. සා වාතපානෙ ඨත්වා ඔලොකෙන්තී අඞ්කබාල මහාරාජ කිඤ්චාමෙතං අජ්ජාය සඞ්ගං සණ්ඨවං කරොසි'නි ආහ. නාහං භද්දෙ එවරූපං කරොමි'නි ච වුත්තෙ'පි මයා සාමං දිට්ඨං නාහං තව සද්දහිස්සාමි'නි ආහ. තං සුත්වා රාජා අඩ්ඨ ඉමං කොට්ඨකං පවිට්ඨා එකොව විධා පඤ්ඤායතී'නි සද්දහි. මල්ලිකා චින්තෙසි- අයං රාජා අඞ්කබාලතාය මයා වචිතො, පාපං මෙ කතං, අයඤ්ච මෙ අභූතෙන අබ්භාචික්ඛිතො, ඉදං මෙ කම්මං සත්ථා'පි ජානිස්සති, චෙ අඤ්ඤසාවකා'පි, අසීතිමහාසාවකා'පි, අඤ්ඤා වත මෙ භාරියං කම්මං කතන්ති. අයං කිර රඤ්ඤො අසදිසදානෙ සහායිකා අහොසි, තත්ථ ච එකදිවසං කතපරිච්චාගො ධනසස වුද්ධසකොටිඅඤ්ඤනකො අහොසි, තථාගතසස සෙනචිත්තතං නිසිදනපල්ලඞ්කා ආඩ්ඨරකො පාදපීඨන්ති ඉමානි පන චත්තාරි අනඤ්ඤානෙව අහෙසුං. සා මරණකාලෙ එවරූපං මහාපරිච්චාගං නානුසසරිත්වා තදෙව පාපකම්මං අනුසසරන්ති කාලං කත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති. රඤ්ඤො පන සා අතිවිය පියා අහොසි. සො බලවසොකාභිභූතො තසසා සරීරකිච්චං කාරෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානමසසා පුච්ඡිස්සාමි'නි සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. සත්ථා යථා සො ආගතකාරණං න සරති, තථා අකාසි. සො සත්ථුසන්තිකෙ සාරණීයධම්මකථං සුත්වා ගෙහං පවිට්ඨකාලෙ සරිත්වා අහං භණෙ මල්ලිකාය නිබ්බත්තට්ඨානං පුච්ඡිස්සාමි'නි සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පඤ්හං පුච්ඡි, සෙසදානි පුච්ඡිස්සාමි'නි සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. සත්ථා'පි පරිපාටියා සත්තදිවසානි යථා සො න සරති, තථා අකාසි. සා පි සත්තාහමෙව නිරයෙ පච්චිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ තතො චුතා තුසිතභවනෙ නිබ්බත්ති. කසමා පනසසා සත්ථා සත්තාහං අසරණභාවං අකාසි? සා කිර තසස අතිවිය පියා අහොසි මනාපා. තසමා තසසා නිරයෙ නිබ්බත්ත භාවං සුත්වා සචෙ එවරූපා සඞ්ගසණ්ඨානකා නිරයෙ නිබ්බත්තා, දානං

දත්වා කිං කරියසාමී'ති චිරඤාදිවසිං ඤහෙත්වා පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං ගෙහෙ පවත්තං නිච්චභත්තං හරාපෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තනියං තෙනසස සත්ථා සත්තාහං අසරණභාවං කත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ පිණ්ඩාය චරනෙතා සයමෙව රාජගෙනවාරං අගමාසි. රාජා සත්ථා ආගතභාවං සුත්වා නික්ඛමිත්වා පත්තං ආදාය පාසාදං අභිරුහිතුං ආරභි. සත්ථා පන රථසාලාය නිසිදිතුං ආකාරං දසෙසසි. රාජා සත්ථාරං තත්ථෙව නිසිදාපෙත්වා සාගුබාජකෙන පතිමානෙත්වා වන්දිත්වා නිසිනෙනා-අහං භනෙත මල්ලිකාය දෙවියා නිබ්බත්තට්ඨානං සුචිඡස්සාමී'ති ගන්ත්වා පමුට්ඨොස්මි, කත්ථ නු බෝ සා භනෙත නිබ්බත්තාති, තුසිතභවනෙ මහාරාජා'ති, භනෙත කාය තුසිතභවනෙ අනිබ්බත්තභූතියා කො අඤ්ඤෝ නිබ්බත්තිස්සති, භනෙත නත්ථි තාය සදිසා ඉත්ථී, තස්සා නිසිදනට්ඨානාදිසු අපි නථාගතස්ස ඉදං දයස්සාම්, ඉදං කරිස්සාම්'ති දානසංවිධානං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං කිච්චං මෙව නත්ථි, භනෙත තස්සා පරලොකං ගතකාලතො පට්ඨාය සරීරමෙව න භවති'ති. අථනං සත්ථා මා චින්තයි මහාරාජ, සබ්බසං ධුවධම්මොයං අයන්ති වත්වා අයං මහාරාජ රථො කස්සා'ති පුච්ඡි. පිතාමහස්ස මෙ භනෙත'ති. අයං කස්සා'ති. පිතු මෙ භනෙත'ති. අයම්පන රථො කස්සා'ති. මම භනෙත'ති. එවං වුත්තෙත සත්ථා මහාරාජ තව පිතාමහස්ස රථෝ තෙනෙවාකාරෙන තව පිතු රථං න පාපුණි, තව පිතු රථෝ තව රථං න පාපුණි, එවරූපස්ස නාම කට්ඨකලිඞ්ගරසස්සාපි ජරා ආගච්ඡති, නිම්මඛස්ස පන අත්තභාවස්ස, මහාරාජ සපපුරිසධම්මසෙසව ඉධ ජරා නත්ථි, සත්තා පන අජීරකා නාම නත්ථී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

ජීරන්ති වෙ රාජරථා සුචිත්තා අථො සරීරම්පි ජරං උපෙති,
සතඤ්ච ධම්මෝ න ජරං උපෙති සන්තො හවෙ සබ්භි පවෙදයන්තීති.

තත්ථ "වෙ"ති නිපාතො; "සුචිත්තා"ති සත්තහි රතනෙහි අපරෙහි ච රථාලඞ්කාරෙහි සුට්ඨු චිත්තිතා රඤ්ඤං රථාපි ජීරන්ති; "සරීරම්පි"ති න කෙවලං රථා එව, ඉදං සුප්පටිජග්ගිතම්පි සරීරම්පි ඛණ්ඩච්චාදිනි පාපුණනතං ජරං උපෙති; "සතඤ්චා"ති බුද්ධාදිනං පන සන්තානං නවවිධලොකුත්තරධම්මොව කිඤ්චි උපඝාතං න උපෙති'ති න ජරං උපෙති නාම; "පවෙදයන්ති"ති එවං සන්තො බුද්ධාදයො සබ්භි පණ්ඩිතෙහි සද්ධිං කථෙන්ති"ති අත්ථො දෙසනා වසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

මල්ලිකාදෙවියා වත්ථු.

"අප්පස්සුතායං"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරනෙතා ලාලුදායිත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර මඞ්ගල්ලං කරොන්තානං ගෙහං ගන්ත්වා-"නිරොසුදෙඩ්ඩුස්සු නිට්ඨිතන්ති" ආදිනා නයෙන අවමඞ්ගලං කථෙති. අවමඞ්ගලං

කරොන්තානං ගෙහං ගන්ත්වා නිරොකුඩ්ඩාදිස්ස කථෙතීඛෙස්ස– "දුනඤ්ච ධම්මචරියා චා"තිආදිනා නයෙන මඞ්ගලගාථා වා "යං කිඤ්චි විත්තං ඉධ වා හුරං වා"තිරතනසුත්තං වා කථෙති. එවං නෙස්ස නෙස්ස ඨානෙස්ස අක්ඛරං කථෙස්සාමී'ති අක්ඛරං කථෙනෙතා'පි අක්ඛරං කථෙමී'ති න ජානාති. භික්ඛූ තස්ස කථං සුත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං– භන්තෙ කිං ලාලුදායිස්ස මඞ්ගලාමඞ්ගලට්ඨානෙසු ගමනෙන! අක්ඛරසම්පි කථෙන්තෙඛෙ අක්ඛරමෙව කථෙති'ති. සත්ථා–"න භික්ඛවේ ඉදානෙවෙස එවං කථෙති, පුබ්බෙපි අක්ඛරසම්පි කථෙන්තෙඛෙ අක්ඛරමෙව කථෙසිති වත්වා අතීතං ආහරි:– .

අතීතෙ කිර බාරාණසියං අගගිදත්තස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තෙතා සොමදත්තකුමාරො නාම රාජානං උපට්ඨහි. සො තස්ස පියො අහොසි–මනාපො. බ්‍රාහ්මණෙ පන කසිකම්මං නිස්සාය ජීවති. තස්ස වෙයෙව ගොණා අහෙසුං, තෙසු එකො මතෝ, බ්‍රාහ්මණෙ පුත්තං ආහ–"තාත සොමදත්ත රාජානං මෙ යාචිත්වා එකං ගොණං ආහරා'ති. සොමදත්තෙතා සචාහං රාජානං යාචිස්සාමි ලභිස්සාවෙ මෙ පඤ්ඤුදිස්සති'ති චින්තෙත්වා තුම්හෙහෙව තාත රාජානං යාචථා'ති වත්වා තෙනහි තාත. මං ගහෙත්වා යාහී'ති වුත්තෙතා චින්තෙසි-අයං බ්‍රාහ්මණෙ දක්ඛිපඤ්ඤ, අභික්කමපරික්කමාදිවචනමත්තම්පි නං ජානාති, අක්ඛරසම්පි වත්තබ්බෙ අක්ඛරමෙව වදති, සික්ඛාපෙත්වා නං නෙස්සාමීති සො තං ආදාය ඛිරණත්ථිමහකං නාම සුසානං ගන්ත්වා තිණකලාපෙ බන්ධිත්වා අයං රාජා, අයං උපරාජා, අයං සෙනාපතී'ති නාමානි කත්වා පරිපාටියා පිතු දස්සෙත්වා තුම්හෙහි රාජකුලං ගන්ත්වා එවං අභික්කමිතබ්බං, එවං පටික්කමිතබ්බං, එවං නාම රාජා වත්තබ්බො, එවං නාම උපරාජා, රාජානං පන උපසඞ්කමිත්වා ජයතු භවං මහාරාජා'ති වත්වා එවං ඨත්වා ඉමං ගාථං වත්වා ගොණං යාචේය්‍යාථා'ති ගාථං උග්ගණ්හාපෙසි:–

වෙ මෙ ගොණා මහාරාජ යෙහි ඛෙත්තං කසාමසෙ,
නෙසු එකො මතෝ දෙව දුතියං දෙහි ඛත්තියා"ති.

සො හි සංවච්ඡරමත්තෙනෙව නං ගාථං පගුණං කත්වා පගුණභාවං පුත්තස්ස ආරොචෙත්වා තෙන හි තාත කිඤ්චිදෙව පණ්ණාකාරමාදාය ආගච්ඡාථ, අහං පුරිමතරං ගන්ත්වා රඤ්ඤො සන්තිකෙ ඨස්සාමී'ති වුත්තෙ සාධු තාතා'ති පණ්ණාකාරං ගහෙත්වා සොම දත්තස්ස රඤ්ඤො සන්තිකෙ ඕනකාලෙ උය්‍යානපපත්තෙතා රාජකුලං ගන්ත්වා රඤ්ඤා තුට්ඨචිත්තෙන කනපටිසමෙමාදනෙ තාත චිරස්සං වීය ආගන්ත්වා, ඉදමාසනං, නිසීදිත්වා වදථ යෙනත්ථො'ති වුත්තෙතා ඉමං ගාථමාහ:–

වෙ මෙ ගොණා මහාරාජ යෙහි ඛෙත්තං කසාමසෙ,
නෙසු එකො මතෝ දෙව දුතියං ගණ්හ ඛත්තියා'ති.

රඤ්ඤා කිං වදෙසි නාත, පුන වදෙහීති පුත්තෙනපි තථෙව ගාථං ආහ. රාජා තෙන විරජ්ඣිත්වා කථිතභාවං ඤත්වා සිනං කත්වා සොම දත්ත තුම්හාකං ගෙහෙ බහූ මඤ්ඤූ ගොණා වත්වා තුම්හෙහි දින්නා භවියසන්ති දෙවා'ති පුත්තෙන බොධිසත්තස්ස තුස්සිත්වා ඛ්‍රාහ්මණස්ස සොළස ගොණෙ අලඞ්කාරහණ්ඩකං නිවාසගාමං චස්ස බ්‍රහ්මදෙය්‍යං දත්වා මහන්තෙන යසෙන ඛ්‍රාහ්මණං උය්‍යොජෙසි'නි. සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා තදා රාජා ආනන්දෝ අහොසි, ඛ්‍රාහ්මණෙ ලාළුදායී, සොමදත්තෙනා අහමෙවා'නි ජාතකං සමොධානෙත්වා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස අත්තනෝ අපපස්සුතතාය අඤ්ඤෙ සම්මං වත්තන්ති අඤ්ඤමෙව වදති, අප්පස්සුතපුරිසෝ හි බලිවද්ද සදිසොව නාම හොති'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අපපස්සුතායං පුරිසෝ බලිවද්දොව ජීරති,
මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්ති පඤ්ඤා තස්ස න වඩ්ඪති.

තත්‍ථ "අපපස්සුතායං"ති එකස්ස වා චින්තාමය වා පණ්ණස කානං අථවා පන වඤ්ඣානං සබ්බන්තිමෙන පරිච්ඡෙදෙන එකස්ස වා චින්තාමය වා සුත්තන්තානං වා'පි අභාවෙන අපපස්සුතෝ අයං; කම්මට්ඨානං පන උග්ගහෙත්වා අනනුයුඤ්ජනෙන බහුස්සුතෝ ච. "බලිවද්දොව ජීරති"නි යථා බලිවද්දො ජීරමානෝ වඩ්ඪමානෝ නෙව මානූ න පිතූ න සෙසඤ්ඤාතකානං අත්‍ථාය වඩ්ඪති, අථ ඛො නිරත්ථකමෙව ජීරති. එවමෙවං අයම්පි න උපජ්ඣායවත්තං කරොති, න ආචරියවත්තං, න ආගන්තුකවත්තාදීනි, න භාවනාරාමතං අනුයුඤ්ජති'නි නිරත්ථකමෙව ජීරති. "මංසානි තස්ස වඩ්ඪන්තී"ති යථා බලිවද්දස්ස යුගනඞ්ගලාදීනි වහිතුං අසමත්ථෝ එසෝ'නි අරඤ්ඤෙ වියස්ස ථඩ්ඩස්ස තත්‍ථෙව වසන්තස්සා'පි මංසානි වඩ්ඪන්ති. එවමෙවං ඉමස්සාපි උපජ්ඣායදීහි වියස්ස ථඩ්ඩස්ස සඞ්ඝං නිය්‍යාය චත්තාරො ප්‍රච්චයෙ ලභිත්වා උඛ්විරෙචනාදීනි කත්වා කායං පොසෙන්තස්ස මංසානි වඩ්ඪන්ති. ථූලසරීරෝ හුත්වා විචරති. "පඤ්ඤා"නි ලොකිය ලොකුත්තරා පනස්ස පඤ්ඤා එකඞ්ගුලමත්තාපි න වඩ්ඪති, අරඤ්ඤෙ පන ගච්ඡලතාදීනි වියස්ස ඡ වාරානි නිය්‍යාය තණ්හාවෙව නවවිධ මානො ච වඩ්ඪතී'නි අත්‍ථෝ. දෙසනාවසානෙ බ්‍රාහ්මණෝ සොතාපත්ති ඵලාදීනි පාපුණිංසූ'නි.

ලාළුදායිත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"අනෙකජාතිසංසාර"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා බොධිරුක්ඛ මූලෙ නිසින්නොව උදානවසෙන උදානෙත්වා අපරභාගෙ ආනන්දත්ථෙරෙන පුට්ඨොව කථෙසි. සෙ හි බොධිරුක්ඛමූලෙ නිසින්නොව සුරියෙ අත්ථඞ්ගමනෙයෙව මාරබලං විධමිත්වා පඨමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසපටිච්ඡාදකං තමං පදාලෙත්වා මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බචක්ඛුං විසොධෙත්වා පච්ඡිමයාමෙ සත්තෙසු කාරුඤ්ඤතං පටිච්ච පච්චයාකාරෙ ඤාණං

ඔතාරෙත්වා තං අනුලොමපටිලොමවසෙන සම්මසනෙන්තා අරුණුග්ගමනවෙලාය සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣිත්වා අනෙකෙහි බුද්ධසතසහස්සෙහි අවිජහිතං උදානං උදානෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

අනෙකජාතිසංසාරං සන්ධාවිස්සං අනිබ්බිසං.
ගහකාරකං ගවෙසන්තො දුක්ඛා ජාති පුනප්පුනං.
ගහකාරක දිට්ඨොසි පුන ගෙහං න කාහසි,
සබ්බා තෙ ඵාසුකා භග්ගා ගහකූටං විසඞ්ඛිතං,
විසඞ්ඛාරගතං චිත්තං තණ්හානං ඛයමජ්ඣගා'ති.

තත්ථ-"ගහකාරකං ගවෙසන්තො"ති අහං ඉමස්ස අත්තභාවගෙහස්ස කාරකං තණ්හාවඩ්ඪකිං ගවෙසන්තො යෙන් ඤාණෙන සක්කා තං දට්ඨුං, තස්ස බොධිඤාණස්සත්ථාය දීපඞ්කරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරො එත්තකං කාලං "අනෙකජාතිසංසාරං" අනෙකජාතිසතසහස්සසඞ්ඛාතං. ඉමං සංසාරවට්ටං "අනිබ්බිසං" ඤාණං අවිඤ්ඤන්තො අලභන්තො යෙව "සන්ධාවිස්සං" සංසරිං අපරාපරං අනුවිචරි'න්ති අත්ථො. "දුක්ඛා ජාති පුනප්පුන"න්ති ඉදං ගහකාරකං ගවෙසන්තස්ස පුනප්පුනං ජාතනං චවනං දුක්ඛං, යඤ්ච ජරාවයඩ්ඪමරණමීයත්තා ජාති නාමෙසා පුනප්පුනං උපගන්තුං දුක්ඛා, න ච සා තස්මිං අදිට්ඨෙ නිවත්තති, තස්මා තං ගවෙසන්තො සන්ධාවිස්ස'න්ති අත්ථො. "දිට්ඨොසි"ති සබ්බඤ්ඤුතඤාණං පටිවිජ්ඣන්තෙන මයා ඉදානි දිට්ඨො අසි. "පුන ගෙහ"න්ති ඉමස්මිං සංසාරවට්ටෙ අත්තභාවසඞ්ඛාතං මම ගෙහං න කාහසි. "සබ්බා තෙ ඵාසුකා"ති තව සබ්බා අවසෙස කිලෙසඵාසුකා මයා භග්ගා. "ගහකූටං විසඞ්ඛිත"න්ති ඉමස්ස තයා කතස්ස. අත්තභාවගෙහස්ස අවිජ්ජාසඞ්ඛාතං කණ්ණිකාමණ්ඩලම්පි මයා විඛණිතං. "විසඞ්ඛාරගතං චිත්ත"න්ති ඉදානි මම චිත්තං විසඞ්ඛාරං නිබ්බාණං ආරම්මණකරණවසෙන ගතං අනුපවිට්ඨං. "තණ්හානං ඛයමජ්ඣගා"ති තණ්හානං ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං අධිගතොසම්'හි.

ආනන්දත්තේරස්ස උදානගාථා වත්ථු.

"අවරිත්වා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ඉසිපතනෙ විහරන්තො මහාධනසෙට්ඨිපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි:-

සො කිර බාරාණසියං අසීතිකොට්විභවෙ කුලෙ නිබ්බත්ති. අථස්ස මාතාපිතරො චින්තෙසුං-අම්හාකං කුලෙ මහාභොගකඤ්ඤා, පුත්තස්ස නො ඨපෙත්වා යථාසුඛපරිභොගං අඤ්ඤෙන කම්මෙන කිච්චං නත්ථි තං ගීතවාදිතමත්තමෙව සික්ඛාපෙස්සං. තස්මිංයෙව නගරෙ අසීතිකොට්විභවෙ කුලෙ ධීතාපි නිබ්බත්ති. තස්සාපි මාතාපිතරො තථෙව චින්තෙත්වා තං නච්චගීතමත්තමෙව සික්ඛාපෙසුං. තෙසං වයප්පත්තානං ආවාහවිවාහා අහොසි. අථ තෙසං

අපරභාගෙ මාතාපිතරෙ කාලමකංසු, වෙඅසිනිකොටිධනං එකසම්
සෙඨිනුව ගෙහෙ අඛොසි. සෙට්ඨිපුත්තෙනා දිවසස්ස නිකඛන්තනුං
රඤ්ඤො උපට්ඨානං ගච්ඡති. අථ තස්මිං නගරෙ ධුත්තා චින්තෙසුං-
සචායං සෙට්ඨිපුත්තෙනා සුරාසොණ්ඩා භවිස්සති, අම්හාකං ථාසුකං
භවිස්සති, උගහණ්හාපෙම නං සුරාසොණ්ඩභාවනති තෙ සුරං ආදාය
හත්ථතමංසෙවෙව ලොණසක්ඛරා ච දුසනෙත් බන්ධිත්වා මූලකන්ධං
ගහෙත්වා තස්ස ණජඣුල්ලතෙ ආගච්ඡන්තස්ස මඟ්ගං ඔලොකය
මානා නිසීදිත්වා තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා සුරං පිවිත්වා ලොණසක්ඛරං
මුඛෙ ඛිපිත්වා මූලකන්ධං ඛසිත්වා වස්සසතං ජීව සාමි සෙට්ඨිපුත්ත
තං නිස්සාය මයං ඛාදනපිවනස්මඣ්ඨා භවෙය්‍යාම'නි ආහංසු. සො
තෙසං වචනං සුත්වා පච්ඡතො ආගච්ඡන්තං වූළුපට්ඨාකං දුච්ඡි-කිං
එතෙ පිවන්නී'නි, එකං පානකං සාමිති, මනාපජාතිකං එතන්ති?
සාමි ඉමස්මිං ජීවලොකෙ ඉමිනා සදිසං පානඛඛයුත්තකං නාම
නත්ථී'නි. සො එවං සනෙත මයාපි පාතුං වට්ටතී'නි ථොකථොකං
ආහරාපෙත්වා පිවති. අථස්ස න චිරෙනෙව තෙ ධුත්තා පිවනභාවං
ඤත්වා තං පරිවාරසිංසු. ගච්ඡනෙත කාලෙ පරිවාරො මහා
අහොසි. සො සතෙනපි සතවයෙන'පි සුරං ආහරාපෙත්වා පිව
නෙනා ඉමිනා අනුක්කමෙන නිසින්නාට්ඨානාදිසු කහාපණරාසිං
ඨපෙත්වා සුරං පිවනෙනා ඉමිනා මාලා ආහරථ, ඉමිනා ගන්ධෙ
ආහරථ, අයං ජනො ජූතෙ ජෙකො අයං නච්චෙහි අයං ගීතෙහි
අයං වාදිතෙහි ඉමස්ස සහස්සං දෙථ, ඉමස්ස වෙ සහස්සානී'නි
එවං විකිරනෙනා ණ චිරසෙසව අත්තනො සන්තකං අසිනිකොටි
ධනං ඛෙපෙත්වා ඣිණං තෙ සාමි ධිනන්ති වුත්තෙ කිං හරියාය මෙ
සන්තකං නත්ථී'නි, අත්ථි සාමිනි, තෙන හි තං ආහරථා'නි තම්පි
තථෙව ඛෙපෙත්වා අනුපුබ්බන ඛෙත්තං ආරාමුය්‍යානයොගහාදිකම්පි
අන්තමසො භාජනහණ්ඩකම්පි අත්ථරණ-පාපුරණ--නිසිදනම්පි
සබ්බං අත්තනො සන්තකං විකිණිත්වා ඛාදි. අථ නං මහල්ලක
කාලෙ යෙභුය්‍යෙන කුලසන්තකං ගෙහං විකිණිත්වා ගහිතං, තෙ තං
ගෙහා නිහරිංසු. සො හරියං ආදාය ජනස්ස ගෙහභත්තිං නිස්සාය
වසන්තො කපාලකණ්ණමාදාය භික්ඛාය චරිත්වා ජනස්ස උච්චිට්ඨකං
භුඤ්ජිතුං ආරභි. අථ නං එකදිවසං ආසනසාලාය ථාරෙ ඨත්වා දහර
සාමණෙරෙහි දියමානං උච්චිට්ඨක්හොජනං පරිගණ්හන්තං දිස්වා
සත්ථා සිනං පාත්වාකාසි. අථ නං ආනන්දත්ථෙරො සිතකාරණං පුච්ඡි.
සත්ථා සිතකාරණං කථෙන්තො. පස්සානන්ද ඉමං මහාධනසෙට්ඨි
පුත්තං ඉමස්මිංයෙව නගරෙ වෙ අසිනිකොටිධනං ඛෙපෙත්වා
හරියං ආදාය භික්ඛාය චරන්තං, සචෙ හි අයං පඨමවයෙ හොගෙ
අඛෙපෙත්වා කම්මනෙත පයොජෙසිස්ස, ඉමස්මිංයෙව නගරෙ
අග්ගසෙට්ඨි අභවිස්ස; සචෙ පන නික්ඛම්ම පබ්බජිස්ස, අරහත්තං
පාපුණිස්ස, හරියාපිස්ස අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිස්ස; සචෙ මජ්ඣිම
වයෙ හොගෙ අඛෙපෙත්වා කම්මනෙත පයොජෙසිස්ස, දුතියසෙට්ඨි

අභවිස්ස, නික්ඛම්මිත්වා පබ්බජන්තෝ අනාගාමී අභවිස්ස, භරියාපිස්ස සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිස්ස, සචෙ පච්ඡිමවයෙ හොගෙ අබෙපෙත්වා කම්මන්තෙ පයොජයිස්ස, නත්ථියකසෙට්ඨි අභවිස්ස, නික්ඛම්මිත්වා පබ්බජන්තොපි සකදාගාමී අභවිස්ස, භරියාපිස්ස සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිස්ස, ඉදානි පනෙස ගිහීභොගතොපි පරිහීනො සාමඤ්ඤතොපි. පරිහායිත්වා ච පන සුඛඵලලලෙ කොඤ්චසකුණෙ විය ජාතොති එත්වා ඉමා ගාථා අභාසි'ති:-

අචරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං අලඛා යොබ්බනෙ ධනං,
ජිණ්ණකොඤ්චාවඣායන්ති ඛීණමච්ඡෙව පල්ලලෙ.

අචරිත්වා බ්‍රහ්මචරියං අලඛා යොබ්බනෙ ධනං,
සෙන්ති චාපාතිඛිත්තාව පුරාණානි අනුත්ථුන''නති.

තත්ථ-''අචරිත්වා''ති බ්‍රහ්මචරියවාසං අවසිත්වා; ''යොබ්බනෙ''ති අනුපපත්තෙවා හොගෙ. උපපාදෙත්වා, උපපත්තෙ වා අනුරක්ඛිතුං සමත්ථකාලෙ ධනම්පි අලභිත්වා; ''ඛීණමච්ඡෙ''ති තෙ එවරූපා බාලා උදකස්ස අභාවෙන ඛීණමච්ඡෙ පල්ලලෙ පරික්ඛීණපත්තා ජිණ්ණ කොඤ්චා විය අවජ්ඣායන්ති. ඉදං වුත්තං හොති-පල්ලලෙ උදකස්ස අභාවො විය හි ඉමෙසං වසනට්ඨානස්ස අභාවො, මච්ඡානං ඛීණ භාවොවිය ඉමෙසං භොගානං අභාවො, ඛීණපත්තානං කොඤ්චානං උපපත්තිවා ගමනාභාවො විය ඉමෙසං ඉදානි ජලථලපථාදිහි හොගෙ සණ්ඨාපෙතුං අසමත්ථභාවො, තස්මා තෙ ඛීණපත්තා කොඤ්චා විය එතෙව බජ්ඣිත්වා අවජ්ඣායන්ති; ''චාපාති ඛිත්තා වා''ති චාපාතො අතිඛිත්තා, චාපා විනිමුත්තා'ති අත්ථො. ඉදං වුත්තං හොති-යථා චාපා විනිමුත්තා සරා යථාවෙගං ගන්ත්වා පතිතා ගහෙත්වා උක්ඛිපන්තෙ අසති තත්තෙව උපච්චකානං භත්තං හොන්ති. එවං ඉමෙපි තයො වයෙ අතික්කන්තා ඉදානි අත්තානං උඩ්ඩරිතුං අසමත්ථතාය මරණං උපගම්ඡන්ති. තෙන වුත්තං-''සෙන්ති චාපාතිඛිත්තාවා''ති. පුරාණානි අනුත්ථුන''න්ති ඉති අමෙහහි ඛාදිතං, ඉති පිතන්ති පුබ්බෙ කතානි-ඛාදිත-පිත--නච්ච-හීත-වාදිතාදිනි අනුත්ථුනන්තා සොචන්තා අනුසොචන්තා සෙන්තීති. දෙසනාව සානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

මහාධනසෙට්ඨිපුත්තභායස්ස වත්ථු.

ජරාවගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකාදසමො වග්ගො.

"අත්තානඤ්චෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා හෙසකලාවනෙ විහරන්තො බොධිරාජකුමාරං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර පඨවිතලෙ අඤ්ඤෙහි පාසාදෙහි අසදිසරූපං ආකාසෙ උප්පතමානං විය කොකනදං නාම පාසාදං කාරාපෙත්වා වඩ්ඪකිං පුච්ඡි- කිං තුයා අඤ්ඤත්ථාපි එවරූපො පාසාදෙ කතපුබ්බො

උදහු පඨමසිප්පමෙව නෙ ඉදන්ති. පඨමසිප්පමෙව දෙවා'ති ච වුත්තෙ චින්තෙසි-"සචෙ අයං අඤ්ඤසාපි එවරූපං පාසාදං කරිසසති, අයං පාසාදෙ අනච්ඡරියො භවියසති, ඉමං මඤ්ඤා මාරෙතුං වා හත්ථපාදෙ වාසස ඡින්දිතුං අක්ඛීනි වා උප්පාටෙතුං වට්ටති, එවං අඤ්ඤසස පාසාදං න කරිසසති"ති. සො තමත්ථං අත්තනො පියසහායකසස සජීකාපුත්තසස නාම මාණවකසස කථෙසි. සො චින්තෙසි-"නිසසංසයං එස වඩ්ඪකිං නාසෙසසති,අනගෙඝා සිප්පි සො මයි පසස නෙත මා නසසතු, සඤ්ඤමසස දසසාමී"ති සො තං උපසඞ්කමිත්වා පාසාදෙ කම්මං නිට්ඨිතං නො'ති පුච්ඡිත්වා නිට්ඨිතන්ති වුත්තෙ රාජකුමාරො තං නාසෙතුකාමො,අත්තානං රක්ඛිසසති'ති ආහ.වඩ්ඪකි-භද්දං තෙ සාම් කතං මම ආරොචෙන්තෙන, අහමෙත්ථ කත්තබ්බං ජානිසසාමී'ති වත්වා කිං සම්ම අම්හාකං පාසාදෙ කම්මං නිට්ඨිතන්ති රාජකුමාරෙන පුට්ඨො න තාව දෙව නිට්ඨිතං,බහුං අවසිට්ඨන්ති ආහ. කිං කම්මං නාම අවසිට්ඨ'න්ති?පච්ඡා දෙව ආචික්ඛිසසාමි,දාරූනි තාව ආහරාපෙථා'ති, කිං දාරූනි නාමානි? නිසසාරානි සුක්ඛදාරූනි දෙවාති. සො ආහරාපෙත්වා අදාසි. අථ නං ආහ-දෙව තෙ ඉතො සීඝසස මම සන්තිකං න ආගන්තබ්බං * සුබ්බමකම්මං කරොන්තසස හි අඤ්ඤෙන සද්ධිං සල්ලපන්තසස මෙ කම්මවික්ඛෙපො හොති, ආහාරවෙලාය පන මෙ භරියාව ආහාරං ආහරිසසති'ති. කුමාරොපි සාධු'ති පටිසසුණි. සොපි එකසම්ං ගබ්භෙ නිසිදිත්වා තානි දාරූනි තච්ඡිත්වා අත්තනො පුත්තදාරසස අන්නෙ නිසිදනයොග්ගං ගරුළ සකුනං කත්වා ආහාරවෙලායමපන භරියං ආහ-ගෙහෙ විජ්ජමානකං සබ්බං වික්කිණිත්වා භිරඤ්ඤසුවණ්ණං ගණ්හාහී'ති. රාජකුමාරො'පි වඩ්ඪකිසස අනික්ඛමණත්ථාය ගෙහං පරික්ඛිපිත්වා රක්ඛං ඨපෙසි. වඩ්ඪකි'පි සකුනසස නිට්ඨිතකාලෙ අජ්ජ සබ්බෙපි දූරකෙ ගහෙත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාසි'ති භරියං වත්වා භූත්තපාතරාසො පුත්ත දාරමසස සකුනයුස ඤුච්ඡියං නිසිදුපෙත්වා වාතපානෙන නික්ඛම්ත්වා පලායි. සො තෙසං දෙව වඩ්ඪකි පලායති'ති කන්දන්තානංයෙව ගන්ත්වා හිමවන්තෙ ඔතරිත්වා එකං නගරං මාපෙත්වා කට්ඨවාහන රාජා නාම ජාතො. රාජකුමාරොපි පාසාදමහං කරිසසාමී'ති සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා පාසාදං චතුජාතිකගන්ධෙහි පරිභණ්ඩං කත්වා පඨම උම්මාරතො පට්ඨාය චෙලපත්තිකං පත්ථරි. සො කිර අපුත්තකො, තසමා "සචාහං පුත්තං වා ධිතරං වා ලච්ඡාමි, සත්ථා ඉමං අක්කමිසසති"ති චින්තෙත්වා පත්ථරි. සො සත්ථරි ආගතෙ සත්ථාරං පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පත්තං ගහෙත්වා පවිසථ භන්තෙ'ති ආහ. සත්ථා න පාවිසි. සො දුතියම්පි තතියම්පි යාචි. සත්ථා අපවිසිත්වාව ආනන්දත්ථෙරං ඔලොකෙසි. ථෙරො ඔලොකිතසඤ්ඤායෙව වණ්ණානං අනුක්කමණභාවං ඤත්වා සංහරතු රාජකුමාර දුසසානි, න භගවා

* ආගන්තබ්බං කිං කාරණා.

වෙලපත්තිකං අක්කමිස්සති, පච්ඡිමජනතං තථාගතො ඔලොකෙ
නි'ති දුස්සානි සංහරාපෙසි. සො දුස්සානි සංහරිත්වා සත්ථාරං
අනෙතා නිවෙසනං පවෙසෙත්වා යාගුඛජ්ජකෙන සම්මානෙත්වා
එකමන්තං නිසිනෙනා වන්දිත්වා ආහ-භනෙත අහං තුම්හාකං උපකාර
කො, නික්ඛන්තුං සරණංගතො, කුච්ඡිගතොව කිරමහි එකවාරං
සරණං ගතො, දුතියං තරුණදාරකකාලෙ, තතියං විඤ්ඤුභාවං
පත්තකාලෙ තයස මෙ කසමා වෙලපත්තිකං නං අනක්කමිත්ථා'නි.
කිං පන ත්වං කුමාර චින්තෙත්වා වෙලානි අත්ථරි, සචෙ පුත්තං වා
ධිතරං වා ලච්ඡාම්, සත්ථා මෙ අක්කමිස්සති'ති ඉදං චින්තෙත්වා
භනෙත'නි, තෙනෙවාහං තං නාක්කම්'නති, කිම්පනාහං භනෙත
පුත්තං වා ධිතරං වා නෙව ලච්ඡාම්'නි, අම කුමාරා'නි, කිං කාර
ණා'නි, පුරිමකඅත්තභාවෙ ජායාය සද්ධිං පමාදං ආපන්නත්තානි,
කසමිං කාලෙ භනෙත'නි. අථස්ස සත්ථා අතීතං ආහරිත්වා දසෙසසි:-

අතීතෙ කිර අනෙකසතමනුස්සා මහතියා නාවාය සමුද්දං පක්ඛ
න්දිංසු. නාවා සමුද්දමජ්ඣෙ භිජ්ජි. වෙ ජයම්පතිකා එකං ඵලකං
ගහෙත්වා අන්තරදීපකං පවිසිංසු, සෙසා සබ්බෙ තත්ථෙව මරිංසු.
තසම්ං බොපන දීපකෙ මහාසකුනසඞ්ඝා වසති. තෙ අක්ඛුං ඛාදි
තබ්බකං අදිස්වා ජාතජ්ඣත්තා සකුනණ්ඩකානි අඞ්ගාරෙසු පචිත්වා
ඛාදිංසු. තෙසු අපපහොනෙනසු සකුනචඡාපෙ ගහෙත්වා ඛාදිංසු, එවං
පඨමවයෙ'පි මජ්ඣිමවයෙ'පි පච්ඡිමවයෙ'පි ඛාදිංසුයෙව. එකසම්ම්පි
වයෙ අපපමාදං නාපජ්ජිංසු. එකොපි ච නෙසං අපපමාදං නාපජ්ජි.
සත්ථා ඉදං තසස පුබ්බකම්මං දසෙත්වා සචෙ හි ත්වං රාජකුමාර
තදා එකසම්ම්පි වයෙ භරියාය සද්ධිං අපපමාදං ආපජ්ජිස්ස, එකසම්ං
වා වයෙ පුත්තෙනා වා ධිතා වා උප්පජ්ජෙය්‍ය, සචෙ වා පන වා
එකොපි අපපමත්තෙනා අභවිස්ස, තම්පටිච්ච පුත්තෙනා වා ධිතා වා
උප්පජ්ජිස්ස, කුමාර අත්තානං හි පියං මක්ඛුමානෙන නිස්සුපි වයෙසු
අපපමත්තෙනන අත්තා රක්ඛිතබ්බා, එවං අසකෙකානෙනන එක
වයෙපි රක්ඛිතබ්බොයෙවා'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අත්තානඤ්ඤෙව පියං ජක්ඛුං රකෙඛය්‍ය නං සුරක්ඛිතං,
තිණ්ණං මක්ඛුතරං යාමං පටිජග්ගෙය්‍ය පණ්ඩිතො'නි.

තත්ථ "යාම" නති සත්ථා අත්තනො ධම්මිස්සරතාය දෙසනාකුසල
තාය ච ඉධ තිණ්ණං වයානං අක්ඛුතරං වියං යාමන්ති කත්වා
දසෙසසි. තසමා එවමෙත්ථ අත්ථො වෙදිතබ්බා: සචෙ අත්තානං
පියං ජානෙය්‍ය "රකෙඛය්‍ය නං සුරක්ඛිතං" යථා සො සුරක්ඛිතො
හොති එවං නං රකෙඛය්‍ය, නත්ථ සචෙ ගිහී සමානො අත්තානං රක්ඛි
සසාමී'නි උපරි පාසාදතලෙ සුසංවුතං ගබ්භං පවිසිත්වා සමපන්නා
රකෙඛා භුත්වා නිවසනෙනා'පි පබ්බජිතො භුත්වා සුසංවුතපිහිතවාර
වාතපානෙ ලෙනෙ විහරනෙනාපි අත්තානං න රක්ඛතියෙව, ගිහී
පන සමානො යථාබලං දානසීලාදීනි පුක්ඛුනි කරොනෙනා පබ්බ
ජිතො වා පන වත්තපටිවත්තපරියත්තිමනසිකාරෙසු උස්සුක්කං

ආපජ්ජනෙනා අත්තානං රක්ඛති නාම. එවං නිස්ස ව සෙස්ස අසමක්ඛා නෙනා අඤ්ඤතරසම්මිපි වයෙ පණ්ඩිතපුරිසො අත්තානං පරිජගහ තියෙව, සචෙ ගිහිභූතො පඨමවයෙ ඛිඩ්ඩාපසුතතාය කුසලං කාතුං න සක්කොති, මජ්ඣිමවයෙ අප්පමත්තන හුත්වා කුසලං කානබ්බං, සචෙ මජ්ඣිමවයෙ පුත්තදාරං පොසෙන්තො කුසලං කාතුං න සක්කොති, පච්ඡිමවයෙ කත්තබ්බමෙව. එවම්පි කරොනෙතන අත්තා පරිජගහිතොව හොති. එවං අකරොන්තස්ස පන අත්තා පියො නාම න හොති, අපායපරායනමෙව නං කරොති. සචෙ පන පබ්බජිතො පඨමවයෙ සජ්ඣායං කරොන්තො ධාරෙ නෙනා වාවෙන්තා වත්තපටිවත්තං කරොන්තො පමාදමාපජ්ජති, මජ්ඣිමවයෙ අප්පමත්තන සමණධම්මා කාතබ්බා. සචෙ පඨම වයෙ උග්ගහිතපරියත්තියා අත්ථකථං විනිච්ඡයං කාරණකාරණඤ්ච පුච්ඡන්තො මජ්ඣිමවයෙ වා පමාදමාපජ්ජති, පච්ඡිමවයෙ අප්පම ත්තන සමණධම්මා කාතබ්බොයෙව. එවම්පි නෙන අත්තා පරි ජගහිතොව හොති. එවං අකරොන්තස්ස පන අත්තා පියො නාම න හොති, පච්ඡානුතාපනෙනෙව නං තාපෙති'ති.

දෙසනාවසානෙ රාජකුමාරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

බොධිරාජකුමාරස්ස වත්ථු.

"අත්තානමෙව පඨම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උපනන්දසක්‍යපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර ථෙරො ධම්මකථං කථෙතුං ඡෙකො, තස්ස අපිච්ඡ තාදිපටිසඤ්ඤුත්තං ධම්මකථං සුත්වා බහූ භික්ඛූ නං චීවරෙහි පූජෙත්වා ධුතඞ්ගානි සමාදියිංසු. තෙහි විසඨිපරික්ඛාරෙ සොයෙව ගණ්හි. සො එකස්මිං අන්තොවස්සෙ උපකට්ඨෙ ජනපදං අගමාසි. අථ නං එකස්මිං විහාරෙ දහරසාමණෙරා ධම්මකථිකපෙමෙන හන්තෙ ඉධ වස්සං උපෙථා'ති වදිංසු. ඉධ කිත්තකං වස්සාවාසිකං ලබ්භති'ති පුච්ඡිතෙ තෙහි එකෙකො සාටකෝ'ති වුත්තෙ තත්ථ උපා හනා ඨපෙත්වා අඤ්ඤං විහාරං අගමාසි. ද්වීහියම්පි විහාරං ගන්ත්වා ඉධ කිං ලබ්භති'ති පුච්ඡිත්වා වෙ සාටකා'ති වුත්තෙ කන්තරයට්ඨිං ඨපෙසි. තතියවිහාරං ගන්ත්වා ඉධ කිං ලබ්භති'ති පුච්ඡිත්වා තයො සාටකා'ති වුත්තෙ උදකකුම්භං ඨපෙසි. චතුත්ථවිහාරං ගන්ත්වා ඉධ කිං ලබ්භති'ති පුච්ඡිත්වා චත්තාරො සාටකා'ති වුත්තෙ සාධු ඉධ වසිස්සාමි'ති තත්ථ වස්සං උපගන්ත්වා ගහට්ඨානඤ්චෙව භික්ඛූනඤ්ච ධම්මකථං කථෙසි. තෙ නං බහූහි චෙව චීවරෙහි ච පූජෙසුං. සො චුත්ථවස්සා ඉතරෙසුපි විහාරෙසු සාසනං පෙසෙත්වා මයා පරික්ඛාරස්ස ඨපිතත්තා වස්සාවාසිකං ලබ්භා, තං මෙ පහිණන්තූ'ති සඞ්ඝං ආහරාපෙත්වා යානකා පූරෙත්වා පාහාසි.

අථෙකස්මිං විහාරෙ වෙ දහරභික්ඛු වෙ සාටකෙ එකඤ්ච කම්බලං ලභිත්වා තුයහං සාටකා හොන්තු මයහං කම්බලෝ'ති භාජෙතුං න සක්කොන්තා මඝසම්පෙ නිසිදිත්වා විවදන්ති. තෙ තං ථෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා හන්න තුම්හෙ නො භාජෙත්වා දෙථා'ති වදිංසු. තුම්හෙ යෙව භාජෙථා'ති, න සක්කොම හන්න තුම්හෙයෙව නො භාජෙත්වා දෙථා'ති, තෙනහි මම වචනෙ ඨස්සථා'ති, ආම ඨස්සාමා'ති තෙනහි සාධූති තෙසං වෙ සාටකෙ දත්වා අයං ධම්මකථං කථෙන්තානං අම්හාකං පාරුපණරහොති මහග්ඝං කම්බලං ආදාය පක්කාමි. දහර භික්ඛූ විප්පටිසාරිනො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා න භික්ඛවෙ ඉදානෙව තුම්හාකං සන්තකං ගහෙත්වා තුම්හෙ විප්පටිසාරිනො කරොති, පුබ්බෙපි අකාසියෙවාති අතීතං ආහරි.

අතීතස්මිං අනුතීරචාරී ගම්භීරචාරී චාති වෙ උභෝ මහන්තං රොහිතමච්ඡං ලභිත්වා මයහං සිසං හොතු, තව නඞ්ගුට්ඨන්ති විවාදං පන්නා භාජෙතුං අසක්කොන්තා එකං සිගාලං දිස්වා ආහංසු– මාතුල ඉමං නො භාජෙත්වා දෙහී'ති, අහං රක්ඛෙ විනිච්ඡයට්ඨානෙ ඨිතොං, තස්ස චිරං නිසිදිත්වා ජඞ්ඝාවිහාරත්ථාය ආගතොම්හි, ඉදානි ඔකාසො නත්ථී'ති. මාතුල මා එවං කරොථ, භාජෙත්වා එව නො දෙථා'ති. මම වචනෙ ඨස්සථා'ති, ඨස්සාම මාතුලාති, තෙන හි සාධූති සො සිසං ජිඤ්ඤිත්වා එකමන්තෙ අකාසි, නඞ්ගුට්ඨං එකමන්තෙ, කත්වා ච පන නාතා යෙන වො අනුතීරෙ චරිතං, සො නඞ්ගුට්ඨං ගණ්හාතු, යෙන ගම්භීරෙ චරිතං, තස්ස සිසං හොතු, අයං පන මජ්ඣිමො ඛණ්ඩා මම විනිච්ඡයඛමෙම ඨිතස්ස භවිස්සති'ති තෙ සඤ්ඤාපෙන්තා:–

අනුතීරචාරී නඞ්ගුට්ඨං සිසං ගම්භීරචාරිනො.
අථායං මජ්ඣිමෙ ඛණ්ඩා ධම්මට්ඨස්ස භවිස්සති'ති

ඉමං ගාථං වත්වා මජ්ඣිමඛඩ්ඩමාදාය පක්කාමි. නෙපි විප්පටිසාරිනො තං ඔලොකෙත්වා අට්ඨංසු. සත්ථා ඉමං අතීතං දස්සෙත්වා එවමෙස අතීතෙපි තුම්හෙ විප්පටිසාරිනො අකාසියෙවා'ති වත්වා තෙ භික්ඛූ සඤ්ඤාපෙත්වා උපනන්දං ගරහන්තො භික්ඛවෙ පරං ඔව දන්තන නාම පඨමමෙව අත්තා පතිරූපෙ ඨානෙ පතිට්ඨාපෙ තබ්බොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

අත්තානමෙව පඨමං පතිරූපෙ නිවෙසයෙ,
අථඤ්ඤමනුසාසෙය්‍ය න කිලිස්සෙය්‍ය පණ්ඩිතොං'ති.

තත්ථ "පතිරූපෙ නිවෙසයෙ"ති අනුච්ඡවිකෙ ගුණෙ පතිට්ඨාපෙය්‍ය, ඉදං වුත්තං හොති: යො අපච්චත්තාදිගුණෙහි වා අරිය වංසපටිපදාදීහි වා පරං අනුසාසිතුකාමො, සො අත්තානමෙව පඨමතරං තස්මිං ගුණෙ පතිට්ඨාපෙය්‍ය. එවං පතිට්ඨාපෙත්වා අථ අඤ්ඤං තෙහි ගුණෙහි අනුසාසෙය්‍ය. අත්තානං හි තත්ථ

අනිමෙසෙත්වා කේවලං පරමේව අනුසාසමානෝ පරතෝ නිඝං ලභිත්වා කිලියති නාම. තත්‍ථ අත්තානං නිවෙසෙත්වා අනුසාසමානෝ පරතෝ පසංසං ලභති, තස්මා න කිලියති නාම. එවං කරොනෙතා පණ්ඩිතෝ න කිලිසෙය්‍යාති. දෙසනාවසානෙ තෙ වෙ භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. මහාජනස්‍සපි සාත්‍ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'ති.

උපනන්දසක්‍යපුත්තස්‍ස වත්‍ථු.

"අත්තානඤ්චෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ පධානිකතිස්සත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර සත්‍ථුසන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආදාය අරඤ්ඤෙ වස්සං උපගන්ත්වා ආචුසෝ ධරමානක බුද්ධස්‍ස වො සන්තිකා කම්මට්ඨානං ගහිතං, අප්පමත්තාව සමණධම්මං කරොථා'ති ඔවදිත්වා සයං ගන්ත්වා නිපජ්ජිත්වා සුපති. තෙ භික්ඛූ පඨමයාමං චඞ්කමිත්වා මජ්ඣිමයාමෙ විහාරං පවිසන්ති. සෝ නිද්දූපගන්ත්වා පබුද්ධකාලෙ තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තුම්හෙ නිපජ්ජිත්වා නිද්දූපගිස්සාමා'ති ආහ, සීඝං නික්ඛමිත්වා සමණධම්මං කරොථා'ති වත්වා සයං ගන්ත්වා තත්‍ථෙව සුපති. ඉතරෙ මජ්ඣිමයාමෙ'පි බහි චඞ්කමිත්වා පච්ඡිමයාමෙ විහාරං පවිසන්ති. සෝ පුන'පි පබුජ්ඣිත්වා තෙසං සන්තිකං ගන්ත්වා තෙ විහාරා නිහරිත්වා සඞ්ඝං පුන ගන්ත්වා සුපතෙව. තස්මිං නිච්චකාලං එවං කරොන්තෙ තෙ භික්ඛූ සප්පායං වා කම්මට්ඨානං වා මනසිකාතුං නාසක්ඛිංසු. චිත්තං අඤ්ඤථත්තං අගමාසි. තෙ අම්හාකං ආචරියෝ අනිච්ච ආරඛ විරියෙ පරිගණ්හිස්සාම නන්ති පරිගණ්හන්තා තස්‍ස කිරියං දිස්වා නට්ඨමහා ආචුසෝ, ආචරියෝ නො තුච්ඡරවං රවති'ති වදිංසු. තෙසං අතිච්ච නිද්දූපගත කිලමන්තානං එකභික්ඛු'පි විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං නාසක්ඛි. තෙ වුත්ථවස්සා සත්‍ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්‍ථාරා කතපටිසන්ථාරා කිං භික්ඛවෙ අප්පමත්තා ඵුත්වා සමණධම්මං කරිත්ථා'ති පුච්ඡිතා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්‍ථා-"න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙස තුම්හාකං අනන්තරායමකාසියෙවා"ති වත්වා තෙහි ආරාධිතෝ:-

"අමාතාපිතුසංවඩ්ඪා අනාචරියකුලෙ වසං,
නාසං කාලමකාලං වා අභිජානාති කුක්කුටෝ"ති.

ඉමං අකාලරාවිකුක්කුටජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. තදා ගි සෝ කුක්කුටෝ අයං පධානිකතිස්සත්ථෙරෝ අහොසි. ඉමෙ පඤ්ච සතා භික්ඛූ තෙ මාණවා අහෙසුං. දිසාපාමොක්ඛාචරියෝ අහමෙවා'නි. සත්‍ථා ඉමං ජාතකං විත්ථාරෙත්වා භික්ඛවෙ පරං ඔවදන්තෙන නාම අත්තා සුදන්තෙතා කාතබ්බා එවං ඔවදන්තෙතා හි සුදන්තෙතා ඵුත්වා දමෙති නාමා'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

"අත්තානඤ්චේ තථා කයිරා යථඤ්ඤමනුසාසති,
සුදන්තෝ වත දමේථ අත්තා හි කිර දුද්දමෝ"ති.

තස්සත්ථෝ යථා හි භික්ඛු පඨමයාමාදිසු චඞ්කමිතබ්බන්ති වත්වා පරං ඔවදති, සයං චඞ්කමනාදීනි අධිට්ඨහන්තෝ අත්තානඤ්චේ තථා කයිරා යථඤ්ඤමනුසාසති, එවං සන්තෝ සුදන්තෝ වත දමේථා'ති යෙන ගුණේන පරං අනුසාසති. තෙන අත්තනා සුදන්තෝ හුත්වා දමෙය්‍ය. "අත්තා හි කිර දුද්දමෝ"ති අයං හි අත්තා නාම දුද්දමෝ. තස්මා යථා සෝ සුදන්තෝ හොති, තථා දමෙතබ්බෝ'ති. දෙසනාව සානෙ පඤ්චසතාපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තං පාපුණිංසූ'ති.

පඩානිකතිස්සත්ථේරස්ස වත්ථු.

"අත්තා හි අත්තනෝ නාථෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ කුමාරකස්සපත්ථේරස්ස මාතරං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර රාජගහනගරෙ සෙට්ඨිධීතා, විඤ්ඤුතං පත්තකාලතෝ පට්ඨාය පබ්බජ්ජං යාචි. අථ සා පුනප්පුනං යාචමානා'පි ච මාතාපිතූනං සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං අලභිත්වා වයප්පත්තා පතිකුලං ගන්ත්වා පතිදෙවතා හුත්වා අගාරමජ්ඣෙ වසි. අථස්සා න චිරස්සෙව කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨහි. සා ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං ඤත්වාව සාමිකං ආරාධෙත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. අථ නං සො මහන්තෙන සක්කාරෙන භික්ඛුණූපස්සයං නෙත්වා අඤ්ඤෙන්නා දෙවදත්තස්ස පක්ඛිකානං භික්ඛුණීනං සන්තිකෙ පබ්බාජෙසි. අපරෙන සමයෙන භික්ඛුණියො තස්සා ගබ්භිනිභාවං ඤත්වා නාගි කිං ඉදන්ති වුත්තා නාහං අය්‍යෙ ජානාමි කිමෙතන්ති, සීලං වත මෙ අරොගමෙවාති. භික්ඛුණියො නං දෙවදත්තස්ස සන්තිකං නෙත්වා අයං භික්ඛුණී සඞ්ඝපබ්බජිතා, ඉමිස්සා මයං ගබ්භස්ස පට්ඨිතභාවං ජානාම, කාලං න ජානාම, කිං දානි කරොමා'ති පුච්ඡිංසු. දෙවදත්තෝ "මා මය්හං ඔවාදකාරිකානං භික්ඛුණීනං අයසො උප්පජ්ජතූති එත්තකමෙව චින්තෙත්වා උපපබ්බජෙථ න"න්ති ආහ. තං සුත්වා සා දහරා මා මං අය්‍ය නාසෙථ, නාහං දෙවදත්තං උද්දිස්ස පබ්බජිතා, එථ මං සත්ථු සන්තිකං ජෙතවනං නෙථා'ති, තා තං ආදාය ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා තස්සා ගිහීකාලෙ ගබ්භො පතිට්ඨි නො'ති ජානන්තොපි පරවාදමොචනත්ථං රාජානං පසෙනදිං කොසලං මහානාථපිණ්ඩිකං චූලනාථපිණ්ඩිකං විසාඛං උපාසිකං අඤ්ඤානි ච මහාකුලානි පක්කොසාපෙත්වා උපාලිත්ථෙරං ආණාපෙසි-"ගච්ඡ ඉමිස්සා දහරාය චතුපරිසමජ්ඣෙ කම්මං පරිසොධෙහී"ති. ථෙරො රඤ්ඤො පුරතො විසාඛං පක්කොසාපෙත්වා නං අධිකරණං පරිවත්තාපෙසි. සා සාණිපාකාරං පරික්ඛිපාපෙත්වා අන්තොසාණියං තස්සා හත්ථපාදනාභිඋදරපරියොසානානි ඔලොකෙත්වා මාසෙ දිවසෙ සම්පත්තෙ ගිහීන්නෙව ඉමාය ගබ්භො

ලඩෙ'නි ඤත්වා ථෙරස්ස තමත්ථං ආරොචෙසි; අථස්සා ථෙරො පරිස මජ්ඣෙ පරිසුඛභාවං පතිට්ඨාපෙසි. සා අපරෙන සමයෙන පදුමුත්තර බුඩස්ස පාදමූලෙ පත්ථිතපත්ථනං මහානුභාවං පුත්තං විජයි. අථෙකදිවසං රාජා භික්ඛුණී උපස්සයසම්පෙන ගච්ඡන්තො දූරක සද්දං සුත්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිත්වා දෙව එනිසස්සා භික්ඛුණියා පුත්තො ජාතො, තස්සස සද්දො'නි වුත්තෙ තං කුමාරං අත්තනො ඝරං නෙත්වා ධාතීනං අදාසි. නාමගහණදිවසෙ චස්ස කස්සපො'නි නාමං කත්වා කුමාරපරිහාරෙන වඩ්ඪිතත්තා කුමාරකස්සපො'නි සංජානිංසු. සො කීළාමණ්ඩලෙ දහරකෙ පහරිත්වා නිමමාතාපිති කෙනමහා පහවා'නි වුත්තෙ රාජානං උපසඞ්කමිත්වා දෙව මං නිමමාතාපිතිකො'නි වදන්ති, මාතරං මෙ ආචික්ඛථා'නි පුච්ඡිත්වා ඊඤ්ඤු ධාතියො දස්සෙත්වා ඉමා තෙ මාතරො'නි වුත්තෙ න එතාහිකා මම මාතරො, එකාය මෙ මාතරා භවිතබ්බං, තං මෙ ආචික්ඛථා'නි ආහ. රාජා න සක්කා ඉමං වඤ්චෙතු'න්ති චින්තෙත්වා තාත තව මාතා භික්ඛුණී, තවං මයා භික්ඛුණීඋපස්සයා ආනිතො'නි. සො තාවතකෙනෙව සම්පජානසංවෙගො හුත්වා තාත පබ්බාජෙථ ම'න්ති ආහ. රාජා සාධු තාතා'නි නං මහන්තෙන සක්කාරෙන සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බාජෙසි. සො ලද්ධූපසම්පදෙ කුමාරකස්සපත්ථෙරො'නි පඤ්ඤායි. සො සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා වායමන්තො විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො පුන කම්මට්ඨානං විසෙසෙත්වා ගහෙස්සාම'නි සත්ථු සන්තිකං ආගන්ත්වා අඞ්ගණෙ විහාසි. අථ නං කස්සපබුඩ්ඛකාලෙ එකතො සමණ ධම්මං කත්වා අනාගාමිඵලං පත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ත භික්ඛු බ්‍රහ්මලොකතො ආගන්ත්වා පණ්ණරස පඤ්හා පුච්ඡිත්වා ඉමෙ පඤ්හා ඨපෙත්වා සත්ථාරං පන අඤ්ඤෙ ව්‍යාකාතුං සමත්ථා නාම නත්ථි, ගච්ඡ සත්ථු සන්තිකෙ ඉමෙසං අත්ථං උග්ගණ්හාති උය්‍යොජෙසි. සො තථා කත්වා පඤ්හවිස්සජ්ජනාවසානෙ අරහත්තං පාපුණි. තස්ස පන නික්ඛන්තදිවසතො පට්ඨාය වාදසවස්සානි මාතුභික්ඛු ණියා අක්ඛීහි අස්සූනි පවත්තිංසු. සා පුත්තවියොගදුක්ඛිතා අස්සු නිනෙත්තනෙව මුඛෙන භික්ඛාය චරමානා අන්තරවීථියං ථෙරං දිස්වාව පුත්ත පුත්තා'නි විරවන්ති නං ගණ්හිතුං උපඛාවමානා පරි වත්තිත්වා පති. සා ථනෙහි ඛීරං මුඤ්චන්ති උට්ඨහිත්වා අල්ලවිවරා ගන්ත්වා ථෙරං ගණ්හි. සො චින්තෙසි-සචායං මම සන්තිකා මධුර වචනං ලභිස්සති, විනස්සිස්සති, එඩමෙව කත්වා ඉමාය සඞ්ඛං සල්ලපිස්සාම'නි. අථ නං ආහ-"කිං කරොන්තී විචරසි, සිනෙහ මත්තම්පි ඡින්දිතුං න සක්කොසී"ති. සා අහො කක්ඛළා ථෙරස්ස කථා'නි චින්තෙත්වා කිං වදෙසි තාතා'නි වත්වා පුන'පි තෙන තථෙව වුත්තා චින්තෙසි-අහං ඉමස්ස කාරණා වාදසවස්සානි අස්සූනි ධාරෙතුං න සක්කොමි, අයං පනෙවං එඩහදයො, කිං මෙ ඉමිනා'නි

පුත්තසිනෙහං උච්ඡින්දිත්වා නංදිවසමෙව අරහත්තං පාපුණි. අපරෙන සමයෙන ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–මනං වත දෙව දත්තෙන එවං උපනිස්සයසම්පන්නා කුමාරකස්සපො ච ථේරී ච නාසිතා, සත්ථා පන තෙසං පනිට්ඨාජනතො, අහො බුද්ධා නාම ලොකානුකම්පකා'නි. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"නි පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමාති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව අහං ඉමෙසං පච්චයො පනිට්ඨා ජාතො, පුබ්බපි නෙසං අහං පනිට්ඨා අහොසිංයෙවාති වත්වා:–

"නිග්‍රොධමෙව සෙවෙය්‍ය න සාඛමුපසංවසෙ,
නිග්‍රොධසම්මං මතං සෙය්‍යො යඤ්චෙ සාඛසම්මං ජීවිතං"නි

ඉමං නිග්‍රොධජාතකං විත්ථාරතො කථෙත්වා තදා සාඛම්ගො දෙව දත්තො අහොසි, පරිසාපිස්ස දෙවදත්තපරිසා, වාරපත්තා මිගධෙනු ථේරී අහොසි, පුත්තො කුමාරකස්සපො, ගබ්භිනීමිගියා ජීවිතං පරිච්චජිත්වා ගතො නිග්‍රොධම්ගරාජ පන අහමෙවා'නි ජාතකං සමොධානෙත්වා පුත්තසිනෙහං ඡින්දිත්වා ථේරියා අත්තනාව අත්තනො පනිට්ඨානකතභාවං පසංසන්තො භික්ඛවෙ යස්මා පරස්ස අත්තනිට්ඨිතෙන සඞ්ඝපරිණයනෙන වා මඞ්ගපරිණයනෙන වා භවිතුං න සක්කා, තස්මා අත්තාව අත්තනො නාථො, පරො කිං කරිස්සතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

අත්තා හි අත්තනො නාථො කො හි නාථො පරො සියා,
අත්තනා හි සුදන්තෙන නාථං ලභති දුල්ලභං"නි.

තත්ථ "නාථො"නි පතිට්ඨා. ඉදං වුත්තං හොති: යස්මා අත්ත නිට්ඨිතෙන අත්තසම්පන්නෙන කුසලං කත්වා සඞ්ඝං වා පාපුණිතුං මඞ්ගං වා භාවෙතුං ඵලං වා සච්ඡිකාතුං සක්කා, තස්මා හි අත්තාව අත්තනො පතිට්ඨා හොති,පරො කො නාම කස්ස පතිට්ඨා සියා,අත්තනා එවහි සුදන්තෙන නිබ්බිසෙවනෙන අරහත්තඵලසඞ්ඛාතං දුල්ලභං නාථං ලභති. අරහත්තං හි සන්ධාය ඉධ "නාථං ලභති දුල්ලභ"න්ති වුත්තං. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

කුමාරකස්සපත්ථේරස්ස මාතුයා වත්ථු.

"අත්තනාව කතං පාප"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙත වනෙ විහරන්තො එකං මහාකාලං නාම සොතාපන්නං උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර මාසස්ස අට්ඨමිදිවසෙසු උපොසථිකො හුත්වා විහාරෙ සඞ්ඝරත්තිං ධම්මකථං සුණාති. අථ රත්තිං චොරා එකස්මිං ගෙහෙ සන්ධිං ඡින්දිත්වා භණ්ඩකං ගහෙත්වා ලොහභාජනසද්දෙන පබුද්ධෙහි සාමිකෙහි අනුබද්ධා ගහිතගහිතං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායිංසු. සාමිකාපි තෙ අනුබන්ධිංසුයෙව. තෙ දිසා පකඛන්දිංසු. එකො පන විහාර මඞ්ගං ගහෙත්වා මහාකාලස්ස රත්තිං ධම්මකථං සුත්වා පාතොව

පොක්ඛරණීතීරෙ මුඛං ධොවන්තස්ස පුරතො භණ්ඩිකං ඡඩ්ඩෙත්වා පලායි. චොරෙ අනුබන්ධිත්වා ආගතමනුස්සා භණ්ඩිකං දිස්වා තවං නො ගෙහෙ සන්ධිං භින්දිත්වා* භණ්ඩකං හරිත්වා ධම්මං කරොන්තා විය චරසි'ති තං ගහෙත්වා පොථෙත්වා මාරෙත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා අගමංසු. අථ නං පාතොව පානීයඝටං ආදාය ගතා දහරසාමණෙරා දිස්වා විහාරෙ ධම්මකථං සුත්වා සධිතුපාසකො අසුත්තං මරණං ලභි'ති වත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා ආම භික්ඛවෙ ඉමස්මිං අත්තභාවෙ කාලෙන අපපතිරූපං මරණං ලද්ධං, පුබ්බෙ කතකම්මස්ස පන තෙන සුත්තමෙව ලද්ධන්ති වත්වා තෙහි යාචිතො තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙසි.

අතීතෙ කිර බාරාණසිරඤ්ඤෙ විජිතෙ එකස්ස පච්චන්තගාමස්ස අවිදූරෙ චොරා පහරන්ති. රාජා අටවිමුඛෙ එකං රාජභටං ඨපෙසි. සො භතිං ගහෙත්වා මනුස්සෙ ඔරතො පාරං නෙති, පාරතො ඔරං ආනෙති. අථෙකො මනුස්සො අභිරූපං අත්තනො භරියං චූළයානකං ආරොපෙත්වා තං ඨානං අගමාසි. රාජභටො තං දිස්වාව ජානාසිනෙහො තෙන අටවිං නො සාමි අතික්කාමෙහි'ති වුත්තෙපි ඉදානි විකාලො පානොව අතික්කාමෙස්සාමි'ති ආහ. සො සකාලො සාමි ඉදානෙව නො නෙහි'ති. නිවත්ත භො අම්හාකං යෙව තෙ ගෙහෙ ආහාරො ච නිවාසො ච භවිස්සති'ති. සො නෙව නිවත්තිතුං ඉච්ඡි. ඉතරො පුරිසානං සඤ්ඤං දත්වා යානකං නිවත්තාපෙත්වා අනිච්ඡන්තයෙසව චාරකොට්ඨකෙ නිවාසං දත්වා ආහාරං පරියාදාපෙසි. තස්ස පන ගෙහෙ එකං මණිරතනං අත්ථි. සො තං තස්ස යානකන්තරෙ පක්ඛිපාපෙත්වා පඤ්චසකාලෙ චොරානං පවිට්ඨසද්දං කාරෙසි. අථස්ස පුරිසා මණිරතනං සාමි චොරෙහි ගහිතන්ති ආරොචෙසුං. සො ගාමවාරෙසු ආරක්ඛං ඨපෙත්වා අන්තොගාමතො නික්ඛමන්තෙන විචිණ්ථා'ති ආහ. ඉතරොපි පාතොව යානකං යොජෙත්වා පායාසි. අථස්ස යානකං සොධෙන්තා අත්තනා ඨපිතමණිරතනං දිස්වා සන්තජ්ජෙත්වා තවං මණිං ගහෙත්වා පලායසි'ති පොථෙත්වා ගහිතො නො සාමි චොරොති ගාමභොජකස්ස දස්සෙසුං. සො භද්දකස්ස වත මෙ ගෙහෙ නිවාසං දත්වා හත්ථං දින්නං, ගණ්හථ නං පාපපුරිසන්ති පොථාපෙත්වා මාරෙත්වා ඡඩ්ඩාපෙසි. ඉදං තස්ස පුබ්බකම්මං. සො තතො චුතො අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ දිඝරත්තං පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන අත්තභාවසතෙ තථෙව පොථිතො මරණං පාපුණි. එවං සත්ථා මහාකාලස්ස පුබ්බකම්මං කථෙත්වා භික්ඛවෙ එවං ඉමෙ සත්තෙ අත්තනා කතපාපකම්මමෙව චතූසු අපායෙසු අභිමද්දති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

අත්තනාව කතං පාපං අත්තජං අත්තසම්භවං,
අභිමත්ථති දුම්මෙධං වජිරං ව'සම්මයං මණි'නති.

* ගෙහසන්ධිං භින්දිත්වා.

තත්ථ "වජිරං ව'සම්මයං මණී"'නති වජිරංව අසම්මයං මණිං. ඉදං වුත්තං හොති: යථා පාසාණමයං පාසාණසම්භවං වජිරං තමෙව අසම්මයං මණිං අත්තනො උට්ඨානට්ඨානසඞ්ඛාතං පාසාණ මණිං ඛාදිත්වා ජිණ්ණවජිරං ඛණ්ඩාවඛණ්ඩකං කත්වා අපරිභොගං කරොති. එවමෙවං අත්තනා කතං අත්තනි ජාතං අත්තසම්භවං පාපං දුම්මේධං නිප්පඤ්ඤං පුග්ගලං චතූසු අපායෙසු අභිමත්ථති කන්තති විධංසෙති'ති. දෙසනාවසානෙ සම්පත්තභික්ඛූ සොතා පත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

මහාකාල උපාසකස්ස වත්ථු.

"යස්ස අච්චන්තදුස්සිල්‍ය"'නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො දෙවදත්තං ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං දිවසෙ භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො දෙවදත්තො දුස්සීලො පාපධම්මො දුස්සිල්ලකරණෙන වඩ්ඪිතාය තණ්හාය අජාතසත්තුං සඞ්ගණ්හිත්වා මහන්තං ලාභසක්කාරං නිබ්බත්තෙත්වා අජාතසත්තුං පිතුවධෙ සමාදපෙත්වා තෙන සද්ධිං එකතො භුත්වා නානප්පකාරෙන තථාගතස්ස වධාය පරිසක්කති'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි දෙවදත්තො නානප්පකාරෙන මයිහං වධාය පරිසක්කති'ති වත්වා කුරුඛම්මජාතකාදිනි කථෙත්වා භික්ඛවෙ අච්චන්තදුස්සීලං පුග්ගලං නාම දුස්සිල්‍යකාරණා උප්පන්නා තණ්හා මාළුවා විය සාලං පරියොනන්ධිත්වා සම්භඤ්ජමානා නිරයාදිසු පක්ඛිපති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

යස්ස අච්චන්තදුස්සිල්‍යං මාළුවා සාලමිවොත්තතං,
කරොති සො තථත්තානං යථා නං ඉච්ඡති දිසො'ති.

තත්ථ "අච්චන්තදුස්සිල්‍ය"'නති එකන්තදුස්සීලභාවො; ඉහි වා හි ජාතිතො පට්ඨාය දසඅකුසලකම්මපථෙ කරොන්තො පබ්බජිතො වා උපසම්පන්නාදිවසතො පට්ඨාය ගරුකාපත්තිං ආපජ්ජමානො අච්චන්තදුස්සීලො නාම. ඉධ පනසො චිත්ත නීත්ත අත්තභාවෙසු දුස්සීලො එතස්ස ගතියා ආගතං දුස්සීලභාවං සඞ්ගායෙතං වුත්තං. දුස්සීලභාවොති චෙත්ථ දුස්සීලස්ස ජවාරානි නිස්සාය උප්පන්නා තණ්හා වෙදිතබ්බා. "මාළුවා සාලම්වොත්තත"'නති යස්ස පුග්ගලස්ස තං තණ්හාසඞ්ඛාතං දුස්සිල්‍යං යථා නාම මාළුවා සාලං ඔත්ථරන්ති දෙවෙ වස්සන්තෙ පතෙන්තානි උදකං පටිච්ඡිත්වා සම්භක්ඛනවසෙන සබ්බත්ථකමෙව පරියොනන්ධති, එවං අත්තභාවං ඔත්තං පරියොනන්ධිත්වා ඨිතං. සො මාළුවාය සංභක්ඛිත්වා භුම්යං පාතියමානො රුක්ඛා විය තාය දුස්සීල්‍යසඞ්ඛාතාය තණ්හාය සම්භක්ඛිත්වා අපායෙසු පාතියමානො යථා නං අනත්ථකාමො දිසො ඉච්ඡති, තථා අත්තානං කරොති නාමා'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

දෙවදත්තස්ස වත්ථු.

"සුකරානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො සඞ්ඝභෙදපරිසක්කනං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි දෙවදත්තො සඞ්ඝභෙදාය පරිසක්කන්තො ආයස්මන්තං ආනන්දං පිණ්ඩාය චරන්තං දිස්වා අත්තනො අධිප්පායං ආරොචෙසි. තං සුත්වා ථෙරො සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා භගවන්තං එතදවොච"ඉදානිහං භන්තෙ සායණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරං ආදාය රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසිං, අද්දස ඛො මං භන්තෙ දෙවදත්තො රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරන්තං, දිස්වා යෙනාහං තෙනුපසඞ්කම්, උපසඞ්කම්ත්වා මං එතදවොච–අජ්ජතග්ගෙ දානාහං ආවුසො ආනන්ද අඤ්ඤත්‍රෙව භගවතා අඤ්ඤත්‍ර භික්ඛුසඞ්ඝා උපොසථං කරිස්සාමි සඞ්ඝකම්මඤ්චා'නි. අජ්ජ භගවා දෙවදත්තො සඞ්ඝං භින්දිස්සති, උපොසථං ච කරිස්සති, සඞ්ඝකම්මානි චා"නි. එවං වුත්තෙ සත්ථා:–

සුකරං සාධුනා සාධු සාධු පාපෙන දුක්කරං,
පාපං පාපෙන සුකරං පාපමරියෙහි දුක්කර'න්ති

ඉමං උදානං උදානෙත්වා ආනන්ද අත්තනො අහිතකම්මං නාම සුකරං, හිතකම්මමෙව දුක්කර'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

සුකරානි අසාධූනි අත්තනො අහිතානි ච,
යං වෙ හිතඤ්ච සාධුං ච තං වෙ පරමදුක්කර'න්ති.

තස්සත්ථො යානි කම්මානි අසාධූනි සාවජ්ජානි අපායසංවත්තනිකානියෙව අත්තනො අහිතානි ච හොන්ති, තානි සුකරානි. යං පන සුගතිසංවත්තනිකත්තා අත්තනො හිතඤ්ච අනවජ්ජට්ඨෙන සාධු ච සුගතිසංවත්තනිකඤ්ඤෙව නිබ්බාණසංවත්තනිකං ච, තං කම්මං පාචීනනින්නායගඩ්ඩාය උබ්බත්තෙන්තා පච්ඡාමුඛකරණං විය අනිට්ඨුකරන්ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සඞ්ඝභෙදපරිසක්කනවත්ථු.

"යො සාසන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කාලත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිරෙකා ඉත්ථී මානිථියා නෙ ඨත්වා තං ථෙරං උපට්ඨහති. තස්සා පටිවිස්සකගෙහෙ මනුස්සා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා ආගන්ත්වා අහො බුද්ධා නාම අච්ඡරියා අහො ධම්මදෙසනා මධුරා'නි පසංසන්ති. සා ඉත්ථී තෙසං කථං සුත්වා භන්තෙ අහම්පි සත්ථුධම්මදෙසනං සොතුකාමා'නි තස්ස ආරොචෙසි. සො තත්ථ මා ගමී'නි තං නිවාරෙසි. සා පුනදිවසෙ පුනදිවසෙ'පීති යාව තතියං තෙන වාරියමානාපි සොතුකාමාව අහොසි. කස්මා පනෙතං සො වාරෙසි'නි? එවං කිරස්ස අහොසි–සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා මයි භිජ්ජිස්සතීති. සා එකදිවසං පාතොව භුත්තපාතරාසා උපොසථං සමාදියිත්වා අම්ම සාධුකං අය්‍යං පරිවිසෙය්‍යාසී'ති ධීතරං ආණාපෙත්වා විහාරං අගමාසි.

ධීතාපිස්සා තං භික්ඛුං ආගතකාලෙ පරිවිසිත්වා කහං මහාඋපාසිකාති වුත්තා ධම්මසවණාය විහාරං ගතා'ති ආහ. සෝ තං සුත්වාව කුචජීයං උට්ඨිතෙන ඩාහෙන සන්තපමානෝ ඉදානි සා මයි භින්නා'ති වෙගෙන ගන්ත්වා සඤ්ඤත්තිකෙ ධම්මං සුණමානං දිස්වා සත්ථාරං ආහ: "භන්තෙ අයං දහරා, සුඛුමං ධම්මකථං න ජානාති, ඉමිස්සා ඛණ්ඩාදිපටිසංයුත්තං සුඛුමකථං අකථෙත්වා දානකථං වා සීලකථං වා කථෙතුං වට්ටතී"ති සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයං විදිත්වා තං දුප්පඤ්ඤ පාපිකං දිට්ඨිං නිස්සාය බුද්ධානං සාසනං පටික්කොසති, අත්තානඤ්ඤෙව වාඝමසී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

යෝ සාසනං අරහතං අරියානං ධම්මජීවිනං,
පටික්කොසති දුම්මෙධෝ දිට්ඨිං නිස්සාය පාපිකං,
ඵලානි කට්ඨකසෙස්සව අත්තඝඤ්ඤාය ඵල්ලති'නි.

තස්සත්ථෝ යෝ දුම්මෙධෝ පුග්ගලෝ අත්තනෝ සක්කාරහානි භයෙන පාපිකං දිට්ඨිං නිස්සාය ධම්මං වා සොස්සාම දානං වා දස්සාමා'ති වදන්තෙ පටික්කොසන්තෝ අරහතං අරියානං ධම්මජීවිනං බුද්ධානං සාසනං පටික්කොසති, තස්ස තං පටික්කොසනං සා ච පාපිකා දිට්ඨි වෙළුසඛාතස්ස කට්ඨස්ස ඵලානි විය හොති. තස්මා යථාකට්ඨකෝ ඵලානි ගණ්හනෙන්නා අත්තඝඤ්ඤාය ඵල්ලති, අත්තනෝ ඝාතඤ්ඤෙව ඵලෙති එවං සොපි අත්තඝාතාය ඵල්ලති'ති. වුත්තම්පි චෙතං:-

ඵලං වෙ කදලිං හන්ති ඵලං වෙළුං ඵලං නළං,
සක්කාරෝ කාපුරිසං හන්ති ගබ්භා අස්සතරිං යථා'ති.

දෙසනාවසානෙ උපාසිකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්ත පරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

කාලත්‍ථේරස්ස වත්ථු.

"අත්තනාව කත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ චූලකාලඋපාසකං ආරබ්භ කථෙසි.

දෙසනා-එකදිවසං හි මහාකාලවත්ථුස්මිං වුත්තනයෙනෙව උම්මග්ගචොරා සාමිකෙහි අනුබද්ධා රත්තිං විහාරෙ ධම්මකථං සුත්වා පාතොව නික්ඛමිත්වා සාවත්ථියං ගච්ඡන්තස්ස උපාසකස්ස පුරතො භණ්ඩිකං ඡඩ්ඩෙත්වා පලාසිංසු. මනුස්සා තං දිස්වා අයං රත්තිං චොරකම්මං කත්වා ධම්මං කරොන්තො විය විචරති, ගණ්හථ නන්ති තං පොථෙසිංසු. කුම්භදාසියො ච නිස්සාය ජීවිතං ලබ්භන්ති භික්ඛූනං ආරොචෙසි. භික්ඛූ තථාගතස්ස තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ චූලකාල උපාසකො කුම්භදාසියො චෙව නිස්සාය අත්තනෝ ච අකාරකභාවෙන * ජීවිතං ලභි, ඉමෙහි නාම සත්තා අත්තනා පාපකම්මං කත්වා නිරයාදිසු අත්තනාව කිලිස්සන්ති, කුසලං කත්වා පන සුගතිඤ්ඤෙව නිබ්බාණං ගච්ඡන්තා' අත්තනාව විසුජ්ඣන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

* අකරණ.

අත්තනාව කතං පාපං අත්තනා සඞ්කිලියසති,
අත්තනා අකතං පාපං අත්තනාව විසුජ්ඣති;
සුද්ධි අසුද්ධි පච්චත්තං නාඤ්ඤෝ අඤ්ඤං විසොධයේ'නි.

තයාසත්ථා යෙන අත්තනා අකුසලකම්මං කතං හොති. සෝ චතූසු අපායෙසු දුක්ඛං අනුභවනෙන්නා අත්තනාව සඞ්කිලියසති. යෙන පන අත්තනා අකතං පාපං සෝ සුගතිං චෙව නිබ්බාණ ච ගච්ඡනෙන්නා අත්තනාව විසුජ්ඣති. කුසලකම්මසඞ්ඛාතා සුද්ධි අකුසලකම්ම සඞ්ඛාතා ච අසුද්ධි පච්චත්තං කාරකසත්තානං අත්තනි යෙව විපච්චති. අඤ්ඤෝ පුග්ගලෝ අඤ්ඤං පුග්ගලං න විසොධයෙ, නෙව විසොධයතීන කිලෙසෙනී'නි වුත්තං හොති.

දෙසනාවසානෙ චූලකාලෝ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තපරිසායපි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'නි.

චූලකාලඋපාසකයස්ස වත්ථු.

"අත්තදත්ථ'න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහර නෙන්නා අත්තදත්ථත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සත්ථරි හි පරිනිබ්බාණකාලෙ භික්ඛවෙ අහං ඉතෝ චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සාමී'නි වුත්තෙ උප්පන්නසංවෙගා සත්තසතා පුථුජ්ජනා භික්ඛූ සත්ථුසන්තිකං අවිජහිත්වාව කින්නුඛෝ ආවුසෝ කරිස්සාමා'නි සම්මන්තයමානා විචරන්ති. අත්තදත්ථත්ථෙරෝ පන චින්තෙසි: සත්ථා කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සති, අහඤ්චම්හි අචිරාගෝ, සත්ථරි ධරමානෙයෙව අරහත්තත්ථාය වායමිස්සාමී'ති සෝ භික්ඛූනං සන්තිකං න ගච්ඡති. අථ නං භික්ඛූ කස්මා ආවුසෝ ත්වං නෙව අම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡසි, න කිඤ්චි මන්තෙසි'නි වත්වා සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා අයං භන්තෙ එවං නාම කරොති'නි ආරොචෙසුං. සෝ සත්ථාරාපි කස්මා එවං කරොසි'නි වුත්තෙ තුම්හෙහි කිර භන්තෙ චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සථ, අහං තුම්හෙසු ධරන්තෙසුයෙව අරහත්තපත්තියා වායමිස්සාමී'නි. සත්ථා තස්ස සාධුකාරං දත්වා භික්ඛවෙ යස්ස මයි සිනෙහො අත්ථි, තෙන අත්තදත්ථෙන විය භවිතුං වට්ටති, න හි ගන්ධාදීහි පූජෙන්නා නාම මං පූජෙන්ති, ධම්මානුධම්මපටිපත්තියා පන මං පූජෙන්ති. තස්මා අඤ්ඤෙනාපි අත්තදත්ථසදිසෙනෙව භවිතබ්බන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

අත්තදත්ථං පරත්ථෙන බහුනාපි න හාපයෙ,
අත්තදත්ථමභිඤ්ඤාය සදත්ථපසුතෝ සියා'නි.

තස්සත්ථෝ ගිහිභූතෝ නාම කාකණිකමත්තම්පි අත්තනෝ අත්ථං සහස්සමත්තෙනාපි පරස්ස අත්ථෙන න හාපයෙ. කාකණිකමත්තෙනාපි හිස්ස අත්තදත්ථොව ඛාදනීයං වා භොජනීයං වා නිප්ඵාදෙය්‍ය–

න පරත්ථා. ඉමං පන එවං අකත්වා කම්මට්ඨානසීසෙන කථිතං. තස්මා අත්තදත්ථං න හාපෙම්'ති භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උප්පන්නං චේතිය පටිසඞ්ඛරණාදිකිච්චං වා උපජ්ඣායවත්තාදිනි වා න හාපෙතබ්බානි, අභිසමාචාරිකවත්තං හිපූරෙනෙත්වායෙව අරියඵලාදිනි සච්ඡිකරොති. තස්මා අයම්පි අත්තදත්ථොව. යො පන අච්චාරඞ්ව්පස්සකො අජ්ජ අජ්ජෙවා'ති පටිවෙධං පත්ථයමානො විචරති, තෙන උපජ්ඣායාදිනි වත්තානිපි හාපෙත්වා වා අත්තනො කිච්චමෙව කාතබ්බං. එවරූපං අත්තදත්ථමභික්ඛුස්ස අයං මෙ අත්තනො අත්ථො'ති සල්ලක්ඛෙත්වා සදත්ථපසුතො සියා'ති තස්මිං සකෙ අත්ථෙ උය්යුත්තපයුත්තෙතා හවෙය්‍යා'ති.

දෙසනාවසානෙ සො ථෙරො අරහත්තෙන පතිට්ඨහි. සම්පත්ත භික්ඛූනම්පි සත්ථුකා දෙසනා අහොසි'ති.

අත්තදත්ථත්ථේරස්ස වත්ථු.

අත්තවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

වග්ගෙහා වාදසමො.

"හීනං ධම්මන්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං දහරභික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

අඤ්ඤතරො කිර ථෙරො දහරභික්ඛුනා සද්ධිං පාතොව විසාඛාය ගෙහං අගමාසි. විසාඛාය වසනගෙගෙ පඤ්චසතානං භික්ඛූනං ධුවයාගු නිච්චපඤ්ඤත්තා හොති. ථෙරො තත්ථ යාගුං පිවිත්වා දහරං නිසීදාපෙත්වා සයං අඤ්ඤං ගෙහං අගමාසි. තෙන ච සමයෙන විසාඛාය පුත්තස්ස ධීතා අය්‍යකාය ඨානෙ ඨත්වා භික්ඛූනං වෙය්‍යාවච්චං කරොති. සා තස්ස දහරස්ස උදකං පරිස්සාවෙන්තී චාටියං අත්තනො මුඛනිම්මිත්තං දිස්වා හසි. දහරොපි තං ඔලොකෙත්වා හසි. සා තං හසමානං දිස්වා ජින්නාසීසො හසතී'ති ආහ. අථ නං දහරො එවං ජින්නාසිසා මාතාපිතරොපි තෙ ජින්නාසිසා'ති අක්කොසි. සා රොදමානා මහානසෙ අය්‍යකාය සන්තිකං ගන්ත්වා–කිං ඉදං අම්මා'ති වුත්තෙ තමත්ථං ආරොචෙසි. සා දහරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා භණෙ මා කුජ්ඣි, න එතං ජින්නාසිසනඛස්ස ජින්නනිවාසනපාපුරණස්ස මඤ්ඤි ජින්නකපාලං ආදාය භික්ඛාය චරන්තස්ස අය්‍යස්ස අගරු කත්ථි ආහ. දහරො අම්ම උපාසිකෙ එවං මම ජින්නාකෙසාදිභාවං ජානාසි, ඉමිස්සා මං ජින්නාසීසො'ති කත්වා අක්කොසිතුං වට්ටිස්සතී'ති? විසාඛා නෙව දහරං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්ඛි, න'පි දූරිකං. තස්මිං ඛණෙ ථෙරො ආගන්ත්වා කිමිදං උපාසිකෙ'ති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා දහරං ඔවදන්තො ආහ–"අපෙහි ආවුසො, නායං ජින්නාසීසනඛවත්ථස්ස ජින්නාකපාලං ආදාය භික්ඛාය චරන්තස්ස අක්කොසො, තුණ්හීහොහී"'ති. අම්ම භන්තෙ, කිං තුමෙහ අත්තනො උපට්ඨාසිකං අනපෙක්ඛිත්වා මං නපෙක්ඛථ, මං ජින්නාසීසො'ති අක්කොසිතුං වට්ටිස්සතී'ති. තස්මිං ඛණෙ සත්ථා ආගන්ත්වා කිං ඉදන්ති පුච්ඡි

විසාඛා ආදිතො පට්ඨාය තං පවත්තිං ආරොචෙසි. සත්ථා තස්ස දහරස්ස සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා මයා ඉමං දහරං අනුවත්තිතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා විසාඛං ආහ–"කිම්පන විසාඛෙ තාය දූරිකාය ජිනනෙකසාදිමත්තකෙනෙව මම සාවකෙ ජිනන සීසෙ කත්වා අක්ඛොභෙතුං වට්ටතී"ති. දහරො තාවදෙව උට්ඨාය අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා භනෙත එතං පඤ්හං තුමෙහෙව සුට්ඨු ජානාථ, අම්හාකං උපජ්ඣායො ච මහාඋපාසිකා ච සුට්ඨු න ජානන්ති'ති ආහ. සත්ථා දහරස්ස අත්තනො අනුකූලභාවං ඤත්වා කාමගුණං ආරබ්භ හසනභාවො නාම හීනො ධම්මො, හීනඤ්ච නාම ධම්මං සෙවෙතුං පමාදෙන ච සඞ්ගං සංවසිතුං න වට්ටතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

හීනං ධම්මං න සෙවෙය්‍ය පමාදෙන න සංවසෙ,
මිච්ඡාදිට්ඨිං න සෙවෙය්‍ය න සියා ලොකවඩ්ඪනො'ති.

තත්‍ථ "හීනං ධම්ම"න්ති පඤ්චකාමගුණධම්මං; සො හි හීනො ධම්මො අනරියසෙවිතත්තා, හීනෙසු ච නිරයාදීසු ඨානෙසු නිබ්බත්තාපෙති'ති හීනො නාම, තං න සෙවෙය්‍ය. "පමාදෙනා"ති සතිවොස්සග්ගලක්ඛණෙන පමාදෙනාපි න සංවසෙන සෙවෙය්‍යාති. මිච්ඡාදිට්ඨිම්පි න ගණ්හෙය්‍ය. "ලොකවඩ්ඪනො"ති යො හි එවං කරොති, සො ලොකවඩ්ඪනො නාම හොති, තස්මා එවං අකරණෙන න සියා ලොකවඩ්ඪනො.

දෙසනාවසානෙ සො දහරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සමපත්තානම්පි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'ති.

අඤ්ඤතරදහරභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"උත්තිට්ඨෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා නිග්‍රොධාරාමෙ විහරන්තො පිතරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ සත්ථා පඨමගමනෙන කපිලපුරං ගන්ත්වා ඤාතීහි කතපච්චුග්ගමනො නිග්‍රොධාරාමං පත්වා ඤාතීනං මානභිඤ්ඤාය ආකාසෙ රතනචඞ්කමං මාපෙත්වා තත්‍ථ චඞ්කමන්තො ධම්මං දෙසෙසි. ඤාතී පසන්නචිත්තා සුද්ධොදනමහාරාජානං ආදිං කත්වා වන්දිංසු. තස්මිං ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං වස්සි. තං ආරබ්භ මහාජනෙන කථාය සමුට්ඨාපිතාය–"න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපි මයහං ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං වස්සියෙවා"ති වත්වා වෙස්සන්තරජාතකං කථෙසි. ධම්මදෙසනං සුත්වා පඤ්ච මත්තෙසු ඤාතීසු එකොපි සත්ථාරං න නිමන්තෙසි. රාජාපි මයහං පුත්තො මම ගෙහං අනාගන්ත්වා කහං ගමිස්සති'ති අනිමන්තෙත්වාව අගමාසි. ගන්ත්වා ච පන ගෙහෙ විසතියා භික්ඛුසහස්සානං යාගුආදීනි පටියාදාපෙත්වා ආසනානි පඤ්ඤාපෙසි. පුන දිවසෙ සත්ථා පිණ්ඩාය පවිසන්තො කින්නු ඛො අතීතෙ බුද්ධා පිතුනගරං පවිසිත්වා

උජුකමෙව ඤාතිකුලං පවිසිංසු, උදුම්බරපටිපාටියා පිණ්ඩාය චරිංසූ'ති ආවජ්ජනෙන්තා පටිපාටියා චරිංසූ'ති දිස්වා පඨමගෙහතෝ පට්ඨාය පිණ්ඩාය චරන්තා පායාසි රාහුලමාතා පාසාදතලෙ නිසින්නාව දිස්වා තං පවත්තිං රඤ්ඤෝ ආරොචෙසි. රාජා සාටකං සණ්ඨාපෙත්වා වෙගෙන නික්ඛමිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා :පුත්තා කසමා මං නාසෙසි, අත්ථි විය තෙ පිණ්ඩාය චරන්තෙන ලජ්ජා උප්පාදිතා, යුත්තං නාම තෙ ඉමස්මිංයෙව නගරෙ සුවණ්ණසිවිකාදීහි විචරිත්වා පිණ්ඩාය චරිතුං, කිං මං ලජ්ජාපෙසී'ති. නාහං තං මහාරාජ ලජ්ජාපෙමි, අත්තනොපන කුලවංසං අනුවත්තෙමී'ති. කිං පන තාත පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවනවංසෙ මම වංසෝ'ති? නෙසො මහාරාජ තව වංසෙ, මම පනෙසො වංසෙ, අනෙකානි හි බුද්ධසහස්සානි පිණ්ඩාය චරිත්වාව ජීවිංසූ'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:-

උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය ධම්මං සුචරිතං චරෙ,
ධම්මචාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච.

ධම්මං චරෙ සුචරිතං න නං දුච්චරිතං චරෙ,
ධම්මචාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරම්හිචා'ති.

තත්‍ථ "උත්තිට්ඨෙ"ති උට්ඨහිත්වා පරෙසං ඝරවාරෙ ඨත්වා ගහෙතබ්බපිණ්ඩෙ. "නප්පමජ්ජෙය්‍ය"ති පිණ්ඩචාරිකවත්තං හි අභාපෙත්වා පණීතභොජනානි පරියෙසන්තෝ උත්තිට්ඨෙ පමජ්ජති නාම. සපදානං පිණ්ඩාය චරන්තෝ පන නප්පමජ්ජති නාම. එවං කරොන්තෝ උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය. "ධම්ම"න්ති අනෙසනං පහාය සපදානං චරන්තෝ තමෙව භික්ඛාචරියධම්මං සුචරිතං චරෙ. "සුඛං සෙති"ති දෙසනාමත්තමෙතං. එවං පනෙතං භික්ඛාචරියධම්මං චරන්තෝ ධම්මචාරී ඉධ ලොකෙ චතූහි ඉරියාපථෙහි සුඛං විහරති'ති අත්ථො. "න නං දුච්චරිත"න්ති වෙසියාදිභෙදෙ අගොචරෙ චරන්තෝ භික්ඛාචරියධම්මං දුච්චරති නාම. එවං අචරිත්වා තං ධම්මං චරෙ සුචරිතං න නං දුච්චරිතං චරෙ'ති. සෙසං වුත්තත්‍ථමෙව.

දෙසනාවසානෙ රාජා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

සුඛොදනසස වත්ථු.

"යථා බුබ්බුලක"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ පඤ්චසතෙ විපස්සකෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඝටෙන්තා වායමන්තා'පි අප්පත්තවිසෙසා විසෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ආගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ මරීචිකම්මට්ඨානං භාවෙන්තාව ආගම්සු. තෙසං විහාරං පවිට්ඨකාලෙයෙව දෙවෝ පාවස්සි. තෙ තත්‍ථ තත්‍ථ පබ්භාරෙසු ඨත්වා ධාරා

වෙගෙන උට්ඨහිත්වා භිජ්ඣනෙන බුබ්බුලකෙ දිසවා අයම්පි අත්තභාවෝ උපපජ්ජිත්වා භිජ්ජනට්ඨෙන බුබ්බුලසදිසොයෙවා'ති ආරම්මණං ගණ්හිංසු. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසිනෙනාව තෙ භික්ඛූ ඔලොකෙත්වා තෙහි සද්ධිං කථෙනෙන්තා විය ඔභාසං ථිරත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

යථා බුබ්බුලකං පස්සෙ යථා පස්සෙ මරීචිකං,
එවං ලොකං අවෙක්ඛන්තං මච්චුරාජා න පස්සති'ති.

තත්ථ "මරීචික"න්ති මරුඨබං, තෙ හි දූරතොව ගෙහසණ්ඨානාදි වසෙන උපට්ඨිතා'පි උපගච්ඡන්තානං උපගච්ඡන්තානං අගයහූ පහා රිත්තකා තුච්ඡකා ච. තස්මා යථා උපපජ්ජිත්වා භිජ්ජනට්ඨෙන බුබ්බුලකං රිත්තතුච්ඡාදිභාවෙන පස්සෙය්‍ය, එවං ඛන්ධාදිලොකං අවෙක්ඛන්තං මච්චුරාජා න පස්සති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ ඕතට්ඨානෙයෙව අරහත්තං පාපුණිංසූති.

පඤ්චසතවිපස්සකභික්ඛූනං වත්ථු.

"එථ පස්සථිමං ලොක"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අභයරාජකුමාරකං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර පච්චන්තං වූපසමෙත්වා ආගතස්ස පිතා බිම්බිසාරො තුස්සිත්වා එකං නච්චගීතකුසලං නාටකිත්ථිං දිස්වා තඤ්ච සත්තාහං රජ්ජඤ්ච අදාසි. සො සත්තාහං ගෙහා බහි අනික්ඛමනෙනාව රජ්ජ සිරිං අනුභවිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ නදිතිත්ථං ගන්ත්වා නහාත්වා උය්‍යානං පවිසිත්වා සන්තහිමහාමත්තො විය තස්සා ඉත්ථියා නච්ච ගීතං පස්සන්තො නිසිදි. සා'පි නං ඛණංයෙව සන්තහිමහා මත්තස්ස නාටකිත්ථී විය සත්තකවාතානං වසෙන කාලමකාසි. කුමාරො තස්සා කාලකිරියාය උප්පන්නසොකො න මෙ ඉමං සොකං ඨපෙත්වා සත්ථාරං අඤ්ඤෙ නිබ්බාපෙතුං සක්ඛිස්සන්ති'ති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙන සොකමෙම නිබ්බාපෙථ'ති ආහ. සත්ථා තං සමස්සාසෙත්වා තයා හි කුමාර ඉමිස්සා ඉත්ථියා එවමෙව මතකාලෙ රොදන්තෙන පවත්තිතානං අස්සූනං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ පමාණං නත්ථී'ති වත්වා තාය දෙසනාය සොකස්ස තනුභාවං ඤත්වා කුමාර මා සොචි බාලජනානං සංසිදනට්ඨානමෙතන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

එථ පස්සථිමං ලොකං චිත්තං රාජරථූපමං,
යත්ථ බාලා විසීදන්ති නත්ථි සඞ්ගා විජානත'න්ති.

තත්ථ-"එථ පස්සථා"ති රාජකුමාරමෙව සඤ්ඤායාහ. 'ඉමං ලොක"න්ති ඉමං ඛන්ධාදි ලොකසඞ්ඛාතං අත්තභාවං "චිත්ත"න්ති සත්තරතනාදිවිචිත්තං රාජරථං විය වත්ථාලඞ්කාරාදිවිචිත්තිතං,

"යත්ථ බාලා"නි යසමිං අත්තභාවෙ බාලා එව විසීදන්ති. "විඤ්ඤූනං" නති ඤාණසම්පන්නානං පන පණ්ඩිතානං එත්ථ රාගසඞ්ගාදිසු එකොපි සඞ්ගො නත්ථි'නි අත්ථො. දෙසනාවසානෙ රාජකුමාරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'නි.

අභයරාජකුමාරසස වත්ථු.

"යො ච පුබ්බෙ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්මුඤ්ජනිතෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර පාතො වා සායං වා'ති වෙලායඤ්ඤෙව පමාණං නත්ථි අකත්වා අභික්ඛණං සම්මජ්ජන්තො විචරති. සො එකදිවසං සම්මුඤ්ජනිං ගහෙත්වා දිවාට්ඨානෙ නිසින්නස්ස රෙවතත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අයං මහාඛුසීතො, ජනස්ස සඞ්ගදෙය්‍යං භුඤ්ජිත්වා ආගන්ත්වා නිසීදති. කිං නාමෙතස්ස සම්මුඤ්ජනිං ගහෙත්වා එකං ඨානං සම්ම ජ්ජිතුං න වට්ටති'නි ආහ. ථෙරො, ඔවාදමස්ස දස්සාමී'නි චින්තෙත්වා එහාවුසො'නි ආහ. කිම්හනෙත'නි, ගච්ඡ නහාත්වා එහී'නි. සො තථා අකාසි. අථ නං ථෙරො එකමන්තං නිසීදුපෙත්වා ඔවදන්තො ආහ "ආවුසො භික්ඛුනා නාම න සබ්බකාලං සම්මජ්ජන්තෙන විවරිතුං වට්ටති. පාතො එව පන සම්මජ්ජිත්වා පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතං පටික්කන්තෙන ආගන්ත්වා රත්තිට්ඨානෙ වා දිවාට්ඨානෙ වා නිසින්නෙන වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායිත්වා අත්තභාවෙ ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා සායණ්හෙ උට්ඨාය සම්මජ්ජිතුං වට්ටති, නිච්චකාලං අසම්මජ්ජිත්වා අත්තනොපි නාම ඔකාසො කාතබ්බො නත්ථි. සො ථෙරස්ස ඔවාදෙ ඨත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තං තං ඨානං උකකලාපං අහොසි. අථ නං භික්ඛූ ආහංසු-ආවුසො සම්මු ඤ්ජනිත්ථෙර තං තං ඨානං උකකලාපං කස්මා න සම්මජ්ජසීති? භාතෙන මයා පමාදකාලෙ එවං කතං, ඉදානිමහි අප්පමත්තොනි. භික්ඛූ අයං ථෙරො අඤ්ඤං ව්‍යාකරොතීති සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා ඉම භික්ඛවෙ මම පුත්තො පුබ්බෙ පමාදකාලෙ සම්මජ්ජන්තො විචරි, ඉදානි පන මඟ්ඝඵලසුඛෙන විහරන්තොව න සම්මජ්ජතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

යො ච පුබ්බෙ පමජ්ජිත්වා පච්ඡා සො නප්පමජ්ජති,
සො ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොව චන්දිමා'නි.

තස්සත්ථො-යො පුග්ගලො පුබ්බෙ වත්තපටිවත්තකරණෙන වා සජ්ඣායාදීහි වා පමජ්ජිත්වා පච්ඡා මඟ්ඝඵලසුඛෙන විහරන්තොව නප්පමජ්ජති, සො අබ්භාදීහි මුත්තො චන්දො විය ඔකාසලොකං මඟ්ඝඤ්ඤෙන ඉමං ඛන්ධාදිලොකං ඔභාසෙති, එකාලොකං කරොති'නි. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'නි.

සම්මුඤ්ජනිත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"යස්ස පාප"න්ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ අඞ්ගුලිමාලත්ථේරං ආරබ්භ කථේසි.

වත්ථු අඞ්ගුලිමාලසුත්තනන්තවසේනේව වේදිතබ්බං. ථේරෝ පන සත්ථුසන්තිකේ පබ්බජිත්වා අරහත්තං පත්තෝ. අථ ඛෝ ආයස්මා අඞ්ගුලිමාලෝ රහොගතෝ පතිසල්ලිනෝ විමුත්තිසුඛපටිසංවේදී නාය වේලායං ඉමං උදානං උදානේසි:-

"යෝ ච පුබ්බේ පමජ්ජිත්වා පච්ඡා සෝ නප්පමජ්ජති,
සෝ ඉමං ලෝකං පභාසේති අබ්භා මුත්තෝව චන්දිමා"ති

ආදිනා නයේන උදානං උදානෙත්වා අනුපාදිසේසාය නිබ්බාණ ධාතුයා පරිනිබ්බුතෝ. භික්ඛූ-"කහං නු ඛෝ ආවුසෝ ථේරෝ උපප න්නෝ"ති ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපේසුං. සත්ථා ආගන්ත්වා කාය නුත්ථ භික්ඛවේ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාත්ථ පුච්ඡිත්වා භගවා අඞ්ගුලිමාලත්ථේරස්ස නිබ්බත්තට්ඨානකථායා'ති වුත්තේ පරිනිබ්බු තෝ භික්ඛවේ මම පුත්තෝති. භගවා එත්තකේ මනුස්සේ මාරේත්වා පරිනිබ්බුතෝති. අථ භික්ඛවේ සෝ පුබ්බේ එකං කල්‍යාණමිත්තං අලභිත්වා එත්තකං පාපමකාසි, පච්ඡා පන කල්‍යාණමිත්තපච්චයං ලභිත්වා අප්පමත්තෝ අහොසි, නෙනාස්ස තං පාපකම්මං කුසලේන පිහිත'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

යස්ස පාපං කතං කම්මං කුසලේන පිථීයති,
සෝ ඉමං ලෝකං පභාසේති අබ්භා මුත්තෝව චන්දිමා'ති.

තත්ථ "කුසලේනා"ති අරහත්තමග්ගං සන්ධාය වුත්තං. සෙසං වුත්තානානත්තමේව.

දේසනාවසානේ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

අඞ්ගුලිමාලත්ථේරස්ස වත්ථු.

"අබ්භූතෝ"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා අගාලවේ චේතියේ විහරන්තෝ එකං පෙසකාරධීතරං ආරබ්භ කථේසි.

එකදිවසං හි ආලව්‍යාසිනෝ සත්ථරි ආලව්‍යං අනුප්පත්තේ නිම නෙත්වා දානං අදංසු. සත්ථා භත්තකිච්චාවසානේ අනුමෝදනං කරොන්තෝ "අධ්‍රුවං ජීවිතං ධ්‍රුවං මරණං අවස්සං මයා මරිතබ්බං මරණපරියොසානං මේ ජීවිතං, ජීවිතමේව අනියතං, මරණං නියතන්ති එවං මරණසතිං භාවේථ, යේසං හි මරණසති අභාවිතා තේ පච්ඡිමේ කාලේ ආසීවිසං දිස්වා හිතප්පටිසෝ විය සන්තාසප්පත්තා භේරවරවං රවන්තා කාලං කරොන්ති, යේසං පන මරණසති භාවිතා තේ දූරතොව ආසීවිසං දිස්වා දණ්ඩකේන ගහෙත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා හිතප්පටිසෝ විය පච්ඡිමේ කාලේ න සන්ත සන්ති නසම්භ මරණසති භාවෙතබ්බා"ති ආහ. තං ධම්මදේසනං

සුත්වා අවසෙසජනා සකිච්චපසුතාව අහෙසුං. එකා පන සොළස වස්සුද්දෙසිකා පෙසකාරධීතා අහො බුද්ධානං කථා නාම අච්ඡරියා මයා පන මරණසතිං භාවෙතුං වට්ටති'නි රත්තින්දිවං මරණසතිමේව භාවෙසි. සත්ථා'පි තතො නික්ඛම්මිත්වා ජෙතවනං අගමාසි. සා'පි කුමාරිකා තිණ්ණං වස්සානි මරණසතිං භාවෙසි යෙව. අථෙකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං වොලොකෙන්තො තං කුමාරිකං අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා කින්නුඛො භව්‍යස්ස නී'ති උපධාරෙන්තො ඉමාය කුමාරිකාය මම ධම්මදෙසනාය සත්ත දිවසතො පට්ඨාය තිණ්ණං වස්සානං මරණසති භාවිතා ඉදානාහං තත්ථ ගන්ත්වා ඉමං කුමාරිකං චත්තාරො පඤ්හ පුච්ඡිත්වා තාය විස්සජ්ජිතාය චතුන්න ඨානෙසු සාධුකාරං දත්වා ඉමං ගාථං භාසිස්සාමි, සා ගාථාවසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිස්සති, තං නිස්සාය මහාජනස්සා'පි සාත්ථිකා දෙසනා භව්‍යස්සති'නි ඤත්වා පඤ්චසතභික්ඛු පරිවාරො ජෙතවනා නික්ඛම්මිත්වා අනුපුබ්බෙන අගඝාලවිහාරං අගමාසි. ආලවිවාසිනොපි සත්ථා ආගතො'නි සුත්වා විහාරං ගන්ත්වා නිමන්තෙසිංසු. සා'පි කුමාරිකා සත්ථු ආගමනං සුත්වා ආගතො කිර මය්හං පිතා සාමි ආචරියො පුණ්ණචන්දමුඛො මහාගොතමබුද්ධො'නි තුට්ඨමානසා ඉතො මෙ තිණ්ණං සංවච්ඡරානං මත්ථකෙ සුවණ්ණ වණ්ණ සත්ථා දිට්ඨපුබ්බා ඉදානිස්ස සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං දට්ඨුං මධුරොජඤ්ච වරධම්මං සොතුං ලභිස්සාමි'නි ච්චින්තෙසි. පිතා පනස්සා කාලං ගච්ඡන්තෙ ආහ–"අම්ම පරසන්නකො මෙ සාටකො ආරොපිතො, තස්ස විදත්ථිමත්තං අනිට්ඨිතං, තං අජ්ජ නිට්ඨාපෙස්සාමි, ඛිප්පං මෙ තසරං වඩ්ඪෙත්වා ආහරෙය්‍යාසී'ති. සා චින්තෙසි–අහං සත්ථු ධම්මං සොතුකාමා, පිතා ච මං එවමාහ, කින්නු ඛො සත්ථු ධම්මං සුණාමි උදාහු පිතු තසරං වඩ්ඪෙත්වා හරාමීති. අථස්සා එතදහොසි–පිතා මං තසරෙ අනාහරියමානෙ පොථෙය්‍යපි, පහරෙය්‍යපි, තස්මා තසරං වඩ්ඪෙත්වා තස්ස දත්වා පච්ඡා ධම්මං සොස්සාමීති පීඨකෙ නිසීදිත්වා තසරං වඩ්ඪෙසි. ආලවිවාසිනොපි සත්ථාරං පරිවිසිත්වා පත්තං ගහෙත්වා අනුමොදනත්ථාය අට්ඨංසු. සත්ථා යමහං කුලධීතරං නිස්සාය තිංසයොජනමග්ගං ආගතො, සා අජ්ජාපි ඔකාසං න ලභති, තාය ඔකාසෙ ලද්ධෙ අනුමොදනං කරිස්සාමි'නි තුණ්හීභූතො අහොසි. එවං තුණ්හීභූතං පන සත්ථාරං සදෙවකෙ ලොකෙ කොචි කිඤ්චි වත්තුං න විසහති. සා'පි ඛො කුමාරිකා තසරං වඩ්ඪෙත්වා පච්ඡියං ඨපෙත්වා පිතුසන්තිකං ගච්ඡමානා පරිසපරියන්තං පත්වා සත්ථාරං ඔලොකයමානාව අගමාසි. සත්ථා'පි ඡීවං උක්ඛිපිත්වා තං ඔලොකෙසි. සා ඔලොකිතාකාරෙනෙව අඤ්ඤාසි-සත්ථා එවරූපාය පරිසාය නිසීදිත්වාව මං ඔලොකෙන්තො මම ආගමනං පච්චාසිංසති, අත්තනො සන්තිකං ආගමනමෙව පච්චාසිංසතී'නි සා තසරපච්ඡිං ඨපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ආගමාසි. කස්මා පන තං සත්ථා ඔලොකෙසී'ති? එවං කිරස්ස අහොසි–එසා එතෙහා ගච්ඡමානා පුථුජ්ජනකාල කිරියං කත්වා අනියතගතිකා භව්‍යස්සති, මම සන්තිකං ආගන්ත්වා

ගච්ඡමානා පන සොතාපත්තිඵලං පත්වා නියතගතිකා හුත්වා තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්තිස්සති'ති. තස්සා කිර තං දිවසං මරණතෝ පුරෙතරමෙව සත්ථා ලොකං වොලොකෙන්තො තං කාරණං දිස්වා 'අජ්ජ මෙ සන්තිකෙ සෝතාපත්තිඵලං පත්වා තුසිතෙ නිබ්බත්තිස්සති, තත්ථ ඉමිස්සා මාතුගාමභාවෙන අන්තරායෙ අසති, මාතුගාමභාවෙ පන සති අන්තරායෙ හොති, මාතුගාමභාවෙ විගතෙ පුරිසභාවෙ ඨිතා අනන්තරෙ අත්තභාවෙ අරහත්තං පාපුණිස්සති, ඉමිස්සා මාතුගාමභාවෙ විගමනත්ථාය ධම්මං දෙසෙස්සාමී'ති සිතං උප්පාදෙත්වා ඉමිස්සා ඤාණපරිපාකං ඔලොකෙන්තො පුරිසභාවෙ විගමනත්ථාය ධම්මදෙසනාය අනුච්ඡවිකං ඤ

ඡේකෙන සාකුණිකෙන ජාලං* ඔඤ්ඤිත්වා ගයහමානකෙසු වට්ට කෙසුකොච්දෙව ජාලතො මුච්චති, සෙසා ජාලමෙව පවිසන්ති. තථා මාරජාලෙන ඔත්ථෙසු සත්තෙසු බහූ අපායගාමිනො හොන්ති. අප්පො කොච් දෙව සත්තා සග්ගාය ගච්ඡන්ති, සුගතිං වා නිබ්බාණං පාපුණන්ති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ කුමාරිකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. මහා ජනසා'පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති. සාපි තසරපච්ඡිං ගහෙත්වා පිතුසන්තිකං අගමාසි. සො'පි නිසින්නකොව නිද්දූසි. තසසා අසල්ල කෙත්වාව තසරපච්ඡිං උපනාමෙන්තියා තසරපච්ඡි වෙමකොටියං පවිහඤ්ඤිත්වා සද්දං කුරුමානා පති. සො පබුජ්ඣිත්වා ගහිතනිමි තෙතනෙව තසරං ආකඩ්ඪි. වෙමකොටි ගන්ත්වා තං කුමාරිකං උරෙ පහරි. සා තත්ථෙව කාලං කත්වා පපතා. අථසසා පිතා තං ඔලොකෙන්තො සකලසරීරෙන ලොහිතමක්ඛිතෙන පතිත්වා මතං අද්දස, අථසස මහාසොකො උපජ්ජි, සො න මෙ සොකං අක්ඛෙසු නිබ්බාපෙතුං සක්ඛිසසති'ති රොදන්තො සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙත්වා භන්තෙ සොකමෙම නිබ්බාපෙථා'ති ආහ. සත්ථා නං සමසසාසෙත්වා මා සොචි, අනමතග්ගසම්මිං හි සංසාරෙ තව එව මෙව ධීතුමරණකාලෙ පඤ්චරිතං අසසු චතුණ්ණං සමුද්දානං උදක තො අධිකතරන්ති වත්වා අනමතග්ගකථං කථෙසි. සො තනුභූත සොකො සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා ලද්ධපබ්බජ්ජූපසම්පදො න චිරසෙසව අරහත්තං පාපුණී'ති.

පෙසකාරධීතාය වත්ථු.

"හංසාදිච්චපථෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො නිංසභික්ඛූ සඤ්ඤාය කථෙසි.

එකසම්මිං හි දිවසෙ නිංසමත්තා දිසාවාසිකා භික්ඛූ සත්ථාරං උපසඞ්කමිංසු. ආනන්දත්ථෙරො සත්ථු වත්තකරණවෙලාය ආගන්ත්වා තෙ භික්ඛූ දිස්වා සත්ථාරා ඉමෙහි සද්ධිං පටිසන්ථාරෙ කතෙ වත්තං කරිසසාමී'ති චාරකොට්ඨකෙ අට්ඨාසි. සත්ථා'පි තෙහි සද්ධිං පටි සන්ථාරං කත්වා තෙසං සාරණීයධම්මකථං කථෙසි. තං සුත්වා තෙ සබ්බෙ'පි අරහත්තං පත්වා උප්පතිත්වා ආකාසෙන අගමංසු. ආනන්ද ත්ථෙරො තෙසු චිරායනෙසු සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ ඉධ නිංසමත්තා භික්ඛූ ආගතා තෙ කහන්ති පුච්ඡි. ගතා ආනන්ද'ති, කතරෙන මග්ගෙන භන්තෙ'ති? ආකාසෙන ආනන්ද'ති, කිං පන තෙ භන්තෙ බීණාසවා'ති? ආම ආනන්ද මම සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා අරහත්තං පත්තා'ති. තසම්ං පන ඛණෙ ආකාසෙන හංසා ගම්ංසු. සත්ථා යසස ඛො ආනන්ද චත්තාරො ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා සො හංසා විය ආකාසෙන ගච්ඡතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

හංසාදිච්චපථෙ යන්ති ආකාසෙ යන්ති ඉද්ධියා,
නීයන්ති ධීරා ලොකමහා ජෙත්වා මාරං සවාහිණී'න්ති.

---

* ජලෙන.

තයඤ්ඡෝ–ඉමෙ හංසා ආදිච්චපථේ ආකාසෙන ගච්ඡන්ති. යේසං පන ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා තේ'පි ආකාසෙ යන්ති ඉද්ධියා. ධීරා'පි පණ්ඩිතා සවාහිණිං මාරං ජෙත්වා ඉමම්හා වට්ටලොකා නීයන්ති නිස්සරන්ති නිබ්බාණං පාපුණන්ති'ති අවෝචා. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නි ඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

නිංසඞ්කඛ්ඛනං වත්ථු.

"එකං ධම්ම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සුත්වා ජෙතවනෙ විහර නෙතා චිඤ්චමානවිකං ආරබ්භ කථෙසි.

පඨමබොධියං හි දසබලස්ස පුථුභූතෙසු සාවකෙසු අපරිමාණෙසු දෙවමනුස්සෙසු අරියභූමිං ඔක්කන්තෙසු පත්ථෙ ගුණ සම්භූදයෙ මහාලාභසක්කාරෝ උදපාදි නිත්ථියා සුරිඤ්ඤමෙ බ්‍රෙජා තපාණ්කසදිසා අහෙසුං හතලාභසක්කරා. තෙ අනන්තරච්ඡියං ඨත්වා නිං සමණෙ ගොතමෙ බුද්ධා, මයම්පි බුද්ධා, කිං තාසෙසව දින්නා මහප්ඵලං, අම්හාකම්පි දින්නා මහප්ඵලමෙව, අම්හාකම්පි දෙථ සක්ක රොථ්නි එවං මනුස්සෙ විඤ්ඤුපෙනෙත්වා ලාභසක්කාරං අලභිත්වා රහෝ සන්නිපතිත්වා කෙන නුඛෝ උපායෙන සමණස්ස ගොතමස්ස මනුස්සානං අන්තරෙ අවණ්ණං උප්පාදෙත්වා ලාභසක්කාරං නාසෙය්‍යාමාති චින්තයිංසු තදා සාවත්ථියං චිඤ්චමානවිකා නාමෙකා පරිබ්බාජිකා උත්තමරූපධරා සොභග්ගප්පත්තා, දෙවච්ඡරායවිය තස්සා සරීරතො රංසියෝ නිච්ඡරන්ති. අථෙකෝ බරමන්ති එවමාහ– චිඤ්චමානවිකං පරිවිච සමණස්ස ගොතමස්ස අවණ්ණං උප්පාදෙත්වා ලාභසක්කාරං නාසෙස්සාමාති. තෙ අත්ථෙසෝ උපායොති සම්පටිච්ඡිංසු. අථ සා නිත්ථියාරාමං ගන්ත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි. නිත්ථියා නාය සද්ධිං න කථෙසුං. සා කෝ නු ඛෝ මෙ දෙසෝ'ති යාව තතියං වන්දුම් අය්‍යෙ'ති වත්වා අය්‍ය කෝ නු ඛෝ මෙ දෙසෝ, කිං මයා සද්ධිං න කථෙථා'ති ආහ. භගිණි සමණං ගොතමං අමෙඝ විගෙඵයන්තං හතලාභසක්කාරෙ කත්වා විචරන්තං න ජානාසි'ති. න ජානාමි අය්‍යෙ'ති. කිං පනෙත්ථ මයා කත්තබ්බං'ති, සචෙ ත්වං භගිණි අම්හාකං සුඛම්චඡසි, අත්තානං පරිවිච සමණස්ස ගොතමස්ස අවණ්ණං උප්පාදෙත්වා ලාභසක්කාරං නාසෙහි'ති. සා සාධු අය්‍ය මයෙහසෝ භාරෝ මා චින්තයිත්ථා'ති වත්වා පක්කාම්ත්වා ඉත්ථිමායාසු කුසලතාය තතො පට්ඨාය සාවත්ථිවාසිනං ධම්මකථං සුත්වා ජෙතවනා නිකඛ මනසමයෙ ඉන්දගොපකවණ්ණං පටං පාරුපිත්වා ගන්ධමාලාදිහත්ථා ජෙතවනාභිමුඛී ගච්ඡති. ඉමාය වෙලාය කුහිං ගච්ඡසි'නි ච වුත්තෙ කිං තුම්හාකං මම ගමනට්ඨානෙනා'නි වත්වා ජෙතවනසම්පෙ නිත්ථියාරාමෙ වසිත්වා පාතොව අග්ගවන්දනං වන්දිස්සාමා'ති නගරා නිකඛමන්තෙ උපාසකජනෙ ජෙතවනස්ස අන්තෙ වුත්ථා විය ඤත්වා නගරං පවිසති. කුහිං වුත්ථාසිනි වුත්තෙ කිං තුම්හාකං මම වුත්ථට්ඨානෙනා'නි වත්වා මාසඩ්මාසචවයෙන පූවජ්ජමානා ජෙතවනෙ සම ණෙන ගොතමෙන සද්ධිං එකගන්ධකුටියා වුත්ථාමිනිති පුථුජ්ජනානං

සච්චං නු ඛෝ එතං නෝ'ති කඩ්ඪං උප්පාදෙත්වා තෙමාසච්චතුමාසච්ච යෙන පිලොතිකාහි උදරං වෙඨෙත්වා ගබ්භිණීවණ්ණං දස්සෙත්වා උපරිරත්තපටං පාරුපිත්වා සමණං ගොතමං පටිච්ච ගබ්භො උප්පජ්ජතී'ති අඞ්ගුලියා ගාහාපෙත්වා අට්ඨනවමාසච්චයෙන උදරෙ දාරුමණ්ඩලිකං බන්ධිත්වා උපරි පටං පාරුපිත්වා හත්ථපාදපිට්ඨියෝ ගොහනුකෙන කොට්ඨාපෙත්වා උස්සදෙ දස්සෙත්වා කිලන්තිඤ්ඡියා හුත්වා සායණ්හසමයෙ තථාගතෙ අලඞ්කතධම්මාසනෙ නිසිදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෙ ධම්මසභං ගන්ත්වා තථාගතස්ස පුරතෝ ඨත්වා මහාසමණ මහාජනස්ස තාව ධම්මං දෙසෙසි, මධුරෝ තෙ සද්දෝ, සුට්ඨසිතං දන්තාවරණං, අහං පන නං පටිච්ච ගබ්භං ලභිත්වා පරිපුණ්ණගබ්භා ජානා, නෙව මෙ සූතිඝරං විජානාසි, සපතිතෙලාදීනි සයං අකරොන්තෙ උපට්ඨාකානම්පි අඤ්ඤතරං කොසලරාජානං අනාථපිණ්ඩිකං වා විසාඛං වා මහාඋපාසිකං වද–ඉමිස්සා මානච්ඡිකාය කත්තබ්බයුත්තකං කරොහී'ති, අභිරමිතුංයෙව ජානාසි, ගබ්භපරිහාරං න ජානාසී'ති. ගුථපිණ්ඩං ගහෙත්වා චන්දමණ්ඩලං දූසෙතුං වායමන්තී විය පරිසමජ්ඣෙ තථාගතං අක්කොසි. තථාගතො ධම්මකථං ඨපෙත්වා සීහො විය අභිනදන්තෙන්තා භගිණී තයා කථිතස්ස තථභාවං වා විතථභාවං වා අහඤ්ඤෙව තඤ්ච ජානාමා'ති ආහ. ආම මහාසමණ තයා ච මයා ච ඤාතභාවං කෙන ජානන්තිති. තස්මිං ඛණෙ සක්කස්ස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි, සො ආවජ්ජමානො විඤ්ඤවමානච්ඡිකා තථාගතං අභූතෙන අක්කොසතී'ති ඤත්වා ඉදං වත්තුං සොධෙස්සාමී'ති චතූහි දෙවපුත්තෙහි සද්ධිං ආගම්. දෙවපුත්තා මූසිකපොතකා හුත්වා දාරුමණ්ඩලිකස්ස බන්ධනරජ්ජුකෙ එකපස්සෙනෙව ඡින්දිංසු. පාරුනපටං වාතො උක්ඛිපි. දාරුමණ්ඩලිකං පතමානං තස්සා පාදපිට්ඨියං පති. උභො අග්ගපාදා ජීරිංසු. මනුස්සා ධි කාලකණ්ණී සම්මාසම්බුද්ධං අක්කොසතී'ති සීසෙ ඛෙලං පාතෙත්වා ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීහි තං ජෙතවනා නීහරිංසු. අථස්සා තථාගතස්ස චක්ඛුපථං අතික්කමණකාලෙ මහාපථවී භිජ්ජිත්වා විවරමදාසි. අවීචිතො ජාලා උට්ඨහි. සා කුලදත්තියං කම්බලං පාරුපමානා විය ගන්ත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති. අඤ්ඤතිත්ථියානං ලාභසක්කාරො පරිහායි. දසබලස්ස භියෝසොමත්තාය වඩ්ඪි. පුන දිවසෙ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–"ආවුසො චිඤ්චමානච්ඡිකා එවං උළාරගුණං අග්ගදක්ඛිණෙය්‍යං සම්මාසම්බුද්ධං අභූතෙන අක්කොසිත්වා මහාවිනාසං පත්තා"ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපසා මං අභූතෙන අක්කොසිත්වා විනාසං පත්තාසෙවා'ති වත්වා:–

"නාදට්ඨා පරතො දොසං අණංථූලානි සබ්බසො,
ඉස්සරො න පණයෙ දණ්ඩං සාමං අපපටිවෙක්ඛියා'ති

ඉමං වාදසනිපාතෙ මහාපදුමජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි තදා

කිරෙසා මහාපදුමකුමාරසස බොධිසත්තසස මාතුසපත්නී රඤ්ඤො අඟහමහෙසි හුත්වා මහාසත්තං අසබ්භමේමන නිමන්තෙත්වා තසස මනං අලභිත්වා අත්තනාව අත්තනි විප්පකාරං කත්වා ගිලානාලයං දසෙත්වා තව පුත්තෙන මං අනිච්ඡන්තිං ඉමං විප්පකාරං පාපෙසී'ති රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා කුද්ධො මහාසත්තං චොරපපපාතෙ ඛිපි. අථ නං පබ්බතකුච්ඡියං අධිවත්ථා දෙවතා පටිගහෙත්වා නාගරාජයස එණගබ්භෙ ඨපෙසි. නාගරාජා තං නාගභවනං නෙත්වා උපඩ්ඪරජ්ජෙන සම්මානෙසි. සො තත්ථ සංවච්ඡරං වසිත්වා පබ්බජිතුකාමො හිමවන්තපපදෙසං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා ඣානා භිඤ්ඤං නිබ්බත්තෙසි. අථ නං එකො වනචරකො දිස්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා තසස සන්තිකං ගන්ත්වා කතපටිසන්ථාරො සබ්බං තං පවත්තිං සුත්වා මහාසත්තං රජ්ජෙන නිමන්තෙත්වා තෙන මයහං රජ්ජෙන කිච්චං නත්ථි, තවං පන දසරාජධම්මෙ අකොපෙත්වා අගතිගමනං පහාය ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙහී'ති ඔවදිත්වා උට්ඨායාසනා රොදිත්වා කන්දිත්වා නගරං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ අමච්චෙ පුච්ඡි-අහං කිං නිස්සාය එවං ආචාරසම්පන්නෙන විඤ්ඤුනා පත්තෙනා'ති. අඟහමහෙසිං නිස්සාය දෙවා'ති. රාජා නං උඩ්ඩපාදං ගහෙත්වා චොරපපපාතෙ ඛිපාපෙත්වා නගරං පවිසිත්වා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙසි. තදා මහාපදුමකුමාරො මහාසත්තො අහොසි. මාතුසපත්නී චිඵමානවිකා'නි. සත්ථා ඉමම්හි ඨානෙ පකාසෙත්වා "භික්ඛවෙ එකං ධම්මං හි සච්චවචනං පහාය මුසාවාදෙ පතිට්ඨිතානං විසඤ්ඤිපරලොකානං අකත්තබ්බං පාපකම්මං නාම නත්ථී"ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

එකං ධම්මං අතීතස්ස මුසාවාදිස්ස ජන්තුනො,
විතිණ්ණපරලොකස්ස නත්ථි පාපං අකාරිය'න්ති.

තත්ථ "එකං ධම්ම"න්ති සච්චං. "මුසාවාදිස්සා"ති යස්ස දසසු වචනෙසු එකම්පි සච්චං නත්ථි, එවරූපස්ස මුසාවාදිනො. "විතිණ්ණපරලොකස්සා"ති විසඤ්ඤිපරලොකස්ස. එවරූපො හි මනුස්සසම්පත්තිං දෙවලොකසම්පත්තිං අවසානෙ නිබ්බාණසම්පත්තිනන්ති ඉමා තිස්සො සම්පත්තියො න පස්සති. "නත්ථි පාප"න්ති තස්ස එවරූපස්ස ඉමං නාම පාපං අකත්තබ්බන්ති නත්ථි. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

චිඵමානවිකාය වත්ථු.

"න වෙ කදරියා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අසදිසදානං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ සත්ථා චාරිකං චරිත්වා පඤ්චභික්ඛුසතපරිවාරො ජෙතවනං පාවිසි. රාජා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ ආගන්තුකදානං සජෙත්වා දානං මෙ පස්සතූ'ති නාගරෙ පක්කොසි. නාගරා ආගන්ත්වා රඤ්ඤො දානං දිස්වා පුන

දිවසභාගෙ සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා දානං සජ්ජෙත්වා අමච්චාකම්පි දානං දෙථෝ පස්සතූ'ති රක්ඛසූ පහිණිංසු. රාජා තෙසං දානං දිස්වා ඉමෙහි මම දානතෝ උත්තරිතරං කතං, පුන දානං කරිස්සාමි'ති පුන දිවසෙ'පි දානං සජ්ජෙසි. නාගරා'පි තං දිස්වා පුන දිවසෙ සජ්ජිංසූ'ති එවං නෙව රාජා නාගරෙ පරාජෙතුං සක්කොති, සක්කොතෙව නාගරා රාජානං. අථ ජෙට්ඨෙ වාරෙ නාගරා සතගුණං සහස්සගුණං වඩ්ඪෙත්වා යථා න සක්කා හොති ඉදං නාම ඉමෙසං දානෙ නත්ථී'ති වත්තුං, එවං දානං සජ්ජිංසු. රාජා නං දිස්වා සචාහං ඉමෙසං දානතෝ උත්තරිතරං කාතුං න සක්ඛිස්සාමි, කිං මෙ ජීවිතෙනා'ති උපායං චින්තෙන්තො නිපජ්ජි. අථ නං මල්ලිකා දෙවී උපසඞ්කමිත්වා කස්මා මහාරාජ එවං නිපන්නොසි, කෙන තෙ ඉන්ද්‍රියානි කිලන්තානි විය'ති පුච්ඡි. රාජා ආහ–න ත්වං දෙවි ජානාසි'ති. න ජානාමි දෙවා'ති. සො තස්සා තමත්ථං ආරොචෙසි. අථ නං මල්ලිකා ආහ–දෙව මා චින්තයි, කහං තයා පඨවිස්සරො රාජා නාගරෙහි පරාජියමානො දිට්ඨපුබ්බො සුතපුබ්බො වා, අහං තෙ දානං සංවිදහිස්සාමීති, ඉතිස්සා අසදිසදානං සංවිදහිතුකාමතාය එවං වත්වා මහාරාජ සාලකල්‍යාණීපදරෙහි පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං අත්ථාය ආවට්ටෙ නිසීදනමණ්ඩපං කාරෙහි, සෙසා ඛත්තියානි ආවට්ටෙ නිසීදිස්සන්ති, පඤ්චසතචෙත්තානි කාරෙහි, තානි ගහෙත්වා පඤ්චසතා හත්ථී පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං මත්ථකෙ ධාරයමානා ඨස්සන්ති, අට්ඨ වා දස වා රතනසුවණ්ණනාවායො කාරෙහි, තා මණ්ඩපමජ්ඣෙ භවිස්සන්ති, චින්තං චින්තං භික්ඛූනං අන්තරෙ එකෙකා ඛත්තියධීතා නිසීදිත්වා ගන්ධෙ පිංසිස්සති, එකෙකා ඛත්තිය ධීතා විජනිං ආදාය වෙ වෙ භික්ඛූ විජයමානා ඨස්සති, සෙසා ඛත්තියධීතරො පිංසෙ පිංසෙ ගන්ධෙ හරිත්වා සුවණ්ණනාවාසු පක්ඛිපිස්සන්ති, නාසු එකච්චා ඛත්තියධීතරො නීලුප්පලකලාපෙ ගහෙත්වා සුවණ්ණනාවාසු ඛිත්තගන්ධෙ ආලොලෙත්වා වාසං ගණ්හාපෙස්සන්ති, නාගරානං හි නෙව ඛත්තියධීතරො, න සෙතච්ඡත්තානි, න හත්ථිනො, ඉමෙහි කාරණෙහි නාගරා පරාජිස්සන්ති, එවං කරොහි මහාරාජා'ති. රාජා සාධු දෙවි කල්‍යාණං තෙ චින්තිතන්ති තාය චින්තිත නියාමෙන සබ්බං කාරෙසි. එකස්ස පන භික්ඛුනො හත්ථී නප්පහොසි. අථ රාජා මල්ලිකං ආහ–භද්දෙ එකස්ස භික්ඛුනො එකො හත්ථී නප්පහොසි, කිං කරිස්සාමි'ති. කිං කථෙථ දෙව, පඤ්චහත්ථී සතානි නත්ථී'ති? අත්ථි දෙවි අවසෙසා පන දුට්ඨහත්ථී, තෙ භික්ඛූ දිස්වා වෙරම්භවානා විය චණ්ඩා හොන්තී'ති. දෙව අහං එකස්ස දුට්ඨ හත්ථිපොතකස්ස ජාතකං ගහෙත්වා නිට්ඨානට්ඨානං ජානාමි'ති. කථ තං ථපෙයාසි'ති. අය්‍යස්ස අඞ්ගුලිමාලත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ'ති. රාජා තථා කාරෙසි. හත්ථිපොතො වාලඬිං අන්තරසත්ථිමහි පක්ඛිපිත්වා උභො කණ්ණෙ පාතෙත්වා අක්ඛීනි නිම්මීලෙත්වා අට්ඨාසි. මහා ජනො එවරූපස්ස නාම චණ්ඩහත්ථිනො අයමාකාරොති හත්ථිමෙව

ඔලෙකෙසි. රාජා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ යං ඉමස්මිං දානගෙහ කපියභණ්ඩං වා අකපියභණ්ඩං වා සබ්බං තං තුම්හාකමේව දම්මී'ති ආහ. තස්මිං ඛෝ පන දානෙ එක දිවසෙයෙව පරිච්චත්තං චුද්දසකොටිධනං හොති. සත්ථු පන සෙත ච්ඡත්තං නිසිදනපල්ලඞ්කා ඔධාරකෝ පාදපීඨිකා'ති චත්තාරි අනඝඝානෙව. පුන එවරූපං කත්වා බුද්ධානං දානං නාම දුතුං සම්පත්තෝ නාම නා හොසි. තෙනෙව තං අසදිසදාන'න්ති පඤ්ඤපයිංසු. තං කිර සබ්බබුද්ධානං එකවාරං හොතියෙව. සඞ්ඛෙපං පන ඉත්ථි යෙව සංවිදහති. රඤ්ඤා පන කාලෝ ච පුණ්ණෝ චා'ති මෙ අමච්චා අහෙසුං තෙසු කාලෝ චින්තෙසි–අහෝ රාජකුලස්ස පරිහානි එකදිවසෙනෙව චුද්දසකොටිධනං වයං ගච්ඡති. ඉමෙ ඉදං දානං භුඤ්ජිත්වා ගන්ත්වා නිපන්නා නිද්දූසිස්සන්ති, අහෝ නට්ඨං රාජකුල'න්ති. පුණ්ණෝ චින්තෙසි–අහෝ රඤ්ඤා දානං, න හි සක්කා රාජභාවෙ ඨත්වා එවරූපං දානං දාතුං, සබ්බසත්තානං පත්තිං දෙන්තා නාම නත්ථි, අහෝ පනිදං දානං අනුමොදිම්'හි. සත්ථු භත්තකිච්චාවසානෙ අනුමොදනත්ථාය පත්තං ගණ්හි. සත්ථා චින්තෙසි–රඤ්ඤා මහොඝං පවත්තෙන්තෙන විය මහාදානං දින්නං, අසක්ඛි නු ඛෝ මහාජනෝ චිත්තං පසාදෙතුං උදාහු නොති. සෝ තෙසං අමච්චානං චිත්තාචාරං ඤත්වා සචෙ රඤ්ඤා දානසස අනු ච්ඡවිකං අනුමොදනං කරිස්සාමි, කාලස්ස සත්තධා මුධං ඵාලිස්සති, පුණ්ණෝ සොතාපන්නිඵලෙ පතිට්ඨහිස්සතීති ඤත්වා කාලෙ අනු කම්පං පට්ඨාය එවරූපං දානං දත්වා ඨිතස්ස රඤ්ඤා චතුප්පදිකා ගාථමෙව වත්වා උට්ඨායාසනා විහාරං ගතෝ. භික්ඛූ අඩ්ඨුලිමාලං සුචිං සු–න කින්නුඛෝ ආවුසෝ දුට්ඨහත්ථිං ඡත්තං ඛාරෙත්වා ඨිතං දිස්වා භායී'ති. න භායිං ආවුසෝ'ති. තෙ සත්ථාරං ආහංසු–අඩ්ඨුලි මාලෝ භන්තෙ අඤ්ඤං වාකරොති'ති. සත්ථා න භික්ඛවෙ අඩ්ඨුලි මාලෝ භායති, ඛීණාසවඋසභානං හි අන්තරෙ ජෙට්ඨකඋසභා මම පුත්තසදිසා භික්ඛූ න භායන්තීති වත්වා බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ:–

"උසභං පවරං වීරං මහෙසිං විජිතාවිනං,
අනෙජං නහාතකං බුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති.

රාජා'පි දෙමනසසප්පත්තෝ හුත්වා එවරූපාය නාම පරිසාය දානං දත්වා ඨිතසස මයහං අනුච්ඡවිකං අනුමොදනං අකත්වා ගාථ මෙව වත්වා උට්ඨාය ගතෝ, මයා සත්ථු අනුච්ඡවිකං දානං අකත්වා අනනුච්ඡවිකං කතං භවිස්සති, කපියභණ්ඩං අදත්වා අකපිය භණ්ඩං වා දින්නං භවිස්සති'ති. සත්ථාරා මෙ කුපිතෙන භවිතබ්බං, යස්ස කස්සචි නාම දානානුරූපං අනුමොදනං කාතුං වට්ටති'ති. විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එතදවොච–කින්නු ඛෝ මෙ භන්තෙ දුතබ්බයුත්තකං දානං න දින්නං, උදාහු අදානානුරූපං අක පියභණ්ඩං අදත්'ථා'ති. කිමෙතං මහාරාජ, න මෙ තුම්හාකං අනනු ච්ඡවිකා අනුමොදනා කාතා'ති. අනුච්ඡවිකමෙව තෙ දානං දින්නං,

එතං හි අසදිසං දානං නාම එකස්ස බුද්ධස්ස එකවාරමෙව සක්කා දාතුං, පුන එවරූපං දානං දුද්දදං නාම නත්ථි. අථ කස්මා මෙ භගවතා දානානුරූපං අනුමොදනං න කරිත්ථා'ති. පරිසාය අස්සද්ධභාවා මහාරාජා'ති. කොහි නු ඛො භගවතා පරිසාය දෙසෙ'ති. අථස්ස සත්ථා විඤ්ඤූනම්පි අමච්චානං චිත්තාචාරං ආරොචෙතුං කාලෙ අනුකම්පං පට්ඨවේ අනුමොදනාය අකතභාවං ආචික්ඛි. රාජා සච්චං කිර තෙ කාල එවං චින්තිතන්ති පුච්ඡිත්වා සච්චං'ති වුත්තෙ තව සන්තකං අගහෙත්වා මම පුත්තදාරෙන සද්ධිං මයි අත්තනො සන්තකං දෙන්තෙන තුයහං කා පීළා, ගච්ඡ භො මයා දින්නං නං දින්නමෙව හොතු, රට්ඨතො පන මෙ නික්ඛමා'ති තං රට්ඨා නිහරිත්වා පුණ්ණං පක්කොසිත්වා සච්චං කිර තෙ එවං චින්තිත'න්ති පුච්ඡිත්වා සච්චන්ති වුත්තෙ සාධු මාතුල පසන්නොසි, තවං මම පරිජනං ගහෙත්වා මයා දින්නනියාමෙනෙව සන්ත දිවසානි දානං දෙහී'ති සත්තාහං රජ්ජං නියාදෙත්වා සත්ථාරං ආහ–පස්සථ භන්තෙ බාලස්ස කාරණං, මයා එවං දින්නෙ දානෙ පහාරමදාසි'ති. සත්ථා ආම මහාරාජ බාලා නාම පරස්ස දානං අනභිනන්දිත්වා දුග්ගතිපරායණා හොන්ති, ධීරා පන පරෙසම්පි දානං අනුමොදිත්වා සග්ගපරායණා එව හොන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

න වෙ කදරියා දෙවලොකං වජන්ති
බාලා හවෙ නප්පසංසන්ති දානං,
ධීරො ච දානං අනුමොදමානො
තෙනෙව සො හොති සුඛී පරත්ථා'ති.

තත්ථ "කදරියා"ති ඵඬ්මච්ඡරිනො. "බාලා"ති ඉධලොකපරලොකං අජානන්තා. "ධීරො"ති පණ්ඩිතො. "සුඛී පරත්ථා"ති තෙනෙව සො දානානුමොදනාපුඤ්ඤෙන පරලොකෙ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවමානො සුඛි හොතී'ති.

දෙසනාවසානෙ සො පුණ්ණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තපරිසාය'පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති. පුණ්ණොපි සොතාපන්නො හුත්වා සත්තාහං රඤ්ඤා දින්නනියාමෙනෙව දානං අදාසි'ති.

අසදිසදානස්ස වත්ථු.

"පථව්‍යා එකරජ්ජෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කාලං නාම අනාථපිණ්ඩිකස්ස පුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර තථාවිධස්ස සඛාසම්පන්නස්ස සෙට්ඨිනො පුත්තො හුත්වා නෙව සත්ථු සන්තිකං ගන්තුං න ගෙහං ආගතකාලෙ දට්ඨුං න ධම්මං සොතුං න සඞ්ඝස්ස වෙය්‍යාවච්චං කාතුං ඉච්ඡති. පිතරා මා එවං නාත කරී'ති වුත්තෙ'පි තස්ස වචනං න සුණාති. අථස්ස පිතා චින්තෙසි–"අයං එවරූපං දිට්ඨිං ගහෙත්වා විචරන්තො අවීචිපරායණො භවිස්සති. න ඛො පන මෙ තං පතිරූපං–යං මයි පස්සන්තෙ මම පුත්තො නිරයං ගච්ඡෙය්‍ය, ඉමස්මිං ඛො පන ලොකෙ ධනදානෙන අභිජ්ඣනකසත්තො නාම නත්ථි, ධනදානෙන නං භින්දිස්සාමී'ති. අථ නං ආහ–තාත උපොසථිකො හුත්වා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං

සුත්වා එහි, කහාපණසතං තෙ දස්සාමී'ති. දස්සථ තාතා'ති, දස්සාමි පුත්තා'ති. සෝ ගාව තතියං පටිඤ්ඤං ගහෙත්වා උපොසථිකෝ හුත්වා විහාරං අගමාසි. ධම්මසවණෙන පනස්ස කිච්චං නත්ථි, යථා ඒසුකටගාහනෙ සුපිත්වා පාතොව ගෙහං අගමාසි. අථස්ස පිතා පුත්තෙහා මෙ උපොසථිකෝ අහොසි, සිඝමස්ස යාගු ආදීනි ආහරථා'ති වත්වා දූපෙසි. සෝ කහාපණෙ අගහෙත්වා න භුඤ්ජිස්සාමී'ති ආහටාහටං පටික්ඛිපි. අථස්ස පිතා පිළං අනිච්ඡන්තොා කහාපණභණ්ඩිකං දූපෙසි. සෝ නං හත්ථෙන ගහෙත්වාව ආහාරං පරිභුඤ්ජි. අථ නං පුන දිවසෙ සෙට්ඨි තාත කහාපණසහස්සං තෙ දස්සාමි. සත්ථු පුරතෝ ඨත්වා එකං ධම්මපදං උග්ගණ්හිත්වා ආගච්ඡෙය්‍යාසී'ති පෙසෙසි. සෝ'පි විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු පුරතෝ ඨත්වා එකමෙව පදං උග්ගහෙත්වා පලායිතුකාමෝ අහොසි. අථස්ස සත්ථා අසල්ලකබණ්ඩකාරං අකාසි. සෝ නං පදං අසල්ලකෙත්වා උපරි පදං ගණ්හිස්සාමී'ති ඨත්වා අසෙක්ඛාසියෙව. උග්ගණ්හිස්සාමී'ති ඨත්වා සුණන්තොාව කිර සකකච්චං සුණාති නාම. එවඤ්හි කිර සුණන්තානං ධම්මෙ සොතාපත්තිමග්ගාදයෝ දෙති. සෝ'පි උග්ගණ්හිස්සාමී'ති සුණාති. සත්ථා'පිස්ස අසල්ලකබණ්ඩකාරං කරොති. සෝ උපරි පදං ගණ්හිස්සාමී'ති ඨත්වා සුණන්තොාව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. සෝ පුන දිවසෙ බුද්ධපමුඛෙන භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිංයෙව සාවත්ථියං පාවිසි. මහාසෙට්ඨි තං දිස්වාව අජ්ජ මෙ පුත්තස්ස ආකාරෙ රුච්චනී'ති චින්තෙසි. තස්ස'පි එතදහොසි-අහො වත මෙ පිතා අජ්ජ සත්ථු සන්තිකෙ කහාපණෙ න දදෙය්‍ය, කහාපණකාරණා මය්හං උපොසථිකභාවං පටිච්ඡාදෙය්‍යා'ති. සත්ථා පනස්ස භියේ‍යා'ව කහාපණකාරණා උපොසථිකභාවං ඤාසි. මහාසෙට්ඨි බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස යාගුං දූපෙත්වා පුත්තස්ස'පි දූපෙසි. සෝ නිසීදිත්වා තුණ්හීභූතොාව යාගුං පිවි, ඛාදනීයං ඛාදි, භත්තං භුඤ්ජි. මහාසෙට්ඨි සත්ථු භත්තකිච්චාවසානෙ පුත්තස්ස පුරතෝ සහස්සභණ්ඩිකං ඨපාපෙත්වා තාත මයා තවං සහස්සං දස්සාමී'ති වත්වා උපොසථං සමාදපෙත්වා විහාරං පහිතො, ඉදං තෙ සහස්සන්ති ආහ. සෝ සත්ථු පුරතෝ කහාපණෙ දියමානෙ දිස්වා ලජ්ජිතො අලං මෙ කහාපණෙහී'ති වත්වා ගණ්හ තාතා'ති වුච්චමානො'පි න ගණ්හි. අථස්ස පිතා සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ අජ්ජ මෙ පුත්තස්ස ආකාරෙ රුච්චති'ති වත්වා කිං මහාසෙට්ඨී'ති වුත්තෙ මයා එස පුරිමදිවසෙ කහාපණ සතං තෙ දස්සාමී'ති වත්වා විහාරං පෙසිතො පුන දිවසෙ කහාපණෙ අගහෙත්වා භුඤ්ජිතුං න ඉච්ඡි, අජ්ජ පන දියමානෙ'පි කහාපණෙ න ඉච්ඡතී'ති. සත්ථා ආම මහාසෙට්ඨි අජ්ජ තව පුත්තස්ස චක්කවත්තිසම්පත්තිහි'පි දෙවලොකබ්‍රහ්මලොකසම්පත්තිහි'පි සොතාපත්තිඵලමෙව වරතරන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

පථව්‍යා එකරජ්ජෙන සග්ගස්ස ගමනෙන වා,
සබ්බලොකාධිපච්චෙන සොතාපත්තිඵලං වරං'ති.

තත්ථ "පථව්‍යා එකරජ්ජෙනා"ති චක්කවත්තිරජ්ජෙන. "සග්ගස්ස ගමනෙන වා"ති ඡබ්බිසතිවිධස්ස වා සග්ගස්ස අධිගමනෙන. "සබ්බ

ලොකාධිපච්චෙනා''ති න එකස්මිං එත්තකෙ ලොකෙ, නාගසුප
ණ්ණවෙමානිකපෙතෙහි සද්ධිං සබ්බස්මිං ලොකෙ අධිපච්චෙන.
''සොතාපත්තිඵලං වර''න්ති යස්මා එත්තකෙ ඨානෙ රජ්ජං කාරෙ
ත්වා'පි නිරයාදිහි'පි අමුත්තොව හොති, සොතාපන්නොතා පන පිහිත
අපායවාරො හුත්වා සබ්බදුබ්බලො'පි අට්ඨමෙ භවෙ න නිබ්බත්තති.
තස්මා සොතාපත්තිඵලමෙව වරං උත්තමං'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.
කාල නාමස්ස අනාථපිණ්ඩිකපුත්තස්ස වත්ථු.

ලොකවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තෙරසමො වග්ගො.

''යස්ස ජිත''න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා බොධිමණ්ඩෙ විහර
න්තොව මාරධිතරෙ ආරබ්භ සමුට්ඨාපෙත්වා පුන කුරුරටෙ මාගණ්ඩිය
බ්‍රාහ්මණස්ස කථෙසි.

කුරුරටෙ කිර මාගණ්ඩියබ්‍රාහ්මණස්ස ධීතා මාගණ්ඩියා එව
නාමා* අහොසි උත්තමරූපධරා. තං පත්ථයමානා අනෙකබ්‍රාහ්මණ
මහාසාලා චෙව ඛත්තියමහාසාලා ච ධීතරං නො දෙතූ'ති මාගණ්ඩි
යස්ස පහිණිංසු. සොපි න තුම්හෙ මයහං ධීතු අනුච්ඡවිකා'ති
සඤ්ඤ පටික්ඛිපතෙව. අථෙකදිවසං සත්ථා පච්චූසසමයෙ ලොකං
ඔලොකෙන්තො අත්තනො ඤාණජාලස්ස අන්තො පවිට්ඨං මාගණ්ඩිය
බ්‍රාහ්මණං දිස්වා කින්නුඛො භවිස්සති'ති උපධාරෙන්තො බ්‍රාහ්ම
ණස්ස ච බ්‍රාහ්මණියා ච තිණ්ණං මග්ගඵලානං උපනිස්සයං අද්දස.
බ්‍රාහ්මණොපි බහිගාමෙ නිබ්බං අග්ගිං පරිචරති. සත්ථා පාතොව
පත්තචීවරමාදාය තං ඨානං අගමාසි. බ්‍රාහ්මණොපි සත්ථු රූපසිරිං
ඔලොකෙත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ ඉමිනා සදිසො පුරිසො නාම නත්ථි,
අයං මයහං ධීතු අනුච්ඡවිකො, ඉමස්ස ධීතරං දස්සාම'ති චින්තෙත්වා
සත්ථාරං ආහ-සමණ මම එකා ධීතා අත්ථි, අහං තස්සානුච්ඡවිකං
පුරිසං අපස්සන්තො තං කස්සචි නාදාසිං, ඉමං පනස්සා අනුච්ඡ
විකො, අහං තෙ ධීතරං පාදපරිචාරිකං කත්වා දාතුකාමො, යාව
නං ආනෙමි, තාව ඉධෙව නිට්ඨාහි ආහ. සත්ථා තස්ස කථං සුත්වා
නෙව අභිනන්දි, න පටික්ඛිපි. බ්‍රාහ්මණොපි ගෙහං ගන්ත්වා
බ්‍රාහ්මණිං ආහ-භොති අජ්ජ මෙ ධීතු අනුච්ඡවිකො පුරිසො දිට්ඨො,
තස්ස නං දස්සාම'ති ධීතරං අලඞ්කාරාපෙත්වා බ්‍රාහ්මණියා සද්ධිං
තං ඨානං අගමාසි. මහාජනොපි කුතූහලජාතො නික්ඛමි. සත්ථා
බ්‍රාහ්මණෙන චුත්තට්ඨානෙ අට්ඨත්වා තස්ස පදචෙතියං දස්සෙත්වා
අඤ්ඤස්මිං ඨානෙ අට්ඨාසි. බුද්ධානං කිර පදචෙතියං ඉදං අස්සකොනාම පස්සතූ'ති අධිට්ඨහිත්වා අක්කන්තට්ඨානෙයෙව පඤ්ඤායති,
සෙසට්ඨානෙ තං පස්සන්තා නාම නත්ථි. බ්‍රාහ්මණෙ අත්තනා
සද්ධිං ගච්ඡමානායෙ බ්‍රාහ්මණියා ''කහං සො පුරිසො''ති පුට්ඨා

---

*. මාගණ්ඩියා එව.

ඉමස්මිං ඨානෙ නිට්ඨාහී'ති තං අවචනති වොලොකෙනෙතා පදවල ඤ්ඣං දිසවා ඉදමසස පදනති දසෙසසි. සා ලකඛණමනතකුසල තාය න ඉදං බ්‍රාහමණ කාමහොගිනොා සදනති වතවා බ්‍රාහමණෙන හොති තවං උදකබ්බුමති සුංසුමාරං පසසසි, අහං තෙ සමණ ධිතරං දසසාම්'ති වුතතෙන තෙනාපි මෙ අධිවාසිතනති වුතතෙ බ්‍රාහමණ කිඤ්චාපි තවං එවං වදෙසි, ඉදං පන නිකකිලෙසසෙව පද'නති වතවා ඉමං ගාථමාහ:-

රතතසස හි උකකුටිකං පදං භවෙ දුට්ඨසස හොති සහසානුපිළිතං,
මුළහසස හොති අවකඩ්ඪිතං පදං විවතතාචඤ්ඤුසස්දමිදිසංපද"නති.

අථ නං බ්‍රාහමණෙ හොති මා විරවි, තුණ්හිභූතා එහීති ගචඡ නෙතා සත්ථාරං දිසවා අයං සො පුරිසො'ති තසසා දසෙසතවා සත්ථාරං උපසඞකමිතවා සමණ ධිතරං තෙ දසසාම්'ති ආහ. සත්ථා න මෙ තව ධිතාය අත්ථො'ති අවතවා බ්‍රාහමණ එකං තෙ කාරණං කථෙ සසාමි සුණ්හිසසථා'ති වතවා කථෙථ හො සුණ්හිසසාවි'ති වුතතෙතා අති නිකකාමණතො පටඨාය අතිතං ආහරිතවා දසෙසසි-තත්‍රායං සඞඛෙපකථා:-

මහාසමතෙතා රජ්ජසිරිං පහාය කඤ්චකං ආරුයහ ජනතාසහායො අභිනිකකමනතෙතා නගරමාරෙ ඨිතෙන මාරෙන සිඛත්ථ නිවතත, ඉතො තෙ සතතමෙ දිවසෙ චකකරතනං පාතුභවිසසති'නි වුතතෙ අහමෙපතං මාර ජානාමි, න පන මෙ තෙනත්ථො'නි ආහ. අථ කිම ත්ථාය නිකකමසි'නි, සබබඤ්ඤුතඤ්ඤණත්ථාය'නි. තෙන හි සචෙ අජ්ජ පටඨාය කාමවිතකකාදිනං එකවිතකකමපි විතකෙකසි, ජානිසසාමි තෙ කතතබබ'නති ආහ. සො තතො පටඨාය ඔතාරාපෙකෙඛා සතත වසසානි මහාසත්තං අනුබන්ධි. සත්ථාපි ජබබසසානි දුකකර කාරිකං චරිතවා පචචතතපුරිසකාරං නිසසාය බොධිමූලෙ සබබ ඤ්ඤුතඤ්ඤණං පටිවිජ්ඣිතවා විමුතතිසුඛං පටිසංවෙදියමානො පඤ්චමෙ සතතාහෙ අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ නිසිදි. තසමිං සමයෙ මාරො අහං එතතකං කාලං අනුබන්ධිතවා ඔතාරාපෙකෙඛාපි ඉමසස කිඤ්චි ඛලිතං න අද්දසං. අතිකකනතෙතාදානි වෙ එස මම විසයනති දෙමනසසපපතතෙතා මහාමගෙඝ නිසිදි. අථසස තණ්හා. අරති රගාති ඉමා තිසසො ධිතරො පිතා නො න පඤ්ඤායති, කහං නු ඛො එතර හි'නි ඔලොකයමානා තං තථා නිසිනනං දිසවා උපසඞකමිතවා කසමා හි තාත දුකඛී දුමමනොති පුචඡිංසු. සො තාසං තමත්ථං ආරොචෙසි. අථ තා ආහංසු-තාත මා චින්තයි, මයං අත්තනො වසෙ කතවා ආනෙසසාමා'ති. න සකකා අම්මා එස කෙනචි වසෙ කාතුං'ති, තාත මයං ඉත්ථියො නාම, ඉදුනෙව තං රගපාසාදිහි බන්ධිතවා ආනෙසසාම, තුම්හෙ මා චින්තයිත්ථාති සත්ථාරං උපසඞක මිතවා පාදෙ තෙ සමණ පරිචාරෙමා'නි ආහංසු. සත්ථා නෙව තාසං වචනං මනසාකාසි, න අක්ඛීනි උම්මීලෙතවා ඔලොකෙසි. පුන මාරධිතරො උච්චාවචා බොා පුරිසානං අධිප්පායා, කෙසඤ්චි කුමාරි කාසු පෙමං හොති, කෙසඤ්චි පඨමවයෙ ඨිතාසු, කෙසඤ්චි මජ්ඣිම වයෙ ඨිතාසු, කෙසඤ්චි පච්ඡිමවයෙ ඨිතාසු, නානප්පකාරෙහි තං

පලොභෙස්සාමා'ති එකෙකා කුමාරිකාවණ්ණාදිවසෙන සතං සතං අත්තභාවෙ අභිනිම්මිණිත්වා කුමාරිකායො අච්ඡාතා සකිං විජාතා දුවිජාතා මජ්ඣිමිත්ථියො මඟිත්ථියො ච හුත්වා ජඤ්ඤතනූං භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පාදෙ තෙ සමණ පරිචාරෙමා'ති ආහංසු. තම්පි භගවා න මනසාකාසි-යථා තං අනුත්තරෙ උපධිසඞ්ඛයෙ විමුත්තෙනාති. අථ සත්ථා එත්තකෙනපි තා අනපගච්ඡන්තියො අපෙථ කිං දිස්වා එවං වායමථ එවරූපං නාම අච්ඡරාගානං පුරතො කාතුං වට්ටති, තථාගතස්ස පන රාගාදයො පහීනා, කෙන තං කාරණෙන අත්තනො වසං නෙස්සථා'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

යස්ස ජිතං නාවජීයති ජිතමස්ස නො යාති කොචි ලොකෙ,
තම්බුඩ්ඨමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙස්සථ.
යස්ස ජාලිනී විසත්තිකා තණ්හා නත්ථි කුහිඤ්චි නෙතවෙ,
තම්බුඩ්ඨමනන්තගොචරං අපදං කෙන පදෙන නෙස්සථා'ති.

තත්ථ "යස්ස ජිතං නාවජීයති"ති යස්ස සම්මාසම්බුඩ්ඨස්ස තෙන තෙන මඟ්ගෙන ජිතං රාගාදිකිලෙසජාතං පුන අසම්භුදෙචරණතො නාවජීයති දුජ්ජිතං නාම න හොති. "නො යාති"ති න උය්‍යාති, යස්ස ජිතං කිලෙසජාතං රාගාදිසු කොචි එකො කිලෙසොපි ලොකෙ පච්ඡතො වත්තී නාම න හොති,නානුබන්ධතී'ති. "අනන්තගොචර" න්ති අනන්තාරම්මණස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස වසෙන අපරියන්ත ගොචරං. "කෙන පදෙනා"ති යස්ස හි රාගපදාදිසු එකපදම්පි අත්ථි, තං තුමෙහ තෙන පදෙන නෙස්සථ, බුඩ්ඨස්ස පන එකපදම්පි නත්ථි, තං අපදං බුඩ්ඨං තුමෙහ කෙන පදෙන නෙස්සථ. ඉතිඉගාථාය තණ්හා නාමෙසා සංසිබ්බිත—පරිසංසිබ්බිත—පරියොනද්ධෙන ජාලමස්සා අත්ථි'තිපි ජාලකාරිකා'තිපි ජාලූපමා'ති ජාලිනී. රූපාදිසු ආරමෙමණෙසු විසත්තනාය විසත්තිකා, සා පන විසාහාරතාය, * විසපුප්ඵතාය විසඵලතාය විසපරිභොගනාය්‍යපි විසත්තිකා, සා එවරූපා තණ්හා යස්ස කුහිඤ්චි භවෙ නෙතුං නත්ථි, තං තුමෙහ අපදං බුඩ්ඨං කෙන පදෙන නෙස්සථා'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූනං දෙවතානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. මාරධිතරොපි තත්ථෙවන්තරධායිංසු. සත්ථා ඉමං ධම්මදෙසනං ආහරිත්වා-මාගන්දිය අහං ඉමා තිස්සො මාරධිතරො අද්දසං-සෙමහාදිගි අපලිබුද්ධන සුවණ්ණකඛණ්ඩසදිසෙන අත්තභාවෙන සමන්නාගතා. තදුපි මෙ මෙථුනසම්මං ජඤ්ඤ නාහොසියෙව, තව පන ධීතු සරීරං චත්තිංසාකාරකුණපපරිපූරිතං බහි චිත්තෙහා විය අසුචිඝටො. සචෙහි මම පාදෙ අසුචිමක්ඛිතො භවෙය්‍ය, අයං ච උම්මාරට්ඨානෙ නිට්ඨෙය්‍ය, තථාපිස්සා සරීරෙ අහං පාදෙ න ධුසෙය්‍යං'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

දිස්වාන තණ්හං අරතිං රගං ච නාහොසි ජඤ්ඤ අපි මෙථුනස්මිං,
කිමෙවිදං මුත්තකරීසපුණ්ණං පාදාපි නං සම්ඵුසිතුං න ඉච්ඡෙ'ති.

දෙසනාවසානෙ උභොපි ජයම්පතිකා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු'ති.

මාරධීතරානං වත්ථු.

---

* විසහාරතාය.

"යෙ ඣානපසුතා ධීරා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සඞ්කස්සනගර ද්වාරෙ බහූ දෙවමනුස්සෙ ආරබ්භ කථෙසි.

දෙසනා පන රාජගහෙ සමුට්ඨිතා. එකස්මිං හි සමයෙ රාජගහෙ සෙට්ඨි පරිස්සයමොචනත්ථං චෙව පමාදෙන ගලිතානං ආහරණදිනං රක්ඛණත්ථං ච ජාලකරණ්ඩකං පරික්ඛිපාපෙත්වා ගඞ්ගාය උදකකීළං කීළි. අථෙකො රත්තචන්දනරුක්ඛො ගඞ්ගාය උපරි නිරෙ ජාතො ගඞ්ගාදකෙන ඛොතමූලො පතිත්වා තත්ථ තත්ථ පාසාණෙසු සම්මිජ්ජමානො විප්පකිරි. තතො එකා ඝටප්පමාණ ඝටිකා පාසාණෙ හි ඝංසියමානා උදකඵුසිතෙහි පොථියමානා මට්ඨා හුත්වා අනුප්පබෙධන වුය්හමානා සෙවාලපරියොනද්ධා ආගන්ත්වා තස්ස ජාලෙ ලග්ගි. සෙට්ඨි කිමෙත'න්ති වත්වා රුක්ඛඝටිකාති සුත්වා තං ආහරාපෙත්වා කිං නාමෙත'න්ති උපධාරණත්ථං වාසිකණ්ණෙන තච්ඡාපෙසි. තාවදෙව අලත්තකවණ්ණං රත්තචන්දනං පඤ්ඤායි. සෙට්ඨි පන නෙව සම්මාදිට්ඨි, න මිච්ඡාදිට්ඨි, මජ්ඣත්තධාතුකො, සො චින්තෙසි-මයහං ගෙහෙ චන්දනං බහුං, කින්නු ඛො ඉමිනා කරිස්සාමී'ති. අථස්ස එතදහොසි-ඉමස්මිං ලොකෙ මයං හි අරහන්තා මයං අරහන්තා'ති වත්තාරො බහූ, අහං එකං අරහන්තම්පි න ජානාමි, ගෙහෙ භමං යොජෙත්වා පත්තං ලිඛාපෙත්වා සික්කායඤ්ච ඵුපෙත්වා වෙළුපරම්පරාය සට්ඨිහත්ථමත්තෙ ආකාසෙ ඔලම්බෙත්වා සචෙ අරහා අත්ථි, ඉමං ආකාසෙන ආගන්ත්වා ගණ්හාතූ'ති වක්ඛාමි, යො තං ගහෙස්සති, තං සප්පුරිසදාරකං සරණං ගමිස්සාමී'ති. සො චින්තිත නියාමෙනෙව පත්තං ලිඛාපෙත්වා වෙළුපරම්පරාය උස්සාපෙත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ යො අරහා සො ආකාසෙනාගන්ත්වා ඉමං පත්තං ගණ්හාතූ'ති ආහ. ජ සත්ථාරො අම්හාකං එස අනුච්ඡවිකො, අම්හාක මෙවෙතං දෙතී'ති වදිංසු. සො ආකාසෙනාගන්ත්වා ගණ්හථා'ති ආහ. අථ ජටෙඨ දිවසෙ නිගණ්ඨනාථපුත්තෙනා අන්තෙවාසිකෙ පෙසෙසි-ගච්ඡථ සෙට්ඨිං එවං වදෙථ-අම්හාකමාචරියසෙසව අනුච්ඡවිකො'ඝං, මා අපපමත්තකස්ස කාරණා ආකාසෙන ආගමනං කරි, දෙහි කිර මෙ තං පත්තන්ති. තෙ ගන්ත්වා සෙට්ඨිං තථා වදිංසු. සෙට්ඨි ආකාසෙනා ගන්ත්වා ගණ්හිතුං සමත්ථොව ගණ්හාතූ'ති ආහ. නාථපුත්තෙනා සයං ගණ්හිතුකාමො හුත්වා අන්තෙවාසිකානං සඤ්ඤමදාසි-අහං එකං හත්ථං පාදං ච උක්ඛිපිත්වා උප්පතිතුකාමො විය භවිස්සාමි, තුම්හෙ-ආචරිය කිං කරොථ, දුරුම්මයපත්තස්ස කාරණා පරිච්ඡන්නං අර හන්තං මහාජනස්ස මා දස්සයිත්ථාති වත්වා මං හත්ථෙසු ච පාදෙසු ච ගහෙත්වා ආකඩ්ඪන්තා භූමියං පාතෙය්යාථා'නි. සො තත්ථ ගන්ත්වා සෙට්ඨිං ආහ-මහාසෙට්ඨි අයං පත්තො අඤ්ඤං නානුච්ඡවිකො, මා තෙ අපපමත්තස්ස කාරණා මම ආකාසෙ උප්පතනං රුච්චි, දෙහි මෙ පත්තන්ති. භන්තෙ ආකාසෙන උප්පතිත්වාව ගණ්හථා'නි. තතො නාථපුත්තෙනා තෙන හි අපෙථ අපෙථා'නි අන්තෙවාසිකෙ අපනෙත්වා ආකාසෙ උප්පතිස්සාමී'ති එකං හත්ථං ච එකං පාදං ච උක්ඛිපි. අථ නං අන්තෙවාසිකා ආචරිය ආචරිය කිං නාමෙතං කරොථ,

ජවසස * දූරුමයපත්තසස කාරණා පවිචරන්තාගුණෙ තුමෙහගි මහා ජනසස දස්සිතෙ කො අත්ථො'නි තං හත්ථපාදෙසු ගහෙත්වා ආකඩ්ඪිත්වා භූමියං පාතෙසුං. සො සෙට්ඨිං ආහ–මහාසෙට්ඨි ඉමෙ මෙ උපජ්ඣා තුං නදෙන්ති, දෙහි මෙ තං පත්තන්ති. උපජ්ඣිත්වා ගණ්හථ හන්තෙ'නි එවං නිච්චියා ජ දිවසානි වායමිත්වාපි පත්තං න ලභිංසුයෙව. සත්ත මෙ දිවසෙ ආයසම්තෙ ච මහාමොග්ගල්ලානසස ආයසම්තෙ ච පිණ්ඩාලභාරද්වාජසස රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිසසාමා'නි ගන්ත්වා එකසම්ං පිට්ඨිපාසාණෙ ඨත්වා චීවරං පාරුපනකාලෙ ධුත්තකා කථං සමුට්ඨාපෙසුං–හමෙහා සුබ්බ ජ සත්ථාරෙ මයං අරහන්තමහා'නි චරිංසු, රාජගහසෙට්ඨිනෙ පන අජ්ජ සත්තමෙ දිවසෙ පත්තං උසසාපෙත්වා ඨපෙත්වා සචෙ අරහා අත්ථි ආකාසෙනාගන්ත්වා ගණ්හා තූති වදන්තසස, එකොපි අහං අරහා'නි ආකාසෙ උප්පතනෙනා නත්ථි, අජ්ජ නො ලොකෙ අරහන්තානං නත්ථිභාවො ඤතො'නි. තං කථං සුත්වා ආයසමා මහාමොග්ගල්ලානො ආයසම්නතං පිණ්ඩාලභාර ද්වාජං ආහ–"සුතං තෙ ආවුසො භාරද්වාජ ඉමෙසං වචනං, ඉමෙ බුද්ධ සාසනං පරිගණ්හන්නා විය වදන්ති, ත්වං ච මඤ්ඤිකො මහානුභාවො, ගච්ඡතං පත්තං ආකාසෙන ගන්ත්වා ගණ්හාහී'නි. ආවුසො මොග්ග ල්ලාන ත්වං ඉද්ධිමන්තානං අග්ගො'නි පාකටො, ත්වං එතං ගණ්හ, නසි පන අගණ්හන්නෙන අහං ගණ්හිසසාමි'නි. ගණ්හාවුසො'නි. එවං වුත්තෙ ආයසමා පිණ්ඩාලභාරද්වාජො අභිඤ්ඤාපාදකං චතුත්ථජ්ඣා නං සමාපජ්ජිත්වා උට්ඨාය නිගාවුතං පිට්ඨිපාසාණං අන්තනෙන† පරිච්ඡින්නෙනා තූලපිචු විය ආකාසෙ උට්ඨාපෙත්වා රාජගහනගරසස උපරි සත්තක්ඛත්තුං අනුපරියායි. සො නිගාවුතප්පමාණසස නග රසස පිඨානං විය පඤ්ඤායි. නගරවාසිනො පාසාණෙ නො අවත්ථ රිත්වා ගණ්හානි'ත්ති හිතා සුප්පාදිනි මත්ථකෙ කත්වා තත්ථ තත්ථ නිලී සිංසු. සත්තමෙ වාරෙ ථෙරො පිට්ඨිපාසාණං භින්දිත්වා අත්තානං දසෙසසි. මහාජනො ථෙරං දිස්වා භත්තෙන පිණ්ඩාලභාරද්වාජ පාසා ණං ගාළ්හං කත්වා ගණ්හ, මානො සබ්බ නසසි'නි. ථෙරො පාසාණං පාදනෙඛන ඛිපිත්වා විසසජ්ජෙසි. සො ගන්ත්වා යථාට්ඨානෙ පතිට්ඨාසි. ථෙරො සෙට්ඨිසස ගෙහමත්ථකෙ අට්ඨාසි. තං දිස්වා සෙට්ඨි උරෙන නිපජ්ජිත්වා ඔතර සාමී'නි වත්වා ආකාසතො ඔතිණ්ණං ථෙරං නිසීදා පෙත්වා පත්තං ඔතාරාපෙත්වා චතුමධුරපූණං කත්වා ථෙරසස අදාසි. ථෙරො පත්තං ගහෙත්වා විහාරාභිමුඛො පායාසි. අථසස යෙ අරඤ්ඤ ගතා වා සුඤ්ඤාගාරගතා වා පාටිහාරියං නාදසංසු, තෙ සන්නිපති ත්වා හත්තෙන අම්හාකම්පි පාටිහාරියං දසෙසහී'ත්ති ථෙරං අනුබන්ධිංසු. සො තෙසං පාටිහාරියං දසෙසත්වා විහාරං අගමාසි. සත්ථා නං අනු බන්ධිත්වා උන්නාදනත්ථාය මහාජනසස සද්දං සුත්වා ආනන්ද කසෙසසො සද්දො'ති පුච්ඡිත්වා හත්තෙන පිණ්ඩාලභාරද්වාජෙන ආකාසෙ උප්පතිත්වා චඤ්ඤනපත්තෙනා ගහිතො, තසස සන්තිකෙ එසො සද්දො'ති සුත්වා භාරද්වාජං පක්කොසාපෙත්වා "සච්චං කිර තයා එවං කත"න්ති, සච්චං භත්තෙනති වුත්තෙ "කස්මා තෙ භාරද්වාජ එවං

*. ජවසස ලාමකසස. †. පාදනෙඛන.

කත"නති ථෙරං ගරහිත්වා තං පත්තං ච්ඡාඩ්ඩණීයං භෙදාපෙත්වා භික්ඛූනං අඤ්ඤත්‍රූපපිංසනත්ථාය දාපෙත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙසි. නිත්ථියා සමණෙ කිර ගොතමෙ තං පත්තං භෙදාපෙත්වා පාටිහාරියයස්ස අකරණත්ථාය සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙසි'නි සුත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං ජීවිතහෙතුපි නාතික්කමන්ති, සමණෙපි ගොතමෙ තං රක්ඛිස්සතෙව, ඉදානි අම්හෙහි ඔකාසෙ ලබ්බෙ'නි තෙ නගරවීථිසු ආරොචෙන්තා විචරිංසු-මයං අත්තනො ගුණං රක්ඛන්තා පුබ්බෙ දාරුමයපත්තස්ස කාරණා අත්තනො ගුණං මහාජනස්ස න දස්සයිම්හ, සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා එත්තකම්පත්තස්ස* කාරණා අත්තනො ගුණං මහාජනස්ස දස්සෙස්සුං. සමණෙ ගොතමෙ අත්තනො පරිභවනත්ථාය තං පත්තං භෙදාපෙත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙසි කිර; ඉදානි මයං තෙනෙව සද්ධිං පාටිහාරියං කරිස්සාමා'නි. රාජා බිම්බිසාරො තං කථං සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තුම්හෙහි කිර භන්තෙ පාටිහාරියස්ස අකරණත්ථාය සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තන්'නති. ආම මහාරාජාති. ඉදානි නිත්ථියා තුම්හෙහි සද්ධිං පාටිහාරියං කරිස්සාමා'නි ච වදන්ති, කිංදානි කරිස්සථා'නි. නෙස්ස කරොන්තෙස්සු කරිස්සාමි මහාරාජාති, "නනු තුම්හෙහි සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තන"නති. නාහං මහාරාජ අත්තනො සික්ඛාපදං පඤ්ඤාපෙසිං, තං මම සාවකානං පඤ්ඤත්තන්'නති. තුම්හෙ අපනෙත්වා අඤ්ඤත්‍ර සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං නාම හොති භන්තෙ'නි. තෙන හි මහාරාජ තයෙඤ්ඤෙවෙත්ථ පරිපුච්ඡිස්සාමි, අත්ථි පන තෙ මහාරාජ විජිතෙ උය්‍යාන'න්ති. අත්ථි භන්තෙ'නි. සචෙ තෙ මහාරාජ උය්‍යානෙ මහාජනො අම්බාදීනි ඛාදෙය්‍ය, කිමස්ස කත්තබ්බ'න්ති. දණ්ඩො භන්තෙ'නි. තවං පන ඛාදිතුං ලභසි'නි. ආම භන්තෙ මයහං දණ්ඩො නත්ථි, අහං අත්තනො සන්තකං ඛාදිතුං ලභාම්'නි. මහාරාජ යථා හි තව තියොජනසතිකෙ රජ්ජෙ ආණා පවත්තති, අත්තනො උය්‍යානෙ අම්බාදීනි ඛාදන්තස්ස දණ්ඩො නත්ථි, අඤ්ඤසං අත්ථි, එවං මමපි චක්කවාළකොටිසතසහස්සෙ ආණා පවත්තති, අත්තනො සික්ඛාපදපඤ්ඤත්තියා අනික්කමො නාම නත්ථි, අඤ්ඤසං පන අත්ථි, කරිස්සාමහං පාටිහාරිය'න්ති. නිත්ථියා තං කථං සුත්වා ඉදානිමහා නට්ඨා, සමණෙන කිර ගොතමෙන සාවකානංයෙව සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං-න අත්තනො, සයමෙව කිර පාටිහාරියං කත්තුකාමො, කින්නු ඛො කරිස්සාමා'නි මන්තයිංසු. රාජා සත්ථාරං පුච්ඡි-"භන්තෙ කදා පාටිහාරියං කරිස්සථා"නි. ඉතො චතුන්නං මාසානං අච්චයෙන ආසාළ්හිපුණ්ණමාසියං මහාරාජා'නි. කත්ථ කරිස්සථ භන්තෙ'නි. සාවත්ථිං නිස්සාය මහාරාජා'නි. කස්මා පන සත්ථා එවං දූරට්ඨානං අපදිසි'නි. යස්මා තං සබ්බබුද්ධානං මහා පාටිහාරියකරණට්ඨානං, අපි ච මහාජනස්ස සන්නිපාතත්ථාය'පි දූරට්ඨානමෙව අපදිසි. නිත්ථියා තං කථං සුත්වා ඉතො කිර චතුන්නං මාසානං අච්චයෙන සමණෙ ගොතමෙ සාවත්ථියං පාටිහාරියං

*. පත්තකම්මත්තස්ස.

කරිස්සති, ඉදානි තං අම්හේහිවාව අනුබන්ධිස්සාම, මහාජනෝ අමෙහ දිස්වා කිං ඉද'න්ති පුච්ඡිස්සති, අථස්ස වක්ඛාම-මයං සමණෙන ගොතමෙන සද්ධිං පාටිහාරියං කරිස්සාමාති වදිමහා, සෝ පලායති, මයමස්ස පලායිතුං අදත්වා අනුබන්ධාමා'ති. සත්ථා රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා නික්ඛම්. තිත්ථියාපියස්ස පච්ඡතොව නික්ඛමිත්වා භත්තකිච්ච ට්ඨානෙ වසන්ති, වසිතට්ඨානෙ පුන දිවසෙ පාතරාසං කරොන්ති. තෙ මනුස්සෙහි කිං ඉද'න්ති පුට්ඨා හෙට්ඨා චින්තිතනයෙනෙව ආරොචෙසුං. මහාජනෝ'පි පාටිහාරියං පස්සිස්සාමා'ති අනුබන්ධි. සත්ථා අනුපුබ්බෙන සාවත්ථියං පාපුණි. තිත්ථියා'පි තෙන සද්ධිංයෙව ගන්ත්වා උපට්ඨාකෙ සමාදපෙත්වා සතසහස්සං ලභිත්වා ඛදිරත්ථම්භෙහි මණ්ඩපං කාරෙත්වා නීලුපපලෙහි ඡාදුපෙත්වා ඉධ පාටිහාරියං කරිස්සාමා'ති නිසිදිංසු. රාජා පසෙනදිකොසලෝ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ තිත්ථියෙහි මණ්ඩපෝ කාරිතෝ, අහම්පි තුම්හාකං මණ්ඩපං කාරෙම්'ති. අලං මහාරාජ, අත්ථි මයඟං මණ්ඩපකාරකෝ'ති. ඉධ භන්තෙ මං ඨපෙත්වා කෝ අඤ්ඤෝ කාතුං සක්ඛිස්සති'ති. සකෙකා දෙවරාජා මහාරාජා'ති. "කහං පන භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සථා" ති. ගණ්ඩම්බරුක්ඛමූලෙ මහාරාජා'ති. තිත්ථියා අම්බරුක්ඛමූලෙ කිර පාටිහාරියං කරිස්සති'ති සුත්වා අත්තනෝ උපට්ඨාකානං ආරොචෙත්වා යොජනට්ඨානඛහනනරෙ අන්තරාසෝ තදහු ජාතම්පි අම්බපොතකං උප්පාටෙත්වා අරඤ්ඤං ඛිපාපෙසුං. සත්ථා ආසාළ්හිපුණ්ණමදිවසෙ අන්තෙවාසිකෙ ආමන්තෙසි. රඤ්ඤෝ උය්‍යානපාලෝ ගණ්ඩෝ නාම එකං පිඨඝලකිපිල්ලකෙහි කතපත්තපුටස්ස අන්තරෙ මහන්තං අම්බපක්කං දිස්වා තස්ස ගන්ධරසලොභෙන සම්පත්තෙ වායසෙ පලාපෙන්තෝ රඤ්ඤෝ අත්ථාය ආදාය ගච්ඡන්තෝ අන්තරාමග්ගෙ සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි-රාජා ඉමං අම්බං ඛාදිත්වා මයහං අට්ඨ වා සොළස වා කහාපණෙ දදෙය්‍ය, තං මෙ එකන්තහාවෙ'පි ජීවිතවුත්තියා නාලං, සචෙ පනාහං සත්ථු ඉමං දස්සාමි, අවස්සං තං අපරිණතමෙව කාලං ඛිතාවහං භවිස්සති'ති සෝ තං අම්බපක්කං සත්ථු උපනාමෙසි. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ඔලොකෙසි. අථස්ස ථෙරෝ චතුම්මහාරාජදත්තියං පත්තං නීහරිත්වා හත්ථෙ ඨපෙසි. සත්ථා පත්තං උපනාමෙත්වා අම්බපක්කං පරිභුඤ්ජිත්වා තත්ථෙව නිසීදනාකාරං දස්සෙසි. ථෙරෝ චීවරං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි. අථස්ස තස්මිං නිසින්නෝ ථෙරෝ පානීයං පරිස්සාවෙත්වා තං අම්බපක්කං මද්දිත්වා පානකං කත්වා අදාසි. සත්ථා අම්බපානකං පිවිත්වා ගණ්ඩං ආහ-ඉමං අම්බට්ඨිං ඉධෙව පංසුං වියූහිත්වා රොපෙහී'ති. සෝ තථා අකාසි. සත්ථා තස්ස උපරි හත්ථං ධොවි. හත්ථෙ ධොතමත්තෙයෙව නඞ්ගලසීසමත්තක්ඛන්ධෝ හුත්වා උබ්බෙධෙන පණ්ණාසහත්ථෝ අම්බරුක්ඛෝ උට්ඨහි. චතූසු දිසාසු එකෙකා උඩ්ඩං එකා'නි පඤ්චමහාසාඛා පණ්ණාස හත්ථාව අහෙසුං. සෝ තාවදෙව පුප්ඵඵලසඤ්ඡන්නෝ හුත්වා එකෙකසාඛාය ඨානෙ පරිපක්කඅම්බපිණ්ඩධරෝ අහොසි. පච්ඡතෝ ආගච්ඡන්තා භික්ඛූ අම්බපක්කානි ඛාදන්තායෙව ආගම්ංසු. රාජා එවරූපෝ

කිර අම්බරුක්ඛා උට්ඨිතෝ'ති සුත්වා මා නං කොචි ඡින්දීති ආරක්ඛං ඨපෙසි. සෝ පන ගණ්ඩෙන රොපිතත්තා ගණ්ඩඅම්බරුක්ඛොතෙව පඤ්ඤායි. ධුත්තකාපි අම්බපක්කානි ඛාදිත්වා අරෙ දුට්ඨ නිග්ගණ්ඨා සමණෙ ගොතමෝ ගණ්ඩඅම්බරුක්ඛම්මූලෙ පාටිහාරියං කරියතීති තුම්හෙහි යොජනඛත්තරෙ තදහු ජාතාපි අම්බපොතකා උප්පාටාපිතා, ගණ්ඩමෙඛා නාමාය'න්ති වත්වා තෙහි උච්චිට්ඨෙහි අම්බට්ඨිහි පහරිංසු සක්කො වාතවලාහකං දෙවපුත්තං ආණාපෙසි-නිග්ගණ්ඨානං මණ්ඩපං වාතෙහි උප්පාටෙත්වා උක්කාරභූමියං ඛිපාහීති. සෝ තථාඅකාසි. සූරියං දෙවපුත්තම්පි ආණාපෙසි-සූරියමණ්ඩලං නිග්ගණ්හනෙනා නාපෙහී'ති. සොපි තථා අකාසි. පුන වාතවලාහකං ආණාපෙසි-වාතවලාහකො වාතමණ්ඩලං උට්ඨාපෙත්වා යාහී'ති. සෝ තථා කරොනෙනා තිත්ථියානං පාසාදිතසෙදෙ සරීරෙ රජොවට්ටියා ඔකිරි. තෙ තම්බවම්මිකසදිසා අහෙසුං. වස්සවලාහක'ම්පි ආණාපෙසි-මහන්තමහන්තානි බින්දූනි පාතෙහී'ති. සෝ තථා අකාසි අථ නෙසං කායෙ කබරගාවීසදිසෙ අහොසි. තෙ නිග්ගණ්ඨා ලජ්ජමානා හුත්වා සම්මූඛසම්මූඛට්ඨානෙනෙව පලාසිංසු. එවං පලායන්තෙසු පූරණ කස්සපස්ස උපට්ඨාකො එකො කස්සකො ඉදානි මෙ අය්‍යනං පාටිහාරියකරණවෙලා, ගන්ත්වා පාටිහාරියං පස්සිස්සාමී'ති ගොණෙ විස්සජ්ජෙත්වා පාතොව ආහතං යාගුකුටඤ්චව යොත්තකං ච ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තො පූරණං තථා පලායන්තං දිස්වා හන්ත අහං අය්‍යනං පාටිහාරියං පස්සිස්සාමී'ති ආගච්ඡාමි, තුම්හෙ කහං ගච්ඡථා 'නි. කිං තෙ පාටිහාරියෙන, ඉමං මෙ කුටං ච යොත්තකං ච දෙහී'ති. සෝ තෙන දින්නං කුටං ච යොත්තකං ච ආදාය නදිතීරං ගන්ත්වා නං කුටං යොත්තෙන අත්තනො ගිවාය බන්ධිත්වා * රහදෙ පතිත්වා උදකබුබ්බුලෙ උට්ඨාපෙන්තො කාලං කත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්ති. සක්කො ආකාසෙ රතනචඞ්කමං මාපෙසි තස්ස එකා කොටි පාචීන චක්කවාළමුඛවට්ටියං අහොසි, එකා පච්ඡිමචක්කවාළමුඛවට්ටියං. සත්ථා සන්නිපතිතාය ජනනිසයොජනිකාය පරියාය වඩ්ඪමාන කච්ඡායාය ඉදානි පාටිහාරියකරණවෙලා'ති ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා පමුඛෙ අට්ඨාසි. අථනං ඝරණී නාම ඉඞ්ගිනති අනාගාමි උපාසිකා උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ මාදිසාය ධිතරි විජ්ජමානාය තුම්හාකං කිලමනකිච්චං නත්ථි, අහං පාටිහාරියං කරිස්සාමී'ති ආහ. කථං ත්වං කරිස්සසි ඝරණී'ති. භන්තෙ චක්කවාළගබ්භෙ මහාපථවිං උදකං කත්වා උදකසකුණ්ඩකා විය නිම්මුජ්ජිත්වා පාචීනචක්කවාළ මුඛවට්ටියං අත්තානං දස්සෙස්සාමි, තථා පච්ඡිමුත්තරදක්ඛිණ චක්කවාළමුඛවට්ටියං, තථා මජ්ඣෙ, කා එසා'නි ච වුත්තෙ වක්ඛන්ති-ඝරණීනාමෙසා, අයං තාව එකිස්සා ඉද්ධානුභාවෙ, බුද්ධානුභාවෙ පන කීවරූපො භවිස්සති'ති. එවං නිත්ථියා තුම්හෙ අදිස්වාව පලායිස්සන්තී'ති. අථ නං සත්ථා ජානාමි තෙ ඝරණී එවරූපං පාටිහාරියං

*. බන්ධිත්වා ලජ්ජන්තා නික්ඛම්ම අකථෙත්වා.

කාතුං සමත්ථභාවං, න පනායං තවත්ථාය ඛණ්ඩා මාලාපුටෝ'ති වත්වා පටික්ඛිපි. සා න මේ සත්ථා අනුජානාති, අඩා මයා උත්තරිතරං පාටිහාරියං කාතුං සමත්ථෝ අඤ්ඤෙසු අත්ථී'ති එකමන්තං අට්ඨාසි. සත්ථා'පි එවමේතෙසං ගුණේ පාකටෝ භවිස්සති, එවං ජනනිංස යොජනාය පරිසාය මජ්ඣෙ සීහනාදං නදිස්සතී'ති මඤ්ඤමානෝ අපරේ'පි ද්වේ-තුමෙහ කථං පාටිහාරියං කරිස්සථා'නි. නෙ එවඤ්ච එවඤ්ච කරිස්සාම භන්තෙ'ති සත්ථු පුරතෝ ඨිතාව සීහනාදං නදිංසු. තෙසු කිර චුල්ලානාථපිණ්ඩිකෝ මාදිසෙ අනාගාම්උපාසකෙ පුත්තෙ විජ්ජමානෙ සත්ථු කිලමනකිච්චං නත්ථී'ති චින්තෙත්වා අහඤ්හෙතෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමී'ති වත්වා කථං කරිස්සසී'ති පුට්ඨා අහමහ තෙ වාදසයොජනිකං බ්‍රහ්මත්තභාවං නිම්මිණිත්වා ඉමිස්සා පරිසාය මජ්ඣෙ මහාමෙඝගජ්ජනාසදිසෙන සද්දෙන බ්‍රහ්මලොකං නාම අලොලොකෙස්සාමි, මහාජනෝ කිං සද්දෝ නාමෙසෝ'නි පුච්ඡිත්වා චුල්ලානාථපිණ්ඩිකස්ස කිර බ්‍රහ්මඅලොලොකනසද්දෝ නාමා'නි වකබ්‍රහ්මා, තිත්ථියා ගහපතිකස්ස කිර තාව එසෝ ආනුභාවෝ, බුද්ධානුභාවෝ කීදිසෝ භවිස්සතී'ති තුමෙහ අදිස්වාව පලායිස්සන්ති'නි. සත්ථා ජානාමි තෙ අහං එතං අනුභාව'න්ති තස්සපි තථෙව වත්වා පාටිහාරියකරණං නානුජානි. අථෙකා පටිසම්භිදප්පත්තා සත්තවස්සිකා චිරසාමණෙරිනාම සත්ථාරං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමී'ති ආහ. කථං කරිස්සසි චිරේ'නි, භන්තෙ සිනෙරුං චක්කවාළපබ්බතඤ්ච හිමවන්තඤ්ච ආහරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ පටිපාටියා ඨපෙත්වා අහං හංසකුණ්ඩි විය තතෝ තතෝ නික්ඛමිත්වා අසජ්ජමානා ගමිස්සාමි, මහාජනෝ මං දිස්වා කාචෙස්සති පුච්ඡිත්වා චිරසාමණෙරී'ති ඤස්සති, තිත්ථියා සත්තවස්සිකාය තාව සාමණෙරියා අයමානුභාවෝ, බුද්ධානුභාවෝ කීදිසෝ භවිස්සතී'ති තුමෙහ අදිස්වාව පලායිස්සන්තීති. ඉතෝ පරං එවරූපානි වචනානි වුත්තානුසාරෙ නෙව වෙදිතබ්බානි. තස්සා'පි භගවා ජානාමි තෙ ආනුභාවන්ති වත්වා පාටිහාරියකරණං නානුජානි. අථෙකෝ පටිසම්භිදප්පත්තෙනා ඛීණාසවෝ චුන්දසාමණෙරෝ නාම ජාතියා සත්තවස්සිකෝ සත්ථාරං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ ගන්ත්වා පාටිහාරියං කරිස්සාමී'ති වත්වා කථං කරිස්සසී'ති පුට්ඨා ආහ-අහං භන්තෙ ජම්බුදීපස්ස ඔජහුනං මහාජම්බුරුක්ඛං ඛණ්ඩෙ ගහෙත්වා චාලෙත්වා මහාජම්බුපෙසියෝ ආහරිත්වා ඉමං පරිසං ඛාදාපෙස්සාමි, පාරිචජ්ජතාකඤ්ඤමානි ච ආහරිත්වා තුමෙහ වන්දිස්සාමී'ති. සත්ථා ජානාමි තෙ ආනුභාවන්ති තස්ස පාටිහාරියකරණං පටික්ඛිපි. අථ උප්පලවණ්ණාථෙරී සත්ථාරං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමී'ති වත්වා කථං කරිස්සසී'ති පුට්ඨා ආහ-අහං භන්තෙ සමන්තා වාදසයොජනිකං පරිසං දස්සෙත්වා ඇවට්ටෙත්වා ජනනිංසයොයොජනාය පරිසාය පරිවුතෝ චක්කවත්තිරාජා භූත්වා ආගන්ත්වා තුමෙහ වන්දිස්සාමී'නි. සත්ථා ජානාමි තෙ ආනුභාව'න්ති තස්සාපි පාටිහාරියකරණං පටික්ඛිපි. අථ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරෝ භගවන්තං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ පාටිහාරියං කරිස්සාමී'ති වත්වා කථං කරිස්සසී'ති පුට්ඨා ආහ-අහං භන්තෙ සිනෙරුපබ්බතරාජානං දන්තන්තරෙ ඨපෙත්වා මාසබීජං විය සඛ්ඛා

දියසාමී'ති. අඤ්ඤං කිං කරියසි'ති. ඉමං පඨවිං කටසාරකං විය සංවෙල්ලිත්වා අඩ්ඪුලනන්තරෙ නික්ඛිපියසාමී'ති. අඤ්ඤං කිං කරියස සි'ති. මහාපඨවිං කුලාලචක්කං විය පරිවත්තෙත්වා මහාජනං පඨ මොජං ඛාදාපෙයසාමී'ති. අඤ්ඤං කිං කරියසි'ති. වාමහත්ථෙ පඨවිං කත්වා ඉමෙ සත්තෙ දක්ඛිණහත්ථෙන අඤ්ඤස්මිං දිපෙ ඨපෙයසා මී'ති. අඤ්ඤං කිං කරියසි'ති. සිනෙරුං ජත්තදණ්ඩං විය කත්වා මහා පඨවිං උක්ඛිපිත්වා තස්සූපරි ඨපෙත්වා ජත්තහත්ථෝ භික්ඛු විය එකහත්ථෙන අදාය ආකාසෙ චඞ්කමිස්සාමී'ති. සත්ථා ජානාමි තෙ ආනුභාවන්ති තස්සපි පාටිහාරියකරණං නානුජානි. සෝ ජානාති මඤ්ඤෙ සත්ථා මයා උත්තරිතරං පාටිහාරියං කාතුං සමත්ථ'න්ති එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා නායං මොඝලල්ලාන තවත්ථාය බ්‍රඹ්මා මාලාපුවෝ, අහං හි අසමධුරෝ, මම ධුරං අඤ්ඤෙහි වහිතුං සමත්ථෝ නාම නත්ථි අනච්ඡරිය මෙතං-යං ඉදානි මම ධුරං වහිතුං සමත්ථෝ න භවෙය්‍ය, අහෙතුකනිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තකා ලෙපි මම ධුරං අඤ්ඤෙහි වහිතුං සමත්ථෝ නාම නාහොසියෙවා'ති වත්වා කදා කථං වා භවෙත'ති ථෙරෙන පුට්ඨෝ අතීතං ආහරිත්වා-

"යතෝ යතෝ ගරුධුරං යතෝ ගම්භීරවත්තනි,
තදස්සු කණ්හං ධුඤ්ඤන්ති සාසස්සුදං වහතෙ ධුර"න්ති

ඉදං කණ්හඋසභජාතකං විත්ථාරෙත්වා පුන තමෙවත්ථං විසෙසෙත්වා දෙසෙන්තෝ:-

මනාපමෙව භාසෙය්‍ය නාමනාපං කුදාචනං,
මනාපං භාසමානස්ස ගරුං භාරං උදබ්බහි,
ධනඤ්ච නං අලබ්භෙසි තෙන චත්තමනෝ අහූ'ති

ඉදං නන්දිවිසාලජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. කථෙත්වා ච පන සත්ථා තං රතනචඞ්කමං ඔතරි. පුරතෝ වාදසයොජනිකා පරිසා අහොසි, තථා පච්ඡතෝ ච උත්තරතෝ ච දක්ඛිණතෝ ච. උජුකං පන චතුවීසතියොජනිකාය තාය පරිසාය මජ්ඣෙ භගවා යමකපාටි හාරියං අකාසි. තං පාළිතෝ තාව එවං වෙදිතබ්බං-"කතමං නං තථාගතස්ස යමකපාටිහීරෙ ඤාණං? ඉධ තථාගතෝ යමකපාටිහීරං කරොති-අසාධාරණං සාවකෙහි:-උපරිමකායතෝ අග්ගික්ඛන්ධෝ පව ත්තති, හෙට්ඨිමකායතෝ උදකධාරා පවත්තන්ති, හෙට්ඨිමකායතෝ අග්ගික්ඛන්ධෝ පවත්තති, උපරිමකායතෝ උදකධාරා, පුරත්ථිමකා යතෝ-පච්ඡිමකායතෝ, පච්ඡිමකායතෝ-පුරත්ථිමකායතෝ, දක්ඛි ණක්ඛිතෝ-වාමක්ඛිතෝ, වාමක්ඛිතෝ-දක්ඛිණක්ඛිතෝ, දක්ඛිණ කණ්ණසොතතෝ---වාමකණ්ණසොතතෝ,---වාමකණ්ණසොත තෝ-දක්ඛිණකණ්ණසොතතෝ, දක්ඛිණනාසිකාසොතතෝ-වාම නාසිකාසොතතෝ, වාමනාසිකාසොතතෝ-දක්ඛිණනාසිකාසෝ තතෝ, දක්ඛිණ අංසකූටතෝ---වාමඅංසකූටතෝ, වාමඅංසකූට තෝ-දක්ඛිණඅංසකූටතෝ, දක්ඛිණහත්ථතෝ-වාමහත්ථතෝ, වාම හත්ථතෝ --- දක්ඛිණහත්ථතෝ, දක්ඛිණපස්සතෝ-වාමපස්සතෝ,

වාමපස්සතො-දක්ඛිණපස්සතො, දක්ඛිණපාදතො--වාමපාදතො, වාමපාදතො-දක්ඛිණපාදතො, අඞ්ගුලඞ්ගුලීහි--අඞ්ගුලන්තරිකාහි අඞ්ගුලන්තරිකාහි, එකෙකලොමකූපතො අග්ගිකඛන්ධො පවත්තති, එකෙක ලොමකූපතො උදකධාරා පවත්තන්ති, පවත්තන්ති ඡබ්බණ්ණානං නීලානං පීතානං ලොහිතානං ඔදාතානං මඤ්ජට්ඨානං පභස්සරානං. භගවා චඞ්කමති, නිම්මිතො තිට්ඨති වා නිසීදති වා සෙය්‍යං වා කප්පෙති-පෙ-නිම්මිතො සෙය්‍යං වා කප්පෙති, භගවා චඞ්කමති වා තිට්ඨති වා නිසීදති වා. ඉදං තථාගතස්ස යමකපාටිහීරෙ ඤාණං" නන්ති. ඉදං පන පාටිහීරං සත්ථා තස්මිං චඞ්කමෙ චඞ්කමිත්වා අකාසි. තස්ස තෙජො කසිණසමාපත්තිවසෙන උපරිමකායතො අග්ගිකඛන්ධො පවත්තති, ආපොකසිණසමාපත්තිවසෙන හෙට්ඨිමකායතො උදකධාරා පවත්තන්ති. න පන උභකධාරාය පවත්තනට්ඨානතො අග්ගික්ඛන්ධස්ස පවත්තනං, අග්ගික්ඛන්ධස්ස ච පවත්තනට්ඨානතො උදකධාරාය පවත්තනං දස්සෙතුං-"හෙට්ඨිමකායතො උපරිමකායතො"ති වුත්තං. එසෙව නයො සබ්බපදෙසු. අග්ගික්ඛන්ධො පනෙත්ථ උදකධාරාය අසම්මිස්සො අහොසි, තථා උදකධාරා අග්ගික්ඛන්ධෙන. උභයම්පි කිර චෙතං යාව බ්‍රහ්මලොකා උග්ගන්ත්වා චක්කවාළමුඛවට්ටියං පවත්තති. ජනා වණ්ණනන්ති වුත්තා පනස්ස ඡබ්බණ්ණරංසියො සටෙහි ආසිඤ්චමානං විලීනසුවණ්ණං විය යන්තනාළිතො නික්ඛන්තසුවණ්ණරසධාරා විය ච එකචක්කවාළගබ්භතො උග්ගන්ත්වා බ්‍රහ්මලොකං ආහච්ච පටිනිවත්තිත්වා චක්කවාළ මුඛවට්ටිමෙව ගණ්හිංසු. එකං චක්කවාළගබ්භං එකාලොපානසිකං විය බොධිඝරං අහොසි එකාලොකං. තං දිවසං සත්ථා චඞ්කමිත්වා පාටිහීරං කරොන්තො අනන්තරනන්තරා මහාජනස්ස ධම්මකථං කථෙසි. කථෙන්තො ච ජනං නිරස්සාසං අකත්වා තස්ස අස්සාසවාරං දෙති. තස්මිං ඛණෙ මහාජනො සාධුකාරං පවත්තෙසි. තස්ස සාධුකාරපවත්තනකාලෙ සත්ථා තාව මහතියා පරිසාය චිත්තං ඔලොකෙන්තො එකෙකස්ස සොළසන්නං ආකාරානං වසෙන චිත්තාචාරං අඤ්ඤාසි. එවං ලහු පරිවත්තනං බුද්ධානං චිත්තං. යො යො යස්මිං ධම්මෙ යස්මිඤ්ච පාටිහීරෙ පසන්නො, තස්ස තස්ස අජ්ඣාසයවසෙනෙව ධම්මඤ්ච කථෙසි, පාටිහීරඤ්ච අකාසි, එවං ධම්මෙ දෙසියමානෙ පාටිහීරෙ ච කයිරමානෙ මහාධම්මාභිසමයො අහොසි. සත්ථා පන තස්මිං සමාගමෙ අත්තනො මනං ගහෙත්වා අඤ්ඤං පඤ්හං පුච්ඡිතුං සමත්ථං අදිස්වා නිම්මිතබුද්ධං මාපෙසි. තෙන පුච්ඡිතං පඤ්හං සත්ථා විස්සජ්ජෙසි. සත්ථාරා පුච්ඡිතං සො විස්සජ්ජෙසි. භගවතො චඞ්කමනකාලෙ නිම්මිතො ඨානාදීසු අඤ්ඤතරං කප්පෙසි. නිම්මිතස්ස චඞ්කමනකාලෙ භගවා ඨානාදීසු අඤ්ඤතරං කප්පෙසි. තමත්ථං දස්සෙතුං "නිම්මිතො චඞ්කමති වා'ති ආදි වුත්තං. එවං කරොන්තස්ස සත්ථු පාටිහීරං දිස්වා ධම්මකථඤ්ච සුත්වා තස්මිං සමාගමෙ විසතියා පාණකොටිනං

ධම්මාභිසමයෝ අහොසි. සත්ථා පාටිහීරං කරොනෙන්තාව කත්ථ නු ඛො අනීතෙ බුද්ධා ඉමං පාටිහීරං කත්වා වස්සං උපෙන්ති'ති ආවජ්ජෙත්වා තාවතිංසභවනෙ වස්සං උපගන්ත්වා මාතු අභිධම්මපිටකං දෙසෙන්ති'ති දිස්වා දක්ඛිණපාදං උක්ඛිපිත්වා යුගන්ධරමත්ථකෙ ඨපෙත්වා ඉතරං පාදං උක්ඛිපිත්වා සිනෙරුමත්ථකෙ ඨපෙසි. එවං අට්ඨසට්ඨි යොජනසතසහස්සට්ඨානෙ තයොව පාදවාරා අහෙසුං. වෙ පාදච්ඡෙ දූනි. සත්ථා පාදං පසාරෙත්වා අක්කමිනි ච න සල්ලක්ඛෙතබ්බං. තස්ස පාදුක්ඛිපනකාලෙයෙව පබ්බතා පාදමූලං ආගන්ත්වා සම්පටිච්ඡිංසු. සත්ථරා අක්කන්තකාලෙ උට්ඨාය සකට්ඨානෙ යෙව අට්ඨංසු. සක්කො සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි–පණ්ඩුකම්බලසිලායං මක්ඛෙසු සත්ථා ඉමං වස්සාවාසං උපෙස්සති, බහූනඤ්ච වත දෙවතානං උපකාරො භවිස්සති, සත්ථරි පනෙත්ථ වස්සං උපගතෙ අඤ්ඤෙ දෙවතා හත්ථම්පි ඨපෙතුං න සක්ඛිස්සන්ති, අයං ඛො පන පණ්ඩුකම්බලසිලා දීඝතො සට්ඨි යොජනා, විත්ථාරතො පණ්ණාසයොජනා, පුථුලතො පණ්ණරස යොජනා, සත්ථරි නිසින්නොපි තුච්ඡං විය භවිස්සති'ති. සත්ථා තස්ස ඤාණසයං විදිත්වා අත්තනො සඞ්ඝාටිකං සිලාතලං පවිච්ඡාදයමානං ඛිපි, සක්කො චින්තෙසි– චීවරං තාව පවිච්ඡාදයමානං ඛිපි, සයං පන පරිත්තකෙ ඨානෙ නිසීදිස්සති'ති සත්ථා තස්සජ්ඣාසයං විදිත්වා නීචපීඨකං මහාපංසුකූලිකො විය පණ්ඩුකම්බලසිලං අන්තො චීවර භොගෙයෙව කත්වා නිසීදි. මහාජනොපි තං ඛණංයෙව සත්ථාරං ඔලොකෙන්තො නාද්දස–චන්දස්ස අත්ථඞ්ගතකාලතො විය සූරියස්ස අත්ථඞ්ගතකාලතො පට්ඨාය විය ච අහොසි. මහාජනො:–

"ගතො නු චිත්තකූටං වා කෙලාසං වා යුගන්ධරං,
න නො දක්ඛම සම්බුද්ධං ලොකජෙට්ඨං නරාසභ"න්ති

ඉමං ගාථං වදන්තා පරිදෙවි. අපරෙ සත්ථා නාම පවිවෙකරතො, සො එවරූපාය මෙ පරිසාය එවරූපං පාටිහීරං කත්වා නිලජ්ජාය අඤ්ඤං නගරං රට්ඨං වා ජනපදං වා ගතො භවිස්සති, න නොදානි තං දක්ඛිස්සාමා'ති පරිදෙවන්තා ඉමං ගාථමාහංසු:–

"පවිවෙකරතො ධීරො නාසිමං ලොකං පුනෙහිති,
න නො දක්ඛම සම්බුද්ධං ලොකජෙට්ඨං නරාසභ"න්ති.

තෙ මහාමොග්ගල්ලානං පුච්ඡිංසු–කහං භන්තෙ සත්ථා'ති. සො සයං ඤාණෙනාපි පරෙසම්පි ගුණ පාකටා හොන්තූ'ති අජ්ඣාසයෙන අනුරූපං පුච්ඡථා'ති ආහ. තෙ ථෙරං තථා පුච්ඡිංසු–කහං භන්තෙ සත්ථා'ති. තාවතිංසභවනෙ පණ්ඩුකම්බලසිලාඝං වස්සං උපගන්ත්වා මාතු අභිධම්මපිටකං දෙසෙතුං ගතො'ති. කදා ආගමිස්සති භන්තෙ 'ති. තයො මාසෙ අභිධම්මං දෙසෙත්වා මහාපවාරණදිවසෙ'ති. තෙ සත්ථාරං අදිස්වා න ගමිස්සාමා'ති තත්ථෙව ඛන්ධාවාරං බන්ධිංසු. ආකාස මෙව කිර නෙසං ඡදනං අහොසි. තාව මහතියා පරිසාය සරීරනිස්සන්දෙ නාම න පඤ්ඤායි, පඨවී විවරමදාසි, සබ්බත්ථ පරිසුද්ධමෙව පඨවි

තලං අහොසි, සත්ථා පඨමමේව මහාමොග්ගල්ලානං ආමොච–මහා මොග්ගල්ලාන තවං·එතිස්සා පරිසාය ධම්මං දෙසෙයාසි, චුල්ලානාථ පිණ්ඩිකෝ ච ආහාරං දස්සති'ති. තස්මා තං තෙමාසං චුල්ලානාථ පිණ්ඩිකෝ එතිස්සා පරිසාය යාපනං යාගුභත්තං ඛාදනීයං තම්බූල ගන්ධමාලාපිලන්ධනානි ච අදාසි. මහාමොග්ගල්ලානෝ ධම්මං දෙසෙසි, පාටිහීරදස්සනත්ථං ආගන්තාගතෙහි පුට්ඨපඤ්හං ච විස්සජ්ජෙසි. සත්ථාරම්පි මාතු අභිධම්මදෙසනත්ථාය පණ්ඩුකම්බලසිලාසනං වස්සං උපගතං දස්සහස්සචක්කවාළදෙවතා පරිවාරයිංසු. තෙන වුත්තං:–

"තාවතිංසෙ යදා බුද්ධෝ සිලාසනං පණ්ඩුකම්බලෙ,
පාරිච්ඡත්තකමූලස්මිං විහාසි පුරිසුත්තමෝ.

දසසු ලොකධාතුසු සන්නිපතිත්වාන දෙවතා,
පයිරුපාසන්ති සම්බුද්ධං වසන්තං නහමුද්ධනි.

න කොචි දෙවෝ වණ්ණෙන සම්බුද්ධස්ස විරොචති,
සබ්බෙ දෙවෙ අභිභයහ සම්බුද්ධොව විරොචති"නි.

එවං සබ්බා දෙවතා අත්තනෝ සරීරප්පභාය අභිභවිත්වා නිසින්නාසන පනාසන මානා තුසිතවිමානතෝ ආගන්ත්වා දක්ඛිණපස්සෙ නිසීදි. ඉන්දකෝ'පි දෙවපුත්තෝ ආගන්ත්වා දක්ඛිණපස්සයෙව නිසීදි, අඞ්කුරෝ වාමපස්සෙ. සෝ මහෙසක්ඛාස්ස දෙවනාගස්ස සන්නිපතන්තිස්ස අපගන්ත්වා වාදසයොජනිකෙ ඨානෙ ඔකාසං ලභි. ඉන්දකෝ තත්ථෙව නිසීදි. සත්ථා තෙ උභොපි ඔලොකෙත්වා අත්තනෝ සාසනෙ දක්ඛිණෙය්‍යපුග්ගලානං දින්නදානස්ස මහප්ඵලභාවං ඤාපෙතුකාමෝ එවමාහ–අඞ්කුර තයා දිස්සමන්තරෙ දසවස්සසහස්සපරිමාණෙ කාලෙ වාදසයොජනිකං උඩනපත්තිං කත්වා මහාදානං දින්නං. සෝ ත්වං 'දානි මම සමාගමං ආගන්ත්වා සබ්බදූරෙ වාදසයොජනිකෙ ඨානෙ ඔකාසං ලභි, කිනාමුඛෝ එත්ථ කාරණ'නති. වුත්තමපි චෙතං:–

"ඔලොකෙත්වාන සම්බුද්ධෝ අඞ්කුරං චා'පි ඉන්දකං,
දක්ඛිණෙය්‍යං පභාවෙන්තා ඉදං වචනමබ්‍රුවි.

මහාදානං තයා දින්නං අඞ්කුර දිස්සමන්තරෙ,
සුවිදූරෙ නිසින්නොසි ආගච්ච මම සන්තික"නති.

සෝ සද්ධෝ පඨවිතලං පාපුණි. සබ්බාපි තං සා පරිසා අස්සොසි. එවං වුත්තෙ:–

"චොදිතෝ භාවිතත්තෙන අඞ්කුරෝ එතදබ්‍රවි,
කිං මයහං තෙන දානෙන දක්ඛිණෙය්‍යෙන සුඤ්ඤකං.

අයං සෝ ඉන්දකෝ යක්ඛෝ දජ්ජා දානං පරිත්තකං,
අනිරොචති අමෙඝ්ගි චණ්ඩෝ නාරාගණෙ යථා"නි.

තත්ථ–දජ්ජා'නි අදත්ථ. එවං වුත්තෙ පන සත්ථා ඉන්දකං ආහ–ඉන්දක ත්වං මම දක්ඛිණපස්සෙ නිසින්නොසි කස්මා අනපගන්ත්වා නිසීදසී'නි.

සොහං භන්තෙ සුඛෙත්තෙ පරිත්තං බීජං වපනකායකෝ විය දක්ඛිණෙය්‍යසම්පදං අලභන්තෝ දක්ඛිණෙය්‍යෙ පභාවෙන්තෝ ආහ:-

"උජ්ජඞ්ගලෙ යථා ඛෙත්තෙ බීජං බහුකම්පි රොපිතං,
න ඵලං විපුලං හොති නපි තොසෙති කස්සකං.

තථෙව දුනං බහුකං දුස්සීලෙසු පතිට්ඨිතං
න ඵලං විපුලං හොති නපි තොසෙති දායකං.

යථාපි භද්දකෙ ඛෙත්තෙ බීජමප්පම්පි රොපිතං,
සම්මා ධාරං පවෙච්ඡන්තෙ ඵලං තොසෙති කස්සකං.

තථෙව සීලවන්තෙසු ගුණවන්තෙසු තාදිසු,
අප්පකම්පි කතං කාරං පුඤ්ඤං හොති මහප්ඵල'න්ති.

කිම්පනෙතස්ස පුබ්බකම්මන්ති. සො කිර අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස අන්තෝ ගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨස්ස අත්තනෝ ආභතං කටච්ඡුභික්ඛං දුපෙසි. තදස්ස පුඤ්ඤං අඞ්කුරෙන දසවස්සසහස්සානි චාදසයොජනිකං උද්ධනපන්තිං කත්වා දින්නාදුනතෝ මහප්ඵලතරං ජාතං. තස්මා එවමාහ එවං වුත්තෙ සත්ථා අඞ්කුර දුනං නාම විචෙය්‍ය දුතුං වට්ටති. එවං තං සුඛෙත්තෙ වුත්තබීජං විය මහප්ඵලං හොති. ත්වං පන න තථා අකාසි. තෙන තෙ දුනං න මහප්ඵලං ජාතන්ති ඉම මත්ථං විභාවෙන්තෝ:-

විචෙය්‍ය දුනං දුතබ්බං යත්ථ දින්නං මහප්ඵලං-පෙ-

"විචෙය්‍ය දුනං සුගතප්පසත්ථං යෙ දක්ඛිණෙය්‍යා ඉධ ජීවලොකෙ,
එතෙසු දින්නානි මහප්ඵලානි බීජානි වුත්තානි යථා සුඛෙත්තෙ"ති වත්වා උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:-

"තිණදොසානි ඛෙත්තානි රාගදොසා අයං පජා,
තස්මා හි වීතරාගෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තිණදොසානි ඛෙත්තානි දොසදොසා අයං පජා,
තස්මා හි වීතදොසෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තිණදොසානි ඛෙත්තානි මොහදොසා අයං පජා,
තස්මා හි වීතමොහෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං.

තිණදොසානි ඛෙත්තානි ඉච්ඡාදොසා අයං පජා,
තස්මා හි විගතිච්ඡෙසු දින්නං හොති මහප්ඵල"න්ති.

දෙසනාවසානෙ අඞ්කුරෝ ච ඉතුකෝ ච සොතාපන්නඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. මහාජනස්සාපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි.

අථ සත්ථා දෙවපරිසාය මජ්ඣෙ නිසින්නෝ මාතරං ආරබ්භ "කුසලා ධම්මා අකුසලා ධම්මා අව්‍යාකතා ධම්මා"ති අභිධම්මපිටකං පට්ඨපෙසි. එවං තයො මාසෙ නිරන්තරං අභිධම්මපිටකං කථෙසි, කථෙන්තො පන භික්ඛාචාරවෙලායං යාව මමාගමනා එත්තකං නාම ධම්මං දෙසෙතූ'ති නිමිත්තබ්භං මාපෙත්වා හිමවන්තං ගන්ත්වා නාගලතාදන්තකට්ඨං ඛාදිත්වා අනොතත්තදහෙ මුඛං ධොවිත්වා උත්තරකුරුතො පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා මහාසාලමූලකෙ නිසින්නෝ භත්තකිච්චං අකාසි. සාරිපුත්තත්ථෙරොපි තත්ථ ගන්ත්වා සත්ථුවත්තං කරොති. සත්ථා කතභත්තකිච්චො සාරිපුත්ත අජ්ජ මයා එත්තකං නාම

ධම්මා භාසිතෝ. තං අත්තනෝ නිස්සිතකානං පඤ්චසතානං භික්ඛූ නඤ්ච වාචෙත්වා තෙරස්ස කථෙති. යමකපාටිහීරෙ කිර පසිදිත්වා පඤ්චසතා කුලපුත්තා තෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. තෙ සක්‍කාය සත්ථා එවමාහ. වත්වා ච පන දෙවලොකං ගන්ත්වා නිම්මිතබුද්ධෙන දෙසිතට්ඨානතෝ පට්ඨාය සයං ධම්මං කථෙති. තෙරොපි ගන්ත්වා තෙසං භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙති. තෙ සත්ථරි දෙවලොකෙ විහරන්තෙ යෙව සත්ථුපකරණිකා අහෙසුං. තෙ කිර කස්සපබුද්ධකාලෙ බුද්ධක වඟ්ගුලියො හුත්වා එකස්මිං පබ්භාරෙ ඔලඹන්තා චින්නං තෙරානං චඞ්කමෙ චඞ්කමිත්වා අභිධම්මං සජ්ඣායන්තානං සරෙ නිමිත්තං ගහෙත්වා අසෙසාසුං. තෙ ඉමෙ ධම්මා නාම, ඉමා ධාතුයො නාමා'නි අජානිත්වා සරෙ නිමිත්තග්ගහණමත්තෙනෙව තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා සාවත්ථියං කුලඝරෙ නිබ්බත්තා යමකපාටිහීරෙ උප්පන්නපසාදා තෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා සබ්බපඨමං සත්තුපකරණිකා අහෙසුං. සත්ථාපි තෙනෙව නීහාරෙන තෙමාසං අභිධම්මපිටකං දෙසෙසි. දෙසනාවසානෙ අසීතිකොටිපාණසහස්සානං දෙවතානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. මහාමායා පි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සා'පි ඛො ඡත්තිංසයොජනපරිමණ්ඩලා පරිසා ඉදානි සත්තමෙ දිවසෙ පවාරණා භවිස්සති'ති මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා ආහ-භන්තෙ සත්ථු ඔරොහනදිවසං සඤ්ඤාතුං වට්ටති, න හි මයං සත්ථාරං අදිස්වා ගමිස්සාමා'නි. ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානො තං කථං සුත්වා සාධුවු සොති වත්වා තත්ථෙව පථවියං නිම්මුග්ගෙත්වා සිනෙරුපාදං ගන්ත්වා මං අභිරුහන්තං පරිසා පස්සතූ'නි අධිට්ඨාය මණිරතනාවුතපණ්ඩු කම්බලසුත්තං විය පඤ්ඤායමානරුපොව සිනෙරුමත්ථකෙන අභිරුහි. මනුස්සා'පි නං එකයොජනං අභිරුළ්හා තිංයොජනං අභිරුළ්හා 'නි ඔලොකෙසුං. ථෙරොපි සත්ථු පාදෙ සිරසෙන උක්කිපන්තො විය අභිරුහිත්වා වන්දිත්වා එව'මාහ-භන්තෙ පරිසා තුම්හෙ දිස්වාව ගන්තුකාමා, කහං කදා ඔරොහිස්සථා'නි. කුහිං පන තෙ මහාමොග්ගල්ලාන ජෙට්ඨ භාතිකො සාරිපුත්තොා'නි. භන්තෙ සඞ්කස්සනගරවාරෙ වස්සං උපගතොා'නි. මොග්ගල්ලාන අහං ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ මහාපවාරණාය සඞ්කස්සනගරවාරෙ ඔතරිස්සාමි. මං දට්ඨුකාමා තත්ථ ආගච්ඡන්තූ'නි. සාවත්ථිතොා ච සඞ්කස්සනගරං තිංසයොජනානි. එත්තකෙ මග්ගෙ කස්සචි පාථෙය්‍යකිච්චං නත්ථි, උපොසථිකා හුත්වා ධුරවිහාරං ධම්මසවණත්ථාය ගච්ඡන්තා විය ආගච්ඡථා'නි නෙසං ආරොචෙය්‍යාසි'ති. ථෙරො සාධු භන්තෙ'නි ගන්ත්වා තථා ආරොචෙසි. සත්ථා දිස්වාවසෙසා පවාරෙත්වා සක්කස්ස ආරොචෙසි-මහාරාජ මනුස්සපථං ගමිස්සාමි'නි. සක්කොා සුවණ්ණමයං මණිමයං රජතමයන්ති තිණ්ණි සොපානානි මාපෙසි. තෙසං පාදානි සඞ්කස්සනගරවාරෙ පතිට්ඨිංසු-සිඛානි සිනෙරුමුද්ධනි. තෙසු දක්ඛිණපස්සෙ සුවණ්ණසොපානං

දෙවතානං අහොසි. වාමපස්සෙ රජතසොපානං මහාබ්‍රහ්මානං අහොසි. මජ්ඣෙ මණිසොපානං තථාගතස්ස. සත්ථාපි සිනෙරුමුද්ධනි ඨත්වා දෙවොරොහනයමකපාටිහීරං කත්වා උඩ්ඪං ඔලොකෙසි. තෙවෙව බ්‍රහ්මලොකා එකඩ්ඪනා අහෙස්සං, අධො ඔලොකෙසි, යාව අවීචිතො එකඩ්ඪණං අහොසි, දිසාවිදිසා ඔලොකෙසි, අනෙකානි චක්කවාළ සතසහස්සානි එකඩ්ඪනානි අහෙස්සං. දෙවා මනුස්සෙ පස්සිංසු, මනුස්සාපි දෙවෙ පස්සිංසු. භගවා ජබ්බණ්ණුරංසියො විස්සජ්ජෙසි. තං දිවසං බුද්ධසිරිං ඔලොකෙත්වා ජත්තිංසයොජනපරිමණ්ඩලාය පරිසාය එකොපි බුද්ධභාවං අපත්ථෙනෙතා නාම නාහොසි, සුවණ්ණසොපානෙන දෙවා ඔතරිංසු, රජතසොපානෙන මහා බ්‍රහ්මානො, මණිසොපානෙන අයං සම්මාසම්බුද්ධො ඔතරි. පච්ඡිමා ගණ්ඨිබ්බපුත්තෙනා බෙලුවපණ්ඩුවණ්ණං ආදාය දක්ඛිණපස්සෙ ඨත්වා සත්ථු ගණ්ඨිබ්බපූජං කරොනෙතා ඔතරති, මානලි සඩ්ඪාහකො ච වාම පස්සෙ ඨත්වා දිබ්බගන්ධමාලාපූජං ගහෙත්වා නමස්සමානො පූජං කත්වා ඔතරි මහාබ්‍රහ්මා ජත්තං ධාරෙති, සුයාමො වාලවීජනිං. සත්ථා ඉමිනා පරිවාරෙන සද්ධිං ඔතරිත්වා සඞ්කස්සනගරවාරෙ පතිට්ඨහි. සාරිපුත්තත්ථෙරොපි ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ඨස්මා සාරිපුත්තත්ථෙරෙන තථාරූපාය බුද්ධසිරියා ඔතරනෙතා සත්ථා ඉතො පුබ්බෙ න දිට්ඨපුබ්බා, තස්මා:-

"න මෙ දිට්ඨා ඉතො පුබ්බෙ නස්සුතො උද කස්සචි,
එවං වග්ගුවදෙ සත්ථා තුසිතා ගණිමා'ගතො"ති

ආදිනි අත්තනො තුට්ඨිං පකාසෙනෙතා භනෙත අජ්ජ සබ්බෙපි දෙවමනුස්සා තුම්හාකං පිහෙනති පත්ථෙන්තීති ආහ. අථ නං සත්ථා සාරිපුත්ත එවරූපෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතා බුද්ධා නාම දෙවමනුස්සානං පියා හොන්තියෙවා'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙනෙතා ඉමං ගාථමාහ:-

යෙ ඣානපසුතා ධීරා නෙක්ඛම්මූපසමෙ රතා,
දෙවා'පි තෙසං පිහයන්ති සම්බුද්ධානං සතීමත'න්ති

තත්ථ "ඣානපසුතා"ති ලක්ඛණූපනිජ්ඣානං ආරම්මණූපනිජ්ඣාන'න්ති ඉමෙසු ද්වීසු ඣානෙසු ආවජ්ජනසමාපජ්ජන අධිට්ඨානවුට්ඨාන පච්චවෙක්ඛණෙහි ශුභතපයුත්තතා-"නෙක්ඛම්මූපසමෙ රතා"ති එත්ථ "නෙක්ඛම්ම"න්ති කිලෙසූපසමනං, නිබ්බාණරතිං පන සන්ධායෙතං වුත්තං--"දෙවාපි"ති දෙවාපි මනුස්සාපි තෙසං--"පිහයන්ති"ති පත්ථෙන්ති; "සතීමත"න්ති එවරූපගුණානං තෙසං සන්තියා සමන්නා ගතානං සම්බුද්ධානං අහො වත මයම්පි බුද්ධා භවෙය්‍යාම'ා'ති බුද්ධභාවං ඉච්ඡමානා පිහයන්ති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ නිංසමත්තානං පාණකොටීනං ධම්මාභිසමයො අහොසි. ථෙරස්ස සඞ්ඝිභාරිකා පඤ්චසතා භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. සබ්බබුද්ධානං කිර අභිජාතිමෙව යමකපාටිහීරං කත්වා දෙවලොකෙ වස්සං වසිත්වා සඞ්කස්සනගරවාරෙ ඔතරණං.

තත්‍ථ පන දක්ඛිණපාදස්ස පතිට්ඨිතට්ඨානං අචලචෙතියට්ඨානං නාම හොති. සත්‍ථා තත්‍ථ ඨිතෝ පුත්තජ්ජනාදීනං විසයෙ පඤ්ඤං පුච්ඡි. පුත්තජ්ජනා අත්තනෝ අත්තනෝ විසයෙ පඤ්හං විස්සජ්ජෙතුං සොතාපන්නස්ස විසයෙ පඤ්හං විස්සජ්ජෙතුං නාසක්ඛිංසු, තථා සකදාගාමීනං විසයෙ සොතාපන්නාදයෝ. මහාමොග්ගල්ලානස්ස විසයෙ සෙසමහාසාවකා, සාරිපුත්තත්‍ථෙරස්ස විසයෙ මහාමොග්ගල්ලානෝ. බුද්ධවිසයෙ ච සාරිපුත්තෙනාපි විස්සජ්ජෙතුං නාසක්ඛියෙව. සෝ පාචීනදිසං ආදිං කත්වා සබ්බදිසා ඔලොකෙසි. සබ්බත්‍ථ එකඛණෙමෙව අහොසි. අට්ඨසු දිසාසු දෙවමනුස්සා උඩ්ඪං නව බ්‍රහ්මලොකා හෙට්ඨා භූම්මට්ඨා ච නාගසුපණ්ණ අසුරත්තිං පඤ්හෙ හෙත්වා භගවතා ඉධ එතස්ස පඤ්හස්ස විස්සජ්ජිතා නත්ථි, එත්ථ මා ච උපධාරෙථා'ති ආහංසු සත්‍ථා සාරිපුත්තෙනා කිලමති, නිසුත්වාපි හෙස:-

"යෙ ච සබ්බඤ්ඤුමාසෙ යෙ ච සෙඛා පුථූ ඉධ,
තෙසං මෙ නිපකො ඉරියා පුට්ඨා පබ්‍රූහි මාරිසා"ති

ඉමං බුද්ධවිසයෙ පුට්ඨපඤ්හං සුත්වා මං සෙඛාසෙඛානං ආගමනපථි පදං පුච්ඡතී'ති පඤ්හ නිකකඩ්ඪා ඛණ්ඩාදිසු පන කතරෙන නුඛෝ මුඛෙන ඉමං පටිපදං කථෙන්තො අහං සත්ථු අජ්ඣාසයං ගණ්හිතුං සක්ඛිස්සාමීති මමජ්ඣාසයෙ කඩ්ඪති, සෝ මයා නයෙ අදින්නෙ කථෙතුං න සක්ඛිස්සති, නයමස්ස දස්සාමී'ති නයං දෙසෙන්තෝ භූනම්ද'නති සාරිපුත්තත්‍ථෙරෝ සමනුපස්සති'නිආහ. එවං කිරස්ස අහොසි- සාරිපුත්තෙනා මමජ්ඣාසයං ගහෙත්වා කථෙන්තෝ ඛණ්ඩවසෙන කථෙස්සති'නි. ථෙරස්ස සහ නයදානෙන සෝ පඤ්හෝ නයසතෙන නය සහස්සෙන උපට්ඨාසි, සෝ සත්‍ථාරා දින්නනයෙ ඨත්වා තං පඤ්හං කථෙසි.

ඨපෙත්වා කිර සම්මාසම්බුද්ධං අඤ්ඤෝ සාරිපුත්තත්‍ථෙරස්ස පඤ්හං පාපුණිතුං සමත්ථෝ නාම නත්ථි. තෙනෙව කිර ථෙරෝ සත්ථු පුරතෝ ඨත්වා සිහනාදං නදි-අහමහනෙන සකලකප්පම්පි දෙවෙ වට්ටෙ ඒත්තකා බිඳු මහාසමුද්දෙ පතිතා, ඒත්තකා භූමියං, ඒත්තකා පබ්බතෙ'ති ගණෙත්වා ලකඛං ආරොපිතුං සමත්ථෝ'ති. සත්‍ථා'පි නං ජානාමි තෙ සාරිපුත්ත ගණිතුං සමත්ථභාවන්ති ආහ. තස්ස ආයසම්තෝ පඤ්ඤාය උපමා නාම නත්ථි. තෙනෙවාහ:-

"ගඞ්ගාය වාළුකා ඒයෙ උදඛිං ඒයෙ මහණ්ණවෙ,
මහියා මත්තිකා ඒයෙ ලකඛණ මම බුද්ධියා"ති.

ඉදං වුත්තං හොති-සචෙ හි භගවතා බුද්ධිසම්පන්නලොකනාථ මයා එකස්මිං පඤ්හ විස්සජ්ජිතෙ එකං වා වාලුකං එකං වා උදක බිඳුං එකං වා පංසුඛණ්ඩං අඛිපිත්වා පඤ්හානං ඝනෙන වා සහසෙස න වා විස්සජ්ජෙන්තා ගඞ්ගාය වාලුකාදීසු එකෙකං එකමෙත්ත ඛිපෙය්‍යං, ඛිපන්තරං ගඞ්ගා'දිසු වාලුකාදයෝ පරික්ඛයං ගච්ඡෙය්‍යුං.

නතෙව මම පඤ්ඤානං වියඤ්ජනන්ති. එවං මහාපඤ්ඤෝපි හි භික්ඛු බුද්ධවිසයේ පුට්ඨපඤ්හස්ස අන්තං වා කොටිං වා අදිස්වා සත්ථාරා දින්නනයේ ඨත්වාව පඤ්හං වියඤ්ජේසි. තං සුත්වා භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං"යං පඤ්හං පුට්ඨා සබ්බෙපි ජනා කථෙතුං නාසක්ඛිංසු, නං ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරෝ එකකොව කථේසී"ති. සත්ථා තං කථං සුත්වා න ඉදානෙව සාරිපුත්තෝ යං පඤ්හං මහාජනෝ විස්සජ්ජේතුං නාසක්ඛි, තං විස්සජ්ජේසි, පුබ්බේ'පි විස්සජ්ජේසියෙව'ති වත්වා අතීතං ආහරිත්වා:–

"පරෝසහයස්සමපි සමාගතානං,
කන්දෙය්‍යුං තෙ වස්සසතං අපඤ්ඤා,
එකොව සෙය්‍යෝ පුරිසෝ සපඤ්ඤෝ,
යෝ භාසිතස්ස විජානාති අත්ථ'න්ති

ඉමං ජාතකං විත්ථාරෙන කථේසී'ති.

යමකපාටිහාරියවත්ථු.

"කිච්ඡා මනුස්සපටිලාභෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා බාරාණසියං උපනිස්සාය සත්තසිරීසකරුක්ඛමූලෙ විහරන්තෝ එරකපත්තං නාම නාගරාජං ආරබ්භ කථේසි.

සෝ කිර පුබ්බේ කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ දහරභික්ඛු හුත්වා ගඞ්ගාය නාවං අභිරුය්හ ගච්ඡන්තෝ එකස්මිං එරකගුම්බෙ එරකපත්තං ගහෙත්වා නාවාය වෙගසා ගච්ඡමානාය'පි න මුඤ්චි. එරකපත්තං ඡින්දිත්වා ගතං. සෝ අප්පමත්තකං එතං ආපත්තින්ති අදෙසෙත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කත්වා'පි මරණකාලෙ එරකපත්තෙන ගීවාය ගහිතෝ විය අපත්තිං දෙසෙතුකාමෝ'පි හුත්වා අඤ්ඤං භික්ඛුං අපස්සන්තෝ අපරිසුද්ධං මෙ සීලන්ති උපපන්නවිප්පටිසාරෝ තතෝ චවිත්වා එරකරුක්ඛිකනාවප්පමාණෙ නාගරාජෙ හුත්වා නිබ්බත්ති. එරකපත්තෝත්වෙවස්ස නාමං අහොසි. සෝ නිබ්බත්තකාලෙ යෙව අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා එත්තකං නාම කාලං සමණධම්මං කත්වා අහෙතුකයොනියං මණ්ඩූකභක්ඛණට්ඨානෙ නිබ්බත්තොම්හි'ති විප්පටිසාරී අහොසි. සෝ අපරභාගෙ එකං ධීතරං ලභිත්වා මරෙන්ත ගඞ්ගාය උදකපිට්ඨෙ මහන්තං එණිං උක්ඛිපිත්වා ධීතරං තස්මිං එණිං නවෙත්වා නවෙත්වා ගායාපෙති. එවං කිරස්ස අහොසි–අඩ්ඩා අහං ඉමිනා උපායෙන බුද්ධෙ උප්පන්නෙ තස්ස උපපන්නභාවං සුණිස්සාමි'ති. සෝ යො මෙ ගීතස්ස පරිගීතං ආහරති, තස්ස මහන්තෙනාහං විභවෙන සද්ධිං ධීතරං දස්සාමි'ති අන්‍වඩ්ඪමාසං උපොසථදිවසෙ තං ධීතරං එණිං ඨපෙති. සා තත්ථ ඨිතා නච්චන්තී ඉමං ගාථමාහ:–

"කිං සු ආධිපති රාජා කිං සු රාජා රජීසරෝ,
කථං සු විරජෝ හොති කථං බාලෝ'ති වුච්චති"ති

ඉමං ගීතං ගායති. සකලජම්බුදීපවාසිනෝ නාගමානවකං ගණ්හිස්සාමා'ති ගන්ත්වා අත්තනෝ අත්තනෝ පඤ්ඤාබලෙන පරිගීතං කත්වා ගායන්ති. සා තං පටික්ඛිපති. තස්සා අට්ඨමාසං එණේ ඨත්වා එවං ගායන්තියා එකං බුද්ධන්තරං වීතිවත්තං. අථ සත්ථා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා එකදිවසං පච්චූසකාලෙ ලොකං වොලොකෙන්තෝ එරකපත්තං ආදිං කත්වා උත්තරමානවකං නාම අත්තනෝ ඤාණජාලස්ස අන්තෝ පවිට්ඨං දිස්වා කින්නූඛෝ භවිස්සති'ති ආවජ්ජන්තෝ අජ්ජ එරකපත්තස්ස ධීතරං එණේ කත්වා නච්චාපන දිවසෝ, අයං උත්තරෝ මානවෝ මයා දින්නාගීතං ගණ්හන්තෝව සොතාපන්නෝ හුත්වා තං ආදාය නාගරාජස්ස සන්තිකං ගමිස්සති, සෝ තං සුත්වා බුද්ධෝ උප්පන්නෝ'ති ඤත්වා මම සන්තිකං ආගමිස්සති, අහං තස්මිං ආගතෙ මහාසමාගමෙ ගාථං කථෙස්සාමි, ගාථාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෝ භවිස්සති'ති අද්දස. සෝ තත්ථ ගන්ත්වා බාරාණසිතෝ අවිදූරෙ සත්තසිරිසරුකඛා අත්ථි, තෙසු එකස්ස මූලෙ නිසිදි. ජම්බුදීපවාසිනෝ ගීතපරිගීතං ආදාය සන්නිපතිංසු. සත්ථා අවිදූරෙන ගච්ඡන්තං උත්තරමානවං දිස්වා උත්තරා'ති ආහ. කිං භන්තෙ'ති, ඉතෝ තාවත්ථ එහී'ති. අථ නං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා නිසින්නං ආහ කුහිං ගච්ඡසී'ති. එරකපත්තස්ස ධීතු ගායනට්ඨානන්ති. ජානාසි පන ගීතපරිගීතන්ති. ජානාමි භන්තෙ 'ති, වදෙහි තාව නන්ති. අථ නං අත්තනෝ ජානනනියාමෙනෙව වදන්තං-උත්තර න එතං පරිගීතං, අහං තෙ පරිගීතං දස්සාමි, ආදාය නං ගමිස්සසී'ති. සාධු භන්තෙති. අථ නං සත්ථා උත්තර තුවං මානවිකාය ගීතකාලෙ:-

"ඡචාරාධිපති රාජා රජ්ජමානෝ රජීසරෝ,
අරජ්ජං විරජෝ හොති රජ්ජං බාලෝ'ති වුච්චති"ති

ඉමං පරිගීතං ගායෙය්යාසී'ති ආහ. මානවිකාය හි ගීතස්ස අත්ථෝ-"කිංසු ආධිපති රාජා"ති කිං අධිපති රාජා නාම හොති, "කිං සු රාජා රජීසරෝ"ති කථං පන රාජා රජීසරෝ නාම හොති, "කථං සු විරජෝ හොති"ති කථං නු සෝ රාජා විරජෝ නාම හොතීති. පරිගීතස්ස පනත්ථෝ-"ඡචාරාධිපති රාජා"ති යෝ ඡන්නං චාරූනං අධිපති, එකචාරෙපි රූපාදිහි අනභිභූතෝ, අයං රාජා නාම හොති. "රජ්ජමානෝ රජීසරෝ"ති යෝ පන තෙසු ආරම්මණෙසු රජ්ජති, සෝ රජ්ජමානෝ රජීසරෝ නාම; "අරජ්ජං"ති අරජ්ජමානෝ පන විරජෝ නාම හොති. "රජ්ජං"ති රජ්ජමානෝ බාලොති වුච්චතීති. එවමස්ස සත්ථා පරිගීතං දත්වා උත්තර තයා ඉමස්මිං ගීතෙ ගාදිතෙ ඉමස්ස තෙ ගීතස්ස ඉමං පරිගීතං ගාදිස්සති.

"කෙනස්සු වුයහති බාලෝ කථං නුදති පණ්ඩිතෝ,
යොගක්ඛෙමී කථං හොති තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතෝ"ති.

අථස්ස තං ඉමං පරිගීතං ගායෙය්යාසී'ති ආහ:-

"ඔඝෙන වුය්හති බාලෝ යෝගා නුදති පණ්ඩිතෝ,
සබ්බයොගවිසංයුත්තෝ යොගක්ඛේමී'ති වුච්චති"ති.

තස්සත්ථෝ-කාමොඝාදිනා චතුබ්බිධෙන ඔඝෙන බාලෝ වුය්හති. තං ඔඝං පණ්ඩිතෝ සම්මප්පධානසඞ්ඛාතෙන යොගෙන නුදති. සෝ සබ්බෙහි කාමයොගාදීහි විසංයුත්තෝ "යොගක්ඛේමී නාම වුච්චති'ති. උත්තරෝ ඉමං පටිගීතං ගණ්හන්තොව සෝතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සෝ සොතාපන්නෝ හුත්වා තං ඨානං ආදාය ගන්ත්වා හමේහා මයා ගීතප්පටිගීතං ආහටං, ඔකාසං මෙ දෙථා'ති වත්වා නිරන්තරං ඨිතස්ස මහාජනස්ස ජත්තුනෙව අක්කමන්තෝ අගමාසි. නාගමානවිකා'පි පිතුඵණෙ ඨත්වා නච්චමානා "කිං සු ඡඩ්ඩිපති රාජා"ති ගීතං ගායි. "උත්තරෝ ජවාරුඩ්ඩිපති රාජා"ති පටිගීතං ගායි. පුන මානවිකා-"කෙනඤ්ඤු වුය්හති"ති තස්ස පටිගීතං ගායි. අථස්සා පටිගීතං ගායන්තා උත්තරෝ-"ඔඝෙන වුය්හති"ති ඉමං ගාථමාහ. නාගරාජා තං සුත්වාව බුද්ධස්ස උප්පන්නභාවං ඤත්වා මයා එකං බුද්ධන්තරං එවරූපං පදං නාම න සුතපුබ්බං, උප්පන්නෝ වත භො ලොකෙ බුද්ධෝ'ති තුට්ඨමානසෝ නඞ්ගුට්ඨෙන උදකං පහරි. මහාවීචියෝ උට්ඨහිංසු. උභෝ'පි තීරා භිඳිංසු. ඉතෝ චිතෝ ච උසභමත්තෙ ඨානෙ මනුස්සා උදකෙ නිමුජ්ජිංසු. සෝ එත්තකං මහාජනං ඵණෙ ඨපෙත්වා උක්ඛිපිත්වා ථලෙ පතිට්ඨාපෙසි. සෝ උත්තරං උපසඞ්කමිත්වා කහං සාමි සත්ථා'ති පුච්ඡි. එතස්මිං රුක්ඛමූලෙ නිසින්නෝ මහාරාජා'ති. සෝ එහි සාමි ගච්ඡාමා'ති උත්තරෙ නෙව සඞ්ගං අගමාසි. මහාජනෝ'පි තෙන සඞ්ගං යෙව ගතෝ. නාගරාජා ගන්ත්වා ජබ්බණ්ණරංසිනං අන්තරං පවිසිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා රොදමානෝ අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා ආහ-"කිං ඉමං මහා රාජා"ති. අහං භන්තෙ තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස සාවකෝ හුත්වා වීසති වස්සසහස්සානි සමණධම්මං අකාසිං, සෝ'පි මං සමණධම්මෙමා නිට්ඨාරෙතුං නාසක්ඛි, අප්පමත්තකං එරකපත්තච්ඡදනමත්තං නිස්සාය අහෙතුකපරිසඞ්කං ගහෙත්වා උදරෙන පරිසක්කනට්ඨානෙ නිබ්බත්තොම්හි, එකං බුද්ධන්තරං නෙවමනුස්සත්තං ලභාමි, න සඞ්ඝ මසවණ්ණං, න තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස දස්සනන්ති. සත්ථා තස්ස කථං සුත්වා මහා රාජ මනුස්සත්තං නාම දුල්ලභමෙව, තථා සඞ්ඝමසව ණං, තථා බුද්ධුප්පාදෙ, ඉදං හි කිච්ඡෙන කසිරෙන ලබ්භති'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

කිච්ඡා මනුස්සපටිලාභෝ කිච්ඡං මච්චාන ජීවිතං,
කිච්ඡං සද්ධම්මසවණං කිච්ඡා බුද්ධානං උප්පාදෙ'ති.

තස්සත්ථෝ-මහන්තෙන හි වායාමෙන මහන්තෙන කුසලෙන ලද්ධබ්බත්තා මනුස්සත්තපටිලාභෝ නාම කිච්ඡා දුල්ලභෝ, නිරන්තරං කසිකම්මාදිනි කත්වා ජීවිතවුත්තිං සටනතෝ'පි පරිත්තට්ඨායිනාය'පි මච්චානං ජීවිතං කිච්ඡං, අනෙකෙසු'පි කප්පෙසු ධම්මං

දෙසෙන්තස්ස පුග්ගලස්ස දුල්ලභතාය සබ්බම්පි සවණම්පි කිච්ඡං, මහන්තෙන පන වායාමෙන අභිනීහාරස්ස සම්පාදනතෝ සම්බා'භිනීහාරස්ස ච අනෙකෙහිපි කප්පකොටිසහස්සෙහි දුල්ලභුප්පාදතෝ බුද්ධානං උප්පාදෙ'පි කිච්ඡායෙව අති විය දුල්ලභෝ'නි.

දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෝ අහොසි. නාගරාජා'පි තං දිවසං සොතාපත්තිඵලං ලභෙය්‍ය, තිරච්ඡානගතත්තා පන නාලත්ථ. සෝ යෙසු පටිසන්ධි-තචජහන-විස්සත්ථනිද්දුක්කමන-සජාතිමෙථුනසෙවන-ඛුත්තසඛ්ඛාතෙසු පඤ්චසු ඨානෙසු නාගා නාගසරීරමෙව ගහෙත්වා කිලමන්ති, තෙසු අකිලමනභාවං පත්වා මානවකරූපෙනෙව විචරිතුං ලභි'නි.

එරකපත්තනාගරාජස්ස වත්ථු.

"සබ්බපාපස්ස අකරණ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ආනන්දත්ථෙරස්ස පඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි.

ථෙරො කිර දිවාට්ඨානෙ නිසින්නො චින්තෙසි–"සත්ථාරා සත්තන්නං බුද්ධානං මාතාපිතරෝ ආයුපරිච්ඡෙදෙ බොධි සාවකසන්නිපාතා අග්ගසාවකා උපට්ඨාකෝ'නි ඉදං සබ්බං කථිතං, උපොසථෝ පන අකථිතෝ, කින්නු ඛෝ තෙසම්පි අයමෙව උපොසථෝ අහෙසුං" නි. සෝ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා තමත්ථං පුච්ඡි, යස්මා පන තෙසං බුද්ධානං කාලභෙදෙව අහොසි, න ගාථාභෙදෙ. විපස්සිසම්මාසම්බුද්ධා හි සත්තමෙ සත්තමෙ සංවච්ඡරෙ උපොසථං අකංසු, එකදිවසං දින්නොවාදෙයෙව හිස්ස සත්තන්නං සංවච්ඡරානං අලං හොති. සිඛී ච වෙස්සභූ ච ජටෙ ජටෙ සංවච්ඡරෙ උපොසථං කරිංසු. කකුසන්ධො ච කොණාගමනො ච සංවච්ඡරෙ සංවච්ඡරෙ. කස්සප දසබලෝ ජටෙ ජටෙ මාසෙ උපොසථං අකාසි. එකදිවසං දින්නොවාදෙ එව හිස්ස ජනානං මාසානං අලං අහොසි. තස්මා සත්ථා තෙසං ඉමං කාලභෙදං ආරොචෙත්වා ඔවාදගාථා පන ඉමා යෙව'නි වත්වා සඞ්ඝස්ස එකමෙව උපොසථං ආච්චකරොන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:–

සබ්බපාපස්ස අකරණං කුසලස්ස උපසම්පදා,
සචිත්තපරියොදපනං එතං බුද්ධානසාසනං.

ඛන්ති පරමං තපො තිතික්ඛා නිබ්බාණං පරමං වදන්ති බුද්ධා,
න හි පබ්බජිතෝ පරූපඝාති සමණෝ හොති පරං විහෙඨයන්තො.

අනූපවාදෙ අනූපඝාතෝ පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරෝ,
මත්තඤ්ඤුතා ච භත්තස්මිං පන්තඤ්ච සයනාසනං,
අධිචිත්තෙ ච ආයොගෝ එතං බුද්ධානසාසන'න්ති.

තත්ථ-"සබ්බපාපස්සා"ති සබ්බස්ස අකුසලකම්මස්ස. "උපසම්පදා"ති. අභිනීහාරමණතෝ පට්ඨාය යාව අරහත්තමග්ගා කුසලස්ස උප්පාදනඤ්චේව උප්පාදිතස්ස ච භාවනා; "සච්චත්තපරියෝදපන"න්ති පඤ්චහි නීවරණේහි අත්තනෝ චිත්තස්ස වොදපනං; "එතං බුද්ධාන සාසන"න්ති සබ්බබුද්ධානං අයමනුසිට්ඨි; "ඛන්ති"ති යා එසා තිතික්ඛා සඞ්ඛාතා ඛන්ති නාම, ඉදං ඉමස්මිං සාසනෙ පරමං උත්තමං තපෝ; "නිබ්බාණං පරමං වදන්ති බුද්ධා"ති බුද්ධා ච පච්චෙකබුද්ධා ච අනුබුද්ධා චා'ති ඉමෙ හි තයෝ බුද්ධා නිබ්බාණං උත්තමං වදන්ති; "න හි පබ්බජිතෝ"ති පාණිඅාදිහි පරං උපහනනෙනා විහෙඨයනෙනා පරූපඝාති පබ්බජිතෝ නාම න හොති; "සමණෝ"ති චුත්තනයෙනෙව පරං විහෙඨයනෙනා සමණෝ'පි න හොතියෙව; "අනූපවාදෝ"ති අනුපවාදනඤ්චේව අනුපවාදූපනඤ්ච; "අනුපඝාතෝ"ති අනුපහනනඤ්චේව අනුපඝාතනඤ්ච; "පාතිමොක්ඛෙ"ති ජෙට්ඨකසීලෙ; "සංවරෝ"ති පිදහනං; "මත්තඤ්ඤුනා"ති මත්තඤ්ඤුභාවෝ පමාණඤානනං; "පන්තේ"නන්ති විවිත්තං; "අධිචිත්තෙ"ති අට්ඨසමාපත්තිසඞ්ඛාතෙ අධිකචිත්තෙ; ආයොගෝ"ති පයොගකරණං; "එතන්ති" එතං සබ්බම්පි බුද්ධානං සාසනං අනුසිට්ඨි; එත්ථ හි අනුපවාදෙන වාචසිකසීලං කථිතං, අනුපඝාතෙන කායිකසීලං; "පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරෝ"ති ඉමිනා පාතිමොක්ඛසීලං චෙව ඉන්ද්‍රියසංවරං ච, මත්තඤ්ඤුතාය ආජීවපාරිසුද්ධිඤ්චේව පච්චයසන්නිස්සිතසීලං ච, පන්තසෙනාසනෙන සප්පායසෙනාසනං, අධිචිත්තෙන අට්ඨ සමාපත්තියෝ. එවං ඉමාය ගාථාය තිසෙසා'පි සික්ඛා කථිතා එව හොන්ති. දෙසනාව සානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

ආනන්දත්තේරස්ස උපොසථපඤ්හ වත්ථු.

"න කහාපණවස්සෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ එකං අනභිරතභික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර සාසනෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෝ අස්සකට්ඨානං නාම ගන්ත්වා උද්දෙසං ගණ්හාති"ති උපජ්ඣායෙන පෙසිතෝ තත්ථ අගමාසි. අථස්ස පිතු රොගෝ උප්පජ්ජි. සෝ පුත්තං දට්ඨුකාමෝ හුත්වා නං පක්කොසිතුං සමත්ථං කඤ්චි අලභිත්වා පුත්තසොකෙන විප්පලපන්තොයෙව ආසන්නමරණෙ හුත්වා ඉදං මෙ පුත්තස්ස පත්තචීවරමූලං කාරෙය්‍යාසී'ති කහාපණසතං කණ්ඨට්ඨස්ස හත්ථෙ දත්වා කාලමකාසි. සෝ දහරස්ස ආගතකාලෙ පාදමූලෙ නිපතිත්වා පවත්තෙන්තා රොදිත්වා භණෙන පිතා මෙ විප්පලපන්තොව කාලකතෝ, මයඟං පන තෙන කහාපණසතං හත්ථෙ ඨපිතං, තෙන කිං කරොම්'ති ආහ. දහරො න මෙ කහාපණෙහි අත්ථෝ'ති පටික්ඛිපිත්වා අපරභාගෙ චින්තෙසි-කිං මෙ පරකුලෙසු පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවන්තස්ස

ජීවිතෙන, සක්කා නං කහාපණසතං නිස්සාය ජීවිතුං, විබ්භමිස්සා මී'ති සො අනභිරතියා පීළිතො විස්සට්ඨසජ්ඣායනකම්මට්ඨානො පණ්ඩුරොගී විය අහොසි. අථ නං දහරසාමණේරා කිං ඉදන්ති පුච්ඡිත්වා උක්කණ්ඨිතොමහීති වුත්තෙ ආචරියුපජ්ඣායානං ආචික්ඛිංසු අථ නං තෙ සත්ථු සන්තිකං නෙත්වා සත්ථු දයෙසස්සං. සත්ථා සච්චං කිර තවං උක්කණ්ඨිතෝ'ති පුච්ඡිත්වා ආම භන්තෙ'ති වුත්තෙ කස්මා එව මකාසි, අත්ථි පන තෙ කොචි ජීවිතපච්චයෝ'ති ආහ. ආම භන්තෙ'ති. කිං තෙ අත්ථි'ති. කහාපණසතං භන්තෙ'ති. තෙන හි තෙන කත්ථචි නාව සක්ඛරා ආහර, ගණෙත්වා ජානිස්සාම සක්කා වා තත්තකෙන ජීවිතුං නො වා'ති. සො සක්ඛරා ආහරි. අථ නං සත්ථා ආහ-පරිභොගත්ථාය තාව පණ්ණාසං ඨපෙහි, චින්නං ගොනානං අත්ථාය චතුවීසති, එත්තකං නාම බීජත්ථාය යුගනඞ්ගලත්ථාය කුද්දූ ලකත්ථාය වාසිඵරසුඅත්ථායා'ති එවං ගණීයමානෙ නං කහාපණ සතං නප්පහොසි. අථ නං සත්ථා භික්ඛු තව කහාපණ අප්පකා, කථං එතෙ නිස්සාය තණ්හං පූරෙස්සසි, අතීතෙ චක්කවත්තිරජ්ජං කාරෙත්වා අප්පොස්සුක්කතමත්තෙනෙව වාදසයොජනට්ඨානෙ කපිප මාණෙ රතනවස්සං වස්සාපෙතුං සමත්ථා යාව ජත්තිංසසක්කා චවන්ති, එත්තකං කාලං දෙවරජ්ජං කාරෙත්වා'පි මරණකාලෙ තණ්හං අපූරෙත්වාව කාලමකාසි'ති වත්වා තෙන යාචිතො අතීතං ආහරිත්වා මක්ඛාතුජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි:-

"යාවතා චන්දිමසූරියා පරිහරන්ති දිසා භන්ති විරොචනා,
සබ්බෙව දාසා මක්ඛාතා යෙ පාණා පථවිනිස්සිතා"ති

ඉමිස්සා ගාථාය අනන්තරං වෙ ගාථා අභාසි.

න කහාපණවස්සෙන තිත්ති කාමෙසු විජ්ජති,
අප්පස්සාදා දුඛා කාමා ඉති විඤ්ඤාය පණ්ඩිතො.
අපි දිබ්බෙසු කාමෙසු රතිං සො නාධිගච්ඡති,
තණ්හක්ඛයරතො හොති සම්මාසම්බුද්ධසාවකො'ති.

තත්ථ "කහාපණවස්සෙනා"ති යං සො අප්පොස්සෙත්වා සත්ත රතනවස්සං වස්සාපෙසි, තං ඉධ කහාපණවස්සං'ති වුත්තං, තෙනා'පි හි වත්තුකාමකිලෙසකාමෙසු තිත්ති නාම නාහොසි, එවං දුප්පූරා එසා තණ්හා. "අප්පස්සාදා"ති සුපිනසදිසතාය පරිත්තසුඛා; "දුඛා"ති දුක්ඛක්ඛන්ධාදිසු අගතදුක්ඛවසෙන පන බහුදුක්ඛා ච; "ඉති විඤ්ඤා යා"ති එවමෙතෙ කාමෙ ඤත්වා; "අපි දිබ්බෙසූ"ති සචෙ හි දෙවානං උපකප්පනකකාමෙහි නිමන්තෙතුකාමා සම්මි විය එවම්පි තෙසු කාමෙසු රතිං න වින්දති යෙව; "තණ්හක්ඛයරතො"ති අරහත්තෙ චෙව නිබ්බාණෙ ච අභිරතො හොති, නං පත්ථයමානො විහරති; "සම්මාසම්බුද්ධසාවකො"ති සම්මාසම්බුද්ධෙන දෙසිතස්ස ධම්මස්ස සවණෙන ජාතො යොගාවචරභික්ඛු. දෙසනාවසානෙ

සෝ භික්ඛු සොතාපන්නිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තපරිසාපි'ස්ස සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

අනභිරතභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"බහුං වෙ සරණං යන්ති"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වාලුකාරාසිම්හි නිසින්නො අගාරිදත්තං නාම කොසලරඤ්ඤො පුරොහිතං ආරබ්භ කථෙසි:—

සෝ කිර මහාකොසලස්ස පුරොහිතො අහොසි. අථ නං පිතරි කාලකතෙ සෝ පසෙනදිකොසලො පිතු පුරොහිතො'ති ගාරවෙන තස්මිංයෙව ඨානෙ ඨපෙත්වා තස්ස අත්තනො උපට්ඨානං ආගත කාලෙ පච්චුග්ගමනං කරොති, ආචරිය ඉඛ නිසීදථා'ති සම්මසනං දෙපෙති. සෝ චින්තෙසි-අයං රාජා මයි අතිවිය ගාරවං කරොති, න ඛො පන රාජූනං නිච්චකාලමෙව සක්කා චිත්තං ගහෙතුං, සමාන වයෙසෙන හි සඛිං රජ්ජසුඛං නාම සුඛං හොති, අහං හි මහල්ලකො, පබ්බජිතුං මෙ යුත්තන්ති සෝ රාජානං පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙත්වා නගරෙ භෙරිං චරාපෙත්වා සත්තාහෙන සබ්බං අත්තනෙ ධනං දත්වා මුඛෙ විස්සජ්ජෙත්වා බාහිරකපබ්බජ්ජං පබ්බජි. තං නිස්සාය දසපුරිස සහස්සානි පබ්බජිංසු. සෝ තෙහි සඛිං අඩ්ඪමගධානං ච කුරුරට්ඨස්ස ච අන්තරෙ වාසං කප්පෙත්වා ඉමං ඔවාදං දෙති—තාතා යස්ස වො කාමවිතක්කාදයො උප්පජ්ජන්ති, සෝ තූරිතෙන එකෙකං වාලුකාපුටං උඛරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ ඔකිරතූ'ති. තෙ සාධූ'ති පටිස්සුණිත්වා කාමවිතක්කාදීනං උප්පන්නකාලෙ තථා කරිංසු. අපරෙන සමයෙන මහාවාලුකාරාසි අහොසි. තං අභිච්ඡත්තෙනා නාම නාගරාජා පරිග්ගහෙසි. අඩ්ඪමගධවාසිනොච්ච කුරුරට්ඨවාසිනොච මාසෙ මාසෙ නෙසං මහන්තං සක්කාරං අභිහරිත්වා දානං දෙන්ති. අථ නෙසං අගාරිදත්තෙනා ඉමං ඔවාදං අදාසි—පබ්බතං සරණං යාථ, වනං සරණං යාථ, ආරාමං සරණං යාථ, රුක්ඛං සරණං යාථ, එවං සබ්බදුක්ඛතොා මුච්චිස්සථා'ති. අත්තනො අන්තෙවාසිකෙපි ඉමිනා ඔවාදෙන ඔවදති. බොධිසත්තොා'පි කතාභිනික්ඛමණෙ සම්මාසම්බොධිං පත්වා තස්මිං සමයෙ සාවත්ථිං නිස්සාය ජෙතවනෙ විහරන්තො පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො අගාරිදත්තබ්‍රාහ්මණං සඛිං අන්තෙවාසිකෙ හි අත්තනො ඤාණජාල සස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා සබ්බෙපි'මෙ අරහත්තස්ස උපනිස්සය සම්පන්නානි ඤත්වා සායණ්හසමයෙ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං ආහ-'මොග්ගල්ලාන කිං න පස්සසි අගාරිදත්තබ්‍රාහ්මණං මහාජනං අතිවෙ පඤ්ඤුපෙන්තං, ගච්ඡ නෙසං ඔවාදං දෙහි'ති. භගවා බහූ එතෙ එකකස්ස මයහං අවිසයහා, සචෙ තුම්හෙපි ආගමිස්සථ, විසයහා භවිස්සන්ති'ති. මොග්ගල්ලාන අහම්පි ආගමිස්සාමි, තුවං පුර තො යාහි'ති. ථෙරො ගච්ඡන්තොා චින්තෙසි-එතෙ බලවන්තොා චෙව බහූ ච, සචෙ සබ්බසං සමාගමට්ඨානෙ කිඤ්චි කථෙස්සාමි

සබ්බ'පි වග්ගවග්ගෙන උට්ඨහෙය්‍යුන්ති. අථ අත්තනෝ ආනුභාවෙන ථුල්ලඵුසිතකං දෙවං වුට්ඨාපෙසි. තෙ ඵුසිතෙසු පතන්තෙසු උට්ඨාය උට්ඨාය අත්තනෝ අත්තනෝ පණ්ණසාලං පවිසිංසු. ථෙරෝ අග්ගිදත්තස්ස පණ්ණසාලවාරෙ ඨත්වා අග්ගිදත්තා'ති ආහ. සෝ ථෙරස්ස සද්දං සුත්වා ඉමස්මිං ලොකෙ මං නාමෙන ආලපිතුං සමත්ථෝ නාම නත්ථි, කෝ නු ඛෝ මං නාමෙන ආලපති'ති මානත්ථඤ්ඤාය කෝ එසෝ'ති ආහ. අහං බ්‍රාහ්මණ'ති. කිං වදෙසි'ති, අජ්ජ ඉමං එකරත්තිං වසනට්ඨානං දෙහීති, ඉධවසනට්ඨානං නත්ථි, එකස්ස එකාව පණ්ණසාලා'ති. අග්ගිදත්ත මනුස්සා නාම මනුස්සානං ගාවෝ ගුන්නං පබ්බජිතා පබ්බජිතානං සන්තිකං ආගච්ඡන්ති, මා එවං කරි, දෙහි මෙ වසනට්ඨානන්ති. කිං පන ත්වං පබ්බජිතෝ'ති, ආම පබ්බජිතොම්හී'ති, සචෙසි පබ්බජිතෝ කහං තෙ ඛාරිභණ්ඩං, කෝ පබ්බජිතපරික්ඛාරෝ'ති. අත්ථි මෙ පරික්ඛාරෝ, විස්සං පන නං ගහෙත්වා විචරිතුං දුක්ඛන්ති අඤ්ඤතරෙනෙව නං ගහෙත්වා විචරාම් බ්‍රාහ්මණ'ති. සෝ තං න ගහෙත්වා විචරිස්සසි'ති ථෙරස්ස කුජ්ඣි. අථ නං සෝ ආහ–අපෙහි අග්ගිදත්ත, මා කුජ්ඣි, වසනට්ඨානං මෙ අවික්ඛා'ති. නත්ථි එත්ථ වසනට්ඨානන්ති. එතස්මිං පන වාලුකාරාසිම්හි කෝ වසතී'ති, එකෝ නාගරාජා'ති, එතං මෙ දෙහී'ති. න සක්කා දාතුං භාරියං එතස්ස කම්මන්ති, හොතු දෙහි මෙ'ති, තෙන හි ත්වමෙව ජානාහී'ති. ථෙරෝ වාලුකාරාසිආභිමුඛෝ පායාසි. නාගරාජා තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා අයං සමණෙ ඉතෝ ආගච්ඡති, න ජානාති මක්ඛෙතු මම අත්ථිභාවං, ධූමායිත්වා නං මාරෙස්සා මී'ති ධූමායි. ථෙරෝ අයං නාගරාජා අහමෙව ධූමායිතුං සක්කොමි, අක්ඛෙතු න සක්කොතී'ති මක්ඛෙතු සල්ලක්ඛෙති'ති සයම්පි ධූමායි. ච්ඡන්නම්පි සරීරතො උග්ගතධූමා යාව බ්‍රහ්මලොකා උට්ඨහිංසු. උභොපි ධූමා ථෙරං අබාධෙත්වා නාගරාජානමෙව බාධෙන්ති. නාගරාජා ධූමවෙගං සහිතුං අසක්කොනෙන්තා පජ්ජලි. ථෙරෝ'පි තෙජොධාතුං සමාපජ්ජිත්වා තෙන සද්ධිං යෙව පජ්ජලි. නා'පි අග්ගිජාලා යාව බ්‍රහ්මලොකා උට්ඨහිංසු. අථස්ස සකලසරීරං උක්කාහි පදීපිතං විය අහොසි. ඉසිගණෙ ඔලොකෙත්වා චින්තෙසි–නාගරාජා සමණං ඛාපෙති, භද්දකො වත සමණෙ, අම්හාකං වචනං අසුත්වා නට්ඨෝ 'ති. ථෙරෙ නාගරාජානං දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා වාලුකාරාසිම්හි නිසීදි. නාගරාජා වාලුකාරාසිං භොගෙහි පරික්ඛිපිත්වා කූටාගාරකුච්ඡිප්පමාණං ඵණං මාපෙත්වා ථෙරස්ස උපරි ධාරෙසි. ඉසිගණා පාතොව සමණස්ස මතභාවං වා අමතභාවං වා ජානිස්සාමා'ති ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තං වාලුකාරාසිමත්ථකෙ නිසින්නං දිස්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අභිත්ථවන්තා ආහංසු–සමණ කච්චි සි නාගරාජෙන බාධිතො'ති. කිං න පස්සථ එතං මම උපරි ඵණං ධාරෙත්වා ඨිතන්ති. අච්ඡරියං වත භො සමණස්ස ඉද්ධානුභාවො, එවරූපො නාම තෙන නාගරාජා දමිතෝ'ති ථෙරං පරිවාරෙත්වා අට්ඨංසු. තස්මිං ඛණෙ

සත්ථා ආගතෝ. සත්ථාරං දිස්වා ථේරෝ උට්ඨාය වන්දි. අථ නං ඉසයෝ ආහංසු–අයං තයා'පි මහන්ततරෝ'ති. එත භගවා සත්ථා, අහං ඉමස්ස සාවකෝ'ති සත්ථා වාලුකාරාසිමත්ථකේ නිසිදි. ඉසිගණා අයං තාව සාවකස්ස ආනුභාවෝ, ඉමස්ස පන ආනුභාවෝ කීදිසෝ'ති අඤ්ජලිං පග්ගය්හ සත්ථාරං අභිත්थවිංසු. සත්ථා අඟුලිමාලත්ථෙරං ආමන්තෙත්වා ආහ–අඟුලිමාලත්ථ තුවං තව සාවකානං ඔවාදං දදමානෝ කිනාති වත්වා ඔවාදං දෙහී'ති. එකං පබ්බතං සරණං ගච්ඡථ, වනං ආරාමං රුක්ඛං සරණං ගච්ඡථ, එතානි සරණං ගතෝ සබ්බදුක්ඛා මුච්චති'ති එවං තෙසං ඔවාදං දම්මී'ති. සත්ථා න ඛෝ අඟුලිමාලත්ථෙ එතානි සරණං ගතෝ සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති, බුද්ධං ධම්මං සඞ්ඝං පන සරණං ගන්ත්වා සකලවට්ටදුක්ඛා පමුච්චති'ති ඉමා ගාථා අභාසි:–

බුද්ධං වෙ සරණං යන්ති පබ්බතානි වනානි ච,
ආරාමරුක්ඛචෙත්‍යානි මනුස්සා භයතජ්ජිතා.

නෙතං ඛෝ සරණං ඛෙමං නෙතං සරණමුත්තමං,
නෙතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති.

යෝ ච බුද්ධං ච ධම්මං ච සඞ්ඝං ච සරණං ගතෝ,
චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති.

දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං,
අරියං චට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං දුක්ඛූපසමගාමිනං.

එතං ඛෝ සරණං ඛෙමං එතං සරණමුත්තමං,
එතං සරණමාගම්ම සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති'ති.

තත්ථ "බුද්ධ"න්ති බුද්ධ, "පබ්බතානි"ති තත්ථ තත්ථ ඉසිගිලි වෙපුල්ලවෙභාරාදිකෙ පබ්බතෙ ච මහාවනඝොසිඞ්ගසාලවනාදිනි වනානි ච වෙළුවනජීවකම්බවනාදයෝ ආරාමෙ ච උදෙණ්ඩෙචෙතිය ගොතමචෙතියාදිනි රුක්ඛචෙත්‍යානි ච තෙතෙ මනුස්සා තෙන තෙන භයෙන තජ්ජිතා භයතෝ මුච්චිතුකාමා පුත්තලාභාදිනි වා පත්ථයමානා සරණං යන්ති'ති අත්ථෝ. "නෙතං සරණ"න්ති එතං පන සබ්බම්පි සරණං නෙව ඛෙමං න උත්තමං, න ච එතං පටිච්ච ජාති ආදි ඛමෙමස්ස සත්තෙනස්ස එකෝ'පි ජාති ආදිතෝ සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති'ති අත්ථෝ. "යෝ චා"ති ඉදං අක්ඛමං අනුත්තරං ච සරණං දස්සෙත්වා ඛෙමං උත්තමං සරණං දස්සනත්ථං ආරඛං, තස්සත්ථෝ–යෝ ච ගහට්ඨෝ වා පබ්බජිතෝ වා "ඉතිපි සෝ භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධෝ"ති ආදිකං බුද්ධ–ධම්ම–සඞ්ඝානුස්සතිකම්මට්ඨානං නිස්සාය සෙට්ඨවසෙන බුද්ධං ච ධම්මං ච සඞ්ඝං ච සරණං ගතෝ, තස්සා'පි තං සරණගමනං අඤ්ඤතිත්थියවන්දනාදිනි කුපථනි චලති. තස්ස පන අචලභාවං දස්සෙතුං මග්ගෙන ආගතසරණමෙව පකාසෙන්තෝ "චත්තාරි අරියසච්චානි සම්මප්පඤ්ඤාය පස්සති"ති ආහ. යෝ හි එතෙසං දස්සනවසෙන එතානි සරණං ගතෝ, තස්ස එතං

සරණං ඛෙමං ච උත්තමං ච. සෝ ච පුග්ගලෝ එතං සරණං පටිච්ච සකලසම්‘පි වට්ටදුක්ඛා පමුච්චති. තස්මා “එතං ඛෝ සරණං ඛෙම”න්ති ආදි වුත්තං.

දෙසනාවසානෙ සඛෙ‘පි තෙ ඉසයෝ සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිංසු. සත්ථා චීවරගබ්භතො හත්ථං පසාරෙත්වා එථ භික්ඛවෝ චරථ බ්‍රහ්මචරිය‘න්ති ආහ. තෙ තං ඛණඤ්ඤෙව අට්ඨපරික්ඛාරධරා වස්සසතිකත්ථෙරා විය අහෙසුං, සෝ ච සඛෙ සං අඩ්ඩමඟධ-කුරුරට්ඨවාසිනං සක්කාරං ආදාය ආඟමනදිවසෙ අහොසි. තෙ සක්කාරමාදාය ආගතා සඛෙ‘පි තෙ ඉසයෝ පබ්බජිතෙ දිස්වා කින්නු ඛෝ අම්හාකං අඟගිදත්තබ්‍රාහ්මණෙ මහා, උදාහු සමණෙ ගොතමෝ‘ති චින්තෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස ආගතත්තා අඟගිදත්තෙත්‍යාව මහා‘ති මඤ්ඤිංසු. සත්ථා තෙසං අජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා අඟගිදත්තස්ස පරිසාය කඩ්ඪං ජිණ්ණ‘ති ආහ. සෝ අහම්පි එත්තකමෙව පච්චාසිංසාමි‘ති ඉද්ධිබලෙන සත්තක්ඛත්තුං වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පුනප්පුනං ඔරුය්හ සත්ථාරං වන්දිත්වා සත්ථා මෙ භන්තෙ භගවා, සාවකොහමස්මි‘ති වත්වා සාවකත්තං පන පකාසෙසි‘ති.

අඟගිදත්තබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

“දුල්ලභෝ”ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ආනන්දත්ථෙරස්ස පඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි:–

ථෙරෝ එකදිවසං දිවාට්ඨානෙ නිසින්නො චින්තෙසි–“හත්ථාජානීයෝ ජාදනත්තකුලෙ වා උපොසථකුලෙ වා උපපජ්ජති, අස්සාජානීයෝ සින්ධවකුලෙ වා වලාහකස්සරාජකුලෙ වා ජායෙය්‍ය දක්ඛිණාපථෙ‘ති ආදිනි වදන්තෙන සත්ථාරා හත්ථිආජානීයාදීනං උපපත්තිට්ඨානානි කථිතානි. පුරිසාජානීයෝ නු ඛෝ කහං උපපජ්ජති‘ති. සෝ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එතමත්ථං පුච්ඡි. සත්ථා ආනන්ද පුරිසාජානීයෝ න සබ්බත්ථ උපපජ්ජති, උජුකතෝ පන නියොජනසතා යාමෙ ආවට්ටතෝ නවයොජනසතපපමාණෙ මජ්ඣිමදෙසට්ඨානෙ උපපජ්ජති, උපපජ්ජන්තා ච පන යස්මිං වා තස්මිං වා කුලෙ න උපපජ්ජති, ඛත්තියමහාසාල–බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලානං පන අඤ්ඤතරස්මිං යෙව උපපජ්ජති‘ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

දුල්ලභෝ පුරිසාජඤ්ඤෝ න සෝ සබ්බත්ථ ජායති,
යත්ථ සෝ ජායති ධීරෝ තං කුලං සුඛමෙධති‘ති.

තත්ථ “දුල්ලභෝ”ති පුරිසාජඤ්ඤෝ හි දුල්ලභෝ, න හත්ථාජානීයාදයෝ විය සුලභෝ, න සෝ සබ්බත්ථ පච්චන්තදෙසෙ වා නීචකුලෙ වා ජායති, මජ්ඣිමදෙසෙ පන මහාජනස්ස අභිවාදනාදිසක්කාර කරණට්ඨානෙ ඛත්තියබ්‍රාහ්මණානං කුලානං අඤ්ඤතරස්මිං කුලෙ ජායති, එවං ජායමානෝ ච යත්ථ සෝ ජායති ධීරෝ උත්තමපඤ්ඤෝ

සම්මාසම්බුද්ධෝ, "තං ඛලං සුඛමේධනී"ති සුඛප්පත්තමේව හොතී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

ආනන්දත්ථෙරස්ස දුච්චින්තපඤ්හවත්ථු.

"සුඛෝ බුද්ධානං"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ සම්බහුලානං භික්ඛූනං කථං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි පඤ්චසතා භික්ඛූ උපට්ඨානසාලායං නිසින්නා ආවුසෝ කින්නු බෝ ඉමස්මිං ලොකෙ සුඛන්ති කථං සමුට්ඨාපෙසුං. තත්‍ථ කෙචි රජ්ජසුඛසදිසං නාම නත්‍ථී'ති අහංසු. කෙචි කාමසුඛසදිසං නාම නත්‍ථී'ති ආහංසු. සත්ථා තෙසං නිසින්නට්ඨානං අගන්ත්වා කායනුඤ්ඤ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නත්ථා'නි ඤත්වා ඉමාය නාමා'නි ඤත්තෙන භික්ඛවෙ කිං කථෙථ, ඉදං සබ්බම්පි සුඛං වට්ට දුක්ඛපරියාපන්නමෙව, ඉමස්මිං පන ලොකෙ බුද්ධුප්පාදෙ ධම්ම සවණං සඞ්ඝසාමග්ගි සමෙමාදමානභාවෝ'නි ඉදමෙව සුඛන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

සුඛෝ බුද්ධානං උප්පාදෙ සුඛා සද්ධම්මදෙසනා,
සුඛා සඞ්ඝස්ස සාමග්ගි සමග්ගානං තපො සුඛෝ'නි.

තත්‍ථ යස්මා බුද්ධා උප්පජ්ජමානා මහාජනං රාගකන්තාරාදිහි තාරෙන්ති, තස්මා බුද්ධානං උප්පාදෙ සුඛෝ. යස්මා ධම්මදෙසනං ආගම්ම ජාත්‍යාදිධම්මා සත්තා ජාත්‍යාදිහි මුච්චන්ති, තස්මා සද්ධම්ම දෙසනා සුඛා "සාමග්ගී"ති සමච්චන්තනා, සා එකච්චන්තනා'පි සුඛා. එවං සමග්ගානං පන එකච්චන්තානං යස්මා බුද්ධවචනං වා උග්ගණ්හිතුං ධාතුඛාහානි වා පරිහරිතුං සමණධම්මං වා කාතුං සක්කා, තස්මා "සමග්ගානං තපො සුඛෝ"ති වුත්තං. තෙනෙවාහ-"යාව කිවඤ්ච මෙ භික්ඛවෙ භික්ඛූ සමග්ගා සන්නිපතිස්සන්ති, සමග්ගා වුට්ඨහිස්සන්ති, සමග්ගා සඞ්ඝකරණීයානි කරිස්සන්ති, වුද්ධියෙව භික්ඛවෙ භික්ඛූනං පාටිකඞ්ඛා නො පරිහානී"ති. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. මහාජනස්සා'පි සාත්ථකා දෙසනා අහොසි'නි.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.

"සුජාරහෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා චාරිකං චරමානෙ කස්සපදසබලස්ස සුවණ්ණචෙතියං ආරබ්භ කථෙසි.

තථාගතෙ සාවත්ථිතො නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං ගන්ත්වා තෙන අන්තරාමග්ගෙ තොදෙය්‍යගාමස්ස සමීපෙ මහාභික්ඛුසඞ්ඝ පරිවාරෙ අඤ්ඤතරං දෙවට්ඨානං සම්පාපුණි. තත්‍ර නිසින්නෙ සුගතෙ ධම්මභණ්ඩාගාරිකං පෙසෙත්වා අවිදූරෙ කසිකම්මං කරොන්තං බ්‍රාහ්මණං පක්කොසාපෙසි. සො බ්‍රාහ්මණෙ ආගන්ත්වා තථාගතං

අනභිවන්දිත්වා තමේව දෙවට්ඨානං වන්දිත්වා අට්ඨාසි. සුගතොපි ඉමං පදෙසං කිත්ති මඤ්ඤසි බ්‍රාහ්මණාති ආහ. අම්හාකං පවෙණ්‍යා ආගතචෙතියට්ඨානන්ති වදුම් හෝ ගොතමාති. ඉමං ඨානං වඳු නෙතන තයා සාධු කතං බ්‍රාහ්මණාති සුගතෝ තං සම්පහංසෙසි. තං සුත්වා භික්ඛූ කෙන නු ඛෝ කාරණේන භගවා එවං සම්පහංසෙසීති සංසයං සඤ්ජනෙසුං. තතෝ තථාගතෝ තෙසං සංසයම්පනෙතුං මජ්ඣිමනිකායෙ සපිකාරසුත්තන්තං වත්වා ඉඩානුභාවෙන කස්සපදසබලස්ස යොජනුබ්බෙධං කණකචෙතියං අපරඤ්ච කණකචෙතියං ආකාසෙ නිම්මිණිත්වා මහාජනං දස්සෙත්වා බ්‍රාහ්මණ එවං විධානං පූජාරහානං පූජා ලුත්තතරාවාති වත්වා මහාපරිනිබ්බාණසුත්තෙන දස්සනයෙනෙව බුද්ධාදිකෙ චත්තාරෝ ථූපාරහෙ පකාසෙත්වා සරීරචෙතියං උද්දිස්සචෙතියං පරිභොගචෙතියන්ති තිණ්ණං චෙතියානි විසෙසතෝ පරිදීපෙත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

පූජාරහෙ පූජයතෝ බුද්ධෙ යදිව සාවකෙ,
පපඤ්චසමතික්කන්තෙ තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ.

තෙ තාදිසෙ පූජයතෝ නිබ්බුතෙ අකුතොභයෙ,
න සක්කා පුඤ්ඤං සඛාතුං ඉමෙත්තමිති කෙනචි'ති.

තත්ථ-පූජිතුං අරහා = පූජාරහා, පූජිතුං ලුත්තාති අත්ථෝ; "පූජාරහෙ පූජයතෝ"ති අභිවාදනාදිනි චතූහි ච පච්චයෙහි පූජනත්ථෙ; පූජාරහෙ දස්සෙති 'බුද්ධෙ"ති ආදිනා. "බුද්ධෙ"ති සම්මාසම්බුද්ධෙ; "යදි"ති යදි වා, අථ වා'ති අත්ථෝ; තත්ථ පච්චෙකබුද්ධෙ'ති කථිතං හොති-සාවකෙ ච; "පපඤ්චසමතික්කන්තෙ"ති සමතික්කන්ත තණ්හාදිට්ඨිමානපපඤ්චෙ; "තිණ්ණසොකපරිද්දවෙ"ති අතික්කන්ත සොකපරිද්දවෙ, ඉමෙ වෙ අතික්කන්තෙති'ති අත්ථෝ. එතෙ හි පූජාරහත්තං දස්සිතං. "තෙ"ති බුද්ධාදයෝ; "තාදිසෙ"ති ලුත්තාගහණවසෙන; "නිබ්බුතෙ"ති රාගාදිනිබ්බුතියා; නත්ථි කුතොචි භවතෝ වා ආරම්මණතෝ වා එතෙසං භයන්ති = අකුතොභයා, තෙ අකුතොභයෙ; "න සක්කා පුඤ්ඤං සඛාතු"න්ති පුඤ්ඤං ගණෙතුං න සක්කා, කථන්ති වෙ "ඉමෙත්තමිති කෙනචි"ති ඉමං එත්තකං ඉමං එත්තකන්ති, කෙනචි'ති අපිසද්දෙන ඉධ සම්බන්ධිතබ්බා, කෙනචි පුග්ගලෙන මානෙන වා; තත්ථ "පුග්ගලෙනා"ති තෙන බ්‍රහ්මාදිනා; මානෙනා"ති නිච්ඡෙන මානෙන-නිරණෙන ධාරණෙන වා පූරණෙන වා; "නිරණං"නාම ඉදං එත්තකන්ති නයතෝ නිරණං. "ධාරණ"න්ති තුලාය ධාරණං; පූරණං නාම අඩ්ඪපසතපත්ථනාලිකාදිවසෙන පූරණං; කෙනචි පුග්ගලෙන ඉමෙහි තීහි මානෙහි බුද්ධාදිකෙ පූජයතෝ පුඤ්ඤං විපාකවසෙන ගණෙතුං න සක්කා පරියන්තරහිතතෝ'නිච්ඡිතත්තා පූජයතෝ කිං දානං පඨමං ධරමානෙ බුද්ධාදිකෙ පූජයතෝ න සක්කා පුඤ්ඤං සඛාතුං, පුන තෙ තාදිසෙ කිලෙස

පරිනිබ්බාණනිමිත්තන්ත බ්‍රහ්මපරිනිබ්බාණෙන නිබ්බුතෙපි පූජයතො න සක්කා සබ්බාතුනති හෙදෑ ශ්‍රුජ්ජනති. තෙන හි විමානවත්ථුම්හි:-

නිට්ඨිතෙන නිබ්බුතෙ චාපි සමං චිත්තං සමං ඵලං,
චෙතොපසාදහෙතුම්හි සත්තා ගච්ඡන්ති සුග්ගතිං"නති.

දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණෙ සොතාපන්නො අහොසි. යොජනිකං කණකචෙතියං සත්තාහමාකාසෙව අට්ඨාසි. මහන්තෙන සමාගමො චාහොසි. සත්තාහං චෙතියං නානප්පකාරෙණ පූජෙසුං. තතො භින්නලබ්භිකානං ලද්ධිභෙදෙ ජාතෙ. බුද්ධානුභාවෙන තං චෙතියං සකට්ඨානමෙව ගතං. තත්‍රෙව තඛණෙ මහන්තං පාසාණචෙතියං අහොසි. තස්මිං සමාගමෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි'නි.

කයඋපදබලසස සුවණණචෙතියවත්ථු.

බුද්ධවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චුද්දසමො වග්ගො.

"සුසුඛං වතා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සකෙකසු විහරන්තො කලහවූපසමනත්ථං ඤාතකෙ ආරබ්භ කථෙසි:-

සාකියකොලියා කිර කපිලවත්ථුනගරස්ස ච කොලියනගරස්ස ච අන්තරෙ රොහිණිං නාම නදිං එකෙනෙව ආවරණෙන බන්ධිත්වා සස්සානි කාරෙන්ති. අථ ජෙට්ඨමූලමාසෙ සස්සෙසු මිලායන්තෙසු උභයනගරවාසිකානම්පි කම්මකරා සන්නිපතිංසු. තත්‍ර කොලියනගරවාසිනො ආහංසු-ඉදං උදකං උභතො හරීයමානං නෙව තුම්හාකං නෙව අම්හාකං පහොස්සති, අම්හාකං පන සස්සං එකඋදකෙනෙව නිප්ඵජ්ජිස්සති, ඉදං උදකං අම්හාකං දෙථා'නි. ඉතරෙපි ආහංසු-තුම්හෙසු කොට්ඨෙ පූරෙත්වා ඨිතෙසු මයං රතනසුවණ්ණං නීලමණිං කාලකහාපණෙ ච ගහෙත්වා පච්ඡිපසිබ්බකාදිහත්ථා න සක්ඛිස්සාම තුම්හාකං ඝරවාරෙ විචරිතුං, අම්හාකම්පි සස්සං එකඋදකෙනෙව නිප්ඵජ්ජිස්සති ඉදං උදකං අම්හාකං දෙථා'නි. න මයං දස්සාමා"නි. මයම්පි න දස්සාමා'නි එවං කථං වඩ්ඪෙත්වා එකො උට්ඨාය එකස්ස පහාරං අදාසි. සොපි අඤ්ඤස්සානි එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරිත්වා රාජකුලානං ඤාතිං ඝට්ටෙත්වා කලහං වඩ්ඪසිංසු. කොලියකම්මකරා වදන්ති — "තුම්හෙ කපිලවත්ථුවාසිකෙ ගහෙත්වා ගච්ඡථ, යෙ සොනසිගාලාදයො විය අත්තනො භගිනිම්පි සඩ්ඪිං සංවසිංසු, එතෙසං හත්ථතො ච අස්සා ච ඵලකාවුධානි ච අම්හාකං කිං කරිස්සන්ති"නි. සාකියකම්මකරා වදන්ති-"තුම්හෙහදානි කුට්ඨිනො දුරකෙ ගහෙත්වා ගච්ඡථ, යෙ අනාථා නිග්ගතිකා තිරච්ඡානා විය කොලරුක්ඛෙ වසිංසු, එතෙසං හත්ථතො ච අස්සා ච ඵලකාවුධානි ච අම්හාකං කිං කරිස්සන්ති"නි. තෙ ගන්ත්වා තස්මිං කම්මෙ

නියුත්තඅමච්චානං කථේසුං. අමච්චා රාජකුලානං කථේසුං. තතො සාකියා භගිනීනි සඞ්ගං සංවාසං වසිතකානං ථාමඤ්ච බලඤ්ච දසේසසාමා'නි යුධසජ්ජා නික්ඛමිංසු. කොලියා'පි කොලරුක්ඛ වාසිනං ථාමඤ්ච බලඤ්ච දසේසසාමා'නි යුධසජ්ජා නික්ඛමිංසු. සත්ථා'පි පච්චූසසමයේ ලොකං ඔලොකේනෝ ඤාතකේ දිසවා මසි අගච්ඡන්තේත්ථ ඉමේ නසසියසන්ති, මයා ගන්තුං වට්ටති'නි චින්තෙත්වා එකකෝ'ව ආකාසේනේව ගන්ත්වා රොහිණිනදියා මජ්ඣේ ආකාසේ පල්ලඞ්කේන නිසීදි. ඤාතකා සත්ථාරං දිසවා ආවුධානි ඡඩ්ඩෙත්වා වන්දිංසු. අථ තේ සත්ථා ආහ–"කිං කලහෝ නාමේස මහාරාජා"නි. "න ජානාම භන්තේ"නි. "කොදානි ජානිසසන්ති"නි. "සෙනාපති ජානිසසති"නි. සෙනාපති උපරාජා ජානිසසති'නි ඉමිනා උපායෙන යාව දසකම්මකරේ පුච්ඡිත්වා භන්තේ උදකකලහෝ'නි ආහංසු. "උදකං කිං අග්ඝති මහාරාජා"නි අප්පං භන්තේ'නි ඛත්තියා කිං අග්ඝන්ති මහාරාජාති. ඛත්තියා නාම අනග්ඝා භන්තේ'නි "න යුත්තං පන තුම්හාකං අප්පමත්තකං උදකං නිස්සාය අනග්ඝිකේ ඛත්තියේ නාසෙතු"නති. තේ තූණ්හී අහේසුං. අථ තේ සත්ථා ආම නෙත්වා කස්මා මහාරාජානෝ එවරූපං කරොථ, මයි අසන්තේ අජ්ජ ලොහිතනදී පවත්තිස්සථ, අයුත්තං වෝ කතං, තුම්හේ පඤ්චහි වේරේහි සවේරා විහරථ, අහං අවේරෝ විහරාමි, තුම්හේ කිලෙසාතුරා හුත්වා විහරථ, අහං අනාතුරෝ, තුම්හේ කාමගුණේ පරියේසනුස්සුක්කා හුත්වා විහරථ, අහං අනුස්සුකෙකා විහරාමී'නි වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

සුසුඛං වත ජීවාම වේරිනේසු අවේරිනෝ,
වේරිනේසු මනුසේසසු විහරාම අවේරිනෝ.

සුසුඛං වත ජීවාම ආතුරේසු අනාතුරා,
ආතුරේසු මනුසේසසු විහරාම අනාතුරා.

සුසුඛං වත ජීවාම උසසුකේසු අනුසසුකා,
උසසුකේසු මනුසේසසු විහරාම අනුසසුකා'නි.

තත්ථ "සුසුඛ"නති සුට්ඨු සුඛං, ඉදං වුත්තං හොති–"යේ ගිහිනෝ සඤ්ඤේදදිවසෙන පබ්බජිතා වා පන වෙජ්ජකම්මාදිවසෙන ජීවිත වුත්තිං උප්පාදෙත්වා සුඛේන ජීවාමාති වදන්ති, නෙහි මයමේව සුසුඛං වත ජීවාම; මයං පඤ්චහි වේරේහි වේරිනේසු මනුසේසසු අවේරිනෝ කිලෙසාතුරේසු මනුසේසසු නික්කිලෙසතාය අනාතුරා පඤ්චකාම ගුණපරියේසනේ උසසුකේකසු නාය පරියේසනාය අභාවෙන අනුස්සුකා'නි. සෙසං උත්තානත්ථමේව. දෙසනාවසානේ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'නි.

ඤාතකානං කලහවූපසමනවත්ථු.

"සුසුඛං වතා"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා පඤ්චසාලායං බ්‍රාහ්මණගාමේ විහරන්තෝ මාරං ආරබ්භ කථේසි:-

එකදිවසං හි සත්ථා පඤ්චසතානං කුමාරිකානං සෝතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා තං ගාමං උපනිස්සාය විහරති. තාපි කුමාරිකායෝ නක්ඛත්තදිවසේ නදිං ගන්ත්වා නහාත්වා අලඞ්කතපටියත්තා ගාමාභිමුඛියෝ පාදිංසු. සත්ථාපි තං ගාමං පවිසිත්වා පිණ්ඩාය චරති. අථ මාරෝ සකලගාමවාසිනං සරීරේ අධිවුත්ථිවා යථා සත්ථා කටච්ඡුමත්තම්පි භත්තම්පි න ලභති, එවං කත්වා යථා ඩෙනෙන පත්තෙන නික්ඛමනතං සත්ථාරං ගාමමාරේ ඨත්වා ආහ-"අපි සමණ පිණ්ඩමලත්ථා"ති. කිං පන ත්වං පාපිම තථා අකාසි-යථාහං පිණ්ඩං ලභෙය්‍යන්ති. තෙන හි භත්තෙන පුන පවිසථා'ති. එවං කිරස්ස අහොසි-සචෙ පුන පවිසිස්සති, සබ්බසං සරීරෙ අධිවුච්ඡිත්වා ඉමස්ස පුරතෝ පාණිං පහරිත්වා හස්සඛේළිං කරිස්සාමී'ති. තස්මිං ඛණෙ තා කුමාරිකායෝ ගාමචාරං පත්වා සත්ථාරං දිස්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. මාරෝපි සත්ථාරං ආහ. අපි භන්තෙ පිණ්ඩං අලභමානෝ ජීඝච්ඡාදුක්ඛෙන පීළිතත්ථාති. සත්ථා අජ්ජ මයං පාපිම කිඤ්චි අලභිත්වාපි ආහස්සරලොකෙ බ්‍රාහ්මානෝ විය පිනිස්සඛෙනෙව වීතිනාමෙස්සාමා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

සුසුඛං වත ජීවාම යෙසං නො නත්ථි කිඤ්චනං,
පීතිභක්ඛා භවිස්සාම දෙවා ආභස්සරා යථා'ති.

තත්ථ "යෙසන්නො"ති යෙසං අම්හාකං; පළිබුද්ධනවෙඨන රාගාදිස්සු කිඤ්චනෙස්සු එකම්පි කිඤ්චනං නත්ථි. "පීතිභක්ඛා"ති යථා ආභස්සරා දෙවා පීතිභක්ඛා හුත්වා පීතිස්සඛෙනෙව වීතිනාමෙන්ති, එවං මයම්පි භවිස්සාමා'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතාපි කුමාරිකායෝ සොතපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිහිංසූ'ති.

මාරයුද්ධ වත්ථු.

"ජයං වෙර"න්ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ කොසලරඤ්ඤා පරාජයං ආරබ්භ කථේසි:-

සෝ කිර කාසිගාමකං නිස්සාය භාගිනෙය්‍යෙන අජාතසත්තුනා සඞ්ගම්මනෙතා තෙන තතියා වාරෙ පරාජිතෝ තනියවාරෙ චින්තෙසි-අහං ඛීරමුඛවිපි දූරකං පරාජෙතුං නාසක්ඛිං, කිං මෙ ජීවිතෙනා'ති. සෝ ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි. අථස්ස සා පවත්ති සකලවිහාරං නගරඤ්ච පත්ථරි. භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං-භන්තෙ රාජා කිර කාසිගාමකං නිස්සාය තතියා වාරෙ පරාජිතෝ, සෝ ඉදානි පරාජිත්වා ආගතෝ ඛීරමුඛවිපි දූරකං පරාජෙතුං නාසක්ඛිං කිං මෙ ජීවිතෙනා'ති ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ

නිපන්නොතා"නි. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ ජිනන්නෙතා'පි වෙරං පසවති, පරාජිතෙතා පන දුක්ඛං සෙතීඝෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

ජයං වෙරං පසවති දුක්ඛං සෙති පරාජිතෙතා,
උපසන්නෙතා සුඛං සෙති හිත්වා ජයපරාජය'න්ති.

තත්ථ"ජය"න්ති පරං ජිනන්නෙතා වෙරං පරිලහති; "පරාජිතෙතා"ති පරෙන පරාජිතෙතා කදා නු ඛො පච්චාමිත්තස්ස පිට්ඨිං දට්ඨුං සක්ඛිස්සාමී'ති දුක්ඛං සෙති, සබ්බිරියාපථෙසු දුක්ඛමෙව විහරති ති අත්ථො. "උපසන්නෙතා"ති අඛන්තරෙ උපසන්නරාගාදිකිලෙසො ඛීණාසවෙ ජයං ච පරාජයඤ්ච හිත්වා සුඛං සෙති, සබ්බිරියාපථෙසු සුඛමෙව විහරතී'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

කොසලරඤ්ඤෝ පරාජය වත්ථු.

"නත්ථි රාගසමො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්නෙතා අඤ්ඤතරං කුලදාරිකං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්සා කිර මාතාපිතරො ආවාහං කත්වා මඞ්ගලදිවසෙ සත්ථාරං නිමන්තෙසිංසු. සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෙතා තත්ථ ගන්ත්වා නිසිදි. සාපි ඛො වධූ සාධුකං භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උදකපරියෙසනාදිනි කරොන්තී අපරාපරං සඤ්චරති. සාම්කොපිස්සා තං තං ඔලොකෙන්තෙතා අට්ඨාසි. තස්ස රාගවසෙන ඔලොකෙන්තස්ස අන්තෙතා කිලෙසො සමුදාචරි සො අඤ්ඤෙණ නිහුතෙතා නෙව බුඩ්ඪං උපට්ඨහි, න අසිනිමහා ථෙරෙ, හත්ථං පසාරෙත්වා තං වධූං ගණ්හිස්සාමී ති පන චිත්තං අකාසි සත්ථා තස්සජ්ඣාසයං ඔලොකෙත්වා යථා තං ඉත්ථිං න පස්සති එවමකාසි. සො නං අදිස්වා සත්ථාරං ඔලොකෙන්තෙතා අට්ඨාසි. සත්ථා තස්ස ඔලොකෙත්වා ඨිතකාලෙ කුමාරක න හි රාග ග්ගිනා සදිසො අග්ගි නාම, දොසකලිනා සදිසො කලි නාම, ඛන්ධ පරිහරණදුක්ඛෙන වා සදිසං දුක්ඛං නාම අත්ථි, නිබ්බාණසුඛසදිසං සුඛං නත්ථි සෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

නත්ථි රාගසමො අග්ගි නත්ථි දොසසමො කලී,
නත්ථි ඛන්ධාදිසා* දුක්ඛා නත්ථි සන්තිපරං සුඛ'න්ති.

තත්ථ-"නත්ථි රාගසමො"ති ධූමං වා ජාලං වා අඞ්ගාරං වා අදස්සෙත්වා අන්තොයෙව ඣාපෙත්වා භස්මමුට්ඨිං කාතුං සමත්ථො රාගෙන සමො අඤ්ඤො අග්ගි නාම නත්ථි; "කලී"ති දොසෙන සමො අපරාධොපි නත්ථි; "ඛන්ධාදිසා"ති ඛන්ධෙහි සමා, යථා පරිහරියමානා ඛන්ධා දුක්ඛා, එවං අඤ්ඤං දුක්ඛං නාම නත්ථි; "සන්තිපර"න්ති නිබ්බාණතො උත්තරිං අඤ්ඤං සුඛම්පි නත්ථි, අඤ්ඤං හි සුඛං

---

*. ඛන්ධසමා. ක්: ම්:

සුඛමෙව, නිබ්බාණං පරමං සුඛ'නති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ කුමාරිකා ච කුමාරකො ච සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිංසු තස්මිං ඛණෙ භගවා තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං දස්සනාකාරං අකාසි'ති.

අෂ්ඨකතරකුලදූරිකාය වත්ථු.

"ජීඝච්ඡා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ආලව්යං විහරන්තො එකං උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි:-

එකස්මිං හි දිවසෙ සත්ථා ජෙතවනෙ ගන්ධකුටියං නිසින්නොව පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො ආලව්යං එකං දුග්ගතමනුස්සං දිස්වා තස්ස උපනිස්සයසම්පන්නතං ඤත්වා පඤ්චසතභික්ඛුපරිවාරො ආලවිං අගමාසි. ආලවිවාසිනො සත්ථාරං නිමන්තෙසුං. සොපි දුග්ගතමනුස්සා සත්ථා කිර ආගතො'නි සුත්වා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සොස්සාම්'නි මනං අකාසි. තං දිවසමෙව චස්ස එකො ගොණො පලාසි. සො කිනාතුවො ගොනං පරියෙසිස්සාමි, උදාහු ධම්මං සුණාමීති චින්තෙත්වා ගොණං පරියෙසිත්වා පච්ඡා ධම්මං සොස්සාමීති පාතොව ගෙහා නික්ඛමි. ආලවිවාසිනොපි බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා පරිවිසිත්වා අනුමොදනත්ථාය පත්තං ගණ්හිංසු සත්ථා තං නිස්සාය'හං තිංසයොජනමග්ගං ආගතො, සො ගොණං පරියෙසිතුං අරඤ්ඤං පවිට්ඨො, තස්මිං ආගතෙයෙව ධම්මං දෙසිස්සාම්'නි තුණ්හි අහොසි. සොපි පුරිසො දිවා ගොණං දිස්වා ගොගණෙ පක්ඛිපිත්වා සචෙපි අඤ්ඤං නත්ථි, සත්ථු වන්දනමත්තම්පි කරිස්සාම්'නි ජීඝච්ඡාපීළිතොපි ගෙහං ගමනාය මනං අකත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. සත්ථා තස්ස භීතකාලෙ වෙය්යාවච්චකං ආහ- "අත්ථි භික්ඛවෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස අනිරිත්ත"න්ති. භගවන්ත සබ්බං අත්ථී'ති. නෙතං භික්ඛු ඉමං පරිවිසා'නි. සො සත්ථාරා ද්විත්තික්ඛත්තුංයෙව තං නිසීදාපෙත්වා යාගුඛාදනීයභොජනීයෙහි සක්කච්චං පරිවිසි. සො භුත්තභත්තො මුඛං වික්ඛාලෙසි. අථෙත්වා කිර ඉමං ඨානං නිස්සිටකෙන අඤ්ඤතරස්ස තථාගතස්ස එවං භත්තවිචාරණං නාම නත්ථි. තස්ස පඤ්ඩරථස්ස චිත්තං එකග්ගං අහොසි. අථස්ස සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙත්වා සච්චානි පකාසෙසි. සො දෙසනාවසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සත්ථාපි අනුමොදනං කත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. මහාජනොපි සත්ථාරං අනුගච්ඡිත්වා නිවත්ති. භික්ඛූ සත්ථාරා සද්ධිං ගච්ඡන්තායෙව උක්කාසිංසු, පඨමථා'ද්ධිසො සත්ථු කම්මං, අඤ්ඤස්ස දිවසෙපි එවරූපං නත්ථි, අජ්ජ පනෙකං මනුස්සං දිස්වාව යාගුඅාදීනි විචරෙත්වා දාපෙසි'නි. සත්ථා නිවත්තිත්වා භීතකොව කිං භික්ඛවෙ වදෙථා'නි පුච්ඡිත්වා, තමත්ථං සුත්වා ආහ භික්ඛවෙ අහං තිංසයොජනං කන්තාරං ආගච්ඡන්තො තස්ස උපාසකස්ස උපනිස්සයං දිස්වා ආගතො, සො අනවස්සං ජීඝච්ඡිතො, පාතොව පට්ඨාය ගොණං පරියෙසන්තො අරඤ්ඤං විචරි, ජීඝච්ඡාදුක්ඛෙන ධම්මෙ

දෙසියමානෙපි පරිවිජ්ඣිතුං න සක්ඛිස්සති'ති විනෙත්වා එවමකාසිං. ජීඝච්ඡාරොගසදිසෝ හි රොගෝ නාම නත්ථි'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

ජීඝච්ඡාපරමා රොගා සඞ්ඛාරා පරමා දුඛා,
එතං ඤත්වා යථාභූතං නිබ්බාණං පරමං සුඛ'න්ති.

තත්ථ 'ජීඝච්ඡාපරමා රොගා''ති යස්මා අඤ්ඤෙ රොගා සකිං නිකිච්ඡිතා විනස්සන්ති වා, නදඩ්ඪභෙසන වා පනිස්සන්ති. ජීඝච්ඡා පන නිච්චකාලං නිකිච්ඡිතබ්බායෙවා'ති සෙසරොගානං අයං පරමෝ නාම. "සඞ්ඛාරා"ති පඤ්චක්ඛන්ධා. ''එතං ඤත්වා''ති ජීඝච්ඡා සමෝ රොගෝ නත්ථි ඛන්ධපරිහරණසමං දුක්ඛං නාම නත්ථි'ති එත මත්ථං යථාභූතං ඤත්වා පණ්ඩිතෝ නිබ්බාණං සච්ඡිකරොති. "නිබ්බාණං පරමං සුඛ"න්ති තඤ්හි සබ්බසුඛානං පරමං උත්තමං සුඛ'න්ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු'නි.

අඤ්ඤතරස්ස උපාසකස්ස වත්ථු.

"ආරොග්‍යපරමා ලාභා''ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො රාජානං පසෙනදිකොසලං ආරබ්භ කථෙසි.-

එකස්මිං හි සමයෙ රාජා තණ්ඩුලදෙණ්ඩස්ස ඔදනං තදනුච්ඡවිකෙන සූපව්‍යඤ්ජනෙන භුඤ්ජති. සෝ එකදිවසං භුත්තපාතරාසො භත්තසම්මදං අවිනොදෙත්වා'ව සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා කිලන්ත රූපො ඉතොචිතො ච සම්පරිවත්තති, නිද්දාය අභිභූයමානොපි උට්ඨං නිපජ්ජිතුං අසක්කොන්තො එකමන්තං නිසීදි. අථ නං සත්ථා ආහ- "කිං මහාරාජ අව්‍යඤ්ඤ්ඤාව ආගතොසී''ති. ආම භන්තෙ භුත්තකාලතො පට්ඨාය මෙ මහාදුක්ඛං හොති'නි. අථ නං සත්ථා මහාරාජ අතිබහුභොජනං එවං දුක්ඛං හොති'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ.-

මිච්ඡා යදා හොති මහග්ඝසෝ ච නිද්දූපගා සම්පරිවත්තසායී,
මහාවරාහොව නිවාපපුට්ඨො පුනප්පුනං ගබ්භමුපෙති මන්දො'නි.

ඉමාය ගාථාය ඔවදන්තා "මහාරාජ භොජනං නාම මත්තාය භුඤ්ජිතුං වට්ටති, මත්තභොජනෙ සුඛං හොති'නි උත්තරිං ඔවදන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

මත්තඤ්ඤුස්ස හි සතිමතො මත්තං ජානතො ලඛභොජනෙ,
තස්ස තයස්ස භවන්ති වෙදනා සණිකං ජීරති ආයු පාලයතී'නි.

රාජා ගාථං උග්ගණ්හිතුං නාසක්ඛි. සම්පෙ සිතං පන භාගිනෙය්‍යං සුද්ධාවාසනමානවං ඉමං ගාථං උග්ගණ්හා'නි ආහ. සොතං ගාථං උග්ගණ්හිත්වා කිං කරොම් හන්තෙ'නි සත්ථාරං වුච්ඡි. අථ නං සත්ථා ආහ-රඤ්ඤෝ භුඤ්ජන්තස්ස ඔසානපිණ්ඩකාලෙ ඉමං ගාථං වදෙය්‍යාසී'නි. රාජා අත්ථං සල්ලක්ඛෙත්වා තං පිණ්ඩං ඡඩ්ඩෙස්සති, තස්මිං පිණ්ඩෙ සිත්ථගණනාය රඤ්ඤෝ භත්තපචනකාලෙ තත්තකෙ

තණ්ඩුලේ හරෙය්‍යාසී'ති. සෝ සාධූ හනෙන්ත'ති සාය්‍යම්පි පාතෝ'ව රඤ්ඤෝ භුඤ්ජනත්ථාය ඔසානපිණ්ඩකාලේ තං ගාථං උදාහරිත්වා තෙන ඡඩ්ඩිතපිණ්ඩේ සිත්ථගණනාය තණ්ඩුලේ හාරෙසි. රාජාපියස්ස භාථං සුත්වා සහයසං දාපෙසි. සෝ අපරෙන සමයෙන නාලිකාදීන පරමතාය සණ්ඨපිත්වා සුඛප්පත්තෝ තනුසරීරෝ අහොසි. අථෙක දිවසං සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ-හනෙන්ත ඉදානි මෙ සුඛං ජාතං, මිගාපි අය්‍යකම්පි අනුබන්ධිත්වා ගණ්හනසමත්ථෝ ජාතෙම්හි, පුබ්බෙ මෙ භාගිනෙය්‍යෙන සද්ධිං යුද්ධකාලෙ හොති, ඉදානි මෙ වජිරකුමාරිං නාම ධීතරං භාගිනෙය්‍යස්ස දත්ත්වා සොභාමෙ තය්‍යායෙව නහානවුණ්ණමුට්ඨං කත්ත්වා දිනෙන්නා, තෙන සද්ධිං විගහකථා වූපසන්තෙත්තා, ඉමිනාපි මෙ කාරණෙන සුඛමෙව ජාතං, කුසරාජකාලිකං මණිරතනම්පි නො හෙත්ථ පුරිමදිවසෙ නට්ඨං, තම්පි ඉදානි හත්ථපත්තං, ඉමිනාපි මෙ කාරණෙන සුඛමෙව ජාතං, තුම්හාකං සාවකෙහි සද්ධිං විස්සාසං ඉච්ඡන්තෙන නාම ඛීනාපි නො නෙහෙ කතා, ඉමිනාපි මෙ කාරණෙන සුඛමෙව ජාත නන්ති. සත්ථා ආරොග්‍යං නාම මහාරාජ පරමා ලාභා, යථා ලද්ධෙන සන්තුට්ඨිභාවසදිසං හි ධනං විස්සාසසදිසෙ ච ඤාති නිබ්බාණසදිසං සඤ්ච සුඛං නාම නත්ථි'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

ආරොග්‍යපරමා ලාභා සන්තුට්ඨිපරමං ධනං,
විස්සාසපරමා ඤාති නිබ්බාණපරමං සුඛ'න්ති.

තත්ථ "ආරොග්‍යපරමා"ති අරොගභාවපරමා ලාභා, රොගිනො හි විජ්ජමානාපි ලාභා අලාභා එව, අරොගස්ස හි සබ්බලාභා අග්ගතාව හොන්ති. තෙන වුත්තං "ආරොග්‍යපරමා ලාභා"ති. "සන්තුට්ඨි පරමං ධන"න්ති. ගිහිනො වා පබ්බජිතස්ස වා යං අත්තනා ලද්ධං අත්තනො සන්තකං, තෙනෙව තුස්සනාකාරෙන සන්තුට්ඨි නාම, තං සෙසධනෙහි පරමං ධනං, "විස්සාසපරමා ඤාති"ති මාතා වා හොතු පිතා වා යෙන සද්ධිං විස්සාසො නත්ථි, සෝ ඤාතිනාම න හොති; යෙන අඤ්ඤතකෙන පන සද්ධිං විස්සාසො අත්ථි, සෝ අසම්බන්ධොපි පරමො උත්තමො ඤාති. තෙන වුත්තං "විස්සාසපරමා ඤාති"ති. නිබ්බාණසදිසං පන සුඛං නාම නත්ථි, තෙනෙවාහ "නිබ්බාණපරමං සුඛ"න්ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

පසෙනදිකොසලස්ස වත්ථු.

"පවිවෙකරස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලියං විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි:-

සත්ථරි හි-භික්ඛවෙ අහං ඉතො චතුහි මාසෙහි පරිනිබ්බායිස්සාමී'ති වුත්තෙ සත්තුසන්තිකෙ සත්තසහස්සභික්ඛූසු සන්නිපාතං ආපජ්ජිංසු. වීණාසවානං ධම්මසංවෙගො උප්පජ්ජි. දුප්පුථුජ්ජනා අසඤ්ඤී ධාරෙතුං නාසක්ඛිංසු. භික්ඛූ වගුවගා ගුත්වා කිං නු ඛො කරිස්සාම'ති මන්තෙන්තා විචරන්ති. අථෙකො නිස්සන්තෙරෝ නාම භික්ඛු සත්ථා කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සති, අහඤ්චම්හි අවීතරාගො,

සත්ථරි ධරමානෙයෙ'ව මයා අරහත්තං ගණ්හිතුං වට්ටති'ති චතුත්ථ ඉරියා පථෙත්ථ එකකොව විහාසි, භික්ඛූනං සන්තිකෙ ගමනං වා කෙනචි සද්ධිං කථාසල්ලාපො වා නත්ථි. අථ නං භික්ඛූ ආහංසු–ආවුසො තිස්ස කස්මා එවං කරොසි'ති. සො තෙසං කථං න සුණාති. තෙ තං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙත්වා භණෙත භුමෙහස්ස තිස්සත්ථෙරස්ස සිනෙහො නත්ථි'ති ආහංසු. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා කස්මා තිස්ස එවමකාසි'ති පුච්ඡිත්වා තෙන අත්තනො අධිප්පායෙ ආරොච්ඡිතෙ සාධු තිස්සා'ති සාධුකාරං දත්වා භික්ඛවෙ මයි සඤ්ඤාහො තිස්සසදිසො'ව හොතු, ගන්ධමාලාදිපූජං කරොන්තා'පි හි නෙව මං පූජෙන්ති, ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජමානායෙව පන මං පූජෙන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

පවිවෙකරසං පිත්වා රසං උපසමස්ස ච,
නිද්දරො හොති නිප්පාපො ධම්මපීති රසං පිබ'න්ති.

තත්ථ "පවිවෙකරස"න්ති පවිවෙකතො උප්පන්නරසං, එකීභාව සුඛ'න්ති අත්ථො. "පිත්වා"ති දුතඛපරිඤ්ඤාදිනි කරොන්තො ආරම්මණතො සච්ඡිකිරියවසෙන පිත්වා; "උපසමස්ස චා"නි කිලෙසූපසම නිබ්බාණසෙඛ්ව රසං පිවිත්වා; "නිද්දරො හොති"ති තෙන උභයරස පානෙන ඛීණාසවො භික්ඛු අබ්භන්තරෙ රාගදරථාදීනං අභාවෙන නිද්දරථො වෙව නිප්පාපො ච හොති. "රසං පිබ"න්ති නවවිධලොකුත්තරධම්මවසෙන උප්පන්නාපිතිරසං පිවන්නො'පි නිද්දරො නිප්පාපොව හොති'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ තිස්සත්ථෙරො අරහත්තං පාපුණි. මහාජනස්සා'පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"සාහුදස්සන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා බෙළුවගාමෙ විහරන්තො සක්කං ආරබ්ධ කථෙසි:–

තථාගතස්ස හි ආයුසඞ්ඛාරෙ විස්සට්ඨෙ ලොහිතපක්ඛන්දිකා'බාධස්ස උප්පන්නභාවං ඤත්වා සක්කො දෙවරාජා මයා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා ගිලානුපට්ඨානං කාතුං වට්ටති'ති චින්තෙත්වා නිගාඩ්ඪපප්පමාණං අත්තභාවං විජහිත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා හත්ථෙහි පාදෙ පරිමජ්ජි. අථ නං සත්ථා ආහ–කොසි එසො'ති. අහං භන්තෙ සක්කොති. කස්මා ආගතොසී'ති. තුම්හෙ හි ගිලානෙ උපට්ඨහිතුං භන්තෙති. සක්ක දෙවානං මනුස්සගන්ධො යොජනසතතො පට්ඨාය ගලෙ බඩකුණපං විය හොති, ගච්ඡ තවං, අත්ථි මෙ ගිලානුපට්ඨාකා භික්ඛූ'ති. භන්තෙ අහං චතුරාසි'ති යොජනසහස්සමත්තෙ ඨිතො තුම්හාකං සීලගන්ධං ඝායිත්වා ආගතො, අහමෙව උපට්ඨහිස්සාමී'ති. සො සත්ථු සරීරවලඤ්ජභාජනං අඤ්ඤස්ස හත්ථෙන'පි ඵුසිතුං අදත්වා සිසෙයෙව ඨපෙත්වා, නීහරන්තො මුඛසඞ්කොචනමත්තම්පි න අකාසි, ගන්ධභාජනං පරිහරන්තො විය අහොසි. එවං සත්ථාරං පරිජග්ගිත්වා සත්ථු ඵාසුකකාලෙයෙව අගමාසි. භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං

අහෝ සත්ථරි සක්කායස්ස සිනෙහෝ, එවරූපං නාම දිබ්බසම්පත්තිං පහාය මුඛසඞ්කොචනමත්තම්පි අකත්වා ගබ්භාජනං නීහරන්තෝ විය සත්තූ සරීරවලඤ්ජනභාජනං සිසෙන නීහරන්තෝ උපට්ඨාන මකාසි'ති. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා නිං වදෙථ භික්ඛවෙ අනච්ඡරි යං එතං-යං සක්කෝ දෙවරාජා මයි සිනෙහං කරොති, අයං හි සක්කෝ දෙවරාජා මං නිස්සාය ජරසක්කභාවං භීත්වා සොතා පන්නෝ හුත්වා තරුණසක්කභාවං පත්තෝ, අහං භිස්ස මරණභය තජ්ජිතස්ස පඤ්චසිඛගන්ධබ්බපුත්තං පුරතෝ කත්වා ආගතකාලෙ ඉන්දසාලගුහායං දෙවපරිසාය මජ්ඣෙ නිසින්නස්ස:-

"පුච්ඡ වාසව මං පඤ්හං යං කිඤ්චි මනසිච්ඡසි,
තස්ස තස්සෙව පඤ්හස්ස අහං අන්තං කරොමි තෙ"'ති

වත්වා තස්ස දුක්ඛං විනොදෙන්තෝ ධම්මං දෙසෙසිං, දෙසනාවසානෙ බුද්ධසන්තානං පාණකොටිනං ධම්මාභිසමයෝ අහොසි, සක්කෝ'පි ඨානනිසින්නොව සොතාපත්තිඵලං පත්වා තරුණසක්කෝ ජාතෝ, එවමස්සාහං බහුපකාරෝ, තස්ස මයි සිනෙහෝ නාම අනච්ඡරියෝ. භික්ඛවෙ අරියානං දස්සනම්පි සුඛං, තෙහි සද්ධිං එකට්ඨානෙ සන්නිවාසොපි සුඛෝ, බාලෙහි පන සබ්බථාම්ව දුක්ඛ'න්ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

සාහු දස්සනමරියානං සන්නිවාසෝ සදා සුඛෝ,
අදස්සනෙන බාලානං නිච්චමෙව සුඛී සියා.
බාලසඞ්ගතචාරී හි දීඝමද්ධාන සොචති,
දුක්ඛෝ බාලෙහි සංවාසෝ අමිත්තෙනෙව සබ්බදා,
ධීරෝ ච සුඛසංවාසෝ ඤාතීනංව සමාගමෝ.

තස්මාහි:-

ධීරඤ්ච පඤ්ඤඤ්ච බහුස්සුතඤ්ච
ධොරයහ සීලං වතවන්තමාරියං,
තං තාදිසං සප්පුරිසං සුමෙධං
භජෙථ නක්ඛත්තපථං'ව චන්දිමා'ති.

තත්ථ "සාහූ"ති සුන්දරං භද්දකං; "සන්නිවාසෝ"ති න කෙවලඤ්ච තෙසං දස්සනමෙව, තෙහි පන සද්ධිං එකට්ඨානෙ නිසීදනාදි භාවෝ'පි තෙසං වත්තපටිවත්තං කාතුං ලභනභාවෝ'පි සාධුයෙව, "බාලසඞ්ගතචාරී හී"'ති යො හි බාලෙන සහ චාරී, "දීඝමද්ධාන" න්ති සො බාලසහායෙන-එහි සන්ධිවෙජ්දාදිනි කරොමා'ති ධුවව මානො තෙන සද්ධිං එකවජ්ජෙ හුත්වා නානි කරොනෙතා හත්ථවෙජ්ජාදිනි පත්වා දීඝමද්ධානං සොචති. "සබ්බදා"ති යථා අසිහත්ථෙන වා අමිත්තෙන ආසිවිසාදිහි වා සද්ධිං එකතො වාසො නාම නිච්චදුක්ඛෝ, තථෙව බාලෙහි සද්ධිනති අත්ථො. "ධීරෝ ච සුඛසංවාසෝ"ති එත්ථ සුඛෝ සංවාසො එතෙනා'ති=සුඛසංවාසො, පණ්ඩිතෙන වාසෙ,

සුඛොති අත්ථො. කථං? "සුනීනංව සමාහමෝ"ති යථාපි සුනීනං සමාහමෝ සුඛො, එවං සුඛොති. "නසමා හී"ති යසමා බාලෙන සඞ්ගං සංවාසෝ දුක්ඛොවා, පණ්ඩිතෙන සඞ්ගං සුඛො, නසමා ධිති සම්පන්නානං ධිරඤ්ච ලොකියලොකුත්තරපඤ්ඤාය සම්පන්නානං පඤ්ඤං ච ආගමාධිගමසම්පන්නානං බහුස්සුතානං ච අරහත්තපාපනකසඞ්ඛාතාය ධුරවහනසීලතාය බොරඤ්හසීලං සීලවන්තෙන ච ධුතඞ්ගවන්තෙන ච විනයනත්තං කිලෙසෙහි ආරකත්තාය අරියං තථාරූපං සප්පුරිසං සොභනපඤ්ඤං යථා නිම්මලං නක්ඛත්තපථසඞ්ඛාතං ආකාසං චන්දිමා භජති, එවං භජේථ; පතිරූපාසථාති අත්ථො. දෙසනාව සානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

සකකදෙවරාජවත්ථු.

සුඛවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පණ්ණරසමො වග්ගො.

"අයොගෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තයො පබ්බජිතෙ ආරබ්භ කථෙසි:-

සාවත්ථියං කිර එකස්මිං කුලෙ මාතාපිතූනං එකපුත්තකො හොති-පියො මනාපො. සො එකදිවසං ගෙහෙ නිමන්තිතානංභික්ඛූනං අනුමොදනං කරොන්තානං ධම්මකථං සුත්වා පබ්බජිතුකාමො හුත්වා මාතාපිතරො පබ්බජ්ජං යාචි. තෙ නානුජානිංසු. අථසෙස නදහොසි-අහං මාතාපිතූන්නං අපයන්තානංයෙව බහි ගන්ත්වා පබ්බජිස්සාමි'ති. අථස්ස පිතා බහි නික්ඛමනෙත්තා ඉමං රක්ඛාවයාසී'ති මාතරං පටිච්ඡාපෙසි. මාතා බහි ගච්ඡන්තී පිතරං පටිච්ඡාපෙසි. අථස්ස එකදිවසං පිතරි බහි ගතෙ මාතා පුත්තං රක්ඛිස්සාමී'ති එකං වාරබාහං නිස්සාය එකා පාදෙහි උපපීළෙත්වා ජග්ගන්තී නිසින්නා සුත්තං කන්තති. සො ඉමං වචෙත්වා ගමිස්සාමි'ති චින්තෙත්වා අම්ම ථොකං තාව අපෙහි, සරීරවලඤ්ජං කරිස්සාමි'ති තාය පාදෙ සඤ්ඤාපෙත්වා නික්ඛම්ම්ත්වා වෙගෙන විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා පබ්බාපෙථ මං භන්තෙති යාචිත්වා තෙසං සන්තිකෙ පබ්බජි. අථස්ස පිතා ආගන්ත්වා මාතරං පුච්ඡි-කහං මම පුත්තොති. සාම්දනි ඉමස්මිං පදෙසෙ අහොසි'ති. සො කහං නු ඛො මම පුත්තොති ඔලොකෙන්තො තං අදිස්වා විහාරං ගතො භවිස්සතී'ති විහාරං ගන්ත්වා පුත්තං පබ්බජිතං දිස්වා කන්දිත්වා රොදිත්වා තාත කිං මං නාසෙසි'ති වත්වා මම පුත්තෙ පබ්බජිතෙ අහංදානි ගෙහෙ කිං කරිස්සාමි'ති සයම්පි භික්ඛූ යාචිත්වා පබ්බජි. අථස්ස මාතා'පි කින්නු ඛො මෙ පුත්තොත්ථ ච පති ච ඒරායන්තී, කච්චි විහාරං ගන්ත්වා පබ්බජිතා'ති ඔලොකෙන්තී විහාරං ගන්ත්වා උභොපි පබ්බජිතෙ දිස්වා ඉමෙසං පබ්බජ්ජනකාලෙ මම ගෙහෙන කො අත්ථො'ති සයම්පි භික්ඛුණී උපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජි. තෙ පබ්බජිත්වා'පි විනා හවිතුං

න සකේකාතන්ති, තෙ විහාරේ'පි භික්ඛුණී උපඨායේ'පි එකතොව නිසිදිත්වා සල්ලපන්තා දිවසං වීතිනාමෙන්ති. තෙන භික්ඛූ'පි භික්ඛුණියො'පි උබ්බාළ්හා හොන්ති. අථෙකදිවසං භික්ඛූ තෙසං තං කිරියං සුත්වා ආරොචෙසුං. සත්ථා තෙ පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර තුම්හෙ එවං කරොථා'ති පුච්ඡිත්වා සච්චන්ති ඤත්වා කස්මා එවං කරොථ, න හි එස පබ්බජිතානං යොගො'ති. හඤ්ඤ විනා භවිතුං න සකේකාමා'ති. පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය එවං කරණං නාම න යුත්තං, පියානං හි අදස්සනං අපියානං ච දස්සනං දුක්ඛමෙව, තස්මා සත්තෙසු සඞ්ඛාරෙසු ච යං කිඤ්චි පියං වා අපියං වා කාතුං න වට්ටතී'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

අථොගෙ යුඤ්ජමත්තානං යොගසම්ඤ්ච අයොජයං,
අත්ථං හිත්වා පියග්ගාහී පිහෙතත්තානුයොගිනං.

මා පියෙහි සමාගඤ්ඡී අපියෙහි කුදාචනං,
පියානං අදස්සනං දුක්ඛං අපියානං ච දස්සනං.

තස්මා පියං න කයිරාථ පියාපායො හි පාපකො,
ගන්ථා තෙසං න විජ්ජන්ති යෙසං නත්ථි පියාපිය"න්ති.

තත්ථ "අථොගෙ"ති අයුඤ්ජනතොඛ අථොනිසො මනසිකාරෙ, වෙසියගොචරාදිභෙදස්ස ඒ ජඞ්ඝස්ස අගොචරස්ස සෙවනං ඉධ අථොනිසොමනසිකාරො නාම; තස්මිං අථොනිසොමනසිකාරෙ අත්තානං යුඤ්ජථොතා'ති අත්ථො. "යොගස්මි"න්ති තඞ්ඛිපරීතෙ ච යොනිසොමනසිකාරෙ අයොජෙනතා; "අත්ථං හිත්වා"ති පබ්බජිත කාලතො පට්ඨාය අධිසීලාදිසික්ඛාත්තයං අත්ථො නාම, තං හිත්වා; "පියග්ගාහී"ති පඤ්චකාමගුණසඞ්ඛාතං පියමෙව ගණ්හනතා; "පිහෙතත්තානුඝොගින"න්ති තාය පරිපත්තියා සාසනතො චුතො ගිහිභාවං පත්වා පච්ඡා යෙ අත්තානුයොගං අනුයුත්තා සීලාදිනි සම්පාදෙන්තා දෙවමනුස්සානං සන්තිකා සක්කාරං ලභන්ති, තෙසං පිහෙනි-"අහො වත අහම්පි එවරූපො අස්ස"න්ති, ඉච්ඡ නත්ථි අත්ථො. "මා පියෙහී"ති පියෙහි සත්තෙහි සඞ්ඛාරෙහි වා කුදාචනං එකක්ඛණම්පි න සමා ගච්ඡෙය්‍ය, තථා අපියෙහි, කිං කරණා? පියානං හි වියොගවසෙන අදස්සනං අපියානං ච උප සඞ්කමනවසෙන දස්සනං නාම දුක්ඛං. "තස්මා"ති යස්මා ඉදං උභයම්පි දුක්ඛං, තස්මා කිඤ්චිසත්තං වා සඞ්ඛාරං වා පියං නාම න කරෙය්‍ය. "පියාපායො හි"ති පියෙහි අපායො විය ඔගො; "පාප කො"ති ලාමකො; "ගන්ථා තෙසං න විජ්ජන්ති"ති යෙසං පියං නත්ථි, තෙසං අභිජ්ඣාකායගන්ථා පහීයති; ඉසං අපියං නත්ථි, තෙසං ව්‍යාපාදකායගන්ථා; තෙසු පන පහීනෙසු සෙසගන්ථා පහීනා'ව හොන්ති; තස්මා පියං වා අපියං වා න කාතබ්බන්ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු. තෙ පන තයො ජනා මයං විනා භවිතුං න සක්කොමා'ති විබහමිත්වා ගෙහ මෙව අගමිංසු'නි.

තින්නං භික්ඛූනං වත්ථු.

"පියතො ජායති"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහ රන්තො අඤ්ඤතරං කුටුම්බිකං ආරබ්ධ කථෙසි:-

සො අත්තනො පුත්තෙ කාලකතෙ පුත්තසොකාභිභූතො අලාහනං ගන්ත්වා රොදති, පුත්තසොකං සන්ධාරෙතුං න සක්කොති. සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො තස්ස සොතාපත්ති මග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තො එකං පච්ඡා සමණං ගහෙත්වා තස්ස ගෙහවාරං අගමාසි. සො සත්ථු ආගත භාවං සුත්වා මයා සද්ධිං පටිසන්ථාරං කාතුකාමො භවිස්සති'නි සන්ථාරං පවෙසාපෙත්වා ගෙහමජ්ඣෙ ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා සත්ථරි නිසින්නෙ ආගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. අථ නං සත්ථා කින්නු ඛො උපාසක දුක්ඛිතොසි'නි පුච්ඡිත්වා තෙන පුත්තවියොගදුක්ඛෙනා'ති ආරොචිතෙ උපාසක මා චින්තයි, ඉදං මරණං නාම න එකස්මිං යෙව ඨානෙ න ච එකස්සෙව හොති, යාවතා පන භවූපපත්ති නාම අත්ථි, සබ්බසත්තානං හොති යෙව, එකසඩ්ඛාරොපි නිච්චො නාම නත්ථි, තස්මා මරණධම්මං මතං, භිජ්ජනධම්මං භින්නා'නති යොනිසො පච්චවෙක්ඛිතබ්බං, න සොචිතබ්බං, පොරාණකපණ්ඩිතාපි පුත්තස්ස මතකාලෙ මරණධම්මං මතං භිජ්ජනධම්මං භින්නා'නති සොකං අකත්වා මරණසතිමෙව භාවයිංසූ'නි වත්වා භගවතා ඉමෙ එවමකංසු, කදා ච අකංසු, ආචික්ඛථ මෙනි යාචිතො තස්සත්ථස්ස පකාසනත්ථං අතීතං ආහරිත්වා:-

"උරගොව තචං ජිණ්ණං හිත්වා ගච්ඡති සං තනුං,
එවං සරීරෙ නිබ්භොගෙ පෙතෙ කාලකතෙ සති.
ඩය්හමානොං න ජානාති ඤාතීනං පරිදෙවිතං,
තස්මා එතං න සොචාමි ගතෙ සො තස්ස යා ගති"නි.

ඉමං පඤ්චකනිපාතෙ උරගජාතකං විත්ථාරෙත්වා එවං පුබ්බෙ'පි පණ්ඩිතා පියපුත්තෙ කාලකතෙ යථා එතරහි තවං කම්මනෙන විස්ස ජෙත්වා නිරාහාරෝ රොදන්තො විචරසි, තථා අවිචරිත්වා මරණසති භාවනාබලෙන සොකං අකත්වා ආහාරං ච පරිභුඤ්ජිංසු, කම්මං ච අධිට්ඨහිංසු, තස්මා පියපුත්තො මෙ කාලකතො'නි මා චින්තයි, උපපජ්ජමානො'පි හි සොකො වා භයං වා පියමෙව නිස්සාය උප්පජ්ජති'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

පියතො ජායති සොකො පියතො ජායති භයං,
පියතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භය'නති.

තත්‍ථ "පියතො"ති වට්ටමූලකො හි සොකො වා භයං වා උප්පජ්ජමානං පියමෙව සත්තං වා සඞ්ඛාරං වා නිස්සාය උප්පජ්ජති, තතො පන විප්පමුත්තස්ස උභයං පෙතං නත්‍ථී'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ කුටුම්බිකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්‍ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

අඤ්ඤතරකුටුම්බිකස්ස වත්ථු.

"පෙමතො ජායතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො විසාඛං උපාසිකං ආරබ්භ කථෙසි:–

සා කිර සුත්තස්ස ධීතරං දත්තං නාම කුමාරිකං අත්තනො ඨානෙ ඨපෙත්වා ගෙහෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වෙය්‍යාවච්චං කාරෙසි. සා අපරෙන සමයෙන කාලමකාසි. සා තස්සා සරීරනික්ඛෙපං කාරෙත්වා සොකං සන්ධාරෙතුං අසක්කොන්තී දුක්ඛිනී දුම්මනා අස්සුමුඛා රුදමානා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. අථ නං සත්‍ථා කින්නු බො ත්වං විසාඛෙ දුක්ඛිනී දුම්මනා අස්සුමුඛා රුදමානා නිසින්නා'ති ආහ. සා තමත්ථං ආරොචෙත්වා පියා මෙ භන්තෙ කුමාරිකා වත්තසම්පන්නා, ඉදානි තථාරූපං න පස්සාමී'ති ආහ. "කිත්තකා පන විසාඛෙ සාවත්ථියං මනුස්සා නි?" භන්තෙ තුමෙහගියෙව මෙ කථිතං—සත්තජනකොටියොති. සචෙ පනායං එත්තකො ජනො තව දන්නාය සදිසො භවෙය්‍ය, ඉච්ඡෙය්‍යාසි න'න්ති. ආම භන්තෙ'ති. කති පන ජනා සාවත්ථියං දෙවසිකං කාලං කරොන්තී'ති. බහූ භන්තෙ'ති. "නනු එවං සන්තෙ තව අසොචනකාලො න භවෙය්‍ය, රත්තින්දිවං රොදන්තී පරිදෙවන්තියෙව විවරෙය්‍යාසි"නි. හොතු භන්තෙ ඤතං මයා'ති. අථ නං සත්‍ථා තෙන හි මා සොචි, සොකො හි වා භයං වා පෙමතො ජායතී'ති ඉමං ගාථමාහ:–

පෙමතො ජායති සොකො පෙමතො ජායති භයං,
පෙමතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භය"න්ති.

තත්‍ථ "පෙමතො"ති පුත්තධීතාදිසු කතං පෙමමෙව නිස්සායා'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

විසාඛාය වත්ථු.

"රතියා ජායතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා වෙසාලියං නිස්සාය කූටාගාරසාලායං විහරන්තො ලිච්ඡවී ආරබ්භ කථෙසි:–

තෙ කිර එකස්මිං ජනපදිවසෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං අසදිසෙහි අලඞ්කාරෙහි අලඞ්කත්තා උය්‍යානගමනත්‍ථාය නගරා නික්ඛමිංසු. සත්‍ථා'පි පිණ්ඩාය පවිසන්තො තෙ දිස්වා භික්ඛූ ආමන්තෙසි–පස්සථ භික්ඛවෙ ලිච්ඡවයො, යෙහි වො දෙවා නාවතිංසා න දිට්ඨපුබ්බා, තෙ ඉමෙ ඔලොකෙනත්‍ථූ'නි වත්වා නගරං පාවිසි. තෙ'පි උය්‍යානං ගච්ඡන්තා එකං නගරමොහිනිං ඉත්ථිං ආදාය ගන්ත්වා තං නිස්සාය ඉස්සාභිභූතා

අඤ්ඤමඤ්ඤං පහරිත්වා ලොහිතනදිං විය පවත්තයිංසු.* අථ තෙ මඤ්චෙහිනාදාය උක්ඛිපිත්වා අගමංසු. සත්ථාපි කතභත්තකිච්චො නගරා නික්ඛම්ම. භික්ඛූ තථා නීයමානෙ ලිච්ඡවී දිස්වා සත්ථාරං ආහංසු-භන්තෙ ලිච්ඡවිරාජානො පාතොව අලඞ්කතපටියත්තා දෙවා විය නගරා නික්ඛම්ත්වා ඉදානි එකං ඉත්ථිං නිස්සාය ඉමං ව්‍යසනං පත්තා'ති. සත්ථා භික්ඛවෙ සොකො වා හි භයං වා උප්පජ්ජමානං රතිං නිස්සාය උප්පජ්ජති යෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

රතියා ජායති සොකො රතියා ජායති භයං,
රතියා විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භය"න්ති.

තත්ථ "රතියා"ති පඤ්චකාමගුණරතියා, තං නිස්සායා'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු'ති.

ලිච්ඡවීනං වත්ථු.

"කාමතො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අනිත්ථිගන්ධකුමාරං නාම ආරබ්භ කථෙසි:-

සො කිර ඛුද්දකලොකා චුතසත්තො සාවත්ථියං මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො ජාතදිවසතො පට්ඨාය ඉත්ථිසම්පං උපගන්තුං න ඉච්ඡති, ඉත්ථියා ගන්ධමාලෙ රොදති'ති වත්ථුම්බටකෙන නං ගහෙත්වා ඵණ්ඩං පායෙන්ති. සො වයප්පත්තො මාතාපිතූහි නාන ආවාහං තෙ කරිස්සාමා'ති වුත්තො න මෙ ඉත්ථියා අත්ථො'ති පටික්ඛිපිත්වා පුනප්පුනං යාචියමානො පඤ්චසතෙ සුවණ්ණකාරෙ පක්කොසාපෙත්වා රත්තන† සුවණ්ණස්ස නික්ඛසහස්සං දාපෙත්වා අතිවිය පාසාදිකං ඡන කොට්ඨිමං ඉත්ථිරූපං කාරාපෙත්වා පුන මාතාපිතූහි නාන තයි ආවා හං අකරොන්තෙ කුලවංසො නප්පතිට්ඨිහිස්සති, කුලදාරිකං තෙ ආනෙස්සාමා'ති වුත්තෙ තෙනහි සචෙ මෙ එවරූපං කුමාරිකං ආනෙ සථ, කරිස්සාමි වො වචනන්ති තං සුවණ්ණරූපං දස්සෙසි. අථස්ස මාතාපිතරො අභික්ඛණතෙ බ්‍රාහ්මණෙ පක්කොසාපෙත්වා අම්හාකං පුත්තෙන මහා පුඤ්ඤං, අවස්සං ඉම්නා සද්ධිං කතපුඤ්ඤා කුමාරිකා භවිස්සති, ගච්ඡථ ඉමං සුවණ්ණරූපං ගහෙත්වා එවරූපං කුමාරිකං ආහරථා'ති පහිණිංසු. තෙ සාධු'නි චාරිකං චරන්තා මද්දරට්ඨෙ සාගලනගරං ගතා. තස්මිං පන නගරෙ එකා සොළසවස්සුද්දෙසිකා අභිරූපා කුමාරිකා අහොසි. තං මාතාපිතරො සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිමතලෙ වාසෙසුං. තෙපි ඛො බ්‍රාහ්මණා සචෙ ඉධ එවරූපා කුමාරිකා භවිස්සති ඉමං දිස්වා අයං අස්සකාකුලධීතා විය අභිරූපා'ති වක්ඛන්ති'නි තං සුවණ්ණරූපං නිත්තමගෙ ඨපෙත්වා එකමන්තෙ නිසිදිංසු. අථස්සා කුමාරිකාය ධාති නං කුමාරිකං නහාපෙත්වා සයම්පි නහාතුකාමා හුත්වා තත්ථ ආගතා තං රූපකං දිස්වා ධීතා මෙ'ති සඤ්ඤාය අහො දුබ්බිනීතාසි, ඉදානෙ වාහං තං නහාපෙත්වා නීහරිස්සාමා, තවං මයා පුරෙතරං ඉදං

*. ලොහිතනදි විය පවත්තිංසු. †. තත්ත.

ගතා'නි හත්ථෙන පහරිත්වා ඵඩභාවං වෙව නිබ්බිකාරතඤ්ච ඤත්වා අහං ධීතා මෙ'නි සඤ්ඤමකාසිං. කිං නාමෙ'තන්නි ආහ. අථ නං තෙ බ්‍රාහ්මණා එවරූපා තෙ අම්ම ධීතා'නි පුච්ඡිංසු. අයං මෙ ධීතුසන්තිකෙ කිං අහඤ්ඤිති. තෙන හි තෙ ධීතරං අම්හාකං දසෙසති'නි. සා තෙහි සද්ධිං ගෙහං ගන්ත්වා සාමිකානං ආරොචෙසි. තෙ බ්‍රාහ්මණෙහි සද්ධිං කතපටිසම්මොදනා ධීතරං ඔතාරෙත්වා හෙට්ඨාපාසාදෙ සුවණ්ණරූපකස්ස සන්තිකෙ ඨපෙසුං. සුවණ්ණරූපකං නිප්පභං අහොසි. බ්‍රාහ්මණා තං තෙසං දත්වා කුමාරිකං පටිච්ඡාපෙත්වා ගන්ත්වා අනිත්ථිගන්ධකුමාරස්ස මාතාපිතූනඤ්ච ආරොචයිංසු. තෙ තුට්ඨමානසා ගච්ඡථ නං සීඝං ආනෙථා'නි මහන්තෙන සක්කාරෙන පහිණිංසු. කුමාරොපි නං පවත්තිං සුත්වා කඤ්චනරූපකතොපි කිර අභිරූපතරා දුරිකා අත්ථි'නි සවණ්ණවසෙනෙව සිනෙහං උප්පාදෙත්වා සීඝං ආනෙනතූ'ති ආහ. සාපි ඛො යානං ආරොපෙත්වා අනීයමානා අනිසුබ්‍රහ්මාලනාය යාත්‍රාගමනෙන සමුප්පාදිතවාතරොගා අනන්තරාමග්ගෙයෙව කාලමකාසි. කුමාරොපි ආගතාගතං නිරන්තරං පුච්ඡති. තස්ස අනිසින්නෙහෙන පුච්ඡන්තස්ස සහසාව අනාරොචෙත්වා කතිපාහං විකෙකපං කත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සො තථාරූපාය නාම ඉත්ථියා සද්ධිං සමාගමං නාලත්ථන්ති උප්පන්නදොමනස්සො පබ්බතෙන විය සොකදුක්ඛෙන අජ්ඣොත්ථටො අහොසි. සත්ථා තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා පිණ්ඩාය චරන්තො තං ගෙහවාරං අගමාසි. අථස්ස මාතාපිතරො සත්ථාරං අන්තො පවෙසෙත්වා සක්කච්චං පරිවිසිංසු. සත්ථා හත්ථකිච්චාවසානෙ කහං අනිත්ථිගන්ධකුමාරො'ති පුච්ඡි. එසො භන්තෙ ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා අන්තොගබ්භෙ නිසීදිත්වා'ති. පක්කොසථ න'න්ති. සො ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. සත්ථා කින්නු ඛො කුමාර බලවසොකො තෙ උප්පන්නොත්‍රා'නි වුත්තෙ ආම භන්තෙ එවරූපා නාම ඉත්ථී අනන්තරාමග්ගෙ කාලකතා'නි සුත්වා බලවසොකො මෙ උප්පන්නොත්‍රා. භත්තම්පි මෙ නච්ඡාදෙතීති. අථ නං සත්ථා ජානාසි පන ත්වං කුමාර කිං තෙ නිස්සාය සොකො උප්පන්නොත්‍රාති. න ජානාමි භන්තෙ'ති. කාමං නිස්සාය තෙ කුමාර බලවසොකො උප්පන්නොත්‍රා. සොකො වා භි භයං වා කාමං නිස්සාය එව උප්පජ්ජති'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

කාමතො ජායති සොකො කාමතො ජායති භයං,
කාමතො විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකො කුතො භය'න්ති.

තත්ථ "කාමතො"නි වත්ථුකාමකිලෙසකාමතො දුවිධං පෙතං කාමං නිස්සාය ජායති'නි අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ අනිත්ථිගන්ධකුමාරො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි'නි.

අනිත්ථිගන්ධකුමාරස්ස වත්ථු.

"තණ්හාය ජායති"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තොත්‍රා අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි:—

සෝ කිරෙකෝ මිච්ඡාදිට්ඨිකෝ එකදිවසං නදිතීරං ගන්ත්වා ඛෙත්තං සොධෙති. සත්ථා තස්ස උපනිස්සයසම්පත්තිං දිස්වා තස්ස සන්තිකං අගමාසි.

සෝ සත්ථාරං දිස්වා'පි සාමීචිකම්මං අකත්වා'ව තුණ්හී අහොසි. අථ නං සත්ථා පුරෙතරං ආලපිත්වා බ්‍රාහ්මණ කිං කරොසි'ති ආහ. ඛෙත්තං හො ගොතම සොධෙමි'ති. සත්ථා එත්තකමේව වත්වා, තතෝ පුන දිවසේ'පි තස්ස ඛෙත්තං කසිතුං ආගතස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණ කිං කරොසි'ති පුච්ඡිත්වා ඛෙත්තං කසාමි හො ගොතමාති සුත්වා පක්කාමි. පුනදිවසාදිසු'පි තථේව ගන්ත්වා හො ගොතම ඛෙත්තං වපාමි, නිඩ්ඩෙමි, රක්ඛාමීති සුත්වා පක්කාමි. අථනං එකදිවසං බ්‍රාහ්මණෝ ආහ–හො ගොතම තවං මම ඛෙත්තසොධන දිවසතෝ පට්ඨාය ආගතෝ, සචේ මෙ සස්සං සම්පජ්ජිස්සති, තුය්හ'ම්පි සංවිභාගං කරිස්සාමි, තුය්හං අදත්වා සයං න ඛාදිස්සාමි, ඉතොදු'නි පට්ඨාය තවං මම සහායෝ'ති. අථස්ස අපරෙන සමයෙන සස්සං සම්පජ්ජි. තස්ස සම්පන්නභාවං මෙ සස්සං, සෙවදුනි දුය්‍යාපෙස්සා. ම්හි දුයනට්ඨං කත්තබ්බ කිච්චස්ස රත්තිං මහාමෙඝෝ වස්සිත්වා සබ්බසස්සං හරි. ඛෙත්තං තත්‍රෙව ඡත්වා ඵපිතසදිසං අහොසි. සත්ථා පන පඨමදිවසෙයෙව තං සස්සං න සම්පජ්ජිස්සති'නි ඤත්වා. බ්‍රාහ්මණෝ පාතොව ඛෙත්තං ඔලොකෙස්සාමීති ගතෝ තුච්ඡං ඛෙත්තං දිස්වා උපනිස්සාබලවසොකෝ චින්තෙසි—සමණෝ ගොතමෝ මම ඛෙත්තසොධනකාලතෝ පට්ඨාය ආගතෝ. අහම්පි තං ඉමස්මිං සස්සෙ නිප්ඵන්නෙ තුය්හම්පි සංවිභාගං කරිස්සාමි, තුය්හං අදත්වා සයං න ඛාදිස්සාමි, ඉතෝ පට්ඨාය'දුනි තවං මම සහායෝ'ති අවචං. සෝ'පි මෙ මනොරථෝ මත්ථකං න පාපුණීති ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි. අථස්ස සත්ථා ගෙහචාරං අගමාසි. සෝ සත්ථු ආගමනං සුත්වා සහායං මෙ ආනෙත්වා ඉධ නිසීදු පෙථා'ති ආහ. පරිජනෝ තථා අකාසි. සත්ථා නිසීදිත්වා කහං බ්‍රාහ්මණෙ'ති පුච්ඡිත්වා ගබ්භෙ නිපන්නොතා'ති වුත්තෙ පක්කොසථ නන්ති පක්කොසාපෙත්වා ආගන්ත්වා එකමන්තං නිසින්නං ආහ–කිං බ්‍රාහ්මණ'ති. හො ගොතම තුමෙහ මම ඛෙත්තසොධනදිවසතෝ පට්ඨාය ආගතා. අහම්පි සස්සෙ නිප්ඵන්නෙ තුම්හාකං සංවිභාගං කරිස්සාමි'නි අවචං. සෝ මෙ මනොරථෝ න නිප්ඵන්නොතා. තෙන මෙ සොකෝ උපපන්නොතා හත්තම්පි මෙ නවිජ්ඣදෙනි'ති. අථ නං සත්ථා ජානාසි පන තවං බ්‍රාහ්මණ කිං තෙ නිස්සාය සොකෝ උපපන්නෝ'ති පුච්ඡිත්වා න ජානාමි හො ගොතම, තවං පන ජානාසීති වුත්තෙ ආම බ්‍රහ්මණ උපපජ්ජමානෝ හි සොකෝ වා භයං වා තණ්හං නිස්සාය උපපජ්ජති'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

තණ්හාය ජායති සොකෝ තණ්හාය ජායති භයං,
තණ්හාය විප්පමුත්තස්ස නත්ථි සොකෝ කුතෝ භයන්ති.

තත්‍ථ ''තණ්හායා''ති ජාරිකතණ්හාය එකං තණ්හං නිස්සාය උප්පජ්ජති'නි අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බ්‍රාහ්මණෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි'නි.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

''සීලදස්සනසම්පන්නා''නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අන්තරාමග්ගෙ පඤ්චසතෙ දූරකෙ ආරබ්භ කථෙසි:-

එකදිවසං හි සත්‍ථා ආසීතියා මහාථෙරෙහි සද්ධිං පඤ්චසතභික්ඛු පරිවාරෙ රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසන්තො එකස්මිං ජනදිවසෙ පඤ්චසතෙ දූරකෙ පූවපචනියො උක්ඛිපාපෙත්වා නගරා නික්ඛම්ම උය්‍යානං ගච්ඡන්තෙ අද්දස. තෙපි සත්‍ථාරං දිස්වා වන්දිත්වා පක්කමිංසු. එකම්පි භික්ඛුං පූවං ගණ්හථා'ති න වදිංසු. සත්‍ථා තෙසං ගතකාලෙ භික්ඛූ ආහ-බාදිස්සථ භික්ඛවෙ පූවෙති. කහං භන්තෙ පූවා'ති. කිං න පස්සථ දූරකෙ පූවපචනියො උක්ඛිපාපෙත්වා අතික්කන්තෙ'ති. භන්තෙ එවරූපා නාම දූරකා කස්සචි පූවං දෙන්ති'ති. භික්ඛවෙ කිඤ්චා'පි තෙ මං වා තුම්හෙ වා පූවෙහි න නිමන්තයිංසු. පූවසාමිකො පන භික්ඛු පච්ඡතො ආගච්ඡති. පූවෙ බාදිත්වාව ගන්තුං වට්ටති'නි. බුද්ධානං හි එකපුග්ගලෙපි ඉස්සා වා පදොසො වා නත්ථි. තස්මා ඉමං වත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං අදාය එකස්මිං හි රුක්ඛමූලෙ ඡායාය නිසීදි. දූරකා මහාකස්සපත්ථෙරං පච්ඡතො ආගච්ඡන්තං දිස්වා උප්පන්නාසිනෙහා පීතිවෙගෙන පරිපුණ්ණසරීරා හුත්වා පචනියො ඔතාරෙත්වා ථෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පූවෙ පච්ඡිං සඞ්ගෙයෙව උක්ඛිපිත්වා ගණ්හථ භන්තෙති ථෙරං වදිංසු. අථ නෙ ථෙරො ආහ-එස සත්‍ථා භික්ඛුසඞ්ඝං ගහෙත්වා රුක්ඛමූලෙ නිසින්නො. තුම්හාකං දෙය්‍යධම්මං ආදාය ගන්ත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සංවිභාගං කරොථා'නි. සාධු භන්තෙ'ති නිවත්තිත්වා ථෙරෙන සද්ධිංයෙව ගන්ත්වා පූවෙ දත්වා ඔලොකයමානා එකමන්තෙ ඨත්වා පරිභොගාවසානෙ උදකං අදංසු. භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු-දූරකෙහි මුඛොලොකනභික්ඛා දින්නා, සම්මාසම්බුද්ධං වා මහාථෙරෙ වා පූවෙහි අපූජෙත්වා මහාකස්සපත්ථෙරං දිස්වා පච්ඡිං සද්ධිංයෙව ආදාය ආගම්ංසූ'නි. සත්‍ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ මම පුත්තෙන මහාකස්සපෙන සදිසො භික්ඛු දෙවමනුස්සානං පියො හොති. තෙ ච තස්ස චතුපච්චයපූජං කරොන්තියෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

සීලදස්සනසම්පන්නං ධම්මට්ඨං සච්චවෙදිනං,

අත්තනො කම්මකුබ්බානං තං ජනො කුරුතෙ පිය'න්ති.

තත්‍ථ ''සීලදස්සනසම්පන්නා''නති චතුපාරිසුද්ධිසීලෙනවෙව මග්ග ඵලසම්පයුත්තෙන ච සම්මාදස්සනෙන සම්පන්නං. ''ධම්මට්ඨ''න්ති නවවිධ ලොකුත්තරධම්මෙ ඨිතං; සච්ඡිකතලොකුත්තරධම්ම'න්ති අත්ථො. ''සච්චවෙදින''න්ති චතුන්නං සච්චානං සොළසාකාරෙහි

සච්ඡිකතත්තා සච්චඤ්ඤේන සච්චමෙදිනං. "අත්තනෝ කම්ම කුබ්බාන"න්ති අත්තනෝ කම්මං නාම නිසෙසා සිකඛා, තා පූරයමාන නති අත්ථෝ. "තං ජනෝ"ති තං පුග්ගලං ලොකියමහාජනෝ පියං කරොති; දට්ඨුකාමෝ වන්දිතුකාමෝ පච්චයපූජාය ච පූජෙතුකාමෝ හොතියෙවා'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ සබ්බෙ'පි තෙ දූරකා සොතාපන්නිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූ'ති.

පඤ්චසතදූරකානං වත්ථු.

"ඡන්දජාතෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහර නෙනා එකං අනාගාමිත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි:—

එකදිවසං හි තං ථෙරං සබ්‍රහ්මචාරිකා පුච්ඡිංසු–"අත්ථි පන වෝ භන්තෙ විසෙසාධිගමෝ"ති. ථෙරෝ අනාගාමිඵලං නාම ගහට්ඨා'පි පාපුණන්ති, අරහත්තං පත්තකාලෙයෙව හි නෙහි සබ්බං කථෙසසා මී'ති හරායමානෝ කිඤ්චි අකථෙත්වාව කාලකතෝ සුඛාවාසදෙව ලොකෙ නිබ්බත්තති. අථස්ස සබ්‍රහ්මචාරිකා රොදිත්වා පරිදෙවිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා රොදන්තාව එකමන්තං නිසීදිංසු. අථ තෙ සත්ථා කිං භික්ඛවෙ රොදථා'ති ආහ. උපජ්ඣායෝ නො භන්තෙ කාලකතෝ'ති. හොතු භික්ඛවෙ මා චින්තයිත්ථ, ධුවධම්මෝ නාමෙසෝ'ති. ආම භන්තෙ මයම්පි ජානාම. අපි ච මයං උපජ්ඣායං විසෙසාධිගමං පුච්ඡිම්හ. සො කිඤ්චි අකථෙත්වාව කාලකතෝ, තෙනම්හා දුක්ඛිතා'ති. සත්ථා භික්ඛවෙ මා චින්තයිත්ථ, උපජ්ඣායෙන වෝ අනාගාමිඵලං පත්තං. අනාගාමිඵලං නාම ගහට්ඨා'පි පාපුණාති, අරහත්තං පත්වාව නෙසං කථෙස්සාමී'ති හරායතෙනා තුම්හාකං කිඤ්චි අකථෙත්වා කාලං කත්වා සුඛාවාසෙසු නිබ්බත්තෙනා. අසඝටථ භික්ඛවෙ උපජ්ඣායෝ වෝ කාමෙසු අපපටිබද්ධචිත්තතනං පතෙනා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

ඡන්දජාතෝ අනක්ඛාතෙ මනසා ච ඵුටෝ සියා,
කාමෙසු ච අපපටිබද්ධචිත්තෙනා උද්ධංසොතෝ'ති වුච්චති'ති.

තත්ථ—"ඡන්දජාතෝ"ති කත්තුකම්‍යතාවසෙන ජාතඡන්දෝ උස්සාහපපත්තෙනා. "අනක්ඛාතෙ"ති නිබ්බාණෙ; තං හි අඤ්ඤෙන කතං වා නීලාදිසු එවරූපං වාති අවත්තබ්බතාය අනක්ඛාතං නාම. "මනසා ච ඵුටෝ සියා"ති හෙට්ඨිමෙහි නිහි මඟඵල චිත්තෙනහි ඵුටෝ පූරිතෝ භවෙය්‍ය. "අපපටිබද්ධචිත්තෙනා"ති අනා ගාමිමඟ්ගවසෙන කාමෙසු ච අපපටිබද්ධචිත්තෙනා. "උද්ධංසොතෝ"ති එවරූපෝ භික්ඛු අවිහෙසු නිබ්බත්තිත්වා තතො පට්ඨාය පරිසන්ති වසෙන අකණිට්ඨං ගච්ඡනෙනා උද්ධං සොතෝ'ති වුච්චති. නාදිසෝ වෝ උපජ්ඣාඝෝ'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨිහිංසු. මහාජන සසපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

අනාගාමිත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"විරජ්ජවාසි"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ඉසිපතනෙ විහරන්තො නන්දියං ආරබ්භ කථෙසි:-

බාරාණසියං කිර සද්ධාසම්පන්නස්ස කුලස්ස නන්දියො නාම පුත්තො අහොසි. සො මාතාපිතූනං අනුරූපො සද්ධො පසන්නො සංඝුපට්ඨාකො අහොසි. අථස්ස මාතාපිතරො වයප්පත්තකාලෙ සම්භාවගෙහතො මාතුලධීතරං රෙවතිං නාම ආනෙතුකාමා අහෙසුං. සා පන අස්සද්ධා අදානසීලා. නන්දියො තං න ඉච්ඡති. අථස්ස මාතා රෙවතිං ආහ-අම්ම තවං ඉමස්මිං ගෙහෙ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිසජ්ජට්ඨානං උපලිම්පිත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙහි, ආධාරකෙ ඨපෙහි, භික්ඛූනං ආගතකාලෙ පත්තං ගහෙත්වා නිසීදාපෙත්වා ධම්මකරකෙන පානීයං පරිස්සාවෙත්වා භුත්තකාලෙ පත්තං ධොවෙය්යාසි. එවං මෙ පුත්තස්ස ආරාධිකා භවිස්සසි'ති. සා තථා අකාසි. අථ නං ඔවාදක්ඛමා ඤත්වා පුත්තස්ස ආරොචෙත්වා තෙන සම්පටිච්ඡිතෙ දිවසං ඨපෙත්වා ආවාහං කරිංසු. අථ නන්දියො ආහ-සචෙ හි භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච මාතාපිතරෝ ච මෙ උපට්ඨහිස්සසි, එවං ඉමස්මිං ගෙහෙ වත්ථුං ලභිස්සසි, අපමත්තා හොහී'ති. සා සාධූ'ති පටිස්සුණිත්වා කතිපාහං සඛාවිය භුත්වා භත්තාරං උපට්ඨහන්ති වෙ පුත්තෙ විජායි. නන්දියස්ස මාතාපිතරෝ කාලමකංසු. ගෙහෙ සබ්බිස්සරියං තස්ස එව අහොසි. නන්දියොපි හි මාතාපිතූනං කාලකිරියතො පට්ඨාය මහාදානපතී භූත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං පට්ඨපෙසි. කපණද්ධිකාදීනම්පි ගෙහ ද්වාරෙ පාකවට්ටං පට්ඨපෙසි සො අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා ආවාසදානෙ ආනිසංසං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉසිපතනමහාවිහාරෙ චතූහි චතූහි ගබ්භෙහි පරිමණ්ඩිතං චතුස්සාලං කාරෙත්වා මඤ්චපීඨාදිනි අත්ථරාපෙත්වා තං ආවාසං නියාදෙන්තො බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දත්වා තථාගතස්ස දක්ඛිණොදකං අදාසි. සත්ථු හත්ථෙ දක්ඛිණොදකපතිට්ඨානෙන සඞ්ගෙයෙව තාවතිංසදෙවලොකෙ සබ්බදිසාසු ච්ඡදසයොජනිකො උඩ්ඩං යොජනසතුබ්බෙධො සත්තරතනමයො නාරිගණසම්පන්නො දිබ්බපාසාදෙ උග්ගඤ්ඡි. අථෙකදිවසං මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො දෙවචාරිකං ගන්ත්වා තස්ස පාසාදස්ස අවිදූරෙ ඨිතො අත්තනො සන්තිකං ආගතෙ දෙවපුත්තෙ පුච්ඡි-කෙසස්ස අච්ඡරාගණපුණ්ණ දිබ්බපාසාදෙ නිබ්බත්තොසි. අථස්ස තෙ දෙවපුත්තා විමානසාමිකං ආචික්ඛන්තා ආහංසු-භන්තෙ යෙන නන්දියෙන නාම ගහපතිපුත්තෙන ඉසිපතනෙ සත්ථු විහාරෙ කාරෙත්වා දින්නො, තස්සෙවාය එතං විමානං නිබ්බත්තන්'නති. අච්ඡරාසඞ්ඝොපි තං දිස්වා පාසාදතො ඔරොහිත්වා ආහ-භන්තෙ මයං නන්දියස්ස පරිචාරිකා

භවිස්සාමා'ති ඉධ නිබ්බත්තා, නං පන අපස්සන්ති අති විය උකක ණ්ඨිතමහා මත්තිකපානිං භින්දිත්වා සුවණ්ණපාතිගහණසදිසං ඕ මනුස්සසම්පත්තිං හිත්වා දිබ්බසම්පත්තිගහණං, ඉධාගමනත්ථාය නං වදෙය්‍යාථා'ති. ථෙරෝ තතෝ ආගන්ත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි–නිබ්බත්තති නු ඛෝ භන්තෙ මනුස්සලොකෙ ඕතාණංයෙව කතකල්‍යාණතං දිබ්බසම්පත්තී? සාමං දිට්ඨා'ති කස්මා මං පුච්ඡ සි'ති. එවං භන්තෙ නිබ්බත්තති'ති. අථ නං සත්ථා මොග්ගල්ලාන කිං නාමෙතං කථෙසි, චිරප්පවුත්ථං පුත්තං වා භාතරං වා පවාස තො ආගච්ඡන්තං ගාමද්වාරෙ ඨිතෝ කොච්දෙව දිස්වා වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා අසුකො නාම ආගතෝ'ති ආරොචෙය්‍ය, අථස්ස ඤාතකා හට්ඨපහට්ඨා වෙගෙන නික්ඛමිත්වා ආගතොසි නාත ආගතොසි තාතා'ති තං අභිනන්දෙය්‍යුං. එවමෙවං ඉධ කතකල්‍යා ණං ඉත්ථිං වා පුරිසං වා ඉමං ලොකං හිත්වා පරලොකං ගතං දසවිධං දිබ්බපණ්ණාකාරං ආදාය අහං පුරතො අහං පුරතො'ති පඤ්චග්ගහත්වා දෙවතා අභිනන්දන්ති'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

චිරප්පවාසිං පුරිසං දූරතෝ සොත්ථිමාගතං,
ඤාතිමිත්තා සුහජ්ජා ච අභිනන්දන්ති ආගතං.
තථෙව කතපුඤ්ඤම්පි අස්මා ලොකා පරං ගතං,
පුඤ්ඤානි පතිගණ්හන්ති පියං ඤාති'ව ආගත'න්ති.

තත්ථ "චිරප්පවාසි"න්ති චිරප්පවුත්ථං. "දූරතෝ සොත්ථිමා ගත"න්ති වණ්ණජං වා රාජපොරිසං වා කත්වා ලද්ධලාභං නිප්ඵන්නා සම්පත්තිං අනුපදහනවෙන දූරට්ඨානතො ආගතං. "ඤාතිමිත්තා සුහජ්ජා චා"ති කුලසම්බන්ධවසෙන ඤාති ච, සන්ධිට්ඨාදිභාවෙන මිත්තා ච, සුහදයභාවෙන සුහජ්ජා ච. "අභිනන්දන්ති ආගත"න්ති නං සාගතන්ති වචනමත්තෙන වා අඤ්ජලිකරණමත්තෙන වා ගෙහං සම්පත්තං පන නානප්පකාරපණ්ණාකාරාභිහරණවසෙන අභිනන්දන්ති. "තථෙවා"ති තෙනෙවාකාරෙන කතපුඤ්ඤම්පි පුග්ගලං ඉමස්මා ලොකා පරලොකං ගතං දිබ්බං ආයුවණ්ණසුඛ යසආධිපත්තෙය්‍යං දිබ්බං රූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බන්ති ඉමං දසවිධ පණ්ණාකාරං ආදාය මාතාපිතුට්ඨානෙ ඨිතානි පුඤ්ඤානි අභිනන්ද ථා'ති පතිගණ්හන්ති. "පියං ඤාතීවා"ති ඉධ ලොකෙ පියං ඤාතකං ආගතං සෙසඤාතකා වියාති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

නන්දියසස වත්ථු.

පියවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සොළසමෝ වග්ගෝ.

"කොධං ජහෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා නිග්‍රොධාරාමෙ විහරන්තො රොහිණිං නාම ඛත්තියකඤ්ඤං ආරබ්භ කථෙසි:-

එකස්මිං කිර සමයෙ ආයස්මා අනුරුද්ධො පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං කපිලවත්ථුං අගමාසි. අථස්ස ඤාතකා ථෙරො ආගතොති සුත්වා ථෙරස්ස සන්තිකං විහාරං අගමංසු-ඨපෙත්වා රොහිණිං නාම ථෙරස්ස භගිණිං. ථෙරො ඤාතකෙ පුච්ඡි-කහං රොහිණීති. ගෙහෙ හන්තෙති. කස්මා ඉධ නාගතාති. සරීරෙ මෙ ජවිරොගො උප්පන්නොති ලජ්ජාය නාගතා හන්තෙති. ථෙරො පක්කොසථ නංදානීති පක්කොසාපෙත්වා කටකඤ්චුකංපටිමුඤ්චිත්වා ආගතං එව මාහ-රොහිණී කස්මා නාගතාසීති. සරීරෙ මෙ හන්තෙ ජවිරොගො උප්පන්නොති, නස්මා ලජ්ජාය නාගතාම්හීති. නිම්පන තෙ පුඤ්ඤං කාතුං න වට්ටතීති. කිං කරොමි හන්තෙති. ආසනසාලං කාරෙහීති. කිං ගහෙත්වාති. කිං තෙ පසාධනභණ්ඩං නත්ථීති. අත්ථි හන්තෙති, කිං මූලකන්ති. දසසහස්සමූලං භවිස්සතීති. තෙන හි නං විස්සජ්ජෙත්වා ආසනසාලං කාරෙහීති. කො මෙ හන්තෙ කාරෙස්සතීති. ථෙරො සම්පෙ ඨිතෙ ඤාතකෙ ඔලොකෙත්වා තුම්හාකං භාරොහොතූති ආහ. තුම්හෙ පන හන්තෙ කිං කරිස්සථාති. අහම්පි ඉධෙව භවිස්සාමීති. තෙනහි එතිස්සා දබ්බසම්භාරෙ ආහරථාති. තෙ සාධූ හන්තෙති ආහරිංසු. ථෙරො ආසනසාලං සංවිදහන්තො රොහිණිං ආහ-චිඤ්චමකං ආසනසාලං කාරෙත්වා උපරි පදරානං දින්නාකාලතො පට්ඨාය හෙට්ඨාසාලං නිබද්ධං සම්මජ්ජිත්වා ආසනානි පඤ්ඤපෙහි, නිබද්ධං පානීයඝටෙ උපට්ඨාපෙහීති. සා සාධූ හන්තෙති පසාධනභණ්ඩකං විස්සජ්ජෙත්වා විඤ්චමකං ආසනසාලං කාරෙත්වා උපරි පදරානං දින්නා කාලතො පට්ඨාය හෙට්ඨා ඔවුඤ්ඤනා දිනි අකාසි. තඤ්ච නිබද්ධං භික්ඛූ නිසීදන්ති. අථස්සා ආසනසාලං ඔවුඤ්ඤන්තියාව ජවිරොගො මිලායි. සා ආසනසාලාය නිට්ඨිතාය බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පණීතං ඛාදනීයං භොජනීයං අදාසි. සත්ථා කතභත්තකිච්චො කස්සෙතං දානන්ති පුච්ඡි. භගිණියා මෙ හන්තෙ රොහිණියාති. සා පන කහන්ති. ගෙහෙ හන්තෙති. පක්කොසථ නන්ති. සා ආගන්තුං න ඉච්ඡි. අථ නං සත්ථා අනිච්ඡමානම්පි පක්කොසාපෙසියෙව. ආගන්ත්වා ච පන වන්දිත්වා නිසින්නා ආහ රොහිණී කස්මා නාගම්ඵාති.සරීරෙ මෙ හන්තෙ දුච්ඡවිභාවො අත්ථි, තෙන ලජ්ජමානා නාගම්නති. ජානාසි පන කිං තෙ නියසාය එසො උප්පන්නොති. න ජානාමි හන්තෙති. තව කොධං නිස්සාය උප්පන්නොති එසොති.කිං පන මෙ හන්තෙ කත්තන්ති.තෙන හි සුණාහීති අථස්සා සත්ථා අතීතං ආහරි: අතීතෙ බාරාණසිරඤ්ඤෙ අග්ගමහෙසි එකිස්සා රඤ්ඤෙ නාටකිත්ථියා අඝාතං බන්ධිත්වා දුක්ඛ මස්සා උප්පාදෙස්සාමීති චින්තෙත්වා මහාකච්ඡුලානි ආහරාපෙත්වා තං නාටකිත්ථිං අත්තනොසන්තිකං පක්කොසාපෙත්වා ඨථා සා න ජානාති, එවමස්සා සයනියෙ ච පාවාරකොජවාදීනඤ්ච අන්තරෙසු කච්ඡුවුණ්ණානි ථුපාපෙසි.කෙළිං කුරුමානා විය සා සරීරෙපි ඔකිරි. තං ඛණං යෙව තස්සා සරීරං උප්පඤ්ඵපකං ගණ්ඩාගණ්ඩජාතං අහොසි. සා කණ්ඩුවන්තී ගන්ත්වා සයනෙ නිපජ්ජි. තත්‍රාපිස්සා

කඩ්ඪුවුණෙණහි බාදියමානාය ඛරතරා වෙදනා උප්පජ්ජි. තදා අඥ්ඤ මහෙසී රොහිණී අහොසිති සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා රොහිණී තදා තයාවෙතං කම්මං කතං අප්පමත්තකොපි හි කොධෝ වා ඉස්සා වා කාතුං නයුත්තරූපෝ එවං'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

කොධං ජහේ විප්පජහෙය්‍ය මානං
සංඛෙසූජනං සබ්බමතික්කමෙය්‍ය,
තං නාමරූපස්මිං අසජ්ජමානං
අකිඤ්චනං නානුපතන්ති දුක්ඛා'ති.

තත්ථ "කොධ"න්ති සබ්බාකාරමපි කොධං, නවවිධමපි මානං පජහෙය්‍ය. "සංඛෙසූජන"න්ති කාමරාගසංයොජනාදිකං දසවිධම්පි සබ්බං සංයොජනං අතික්කමෙය්‍ය. "අසජ්ජමාන"න්ති අලග්ගමානං. යෝ හි මමරූපං මම වෙදනාති ආදිනා නයෙන නාමරූපං පරිගණ්හාති, තස්මිං ච ගිජ්ඣමානෙ සොචති විහඤ්ඤති, අයං නාමරූපස්මිං සජ්ජති නාම. එවරූපං අගණ්හනෙනා අවිහඤ්ඤනෙනා පන න සජ්ජති නාම. තං ඵුඤ්ඣලං එවං අසජ්ජමානං රාගාදීනං අභාවෙන අකිඤ්චනං දුක්ඛා නාම නානුපතන්ති'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

රොහිණී'පි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. තං ඛණංයෙවස්සා සරීරං සුවණ්ණවණ්ණං අහොසි. සා තතො චුතා තාවතිංසභවනෙ චතූනං දෙවපුත්තානං සීමන්තරෙ නිබ්බත්තිත්වා පාසාදිකා රූපග්ගපත්තා අහොසි. චත්තාරොපි දෙවපුත්තා තං දිස්වා උප්පන්නාසිනෙහා හුත්වා මම සීමාය අනෙතා නිබ්බත්තා, මම සීමාය අනෙතා නිබ්බත්තා'ති විවදන්තා සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා දෙව ඉමං නො නිස්සාය අට්ඨා උප්පන්නා, තං පච්ඡිඤ්ඣා'ති ආහංසු. සක්කොපි තං ඔලොකෙත්වාව උප්පන්නාසිනෙහො හුත්වා එවමාහ- ඉමාය වො දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය කථං චිත්තානි උප්පන්නානීති. අථෙකො ආහ-මම තාව උප්පන්නං චිත්තං සඞ්ගාමභෙරි විය සන්නිසිදිතුං නාසක්ඛි. දුතියො මම චිත්තං පබ්බතනදී විය සීඝං පවත්තනතාසෙව ජානන්ති. තතියො මම ඉමිස්සා දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය කක්කටකස්ස විය අක්ඛීනි නික්ඛම්මිංසූ'ති. චතුත්ථො මම චිත්තං චෙතියෙ උස්සාපිතධජං විය නිච්චලං ඨාතුං නාසක්ඛීති. අථ නෙ සක්කො ආහ-නාහා තුම්හාකං චිත්තානි පසයහරූපානි, අහම්පන ඉමං ලභනෙනා ජීවාමි, අලභනතාය මෙ මරණං භවිස්සතී'ති. දෙවපුත්තා මහාරාජ තුම්හාකං මරණෙන අත්ථො නත්ථී'ති තං සක්කස්ස විස්සජ්ජෙත්වා පක්කමිංසු. සා සක්කස්ස පියා අහොසි- මනාපා. අසුකකීළං නාම ගච්ඡාමා'ති වුත්තෙ සක්කො තස්සා වචනං පටික්ඛිපිතුං නාසක්ඛී'ති.

රොහිණීයා වත්ථු.

"යො වෙ උප්පතිතං කොධ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා අඥ්ඤාලවෙ වෙළුවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි:-

සත්ථරි කිර භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සේනාසනෙ අනුඤ්ඤාතෙ රාජගහ සෙට්ඨිආදීහි සෙනාසනෙසු කිරිය්‍යමානෙසු එකො ආලස්‍යකො භික්ඛු අත්තනො සෙනාසනං කරොනෙන්තා එකං මනාපං රුක්ඛං දිස්වා ඡින්දිතුං ආරභි. තස්මිඤ්ච පන නිඛ්බත්තා එකා තරුණපුත්තා දෙවතා පුත්තං අඞ්කෙනාදාය ඨිතා යාව-මා මෙ සාමි විමානං ඡින්දි, න සක්ඛිස්සාමි පුත්තකං ආදාය අනාවාසා විචරිතු'න්ති. සො අහං අඤ්ඤං රුක්ඛං න ලභිස්සාමි'ති තස්සා වචනං නාදියි. සා ඉමම්පි තාව දූරකං ඔලොකෙත්වා ඔරම්ස්සති'ති පුත්තං රුක්ඛසාඛාය ඨපෙසි. සො උක්ඛිත්තඵරසුං සඤ්ඤාරෙතුං අසක්කොනෙන්තා දූරකස්ස බාහුං ඡින්දි. දෙවතා උප්පන්නබලවකොධා පහරිත්වා තං මාරෙස්සාමීති උහො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා එවං තාව චින්තෙසි-අයං භික්ඛු සිලවා, සචාහං ඉමං මාරෙස්සාමි, නිරයගාමී භවිස්සාමි, සෙස දෙවතා·පි අත්තනො රුක්ඛං ඡින්දන්තෙන භික්ඛු දිස්වා අස්සකදෙවතාය එවං නාම මාරිතො භික්ඛූ'හි මං පමාණං කත්වා භික්ඛූ මාරෙස්සන්ති. අයං ච සස්සාමිකො භික්ඛු සාමිකස්සෙ, ව තං කථෙස්සාමී'ති උක්ඛිත්ත හත්ථෙ අපනෙත්වා රොදමානා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා කිං දෙවධිතෙ'ති ආහ. සා හනෙන්ත භුම්හාකං මෙ සාවකෙන ඉදං නාම කතං, අහම්පි නං මාරෙතු කාමා හුත්වා ඉදං නාම චින්තෙත්වා අම්හාරෙත්වාව ඉධාගතාති සඛඛං තං පවත්තිං විත්ථාරතො ආරොචෙසි. සත්ථා තං සුත්වා සාධු සාධු දෙවතෙ, සාධු තෙ කතං-එවං උග්ගතං කොපං හන්තං රථං විය නිග්ගණ්හමානායා'හි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යො වෙ උප්පතිතං කොධං රථං භන්තං'ව ධාරයෙ,
තමහං සාරථිං බ්‍රූමි රස්මිග්ගාහො ඉතරො ජනො'හි.

තත්ථ "උප්පතිතං"හි උප්පන්නං. "රථං භන්තං වා"හි යථා නාම ඡෙකො සාරථි අභිමෙඝෙන ධාවන්තං රථං නිග්ගණ්හිත්වා යදිච්ඡකං පෙසෙති, එවං යො පුග්ගලො උප්පන්නං කොධං ධාරයෙ නිග්ගණ්හිතුං සක්කොති; "තමහ"න්ති තං අහං සාරථිං බ්‍රූමි. "ඉතරො ජනො"හි ඉතරො පන රාජාදීනං රථසාරථිජනො රස්මිග්ගාහො නාම හොති, න උත්තමසාරථී'හි.

දෙසනාවසානෙ දෙවතා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්ත පරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි. දෙවතා පන සොතාපන්නා හුත්වාපි රොදමානා අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා කිං දෙවතෙ'හි පුච්ඡිත්වා හනෙන්ත විමානං මෙ නට්ඨං, ඉදානි කිං කරිස්සාමීති වුත්තෙ අලං දෙවතෙ මා චින්තයි, අහං තෙ විමානං දස්සාමී'හි ජෙතවනගන්ධකුටි සමීපෙ පුරිමදිවසෙ චුතදෙවතං එකං රුක්ඛං අපදිසන්තෙන අස්ස කසම්මං ඔකාසෙ රුක්ඛෙවා විවිත්තෙතා, තත්ථ උපගච්ඡාති ආහ. සා තත්ථ උපගඤ්ඡි. තතො පට්ඨාය බුද්ධත්තනිකං ඉම්ස්සා විමානන්ති මහෙ සක්කා දෙවතා'පි ආගන්ත්වා තං චාලෙතුං නාසක්කිංසු. සත්ථා තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා භික්ඛූනං භූතගාමසික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි.

අඤ්ඤතරභික්ඛුවත්ථු.

"අක්කොධෙන ජිනෙ"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා වේළුවනෙ විහරන්තො උත්තරාය ගෙහෙ කතභත්තකිච්චො උත්තරං උපාසිකං ආරබ්භ කථෙසි.

තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා:-රාජගහෙ කිර සුමනසෙට්ඨිං නිස්සාය පුණ්ණ නාම දළිද්දෙ භතිං කත්වා ජීවති. තස්ස භරියා ච උත්තරා නාම ධීතා චාති ද්වෙයෙව ගෙහමානුසකානි. අථෙකදිවසං සත්ථාහං නක්ඛත්තං කීළිතුඛ්බන්ති රාජගහෙ ඝොසං කරිංසු. තං සුත්වා සුමන සෙට්ඨී පාතොව ආගතං පුණ්ණං ආමන්තෙත්වා තාත අම්හාකං පරිජනො නක්ඛත්තං කීළිතුකාමො, ත්වං කිං නක්ඛත්තං කීළිස්සසි, උදාහු භතිං කරියසසී'ති ආහ සාමි නක්ඛත්තං නාම සධනානං හොති. මම පන ගෙහෙ සාතනායපි යාගු තණ්ඩුලම්පි නත්ථි. කිං මෙ නක්ඛත්තෙනන. ගොණෙ ලභන්තො කසිතුං ගමිස්සාමීති. තෙන හි ගොණෙ ගණ්හස්සූති. සො බලවගොණෙ ච නඞ්ගලඤ්ච ගහෙත්වා හද්දෙ නාගරා නක්ඛත්තං කීළන්ති, අහං දළිද්දතාය භතිං කාතුං ගමිස්සාමි. මයහම්පි තාව අජ්ජ දිගුණං නිවාපං පච්චා භත්තං ආහරෙය්‍යාසීති භරියං වත්වා ඛෙත්තං අගමාසි. සාරිපුත්තත්ථෙරොපි සත්තාහං නිරොධසමාපත්තොවා තං දිවසං උට්ඨාය කස්ස නු ඛො අජ්ජ මයා සඞ්ගහං කාතුං වට්ටතී'ති ඔලොකෙන්තො පුණ්ණං අත්තනො ඤාණස්ස අන්තො පවිට්ඨං දිස්වා සඞ්ඛො නු ඛො එස, සක්ඛිස්සති වා මෙ සඞ්ගහං කාතු'න්ති ඔලොකෙන්තො තස්ස සඞ්ගහාවඤ්ච තප්පච්චයා චස්ස මහාසම්පත්තිපටිලාභඤ්ච ඤත්වා පත්තචීවරමාදාය කසනට්ඨානං ගන්ත්වා ආවාටනිරෙ එකං ගුම්බං ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි. පුණ්ණොපි ථෙරං දිස්වාව කසිං ඨපෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන ථෙරං වන්දිත්වා දන්තකට්ඨෙන අත්ථො භවිස්සතී'ති දන්තකට්ඨං කප්පියං කත්වා අදාසි. අථස්ස ථෙරො පත්තං ච පරියාවනං ච නීහරිත්වා අදාසි. සො පානියෙනත්ථො භවිස්සතී'ති තං ආදාය පානියං පරිස්සාවෙත්වා අදාසි. ථෙරො චින්තෙසි-අයං පරෙසං පච්ඡිම ගෙහෙ වසති. සචායස්ස ගෙහවාරං ගමිස්සාමි, ඉමස්ස භරියා මමං දට්ඨුං න සක්ඛිස්සති. යාවස්ස භත්තං ආදාය මග්ගං පටිපජ්ජති. තාව ඉධෙව භවිස්සාමී'ති සො තත්ථෙව ථොකං විතිනාමෙත්වා තස්සා මග්ගාරුළ්හභාවං ඤත්වා අන්තොනගරාභිමුඛො පායාසි. සා අන්තරා මග්ගෙ ථෙරං දිස්වා චින්තෙසි-අප්පෙකදා මෙ අය්‍යං දෙය්‍යධම්මෙම සති අය්‍යං න පස්සාමි, අප්පෙකදා මෙ අය්‍යං පස්සන්තියා දෙය්‍යධම්මො න හොති, අජ්ජ පන මෙ අය්‍යෙ ච දිට්ඨෙ දෙය්‍යධම්මොපි චායං අත්ථි, කරිස්සති නු ඛො මෙ සංගහන්ති සා භත්තභාජනං ඔතාරෙත්වා ථෙරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ ඉදං ඵලං වා පණීතං වාති අචින්තෙත්වා දාසස්ස වෙ සඞ්ගහං කරොථාති ආහ. ථෙරො පත්තං උපනාමෙත්වා තාය එකෙන හත්ථෙන භාජනං ධාරෙත්වා

එකෙන හත්ථෙන තතෝ හත්තං ආදමානාය උපඩ්ඪහත්තෙ දිස්වා අල'න්ති හත්ථෙන පත්තං පිදහි. සා හතෙත්ත එකොව පරිවිංසෙ, න සක්කොමි වඩා කාතුං, ඉමිහාකං දාසස්ස ඉධලොකසඛහං අකත්වා පරලොකසඛහං කරොථ, නිරවසෙසමෙව දානකාමතිනි'ති වත්වා සබ්බමෙවස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තුමෙහකි දිට්ඨධම්ම සෙසව භාගිනී අසසන්ති පත්ථනං අකාසි. ථෙරෙ එවං හොතූති වත්වා ඝිතකොව අනුමොදනං කරිත්වා එකසිමිං උදකථාසුකට්ඨානෙ නිසිදිත්වා හත්තකිච්චං අකාසි සාපි නිවත්තිත්වා තණ්ඩුලෙ පරියෙසිත්වා හත්තං පචි. පුණ්ණොපි අඩ්ඪකරිසමත්තට්ඨානං කසිත්වා ජීඝවළං සඝිතුං අසක්කොනෙතා ගොණෙ විස්සජ්ජෙත්වා එකං ඡායං පවිසිත්වා මඛං ඔලොකෙනෙතා නිසිදි. අථස්ස භරියා හත්තං ආදාය ගවිළමානා තං දිස්වාව එස ජීඝවළාපිළිතො මං ඔලොකෙනෙතා නිසිදෙහා. සචෙ මං අනිච්ච ජෙ විරාධිති තජ්ජෙත්වා පතොදලට්ඨිගා පහරිස්සති, මයා කතකම්මං නිරත්ථකං භවිස්සති. පටිගච්චෙවස්ස ආරොචෙස්සාමී'ති චින්තෙත්වා එවමාහ-සාමි අජ්ජෙකදිවසං ඒත්තං පසාදෙහි, මා මයා කතකම්මං නිරත්ථකං කරි, අහං හි පාතොව තෙ හත්තං ආහරන්ති අනන්තරාමගෙහ ධම්මසෙනාපතිං දිස්වා තව හත්තං නස්ස දත්වා පුන ගන්ත්වා හත්තං පචිත්වා ආගතා, පසාදෙහි සාමි චින්තං'ති. සො කිං වදෙසි භද්දෙ'ති පුච්ඡිත්වා පුන තමත්ථං සුත්වා භද්දෙ සාධු වත තෙ කතං-මම හත්තං අය්‍යස්ස දදමානාය, මයා පි'ස්ස අජ්ජ පාතොව දන්තකට්ඨඤ්ච මුඛොදකං ච දින්නපුබ්බ'න්ති පසන්නමානසො තං වචනං අභිනන්දිත්වා උස්සූරෙ ලද්ධහත්තතාය කිලන්තකායො නස්සා අඞ්ක සිසං කත්වා නිද්දං ඔක්කමි. අථස්ස පාතොව කසිතට්ඨානං පංසුවුණ්ණං උපාදාය සබ්බරත්තසුවණ්ණං කණිකාරපුප්ඵරාසි විය සොභමානං අට්ඨාසි. සො පබුද්ධො ඔලොකෙත්වා භරියං ආහ-භද්දෙ එතං කසිතට්ඨානං මම සුවණ්ණං භුත්වා පඤ්ඤායති, කිං නු ඛො මෙ අනි උස්සූරෙ භුත්තහත්තතාය අක්ඛීනි භමන්ති'ති සාමි මයහම්පි එවමෙව පඤ්ඤායන්'ති. සො උට්ඨාය තත්ථ ගන්ත්වා එකං පිණ්ඩං ගහෙත්වා නඞ්ගලසීසෙ පහරිත්වා සුවණ්ණභාවං ඤත්වා අහො අය්‍යස්ස ධම්මසෙනාපතිස්ස මෙ දින්නදානෙ අජ්ජෙව විපාකො දස්සිතො, න ඛො පන සක්කා එත්තකං ධනං පරිහරිතුං, සබ්බං සුවණ්ණහරිතමෙව භුත්වා භිතං, සුවණ්ණං ආහරාපෙතුං වට්ටති'ති ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසි. කොසි නවන්ති. පුණ්ණොනාමාහන්ති. කිං පන තෙ අජ්ජ කතන්ති. ධම්මසෙනාපතිස්ස මෙ අජ්ජ පාතොව දන්තකට්ඨඤ්ච මුඛොදකඤ්ච දින්නන්ති. හරිස්සායපි මෙ මයඤ්ච ආනවහත්තං තස්සෙවම දින්නන්ති තං සුත්වා රාජා අජ්ජෙව කිර හො ධම්මසෙනාපතිස්ස තෙ දින්නදානෙ විපාකො දස්සිතො'ති වත්වා තාත කිං කරොමි'ති පුච්ඡි. බහූනි සකටසහස්සානි පහිණිත්වා සුවණ්ණං ආහරාපෙථාති. රාජා සකටානි පහිණි. රාජපුරිසෙසු රඤ්ඤො

සන්තික'න්ති ගණ්හනෙනස්ස ගහිතගහිතං මත්තිකාව හොති. තෙහි ගන්ත්වා රඤ්ඤා ආරොචිතෙ තුමෙහාහි කිත්ති වත්වා ගහිතනන්ති පුට්ඨෙහි තුමෙහාකං සන්තිකන්ති වුත්තෙ අහං නාහා කොං, ඉචඡථ පුණ්ණස්ස සන්තික'න්ති වත්වා ගණ්හථා'ති. තෙ තථා කරිංසු. ගණ්හන ගන්තං සුවණ්ණමෙව අහොසි. තං සබ්බම්පි ආහරිත්වා රාජඞ්ගණෙ රාසිමකංසු. අසීතිහත්ථුබ්බෙධො රාසි අහොසි. රාජා නාගරෙ සන්නි පාතෙත්වා ඉමස්මිං නගරෙ අජ්ජ කස්සචි එත්තකං සුවණ්ණන්ති. නත්ථි දෙවා'ති. කිං පනස්ස දාතුං වට්ටති'ති. සෙට්ඨිච්ඡත්තං දෙවා'ති. රාජා බන්ධනසෙට්ඨි නාම හොතීති මහන්තෙන හොගෙන සඞ්ගං තස්ස සෙට්ඨිච්ඡත්තමදාසි. අථ නං සො ආහ-මයං දෙව එත්තකං කාලං පරකුලෙ වසිම්හ, වසනට්ඨානං නො දෙථා'ති. තෙන හි පස්ස එස ගුඞ්ඛො පඤ්ඤායති. එතං ගුඞ්ඛං හරාපෙත්වා ගෙහං කාරෙහී'ති. පුරාණසෙට්ඨිස්ස ගෙහට්ඨානං ඤ්ඤිකඛි. සො තස්මිං ඨානෙ කතිපාහෙ නෙව ගෙහං කාරෙත්වා ගෙහපවෙසනමඞ්ගලඤ්ච ජත්තමඞ්ගල ඤ්ච එකතොව කරොන්තො සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං අදාසි. අථස්ස සත්ථා දානානුමොදනං කරොන්තො ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි. ධම්මකථාවසානෙ පුණ්ණසෙට්ඨි ච භරියා ච අස්ස ධිතා ච උත්තරා'ති තයොපි ජනා සොතාපන්නා අහෙසුං. අපරභාගෙ රාජ ගහසෙට්ඨි පුණ්ණසෙට්ඨිනො ධිතරං අත්තනො පුත්තස්ස වාරෙසි. සො නාහං දස්සාමි'ති වත්වා මා එවං කරොතු, එත්තකං කාලං අම්හෙ නිස්සාය වසන්තෙනෙව තෙ සම්පත්ති ලද්ධා. දෙතු මෙ පුත්තස්ස ධිතරන්ති වුත්තෙ සො මිච්ඡාදිට්ඨිකො, මම ධිතා නිග්ගණ්ඨෙහි විනා වත්තිතුං න සක්ඛොති. නෙවස්ස ධිතරං දස්සාමි'ති අථ නං බහූ සෙට්ඨිනගරකාදයො කුලපුත්තා මා තෙන සද්ධිං විස්සාසං භින්දි, දෙහිස්ස ධිතර'න්ති යාචිංසු. සො තෙසං වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා ආසාළ්හිපුණ්ණමායං ධිතරං අදාසි. සා පතිකුලං ගතකාලතො පට්ඨාය භික්ඛුං වා භික්ඛුණිං වා උපසඞ්කමිතුං දානං වා දාතුං ධම්මං වා සොතුං නාලත්ථ. එවං අට්ඨනියෙස්ස මාසෙසු විතිවත්තෙසු සන්තිකෙ ඨිතෙ පරිචාරකෙ පුච්ඡි-ඉදානි කිත්තකා අන්නපානවත්ථාදීහි අවසිට්ඨා'නති. අද්ධමාසො අත්ථි'ති. සා පිතු සාසනං පහිණි-''කස්මා මං එවරූපෙ බන්ධනාගාරෙ පක්ඛිපිංසු, වරං මෙ ලක්ඛණහනං කත්වා පරෙසං දාසිං සාවෙතු, න එවරූපස්ස මිච්ඡාදිට්ඨිකකුලස්ස දාතුං වට්ටති, ආගතකාල නො පට්ඨාය භික්ඛුදස්සනාදීසු එකම්පි පුඤ්ඤං කාතුං න ලභාමී'ති. අථස්සා පිතා දුක්ඛිතා වත මෙ ධිතා'ති අනත්තමනතං පවෙදෙත්වා පඤ්චදසකහාපණසහස්සානි පෙසෙසි-ඉමස්මිං නගරෙ සිරිමා නාම ගණිකා අත්ථි, දෙවසිකං සහස්සං ගණ්හාති, ඉමෙහි කහාපණෙහි ආනෙත්වා සාමිකස්ස පාදපරිචාරිකං කත්වා සයං පුඤ්ඤානි කරොතූ'ති. සා සිරිමං පක්කොසාපෙත්වා සහායිකෙ ඉමෙ කහාපණෙ ගහෙත්වා ඉමං අද්ධමාසං තව සහායකං පරිචරාහී'ති ආහ. සා සාධූ'ති පටිස්සුණි. සා තං ආදාය සාමිකස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තෙන සිරිමං දිස්වා කිං ඉදානි වුත්තෙන සාමි ඉදං අඩ්ඩමාසං මම සහායිකා තුම්හ

පරිවරතු, අහං පන ඉමං අඩ්ඩමාසං දානඤ්චව දාතුකාමා, ධම්මං ච සොතුකාමා'ති ආහ. සො තං අභිරූපං ඉත්ථිං දිස්වා උප්පන්නසිනෙහො සාධූ'ති සම්පටිච්ඡි. උත්තරාපි බොධිපත්තිං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා භත්තං ඉමං අඩ්ඩමාසං අඤ්ඤත්ථ අහාත්වා ඉධෙව භික්ඛා ගහෙතබ්බා'ති සත්තු පරිඤ්ඤං ගහෙත්වා ඉතොදානි පට්ඨාය යාව මහාපවාරණා තාව සත්ථාරං උපට්ඨාතුං ධම්මං ච සොතුං ලභිස්සා මී'ති තුට්ඨමානසා එවං යාගුං පචථ, එවං පූවෙ පචථා'ති මහානසෙ සබ්බකිච්චානි සංවිදහන්ති විචරති, අථස්සා සාමිකො සෙට්ඨි පවාරණා භවිස්සතී'ති මහානසාභිමුඛො වාතාපානෙ ඨත්වා කිං නු ඛො කරොතී සා අඞ්ගබාලා විචරතී'ති ඔලොකෙන්තො තං සෙදකිලින්නං ශාරිකාය ඔකිණ්ණං අඞ්ගාරමසිමක්ඛිතං තථා සංවිදහිත්වා විචරමානං දිස්වා අහො අඞ්ගබාලා එවරූපෙ ඨානෙ ඉමං සිරිසම්පත්තිං නානුභවති, මුණ්ඩසමණකෙ උට්ඨහිස්සාමී'ති තුට්ඨචිත්තා විචරතී'ති හසිත්වා අපගඤ්ඡි. තස්මිං අපගතෙ තස්ස සන්තිකෙ ඨිතා සිරිමා කිං නු ඛො ඔලොකෙත්වා එස හසී'ති තෙනෙව වාතපානෙන ඔලොකෙන්ති උත්තරං දිස්වා ඉමං ඔලොකෙත්වා ඉත්ථිනා හසිතං, අද්ධා ඉමස්ස එතාය සද්ධිං සන්ථවො අත්ථී'ති විනෙත්වා. සා කිර තස්මිං ගෙහෙ අඩ්ඩමාසං බාහිරකඉත්ථී හුත්වා වසමානා'පි තං සම්පත්තිං අනුභවමානා අත්තනො බාහිරකඉත්ථිභාවං අජානිත්වා අහං ඝරසාමිනී'ති සඤ්ඤමකාසි, සා උත්තරාය ආඝාතං බන්ධිත්වා දුක්ඛමස්සා උප්පාදෙස්සාමී'ති පාසාදා ඔරුයහ මහානසං පවිසිත්වා පූවපචනට්ඨානෙ පක්කට්ඨිතං සප්පිං කටච්ඡුනා ආදාය උත්තරං අභිරුහි. උත්තරා තං ආගච්ඡන්තිං දිස්වා මම සහායිකාය මයහං මහාඋපකාරො කතො, චක්කවාළං අතික්කම්ම බ්‍රහ්මලොකෙ ඨිතාය මම පන සහායිකාය ගුණෙ වත්තුං මහන්තා. අහං හි එතං නිස්සාය දානං ච දාතුං ධම්මං ච සොතුං ලභිං. සචෙ මම එතිස්සා උපරි කොධො අත්ථි, ඉදං සප්පි මං දහතු, සචෙ නත්ථි මා ඩහී'ති තං මෙත්තාය එරි. තාය තස්සා මත්ථකෙ ඨිතත්තා පක්කට්ඨිතසප්පි සිතුදකං විය අහොසි. අථ නං ඉදං සීතලං භවිස්සතී'ති පුන කටච්ඡුං පූරෙත්වා ආදාය ආගච්ඡන්තිං උත්තරාය දූසියො දිස්වා අපෙහි දුබ්බිනීතෙ, න තවං අම්හාකං අය්‍යාය උපරි පක්කට්ඨිතසප්පිං ආසිඤ්චිතුං අනුච්ඡවිකා'ති සන්තජ්ජෙන්තියො ඉතොචිතො ච උට්ඨාය හත්ථෙහි ච පාදෙහි ච පොථෙත්වා භූමියං පාතෙසුං. උත්තරා වාරෙන්ති'පි වාරෙතුං නාසක්ඛි. අථස්සා උපරි ඨත්වා සබ්බා දූසියො පරිබාහිත්වා කිස්ස තෙ එවරූපං භාරියං කම්මං කත'න්ති සිරිමං ඔවදිත්වා උණ්හොදකෙන නහාපෙත්වා සතපාකතෙලෙන අබ්භඤ්ජි. තස්මිං ඛණෙ සා අත්තනො බාහිරකභාවං ඤත්වා විනෙත්වා-මයා භාරියං කම්මං කතං-සාමිකස්ස හසිතමත්තකාරණා ඉමිස්සා උපරි පක්කඝතිත සප්පිං ආසිඤ්චන්තියා. අයං ගණ්හථ නං'ති දූසියො න ආණාපෙසි. මං විහඨනකාලෙපි සබ්බදූසියො පරිබාහිත්වා මයහං කත්තබ්බමෙව අකාසි. සචාහං ඉමං න ඛමාපෙස්සාමි, මුඛා මෙ සත්තධා ඵලෙය්‍යාති තස්සා පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා අය්‍යෙ ඛමාහි මෙ'ති ආහ. අහං

සපිතිකා ධීතා, පිතරිධම්මෙන ධම්සසාමි'ති.භොතු අය්‍යෙ පිතරම්පි තෙ පුණ්ණසෙට්ඨිං ධම්මාපෙසසාමි'ති. පුණ්ණ මම වට්ටජනක පිතා, ව්වට්ටජනකපිතරි ධම්මෙන පනාහං ධම්සසාමි'ති. කො පන තෙ ව්වට්ටජනකපිතා'ති. සම්මාසම්බුද්ධො'ති. මයහං තෙන සද්ධිං ව්සසාසො නත්ථි'ති. අහං කරිසසාමි, සත්ථා සෙව භික්ඛු සඞ්ඝං අදාය ඉධාගම්සසති. තවං යථාලද්ධසක්කාරං ගහෙත්වා ඉධෙව ආග න්ත්වා තං ධම්මාපෙහි'ති.සා සාධු අය්‍යෙ'ති උට්ඨාය අත්තනො ගෙහං ගන්ත්වා පඤ්චසතපරිවාරිත්ථියො ආණාපෙත්වා නානාව්ධානි ඛාදනී යානි චෙව සූපෙය්‍යානි ච සම්පාදෙත්වා පුන දිවසෙ තං සක්කාරං ආදාය උත්තාරාය ගෙහං ආගන්ත්වා බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙතුං අව්සහන්ති අට්ඨාසි. තං සබ්බං ගහෙත්වා උත්තරා යෙ'ව සංවිදහි. සිරිමා'පි භත්තකිච්චාව්සානෙ සබ්බි පරිවාරෙන සත්ථු පාදමූලෙ නිපජ්ජි. අථ නං සත්ථා පුච්ඡි-"කො තෙ අපරාධො"ති. භන්තෙ මයා ඉත්‍ථෙය්‍ය ඉදං නාම කතං,අථ මෙ සහාධිකා මං විහෙඨය මානා දූසියො නිවාරෙත්වා මයහං උපකාරමෙව අකාසි. සාහං ඉම්සසා ගුණං ජානිත්වා ඉමං ධම්මාපෙසිං.අථ නං එසා තුම්හෙසු ධම්ම නෙත්සු ධම්සසාමි'ති ආහ. එවං කිර උත්තරෙ'ති. අම්ම භන්තෙ සීසෙ මෙ සහාධිකාය පක්කට්ඨිතං සපි ආසිත'න්ති. අථ තයා කිං චින්ති තන්ති. චක්කවාළං අතිසම්බාධං, ඛ්‍රහ්මලොකො අනිච්චකො, මම සහාධිකාය ගුණොව මහන්තො.අහං හි එතං නිස්සාය දුනං ච දුතං ධම්මං ච සොතුං අලත්ථං. සචෙ මෙ ඉම්සසා උපරි කොපො අත්ථි, ඉදං මං දහතු. නො චෙ මා ඩහි'ති චින්තෙත්වා ඉමං මෙත්තාය ඵරිං හන්තෙ'ති. සත්ථා සාධු සාධු උත්තරෙ එවං කොධං ජිනිතුං වට්ටති, කොධො හි නාම අක්කොධෙන, අක්කොසකපරිභාසකා අනක්කොසනෙත්තන අපරිභාසනෙත්තන, ඵද්ධම්චරී අත්තනො සන්තකස්ස දානෙන මුසාවාදී සච්චව්චනෙන ජිනිතබ්බා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං අසාධුං සාධුනා ජිනෙ,
ජිනෙ කදරියං දානෙන සච්චෙන අලිකවාදින'න්ති.

තත්‍ථ "අක්කොධෙනා"ති කොධනො හි පුග්ගලො අක්කොධෙන ඛන්තිමෙත්තාභාවනාය ජිනිතබ්බො. "අසාධුං"ති අහද්දකො හද්දකෙන ඛන්තිමෙත්තාභාවනාය ජිනිතබ්බො-"කදරියං"ති ඵද්ධම්චරී අත්තනො සන්තකස්ස චාග චිත්තෙන ජිනිතබ්බො අලිකවාදී සච්චව්චනෙන ජිනිතබ්බො. තස්මා එවමාහ"අක්කොධෙන ජිනෙ කොධං-පෙ-අලිකවාදින"නති.

දෙසනාවසානෙ සිරිමා සද්ධිං පඤ්චසතාහි ඉත්ථීහි සොතාපත්ති ඵලෙ පතිට්ඨහි'ති.

උත්තරාය වත්ථු.

"සච්චං භණේ"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරස්ස පඤ්හං ආරබ්භ කථේසි:-

එකසමිං හි සමයේ ථේරෝ දේවචාරිකං ගන්ත්වා මහේසක්ඛාය දේවතාය විමානචාරේ ඨත්වා අත්තනෝ සන්තිකං ආගන්ත්වා වන්දිත්වා ඨිතං එවමාහ-දේවඩ්ඪිතේ මහන්තී තේ සම්පත්ති, කිං කම්මං කත්වා ඉමං අලත්ථා'ති. "මා මං භන්තේ පුච්ඡථා"ති. දේවතා කිර අත්තනෝ පරිත්තකමේමන ලජ්ජමානා එවං වදති. සා පන ථේරේන කථේහි යේව මේ'ති වුච්චමානා ආම භන්තේ මයා නෙව දානං දින්නං, න පූජා කතා, න බලේමා සුතෝ, කේවලං සච්චමත්තං රක්ඛිත'න්ති. ථේරෝ අඤ්ඤානි'පි විමානචාරානි ගන්ත්වා ආගතා අපරා'පි දේවධීතරෝ පුච්ඡි. තාසු'පි තථේව නිගූහිත්වා ථේරං පරිබාහිතුං අසක්කොන්තිසු එකා තාව-ආහ භන්තේ මයා දානාදිසු කතං නාම නත්ථි, අහං පන කසසපබුද්ධකාලේ පරිසස දාසී අහොසිං. තස්සා මේ සාමිකෝ අතිවිය චණ්ඩෝ ඵරුසෝ ගහිතගහිතේනේව කථේන වා කළිඤ්ඣරේන වා සීසං භින්දති. සාහං උප්පන්නෝ කෝපෝ එස තව සාමිකෝ පඤ්ඣාහතං වා කාතුං නාසාදීනි වා ජිණ්ණිතුං ඉස්සරෝ, මා කුජ්ඣි'ති අත්තානමේව පරිභාසිත්වා කෝපං නාම නාකාසිං. තේන මේ අයං සම්පත්ති ලද්ධා'නි. අපරා ආහ-අහං භන්තේ උච්චුක්ඛත්තං රක්ඛමානා එකස්ස භික්ඛුනෝ උච්චුයට්ඨිං අදාසිං. අපරා-එකං නිඹරුසකං අදාසිං. අපරා-එකං එලාළුකං අදාසිං. අපරා-එකං ථාරුසකං අදාසිං. අපරා එකං මූලකමුට්ඨිං, අපරා නිම්බමුට්ඨි'න්ති ආදිනා නයේන අත්තනා අත්තනා කතං පරිත්තකං දානං ආරොචේත්වා ඉමිනා ඉමිනා කාරණේන අමේහි අයං සම්පත්ති ලද්ධා'නි ආහංසු. ථේරෝ තාහි කතකම්මං සුත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි-සක්කා නු ඛෝ භන්තේ සච්චකථනමත්තේන කෝපනිබ්බාණමත්තේන අති පරිත්තකේන නිම්බරුසකාදිදානමත්තේන දිබ්බසම්පත්තිං ලභිතුන්ති. "කස්මා මොග්ගල්ලාන එවං පුච්ඡසි, න නු තේ දේවධීතාහි අයමත්ථෝ කථිතෝ'නි. ආම භන්තේ ලබ්භති මක්ඛේත්වා එත්තකේන දිබ්බසම්පත්තී'නි. අථ නං සත්ථා මොග්ගල්ලාන සච්චමත්තං කථේත්වා'පි කෝපමත්තං ජහිත්වා'පි පරිත්තකං දානං දත්වා'පි දේවලෝකං ගච්ඡන්ති යේවා'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

සච්චං භණේ න කුජේඣ්‍යය දජ්ජා'පසම්මිපි යාචිතෝ,
එතේහි තීහි ඨානේහි ගච්ඡේ දේවාන සන්තිකේ'නි.

තත්ථ "සච්චං භණේ"ති සච්චං දීපේය්‍යය, සච්චේ පතිට්ඨහේය්‍යා'නි අත්ථෝ; "න කුජේඣ්‍යය"ති පරස්ස න කුජේඣ්‍යය. "යාචිතෝ"ති යාචනකා නාම සීලවන්තා පඤ්ඤවන්තා. තේ හි කිඤ්චා'පි දේථා'නි අයාචිත්වා'ව ඝරමාරේ නිට්ඨන්ති. අත්ථෝ පන යාචන්ති'යේව නාම. එවං සීලවන්තේභි යාචිතෝ අප්පසම්මි'ම්පි දේය්‍යධම්මේ විජ්ජමාන අප්පමත්තකම්පි දදේථ. "එතේහි තීහි"ති

එතෙසු නිසු එකෙනා'පි කාරණේන දෙවලෝකං ගච්ඡෙය්‍ය'නි අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස පඤ්ච වත්ථූ.

"අහිංසකා යෙ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාකෙතං නිස්සාය අඤ්ජනවනෙ විහරන්තෙනා භික්ඛූහි පුට්ඨපඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි:-

භගවතෝ කිර භික්ඛුපරිවුතස්ස සාකෙතං පිණ්ඩාය පවිසන කාලෙ එකෝ සාකෙතවාසි මහල්ලකබ්‍රාහ්මණෝ නගරතෝ නික්ඛමන්තෝ අන්තරමරවාරෙ දසබලං දිස්වා පාදෙසු නිපතිත්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා තාත නනු නාම පුත්තෙනහි ජිණ්ණකාලෙ මාතාපිතරෝ පරිජගිතබ්බා, කස්මා එත්තකං කාලං අම්හාකං අත්තානං න දස්සෙසි, මයා තාව දිට්ඨොසි, මාතරං පන පස්සිතුං එහීති සත්ථාරං ගහෙත්වා අත්තනෝ ගෙහං අගමාසි. සත්ථා තත්ථ ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි-සඞ්ඝ භික්ඛුසඞ්ඝෙනා. බ්‍රාහ්මණීපි ආගන්ත්වා සත්ථු පාදෙසු නිපතිත්වා තාත එත්තකං කාලං කහං ගතොසි, නනු නාම මහල්ලකා මාතාපිතරෝ උපට්ඨාතබ්බා'නි වත්වා පුත්තධීතරෝ එථ භාතරං වන්දථානි පෙසෙසි. තෙ උභොපි තුට්ඨමානසා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිත්වා භත්තෙ ඉධෙව නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හථා'නි වත්වා බුද්ධා නාම න එකට්ඨානෙයෙව නිබද්ධං භික්ඛං ගණ්හන්ති'නි වුත්තෙ තෙන හි භත්තෙ යෙ වො නිමන්තිතා ආගච්ඡන්ති, තෙ අම්හාකං සන්තිකං පහිණෙය්‍යාථා'නි ආහංසු. සත්ථා තතො පට්ඨාය නිමන්තෙතුං ආගතෙ ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණස්ස ආරොචෙය්‍යාථා'නි පෙසෙසි. තෙ ගන්ත්වා මයං සඞ්ඝානනාය සත්ථාරං නිමන්තෙමා'නි බ්‍රාහ්මණං වදන්ති. බ්‍රාහ්මණෝ පුනදිවසෙ අත්තනෝ ගෙහතෝ භත්තභාජන සූපෙය්‍යභාජනානි ආදාය සත්ථු සන්තිකට්ඨානං ගච්ඡති. අඤ්ඤෙසු පන නිමන්තණෙ අසති සත්ථා බ්‍රාහ්මණස්සෙව ගෙහෙ භත්තකිච්චං කරොති. තෙ උභොපි අත්තනෝ දෙය්‍යධම්මං නිච්චකාලං තථාගතස්ස දෙන්තා ධම්මකථං සුණන්තා අනාගාමිඵලං පාපුණිංසු. භික්ඛූපි ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො බ්‍රාහ්මණෝ "තථාගතස්ස සුද්ධොදනෝ පිතා, මහාමායා මාතා"නි ජානාති. ජානන්තා ව සඞ්ඝ බ්‍රාහ්මණියා තථාගතං අම්හාකං පුත්තොනි වදති. සත්ථාපි තථෙව අධිවාසෙති. කින්නු ඛො කාරණන්ති. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ උභොපි තෙ අත්තනෝ පුත්තමෙව පුත්තොනි වදන්තීති වත්වා අතීතං ආහරි.

භික්ඛවෙ අයං බ්‍රාහ්මණෝ අතීතෙ නිරන්තරං පඤ්චජාතිසතානි මයහං පිතා අහොසි, පඤ්චජාතිසතානි චුල්ලපිතා, පඤ්චජාතිසතානි මහාපිතා. සාපිමෙ බ්‍රාහ්මණී නිරන්තරමෙව පඤ්චජාතිසතානි මාතා අහොසි, පඤ්චජාතිසතානි චුල්ලමාතා, පඤ්චජාතිසතානි මහාමාතා එවාහං

දියඩ්ඩජාතිසහස්සං බ්‍රාහ්මණස්ස හත්ථේ සංවුඩ්ඩං, දියඩ්ඩජාති සහස්සං බ්‍රාහ්මණියා හත්ථේති තීණි ජාතිසහස්සානි තෙසං පුත්ත භාවං දස්සෙත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

යස්මිං මනෝ නිවිසති චිත්තඤ්චා'පි පසීදති,
අදිට්ඨපුබ්බකෙ පොසෝ කාමං තස්මිං'පි විස්සසෙ.

පුබ්බෙව සන්නිවාසෙන පච්චුප්පන්නහිතෙන වා,
එවං තං ජායතෙ පෙමං උප්පලංව යථොදකෙ'ති.

සත්ථා තෙමාසමෙව තං කුලං නිස්සාය විහාසි. තෙපි උභො අරහත්තං සච්ඡි කත්වා පරිනිබ්බායිංසු. අථ තෙසං මහාසක්කාරං කත්වා උභො'පි එකමෙව කූටාගාරං ආරොපෙත්වා නීහරිංසු. සත්ථා'පි පඤ්ච ස්ත භික්ඛුපරිවාරෝ තෙහි සද්ධිං යෙව ආළාහනං අගමාසි. බුධානං කිර මාතාපිතරෝ'ති මහාජනෝ නික්ඛමි. සත්ථා ආළාහනාසමීපෙ එකං සාලං පවිසිත්වා අට්ඨාසි. මනුස්සා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තෙ ඨත්වා හත්තෙ මාතාපිතරෝ මෙ කාලකතා'ති මා චින්තයිත්ථ'ති සත්ථාරාව සද්ධිං පටිසඨ්ඨාරං කරොන්ති. සත්ථා තෙසං මා එවං අව චුත්ථ'ති අපරික්ඛිපිත්වා පරිසාය ආසයං ඔලොකෙත්වා තඩ්ඩණානු රූපං ධම්මං දෙසෙන්තො:—

අප්පං වත ජීවිතං ඉදං ඔරං වස්සසතා'පි මීයති,
යො චෙ'පි අතිච්ච ජීවති අථ ඛො සො ජරසාව මීයති'ති

ඉදං ජරාසුත්තං කථෙසි.

දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභි සමයෝ අහොසි. භික්ඛූ බ්‍රාහ්මණස්ස ච බ්‍රාහ්මණියා ච පරිනිබ්බුත භාවං අජානන්තා හත්තෙ තෙසං කෝ අභිසම්පරායෝ'ති පුච්ඡිංසු. සත්ථා භික්ඛවෙ එවරූපානං අසෙඛමුනීනං අභිසම්පරායෝ නාම නත්ථි. එවරූපා හි අච්චුතං අමතමහානිබ්බාණමෙව පාපුණන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අහිංසකා යෙ මුනයෝ නිච්චං කායෙන සංවුතා,
තෙ යන්ති අච්චුතං ඨානං යත්ථ ගන්ත්වා න සොචරෙ'ති.

තත්ථ "මුනයෝ"ති මොනෙය්‍යපටිපදඤ්ච මග්ගඵලං පත්තා අසෙඛමුනයෝ. "කායෙනා"ති දෙසනාමත්තමෙතං, තීහිපි වාරෙහි සංවුතානි අත්තෝ. "අච්චුත"න්ති සස්සතං. "ඨාන"න්ති අකුප්පඨානං ධුවට්ඨානං. 'යත්ථා'ති යස්මිං ගන්ත්වා න සොචන්ති න විහඤ්ඤන්ති, තං ඨානං ගච්ඡන්ති'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතා පත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

සාකෙතබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"සදා ජාගරමානානා"නන්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ගිජ්ඣකූටෙ

පබ්බතෙ විහරන්තො පුණ්ණං නාම රාජගහසෙට්ඨිනො දාසිං ආරබ්භ කථෙසි. තස්සා කිර එකදිවසං කොට්ටනත්ථාය බහූ වීහී අදංසු. සා රත්තිම්පි දීපං ජාලෙත්වා දීඝී කොට්ටෙතුං විසමනත්ථාය සෙද නින්නගත්තෙන බහි වාතෙ අට්ඨාසි. තස්මිං සමයෙ දළිද්දා මල්ලපුත්තෙහා භික්ඛූනං සෙනාසනපච්චුපට්ඨාකො හෙති. සො ධම්මසවණං සුත්වා අත්තනො අත්තනො සෙනාසනං ගච්ඡන්තානං භික්ඛූනං අඩ්ඩුලිං ජාලෙත්වා පුරතො පුරතො මග්ගදෙසනත්ථාය ගච්ඡන්තෙහා භික්ඛූනං ආලොකං නිම්මිණි. පුණ්ණා තෙනාලොකෙන පබ්බතෙ විචරන්තෙ භික්ඛූ දිස්වා අහං තාව අත්තනො දුක්ඛෙන උපද්දුතා ඉමාය පි වෙලාය නිද්දං න උපෙමි. භදන්තා කිං කාරණා න නිද්දායන්තී'ති චින්තෙත්වා අද්ධා එත්ථ කඤ්චි භික්ඛුනො අථාසුකං වා භවිස්සති, දිසජාතිතො වා උපද්දවො භවිස්සතී'ති සඤ්ඤං කත්වා පාතො'ව කුණ්ඩකං ආදාය උදකෙන තෙමෙත්වා හත්ථතලෙ පූවං කත්වා අඩ්ඩා රෙසු පච්චා උච්ඡඞ්ඛ කත්වා නිත්තමග්ගෙ ඛාදිස්සාමී'ති ඝටං ආදාය නික්ඛාභිමුඛී පායාසි සත්ථා'පි ගාමං පිණ්ඩාය පවිසිතුං තමෙව මග්ගං පටිපජ්ජි. සා සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි–අඤ්ඤස්සු දිවසෙසු සත්ථරි දිට්ඨෙ'පි මම දෙය්‍යධම්මො න හොති, දෙය්‍යධම්මෙ සති සත්ථාරං න පස්සාමි. ඉදානි පන මෙ දෙය්‍යධම්මො ච අත්ථි, සත්ථා'පි ච සම්මුඛී භූතො, සචෙ ලූඛං වා පණීතං වා'ති අච්චින්තෙත්වා ගණ්හෙය්‍ය දදෙය්‍යාහං ඉමං පූවන්ති ඝටං එකමන්තං නික්ඛිපිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ ඉදං ලූඛං දානං පටිග්ගණ්හන්තා මම සඞ්ගහං කරොථාති. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ඔලොකෙත්වා තෙන නීහරිත්වා දින්නං මහාරාජ දත්තියං පත්තං උපනාමෙත්වා පූවං ගණ්හි. පුණ්ණාපි තං සත්ථු පත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මොසෙව මෙ ඉජ්ඣතූ'ති ආහ. සත්ථා එවං හොතූ'ති ඝිත කොව අනුමොදනං අකාසි. පුණ්ණාපි චින්තෙසි—කිඤ්චාපි මෙ සත්ථා සඞ්ගහං කරොන්තො පූවං ගණ්හි, න ච පන තං ඛාදිස්සති, අද්ධා පුරතො කාකස්ස වා දත්වා රඤ්ඤා වා රාජපුත්තස්ස වා ගෙහං ගන්ත්වා පණීතභොජනං භුඤ්ජිස්සතී'ති. සත්ථා'පි නු ඛො එවමෙසා චින්තෙසි'ති තස්සා චිත්තාචාරං ඤත්වා ආනන්දත්ථෙරං ඔලොකෙත්වා නිසීදනාකාරං දස්සෙසි. ථෙරො චීවරං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි. සත්ථා බහිනගරෙයෙව නිසීදිත්වා භත්තකිච්චං අකාසි. දෙවතා සකලචක්කවාළගබ්භෙ දෙවමනුස්සානං උපකප්පනකං ඔජං මධු පටලං විය පීළෙත්වා තත්ථ පක්ඛිපිංසු. පුණ්ණා ච ඔලොකෙන්තී අට්ඨාසි. භත්තකිච්චාවසානෙ ථෙරො උදකං අදාසි. සත්ථා කතභත්ත කිච්චො පුණ්ණං ආමන්තෙත්වා කස්මා තං පුණ්ණෙ මම සාවකෙ පරිභවසී'ති ආහ. න පරිභවාමි භන්තෙ'ති. අථ තයා මම සාවකෙ ඔලොකෙත්වා කිං කථිතන්ති. අහං තාව ඉමිනා දුක්ඛපද්දවෙන නිද්දං න උපෙමි, භදන්තා කිමත්ථං නිද්දං න උපෙන්ති, අද්ධා කඤ්චි අථාසුකං භවිස්සති, දිසජාතිතො වා උපද්දවො භවිස්සතී'ති එත්තකං මයා චින්තිතං භන්තෙති. සත්ථා තස්සා වචනං සුත්වා පුණ්ණෙ තං තාව අත්තනො දුක්ඛපද්දවෙන න නිද්දායසි, මම පන සාවකා සදෙවකස්ස ලොකස්ස හිතසුඛත්ථාය ච නිද්දායන්තී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

සදා ජාගරමානානං අහොරත්තානුසික්ඛිනං,
නිබ්බාණං අධිමුත්තානං අත්ථං ගච්ඡන්ති ආසවා'ති.

තත්ථ–"අහොරත්තානුසික්ඛින"න්ති දිවා ච රත්තිඤ්ච තිස්සො සික්ඛා සික්ඛමානානං. "නිබ්බාණං අධිමුත්තාන"න්ති නිබ්බාණජ්ඣාසයානං. "අත්ථං ගච්ඡන්ති"ති එවරූපානං සබ්බ'පි ආසවා අත්ථං විනාසං නත්ථිභාවං ගච්ඡන්ති'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ යථාඨිතා පුණ්ණ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තපරිසාය'පි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි. සත්ථා කුණ්ඩකඅඩ්ඩාරපුවෙන හත්තකිච්චං කත්වා විහාරං අගමාසි. ධම්මසභාය'මපි කථං සමුට්ඨාපෙසුං–දුක්කරං ආවුසො සම්මාසම්බුද්ධෙන කතං–පුණ්ණාය දින්නෙනන කුණ්ඩකඅඩ්ඩාර පුවෙන හත්තකිච්චං කරොන්තෙනා'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙ පි මයා ඉමාය දින්නාකුණ්ඩකං පරිභුත්තමෙවා'ති වත්වා අතීතං ආහරිත්වා:—

භුත්වා නිණපරිසාසං භුත්වා ආචාමකුණ්ඩකං,
එතං තෙ භොජනං ආසි කසම්පනි න භුඤ්ජසි.

යත්ථ පොසං න ජානන්ති ජාතියා චිනයෙන වා,
බහූ තත්ථ මහාඛ්මෙහ අපි ආචාම කුණ්ඩකං.

තවං ච ඛ්ො මං විජානාසි යාදිසායං හයුත්තමො,
ජානන්තා ජානමාගම්ම න තෙ භක්ඛාමි කුණ්ඩක'න්ති.

ඉමං කුණ්ඩකසික්ඛවපොතකජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි'ති

පුණ්ණාය වත්ථු.

"පොරාණමෙත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අතුලං නාම උපාසකං ආරබ්භ කථෙසි. සො හි සාවත්ථිවාසි උපාසකො–පඤ්චසතඋපාසක පරිවාරො. එකදිවසං තෙ උපාසකෙ ආදාය ධම්මසවණත්ථාය විහාරං ගන්ත්වා රෙවතත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සොතුකාමො හුත්වා රෙවතත්ථෙරං වන්දිත්වා නිසිදි. සො පනා ඝසම්ා පතිසල්ලානාරාමො සීහො විය එකචරො. තස්මා තෙන සද්ධිං න කිඤ්චි කථෙසි. සො අයං ථෙරො න කිඤ්චි කථෙසීති කුද්ධා උට්ඨාය සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එකමන්තං නිසීදි. ථෙරෙන කෙනත්ථෙන ආගතත්ථා'ති වුත්තෙ තෙන අහං ඉමෙ උපාසකෙ ආදාය ධම්මසවණත්ථාය රෙවතත්ථෙරං උපසඞ්කමිං, තස්ස මෙ ථෙරො න කිඤ්චි කථෙසි, සච්චාහං තස්ස කුජ්ඣිත්වා ඉධා ගතො, ධම්මං මෙ කථෙථා'ති වුත්තෙ තෙන හි උපාසකා නිසීදථා'ති බහුකං කත්වා අභිධම්මකථං කථෙසි. උපාසකො අභිධම්මකථා නාම අති සණ්හා, ථෙරො බහුං අභිධම්මමෙව කථෙසි, අම්හාකං ඉමිනා කො

අත්ථෝ'නි කුජ්ඣිත්වා පරිසං ආදාය ආනන්දත්ථේරස්ස සන්තිකං අගමාසි. ථේරෙනෝ'පි කිං උපාසකා'නි වුත්තෙ භන්තෙ මයං ධම්මසවණත්ථාය රෙවතත්ථේරං උපසඞ්කමිම්හ, තස්ස සන්තිකෙ ඇලාපමත්තම්පි අලභිත්වා කුඩා සාරිපුත්තත්ථේරස්ස සන්තිකං අගම්හ, සෝ'පි නො අතිසණ්හං ඛන්තිං අභිධම්මමෙව කථෙසි, ඉමිනා අම්හාකං කෝ අත්ථෝ'නි එතස්සා'පි කුජ්ඣිත්වා ඉධාගම්මිහ, කථෙහි නො භන්තෙ ධම්මකථන්ති. තෙන හි නිසීදිත්වා සුණථා'නි. ථේරෝ තෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යං කත්වා අපපකමෙව ධම්මං කථෙසි. තෙ ථේරස්ස'පි කුජ්ඣිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. අථ තෙ සත්ථා ආහ– කස්මා උපාසකා ආගතත්ථා'නි. ධම්මසවණාය භන්තෙ'නි. සුතො පන වෝ ධම්මොති. භන්තෙ මයං ආදිතොව රෙවතත්ථේරං උපසඞ්කම්හ. සො අම්හෙහි සද්ධිං න කිඤ්චි කථෙසි. තස්ස කුජ්ඣිත්වා සාරිපුත්තත්ථේරං උපසඞ්කම්මිහ. තෙන නො බහුං අභිධම්මොමා කථිතො. තං අසල්ලකෙඛන්තා කුජ්ඣිත්වා ආනන්දත්ථේරං උපසඞ්කම්හ. තෙන නො අපමත්තකොව ධම්මොමා කථිතො. තස්සපි කුජ්ඣිත්වා ඉධා'ගතම්හා'නි. සත්ථා තස්ස කථං සුත්වා අතුලාලං, පොරාණකතො පට්ඨාය ආචිණ්ණමෙවෙතං, තුණ්හීභූතම්පි බහුකථම්පි මනුකථම්පි ගරහන්තියෙව. එකන්තං ගරහිතබ්බායෙව වා එකන්තං පසංසිතබ්බායෙව වා නත්ථි. රාජානොපි එකච්චෙ නින්දන්ති, එකච්චෙ පසංසන්ති. මහාපථවිම්පි චන්දිමසූරියෙ'පි චතුපරිසමජ්ඣෙ නිසිදිත්වා ධම්මං කථෙන්තං සම්මාසම්බුද්ධම්පි එකච්චෙ ගරහන්ති, එකච්චෙ පසංසන්ති. අඞ්ගාලානං හි නින්දා වා පසංසා වා අප්පමාණං. පණ්ඩිතෙන පන මෙධාවිනා නින්දිතෙ නින්දිතෙ නාම, පසංසිතෙ ච පසංසිතෙ නාම හොතීති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

පොරාණමෙතං අතුල නෙතං අජ්ජතනාමිව,
නින්දන්ති තුණ්හීමාසීනං නින්දන්ති බහුභාණිනං
මිතභාණිම්පි නින්දන්ති නත්ථි ලොකෙ අනින්දිතො.

න චාහු න'ච භවිස්සති න චෙතරහි විජ්ජති,
එකන්තං නින්දිතො පොසො එකන්තං වා පසංසිතො.

යඤ්චෙව විඤ්ඤූ පසංසන්ති අනුවිච්ච සුවෙ සුවෙ,
අච්ඡිද්දවුත්තිං මෙධාවිං පඤ්ඤාසීලසමාහිතං.

නෙක්ඛං ජම්බොනදස්සෙව කො තං නින්දිතුමරහති,
දෙවා'පි නං පසංසන්ති බ්‍රහ්මුණා'පි පසංසිතො'නි.

තත්ථ "පොරාණමෙත"න්ති පුරාණකං එතං. "අතුලා"නි තං උපාසකං ආලපති. "නෙතං අජ්ජතනාමිවා"නි ඉදං නින්දනං පසංසනං වා අජ්ජතනංව අද්ධුනා උප්පන්නං විය න හොති– "තුණ්හීමාසීන"න්ති කිං එසො මූගො විය බධිරො විය කිඤ්චි අජානනෙනා විය තුණ්හී

ඤත්වා නිසින්නොනි තං නින්දන්ති. "බහුභාණී"නත්‍රි කිං එස වාතා හතනාලපණ්ණං විය තටතටායති, ඉමස්ස කථාය පරියන්තායේව නත්‍රී නින්දන්ති. "මිතභාණී"ම්පි"නි කිං එස සුවණ්ණඝරේ ඝසන්තං විය අත්තනෝ වචනං මඤ්ඤමානෝ එකං වේ වත්වා තුණ්හී අහෝ සී'නි නින්දන්ති. එවං සබ්බථාපි ඉමස්මිං ලෝකෙ අනින්දිතෝ නාම නත්‍රී'නි අත්ථෝ. "න චාහූ"නි අතීතෙ'පි නාහොසි, අනාගතෙ'පි න භවිස්සති "යඤ්ච විඤ්ඤූ"නි බාලානං නින්දූ වා පසංසා වා අප්පමාණං, යං පන පණ්ඩිතා දිවසෙ දිවසෙ අනුවිච්ච නින්දාකාරණං වා පසංසාකාරණං වා ජානිත්වා පසංසන්ති අවිඤ්ඤූය සික්ඛාය වා අවිඤ්ඤූය මා ජීවිතවුත්තියා සමන්නාගතත්තා අවිඤ්ඤූත්තං, ඛමෙමාජපඤ්ඤූය සමන්නාගතත්තා මෙධාවිං, ලෝකියලොකුත්තර පඤ්ඤාය චෙව චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන ච සමන්නාගතත්තා පඤ්ඤාසීල සම්පන්නං පසංසන්ති. තං සුවණ්ණදෝසවිරහිතං ඝටිතනවජාතිකඛමං ජම්බොනදනික්ඛං විය කෝ නින්දිතුමුහරතීති අත්ථෝ. "දෙවා පි"නි දෙවතා'පි පණ්ඩිතමනුස්සා'පි තං භික්ඛුං උපට්ඨාය ථෝමෙන්ති පසංසන්ති. "බ්‍රහ්මුනා'පි"නි න කෙවලං දෙවමනුස්සෙසු දස සහස්සචක්කවාළමහාබ්‍රහ්මුනා'පි එසපසංසිතෝ යෙව'නි අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා'පි තෙ උපාසකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසූ'නි

අතුලඋපාසකස්ස වත්ථු.

"කායපකොප"නත්‍රි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ ඡබ්බග්ගියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි:-

එකදිවසං හි සත්ථා තෙසං උහෝ හි හත්ථෙහි යට්ඨිඤ්ච ගහෙත්වා කට්ඨපාදුකා ආරුය්හ පිට්ඨිපාසාණෙ චඞ්කමන්තානං ඛටඛටායන්ත සද්දං සුත්වා ආනන්ද කිං නාමෙස සද්දෝ නි පුච්ඡිත්වා ඡබ්බග්ගියානං පාදුකා ආරුය්හ චඞ්කමන්තානං ඛටඛටායනසද්දෝ'නි සුත්වා සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙත්වා භික්ඛුනා නාම කායාදීනි රක්ඛිතුං වට්ටතී'නි වත්වා, ධම්මං දෙසෙන්නෝ ඉමා ගාථා අභාසි:-

කායපකොපං රක්ඛෙය්‍ය කායෙන සංවුතෝ සියා,
කායදුච්චරිතං හිත්වා කායෙන සුචරිතං චරෙ.

වච්පකොපං රක්ඛෙය්‍ය වාචාය සංවුතෝ සියා,
වචීදුච්චරිතං හිත්වා වාචාය සුචරිතං චරෙ.

මනොපකොපං රක්ඛෙය්‍ය මනසා සංවුතෝ සියා,
මනොදුච්චරිතං හිත්වා මනසා සුචරිතං චරෙ.

කායෙන සංවුතා ධීරා අථෝ වාචාය සංවුතා,
මනසා සංවුතා ධීරා තෙ වේ සුපරිසංවුතා'නි.

තත්‍ථ "කායපකොප"න්‍ති නිව්ඩං කායදුච්චරිතං රකෙඛය්‍ය. "කායෙන සංවුතෝ"ති කායමාරෙන දුච්චරිතපවෙසං නිවාරෙත්වා සංවුතෝ පිහිතචාරෝ සියා. යස්මා පන කායදුච්චරිතං හිත්වා කාය සුචරිතං චරන්තෝ උභයමෙපතං කරොති, තස්මා "කායදුච්චරිතං හිත්වා කායෙන සුචරිතං චරේ"ති වුත්තං. අනන්තරගාථාවයෙ'පි එසෙව නයො. "කායෙන සංවුතා ධීරා"නි යෙ පණ්ඩිතා පාණාති පාතාදිනි අකරොන්තා කායෙන මුසාවාදාදිනි අකරොන්තා වාචාය අභිජ්ඣාදිනි අසමුට්ඨපෙන්තා මනසා ච සංවුතා. තෙ ඉධ ලොක සම්මි සුපරිසංවුතා සුරක්ඛිතා සුගොපිතා සුපිහිතචාරාති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

ජඞ්ඝගහියානං භික්ඛූනං වත්ථු.

කොධවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සත්තරසමො වග්ගො.

"පණ්ඩුපලාසොවදානිසි"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙත වනෙ විහරන්තෝ එකං ගොඝාතකපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි:—

සාවත්‍ථියං කිරෙකෝ ගොඝාතකෝ ගාවෝ වධිත්වා වරමංසානි ගහෙත්වා පචාපෙත්වා පුත්තදාරෙහි සද්ධිං නිසීදිත්වා මංසඤ්ච ඛාදති, ලුලෙන ච විකන්තති. සෝ එවං පඤ්චපණ්ණාසවස්සානි ගොඝා තකකම්මං කරොන්තෝ ධුරවිහාරෙ විහරන්තස්ස සත්ථු එකදිවසං කථාවත්තුමත්ත'ම්පි යාගුං හත්තං වා නාදාසි. සෝ මංසෙන විනා හත්තං න භුඤ්ජති. සෝ එකදිවසං දිවසභාගෙ මංසං විකන්තිත්වා අත්තනෝ අත්‍ථාය පචිතුං එකං මංසඛණ්ඩං භරියාය දත්වා නහාතුං අගමාසි. අථස්ස සහායකෝ ගෙහං ආගන්ත්වා භරියං ආහ–ථොකං මෙ විකන්තිණියමංසං දෙහි, ගෙහං මෙ පහෙණකෝ ආගතෝ'ති. නත්‍ථි විකන්තිණියමංසං, සහායකෝ තෙ මංසං විකන්තිත්වා ඉදානි නහාතුං ගතෝ'ති. මා එවං කරි, සචෙ මංසඛණ්ඩං අත්‍ථි දෙහි'ති. සහායකස්ස තෙ නික්ඛිත්තං මංසං ඨපෙත්වා අඤ්ඤං මංසං නත්‍ථි'ති. සෝ සහායකස්ස මෙ අත්‍ථාය ඨපිතමංසතො අඤ්ඤං මංසං නත්‍ථි. සෝ ච විනා මංසෙන න භුඤ්ජති. නාඝං දස්සති'නි සාමංයෙව තං මංසං ගහෙත්වා පක්කාමි. ගොඝාතකෝ'පි නහාත්වා ආගතෝ තාය අත්තනෝ පක්කපණ්ණෙන සද්ධිං වඩ්ඪෙත්වා භත්තෙ උපනීතෙ ආහ-කහං මංසන්ති. නත්‍ථි සාමි'නි. "න නු අහං පවනත්‍ථාය මංසං දත්වා ගතො"නි. තව සහායකෝ ආගන්ත්වා පහෙණකෝ මෙ ආගතෝ, විකන්තිණියමංසං දෙහි'නි වත්වා මයා සහායකස්ස තෙ ඨපිතමංස තො අඤ්ඤං නත්‍ථි, සෝ ච විනා මංසෙන න භුඤ්ජති'නි වුත්තෙනා'පි බලක්කාරෙන තං මංසං සාමංයෙව ගහෙත්වා ගතෝ'ති. අහං විනා මංසෙන භත්තං න භුඤ්ජාමි, හරාහි න'න්‍ති. කිං සක්කා කාතුං, භුඤ්ජ සාමි'ති. සෝ නාහං භුඤ්ජාමීති තං භත්තං හරාපෙත්වා සත්ථං ආදාය පච්ඡාගෙහෙ ඨිතෝ ගොණෙ අත්‍ථි. තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මුඛෙ හත්‍ථං පක්ඛිපිත්වා ජිව්හං

නීහරිත්වා සත්ථේන මූලේ ඡින්දිත්වා ආදාය ගන්ත්වා අඩ්ඨාරකෙසු පචා පෙත්වා භත්තමත්තේ ඨපෙත්වා නිසින්නා එකං භත්තපිණ්ඩං භුඤ්ජිත්වා එකං මංසඛණ්ඩං මුඛේ ඨපෙසි. තං ඛණංයෙවස්ස ජීවිතා ඡිජ්ජිත්වා භත්තපාතියං පති. තංඛණඤ්ඤේවූ කම්මසරිකඛකං විපාකං ලභි. සෝ ගොණෝ විය ලොහිතඛාරස්ස මුඛතෝ පග්ඝරන්තියා අන්තොගෙහං පවිසන්තෝ ජනතුකෙහි විචරන්තෝ විරවි තස්මිං සමයෙ ගොඝාතකස්ස පුත්තෝ පිතරං ඔලොකෙන්තෝ සමීපෙ ඨිතෝ හොති. අථ නං මාතා ආහ–පස්ස පුත්ත ඉමං ගොණං විය ගෙහ මජ්ඣෙ ජනතුකෙහි විචරිත්වා විරවන්තං–ඉදං දුතඛං තව මත්ථකෙ පතිස්සති, මමපි අන්තොලොකෙත්වා අත්තනෝ සොත්ථිං කරොන්තෝ පලායිස්සු'ති. සෝ මරණභයතජ්ජිතෝ මාතරං වන්දිත්වා පලායි. පලායිත්වාච පන තක්කසිලං අගමාසි. ගොඝාතකෝ'පි ගොණෝ විය ගෙහමජ්ඣෙ විරවන්තෝ විචරිත්වා කාලං කත්වා අවිච්චිම්හි නිබ්බත්ති. ගොණෝ'පි කාලමකාසි. ගොඝාතකපුත්තෝ'පි තක්කසිලං ගන්ත්වා සුවණ්ණකාරකම්මං උග්ගණ්හි. අථස්සාචරියෝ ගාමං ගච්ඡන්තෝ එවරූපං නාම අලඞ්කාරං කරෙය්‍යාසි'ති වත්වා පක්කාමි. සොපි තථා රූපං අලඞ්කාරං අකාසි. අථස්සාචරියෝ ආගන්ත්වා අලඞ්කාරං දිස්වා අයං යත්ථ කත්ථචි ගන්ත්වා ජීවිතුං සමත්ථෝ'ති වයප්පත්තං අත්ත නෝ ධීතරං අදාසි. සෝ පුත්තධීතාහි වඩ්ඪි. අථස්ස පුත්තා වයප්ප ත්තා සිප්පං උග්ගණ්හිත්වා අපරභාගෙ සාවත්ථියං ගන්ත්වා තත්ථ ඝරා වාසං සණ්ඨපෙත්වා වසන්තා සද්ධා පසන්නා අහෙසුං. පිතා'පි නෙසං තක්කසිලායං කිඤ්චි කුසලං අකත්වාව ජරං පාපුණි. අථස්ස පුත්තා–පිතා නෝ මහල්ලකෝ'ති අත්තනෝ සන්තිකං පක්කොසාපෙත්වා පිතු අත්ථාය දානං දස්සාමා'ති බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙසුං තෙ පුන දිවසෙ අන්තොගෙහෙ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා සක්කච්චං පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චාවසානෙ සත්ථාරං ආහංසු–භන්තෙ අමෙහි ඉදං පිතුජීවභත්තං දින්නං, පිතුනෝ අනුමොදනං කරොථා'ති. සත්ථා තං ආමන්තෙත්වා උපාසක ත්වං මහල්ලකෝ, පරිපක්ක සරීරෝ, පඬුපලාසසදිසෝ, තව පරලොකගමනාය කුසලපාථෙය්‍යං නත්ථි, අත්තනෝ පතිට්ඨං කරොහි, පණ්ඩිතෝ භව, මා බාලෝ'ති වත්වා අනුමොදනං කරොන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:—

පණ්ඩුපලාසොවදානිසි යමපුරිසා'පි ච තම්හුපට්ඨිතා,
උය්‍යොගමුඛෙ ච තිට්ඨසි පාථෙය්‍යං'පි ච තෙ න විජ්ජති.
සෝ කරොහි දීපමත්තනෝ ඛිප්පං වායම පණ්ඩිතෝ භව,
නිද්ධන්තමලෝ අනඞ්ගණෝ දිබ්බං අරියභූමිමෙහිසි'ති.

තත්ථ "පණ්ඩුපලාසොව දානිසි"ති උපාසක ත්වං ඉදානි ජීජ්ජිත්වා භූමියං පතිතපණ්ඩුපලාසෝ විය අහොසි. "යමපුරිසා"ති යමදූතා වුච්චන්ති, ඉදං පන මරණමෙව සන්ධාය වුත්තං, මරණං තෙ පච්චුපට්ඨිතන්ති අත්ථෝ "උය්‍යොගමුඛෙ"ති පරිහානිමුඛෙ අවඩ්ඪිමුඛෙ ච

හිනොසී'ති අත්ථො. "පාථෙය්‍ය"න්ති ගම්මකස්ස තණ්ඩුලාදිපාථෙය්‍යං විය පරලොකං ගච්ඡන්තස්ස තව කුසලපාථෙය්‍ය'මපි නත්ථී'ති අත්ථො. "සො කරොහී"ති සො ත්වං සම්මුදෙ නාවාය භින්නාය දිපසඞ්ඛාතං පතිට්ඨං විය අත්තනො කුසලපතිට්ඨං කරොහි, කරොන්තො ච ඛිප්පං වායමසි, සිඝසිඝං විරියං ආරභ, අත්තනො කුසලකම්මසඞ්ඛාත පතිට්ඨාකරණෙ පණ්ඩිතො භව. යො හි මරණමුඛං අප්පත්වා කාතුං සමත්ථකාලෙයෙව කුසලං කරොති, වායමති. එස පණ්ඩිතො නාම. නාදිසො භව මා බාලොති අත්ථො. "දිඛ්බං අරියභූමි"න්ති එවං විරියං කරොන්තා රාගාදීනං මලානං නිහටතාය නිඛන්තමලො අඛණෙහාවෙන අනඛණෙ නික්කිලෙසො ඛුත්වා පඤ්චවිධසුඛා වාසභූමිං පාපුණිස්සසී'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ උපාසකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි. තෙ පුන දිවසත්ථාය'පි සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා දානං දත්වා කතහත්තකිච්චං සත්ථාරං අනුමොදන කාලෙ ආහංසු-භන්තෙ ඉද'මපි අම්හාකං පිතු ජීවහත්තමෙව, ඉම සෙසෙව අනුමොදනං කරොථා'ති. සත්ථා තස්ස අනුමොදනං කරොන්තො ඉමා මෙ ගාථා අභාසි:-

උපනීතවයො ච දානිසි සම්පයාතොසි යමස්ස සන්තිකං,
වාසො'පි ච තෙ නත්ථි අන්තරා පාථෙය්‍ය'මපි ච තෙ න විජ්ජති.
සො කරොහි දීපමත්තනො ඛිප්පං වායම පණ්ඩිතො භව,
නිඛන්තමලො අනඛණෙ න පුන ජාතිජරං උපෙහිසී'ති.

තත්ථ "උපනීතවයො"ති 'උපා'ති නිපාතමත්තං, නීතවයො ගත වයො අතික්කන්තවයො ඛණ්ඩසිදානි; තයො වයෙ අතික්කම්ත්වා මරණමුඛෙ හිතොහි'ති අත්ථො. "සම්පයාතොසි යමස්ස සන්තිකං" මරණමුඛං ගන්තුං සජ්ජො ඛුත්වා හිතොසී'ති අත්ථො. "වාසොපි ච තෙ නත්ථි අන්තරා"ති යථා මගධං ගච්ඡන්තා තානි තානි කිච්චානි කරොන්තා අන්තරාමග්ගෙ වසන්ති, න එවං පරලොකං ගච්ඡන්තා. න හි සක්කා පරලොකං ගච්ඡන්තෙන අධිවාසෙථ කතිපාහං තාව දානං දෙමි, ධම්මං තාව සුණාමී'ති ආදිනි වත්තුං. ඉතොපි පන චවිත්වා පරලොකෙ නිබ්බත්තන්තාව හොති. ඉමමත්ථං සඤ්ඤාය වුත්තං "පාථෙය්‍ය"න්ති. ඉදං කිඤ්චාපි හෙට්ඨා වුත්තමෙව. උපාසකස්ස පන පුනපුනදළ්හීකරණත්ථං ඉධා'පි සත්ථාරා භාසිතං. "ජාතිජරා"න්ති එත්ථ වෙධිමරණනි'පි ගහිතානෙව හොන්ති. හෙට්ඨිමඵාථාහි ච අනාගාමිමග්ගො කථිතො, ඉධ අරහත්තමග්ගො එවං සන්තෙ'පි යථා නාම රඤ්ඤා අත්තනො මුඛප්පමාණං කබලං වඩ්ඪිත්වා පුත්තස්ස උපනීතෙ සො කුමාරො අත්තනො මුඛප්පමාණෙනෙව ගණ්හාති. එවමෙවං සත්ථාරා උපරිමමග්ගවසෙන ධම්මෙ දෙසිතෙ'පි උපාසකො අත්තනො උපනිස්සයබලෙන හෙට්ඨා සොතාපත්තිඵලං පත්වා ඉමිස්සා අනුමොදනාය අවසානෙ අනාගාමිඵලං පත්තො. සෙසපරිසාය'පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසී'ති.

ගොඝාතකපුත්තස්ස වත්ථු.

"අනුපුබ්බේනා"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථේසි.

සෝ කිර එකදිවසං පාතෝ'ව නික්ඛමිත්වා භික්ඛූනං චීවරපාරුපනට්ඨානේ භික්ඛූ චීවරං පාරුපන්තේ ඔලෝකේන්තෝ අට්ඨාසි. තං පන ඨානං විරූළ්හතිණං හෝති. අථේකස්ස භික්ඛුනෝ චීවරං පාරුපන්තස්ස චීවරකණ්ණේ තිණේසු පවට්ටන්තේ උස්සාවබින්දූහි තෙමි. බ්‍රාහ්මණේ ඉදං ඨානං අප්පහරිතං කාතුං වට්ටති'ති පුනදිවසේ කුද්දාලං ආදාය ගන්ත්වා තං ඨානං තවේත්වා බලමණ්ඩල සදිසං අකාසි. පුනදිවසේ'පි තං ඨානං ආගන්ත්වා භික්ඛුස්ස චීවරං පාරුපන්තස්ස එකස්ස චීවරකණ්ණං භූමියං පතිත්වා පංසුමක්ඛිත පවට්ට මානං දිස්වා ඉධ වාලුකං ඔකිරිතුං වට්ටති'ති චින්තෙත්වා වාලුකං ආහරිත්වා ඔකිරි. අථේකදිවසං පුරේභත්තේ චණ්ඩා ආතපෝ අහොසි. තදා'පි භික්ඛූනං චීවරං පාරුපන්තානං ගත්තතෝ සෙදේ මුච්චන්තේ දිස්වා ඉධ මණ්ඩපං කාරේතුං වට්ටති'ති චින්තෙත්වා මණ්ඩපං කාරේසි. පුනේකදිවසං පාතෝව වස්සං වස්සි. වද්දලිකං අහොසි. තදා'පි බ්‍රාහ්මණේ භික්ඛූ ඔලෝකේන්තෝ තින්තචීවරකේ භික්ඛූ දිස්වා එත්ථ මයා සාලං කාරේතුං වට්ටති'ති සාලං කාරේත්වා ඉදානි සාලාය මහං කරිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා අන්තෝ ච බහි ච භික්ඛූ නිසීදාපෙත්වා දානං දත්වා භත්තකිච්චාවසානේ අනුමෝදනත්ථාය සත්ථු පත්තං ගහෙත්වා භන්තේ අහං භික්ඛූනං චීවරපාරුපනකාලේ ඉමස්මිං ඨානේ ඔලෝකේන්තෝ ඨිතෝ ඉදඤ්චිදඤ්ච දිස්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච කාරේසි'න්ති ආදිතෝ පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචේසි. සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා බ්‍රාහ්මණ පණ්ඩිතෝ නාම ඛණේ ඛණේ ථොකං ථොකං කුසලං කරොන්තෝ අනුපුබ්බේන අත්තනෝ අකුසලමූලං නීහරතියේවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අනුපුබ්බේන මේධාවී ථොකථොකං ඛණේ ඛණේ,
කම්මාරෝ රජතස්සේව නිද්ධමේ මලමත්තනෝ'ති.

තත්ථ "අනුපුබ්බේනා"ති අනුපටිපාටියා. "මේධාවී"ති ඛමේමාජ පඤ්ඤාය සමන්නාගතෝ. "ඛණේ ඛණේ"ති ඔකාසේ ඔකාසේ කුසලං කරොන්තෝ. "කම්මාරෝ රජතස්සේවා"ති යථා සුවණ්ණ කාරෝ එකවාරමේව සුවණ්ණං නාපෙත්වා කොට්ටෙත්වා මලං නීහරිත්වා පිලක්ඛණික්කතිං කාතුං න සක්කොති පුනාපුනං නාපෙන්තෝ කොට්ටෙන්තෝ පන නීහරති. තතෝ නෙකව්ඛං, පිලක්ඛණික්කතිං කරොති. එවමේවං පුනාපුනං කුසලං කරොන්තෝ පණ්ඩිතෝ අත්තනෝ රාගාදිමලං නිද්ධමේය්‍ය. එවං නිද්ධන්තමලෝ නික්කිලේසෝ හොති'ති අත්ථෝ.

දේසනාවසානේ බ්‍රාහ්මණේ සෝතාපත්තිඵලේ පතිට්ඨහි. මහාජනස්සා'පි සාත්ථිකා දේසනා අහොසී'ති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

අයසාව මල"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිස්සත්ථේරං නාමෙකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර සාවත්ථිවාසි කුලපුත්තො පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො තිස්සත්ථේරො'ති පඤ්ඤායි. සො අපරභාගෙ ජනපදවිහාරෙ වස්සූපගතො අට්ඨහත්ථකං ථූලසාටකං ලභිත්වා චුත්ථවෙස්සා පවාරෙත්වා තං ආදාය ගන්ත්වා භගිනියා හත්ථෙ ඨපෙසි. සා න මෙ එස සාටකො භාතු අනුච්ඡවිකො'ති තං නිබ්බිණ්ණය වාසියා ඡින්දිත්වා ගිරගිරං කත්වා උදුක්ඛලෙ කොට්ටෙත්වා පිඤ්ඤිත්වා පොථෙත්වා වට්ටෙත්වා සුඛුම සුත්තං කන්තිත්වා සාටකං වායාපෙසි. ථෙරො'පි සුත්තං චෙව සූචියො ච සංවිදහිත්වා චීවරකාරකෙ දහරසාමණෙරෙ සන්නිපාතෙත්වා භගිනියා සන්තිකං ගන්ත්වා 'තං මෙ සාටකං දෙථ, චීවරං කාරෙස්සා මී'ති ආහ. සා නවහත්ථසාටකං නීහරිත්වා කණ්ටඨභාගිකස්ස හත්ථෙ ඨපෙසි. සො තං ගහෙත්වා විත්ථාරෙත්වා ඔලොකෙත්වා මම සාටකො ථූලො අට්ඨ හත්ථො, අයං සුඛුමො නවහත්ථො, නායං මම සාටකො, තුම්හාකං එස,න මෙ ඉමිනා අත්ථො;තමෙව මෙ දෙථා'ති ආහ. හන්ත තුම්හාකමෙව එසො,ගණ්හථ නන්ති. සො නෙව ඉච්ඡි. අථස්ස අත්ත නා කතකිච්චං සඛ්ඛං ආරොචෙත්වා හන්ත තුම්හාකමෙවෙස,ගණ්හථ නන්ති අදාසි. සො තං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා චීවරකම්මං පට්ඨපෙසි. අථස්ස භගිනී චීවරකාරකානං අත්ථාය යාගුභත්තාදිනි සම්පාදෙසි. චීවරස්ස නිට්ඨිතදිවසෙ පන අතිරෙකසඤ්ඤාරං කාරෙසි. සො චීවරං ඔලොකෙත්වා තස්මිං උපපන්නාසිනෙහො සෙදෙනි තං පාරුපිස්සාමී'ති සංහරිත්වා චීවරවංසෙ ඨපෙත්වා තං රත්තිං භුත්තාහාරං ජීරාපෙතුං අසක්කොන්තො කාලං කත්වා තස්මිංයෙව චීවරෙ ඌකා හුත්වා නිබ්බත්ති. භගිනිපිස්ස කාලකිරියං සුත්වා භික්ඛූනං පාදෙසු පවට්ටමානා රොදි. භික්ඛූ තස්ස සරීරකිච්චං කත්වා ගිලානූපට්ඨාකස්ස අභාවෙන සඞ්ඝසෙසවෙතං පාපුණාති, භාජෙස්සාම න'න්ති තං චීවරං නීහරාපෙසුං. සා ඌකා ඉමෙ මම සන්තකං විලුම්පන්ති'ති විරවන්ති ඉතො චිතො සඤ්චරි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව දිබ්බාය සොතධාතුයා තං සද්දං සුත්වා ආනන්ද තිස්සස්ස චීවරං සත්තාහං නික්ඛිපිතුං වදෙහී'ති ආහ. ථෙරො තථා කාරෙසි සා'පි සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්ති. සත්ථා අට්ඨමෙ දිවසෙ තිස්සස්ස චීවරං භාජෙත්වා ගණ්හනත්ථං ආණාපෙසි. භික්ඛූ තථා කරිංසු. භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං—කස්මා නු ඛො සත්ථා තිස්සස්ස චීවරං සත්ත දිවසෙ ඨපාපෙත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ ගණ්හිතුං අනුජානී'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නත්ථා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ තිස්සෙසා අත්තනො චීවරෙ ඌකා හුත්වා නිබ්බත්තෙත්වා තුම්හෙහි තස්මිං භාජීයමානෙ මම සන්තකං විලුම්පන්ති'ති විරවන්ති ඉතො චිතො ච ධාවි. සා තුම්හාකි චීවරෙ ගය්හමානෙ තුම්හෙසු මනං පදූසෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තෙය්‍ය. නෙනාහං චීවරං නික්කිපාපෙසිං. ඉදානි පන සා තුසිතවිමානෙ නිබ්බත්තා. තෙන වො මයා චීවරගහණං

අනුඤ්ඤතන්‘නති වත්වා පුන තෙහි භාරියා හනෙත තණ්හා නාමා‘නි වුත්තෙ ආම භික්ඛවෙ ඉමෙසං සත්තානං තණ්හා නාම භාරියා. යථා අයසා මලං උට්ඨහිත්වා අයමෙව ඛාදති විනාසෙති අපරිභොගං කරොති. එවමෙවාඝං තණ්හා ඉමෙසං සත්තානං අබ්භන්තරෙ උප්පජ්ජිත්වා තෙ සත්තෙ නිරයාදිසු නිබ්බත්තෙන්ති විනාසං පාපෙති‘නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අයසාව මලං සමුට්ඨිතං තදුට්ඨාය තමෙව ඛාදති,
එවං අතිධොනචාරිනං සකකම්මානි නයන්ති දුග්ගති”න්ති.

තත්‍ථ “අයසා”ති අයතො සමුට්ඨිතං. “තදුට්ඨායා”ති තතො උට්ඨහිත්වා. “අතිධොනචාරින”න්ති ධොනා වුච්චන්ති චත්තාරො පච්චයා; ඉදමත්‍ථං එතෙහි පච්චෙකඛිත්වා පරිභුඤ්ජනක පඤ්ඤං අතික්කමිත්වා චරනෙනා අතිධොනචාරි නාම. ඉදං වුත්තං හොති- යථා අයතො මලං සමුට්ඨාය තතො සමුට්ඨිතං තමෙව ඛාදති, එවමෙවං චතුපච්චයෙ අපච්චෙකඛිත්වා පරිභුඤ්ජනතං අතිධොන චාරිනං යානි කම්මානි අත්තනි ඨිතත්තා අත්තනො සන්තකා නෙව, නානි කම්මානි තං දුග්ගතිං නයන්තීති අත්‍ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ‘නි.
නිස්සභත්‍ථෙරස්ස වත්ථු.

“අසජ්ඣායමලා”නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ලාලුදායිත්‍ථෙරං ආරබ්භ කත්‍ථෙසි.

සාවත්‍ථියං කිර පඤ්චකොටිමත්තා අරියසාවකා පුරෙභත්තං දානං දත්වා පච්ඡාභත්තං සපිතෙලමධුඵාණිතවත්‍ථාදිනි ගහෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා ධම්මකථං සුණන්ති. ධම්මං සුත්වා ගමනකාලෙ ච සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානානං ගුණෙ කත්‍ථෙන්ති. ලාලුදායිත්‍ථෙරො තෙසං කථං සුත්වා එතෙසං නාව ධම්මකථං සුත්වා තුම්හෙහි එවං කත්‍ථෙථ, මම ධම්මකථං සුත්වා කිනනු ඛො න කත්‍ථෙසථා‘නි වදති. මනුස්සා තස්ස කථං සුත්වා අයම්පි එකො ධම්මකථිකො භවිස්සති, ඉමස්සා‘පි අමෙහකි ධම්මකථං සොතුං වට්ටති‘නි තෙ එකදිවසං ථෙරං යාචිත්වා භත්තෙන අජ්ජ අම්හාකං ධම්මසවණදිවසෙ‘නි සඞ්ඝස්ස දානං දත්වා තුම්හෙ අම්හාකං භත්තෙන දිවා ධම්මකථං කත්‍ථෙය්‍යාථා‘නි ආහංසු. සො‘පි තෙසං කථං අධිවාසෙසි. තෙහි ධම්මසවණවෙලාය ආගන්ත්වා භත්තෙන නො ධම්මං කත්‍ථෙථා‘නි වුත්තෙ ලාලුදායිත්‍ථෙරො ආසනෙ නිසිදිත්වා චිත්තවිජනිං ගහෙත්වා චාලෙන්තො එකම්පි ධම්ම පදං අදිස්වා අහං පදභාණං භණිස්සාමි, අඤ්ඤෙ ධම්මකථං කත්‍ථෙතූති වත්වා ඔතරි. තෙ අඤ්ඤෙන ධම්මකථං කථාපෙත්වා පදභාණය පුන තං ආසනං ආරොපෙසිංසු. සො පුන‘පි කිඤ්චි අදිස්වා අහං රත්තිං කත්‍ථෙය්‍යාමි, අඤ්ඤෙ පදභාණං භණතූ‘නී වත්වා ඔතරි. තෙ

(5.1)

අක්ඛේහි පදහාණං භණාපෙත්වා පුන රත්තිං ථෙරං ආරොපයිංසු. සො රත්තිම්පි කිඤ්චි අදිස්වා අහං පච්චූසෙ කථෙස්සාමි, රත්තිං අක්ඛෙහි කථෙතූ'ති වත්වා ඔතරි. තෙ අක්ඛෙහි රත්තිං කථාපෙත්වා පුන පච්චූසෙ තං ආනයිංසු. සො පුන'පි කිඤ්චි නාද්දස. මහාජනො ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිනි ගහෙත්වා අඞ්ගබලත්තං සාරිපුත්තමොග්ගල්ලාණානං වණ්ණං කථියමානෙ එවක්ඛෙවක්ඛ වදෙසි, ඉදානි කස්මා න කථෙසී 'ති සන්තජ්ජෙත්වා පලායනාතං අනුබන්ධි. සො පලායනෙනා එකිස්සං වච්චකුටියං පති. මහාජනො කථං සමුට්ඨාපෙසි-අජ්ජ ලාලුදායී සාරිපුත්ත-මොග්ගල්ලානානං ගුණකථාය වත්තමානාය උස්සූයනෙනා අත්තනො ධම්මකථිකභාවං පකාසෙත්වා මනුස්සෙහි සක්කාරං කත්වා ධම්මං සුණමා'නි වුත්තෙ චතුකඛත්තුං ආසනෙ නිසීදිත්වා කථෙ නඛඛුත්තකං කිඤ්චි අපස්සනෙනා තුවං අම්හාකං අය්‍යෙහි සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානත්ථෙරෙහි සද්ධිං යුගග්ගාහං ගණ්හාසී'නි ලෙඩ්ඩු දණ්ඩාදිනි ගහෙත්වා සන්තජ්ජෙත්වා පලාපියමානො වච්චකුටියං පතිනො'නි. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"නි පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'නි වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුඛෙබපෙස ගූථකූපෙ නිමුග්ගොයෙවා'නි වත්වා අතීතං ආහරිත්වා:—

"චතුප්පදෙ අහං සම්ම තුවම්පි සම්ම චතුප්පදෙ
එහි සිහ නිවත්තස්සු කිනත්තු භිතො පලායසි.

අස්සුචිපූතිලොමො'සි දුග්ගන්ධොවාසි සූකර,
සචෙ ශ්‍රුජ්ඣිතුකාමො'සි ජයං සම්ම දදාම් තෙ"නි.

ඉමං ජාතකං විත්ථාරෙත්වා කථෙසි. තදා සීහො සාරිපුත්තත්ථෙරො අහොසි. සූකරො ලාලුදායීති සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා භික්ඛවෙ ලාලුදායිනා අප්පමත්තකොව ධම්මො උග්ගහිතො. සජ්ඣායං පන නෙව අකාසි. කිඤ්චි පරියත්තිං ගහෙත්වා තස්සා අසජ්ඣායකරණං මලමෙවා'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අසජ්ඣායමලා මන්තා අනුට්ඨානමලා ඝරා.
මලං වණ්ණස්ස කොසජ්ජං පමාදෙ රක්ඛතො මල'න්ති.

තත්ථ යං කිඤ්චි පරියත්තිං වා සිප්පං වා යස්මා අසජ්ඣායන්තස්ස අනනුයුඤ්ජන්තස්ස විනස්සති වා නිරන්තරං වා න උපට්ඨාති. තස්මා "අසජ්ඣායමලා මන්තා"නි වුත්තං. යස්මා පන ඝරාවාසං වසන්තස්ස උට්ඨායුට්ඨාය ජීණ්ණපටිසඛරණාදිනි අකරොන්තස්ස ඝරං නාම විනස්සති. තස්මා "අනුට්ඨානමලා ඝරා"නි වුත්තං. යස්මා ගිහිස්ස වා පඛබජිතස්ස වා කොසජ්ජවසෙන සරීරපරිජග්ගනං පරිකඛාරපරිජග්ගනං වා අකරොන්තස්ස කායො දුඛබණ්ණො හොති. තස්මා "මලං වණ්ණස්ස කොසජ්ජ"න්ති වුත්තං. යස්මා පන ගාවො රක්ඛන්තස්ස පමාදවසෙන නිද්දායන්තස්ස වා කීළන්තස්ස වා නා ගාවො අනිට්ඨපඛඳනාදිහි වා වාලමිග චොරාදිඋපද්දවෙන වා පරෙසං සාලිකෙඛත්තාදිනි ඔතරිත්වා

ඛාදනවසෙන වා විනාසං ආපජ්ජන්ති. සයම්පි දණ්ඩං වා පරිහාසං වා පාපුණන්ති. පබ්බජිතං වා පන ජවාරුදීනි අරක්ඛන්තං පමාදවසෙන කිලෙසා ඔතරිත්වා සාසනා චාවෙන්ති තසමා "පමාදෙ රක්ඛතො මල"න්ති වුත්තං. සෝ හි පමාදෙ විනාසාවහනෙන මලට්ඨානියත්තා මල'න්ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපන්නාදීනි පාපුණිංසු'න්ති.

ලාලුදායිත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"මලිත්ථියා දුච්චරිත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං කුලපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර සමානජාතිකං කුලකුමාරිකං ආනෙසුං. සා ආනීත දිවසතො පට්ඨාය අතිචාරිණී අහොසි. සෝ කුලපුත්තො තස්සා අතිචාරෙන ලජ්ජිතො කස්සචි සම්මුඛීභාවං උපගන්තුං අසක්කොන්තො බුද්ධුපට්ඨානාදීනි පහිණිත්වා කතිපාහච්චයෙන සත්ථාරං උප සඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො කිං උපාසක න දිස්සති'ති වුත්තෙ තමත්ථං ආරොචෙසි. අථ නං සත්ථා උපාසක පුබ්බෙ'පි මයා ඉත්ථියො හි නාම නදිආදිසදිසා, තාසු පණ්ඩිතෙන කොපො න කාතබ්බො'ති වුත්තං. එවං පන භවපටිච්ඡන්නත්තා න සල්ලක්ඛෙසි'ති වත්වා තෙන යාචිතො:—

"යථා නදී ච පථවී ච පානාගාරං සභා පපා,
එවං ලොකිත්ථියො නාම වෙලා තාසං න විජ්ජති"ති.

ජාතකං විත්ථාරෙත්වා ඉත්ථියා හි අතිචරණභාවො, දානං දෙන්තස්ස මච්ඡරං, ඉධලොකපරලොකෙසු සත්තානං අකුසලකම්මං විනාස නට්ඨෙන මලං; අවිජ්ජා පන සබ්බමලානං උත්තමමලන්ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

මලිත්ථියා දුච්චරිතං මච්ඡරං දදතො මලං,
මලා වෙ පාපකා ධම්මා අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච.

තතො මලා මලතරං අවිජ්ජා පරමං මලං,
එතං මලං පහන්වාන නිම්මලා හොථ භික්ඛවො'ති.

තත්ථ "දුච්චරිත"න්ති එත්ථ අතිචාරො; අතිචාරිණීං හි ඉත්ථිං සාමිකො'පි ගෙහා නීහරති, මාතාපිතූනං සන්තිකං ගතම්පි තං කුලස්ස අඛාරභූතා අකඞ්ඛිං'පි න දට්ඨුං පිහෙමානි තං නීහරන්ති. සා අනාථා විචරන්තී මහාදුක්ඛං පාපුණාති. තෙනස්සා දුච්චරිතං මල'න්ති වුත්තං. "දදතො"ති දායකස්ස; යස්ස හි ඛෙත්තකසනකාලෙ ඉමස්මිං ඛෙත්තෙ සම්පන්නෙ සලාකභත්තාදීනි දස්සාමී'ති චින්තෙත්වා නිප්ඵන්නෙ සස්සෙ මච්ඡරං උපජ්ජිත්වා චාගචිත්තං නිවාරෙති, සෝ මච්ඡරවසෙන චාගචිත්තෙන අවිරුහනෙන මනුස්සසම්පත්තිං දිබ්බසම්පත්තිං නිබ්බාණසම්පත්ති'න්ති තිස්සො සම්පත්තියො න ලභති. තෙන වුත්තං "මච්ඡරං දදතො මල"න්ති. අඤ්ඤස්සු'පි

එවරූපෙසු එසෙව නයො. "පාපකා ධම්මා"ති අකුසලධම්මා; අකුසලධම්මා පන ඉධලොකෙ ච මලමෙව, පරලොකෙ ච මලමෙව. "තතො"ති හෙට්ඨා වුත්තමලතො–"මලතර"න්ති අතිරෙකං මලං වො කථෙමි'ති අත්ථො. "අවිජ්ජා"ති අට්ඨවත්ථුකං අඤ්ඤාණමෙව මලතරං පරමං මලං. "පහත්වානා"ති එතං මලං ජහිත්වා භික්ඛවෙ තුමෙහ නිම්මලා හොථා'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

අක්ඛුතරකුලපුත්තස්ස වත්ථු.

"සුජීව"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ථුල්ලසාරිකං නාම සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකදිවසං වෙජ්ජකම්මං කත්වා නිච්චකාලං එවරූපං ආහාරං ආහාරෙස්සාමී'ති ආහ. ථෙරො තස්ස වචනං සුත්වා තුණ්හී භූතොව පක්කාමි. භික්ඛූ විහාරං ආගන්ත්වා සත්ථු තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා භික්ඛවෙ අහිරිකො නාම පහබ්බෙහා කාකසදිසො හුත්වා එක විසතිවිධාය අනෙසනාය ඨත්වා සුඛං ජීවති. හිරොත්තප්පසම්පන්නො පන දුක්ඛං ජීවති'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

සුජීවං අහිරිකෙන කාකසූරෙන ධංසිනා,
පක්කත්ථිනා පගබ්භෙන සංකිලිට්ඨෙන ජීවිතං.

හිරිමතා ච දුජ්ජීවං නිච්චං සුචිගවෙසිනා,
අලීනෙනාපගබ්භෙන සුඛාජීවෙන පස්සතා'නි.

තත්ථ "අහිරිකෙනා"ති ජිනනාහිරොත්තප්පෙන; එවරූපෙන හි අමානාදයොව මානා මෙ'ති අපිනාදයො එව පිනා මෙ'ති ආදිනා නයෙන වත්වා එකවිසතිවිධාය අනෙසනාය පතිට්ඨාය සුඛෙන ජීවිතුං සක්කා. "කාකසූරෙනා"ති සූරකාකසදිසෙන; යථා හි සූරො කාකො කුලඝරෙසු යාගුආදීනි ගණ්හිතුකාමො භිත්තිආදිසු නිසිදිත්වා අත්තමනො ඔලොකෙනෙන්තා විය අක්ඛුවිනිතකො විය නිද්දායනෙන්තා විය ච හුත්වා මනුස්සානං පමාදං සල්ලක්ඛෙත්වා අනුපත්ත්වා "සූ සූ"ති වදනෙනසුඛෙව භාජනතො මුඛපූරං ගහෙත්වා පලායති; එවමෙවං අහිරිකපුග්ගලොපි භික්ඛූනි සඞ්ඝං ගාමං පවිසිත්වා යාගුභත්තාදීනි වත්ථුපෙති. තත්ර භික්ඛූ පිණ්ඩාය චරිත්වා යාපනමත්තං ආදාය ගන්ත්වා පච්චවෙක්ඛන්තා යාගුං පිවිත්වා කම්මට්ඨානං මනසි කරොන්තා සජ්ඣායන්ති ආසනසාලං සම්මජ්ජන්ති. අයං පන කිඤ්චි අකත්වා ගාමාභිමුඛොව හොති සො "භික්ඛූහි පස්සථිම"න්ති ඔලොකියමානොපි අනොලොකෙනෙන්තා විය නිද්දායනෙන්තා විය ගණ්ඨිකං පරිමුඤ්චනෙන්තා විය චීවරං සංවිදහනෙන්තා විය ච හුත්වා අසුකං නාම මෙ කම්මං අත්ථී'ති වදනෙන්තා උට්ඨායාසනා ගාමං.

පවිසිත්වා පාතොව වවත්ථපිතගෙහෙසු අඤ්ඤතරං ගෙහං උපසඞ්කමිත්වා ඝරමානුසකෙසු ථොකං කථාටං පිධාය ථාරෙ නිසිදිත්වා කඤ්ඤනත්ථසුපි එකෙන හත්ථෙන කථාටං පනාමෙත්වා අන්තො පවිසති. අථ නං දිස්වා අකාමකාපි ආසනෙ නිසිදාපෙත්වා යාගුආදිස්ස කිඤ්චි අත්ථි, තං දෙන්ති. සො යාවදත්ථං භුඤ්ජිත්වා අවසෙසං පත්තෙනාදාය පක්කමති. අයං කාකස්සරෝ නාම. එවරූපෙන අහිරිකෙන සුජීවන්ති අත්ථො. "ඛංසිනා"ති අස්සකථෙරෝ නාම අපිචෙජා'ති ආදිනි වදන්තස්ස කිං පන මයං න අපිචජා'ති ආදිවචනෙන පරෙසං ගුණඛංසනත්ථාය ඛංසිනා. එවරූපස්ස හි වචනං සුත්වා අයම්පි අපිචජ්ජනාදිකුණ්ඨෙ ශ්‍රුත්වා'ති මඤ්ඤමානා මනුස්සා දූත බබං මඤ්ඤන්ති. සො තත්ථ පටිඝාත විඤ්ඤුපුරිසානං චිත්තං ආරාධෙතුං අසක්කොන්තො නමහා'පි ලාභා පරිහායති. එවං ඛංසි පුග්ගලො අත්තනෝ'පි පරස්ස'පි ලාභං නාසෙතීයෙව. "පඛඤ්ඣිනා"ති පඛඤ්ඣචාරිනා; පරෙසං කිච්චානි අත්තනෝ කිච්චානි විය දස්සෙන්තො පාතොව භික්ඛුස්ස වෙනියඩහනාදිසු චඩක්කමිත්වා කම්මට්ඨානමනසිකාරෙන ථොකං නිසිදිත්වා උට්ඨාය ගාමං පවිසන්තස්ස මුඛං ධොවිත්වා පණ්ඩුකාසාවපාරුපන-අක්ඛිඅඤ්ජන-සීස මක්ඛනාදිනි අත්තභාවං මණ්ඩෙත්වා සම්මජ්ජන්තො විය වෙ තයෝ සම්මුඤ්ජනිපහාරෙ දත්වා චාරක්කොට්ඨකාභිමුඛෝ හොති. මනුස්සා පාතොව චෙතියං වන්දිස්සාම, මාලං පූජං කරිස්සාම'නි ආගතා තං දිස්වා අයං විහරෝ ඉමං දහරං නිස්සාය පරිජඤ්ඤානං ලභති ඉමං මා විපරිත්ථා'ති වත්වා නස්ස දූතබබං මඤ්ඤන්ති. එවරූපෙන පඛඤ්ඣිනා'පි සුජීවං. "පගබ්භනා"ති කායපාගබ්භියාදිනි සමන්නාගතෙන. "සංකිලිට්ඨෙන ජීවිත"න්ති එවං ජීවිකං කප්පෙත්වා ජීවන්තෙන හි පුග්ගලෙන සංකිලිට්ඨෙන ත්‍රුත්වා ජීවිතං නාම හොති; තං දුජ්ජීවිතං පාපජීවිතමෙවා'ති අත්ථො. "හිරිමතා වා"ති හිරොත්තප්පසම්පන්නෙන පුග්ගලෙන දුජ්ජීවං. සො හි අම්මා දයොව මාතා මෙති ආදිනි අවත්වා අඩඪ්ඪිකෙ පච්චයෙ ගූථං විය ජිගුච්ඡන්තො ඛමෙමන සමෙන පරියෙසන්තො සපදානං පිණ්ඩාය චරිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තො ලූඛජීවිකං ජීවති'නි අත්ථො. "සුචිඝරෙ සිනා"ති සුචිනි කායකම්මාදිනි ඝරෙසන්තන. "අලීනෙනා"ති ජීවිතවුත්තිං අනු අනල්ලීනෙන. "සුඛාජීවෙන පස්සතා"ති එව රූපො හි පුග්ගලෝ සුඛාජීවෝ නාම හොති. තෙන එවං සුඛාජීවෙන තමෙව සුඛාජීවං සාරතෝ පස්සතෝ ලූඛජීවිකාවසෙන දුජ්ජීවං හොති'නි අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

සාරිපුත්තත්ථේරස්ස සද්ධිවිහාරිකස්ස වත්ථු.

"යෝ පාණමතිපාතෙති"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ පඤ්චසතුපාසකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙසු හි එකෝ පාණාතිපාතා වෙරමණිසික්ඛාපදමෙව රක්ඛි. ඉතරෙ ඉතරානි'ති. තෙ එකදිවසං අහං දුක්කරං කරොමි, දුක්කරං රක්ඛාම්'ති විවාදුපන්නා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා එකසිලමපි කණිටිකං අකත්වා දුරක්ඛානි'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

යො පාණමතිපාතෙති මුසාවාදඤ්ච භාසති,
ලොකෙ අදින්නං ආදියති පරදාරඤ්ච ගච්ඡති.

සුරාමෙරයපානං ච යො නරො අනුයුඤ්ජති,
ඉධෙව පෙසො ලොකස්මිං මූලං ඛණති අත්තනො.

එවමෙතා දුරිස ජානාහි පාපධම්මා අසඤ්ඤතා.
මා තං ලොභො අධම්මො ච චිරං දුක්ඛාය රන්ධයි'නති.

තත්ථ "යො පාණමතිපාතෙති"ති යො සාහත්ථිකාදිස්සු ජස්සු පයොගෙසු එකපයොගෙනා'පි පරං ජීවිතින්ද්‍රියං උපච්ඡින්දති. "මුසාවාද"න්ති පරෙසං අත්ථභඤ්ජකං මුසාවාදං ච භාසති. "ලොකෙ අදින්නං ආදියති"ති ඉමස්මිං සත්තලොකෙ ථෙය්‍යාවහාරාදිස්සු එකෙනා'පි අවහාරෙන පරපරිග්ගහිතං ආදියති. "පරදාරඤ්ච ගච්ඡති"ති පරස්ස රක්ඛිතගොපිතභාවෙවස්සු අපරජ්ඣන්තො උපපථචාරං චරති. "සුරාමෙරයපානඤ්චා"ති යස්ස කස්සචි සුරාය චෙව මෙරයස්ස ච පානං අනුයුඤ්ජති සෙවති බහුලී කරොති. "මූලං ඛණති"ති නිට්ඨානු පරලොකො, සො පන පුග්ගලො ඉධ ලොකස්මිංයෙව යෙන ඛෙත්තත්ථු ආදිනා මූලෙන පතිට්ඨහෙය්‍ය. තම්පි අට්ඨපෙත්වාව විස්සජ්ජෙත්වා වා සුරං පිවන්තො මූලෙ ඛණති. අනාථො කපණො හුත්වා විචරති. "එවමෙතා"ති පඤ්චදුස්සීලකම්මකාරිකං පුග්ගලං ආලපති. "පාපධම්මාති. ලාමකධම්මා. "අසඤ්ඤතා"ති කායසඤ්ඤමාදිරහිතා. "අචෙතසා"ති පි පාඨො. අචිත්තකා'ති අත්ථො. "ලොභො අධම්මො චා"ති ලොභො චෙව දොසො ච, උභයම්පි හෙතං අකුසලමූලං "චිරං දුක්ඛාය රන්ධයි"නති චිරකාලං නිරයදුක්ඛාදිනං අත්ථාය තං එතෙ ධම්මා මා රන්ධෙන්තු මා මථෙන්තූ'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා උපාසකා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානමපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

පඤ්චසත උපාසකානං වත්ථු.

"දදුති වෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො නිස්සදහරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර අනාථපිණ්ඩිකස්ස ගහපතිනො විසාඛාය උපාසිකාය'නි පඤ්චසතානමපි අරියසාවකාදිනං දානං පටිඤ්ඤමන්තො විචරති. අසදිසදානමපි නිච්චනියෙව. තෙසං තෙසං දානග්ගෙ සීතලං ලභිත්වා සීතලන්ති නිච්චති, උණ්හං ලභිත්වා උණ්හන්ති නිච්චති, අපපං දෙන්තො'පි කිං ඉමෙ අපපමත්තකං දෙන්තීති නිච්චති. බහුං දෙන්තො ඉමෙසං ගෙහෙ ඨපනට්ඨානං මඤ්ඤෙ නත්ථි, නත්‍ථු නාම භික්ඛූනං

යාපනමත්තං දූතඛ්බං, එත්තකං යාගුභත්තං නිරත්ථකමේව විපජ්ජි'ති නිසූදි. අත්තනෝ පන ඤාතකෙ ආරබ්භ අම්හාකං ඤාතකානං ගෙහං චතුද්දිසාහි ආගතාගතානං භික්ඛූනං ආපාන භූතන්ති ආදිනි වත්වා පසංසං පවත්තෙත්වා. සෝ පනෙකස්ස දෙවාරි කස්ස සුත්වෙත්වා,ජනපදං විචරන්තෙහි වඩ්ඪකීහි සද්ධිං චරන්තෝ සාව ත්ථිං පත්වා පබ්බජිතෝ. අථ නං භික්ඛූ එවං මනුස්සානං දූනාදිනි නිසූ නතං දිස්වා පරිගණ්හිස්සාම නන්ති චින්තෙත්වා–ආවුසෝ තව ඤාතකා කහං වසන්තීති පුච්ඡිත්වා අසුකගාමෙ නාමා'නි සුත්වා කතිපයෙ දහරෙ පෙසෙසුං. තෙ තත්ථ ගන්ත්වා ගාමවාසිකෙහි ආසනසාලාය නිසීදුපෙත්වා කතසක්කාරා පුච්ඡිංසු–ඉමම්හා ගාමා නික්ඛම්ත්වා පබ්බ ජිතෝ තිස්සෝ නාම දහරෝ අත්ථි, තස්ස කතමෙ ඤාතකාති. මනුස්සා ඉධ කුලගෙහතෝ නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතදහරකෝ නත්ථි, කින්තු ඛෝ එතෙ වදන්ති'නි චින්තෙත්වා හත්තෙන එකෝ දෙවාරිකසුත්තෝ වඩ්ඪකීහි සද්ධිං විචරිත්වා පබ්බජිතෝති සුණොම, තං සඤ්ඤාය වදෙථ මඤ්ඤූ'නි. දහරකා භික්ඛූ තත්ථ තස්ස ඉස්සරඤාතකානං අභාවං ඤත්වා සාවත්ථිං ගන්ත්වා අකාරණෙනෙව හත්තෙන තිස්සෝ විල පනෙත්වා විචරති'නි තං පවත්තිං භික්ඛූනං ආරොචෙසුං. භික්ඛූ'පි තථාගතස්ස ආරොචෙසුං. සත්ථා න භික්ඛවෙ ඉදානෙවස විකත්ථි නෙත්වා විචරති, පුබ්බෙ'පි විකත්ථිකොව අහොසි'නි වත්වා භික්ඛූහි යාචිතෝ අතීතං ආහරිත්වා:—

"බහුම්පි සෝ විකත්ථෙය්‍ය අඤ්ඤං ජනපදං ගතෝ,
අන්වාගන්ත්වාන දූසෙය්‍ය භූඤ්ජ හොගෙ කථාහකා"නි

ඉමං කථාහජාතකං විත්ථාරෙත්වා භික්ඛවෙ යො හි පුග්ගලෝ පරෙහි අප්පෙ වා බහුකෙ වා ලූඛෙ වා පණීතෙ වා දින්නෙ අඤ්ඤසං වා දත්වා අත්තනෝ අදින්නෙ මඤ්ඤු හොති, තස්ස ඤාණං වා විපස්සනා වා මග්ගඵලාදිනි වා නූපජ්ජන්ති'නි වත්වා ධම්මං දෙසෙ නෙත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

දදූනි වෙ යථාසද්ධං යථාපසාදනං ජනෝ,
තත්ථ සෝ මඤ්ඤුභාවං වා පරෙසං පානභොජනෙ;
න සෝ දිවා වා රත්තිං වා සමාධිං අධිගච්ඡති.

යස්ස චෙතං සමුච්ඡින්නං මූලඝච්චං සමූහතං,
සවෙ දිවා වා රත්තිං වා සමාධිං නාධිගච්ඡති'නි.

තත්ථ "දදූනි වෙ යථාසද්ධ"න්ති ලූඛපණීතාදිසු යං කිඤ්චි දෙනෙත්වා ජනෝ යථාසද්ධං අත්තනෝ සද්ධානුරූපමෙව දෙති. "යථාපසාදන"න්ති ථෙරනවකාදිසු චස්ස යස්මිං යස්මිං පසාදෙ උප ජ්ජති,තස්ස දෙනෙත්වා යථාපසාදනං අත්තනෝ පසාදරූපමෙව දෙති. "තත්ථා"නි තස්මිං පරස්ස දූනෙ මයා අප්පං වා ලද්ධං, ලූඛං වා ලද්ධ න්ති මඤ්ඤුභාවං ආපජ්ජති. "සමාධි"න්ති සෝ පුග්ගලෝ දිවා වා රත්තිං වා උපචාරප්පණාවසෙන වා මග්ගඵලවසෙන වා සමාධිං

නාධිගච්ඡති. "යස්ස චෙත"න්ති යස්ස ච පුග්ගලස්ස එතං එතෙසු ඨානෙසු මඤ්ඤනාවසඞ්ඛාතං අකුසලං සමුච්ඡින්නං මූලඝච්චං කත්වා අරහත්තමග්ගඤාණෙන සමූහතං, සෝ වුත්තපකාරසමාධිං අධිගච්ඡතී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

තිස්සදහරකස්ස වත්ථු.

"නත්ථි රාගසමෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්ච උපාසකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර ධම්මං සොතුකාමා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. බුද්ධා නාම අයං ඛත්තියෝ, අයං බ්‍රාහ්මණෝ, අයං අඩ්ඪෝ, අයං දුග්ගතෝ, ඉමස්ස උළාරං කත්වා ධම්මං දෙසිස්සාම, ඉමස්ස නෝ'ති චිත්තං න උප්පාදෙන්ති. යං කිඤ්චි ආරබ්භ ධම්මං දෙසෙන්තො ධම්මෙ ගාරවං පුරක්ඛත්වා ආකාසගඞ්ගං ඔතාරෙන්තො විය දෙසෙන්ති. එවං දෙසෙන්තස්ස පන තථාගතස්ස සන්තිකෙ නිසින්නානං තෙසං එකෝ නිසින්නකෝ නිද්දායි. එකෝ අඟුලියා භූමිං ඛණන්තො නිසිදි. එකෝ එකං රුක්ඛං චාලෙන්තො නිසිදි. එකෝ ආකාසං ඔලොකෙන්තො නිසිදි. එකෝ පන සක්කච්චං ධම්මං අස්සොසි. ආනන්දත්ථෙරෝ සත්ථාරං වීජයමානෝ තෙසං ආකාරං ඔලොකෙත්වා සත්ථාරං ආහ—භන්තෙ තුම්හෙ ඉමෙසං මහාමෙඝගජ්ජිතං ගජ්ජන්තො විය ධම්මං දෙසෙථ, එතෙ පන තුම්හෙසු'පි ධම්මං කථෙන්තෙසු ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොන්තා නිසින්නා'නි. ආනන්ද තුවං එතෙ ජානාසි'නි. න ජානාමි භන්තෙ'නි. එතෙසු හි යො එස නිද්දායන්තො නිසින්නො, එස පඤ්චජාතිසතානි සප්පයොනියං නිබ්බත්තිත්වා හොගෙසු සිසං ඨපෙත්වා නිද්දායි, ඉදානිපි සො නිද්දායති. නාස්ස කණ්ණං මම සද්දෝ පවිසති'නි. කිං පන භන්තෙ පටිපාටියා කථෙථ, උදාහු අනන්තරන්තරා'නි. ආනන්ද එතස්ස හි කාලෙන මනුස්සත්තං කාලෙන දෙවත්තං කාලෙන නාගත්තං නත්ථි එවං අනන්තරන්තරා උප්පජ්ජන්තස්ස උප්පත්තියෝ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤුණෙනාපි න සක්කා පරිච්ඡින්දිතුං. පටිපාටියා පනෙස පඤ්චජාතිසතානි නාගයොනියං නිබ්බත්තිත්වා නිද්දායන්තො'පි නිද්දායි අත්තනොයෙව. අඟුලියා භූමිං ලිඛන්තො නිසින්නපුරිසො'පි පඤ්ච ජාතිසතානි ගණ්ඩුප්පාදයොනියං නිබ්බත්තිත්වා භූමිං ඛණි, ඉදානි'පි භූමිං ඛණන්තොව මම සද්දං න සුණාති. එස රුක්ඛං චාලෙන්තො නිසින්නපුරිසොපි පඤ්චජාතිසතානි මක්කටයොනියං නිබ්බත්තිත්වා ඉදානිපි පුබ්බාචිණ්ණවසෙන රුක්ඛං චාලෙති යෙව. නාස්ස කණ්ණං මම සද්දෝ පවිසති. එස ආකාසං ඔලොකෙන්තො නිසින්නපුරිසොපි පඤ්චජාතිසතානි නකුලතාපථකො හුත්වා නිබ්බත්ති. ඉදානි පුබ්බා. චිණ්ණවසෙන අජ්ජ'පි ආකාසමෙව ඔලොකෙති. නාස්ස කණ්ණං මම සද්දෝ පවිසති. එස සක්කච්චං ධම්මං සුණන්තො නිසින්නපුරිසෝ පන පටිපාටියාව පඤ්චජාතිසතානි තින්නං වෙදානං පාරගූ මන්තජ්ඣායකබ්‍රාහ්මණෝ හුත්වා නිබ්බත්ති ඉදානිපි, මන්තං

සංසඳ්දනෙත්වා විය සකකච්චං සුණාති'ති. හඤ්ඤ තුම්හාකං ධම්ම දෙසනා ජව්ඝාදිනිපි ජිඤ්ඤිත්වා අධිමිඤ්ඤං ආහච්ච තිට්ඨති, කසමා ඉමේ තුම්හෙසු'පි ධම්මං දෙසෙන්තෙසු සකකච්චං න සුණන්ති'ති. ආනන්ද මම ධම්මෝ සුසංවණ්ණියෝ'ති සඤ්ඤං කරොසි මඤ්ඤති. කිං පන හඤ්ඤ දුසංවණ්ණියෝ'ති. ආම ආනන්ද'ති. කසමා හඤ්ඤ'ති. ආනන්ද බුද්ධෝ'ති වා ධම්මෝ'ති වා සඞ්ඝෝ'ති වා පදං ඉමේහි සත්තෙහි අනෙකෙසු'පි කප්පකොටිසතසහසෙසු අසුතපුබ්බං. යසමා ඉමං ධම්මං සොතුං න සක්කොනන්තා අනමතග්ගෙ පන සංසාරෙ ඉමේ සත්තා අනෙකවිහිතං නිරච්ඡානකථං යෙව සුණන්තා ආගතා. තසමා සුරාපාන-කෙළිමණ්ඩලාදිසු ගායන්තා නච්චන්තා විචරන්ති, ධම්මං සොතුං න සක්කොනන්ති'ති. කිං නිස්සාය පනෙතෙ න සක්කොනන්ති හඤ්ඤ'ති. අථස්ස සත්ථා ආනන්ද රාගං නිස්සාය දෙසං නිස්සාය මොහං නිස්සාය තණ්හං නිස්සාය න සක්කොනන්ති. රාගග්ගි සදිසෝ හි අග්ගි නාම නත්ථි. සෝ ජාරිකම්පි අසෙසෙත්වා සත්තෙ දහති. කිඤ්චාපි හි සත්තසුරියපාතුභාවං නිස්සාය උප්පන්නා කප්ප විනාසකෝ අග්ගිපි කිඤ්චි අනවසෙසෙත්වාව ලොකං දහති. සෝ පන කදාචි කරහචියෙව දහති. රාගග්ගිනා අදහනකාලෝ නාම නත්ථි. තසමා රාගසමෝ වා අග්ගි දෙසසමෝ වා ගහෝ මොහසමං වා ජාලං තණ්හාසමා වා නදී නාම නත්ථි'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

නත්ථි රාගසමෝ අග්ගි නත්ථි දෙසසමෝ ගහෝ,
නත්ථි මොහසමං ජාලං නත්ථි තණ්හාසමා නදී'ති.

තත්ථ "රාගසමෝ"ති ධූමාදිසු කිඤ්චි අදසෙසත්වා අන්තොව සම්පටිච්ඡාය ඣාපනවසෙන රාගෙන සමෝ අග්ගි නාම නත්ථි. "දෙසසමෝ"ති යක්ඛගාහ-අජගරගාහ-කුම්භිලගාහාදයෝ එකස්මිංයෙව අත්තභාවෙ ගණ්හිතුං සක්කොනන්ති. දෙසග්ගහෝ පන න එකමෙව ගණ්හාති'ති දෙසෙන සමෝ ග්ගහෝ නාම නත්ථි. "මොහසම"න්ති ඔනද්ධනපරියොනද්ධනට්ඨෙන පන මොහෙන සමං ජාලං නාම නත්ථි. "තණ්හාසමා"ති ගඞ්ගාදීනං පුණ්ණකාලෝ'පි ඌනකාලෝ'පි සුක්ඛකාලොපි පඤ්ඤායති. තණ්හාය පන පුණ්ණකාලෝ වා සුක්ඛකාලෝ වා නත්ථි, නිච්චං ඌනාව පඤ්ඤායති'ති දුප්පූරියට්ඨෙන තණ්හාය සමා නදී නාම නත්ථි'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ සෝ සකකච්චං ධම්මං සුණන්තෝ උපාසකෝ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

පඤ්චුපාසකානං වත්ථු.

"සුදස්ස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා භද්දිවං නිස්සාය ජාතියා වනෙ විහරන්තෝ මණ්ඩකසෙට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි.

සත්ථා කිර අඩ්ගුත්තරාපෙසු චාරිකං චරන්තෝ මෙණ්ඩකසෙට්ඨි නෝ ච හරියාය ච සස්ස චන්දපදුමාය ච පුත්තස්ස ච ධනඤ්චයසෙට්ඨිනෝ සුනිසාය ච සුමනාදෙවියා නත්තාය ච සස්ස විසාඛාය දාසස්ස ච පුණ්ණස්සාති ඉමෙසං සොතාපත්තිඵලූපනිස්සයං දිස්වා භද්දිය නගරං ගන්ත්වා ජාතියාවනෙ විහාසි. මෙණ්ඩකසෙට්ඨි සත්ථු ආගමනං අසෙස්සි. කස්මා පනෙස මෙණ්ඩකසෙට්ඨි නාම ජාතෝ'ති. තස්ස කිර පච්ඡිමගෙහෙ අට්ඨකරිසමත්තට්ඨානෙ හත්ථිඅස්සඋසභපමාණා සුවණ්ණමෙණ්ඩකා පඨවිං භින්දිත්වා පිට්ඨියා පිට්ඨිං පහරමානා උට්ඨහිංසු. තෙසං මුඛෙසු පඤ්චවණ්ණානං සුත්තානං ගෙණ්ඩුකා පක්ඛිත්තා හොන්ති. සපිතෙලමධුපාණිතාදිහි වා වත්ථාභරණහිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිහි වා අත්ථෙ සති තෙසං මුඛතො ගෙණ්ඩුකා අපනෙන්ති. එකස්ස'පි මෙණ්ඩකස්ස මුඛතො ජම්බුදීපවාසිනං පහොනකං සපිතෙලමධුඵාණිතවත්ථාභරණහිරඤ්ඤසුවණ්ණං නික්ඛමති. තතො පට්ඨාය සො මෙණ්ඩකසෙට්ඨි'ති පඤ්ඤායි. කිම්පනස්ස පුබ්බකම්මන්ති. විපස්සිබුද්ධකාලෙ කිර එස අවරොජස්ස නාම කුටුම්බිකස්ස භාගිණෙය්‍ය මාතුලෙන සමානනාමො අවරොජෙ නාම අහොසි. අථස්ස මාතුලො සත්ථු ගන්ධකුටිං කාතුං ආරභි. සො තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා මාතුල උභොපි සහෙව කරොමා'ති වත්වා අහං අඤ්ඤෙහි සද්ධිං අසාධාරණං එකකොව කරිස්සාමි'ති තෙන පටික්ඛිත්තකාලෙ ඉමස්මිං ඨානෙ ගන්ධකුටියා කතාය ඉමස්මිං ඨානෙ කුඤ්ජරසාලං නාම ලභුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා අරඤ්ඤතො දබ්බසම්භාරෙ ආහරාපෙත්වා එකං ථම්භං සුවණ්ණඛචිතං එකං රජතඛචිතං එකං මණිඛචිතන්ති එවං ථම්භතුලාසඛාවිචාරකවාටවාතපානගොපානසිඤ්ඣනිට්ඨකාදි සබ්බම්පි සුවණ්ණාදිඛචිතමෙව කාරෙත්වා ගන්ධකුටියා සම්මුඛට්ඨානෙ තථාගතස්ස සත්තරතනමයං කුඤ්ජරසාලං කාරෙසි. තස්සා උපරි ඝනරත්තසුවණ්ණමයං කපාලං පවාළමයා සිඛරවට්ටිං යොජෙත්වා අහෙසුං. කුඤ්ජරසාලාය මජ්ඣෙ ඨානෙ රතනමණ්ඩපං කාරෙත්වා ධම්මාසනං පතිට්ඨාපෙසි. තස්ස ඝනරතනමයා පාදා අහෙසුං. තථා චතස්සොපි අවනියොපි. චත්තාරො පන සුවණ්ණමෙණ්ඩකෙ කාරෙත්වා ආසනස්ස චතුන්නං පාදානං හෙට්ඨා ඨපෙසි. වෙ මෙණ්ඩකෙ කාරෙත්වා පාදපීඨිකාය හෙට්ඨා ඨපෙසි. ඡ සුවණ්ණමෙණ්ඩකෙ කාරෙත්වා මණ්ඩපං පරික්ඛිපන්තෙන්නා ඨපෙසි. ධම්මාසනං පඨමං සුත්තමයෙහි රජ්ජුකෙහි වායාපෙත්වා මජ්ඣෙ සුවණ්ණසුත්තමයෙහි උපරි පට්ටමයෙහි සුත්තෙහි වායාපෙසි. තස්ස චන්දනමයො අපස්සයො අහොසි. එවං කුඤ්ජරසාලං නිට්ඨාපෙත්වා සාලාමහං කරොන්තෙන්නා අට්ඨසට්ඨියා භික්ඛුසහස්සෙන සද්ධිං සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා චත්තාරො මාසෙ දානං දත්වා ඔසානදිවසෙ තිචීවරං අදාසි. තතො නවකස්ස සහ සඝඝනකං පාපුණි. එවං විපස්සිබුද්ධකාලෙ පුඤ්ඤකම්මං කත්වා තතො චුතො දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තෝ ඉමස්මිං කප්පෙ බාරාණසියං මහාභොගෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා බාරාණසිසෙට්ඨි නාම අහොසි. සො එකදිවසං රාජූපට්ඨානං ගච්ඡන්තෝ

පුරොහිතං දිස්වා කිං ආචරිය නාකඛත්තඤ්ඤත්තං උපධාරෙථා'නි ආහ. ආම උපධාරෙමි, කිං අඤ්ඤං අම්හාකං කම්මං'නි. තෙනහි කිදිසං ජනපදචාරිත්තනන්ති. එකං භයං භවිස්සති'නි. කිං භයං නාමාති. ඡාතකභයං සෙට්ඨී'නි. කදා භවිස්සති'නි. ඉතො තිණ්ණං සංවච්ඡරා නං අච්චයෙනා'නි. තං සුත්වා සෙට්ඨි බහුං කසිකම්මං කාරෙත්වා ගෙහෙ විජ්ජමානෙන'පි ධනෙන ධඤ්ඤමෙව ගහෙත්වා අඩ්ඪතෙරස කොට්ඨාසතානි කාරෙත්වා සබ්බකොට්ඨෙ චිනිනං පූරාපෙසි. කොට්ඨස්ස අපපහොනෙනස්ස චාටිආදිනි පූරෙත්වා අවසෙසං භූමියං ආවාටෙ කත්වා නිඛණි. තාව සෙසං මහානිකාය සඩ්ඪං මද්දිත්වා භිත්ති යො ලිම්පාපෙසි. සො අපරෙන සමයෙන ඡාතකභයෙ සම්පත්තෙ යථානිඛ්ඛත්තං ධඤ්ඤං පරිභුඤ්ජනෙනා කොට්ඨස්ස ච චාටිආදිස්ස ච නික්ඛිත්තධඤ්ඤෙ පරික්ඛීණෙ පරිජනං පෙසෙත්වා ආහ— ගච්ඡථ තාතා පබ්බතං පවිසිත්වා ජීවන්තා සුභික්ඛකාලෙ මම සන්තිකං ආගන්තුකාමා ආගච්ඡථ, අනාගන්තුකාමා තත්ථ තත්ථෙව ජීවථා'නි. තෙ තථා අකංසු. තසස පන සන්තිකෙ වෙශ්‍යාචච්චකරෙ එකොව පුණ්ණා නාම දාසො ඔහීයි. තෙන සද්ධිං සෙට්ඨිජායා සෙට්ඨිපුත්තෙනා සෙට්ඨිසුණිසා'නි පඤ්චජනා අහෙසුං. තෙ භූමියං ආවාටෙස්ස නිහිතධඤ්ඤෙ'පි පරික්ඛීණෙ භින්නිමන්නිකං පානෙත්වා තෙමෙත්වා තතො ලබ්ධඤ්ඤෙන යාපෙසුං. අථසස ජායා ඡාතකෙ අවත්ථරන්තෙ මන්නිකාය ඛීයමානාය භින්නිපාදුයෙව අවසිට්ඨ මන්නි කං පානෙත්වා තෙමෙත්වා අඩ්ඪාළ්හකමත්තං විහිං ලභිත්වා කොට්ට ත්වා එකං තණ්ඩුලනාළිං ගහෙත්වා ඡාතකෙ චොරා බහූ හොන්ති චොරභයෙන එකසම්මං කුටෙ පක්ඛිපිත්වා පිදහිත්වා භූමියං නිඛණිත්වා ඨපෙසි. අථ නං සෙට්ඨි රාජූපට්ඨානතො ආගන්ත්වා ආහ— භද්දෙ ඡාතො'සම්හි අත්ථි කිඤ්චි'නි. සා විජ්ජමානං නත්ථි'නි අවත්වා සාමි එකා තණ්ඩුලනාළි අත්ථි'නි ආහ. කහං සා'නි. චොරභයෙන මෙදිනිං ඛණිත්වා ඨපිතා'නි. තෙනහි නං උබරිත්වා කිඤ්චි පචාහි'නි. සචෙ යාගුං පචිස්සාම්,චෙ වාරෙ භවිස්සති,සචෙ භත්තං පචිස්සාම්,එක වාරමෙව භවිස්සති, කිං පචාමි සාමි'නි ආහ. අම්හාකං අඤ්ඤං පච්ච යො නත්ථි, භත්තං භුඤ්ජිත්වාව මරිස්සාම, භත්තමෙව පචාහි'නි. සා භත්තං පචිත්වා පඤ්චකොට්ඨාසෙ කත්වා සෙට්ඨිනො පත්තකොට්ඨා සං වඩෙත්වා පුරතො ඨපෙසි. තසමිං ඛණෙ ගඤ්ඡාදනපබ්බතෙ පච්චෙකබුද්ධා සමාපත්තිතො වුට්ඨාසි. අනෙතාසමාපත්තියං කිර සමාපත්තිබලෙන ඡඝච්ඡා න බාධති. සමාපත්තිතො වුට්ඨිතානං පන බලවති ඛුත්තා උදරපටලං ඛයාගන්ති විය උප්පජ්ජති. තසමා තෙ ලහනට්ඨානං ඔලොකෙත්වා ගච්ඡන්ති. තං දිවසං ච තෙසං දූනං දත්වා සෙනාපතිට්ඨානාදිසු අඤ්ඤතරං සම්පත්තිං ලහන්ති. තසමා සොපි දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්තා සකලජම්බුදීපෙ ඡාතක භයං උප්පන්නං, සෙට්ඨිගෙහෙ ච පචන්තා ජනානං නාලිකොද නොව පඤ්ඤා, සබ්බා නු ඛො එතෙ සක්ඛිස්සන්ති වා මම සඬ්ගහං කාතුන්ති තෙසං සඬ්ගාවං ච සඬ්ගහං කාතුං සමත්ථභාවඤ්ච

දිස්වා පත්තචීවරමාදාය මහාසෙට්ඨිස්ස පුරතෝ වාරේ ඨිතමේව අත්තානං දස්සෙසි. සෝ තං දිස්වාව පසන්නචිත්තෝ පුබ්බේපි මයං දානස්ස අදින්නත්තා එවරූපං ජාතකං දිට්ඨං, ඉදං බෝ පන භත්තං මච්ච පන එකදිවසමේව රක්ඛිස්සති, අය්‍යස්ස පන දින්නං අනේකාසු පන කප්පකෝටිසු මම හිතාවහං භවිස්සතී'ති තං භත්තපාතිං අපනෙත්වා පච්චෙකබුද්ධං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ගෙහං පවෙසෙත්වා ආසනෙ නිසින්නස්ස පාදේ ධොවිත්වා සුවණ්ණ පාදපීඨේ ඨපෙත්වා තං භත්තපාතිං ආදාය පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තෙ ඔකිරි. උපඩ්ඪාවසෙසෙ භත්තෙ දින්නෙ පච්චෙකබුද්ධෝ හත්ථෙන පත්තං පිදහි. අථ නං භත්තෙන එකාය තණ්ඩුලනාළියා පඤ්චන්නං ජනානං පකතිසෙසාදනස්ස අයං එකෝ කොට්ඨාසෝ, ඉමං විධා කාතුං න සක්කා, මා මයහං ඉධ ලොකසඞ්ගහං කරොථ, නිරවසෙසං දානූ කාමොම්හී'ති වත්වා සඞ්ඝං භත්තමදාසි. දත්වා ච පන පත්ථනං ඨපෙසි-භන්තෙ මානුසූ පුන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ එවරූපං ජාතකභයං අද්දසං, ඉතෝ පට්ඨාය සකලජම්බුදීපවාසීනං බීජභත්තං දානූ සම්පෝ භවෙය්‍යං, සභත්ථෙන කම්මං කත්වා ජීවිතං න කප්පෙය්‍යං, අඩ්ඪතෙළසකොටිසත්තානි ඛොවාපෙත්වා සීසං නහායිත්වා තෙසං වාරෙ නිසිදිත්වා උඞ්ඝ ඔලොකිතක්ඛණෙයෙව මේ රත්තසාලිධාරා පතිත්වා සඞ්ඝකොට්ඨේ පූරෙය්‍යුං, නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ ච අයමෙව භරියා, අයමෙව පුත්තෝ, අයමෙව සුණ්හා, අයමෙව දාසෝ'ති. භරියාපිස්ස මම සාමිකෙ ජීවමානෙ න සක්කා මයා භුඤ්ජිතුන්ති චින්තෙත්වා අත්තනෝ කොට්ඨාසං පච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා පත්ථනං ඨපෙසි-භන්තෙ ඉදානි නිබ්බත්ත නිබ්බත්තට්ඨානෙ එවරූපං ජාතකභයං න පස්සෙය්‍යං, භත්තථාලිකං පූරතෝ කත්වා සකලජම්බුදීපවාසිනං භත්තං දෙන්තියාපි ච මෙ යාව න උපඨහිස්සාමි, තාව ඛණ්ඩිතඛණ්ඩිතට්ඨානං පූරිතපූරිතමේව හොතු, අයමෙව සාමිකෝ අයමෙව පුත්තෝ අයමෙව දාසෝ හොතූති. පුත්තෝ පිස්ස අත්තනෝ කොට්ඨාසං පච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා පත්ථනං ඨපෙසි-ඉතෝ පට්ඨාය එවරූපං ජාතකභයං න පස්සෙය්‍යං, එකඤ්ච මෙ සභස්සත්ථවිකං ගහෙත්වා සකලජම්බුදීපවාසීනං කහාපණං දෙන්ත සස්සාපි අයං ථවිකා පරිපුණ්ණාව හොතු, ඉමෙයෙව ච මෙ මාතා පිතරෝ හොන්තු, අයං භරියා අයං දාසෝ'ති. සුණ්හාපි අත්තනෝ කොට්ඨාසං පච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා පත්ථනං ඨපෙසි-ඉතෝ පට්ඨාය එවරූපං ජාතකභයං න පස්සෙය්‍යං, එකං ච මෙ ඛණ්ඩකපිටකං පූරතෝ ඨපෙත්වා සකලජම්බුදීපවාසීනං බීජභත්තං දෙන්තියාපි බීණභාවෝ මා පඤ්ඤායී'ති දාසෝපි අත්තනෝ කොට්ඨාසං පච්චෙකබුද්ධස්ස දත්වා පත්ථනං ඨපෙසි-ඉතෝ පට්ඨාය එවරූපං ජාතකභයං න පස්සෙය්‍යං, කසන්තස්ස ච මෙ ඉතෝ තිස්සෝ එතෙනා තිස්සෝ මරේඩ්ඩ එකා'ති දාරුඅමමණමත්තා සත්ත සත්ත සීතායෝ ගච්ඡන්තූති. සෝ තං දිවසං සෙනාපතිට්ඨානං පත්ථෙත්වා ලද්ධං සම්පත්තිං සාමිකස්ස සිනෙහෙන ඉමෙයෙව ච මෙ සාමිකා හොන්තූ'ති පත්ථනං ඨපෙස පච්චෙකබුද්ධෝ සඛෙඛසම්පි වචනාවසානෙ එවං හොතූ'ති වත්වා පච්චෙකබුද්ධනාථෝ අනුමොදනං කත්වාව මයා චිමෙසං චින්තං පසාදෙතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා යාව ඉඞ්ඝමාදනපබ්බතා ඉමේ මං

පදුමලඤ්ඡණං. තස්මා ඉමිනා කාරණේන චන්දපදුමා'ති නාමං කරිංසු. පුත්තෝ පියස්ස සිසං නහාතෝ සහස්සත්ථවිකං ආදාය පස්සතූ'ති අධිට්ඨහිත්වා පක්කාමි. තෝ'පි ඔලෝකෙන්තාව අට්ඨංසු සෝ ගන්ත්වා තං හත්ථං පසාරෙත්වා පවේච්ඡබ්බසෙනාය සඤ්ඤං සංවිහාසි. තං තස්සානුභාවෙන සඤ්ඤං පහෝසි. තෝ'පි ඔලෝකෙන්තාව අට්ඨංසු. අනික්කනෙත්ත පන මත්ථකන්තිකෙ සෙට්ඨිභරියා උක්ඛලිං ධෝවිත්වා පිදහිත්වා ඨපෙසි. සෙට්ඨී'පි ජිඝච්ඡාපීළිතෝ නිපජ්ජිත්වා නිද්දං ඔක්කමි. සෝ සාසණේන පබුජ්ඣිත්වා භරියං ආහ–අත්ථි භික්ඛා ජාතෝ මහි, අත්ථි නු ඛෝ උක්ඛලියා තලෙ කඞ්කසික්ඛානී'ති. සා ධෝවිත්වා උක්ඛලියා ඨපිතභාවං ජානන්තීපි නත්ථී'ති අවත්වා උක්ඛලිං විවරිත්වා ආවික්ඛිස්සාමී'ති උට්ඨාය උක්ඛලිමූලං ගන්ත්වා උක්ඛලිං විවරි. තාවදෙව සුමනමකුලසදිසහත්ථඤ්ච පූරා උක්ඛලි පිඨානං උක්ඛිපිත්වා අට්ඨාසි. සා තං දිස්වා පිතිඝාට්ටසරීරා සාමිං ආහ–උට්ඨෙහි සාමි, අහං උක්ඛලිං ධෝවිත්වා පිදහිං,-සා පනෙසා සුමනමකුලසදිසඤ්ච හත්ථඤ්ච පූරා, පුඤ්ඤවතී නාම කත්තබ්බරූපා, දානං නාම දාතබ්බයුත්තකං, උට්ඨෙහි සාමි, භුඤ්ජිස්සසූ'ති. සා විත්තාමපි පිතාපුත්තානං හත්ථං අදාසි. තෙසු භුත්වා උට්ඨිතෙසු සුණිසාඤ්ච සඤ්ඤං නිසිදිත්වා භුඤ්ජිත්වා පුණ්ණඤ්ච හත්ථං අදාසි. ගහිතගහිතට්ඨානං න විජ්ජති, කට චුන්නා සකිං ගහිතට්ඨානමෙව පඤ්ඤායති. තං දිවසමෙව කොට්ඨා දයෝ පුබ්බෙ පූරිතනියාමෙනෙව පුන පූරිංසු. සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ හත්ථං උප්පන්නං, බීජහත්ථෙනාති අත්ථිකා ආගන්ත්වා ගණ්හන්තූ'ති නගරෙ ඝොසනං කාරෙසි. මනුස්සා තස්ස ගෙහතො බීජහත්ථං ගණ්හිංසු. සකලජම්බුදීපවාසිනෝ'පි තං නිස්සාය ජීවිතං ලභිංසුයෙව. සෝ තතො චුතෝ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ භද්දියනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති. භරියාපිස්ස මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා තස්සෙව ගෙහං අගමාසි. තස්ස තං පුබ්බකම්මං නිස්සාය පච්ඡාගෙහෙ පුබ්බෙ චුත්තප්පකාරා මෙණ්ඩකා උට්ඨහිංසු. පුත්තෝපි තෙසං පුත්තෝව, සුණ්හාපි සුණ්හායෙව, දාසොපි දාසො යෙව අහොසි අථෙකදිවසං සෙට්ඨී අත්තනො පුඤ්ඤං වීමංසිතුකාමො අඩ්ඪතෙළසසතානි කොට්ඨාගාරානි සොධාපෙත්වා සීසං නහාත්වා වාරෙ නිසිදිත්වා උඛං ඔලොකෙසි සබ්බානිපි දුත්තප්පකාරානං රත්තසාලීනං පූරයිංසු. සෝ සෙසානම්පි පුඤ්ඤානි වීමංසිතුකාමො භරියාපුත්තාදයෝ තුම්හාකං පුඤ්ඤානි වීමංසිස්සථා'ති ආහ. අථස්ස භරියා සබ්බාලඞ්කාරං අලඞ්කරිත්වා මහාජනස්ස පස්සන්තස්සෙව තණ්ඩුලෙ මිණාපෙත්වා හත්ථං පත්වා පෙත්වා චාරකොට්ඨකෙ පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසිදිත්වා සුවණ්ණකටච්ඡුං ආදාය හත්ථෙන අත්ථිකා ආගච්ඡන්තූ'ති ඝොසාපෙත්වා. ආගතාගතානං උපනීතභාජනානි පූරෙත්වා අදාසි. දිවසම්පි දෙන්තියා කටච්ඡුනා ගහිතට්ඨානමෙව පඤ්ඤායි. තස්සා පන පූරිමබුද්ධානම්පි භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වාමහත්ථෙන උක්ඛලිං දක්ඛිණෙන හත්ථෙන කටච්ඡුං ගහෙත්වා එවමෙව පත්තෙ පූරෙත්වා හත්ථස්ස දින්නත්තා වාමහත්ථතලං පූරෙත්වා පදුමලඤ්ඡණං නිබ්බත්ති. දක්ඛිණහත්ථතලං පූරෙත්වා චන්දලඤ්ඡණං නිබ්බත්ති. ඉස්සා පන වාමහත්ථෙ ධම්මකරකං ආදාය භික්ඛුසඞ්ඝස්ස උදකං පරිස්සාවෙත්වා දදමානා අපරාපරං

විචරි. තෙන දක්ඛිණපාදතලං පූරෙත්වා චන්දලක්ඛණං නික්ඛන්ති වාමපාදතලං පූරෙත්වා කහාපණෙහි අත්ථිකා ආගච්ඡන්තූ'ති වත්වා ආගතාගතානං ගහිතභාජනානි පූරෙත්වා අදාසි. ථවිකාය කහාපණ සහස්සං අහොසියෙව. සුණිසා'පිස්ස සබ්බාලඞ්කාරං අලඞ්කරිත්වා විහිපිටකං ආදාය ආකාසඞ්ගණේ නිසින්නා බීජභත්තෙන අත්ථිකා ආගච්ඡන්තූ'ති ආගතාගතානං ගහිතභාජනානි පූරෙත්වා අදාසි. පිටකං ඨථාපූරිතමෙව අහොසි. දාසොපිස්ස සබ්බාලඞ්කාරං අලඞ්කරිත්වා සුවණ්ණයුගෙස්ස සුවණ්ණයොත්තෙහි ගොණේ යොජෙත්වා සුවණ්ණපතොදලට්ඨිං ආදාය ගොණානං ගණ්ඨපඤ්ඩඞ්ගුලිකානි දත්වා විසාණේසු සුවණ්ණකොසකෙ පරිම්ලඤ්ඡිත්වා ඛෙත්තං ගන්ත්වා පාජෙසි. ඉතො නිසින්නා එත්තෙනා නිසින්නා මජ්ඣෙ එකා'නි සත්ත සිතා භිජ්ජිත්වා අගමංසු. ජම්බුදීපවාසිනෝ හත්තබීජභිරඤ්ඤ සුවණ්ණාදිස්ස යථාරුචිකං සෙට්ඨි ගෙහතොයෙව ගණ්හිංසු එවං මහානුභාවෝ සෙට්ඨි සත්ථා කිර ආගච්ඡතා'නි සුත්වා සත්තු පච්චුග්ගමනං කරිස්සාමීති නික්ඛමනෙනා අන්තරාමග්ගෙ තීණියෙ දිස්වා තෙහි කසමා ත්වං ගහපති කිරිය වාදෙ සමානෙ අකිරියවාදස්ස සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකං ගච්ඡසී'නි නිවාරියමානෝ'පි තෙස වචනං අනාදියිත්වාව ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසිදි. අථස්ස සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි. සෝ දෙසනාවසානෙ සොතාපත්තිඵලං පත්වා තීණියෙහි අවණ්ණං වත්වා අත්තනෝ නිවාරිතභාවං ආරොචෙසි. අථ නං සත්ථා-ගහපති ඉමෙ සත්තා නාම මහන්තම්පි අත්තනෝ දොසං න පස්සන්ති, අවිජ්ජමානම්පි පරෙසං දොසං විජ්ජමානකං කත්වා තත්ථ තත්ථ ඛුසං විය ඔප්පුණන්ති'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

සුදස්සං වජ්ජං අඤ්ඤස්ස අත්තනෝ පන දුද්දසං,
පරෙසං හි සෝ වජ්ජානි ඔප්පුණාති යථාභුසං;
අත්තනෝ පන ඡාදෙති කලිංව කිතවා සඨෝ'නි.

තත්ථ "සුදස්සං වජ්ජ"න්ති පරස්ස අණුමත්තම්පි වජ්ජං බලිතං සුදස්සං, සුඛෙනෙව පස්සිතුං සක්කා. අත්තනෝ පන අතිමහන්තම්පි දුද්දසං. "පරෙසං හී"ති තෙනෙව කාරණෙන සෝ පුග්ගලෝ සඞ්ඝ මජ්ඣාදිස්ස පරෙසං වජ්ජානි උච්චට්ඨානෙ ඨපෙත්වා ඛුසං ඔප්පුණන්තෝ විය ඔප්පුණාති. "කලිංව කිතවා සඨෝ"ති එත්ථ සකුණෙස්ස අපරජ්ඣනභාවෙන අත්තභාවෝ කලි නාම. සාඛාභඟාදිහි පරිච්ඡාදනං කිතවානාම. සාකුනිකෝ සඨෝ නාම. ඨථා සකුනලුද්දකෝ සකුනෙ ගහෙත්වා මාරෙතුකාමෝ කිතවා විය අත්තභාවං පරිච්ඡාදෙති. එවං අත්තනෝ වජ්ජං ඡාදෙතී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

මෙණ්ඩකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු.

"පරවජ්ජානුපස්සිස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උජ්ඣානසඤ්ඤී නාමෙකං තෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිරායං එවං නිවාසෙති, එවං පාරුපති'ති භික්ඛූනං රඤ්ඤෙව ගවෙසන්තො විචරති. භික්ඛූ භන්තෙ අස්සකෝ නාම තෙරෝ එවං කරොති'ති සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා භික්ඛවෙ වත්තසිසෙ ඨත්වා එවං ඔවදන්තො අනනුපවාදෙ, යො පන උජ්ඣානසඤ්ඤිතාය පරෙසං අන්තරං පරියෙසමානො එවං වත්වා විචරති, තස්ස ඣානා දිඝ කොපි විසෙසො අනුපපජ්ජති. කෙවලං ආසවායෙව වඩ්ඪන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

පරවජ්ජානුපස්සිස්ස නිච්චං උජ්ඣානසඤ්ඤිනො,
ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්ති ආරා සො ආසවක්ඛයා'ති.

තත්ථ "උජ්ඣානසඤ්ඤිනො"ති එවං නිවාසෙතබ්බං, එවං පාරුපිතබ්බන්ති පරෙසං රඤ්ඤවෙසිතාය උජ්ඣානබහුලස්ස පුග්ගලස්ස ඣානාදිඝ එකඩමෙමා'පි න වඩ්ඪති. අථ ඛො ආසවා තස්ස වඩ්ඪන්ති'ති තෙන කාරණෙන සො අරහත්තසඞ්ඛාතා ආසවක්ඛයා ආරා දූරං ගතොව හොති'ති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති

උජ්ඣානසඤ්ඤී නාම තෙරස්ස වත්ථු.

"ආකාසෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කුසිනාරායං උපවත්තනෙ මල්ලානං සාලවනෙ පරිනිබ්බාණමඤ්චෙ නිපන්නො සුභද්දං පරිබ්බාජකං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර අතීතෙ කණ්ඨකභාතරි එකස්මිං සස්සෙ නවක්ඛත්තුං අග්ගදානං දෙන්තෙ දානං දාතුං අනිච්ඡන්තො ඔසක්කිත්වා අවසානෙ අදාසි. තස්මා පඨමබොධියම්පි මජ්ඣිමබොධියම්පි සත්ථාරං දට්ඨුං නාලත්ථ. පච්ඡිමබොධියම්පන සත්ථු පරිනිබ්බාණකාලෙ අහං තිස්ස පෙක්ඛස්ස අන්තෙවාසිකො කුඩ්ඩං මහල්ලකෙ පරිබ්බාජකෙ පුච්ඡිත්වා පුච්ඡිත්වා සමණං ගොතමං දහරොති සඤ්ඤං න පුච්ඡිං. තස්ස චදානි පරිනිබ්බාණකාලො. පච්ඡා මා මෙ සමණස්ස ගොතමස්ස අප්පටිකාරණ විපරිසාරිතා උප්පජ්ජීති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ආනන්දත්ථෙරෙන නිවාරියමානොපි සත්ථාරං ඔකාසං කත්වා ආනන්ද මා සුභද්දං නිවාරයි, පුච්ඡතු මං පඤ්හත්ති වුත්තත්තා අන්තොසාණිං පවිසිත්වා හෙට්ඨා මඤ්චකෙ නිසින්නො—"භො සමණ කිං නු ඛො ආකාසෙ පදං නාම අත්ථි, ඉතො බහිද්ධා සමණ නාම අත්ථි, සඞ්ඛාරා සස්සතා නාම අත්ථී'ති ඉමෙ පඤ්හා පුච්ඡි. අථස්ස සත්ථා තෙසං අභාවං ආවික්ඛන්තො ඉමාහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි:—

ආකාසෙව පදං නත්ථි සමණෙ නත්ථි බාහිරෙ,
පපඤ්චාභිරතා පජා නිප්පපඤ්චා තථාගතා.

ආකාසෙව පදං නත්ථි සමණෝ නත්ථි බාහිරෙ,
සඞ්ඛාරා සස්සතා නත්ථි නත්ථි බුද්ධානමිඤ්ජිත'න්ති.

තත්ථ "පදං"නති ඉමස්මිං ආකාසෙ වණ්ණසණ්ඨානවසෙන එව රූපන්ති දස්සෙතබ්බං කස්සචි පදං නාම නත්ථි. "බාහිරෙ"ති මම සාසනතො බාහිරා මඤ්ඤලද්ධිකා සමණෝ නාම නත්ථි "පජා"ති අයං සත්තලොකසඞ්ඛාතා පජා තණ්හාදිට්ඨි පපඤ්චෙසුයෙව අභිරතා. "නිප්පපඤ්චා"ති බොධිමූලෙයෙව පන සබ්බපපඤ්චානං සමුච්ඡින්නත්තා නිප්පපඤ්චා තථාගතා. "සඞ්ඛාරා"ති පඤ්චක්ඛන්ධා, තෙසු හි එකොපි සස්සතො නාම නත්ථි. "ඉඤ්ජිත"න්ති බුද්ධානං හි තණ්හාමානාදිට්ඨි ඉඤ්ජිතෙසු යෙන සඞ්ඛාරා සස්සතා'ති ගණ්හෙය්‍යුං. තං එකං ඉඤ්ජිතම්පි නාම නත්ථීති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සුභද්දෝ අනාගාම්එලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්ත පරිසාඝ'පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'නි.

සුභද්දපරිබ්බාජකස්ස වත්ථු.

මූලපණ්ණාසවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අට්ඨාරසමො වග්ගො.

"න තෙන හොති'නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො විනිච්ඡයමහාමත්තෙ ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි භික්ඛූ සාවත්ථියං උත්තරද්වාරගාමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතපරිභුඤ්ජනත්ථං නගරමජ්ඣෙන විහාරං ආගච්ඡන්ති. තස්මිං ඛණෙ මෙඝො උට්ඨාය පාවස්ස. තෙ සම්මුඛාගතං විනිච්ඡයසාලං පවිසිත්වා විනිච්ඡයමහාමත්තෙ ලඤ්ඡං ගහෙත්වා සාමිකෙ අස්සාමිකෙ කරොන්තෙ දිස්වා අහො ඉමෙ අධම්මිකා. මයම්පන ඉමෙ ධම්මෙන විනිච්ඡයං කරොන්තී'නි සඤ්ඤිනො අනුමහා'නි චින්තෙත්වා වස්සෙ විගතෙ විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා න භික්ඛවෙ ඉඤ්ඣදිවසිං ඤත්වා සාහසෙන අත්ථං විනිච්ඡිණන්තා ධම්මට්ඨා නාම හොන්ති. අපරාධං පන අනුවිජ්ජිත්වා අපරාධානුරූපං අසාහසෙන විනිච්ඡයං කරොන්තා එව ධම්මට්ඨා නාම හොන්ති'නි වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

න තෙන හොති ධම්මට්ඨො යෙනත්ථං සහසා නයෙ,
යො ච අත්ථං අනත්ථං ච උභො නිච්ඡෙය්‍ය පණ්ඩිතො.
අසාහසෙන ධම්මෙන සමෙන නයති පරෙ,
ධම්මස්ස ගුත්තෝ මෙධාවී ධම්මට්ඨො'ති පවුච්චති'නි.

තත්ථ "තෙනා"ති එතෙනකෙනෙව කාරණෙන ධම්මට්ඨා. රාජා හි අත්තනා කාතබ්බෙ විනිච්ඡයඨානෙ ඨිතොපි ධම්මට්ඨා නාම න හොති. "යෙනා"ති යෙන කාරණෙන. "අත්ථ"න්ති ඔතිණ්ණං විනිච්ඡිතබ්බං අත්ථං. "සහසා නයෙ"ති ඤත්වා පතිට්ඨිතො සාහසෙන මුසාවාදෙන විනිච්ඡෙය්‍ය. යො හි ඤත්වා පතිට්ඨාය අත්තනො

ඤ්ඤං වා මන්තං වා මූසා වත්වා අත්තසාමිකමේව සාමිකං කරොති. දෙසෙ'පි පතිට්ඨාය වෙරිනං මූසා වත්වා සාමිකමේව අත්තසාමිකං කරොති. මොහෙ පතිට්ඨ ය ලඤ්ඡං ගහෙත්වා විනිච්ඡයකාලෙ අඤ්ඤ විජිතො විය ඉතො විතො ච ඔලොකෙන්තො මූසා වත්වා ඉමිනා ජිතං, අයං පරාජිතො'ති පරං නීහරති. භෙසෙ පතිට්ඨාය කසඞ්ඛ දෙව ඉස්සරජානිකස්ස පරාජයං පාපුණන්තස්සා'පි ජයං ආරොචෙති. අයං සාහසෙන අත්ථං නෙති නාම; සො ධම්මට්ඨො නාම න හොති'ති අත්ථො–"අත්ථං අනත්ථං චා"ති භූතං ච අභූතං ච කාරණං. "උභො නිච්ඡයඤ්ඤූ"ති යො පන පණ්ඩිතො උභො අත්ථානත්ථෙ විනිච්ඡිත්වා වදති. "අසාහසෙනා"ති න මූසාවාදෙන. "ධම්මෙනා"ති විනිච්ඡයධම්මෙන, න ජණ්ඩදිවසෙන. "සමෙනා"ති අපරාධානුරූපෙනෙව පරෙ නයති ජයං වා පරාජයං වා එතෙනෙති. "ධම්මට්ඨ ගුත්තෙනා"ති සො ගුත්තෙනා ධම්මරක්ඛිතෙනා ධම්මෙන ජපඤ්ඤස්ස සමන්නාගතො මෙධාවී විනිච්ඡයධම්මෙ සිතත්තා ධම්මට්ඨො'ති පවුච්චති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූනි.

විනිච්ඡයමහාමච්චානං වත්ථු.

"න තෙන පණ්ඩිතො හොති"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ජඞ්ඝගණියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර විහාරෙ'පි ගාමෙ'පි භත්තග්ගං ඇකුලං කරොන්තා විචරන්ති. අථෙකදිවසං ගාමෙ භත්තකිච්චං කත්වා ආගතා භික්ඛූ දහරෙ ච සාමණෙරෙ ච පුච්ඡිංසු–කිදිසො ආවුසො භත්තග්ගං'ති. හනෙත මා පුච්ඡථ, ජඞ්ඝගණියා මයමෙව සන්තා මයං පණ්ඩිතා, ඉමෙ පහරිත්වා සීසෙ කවචරං ඔකිරිත්වා නීහරිස්සාමා'නි වත්වා අමෙඝ පිට්ඨියං ගහෙත්වා කවචරං ඔකිරිත්වා භත්තග්ගං ඇකුලං කරිංසූ'නි. භික්ඛූ සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා–නාහං භික්ඛවෙ බහුං භාසිත්වා පරෙ විහෙඨයමානො පණ්ඩිතො'නි වදාමි, ඛෙමිනං පන අවෙරිනං අභයමෙව පණ්ඩිතං වදාමි'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

න තෙන පණ්ඩිතො හොති යාවතා බහු භාසති,
ඛෙමී අවෙරී අභයා පණ්ඩිතො'ති පවුච්චති නි.

තත්ථ "යාවතා"නි යත්තකෙන කාරණෙන සඞ්ඝමජ්ඣාදිසු බහුං කථෙති. න තෙන පණ්ඩිතො නාම හොති. යො පන සයං ඛෙමී පඤ්චන්නං වෙරානං අභාවෙන අවෙරී නිබ්භයො, යං වා ආගම්ම මහාජනස්ස භයං න හොති, සො පණ්ඩිතො නාම හොති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

ජඞ්ඝගණියානං භික්ඛූනං වත්ථු.

"න තාවතා"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ එකුදානත්ථේරං නාම ඛීණාසවං ආරබ්භ කථේසි.

සෝ කිර එකකොව එකස්මිං වනසණ්ඩේ විහරති. එකමේවස්ස උදානං පගුණං:-

"අධිචේතසෝ අප්පමජ්ජතෝ මුනිනෝ මොනපථේසු සික්ඛතෝ.
සෝකා න භවන්ති තාදිනෝ උපසන්තස්ස සදා සතිමතෝ"ති.

සෝ උපොසථදිවසේසු සයමේව ධම්මසවණං සොසේත්වා ඉමං ගාථං වදති. පඨවිඋද්‍රිඝනසද්දෝ විය දේවතානං සාධුකාරසද්දෝ හොති. අථේකස්මිං උපොසථදිවසේ පඤ්චපඤ්චසතපරිවාරා වේ නේපිටකභික්ඛූ තස්ස වසනට්ඨානං අගමංසු. සෝ තේ දිස්වාව තුට්ඨමානසෝ සාධු වෝ කතං ඉධාගච්ඡනේනඥි, අජ්ජ මයං තුම්හාකං සන්තිකේ ධම්මං සුණිස්සාමා'ති ආහ. නත්ථි පනාවුසෝ ඉධ ධම්මං සොතාරෝ'ති. අත්ථි භන්තේ අයං වනසණ්ඩෝ ධම්මසවණදිවසේ දේවතානං සාධුකාරසද්දේන එකනිනාදෝ හොතීති. තේසු එකෝ නේපිටකත්ථේරෝ ධම්මං ඔසාරේසි. එකෝ කථේසි. එකදේවතාපි සාධුකාරං න අදාසි. තේ ආහංසු-වං ආවුසෝ ධම්මසවණදිවසේ ඉමස්මිං වනසණ්ඩේ දේවතා මහන්තේන සද්දේන සාධුකාරං දදන්තී'ති වදේසි, කිං නාමේතන්ති. භන්තේ අඤ්ඤස්ස දිවසේස්ස නාදෝ එවං හොති, අජ්ජ පන න ජානාමි කිමේත'න්ති. තේන හි ආවුසෝ වං තව ධම්මං කථේහී'ති. සෝ වීජනිං ගහේත්වා ආසනේ නිසින්නෝ තමේව ගාථං වදේසි. දේවතා මහන්තේන සද්දේන සාධුකාරමදංසු. අථ තේසං පරිවාරභික්ඛූ උජ්ඣායිංසු-ඉමස්මිං පන වනසණ්ඩේ දේවතා මූඛාලෝකනභික්ඛං දේන්ති, නේපිටකභික්ඛුස්ස එත්තකං භණන්තස්සපි කිඤ්චි වචනමත්තකම්පි අවත්වා එකේන මහාලුකත්ථේරේන එකගාථාය කථිතාය මහාසද්දේන සාධුකාරං දදන්තී'ති. තේ විහාරම්පි ගන්ත්වා සත්ථු තමත්ථං ආරොචේසුං. සත්ථා නාහං භික්ඛවේ යෝ බහුලං උග්ගණ්හාති වා, භාසති වා, තං ධම්මධරොති වදාමි. යෝ පන එක'ම්පි ගාථං උග්ගණ්හිත්වා සච්චානි පටිවිජ්ඣති. අයං ධම්මධරෝ නාමා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

න තාවතා ධම්මධරෝ යාවතා බහු භාසති,
යෝ ච අප්පම්පි සුත්වාන ධම්මං කායේන පස්සති;
ස වේ ධම්මධරෝ හොති යෝ ධම්මං නප්පමජ්ජති'ති.

තත්ථ 'යාවතා'ති යත්තකේන උග්ගහණධාරණවාචනාදීනං කාරණේන බහු භාසති, තාවතා ධම්මධරෝ න හොති. වංසානුරක්ඛකෝ පවේණිපාලකෝ නාම හොති. "යෝ ච අප්පම්පි"ති යෝ පන අප්පමත්තකම්පි සුත්වා ධම්මමන්වාය අත්ථමන්වාය ධම්මානුධම්මපටිපන්නෝ හුත්වා නාමකායේන දුක්ඛාදිනි පරිජානන්තෝ චතුසච්ච ධම්මං පස්සති. "ස වේ ධම්මධරෝ හොති, යෝ ධම්මං නප්පමජ්ජති"ති

යොපි ආරබ්භවිරියෝ හුත්වා අජ්ජ අජ්ජෙවාති පටිවෙධං ආකඞ්ඛන්තෝ ධම්මං නප්පමජ්ජති, අයං ධම්මධරෝ සෙවෝ'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

එකූදානඛීණාසවත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"න තෙන ථෙරෝ හොතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි තස්මිං ථෙරෙ සත්ථු උපට්ඨානං ගන්ත්වා පක්කමන්තෙ නිංසමන්තා ආරඤ්ඤකා භික්ඛූ තං පස්සන්තා එව ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසිදිංසු. සත්ථා තෙසං අරහත්තූපනිස්සයං දිස්වා ඉමං පඤ්හං පුච්ඡි–"ඉතො ගතං එකං ථෙරං පස්සිත්ථා"ති. න පස්සාම භන්තෙ'ති. 'කිං නු දිට්ඨා වො'ති. එකං භන්තෙ සාමණෙරං පස්සිම්හා'ති. න සො භික්ඛවෙ සාමණෙරෝ. ථෙරෝ එසෝ'ති, අති විය බුද්ධකෝ භන්තෙ'ති. නාහං භික්ඛවෙ මහල්ලකභාවෙන ථෙරං සඤ්ඤං නිසින්නං මත්තකෙන ථෙරොති වදාමි. යො පන සච්චානි පටිවිජ්ඣිත්වා මහාජනස්ස අහිංසකභාවෙ ඨිතො, අයං ථෙරෝ නාමා'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

න තෙන ථෙරෝ හොති යෙනස්ස පලිතං සිරෝ,
පරිපක්කා වයෝ තස්ස මොඝජිණ්ණොති වුච්චති.

යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මෝ ච අහිංසා සඤ්ඤමෝ දමෝ,
ස වෙ වන්තමලෝ ධීරෝ ථෙරෝ ඉති පවුච්චති'ති.

තත්ථ "පරිපක්කා"ති පරිජිණ්ණෙ වුඩ්ඪභාවප්පත්තෙතාති අත්ථෝ. "මොඝජිණ්ණෝ"ති අත්තනා ථෙරකරානං ධම්මානං අභාවෙන තුච්ඡජිණ්ණෝ නාම. යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මෝ චාති යස්මිං පන පුග්ගලෙ සොළසහාකාරෙහි පටිවිද්ධත්තා චතුබ්බිධං සච්චං, ඤාණෙන සච්ඡිකතත්තා නවවිධෝ ලොකුත්තරධම්මෝ ච අත්ථි. 'අහිංසා'ති අහිංසනභාවෝ; දෙසනාමත්තමෙතං. යම්හි පන චතුබ්බිධා'පි අප්පමඤ්ඤාභාවනා අත්ථි'ති අත්ථෝ. "සඤ්ඤමෝ"ති සීලසඤ්චෙව ඉන්ද්‍රිය සංවරෝ ච. "වන්තමලෝ"ති මග්ගඤාණෙන නීහටමලෝ. 'ධීරෝ'ති ධිතිසම්පන්නෝ. "ථෙරෝ"ති සෝ ඉමෙහි ථිරභාවකරණෙහි සම්පන්නාගතත්තා ථෙරෝ'ති පවුච්චති'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූ'ති.

ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"න වාක්කරණමත්තෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ සම්බහුලෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි සමයෙ දහරෙවෙව සාමණෙරෙ ච අත්තනෝ ධම්මවරිසානි වෙව විවරරජ්ජාදීනි වෙයාවච්චානි ච කරොන්තෙ දිස්වා එතදවොච ථෙරා චින්තයිංසු-

"මයං හි ව්‍යඤ්ජනසම්පන්නේ කුසලා, අම්හාකමේව භික්ඛූ නත්ථි, යංනූන මයං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා එවං වදෙය්‍යාම–"භන්තෙ මයං ව්‍යඤ්ජනසම්පන්නේ කුසලා, අඤ්ඤසුසං සන්තිකෙ ධම්මං උග්ගණ්හිත්වාපි ඉමෙසං සන්තිකෙ අසොධෙත්වා මා සජ්ඣායිත්ථා'ති දහර සාමණේරෙ ආණාපෙථ, එවං හි අම්හාකං ලාභසක්කාරෝ වඩ්ඪිස්සතී'ති. තෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා තථා වදිංසු. සත්ථා තෙසං වචනං සුත්වා ඉමස්මිං සාසනෙ පවෙණීවසෙනෙව එවං වත්තුං ලභති, ඉමෙ පන ලාභසක්කාරසන්නිස්සිතා'ති ඤත්වා අහං තුම්හෙ වාක්කරණ මත්තෙන සාධුරූපා'ති න වදාමි, යස්ස පන තෙ ඉය්‍යාදයො ධම්මා අරහත්තමග්ගෙන සමුච්ඡින්නා. එසො එව සාධුරූපෝ'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

න වාක්කරණමත්තෙන වණ්ණපොක්ඛරතාය වා,
සාධුරූපො නරො හොති ඉස්සුකී මච්ඡරී සඨො.
යස්ස චෙතං සමුච්ඡින්නං මූලඝච්චං සමූහතං,
ස වන්තදොසො මෙධාවී සාධුරූපෝ'ති වුච්චති'ති.

තත්‍ථ "න වාක්කරණමත්තෙනා"ති වචීකරණමත්තෙන ලක්ඛණසම්පන්නාවචනමත්තෙන. "වණ්ණපොක්ඛරතාය වා"ති සරීර වණ්ණස්ස මනාපභාවෙන වා. 'නරෝ'ති එත්තකෙනෙව කාරණෙන පන පරලාභාදිම්හි ඉස්සාමනකා පඤ්චවිධමච්ඡරියෙන සමන්නා ගතො කොරාටිකප්පකාභිජ්ඣනෙන සඨො නරො සාධුරූපො නාම න හොති. "යස්ස චෙත"න්ති යස්ස ච පුග්ගලස්සෙතං ඉය්‍යාදිදොසජාතං අරහත්තමග්ගඤ්ඤණෙන සමූලකං ඡින්නං මූලඝාතං කත්වා සමූහතං, සො වන්තදොසො ඛෙමොජපඤ්ඤාය සමන්නාගතත්තා සාධුරූපොති වුච්චති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.

"න මුඩකෙන සමණෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො හත්ථකං ආරබ්භ කථෙසි. සො කිර වාදකම්මිකතිස්සා නාම අස්සකවෙලාය අස්සකවිජ්ඣානං නාම ආගච්ඡෙය්‍යාථ, වාදං කරිස්සාමා'ති වත්වා පුරෙතරමෙව තත්‍ථ ගන්ත්වා පස්සථ, තිත්ථියා මම භයෙන අනාගතා, එසොව තෙසං පරාජයෝ'ති ආදීනි වත්වා වාදකම්මිකතිස්සා අඤ්ඤතරඤ්ඤං පරිවරන්තා විචරති. සත්ථා හත්ථකො කිර එවං කරොති'ති සුත්වා නං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර තුවං හත්ථක එවං කරොසි'ති සුත්වා සච්ච'න්ති වුත්තෙ කස්මා එවං කරොසි, එවරූපං හි මුසාවාදං කරොන්තා ඔසක්කනාදීනා විචරණමත්තෙනෙව සමණෝ නාම න හොති යො පන අණුනි වා ථූලානි වා සාපානි සමෙත්වා ඨිතො, අයමෙව සමණෝ'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

න මුණ්ඩකේන සමණෝ අබ්‍රතෝ අලිකං භණං
ඉච්ඡාලෝභසමාපන්නෝ සමණෝ කිං භවිස්සති.

යෝ ච සමේති පාපානි අණුං ථූලානි සබ්බසෝ,
සමිතත්තා හි පාපානං සමණෝති පවුච්චති.

තත්‍ර "මුණ්ඩකේනා"ති සීසවුණ්ඩකමත්තේන. අබ්‍රතෝති සීලවිරහේන ධුතවතේන ච විරහිතෝ. අලිකං භණං"නති මුසා වාදං භණන්තෝ අසම්පත්තස්ස ආරම්මණස්ස ඉච්ඡාය පත්තස්ස ච ලාභේන සමන්නාගතෝ සමණෝ නාම න භවිස්සති. "සමේතී"ති යෝ ච පරිත්තානි වා මහන්තානි වා පාපානි වූපසමේති, සෝ තේසං සමිතත්තා සමණෝ'ති පවුච්චති"ති අත්ථෝ.

දේසනාවසානේ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති

හත්ථකසූත්‍රං නිට්ඨිතං.

"න තේන භික්ඛු හොති"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ අක්කොසකභාරද්වාජං ආරබ්භ කථේසි. සෝ කිර බාහිරසමයේ පබ්බජිත්වා භික්ඛං චරන්තෝ චින්තේසි-සමණෝ ගොතමෝ අත්තනෝ සාවකේ භික්ඛාය චරණේන භික්ඛූ'නි වදති, මම්පි භික්ඛූ'නි වත්තුං වට්ටතී'ති. සෝ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා හෝ ගොතම අහම්පි භික්ඛං චරිත්වා ජීවාමි, මයාපි භික්ඛූනි වදෙහි'ති ආහ. අථ නං සත්ථා නාහං බ්‍රාහ්මණ භික්ඛණමත්තේන භික්ඛූ'තිවදාමි. න හි විසමං ධම්මං සමාදාය වත්තන්තෝ භික්ඛු නාම හොති, යෝ පන සබ්බසඞ්ඛාරේ සඞ්ඛාය චරති, සෝ භික්ඛු නාමා'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි.-

න තේන භික්ඛු හොති යාවතා භික්ඛතේ පරේ
විසමං ධම්මං සමාදාය භික්ඛු හොති න තාවතා.

යෝධ පුඤ්ඤං ච පාපං ච බාහිත්වා බ්‍රහ්මචරිය වා
සඞ්ඛාය ලෝකේ චරති සවේ භික්ඛූ'ති වුච්චති'නි.

තත්‍ර "යාවතා"ති යත්තකේන පරේ භික්ඛතේ, තේන භික්ඛණමත්තේන භික්ඛු නාම න හොති. "විසං"නති විසමං ධම්මං, විසං ගණ්හිං වා කායකම්මාදිකං ධම්මං සමාදාය චරන්තෝ භික්ඛු නාම න හොති. "යෝධා"ති යෝ ඉධ සාසනේ. උභයමේපේතං පුඤ්ඤං ච පාපඤ්ච මග්ගබ්‍රහ්මචරියේන බාහිත්වා ඔත්තාපෙත්වා බ්‍රහ්මචරිය වා හොති "සඞ්ඛාය"ති ඤාණේන. "ලෝකෝ"ති ඛන්ධාදිලෝකෝ; ඉමං අජ්ඣත්තිකා බන්ධා ඉමේ බාහිරා'ති එවං සබ්බේපි ධම්මේ ඤාත්වා චරති. සෝ තේන ඤාණේන කිලේසානං භින්නත්තා භික්ඛූ'ති වුච්චති'නි අත්ථෝ.

දේසනාවසානේ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

අක්කොසකභාරද්වාජසූත්‍රං නිට්ඨිතං.

"න මොනෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො තිත්ථියෙ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර හුහාටඨානෙසු මනුස්සානං ඛෙමං හොතු, සුඛං හොතු, ආයුං ච වඩ්ඪතු, අසුකටඨානෙ නාම කලලං අත්ථි, අසුකටඨානෙ කණ්ටකො, එවරූපං ඨානං ගන්තුං වට්ටතී'ති ආදිනා නයෙන මඞ්ගලං වත්වා පක්කමන්ති. භික්ඛූ පන පඨමබොධියං අනුමොදනාදීනං අනනුඤ්ඤාතකාලෙ හත්ථගෙහ මනුස්සානං අනුමොදනං අකත්වා පක්කමන්ති. මනුස්සා මයං තිත්ථියානං සන්තිකා මඞ්ගලං සුණොම, හදන්තා තූණ්හී භූතාව පක්කමන්ති'ති උජ්ඣායිංසු. භික්ඛූ තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා භික්ඛවෙ ඉතො පට්ඨාය හත්ථගහාදීසු යථාසුඛං අනුමොදනං කරොථ, උපනිසින්නකකථං කථෙථා'ති අනුජානි. තෙ තථා කරිංසු. මනුස්සා අනුමොදනාදිනි සුණන්තා උස්සාහජාතා භික්ඛූ නිමන්තෙත්වා සක්කාරං කරොන්තා විචරන්ති. තිත්ථියා පන මයං මුනිනො මොනං කරොම, සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා හත්ථගහාදීසු මහාකථං කථෙන්ති'ති උජ්ඣායිංසු. සත්ථා තමත්ථං සුත්වා නාහං භික්ඛවෙ තූණ්හිභාවමත්තෙන මුනී'ති වදාමි එකවෙව හි අජානන්තා න කථෙන්ති. එකවෙව අවිසාරදතාය, එකවෙව මා නො ඉමං අතිසඤ්ඤං අඤ්ඤෙ ජානිංසූ'ති මඤ්ඤමානා. තස්මා න මොනමත්තෙන මුනි හොති. පාපවූපසමනෙන පන මුනි නාම හොතී'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

න මොනෙන මුනී හොති මූළ්හරූපො අවිද්දසු,
යො ච තුලංව පග්ගය්හ වරමාදාය පණ්ඩිතො.

පාපානි පරිවජ්ජෙති ස මුනී තෙන සො මුනි,
යො මුණාති උභො ලොකෙ මුනි තෙන පවුච්චති'ති.

තත්ථ "න මොනෙනා"ති කාමං හි මොනෙය්‍ය පරිපදාසඞ්ඛාතෙන මග්ගඤාණමොනෙන මුනි නාම හොති. ඉධ පන තූණ්හීභාවං සන්ධාය 'මොනෙනා'ති වුත්තං. "මූළ්හරූපො"ති තුච්ඡරූපො. 'අවිද්දසූ'ති අවිඤ්ඤූ. එවරූපො හි තූණ්හීභූතොපි මුනි නාම න හොතී'ති. අථ වා මොනෙන මුනි න හොති, තුච්ඡභාවො ච පන අවිඤ්ඤූ ච හොතී'ති අත්ථො. "යො ච තුලංව පග්ගය්හා"ති යථා හි තුලං ගහෙත්වා ඨිතො අතිරෙකං වෙ හොති හරති, ඌනං වෙ හොති පක්ඛිපති, එවමෙවං යො අතිරෙකං හරනෙන්නා විය පාපං හරති පරිවජ්ජෙති, ඌනකෙ පක්ඛිපනෙන්නා විය කුසලං පරිපූරෙති. එවඤ්ච පන කරොනෙන්නා සීල-සමාධි-පඤ්ඤා-විමුත්ති-විමුත්තිඤාණදස්සනසඞ්ඛාතං වරං උත්තමමෙව ආදාය පාපානි අකුසලකම්මානි පරිවජ්ජෙති. "ස මුනි"ති සො මුනි නාමා'ති අත්ථො. "තෙන සො මුනි"ති තස්මා පන සො මුනි, යං හෙට්ඨා වුත්තකාරණං තෙන සො මුනී'ති අත්ථො. "යො මුනාති උභො ලොකෙ"ති යො පුග්ගලො ඉමස්මිං ඛන්ධාදිලොකෙ තුලං ආරොපෙත්වා මිණන්නෙන්නා විය ඉමෙ අජ්ඣත්තිකබාහිරා ඉමෙ ධාතිරා'ති ආදිනා

නයෙන ඉමෙ උභොඃපි අත්ථෙ ඔණෝති. "මුනි තෙන පවුච්චති"ති තෙන කාරණෙන මුනිඃති වුච්චතියෙවඃති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූඃති.

නිස්සියානං වත්ථු.

"න තෙන අරියොහොතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං අරියං නාම බාලිසිකං ආරබ්භ කථෙසි:- එකදිවසං හි සත්ථා තස්ස සොතාපත්තිමග්ගස්ස උපනිස්සයං දිස්වා සාවත්ථියං උත්තරගාමවාරෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො තතො ආගච්ඡති. තස්මිං ඛණෙ සො බාලිසිකො බලිසෙන මච්ඡෙ ගණ්හන්තො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං දිස්වා බලිසයට්ඨිං ජණ්ඩෙත්වා අට්ඨාසි. සත්ථා තස්ස අවිදූරට්ඨානෙ නිවත්තිත්වා "තුවං කිං නාමොසි, තුවං කිංනාමොඃති සාරිපුත්තත්ථෙරාදිනං නාමානි පුච්ඡි. තෙපි අහං සාරිපුත්තොත්ථා, අහං මොග්ගල්ලානොඃති අත්තනො අත්තනො නාමානි කථෙසුං. බාලිසිකො චින්තෙසි-සත්ථා සබ්බඤ්ඤු නාමානි පුච්ඡති. මම'පි නාමං පුච්ඡිස්සති මඤ්ඤුඃති. සත්ථා තස්ස ඉච්ඡං ඤත්වා උපාසක තුවං කොනාමොඃති පුච්ඡිත්වා අහං භන්තෙ අරියොනාමොඃති වුත්තෙ න උපාසක නාදිසා පාණාතිපාතිනොඅරියා නාම හොන්ති. අරියා පන මහාජනස්ස අවිහිංසකභාවෙ ඨිතාඃති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

න තෙන අරියොහොති යෙන පාණානි හිංසති,
අහිංසා සබ්බපාණානං අරියොති පවුච්චතීඃති.

තත්ථ 'අහිංසා'ති අහිංසනෙන. ඉදං වුත්තං හොති-යෙන හි පාණානි හිංසති, න තෙන කාරණෙන අරියොහොති. යො පන සබ්බපාණානං පානිඅදීහි අහිංසනෙන මෙත්තාදිභාවනාය පතිට්ඨිතත්තා හිංසාතො ආරාව ඨිතො. අයං අරියොති පවුච්චතීඃති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බාලිසිකො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

බාලිසිකස්ස වත්ථු.

"න සීලබ්බතමත්තෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ සීලාදිසම්පන්නෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.තෙසු කිර එකච්චානං එවං අහොසි. මයං හි සම්පන්නසීලා-මයං ධුතඞ්ග ධරා, මයං බහුස්සුතා, මයං පන්තසෙනාසනවාසිනො, මයං ඣානාභිඤ්ඤාලාභිනො, න අම්හාකං අරහත්තං දුල්ලභං, ඉච්ඡිතදිවසෙ යෙව අරහත්තං පාපුණිස්සාමඃති. යෙපි තත්ථ අනාගාමිනො, තෙසම්පි එතදහොසි-න අම්හාකං ඉදානි අරහත්තං දුල්ලභඃනති. තෙ සබ්බෙපි එකදිවසං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා නිසින්නා-අපි නු ඛො වො භික්ඛවෙ පඤ්ඤාජීනකිච්චං මත්ථකං පත්තානති

සත්ථාරා පුට්ඨා එවමාහංසු–හනෙන්ත මයං එවරූපා එවරූපා ච, තසමා නෝ ඉච්ඡිතක්ඛණෙයෙව අරහත්තං පත්තුං සමත්ථමහා'ති චිනෙත්වා විහරාමාති. සත්ථා තෙසං වචනං සුත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම පරිසුද්ධසීලාදිමත්තකෙන වා අනාගාමිසුඛපත්තමත්තකෙන වා අපඤ්ඤා නෝ භවදුක්ඛන්ති දට්ඨුං න වට්ටති. ආසවක්ඛයං පන අප්පත්වා සුඛිතෝ හොම්'ති චිත්තං න උප්පාදෙතබ්බන්ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

න සිලබ්බතමත්තෙන බාහුසච්චෙන වා පන,
අථ වා සමාධිලාභෙන විවිත්තසයනෙන වා.

ඵුසාමි නෙක්ඛම්මසුඛං අපුථුජ්ජනසෙවිතං,
භික්ඛු විස්සාසමාපාදි අප්පත්තෙතා ආසවක්ඛය'න්ති.

තත්ථ "සීලබ්බතමත්තෙනා"ති චතුපාරිසුද්ධිසීලමත්තෙන වා තෙරස ධුතගුණමත්තෙන වා. "බාහුසච්චෙන වා"ති තිණ්ණං පිටකානං උග්ගහිතමත්තෙන වා. "සමාධිලාභෙනා"ති අට්ඨසමාධිලාභෙන වා. "නෙක්ඛම්මසුඛ"න්ති අනාගාමිසුඛං ඵුසාමීති එත්තකමත්තෙන වා. "අපුථුජ්ජනසෙවිත"න්ති පුථුජ්ජනෙහි අසෙවිතං අරියසෙවිත මෙව. "භික්ඛූ"ති තෙසං අඤ්ඤතරං ආලපන්තා ආහ. "විස්සාසමාපාදී"ති විස්සාසං ආපජ්ජිය්‍ය. ඉදං වුත්තං හොති—භික්ඛු නාම ඉමිනා සම්පන්නසීලාදිභාවමත්තකෙන මයඟං භවෙ අප්පකෙ පරිත්තකෙ'ති ආසවක්ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං අප්පත්තෙතා ඤත්වා විස්සාසං න ආපජ්ජෙය්‍ය. යථා හි අප්පමත්තකෙ පි ගූථෙ දුග්ගන්ධො. එවං අප්පමත්තකෙ පි භවෙ දුක්ඛමෙවාති. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානම්පි සාධුකාදෙසනා අහොසී'ති.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.

ධම්මට්ඨවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකූනවීසතිමෙ වග්ගො.

"මග්ගානට්ඨඞ්ගිකෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෙතා පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර සත්ථරි ජනපදචාරිකං චරිත්වා පුන සාවත්ථිං ආගතෙ උපට්ඨානසාලායං නිසිදිත්වා අස්සකගාමස්ස මග්ගො සමො, අස්සකගාමස්ස විසමො සසක්ඛරො අසක්ඛරො'ති ආදිනා නයෙන අත්තනො විචරිතමග්ගං ආරබ්භ මග්ගකථං කථෙසුං. සත්ථා තෙසං අරහත්තස්ස උපනිස්සයං දිස්වා තං ඨානං ආගන්ත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසින්නොතා කායඵුට්ඨි භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාතා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ අයං බාහිරකමග්ගො. භික්ඛුනා නාම

අරියමග්ගෙ කම්මං කාතුං වට්ටති. එවං හි කෙරානෙනා භික්ඛූ සඞ්ඝදූසකා පඤ්චවතී'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:-

මග්ගානට්ඨඞ්ගිකෝ සෙට්ඨෝ සච්චානං චතුරෝ පදා,
විරාගෝ සෙට්ඨෝ ධම්මානං විපදානඤ්ච චක්ඛුමා.

එසොව මග්ගෝ නත්ථඤ්ඤෝ දස්සනස්ස විසුද්ධියා
එතං හි තුම්හෙ පටිපජ්ජථ මාරසෙසනං පමොහනං.

එතං හි තුම්හෙ පටිපන්නා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සථ
අක්ඛාතෝ වෙ මයා මග්ගෝ අඤ්ඤාය සල්ලසත්ථනං.

තුම්හෙහි කිච්චං ආතප්පං අක්ඛාතාරෝ තථාගතා,
පටිපන්නා පමොක්ඛන්ති ඣායිනෝ මාරබන්ධනා'ති.

තත්ථ "මග්ගානට්ඨඞ්ගිකෝ"ති ජඞ්ඝමග්ගාදයෝ වා හොන්තු, වාසට්ඨිදිට්ඨිගතමග්ගා වා නෙසං සබ්බෙසම්පි මග්ගානං සම්මාදිට්ඨි ආදීහි අට්ඨහි අඞ්ගෙහි ම්ච්ඡාදිට්ඨිආදීනං අට්ඨන්නං පහානං කරොනෙනා නිරොධං ආරම්මණං කත්වා චතූසුපි සච්චෙසු දුක්ඛපරිඤ්ඤානාදිකිච්චං සාධයමානෝ අරියෝ මග්ගෝ සෙට්ඨෝ උත්තමෝ. "සච්චානං චතුරෝ පදා"ති සච්චං භණෙ න කුප්පෙය්‍යාති ආගතං වචීසච්චං වා හොතු, සච්චා ධාතුයෝ'ති ආදිභෙදං සම්මුතිසච්චං වා, ඉදමෙව සච්චං මොඝමඤ්ඤන්ති දිට්ඨිසච්චං වා, දුක්ඛං අරියසච්චන්ති ආදිභෙදං පරමත්ථසච්චං වා හොතු, සබ්බෙසම්පි ඉමෙසං සච්චානං පරිඤ්ඤාතබ්බට්ඨෙන සච්ඡිකාතබ්බට්ඨෙන භාවෙතබ්බට්ඨෙන එකපටිවෙධට්ඨෙන තථපටිවෙධට්ඨෙන ච දුක්ඛං අරියසච්චන්ති ආදයෝ චතුරෝ පදා සෙට්ඨා නාම. "විරාගෝ සෙට්ඨෝ ධම්මානං"නන්ති යාවතා භික්ඛවෙ ධම්මා සඞ්ඛතා වා අසඞ්ඛතා වා, විරාගෝ තෙසං ධම්මානං අග්ගමක්ඛායතී'ති වචනතෝ සබ්බධම්මානං නිබ්බාණසඞ්ඛාතෝ විරාගෝ සෙට්ඨෝ. "විපදානං ච චක්ඛුමා"ති සබ්බෙසම්පි දෙවමනුස්සාදිභෙදානං විපදානං ච පඤ්චහි චක්ඛූහි චක්ඛුමා තථාගතොව සෙට්ඨෝ. "දස්සනස්ස විසුද්ධියා"ති මග්ග ඵලදස්සනවිසුද්ධත්ථං යො මයා සෙට්ඨෝ'ති වුත්තෝ, එසොව මග්ගෝ නත්ථඤ්ඤෝ. "එතං හි"ති තස්මා තුම්හෙ එතමෙව පටිපජ්ජථ, "මාරසෙසනං පමොහන"න්ති එතං මාරමොහනං මාරඵන්දන'න්ති වුත්තං. "දුක්ඛස්සන්ත"න්ති සකලස්සා'පි වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං පරිච්ඡෙදං කරිස්සථා'ති අත්ථෝ. අඤ්ඤාය "සල්ලසත්ථන"න්ති රාග සල්ලාදීනං සත්ථනං නිම්මථනං අබ්බූහනං එතං මග්ගං මයා විනා අනුස්සවාදීහි අත්තපච්චක්ඛතෝ ඤත්වාව අඤ්ඤෝ මග්ගෝ අක්ඛාතෝ. ඉදානි තුම්හෙහි තස්ස අධිගමත්ථාය කිලෙසානං ආතපනෙන ආතප්ප'න්ති සඞ්ඛං ගතං සම්මප්පධානවිරියං කිච්චං කරණීයං. කෙවලං හි අක්ඛාතාරොව තථාගතා. තස්මා නෙහි අක්ඛාතවසෙන යෙ පටිපන්නා, ඒහි ඣානෙහි ඣායිනෝ, තෙ තෙභූමකවට්ටසඞ්ඛාතා මාරබන්ධනා මොක්ඛන්ති'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. සමුපත්තා නමපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

පඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු.

"සබ්බෙ සඞ්ඛාරා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. තෙ කිර සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ වායමන්තා'පි අරහත්තං අප්පත්තා විසෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං උග්ගණ්හිස්සාමා'ති සත්ථුසන්තිකං ආගම්ංසු. සත්ථා කින්නු ඛො ඉමෙසං සප්පාය'න්ති වීමංසන්තො ඉමෙ කස්සපබුද්ධකාලෙ වීසතිවස්සසහස්සානි අනිච්චලක්ඛණෙ අනුයුඤ්ජිංසු. තස්මා අනිච්චලක්ඛණෙනෙව තෙසං එකං ගාථං දෙසෙතුං වට්ටති'ති චින්තෙත්වා භික්ඛවෙ කාමභවාදිසු සබ්බෙපි සඞ්ඛාරා ඛුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චා එවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චා'ති යදා පඤ්ඤාය පස්සති
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා'ති.

තත්ථ "සබ්බෙ සඞ්ඛාරා"ති කාමභවාදීසු උප්පන්නා ඛන්ධා තත්ථ තත්ථෙව නිරුජ්ඣනතො අනිච්චා'ති යදා විපස්සනාපඤ්ඤාය පස්සති. අථ ඉමස්මිං ඛන්ධපරිහරණදුක්ඛෙ නිබ්බින්දති. නිබ්බින්නොත්වා දුක්ඛපරිඤ්ඤාදිවසෙන සච්චානි පටිවිජ්ඣති. "එස මග්ගො විසුද්ධියා"ති විසුද්ධත්ථාය වොදානත්ථාය එසො මග්ගොති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. සමුපත්ත පරිසායපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

අනිච්චලක්ඛණවත්ථු.

දුතියගාථාය'පි එවරූපමෙව වත්ථු. තදා හි භගවා තෙසං භික්ඛූනං දුක්ඛලක්ඛණෙ කතාභියොගභාවං ඤත්වා භික්ඛවෙ සබ්බෙ'පි ඛන්ධා පතිපීළනට්ඨෙන දුක්ඛායෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

සබ්බෙ සඞ්ඛාරා දුක්ඛා'ති යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා'ති.

තත්ථ "දුක්ඛා"ති පතිපීළනට්ඨෙන දුක්ඛා. සෙසං පුරිමසදිසමෙව.

දුක්ඛලක්ඛණවත්ථු.

තතියගාථාය'පි එසෙව නයො. කෙවලං හි එත්ථ භගවා තෙසං භික්ඛූනං පුබ්බෙ අනත්තලක්ඛණෙ අනුයුත්තභාවං ඤත්වා භික්ඛවෙ සබ්බෙපි ඛන්ධා අවසවත්තනට්ඨෙන අනත්තානි වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා'ති යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගො විසුද්ධියා'ති.

තත්‍ථ "සබ්බෙ ධම්මා"'ති පඤ්චක්ඛන්ධාව අධිප්පෙතා. "අනත්තා"'ති මා ජීයන්තු, මා මීයන්තු'ති වසෙ වත්තෙතුං න සක්කා'ති අවසවත්තනට්ඨෙන අත්තසුඤ්ඤා අසාමිකා අනිස්සරා'ති අත්ථො. සෙසං පුරිමසදිසමෙවා'ති.

අනත්තලක්ඛණවත්ථු.

"උට්ඨානකාලම්හි"'ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඩානකම්මිකතිස්සත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි. සාවත්‍ථිවාසිනො කිර පඤ්චසතා කුලපුත්තා සත්‍ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං අගමංසු. තෙසු එකො තත්‍ථෙව ඔහීයි. අවසෙසා අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කරොන්තා අරහත්තං පත්වා පවිලඞ්ගුණං සත්‍ථු ආරොචෙස්සාමා'ති පුන සාවත්‍ථිං අගමංසු. තෙ සාවත්‍ථිතො යොජනමත්තෙ එකස්මිං ගාමකෙ පිණ්ඩාය චරන්තා දිස්වා එකො උපාසකො යාගුභත්තාදීහි පතිමානෙත්වා අනුමොදනං සුත්වා පුනදිවසත්‍ථාය'පි නිමන්තෙසි. තෙ තදහෙව සාවත්‍ථිං ගන්ත්වා පත්තචීවරං පටිසාමෙත්වා සායණ්හසමයෙ සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා නිසිදිංසු. සත්‍ථා තෙහි සද්ධිං අනිච්ච තුච්ඡං පවෙදයමානො පටිසන්‍ථාරං අකාසි. අථ තෙසං තත්‍ථ ඔහීනො සහායකභික්ඛු චින්තෙසි–සත්‍ථු ඉමෙහි සද්ධිං පටිසන්‍ථාරං කරොන්තස්ස මුඛං නප්පහොති. මයඤ්ච පන මහග්ඝලාභාවෙන මයා සද්ධිං න කථෙති. අජ්ජ අරහත්තං පත්වා සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා මයා සද්ධිං කථාපෙස්සාම'ති. තෙ'පි භික්ඛූ මඤ්ච භනෙන ආගමනමග්ගෙ එකෙන උපාසකෙන සත්තනාග නිමන්තිතා, පාතොව තත්‍ථ ගමිස්සාමා'ති සත්‍ථාරං අපලොකෙසුං. අථ තෙසං සහායකභික්ඛු සබ්බරත්තිං චඞ්කමනෙත්වා නිද්දූපගතෙ චඞ්කමනකොටියං එකස්මිං පාසාණත්ථලකෙ පති. උරට්ඨි භිජ්ජි. සො මහාසද්දෙන විරවි. තස්ස තෙ සහායකභික්ඛූ සද්දං ඤත්වා ඉතො චිතො ච උපධාවිංසු. තෙසං දීපං ජාලෙත්වා තස්ස කත්තබ්බකිච්චං කරොන්තානංයෙව අරුණෙ උට්ඨහි. තං තෙ ගාමං ගන්තුං ඔකාසං න ලභිංසු. අථ තෙ සත්‍ථා ආහ–කිං භික්ඛවෙ භික්ඛාචාරකාලං න අගමිත්‍ථා'ති. තෙ ආම භනෙත'ති තං පවත්තිං ආරොචෙසුං. සත්‍ථා න භික්ඛවෙ එස ඉදානෙව තුම්හාකං ලාභන්තරායං කරො'ති. පුබ්බ'පි අකාසියෙවා'ති වත්වා තෙහි යාචිතො අතීතං ආහරිත්වා:–

"යො පුබ්බෙ කරණීයානි පච්ඡා සො කාතුමිච්ඡති,
වරුණකට්ඨකභඤ්ඤාව ස පච්ඡාමනුතපති"'ති

ජාතකං විත්‍ථාරෙසි. තදා කිර තෙ භික්ඛූ පඤ්චසතා මානවකා අහෙසුං.

කුසිතමානවකො අඤ්ඤං භික්ඛු අහොසි. ආචරියො පන තථාගතොව අහොසි'ති සත්ථා ඉමං දෙසනං ආහරිත්වා භික්ඛවෙ යො හි උට්ඨාන කාලෙ උට්ඨානං න කරොති, සංසන්නාසඛකපෙපා හොති කුසීතො. සො ඣානාදිභෙදං විසෙසං නාධිගච්ඡති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

උට්ඨානකාලමහි අනුට්ඨහානො
ගුවා බලී ආලසියං උපෙතො,
සංසන්නාසඛකපමනො කුසීතො
පඤ්ඤාය මග්ගං අලසො න විඳති'ති.

තත්ථ "අනුට්ඨහානො"ති අනුට්ඨහනෙනා අවායමනෙනා. "ගුවා බලී"ති පඨමයොබ්බනෙ ඨිතො බලසම්පන්නොපි භූත්වා අලස භාවෙන උපෙතො හොති, භුත්වා සයති. "සංසන්නාසඛකපමනො"ති තීහි මිච්ඡාවිතක්කෙහි සුට්ඨු අවසන්නාසම්මාසඛකපවිත්තො. "කුසීතො"ති නිබ්බීරියො. "අලසො"ති මහාඅලසො පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං අරියමග්ගං අපස්සනෙනා න විඳති න පටිලභති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

පධානකම්මිකතිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"වාචානුරක්ඛී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්නො සූකරපෙතං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො ලක්ඛණත්ථෙරෙන සද්ධිං ගිජ්ඣකූටා ඔරොහන්නො එකස්මිං පදෙසෙ සිතං කත්වා කොනු ඛො ආවුසො හෙතු සිතස්ස පාතුකමෙම'ති ලක්ඛණත්ථෙරෙන ඨුට්ඨො අකාලො ආවුසො ඉමස්ස පඤ්හස්ස, සත්ථුසන්තිකෙ මං පුච්ඡෙය්යාති වත්වා ලක්ඛණත්ථෙරෙන සද්ධිංයෙව රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා පිණ්ඩපාතපරික්කන්නො වෙළුවනං ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසිදි. අථ නං ලක්ඛණත්ථෙරො තමත්ථං පුච්ඡි. සො ආහ– ආවුසො අහං එකං පෙතං අද්දසං. තස්ස තිගාවුතපමාණං සරීරං මනුස්සසරීරසදිසං. සීසං පන සූකරස්ස විය. තස්ස මුඛෙ නඩහුවිඤ්ඤාතං තතො පුළවා පග්ඝරන්ති. සඛාහං න මෙ එවරූපො සත්තො දිට්ඨපුබ්බොති තං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසින්ති. සත්ථා චක්ඛුභූතා වත භික්ඛවෙ මම සාවකා විහරන්ති'ති වත්වා අහමෙපතං සත්තං බොධිමණ්ඩෙයෙව අද්දසං. යෙ පන මෙ න සද්දහෙය්යුං, තෙසං අහිතාය අසුඛාය'ති පරෙසං අනුකම්පාය න කථෙසිං. ඉදානි මෙ මොග්ගල්ලානං සක්ඛිං ලභිත්වා කථෙම්, සච්චං භික්ඛවෙ මොග්ගල්ලානො ආහා'ති. තං සුත්වා භික්ඛූ සත්ථාරං පුච්ඡිංසු–කිං පන භන්නෙ තස්ස පුබ්බ කම්ම'න්ති. සත්ථා තෙන හි භික්ඛවෙ සුණාථා'ති අතීතං ආහරිත්වා තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙසි.

කස්සපබුද්ධකාලෙ කිර එකස්මිං ගාමකාවාසෙ වෙ ථෙරා

සමග්ගවාසං වසිංසු. තෙසු එකෙ සට්ඨිවයෙසා. එකෙ එකූනසට්ඨි වයෙසා. එකූනසට්ඨිවයෙසා ඉතරසස පත්තචීවරං ආදාය චීවරං, සාම ණෙරො චිය සබ්බං වත්තපටිවත්තං අකාසි. තෙසං එකමාතුකුච්ඡියං වුට්ඨහාතූනං චිය සමග්ගවාසං වසන්තානං වසනට්ඨානං එකො ධම්මකථිකො ආගම්. තදා ච ධම්මසවණදිවසො හොති. ථෙරා නං සංගණ්හිත්වා ධම්මකථං නො කථෙහි සප්පුරිසා'ති ආහංසු. සො ධම්මකථං කථෙසි. ථෙරා ධම්මකථිකො නො ලබ්භා'ති තුට්ඨචිත්තා පුනදිවසෙ තං ආදාය ධුරගාමං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා තත්ථ කතහත්ත කිච්චා ආවුසො හියෙය්‍ය ඔතට්ඨානතො ථොකං ධම්මකථං කථෙහී'ති මනුස්සානං ධම්මං කථාපෙසුං. මනුස්සා ධම්මං සුත්වා පුනදිව සත්ථාය'පි නිමන්තයිංසු. එවං සමන්නා භික්ඛාචාරගාමෙසු වෙ වෙ දිවසෙ තං ආදාය පිණ්ඩාය චරිංසු. ධම්මකථිකො චින්තෙසි-ඉමෙ වෙ'පි අතිමුදුකා, මයා උභොපෙතෙ පලාපෙත්වා ඉමස්මිං විහාරෙ වසිතුං වට්ටතී'ති. සො සායං ථෙරූපට්ඨානං ගන්ත්වා භික්ඛූනං උට්ඨාය ගතකාලෙ නිවත්තිත්වා මහාථෙරං උපසඞ්කමිත්වා හන්තෙ කිඤ්චි වත්තබ්බං අත්ථී'ති වත්වා කථෙහි ආවුසො'ති වුත්තෙ ථොකං චින්තෙත්වා හන්තෙ කථා නාම මහාසාවජ්ජා'ති වත්වා අකථෙත්වාව පක්කාමි. අනුථෙරසසපි සන්තිකං ගන්ත්වා තථෙව අකාසි. සො දුතියදිව සෙ'පි තථෙව කත්වා තතියදිවසෙපි තෙසං අති චිය කොතූහලෙ උපපන්නෙ මහාථෙරං උපසඞ්කමිත්වා හන්තෙ කිඤ්චි වත්තබ්බං අත්ථි, තුම්හාකං පන සන්තිකෙ වත්තුං න විසහාමී'ති වත්වා ථෙරෙන හොතු ආවුසො කථෙහිති නිපජ්ජිතො කිං පන හන්තෙ අනුත්ථෙරො තුම්හෙහි සද්ධිං සමෙහාගොති. සප්පුරිස කින්නාමෙතං කථෙසි, මයං එකමාතුකුච්ඡියං වුට්ඨිතා චිය, අම්හෙසු එකෙන යං ලබ්ධං ඉතරෙනාපි ලබ්ධමෙව හොති. මයා එතසස එත්තකං කාලං අගුණෙ නාම න දිට්ඨපුබ්බා'ති. එවං හන්තෙ'ති. ආම ආවුසොති. හන්තෙ මං අනුථෙරො එවමාහ-සප්පුරිස ත්වං කුලපුත්තොසි, අඤ්ඤං මහාථෙරෝ ලජ්ජී පෙසලෝ'ති එතෙන සද්ධිං සමෙහාගං කරොහෙත්වා උපපරික්ඛිත්වා කරෙය්‍යාසි'ති. එවමෙස මං ආගතදිවසතො පට්ඨාය වදති'ති. මහාථෙරෝ තං සුත්වාව කුද්ධමානසො දණ්ඩාභිහතං කුලාලභාජනං විය භිජ්ජි. ඉතරෝ'පි උට්ඨාය අනුථෙරසස සන්තිකං ගන්ත්වා තථෙව අවච. සෝ'පි තථෙව භිජ්ජි. තෙසු කිඤ්චාපි එත්තකං කාලං එකොපි විසුං පිණ්ඩාය පවිට්ඨපුබ්බො නාම නත්ථි. පුනදිවසෙ පන විසුං පිණ්ඩාය පවිසිත්වා අනුථෙරෝ පුරෙතරං ආගන්ත්වා උපට්ඨාන සාලායං අට්ඨාසි. මහාථෙරෝ පච්ඡා අගමාසි. තං දිස්වා අනුථෙරෝ චින්තෙසි-කින්නු ඛො ඉමස්ස පත්තචීවරං පරිගණ්හෙතබ්බං, උදාහු නො'ති. සො නදානි පරිගණ්හෙස්සාමී'ති චින්තෙත්වා'පි හොතු, න මයා එවං කත්තබ්බං, මයා අත්තනො වත්තං භාපෙතුං න වට්ටතී'ති චිත්තං මුදුං කත්වා ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා හන්තෙ පත්තචීවරං දෙථා'ති ආහ. ඉතරෝ ගච්ඡ දුබ්බිනීත න ත්වං මම පත්තචීවරං පරිගණ්හෙතුං යුත්තරූපෝ'ති අච්ඡරං පහරිත්වා තෙන ආම හන්තෙ අහම්පි

තුම්හාකං පත්තචීවරං න ගණ්හිස්සාමී'ති විනෙතසීති වුත්තෙ-ආවුසො නවක, කිං ත්වං විනෙතසි-මම ඉමස්මිං විහාරෙ කොචි සඞ්ඝො අත්ථී'ති ආහ. ඉතරෝ'පි තුම්හෙ පන භන්තෙ කිං එවං මඤ්ඤථ-මම ඉමස්මිං විහාරෙ කොචි සඞ්ඝො අත්ථී'ති එසො තෙ විහාරොති වත්වා පත්තචීවරමාදාය නික්ඛමි. ඉතරොපි නික්ඛමි. තෙව එකමග්ගෙනා'පි අගන්ත්වා එකො පච්ඡිමවාරෙන මග්ගං ගණ්හි. එකො පුරත්ථිමවාරෙන. ධම්මකථිකො භන්තෙ මා එවං කරොථා'ති වත්වා නිට්ඨි ආවුසෝ'ති වුත්තෙ නිවත්ති. සො පුනදිවසෙ ධුරගාමං පවිට්ඨො මනුස්සෙහි භන්තෙ භදන්තා කුහින්ති වුත්තෙ ආවුසො මා පුච්ඡථ, තුම්හාකං කුලූපගා හියේ‍ය කලහං කත්වා නික්ඛම්ිංසු. අහං යාචන්තො නිවත්තෙතුං නාසක්ඛින්ති ආහ. තෙසු බාලා තුණ්හී අහෙසුං. පණ්ඩිතා පන අම්හෙහි එත්තකං කාලං භදන්තානං කිඤ්චි ඛලිතං නාම න දිට්ඨපුබ්බං, තෙසං භයං ඉමං නිස්සාය උප්පන්නං භවිස්සති'ති දෙම නස්සපත්තා අහෙසුං. තෙ'පි ථෙරා ගතට්ඨානෙ චිත්තසුඛං නාම න ලභිංසු. මහාථෙරෝ විනෙතසි-අහො නවකස්ස භික්ඛුනො භාරියං කම්මං කතං. මුහුත්තදිට්ඨං නාම ආගන්තුකභික්ඛුං ආහ—මහා ථෙරෙන සද්ධිං සංභොගං මා අකාසී'ති. ඉතරෝ'පි විනෙතසි-අහෝ මහාථෙරස්ස භාරියං කම්මං කතං, තං මුහුත්තදිට්ඨං නාම ආගන්තුකභික්ඛුං ආහ-ඉමිනා සද්ධිං සම්භොගං මා අකාසී'ති. තෙසං න සඤ්ඤාණෙ න මනසිකාරෙ අහොසි තෙ වස්සසතච්චයෙන පච්ඡිම දිසාය එකං විහාරං අගමංසු. තෙසං එකමෙව සෙනාසනං පාපුණි. මහාථෙරෙ පවිසිත්වා මඤ්චකෙ නිසින්නෙ ඉතරෙ පාවිසි. මහා ථෙරෙ තං දිස්වාව සඤ්ඤානිත්වා අස්සූනි සණ්ඨාරෙතුං නාසක්ඛි ඉත රෝ'පි මහථෙරං සඤ්ඤානිත්වා අස්සුපුණ්ණෙහි නෙත්තෙහි කථෙම් නු ඛො නො කථෙම්'ති චින්තෙත්වා තං න සඤ්ඤාපෙන්ති ථෙරං වන්දිත්වා ආහ-භන්තෙ එත්තකං කාලං තුම්හාකං පත්තචීවරං ගහෙත්වා විචරිං, අපි නු මෙ කායවාරාදිසු තුම්හෙහි කිඤ්චි අසාරුප්පං දිට්ඨ පුබ්බ'න්ති. න දිට්ඨපුබ්බං ආවුසොති. අථ කස්මා ධම්මකථිකං අවෙ චුත්ථ-මා එතෙන සද්ධිං සම්භොගමකාසී'ති. නාහං ආවුසො එවං කථෙම්'ති. තයා කිර මම අන්තරෙ වුත්ත'න්ති. අහම්පි භන්තෙ එවං න වදාමී'ති. තෙ තස්මිං ඛණෙ තෙන අම්හෙහි භින්දිතුකාමෙන එවං වුත්තං භවිස්සති'ති ඤත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං අච්චයං දෙසයිංසු. තෙ වස්සසතං චිත්තස්සාදං අලභන්තා තං දිවසං සමග්ගා භූත්වා ආයාම තං තතො විහාරා නික්කඩ්ඪිස්සාමා'ති පක්කමිත්වා අනුපුබ්බෙන තං විහාරං අගමංසු. ධම්මකථිකො ථෙරෙ දිස්වා පත්තචීවරං පටිග්ගහෙතුං උපගඤ්ඡි. ථෙරා න ත්වං ඉමස්මිං විහාරෙ වසිතුං යුත්ත රූපො'ති අච්ඡරං පහරිංසු. සො සණ්ඨාතුං අසක්කොන්තො තාවදෙව නික්ඛමිත්වා පලායි. අථ නං වීසතිවස්සසහස්සානි කත්තොපි සමණධම්මෙ සණ්ඨාරෙතුං නාසක්ඛි. තතො චවිත්වා අවීචිම්හි නිබ්බත්තෙත්වා එකං බුද්ධන්තරං පච්චිත්වා ඉදානි ගිජ්ඣකූටෙ වුත්තප්ප කාරෙන අත්තභාවෙන දුක්ඛං අනුභොන්තී සත්ථා ඉදං නස්ස පුබ්බ

කම්මං ආහරිත්වා භික්ඛවේ භික්ඛූහා නාම කායාදීහි උපසන්ත රූපෙන භවිතබ්බ'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ: –

වාචානුරක්ඛී මනසා සුසංවුතෝ
කායෙන ච අකුසලං න කයිරා,
එතෙ තයෝ කම්මපථේ විසෝධයේ
ආරාධයේ මග්ගං ඉසිප්පවේදිත'න්ති.

තයෝතෝ චතුන්නං වචීදුච්චරිතානං පරිවජ්ජනෙන වාචානුරක්ඛී අභිජ්ඣාදීනං අනුප්පාදෙන මනසා සුට්ඨු සංවුතෝ පාණාතිපාතාදයෝ පජහන්තෝ කායෙන ච අකුසලං න කයිරා. එවං "එතෙ තයෝ කම්මපථේ විසෝධයේ" එවං විසෝධෙන්තෝ හි සීලානුබන්ධාදීනං එසකෙහි බුද්ධාදීහි ඉසීහි පවේදිතං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං ආරාධෙය්‍ය'න්ති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු'න්ති.

සූකරපෙතවත්ථු.

"ඡොනා වෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ පොඨිලං නාම ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සත්තන්නම්පි බුද්ධානං සාසනෙ තිපිටකධරෝ පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං ධම්මං වාචෙති. සත්ථා චින්තෙසි–ඉමස්ස භික්ඛුනො අත්තනො දුක්ඛනිස්සරණං කරිස්සාමීති චිත්තම්පි නත්ථි, සංවෙජෙස්සාමි න'න්ති. තතො පට්ඨාය තං ථෙරං අත්තනො උපට්ඨානං ආගතකාලෙ එහි තුච්ඡපොඨිල, වඤ්ඣ තුච්ඡපොඨිල, නිසිද තුච්ඡපොඨිල, යාහි තුච්ඡ පොඨිලා'ති වදති. උට්ඨාය ගතකාලෙ'පි නං තුච්ඡ පොඨිලො ගතො'ති වදති. සො චින්තෙසි–අහං සාට්ඨකථානි තීණි පිටකානි ධාරෙමි, පඤ්චභික්ඛුසතානි අට්ඨාරසමහාගණෙ ධම්මං වාචෙමි. අථ ච පන මං සත්ථා අභික්ඛණං තුච්ඡ පොඨිලා'ති වදති. අඩා මං සත්ථා ඛීණාසවභාවෙන එවං වදෙතී'ති සො උප්පන්නසංවෙගො අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සමණධම්මං කරිස්සාමී'ති සඤ්ඤමෙව පත්තචීවරං සංවිදහිත්වා පච්චූසකාලෙ සබ්බපඨමං ධම්මං පගුණහිත්වා නික්ඛමන්තෙන භික්ඛුනා සද්ධිං නික්ඛමි. පරිවෙණෙ නිසීදිත්වා සජ්ඣායන්තා නං ආවරිතෝ'ති න සල්ලක්ඛෙසුං. සො විසංයොජනසතං ගන්ත්වා එකස්මිං අරඤ්ඤාවාසෙ තිංසභික්ඛූ වසන්ති, තෙ උපසඞ්කමිත්වා සඞ්ඝත්ථෙරං වන්දිත්වා භන්තෙ අවස්සයෙ මෙ හොථා'ති ආහ, ආවුසො තවං ධම්මකථිකො, අම්හෙහි නාම තං නිස්සාය කිඤ්චි ජානිතබ්බං භවෙය්‍ය, කස්මා එවං වදෙසි'ති. මා භන්තෙ එවං කරොථ, අවස්සයෝ මෙ හොථා'ති. තෙ පන සඞ්ඝෙ ඛීණාසවාව. අථ නං මහාථෙරෝ ඉමස්ස උග්ගහං නිස්සාය මානෙන අත්ථීයෙවා'ති අනුථෙරස්ස සන්තිකං පහිණී. සෝ'පි නං තථෙවාහ. ඉමිනා නිහාරෙන සඞ්ඝෙ'පි තං පෙසෙන්තා දිවාට්ඨානෙ නිසීදිත්වා

සූචිකම්මං කරොන්තස්ස සබ්බනවකස්ස සත්තවස්සිකසාමණේරස්ස සන්තිකං පහිණිංසු. එවමස්ස මානං නීහරිංසු සො හි නිහතමානො සාමණේරස්ස සන්තිකෙ අඤ්ජලිම්පග්ගහෙත්වා අවස්සයෝ මෙ හොතු සප්පුරිසා'ති ආහ. අහො ආචරිය කිං නාමෙතං කථෙථ, තුමෙහ මහල්ලකා බහුස්සුතා, තුම්හාකං සන්තිකෙ මයා කිඤ්චි කාරණං ජානිතබ්බං භවෙය්‍යා'ති. මා එවං කරි සප්පුරිස, හොතු එව මෙ අව ස්සයෝ'ති. හන්ත සචෙපි ඔවාදකම්මා භවිස්සථ, භවිස්සාමි වො අව ස්සයෝ'ති. හොම් සප්පුරිස, අහං අග්ගිං පවිසා'ති වුත්තෙ අග්ගිම්හි පවිසිස්සාමි එවා'ති. අථ නං සො අවිදූරෙ එකං සරං දස්සෙත්වා හන්ත ඝථානිවත්ථපාරුතොව ඉමං සරං පවිසථා'ති ආහ. සො හිස්ස මහ ග්ඝානං දුපට්ටචීවරානං නිවත්ථපාරුතභාවං ඤත්වා'පි ඔවාදකම්මෙ නුඛොං'ති වීමංසන්තො එවමාහ. ථෙරොපි එකවචනෙනෙව උදකං ඔතරි. අථ නං චීවරකණ්ණානං තෙමිතකාලෙ එථ හන්ත 'ති වත්වා එකවචනෙනෙව ආගන්ත්වා සීතං ආහ–හන්ත එකස්මිං වම්මීකෙ ජ ජිදූනි. තත්ථෙකජිදූෙන ගොධා අන්තො පවිට්ඨා. නං ගණ්හිතුකාමෙ ඉතරානි පඤ්ච ජිදූනි ථකෙත්වා ජට්ඨං ගිත්වා පවි ට්ඨජිදූෙනෙව ගණ්හාති. එවං තුමෙහ'පි ජ්‍යාරිකෙස්සු ආරම්මණෙසු සෙසානි පඤ්චවාරානි පිධාය මනොවාරෙ කම්මං පට්ඨපෙථා'ති. බහුස්සුතස්ස භික්ඛුනො එත්තකෙනෙව දීපුජ්ජලනං ව්‍ය අහොසි. සො එත්තකමෙව හොතු සප්පුරිසා'ති කරජකායෙ ඤණං ඔතා රෙත්වා සමණධම්මං ආරභි. සත්ථා විසංයොජනසතමත්ථකෙ නිසි න්නොව තං භික්ඛුං ඔලොකෙත්වා ඝථෙවායං භික්ඛු භූරිපඤ්ඤ, එවමෙව අනෙන අත්තානං පතිට්ඨාපෙතුං වට්ටතී'ති ඤත්වා තෙන සද්ධිං කථෙන්තො ව්‍ය ඔභාසං එරිත්වා ඉමං ගාථමාහ:–

> යොගා වෙ ජායති භූරි අයොගා භූරිසඞ්ඛයො
> එතං ෙවධාපථං ඤත්වා භවාය විභවාය ච;
> තථත්තානං නිවෙසෙය්‍ය යථා භූරි පවඩ්ඪති'ති.

තත්ථ 'යොගා'ති අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු යොනිසො මනසිකාරා–"භූරී"ති පඨවිසමාය විත්ථතාය පඤ්ඤායෙතං නාමං. "සඞ්ඛයෝ"ති ඤාණං. "එතං ෙවධාපථ"න්ති එතං යොගං ච අයොගඤ්ච. "භවාය විභවාය චා"ති වඩ්ඪියා ච අවඩ්ඪියා ච "තථා"ති යථා අයං භූරිසඞ්ඛාතා පඤ්ඤා වඩ්ඪති, එවං අත්තානං නිවෙසෙ ය්‍යා'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ පොඨිලත්තෙරො අරහත්තෙ පතිට්ඨහි'ති.

පොඨිලත්තෙරස්ස වත්ථු.

"වනං ඡින්දථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහර න්තො සම්බහුලෙ මහල්ලකභික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර ගිම්හකාලෙ සාවත්ථියං කුටුම්බිකා අඩ්ඪා මහද්ධනා අඤ්ඤ මඤ්ඤං සහායකා එකතො පුඤ්ඤානි කරොන්තා සත්ථු ධම්මදෙසනං

සුත්වා මයං මහලලකා, කිං නො සරාවාසෙනා'නි සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා පබ්බජිංසු. මහලලකභාවෙන පන ධම්මං පරියාපුණිතුං අසක්කොනතා විහාරපරිවෙනෙන පණ්ණසාලං කාරෙත්වා එකතොව වසිංසු. පිණ්ඩාය චරනතාපි ගෙහුයෙන සුතතදරසෙසව ගෙහං ගනත්වා භුඤ්ජිංසු. තෙසු එකසස පුරාණදුතිකා මධුරපාචිකා නාම. සා තෙසං සබ්බසමපි උපකාරිකා අහොසි. තසමා සබ්බ'පි අතතනා ලබ්ධං ආහාරං ගහෙත්වා තසසාගෙව ගෙහෙ නිසිදිත්වා භුඤ්ජනති. සා'පි නෙසං යථාසනිහිතං සූපවයඤ්ජනං දෙති. සා අඤ්ඤතරෙන ආබාධෙන ඵුටඨා කාලමකාසි. අථ නෙ මහලලකතෙරා සාහායක තෙරසස පණ්ණසාලායං සන්නිපතිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං ගිවාසු ගහෙත්වා මධුරපාචිකා උපාසිකා කාලකතා'නි විලපනතා රොදිංසු. භික්ඛූහි ච සමනතතො උපධාවිත්වා කිං ඉදං ආවුසො'නි ඵුටඨා හනෙත සහායකසස නො පුරාණදුතිකා කාලකතා, සා අම්හාකං අතිවිය උපකාරිකා, කුතොදානි තථාරූපිං ලභිසසාමාති ඉමිනා කාර ණෙන රොදථා'නි ආහංසු. භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං. සත්ථා ආගනත්වා කායතුච්ඡ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසි නනා'නි පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'නි වුතෙත න භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බෙපෙතෙ කාකයොනියං නිබ්බතතිත්වා සමුද්දතීරෙ වරමානා සමුද්දසුම්යා සමුද්දං පවෙසෙත්වා මාරිතාය කාකියා රොදිත්වා පරි දෙවිත්වා නං නීහරිසසාමා'නි මුඛතුඩකෙහි මහාසමුද්දං උසි ඤ්චනතා කිලමිංසු'නි අතීතං ආහරිත්වා:—

"අපිනු හතුකා සනතා මුඛඤ්ච පරිසුසසති,
ඔරමාම න පාරෙම පූරතෙව මහොදධි"නි.

ඉමං කාකජාතකං විත්ථාරෙත්වා තෙ භික්ඛූ ආමනෙනත්වා භික්ඛු වෙ රාගදොසමොහවනං නීසසාය තුමෙහි ඉමං දුක්ඛං පත්තා, නං වනං ජිණ්ණිතුං වට්ටති, එවං නිදුක්ඛා භවිසසථා'නි වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි.

වනං ඡිඳථ මා රුක්ඛං වනතො ජායතෙ භයං,
ඡෙත්වා වනං ච වනථඤ්ච නිබ්බනා හොථ භික්ඛවොා.

යාවං හි වනථොා න ජිජ්ජති අණුමතතොා'පි නරසස නාරිසු,
පට්බඬමනොව තාව සො වචෙජා ඛීරපකොව මාතරි'නි.

තත්ථ "මා රුක්ඛ"නති සත්ථාරා හි 'වනං ඡිඳථා'නි වුතෙත තෙසං අවිරපබ්බජිතානං භික්ඛූනං සත්ථා අමෙහි වාසිආදීනි ගහෙත්වා වනං ඡිඳුපෙති'නි රුක්ඛෙ ඡින්දිතුකාමතා උපපජ්ජි. අථ නෙ මයා ණාගාදිකිලෙසවනං සන්ධායෙතං වුත්තං, න රුක්ඛෙ'නි පරිසෙඛ නොා "මා රුක්ඛ"නති ආහ. "වනතොා"නි ඝථා පාකතිකවනතොා සීහාදිභයං, ජායති, එවං ජානි ආදි භයං කිලෙසවනතොා ජායති'නි අත්ථොා.

"වනඤ්ච වනථඤ්ච"නි එත්ථ මහන්තා රුක්ඛා වනං නාම, බුද්ධකා නයම්පි වනෙ ඨිතත්තා වනථා නාම. පුබ්බුප්පත්තිකා රුක්ඛා වා වනං

නාම අපරාපරූපපත්තිකා වනථා නාම. එවමෙවං මහනතමහනතා භවාකඩ්ඪනකා කිලෙසා වනං නාම. පවත්තිඤං විපාකදායකා වනථා නාම. පුබබුපපත්තිකා වා වනං නාම. අපරාපරූපපත්තිකා වනථා නාම. තං පන උභයමපි චතුත්ථමඟඤාණෙන ඡින්දිතබබං. තෙනාහ "ඡෙත්වා වනඤ්ච වනථඤ්ච නිබබනා හොථා"ති. "යාවං හි වනථෝ"ති යාව එස අනුමත්තෝ'පි කිලෙසවනථෝ නරස්ස නාරිසු න ජිජ්ජති, තාව සෝ බීරපෝකෝ වච්ඡෝ මාතරි විය පටිබද්ධමනෝ ලඟඟවිත්තෝව හොති'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා මහල්ලකත්ථේරා සොතාපත්ති ඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීති.

මහල්ලකත්ථේරවත්ථු.

"උට්ඨිඤ්ඤූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ සාරිපුත්තත්ථේරස්ස සඞ්ඝවිහාරිකං ආරබ්භ කථෙසි.

එකෝ කිර සුවණ්ණකාරපුත්තෝ අභිරූපෝ සාරිපුත්තත්ථේරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජි. ථේරෝ තරුණානං රාගෝ උප්පජ්ජනෝ හොති'ති විත්තෙත්වා තස්ස රාගපටිඝාතාය අසුභකම්මට්ඨානං අදාසි. තස්ස පන තං අසප්පායං. තස්මා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තෙමාසං වායමන්තෝ චිත්තෙකග්ගතාමත්තම්පි අලභිත්වා පුන ථේරස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා ථේරෙන උපට්ඨිතං තෙ ආවුසෝ කම්මට්ඨානන්ති වුත්තෙ තං පවත්තිං ආරොචෙසි. අථස්ස ථේරෝ කම්මට්ඨානං න සම්පජ්ජතී'ති වොසානං ආපජ්ජිතුං න වට්ටතීති වත්වා පුන තදෙව කම්මට්ඨානං සාධුකං කථෙත්වා අදාසි. සෝ දුතියවාරෙපි කිඤ්චි විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තෝ ආගන්ත්වා ථේරස්ස ආරොචෙසි. අථස්ස ථේරෝ සකාරණං සඋපමං කත්වා තදෙව කම්මට්ඨානං ආචික්ඛි. සෝ පුනපි ආගන්ත්වා කම්මට්ඨානස්ස අසම්පජ්ජනභාවං කථෙසි. ථේරෝ චින්තෙසි-කාරකෝ භික්ඛු, අත්තනි විජ්ජමානෙ කාමච්ඡන්දයෝ විජ්ජමානා'ති අවිජ්ජමානෙ අවිජ්ජමානා'ති පජානාති. අයං චා'පි භික්ඛු කාරකෝ, නෝ අකාරකෝ, පටිපන්නෝ, නෝ අප්පටිපන්නෝ. අහං පනෙතස්ස අජ්ඣාසයං න ජානාමි, බුද්ධෙනෙවෙත්ථ එස භවිස්සතී'ති නං ආදාය සායණ්හසමයෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අයං භන්තෙ මම සඞ්ඝවිහාරිකෝ, ඉමස්ස මයා ඉමිනා කාරණෙන ඉදං නාම කම්මට්ඨානං දින්නං'ති සබ්බං තං පවත්තිං ආරොචෙසි. අථ නං සත්ථා ආසයානුසයඤාණං නාමෙතං පාරමියෝ පූරෙත්වා දසසහස්සිලොකධාතුං උන්නාදෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්තානං බුද්ධානංයෙව විසයෝ'ති වත්වා කතරකුලා නු ඛෝ එස පබ්බජිතෝ'ති ආවජ්ජෙන්තෝ සුවණ්ණකාරකුලානි ඤත්වා අතීතෙ අත්තභාවෙ ඔලොකෙන්තෝ තස්ස සුවණ්ණකාරකුලෙ යෙව පරිපාචියා නිබ්බත්තානි පඤ්ච අත්තභාවසතානි දිස්වා ඉමිනා දහරෙන දීඝරත්තං සුවණ්ණකාරකම්මං කරොන්තෙන කනිකාරපුප්ඵපදුමපුප්ඵාදීනි කරියමාණි'ති රත්තසුවණ්ණමෙව සම්පරිවත්තිතං, තස්මා ඉමස්ස අසුභ

පරිකම්මකුලකම්මට්ඨානං න වට්ටති. මනාපමේවස්ස කම්මට්ඨානං සප්පායන්ති විනෙත්වා සාරිපුත්තත්ථ තඤ්ඤා කම්මට්ඨානං දත්වා චත්තාරෝ මාසෙ කිලමිතං භික්ඛුං අජ්ජ පච්ඡාභත්තෙයේව අරහත්තප්පත්තං පස්සිස්සසි, ගච්ඡ තුවන්නි ථේරං උය්යෝජේත්වා ඉට්ඨා වක්කමත්තං සුවණ්ණපදුමං මාපෙත්වා පත්තෙහි චෙව නාලෙහි ච උදබින්දූනි මුඤ්චන්තං විය කත්වා භික්ඛු ඉදං පදුමං ආදාය විහාරපච්චන්තෙ වාලුකාරාසිම්හි ඨපෙත්වා සම්මුඛට්ඨානෙ පල්ලඞ්කෙන නිසිදිත්වා ලොහිතකං ලොහිතකන්ති පරිකම්මං කරොහි'ති අදාසි. තස්ස සත්ථු හත්ථතො පදුමං ගණ්හනත්තෙසෙව චිත්තං පසීදි. සො විහාරපච්චන්තං ගන්ත්වා වාලුකං උස්සාපෙත්වා තත්ථ පදුමනාලං පවෙසෙත්වා සම්මුඛෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නො ලොහිතකං ලොහිතකන්ති පරිකම්මං ආරභි. අථස්ස තං ඛණංයෙව නීවරණානි විකම්භිංසු. උපචාරජ්ඣානං උප්පජ්ජි. තදනන්තරං පඨමජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා පඤ්චහාකාරෙහි වසිභාවං පාපෙත්වා යථා නිසින්නොව දුතියජ්ඣානාදිමහිපි වසිභූතෙ චතුත්ථජ්ඣානෙ ඣානකීළං කීළන්තො නිසිදි. සත්ථා තස්ස ඣානානං උප්පන්නභාවං ඤත්වා සක්ඛිස්සති නු ඛො එස අත්තනො ධම්මතාය උත්තරිං විසෙසං නිබ්බත්තෙතුන්ති ඔලොකෙන්තො න සක්ඛිස්සති'ති ඤත්වා නං පදුමං මිලායතූ'ති අධිට්ඨාසි. තං හත්ථෙහි මද්දිතපදුමං මිලායන්තං විය කාලවණ්ණං අහොසි. සො ඣානා වුට්ඨාය තං ඔලොකෙත්වා කින්නු ඛො ඉමං පදුමං ජරාය පහටං පඤ්ඤායති. අනුපාදින්නකෙ'ප්‌ එවං ජරාය අභිභුය්‍යමානෙ උපාදින්නකෙ කථාව නත්ථි. ඉදම්පි හි ජරා අභිභවිස්සතීති අනිච්චලක්ඛණං පස්සි. තස්මිං පන දිට්ඨෙ දුක්ඛලක්ඛණං ච අනත්තලක්ඛණං ච දිට්ඨමෙව හොති. තස්ස තයො භවා ආදිත්තා විය කණ්ඨ ඛඩකුණපා විය ච ඛාදිංසු. තස්මිං ඛණෙ තස්ස අවිදූරෙ කුමාරකා එකං සරං ඔතරිත්වා කුමුදානි භඤ්ජිත්වා ථලෙ රාසිං කරොන්ති. සො ජලෙ ථලෙ ච කුමුදානි ඔලෙකෙසි. අථස්ස ජලෙ කුමුදානි අභිරූපානි උදකං පඤ්ඤරන්තානි විය උපට්ඨහිංසු. ඉතරානි අග්ගග්ගෙසු පරිම්ලානානි, සො අනුපාදින්නකං ජරා එවං පහරති, උපාදින්නකං කිං න පහරිස්සති'ති සුට්ඨුතරං අනිච්චලක්ඛණාදිනි අදාස. සත්ථා පාකටීභූතං ඉදානි ඉමස්ස භික්ඛුනො කම්මට්ඨානං'ති ඤත්වා ගන්ධකුටියං නිසින්නොව ඔභාසං මුඤ්චි. සො තස්ස මුඛං පහරි. අථස්ස කින්නු ඛො එතන්ති ඔලොකෙන්තස්ස සත්ථා ආගන්ත්වා සම්මුඛෙ ඨිතො විය අහොසි. සො වුට්ඨාය අඤ්ජලිමපග්ගණ්හි. අථස්ස සත්ථා සප්පාඨං සල්ලක්ඛෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

උච්ඡින්ද සිනෙහමත්තනො කුමුදං සාරදිකංව පාණිනා,
සන්තිමග්ගමෙව බ්‍රූහය නිබ්බාණං සුගතෙන දෙසිතන්ති.

තත්ථ "උච්ඡින්ද"ති අරහත්තමග්ගෙන ඡින්ද. "සාරදික"න්ති සරදකාලෙ නිබ්බත්තං. "සන්තිමග්ග"න්ති නිබ්බාණගාමිං අට්ඨඞ්ගිකං

මඟ්ගං. "ඛෑහයා"ති වඩ්ඪේති. නිබ්බාණං හි සුගතෙන දෙසිතං, තස්මා තස්ස මඟ්ගං භාවෙහී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ සෝ භික්ඛු අරහත්තෙ පතිට්ඨහී'ති.

සුවණ්ණකාරත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"ඉධ වස්ස"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාධනවාණිජං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර බාරාණසිතො කුසුම්භරත්තානං වත්ථානං පඤ්චසකට සතානි පූරෙත්වා වණිජ්ජාය සාවත්ථිං ආගතො නදිතීරං පත්වා සෙව නදිං උත්තරිස්සාම්'ති තත්ථෙව සකටානි මොචෙත්වා වසි. රත්තිං මහාමෙඝො උට්ඨහිත්වා වස්සි. නදී සත්තාහං උදකස්ස පූරා අට්ඨාසි. නාගරාපි සත්තාහං නක්ඛත්තං කීළිංසු. කුසුම්භරත්තෙහි වත්ථෙහි කිච්චං න නිට්ඨිතං. වාණිජෝ චින්තෙසි-අහං දූරං ආගතො, සචෙ පුන ගම්ස්සාම්, පපඤ්චො භවිස්සති. ඉධෙව වස්සං ච හෙමන්තං ච ගිම්හං ච මම කම්මං කරොන්තො වසිත්වා ඉමානි විකකිණිස්සා මී'ති. සත්ථා නගරෙ පිණ්ඩාය චරන්තො තස්ස චිත්තං ඤත්වා සිතං පාතුකරිත්වා ආනන්දත්ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨො ආහ-දිට්ඨො තෙ ආනන්ද මහාධනවාණිජෝ'ති. ආම භන්තෙ'ති. සෝ අත්ත නො ජීවිතන්තරායං අජානිත්වා ඉමං සංවච්ඡරං ඉධෙව වසිත්වා භණ්ඩං විකෙතුං චිත්තමකාසි'ති. සෝ කිම්පනස්ස භන්තෙ අන්ත රායො භවිස්සති'ති. සත්ථා ආම ආනන්ද සත්තාහමෙව ජීවිත්වා සෝ මච්චුමුඛෙ පතිස්සති'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

අජ්ජෙව කිච්චං ආතප්පං කො ජඤ්ඤා මරණං සුවෙ,
න හි නො සඞ්ගරන්තෙන මහාසෙනෙන මච්චුනා.

එවං විහාරී ආතාපි අහොරත්තමතන්දිතො,
සෝ වෙ භද්දෙකරත්තොති සන්තො ආචික්ඛතෙ මුනී'ති.

ගච්ඡාමිස්ස භන්තෙ ආරොචෙමී'ති. විස්සත්ථො ගච්ඡානන්දූ'ති. ථෙරෝ සකටාවාරං ගන්ත්වා භික්ඛාය චරි. වාණිජෝ ථෙරං ආහා රෙන පතිමානෙසි. අථ නං ථෙරෝ ආහ කිත්තකං කාලං ඉධ වසිස්ස සි'ති. භන්තෙ අහං දූරතො ආගතො, සචෙ පුන ගම්ස්සාම්, පපඤ්චො භවිස්සති. ඉමං සංවච්ඡරං ඉධ වසිත්වා භණ්ඩං විකකිණිත්වා ගම්ස්සා මී'ති. උපාසක දුජ්ජානො ජීවිතන්තරායො අප්පමාදං කාතුං වට්ට තී'ති. කිං පන භන්තෙ අන්තරායො භවිස්සතී'ති. ආම උපාසක සත්තාහමෙව පවත්තිස්සතී'ති.

සෝ සංවිග්ගමානසො හුත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං දානං දත්වා අනුමොදනත්ථාය පත්තං ගණ්හි. අථස්ස සත්ථා අනුමොදනං කරොන්තා උපාසක පණ්ඩිතෙන නාම ඉධෙව වසන්තෙන භවිතබ්බං, ඉදඤ්චිදඤ්ච කම්මං පයොජෙස්සාමී'ති චින්තෙතුං න වට්ටති, අත්තනො පන ජීවිතන්තරායමෙව චින්තෙතුං වට්ට තී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

ඉධ වස්සං වසිස්සාමි ඉධ හෙමන්තගිම්හිසු
ඉති බාලෝ විචින්තෙති අන්තරායං න බුජ්ඣති'ති.

තත්‍ථ "ඉධ වස්සා"නති ඉමස්මිං ච ඨානෙ ඉදඤ්චිදං ච කරොනෙන්තා චතුමාසං වස්සං වසිස්සාමි. "හෙමන්තගිම්හිසූ"ති හෙමන්ත ගිම්හෙසු'පි චින්තාරොමාසෙ ඉදඤ්චිදඤ්ච කරොනෙන්තා ඉධෙව වසිස්සාමි'ති එවං දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකං අත්ථං අජානනෙන්තා බාලොවිනෙතති. "අන්තරාය"නති අසුකස්මිං නාම කාලෙ වා දෙසෙ වා වයෙ වා මරිස්සාමිති අත්තනොජීවිතන්තරායං න බුජ්ඣතීති.

දෙසනාවසානෙ වාණිජෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි. වාණිජොපි සත්ථාරං අනුගන්ත්වා නිවත්තිත්වා සිසරොගො විය මෙ උපපන්නොති සඤ්ඤං නිපජ්ජි. තථා නිපන්නොව කාලං කත්වා තුසිතභවනෙ නිබ්බත්ති.

මහාධනවාණිජයස වත්ථු.

"තං පුත්තපසුසම්මත්ත"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙත වනෙ විහරන්තො කිසාගොතමිං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු සභයස්ස වගෙහ–

යො ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං අමතං පදං,
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො පස්සතො අමතං පදන්ති.

ගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරෙත්වා කථිතං. තදා හි සත්ථා කිසාගොතමිං ලද්ධා තෙ එකච්ඡරමත්තා සිඛත්ථිකා'නි ආහ. න ලද්ධා භන්තෙ සකලගාමෙ ජීවන්තෙහි කිර මතකා එව බහුතරා'නි. අථ නං සත්ථා තවං මමෙව පුත්තෙනා මතොං'ති සල්ලක්ඛෙසි. ධුවඛමෙමා එස සත්තානං, මච්චුරාජා හි සබ්බසත්තෙ අපරිපුණ්ණකජ්ඣාසයෙ එව මහොඝො විය පරිකඩ්ඪමානොයෙව අපායසමුද්දෙ පක්ඛිපති'නි වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:–

තං පුත්තපසුසම්මත්තං ව්‍යාසත්තමනසං නරං,
සුත්තං ගාමං මහොඝොව මච්චු ආදාය ගච්ඡති'නි.

තත්‍ථ "තං පුත්තපසුසම්මත්ත"නති තං රූපබලාදිසම්පන්නෙ පුත්තෙ ච පසූ ච ලභිත්වා මම පුත්තා අභිරූපා බලසම්පන්නා පණ්ඩිතා සබ්බකිච්චසමත්ථා මම ගොණා අභිරූපා අරොගා මහාභාරවහා ච, මම භාවී බහුඛීරාති එවං පුත්තෙහි ච පසූහි ච සම්පන්නං නරං–"ව්‍යාසත්තමනස"නති හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදීසු වා පත්තචීවරාදීසු වා කියඤ්චි දෙව ලභිත්වා තතො උත්තරිතරං පත්ථනාය අසන්තමානසං වා චක්ඛු විඤ්ඤෙය්‍යාදිසු ආරම්මණෙසු වුත්තපපකාරෙසු වා

පරිභෝගරෙසු යං යං ලබ්භං හොති, තත්ථ තත්ථ ලගුභනත්ථාය ව්‍යාසත්ත මානසං. "සුත්තං ගාම"න්ති නිද්දං උපගතං සත්තකාගං. "මහා සෝවා"ති යථා එවරූපං ගාමං ගම්භිරවිත්ථතෝ මහන්තෝ මහා නදිනං ඔඝෝ අන්තමසෝ සුනඛම්පි අසෙසෙත්වා සබ්බං ආදාය ගච්ඡති, එවං චුත්තපපකාරං නරං මච්චු ආදාය ගච්ඡතීති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ කිසාගොතමී සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසීහි.

කිසාගොතමියා වත්ථු.

"න සන්ති පුත්තා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ පටාචාරං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු සහසම්බන්ධෙන–

යෝ ච වස්සසතං ජීවෙ අපස්සං උදයව්‍යයං
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යෝ පස්සතෝ උදයව්‍යයං'න්ති

ගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරෙත්වා කථිතං. තදා පන සත්ථා පටාචාරං තනුභූතසොකං ඤත්වා පටාචාරෙ පුත්තාදයෝ නාම පරලොකං ගච්ඡන්තස්ස තාණං වා ලෙනං වා සරණං වා භවිතුං න සක්කොන්ති. තස්මා විජ්ජමානාපි තෙ න සන්තිගෙව. පණ්ඩිතෙන පන සීලං විසොධෙත්වා අත්තනෝ නිබ්බාණගාමිමග්ගමෙව සොධෙතුං වට්ටතීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:–

න සන්ති පුත්තා තාණාය න පිතා න'පි බන්ධවා,
අන්තකෙනාධිපන්නස්ස නත්ථි ඤාතිසු තාණතා.

එතමත්ථවසං ඤත්වා පණ්ඩිතෝ සීලසංවුතෝ,
නිබ්බාණගමනං මග්ගං බිප්පමෙව විසොධයෙ'ති.

තත්ථ "තාණාය"ති තාණභාවාය පතිට්ඨානත්ථාය–"බන්ධවා"ති පුත්තෙන ච ධීතරා ච ඨපෙත්වා අවසෙසා ඤාතිසුහජ්ජා-"අන්තකෙනාධිපන්නස්සා"ති මරණෙන අභිභූතස්ස. පවත්තියං හි පුත්තාදයෝ අන්නපානාදිදානෙන චෙව උප්පන්නකිච්චනිජ්ඣරණෙන ච තාණං භූතාපි මරණකාලෙ කෙනචි උපායෙන මරණං පටිබාහිතුං අසමත්ථතාය තාණත්ථාය ලෙනත්ථාය න සන්ති නාම. තෙන වුත්තං "නත්ථි ඤාතිසු තාණතා"ති. "එතමත්ථවස"න්ති එවං තෙසං අසාසූ මසාසූසස තාණං භවිතුං අසමත්ථභාවසඞ්ඛාතං කාරණං ඤත්වා පණ්ඩිතෝ චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන සංවුතෝ සංරක්ඛිතගොපිතෝ භූත්වා නිබ්බාණගමනං අට්ඨඞ්ගිකං මග්ගං සීඝ සීඝං විසොධෙය්‍ය'න්ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ පටාචාරා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. අසෙසු'පි බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු'න්ති.

පටාචාරාය වත්ථු.

මගුභවගුභවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

"මත්තාසුඛපරිච්චාගා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අත්තනො පුඛ්ඛකම්මං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං හි සමයෙ වෙසාලී ඉද්ධා අහොසි ඵීතා බහුජනා ආකිණ්ණමනුස්සා. තත්ථ හි වාරෙන රජ්ජං කරොන්තානං ඛත්තියානං යෙව සත්තසතාධිකානි සත්තසහස්සානි සත්ත ච ඛත්තියා අහෙසුං. තෙසං වසනත්ථාය සත්තකාශෙව පාසාදා, සත්තකානියෙව කූටාගාරානි. උය්‍යානෙ විහාරත්ථාය සත්තකාශෙව ආරාමා ච පොක්ඛරණියො ච අහෙසුං. සා අපරෙන සමයෙන දුබ්භික්ඛා අහොසි දුස්සස්සා. තත්ථ ජාතකදෙසෙන පඨමං දුග්ගතමනුස්සා කාලමකංසු. තෙසං තත්ථ තත්ථ ජඞ්ඝනානං කුණපානං ගන්ධෙන අමනුස්සා නගරං පවිසිංසු. අමනුස්සූපද්දවෙන බහූතරා කාලමකංසු. තෙසං කුණපගන්ධපටිකූලතාය සත්තානං අභිවාතකරොගො උප්පජ්ජි. එවං දුබ්භික්ඛභයං අමනුස්සභයං රොගභයන්ති තීණි භයානි උප්පජ්ජිංසු. නගරවාසිනො සන්නිපතිත්වා රාජානං ආහංසු–"මහාරාජ ඉමස්මිං නගරෙ තීණි භයානි උප්පන්නානි. ඉතො පුබ්බෙ ඡාව සත්තමා රාජපරිවට්ටා එවරූපං භයං නාම න උප්පන්නං. පුබ්බෙ ධම්මිකානං රාජූනං කාලෙ එවරූපං භයං නුප්පජ්ජති"ති. රාජා සන්ථාගාරෙ සබ්බසන්නිපාතං කාරෙත්වා සචෙ මෙ අධම්මිකභාවො අත්ථි, තං විචිණාථා'ති ආහ. වෙසාලිවාසිනො සබ්බෙ පවෙණිං විචිනන්තා රඤ්ඤා කිඤ්චි දොසං අදිස්වා මහාරාජ නත්ථි දොසො'ති වත්වා කථං නු ඛො අම්හාකං භයං වූපසමං ගච්ඡෙය්‍යා'ති සම්මන්තයිංසු. තත්ථ එකච්චෙ බලිකම්මෙන ආයාචනාය මඞ්ගලකිරියාය'ති වුත්තෙ සබ්බම්පි තං විධිං කත්වා පටිබාහිතුං නාසක්ඛිංසු. අඤ්ඤෙ එවමාහංසු–ජ සත්ථාරො මහානුභාවා, තෙසු ඉධාගත මත්තෙසු භයං වූපසමෙය්‍යා'ති. අපරෙ සම්මාසම්බුද්ධා ලොකෙ උප්පන්නා, සො හි භගවා සබ්බසත්තහිතාය ධම්මං දෙසෙති, මහිද්ධිකො මහානුභාවො. තස්මිං ඉධාගතෙ ඉමානි භයානි වූපසමං ගච්ඡෙය්‍යුන්ති ආහංසු. තෙසං වචනං සබ්බෙ'පි අභිනන්දිත්වා කහං නු ඛො සො භගවා එතරහි විහරති'ති ආහංසු. තදා පන සත්ථා උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය රඤ්ඤෝ බිම්බිසාරස්ස පටිඤ්ඤං දත්වා වෙළුවනෙ විහරති. තෙන ච සමයෙන බිම්බිසාරසමාගමෙ බිම්බිසාරෙන සද්ධිං සොතාපත්තිඵලං පත්තො මහාලි නාම ලිච්ඡවි තායං පරිසති නිසින්නො හොති. වෙසාලිවාසිනො මහන්තං පණ්ණාකාරං සජ්ජෙත්වා රාජානං බිම්බිසාරං සඤ්ඤාපෙත්වා සත්ථාරං ඉධ ආනෙථා'ති මහාලිං වෙව ලිච්ඡවිං පුරොහිතඤ්ච පහිණිංසු. තෙ ගන්ත්වා රඤ්ඤෝ පණ්ණාකාරං දත්වා තං පවත්තිං නිවෙදෙත්වා මහාරාජ සත්ථාරං අම්හාකං නගරං පෙසෙථා'ති යාචිංසු. රාජා තුම්හෙව ජානාථා'ති න සම්පටිච්ඡි. තෙ භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා

වඤ්චිතා යාචිංසු-භන්තෙ වෙසාලියං තීණි භයානි උප්පන්නානි, තානි තුම්හාකං ආගමනෙ වූපසම්මිස්සන්ති. අථ භන්තෙ ගච්ඡාමාති. සත්ථා තෙසං වචනං සුත්වා ආවජ්ජෙන්තා වෙසාලියං රතනසුත්තෙන වූත්තෙ සා රක්ඛා චක්කවාළානං කොටිසතසහස්සං ඵරිස්සති. සුත්තෙ පරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො භවිස්සති, තානි භයානි වූපසම්මිස්සන්ති'ති ඤත්වා තෙසං වචනං සම්පටිච්ඡි. රාජා බිම්බිසාරොපි සත්ථාරා කිර වෙසාලිගමනං සම්පටිච්ඡිතන්ති සුත්වා නගරෙ ඝොසනං කාරෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා කිං පන භන්තෙ වෙසාලිගමනං වො සම්පටිච්ඡිතන්ති පුච්ඡිත්වා ආම මහාරාජාති වූත්තෙ තෙන හි භන්තෙ ආගමෙථ තාව, මයඤ්ච පටිජග්ගිස්සාම'ීති වත්වා රාජගහස්ස ච ගඞ්ගාය ච අන්තරෙ පඤ්චයොජනභූමිං සමං කාරෙත්වා යොජනෙ යොජනෙ විහාරං පතිට්ඨාපෙත්වා සත්ථු ගමනකාලං ආරොචෙසි. සත්ථා පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මග්ගං පටිපජ්ජි. රාජා යොජනන්තරෙ ජන්තුමත්තෙන ඔඩ්ඩා පඤ්ච වණ්ණානි පුප්ඵානි ඔකිරාපෙත්වා ධජපටාකාකදලි ආදීනි උස්සාපෙත්වා භගවතො ජන්තාඝරපරිවෙණං කත්වා වෙ සෙතච්ඡත්තෙන එකමෙකස්ස භික්ඛුනො එකමෙකං සෙතච්ඡත්තං උපරි ධාරාපෙත්වා සපරිවාරො පුප්ඵගන්ධාදිහි පූජං කරොන්තො සත්ථාරං එකෙකස්මිං විහාරෙ වසාපෙත්වා මහාදානානි දත්වා පඤ්චහි දිවසෙහි ගඞ්ගාතීරං පාපෙත්වා තත්ථ නාවං අලඞ්කරොන්තා වෙසාලිකානං සාසනං පාහෙසි-මයං පථියාදෙත්වා සත්ථු පච්චුග්ගමනං කරොන්තූ'ති. තෙ ච්ගුණං පූජං කරිස්සාමා'ති වෙසාලියා ච ගඞ්ගාය ච අන්තරෙ නියොජනභූමිං සමං කාරෙත්වා භගවතො චතූහි එකමෙකස්ස භික්ඛුනො වීහි වීහි සෙතච්ඡත්තෙහි ජන්තාඝරපරිවෙණානි සජ්ජෙත්වා පූජං කුරුමානා ආගන්ත්වා ගඞ්ගාතීරෙ අට්ඨංසු. බිම්බිසාරොපි වෙ නාවා සංඝාටෙත්වා මණ්ඩපං කාරෙත්වා පුප්ඵදාමාදීහි අලඞ්කාරා පෙත්වා සබ්බරතනමයං බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වා භගවා තස්මිං නිසීදි. භික්ඛූපි නාවං අභිරුහිත්වා භගවන්තං පරිවාරෙත්වා නිසීදිංසු. රාජා අනුගච්ඡන්තොවා ගලප්පමාණං උදකං ඔතරිත්වා යාව භන්තෙ භගවා ආගච්ඡති, තාවාහං ඉධෙව ගඞ්ගාතීරෙ වසිස්සාමී'ති වත්වා නාවං උය්‍යොජෙත්වා නිවත්ති. සත්ථා යොජනමත්තං අඞ්ගානං ගඞ්ගාය ගන්ත්වා වෙසාලිකානං සීමං පාපුණි. ලිච්ඡවිරාජානොපි සත්ථාරං පච්චුග්ගන්ත්වා ගලප්පමාණං උදකං පවිසිත්වා නාවං තීරං උපනෙත්වා සත්ථාරං නාවාතො ඔතාරෙසුං. සත්ථාරා ඔතරිත්වා තීරෙ අක්කන්තමත්තෙයෙව මහාමෙඝො උට්ඨහිත්වා පොක්ඛරවස්සං වස්සි. සබ්බත්ථ ජානුප්පමාණ-ඌරුප්පමාණ-කටිප්පමාණාදිනි උදකානි සන්දන්තානි සබ්බකුණපානි ගඟං පවෙසයිංසු. පරිසුද්ධා භූමිභාගො අහොසි. ලිච්ඡවිරාජානො සත්ථාරං යොජනෙ යොජනෙ වාසෙත්වා මහාදානානි දත්වා දිගුණං පූජං කරොන්තා තීහි දිවසෙහි වෙසාලිං නෙසුං. සක්කො දෙවරාජා දෙවගණපරිවුතො අගමාසි. මහෙසක්ඛානං දෙවානං සන්නිපාතෙන අමනුස්සා යෙභුය්‍යෙන පලායිංසු. සත්ථා සායං නගරවාරෙ ඨත්වා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි-ඉමං ආනන්ද රතනසුත්තං උග්ගණ්හිත්වා ලිච්ඡවිකුමාරෙහි

සඞ්ඛිපිත්වා වෙසාලියා නික්ඛමිත්වා තිණ්ණං පාකාරානං අන්තරෙ පරිත්තං කරොහී'ති. ථෙරො සත්ථාරා දින්නං රතනසුත්තං උග්ගණ්හිත්වා සත්තසෙලමයපත්තෙන උදකං ආදාය නගරවාරෙ ඨිතො පණ්ඩිතා තො පටිඨාය තථාගතස්ස දසපාරමියො දසඋපපාරමියො, දසපරමත්ථපාරමියො පඤ්චමහාපරිච්චාගෙ, ලොකත්ථචරියා, ඤාතත්ථචරියා, බුද්ධිචරියා'ති තිස්සො චරියා; පච්ඡිමභවෙ ගබ්භාවක්කන්තිං, ජාතිං, අභිනික්ඛමණං, පධානචරියං, බොධිපල්ලඞ්කෙ මාරවිජයං, සබ්බඤ්ඤුතඤාණපටිවෙධං, නවලොකුත්තර ධම්මෙ'ති සඞ්ඛිපි'මෙ බුද්ධගුණෙ ආවජ්ජිත්වා නගරං පවිසිත්වා තියාමරත්තිං තිස්ස පාකාරන්තරෙස්ස පරිත්තං කරොනෙන්තා විචරි. තෙන "යං කිඤ්චී"ති වුත්ත මත්තෙයෙව උදකබින්දූනං උදකං අමනුස්සානං උපරි පති. තතිය ගාථාතො පට්ඨාය රජතවටංසකානි විය උදබින්දූ ආකාසෙ උග්ගන්ත්වා ගිලානමනුස්සානං උපරි පතිංසු. තාවදෙව උපසන්තරොගා මනුස්සා උට්ඨාසුං. උට්ඨාය ථෙරං පරිවාරෙසිංසු. "යං කිඤ්චී"ති වුත්ත පදතො පට්ඨාය පන උදකඵුසිතෙහි ඵුට්ඨා ඵුට්ඨා දුක්ඛා අපලාතා සඞ්කාරකූටාදිනානප්පදෙසාදිනිස්සිතා අමනුස්සා තෙන තෙන චාරෙන පලාසිංසු. වාරානි අනොකාසානි අහෙසුං. තෙසු ඔකාසං අලභන්තා පාකාරං භින්දිත්වා පලාසිංසු. මහාජනො නගරමජ්ඣෙ සත්ථාගාරං සබ්බගන්ධෙහි උපලිම්පෙත්වා උපරි සුවණ්ණතාරකාදි විචිත්තං විතානං බන්ධිත්වා බුද්ධාසනං පඤ්ඤපෙත්වා සත්ථාරං ආරොචෙසි. නිසිදි සත්ථා පඤ්ඤත්තෙන ආසනෙ. භික්ඛුසඞ්ඝොපි ඛීණාසවගණෙපි සත්ථාරං පරිවාරෙත්වා නිසිදි. සක්කොපි දෙවරාජා දෙවගණපරිවුතො පතිරූපෙ ඔකාසෙ අට්ඨාසි. ථෙරොපි සකලනගරං අනුවිචරිත්වා වූපසන්තරොගෙන මහාජනෙන සද්ධිං ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසිදි. සත්ථා පරිසං ඔලොකෙත්වා තදෙව රතනසුත්තං අභාසි. දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. එවං පුන දිවසෙපී'ති සත්තාහං තදෙව සුත්තං දෙසෙත්වා සබ්බහත්ථානං වූපසන්තභාවං ඤත්වා ලිච්ඡවිගණං ආමන්තෙත්වා වෙසාලිතො නික්ඛම්ම, ලිච්ඡවිරාජානො දිගුණං සක්කාරං කරොනෙන්තා පුන තීහි දිවසෙහි සත්ථාරං ගඞ්ගාතීරං නයිංසු. ගඞ්ගාය නිබ්බත්ත නාගරාජානො විඤ්ඤාපෙසුං—මනුස්සා තථාගතස්ස සක්කාරං කරොන්ති, මයං කිං න කරොමා'ති. තෙ සුවණ්ණරජතමණිමයා නාවායො මාපෙත්වා සුවණ්ණරජතමණිමයෙ පල්ලඞ්කෙ පඤ්ඤපෙත්වා පඤ්චවණ්ණ පදුමසඤ්ඡන්නං උදකං කරිත්වා භගවන්ත අම්හාකම්පි අනුග්ගහං කරොථා'ති අත්තනො අත්තනො නාවාභිරුහනත්ථාය සත්ථාරං යාචිංසු. මනුස්සා ච නාගා ච තථාගතස්ස පූජං කරොන්ති, මයං පනකිං න කරොමා'ති භූමට්ඨකදෙවෙපි ආදිං කත්වා යාව අකණිට්ඨ බ්‍රහ්මලොකා සබ්බදෙවතා සක්කාරං කරිංසු. තතො නාගා යොජනිකානි ඡත්තාධිඡත්තානි උක්ඛිපිංසු. එවං ඔට්ඨා නාගා භූමිතල

රුක්ඛග්ගවාසිපබ්බතාදිසු භුම්මට්ඨකා දෙවතා අන්තලික්ඛේ ඨිතා සට්ඨිදෙවා'ති නාගභවනං ආදිං කත්වා චක්කවාළපරියන්තා යාව බ්‍රහ්මලෝකා ජාතාධිජාතානි උස්සාපිතානි අහෙසුං. ජාතාතාරෙසු ධජා, ධජන්තරෙසු පතාකා, තෙසු අන්තරන්තරා පුප්ඵදාමවාස වුණ්ණධූපාදිගි සක්කාරෝ අහොසි. සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතා දෙවච්ඡරාතා ජනවෙසං ගහෙත්වා උග්ඝොසයමානා ආකාසෙ විචරිංසු. තයෝ එව කිර සමාගමා මහන්තා අහෙසුං–යමකපාටිහාරියසමාගමෝ, දෙවොරොහණසමාගමෝ, අයං ගඞ්ගාරොහනසමාගමෝති. පරතීරෙ බිම්බිසාරෝ'පි ලිච්ඡවීහි කතසක්කාරතෝ දිගුණං සක්කාරං සජෙත්වා භගවතෝ ආගමනං උදික්ඛමානෝ අට්ඨාසි. සත්ථා ගඞ්ගාය උභොසු පසෙසු රාජූනං මහන්තං පරිච්චාගං ඔලොකෙත්වා නාගාදීනඤ්ච අජ්ඣාසයං විදිත්වා එකෙකනාවාය පඤ්ච පඤ්චසත භික්ඛුපරිවාරං එකෙකං නිම්මිනිත්වා මාපෙසි. සෝ එකෙකස්ස සෙත ච්ඡත්තස්ස චෙව කප්පරුක්ඛස්ස ච පුප්ඵදාමස්ස ච හෙට්ඨා නාගගණ පරිවුතෝ නිසින්නෝ හොති. භුම්මට්ඨකදෙවතාදිසු ච එකෙකස්මිං ඔකාසෙ සපරිවාරං එකෙකං නිම්මිනිත්වා මාපෙසි. එවං සකල චක්කවාළගබ්භෙ එකාලඞ්කාරෙ එකුස්සවෙ එකච්ඡනෙ විය ච ජාතෙ නාගානං අනුග්ගහං කරොන්තො එකං රතනනාවං අභිරුහි. භික්ඛූසු පි එකෙකෝ එකෙකමෙව නාවං අභිරුහි. නාගරාජානෝ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නාගභවනං පවෙසෙත්වා සබ්බරත්තිං සද්ධම්මසන්තිකෙ ධම්මකථං සුත්වා දුතියදිවසෙ දිබ්බෙන ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පරිවිසිංසු. සත්ථා අනුමොදනං කත්වා නාගභවනා නික්ඛමිත්වා සකලචක්කවාළදෙවතාහි පූජියමානෝ පණ්ඩවහි නාවාසතෙහි ගඞ්ගානදිං අතික්කමි. රාජා පච්චුග්ගන්ත්වා සත්ථාරං නාවාතෝ ඔතාරෙත්වා ආගමනකාලෙ ලිච්ඡවීහි කතසක්කාරතෝ දිගුණං සක්කාරං කත්වා පුරිමනයෙනෙව පණ්ඩවහි දිවසෙහි රාජගහං අනෙසි. දුතියදිවසෙ භික්ඛූ පිණ්ඩපාත පටික්කන්තා සායණ්හසමයෙ ධම්මසභායං නිසින්නා කථං සමුට්ඨාපෙසුං–"අහො බුද්ධානං ආනුභාවෝ, අහො සත්ථරි දෙවමනුස්සානං පසාදෝ, ගඞ්ගාය නාම ඔරතොච පාරතොච අට්ඨයොජනෙ මග්ගෙ බුද්ධගතෙන පසාදෙන රාජූහි සමතලං භූමිං කත්වා වාලුකා ඔකිණ්ණා. ජානුමත්තෙනාපි ඔධිනා නානාවණ්ණානි පුප්ඵානි සණ්ඨානානි. ගඞ්ගාය උදකං නාගානුභාවෙන පඤ්චවණ්ණෙහි පදුමෙහි සඤ්ඡන්නං. යාව අකණිට්ඨභවනන්තරෙ ජාතාධිජාතානි උස්සාපිතානි. සකලචක්කවාළගබ්භං එකාලඞ්කාරං එකුස්සවං විය ච ජාත"න්ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ති භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නාත්ථ සුචිත්වා ඉමාය නාම'නි වුත්තෙ න භික්ඛවෙ එස පූජාසක්කාරෙ මයහං බුද්ධානුභාවෙන නිබ්බත්තෙතා, න නාගදෙවබ්‍රහ්මානුභාවෙන, අතීතෙ පන අපමත්තකපරිච්චාගානුභාවෙන නිබ්බත්තෙතා'නි වත්වා භික්ඛූහි යාචිතො තමත්ථං පකාසෙතුං අතීතං ආහරි.—

අතීතෙ පන තක්කසිලායං සඞ්ඛා නාම බ්‍රාහ්මණෙ අහෝසි තස්ස පුත්තො සුසීමො නාම මාණවො සොළසවස්සුද්දෙසිකො එක දිවසං පිතරං උපසඞ්කමිත්වා ආහ-ඉච්ඡාමහං තාත බාරාණසිං ගන්ත්වා මන්තෙ සජ්ඣායිතුන්ති. අථ නං පිතා ආහ-තාත තුය්හ අස්සකො නාම බ්‍රාහ්මණෙ මම සහායකො, තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා අඩ්ඪමාසං පටිමාසුතො අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං පත්වා තං බ්‍රාහ්මණං උපසඞ්කමිත්වා පිතරා පහිතභාවං ආචික්ඛි. අථ නං සො සහායකස්ස මෙ පුත්තොත්‍ති සම්පටිච්ඡිත්වා පටිපාසාඩදරථං හදය කෙන දිවසෙන මන්තෙ වාචෙතුං ආරභි. සො ලහුඤ්ච ගණ්හනෙතා බහුඤ්ච ගණ්හනෙතා ගහිතගහිතඤ්ච සුවණ්ණභාජනෙ පක්ඛිත්ත සිහතෙලම්ව අවිනස්සමානං ධාරෙනෙතා න චිරසෙව ආචරියස්ස සම්මුඛතො උග්ගණ්හිතබ්බං සබ්බං උග්ගණ්හිත්වා සජ්ඣායං කරොනෙතා අත්තනො උග්ගහිතසිප්පස්ස ආදිමජ්ඣමෙව පස්සති, නො පරියොසානං. සො ආචරියං උපසඞ්කමිත්වා අහං ඉමස්ස සිප්පස්ස ආදිමජ්ඣමෙව පස්සාමි, නො පරියොසානන්ති වත්වා ආචරි යෙන අහම්පි තාත න පස්සාමි'ත්‍ති වුත්තෙ අථ කො ආචරිය පරියෙ සානං ජානාති'ති පුච්ඡිත්වා ඉමෙ තාත ඉසිපතනෙ ඉසයො විහරන්ති, තෙ ජානෙය්‍යං. තෙසං සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡ සසූ'ති ආචරියෙන වුත්තෙ තථෙවකබ්‍රඞ්ගෙ උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි- "තුම්හෙ කිර පරියොසානං ජානාථා"ති. කෙචි ආම ජානාම'ති, තෙන හි මෙ ආචික්ඛථා'ති. මයං පන අපබ්බජිතස්ස න ආචික්ඛාම, සචෙ පරියොසානෙනත්ථො පබ්බජස්සූ'ති. සො සාධූ'ති සම්පටිච්ඡි ත්වා තෙසං සන්තිකෙ පබ්බජි. අථස්ස තෙ ඉදං නාම සික්ඛස්සූ'ති වත්වා එවං තෙ නිවාසෙතබ්බං, එවං පාරුපිතබ්බන්ති ආදිනා නයෙන ආභිසමාචාරිකං ආචික්ඛිංසු. සො තත්ථ සික්ඛන්තො උපනි සස්සයසම්පන්නත්තා න චිරස්සෙව පථෙවකසම්බාධං අභිසම්බු ජ්ඣිත්වා සකලබාරාණසිනගරෙ ගගණතලෙ පුණ්ණචන්දෙ විය පාකටො ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො අහොසි. සො අපරාපරකසං වත්තනි'කස්ස කම්මස්ස කතත්තා න චිරස්සෙව පරිනිබ්බායි. අථස්ස පථෙවකබ්‍රඞ්ගා ච මහාජනො ච සරීරකිච්චං කත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා නගරවාරෙ ථූපං කත්වා පතිට්ඨාපෙසුං. සඞ්ඛා බ්‍රාහ්මණෙ පුත්තො මෙ චිරගතො, තං පවත්තිමස්ස ජානිස්සාම්'ති තං දට්ඨුකාමො තක්කසිලාතො නික්ඛම්මිත්වා අනුපුබ්බෙන බාරාණසිං පත්වා මහාජන කායං සන්නිපතිතං දිස්වා අඩ්ඪා ඉමෙසු එකොපි මෙ පුත්තස්ස පව ත්තිං ජානිස්සති'ති උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි-සුසීමො නාම මාණවො ඉඩ්ඪගම්, අපි නු තස්ස පවත්තිං ජානාථා'ති. ආම බ්‍රාහ්මණ ජානාම, අස්සකස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකෙ තයො වෙදෙ සජ්ඣායිත්වා පබ්බජිත්ව පථෙවකසම්මාසම්බාධං සවජ්ජි කත්වා පරිනිබ්බුතොති.

අඝමස්ස චූළපෝ පතිට්ඨාපිතෝ'නි. සෝ භූමිං භෙත්වා පහරිත්වා රොදිත්වා කඤ්චිත්වා තං චෙතියඝනණ්ං ගන්ත්වා නිණ්නි උඩරිත්වා උත්තරසාටකෙන වාලුකං ආහරිත්වා චෙතියඝනණේ ආකිරිත්වා කම ණ්ඩලතෝ උදකෙන පරිප්ඵොසිත්වා වනපුප්ඵේහි පූජං කත්වා සාට කෙන පටාකං ආරොපෙත්වා චූළසස උපරි අත්තනෝ ඡත්තකං බ්ධිත්වා පක්කාමි. සත්ථා ඉදං අතීතං ආහරිත්වා තදා භික්ඛවෙ අහං සඞ්ඛා නාම බ්‍රාහ්මණෝ අහොසිං. මයා සුසිමසස පච්චෙකබුද්ධසස චෙතියඝනණේ නිණ්නි උඩටානි, තසස මෙ නිසසන්දෙන අට්ඨයොජනං ඨානං මඝහං විගතඛාණුකණ්ටකං කත්වා සුධං සමතලං කරිංසු. මයා තත්ථ වාලුකා ඔකිණ්ණා, තසස මෙ නිසසන්දෙන අට්ඨයොජනං ඨානං වාලුකං ඔකිරිංසු. මයා තත්ථ වනකුසුමෙහි පූජා කතා, තසස මෙ නිසසන්දෙන අට්ඨයොජනෙ ඨානෙ නානාවණ්ණානි පුප්ඵානි ඔකිණ්ණානි. එකයොජනට්ඨානෙ ගන්ධාය උදකං පඤ්චවණ්ණෙහි පදුමෙහි සඤ්ඡන්නං. මයා තත්ථ කමණ්ඩලුදකෙන භූමි පරිප්ඵොසිතා, තසස මෙ නිසසන්දෙන වෙසාලියං පොක්ඛරවස්සං වස්සි. මයං තත්ථ පටාකා ආරොපිතා, ඡත්තකඤ්ච බද්ධං. තසස මෙ නිසසන්දෙන යාව අකණිට්ඨභවනා ධජපටාකාඡත්තාබිඡත්තාදිනි සකලචක්ක වාළගබ්භං එකුසසවං විය ජාතං. ඉති ඛො භික්ඛවෙ එස පූජා සක්කාරෝ මයහං නෙව බුද්ධානුභාවෙන. අතීතෙ පන අප්පමත්තක පරිච්චාගානුභාවෙනා'නි වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

මත්තාසුඛපරිච්චාගා පසෙ වෙ විපුලං සුඛං,
චජෙ මත්තාසුඛං ධීරෝ සම්පසසං විපුලං සුඛ'නති.

තත්ථ "මත්තාසුඛ"නති පමාණං සුඛං පරිත්තකසුඛං වුච්චති, තසස පරිච්චාගෙන. "විපුලං සුඛ"නති උදාරසුඛං, නිබ්බාණසුඛනති වුච්චති. තඤ්ච පසෙසය්‍යා'නි අත්ථෝ, ඉදං වුත්තං හොති-එකං කිර භොජනපානිං සජ්ජාපෙත්වා භුඤ්ජන්තසස මත්තාසුඛං නාම උප්පජ්ජති. තං පන පරිච්චජිත්වා උපොසථං වා කරොන්තසස දානං වා දදන්තසස විපුලං උළාරං නිබ්බාණසුඛං නාම නිබ්බත්තති. තසමා සුවෙ එවං තසස මත්තාසුඛස්ස පරිච්චාගා විපුලං සුඛං පසසති, අථෙ තං විපුලං සුඛං සම්මා පසසන්තො පණ්ඩිතෝ තං මත්තාසුඛං චජෙය්‍යා'නි අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

ගඩ්හාරොහනවත්ථු.

"පරදුක්ඛූපධානෙනා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං කුක්කුටඅණ්ඩකාදිකං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියා කිර අවිදූරෙ පඬ්ඩුපුරං නාම එකෝ නාමෝ. තත්ථෙකෝ කෙවට්ටෝ වසති. සෝ සාවත්ථිං ගච්ඡන්තෝ අච්චරවනියා කච්ඡ පණ්ඩානි දිස්වා තානි ආදාය සාවත්ථිං ගන්ත්වා එකස්මිං ගෙහෙ පවාපෙත්වා ඛාදන්තෝ තස්මිං ගෙහෙ කුමාරිකාය'පි එකං අණ්ඩං අදාසි. සා තං ඛාදිත්වා තතෝ පට්ඨාය අඤ්ඤං ඛාදනීයං නාම න ඉච්ඡති. අථස්සා මාතා කුක්කුටියා විජාතට්ඨානතෝ එකං අණ්ඩං ගහෙත්වා අදාසි. සා තං ඛාදිත්වා රසතණ්හාය ඛඩා තතෝ පට්ඨාය සයමෙව කුක්කුටියා අණ්ඩානි ගහෙත්වා ඛාදති. සා දිස්වා තාය උපදාසුතා ආඝාතං බන්ධිත්වා ඉතොදානි චුතා යක්ඛිණී හුත්වා තව දූරකෙ ඛාදිතුං සමත්ථා භූත්වා නිබ්බත්තෙතායන්ති පත්ථනං ඨපෙත්වා කාලං කත්වා තස්මිං යෙව ගෙහෙ මජ්ජාරී හුත්වා නිබ්බත්ති. ඉතරා'පි කාලං කත්වා තත්ථෙව කුක්කුටී හුත්වා නිබ්බත්තා කුක්කුටණ්ඩානි විජායි. මජ්ජාරී ආගන්ත්වා තානි ඛාදිත්වා දුතියම්පි තතියම්පි ඛාදිත්වෙව කුක්කුටී තයෝ වාරෙ මම අණ්ඩානි ඛාදිත්වා ඉදානි මම්පි ඛාදිතුකාමාසි, ඉතෝ චුතා සත්තභූමිකං තං ඛාදිතුං ලභෙය්යන්ති පත්ථනං කත්වා තතෝ චුතා දීපිනී හුත්වා නිබ්බත්ති. ඉතරාපි මිගී හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා විජාතකාලෙ දීපිනී ආගන්ත්වා තං සඞ්ඛං පුත්තකෙහි ඛාදි. එවං ඛාදන්තා පඤ්චසු අත්තභාවසතෙසු අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස දුක්ඛං උප්පාදෙත්වා අවසානෙ එකා යක්ඛිණී හුත්වා නිබ්බත්ති. එකා සාවත්ථියං කුලධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. ඉතෝ පරං "න හි වෙරෙන වෙරානී"ති ගාථාවණ්ණනාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. ඉධ පන සත්ථා වෙරං අවෙරෙන වූපසම්මති, නෝ වෙරෙනා'ති වත්වා උභින්නම්පි ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:—

පරදුක්ඛූපධානෙන අත්තනෝ සුඛමිච්ඡති,
වෙරසංසග්ගසංසට්ඨා වෙරා සෝ න පරිමුච්චතී'ති.

තත්ථ "පරදුක්ඛූපධානෙනා"ති පරස්මිං දුක්ඛූපධානෙන, පරස්ස දුක්ඛූපධානෙනා'ති අත්ථෝ. "වෙරසංසග්ගසංසට්ඨා"ති යෝ පුග්ගලෝ අක්කොසනපච්චක්කොසනපහරණපටිපහරණාදීනං වසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤකෙන වෙරසංසග්ගෙන සංසට්ඨා. "වෙරා සෝ න පරිමුච්චතී'ති නිච්චකාලං වෙරවසෙන දුක්ඛමෙව පාපුණාතී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ යක්ඛිණී සරණෙසු පතිට්ඨාය පඤ්චසීලානි සමාදියිත්වා වෙරතො මුච්චි. ඉතරා'පි සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

කුක්කුටණ්ඩඛාදිකාය වත්ථු.

"යං ඛි කිච්ච"නාති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා භද්දියං නිස්සාය ජාතියා වනෙ විහරන්තෝ භද්දියසික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිර පාදුකාමණ්ඩනෙ උස්සුක්කා අහෙසුං. යථාහ—"තෙන ඛො පන සමයෙන භද්දියා භික්ඛූ අනෙකවිහිතං පාදුකාමණ්ඩනානුයුං

යොගමනුයුත්තා විහරන්ති-තිණපාදුකං කරොන්ති'පි කාරාපෙන්ති'පි, මුඤ්ජපාදුකං කරොන්ති'පි කාරාපෙන්තිපි, බබ්බජපාදුකං, භිනතාල පාදුකං, කමලපාදුකං, කම්බලපාදුකං කරොන්ති'පි කාරාපෙන්ති'පි. රිඤ්චන්ති උද්දෙසං පරිපුච්ඡං අධිසීලං අධිචිත්තං අධිපඤ්ඤ"න්ති. භික්ඛූ තෙසං තථා කරණභාවං ඤත්වා උජ්ඣායිත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා තෙ භික්ඛූ ගරහිත්වා භික්ඛවෙ තුම්හෙ අඤ්ඤත්‍ර කිච්චෙන ආගන්ත්වා අඤ්ඤසම්ං යෙව කිච්ච උය්‍යුත්තානි වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමා ගාථා අභාසි:—

යං හි කිච්චං තදපවිද්ධං අකිච්චං පන කයිරති,
උන්නලානං පමත්තානං තෙසං වඩ්ඪන්ති ආසවා.

යෙසඤ්ච සුසමාරද්ධා නිච්චං කායගතාසති,
අකිච්චං තෙ න සෙවන්ති කිච්චෙ සාතච්චකාරිනො;
සතානං සම්පජානානං අත්ථං ගච්ඡන්ති ආසවා'ති.

තත්ථ"යං හි කිච්ච"න්ති භික්ඛුනො හි පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය අපරිමාණසීලක්ඛන්ධොපනං අරඤ්ඤවාසො ධුතඞ්ගපරිහරණං භාවනාරාමතා'ති එවමාදි කිච්චං නාම. ඉමෙහි පන යං අත්තනො කිච්චං, තං අපවිද්ධං ජඬ්ඩිතං. "අකිච්ච"න්ති භික්ඛුනො පන ජත්ත මණ්ඩනං උපාහනපාදුකාපත්තථාලකඛම්මකරකකායබන්ධනඅංස වට්ටකානං මණ්ඩනං අකිච්චං නාම. යෙ හි තං කයිරති, තෙසං මානනලං උක්ඛිපිත්වා චරණෙන උන්නලානං සතිවොස්සග්ගෙන පමත්තානං චත්තාරොපි අසවා වඩ්ඪන්ති'ති අත්ථො. "සුසමාරද්ධා"ති සුපරිග්ගහිතා. "කායගතාසති"ති කායානුපස්සනා භාවනා. "අකි චව"න්ති තෙ එතං ජත්තමණ්ඩනාදිකං අකිච්චං න සෙවන්ති, න කරොන්ති'ති අත්ථො. "කිච්චෙ"ති පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය කත්ත බ්බෙ අපරිමාණසීලක්ඛන්ධොපනාදිකෙ කරණීයෙ. "සාතච්ච කාරිනො"ති සතතකාරිනො අට්ඨිතකාරිනො. තෙසං සතියා අවිප්පවාසෙන සතානං සාත්ථකසම්පජඤ්ඤං සප්පායසම්පජඤ්ඤං ගොචරසම්පජඤ්ඤං අසම්මොහසම්පජඤ්ඤ'න්ති චතුහි සම්ප ජඤ්ඤෙහි සම්පජානානං චත්තාරොපි ආසවා අත්ථං ගච්ඡන්ති පරික්ඛයං අභාවං ගච්ඡන්ති'ති අත්ථො.

දෙසනාව'සානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තා නම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

භද්දියඝිකඛූනං වත්ථු.

"මාතර"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි සම්බහුලා ආගන්තුකා භික්ඛූ සත්ථාරං දිවාට්ඨානෙ නිසින්නං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. තස්මිං ඛණෙ ලකුණ්ඨකභද්දියත්ථේරෝ භගවතෝ අවිදූරෙ අතික්කමති. සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං චිත්තාචාරං ඤත්වා ඔලොකෙත්වා පස්සථ භික්ඛවෙ අයං භික්ඛු මාතාපිතරෝ ගන්ත්වා නිද්දුකෙඛා භූත්වා යාතීති වත්වා තෙහි භික්ඛූහි කිං නු ඛො සත්ථා වදතී'ති අඤ්ඤමඤ්ඤං පුඛානි ඔලොකෙත්වා සංසයපකඛන්නෙහි කිං නාමෙතං වදථා'ති වුත්තෙ තෙසං ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

මාතරං පිතරං හන්ත්වා රාජානෝ දෙ ච ඛත්තියෙ,
රට්ඨං සානුචරං හන්ත්වා අනීඝෝ යාති බ්‍රාහ්මණෙ'ති.

තත්ථ "සානුචර"න්ති ආයසාඩකෙන ආයුත්තකෙන සහිතං. එත්ථ හි "තණ්හා ජනෙති පුරිස"න්ති වචනතෝ නිත්‍ය භවෙත්‍ය සත්තා නං ජනනතෝ තණ්හා මාතා නාම. අහං අස්සකස්ස නාම රඤ්ඤො වා රාජමහාමත්තස්ස වා පුත්තෙත්‍යා'ති පිතරං නිස්සාය අසම්මානස්ස උප්පජ්ජනතෝ අසම්මානෝ පිතා නාම. ලොකෝ විය රාජානං යසමා සබ්බදිට්ඨිගතානි වෙ සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨියෝ භජන්ති. තස්මා වෙ සස්සතුච්ඡෙදදිට්ඨියෝ වෙ ඛත්තියරාජානෝ නාම. වාදසාඝන නානි විත්ථතෙඛන රට්ඨසදිසත්තා ච රට්ඨං නාම. ආයසාඩකෝ ආඝුත්තකපුරිසෝ විය නංනිස්සිතෝ නන්දිරාගෝ අනුචරෝ නාම. "අනීඝෝ"ති නිද්දුකෙඛා. "බ්‍රාහ්මණෙ"ති ඛීණාසවෝ. එතෙසං තණ්හාදීනං අරහත්තමග්ගඤ්ඤණසිනා හතත්තා ඛීණාසවෝ නිද්දු කෙඛා භූත්වා යානී'ති අයමෙත්ථ අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු'නි.

දුතියගාථායපි වත්ථු පුරිමසදිසමෙව. නදු'පි සත්ථා ලකුණ්ඨක භද්දියත්ථේරමෙව ආරබ්භ කථෙසි. තෙසං ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

මාතරං පිතරං හන්ත්වා රාජානෝ දෙ ච සොත්ථියෙ,
වෙය්‍යග්ඝපඤ්චමං හන්ත්වා අනීඝෝ යාති බ්‍රාහ්මණෙ'ති.

තත්ථ "දෙ ච සොත්ථියෙ"ති දෙ ච බ්‍රාහ්මණෙ. ඉමිස්සා හි ගාථාය සත්ථා අත්තනෝ ධම්මිස්සරභාවඤ දෙසනාවිධිකුසලභාවඤ ච සස්ස තුච්ඡෙදදිට්ඨියෝ වෙ බ්‍රාහ්මණරාජානෝ කත්වා කථෙසි. "වෙය්‍යග්ඝ පඤ්චම"න්ති එත්ථ ව්‍යග්ඝානුචරිතෝ සපපටිභයෝ දුප්පටිපජ්ජෝ මඤ්ඤා වෙය්‍යග්ඝා නාම. විචිකිච්ඡානීවරණම්පි තෙන සදිසභාවඤ වෙය්‍යග්ඝං නාම. තං පඤ්චමං අස්සා'ති නීවරණපඤ්චකං වෙය්‍යග්ඝ පඤ්චමං නාම. ඉදඤ්ච වෙය්‍යග්ඝපඤ්චමං අරහත්තඤ්ඤණසිනා නීසෙසං හන්ත්වා අනීඝෝ යාති බ්‍රාහ්මණෙ'ති අයමෙත්ථ අත්ථෝ. සෙසං පුරිමසදිසමෙවා'නි.

ලකුණ්ඨකභද්දියත්ථේරස්ස වත්ථු.

"සුපබුද්ධ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො දරුසාකටිකස්ස පුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

රාජගහස්මිං සම්මාදිට්ඨිකපුත්තෙහා ච මිච්ඡාදිට්ඨිකපුත්තෙහා චා'ති වෙ දරකා අභික්ඛණං ගුළකීළං කීළන්ති. තෙසු සම්මාදිට්ඨික පුත්තෙහා ගුළං ඛිපමානො බුද්ධානුස්සතිං ආවජ්ජිත්වා :"නමො බුද්ධස්සා"ති වත්වා ගුළං ඛිපති. ඉතරොපි නිත්සීයානං ගුණෙ උද්ධි සිත්වා "නමො අරහන්තානා"න්ති වත්වා ඛිපති. තෙසු සම්මාදිට්ඨි කස්ස පුත්තෙහා ජීනාති. ඉතරො පරජ්ජති. සො තස්ස කිරියං දිස්වා අඤං එවමනුස්සරිත්වා එවං වත්වා ගුළං ඛිපනෙහා මං ජිනාති.අහම්පි එවරූපං කරිස්සාමී'ති බුද්ධානුස්සතිඤං පරිචයමකාසි. අථෙකදිවසං තස්ස පිතා සකටං යොජෙත්වා දරූනං අත්ථාය ගච්ඡන්තො තම්පි දරකං ආදාය ගන්ත්වා අටවියං දරූනං සකටං පූරෙත්වා ආගච්ඡ නෙහා බහිනගරෙ සුසානසාමන්තෙ උදකථාස්සුකට්ඨානෙ හොණෙ මොචෙත්වා භත්තවිස්සග්ගකමකාසි. අථස්ස තෙ හොණා සාඝණ්හසම යෙ නගරං පවිසන්තෙහන ගොහණ්ඩෙන සද්ධිං නගරමෙව පවිසිංසු. සාකටිකොපි හොණෙ අනුබන්ධන්තො නගරං පවිසිත්වා සාඝං හොණෙ දිස්වා ආදාය නික්ඛමන්තො වාරං න සම්පාපුණි. තස්මිං හි අපපත්තෙයෙව වාරං පිහිතං. අථස්ස පුත්තෙහා එකකොව රත්ති භාගෙ සකටස්ස හෙට්ඨා නිපජ්ජිත්වා නිද්දං ඔක්කමි. රාජගහං පකති යාපි අමනුස්සබහුලං. අයඤ්ච සුසානසන්තිකෙ නිපන්නොහා. තත්ථ නං වෙ අමනුස්සා පස්සිංසු. එකො සාසනස්ස පටිකණ්ටකො මිච්ඡා දිට්ඨිකො. එකො සම්මාදිට්ඨිකො. තෙසු මිච්ඡාදිට්ඨිකො ආහ–"අඤං නො හන්තබ්බා ඉමං ඛාදාමා"ති. ඉතරෙ අලං මා තෙ රුච්චී'ති නිවා රෙසි. සො නෙන වාරියමානොපි තස්ස වචනං අනාදියිත්වා දරකං පාදෙ ගහෙත්වා ආකඩ්ඪි. සො බුද්ධානුස්සතියා පරිචිතත්තා තස්මිං ඛණෙ"නමො බුද්ධස්සා"ති ආහ. අමනුස්සෙසා මහාභයභීතො පටික්කමිත්වා අට්ඨාසි. අථ නං ඉතරෙ අමෙහඤි අකිච්චං කතං. දණ්ඩකම්මමස්ස කරොමා'ති වත්වා නං රක්ඛමානො අට්ඨාසි. මිච්ඡාදිට්ඨිකො නගරං පවිසිත්වා රක්ඛසූ හොජනපානීං පූරෙත්වා හොජනං ආහරි. අථ නං උභොපි තස්ස මාතාපිතරො විය ඤත්වා උට්ඨාපෙත්වා හොජෙත්වා ඉමානි අක්ඛරානි රාජා පස්සතු, මා අක්ඛසූ'ති තං පවත්තිං පකාසෙන්තො ඝක්ඛානුභාවෙන හොජන පානියං අක්ඛරානි ඡින්දිත්වා පානීං දරුසකටෙ පක්ඛිපිත්වා සබ්බ රත්තීං ආරක්ඛං කත්වා පක්කාමිංසු. පුන දිවසෙ රාජකුලතො චොරෙහි හොජනභණ්ඩං අවහට'න්ති කොලාහලං කරොන්තා මාරානී පිදහිත්වා ඔලොකෙත්වා තත්ථ අපස්සන්තා නගරා නික්ඛ මිත්වා ඉතොචිතොච ඔලොකෙන්තා දරුසකටෙ සුවණ්ණපානීං දිස්වා අයං චොරොති තං දරකං ගහෙත්වා රක්ඛසූ දස්සෙසුං. රාජා

අක්ඛරානි දිසවා කිං එතං තාතා'ති පුච්ඡිතවා නාහං දෙව ජානාමි, මාතාපිතරෝ මෙ ආහනිතවා රත්තිං හොජෙතවා රක්ඛමානා අට්ඨංසු. අහම්පි මාතාපිතරෝ මං රක්ඛන්ති'ති නිබ්භයොව නිද්දං උපගතො. එත්තකං අහං ජානාමි'ති. අථසස මාතාපිතරෝ'පි තං ඨානං ආහ මිංසු. රාජා තං පවත්තිං සුතවා තෙ තයොපි ජනෙ ආදාය සත්ථු සන්ති කං ගන්තවා සබ්බං ආරොචෙතවා කින්නු බො භන්තෙ බුද්ධානුසසනි එව රක්ඛා හොති, උදාහු ධම්මානුසසති ආදයෙ'ති පුච්ඡි. අථසස සත්ථා මහාරාජ න කෙවලං බුද්ධානුසසනිඥෙව රක්ඛා, යෙසං පන ඡබ්බිධෙන චිත්තං සුභාවිතං, තෙසං අඤ්ඤෙන රක්ඛාවරණෙන වා මනෙනාසඩෙහි වා කිච්චං නත්ථී'ති වත්වා ඡ ඨානානි දසෙසනෙනා ඉමා ගාථා අභාසි:—

සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති සදා ගොතමසාවකා,
යෙසං දිවා ච රත්තො ච නිච්චං බුද්ධගතා සති.

සුප්පබුද්ධං-පෙ-නිච්චං ධම්මගතා සති. සුප්පබුද්ධං-පෙ-නිච්චං සඞ්ඝ ගතා සති. සුප්පබුද්ධං-පෙ-නිච්චං කායගතා සති. සුප්පබුද්ධං-පෙ-අහිංසාය රතො මනො. සුප්පබුද්ධං-පෙ-භාවනාය රතොමනො'ති.

තත්ථ "සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති"ති බුද්ධගතාසතිං ගහෙත්වා සුප නන්තා ගහෙත්වායෙව **ච** පබුජ්ඣනතා සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති නාම. සදා "ගොතමසාවකා"ති ගොතමගොත්තසස බුද්ධසස සවණෙන ජානනාය තසෙසව අනුසාසනියා සවණතාය ගොතමසාවකා. "බුද්ධ ගතා සති'ති "ඉතිපි සො භගවා"ති ආදිපපහෙදෙ බුද්ධගුණෙ ආරබ්භ උපජ්ජමානා සති, සා නිච්චකලං අත්ථි, තෙ සදා'පි සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣ න්ති'ති අත්ථො. තථා අසක්ඛොනෙතා පන එකදිවසං තිසු කාලෙසු වීසු කාලෙසු එකසම්මිපි කාලෙ බුද්ධානුසසතිං මනසිකරොනතා සුප්පබුද්ධං පබුජ්ඣන්ති එව නාම. "ධම්මගතා සති"ති "සවාක්ඛා තො භගවතා ධම්මො"ති ආදිපපහෙදෙ ධම්මගුණෙ ආරබ්භ උප ජ්ජමානා ධම්මානුසසති. "සංඝගතා සති"ති "සුපටිපන්නො භගව තො සාවකසඞ්ඝො"ති ආදිපපහෙදෙ සඞ්ඝගුණෙ ආරබ්භ උජ්ජමානා සඞ්ඝගතාසති. "කායගතාසති"ති චත්තිංසාකාරවසෙන වා නව සීවථිකාවසෙන වා චතුධාතුවවත්ථානවසෙන වා අජ්ඣත්තනිලකසි නාදිරූපජ්ඣානවසෙන වා උපජ්ජමානා සති. "අහිංසාය රතො"ති "සො කරුණාසහගතෙන චෙතසා එකං දිසං ඵරිත්වා විහරති"ති එවං වුත්තාය කරුණාභාවනාය රතො. "භාවනාය"ති මෙත්තාභාව නාය. කිඤ්චාපි හි හෙට්ඨා කරුණාභාවනාය වුත්තත්තා ඉධ සබ්බා'පි අවසෙසාභාවනා මෙත්තාභාවනා ච අධිප්පෙතා. සෙසං පඨමගාථාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං.

දෙසනාවසානෙ සො දුරකො සඞ්ඝං මාතාපිතූහි සොතාපත්ති ඵලෙ පතිට්ඨහි. පච්ඡා පන පබ්බජිත්වා සබ්බෙ'පි අරහත්තං පාපුණිංසු. සම්පත්තානමපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසී'ති.

දුරුසාකවිකපුත්තස්ස වත්ථු.

"දුප්පබ්බජ්ජ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලිං නිස්සාය මහාවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතර වජ්ජීපුත්තක භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි:-

ඤං සන්ධාය වුත්තං-"අඤ්ඤතරො වජ්ජීපුත්තකො භික්ඛු වෙසාලියං විහරති අඤ්ඤතරස්මිං වනසණ්ඩෙ. තෙන ඛො පන සමයෙන වෙසාලියං සබ්බරත්තිවාරො හොති. අථ ඛො සො භික්ඛු වෙසාලියං තූරියතාළිතවාදිතනිග්ඝොසසද්දං සුත්වා පරිදෙවමානො තායං වෙලායං ඉමං ගාථං අභාසි:—

"එකකා මයං අරඤ්ඤෙ විහරාම අපවිඩංව වනස්මිං දුරුකං,
එතාදිසිකාය රත්තියා කො සු දානි අමොහහි පාපියො'ති.

සො කිර වජ්ජිරට්ඨෙ රාජපුත්තො. වාරෙන සම්පත්තං රජ්ජං පහාය පබ්බජිතො වෙසාලියං චාතුම්මහාරාජිකෙහි සද්ධිං එකාබද්ධං කත්වා සකලනගරෙ ඛජපවාකාදීහි පතිමණ්ඩිතෙ කොමුදියා පුණ්ණමාය සබ්බරත්තිවාරෙ වත්තමානෙ හෙරිඤ්ඤානං තූරියානං තාළිතානං නිග්ඝොසං විඤ්ඤාණඤ්ච වාදිතානං සද්දං සුත්වා යානි වෙසාලියං සත්තරාජසහස්සානි, සත්ත ච රාජසතානි, සත්ත ච රාජ නො. තත්තකා එව ච තෙසං යුවරාජසෙනාපති ආදයො. තෙසු අලංකතපටියත්තෙසු නක්ඛත්තකීළනත්ථාය වීථිං ඔතිණ්ණෙසු සට්ඨිහත්ථෙ මහාවඩ්ඪමෙ චංකම්මානො නහම්පෙක්ඛ ඝනං දිස්වා චඩ්ඪමානකොටියා ඵලකං නිස්සාය ඨිතා වෙඨනාලඞ්කාර විරහිතත්තා වනෙ ජඩිතදුරුකං විය අත්තභාවං ඔලොකෙත්වා අජ්ජ නු ඛො අඤ්ඤෙ අමෙහහි ලාමකතරො'ති චින්තෙන්තො පකතියා ආරඤ්ඤකාදි ගුණයුත්තෙතා'පි තස්මිං ඛණෙ අනභිරතියා පීළිතො එවමාහ. සො තස්මිං වනසණ්ඩෙ අධිවත්ථාය දෙවතාය ඉමං භික්ඛුං සංවෙජෙතුකාමො පඤ්චදුකානි සමොධානෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

"එකකො ත්වං අරඤ්ඤෙ විහරසි අපවිඩංව වනස්මිං දුරුකං,
තයස්ස තෙ බහුකා පිහයන්ති නෙරයිකා විය සග්ගගාමිනං"න්ති

වුත්තං ඉමං ගාථං සුත්වා පුනදිවසෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා නිසිදි. සත්ථා තං පවත්තිං ඤත්වා ඝරාවාසස්ස දුක්ඛතං පකාසෙතුකාමො පඤ්චදුකානි සමොධානෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

දුප්පබ්බජ්ජං දුරභිරමං දුරාවාසා ඝරා දුඛා,
දුක්ඛා 'සමානසංවාසො දුක්ඛානුපතිතද්ධගූ;
තස්මා න ච'ද්ධගූ සියා න ච දුක්ඛානුපතිතො සියා'ති.

තත්ථ "දුප්පබ්බජ්ජ"න්ති අප්පං වා මහන්තං වා භොගක්ඛන්ධං චේව ඤාතිපරිවට්ටඤ්ච පහාය ඉමස්මිං සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජ්ජං නාම දුක්කරං. "දුරභිරම"න්ති එවං පබ්බජිතෙනාපි භික්ඛාචරියාය ජීවිතවුත්තිං සථෙනෙතන වා අපරිමාණසීලක්ඛන්ධොපන ධම්මානුධම්ම පරිපත්තිපූරණවසෙන අභිරමිතුං දුක්කරං. "දුරා වාසා"ති යස්මා පන ඝරං ආවසන්තෙන රාජූනං රාජකිච්චං ඉස්සරානං ඉස්සරකිච්චං වහිතබ්බං, පරිජනා චෙව ධම්මිකා ච සමණබ්‍රාහ්මණා සඞ්ගහෙතබ්බා. එවං සන්තෙ ඝරාවාසොපි ඉද්ධඤ්චො විය මහාසම්මුදේ‍ය විය ච දුප්පූරොව. තස්මා ඝරා නාමෙතෙ දුරාවාසා. දුක්ඛා ආවසිතුං. තෙනෙව ච කාරණෙන දුක්ඛා'ති අත්ථො. "දුක්ඛෙඛා සමානසංවාසෙ"ති ඛීණාසවා වා හි යෙ ජාතිගොත්තකුලභොගෙහි පබ්බජිතා වා සීලාචාරබාහුසච්චාදීහි සමානාපි භූත්වා කොසි ත්වං, කොසි අහං'ති ආදීනි වත්වා අධිකරණපත්තා හොන්ති. තෙ අසමානා නාම. තෙහි සංවාසො නාම දුක්ඛොති අත්ථො. "දුක්ඛානුපතිතඞ්ගූ"ති යෙ වට්ටසඞ්ඛාතං දුක්ඛං පරිපන්නත්තා අඞ්ගූ, තෙ දුක්ඛෙ අනුපතිතාව. "තස්මා න චඞ්ගූ"ති යස්මා දුක්ඛානුපතිතභාවොපි දුක්ඛෙඛා. අඞ්ගූභාවොපි. තස්මා වට්ටසඞ්ඛාතං අඞ්ගං ගමනත්ථාය අඞ්ගූ න ච භවෙය්‍ය. චුත්තප්පකාරෙන දුක්ඛෙන අනුපතිතොපි න භවෙය්‍යන්'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො භික්ඛු පඤ්චසු ඨානෙසු දස්සිතෙ දුක්ඛෙ නිබ්බින්නචෙතසා පඤ්චාරමභාගියාදිනි සංයොජනානි පදාලෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨහි'නි.

වජ්ජීසුත්තකභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"සද්ධා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චිත්තං ගහපතිකං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු බාලවග්ගෙ "අසතං භාවනම්චෙජ්ඡ"න්ති ගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරිතං. ගාථා'පි තත්ථෙවාගතා. වුත්තං හෙතං: තත්ථ–"කිං පන භන්තෙ එතස්ස තුම්හාකං සන්තිකං ආගච්ඡන්තස්සෙව අයං ලාභසක්කාරෙ උප්පජ්ජථ, උදාහු අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්ස'පි උප්පජ්ජථා"ති. ආනන්ද මම සන්තිකං ආගච්ඡන්තස්ස'පි අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡන්තස්සපෙතස්ස උප්පජ්ජතෙව. අයං හි උපාසකො සද්ධො පසන්නොසම්පන්නසීලො. එවරූපො හි යං යං දිසං භජති, තත්ථ තත්ථෙව යස්ස ලාභසක්කාරෙ නිබ්බත්තන්ති'නි වත්වා ඉමා ගාථමාහ:–

සද්ධො සීලෙන සම්පන්නෙ යසොභොගසමප්පිතෙ,
යං යං පදෙසං භජති තත්ථ තත්ථෙව පූජිතෙ'නි.

තත්‍ථ "සඞ්ඝෝ"ති ලොකියලොකුත්තරාය සඞ්ඝාය සමන්නාගතෝ. "සීලෙනා"ති අජ්ඣාරියසීලං අනජ්ඣාරියසීල'න්ති දුවිධං සීලං. තෙසු ඉධ අජ්ඣාරියසීලං අධිප්පෙතං; තෙන සමන්නාගතෝ'ති අත්ථෝ. "යසෝ භොගසම්පදිතෝ"ති යාදිසෝ අනාථපිණ්ඩිකාදීනං පච්චූපාසක සත පරිවාරසඞ්ඛාතෝ අජ්ඣාරියයසෝ, තාදිසෙන චෙව යසෙන, ඛෙත්තවත්ථාදිකෝ චෙව සත්තවිධඅරියධනසඞ්ඛාතෝ චානි දුවිධෝ භොගෝ, තෙන තෙන ච සමන්නාගතෝ'ති අත්ථෝ. "යං යං පදෙස"න්ති පුරිත්‍ථිමාදිසු දිසාසු එවරූපෝ කුලපුත්තෝ යං යං පදෙසං භජති. තත්‍ථ තත්‍ථ එවරූපෙන ලාභසක්කාරෙන පූජිතෝ හොති'ති අත්ථෝ.

චිත්තගහපතිකස්ස වත්ථු.

"දූරෙ සන්තෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ධීතරං චූලසුභද්දං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

අනාථපිණ්ඩිකස්ස කිර දහරකාලතෝ පට්ඨාය උග්ගහගහපතිකා නාම සෙට්ඨිපුත්තෙන්නා සහායකා අහොසි. තෙ එකාචරියකුලෙ සිප්පං උග්ගණ්හන්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං කතිකං කරිංසු–"අම්හාකං වයප්පත්තකාලෙ පුත්තධීතාසු ජාතාසු යෝ පුත්තස්ස ධීතරං වාරෙති, තෙන තස්ස ධීතා දාතබ්බා"ති. තෙ උභෝ'පි වයප්පත්තා අත්තනෝ අත්තනෝ නගරෙ සෙට්ඨිට්ඨානෙ පතිට්ඨිංසු. අථෙකස්මිං සමයෙ උග්ගසෙට්ඨි වණිජ්ජං පයොජෙන්තෝ පඤ්චහි සකටසතෙහි සාවත්ථිං අගමාසි. අනාථපිණ්ඩිකෝ අත්තනෝ ධීතරං චූලසුභද්දං ආමන්තෙත්වා අම්ම පිතා තෙ උග්ගසෙට්ඨි නාම ආගතෝ. තස්ස කත්තබ්බකිච්චං සබ්බං තව භාරෝ'ති ආණාපෙසි. සා සාධූ'ති පටිස්සුණිත්වා තස්ස ආගතදිවසතෝ පට්ඨාය සහත්‍ථෙනෙව සූප ව්‍යඤ්ජනාදීනි සම්පාදෙති. මාලාගන්ධවිලෙපනාදීනි අභිසඞ්ඛරොති. භොජනකාලෙ තස්ස නහානොදකං පටියාදෙත්වා නහානකාලතෝ පට්ඨාය සබ්බකිච්චානි සාධුකං කරොති. උග්ගසෙට්ඨි තස්සා ආචාරසම්පත්තිං දිස්වා පසන්නචිත්තෝ එකදිවසං අනාථපිණ්ඩිකෙන සද්ධිං සුඛකථාය නිසින්නෝ මයං දහරකාලෙ එවං නාම කතිකං කරිම්හා'ති සාරෙත්වා චූලසුභද්දං අත්තනෝ පුත්තස්සත්‍ථාය වාරෙසි. සෝ පන පකතියාව මිච්ඡාදිට්ඨිකෝ. තස්මා දසබලස්ස තමත්ථං ආරොචෙත්වා සත්‍ථාරා උග්ගසෙට්ඨිස්ස උපනිස්සයං දිස්වා අනුඤ්ඤාතෙ භරියාය සද්ධිං මන්තෙත්වා තස්ස වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා දිවසං ඨපෙත්වා ධීතරං විසාඛං දත්වා උය්‍යොජෙන්තෝ ධනඤ්ජය සෙට්ඨි විය මහන්තං සක්කාරං කරිත්වා සුභද්දං ආමන්තෙත්වා අම්ම සස්සුර කුලෙ වසන්තියා නාම අන්තෝ අග්ගිං බහි න නීහරිතබ්බොති ධනඤ්ජයසෙට්ඨිනා විසාඛාය දින්නනයෙනෙව දස ඔවාදෙ දත්වා සචෙ මෙ ඝරට්ඨානෙ ධීතු දොසෝ උප්පජ්ජති, තුම්හෙහි සොධෙතබ්බොති අධිට්ඨාය කුටුම්බිකෙ පාරිහොගෙ ගහෙත්වා තස්සා උය්‍යොජනදිවසෙ

බුඩපමුඛස්ස සඩ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා පුරිමභවේ ධීතරා කතානං සුචරිතානං ඵලවිභූතිං ලොකස්ස පාකටං කත්වා දස්සනෙනා විය මහනෙතන සක්කාරෙන ධීතරං උය්‍යොජෙසි. තස්සා අනුසුඛෙන උග්ගනගරං පත්තකාලෙ සසුරකුලෙන සඩ්ං මහාජනෙ පච්චුග්ගමනමකාසි. සා'පි අත්තනෙ සිරිවිභවං පාකටං කාතුං විසාඛා විය සකලනගරස්ස අත්තානං දස්සෙතුං රථෙ ඨත්වා නගරං පවිසිත්වා නාගරෙහි පෙසිතපණ්ණාකාරං ගහෙත්වා අනුරූපවසෙන තෙසං තෙසං පෙසෙන්තී සකලනගරං අත්තනෙ ගුණෙහි එකාබඩ්ඨමකාසි. මඩ්ගලදිවසාදිසු පනස්සා සසුරෙ අවෙලකානං සක්කාරං කරොනෙතා ආගන්ත්වා අම්හාකං සම්මණෙ වන්දතූති පෙසෙති. සා ලජ්ජාය නගෙහ පස්සිතුං අසක්කොන්තී ගන්තුං න ඉච්ඡති. සො පුනප්පුනං පෙසෙත්වා'පි නාය පටික්ඛිත්තෙතා කුජ්ඣිත්වා "නිහරථ න"න්ති කුට්ටම්බිකෙ පක්කොසාපෙත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. තෙ තස්සා නිද්දොසභාවං ඤත්වා සෙට්ඨිං සඤ්ඤාපෙසුං. සො අයං මම සම්මණෙ අභිරිකා'නි න වන්දතීති භරියාය ආරොචෙසි. සා කීදිසා නු ඛො ඉමීස්සා සම්මණ, අති විය තෙසං පසංසනී'නි තං පක්කොසිත්වා ආහ:-

"කීදිසා සම්මණ තුයහං බාළ්හං ඛො තෙ පසංසසි,
කිංසිලා කිංසමාචාරා තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතා"ති.

අථස්සා සුභද්දා බුඩානං චෙව බුඩසාවකානඤ්ච ගුණෙ පකාසෙන්තී:-

සන්තින්ද්‍රියා සන්තමානසා සන්තං තෙසං ගතං හිතං,
ඔක්ඛිත්තචක්ඛූ මිතභාණී තාදිසා සම්මණ මම.

කායකම්මං සුචි තෙසං වාචාකම්මං අනාවිලං,
මනොකම්මං සුවිසුඩං තාදිසා සම්මණ මම.

විමලා සඩ්ඛමුත්තාභා සුඛා අන්තරබාහිරා,
පුණ්ණා සුඛෙහි ධම්මෙහි තාදිසා සම්මණ මම.

ලාභෙන උන්නතො ලොකො අලාභෙන ච ඔනතො,
ලාභාලාභෙන එකට්ඨා තාදිසා සම්මණ මම.

යසෙන උන්නතො ලොකො අයසෙන ච ඔනතො,
යසායසෙන එකට්ඨා තාදිසා සම්මණ මම.

පසංසායුන්නතො ලොකො නින්දාය ච ඔනතො,
සමා නින්දාපසංසාසු තාදිසා සම්මණ මම.

සුඛෙන උන්නතො ලොකො දුක්ඛෙනාපි ච ඔනතො,
අකම්පා සුඛදුක්ඛෙසු තාදිසා සම්මණ මම'න්ති

එවමාදිනි වචනෙනි සඤ්ඤං තොසෙසි. අථ නං සක්කා තව සමණෙ අම්හාකම්පි දස්සෙතුන්ති වත්වා සක්කා'ති වුත්තෙ තෙන හි යථා මයංයෙව තෙ පස්සාම, තථා කරොහි'ති වුත්තෙ සා සාධූති බුද්ධපමුඛස්ස සංඝස්ස මහාදානං සජ්ජෙත්වා උපරිපාසාදතලෙ ඨත්වා ජෙතවනාභිමුඛී සක්කච්චං පඤ්ච පතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා බුද්ධගුණෙ ආවජ්ජිත්වා ගන්ධවාසපුප්ඵුපෙහි පූජං කත්වා භනෙන සත්ථානාය බුද්ධ පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙමි, ඉමිනා සඤ්ඤුණෙන සත්ථා නිම න්තිතභාවං ජානාතූ'ති සුමනපුප්ඵානං අට්ඨමුට්ඨියො ආකාසෙ ඛිපි. පුප්ඵානි ගන්ත්වා චතුපරිසමජ්ඣෙ ධම්මං දෙසෙන්තස්ස සත්ථුනො උපරි මාලාවිතානං හුත්වා අට්ඨංසු. තස්මිං ඛණෙ අනාථපිණ්ඩිකොපි ධම්මකථං සුත්වා සත්ථානාය සත්ථාරං නිමන්තෙසි. සත්ථා අධිවුත්ථං මයා ගහපති සත්ථානාය භත්තන්ති වත්වා භනෙන ම ඍං පුරෙතරං ආගතා, නත්ථි කස්ස චි අධිවුත්ථන්ති වුත්තෙ චූලසුභද්දායමහි ගහපති නිමන්තිතො'ති වත්වා නනු භනෙන චූලසුභද්දා දූරෙ වසති, ඉතො විසතියොජනසතමත්ථකෙ'ති වුත්තෙ ආම ගහපති දූරෙ වසන්තාපි සපරිසා අභිමුඛෙ ඨිතා විය පකාසෙන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

දූරෙ සන්තෙත්ථ පකාසෙන්ති හිමවන්තෙත්ථ පබ්බතෙ,
අසන්තෙත්ථ න දිස්සන්ති රත්තිඛිත්තා යථා සරා'ති.

තත්ථ "සන්තෙත්ථ"ති රාගාදිනං සන්තතාය බුද්ධාදයො සන්තා නාම. ඉධ පන පුබ්බබුද්ධෙසු කතාධිකාරා උස්සන්නකුසලමූලා භාවිත භාවනා සන්තෙත්ථ'ති අධිප්පෙතා. "පකාසෙන්ති"ති දූරෙ ඨිතා'පි බුද්ධා නං ඤාණපථං ආගච්ඡන්තා පාකටා හොන්ති. "හිමවන්තෙත්ථ"ති යථා හි තියොජන සහස්සවිත්ථතෙ පඤ්චයොජන සතුබ්බෙධෙ චතුරාසීතියා කූටසහස්සෙහි පතිමණ්ඩිතෙ හිමවන්තපබ්බතෙ දූරෙ ඨිතානම්පි අභිමුඛෙ ඨිතො විය පකාසෙති. එවං පකාසෙන්ති'ති අත්ථො. "අසන්තෙත්ථා"ති දිට්ඨධම්මගරුකා විනිණ්ණ පරලොකා ආමිසචක්ඛුකා ජීවිකත්ථාය පබ්බජිතා බාලපුග්ගලා අසන්තෙත්ථ නාම. තෙ එත්ථ බුද්ධානං දක්ඛිණස්ස ජාණුමණ්ඩලස්ස සන්තිකෙ නිසින්නා'පි න දිස්සන්ති න පඤ්ඤායන්ති. "රත්තිඛිත්තා"ති රත්තියං චතුරඞ්ග සමන්නාගතෙ අන්ධකාරෙ ඛිත්තසරා විය හි තථාරූපා උපනිස්සය භූතස්ස පුබ්බහෙතුනො අභාවෙන න පඤ්ඤායන්ති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු. සක්කො දෙවරාජා සත්ථාරා චූලසුභද්දාය නිමන්තණං අධිවාසිත'න්ති ඤත්වා විසකම්මදෙවපුත්තං ආණාපෙසි-"පඤ්චකූටාගාරසතානි නිම්මිණිත්වා සෙච බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං උග්ගනගරං නෙහී"ති. සො පුන දිවසෙ පඤ්චකූටාගාරසතානි නිම්මිණිත්වා ජෙතවනමාරෙ අට්ඨාසි. සත්ථා උච්චිනිත්වා විසුද්ධඛීණාසවානංයෙව පඤ්චසතානි ආදාය සපරිවාරො කූටාගාරෙසු නිසිදිත්වා උග්ගනගරං අගමාසි. උග්ගසෙට්ඨි'පි සපරිවාරො සුභද්දාය දින්නනයෙනෙව තථාගතස්ස ආගමනමඤ්ඤං

ඔලොකෙන්තා සත්ථාරං මහන්තෙන සිරිවිභවේන ආගච්ඡන්තං දිස්වා පසන්නමානසෝ මාලාදීහි සක්කාරං කරොන්තෝ සපරිවාරෝ සම්පටිච්ඡිත්වා වන්දිත්වා මහාදානං දත්වා පුණ්ණපත්තං නීහරන්තෝ සත්ථාහං මහාදානං අදාසි.

සත්ථාපිස්ස සප්පායං සල්ලක්ඛෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි. තං ආදිං කත්වා චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෝ අහොසි. සත්ථා සුභද්දස්ස අනුග්ගහෙන තවං ඉධෙව හොහී'ති අනුරුද්ධත්ථෙරං නිවත්තෙත්වා සාවත්ථිමේව අගමාසි. තතෝ පට්ඨාය තං නගරං සබ්බං පසන්නං අහොසීනි.

වුලසුභද්දාය වත්ථු.

"එකාසන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තෝ එකවිහාරිකත්ථෙරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර ථෙරෝ එකකොව සෙය්‍යං කප්පෙති, එකකොව නිසීදති, එකකොව චඞ්කමති, එකකොව තිට්ඨති'ති චතුපරිසන්තරෙ පාකටෝ අහොසි. අථ නං භික්ඛූ "හන්ත එවරූපෝ නාමායං ථෙරෝ"ති තථාගතස්ස ආරොචෙසුං. සත්ථා සාධු සාධූ'ති තස්ස සාධුකාරං දත්වා භික්ඛූනං නාම විවිත්තෙහන භවිතබ්බ'න්ති විවෙකෙ ආනිසංසං කථෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

එකාසනං එකසෙය්‍යං එකෝ චරමතන්දිතෝ,
එකෝ දමයමත්තානං වනන්තෙ රම්මතෝ සියා'නි.

තත්ථ "එකාසනං එකසෙය්‍ය"න්ති භික්ඛුසහස්සමපේක්ඛ'පි හි මූලකම්මට්ඨානමවිජහිත්වා තෙනෙව මනසිකාරෙන නිසින්නස්ස ආසනං එකාසනං නාම. ලොහපාසාදසදිසෙ'පි ච පාසාදෙ භික්ඛූ සහස්සමපේක්ඛ පඤ්ඤත්තෙ විචිත්තපච්චත්ථරණුපධානෙ මහාරහෙ සයනෙ සතිං උපට්ඨපෙත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන මූලකම්මට්ඨාන මනසිකාරෙන නිපන්නස්ස භික්ඛුස්ස සෙය්‍යා එකසෙය්‍යා නාම. එවරූපං එකාසනං එකසෙය්‍යඤ්ච භජෙථා'ති අත්ථෝ. "අතන්දිතෝ"ති ජඞ්ඝාබලං නිස්සාය ජීවිතකප්පනෙන අකුසීතෝ හුත්වා චතුරිරියාපථෙසු එකකොව විචරන්නෝ'ති අත්ථෝ. "එකෝ දමය"න්ති රත්තිට්ඨානාදිසු කම්මට්ඨානං අනුයුඤ්ජිත්වා මග්ගඵලාධිගමවසෙන එකොව හුත්වා අත්තානං දමෙන්නෝ'ති අත්ථෝ. "වනන්තෙ රම්මතෝ සියා"'ති එවං අත්තානං දමෙන්නෝ ඉත්ථිපුරිසසද්දාදීහි පවිවිත්තෙ වනන්තෙයෙව අභිරතෝ භවෙය්‍ය. න හි සක්කා ආකිණ්ණවිහාරිනා එවං අත්තානං දමෙතු'න්ති අත්ථෝ,

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු. තතො පට්ඨාය ච එකවිහාරිකමෙව පත්ථෙසිනි.

එකවිහාරිකත්ථෙරසස වත්ථු.

පකිණ්ණකවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකවීසතිමො වගෙහා.

"අභූතවාදි"නි ඉමං. ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරනෙනා සුන්දරිං පරිබ්බාජිකං ආරබ්භ කථෙසි.

තෙන බො පන සමයෙන භගවා සක්කතො හොනි ගරුකතො මානිතො පූජිතොඃනි වත්ථු විත්ථාරතො උදානෙ ආගතමෙව. අයං පනෙත්ථ සංඛෙපො–භගවතො කිර භික්ඛුසඞ්ඝසස ච පඤ්ච නනං මහානදිනං මහොඝසදිසෙ ලාභසක්කාරෙ උප්පනෙනෙ හතලාභසක්කාරා අඤ්ඤතිත්ථියා සූරියුග්ගමනකාලෙ ඛජොතා පාණිකා විය නිප්පභා භූතා එකතො සන්නිපතිත්වා මන්තයිංසු–"මයං සමණසස ගොතමසස උප්පන්නකාලතො පට්ඨාය හත ලාභසක්කාරා න නො කොචි අත්ථිභාවමපි ජානාති කෙන නු ඛො සද්ධිං එකතො භූත්වා සමණසස ගොතමසස අවණ්ණං උප්පා දෙත්වා ලාභසක්කාරමසස අන්තරධාපෙයාමා"නි. අථ තෙසං එතදහොසි–සුන්දරියා සද්ධිං එකතො භූත්වා සක්කුණිසසාමඃනි. තෙ එකදිවසං සුන්දරිං තිත්ථියාරාමං පවිසිත්වා වන්දිත්වා ඨිතං නාල පිංසු. සා පුනපපුන සල්ලපන්තිපි පටිවචනං අලභිත්වා අපිපනෙය්‍ය කොචි විහෙඨිතත්ථානි පුවචි. කිං භගිණි සමණං ගොතමං අමෙහ විහෙඨෙත්වා හතලාභසක්කාරෙ කත්වා විචරන්තං න පසසසිඃනි. මයා එත්ථ කිං කාතුං වට්ටතිඃනි. තවං ඛොඃසි භගිණි අභිරූපා, සොභග්ගපත්තා සමණසස ගොතමසස අයසං ආරොපෙත්වා මහා ජනං තව කථං ගාහාපෙත්වා තං හතලාභසක්කාරං කරොහිනි. සා සාධූඃනි සම්පටිච්ඡිත්වා තතො පට්ඨාය මාලාගන්ධවිලෙපන කප්පූර කටුකඵලාදිනි ගහෙත්වා සායං මහාජනසස සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා නගරං පවිසනකාලෙ ජෙතවනාභිමුඛී ගච්ඡති. කහං ගච්ඡසිනි ච පුට්ඨා සමණසස ගොතමසස සන්තිකං ගමිසසාමි, අහං තෙන සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසාමිඃනි වත්වා අඤ්ඤතරසමිං තිත්ථියා රාමෙ වසිත්වා පාතොව ජෙතවනමගගං ඔතරිත්වා නගරාභිමුඛී ගච්ඡති. කිං සුන්දරි කහං ගතාසිඃනි ච පුට්ඨා සමණෙන ගොතමෙන සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසිත්වා තං නිලෙසරතියා රමාපෙත්වා ආගත මහිඃනි වදති. අථ තෙ කතිපාහච්චයෙන ධුත්තානං කහාපණෙ දත්වා "ගච්ඡථ සුන්දරිං මාරෙත්වා සමණසස ගොතමසස ගන්ධකුටිසමීපෙ මාලාකචවරන්තරෙ නිකඛිපිත්වා එථඃනි වදිංසු. තෙ තථා අකංසු. තතො තිත්ථියා සුන්දරිං න පසසාමඃනි කොලාහලං කත්වා රඤ්ඤො

ආරොචෙත්වා කහං වො ආසඞ්කානි ධූත්තා ඉමෙස්ස දිවසෙස්ස ජේත වනෙ වසි. න තයසා පවත්තිං ජානාමා'ති වත්වා තෙන හි ගච්ඡථ, නං විච්ඡණ්ඨානි රඤ්ඤො අනුඤ්ඤාතා අත්තනොනා උපට්ඨාකෙ ගහෙත්වා ජේතවනං ගන්ත්වා විච්ඡණ්ඩා මාලාකචවරන්තරෙ තං දිස්වා මඤ්චකං ආරොපෙත්වා නගරං පවෙසෙත්වා සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා සත්ථරා කතපාපකම්මං පරිච්ඡාදෙස්සාමා'ති සුන්දරිං මාරෙත්වා මාලාකචවරන්තරෙ නික්ඛිපිංසු'ති රඤ්ඤො ආරොචෙසුං. රාජා තෙන හි ගච්ඡථ නගරං ආහිණ්ඩථා'ති ආහ. තෙ නහරවිත්වා "පස්සථ සමණානං සක්‍යපුත්තියානං කම්මං"නති ආදිනි වත්වා සුන රඤ්ඤො නිවෙසනවාරං අගමිංසු. රාජා සුන්දරියා සරීරං අමකසුසානෙ අට්ට කං ආරොපෙත්වා රක්ඛාපෙසි. සාවත්ථිවාසිනොා ඨපෙත්වා අරියසාව කෙ සෙසා සෙහුය්‍යෙන "පස්සථ සමණානං සක්‍යපුත්තියානං කම්ම"නති ආදිනි වත්වා අන්නොනාගරෙ බහිනගරෙ'පි වසන්තෙ අඤ්ඤෙ භික්ඛූපි අක්කොසන්තා විරවන්ති. භික්ඛූ තං පවත්තිං තථාගතස්ස ආරොචෙසුං. සත්ථා තෙන හි තුම්හෙ'පි තෙ මනුස්සෙ එවං පරිවොදෙථා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අභූතවාදී නිරයං උපෙති යො චා'පි කත්වා න කරොමීති චාහ,
උභොපි තෙ පෙච්ච සමා භවන්ති නිහීනකම්මා මනුජා පරත්ථා'ති.

තත්ථ "අභූතවාදී"නි පරස්ස දොසං අදිස්වාව මුසාවාදං කත්වා තුච්ඡං පරං අභූතාචික්ඛනෙනා. "කත්වා"නි යො වා පන පාපකම්මං කත්වා නාහං එතං කරොමී'ත් ආහ. "පෙච්ච සමා භවන්ති"නි තෙ උභො'පි ජනා පරලොකං ගන්ත්වා නිරයං උපගමනෙන ගතියා සමා භවන්ති. ගතියෙව නෙසං පරිච්ඡින්නා ආයු පන නෙසං න පරිච්ඡින්නා, බහුං හි පාපකම්මං කත්වා චිරං නිරයෙ පච්චන්ති, පරිත්තං කත්වා අප්පකමෙව කාලං. යස්මා පන නෙසං උභින්නම්පි ලාමකමෙව කම්මං. තෙන වුත්තං "නිහීනකම්මා මනුජා පරත්ථා"නි. නස්ස පදස්ස පන පුරතො පෙච්ච පදෙන සම්බන්ධො. පෙච්ච පරත්ථ ච ඉතො ගන්ත්වා තෙ නිහීනකම්මා පරලොකෙ සමා භවන්ති'නි අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි. රාජා සුන්දරියා අඤ්ඤෙහි මාරිතභාවං ජානාථා'නි පුරිසෙ උය්‍යොජෙසි. අථ තෙ ධූත්තා තෙහි කහාපණෙහි සුරං පිවන්තා අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං කරිංසු. එකො එකං ආහ-"ත්වං සුන්දරිං එකප්පහාරෙනෙව මාරෙත්වා මාලාකචවරන්තරෙ නික්ඛිපිත්වා තතො ලඛකහාපණෙහි සුරං පිවසි, හොතු හොතූ"නි. රාජපුරිසා තෙ ධූත්තෙ ගහෙත්වා රඤ්ඤො දසෙසුං. අථ තෙ රාජා තුම්හෙහි සා මාරිතානි පුච්ඡි. ආම දෙවා'නි. කෙහි මාරාපිතානි. අඤ්ඤනිත්ථි යෙහි දෙවා'නි. රාජා නිත්ථෙ පක්කොසාපෙත්වා ගච්ඡථ තුම්හෙ එවං වදන්තා නගරං ආහිණ්ඩථ-"අයං සුන්දරි සමණස්ස ගොතමස්ස අවණ්ණං ආරොපෙතුකාමෙහි අම්හෙහි මාරාපිතා, නෙව සමණස්ස ගොතමස්ස, න ගොතමසාවකානං දොසො අත්ථි, අම්හාකමෙව දොසො"නි. තෙ තථා කරිංසු. බාලමහාජනො

තදා සත්ථා. නිත්ථියා'පි පුරිසවධදණ්ඩං පාපුණිංසු. තතෝ පට්ඨාය බුද්ධානං සක්කාරෝ මහා අහොසි.

සුන්දරිපරිබ්බාජිකාවත්ථු.

"කාසාවකණ්ඨා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වේළුවනෙ විහරන්තෝ දුච්චරිතඵලානුභවෙන පීළිතෙ සත්තෙ ආරබ්භ කථෙසි

ආයස්මා හි මහාමොග්ගල්ලානෝ ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථෙරෙන සද්ධිං ගිජ්ඣකූටපබ්බතා ඔරොහන්තෝ අට්ඨිසඞ්ඛලිකපෙතාදීනං අත්තභාවෙ දිස්වා සිතං කරොන්තෝ ලකුණ්ඩකභද්දියත්ථෙරෙන සිතකාරණං පුට්ඨෝ "අකාලො ආවුසො ඉමස්ස පඤ්හස්ස, තථාගතස්ස මං සන්තිකෙ පුච්ඡෙය්යාසී"ති වත්වා තථාගතස්ස සන්තිකෙ ථෙරෙන පුට්ඨෝ අට්ඨි සඞ්ඛලිකපෙතාදීනං දිට්ඨභාවං ආචික්ඛිත්වා "ඉධාහං ආවුසො ගිජ්ඣකූට පබ්බතා ඔරොහන්තෝ අද්දසං භික්ඛුං වෙහාසං ගච්ඡන්තං, තස්ස කායෝ'පි ආදිත්තෝ හොති"ති ආදිනා නයෙන සද්ධිං පත්ත චීවරකායබන්ධනාදීහි ඩය්හමානෙ පඤ්ච සහධම්මිකෙ ආරොචෙසි. සත්ථා කස්සපදසබලස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා පබ්බජ්ජාය අනුරූපං කාතුං අසක්කොන්තානං පාපභාවං ආචික්ඛිත්වා තස්මිං ඛණෙ තත්ථ නිසින්නානං බහූනං දුච්චරිතකම්මස්ස විපාකං දස්සෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

කාසාවකණ්ඨා බහවෝ පාපධම්මා අසඤ්ඤතා,
පාපා පාපෙහි කම්මෙහි නිරයං තෙ උපපජ්ජරෙ'ති.

තත්ථ "කාසාවකණ්ඨා"ති කාසාවෙන පළිවෙඨිතකණ්ඨා. "පාපධම්මා"ති ලාමකධම්මා. "අසඤ්ඤතා"ති කායාදිසංයමරහිතා. තථාරූපා පාපපුග්ගලා අත්තනා කතෙහි අකුසලකම්මෙහි නිරයං තෙ උපපජ්ජන්ති. තෙ තත්ථ පච්චිත්වා තතෝ චුතා විපාකාවසෙසෙන පෙතෙසුපි එවං පච්චන්තී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

දුච්චරිතඵලානුභවසත්තානං වත්ථු.

"සෙයථාපි අයොගුළෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙසාලියං නීසාය මහාවනෙ විහරන්තෝ වග්ගුමුදාතීරියෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු උත්තරිමනුස්සධම්මපාරාජිකෙ ආගතමෙව. තදා සත්ථා තෙ භික්ඛූ කිං පන තුම්හෙ භික්ඛවෙ උදරස්සත්ථාය ගිහීනං අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස උත්තරිමනුස්සධම්මස්ස වණ්ණං භාසිත්ථා'ති වත්වා තෙහි ආම භන්තෙ'ති වුත්තෙ තෙ භික්ඛූ අනෙකපරියායෙන විගරහිත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

සෙයෙය්‍ය අයොගුලෝ භුත්තෝ තත්තෝ අග්ගිසිඛූපමෝ,
යං චෙ භුඤ්ජෙය්‍ය දුස්සීලෝ රට්ඨපිණ්ඩං අසඤ්ඤතෝ'ති.

තත්ථ "යඤ්චෙ භුඤ්ජෙය්‍යා"ති යං දුස්සීලෝ නිස්සිලපූජාහලෝ කායාදීහි අසංයතෝ රට්ඨවාසීහි සඛාය දින්නං රට්ඨපිණ්ඩං සම්ඤෙමහී'ති පටිඤානනෙත්තා භඤ්ජෙය්‍ය, තතෝ ආදිත්තෝ අග්ගිවණ්ණෝ අයොගුලෝ භුත්තෝ සෙයෙය්‍ය සුඤරතරෝ'ති. කිං කාරණා? තප්පච්චයා හි එකොව අත්තභාවෝ ඛ්‍යායෙය්‍ය දුස්සීලෝ පන සඛාදෙය්‍යං භුඤ්ජිත්වා අනෙකානි'පි ජාතිසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චෙය්‍යා'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.
වගුබුදුනිරයභික්ඛූනං වත්ථු.

"චත්තාරි ඨානානී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ අනාථපිණ්ඩිකස්ස භාගිණෙය්‍යං ඛෙමං නාම සෙට්ඨිපුත්තං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර අභිරූපෝ හොති. යෙභුය්‍යෙන ඉත්ථියෝ තං දිස්වා රාගාභිභූතා සකභාවෙන සණ්ඨාතුං නාසක්ඛිංසු. සෝ'පි පරදාර කම්මාභිරතොව අහොසි. අථ නං රත්තිං රාජපුරිසා ගහෙත්වා රඤ්ඤෝ දස්සෙසුං. රාජා මහාසෙට්ඨිස්ස ලජ්ජාමී'ති තං කිඤ්චි අවත්වා විස්සජ්ජාපෙසි. සො පන නෙව විරමි. අථ නං දුතියම්පි තතියම්පි රාජපුරිසා ගහෙත්වා රඤ්ඤෝ දස්සෙසුං. රාජා විස්සජ්ජාපෙසියෙව. මහාසෙට්ඨි තං පවත්තිං සුත්වා තං ආදාය සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා තං පවත්තිං ආරොචාපෙත්වා භගවතා ඉමස්ස ධම්මං දෙසෙථා'ති ආහ. සත්ථා තස්ස සංවෙගකථං කථෙත්වා පරදාරසෙවනාය දොසං දස්සෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:-

චත්තාරි ඨානානි නරෝ පමත්තෝ
ආපජ්ජති පරදාරූපසෙවී
අප්පඤ්ඤලාභං න නිකාමසෙය්‍යං
නින්දං තතියං නිරයං චතුත්ථං.

අප්පඤ්ඤලාභෝ ච ගතී ච පාපිකා
භීතස්ස භීතාය රති ච ථොකිකා,
රාජා ච දණ්ඩං ගරුකං පණෙති
තස්මා නරෝ පරදාරං න සෙවෙ'ති.

තත්ථ 'ඨානානී"ති දුක්ඛකාරණානි. "පමත්තෝ"ති සතිමොස්ස ගෙහන සමන්නාගතෝ. "ආපජ්ජති"ති පාපුණාති. "පරදාරූපසෙවී"ති පරස්ස දාරං උපසෙවනෙත්තා. "අප්පඤ්ඤලාභ"න්ති අකුසලලාභං. "න නිකාමසෙය්‍ය"න්ති යථා ඉච්ඡති, එවං සෙය්‍යං අලභිත්වා අනිච්ඡිතං පරිත්තකමෙව කාලං සෙය්‍යං ලභති. "අප්පඤ්ඤලාභෝ චා"ති එවං තස්ස අඤං ච අප්පඤ්ඤලාභෝ නෙන ච අප්පඤ්ඤෙන නිරයසංඛාතා පාපිකා ගති ච හොති. "රති ච ථොකිකා"ති තස්ස භීතස්ස භීතාය ඉත්ථියා සඛිං රති, සා'පි ථොකිකා පරිත්තා හොති. "නරුක"න්ති

රාජා ච හත්ථච්ඡේදනාදිවසෙන ගරුකං දණ්ඩං පණෙති. "තස්මා"ති යස්මා පරදාරං සෙවන්තෙනා එතානි අප්පසාදාදිනි පාපුණාති. තස්මා පරදාරං න සෙවෙය්‍යා'නි අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ ඛෙමකෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. තතෝ පට්ඨාය මහාජනෙ සුඛං විහරිතාමෙසි. කිං පන තස්ස පුබ්බකම්මං නත්ථි? සෙ කිර කස්සපබුද්ධකාලෙ උත්තමමලෙලා භූත්වා වෙ සුවණ්ණපටිකා දසබලස්ස කඤ්චනථූපෙ ආරොපෙත්වා පත්ථනං ඨපෙසි- ඨපෙත්වා ඤාතිසාලොහිතිත්ථියො අවසෙසා මං දිස්වා රක්ඛන්තූති. ඉදමස්ස පුබ්බකම්මං නත්ථි. තෙන තං නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ දිස්වා පරෙසං ඉත්ථියො සකභාවෙන සණ්ඨාතුං නාසක්ඛිංසූ'නි.

ඛෙමස්ස වත්ථු.

"කුසො යථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං දුබ්බච භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර භික්ඛු අසංවිච්ච එකං තිණං ඡින්දිත්වා කුක්කුච්චෙව උප්පන්නො එකං භික්ඛුං උපසඞ්කමිත්වා ආවුසො යො තිණං ඡින්දති, තස්ස කිං හොති'නි තං අත්තනා කතභාවං ආරොචෙත්වා පුච්ඡි. අථ නං ඉතරො ආහ තිණස්ස ජීවනාකාරණ කිඤ්චි හොති'නි සඤ්ඤං කරොසි, න එත්ථ කිඤ්චි හොති, දෙසෙත්වා පන මුච්චති'නි වත්වා සයම්පි උහොහි හත්ථෙහි තිණං ලුඤ්චිත්වා අඤ්ඤාසි. භික්ඛූ තං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා තං භික්ඛුං අනෙකපරියායෙන විගරහිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:—

කුසො යථා දුග්ගහිතො හත්ථමෙවානුකන්තති,
සාමඤ්ඤං දුප්පරාමට්ඨං නිරයායුපකඩ්ඪති.

යං කිඤ්චි සිථිලං කම්මං සංකිලිට්ඨඤ්ච යං වතං,
සඞ්කස්සරං බ්‍රහ්මචරියං න තං හොති මහප්ඵලං.

කයිරා වෙ කයිරාථෙනං දළ්හමෙනං පරක්කමෙ,
සිථිලො හි පරිබ්බාජො භියේ‍යා ආකිරතෙ රජ'න්ති.

තත්ථ "කුසො"ති යං කිඤ්චි නිබ්බණ්ඨාරං තිණං අන්තමසො නාල පණ්ණම්පි. යථා සො කුසො යෙන දුග්ගහිතො, තස්ස හත්ථං අනුකන්තති එාලෙති. එවමෙවං සමණධම්මසඞ්ඛාතං සාමඤ්ඤම්පි ඛඩසිලාදිනාය දුප්පරාමට්ඨං නිරයාය උපකඩ්ඪති, නිරයෙ නිබ්බත්තාපෙති'නි අත්ථෝ. "සිථිල"න්ති ඔලීයිත්වා කරණෙන සිථිලගාහං කත්වා කතං යං කිඤ්චි කම්මං. "සඞ්කිලිට්ඨ"න්ති වෙසියාදිකෙ අගොචරෙ චරණෙන සඞ්කිලිට්ඨං. "සඞ්කස්සර"න්ති සඞ්කාහි සරිතබ්බං උපොසථකිච්චාදිසු අඤ්ඤතරෙන කිච්චෙන සන්නිපතිතම්පි සඞ්ඝං දිස්වා අඩා ඉමෙ මම චරියං ඤත්වා මං උක්ඛිපිතුකාමාව සන්නිපතිතා'නි එවං අත්තනො ආසඞ්කාහි සරිතං උස්සඞ්කිතං

පරිසඞ්කිතං. "න තං හොති"නි තං එවරූපං සමණධම්මං බ්‍රහ්ම චරියං නස්ස පුග්ගලස්ස මහප්ඵලං න හොති. තස්ස අමහප්ඵල භාවෙනෙව සික්ඛාදුග්ගතානම්පි'ස්ස න මහප්ඵලං හොති'නි අත්ථො. "කසිරා චෙ" නි තස්මා යං කම්මං කරෙය්‍ය, තං කරෙය්‍යථෙව. "දළ්හමෙනං පරක්කමෙ"නි පිරකතමෙව කත්වා අවත්තසමාදානෙ හුත්වා එතං කසිරා. "පරිබ්බාජෙ"නි සඞ්ගිලහාවෙන කතෙ ඛණ්ඩාදි භාවපත්තෙ සමණධම්මෙ. "භියෙය්‍ය ආකිරතෙ රජ"නති අබ්භ නතරෙ විජ්ජමානං රාගරජාදිං එවරූපෙ සමණධම්මෙ අපනෙතුං න සක්කොති. අථ ඛො තස්ස උපරි අපරම්පි රාගරජාදිං ආකිරති'නි අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි. සොපි භික්ඛු සංවරෙ ඨත්වා පඤ්ඤා විපස්සිත්වා අරහත්තං පාපුණි'නි.

දුබ්බචභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"අකත"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං ඉසාපකතං ඉත්ථිං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්සා කිර සාමිකො එකාය ගෙහදාසියා සද්ධිං සන්ථවමකාසි. සා ඉසාපකතා තං දාසිං හත්ථපාදෙසු බන්ධිත්වා තස්සා කණ්ණ නාසං ඡින්දිත්වා එකස්මිං ගුළ්හගබ්භෙ පක්ඛිපිත්වා වාරං පිදහිත්වා තස්ස කම්මස්ස අත්තනා කතභාවං පටිච්ඡාදෙතුං එහි අය්‍ය විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණිස්සාමා'නි සාමිකං ආදාය විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්ති නිසීදි අථස්සා ආගන්තුකා ඤාතකා ගෙහං ආගන්ත්වා වාරං විවරිත්වා තං විපකාරං දිස්වා දාසිං මොචෙසුං. සා විහාරං ගන්ත්වා චතුපරිසමජ්ඣෙ තමත්ථං දසබලස්ස ආරොචෙසි. සත්ථා තස්සා වචනං සුත්වා දුච්චරිතං නාම ඉදං මෙ අඤ්ඤෙ න ජානන්ති'නි අපමත්ත කම්පි න කාතබ්බං, අඤ්ඤසම්මිං අජානන්තෙ'පි සුචරිතමෙව කාත බ්බං, පටිච්ඡාදෙත්වා කතම්පි දුච්චරිතං නාම පච්ඡානුතාපං කරොති, සුචරිතං පාමොජ්ජමෙව ජනෙතීති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අකතං දුක්කතං සෙය්‍යො පච්ඡා තපති දුක්කතං,
කතඤ්ච සුකතං සෙය්‍යො යං කත්වා නානුතප්පති'නි.

තත්ථ "දුක්කත"නති සාවජ්ජං අපායසංවත්තනිකං කම්මං අකත මෙව සෙය්‍යො වරං උත්තමං. "පච්ඡා තපති"නි තං ඒ අනුස්සරි නානුස්සරිතකාලෙ තපතියෙව. "සුකත"නති අනවජ්ජං පන සුඛදු යකං සුගතිසංවත්තනිකමෙව කම්මං කතං සෙය්‍යො. "යං කත්වා"නි යං කම්මං කත්වා පච්ඡා අනුස්සරණකාලෙ න තප්පති නානුතප්පති සොමනස්සජාතොව හොති, තං වරන්ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ උපාසකො සා ච ඉත්ථී සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිංසු. තං ච පන දැසිං තඤ්ඤෙව භුජිස්සං කත්වා ධම්මචාරිණිං කරිංසූ'ති.

ඉසභාපකතිත්ථියා වත්ථු.

"නගරං යථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා සම්බහුලෙ ආගන්තුකභික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙ කිරෙකසඞ්ගං පච්චන්තෙ වස්සං උපගන්ත්වා පඨමමාසෙ සුඛං විහරිංසු. මජ්ඣිමමාසෙ චොරා ආගන්ත්වා තෙසං ගොචරගාමං පහරිත්වා කරමරෙ ගහෙත්වා අගමංසු. තතො පට්ඨාය මනුස්සා චොරානං පරිබාහනත්ථාය තං පච්චන්තනගරං අභිසංඛරොන්තා තෙ භික්ඛූ සක්කච්චං උපට්ඨාතුං ඔකාසං න ලභිංසු. තෙ අඵාසුකං වස්සං වසිත්වා චුත්ථවස්සා සත්ථුදස්සනත්ථාය සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. සත්ථා තෙහි සද්ධිං කතපටිසන්ථාරො කිං භික්ඛවෙ සුඛං වසිත්ථා'ති පුච්ඡිත්වා භගවතා මයං පඨමමාසමෙව සුඛං වසිම්හ, මජ්ඣිමමාසෙ චොරා ගාමං පහරිංසු, තතො පට්ඨාය මනුස්සා නගරං අභිසංඛරොන්තා සක්කච්චං උපට්ඨාතුං ඔකාසං න ලභිංසු, තස්මා අඵාසුකං වසිම්හා'ති වුත්තෙ අලං භික්ඛවෙ මා චින්තයිත්ථ, ඵාසුවිහාරො නාම නිච්චකාලං දුල්ලභො, භික්ඛූනා පන යථා තෙ මනුස්සා නගරං ගොපයිංසු, එවං අත්තභාවමෙව ගොපයිතුං වට්ටතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

නගරං යථා පච්චන්තං ගුත්තං සන්තරබාහිරං,
එවං ගොපෙථ අත්තානං ඛණෙ වෙ මා උපච්චගා;
ඛණාතීතා හි සොචන්ති නිරයම්හි සමප්පිතා'ති.

තත්ථ "සන්තරබාහිර"න්ති යථා හි බාහිරෙ නගරෙ මනුස්සෙහි තං පච්චන්තනගරං චාරපාකාරාදීනි කරොන්තෙහි සන්තරං, චාරට්ටාලඋදුම්බරපරිඛාදීනි කරොන්තෙහි සබාහිරං සුගුත්තං කතං, එවං තුම්හෙහි සතිං උපට්ඨපෙත්වා අජ්ඣත්තිකානි ජ චාරානි පිදහිත්වා චාරරක්ඛිකං සතිං අවිස්සජ්ජෙත්වා යථා ගයහමානානි බාහිරානි ජ ආයතනානි අජ්ඣත්තිකානං උපඝාතාය සංවත්තන්ති, තථා අගහිතානිපි ගහිතානි කත්වා තෙසං අප්පවෙසාය චාරරක්ඛිකං සතිං අප්පහාය විචරන්තා අත්තානං ගොපෙථා'ති අත්ථො. "ඛණෙ වෙ මා උපච්චගා"ති යො හි, එවං අත්තානං න ගොපෙති, තං පුග්ගලං අයං බුබුපාදකඛණෙ, මජ්ඣිමදෙසෙ උප්පන්නිකඛණෙ, සම්මාදිට්ඨියා පටිලබ්භකඛණෙ, ඡන්නං ආයතනානං අවෙකල්ලකඛණෙ'ති සඛ්ඛාපි අයං ඛණෙ අතික්කමති; සො ඛණෙ තුම්හෙ මා අතික්කමතු. "ඛණාතීතා"ති යෙ හි නං ඛණං අතීතා, යෙ ච පුග්ගලෙ සො

ඛණෙ අතීතෙ, තෙ නිරයමහි සමපජිත්වා භුත්වා තත්ථ නිබ්බත්තිත්වා සොචන්ති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ උප්පන්නසංවෙගා අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූ'ති.

සම්බහුලානං ආගන්තුකභික්ඛූනං වත්ථු.

"අලජ්ජිතායෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො නිගණ්ඨෙ ආරබ්භ කථෙසි. එකස්මිං හි දිවසෙ භික්ඛූ නිගණ්ඨෙ දිස්වා කථං සමුට්ඨාපෙසුං–ආවුසො සබ්බසො අපටිච්ඡන්නොති අවෙලකෙහි ඉමෙ නිගණ්ඨා වරතරා, යෙ සකං පූරිමපස්සම්පි නාව පටිච්ඡාදෙන්ති, සඞ්ඝිකා මඤ්ඤෙ එතෙ'ති. තං සුත්වා නිගණ්ඨා නමයං එතෙන කාරණෙන පටිච්ඡාදෙම, පංසුරජාදයො'පි පන ඵුසන්තා එව ජීවිතින්ද්‍රියපරිබද්ධා, එවමෙතෙ නො භික්ඛාභාජනෙඵුසමා පතිංසූ'ති ඉමිනා කාරණෙන පටිච්ඡාදෙමා'ති වත්වා තෙහි සද්ධිං වාදපටිවාදවසෙන බහුං කථං කථෙසුං.

භික්ඛූ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා නිසින්නකාලෙ තං පවත්තිං ආරොචෙසිංසු. සත්ථා භික්ඛවෙ අලජ්ජිතබ්බෙ* ලජ්ජිත්වා ලජ්ජිතබ්බෙ අලජ්ජමානා නාම දුග්ගතිපරායනාව හොන්ති'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:—

අලජ්ජිතායෙ ලජ්ජන්ති ලජ්ජිතායෙ න ලජ්ජරෙ,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

අභයෙ භයදස්සිනො භයෙ චා'භයදස්සිනො,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගති'න්ති.

තත්ථ "අලජ්ජිතායෙ"ති අලජ්ජිතබ්බෙ. භික්ඛාභාජනං හි අලජ්ජිතබ්බං නාම. තෙ පන තං පටිච්ඡාදෙත්වා විචරන්තා තෙන ලජ්ජන්ති නාම. "ලජ්ජිතායෙ"ති අපටිච්ඡන්නෙනෙන හිරිකොපිනඞ්ගෙන ලජ්ජිතබ්බෙන, තෙ පන තං අපටිච්ඡාදෙත්වා විචරන්තා ලජ්ජිතායෙ න ලජ්ජන්ති නාම. තෙන තෙසං තං අලජ්ජිතබ්බෙ ලජ්ජිතං ලජ්ජිතබ්බෙ අලජ්ජිතං තුච්ඡගහණභාවෙන වෙව අසූසූථාගහණභාවෙන ච මිච්ඡාදිට්ඨි හොති. තං සමාදිඨිත්වා විචරන්තා තෙ මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා නිරයාදිභෙදං දුග්ගතිං ගච්ඡන්ති'ති අත්ථො. "අභයෙ"ත්ති භික්ඛාභාජනං නිස්සාය රාගදොසමොහානං දිට්ඨික්ලෙසදුච්චරිතභයානඤ්ච අනුප්පජ්ජනතො භික්ඛාභාජනං අභයං නාම. භයෙන තං පටිච්ඡාදෙන්තො පන අභයෙ භයදස්සිනො නාම. හිරිකොපිනඞ්ගං පන නිස්සාය රාගාදිනං උප්පජ්ජනතො තං භයං නාම. තස්ස අපටිච්ඡාදනෙන භයෙ ච අභයදස්සිනො. තස්ස තං අසූථාගහණස්ස සමාදිනත්තතා මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිනන්ති අත්ථො.

නිගණ්ඨා දෙසනාවසානෙ බහූ සංවිගහමානසා පබ්බජිංසු. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

නිගණ්ඨානං වත්ථු

"අවජ්ජෙති" ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො නිච්චියසාවකෙ ආරබ්භ කථෙසි.

එකසමිං හි සමයෙ අඤ්ඤතිච්චියසාවකා අත්තනො පුත්තෙහි සම්මාදිට්ඨිකානං උපාසකානං පුත්තෙහි සද්ධිං සපරිවාරෙ කීළමානෙ දිස්වා ගෙහං ආගතකාලෙ න වො සමණා සක්‍යපුත්තියා වන්දිතබ්බා, න'පි තෙසං විහාරං පවිසිතබ්බන්ති සපථං කාරෙසිංසු. තෙ ච එකදිවසං ජෙතවනවිහාරඝ්‍ය බහි වාරකොට්ඨකසාමන්තෙ කීළන්තා පිපාසිතා අහෙසුං. අථෙකං උපාසකදාරකං තං එත්ථ ගන්ත්වා පානීයං පිවිත්වා අම්හාකම්පි ආහරාහි'ති විහාරං පාහිණිංසු. සොවිහාරං පවිසිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා පානීයං පිවිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. අථනං සත්ථා තමෙවං පානීයං පිවිත්වා ගන්ත්වා ඉතරෙ'පි පානීය පිවනත්ථාය ඉධෙව පෙසෙහි'ති ආහ තෙ ආගන්ත්වා පානීයං පිවිංසු සත්ථා තෙ පක්කොසාපෙත්වා තෙසං සප්පායං ධම්මකථං කථෙත්වා තෙ අචලසද්ධෙ කත්වා සරණෙසු ච සීලෙසු ච පතිට්ඨාපෙසි. තෙ සකානි ගෙහානි ගන්ත්වා තමත්ථං මාතාපිතූනං ආරොචෙසුං අථ නෙසං මාතාපිතරො පුත්තකා නො විපන්නදිට්ඨිකා ජාතා'ති දෙමනස්සප්පත්තා පරිදෙවිංසු. අථ තෙසං ඤෙයා සම්බන්ධුලා පටිවිස්සකා මනුස්සා ආගන්ත්වා දෙමනස්සවූපසමනත්ථාය ධම්මං කථෙසිංසු. තෙසං කථං සුත්වා ඉමෙ දූරකෙ සමණස්ස ගොතමස්සෙව නියය්‍ය දෙස්සාමා'ති මහන්තෙන සක්කාරගරුකාරෙන විහාරං නයිංසු. සත්ථා තෙසං ආසයං ඔලොකෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

අවජ්ජෙ වජ්ජමතිනො වජ්ජෙ චා වජ්ජදස්සිනො,
මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති දුග්ගතිං.

වජ්ජඤ්ච වජ්ජතො ඤත්වා අවජ්ජඤ්ච අවජ්ජතො,
සම්මාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා ගච්ඡන්ති සුග්ගති'න්ති.

තත්ථ "අවජ්ජෙ"ති දසවත්ථුකාය සම්මාදිට්ඨියා නයසා උපනිස්සයභූතෙ ධම්මෙ ච. "වජ්ජමතිනො"ති වජ්ජං ඉද්ධන්ති උප්පන්න මතිනො. දසවත්ථුකාය මිච්ඡාදිට්ඨියා නයසා උපනිස්සයභූතෙ ධම්මෙ ච අවජ්ජදස්සිනො එතිසා අවජ්ජං වජ්ජතො වජ්ජං ච අවජ්ජතො ඤත්වා ගහණසද්ධාතාය මිච්ඡාදිට්ඨියා සමාදින්නත්තා මිච්ඡාදිට්ඨිසමාදානා සත්තා දුග්ගතිං ගච්ඡන්ති'ති අත්ථො. දුතියග්‍ය ගාථාය වුත්තවිපරියයෙන අත්ථො වෙදිතබ්බො.

දෙසනාවසානෙ තෙ සබ්බෙ'පි නිස්ස සරණෙසු පතිට්ඨාය අපරා පරණ්ඩ ධම්මං සුණන්තා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු'නි.

නිස්සීඝසාවකානං වත්ථු.

නිරයවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මාචීසතිමෝ වගෙගා.

"අහං නාගොවා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කොසම්බියං විහරන්තෙ අත්තානං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු අප්පමාදවගගස්ස ආදිගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරිතමෙව. වුත්තං හෙතං–තත්ථ මාගන්ත්වා නාසං කියත්ථ කාතුං අසක්කුණිත්වා සමණස්ස ගොතමස්සෙව කත්තබ්බා කරියසාම්'නි නාගරානං ලක්ඛණං දත්වා සමණං ගොතමං අන්තොනගරං පවිසිත්වා චරන්තං දිස්වා කම්මකරපොරිසෙහි සද්ධිං අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා පලාපෙථා'නි ආණාපෙසි. මිච්ඡාදිට්ඨිකා නිස්ස රත්තිභාගෙ අප්පසන්නා අන්තොනගරං පවිට්ඨං සත්ථාරං අනුබන්ධිත්වා චොරෝ'සි බාලෝ'සි මූළ්හෝ'සි තෙනොසි ඔට්ඨෝ'සි ගොනොසි ගද්‍රභෝ'සි නෙරයිකෝ'සි නිරච්ඡාන හනෝ'සි නත්ථි තුයහං සුගති දුග්ගතිඤෙව තුයහං පාටිකඞ්ඛා'නි දසහි අක්කොසවත්ථූහි අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති. තං සුත්වා ආයස්මා ආනන්දො සත්ථාරං එතදවොච–"භන්තෙ ඉමෙ නාගරා අම්හෙ අක්කොසන්ති පරිභාසන්ති, ඉතො අඤ්ඤත්ථ ගච්ඡාමා"නි. කුහිං ආනන්දා'ති. අඤ්ඤං නගරං භන්තෙ'නි. තත්ථ මනුස්සෙසුපි අක්කොසන්තෙසු පන කත්ථ ගමිස්සාම ආනන්දා'ති. තතොපි අඤ්ඤං නගරං ගමිස්සාම භන්තෙ'නි. ආනන්ද එවං කාතුං න වට්ටති. යත්ථ අධිකරණං උප්පන්නං, තත්ථෙව තස්මිං වූපසන්තෙ අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං වට්ටති. කෙ පනෙ'තෙ ආනන්ද අක්කොසන්තී'නි. දුසකම්ම කරෙ උපාදාය සබ්බෙ අක්කොසන්ති'නි ආහ. ආනන්ද සඞ්ගාමං ඔති ණ්ණහන්තීනං චතූහි දිසාහි ආගන්තෙ සරෙ සහිතුං භාරො තථෙව බහූහි දුස්සීලෙහි කථිතකථානං සහනං නාම මයහං භාරො'නි වත්වා අත්තානං ආරබ්භ ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:—

අහං නාගොව සඞ්ගාමෙ චාපාතො පතිතං සරං,
අතිවාක්‍යං තිතික්ඛිස්සං දුස්සීලෝ හි බහුජ්ජනෝ.

දන්තං නයන්ති සමිතිං දන්තං රාජා'භිරූහති,
දන්තෝ සෙට්ඨෝ මනුස්සෙසු යෝ'තිවාක්‍යං තිතික්ඛති.

වරමස්සතරා දන්තා ආජානීයා ච සින්ධවා,
කුඤ්ජරා ච මහානාගා අත්තදන්තො තතො වර'න්ති.

තත්ථ "නාගොවා"නි භත්තී විය. "චාපාතො පතිත"න්ති ධනුතො

මුත්තං. "අනිවාකය"න්ති අධිඅනරියවොහාරවසෙන පවත්තං විනිකකමවචනං. "නිත්තකඛියස"න්ති යථා සඛකාමාවචරෙ සුදනෙතා මහානාගො ඛමෙ සත්තිපපහාරාදීනං චාපතෙ මුඤ්චිතා අත්තනි පතිතෙ සරෙ අවිහඤ්ඤමානො නිත්තකඛති, එවමෙවං එවරූපං අනිවාකයං නිත්තක්ඛියසං; සඟියස'න්ති අත්ථො. "දුස්සීලො හී"ති අයං හි ලොකියමහාජනො බහූ දුස්සීලො, අත්තනතනො අත්තනතනො රුචිවසෙන වාචං නිච්ඡාරෙතා සටෙනෙතා චරති, තස්ස අධිවාසනං අජ්ඣුපෙකඛනමෙව මම භාරොං. "සමිති"න්ති උයයානකීළාමණ්ඩලාදිසු හි මහාජනසමජ්ජං ගච්ඡන්තා දන්තමෙව ගොණජාතිං වා අස්සජාතිං වා යානෙ යොජෙතා නයන්ති. "රාජා"ති තථාරූපෙහෙව වාහනෙහි ගච්ඡන්තො රාජා දන්තමෙව අභිරුහති. "මනුස්සෙසූ"ති මනුස්සෙසු'පි චතූහි අරියමග්ගෙහි දන්තෙතා නිබ්බිසෙවනොව සෙට්ඨොං. "යොති වාක්‍යං නිත්තකඛති"ති යො එවරූපං විනිත්තකමවචනං පුනප්පුනං වුච්චමානම්පි න පටිප්පඵරති න විහඤ්ඤති නිත්තකඛති. එවරූපො දන්තෙතා සෙට්ඨොති අත්ථො. "අස්සතරා"ති වළවාය ගද්‍රභෙන ජාතා. "ඉජානියා"ති යං අස්සදම්මසාරථි කාරණං කාරෙති, තස්ස ඛිප්පං ජානන සමත්ථා. "සින්ධවා"ති සින්ධවරට්ඨෙ ජාතා අස්සා. "මහානාගා"ති කුඤ්ජරසඛාතා මහාහත්ථිනො. "අත්තදන්තෙතා"ති එතෙ අස්සතරා සින්ධවා කුඤ්ජරා ච දන්තා වරං න අදන්තා. යො පන චතූහි අරිය මග්ගෙහි අත්තනතනො දන්තතාය අත්තදන්තෙතා නිබ්බිසෙවනො, අයං තතොපි වරං. සබ්බෙහි එතෙහි උත්තරිතරොං'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ ලක්ඛං ගහෙත්වා විවිසිඛ්‍යාවකාදිසු ඨත්වා අත්තෙකාසන්තෙතා සබ්බොපි සො මහාජනො සොතාපත්තිඵලං පාපුණි'ති අත්ථො.

අත්තානං ආරබ්භ කථිතවත්ථු.

"නහි එතෙන"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං හත්ථාචරියපුබ්බකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර එකදිවසං අච්චවනීනදීතීරෙ හත්ථිදමකං එකං හත්ථිං දමෙස්සාමී'ති අත්තනතනො ඉච්ඡිතං කාරණං සික්ඛාපෙතුං අසක්කොන්තං දිස්වා සම්පෙ භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා ආහ. ආවුසො සචෙ අයං හත්ථාචරියො ඉමං හත්ථිං අස්සකට්ඨානෙ නාම විජ්ඣෙය්‍ය, ඛිප්පමෙව ඉමං කාරණං සික්ඛෙය්‍යා'ති. සො තස්ස කථං සුත්වා තථා කත්වා නං හත්ථිං සුදන්තං දමෙසි. තෙ භික්ඛූ නං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා නං භික්ඛුං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර තෙ එවං වුත්තන්ති පුච්ඡිත්වා සච්චං භන්තෙ'ති වුත්තෙ විගරහිත්වා කින්තෙ මොඝපුරිස හත්ථිඤානෙන වා අස්සඤානෙන වා දන්තෙතන, න හි එතෙහි ඤාණෙහි අගතපුබ්බං ඨානං ගන්තුං සමත්ථා නාම අත්ථි, අත්තනා පන සුදන්තෙතන සක්කා අගතපුබ්බං ඨානං ගන්තුං, තස්මා අත්තානමෙව දමෙහි. කින්තෙ එතෙසං දමනෙනා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

න හි එතෙහි යානෙහි ගච්ඡෙය්‍ය අගතං දිසං,
යථාත්තනා සුදන්තේන දන්තෝ දන්තෙන ගච්ඡති'නි.

තස්සත්ථෝ: යානි එතානි හත්ථියානාදීනි යානානි, න එතෙහි යානෙහි කොචි පුග්ගලෝ සුපිනන්තෙනපි අගතපුබ්බත්තා අගතන්ති සඞ්ඛ්‍යං නිබ්බානදිසං තථා ගච්ඡෙය්‍ය-යථා පුබ්බභාගෙ ඉන්ද්‍රියදමනෙන දන්තෝ න අපරභාගෙ අරියමග්ගභාවනාය සුදන්තෙන අත්තනා සුදන්තෝ නිබ්බිසෙවනෝ සප්පඤ්ඤෝ පුග්ගලෝ තං අගතපුබ්බං දිසං ගච්ඡති දන්තභූමිං පාපුණාති. තස්මා අත්ත දමනමෙව තතෝ වරන්ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

හත්ථාචරියඝතක්ඛුස්ස වත්ථු.

"ඛනපාලකෝ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සාවත්ථියං විහරන්තෝ අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තෙ ආරබ්භ කථෙසි:—

සාවත්ථියං කිරෙ'කෝ බ්‍රාහ්මණෝ අට්ඨසතසහස්සවිභවෝ වයප්පත්තානං චතුන්නං පුත්තානං ආවාහං කත්වා චත්තාරි සතසහස්සානි අදාසි. අථස්ස බ්‍රාහ්මණියා කාලකතාය පුත්තා සම්මන්තයිංසු-සචෙ අයං අඤ්ඤං බ්‍රාහ්මණිං ආනෙස්සති, තස්සා කුච්ඡියං නිබ්බත්තානං වසෙන කුලං භිජ්ජිස්සති, හන්ද නං මයං සඞ්ඝණ්හාමා'නි තෙ තං පණ්හෙහි ඝාසච්ඡාදනාදීනි උපට්ඨහන්තා හත්ථපාදසම්බාහනාදීනි කරොන්තා උපට්ඨහිත්වා එකදිවසමස්ස දිවා නිද්දායිත්වා වුට්ඨිතස්ස හත්ථපාදෙ සම්බාහයමානා පාථෙක්කං ඝරාවාසෙ ආදීනවං වත්වා මයං තුමෙහ ඉමිනා නිහාරෙන ජීවිතං උපට්ඨහිස්සාම, සෙසඛනමපි නො දෙථා'නි ආචිංසු. බ්‍රාහ්මණෝ පන එකෙකස්ස සතසහස්සං දත්වා අත්තනො නිවත්ථපාරුපනමත්තං ඨපෙත්වා සබ්බං උපභොගපරිභොගං චත්තාරොව කොට්ඨාසෙ කත්වා නිය්‍යාදෙසි. තං ජෙට්ඨපුත්තෙ කතිපාහං උපට්ඨහිංසු. අථ නං එකදිවසං නහාත්වා ආගච්ඡන්තං වාරකොට්ඨකෙ ඨත්වා සුණිසා එවමාහ-කිං තස්ස ජෙට්ඨපුත්තස්ස සතං වා සහස්සං වා අතිරෙකං දින්නමත්ථි, නනු සබ්බෙසං වෙ වෙ සතසහස්සානි දින්නානි, කිං සෙසපුත්තානං ඝරස්ස මග්ගං න ජානාසි'ති. සොපි නස්ස වසල්'නි කුජ්ඣිත්වා අඤ්ඤස්ස ඝරං අගමාසි. තතොපි කතිපාහච්චයෙන ඉමිනාව උපායෙන පලාපිතො අඤ්ඤස්සා'නි එවං එකඝරෙ'පි පවෙසං අලභමානො පණ්ඩරඞ්ග පබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා භික්ඛාය චරන්තො කාලානං අච්චයෙන ජරාජිණ්ණෝ දුබ්භොජනදුක්ඛසෙය්‍යාදීහි මිලාතසරීරෝ භික්ඛාය චරන්තො ආගම්ම පිට්ඨිකාය නිපන්නෝ නිද්දං ඔක්කමිත්වා වුට්ඨාය නිසින්නෝ අත්තානං ඔලොකෙත්වා සුත්තෙතස්මිං අත්තනො පතිට්ඨං අපස්සන්තෝ චින්තෙසි-සමණෙ කිර ගොතමෝ අබ්භාකුටිකෝ

උත්තානමුඛෝ සුඛසම්භාසෝ පටිසන්ථාරකුසලෝ. සකඤා සමණගොතමං උපසඞ්කමිත්වා පටිසන්ථාරං ලභිතුනන්ති සෝ නිවාසනපාරුපනං සණ්ඨපෙත්වා භික්ඛාභාජනං ගහෙත්වා දණ්ඩමාදාය භගවතෝ සන්තිකං අගමාසි. වුත්තම්පි චෙතං-''අථඛෝ අඤ්ඤතරෝ බ්‍රාහ්මණ මහාසාලෝ යේඛෝ යේඛපාපුරණෝ යෙන භගවා තෙනුපසඞ්කමී''ති. තෙන සද්ධිං එකමන්තං නිසීදිත්වා න සඞ්ගං පටිසන්ථාරං කත්වා එතදවෝච-කින්නු තුවං බ්‍රාහ්මණ යේඛෝ යේඛපාපුරණෝ'ති. ඉඛ මෙ භෝ ගොතම චත්තාරෝ පුත්තා. තෙ මං දූරෙපි සම්පූවජ්ජ සරා නිකඩ්ඪාමෙනති. තෙන හි තුවං බ්‍රාහ්මණ ඉමා ගාථායෝ පරියාපුණිත්වා සභායං මහාජනකායෙ සන්නිපතිතෙ පුත්තෙනස්ස සන්නිසි නොස්ස වදෙය්‍යාසීති:—

යෙපි ජාතෙහි නන්දිත්‍යසං යෙසඤ්ච හවම්චසිසං,
තෙ මං දූරෙපි සම්පූවජ්ජා සාව වාරෙන්ති පූකරං.
අසන්තා කිර මං ජම්මා නාන නානා'ති භාසරෙ,
රකඛසා පුත්තරූපෙන තෙ ජහන්ති වයොගතං.
අසෙසාව ජීණෙණ නිඛෙහාගෙ ඛාදනා අපනීයති,
බාලකානං පිතා ථෙරෝ පරාගාරෙස්ු භික්ඛති.
දණ්ඩොව කිර මෙ සෙය්‍යෝ යං මෙ පුත්තා අනත්‍යසවා,
චණ්ඩ'ම්පි ගොණං වාරෙති අථෝ චණ්ඩ'ම්පි කුක්කුරං.
අන්ධකාරෙ පුරෙ හොති ගම්භීරෙ ගාඩමෙඛති,
දණ්ඩස්ස ආනුභාවෙන ඛලිත්වා පතිතිට්ඨති'ති.

සෝ ච භගවතෝ සන්තිකෙ ගාථා උග්ගණ්හිත්වා තථාරූපෙ බ්‍රාහ්මණානං සමාගමදිවසෙ සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතෙස්ු පුත්තෙනස්ු තං සභං ඔගාහෙත්වා බ්‍රාහ්මණානං මජ්ඣෙ මහාරහෙස්ු ආසනෙස්ු නිසිත්තොස්ු අයමෙව කාලොති සභාමජ්ඣං පවිසිත්වා හත්ථං උක්ඛිපිත්වා අහං භො තුම්හාකං ගාථා භාසිතුකාමොම්, සුණාථා'ති වත්වා භාස බ්‍රාහ්මණ සුණොම'ති වුත්තෙ ඝිතකොව අභාසි. තෙන සමයෙන මනුස්සානං වත්තං හොති-යෝ මාතාපිතූනං සන්තකං ඛාදනෙත්‍යා මාතාපිතරොං න පොසෙති, සෝ මාරෙතඛ්බෝ'ති. තස්මා තෙ බ්‍රාහ්මණපුත්තා පිතුපාදෙස්ු පතිත්වා ජීවිතං නො තාත දෙහී'ති ඍාවිංසු. යෝ පිතුහදයානං මුදුතාය මා මෙ භෝ පුත්තකෙ විනාස සිත්ථ, පොසෙස්සන්ති ම'න්ති අහ. අථස්ස පුත්තෙ මනුස්සා ආහංසු-සචෙ පන භෝ අජ්ජ පට්ඨාය පිතරං න සම්මා පටිජග්ගිස්සථ, ඍානෙ සස්‍යාම වෝ'ති තෙ ගිහිතා පිතරං පිට්ඨෙ නිසීදාපෙත්වා සයං උක්ඛිපිත්වා ගෙහං නෙත්වා සරීරං නෙලෙන අබ්භඤ්ජිත්වා උබ්බට්ටෙත්වා, ගඞ්ගුණ්ණාදීහි නහාපෙත්වා බ්‍රාහ්මණියෝ පක්කොසාපෙත්වා අජ්ජ පට්ඨාය අම්හාකං පිතරං සම්මා පටිජග්ගථ, සචෙ තුම්හෙ පමාදං ආපජ්ජිස්සථ, නිග්ගණ්හිස්සාම වෝ'ති වත්වා පණීතභොජනං භොජෙසුං.

බ්‍රාහ්මණේ සුභොජනඤ්ච සූපබ්‍යඤ්ජනඤ්ච ආගම්ම කතිපාහච්චෙව යෙන සඤ්ඡාතබලෝ පිණ්ඩාදීයෝ අත්තභාවං ඔලෝකෙත්වා අය මෙම සම්පත්ති සමණං ගොතමං නිස්සාය ලබ්භති පණ්ණාකාර ත්‍ථාය එකං දුස්සයුගං ආදාය භගවතෝ සන්තිකං ගන්ත්වා කතපටි සන්ථාරෝ එකමන්තං නිසීදිත්වා තං දුස්සයුගං භගවතෝ පාදමූලෙ ඨපෙත්වා හෝ ගොතම මයං බ්‍රාහ්මණ නාම ආචරියස්ස ආචරිය ධනං පරියෙසාම, පතිගණ්හාතු මේ භවං ගොතමෝ ආචරිය ධන'න්ති ආහ. භගවා තස්ස අනුකම්පාය තං පටිග්ගහෙත්වා ධම්මං දෙසෙසි දෙසනාවසානෙ බ්‍රාහ්මණෝ සරණේසු පතිට්ඨාය එවමාහ– හෝ ගොතම මයාහං පුත්තෙනහි චත්තාරි ධුවභත්තානි දින්නානි, තතෝ අහං වෙ දම්මී'ති අථ නං සත්ථා කල්‍යාණං බ්‍රාහ්මණ,මයං පන රුචිනට්ඨානමෙව ගමිස්සාමා'ති වත්වා උය්‍යොජෙසි. බ්‍රාහ්මණෝ ඝරං ගන්ත්වා පුත්තෙ ආහ- තාත සමණෝ ගොතමෝ මයාහං සහායෝ, තස්ස මේ වෙ ධුවභත්තානි දින්නානි, තුම්හෙ තස්මිං සම්පත්තෙ මා පමජ්ජිත්ථා'ති. තෙ සාධූ තාතා'ති, සත්ථා පුන දිවසෙ පිණ්ඩාය චර නෙන්තා ජෙට්ඨපුත්තස්ස ඝරද්වාරං අගමාසි. සො සත්ථාරං දිස්වා පත්ත මාදාය ඝරං පවෙසෙත්වා මහාරහෙ පල්ලඞ්ක නිසීදාපෙත්වා පණීත භොජනමදාසි. සත්ථා පුනදිවසෙ ඉතරස්ස ඉතරස්සාති පටිපාටියා සබ්බෙසං ඝරානි අගමාසි. සබ්බෙ තෙ තථෙව සක්කාරමකංසු. අථෙක දිවසං ජෙට්ඨපුත්තෙනා මඞ්ගලෙ පච්චුපට්ඨිතෙ පිතරං ආහ–තාත කස්ස මඞ්ගලං දෙමා'නි. නාහං ජානාමි, නනු සමණෙ ගොතමෝ මයාහං සහායෝ'නි. තෙන හි තං සත්ථානස්ස පඤ්ඤත්ති භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං නිමන්තෙත්ථා'නි. බ්‍රාහ්මණෝ තථාකාසි. සත්ථා පුනදිවසෙ සපරිවාරෝ තස්ස ගෙහමගමාසි. සො හරිතුපලිත්තෙ සබ්බාලඞ්කාරපතිමණ්ඩිතෙ ගෙහෙ බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිසීදාපෙත්වා අප්පොදකමධුපායාසෙන වෙව පණීතෙන ඛාදනීයෙන ච පරිවිසි. අනන්තරභත්තසමිං යෙව පන බ්‍රාහ්මණස්ස චත්තාරෝ පුත්තා සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදිත්වා ආහංසු–හෝ ගොතම මයං අම්හාකං පිතරං පටිජග්ගාම, නාපජ්ඣාම, පඤ්ඤවන්තස්ස අත්තභාව'න්ති. සත්ථා කල්‍යාණං වො කතං, මාතාපිතු පොසනං නාම පොරාණක පණ්ඩිතානං ආචිණ්ණමෙවා'ති වත්වා "තස්ස නාගස්ස විපච්චාසෙන විරූළ්හා සලලකී ච කුටජා චා"ති ඉමං එකාදසනිපාතෙ මාතුපොසකනාගරාජජාතකං විත්ථාරෙන කථෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

ධනපාලකෝ නාම කුඤ්ජරෝ කටුකපභෙදනෝ දුන්නිවාරියෝ,
බඩෝ කබලං න භුඤ්ජති සුමරති නාගවනස්ස කුඤ්ජරෝ'ති.

තත්‍ථ "ධනපාලකෝ නාමා"ති තදා කාසිරට්ඨෙ හත්ථාචරියං පෙසෙත්වා රමණීයෙ නාගවනෙ ගාහාපිතස්ස හත්ථිනෝ එතං නාමං. "කටුකපභෙදනෝ"ති නිබ්බිණමදෙ. හත්ථීනං හි මදකාලෙ කණ්ණචුළිකා පභිජ්ජන්ති. පකතියා'පි හත්ථිනෝ තස්මිං කාලෙ අඩඤ්ඤෙ වා කුන්තතොමරෙ වා ඛඩන්ති, චණ්ඩා භවන්ති. සො පන අති

චණ්ඩොයෙව. තෙන වුත්තං "කටුකපභෙදනො දුන්නිවාරිඔ"ති. "ඛඩොං කබලං න භුඤ්ජති"ති සො බඩොං හත්ථිසාලං පන නෙත්වා චින්තසානියා පරිකඛිපාපෙත්වා කතගන්ධපරිභණ්ඩාය උපරි බඩචිත්ත චිතානාය භූමියං ඨපිතො රඤ්ඤා රාජරහෙ නානග්ගරසභොජනෙ උපට්ඨාපිතෙපි කිඤ්චි භුඤ්ජිතුං න ඉච්ඡි. තමත්ථං "සඛාය බඩොං කබලං න භුඤ්ජති"ති වුත්තං. "සුමරති නාගවනස්සා"ති සො රම ණීයං මෙ වසනට්ඨානන්ති නාගවනං සරි. මාතා පන මෙ අරඤ්ඤෙ පුත්තවිඔගෙන දුක්ඛප්පත්තා අහොසි, මාතුපට්ඨානඛමෙම න පූරෙන්තෙ කිං ඉම්නා භොජනෙනා'ති ඛම්මිකත්තා මාතුපට්ඨාන ඛමමෙම සරි. තං පන ඔසමා තසම්ං නාගවනෙ යෙව ඨිතො සක්කා පූරෙතුං, තෙන වුත්තං "සුමරති නාගවනස්ස කුඤ්ජරො"ති. සත්ථරි ඉමං අත්තනො පුබ්බචරිතං ආහරිත්වා කථෙන්තෙ කථෙ නෙතඔව සඛෙඛව තෙ අසසුඛාරං පවත්තෙත්වා මුදුහදයා ඔහිත සොතා හවිංසු.අථ නෙසං භගවා සප්පායං විදිත්වා සච්චානි පකාසෙසි.

දෙසනාවසානෙ සඛිං පුත්තෙහි චෙව සුණිසාහි ච බ්‍රාහ්මණෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි'ති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තානං වත්ථු.

"මිඩ්ඩි යදා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො රාජානං පසෙනදිකොසලං ආරබ්භ කථෙසි. එකසම්ං හි සමයෙ රාජා තණ්ඩුලදොණසස ඔදනං තදනුරූපෙන සූපබ්‍යඤ්ජනෙන භුඤ්ජති. සො එකදිවසං භුත්තපාතරාසො භත්තසම්මදං අවිනොදෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා කිලන්තරූපො ඉතොචිතො සම්පරිවත්තති. නිද්දූය අභිභූතො සමානොපි උජුකං නිසීදිතුං අසක්කොන්තො එකමන්තං නිසීදි. අථ නං සත්ථා ආහ–කිං මහාරාජ අවිසසම්ත්වා ආග තොසි'ති. ආම භන්තෙ භුත්තකාලතො පට්ඨාය මෙ මහාදුක්ඛං හොති'ති අථ නං සත්ථා මහාරාජ අනිබ්බුං භොජනෙ එතං දුක්ඛං හොති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

මිඩ්ඩි යදා හොති මහග්ඝසො ච නිද්දූසිතා සම්පරිවත්තසායී,
මහාවරාහොව නිවාපපුට්ඨො පුනප්පුනං ගබ්භමුපෙති මන්දො'ති.

තත්ථ "මිඩ්ඩි"ති ථීනම්ඛාභිභූතො. "මහග්ඝසො"ති මහාභොජනො. ආහරහත්ථක අලංසාටකනත්ථවට්ටකකාකමාසකභූතත්තවම්හිතකානං අඤ්ඤතරො විය. "නිවාපපුට්ඨො"ති කුණ්ඩකාදිනා සූකරභත්තෙන පුට්ඨො සරසූකරො හි බාලකාලතො පට්ඨාය පොසියමානො ථූල සරීරකාලෙ ගෙහා බහි නික්ඛමිතුං අලභන්තො හෙට්ඨා මඤ්චාදිසු සම්පරිවත්තිත්වා අසසසන්තො පසසසන්තො සයතෙව. ඉදං වුත්තං හොති: පුරිසො ච මිඩ්ඩි හොති මහග්ඝසො ච, නිවාපපුට්ඨො මහාවරාහො විය ච අඤ්ඤත්‍ර ඉරියාපථෙන ඨාතුං අසක්කොන්තො

නිද්දායනසීලෝ සම්පරිවත්තයාති. තදා සෝ අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තා'ති තීණි ලක්ඛණානි මනසි කාතුං න සක්කොති. තෙසං අමනසිකාරා මඤ්ඣපෙක්ඛාසු පුනප්පුනං ගබ්භං උපෙති. ගබ්භවාසතෝ න පරිමුච්චති'ති. දෙසනාවසානෙ සත්ථා රඤ්ඤෝ උපකාරවසෙන:-

"මනුජස්ස සදා සතිමතෝ මත්තං ජානතෝ ලඛභොජනෙ,
තනූ තස්ස භවන්ති වෙදනා සනිකං ජීරති ආයු පාලය"න්ති

ඉමං ගාථං වත්වා උත්තරිමාණවං උග්ගණ්හාපෙත්වා ඉමං ගාථං රඤ්ඤෝ භොජනවෙලායං වදෙයාසි. ඉමිනා උපායෙන භොජනං පරිහායෙයාසී'ති උපායං ආචික්ඛි. සෝ තථා අකාසි රාජා අපරෙන සමයෙන නාළිකොදනපරමතාය සණ්ඨිතෝ සුඛසල්ලහුකසරීරෝ සුඛප්පත්තෝ සත්ථරි උපනන්දවිස්සාසෝ සත්ථාහං අසදිසදානං පවත්තෙතසි.

අනුමොදනාය සම්පත්තමහාජනෝ මහන්තං විසෙසං පාපුණී'ති.

පසෙනදිකොසලස්ස වත්ථු.

"ඉදං පුරෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ සානුසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර එකියස්ස උපාසිකාය එකපුත්තකෝ. අථ නං සා දහරකාලයෙව පබ්බාජෙසි. සෝ පබ්බජිතකාලතෝ පට්ඨාය සීලවා අහොසි වත්තසම්පන්නෝ. ආචරියුපජ්ඣාය-ආගන්තුකානං වත්තං කතමෙව හොති. මාසස්ස අට්ඨමිදිවසෙ පාතොව උට්ඨාය උදකමාලකෙ උදකං ඨපෙත්වා ධම්මසවණගහං සම්මජ්ජිත්වා දීපං ජාලෙත්වා මධුරස්සරෙන ධම්මසවණං ඝොසෙති. භික්ඛූ තස්ස ථාමං ඤත්වා පදභාණං භණ සාමණෙරා'ති අපෙක්ඛන්ති. සෝ මයහං හදයං වා රුජති, කායෝ වා බාධති'ති කිඤ්චි පච්චාහාරං අකත්වා ධම්මාසනං අභිරුහිත්වා ආකාසගඞ්ගං ඔතාරෙන්තො විය පදභාණං වත්වා ඔතරන්තො මයහං මාතාපිතූනඤ්ච ඉමස්මිං හත්ථෙසු පත්තිං දම්මී'ති වදති. තස්ස මනුස්සමාතාපිතරෝ පත්තියා දින්නභාවං න ජානන්ති. අනන්තරත්තභාවෙ පනස්ස මාතා යක්ඛිණී භූත්වා නිබ්බත්ති. සා දෙවතාහි සද්ධිං ආගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා සාමණෙරෙන දින්නං පත්තිං අනුමොදමි තාතා'ති වදති. සීලසම්පන්නොව නාම භික්ඛු සදෙවකස්ස ලොකස්ස පියො හොති'ති තස්මිං සාමණෙරෙ දෙවතා ලජ්ජාය සගාරවා මහාබ්‍රහ්මානං විය අගණිකබ්‍රහ්මං විය ච නං මඤ්ඤන්ති. සාමණෙරෙ ගාරවෙන තම්පි යක්ඛිණිං ගරුං කත්වා පස්සන්ති. ධම්මසවණයාගුඛජ්ජකමාගමාදිසු සානුමාතාය යක්ඛිණියා අග්ගාසනං අග්ගොදකං අග්ගපිණ්ඩං දෙන්ති. මහෙසක්ඛාපි යක්ඛා තං දිස්වා මග්ගා ඔක්කමන්ති, ආසනා වුට්ඨහන්ති. අථ සෝ සාමණෙරෝ වුඩ්ඪිමන්වාය පරිපක්කින්ද්‍රියෝ අනභිරතියා පීළිතෝ අනභිරතිං විනෙතුං අසක්කොන්තෝ පරුළ්හකෙසනඛෝ කිලිට්ඨනිවාසනපාරුපනෝ කඤ්චි අනාරොචෙත්වා පත්තචීවරමාදාය එකකොව

මාතුඝරං අගමාසි. උපාසිකා පුත්තං දිසවා වඤ්චිතවා ආහ–තාත තවං පුබ්බෙ ආචරියුපජ්ඣායෙහි වා දහරසාමණේරෙහි වා සඞ්ගං ඉධා ගච්ඡසි, කස්මා එකකොවාසි අජ්ජ ආගතොත්ති. සො උක්කණ්ඨිත භාවං ආරොචෙසි. සා උපාසිකා නානප්පකාරෙන ඝරාවාසෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා පුත්තං ඔවදමානාපි සඤ්ඤුපෙතුං අසක්කොනෙති අප්පෙව නාම අත්තනොපි ඛම්මනාසෙපි සල්ලකෙඛයෙති අත්තයෙ ජෙත්වා නිට්ඨ තාත යාව තෙ යාගුභත්තං සම්පාදෙමි, යාගුං පිවිත්වා කතභත්තකිච්චස්ස තෙ මනාපානි වත්ථානි නීහරිත්වා දස්සාමි'ති වත්වා ආසනං පඤ්ඤුපෙත්වා අදාසි. නිසීදි සාමණෙරො. උපාසිකා ඛුත්තෙනෙව යාගුඛජ්ජකං සම්පාදෙත්වා අදාසි. අථ භත්තං සම්පා දෙස්සාමි'ති අවිදූරෙ නිසින්නා තණ්ඩුලෙ ඩොවති. තස්මිං සමයෙ සා යක්ඛිණී කහාපණසොළසකං ලභති නොති ඔවජ්ජමානා තස්ස විබ්භමිතුකාමතාය නිසින්නභාවං ඤත්වා මාගෙව ඩොමෙ දෙවතානං අන්තරෙ ලජ්ජා උප්පජ්ජෙය්‍ය, ගච්ඡාමිස්ස විබ්භමණෙ අන්තරායං කරොමි'ති ආගන්ත්වා සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා ගිවං පරිවත්තෙත්වා ඛෙලෙන පග්ඝරන්තෙන භූමිඝං විප්පෝසි. උපාසිකා පුත්තස්ස තං විප්පකාරං දිස්වා වෙගෙන ගන්ත්වා පුත්තං ආලිඞ්ගිත්වා උරුස්ස නිපජ්ජාපෙසි. සකලගාමවාසිනොපි ආගන්ත්වා බලිකම්මාදිනි කරිංසු. උපාසිකා පන පරිදෙවමානා ඉමා ගාථා අභාසි:—

චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී
පාටිහාරියපක්ඛං ච අට්ඨඞ්ගසුසමාගතං
උපොසථං උපවසන්ති බ්‍රහ්මචරියං චරන්ති යෙ.

න තෙහි යක්ඛා කීළන්ති ඉති මෙ අරහතං සුතං
සාදූනි අජ්ජ පස්සාමි යක්ඛා කීළන්ති සාණුනා'ති.

උපාසිකාය වචනං සුත්වා-

චාතුද්දසිං පඤ්චදසිං යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමි–පෙ–
න තෙහි යක්ඛා කීළන්ති සාහු තෙ අරහතං සුත'න්ති–
වත්වා ආහ:—

සාහු මා බුඩ්ඪං වජ්ජාසි යක්ඛානං වචනං ඉදං
මා කාසි පාපකං කම්මං ආවි වා යදි වා රහා,
යං චෙව පාපකං කම්මං කරිස්සසි කරොසි වා
න තෙ දුක්ඛා පමුත්‍යත්ථි උපච්චා'පි පලායතොත්ති.

එවං පාපකං කම්මං කත්වා සකුණස්ස විය උපපතිත්වා පලාය නොපි තෙ මොක්ඛා නත්ථීති වත්වා සා යක්ඛිණී සාමණෙරං ඛුද්ඛි. සො අක්ඛීනි උම්මීලෙත්වා මාතරං කෙසෙ විකිරිය අස්සසන්තිං පස්සසන්තිං රොදමානං. සකලගාමවාසිනොච සන්නිපතිතෙ දිස්වා

අත්තනෝ යමකභාවං ගහිතභාවං අජානන්තා අහං පුබ්බේ පිතා නිසින්නෝ. මාතා මේ අවිදූරේ නිසිදිත්වා තණ්ඩුලේ ධොවි. ඉදානි පනම්හි භූමියං නිපන්නෝ කිඤ්චාපි බෝ එතෙහි නිසින්නාකාරමත්තම්පි ජානාති, අථ ඛෝ මාතරං ආහ:—

මතංව අම්ම රොදන්ති සොව ජීවං න දිස්සති.
ජීවන්තං අම්ම පස්සන්ති කස්මා නුවං අම්ම රොදසි.

අථස්ස මාතා වත්ථුකාමකිලේසකාමේ පහාය පබ්බජිතස්ස පුන ඒබ්භමනාදිං ආගමනෙ ආදීනවං දස්සෙන්තී ආහ:—

මතංව පුත්තා රොදන්ති සොව ජීවං න දිස්සති.
යෝ ච කාමේ වමිත්වාන පුනරාවත්තතෙ ඉධ;
තං වාපි පුත්තා රොදන්ති පුන ජීවං මනෝ හි සෝ.

එවඤ්ච පන වත්වා සරාවාසං කුක්කුළසදිසන්ති වත්වා නරකසදිසඤ්ච කත්වා සරාවාසෙ ආදීනවං දස්සෙන්තී පුන ආහ:—

කුක්කුළා උබ්භතෝ තාත කුක්කුළෙ පතිතුම්ඉච්ඡසි.
නරකා උබ්භතෝ තාත නරකං පතිතුම්ඉච්ඡසී.

අථ නං පුත්තා භද්දං තව හොතු, මයා පන අඤ්ඤං නෝ පුත්තකෝ ඩය්හමානෝති ගෙහභණ්ඩං විය නීහරිත්වා බුද්ධසාසනෙ පබ්බාජිතෝ, සරාවාසෙ පුන ඔහිතුං ඉච්ඡසි, අභිධාවථ, පරිත්තාථ නෝති ඉමං මඤ්චං කස්ස උජ්ඣාපයාම, කං නිජ්ඣාපයාමාති දිපෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

අභිධාවථ හඤ්ඤන්ත කස්ස උජ්ඣාපයාමසෙ,
ආදිත්තා නිහවං භණ්ඩං පුන ඩය්හිතුම්ඉච්ඡසීති.

සෝ මාතරි කථෙන්තියා කථෙන්තියා සල්ලක්ඛෙත්වා නත්ථි මයහං ගිහිභාවෙන අත්ථෝති ආහ. අථස්ස මාතා සාධු තාතාති තුට්ඨා පණීතභොජනං භොජෙත්වා කතිවස්සොසීති නාතාති පුච්ඡිත්වා පරිපුණ්ණවස්සභාවං ඤත්වා නිබ්බරං පටිඤ්ඤං දෙසි. සෝ පරිපුණ්ණෙ පත්තචීවරෙ උපසම්පජ්ජි. අථස්ස අචිරූපසම්පන්නස්ස සත්ථා චිත්තනිග්ගහෙ උස්සාහං ජනෙන්තෝ චිත්තං නාමෙතං නානාරම්මණෙසු දිඝරත්තං චාරිකං චරන්තං අනිග්ගහිතත්තස්ස සොච්ඡාභාවෝ නාම නත්ථි. තස්මා අඞ්කුසෙන මත්තහත්ථිනෝ විය චිත්තස්ස නිග්ගණ්හනෙ යොගෙ කරණීයෝති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

ඉදං පුරෙ චිත්තමචාරි චාරිකං
යෙනිච්ඡකං යත්ථකාමං යථා සුඛං,
තදජ්ජහං නිග්ගහෙස්සාමි යොනිසෝ
හත්ථිප්පභින්නං විය අඞ්කුසග්ගහෝ.

තස්සත්ථෝ ඉදං චිත්තං නාම ඉතෝ පුරෙතරං රූපාදිසු ආරම්මණෙසු රාගාදීනං යෙන කාරණෙන ඉච්ඡිතං, යත්ථේවස්ස කාමෝ

උප්පජ්ජති, තස්ස වසෙන යත්ථ කාමං යථාවිවරන්තස්ස සුඛං හොති, තථෙව චරන්තං යථාසුඛං දිසරත්තං චාරිකං අකාසි. අජ්ජ අහං පභින්නං මත්තහත්ථිං හත්ථාචරියසඩ්ඛාතෝ ජෙට්ඨකෝ අඞ්කුසග්ගහෝ අඞ්කුසෙන විය යොනිසෝ මනසිකාරෙන නිග්ගහෙස්සාමි නාසස විනිච්ඡකම්තුං දස්සාමීති.

දෙසනාවසානෙ සාත්‍වුනා සඞ්ඝෙ ධම්මසවණාය උපසඞ්කන්තානං බහූනං දෙවතානං ධම්මාභිසමයෝ අහොසි. සෝ චාගසම්පන්නෝ තෙපිටකං බුද්ධවචනං උග්ගණ්හිත්වා මහාධම්මකථිකෝ හුත්වා විසංවස්සසතං ඨත්වා සකලජම්බුදීපං ඛොභෙත්වා පරිනිබ්බායීති.

සාත්‍වුසාමණෙරස්ස වත්ථු.

"අප්පමාදරතෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ කොසලරඤ්ඤා බඩ්ඩේරකං නාම හත්ථිං ආරබ්භ කථෙසි. සෝ කිර හත්ථී තරුණකාලෙ මහබ්බලෝ හුත්වා අපරෙන සමයෙන ජරාවානවෙගබ්භාහතෝ හුත්වා එකං මහන්තං සරං ඔරුය්හ කලලෙ ලග්ගිත්වා උත්තරිතුං නාසක්ඛි. මහාජනෝ තං දිස්වා එවරූපොපි නාම හත්ථී ඉමං දුබ්බලභාවං පත්තොති කථං සමුට්ඨාපෙසි. රාජා තං පවත්තිං සුත්වා හත්ථාචරියං ආණාපෙසි–ගච්ඡ තං හත්ථිං කලලතෝ උද්ධරාහීති. සොගන්ත්වා තස්මිං ඨානෙ සඞ්ගාමසීසං දස්සෙත්වා සංගාමභෙරිං අක්කොටාපෙසි. මානජාතිකෝ හත්ථී වෙගෙනුට්ඨාය ථලෙ පතිට්ඨහි. භික්ඛූ තං කාරණං දිස්වා සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා නෙන භික්ඛවෙ හත්ථිනා පකතිපඞ්කදුග්ගතෙ අත්තා උඛ්ඛෝ. තුම්හෙ පන කිලෙසදුග්ගෙ පඤ්ඤත්තා, තස්මා යොනිසෝ පදහිත්වා තුම්හෙපි තතෝ අත්තානං උද්ධරථාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

අප්පමාදරතා හොථ සචිත්තමනුරක්ඛථ,
දුග්ගා උද්ධරථත්තානං පඞ්කෙ සන්නෝව කුඤ්ජරෝති.

තත්ථ "අප්පමාදරතා"ති සතිඅ අවිප්පවාසෙ අභිරතා හොථ. "සචිත්ත"න්ති රූපාදිසු ආරම්මණෙසු අත්තනෝ චිත්තං යථා විනිච්ඡකම්ං න කරොති, එවං රක්ඛථ. "දුග්ගා"ති යථා සෝ පඞ්ක සන්නෝ කුඤ්ජරෝ හත්ථෙහි ච පාදෙහි ච වායාමං කත්වා පඞ්කදුග්ගතෝ අත්තානං උද්ධරිත්වා ථලෙ පතිට්ඨිතෝ, එවං තුම්හෙපි කිලෙසදුග්ගතෝ අත්තානං උද්ධරථ නිබ්බාණථලෙ පතිට්ඨාපෙථාති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

ඛඬ්ඩේරකහත්ථිස්ස වත්ථු.

"සචෙ ලභෙථා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පාරිලෙය්‍යකං නිස්සාය රක්ඛිතවනසණ්ඩෙ විහරන්තෝ සම්බහුලෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි:

වත්ථු යමකවග්ගෙ "පරෙ ච න විජානන්ති"ති ගාථාවණ්ණනාය ආගතමෙව. වුත්තං හෙතං–තථාගතස්ස තත්ථ හත්ථිනාගෙන උපට්ඨිඝමානස්ස වසනභාවෝ සකලජම්බුදීපෙ පාකටෝ අහොසි. සාවත්ථිනගරතෝ අනාථපිණ්ඩිකෝ විසාඛා මහාඋපාසිකා'ති එව මාදිනි මහාකුලානි ආනන්දත්ථෙරස්ස සාසනං පගිණ්හිංසු–"සත්ථාරං නො භන්තෙ දස්සථා"ති. දිසාවාසිනොපි පඤ්චසතා භික්ඛූ වුත්ථ වස්සා ආනන්දත්ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා චිරස්සුතා නො ආවුසො ආනන්ද භගවතෝ සම්මුඛා ධම්මිකථා, සාධු මයං ආවුසො ආනන්ද ලභෙය්‍යාම භගවතෝ සම්මුඛා ධම්මිං කථං සවණාය'ති යාචිංසු. ථෙරෝ තෙ භික්ඛූ ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා තෙමාසං එකවිහාරිනෝ තථාගතස්ස සන්තිකං එතතකෙනි භික්ඛූහි සද්ධිං උපසඞ්කමණං අයුත්ත'න්ති චින්තෙත්වා එකකස්සෙව සත්ථාරං උපසඞ්කමනං යුත්ත 'න්ති චින්තෙත්වා එකකොව සත්ථාරං උපසඞ්කමි. පාරිලෙය්‍යකෝ නං දිස්වා දණ්ඩමාදාය පක්කාමි. සත්ථා තං ඔලොකෙත්වා අපෙහි පාරිලෙය්‍යක මා වාරයි, බුද්ධුපට්ඨාකෝ එසෝ'ති ආහ. සෝ තත්ථෙව දණ්ඩං ඡඩ්ඩෙත්වා පත්තචීවරපටිග්ගහණං ආපුච්ඡි. ථෙරෝ නාදාසි. නාගෝ සචෙ උග්ගහිතවත්තෙනා භවිස්සති, සත්ථු නිසීදනපාසාණ ඵලකෙ අත්තනෝ පරික්ඛාරං න ඨපෙස්සති'ති චින්තෙසි. ථෙරෝ පත්තචීවරං භූමියං ඨපෙසි. වත්තසම්පන්නා හි ගරුනං ආසනෙ වා සයනෙ වා අත්තනෝ පරික්ඛාරං න ඨපෙන්ති. ථෙරෝ සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. සත්ථා එකකොව ආගතොසි'ති ඤත්වා පඤ්චසතෙහි භික්ඛූහි ආගතභාවං ඤත්වා කහං පන තෙ'ති වත්වා තුම්හාකං චිත්තං අජානන්තෙනා බහි ඨපෙත්වා ආගතොම්හීති වුත්තෙ පක්කොසාහි නෙ'ති ආහ. ථෙරෝ තථා අකාසි. සත්ථා තෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා තෙහි භික්ඛූහි භන්තෙ භගවා ඛුද්ධඤ්ඤමාලෝ චෙව ඛන්ධියඤ්ඤමාලෝ ච. තුම්හෙහි තෙමාසං එකතෙහි නිට්ඨෙන්තෙහි නිසීදන්තෙහි ච දුක්කරං කතං, වත්තකාරකෝ'පි නාහොසි මඤ්ඤූ'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ පාරිලෙය්‍යකහත්ථිනාගම්ම සබ්බකිච්චානි කතානි, එවරූපං සහායං ලභන්තෙන නාම එකතෙ වසිතුං යුත්තං, අලභන්තස්ස එකචාරිකභාවොව සෙය්‍යොති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

සචෙ ලභෙථ නිපකං සහායං
සද්ධිඤ්චරං සාධුවිහාරිධීරං,
අභිභුය්‍ය සබ්බානි පරිස්සයානි
චරෙය්‍ය තෙනත්තමනොසතීමා.

නො චෙ ලභෙථ නිපකං සහායං
සද්ධිඤ්චරං සාධුවිහාරිධීරං,
රාජාව රට්ඨං විජිතං පහාය
එකෝ චරෙ මාතඞ්ගරණෙ'ව නාගෝ.

එකස්ස චරිතං සෙය්‍යො
නත්ථි බාලෙ සහායතා,
එකෝ චරෙ න ච පාපානි කයිරා
අප්පොස්සුක්කෝ මාතඞ්ගරණ්ඤේව නාගෝ'ති.

නත්ථි "නිපක" නන්ති නෙපක්කපඤ්ඤඤ්ච සමන්නාගතං. "සාධුවිහාරී ධීර" නන්ති භද්දවිහාරිං පණ්ඩිතං. "පරිස්සයානී" ති නාදිසං මෙත්තා විහාරිං සහායං ලභනෙත්තා සිහව්‍යග්ඝාදයෝ පාකටපරිස්සයෙ රාජ හත්ථදෙසහත්ථාදයෝ පටිච්ඡන්නපරිස්සයෙ චා'ති සබ්බෙව පරිස්සයෙ අභිභවිත්වා තෙන සද්ධිං අත්තමනෝ උපට්ඨිතසති සුත්වා චරෙය්‍ය විහරෙය්‍ය'ති අත්ථෝ. "රාජාව රට්ඨ" න්ති රට්ඨං හිත්වා ගතෝ මහා ජනකරාජා විය. ඉදං වුත්තං හොති-යථා විජිතභූමිප්පදෙසෝ රාජා ඉදං රජ්ජං නාම මහන්තං පමාදට්ඨානං කිමෙම රජ්ජෙන කාරිතෙ නා'ති විජිතරට්ඨං පහාය එකකොව මහාඅරඤ්ඤං පවිසිත්වා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා චතුස්ස ඉරියාපථෙසු එකකොව චරති, එවං එකකොව චරෙය්‍යා'ති. "මාතඞ්ගරණ්ඤේව නාගෝ" ති යථා ච "අහං බො ආකිණ්ණෝ විහරාමි හත්ථීහි හත්ථිනිහි හත්ථිකලභෙහි හත්ථිවණ්ඨකෙහි, ජිනාඝාහානි චෙව නිණානි ඛාදාමි, ඔහග්ගොහග්ගං ච මෙ සාඛාභඞ්ගං ඛාදන්ති. ආවිලානි ච පානියානි පිවාමි, ඔගාහන්ත ස්ස මෙ ඔතිණ්ණස්ස ච හත්ථිනියෝ කායං උපනිසංසන්තියෝ ගච්ඡන්ති, යන්නූනාහං එකකොව ගණම්හා වූපකට්ඨෝ විහරෙය්‍ය" න්ති. එවං පටිසංචික්ඛිත්වා ගමනතො මාතඞ්ගාති ලඞ්ගාමෝ ඉමස්මිං අරඤ්ඤෙ අයං හත්ථිනාගෝ යූථං පහාය සබ්බිරියාපථෙසු එකකොව සුඛං චරති, එවමපි එකෝ චරෙති අත්ථෝ. "එකස්සා" ති පබ්බජිතස්ස හි පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය එකීභාවාභිරතස්ස එකක්ඛෙත්තෙව චරිතං සෙය්‍යෙථ. "නත්ථි බාලෙ සහායතා" ති චුල්ලසීලං මජ්ඣිමසීලං මහා සීලං දසකථාවත්ථූනි තෙරසධුතගුණ විපස්සනාඤ්ඤාණං චත්තාරෝ මග්ගා චත්තාරි ඵලානි තිස්සො විජ්ජා ජ අභිඤ්ඤා අමතමහානිබ්බා ණ'න්ති අයං හි සහායතා නාම. යං බාලං නිස්සාය තං අධිගන්තුං න සක්කොති, නත්ථි බාලෙ සහායතා. "එකෝ" ති ඉමිනා කාර ණෙන සබ්බිරියාපථෙසු එකකොව චරෙය්‍ය, අප්පමත්තකානිපි න ච පාපානි කරෙය්‍ය. යථා එසො අප්පොස්සුක්කෝ නිරාලයෝ ඉමස්මිං අරඤ්ඤෙ මාතඞ්ගනාගෝ ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානෙ සුඛං චරති, එවං එකෝ ඡුත්වා චරෙය්‍ය, අප්පමත්තකානිපි න ච පාපානි කරෙය්‍යා'ති අත්ථෝ. තස්මා තුම්හෙහි'පි තාදිරූපං සහායං අලභන්තෙහි එක චාරිකියෙව භවිතබ්බ'න්ති ඉමම්හි දෙසෙන්තෝ සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං ඉමං ධම්මදෙසනං දෙසෙසි. දෙසනාවසානෙ පඤ්ච සතාපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූ'ති.

පඤ්චසතානං දිසාවාසීනං භික්ඛූනං වත්ථු.

"අත්ථම්හි" ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා හිමවන්තපදෙස අරඤ්ඤ කුටියං විහරන්තෝ මාරං ආරබ්භ කථෙසි

තඤ්ච කිර කාලෙ රාජානො මනුස්සෙ පිළෙත්වා රජ්ජං කාරෙන්ති. අථ භගවා අධම්මිකරාජූනං රජ්ජෙ දණ්ඩකරමරපිළිතෙ තෙ මනුස්සෙ දිස්වා කාරුඤ්ඤවසෙන එවං චින්තෙසි–සක්කා නු ඛො රජ්ජං කාරෙතුං අහනං අඝාතඤං අජීනං අජාපයං අසොචං අසොචාපයං ධම්මෙනා'ති. මාරො පාපිමා තං භගවතො පරිවිතක්කං ඤත්වා සමණෙ ගොතමො සක්කා නු ඛො රජ්ජං කාරෙතු'න්ති චින්තෙසි, ඉදානි රජ්ජං කාරෙතුකාමො භවිස්සති, රජ්ජං ච නාමෙතං පමාදට්ඨානං, නං කාරෙනෙන සක්කා ඔකාසං ලගිතුං, භවිස්සාමි උපඝාහමස්ස ජනෙස්සාමි'ති චින්තෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ආහ–කාරෙතු භනෙන භගවා රජ්ජං, කාරෙතු සුගතො රජ්ජං අහනං අඝාතයං අජීනං අජාපයං අසොචං අසොචාපයං ධම්මෙනා'ති අථ නං සත්ථා කිමපන මෙ ත්වං පාපිම පස්සසි, කිං මං ත්වං එවං වදෙසී'ති. භගවතො ඛො භනෙන චත්තාරො ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා ආකඞ්ඛමානොපි හි භගවා හිමවන්තං පබ්බතරාජං සුවණ්ණං'න්ති අධිට්ඨෙය්‍ය, තඤ්ච සුවණ්ණමෙව අස්ස. අහම්පි ඛො ඛෙනෙන ධනකරණීයං කරිස්සාමි, තුමෙහා ධම්මෙන රජ්ජං කාරෙස්සථා'ති. තෙන වුත්තං:–

"පබ්බතස්ස සුවණ්ණස්ස ජාතරූපස්ස කෙවලී
චිත්තාපි නාලමෙකස්ස ඉති විඳා සමං චරෙ.
යො දුක්ඛමදුක්ඛි යතො නිදානං
කාමෙසු සො ජනතූ කථං නමෙය්‍ය,
උපධිං විදිත්වා සඞ්ඛාති ලොකෙ
තසෙව ජනතූ විනය්‍යාය සික්ඛ"න්ති

ඉමාහි ගාථාහි සංවෙජෙත්වා අස්සූසු එව ඛො පාපිම තව ඉච්ඡා දෙ, අස්සූසු මම. නය්‍යා සඞ්ගා සම්මන්තනා නාම නත්ථි. අහං හි එවං ඔවදාමී'ති වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි.—

අත්තමහි ජානමහි සුඛා සහායා නූපසී සුඛා යා ඉතරීතරෙන,
සුස්සූසා සුඛං ජීවිතසඞ්ඛයමහි සබ්බස්ස දුක්ඛස්ස සුඛං පහානං.

සුඛා මත්තෙය්‍යතා ලොකෙ අථො පෙත්තෙය්‍යතා සුඛා,
සුඛා සාමඤ්ඤතා ලොකෙ අථො බ්‍රහ්මඤ්ඤතා සුඛා:
සුඛං යාව ජරා සීලං සුඛා සද්ධා පතිට්ඨිතා,
සුඛො පඤ්ඤාය පටිලාභො පාපානං අකරණං සුඛ'න්ති.

තත්ථ "අත්තමහි" නි පබ්බජිතස්සා'පි හි චීවරකරණාදිකෙ වා අධිකරණවූපසමාදිකෙ වා ගිහිනොා'පි කසිකම්මාදිකෙ වා බලවපක්ඛ සන්නිස්සිතෙහි අභිභවනාදිකෙ වා කිච්චෙ උප්පන්නෙ යෙ තං කිච්චං නිප්ඵාදෙතුං වා වූපසමෙතුං වා සක්කොනන්ති, එවරූපා සුඛා සහායාති අත්ථො. "නූපසී සුඛා" නි යස්මා පන ගිහිනොා'පි සකෙන අසන්තුට්ඨා සන්නිධෙජාදීනි ආරභන්ති, පබ්බජිතාපි නානප්පකාරං

අනෙසනං, ඉති තෙ සුඛං න විඳන්ති. තසමා යා ඉතරීතරෙන පරිත්තෙන වා විපුලෙන වා අත්තනො සන්තකෙන සන්තුට්ඨි, අයමෙව සුඛානි අත්ථො. "පුඤ්ඤ"න්ති මරණකාලෙ පන ඝථාරක්ඛාසඥෙන පත්ථරිත්වා කතපුඤ්ඤකම්මමෙව සුඛං. "සබ්බසසා"ති සකලසසා'පි පන වට්ටදුක්ඛසස පහානසංඛාතං අරහත්තමෙව සුඛං නාම. "මත්තෙයය්‍යතා"ති මාතරි සම්මාපටිපත්ති. "පෙත්තෙය්‍යතා"ති පිතරි සම්මාපටිපත්ති. උභයෙනපි මාතාපිතූනං උපට්ඨානමෙව කථිතං. මාතාපිතරො හි පුත්තානං අනුපට්ඨහනභාවං ඤත්වා අත්තනො සන්තකං භූමිඝං වා නිදහන්ති. පරෙසං වා විසසජ්ජෙන්ති. මාතාපිතරො න උපට්ඨහන්තීති නෙසං නිඤ්ඤපි ච වඩ්ඪති, කායසස භෙදා ඡුට්ඨිරයෙ'පි නිබ්බත්තන්ති. යෙ පන මාතාපිතරො සක්කච්චං උපට්ඨහන්ති, තෙ තෙසං සන්තකං ඛනම්පි පාපුණන්ති. පසංසම්පි ලභන්ති. කායසසපි භෙදා සග්ගෙ නිබ්බත්තන්ති. තසමා උභයමෙපතං සුඛ'න්ති වුත්තං. "සාමඤ්ඤතා"ති පබ්බජිතෙසු සම්මාපටිපත්ති. "බ්‍රහ්මඤ්ඤතා"ති බාහිතපාපෙසු බුඩපඤ්චකබුඩසාවකෙසු සම්මාපටිපත්තියෙව. උභයෙනපි තෙසං චතූහි පච්චයෙහි පටිජග්ගනභාවො කථිතො. ඉදම්පි ලොකෙ සුඛං නාම කථිතං. "සිල"න්ති මණිකුණ්ඩලරත්තවත්ථාදයො හි අලංකාරා තසම්ං තසම්ං වයෙ ඨිතානං යෙව සොභන්ති. ඉධ න දහරානං අලඞ්කාරො මහල්ලකකාලෙ මහල්ලකානං වා අලඞ්කාරො දහරකාලෙ සොභති. උම්මත්තකො එස මඤ්ඤ'නි ඔරහුප්පාදනෙන පන දොසමෙව ජනෙති. පඤ්චසිලදසසිලාදිභෙදං පන සිලං දහරසසා'පි මහල්ලකසසා'පි සබ්බවයෙසු සොභනමෙව. අහො වතායං සිලවා'නි පසංසුප්පාදනෙන සොමනසසමෙවාවහති. තෙන වුත්තං "සුඛං යාව ජරා සිල"න්ති. "සඛා පනිට්ඨිතා"ති ලොකියලොකුත්තරතො දුවිධා පි සඛා නිච්චලා භූතා පතිට්ඨිතා. "සුඛො පඤ්ඤාය පටිලාභො"ති ලොකිය ලොකුත්තරාය පඤ්ඤාය පටිලාභො සුඛො. "පාපානං අකරණ"න්ති සෙතුඝාතවසෙන පාපානං අකරණං ඉමසම්ං ලොකෙ සුඛ'න්ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූනං දෙවතානං ධම්මාභිසමයො අහොසි'ති.

මාරසස වත්ථු.

නාගවගගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තෙවීසතිමො වග්ගො.

"මනුජසසා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො කපිලමච්ඡං ආරබ්භ කථෙසි.

අතීතෙ කිර කසසපසස භගවතො පරිනිබ්බුතකාලෙ වෙ කුලභාතරො නික්ඛම්මිත්වා සාවකානං සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. තෙසු ජෙට්ඨකා සොඛමනා නාම අහොසි. කණිට්ඨකා කපිලො නාම. මාතා පන

සාධිනී නාම. කණිට්ඨභගිනී නාපනා නාම. නා'පි භික්ඛුණිස්සු පබ්බජිංසු. එවං තෙසු පබ්බජිතෙසු උභො භාතරො ආචරියුපජ්ඣායානං වත්තපටිවත්තං කත්වා විහරන්තා එකදිවසං භගිනෙ ඉමස්මිං සාසනෙ කති ධුරානි'ති පුච්ඡිත්වා ගන්ථධුරං විපස්සනාධුරං චා'ති වෙ ධුරානි'ති සුත්වා ජෙට්ඨො විපස්සනාධුරං පූරෙස්සාමි'ති පඤ්චවස්සානි ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකෙ වසිත්වා යාව අරහත්තා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා වායමන්තො අරහත්තං පාපුණි. කණිට්ඨො අහං තාව තරුණෙ වුඩ්ඪකාලෙ විපස්සනාධුරං පූරෙස්සාමී'ති ගන්ථධුරං පට්ඨපෙත්වා තීණි පිටකානි උග්ගණ්හි. තස්ස පරියත්තිං නිස්සාය පරිවාරො, පරිවාරං නිස්සාය ලාභො ච උදපාදි. සො බාහුසච්චමදෙන මත්තො ලාභසක්කාරං අභිභූතො අතිපණ්ඩිත මානිතාය පඤ්ච වත්තානං කපියමපි අකපියන්ති වදෙති. අකප්පියම්පි කප්පිය'න්ති වදෙති. අනවජ්ජම්පි සාවජ්ජ'න්ති, සාවජ්ජම්පි අනවජ්ජන්ති. සො පෙසලෙහි භික්ඛූහි මා ආවුසො කපිල එවං අවච'ති වත්වා ධම්මං ච විනයං ච දස්සෙත්වා ඔවදියමානො'පි තුම්හෙ කිං ජානාථ, රිත්තමුට්ඨිසදිසානි ආදිනී වත්වා ඛංසෙන්තො වම්භෙන්තො චරති. අථස්ස භාතු සොඛනස්ස ථෙරස්ස'පි භික්ඛු නමත්ථං ආරොචෙසුං. සො'පි නං උපසඞ්කමිත්වා ආවුසො කපිල තුම්හාදිසානං හි සම්මාපටිපත්ති සාසනස්ස ආයු නාම, තස්මා සම්මාපටිපත්තිං පහාය කප්පියාදිනි පට්ඨපෙන්තා මා එවං අවච'ති ඔවදි. සො තස්සාපි වචනං නාදියි. එවං සත්තපි නං ථෙරො චත්තිඤ්ඛත්තුං ඔවදිත්වා ඔවාදං අගණ්හන්තං නාසං මම වචනං කරොති'ති ඤත්වා තෙනාවුසො පඤ්ඤායිස්සසි සකෙන කම්මෙනා'ති වත්වා පක්කාමි. තතො පට්ඨාය නං අඤ්ඤෙ පෙසලා භික්ඛූ ජඬ්ඩෙසුං. සො දුරාචාරො හුත්වා දුරාචාරෙහි පරිවුතො විහරන්තො එකදිවසං උපොසථග්ගෙ පාතිමොක්ඛං උද්දිසිස්සාමී'ති විජනිං ආදාය ධම්මාසනෙ නිසිදිත්වා වත්තති ආවුසො එත්ථ සන්නිපතිතානං භික්ඛූනං පාතිමොක්ඛන්ති පුච්ඡිත්වා කෝ අත්ථෝ ඉමස්ස පටිවචනෙන දින්නොනා'ති තුණ්හි භූතෙ භික්ඛූ දිස්වා ආවුසො විනයොව * නත්ථි, පාතිමොක්ඛෙන සුතෙන වා අසුතෙන වා කෝ අත්ථෝ'ති වත්වා ආසනා වුට්ඨහි. එවං සො කස්සපස්ස භගවතො පරියත්තිසාසනං ඔසක්කාපෙසි. සොඛනත්ථෙරොපි තදහෙව පරිනිබ්බායි. කපිලො ආයුපරියොසානෙ අවීචිම්හි මහානිරයෙ නිබ්බත්තති. සාපිස්ස මාතා ච භගිණී ච දිට්ඨානුගතිං ආපජ්ජිත්වා පෙසලෙ භික්ඛූ අක්කොසිත්වා පරිභාසිත්වා තථෙව නිරයෙ නිබ්බත්තිංසු. තස්මිං පන කාලෙ පඤ්චසතා චුරිසා ගාම ඝාතාදිනි කරිත්වා චොරිකාය ජීවන්තා ජනපද මනුස්සෙහි අනුබද්ධා පලායමානා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා තත්ථ කිඤ්චි පරිසරණං අපස්සන්තා අඤ්ඤතරං ආරඤ්ඤකභික්ඛුං දිස්වා වන්දිත්වා පරිසරණං නො භන්තෙ හොථා'ති වදිංසු. ථෙරො තුම්හාකං සීලසදිසං පරිසරණං නාම නත්ථි, සබ්බෙපි පඤ්චසීලානි සමාදියථා'ති ආහ. තෙ සාධු'ති සම්පටිච්ඡිත්වා සීලානි සමාදිංසු. අථ තෙ ථෙරො ඔවදි—ඉදානි තුම්හෙ සීලවන්තා ජීවිතහෙතු'පි වො නෙව සීලං අතික්කමිතබ්බං, න

* ධම්මො වා විනයො වා.

මනොපදූසෙ කායකම්මා'නි. තෙ සාධූ'නි සම්පටිච්ඡිංසු. අථ තෙ ජානපදා තං ඨානං පත්වා ඉතො චිතො ච පරියෙසමානා තෙ චොරෙ දිසවා සබ්බෙ චොරෙ ජීවිතා වොරොපෙසුං. තෙ කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. චොරජෙට්ඨකා ජෙට්ඨකදෙව පුත්තකො අහොසි. තෙ අනුලොමපටිලොමවසෙන එකං බුද්ධන්තරං දෙවලොකෙ සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථිනගරවාරෙ පඤ්චකුලසතිකෙ කෙවට්ටගාමෙ නිබ්බත්තිංසු. ජෙට්ඨක දෙවපුත්තො කෙවට්ටජෙට්ඨකස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. ඉතරෙ ඉතරෙසු. එවං නෙසං එකදිවසෙයෙව පටිසන්ධි ච මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමණං ච අහොසි. කෙවට්ටජෙට්ඨකො අත්ථි නු ඛො ඉමස්මිං ගාමෙ අඤ්ඤෙපි දාරකා අජ්ජ ජාතා'නි පරියෙසාපෙත්වා තෙසං ජාතභාවං සුත්වා එතෙ මෙ පුත්තස්ස සහායකා භවිස්සන්ති'නි සබ්බසං පොසාවණිකං දාපෙසි. තෙ සබ්බෙපි සහ පසුංකීළකා සහායකා හුත්වා අනුපුබ්බෙන වයප්පත්තා අහෙසුං. තෙසං ජෙට්ඨකස්ස පුත්තොව අග්ගපුරිසො අහොසි. කපිලො ඛො එකං බුද්ධන්තරං නිරයෙ පච්චිත්වා විපාකාවසෙසෙන තස්මිං කාලෙ අච්චරවතියා සුවණ්ණවණ්ණා දුග්ගන්ධමුඛිං මච්ඡිං ඝාත්වා නිබ්බත්ති. අථෙකදිවසං තෙ සහායකා මච්ඡෙ බන්ධිස්සාමා'නි ජාලානි ගහෙත්වා නදියා ඛිපිංසු. අථ තෙසං අන්තොජාලං සො මච්ඡිං පාවිසි. තං දිස්වා සබ්බෙ කෙවට්ටගාමවාසිනො උච්චාසද්දමකංසු– පුත්තා නො පඨමං මච්ඡෙ බන්ධන්තා සුවණ්ණමච්ඡං බන්ධිංසු, ඉදානි නො රාජා පභූතධනං දස්සති'නි, තෙපි ඛො සහායකා මච්ඡං නාවාය පක්ඛිපිත්වා නාවං උක්ඛිපිත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං අගමංසු. රඤ්ඤොපි දිස්වාව කිං එතන්ති වුත්තෙ මච්ඡිං දෙවා'නි ආහංසු. රාජා සුවණ්ණවණ්ණං මච්ඡං දිස්වා සත්ථා එතස්ස සුවණ්ණවණ්ණකාරණං ජානිස්සති'නි මච්ඡං ගාහාපෙත්වා භගවතො සන්තිකං අගමාසි. මච්ඡිනා මුඛෙ විවටමත්තෙයෙව සකලජෙතවනං අතිවිය දුග්ගන්ධං අහොසි. රාජා සත්ථාරං පුච්ඡි–කස්මා භන්තෙ මච්ඡිං සුවණ්ණවණ්ණා ජාතො, කස්මා මුඛතො දුග්ගන්ධො වායතී'නි. අථං මහාරාජ කස්සපස්ස භගවතො පාවචනෙ කපිලො නාම භික්ඛු අහොසි—බහුස්සුතො මහාපරිවාරො, ලාභතණ්හාය අභිභූතො අත්තනො වචනං අග්ගහනත්තානං අක්කොසකපරිභාසකො තස්ස ච භගවතො සාසනං ඔසක්කාපෙසි. සො තෙන කම්මෙන අවීචිම්හි නිබ්බත්තිත්වා විපාකාවසෙසෙන ඉදානි මච්ඡිං ජාතො. යං පන සො දිසරත්තං බුද්ධවචනං වාචෙසි, බුද්ධස්ස වණ්ණං කථෙසි, තස්ස නිස්සන්දෙන ඉමං සුවණ්ණවණ්ණං පටිලභි. යං භික්ඛූනං අක්කොසක පරිභාසකො අහොසි, තෙනස්ස මුඛතො දුග්ගන්ධො වායති. කථාපෙමි නං මහාරාජා'නි. කථාපෙථ භන්තෙ'නි. අථ නං සත්ථා පුච්ඡි– වංසි කපිලො'නි. ආම භන්තෙ අහං කපිලො'නි. කුතො ආගතො සි'නි. අවීචිම්හානිරයතො භන්තෙ'නි. ජෙට්ඨභාතිකො තෙ සොඛ නො කුහි"නති. පරිනිබ්බුතො භන්තෙ'නි. මාතා පන තෙ සාධීනි කුහි"නති. නිරයෙ නිබ්බත්තා භන්තෙ'නි. කණිට්ඨභගිනී තෙ තාපනා කුහි"නති. මහානිරයෙ නිබ්බත්තා භන්තෙ'නි. ඉදානි තුං

කහං ගමිස්සසී'ති. ඉදානි අවීචිනිරයමේව හනෙන්තී'ති වත්වා විපස්සී යාරාහිහූතෝ නාවං සිඛරෙන පහරිත්වා තාවදේව කාලං කත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තී. මහාජනෝ සංවිග්ගෝ අහොසි ලොමහට්ඨජාතෝ. අථ භගවා තස්මිං ඛණෙ සන්නිපතිතානඤ්ච පරිසාය චිත්තාචාරං ඔලොකෙත්වා තඛ්ඛණානුරූපං ධම්මං දෙසෙතුං "ධම්මචරියං ඛගවිචරියං එතදග්ග වස්සත්තනම" නති ස්සත්තනිපාතෙ කපිලසුත්තං කථෙත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

මනුජස්ස පමත්තචාරිනෝ තණ්හා වඩ්ඪති මාලුවා විය,
සෝ පලවති හුරාහුරං ඵලමිච්ඡංව වනස්මිං වානරෝ.

යං එසා සහතෙ ජම්මී තණ්හා ලොකෙ විසත්තිකා,
සොකා තස්ස පවඩ්ඪන්ති අභිවට්ඨංව බීරණං.

යෝ චෙතං සහතෙ ජම්මිං තණ්හං ලොකෙ දුරච්චයං,
සොකා තම්හා පපතන්ති උදබින්දුව පොක්ඛරා.

තං වෝ වදාමි භද්දං වෝ යාවන්තෙත්ථ සමාගතා,
තණ්හාය මූලං ඛණථ උසීරත්ථොව බීරණං,
මා වෝ නලංව සොතෝව මාරෝ භඤ්ඤී පුනප්පුන'න්ති.

තත්ථ "පමත්තචාරිනෝ"ති සතිවොස්සග්ගලක්ඛණාය පමාදෙන පමත්තචාරිස්ස පුග්ගලස්ස නෙව ඤාණං න විපස්සනාමග්ග ඵලානි වඩ්ඪන්ති. යථා පන රුක්ඛං සංසිබ්බන්තී පරියොනද්ධන්තී තස්ස විනාසාය මාලුවා ලතා වඩ්ඪති. එවමස්ස ජ වරූනි නිස්සාය පුනප්පුනං උප්පජ්ජනතෝ තණ්හා වඩ්ඪතී'ති අත්ථෝ. "සෝ පලවති හුරාහුර" නති සෝ තණ්හාවසිකෝ පුග්ගලෝ භවෙ භවෙ උපලවති ධාවති. යථා කිං විය'ති "ඵලමිච්ඡංව වනස්මිං වානරෝ" යථා රුක්ඛ ඵලං ඉච්ඡන්තෝ වානරෝ වනස්මිං ධාවති, තස්ස තස්ස රුක්ඛස්ස සාඛං ගණ්හාති, තං මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤං ගණ්හාති, තම්පි මුඤ්චිත්වා අඤ්ඤං ගණ්හාති. සාඛං අලභිත්වා සන්නිසීදෙත්තා'ති වත්තබ්බතං නාපජ්ජති. එවමෙවං තණ්හාවසිකෝ පුග්ගලෝ හුරාහුරං ධාවන්තෝ ආරම්මණං අලභිත්වා තණ්හාය අපපත්තං පත්තෝ'ති වත්තබ්බතං නාපජ්ජති. "ය"නති යං පුග්ගලං එසා ලාමකභාවෙන ජම්මී විසාහාර තාය විසපුප්ඵතාය විසඵලතාය විසපරිභොගතාය රූපාදිසු විසත්ත තාය ආසත්තවිසත්තතාය ච විසත්තිකා'ති සඞ්ඛං ගතා ජවාරිකා තණ්හා අභිභවති. යථා නාම වස්සාතෙ පුනාපුනං වස්සන්තෙන දෙවන අභිවට්ඨං බීරණතිණං වඩ්ඪති, එවං තස්ස පුග්ගලස්ස අන්තෝ වට්ටමූලකා සොකා අභිවඩ්ඪන්ති'ති අත්ථෝ. "දුරච්ච ය"නති යෝ පන පුග්ගලෝ එවං වුත්තපකාරං අතික්කමිතුං පජහිතුං දුක්කරතාය දුරච්චයං තණ්හං සහතෙ අභිභවති, තම්හා පුග්ගලා වට්ටමූලකා සොකා පපතන්ති. යථා නාම පොක්ඛරෙ පදුමපත්තෙ පතිතං උදබින්දු නාපතිට්ඨති, එවං න පතිට්ඨහන්ති'ති

අත්ථො. "තං වො වදාමී"ති තෙන කාරණෙන අහං තුම්හෙ වදාමි. "භද්දං වො"ති තුම්හාකං භද්දං හොතු, මාඝං කපිලො විය විනාසං පාපුණිත්ථා'ති අත්ථො. "මූල"න්ති ඉමිස්සා ජම්බාරිකතණ්හාය අර හත්තමග්ගඤාණෙන මූලං ඛණථ. කිං වියා'ති "උසීරත්ථොව කීර ණං" යථා උසිරෙන අත්ථිකො පුරිසො මහන්තෙන කුදාලෙන කීරණං ඛණති, එවමස්සා මූලං ඛණථා'ති අත්ථො. "මා වො නලංව සොතොව මාරො භඤ්ජී පුනප්පුන"න්ති මා තුම්හෙ නදිසොතෙ ජාතං නලං මහාවෙගෙනාගතො නදිසොතො විය කිලෙසමාරො මරණමාරො දෙවපුත්තමාරො ච පුනප්පුනං භඤ්ජතූ'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ පඤ්චසතා'පි තෙ කෙවට්ටපුත්තා සංවෙගං ආප ජිත්වා දුක්ඛසන්තතිකරිඝං පත්ථයමානා, සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව දුක්ඛස්සන්තං කත්වා සත්ථාරා සද්ධිං ආනෙඤ්ජවිහාර සමාපන්නිධම්මපරිභොගෙන එකපරිභොගා අහෙසුං'න්ති.

කපිලමච්ඡස්ස වත්ථු.

"ඝථාපි මූලෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහ රන්තො එකං ගූථසූකරපොතිකං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං කිර දිවසෙ සත්ථා රාජගහං පිණ්ඩාය පවිසන්තො එකං සූකරපොතිකං දිස්වා සිතං පත්වාකාසි. තස්ස සිතං කරොන්තස්ස මුඛවිවරවිනිග්ගතං දසනොභාසමණ්ඩලං දිස්වා ආනන්දත්ථෙරො කො නු ඛො හන්තෙ හෙතු සිතපාතුකම්මාඝා'ති සිතකාරණං පුච්ඡි. අථ නං සත්ථා ආහ–පස්සසෙතං ආනන්ද සූකරපොතික'න්ති. ආම භන්තෙ'ති. එසා කකුසන්ධස්ස භගවතො සාසනෙ එකාය ඉසින සාලාඝ සාමන්තා ඛුද්දකුටි අහොසි. සා එකස්ස යොගාවචරස්ස විප සසනාකම්මට්ඨානං සජ්ඣායන්තස්ස තං ධම්මඝොසං සුත්වා තතො චුතා රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා උබ්බරී නාම රාජධීතා අහොසි. සා අපරභාගෙ සරීරවලඤ්ජනට්ඨානං පවිට්ඨා පුලවකරාසිං දිස්වා තත්ථ පුලවකසඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා පඨමජ්ඣානං පවිලභි. සා තත්ථ ඨාව නායුකං ඨත්වා තතො චුතා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති. තතො චවිත්වා පන භවගතිවසෙන ඇල්ලලමානා ඉදානී සූකරයොනියං නිබ්බත්තා. ඉදං කාරණං දිස්වා මයා සිතං පාතුකත'න්ති. තං සුත්වා ආනන්දත්ථෙ රපමුඛා භික්ඛූ මහන්තං සංවෙගං පවිලභිංසු. සත්ථා තෙසං සංවෙගං උප්පාදෙත්වා භවතණ්හාය ආදීනවං පකාසෙන්තො අනන්තරවිථියං ඨිතකොව ඉමා ගාථා අභාසි:–

ඝථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්හෙ
ඡින්නොා'පි රුක්ඛො පුනරෙව රුහති,
එවම්පි තණ්හානුසයෙ අනූහතෙ
නිබ්බත්තති දුක්ඛමිදං පුනප්පුනං.

යස්ස ඡත්තිංසති සොතා මනාපස්සවනා භුසා,
වාහා වහන්ති දුද්දිට්ඨිං සඞ්කප්පා රාගනිස්සිතා.
සවන්ති සබ්බධි සොතා ලතා උබ්භිජ්ජ තිට්ඨති,
තඤ්ච දිස්වා ලතං ජාතං මූලං පඤ්ඤාය ඡින්දථ.

සරිතානි සිනෙහිතානි ච සොමනස්සානි භවන්ති ජන්තුනො,
තෙ සාතසිතා සුඛෙසිනො තෙ වෙ ජාතිජරූපගා නරා.

තසිණාය පුරක්ඛතා පජා පරිසප්පන්ති සසොව බාධිතො,
සංයොජනසඞ්ගසත්තා දුක්ඛමුපෙන්ති පුනප්පුනං චිරාය.

තසිණාය පුරක්ඛතා පජා පරිසප්පන්ති සසොව බාධිතො,
තස්මා තසිණං විනොදයෙ භික්ඛු ආකඞ්ඛී විරාගමත්තනො'ති.

තත්ථ "මූලෙ"ති ඝස්ස රුක්ඛස්ස චතූසු දිසාසු චතූහා හෙට්ඨා ච උජුකමෙව ගතෙ පඤ්චවිධෙ මූලෙ ඡෙදනඵාලනාපාණකවිජ්ඣනාදිනං කෙනචි උපද්දවෙන අනුපද්දවෙ ථිරපත්තතාය දළ්හෙ සො රුක්ඛො උපරිවිජ්ඣෙනා'පි සාඛානුසාඛානං වසෙන පුනදෙව රුහති. එවමෙවං ඡමාරිකාය තණ්හාය අනුසයෙ අරහත්තමග්ඝඤ්ඤෙන අනූහතෙ අසමුච්ඡින්නෙ තස්මිං තස්මිං භවෙ ජාතිආදි හෙදං ඉදං දුක්ඛං පුනප්පුනං නිබ්බත්තතියෙවා'ති අත්ථො. "යස්සා"ති යස්ස පුග්ගලස්ස, ඉති අජ්ඣත්තිකස්සුපාදාය අට්ඨාරස තණ්හා විචරිතානි, බාහිරස්සුපාදාය අට්ඨාරස තණ්හාවිචරිතානී'ති ඉමෙසං තණ්හාවිචරිතානං වසෙන ජන්තූනංසනියා සොතෙහි සමන්නාගතා මනාපෙසු රූපාදීසු ආසවති පවත්තතී'ති මනාපස්සවනා තණ්හා භුසා බලවතී හොති. තං පුග්ගලං විපන්නඤ්ඤතාය දුද්දිට්ඨිං පුනප්පුන උප්පජ්ජනතො මහන්තභාවෙන වාහා හුත්වා ඤාණං වා විපස්සනං වා අනිස්සාය රාගනිස්සිතා සඤ්ඤපා වහන්ති'ති අත්ථො. "සවන්ති සබ්බධි සොතා"ති ඉමෙ තණ්හාසොතා චක්ඛුමාරාදීනං වසෙන සබ්බෙසු රූපාදිසු ආරම්මණෙසු සවණතො සඤ්ඤා රූපතණ්හා —පෙ— ධම්මතණ්හා'ති සබ්බභවෙහි වා සවණතො සබ්බධි සවන්ති නාම. "ලතා"ති පළිවෙඨනට්ඨෙන සංසිබ්බනට්ඨෙන ච ලතා විය ලතා. "උබ්භිජ්ජ තිට්ඨති"ති ඡමාරතො උප්පජ්ජ රූපාදිසු ආරම්මණෙසු පවත්තති. "තඤ්ච දිස්වා"ති තං පන තණ්හාලතං 'එතෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති'ති ජාතට්ඨානවසෙන දිස්වා. "පඤ්සුයා"ති සත්තෙන වනෙ ජාතං ලතං විය මඟපඤ්සුයා මූලෙ ඡින්දථා'ති අත්ථො. "සරිතානි"ති අනුසටානි පඟානානි. "සිනෙහිතානි"ති චිවරාදීසු පවත්තසිනෙහවසෙන සිනෙහිතානි ච; තණ්හාසිනෙහමක්ඛිතානී'ති අත්ථො. "සොමනස්සානි"ති තණ්හාවසිකස්ස ජන්තුනො එවරූපානි සොමනස්සානි භවන්ති. "තෙ සාතසිතා"ති තෙ තණ්හාවසිකා පුග්ගලා සාතනිස්සිතා සුඛනිස්සිතා ච හුත්වා සුඛෙසිනො සුඛපරියෙසිනො භවන්ති. "තෙ වෙ"ති. යෙ එවරූපා නරා, තෙ ජාතිජරාවයධිමරණානි උපගච්ඡන්ති යෙවා'ති ජාතිජරූපගා නාම හොන්ති. "පජා"ති ඉමෙ සත්තා තාසකරණෙන

තසිණා'නි සබ්බං තණ්හාය තණ්හාය පුරක්ඛතා පරිවාරිතා හුත්වා. "බාධිතො"නි එතේන අරඤ්ඤේ බඩෝ සපෝ විය පරිසපන්ති භායන්ති. "සංයොජනසංසත්තා"නි දසවිධේන සංයොජනේන චේව සත්තවිධේන රාගසහගතාදිනා ච සත්තා බද්ධා තස්මිං වා ලග්ගා හුත්වා. "චිරාය"නි චිරං දීඝමද්ධානං පුනප්පුනං ජාතිආදිකං දුක්ඛං උපගච්ඡන්තීති අත්ථෝ. "තස්මා"නි යස්මා තසිණාය පුරක්ඛතා පලිවෙඨිතා සත්තා, තස්මා අත්තනෝ විරාගං රාගාදිවිගමං නිබ්බාණං පත්ථෙන්තා ආකංඛමානෝ භික්ඛු අරහත්තමග්ගෙනෙතං තසිණං විනොදයෙ පත්තුදිත්වා නීහරිත්වා ඡඩ්ඩෙය්‍යාති අත්ථෝ. දෙසනාව සානෙ ඛත්තු සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු.

සා'පි බෝ සූකරපොතිකා තතෝ චවිත්වා සුවණ්ණභූමියං රාජකුලෙ නිබ්බත්ති. තතෝ චුතා බාරාණසියං, තතෝ චවිත්වා සුප්පාරකපට්ටනෙ අස්සවාණිජගෙහෙ නිබ්බත්ති. තතෝ චුතා කාවීරපට්ටනෙ වික්කයිකස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති. තතෝ චුතා අනුරාධපුරෙ ඉස්සරකුලගෙහෙ නිබ්බත්ති. තතෝ චුතා තස්සෙව දක්ඛිණදිසාය හොක්කන්තගාමෙ සුමනස්ස නාම කුටුම්බිකස්ස ධීතා නාමෙන සුමනා නාම හුත්වා නිබ්බත්ති. අථස්සා පිතා තස්මිං ගාමෙ ඡඩ්ඩිතෙ දීඝවාපිරට්ඨං ගන්ත්වා මහාමුනිගාමෙ නාම වසි. තත්ථ නං දුට්ඨ ගාමණිරඤ්ඤා අමච්චෙහි ලඤ්ඡකඅනිම්බරෙ නාම කෙනචිදෙව කරණීයෙන ගතෝ දිස්වා මහන්තං මඬ්ඩලං කත්වා අදාසි මහා සුණ්ණගාමං ගතෝ. අථ නං කොට්පබ්බතමහාවිහාරවාසී මහාඅනුලත්ථෙරෝ නාම තත්ථ පිණ්ඩාය චරන්තෝ තස්සා ගෙහස්ස මාරෙ ඨිතෝ දිස්වා භික්ඛූහි සද්ධිං කථෙසි–"ආවුසෝ සූකරපොතිකා නාම ලඤ්ඡක අනිම්බරමහාමච්චස්ස භරියාභාවං පත්තා, අහෝ අච්ඡරිය"නති. සා තං කථං සුත්වා අනිත්තහවෙ උග්ගතාතෙන්වා ජාතිස්සර ඤාණං පටිලභි. තංඛණංයෙව උප්පන්නසංවෙගා සාමිකං යාචිත්වා මහන්තෙන ඉස්සරියෙන පඤ්චබලකත්ථෙරිනං සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා තිස්සමහාවිහාරෙ මහාසතිපට්ඨානසුත්තකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. පච්ඡා දම්මදාසනෙ කතෙ මාතාපිතූනං වසනට්ඨානං හොක්කන්තගාමමෙව ගන්ත්වා තත්ථ වසන්ති කල්ලක මහාවිහාරෙ ආසීවිසොපමසුත්තං සුත්වා අරහත්තං පාපුණි. සා පරිනිබ්බාණදිවසෙ භික්ඛුභික්ඛුණීහි පුච්ඡිතා භික්ඛුණීසඞ්ඝස්ස සඞ්ඝං ඉමං පවත්තිං නිරන්තරං කථෙත්වා සන්නිපතිතස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මජ්ඣෙ මණ්ඩලාරාමවාසිනා ධම්මපදභාණකමහාතිස්සත්ථෙරෙන සද්ධිං සංසන්දෙත්වා අහං පුබ්බෙ මනුස්සයොනිතො චුතා කුක්කුටී හුත්වා තත්ථ සෙනාය සන්තිකා සීසච්ඡේදං පත්වා රාජගහෙ නිබ්බත්තා පරිබ්බාජිකාසු පබ්බජිත්වා පඨමජ්ඣානභූමියං නිබ්බත්තා. තතෝ චුතා සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තා න චිරස්සෙව චවිත්වා සූකරයොනිං ගන්ත්වා තතෝ චුතා සුවණ්ණභූමිං, තතෝ චුතා බාරාණසිං, තතෝ චුතා සුප්පාරකපට්ටනං, තතෝ චුතා කාවීරපට්ටනං, තතෝ චුත

අනුරාධපුරං නතෙතා ඵුතා හොක්කන්තගාම'න්ති එවං සම්විසමේ තෙරසඅන්තහාවෙ පත්වා ඉදානි උක්කණ්ඨතා "සබ්බෙපි අප්පමාදෙන සම්පාදෙථා"ති වත්වා චතසෙසා පරිසා සංවෙජෙත්වා පරිනිබ්බායී'ති.

සූකරපොතිකාය වත්ථු.

"යෝ නිබ්බණ්ථො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො එකං විබහනතකභික්ඛුං ආරබහ කථෙසි.

එකො කිර මහාකාසපත්ථෙරස්ස සද්ධිවිහාරිකො හුත්වා චත්තාරි ඣානානි උප්පාදෙත්වා'පි අත්තනො මාතුලස්ස සුවණ්ණකාරස්ස ගෙහෙ විසභාගරූපාරම්මණං දිස්වා තත්ථ පටිබද්ධචිත්තො විබහි. අථ නං මනුස්සා අලසභාවෙන කම්මං කාතුං අනිච්ඡන්තං ගෙහා නීහරිංසු. සො පාපමිත්තසංසග්ගෙන චොරකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙන්තො විචරි. අථ නං එකදිවසං ගහෙත්වා පච්ඡාබාහං ගාළ්හබන්ධනං බන්ධිත්වා චතුක්කෙ චතුක්කෙ කසාහි තාළෙන්තා ආඝාතනං නයිංසු. ථෙරෙ පිණ්ඩාය චරිතුං පවිසන්තො තං දක්ඛිණෙන ද්වාරෙන නීහරියමානං දිස්වා බන්ධනං සිථිලං කාරෙත්වා පුබ්බෙ තථා පරිහවං කම්මට්ඨානං පුන ආවජ්ජෙහී'ති ආහ. සො තෙන ඔවාදෙන සතුප්පාදං ලභිත්වා පුන චතුත්ථජ්ඣානං නිබ්බත්තෙසි. අථ නං ආඝාතනං නෙත්වා ඝාතෙස්සාමා'ති සූලෙ උත්තාසෙසුං. සො න භායති. න සංතසති. අථස්ස තස්මිං තස්මිං දිසාභාගෙ ඨිතා මනුස්සා අසිසත්ති තොමරාදීනි ආයුධානි උක්ඛිපිත්වා'පි තං අසන්තසන්තමෙව දිස්වා පස්සථ හො ඉමං පුරිසං අනෙකසතානං හි ආයුධහත්ථානං පුරිසානං මජ්ඣෙ නෙව භ්‍රමති, න වෙධති, අහො අච්ඡරියන්ති අච්ඡරියබ්භුත ජාතා මහානාදං නදිත්වා රඤ්ඤා තං පවත්තිං ආරොචෙසුං. රාජා තං කාරණං සුත්වා විස්සජ්ජෙථ න'න්ති ආහ. සත්තු සන්තිකම්පි ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසිංසු. සත්ථා ඔභාසං එරිත්වා තස්ස ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

යො නිබ්බණ්ථො වනාධිම්මුත්තො වනම්මුත්තො වනමෙව ධාවති,
තං පුග්ගලමෙථ පස්සථ මුත්තො බන්ධනමෙව ධාවති"ති.

තස්ස'ත්ථො යො පුග්ගලො ගිහිභාවෙ ආලයසඞ්ඛාතං වණ්ථං ජබ්භිත්වා පබ්බජිතභාවාය නිබ්බණ්ථො දිබ්බවිහාරසඞ්ඛාතෙ තපොවනෙ අධිම්මුත්තො ඝරාවාසබන්ධනසඞ්ඛාතා තණ්හාවනා මුත්තො හුත්වා පුන තං ඝරාවාසබන්ධනතණ්හාවනමෙව ධාවති. එථ තං පුග්ගලං පස්සථ. සො ඝරාවාසබන්ධනතො මුත්තො ඝරාවාසබන්ධනමෙව ධාවති'ති. ඉමං පන දෙසනං සුත්වා සො රාජපුරිසානං අන්තරෙ සූලග්ගෙ නිසින්නොව උදයබ්බයං පට්ඨපෙත්වා නිලකසිණං ආරොපෙත්වා සඞ්ඛාරෙ සම්මසන්තො සොතාපත්තිඵලං පත්වා සමාපත්තිසුඛං අනුභවන්තො වෙහාසං උප්පතිත්වා ආකාසෙනෙව

සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා සරාජිකාය පරිසාය මජ්ඣෙයෙව අරහත්තං පාපුණි'නි.

එකස්ස විබ්භන්තකස්ස වත්ථු.

"න තං දළ්හ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො බඹුනාගාරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං කිර කාලෙ බහූ සන්ධිච්ඡෙදකපථඝාතකමනුස්සඝාතකෙ චොරෙ ආනෙත්වා කොසලරඤ්ඤො දස්සෙසුං. තෙ රාජා අන්දුබන්ධන-රජ්ජුබන්ධන-සඞ්ඛලිකබන්ධනෙහි බන්ධාපෙසි. සමන්තා'පි ඛො ජානපදා භික්ඛූ සත්ථාරං දට්ඨුකාමා ආගන්ත්වා දිස්වා වන්දිත්වා පුනදිවසෙ සාවත්ථියං පිණ්ඩාය චරිත්වා බඹුනාගාරං ගන්ත්වා තෙ චොරෙ දිස්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා සායණ්හසමයෙ තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා භගවන්ත අජ්ජ අම්හෙහි පිණ්ඩාය චරන්තෙහි බඹුනාගාරෙ බහූ චොරා අන්දුබන්ධනාදිහි බධා මහාදුක්ඛං අනුභවන්තා දිට්ඨා. තෙ තානි බන්ධනානි ඡින්දිත්වා පලායිතුං න සක්කොන්ති. අත්ථි නු ඛො භන්ත තෙහි බන්ධනෙහි දිරතරං අඤ්ඤං බන්ධනං නාමා'ති පුච්ඡිංසු. සත්ථා භික්ඛවෙ කිං බන්ධනානි නාමෙතානි යං පනෙතං ධනබන්ධුපුත්තදාරාදිසු තණ්හාසඞ්ඛාතං කිලෙසබන්ධනං, එතං තෙහි සතගුණෙන සහස්සගුණෙන දිරතරං, එවං මහන්තම්පි පනෙතං දුච්ඡින්දියං බන්ධනං පොරාණකපණ්ඩිතා ඡින්දිත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා පබ්බජිංසූ'නි වත්වා අතීතං ආහරි. අතීතෙ බාරාණසියං බ්‍රහ්මදත්තෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තො එකස්මිං දුග්ගත ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස වයප්පත්තස්ස පිතා කාලමකාසි සො හතිං කත්වා මාතරං පොසෙසි. අථස්ස මාතා අනිච්ඡමානස්සෙව එකං කුලධිතරං ගෙහෙ කත්වා අපරභාගෙ කාලමකාසි. භරියාය පියස්ස කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨහි. සො ගබ්භස්ස පතිට්ඨිතභාවං අජානන්තො'ව භද්දෙ තවං හතිං වා වතිං වා කත්වා ජීව, අහං පබ්බජිස්සාමි'නි ආහ. සා'පි තං ගබ්භො මෙ පතිට්ඨිතො, මයි විජාතාය දූරකං දිස්වා පබ්බජිස්සසි'නි ආහ. සො සාධූ'නි සම්පටිච්ඡිත්වා තස්සා විජාතකාලෙ භද්දෙ තවං සොත්ථිනා විජාතා, ඉදානාහං පබ්බජිස්සාමී'නි පුච්ඡි. අථ නං සා පුත්තස්ස තාව ථනපානතො අපගමනකාලං ආගමෙහී'නි වත්වා පුනගබ්භං ගණ්හි. සො චින්තෙසි-"ඉමං සම්පටිච්ඡාපෙත්වා ගන්තුං න සක්කා, ඉමිස්සා අනාචික්ඛිත්වාව පලායිත්වා පබ්බජිස්සාමී'නි සො තස්සා අනාචික්ඛිත්වාව රත්තිභාගෙ උට්ඨාය පලායි. අථ නං නගරගුත්තිකා අග්ගහෙසුං. සො අහං සාමි මාතු පොසකො නාම විස්සජ්ජෙථ මන්ති අත්තානං විස්සජ්ජාපෙත්වා එකස්මිං ඨානෙ වසිත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අභිඤ්ඤාසමාපත්තියො ච නිබ්බත්තෙත්වා ඣානකීළාය කීළන්තො විහාසි. සො තත්ථ වසන්තො එවරූපම්පි නාම දුච්ඡින්දියං පුත්තදාර බන්ධනං කිලෙසබන්ධනං ඡින්දන්ති උදානං උදානෙසීති සත්ථා ඉමං

අනීතං ආහරිත්වා තෙන උදාහිතං උදානං පකාසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි —

න තං දළ්හං බන්ධනමාහු ධීරා
යදායසං දාරුජං බබ්බජඤ්ච,
සාරත්තරත්තා මණිකුණ්ඩලෙසු
පුත්තෙසු දාරෙසු ච යා අපෙඛා.
එතං දළ්හං බන්ධනමාහු ධීරා
ඔහාරිනං සිථිලං දුප්පමුඤ්චං,
එතම්පි ඡෙත්වාන පරිබ්බජන්ති
අනපෙක්ඛිනෝ කාමසුඛං පහාය'නි.

තත්ථ "ධීරා"නි බුද්ධාදයෝ පණ්ඩිතපුරිසා අයසඞ්ඛලිකසඞ්ඛාතං අයසා නිබ්බත්තං ආයසං අන්දුබන්ධනසඞ්ඛාතං දාරුජං යඤ්චයඤ්ඤං බබ්බජනිණෙහි වා සණ්හවා කාදිහි වා රජ්ජුං කත්වා කතරජ්ජුබන්ධනං, තං අසිආදීහි ඡින්දිතුං සක්කුණෙය්‍යභාවෙන දිරත්තිං න වදන්ති'නි අත්ථෝ. "සාරත්තරත්තා"නි සාරත්තා හුත්වා රත්තා, බහලතරරාග රත්තා'නි අත්ථෝ. "මණිකුණ්ඩලෙසූ"නි මණීසු කුණ්ඩලෙසු ච මණිවිචිත්තෙසු වා කුණ්ඩලෙසු. "එතං දළ්හ"න්ති යෙ මණිකුණ්ඩලෙසු සාරත්තරත්තා තෙසං සෝ රාගෝ ච යා පුත්තදාරෙසු අපෙඛා තණ්හා එතං කිලෙසමයං බන්ධනඤ්ච පණ්ඩිතපුරිසා දළ්හන්ති වදන්ති. "ඔහාරින"න්ති ආකඩ්ඪිත්වා චතූසු අපායෙසු පාතනතෝ අවහරති හෙට්ඨා හරති'නි ඔහාරිනං. "සිථිල"න්ති බන්ධිතට්ඨානෙ ජව්වම්මමංසානි න ඡින්දති ලොහිතං න නිහරති බන්ධභාවම්පි අජානාපෙත්වා ථලපථ ජලපථාදිසු කම්මානි කාතුං දෙතීති සිථිලං. "දුප්පමුඤ්චව"න්ති ලොභවසෙන හි එකවාරම්පි උප්පන්නා කිලෙසබන්ධනා දට්ඨට්ඨානතෝ කච්ඡපො විය දුමෙත්තා ච යං හොති'නි දුප්පමුඤ්චං. "එතම්පි ඡෙත්වාන"නි එවං දළ්හම්පි කිලෙසබන්ධනං ඤාණඛග්ගෙන ඡින්දිත්වා අනපෙක්ඛිනෝ හුත්වා කාමසුඛං පහාය පරිබ්බජන්ති පක්කමන්ති පබ්බජන්ති වා'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

බන්ධනාගාරසස වත්ථු.

"යෙ රාගරත්තා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ ඛෙමං නාම රඤ්ඤෝ බිම්බිසාරස්ස අග්ගමහෙසිං ආරබ්භ කථෙසි.

සා කිර පදුමුත්තරපාදමූලෙ පත්ථනපත්ථනා අති විය අභිරූපා පාසාදිකා අහොසි. සත්ථා කිර රූපස්ස දොසං කථෙති'නි සුත්වා පන සත්ථු සන්තිකං ගන්තුං න ඉච්ඡති. රාජා තස්සා රූපමදමත්තභාවං ඤත්වා වෙළුවනවණ්ණනාපරිසංයුත්තානි ගීතානි කාරෙත්වා නටට කාදිනං දාපෙසි. තෙසං තානි ගායන්තානං සුත්වා තස්සා වෙළුවනං අදිට්ඨපුබ්බං විය අස්සුතපුබ්බං විය ච අහොසි. සා කතරං උය්‍යානං

සඞ්ඝස්ස ගාරවථා'නි පුච්ඡිත්වා දෙවී තුම්හාකං වෙළුවනුය්‍යානමෙවාති වුත්තෙ උය්‍යානං ගන්තුකාමා අහොසි. සත්ථා තස්සා ආගමනං ඤත්වා පරිසමජ්ඣෙ නිසිදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්තොව තාලවණ්ටං ආදාය අත්තනො පසෙ ඨත්වා විජයමානං අභිරූපං ඉත්ථිං නිම්මිණි. ඛෙමා 'පි දෙවී පවිසමානාව තං ඉත්ථිං දිස්වා චින්තෙසි–සම්මාසම්බුද්ධා රූපස්ස දොසං කථෙන්ති'නි වදන්ති. අයඤ්චස්ස සන්තිකෙ ඉත්ථී විජයමානා ඨිතා, අහං ඉමිස්සා කලභාගම්පි න උපෙමි, න පන මයා ර්දිසං ඉත්ථිරූපං දිට්ඨපුබ්බං, සත්ථාරං අභූතෙන අබ්භාචික්ඛන්ති මඤ්ඤ'නි චින්තෙත්වා තථාගතස්ස කථාසද්දම්පි අනිසාමෙත්වා තමෙව ඉත්ථිං ඔලොකයමානා අට්ඨාසි. සත්ථා තස්සා චිත්තාචාරං ඔලොකෙත්වා ඛෙමෙ තවං රූපෙ සාරො අත්ථී'ති චින්තෙසි, පස්ස'දානි ඝස නිස්සාරභාව'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

ආතුරං අසුචිං පූතිං පස්ස ඛෙමෙ සමුස්සයං;
උග්ඝරන්තං පග්ඝරන්තං බාලානං අභිපත්ථිත'න්ති.

සා ගාථාපරියොසානෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. අථ නං සත්ථා ඛෙමෙ ඉමෙ සත්තා රාගරත්තා දොසදුට්ඨා මොහමූළ්හා අත්තනො තණ්හාසොතං සමතික්කමිතුං න සක්කොන්ති. තත්ථෙව ලඞ්ඝනත්ථිනි වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තා ඉමං ගාථමාහ:—

යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං
සයං කතං මක්කටකොව ජාලං,
එතම්පි ඡෙත්වාන වජන්ති ධීරා
අනපෙක්ඛිනො සබ්බදුක්ඛං පහාය'ති.

තත්ථ "මක්කටකොව ජාල"න්ති යථා නාම මක්කටකො සුත්තෙන ජාලං කත්වා මජ්ඣට්ඨානෙ නාභිමණ්ඩලෙ නිපන්නො පරියන්තෙ පතිතං පටඞ්ගං වා මක්ඛිකං වා වෙගෙනාගන්ත්වා විජ්ඣිත්වා තස්ස රසං පිවිත්වා පුන ගන්ත්වා තස්මිංයෙව ඨානෙ නිපජ්ජති, එවමෙව යෙ සත්තා රාගරත්තා දොසදුට්ඨා මොහමූළ්හා සයං කතං තණ්හාසොතං අනුපතන්ති, තෙ තං සමතික්කමිතුං න සක්කොන්ති. එවං දුරතික්කමං "එතම්පි ඡෙත්වාන වජන්ති ධීරා"ති පණ්ඩිතා එතං බන්ධනං ඡින්දිත්වා අනපෙක්ඛිනො නිරාලයා හුත්වා අරහත්තමග්ගෙන සබ්බ දුක්ඛං පහාය වජන්ති ගච්ඡන්ති'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ ඛෙමා අරහත්තෙ පතිට්ඨහි. මහාජනස්සා'පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි. සත්ථා'පි රාජානං ආහ–"මහාරාජ ඛෙමාය පබ්බජිතුං වා පරිනිබ්බායිතුං වා වට්ටතී"ති. භන්තෙ පබ්බාජෙථ නං, අලං පරිනිබ්බාණෙනාති. සා පබ්බජිත්වා අග්ගසාවිකා අහොසි'ති.

ඛෙමත්තෙරියා වත්ථු.

"මුඤ්ච පුරෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො උග්ගසෙනං ආරබ්භ කථෙසි.

පඤ්චසතා කිර නාටකා සංවච්ඡරෙ වා ඡම්මාසෙ වා පත්තෙ රාජගහං ගන්ත්වා රඤ්ඤා සත්තාහං සමජ්ජං කත්වා බහුං හිරඤ්ඤ සුවණ්ණං ලභන්ති. අනන්තරන්තරෙ උක්කෝපදූසනං පරියෙන්තා නත්ථි. මහාජනො මඤ්චාතිමඤ්චාදිසු ඨත්වා සමජ්ජං ඔලොකෙති. අථෙකා ලාසකධිනා වංසං අභිරුයහ තස්ස උපරි පරිවත්තිත්වා, තස්ස පරියන්තෙ ආකාසෙ චඞ්කමමානා නච්චති චෙව ගායති ච. තස්මිං සමයෙ උග්ගසෙනො නාම සෙට්ඨිපුත්තො සහායකෙන සද්ධිං මඤ්චාතිමඤ්චෙ ඨිතො තං ඔලොකෙත්වා තස්සා හත්ථපාදවික්ඛෙපාදිසු උප්පන්නාසිනෙහො ගෙහං ගන්ත්වා තං ලභන්තා ජීවිස්සාමි, අලභන්තස්ස ඉඛෙව මරණ'න්ති ආහාරූපච්ඡෙදං කත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජි. මාතාපිතූහි තාත කිංනෙති රුච්චනි'ති පුච්ඡිතො'පි තමෙව නටධිතරං ලභන්තස්ස ජීවිතං අත්ථි, අලභන්තස්ස ඉඛෙව මරණ'න්ති වත්වා තාත මා එවං කරි, අඤ්ඤං තෙ අම්හාකං කුලස්ස ච හොගානඤ්ච අනුරූපං කුමාරිකං ආනෙස්සාමා'ති වුත්තෙපි තථෙව වත්වා නිපජ්ජි. අථස්ස පිතා බහුං යාචිත්වා'ප්පං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තො තස්ස සහායකං පක්කොසිත්වා කහාපණසහස්සං දත්වා ඉමෙ කහාපණෙ ගහෙත්වා අත්තනො ධිතරං මයහං පුත්තස්ස දෙතූ'ති පහිණි. සො නාහං කහාපණෙ ගහෙත්වා දෙමි, සචෙ පන සො ඉමං අලභිත්වා ජීවිතුං න සක්කොති, තෙන හි අම්හෙහි සද්ධිං යෙව විවරතු, දස්සාමිස්ස ධිතර'න්ති ආහ. මාතාපිතරො පුත්තස්ස තමත්ථං ආරොචෙසුං. සො අහං නෙහි සද්ධිං විවරිස්සාමි'ති වත්වා යාව නහාන'මපි තෙසං කථං අනාදියිත්වා නික්ඛම්මිත්වා නටස්ස සන්තිකං අගමාසි. සො තස්ස ධිතරං දත්වා තෙන සද්ධිංයෙව ගාමනිගමරාජධානිසු සිප්පං දස්සෙන්තො විචරි. සාපි තෙන සද්ධිං සංවාසමන්වාය න චිරස්සෙව පුත්තං ලභිත්වා තං කීළාපයමානා සකටගොපකස්ස පුත්ත හණ්ඩාගාරකස්ස පුත්ත කිඤ්චි අජානනකස්ස පුත්තාති වදෙති. සොපි නෙසං සකටපරිවත්තනකං කත්වා ඨිතට්ඨානෙ ගොණානං නිණ්ණං ආහරති. සිප්පදස්සනට්ඨානෙ ලද්ධභණ්ඩකං උක්ඛිපිත්වා හරති. තදෙව කිර සන්ධාය සා ඉත්ථී පුත්තං කීළාපයමානා තථා වදති. සො අත්තානං ආරබ්භ තස්සා ගායනභාවං ඤත්වා තං පුච්ඡිමං සන්ධාය කථෙසි'ති. ආම තං සන්ධාය'ති. එවං සන්තෙ අහං පලායිස්සාමි'ති. සා කිං පන මයහං තයා ගතෙන වා අගතෙන වා'ති? පුනප්පුනං තථෙව ගීතං ගායති. සා කිර අත්තනො රූපසම්පත්තිං චෙව ධනලාභඤ්ච නිස්සාය තං කිඤ්චි න මඤ්ඤති. සො කිනන්තු ඛො නිස්සාය ඉම්ස්සායං මානො'ති චින්තෙත්වා සිප්පං නිස්සාය'ති ඤත්වා හොතු සිප්පං උග්ගණ්හිස්සාමි'ති සස්සුරං උපසඞ්කමිත්වා තස්ස ජානනකසිප්පං උග්ගණ්හිත්වා ගාමනිගමාදිසු සිප්පං දස්සෙන්තො අනුපුබ්බෙන රාජගහං ආගන්ත්වා ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ උග්ගසෙනො සෙට්ඨිපුත්තො කාළරවාසිනං. සිප්පං දස්සෙනී'ති ආරොචාපෙසි.

නගරවාසිනෝ මඤ්චාතිමඤ්චාදයෝ ඛිඩ්ඩාපෙත්වා සත්තමේ දිවසෙ සන්නිපතිංසු. සෝ'පි සට්ඨිහත්ථං වංසං අභිරුයහ තස්ස මත්ථකෙ අට්ඨාසි. තං දිවසං සත්ථා පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තෝ තං අත්තනෝ ඤාණජාලස්ස අන්තෝ පවිට්ඨං දිස්වා 'කින්නුඛෝ භවිස්සති'ති ආවජ්ජෙන්තෝ සෙට්ඨි පුත්තෝ සිප්පං දස්සෙස්සාමීති වංසමත්ථකෙ ඨස්සති. තස්ස දස්සනත්ථං මහාජනෝ සන්නිපතිස්සති. තත්‍ර අහං චතුප්පදිකං ගාථං දෙසිස්සාමි, තං සුත්වා චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෝ භවිස්සති, උග්ග සෙනෝ'පි අරහත්තෙ පතිට්ඨහිස්සති'ති ඤත්වා නිසීදි. සත්ථා පුනදිවසෙ කාලං සල්ලක්ඛෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතෝ රාජගහං පිණ්ඩාය පාවිසි. උග්ගසෙනෝ'පි සත්ථරි අන්තෝ නගරං අප්පවිට්ඨෙයෙව උන්නාදනත්ථාය මහාජනස්ස අඞ්ගුලිසඤ්ඤං දත්වා වංසමත්ථකෙ පතිට්ඨාය ආකාසෙයෙව සත්තවාරෙ පරිවත්තිත්වා ඔරුයහ වංස මත්ථකෙ අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ සත්ථා නගරං පවිසන්තෝ යථා තං පරිසා න ඔලොකෙති. එවං කත්වා අත්තානමෙව ඔලොකාපෙසි. උග්ගසෙනෝ පරිසං ඔලොකෙත්වා න මං පරිසා ඔලොකෙති'ති දෙමනස්සප්පත්තෝ ඉදං මයා සංවච්ඡරෙන කත්තබ්බං සිප්පං, සත්ථරි ච නගරං පවිසන්තෙ පරිසා මං අනොලොකෙත්වා සත්ථාරමෙව ඔලොකෙති, මොඝං වත මෙ සිප්පදස්සනං ඤාත'න්ති චින්තෙසි. සත්ථා තස්ස චිත්තං ඤත්වා මහාමොග්ගල්ලානං ආමන්තෙත්වා ආහ- ග්ගච්ඡ මොග්ගල්ලාන සෙට්ඨිපුත්තං වදෙහි සිප්පං කිර දස්සෙතූ'ති. ථෙරෝ ගන්ත්වා වංසස්ස හෙට්ඨා ඨිතෝ සෙට්ඨිපුත්තං ආමන්තෙත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

ඉඞ්ඝ පස්ස නටපුත්ත උග්ගසෙන මහබ්බල,
කරොහි රඞ්ගං පරිසාය හාසයස්සු මහාජන'න්ති.

සො ථෙරස්ස කථං සුත්වා තුට්ඨමානසෝ හුත්වා සත්ථා මඤ්ඤෙ මම සිප්පං පස්සිතුකාමෝ'ති වංසමත්ථකෙ ඨිතකොව ඉමං ගාථමාහ:—

ඉඞ්ඝ පස්ස මහාපඤ්ඤ මොග්ගල්ලාන මඟ්ඩික;
කරොමි රඞ්ගං පරිසාය හාසයාමි මහාජන'න්ති.

එවඤ්ච පන වත්වා වංසමත්ථකෙ වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ආකා සෙයෙව චුද්දසක්ඛත්තුං පරිවත්තිත්වා ඔරුයහ වංසමත්ථකෙ අට්ඨාසි- අථ නං සත්ථා උග්ගසෙන පණ්ඩිතෙන නාම අතීතානාගතපච්චු ප්පන්නෙසු ඛන්ධෙසු ආලයං පහාය ජාති ආදීහි'පි මුච්චිතුං වට්ටති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡතෝ මජ්ඣෙ මුඤ්ච භවස්ස පාරගූ,
සබ්බත්ථ විමුත්තමානසෝ න පුන ජාතිජරං උපෙහිසි'ති.

තත්‍ථ "මුඤ්ච පුරෙ"ති අතීතෙසු ඛන්ධෙසු ආලයං නිකන්තිං අපෙක්ඛානං පත්ථනං පරියුට්ඨානං ගාහං පරාමාසං තණ්හං මුඤ්ච. "පච්ඡතෝ"ති අනාගතෙසු'පි ඛන්ධෙසු ආලයාදිනි මුඤ්ච. "මජ්ඣෙ"ති පච්චුප්පන්නෙසු'පි තානි මුඤ්ච. "භවස්ස පාරගූ"ති එවං සන්තෙ නිබ්බ ත්තාපි භවස්ස අභිඤ්ඤා-පරිඤ්ඤා-පහාන-භාවනා-සච්ඡිකිරියාවසෙන

පාරගූ පාරගතො හුත්වා ඛන්ධ-ධාතු-ආයතනභෙදෙ සබ්බසඞ්ඛතෙ විමුත්තමානසො විහරනෙතා පුන ජාතිජරාමරණානි න උපගච්ඡතී'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසි. සෙට්ඨිපුත්තොපි වංසමත්තෙ ඨිතකොව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා වංසතො ඔරුය්හ සත්ථු සන්තිකං ආගන්ත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි. අථ නං සත්ථා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා එහි භික්ඛූ'ති ආහ. සො තාවදෙව අට්ඨපරික්ඛාරධරො සට්ඨිවස්සත්ථෙරො විය අහොසි. අථ නං භික්ඛූ ආවුසො උග්ගසෙන සට්ඨිහත්ථස්ස තෙ වංසස්ස මත්ථකතො ඔතරන්තස්ස භයං නාම නාහොසී'ති පුච්ඡිත්වා නත්ථි මෙ ආවුසො භයන්ති වුත්තෙ සත්ථු ආරොචෙසුං–භන්තෙ උග්ගසෙනො න භායාමී'ති වදෙති, අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති'ති. සත්ථා න භික්ඛවෙ මම පුත්තෙන උග්ගසෙනෙන සදිසා ඡින්නසංයොජනා භික්ඛූ භායන්ති, න සන්තසන්ති'ති වත්වා බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ:–

සබ්බසංයොජනං ඡෙත්වා යො වෙ න පරිතස්සති,
සඞ්ගාතිගං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

දෙසනාවසානෙ බහූනං ධම්මාභිසමයො අහොසි. පුනෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–"කින්නු ඛො ආවුසො එවං අරහත්තූපනිස්සයසම්පන්නස්ස භික්ඛුනො නවට්ඨිතරං නිස්සාය නවෙති සඞ්ගං විවරණකාරණං, කිං අරහත්තස්ස උපනිස්සයකාරණං'නති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායත්‍ථාය සන්නිසින්නානි පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'නි වුත්තෙ භික්ඛවෙ උභයමෙපතං ඉමිනායෙව කන'නති වත්වා තමත්ථං පකාසෙතුං අතීතං ආහරි.

අතීතෙ කිර කස්සපසබ්බඤ්ඤුස්ස සුවණ්ණචෙතියෙ කසිරමානෙ බාරාණසිවාසිනො කුලපුත්තා පඤ්ච බාදනීයභොජනීයං ගාන කෙසු ආරොපෙත්වා හත්ථකම්මං කරිස්සාමා'නි චෙතියට්ඨානං ගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ එකං ථෙරං පිණ්ඩාය පවිසන්තං පස්සිංසු. අථෙකා කුලධීතා ථෙරං ඔලොකෙත්වා සාමිකං ආහ–සාමි අය්‍යො නො පිණ්ඩාය පවිසති, ගානකෙ ච නො බහුං බාදනීයං භොජනීයං, පත්තමස්ස ආහර, භික්ඛං දස්සාමා'නි. සො පත්තං ආහරිත්වා බාදනීයභොජනීයස්ස පූරෙත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ පතිට්ඨාපෙත්වා උභොපි පත්තනං කරිංසු–භන්තෙ තුම්හෙහි දිට්ඨධම්මසෙව භාගිනො භවෙය්‍යාමා'නි. සොපි ථෙරො ඛීණාසවො, තස්මා ඔලොකෙන්තො තෙසං පත්තනාය ඉද්ධිබලභාවං ඤත්වා සිතං අකාසි. තං දිස්වා සා ඉත්ථී සාමිකං ආහ–සාමි අම්හාකං අය්‍යො සිතං කරොති, එකො නටකාරකො භවිස්සතී'ති. සාමිකොපි'ස්සා එවං භවිස්සති භද්දෙ'ති වත්වා පක්කාමි. ඉදං නෙසං පුබ්බකම්මං. තෙ තත්ථ ආයුක්ඛයා චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චවිත්වා සා ඉත්ථී නටකගෙහෙ නිබ්බත්ති. සූරියො සෙට්ඨිගෙහෙ. සොඑවං භද්දෙ භවියසී'ති තස්සා පටිවචනස්ස දින්නත්තාය නවෙති සඞ්ගං විවරි. ඛීණාසවත්ථෙරස්ස දින්නාපිණ්ඩ

පාතං නිසසාය අරහතතං පාපුණී. සා'පි නවඩිතා ඝා මෙ සාමිකසස ගති, මයහමපි සා එව ගති'ති පබ්බජිතවා අරහතෙත පතිටඨහී'ති.

උඟසෙනසෙටඨිපුත්තසස වත්ථු.

"චිතකූපමථිතසසා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරනෙතා එකං දහරභික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර දහරභික්ඛු සලාකඟෙ අත්තනො පත්තසලාකං ගහෙතවා සලාකඝාඟුං ආදාය ආසනසාලං ගන්ත්වා තත්ථ උදකං අලභිත්වා උදකත්ථාය එකං ඝරං අගමාසි. තත්‍ර නං එකා කුමාරිකා දිසවාව උප්පන්නාසිනෙහා භනෙත සුන'පි පානීයෙන අත්ථෙ සති ඉඛෙව ආගච්ඡෙයයාථා'ති ආහ. සො තතො පට්ඨාය ඝදා පානීයං න ලභති, තදා තත්ථෙව ගච්ඡති. සා'පිසස පත්තං ගහෙත්වා පානීයං දෙති, එවං ගච්ඡනෙන කාලෙ යාගුම්පි දත්වා පුනෙකදිවසං තත්ථෙව නිසිදාපෙත්වා භත්තං අදාසි. සන්තිකෙ වසස නිසිදිත්වා භනෙත ඉම සමිං ගෙහෙ න කිඤ්චි නත්ථි නාම, කෙවලං මයං විචාරණකං මත්තසසමෙව න ලභාමා'ති කථං සමුට්ඨාපෙසි. සො කතිපාහෙනෙව තසසා කථං සුත්වා උකකණ්ඨි. අථ නං එකදිවසං ආගන්තුකා භික්ඛූ දිසවා කසමා නවං ආවුසො කිසො ලූඛො උප්පණ්ඩුපණ්ඩුකජාතොං'ති පුච්ඡිත්වා උකකණ්ඨිතොසම් ආවුසො'ති වුත්තෙ ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකං නසිංසු. තෙ'පි නං සඤ්ඤාපෙත්වා නමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා සච්චං කිර නවං භික්ඛු උකකණ්ඨිතොති පුච්ඡිත්වා සච්ච 'න්ති වුත්තෙ කසමා නවං භික්ඛු මාදිසසස ආරඛවිරියසස බුඛසස සාසනෙ පබ්බජිත්වා සොතාපන්නො'ති වා සකදාගාමී'ති වා අත්තානං අවදාපෙත්වා උකකණ්ඨිතොං'ති වදාපෙසි. භාරියං තෙ කම්මං කත 'න්ති වත්වා කිං කාරණා උකකණ්ඨිතොසී'ති පුච්ඡි. භනෙත එකා මං ඉත්ථී එවමාහා'ති වුත්තෙ භික්ඛු අනච්ඡරියං එතං තසසා, සා හි සුඛෙඛ සකල ජම්බුදීපෙ අඤඤාහි ඛත්තියගහපණ්ඩිතං පඤ්ඤාය නාම්මුඛුත්ත දිට්ඨකෙ එකසමිං සිනෙහං උප්පාදෙත්වා තං ජීවිතක්ඛයං පාපෙසී'ති වත්වා තසසත්ථසස පකාසනත්ථං භික්ඛූහි යාචිතො අතීතං ආහරි:-

අතීතෙ චුල්ලඛත්තුගහපණ්ඩිතකාලෙ තක්කසිලායං දිසාපාමොක්ඛසස ආචරියසස සන්තිකෙ සිප්පං උඟහෙත්වා තෙන තුට්ඨෙන දින්නාධිතරං ආදාය බාරාණසිං ගච්ඡන්තසස එකසමිං අවිවිත්තෙ පඤ්ඤාය කණ්ඩෙහි පඤ්ඤස චොරෙ මාරෙත්වා කණ්ඩෙසු ඛිණෙසු චොරජෙට්ඨකං ගහෙත්වා භූමියං පාතෙත්වා භදාදා අසිං ආහරා'ති වුත්තෙ නාය තං ඛණං දිට්ඨචොරෙ සිනෙහං කත්වා චොරසස හත්ථෙ අසිඨරුං ඨපෙත්වා චොරෙන ඛත්තුගහපණ්ඩිතසස මාරිතභාවං චොරෙන ච තං ආදාය ගච්ඡන්තෙනන මම්පි එසා අඤඤං දිසවා අත්තා නො සාමිකං විය මාරාපෙසසති, කිං මෙ ඉමාසා'ති එකං නදිං දිසවා ඔරිමතීරෙ තං ඨපෙත්වා තසසා භණ්ඩකං ආදාය තවං ඉඛෙව හොහි, යාවාහං භණ්ඩං උත්තාරෙමී'ති තත්ථෙව තං පහාය ගතභාවඤ්ච ආචික්ඛිත්වා:-

සබ්බං භණ්ඩං සමාදාය පාරං නිණ්ණාසි බ්‍රාහ්මණ,
පච්චාගච්ඡ ලහුං ඛිප්පං මම්පි තාරෙහි'දානි'තෝ.

අසනථූතං මං චිරසඤ්ඤතෙන නිම්මනී හොති අධුවං ධුවෙන,
මයා'පි හොති නිම්මෙය්‍ය අඤ්ඤං ඉතෝ අහං දූරතරං ගමිස්සං.

කා'යං එලගලාගුමේඛ කරොති අනුහාලියං,
න ඉධ නච්චං වා ගීතං වා තාළං වා සුසමාහිතං;
අනමහකාලෙ මයෙසාණී කිනන්නු ජඟ්ඝසි සොහනෙ.

සිඟාල බාල දුම්මේධ අප්ප පඤ්ඤසි ජම්බුක,
ජීනෝ මච්ඡඤ්ච පෙසිඤ්ච කපණෙ විය ඣායසි.

සුදස්සං වජ්ජමඤ්ඤසං අත්තනෝ පන දුද්දසං,
ජීනා පතිඤ්ච ජාරඤ්ච තම්පි මඤ්ඤුව ඣායසි.

එවමෙතං මිගරාජ යථා භාසසි ජම්බුක,
සා නූනාහං ඉතෝ ගන්ත්වා භත්තු හෙස්සං වසානුගා.

යෝ හරෙ මත්තිකාථාලං කංසථාලම්පි සෝ හරෙ,
කතංයෙව තයා පාපං පුනපෙවං කරිස්සසි'නි.

ඉමං පඤ්චකනිපාතෙ චුල්ලබ්‍රහ්මදත්තජාතකං විත්ථාරෙතබ්බං. තදා චුල්ලබ්‍රහ්මදත්තෝ නවං අහොසි, සා ඉත්ථී එතරහි අයං කුමාරිකා, සිඟාලරූපෙන ආගන්ත්වා තස්සා නිග්ගහකාරකෝ සක්කෝ දෙවරාජා අහමෙවාති වත්වා එවං සා ඉත්ථී තං මුහුත්ත දිට්ඨෙ එකස්මිං සිනෙහෙන සකලජම්බුදීපෙ අග්ගපණ්ඩිතං ජීවිතා වොරොපෙසි. තං ඉත්ථිං ආරබ්භ උප්පන්නං තව තණ්හං ජිනිත්වා හරාහි භික්ඛු'නි තං ඔවදිත්වා උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:-

විතක්කූපමථිතස්ස ජන්තුනෝ නිබ්බරාගස්ස සුභානුපස්සිනෝ,
භියෝ තණ්හා පවඩ්ඪති එස ඛෝ දළ්හං කරොති බන්ධනං.

විතක්කූපසමෙ ච යෝ රතෝ අසුභං භාවයති සදා සතෝ,
එස ඛෝ ව්‍යන්තිකාහිති එස ඡෙච්ඡති මාරබන්ධන'න්ති.

තත්‍ථ "විතක්කූපමථිතස්සා"ති කාමවිතක්කාදිභි විතක්කෙහි නිමථිතස්ස. 'නිබ්බරාගස්සා'ති බහලරාගස්ස. "සුභානුපස්සිනෝ"ති ඉට්ඨාරම්මණෙ සුභනිමිත්තගාහාදිවසෙන විසඨඨමානසතාය සුභ නානි අනුපස්සනත්තස්ස. "තණ්හා"ති එවරූපස්ස ඣානාදිඤ්ච එකම්පි න වඩ්ඪති, අථ ඛෝ ජවාරිකතණ්හාව භියෝ වඩ්ඪති. "එස ඛෝ"ති එස පුග්ගලෝ තණ්හාබන්ධනං දළ්හං සුථිරං කරොති. "විතක්කූපසමෙ"ති

මිච්ඡාවිතක්කානං වූපසමසඞ්ඛාතෙ දසත්ථ අත්ථහෙත්ථ පඨමජ්ඣානෙ. "සදා සතෝ"ති යෝ එත්ථ අභිරතෝ හුත්වා නිච්චං උපට්ඨිතසතිතාය සතෝ තං අත්ථහරඤ්ඤානං භාවෙති. "ව්‍යන්තිකාහිති"ති එස භික්ඛු තිත්ථ භවෙත්ථ උප්පජ්ජනකං තණ්හං විගතනන්තං කරිස්සති. "මාරබන්ධන" න්ති එස තෙභූමකවට්ටසඞ්ඛාතං මාරබන්ධනං ඡින්දිස්සති'ති අත්ථෝ

දෙසනාවසානෙ සෝ භික්ඛු සෝතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසිනි.

දහරකභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"නිට්ඨං ගතෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ මාරං අරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි විකාලෙ සම්බහුලා ථෙරා ජෙතවනවිහාරං පවිසිත්වා රාහුලත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා තං උට්ඨාපෙත්වා. සෝ අත්තනෝ වසනට්ඨානං අපස්සන්තෝ ගන්ත්වා තථාගතස්ස ගන්ධකුටියා පමුඛෙ නිපජ්ජි. තදා සෝ ආයස්මා අරහත්තඵලප්පත්තෝ අවසිසෙ කිලෙ හොති. මාරෝ වසවත්තී සහාවෙන ඔලොකෙන්තෝ තං ආයස්මන්තං ගන්ධකුටිපමුඛෙ නිපන්නං දිස්වා චින්තෙසි–"සමණස්ස ගොතමස්ස රූපනක අඞ්ගුලිඝං බහි නිපන්නාඝං සඝං අන්තොගන්ධකුටිඝං නිපන්නෝ අඞ්ගුලියා පිළියමානාඝ සඝම්පි පිළිතෝ භවිස්සති"ති සෝ මහන්තං හත්ථිරාජවණ්ණං අභිනිම්මිණිත්වා ආගම්ම සොණ්ඩාය ථෙරස්ස මත්ථකං පරිකඛිපිත්වා මහන්තෙන සද්දෙන කොඤ්චරාවං රවි. සත්ථා ගන්ධකුටිඝං නිසින්නොව තස්ස මාරභාවං ඤත්වා මාරතාදිසානං සතසහස්සෙනාපි මම දන්තස්ස භයං උප්පාදෙතුං න සක්කා, පුත්තෙනා මෙ අසන්තාසි චිත්තඛෙදා මහාවිරියෙ මහාපඤ්ඤෙති චින්ත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:–

නිට්ඨං ගතෝ අසන්තාසී චිත්තඛෙදා අනඞ්ගණෝ,
අච්ඡින්දි භවසල්ලානි අන්තිමෝ'ඝං සමුස්සයෝ.

චිත්තඛෙදා අනාදුනෝ නිරුත්තිපදකොවිදෝ,
අක්ඛරානං සන්නිපාතං ජඤ්ඤා පුබ්බපරානි ච,
ස වෙ අන්තිමසාරීරෝ මහාපඤ්ඤා මහාපුරිසෝ'ති වුච්චති'නි.

තත්ථ "නිට්ඨං ගතෝ"ති ඉමස්මිං සාසනෙ පබ්බජිතානං අරහත්තං නිට්ඨං නාම, තං ගතෝ පත්තෝ'ති අත්ථෝ. "අසන්තාසී"ති අඛ්‍යන්තරෙ රාගසන්තාසාදිනං අභාවෙන අසන්තාසනකෝ. "අච්ඡින්දි භවසල්ලානී"ති සබ්බානිපි භවගාමිනි සල්ලානි අච්ඡෙජ්ජි. "සමුස්සයෝ"ති අයං එතස්ස අන්තිමදෙහෝ. "අනාදුනෝ"ති ඛන්ධාදිසු නිග්ගහණෙ. "නිරුත්තිපදකොවිදෝ"ති නිරුත්තියා ච සෙස පදෙසු චාති චතූසුපි පටිසම්භිදාසු ඡෙකෝ'ති අත්ථෝ. "අක්ඛරානං සන්නිපාතං ජඤ්ඤා පුබ්බපරානි චා"ති අක්ඛරානං සන්නිපාත

සඩ්ඛාතං අකඛරපිණ්ඩසඤ්ඤ ජානාති. පුබ්බකඛරෙන අපරකඛරං අප රකඛරෙන පුබ්බකඛරසඤ්ඤ ජානාති. පුබ්බකඛරෙන අපරකඛරං ජානාති නාම ආදිමහි පඤ්ඤයමානෙ මජ්ඣපරියොසානෙසු අපඤ්ඤ යමානෙසු'පි ඉමෙසං ආදිඅකඛරානං ඉදං මජ්ඣං ඉදං පරියො සාන'න්ති ජානාති. අපරකඛරෙන පුබ්බකඛරං ජානාති නාම අනෙක පඤ්ඤයමානෙ ආදිමජ්ඣෙසු අපඤ්ඤයමානෙසු ඉමෙසං අනෙක කඛරානං ඉදං මජ්ඣං අයං ආදීති ජානාති. මජ්ඣෙ පඤ්ඤයමාන'පි ඉමෙසං මජ්ඣකඛරානං අයං ආදි අයං අනෙකා'ති ජානාති. එවං මහාපඤ්ඤ. "ස වෙ අන්තිමසාරිරො"ති එස කොටියං ඨිතසරිරො මහන්තානං අත්ථධම්මනිරුත්තිපටිසම්භිදානඤ්ච සිලඛන්ධාදිනඤ්ච පරිඝාඝිකාඝපඤ්ඤය සමන්නාඝතත්තා මහාපඤ්ඤ. "විමුත්ත චිත්තො බ්‍රාහ්මණ සාරිපුත්ත මහාපුරිසො'ති වදෙ"ති වචනතො විමුත්ත චිත්තතාඝ ච මහාපුරිසො'ති වුච්චති'ති අත්ථො. දෙසනා වසානෙ බහූ සොතාපන්නාඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති. මාරො'පි පාපිමා ජානාති මං සම්මුඛා ගොතමො'ති තත්ථෙවන්තරධායි'ති.

මාරසස වත්ථු.

"සඛ්ඛාභිභූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා අන්තරාමඝෙ උපකං ආජීවකං ආරබ්භ කථෙසි.

එකසම්මිං හි සමයෙ සත්ථා පඨමසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤණෙ බොධි මණ්ඩෙ සත්තසත්තාහං විතිනාමෙත්වා අත්තනො පඨමවිවරමාදඝ ධම්මවක්කප්පවත්තනත්ථං බාරාණසිං සඤ්ඝාඝ අට්ඨාරසයොජන මඝඟං පටිපන්නො අන්තරාමඝෙ උපකං ආජීවකං අද්දස. සො'පි සත්ථාරං දිස්වා "විප්පසන්නානි ඛො තෙ ආවුසො ඉන්ද්‍රියානි පරිසුද්ධො ජවිවණ්ණො පරියොදාතො, කංසි නුං ආවුසො උද්දිස්ස පබ්බජිතො, කො වා තෙ සත්ථා, කස්ස වා නුං ධම්මං රොචෙසී"ති පුච්ඡි. අථස්ස සත්ථා මයඟං උපජ්ඣාඝො වා ආචරියො වා නත්ථී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ—

සබ්බාභිභූ සබ්බවිදූහමස්මි
සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනූපලිත්තො,
සබ්බඤ්ජහො තණ්හක්ඛයෙ විමුත්තො
සයං අභිඤ්ඤාඝ කමුද්දිසෙය්‍ය'න්ති.

තත්ථ "සබ්බාභිභූ"ති සබ්බසං තෙභූමකධම්මානං අභිභවනතො සබ්බාභිභූ. "සබ්බවිදූ"ති විදිතසබ්බවතුභූමකධම්මා. "සබ්බෙසු ධම්ම සු"ති සබ්බෙසුපි තෙභූමකධම්මෙසු තණ්හාදිට්ඨිහි අනුපලිත්තො. "සබ්බං ජහො"ති සබ්බෙ තෙභූමකධම්මෙ ජහිත්වා ඨිතො. තණ්හක්ඛ යෙ විමුත්තො"ති තණ්හක්ඛයනෙන උප්පාදිතෙ තණ්හක්ඛඝසඩ්ඛාතෙ අරහත්තෙ අසෙඛාඝ විමුත්තිහා විමුත්තො. "සයං අභිඤ්ඤාඝ"ති අභිඤ්ඤෙය්‍යාදිභෙදෙ ධම්මෙ සයමෙව ඤත්වා "කමුද්දිසෙය්‍ය"න්ති අයං උපජ්ඣාඝො වා ආචරියො වා'ති කං නාම උද්දිසෙය්‍යන්ති. දෙසනාවයාන්නෙ උපකො තථාඝතස්ස වචනං නෙවාභිනන්දි, න පටි

කෙකාසි. සිසං පන චාලෙත්වා ජීවහං නීලලාලේත්වා එකපදික මග්ගං ගහෙත්වා අඤ්ඤතරං එදග්ගනිවාසනට්ඨානං අගමාසි'ති.

උපකාජීවකුස්ස වත්ථු.

"සබ්බදානං"ත්‍යාදි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තෝ සක්කං දෙවරාජං ආරබ්භ කථෙසි.

එකසම්මිං හි සමයෙ තාවතිංසදෙවලෝකෙ දෙවතා සන්නිපතිත්වා චත්තාරෝ පඤ්හා සමුට්ඨාපෙසුං-කතරදානං නු ඛො දානෙසු, කතර රසෝ නු ඛො රසෙසු, කතරරති රතීසු ජෙට්ඨිකා, තණ්හක්ඛයෝ ච කසමා ජෙට්ඨකොති වුච්චති'ති. තෙ පඤ්හෙ එකා දෙවතා'පි විනිච්ඡිතුං නාසක්ඛි. එකෝ පන දෙවෝ එකං දෙවං සෝ'පි අපරන්ති එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං පුච්ඡන්තා දසසු චක්කවාළසහස්සෙසු මාදස සංවච්ඡරානි විචරිංසු. එත්තකෙනපි කාලෙන පඤ්හානං අන්තං අදිස්වා දසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවතාඅෝ සන්නිපතිත්වා චතුන්නං මහාරාජානං සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තාතා මහාදෙවසන්නිපාතො 'නි වුත්තෙ චත්තාරෝ පඤ්හෙ සමුට්ඨාපෙත්වා විනිච්ඡිතුං අසක්කොන්තා තුම්හාකං සන්තිකං ආගතම්හා'නි. කිං පඤ්හං නාම තාතා'නි. දානරසරතීසු කතමා දානරසරති නු ඛො සෙට්ඨා, තණ්හක්ඛඅෝ ච කසමා සෙට්ඨෝ'නි ඉමෙ පඤ්හා විනිච්ඡිතුං අසක්කොන්තා ආගත මහා'නි. තාතා මයම්පි ඉමෙසං අත්ථෙ න ජානාම; අම්හාකං පන රාජා ජනසහස්සෙන චින්තිතෙ අත්ථෙ චින්තෙතබ්බා ඛණෙනෙව ජානාති. සෝ අම්හෙහි පඤ්ඤඤ්ච පුඤ්ඤෙන ච විසිට්ඨෝ, එථ තස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමා'නි තමෙව දෙවගණං ආදාය සක්කස්ස දෙව රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්ත්වා තෙනාපි කිං තාතා මහන්තෙන දෙව සන්නිපාතෙ'නි වුත්තෙ තමත්ථං ආරොචෙසුං. තාතා ඉමෙසං පඤ්හානං අඤ්ඤෙසු අත්ථං ජානිතුං න සක්කොන්ති, බුද්ධවිසයා එතෙ, සත්ථා පනෙතරහි කහං විහරති'නි පුච්ඡිත්වා ජෙතවනෙ'නි සුත්වා එථ තස්ස සන්තිකං ගම්ස්සාමා'නි දෙවගණෙන සද්ධිං රත්තිභාගෙ සකලජෙතවනං ඔභාසෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතෙ කිං මහාරාජ මහතා දෙවසංඝෙන සද්ධිං ආගතොසි'නි වුත්තෙ භගවා දෙවගණෙන ඉමෙ නාම පඤ්හා සමුට්ඨාපිතා, අඤ්ඤෙසු ඉමෙසං අත්ථං ජානිතුං සමත්ථො නාම නත්ථි, ඉමෙසං නො අත්ථං පකාසෙථා'නි වුත්තෙ සත්ථා සාධු මහාරාජ මයා හි පාරමියෝ පූරෙත්වා මහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජිත්වා තුම්හාදිසානං කඞ්ඛාජෙදනත්ථමෙව සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පටිවිද්ධං, තයා පුච්ඡිතපඤ්හස්ස හි සබ්බදානානං ධම්මදානං සෙට්ඨං, සබ්බ රසානං ධම්මරසෝ, සබ්බරතීසු ධම්මරති සෙට්ඨා; තණ්හක්ඛයෝ පන අරහත්තසම්පාපකත්තා සෙට්ඨෝයෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති
සබ්බං රසං ධම්මරසෝ ජිනාති,
සබ්බං රතිං ධම්මරති ජිනාති
තණ්හක්ඛයෝ සබ්බදුක්ඛං ජිනාති'ති.

තත්‍ථ "සබ්බදානං ධම්මදාන"න්ති සවෙපි හි චක්කවාළගබ්භ යාව බ්‍රාහ්මලොකා නිරන්තරං කත්වා සත්තසින්නානං බුඩපච්චෙක බුද්ධඛීණාසවානං කදලිගබ්භසදිසානි චීවරානි දදෙය්‍ය, තඤ්ච සම්මා ගමේ චතුප්පදිකාය ගාථාය කතානුමොදනාව සෙට්ඨා. තං හි දානං තුස්සා ගාථාය සොළසිං කලං නාග්ඝති එවං ධම්මදෙසනාපි නාම සවණම්පි මහන්තං. ඉමෙන ච පුග්ගලෙන ඉදං නාම දානං සවණං කාරිතං. තස්සෙව ආනිසංසෝ මහා. තථාරූපාය එව පරිසාය පණීතපිණ්ඩපාතස්ස පත්තෙ පූරෙත්වා දින්නදානතොපි සපිතෙලා දීනං පත්තෙ පූරෙත්වා දින්නාහෙසජ්ජදානතෝ'පි මහාවිහාරසදිසානං විහාරානඤ්ච ලොහපාසාදසදිසානඤ්ච පාසාදානං අනෙකානි සත සහස්සානි කාරෙත්වා දින්නසෙනාසනදානතොපි අනාථපිණ්ඩිකාදීහි විහාරං ආරබ්භ කතපරිච්චාගතෝ'පි අන්තමසෝ චතුප්පදිකාය ගාථාය අනුමොදනාවසෙනාපි පවත්තිතං ධම්මදානමෙව වරං සෙට්ඨං. කිං කාරණා? එවරූපානිහි පුඤ්ඤානි කරොන්තා ධම්මං සුත්වාව කරොන්ති, නො අසුත්වා. සචෙ'පි ඉමෙ සත්තා ධම්මං න සුණෙය්‍යුං, උච්ඩාමත්තං ආගුම්පි කටච්ඡුමත්තං භත්තම්පි න දදෙය්‍යුං. ඉමිනා කාරණෙන සබ්බදානෙහි ධම්මදානමෙව සෙට්ඨං. අපි ච එපෙත්වා බුඩෙ ච පච්චෙකබුඩෙ ච සකලකප්පං දෙවෙ වස්සෙන්ත උදබින්දූනි ගණෙතුං සමත්‍ථාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතා සාරිපුත්තාදයෝ'පි අත්තනො ධම්මතාය සොතාපත්තිඵලාදීනි අධිගන්තුං නාසක්ඛිංසු. අස්සජිත්‍ථෙරාදිනි කථිතං ධම්මං සුත්වාව සොතාපත්තිඵලං සච්ඡි කරිංසු. සත්ථු ධම්මදෙසනාය ඤාණපාරම්මුණං සච්ඡිකරිංසු. ඉමිනාපි කාරණෙන මහාරාජ ධම්මදානමෙව සෙට්ඨං. තෙන වුත්තං "සබ්බදානං ධම්මදානං ජිනාති"නි. සබ්බ පන ඔජාරසාදයො රසා උක්කංසතො දෙවානං සුධාභොජනරසොපි සංසාරවට්ටෙ පාතෙත්වා දුක්ඛානුභවනස්සෙව පච්චයො. යො පනස්ස සත්තනිංස බොධ පක්ඛියධම්මසඛ්ඛාතො ච නවලොකුත්තරධම්මසඛ්ඛාතො ච ධම්ම රසො. අයමෙව සබ්බරසානං සෙට්ඨො. තෙන වුත්තං– 'සබ්බං රසං ධම්මරසෝ ජිනාති"නි. යා පෙසා පුත්තරති ධිතුරති ධනරති ඉත්‍ථිරති නච්චගීතවාදිතාදිරතිපභෙදා ච අනෙකප්පභෙදා රති, සාපි සංසාර වට්ටෙ පාතෙත්වා දුක්ඛානුභවනස්සෙව පච්චයො. යා පනස්ස ධම්ම කථෙන්තස්ස වා සුණන්තස්ස වා වාචෙන්තස්ස වා අන්තො උප්පජ්ජ මානා පීති උදග්ගභාවං ජනෙති, අස්සූනි පවත්තෙන්ති, ලොමහංසං ජනෙති, සා'යං සංසාරවට්ටස්ස අන්තං කත්වා අරහත්තපරියොසානා හොති'නි සබ්බරතිසු එවරූපා ධම්මරතිඅෙව සෙට්ඨා. තෙන වුත්තං "සබ්බං රතිං ධම්මරති ජිනාති"නි. තණ්හක්ඛයා පන තණ්හාය ඛය නෙත උප්පන්නා අරහත්තං සකලයසප්ප වට්ටදුක්ඛස්ස අභිභවනතෝ

සබ්බසෙට්ඨිමෙව. තෙන වුත්තං "තණ්හක්ඛයෝ සබ්බදුක්ඛං ජිනාති"ච්චං සත්ථරි ඉමිස්සා ගාථාය අත්ථං කථෙන්තෙයෙව චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයෝ අහෝසි. සක්කෝ'පි සත්තු ධම්මකථං සුත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ආහ– "භන්තෙ එවං පේටකෙ ධම්මදූතෙ කිමත්ථං අම්හාකං පත්තිං න දූපෙථ. ඉතෝ පට්ඨාය නෝ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස කථෙත්වා පත්තිං දූපෙථ භන්තෙ"ති. සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා භික්ඛවෙ අජ්ජාදිං කත්වා මහාධම්මස්සවණං වා පකතිධම්මස්සවණං වා උපනිසින්නකකථං වා අනුමොදනම්පි කථෙත්වා සබ්බසත්තානං පත්තිං දදෙය්‍යථා'ති අභාසි.

සකකපඤ්හවත්ථු.

"භඤ්ඤති භොගා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අපුත්තකසෙට්ඨිං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර කාලකිරියං සුත්වා රාජා පසෙනදිකොසලො අපුත්තකං සාපතෙය්‍යං කස්ස පාපුණාති පුච්ඡිත්වා රක්ඛෙය්‍යූ'ති සුත්වා සත්තහි දිවසෙහි තස්ස ගෙහතො ධනං රාජකුලං අභිහරාපෙත්වා සත්ථුසන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා "භන්තෙ කුතො නු ත්වං මහාරාජ ආගච්ඡසි දිවාදිවස්සා"ති වුත්තෙ "ඉධ භන්තෙ සාවත්ථියං සෙට්ඨි ගහපති කාලකතො. තමහං අපුත්තකං සාපතෙය්‍යං රාජන්තෙපුරං අභිහරිත්වා ආගච්ඡාමි"ති ආදිමාහ. සබ්බං සුත්තෙ ආගතනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. සො කිර සුවණ්ණපාතියා නානග්ගරසභොජනෙ උපනීතෙ එවරූපං නාම මනුස්සා භුඤ්ජන්ති, කිං තුම්හෙ මයා සද්ධිං ඉමස්මිං නෙහෙ කෙළිං කරොථා'ති භොජනෙ උපට්ඨිතෙ ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිහි පහරිත්වා පලාපෙත්වා ඉදං මනුස්සානං භොජන'න්ති කණ්ජකං භුඤ්ජති බිලඩහදුනියකං. වත්ථයානජත්තෙසුපි මනාපෙසු උපට්ඨිතෙසු තෙ මනුස්සෙ ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිහි පහරන්තො පලාපෙත්වා සානං ඩාරෙති, ජජ්ජරරථකෙන ඨානි– පණ්ණවත්තනකෙන ඩාරියමානෙනා'ති. එවං රක්ඛෙය්‍යූ ආරොචිතෙ සත්ථා තස්ස පුබ්බකම්මං කථෙසි:–"භූතපුබ්බං සො මහාරාජ සෙට්ඨිගහපති නගරසිබ්බිං නාම පවෙච්ඡබ්බං පිණ්ඩපාතෙන පතිමනෙසි, දෙථ සමණස්ස පිණ්ඩන්ති වත්වා උට්ඨායාසනා පක්කාමි. තස්මිං කිර අස්සඩ්ඩෙ බාලෙ එවං වත්වා පක්කන්තෙ තස්ස භරියා සඩ්ඩාසම්පන්නා චිරස්සං වත මෙ ඉමස්ස මුඛතො දෙහීති වචනං සුතං, අජ්ජ මම මනොරථං පූරෙන්ති පිණ්ඩපාතං දස්සාමී'ති පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තං ගහෙත්වා පණීත භොජනස්ස පූරෙත්වා අදාසි. සොපි නිවත්තමානො තං දිස්වා "කිං සමණ කිඤ්චි තෙ ලද්ධ"න්ති පත්තං ගහෙත්වා පණීතපිණ්ඩපාතං දිස්වා විප්පටිසාරී භූත්වා එවං චින්තෙසි–"වරමෙතං පිණ්ඩපාතං දාසා වා කම්මකරා වා භුඤ්ජන්තු, තෙහි ඉමං භුඤ්ජිත්වා මයහං කම්මං කරිස්සන්ති, අයං පන ගන්ත්වා භුඤ්ජිත්වා නිද්දායිස්සති, නට්ඨා මෙ පිණ්ඩපාතො'ති. සො භාතුච්ච පන එකං පුත්තකං සාපතෙය්‍යස්ස කාරණා ජීවිතා වොරොපෙසි. සො කිරස්ස අඩ්ඩුලිං

ගහෙත්වා විචරනෙනා• ඉදං මයහං පිතුසන්තකං යානකං අයං තස්ස ගොණෙහි ආදිමාහ. අථ නං සෙට්ඨි ඉදානි තාවෙස එවං වදෙති, ඉමස්ස පන වුඩ්ඪිපත්තකාලෙ ඉමස්මිං ගෙහෙ හොගෙ කොදක්ඛිස්සති'ති තං අරඤ්ඤං නෙත්වා එකස්මිං ගච්ඡට්ඨලගිවං ගහෙත්වා මූලක්ඛන්ධං විය ථාලෙත්වා මාරෙත්වා ගිවං චාලෙත්වා තත්ථෙව ජඩ්ඩෙසි. ඉදමස්ස පුබ්බකම්මං. තෙන වුත්තං "යං ඛො සො මහා රාජ සෙට්ඨිගහපති නගරසිබ්බිං පච්චෙකබුද්ධං පිණ්ඩපාතෙන පටිපාදෙසි, තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන සත්තක්ඛත්තුං සුගතිං සග්ගං ලොකං උප්පජ්ජි. තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන ඉමස්සාපෙව සාවත්ථියං සත්තක්ඛත්තුං සෙට්ඨිත්තං කාරෙසි. ස ඛො සො මහා රාජ සෙට්ඨි ගහපති දත්වා පච්ඡා විප්පටිසාරී අහොසි–වරමෙතං පිණ්ඩපාතං දුසා වා කම්මකරා වා භුඤ්ජෙය්යුං'නති තස්ස විපාකෙන නාසසුළාරාය භත්තභොගාය චිත්තං නමති, නාසසුළාරාය වත්ථභොගාය යානභොගාය නාසසුළාරානං පඤ්චන්නං කාමගුණානං භොගාය චිත්තං නමති. ස ඛො සො මහාරාජ සෙට්ඨි ගහපති භාතු එකපුත්තකං සාපතෙය්යස්ස කාරණා ජීවිතා වොරොපෙසි. තස්ස කම්මස්ස විපාකෙන බහූනි වස්සානි බහූනි වස්සසතානි බහූනි වස්සසහස්සානි බහූනි වස්සසතසහස්සානි නිරයෙ පච්චි. තස්සෙව කම්මස්ස විපාකාවසෙසෙන ඉමං සත්තමකං අපුත්තකං සාපතෙය්යං රාජකොසං පවෙසෙන්ති. තස්ස ඛො පන මහාරාජ සෙට්ඨිස්ස ගහපතිස්ස පුරානඤ්ච පුඤ්ඤං පරික්ඛීණං, නවඤ්ච පුඤ්ඤං අනුපචිතං. අජ්ජ පන මහාරාජ සෙට්ඨි ගහපති මිහාරොරුවෙ නිරයෙ පච්චනිති. රාජා සත්ථුවචනං සුත්වා අහො භගෙන භාරියං කම්මං එත්තකෙ නාම හොගෙ විජ්ජමානෙ නෙව අත්තනා පරිභුඤ්ජි, න තුම්හාදිසෙ බුද්ධුවිරවිහාරෙ විහරන්තෙ පුඤ්ඤකම්මං අකාසි'ති ආහ. සත්ථා එවමෙතං මහාරාජ දුම්මෙධපුග්ගලා නාම හොගෙ ලභිත්වා නිබ්බාණං න ගවෙසන්ති, හොගෙ නිස්සාය උප්පන්නා තණ්හා පනෙතෙ දීඝරත්තං හනන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

හනන්ති හොගා දුම්මෙධං නො වෙ පාරගවෙසිනො
හොගතණ්හාය දුම්මෙධො හනති අඤ්ඤෙව අත්තන'නති.

තත්ථ "නො වෙ පාරගවෙසිනො"ති යෙ පන පාරඤවෙසිනො පුග්ගලා, න තෙ හොගා හනන්ති. "අඤ්ඤෙව අත්තාන"න්ති හොගෙ නිස්සාය උප්පන්නාය තණ්හාය දුප්පඤ්ඤා පුග්ගලා පරෙ විය අත්තානමෙව හනන්ති'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

අපුත්තකසෙට්ඨිස්ස වත්ථු.

"නිණ්ණදෙසානි"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා සණ්ඩකම්බල සිලායං විහරන්තො අඩ්කුරං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු "යෙ ඣානපසුතා ධීරා"ති ගාථාය විත්ථාරිතමෙව. වුත්තං හෙතං තත්ථ ඉඤ්ඣකං අරබ්භ-"සො කිර අනුරුද්ධත්ථෙරස්ස අනෙතා ගාමං පිණ්ඩාය පවිට්ඨස්ස අත්තනො ආහතං කටච්ඡුභික්ඛං දූපෙසි. තදස්ස පුඤ්ඤං අඞ්කුරෙන දසවස්සසහස්සානි වාදසයොජනිකං උඞ්ඝනපත්තිං කත්වා දින්නදානතොපි මහප්ඵලතරං ජාතං. තස්මා එවමාහ. එවං වුත්තෙ සත්ථා අඞ්කුර දානං නාම විචෙය්‍ය දාතුං වට්ටති. එවං තං සුඛෙත්තෙ සුවුත්තබීජං විය මහප්ඵලං හොති. තං පන තථා අකාසි. තෙන තෙ දානං නාම මහප්ඵලං ජානන්ති ඉමමත්ථං විභාවෙන්තො:—

විචෙය්‍ය දානං දානඞ්ගං
යත්ථ දින්නා මහප්ඵලා,
විචෙය්‍ය දානං සුගතප්පසත්ථං
යෙ දක්ඛිණෙය්‍යා ඉධ ජීවලොකෙ;
එතෙසු දින්නානි මහප්ඵලානි
බීජානි වුත්තානි යථා සුඛෙත්තෙ'ති

වත්වා උත්තරිං ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමා ගාථා අභාසි:-

තිණදොසානි ඛෙත්තානි රාගදොසා අයම්පජා
තස්මා හි විතරාගෙසු දින්නං හොති මහප්ඵලං,
තිණදොසානි ඛෙත්තානි දොසදොසා අයං පජා.
-පෙ-මොහදොසා අයම්පජා-ඉච්ඡාදොසා අයම්පජා.
තස්මා හි විගතිච්ඡෙසු දින්නං හොති මහප්ඵල'න්ති.

තත්ථ "තිණදොසානී"ති සාමාකාදීනි හි තිණානි උට්ඨහන්තානි පුබ්බන්නා-අපරන්නානි දූසෙන්ති. තෙන තානි න බහූසස්සානි හොන්ති. සත්තානම්පි අන්තො රාගො උප්පජ්ජන්තො සන්තෙ දූසෙති. තෙන තෙසු දින්නං නාම මහප්ඵලං න හොති'ති. තෙන වුත්තං:—

තිණදොසානි ඛෙත්තානි රාගදොසා අයම්පජා
තස්මා හි විතරාගෙසු දින්නං හොති මහප්ඵල'න්ති.

සෙසගාථාසුපි එසෙව නයො. දෙසනාවසානෙ අඞ්කුරො ච ඉත්ථි කොච සොතාපන්නිඵලෙ පතිට්ඨිංසු. සම්පත්තානම්පි සාර්‍ථිකා දෙසනා අහොසි'ති.

අඞ්කුරස්ස වත්ථු.

තණ්හාවිගහවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුවීසතිමො වග්ගො.

"චක්ඛුනා සංවරෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්ච භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙසු කිර එකෙකො චක්ඛුවාරාදිස්ස පඤ්චස්ස වාරෙසු එකෙක මෙව රක්ඛි. අථෙකදිවසං සන්නිපතිත්වා- "අහං දූරක්ඛං රක්ඛාමි, අහං දූරක්ඛං රක්ඛාමි"ති විවදිත්වා සත්ථාරං සුවජිත්වා ඉමමත්ථං ජානිස්සාමා'ති සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ මයං චක්ඛුවාරාදිනි

රකඛන්තා අත්තනෝ අත්තනෝ රකඛණවාරමේව දූරකඛන්ති මඤ්ඤුම. කෝ නු ඛෝ අමෙහසු දූරකඛං රකඛතී'ති පුචඡිංසු. සත්ථා එකං භික්ඛුම්පි අනොසාදෙත්වා භික්ඛවෙ සඛ්බානි පෙතානි දූර කඛානෙව. අපි ච ඛෝ න තුමෙහ ඉදානෙව පඤ්චසු ඨානෙසු නෙව සංවුතා. පුඛෙඛ'පි අසංවුතත්තායෙව පණ්ඩිතානං ඔවාදෙ අඨත්වා ජීවිතකඛයං පාපුණිත්ථ'නි. කදා පනෙත'නි තෙහි යාචිතෙ අතීතං ආහරිත්වා තක්කසිලාජාතකසස වත්ථුං විත්ථාරෙත්වා රකඛසිනං වසෙන රාජකුලෙ ජීවිතකඛයං පත්තෙ පත්තාභිසෙකෙන මහා සෙතච්ඡත්තසස හෙට්ඨා රාජාසනෙ නිසින්නොත අත්තනෝ සිරි සම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා විරියං නාමෙතං සත්තෙහි කත්තබ්බ මෙවා'නි වත්වා උදානවසෙන උදානං:—

"කුස්ලූපදෙසෙ ඨිතියා දළහායා ච
අවත්ථිතත්තා භයභිරුතාය ච,
න රකඛසිනං වසමාගමිම්හ
ස සොත්ථිභාවෝ මහතා භයෙන මෙ"නි

ඉමං ගාථං දසෙත්වා තදා'පි තුමෙහව පඤ්ච ජනා තක්කසිලාය රජ්ජ ගහණත්ථාය නික්ඛමන්තා මහාසත්තං ආවුධහත්ථා පරි වාරෙත්වා මග්ගං ගච්ඡන්තා අන්තරාමග්ගෙ රකඛසිනි චක්ඛුවාරාදි වසෙන උපනීතෙසු රූපාර මම්මණාදිසු අසංවුතා පණ්ඩිතසස ඔවාදෙ අවත්ථාපෙත්වා ඔලීයන්තා රකඛසීහි ඛාදිතා ජීවිතකඛයං සම්පාපුණිත්ථ. තෙසු පන ආරම්මණෙසු සංවුතෝ පිට්ඨිතෝ පිට්ඨිතෝ අනුබන්ධි නිං දෙවවණ්ණිං යක්ඛිනිං අනාදියිත්වා සොත්ථිනා තක්කසිලං ගන්ත්වා රජ්ජං පත්තෝ රාජා අහමෙවා'නි ජාතකං සමොධානෙත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම සබ්බානිපි වාරාණි සංවරිතබ්බානි, එතානි හි සංවරන්තෝ එව සබ්බදුක්ඛා පමුච්චන්ති'නි වත්වා. ධම්මං දෙසෙ න්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:—

චක්ඛුනා සංවරෝ සාධු සාධු සොතෙන සංවරෝ,
ඝාණෙන සංවරෝ සාධු සාධු ජිව්හාය සංවරෝ.

කායෙන සංවරෝ සාධු සාධු වාචාය සංවරෝ,
මනසා සංවරෝ සාධු සාධු සබ්බත්ථ සංවරෝ;
සබ්බත්ථ සංවුතෝ භික්ඛු සබ්බදුක්ඛා පමුච්චති'නි.

තත්ථ "චක්ඛුනා"නි යදා හි භික්ඛුනෝ චක්ඛුවාරෙ රූපාරම්මණං ආපාථං ආගච්ඡති, තදා ඉට්ඨාරම්මණෙ අරජ්ජනත්තසස අනිට්ඨාරම්ම ණෙ අදුසනත්තසස අසමපෙක්ඛනෙන මොහං අනුප්පාදෙනත්තසස තසමිං වාරෙ සංවරෝ ථකනං පිදහනං ගුත්ති කතා නාම හොති. තසස සෝ එවරූපෝ චක්ඛුනා සංවරෝ සාධු. එස නයෝ සොත වාරාදිසු'පි. චක්ඛුවාරාදිසුයෙව පන සංවරෝ වා අසංවරෝ වා නුප්පජ්ජති. පරතෝ පන ජවනවීථියං එස ලබ්භති. තදා හි අසංවරෝ

උපපජ්ජනෙනා අසඤ්ඤා අකඛනන්ති කොසජ්ජං මුට්ඨසච්චං අඤ්ඤාණං නන්ති අකුසලච්ඡියං අයං පඤ්චච්ඡිඤ්ඤා ලඛති. සංවරෝ උපපජ්ජනෙනා සඤ්ඤා ඛනන්ති විරියං සති ඤාණන්ති කුසලච්ඡියං අයං පඤ්චච්ඡිඤ්ඤා ලඛති. "කායෙන සංවරෝ"ති තත්ථ පන පසාදකායෝ'පි චෝපනකායෝ'පි ලබ්භති. උභයම්පි පනෙතං කායද්වාරමෙව. තත්ථ සෝ පසාදද්වාරෙ සංවරෝ කථිතොව. චෝපනද්වාරෙපි තං වත්ථුකා පාණාතිපාතා අදින්නාදානා මිච්ඡාචාරා නත්ථි. තෙහි චෝපනකායෙහි සඞ්ගං අකුසලච්ඡියං උපපජ්ජනෙතහි තෙහි තං ද්වාරං අසංවුතං හොති කුසලච්ඡියං උපපජ්ජනෙතහි පාණාතිපාතා වෙරමණී ආදීහි සංවුතං. "සාධු වාචාය"ති එත්ථා'පි චෝපනවාචා'පි වාචා නාය සඞ්ගං උපපජ්ජනෙතහි මුසාවාදාදීහි තං ද්වාරං අසංවුතං හොති. මුසාවාදා වෙරමණී ආදීහි සංවුතා. "මනසා සංවරෝ"ති එත්ථා'පි ජවනමන නො අසෙඛ්ඛා මනෙන සඞ්ගං අභිජ්ඣාදයෝ නත්ථි. මනොද්වාරෙ පන ජවනකඛණෙ උපපජ්ජමානෙහි අභිජ්ඣාදීහි තං ද්වාරං අසංවුතං හොති. අනභිජ්ඣාදීහි සංවුතං. "සාධු සඛන්ථා"ති ඉමස්ස චකඛු ද්වාරාදිස්ස සඛබස්සපි සංවරෝ සාධු. එතාවතා හි අට්ඨ සංවරද්වාරානි අට්ඨ ච අසංවරද්වාරානි කථිතානි. තෙසු අට්ඨසු අසංවරද්වාරෙසු යතෙනා භික්ඛු සකලවට්ටමූලකදුකඛතෙනා න මුච්චති. සංවරද්වාරෙසු පන යතෙනා සඛබසොපි වට්ටමූලකදුකඛා මුච්චති. තෙන වුත්තං— "සඛබත්ථ සංවුතෙනා භික්ඛු සඛබදුකඛා පමුච්චතී"ති.

දෙසනාවසානෙ පඤ්ච භික්ඛූ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානමපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසී'ති.

පඤ්ච භික්ඛූනං වත්ථු.

"හත්ථසඤ්ඤතෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෙනා එකං හංසඤාතක භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථිවාසිනෙනා කිර වෙ සහායකා භික්ඛුස්ස පබ්බජිත්වා ලද්ධූප සම්පදා යෙභුය්‍යෙන එකතෙනා විචරන්ති. තෙ එකදිවසං අච්චරතිං ගන්ත්වා නහාත්වා ආතපං තප්පමානා සාරණීයං කථං කථෙන්තා අට්ඨංසු. තස්මිං ඛණෙ වෙ හංසා ආකාසෙන ගච්ඡන්ති. අථ ඛෙ දහර භික්ඛු සකඛරං ගහෙත්වා එකස්ස හංසපොතකස්ස අක්ඛි පහරිත්වා 'නි ආහ. ඉතරෙ න සක්ඛිස්සසීති ආහ. නිට්ඨතු ඉමස්මිං පසෙ අක්ඛි, පර පසෙ අක්ඛිං පහරිස්සාමී'ති. ඉදම්පි න සක්ඛිස්සසියෙවා'නි. තෙන හි උපධාරෙහී'ති නියංසං සකඛරං ගහෙත්වා හංසස්ස පච්ඡා භාගෙ ඛිපි. සෙ සකඛරසද්දං සුත්වා නිවත්තිත්වා ඔලොකෙසි. අථ නං ඉතරෙ වට්ටසකඛරං ගහෙත්වා පර පසෙ අක්ඛිමහි පහරිත්වා ඔරිම කඛිනා නිකඛාමෙසි. හංසෙ විරවන්තෙනා පරිවත්තිත්වා තෙසං පාදමූලෙයෙව පති. තත්ථ ඨිතා භික්ඛූ දිස්වා ආවුසො බුඛසාසනෙ පබ්බජිත්වා අනනුච්ඡවිකං වෝ කතං පාණාතිපාතං කරොන්තෙහී'ති වත්වා

තෙ ආදාය ගන්ත්වා තථාගතස්ස දස්සෙසුං. සත්ථා "සච්චං කිර භික්ඛු තයා පාණාතිපාතෝ කතෝ'ති පුච්ඡිත්වා සච්චං හතෙනති වුත්තෙ භික්ඛු කස්මා එවරූපෙ නියාණිකසාසනෙ පබ්බජිත්වා එවමකාසි, පොරාණකපණ්ඩිතා අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ අගාරමජ්ඣෙ වසමානා අප්පමත්තකෙස්වපි ඨානෙස්ව කුක්කුච්චං කරිංසු. ත්වං පන එවරූපෙ සාසනෙ පබ්බජිත්වා කුක්කුච්චමත්තම්පි න අකාසීති වත්වා තෙහි යාචිතෙ අතීතං ආහරි.

අතීතෙ කුරුරට්ඨෙ ඉන්දපත්තනගරෙ ධනඤ්ජයෙ රජ්ජං කාරෙන්තෙ බොධිසත්තෙ තස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හිත්වා අනුපුබ්බෙන විඤ්ඤුතං පත්තා තක්කසිලාය සිප්පානි උග්ගණ්හිත්වා පිතරා ඔපරජ්ජෙ පතිට්ඨාපිතෙ අපරභාගෙ පිතු අච්චයෙන රජ්ජං පත්වා දසරාජධම්මෙ අකොපෙන්තෙ කුරුධම්මෙ වත්තති. කුරුධම්මෙ නාම පඤ්ච සීලානි. තානි බොධිසත්තෙ පරිපූරානි කත්වා රක්ඛති. ඨථා ච බොධිසත්තෙ එවමස්ස මාතා අග්ග මහෙසී කණ්හාජිනා උපරාජා පුරොහිතො ඛ්‍රාහ්මණෙ රජ්ජුගාහකො අමච්චා සාරථි සෙට්ඨි දොවාරිකො නගරසොභිනී වණ්ණදාසී'ති එවමෙතෙසු එකාදසසු ජනෙසු කුරුධම්මං රක්ඛන්තෙසු කාලිඞ්ගරට්ඨෙ දන්තපුරනගරෙ කාලිඞ්ග රජ්ජං කාරෙන්තෙ තස්ස රට්ඨෙ දෙවො න වස්සි. මහාසත්තස්ස පන අඤ්ජනවස්සහා නාම මඞ්ගලහත්ථී මහාපුඤ්ඤා හොති. රට්ඨවාසිනො තස්මිං ආනීතෙ දෙවො වස්සිස්සති'ති සඤ්ඤං රඤ්ඤා ආරොචෙසුං. රාජා තස්ස හත්ථිස්ස ආනයනත්ථාය ඛ්‍රාහ්මණෙ පහිණි. තෙ ගන්ත්වා මහාසත්තං හත්ථිං යාචිංසු. සත්ථා ඉමං තෙසං යාචනෙ කාරණං දස්සෙතුං:—

"තව සඞ්ඛං ච සිලං ච විදිත්වාන ජනාධිප,
වණ්ණං අඤ්ජනවණ්ණෙන කාලිඞ්ගස්මිං විනිමහසෙ"ති

ඉමං තිකනිපාතෙ ජාතකං කථෙසි. හත්ථිම්හි පන ආනීතෙපි දෙවෙ අවස්සනෙන සො රාජා කුරුධම්මං රක්ඛති, තෙනස්ස රට්ඨෙ දෙවො වස්සතී'ති සඤ්ඤං යං සො කුරුධම්මං රක්ඛති තං සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛිත්වා ආනෙථාති පුන කාලිඞ්ගා ඛ්‍රාහ්මණෙ ච අමච්චෙ ච පෙසෙසි. තෙසු ගන්ත්වා යාචනෙතස්ස රාජිනං ආදිං කත්වා සබ්බෙ'පි තෙ අත්තනො සීලෙසු කිඤ්චි කුක්කුච්චමත්තං කත්වා අපරිසුද්ධං නො සීලන්ති පටික්ඛිපිත්වාපි න එත්තාවතා සීලභෙදෙ හොතීති තෙහි පුනප්පුනං යාචිතා අත්තනො අත්තනො සීලානි කථෙසුං. කාලිඞ්ගා සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛාපෙත්වා ආහතං කුරුධම්මං දිස්වා සමාදාය සාධුකං පූරෙසි. තස්ස රට්ඨෙ දෙවො පාවස්සි. රට්ඨං ඛෙමං සුභික්ඛං අහොසි. සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා:—

"නණ්ඩිකා උප්පලවණ්ණා පුණ්ණා දෙවාරිකෝ තදා,
රජ්ජුගාහෝ ච කච්චානෝ දෙණමත්තෝ ච කෝලිතෝ.
සාරිපුත්තෝ තදා සෙට්ඨී අනුරුද්ධෝ ච සාරථි,
බ්‍රාහ්මණෝ කසසපෝ ථේරෝ උපරාජා නන්දපණ්ඩිතෝ.
මහෙසී රාහුලමාතා මායාදෙවී ජනෙත්තිකා,
කුරුරාජා බෝධිසත්තෝ එවං ධාරෙථ ජාතක"නති.

ජාතකං සමොධානෙත්වා-භික්ඛු එවං පුබ්බ පණ්ඩිතා අප්පමත්තා කෙපි කුක්කුච්චෙව උප්පන්නෙ අත්තනෝ සීලභෙදං ආසංකිංසු, ත්වං පන මාදිසස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා පාණාතිපාතං කරොනෙතා භාරියං කම්මමකාසි, භික්ඛූනා නාම හත්ථේහි පාදෙහි වාචාය ච සඤ්ඤතෙන භවිතබ්බන්ති වත්වා ඉමං ගාථාමාහ:—

හත්ථසඤ්ඤතෝ පාදසඤ්ඤතෝ
වාචාය සඤ්ඤතෝ සඤ්ඤතුත්තමෝ.
අජ්ඣත්තරතෝ සමාහිතෝ
එකෝ සන්තුසිතෝ තමාහු භික්ඛු'නති.

තත්ථ "හත්ථසඤ්ඤතෝ"ති හත්ථකීළාපනාදීනං වා හත්ථෙන පරෙසං පහරණාදීනං වා අභාවෙන හත්ථසඤ්ඤතෝ. දුතියපදෙපි එසෙව නයෝ. වාචාය පන මුසාවාදාදීනං අකරණතෝ "වාචාය සඤ්ඤතෝ". "සඤ්ඤතුත්තමෝ"ති සංයතත්තභාවෝ; කායචලන සිඤ්ඤාපනභමුකවිකාරාදීනං අකරණතෝ'ති අත්ථෝ. "අජ්ඣත්ත රතෝ"ති ගොචරජ්ඣත්තසඞ්ඛාතාය කම්මට්ඨානභාවනාය රතෝ. "සමාහිතෝ"ති සුට්ඨුඨපිතෝ. "එකෝ සන්තුසිතෝ"ති එකවිහාරී හුත්වා සුට්ඨුතුසිතෝ විපස්සනාචාරතෝ පට්ඨාය අත්තනෝ අධිගමෙන තුට්ඨමානසෝ. පුථුජ්ජනකල්‍යාණකං හි ආදිං කත්වා සබ්බෝපි සෙඛා අත්තනෝ අධිගමෙන සන්තුස්සනත්තා'ති සන්තුසිතා අරහා පන එකන්තසන්තුසිතොව. තං සන්ධායෙතං වුත්තං.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

හංසඝාතකභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"යෝ මුඛසඤ්ඤතෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ කොකාලිකං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු-"අථඛෝ කොකාලිකෝ භික්ඛු යෙන භගවා තෙනුපසඞ්ක මී"ති සුත්තෙ ආගතමෙව. අත්ථෝපිස්ස අට්ඨකථාය වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බෝ. කොකාලිකෙ පන පදුමනිරයං උපපන්නෙ ධම්ම සභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-"අහෝ කොකාලිකෝ භික්ඛු අත්තනෝ මුඛං නිස්සාය විනාසං පත්තෝ, මෙ අග්ගසාවකෙ අක්කොසන්ත සෙසව හි පථවී විවරමදාසි"ති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ

න් භික්ඛවෙ ඉදානෙව පුබ්බපි කොකාලිකො භික්ඛු අත්තනො මුඛමෙව නිස්සාය නට්ඨො'ති වත්වා තමත්ථං සොතුකාමෙහි භික්ඛූහි යාචිතො තස්ස පකාසනත්ථං අතීතං ආහරි.

අතීතෙ හිමවන්තපදෙසෙ එකස්මිං සරෙ කච්ඡපො වසති. වෙ හංසපොතකා ගොචරාය චරන්තා තෙන සද්ධිං විස්සාසං කත්වා දළ්හවිස්සාසිකා හුත්වා එකදිවසං කච්ඡපං පුච්ඡිංසු-සම්ම අම්හාකං හිමවන්තෙ චිත්තකූටපබ්බතතලෙ කඤ්චනගුහාය වසනට්ඨානං, රමණීයො පදෙසො ගච්ඡිස්සසි අම්හෙහි සද්ධින්ති. අහං කථං ගම්ඝසාම්'ති. මයං තං නෙස්සාම සචෙ ඉච්ඡසි රක්ඛිතුං සක්ඛිස්සසි'ති. රක්ඛිස්සාම් සම්මා ගහෙත්වා මං ගච්ඡිස්සථා'ති. නෙ සාධූති වත්වා එකං දණ්ඩකං කච්ඡපෙන ඩංසාපෙත්වා සයං තස්ස උභො කොටි යො ඩසිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දිංසු. තං තථා හංසෙහි නීයමානං ගාම දූරකා දිස්වා වෙ හංසා කච්ඡපං දණ්ඩෙන වහන්ති'ති ආහංසු. කච්ඡපො යදි මං සහායකා නෙන්ති, කිං තුම්හාකං එත්ථ දුට්ඨචෙට කා'ති වත්තුකාමො හංසානං සිඝවෙගතාය බාරාණසිනගරෙ රාජ නිවෙසනස්ස උපරි භාගං සම්පත්තකාලෙ දට්ඨට්ඨානතො දණ්ඩකං විස්සජ්ජෙත්වා ආකාසඅඟණෙ පතිත්වා වෙධා ඝාජී. සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා-

"අවධී වත අත්තානං කච්ඡපො ව්‍යාහරං ගිරං,
සුගහනිතසම්මිං කථසම්මිං වාචාය සකියා වධි.

එතම්පි දිස්වා නරවිරිය සෙට්ඨ වාචං පමුඤ්චෙ කුසලං නා'තිවෙලං, පස්සසි බහුභාණෙන කච්ඡපං ව්‍යසනං ගත"න්ති.

ඉමං දුකනිපාතෙ බහුභාණීජාතකං විත්ථාරෙත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම මුඛසංයතෙන සමචාරිනා අනුඛතෙන නිබ්බුත චිත්තෙන භවිතබ්බ'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යො මුඛසඤ්ඤතො භික්ඛු මන්තභාණී අනුඛතො,
අත්ථං ධම්මං ච දීපෙති මධුරං තස්ස භාසිත'න්ති.

තත්ථ "මුඛසඤ්ඤතො"ති දුසචණ්ඩාලාදයොපි තං දුජ්ජාතො තං දුස්සීලො'ති ආදිනං අවචනත්ථාය මුඛෙන සඤ්ඤතො. "මන්ත භාණී"ති මන්තා වුච්චති පඤ්ඤා, තාය පන භණනසීලො. "අනුඛ තො"ති නිබ්බුතචිත්තො. "අත්ථං ධම්මඤ්ච දීපෙති"ති භාසිතත්ථං චෙව දෙසනාධම්මඤ්ච කථෙති. "මධුර"න්ති එවරූපස්ස භික්ඛුනො භාසිතං මධුරං නාම. යො පන අත්ථමෙව සම්පාදෙති න පාළිං, පාළිං යෙව සම්පාදෙති න අත්ථං, උභයං වා පන න සම්පාදෙති, තස්ස භාසිතං මධුරං නාම න හොති'ති. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

කොකාලිකස්ස වත්ථු.

"ධම්මාරාමෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තෝ ධම්මාරාමත්ථේරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

සත්ථාරා කිර ඉතෝ මෙ චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බාණං භවිස්සතී'ති ආරොචිතෙ අනෙකසහස්සා භික්ඛූ සත්ථාරං පරිවාරෙත්වා විචරිංසු. තත්ථ දුට්ඨජනා අසද්ධානි සඞ්ගාරෙතුං නාසක්ඛිංසු ඛීණාසවානං ධම්මසංවෙගෝ උප්පජ්ජි. සබ්බෙපි කින්නුඛෝ කරිස්සාමා'ති වඤ්ඣබන්ධනෙන විචරන්ති. එකෝ පන ධම්මාරාමෝ නාම භික්ඛු භික්ඛූනං සන්තිකං න උපසඞ්කමති, භික්ඛූහි කිං ආවුසෝ'ති වුච්චමානෝ පටිවචනම්පි අදත්වා සත්ථා කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සති. අහං හි අවීතරාගෝ, සත්ථරි ධරමානෙයෙව වායමිත්වා අරහත්තං පාපුණිස්සාමී'ති එකකොව විහරන්තෝ සත්ථාරා දෙසිතං ධම්මං ආවජ්ජන්ති චින්තෙන්ති අනුස්සරති. භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං– භන්තෙ ධම්මාරාමස්ස තුම්හෙසු සිනෙහමත්තකම්පි නත්ථි. සත්ථා කිර පරිනිබ්බායිස්සති, කින්නුඛෝ කරිස්සාමා'ති අම්හෙහි සද්ධිං සම්මන්තනමත්තම්පි න කරොති'ති. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං එවං කරොසී'ති පුච්ඡි. සච්චං භන්තෙ'ති. කිං කාරණා'ති. තුම්හෙ කිර චතුමාසච්චයෙන පරිනිබ්බායිස්සථ, අහං චම්හි අවීතරාගෝ, තුම්හෙසු ධරන්තෙසුයෙව අරහත්තං පාපුණිස්සාමී'ති තුම්හෙහි දෙසිතං ධම්මං ආවජ්ජාමි චින්තෙමි අනුස්සරාමීති. සත්ථා සාධු සාධූ'ති තස්ස සාධුකාරං දත්වා භික්ඛවෙ අඤ්ඤෙනපි මයි සිනෙහවන්තෙන භික්ඛුනා නාම ධම්මාරාමසදිසෙනෙව භවිතබ්බං. න හි මයඟං මාලාගන්ධාදීහි පූජං කරොන්තා පූජං කරොන්ති නාම, ධම්මානුධම්මං පටිපජ්ජන්තා එව පන මං පූජෙන්ති නාමා'ති වත්වා ඉමං ගාථා'මාහ:—

ධම්මාරාමෝ ධම්මරතෝ ධම්මං අනුවිචින්තයං,
ධම්මං අනුස්සරං භික්ඛු සද්ධම්මා න පරිහායතී'ති.

තත්ථ නිවාසනට්ඨානට්ඨෙන සමථවිපස්සනාධම්මෙසු ආරාමෝ අස්සා'ති ධම්මාරාමෝ. තස්මිංයෙව ධම්මෙ රතොති "ධම්මරතෝ" තස්සෙව ධම්මස්ස පුනප්පුනං චින්තනතාය "ධම්මං අනුවිචින්තයං" තං ධම්මං ආවජ්ජනෙන්තා මනසි කරොන්තා'ති අත්ථෝ "අනුස්සර" න්ති තමෙව ධම්මං අනුගච්ඡනෙන්තා. "සද්ධම්මා"ති එවරූපෝ භික්ඛු සත්තතිංසභෙදා බොධපක්ඛියධම්මා නවවිධලොකුත්තරධම්මා ච න පරිහායතී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ සෝ භික්ඛු අරහත්තෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තා නම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසී'ති.

ධම්මාරාමත්ථේරවත්ථු.

"ස ලාභ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ අඤ්ඤතරං විපක්ඛසෙවකං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිරෙකෝ දෙවදත්තපක්ඛිකෝ භික්ඛු සහායෝ අහොසි. සෝ තං භික්ඛුං භික්ඛූහි සද්ධිං පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චං

ආගච්ඡන්තං දිස්වා කුහිං ගතොසී'ති පුච්ඡි. අසුකට්ඨානං නාම පිණ්ඩාය චරිතු'න්ති. ලඩ්ඩො තෙ පිණ්ඩපාතෝ'ති. ආම ලඩ්ඩෝ'ති. ඉධ අම්හාකං මහාලාභසක්කාරෝ, කතිපාහං ඉධෙව හොහි'ති. සෝ තස්ස වච නෙන කතිපාහං තත්ථ වසිත්වා සකට්ඨානමෙව අනමාසි. අථ නං භික්ඛූ අයං භන්තෙ දෙවදත්තස්ස උප්පන්නලාභසක්කාරං පරිභුඤ්ජති, දෙවදත්තස්ස පක්ඛිකෝ එසෝ'ති තථාගතස්ස ආරොචෙසුං. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං එවමකාසී'ති පුච්ඡිත්වා ආම භන්තෙ අහං තත්ථ එකං දහරං නිස්සාය කතිපාහං වසිං, න පන දෙවදත්තස්ස ලඩ්ඩං රොචෙමී'ති. අථ නං භගවා කිඤ්චාපි ත්වං ලඩ්ඩං න රොචෙසි, දිට්ඨදිට්ඨකානං පන එව ලඩ්ඩං රොචෙන්තා විය විචරසි, න ත්වං ඉදානෙව එවං කරොසි, පුබ්බෙපි එවරූපෝ යෙවාපනකවත්ථු ඉදානි තාව භන්තෙ අමෙහනී සාමං දිට්ඨා, පුබ්බෙ පනෙස තෙසං තෙසං ලඩ්ඩං රොචෙන්තා විය විචරි, ආචික්ඛථ නෝ'ති භික්ඛූහි යාචිතෝ අතීතං අහරි.

"පොරාණවොහාර වචෝ නිසම්ම
මඟිලාමුඛෝ පොථයමබ්බවාරි,
සුසඤ්ඤතානං හි වචෝ නිසම්ම
ගජුත්තමෝ සබ්බගුණෙහි අට්ඨා"'ති

ඉමං මඟිලාමුඛජාතකං විත්ථාරෙත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම සකලාහෙනෙව සන්තුට්ඨෙන භවිතබ්බං, පරලාභං පත්ථෙතුං න වට්ටති, පරලාභං පත්ථෙන්තස්ස හි ඣානවිපස්සනා මග්ගඵලෙසු එකධම්මොපි නුප්පජ්ජති, සකලාභසන්තුට්ඨස්සෙව පන ඣානාදීනි උප්පජ්ජන්ති'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:—

සලාභං නා'නි මඤ්ඤෙය්‍ය නා'ඤ්ඤසං පිහයං චරෙ,
අඤ්ඤසං පිහයං භික්ඛු සමාධිං නාධිගච්ඡති.
අප්පලාභොපි වෙ භික්ඛු සලාභං නානිමඤ්ඤති,
තං වෙ දෙවා පසංසන්ති සුඛාජීවිං අතන්දිත'න්ති.

තත්ථ "සලාභ"න්ති අත්තනො උප්පජ්ජනකලාභං; සපදානචාරං හි පරිවජ්ජෙත්වා අනෙසනාය ජීවිකං කප්පෙන්තා සලාභං අනිමඤ්ඤනි නිලෙනි ජිගුච්ඡති නාම. තස්මා එවං අකරණෙන සලාභං නා'නි මඤ්ඤෙය්‍ය. "අඤ්ඤසං පිහය"න්ති අඤ්ඤසං ලාභං පත්ථෙන්තා න චරෙය්‍ය'නි අත්ථෝ. "සමාධිං නාධිගච්ඡති"'ති අඤ්ඤසං හි ලාභං පිහයන්තා තෙසං චිත්තාදිකරණෙන උස්සුක්කං ආපන්නා භික්ඛු අප්පණාසමාධිං වා උපචාරසමාධිං වා නාධිගච්ඡති. "සලාභං නා නි මඤ්ඤනි"'ති අප්පලාභොපි සමානෝ උච්චනීචකුලෙ පටිපාටියා සපදානං චරන්තා භික්ඛු සලාභං නා'නිමඤ්ඤති නාම. "තං වෙ"'ති තං එවරූපං භික්ඛුං සාරාජීවතාය සුඛාජීවිං ජඞ්ඝාබලං නිස්සාය ජීවිතකප්පනෙන අකුසීතතාය අතන්දිතං දෙවා පසංසන්ති ථොමෙන්තී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

ච්පකඛසෙවකභික්ඛුයස්ස වත්ථු.

"සඛ්ඛසෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ' විහරන්තෝ පඤ්චගහදූයකං නාම බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර සඤ්ඤ ඛෙත්තෙ ඨිතකාලෙ යෙව ඛෙත්තගහං නාම දෙති, බලකාලෙ බලගහං නාම දෙති, බලහණ්ඩකාලෙ බලහණ්ඩගහං නාම දෙති, උක්කලිකකාලෙ කුම්භගහං නාම දෙති, පාතියං වඩ්ඪිතකාලෙ පාතගහං නාම දෙති. ඉමානි පඤ්චගහදූනානි දෙති. සම්පත්තසස්ස අදත්වා නාම න භුඤ්ජති. තෙනස්ස පඤ්චගහදූයකොත්වෙව නාමං අහොසි. සත්ථා තස්ස ච බ්‍රාහ්මණියා චස්ස තිණ්ණං ඵලානං උපනිස්සයං දිස්වා බ්‍රාහ්මණස්ස භොජනවෙලාය ගන්ත්වා වාරෙ අට්ඨාසි. සොපි වාරපමුඛෙ අන්තොගෙහා'භිමුඛො නිසීදිත්වා භුඤ්ජති. සත්ථාරං වාරෙ ඨිතං න පස්සති. බ්‍රාහ්මණී පන'ස්ස තං පරිවිසමානා සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි–අයං බ්‍රාහ්මණෙ පඤ්චස්ස ඨානෙසු අගහං දත්වා භුඤ්ජති, ඉදානි ච පන සමණෙ ගොතමෙ ආගතෙ වාරෙ ඨිතෙ, සචෙ බ්‍රාහ්මණෙ එතං දිස්වා අත්තනො භත්තං නීහරිත්වා දස්සති, පුනස්සාහං පච්චුං න සක්ඛිස්සාමි'ති සා එවමයං සමණං ගොතමං න පස්සිස්සති'ති සත්ථු පිට්ඨිං දත්වා තස්ස පච්ඡතො තං පටිච්ඡාදෙන්තී ඔනමිත්වා පුණ්ණචන්දං පාණිනා පටිච්ඡාදෙන්තී විය අට්ඨාසි. තථා ඨිතා එව ච පන ගතො නු ඛො නො'ති සත්ථාරං අඩ්ඪක්ඛිකෙන ඔලොකෙසි. සත්ථා තත්ථෙව අට්ඨාසි. බ්‍රාහ්මණස්ස පන සවණභයෙන අනිච්ඡාති න වදෙති. ඔසක්කිත්වා පන සන්තිකමෙව අනිච්ඡා'ති ආහ. සත්ථා න ගම්ස්සාමි'ති සීසං චාලෙසි. ලොකගරූනා බුඩ්ඩෙන න ගම්ස්සාමි'ති සීසෙ චාලිතෙ සා සණ්ඨාරෙතුං අසක්කොන්තී මහාහසිතං හසි. තස්මිං ඛණෙ සත්ථා ගෙහාභිමුඛං ඔභාසං මුඤ්චි. බ්‍රාහ්මණොපි පිට්ඨිං දත්වා නිසින්නොව බ්‍රාහ්මණියා හසිත සද්දං සුත්වා ජබ්භණ්ණනං ච රංසීනං ඔභාසං ඔලොකෙත්වා සත්ථාරං අද්දස. බුඩ්ඩා භි නාම ගාමෙ වා අරඤ්ඤෙ වා හෙතුසම්පන්නානං අත්තානං අදස්සෙත්වා න පක්කමන්ති. බ්‍රාහ්මණොපි සත්ථාරං දිස්වා භොති නාසිනොමහි තයා–රාජපුත්තං ආගන්ත්වා වාරෙ ඨිතං මයඤ්ච අනාචික්ඛන්තියා, භාරියං තෙ කම්මං කතන්ති වත්වා අඩ්ඪභුත්තං භොජනපානීං ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භො ගොතම අහං පඤ්චස්ස ඨානස්ස අගහං දත්වාව භුඤ්ජාමි, ඉතො ච මපෙක්ඛ භිඤ්ඤවා එකොව භත්තකොට්ඨාසො භුත්තො, එකො කොට්ඨාසො අවසිට්ඨො, පතිගණ්හිස්සසි මෙ ඉදං භත්තන්ති. සත්ථා න මෙ තව උච්චිට්ඨභත්තෙන අත්ථො'ති අවත්වාව බ්‍රාහ්මණ අගහම්පි මයඤ්ච'මෙව අනුවත්තිකා, මපෙක්ඛ භිඤ්ඤවා අඩ්ඪභුත්තභත්තම්පි චරිමකභත්ත පිණ්ඩොපි මයඤ්චමෙව අනුවත්තිකා. මඤ්ඤි භි බ්‍රාහ්මණපරදත්තූපජීවී පෙතසදිසා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

"යදග්ගතො මජ්ඣතො සෙසතො වා
පිණ්ඩං ලභෙථ පරදත්තූපජීවී,
නාලන්ථ තං නොපි නිපච්චවාදී
තං වා'පි ධීරා මුනිං වෙදයන්ති"ති.

බ්‍රාහ්මණෙ තං සුත්වාව පසන්නචිත්තෙනා භූත්වා අහො අච්ඡරියං දීපසාමිකො නාම රාජපුත්තෙනා, නා මෙ තව උච්චිට්ඨභත්තෙන

අත්ථෝ'නි අවත්වා එවං වත්තබ්බෝ'නි චාරෙ ඨිතකෝ ව සත්ථාරං පසාදෙත්වා–භො ගොතම තුම්හෙ අත්තනෝ සාවකෙ භික්ඛූ'නි වදථ, කිත්තාවතා භික්ඛු නාම හොති'නි, සත්ථා කථං රූපා නු ඛො ඉමස්ස ධම්මදෙසනා සප්පායා'නි උපධාරෙන්තෝ ඉමෙ වෙපි ජනා කස්සප බුද්ධකාලෙ නාමරූපන්ති වදන්තානං කථං සුණිංසු, නාමරූපං අවිස්සජ්ජිත්වා නෙසං ධම්මං දෙසෙතුං වට්ටතී'නි බ්‍රාහ්මණ නාමෙ ච රූපෙ ච අරජ්ජනෙන්තා අසජ්ජනෙන්තා අසොචනෙන්තා භික්ඛු නාම හොති'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

සබ්බසෝ නාමරූපස්මිං යස්ස නත්ථි මමාසිතං,
අසතා ච න සොචති ස වෙ භික්ඛූ'නි වුච්චති'නි

තත්ථ 'සබ්බසෝ''නි සබ්බස්මිම්පි වෙදනාදීනං චතුන්නං රූපක්ඛන්ධස්ස චා'ති පඤ්චන්නං ඛන්ධානං වසෙන පවත්තෙ නාමරූපෙ. ''මමාසිත''න්ති යස්ස අහන්ති වා මම'න්ති වා ගාහො නත්ථි. ''අසතා ච න සොචති''නි තස්මිඤ්ච නාමරූපෙ ඛයං වයං පත්තෙ මම රූපං ඛීණං–පෙ–මම විඤ්ඤාණං ඛීණ'න්ති න සොචති න විහඤ්ඤති, ඛයවයධම්මං මෙ ඛීණන්ති පස්සති ''සවෙ''නි සො එවරූපො විජ්ජමානෙපි නාමරූපෙ මමාසිතරහිතො. අසතාපි තෙන අසොචනෙන්තා භික්ඛු'නි වුච්චති'නි අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ උභො'පි ජයම්පතිකා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානමපි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසි'නි.

පඤ්චගහදුඅකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"මෙත්තාවිහාරී"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ සම්බහුලෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි

එකස්මිං හි සමයෙ ආයස්මන්තෙ මහාකච්චානෙ අවන්තිජනපදෙ කුරරඝරං නිස්සාය පවත්තෙ පබ්බතෙ විහරන්තෙ සොණෙ නාම කුටිකණ්ණ උපාසකො ථෙරස්ස ධම්මකථාය පසීදිත්වා ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිතුකාමො ථෙරෙන දුක්කරං ඛො සොණ යාවජීවං එකභත්තං එකසෙය්‍යං බ්‍රහ්මචරිය'න්ති වත්වා මෙ වාරෙ පරිහාපෙත්වා පබ්බජ්ජාය අති විය උස්සාහජාතො තතියවාරෙ ථෙරං යාචිත්වා පබ්බජිත්වා අපභික්ඛුකත්තා දක්ඛිණපථස්ස තීනං වස්සානං අච්චයෙන ලද්ධූපසම්පදෙ සත්ථාරං සම්මුඛා දට්ඨුකාමො හුත්වා උපජ්ඣායං ආපුච්ඡිත්වා තෙන ඒනාසාසනං ගහෙත්වා අනුපුබ්බෙන ජෙතවනං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා කතපටිසන්ථාරො සත්ථාරා එකගන්ධකුටියංයෙව අනුඤ්ඤාතසෙනාසනො බහුදෙවරත්තිං අජ්ඣොකාසෙ චීනාරමෙත්වා රත්තිභාගෙ ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා අත්තනො පත්තසෙනාසනෙ තං රත්තිභාගං චීනාරමෙත්වා

පච්චූසසමයෙ සත්ථා අජ්ඣාසයං ඔලොකෙන්තො සොළසඅට්ඨකවගිකානි සඛ්‍යාතෙව සරෙන අභණි. අථස්ස භගවා සර භඤ්ඤපරියොසානෙ අඛ්‍යානුමොදනෙනා සාධු සාධු භික්ඛූ'නි සාධුකාරං අදාසි. සත්ථා දින්නසාධුකාරං සුත්වා භුම්මට්ඨකදෙවා නාගා සුපණ්ණාති එවං යාව බ්‍රහ්මලොකා එකසාධුකාරමෙව අහොසි. තස්මිං ඛණෙ ජෙතවනතො වීසංයොජනසතමත්තෙ කුරරඝරනගරෙ ථෙරස්ස මාතුමහාඋපාසිකාය ගෙහෙ අධිවත්ථා දෙවතාපි මහන්තෙන සද්දෙන සාධුකාරමදාසි. අථ නං උපාසිකා ආහ-කො එස සාධුකාරං දෙති'නි. අහං භගිනී'නි. කො'සි ත්වන්ති. තව ගෙහෙ අධිවත්ථා දෙවතා'නි. තං ඉතො පුබ්බෙ මයහං සාධුකාරං අදත්වා අජ්ජ කස්මා දෙසි'නි නාහං තුයහං සාධුකාරං දම්මි'ති. අථ කස්ස තෙ සාධුකාරො දින්නොති. තව පුත්තස්ස කුටිකණ්ණස්ස සොණත්ථෙරස්සා'නි. කිං මෙ පුත්තෙන කතන්ති. පුත්තො තෙ අජ්ජ සත්ථාරා සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසිත්වා සත්ථු ධම්මං දෙසෙසි. සත්ථා තව පුත්තස්ස ධම්මං සුත්වා පසන්නො සාධුකාරමදාසි තෙනස්ස මත්ථාපි සාධුකාරො දින්නො සම්මාසම්බුද්ධස්ස හි සාධුකාරං පරිච්ඡින්දිත්වා භුම්මට්ඨකදෙවෙ ආදිං කත්වා යාව බ්‍රහ්මලොකා එකසාධුකාරමෙව ජාතන්ති. කිං පන සාමි මම පුත්තෙන සත්ථු ධම්මො කථිතොති, සත්ථාරා මම පුත්තස්ස කථිතොති. තව පුත්තෙන සත්ථු කථිතොති. එවං දෙවතාය කථෙන්තියා කථෙන්තියාව උපාසිකාය පඤ්චවණ්ණා පීති උප්පජ්ජිත්වා සකලසරීරං එරි. අථස්සා එතදහොසි—සචෙ මෙ පුත්තො සත්ථාරා සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසිත්වා සත්ථු ධම්මං කථෙතුං අසක්ඛි, මයහම්පි කථෙතුං සක්ඛිස්සනි යෙව. පුත්තස්ස. ආගතකාලෙ ධම්මසවණං කාරෙත්වා ධම්මකථං සුණිස්සාමි'ති. සොණත්ථෙරොපි බො සත්ථාරා සාධුකාරෙ දින්නෙ අඤ්ඤං මෙ උපජ්ඣායෙන දින්නසාසනං ආරොචෙතුං කාලො'නි භගවන්තං පච්චන්තිමෙසු ජනපදෙසු විනයධරපඤ්චමෙන ගණෙන උපසම්පදං ආදිං කත්වා පඤ්චවරෙ යාචිත්වා කතිපාහං සත්ථු සන්තිකෙයෙව වසිත්වා උපජ්ඣායං පස්සිස්සාමි'ති සත්ථාරං ආපුච්ඡිත්වා ජෙතවනා නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන උපජ්ඣායස්ස සන්තිකං අගමාසි. ථෙරො පුන දිවසෙ තං ආදාය පිණ්ඩාය චරමානො මාතු මහාඋපාසිකාය ගෙහවාරං අගමාසි සා පුත්තං දිස්වා තුට්ඨමානසා වන්දිත්වා සක්කච්චං පරිවිසිත්වා පුච්ඡි-සච්චං කිර තවං නාත සත්ථාරා සද්ධිං එකගන්ධකුටියං වසිත්වා සත්ථු ධම්මකථං කථෙසී'ති. උපාසිකෙ කෙනිදං තුයහං කථිත'න්ති. නාත ඉමස්මිං ගෙහෙ අධිවත්ථා දෙවතා මහන්තෙන සද්දෙන සාධුකාරං දත්වා මයා කො එසො'නි වුත්තෙ අහ'න්ති වත්වා එවඤ්චවඤ්ච කථෙසි. තං සුත්වා මයහං එතදහොසි-සචෙ මෙ පුත්තො සත්ථු ධම්මං කථෙසි. මයහම්පි කථෙතුං සක්ඛිස්සනී'ති. අථ නං ආහ-නාත යතො තයා සත්ථු සම්මුඛා ධම්මො කථිතො, මයහ'ම්පි කථෙතුං සක්ඛිස්සසි එව. අසුකදිවසෙ නාම ධම්මසවණං කාරෙත්වා තව ධම්මං සුණිස්සාමි'ති. සො අධිවාසෙසි. උපාසිකා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දානං දත්වා පූජං කත්වා පුත්තස්ස මෙ ධම්මකථං සුණිස්සාමි'ති එකමෙව

දූසිං ගෙහරක්ඛිකං ඨපෙත්වා සබ්බං පරිජනං ආදාය අත්තනෝ නගරෙ ධම්මසවණත්ථාය කාරිත මණ්ඩපෙ අලඞ්කතධම්මාසනං අභිරුය්හ ධම්මං දෙසෙන්තස්ස පුත්තස්ස ධම්මකථං සොතුං අගමාසි. තස්මිං පන කාලෙ නවසතා චොරා තස්සා උපාසිකාය ගෙහෙ ඔතාරං ඔලෝකෙන්තා විචරන්ති. තස්සා පන ගෙහං සත්තහි පාකාරෙහි පරික්ඛිත්තං, සත්තවාරකොට්ඨකයුත්තං, තත්ථ තත්ථ නෙසුං නෙසුං ඨානෙසු චණ්ඩ සුනඛෙ බන්ධිත්වා ඨපෙසුං. අත්තනෝ ගෙහෙ ජද නස්ස උදකපාතට්ඨානෙ පන පරිඛං ඛණිත්වා නිපුණා පුරිසා. තං දිවා ආතපෙන විලීනං පක්කට්ඨිතං විය නිට්ඨති, රත්තිං නික්ඛණං කක්ඛලං හුත්වා නිට්ඨති. තස්සානන්තරා මහන්තානි අයසඞ්ඛාට කානි නිරන්තරං භූමියං ඔදහිංසු. ඉති ඉමඤ්ච රක්ඛං උපාසිකාය ච අත්තනාගෙහෙ ඨිතභාවං පවිවිච්ච තෙ චොරා ඔකාසං අලභන්තා තං දිවසං තස්සා ගතභාවං ඤත්වා උම්මඟ්ගං භින්දිත්වා නිපුපරිඛාය ච අයසඞ්ඛාටකානඤ්ච හෙට්ඨාභාගෙනෙව ගෙහං පවිසිත්වා චොර ජෙට්ඨකං තස්සා සන්තිකං පහිණිංසු–සචෙ සා අම්හාකං ඉධ පවිට්ඨ භාවං සුත්වා නිවත්තිත්වා ගෙහාභිමුඛී ආගච්ඡති, අසිනා තං පහරිත්වා මාරෙථා'ති. සො ගන්ත්වා තස්සා සන්තිකෙ අට්ඨාසි. චොරා'පි අත්තනාගෙහෙ දීපං ජාලෙත්වා කහාපණගබ්භෙ චාරං විවරිංසු. සා දූසී චොරෙ දිස්වා උපාසිකාය සන්තිකං ගන්ත්වා අය්යෙ බහූ චොරා ගෙහං පවිසිත්වා කහාපණගබ්භෙ චාරං විවරිංසූ'ති ආරොචෙසි. චොරා අත්තනා දිට්ඨකහාපණෙ හරන්තු, අහං මම පුත්තස්ස ධම්මකථං සුණාමි, මා මෙ ධම්මස්ස අන්තරායං කරි, ගෙහං ගච්ඡාති පහිණි. චොරා'පි කහාපණගබ්භං තුච්ඡං කත්වා රජතගබ්භවාරං විවරිංසු. සා පුන'පි ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. උපාසිකාපි චොරා අත්තනෝ ඉච්ඡිතං හරන්තු, මා මෙ අන්තරායං කරී'ති පුන තං පහිණි. චොරා රජතගබ්භම්පි තුච්ඡං කත්වා සුවණ්ණගබ්භ වාරං විවරිංසු. සා පුන'පි ගන්ත්වා උපාසිකාය තමත්ථං ආරොචෙසි. අථ තං උපාසිකා ආමන්තෙත්වා, හෙ ජෙ ත්වං අනෙකවාරං මම සන්තිකං ආගතා, චොරා යථා රුචි තං හරන්තු, අහං මම පුත්තස්ස ධම්මං සුණාමි, මා මෙ අන්තරායං කරී'ති මඤ්ඤා දුත්තා'පි මම කථං අනාදියිත්වා පුනපුනං ආගච්ඡසි යෙව, සචෙ ඉදානි ආගච්ඡසි, ජානිස්සාමි තෙ කත්තබ්බං, ගෙහමෙව ගච්ඡා'ති පහිණි. චොරජෙට්ඨ කො තස්සා කථං සුත්වා එවරූපාය ඉත්ථියා සන්තකං හරන්තානං අසනි පතිත්වා මත්ථකං භින්දෙය්‍ය'ති චොරානං සන්තිකං ගන්ත්වා සීඝං උපාසිකාය සන්තකං පටිපාකතිකං කරොථා'ති ආහ. තෙ කහාපණෙහි කහාපණගබ්භං රජතස්සමණෙණෙහි රජතස්සමණ්ණ ගබ්භෙ පුන පූරසිංසු. ධම්මතා කිරෙසා යං ධම්මෙ ධම්මචාරිනං රක්ඛති. තෙනෙවා'හ:—

ධම්මෙ හවෙ රක්ඛති ධම්මචාරිං ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ සුඛමාවහාති,
එසානිසංසෙ ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ න දුග්ගතිං ගච්ඡති ධම්මචාරී'ති.

චොරාපි ගන්ත්වා ධම්මසවණට්ඨානෙ අට්ඨංසු. ථෙරෙ'පි ධම්මං කථෙත්වා විහාරාය රත්තිඤ්ඤා ආසනා ඔතරි. තස්මිං ඛණෙ චොර ජෙට්ඨකො උපාසිකාය පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමාහි මෙ අය්යෙ'ති

ආහ. කිං ඉදං නානානි. අහං හි තුම්හාකං ආසාතං කත්වා තුම්හෙ මාරෙතුකාමෝ අට්ඨාසි'නති. තෙන හි තෙ නාත ඛාමාමි'ති. සෙස චොරාපි තථෙව වත්වා නානා ඛමාමි'ති වුත්තෙ තෙ ආහංසු-අය්‍ය සචෙ නො ඛමථ, පුත්තකස්ස වො සන්තිකෙ අම්හාකං පබ්බජ්ජං දෙථා'ති සා පුත්තං වන්දිත්වා ආහ-තාත ඉමෙ චොරා මම ගුණෙන තුම්හාකඤ්ච ඛමාකාරණා පසන්නා පබ්බජ්ජං යාචන්ති, පබ්බාජෙථ නෙ'ති. ථෙරො සාධූති වත්වා තෙසං නිවත්ථවත්ථානං දසානි ඡින්දිත්වා තම්බමත්තිකාය රජාපෙත්වා තෙ පබ්බාජෙත්වා සීලෙසු පතිට්ඨාපෙසි. උපසම්පන්නකාලෙ ච තෙසං එකෙකස්ස විසුං විසුං කම්මට්ඨානමදාසි. තෙ නවසතා භික්ඛූ විසුං විසුං නව කම්මට්ඨාන සතානි ගහෙත්වා එකං පබ්බතං අභිරුය්හ තස්ස තස්ස රුක්ඛස්ස ජාණාය නිසිදිත්වා සමණධම්මං කරිංසු. සත්ථා වීසං යොජනසත මත්ථකෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ නිසින්නොව තෙ භික්ඛූ ඔලොකෙත්වා තෙසං චරියාවසෙන ධම්මදෙසනං වවත්ථාපෙත්වා ඔභාසං ඵරිත්වා සම්මුඛෙ නිසිදිත්වා කථෙන්තො විය ඉමා ගාථා අභාසි:-

මෙත්තාවිහාරී යෝ භික්ඛු පසන්නෝ බුද්ධසාසනෙ,
අධිග්ගෙය්‍හ පදං සන්තං සඞ්ඛාරූපසමං සුඛං.

සිඤ්ච භික්ඛු ඉමං නාවං සිත්තා තෙ ලහුමෙස්සති,
ඡෙත්වා රාගඤ්ච දෙසඤ්ච තතො නිබ්බාණමෙහිසි.

පඤ්ච ඡින්දෙ පඤ්ච ජහෙ පඤ්ච භාවයෙ උත්තරි,
පඤ්චසඞ්ගා'තිගො භික්ඛු ඔඝතිණ්ණෝ'ති වුච්චති.

ඣාය භික්ඛු මා ච පමාදෙ මා තෙ කාමගුණෙ භමස්සු චිත්තං,
මා ලොහගුළං ගිලී පමත්තො මා කන්දි දුක්ඛමිදන්ති ඩය්හමානො.

නත්ථි ඣානං අපඤ්ඤස්ස පඤ්ඤා නත්ථි අඣායතො,
යම්හි ඣානඤ්ච පඤ්ඤා ච ස වෙ නිබ්බාණසන්තිකෙ.

සුඤ්ඤාගාරං පවිට්ඨස්ස සන්තචිත්තස්ස භික්ඛුනො,
අමානුසී රති හොති සම්මා ධම්මං විපස්සතො.

යතො යතො සම්මසති ඛන්ධානං උදයබ්බයං,
ලභති පීතිපාමොජ්ජං අමතං තං විජානතං.

තත්‍රායමාදි භවති ඉධ පඤ්ඤස්ස භික්ඛුනො,
ඉන්ද්‍රියගුත්ති සන්තුට්ඨි පාතිමොක්ඛෙ ච සංවරො.

මිත්තෙ භජස්සු කල්‍යාණෙ සුද්ධාජීවෙ අතන්දිතෙ,
පටිසන්ථාරවුත්තස්ස ආචාරකුසලො සියා;
තතො පාමොජ්ජබහුලා දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සසී'ති.

තත්‍ථ මෙත්තාකම්මට්ඨානෙ කම්මං කරොන්තො'පි මෙත්තා වසෙන තිකචතුක්කඣානෙ නිබ්බත්තෙත්වා ඨිතොපි මෙත්තාවිහාරී යෙව නාම. "පසන්නෝ"ති යො පන බුද්ධසාසනෙ පසන්නෝ හොති;

පසාදං කරොවෙනියෙවා'නි අත්ථො. "පදං සන්ත"න්ති නිබ්බාණසෙඨං නාමං; එවරූපොපි භික්ඛු සන්තසඞ්කාටඨානං උප සන්තතාය සඞ්ඛාරූපසමං පරමසුඛතාය සුඛ'න්ති ලඛනාවං නිබ්බා ණං අධිගච්ඡති; විඳති යෙවා'නි අත්ථො. "සිඤ්ච භික්ඛු ඉමං නාව" න්ති ඉමං අත්තභාවසඞ්ඛාතං නාවං මිච්ඡාචිත්තකුදකං ඡඩ්ඩ නෙතා සිඤ්ච. "සිත්තා තෙ ලහුමෙයසති"ති යථා හි මහාසමුද්දෙ උදකසෙසෙව හරිතනාවා ජිඤ්ඤානි පිදහිත්වා උදකස්ස සිත්තතාය සිත්තා සල්ලහුකා හුත්වා සමුද්දෙ අනොසිදිත්වා සිඝං සුපට්ඨනං ගච්ඡති, එවං තවා'පි අයං මිච්ඡා චිත්තකාලුදකභරිතා අත්තභාව නාවා චක්ඛුවාරාදිනි ජිඤ්ඤානි සංවරෙන පිදහිත්වා උප්පන්නස්ස මිච්ඡා චිත්තකාලුදකස්ස සිත්තතාය සිත්තා සල්ලහුකා සංසාරවට්ටෙ අනොසිදිත්වා ඝිඝං නිබ්බාණං ගමිස්සති. "ඡෙත්වා"ති රාගදොසඛීලානි ජිඤ්ඤ, එතානි හි ජිඤ්ඤිත්වා අරහත්තං පත්තො තතො අපරභාගෙ අනු පාදිසෙසං නිබ්බාණමෙව්ඣි'නි අත්ථො. "පඤ්ච ජිඤ්ඤෙ"ති හෙට්ඨා අපායසම්පාපකානි පඤ්චාරම්භාභියානි සංයොජනානි පාදෙ බඩ්ඨ රජ්ජුං සූරියො සත්තෙන විය හෙට්ඨා මග්ගඤාණෙන ජිඤ්ඤස්ස "පඤ්ච ජහෙ"ති උපරි දෙවලොකසම්පාපකානි පඤ්චුඩ්ඩම්භාභියසංයොජ නානි දූරිසෙ ගිවාය බඩ්ඨරජ්ජුකං විය අරහත්තමග්ගෙන ජහෙය්‍ය පජහෙය්‍ය, ජිඤ්ඤෙථ වා'නි අත්ථො. "පඤ්ච චුත්තරි භාවයෙ"ති උඩ්ඩ මභාභියසංයොජනානං පහානත්ථාය සඞ්ඛාදිනි පඤ්චින්ද්‍රියානි උත්තරිං භාවෙය්‍ය. "පඤ්චසඞ්ගාතිගො"ති එවං සත්තන පඤ්චන්නං රාගදොස මොහමානදිට්ඨිසඞ්ගානං අතික්කමනෙන පඤ්චසඞ්ගාතිගො භික්ඛු ඔඝනිත්තිණ්ණොති වුච්චති; චත්තාරො ඔඝෙ නිත්තිණ්ණො එවා'නි වුච්චති'නි අත්ථො. "ඣායී භික්ඛු"ති භික්ඛු තවං විහරන්තා ඣානානං වසෙන ඣායමෙව කායකම්මාදිස්ස ච අපමත්තවිහාරිතාය මාපමජ්ජි. "හවසත්තු"ති පඤ්චවිධෙ ච තෙ කාමගුණෙ චිත්තං මා හවතු. "මා ලොහගුල"න්ති සනිට්ඨායඝණලක්ඛණෙනාභිපමාදෙන පමත්තා නිරයෙ තත්තලොහගුලං ගිලන්ති, තෙන තං වදති මා පමත්තො ඣාහි, ලොහගුලං ගිලි, මා නිරයෙ ඩය්හමානො දුක්ඛමිදං දුක්ඛ මිද'න්ති කන්දි'නි අත්ථො. "නත්ථි ඣාන"න්ති ඣානුප්පාදිකාය වායාමපඤ්ඤාය අපඤ්ඤස්ස ඣානං නාම නත්ථි. "පඤ්ඤා නත්ථි"ති අජ්ඣාසනත්‍ථස්ස "සම්මාඉතො භික්ඛු යථාභූතං ජානාති පස්සති"ති වුත්තලක්ඛණා පඤ්ඤා නත්ථි. "යම්හි ඣානං ච පඤ්ඤා චා"ති යම්හි පුග්ගලෙ ඉදං උභයම්පි අත්ථි, සො නිබ්බාණස්ස සන්තිකෙ ඨිතො යෙවා'නි අත්ථො. "සුඤ්ඤාගාරං පවිට්ඨස්සා"ති කිඤ්චිදෙව විවි තෙනාකාරෙන කම්මට්ඨානමවිජහිත්වා කම්මට්ඨානමනසිකාරෙන නිසින්නස්ස. "සන්තචිත්තස්සා"ති නිබ්බුතචිත්තස්ස. "සම්මා"ති හෙතුනා කාරණෙන ධම්මං විපස්සන්තස්ස විපස්සනාසඞ්ඛාතා අමානුසී රති, අට්ඨසමාපත්තිසඞ්ඛාතා දිබ්බාපි රති හොති, උප ජ්ජති'නි අත්ථො. "යතො යතො සම්මසති"ති අට්ඨතිංසාය ආරම්මණෙසු කම්මං කරොන්තො යෙන යෙනාකාරෙන සුරෙහත්තපච්චා හත්තාදිස්ස වා කාලෙස්ස යස්මිං යස්මිං අත්තනා අභිරුචිතකාලෙ අභිරුචිතෙ කම්මට්ඨානෙ කම්මං කරොන්තා සම්මසති. "උදයඛ ය"න්ති පඤ්චන්නං ඛන්ධානං පඤ්චවීසතියා ලක්ඛණෙහි උදයං

පඤ්චවීසතියා එව ලකඛණෙහි වයං. "පිතිපාමොජ්ජ"නති එවං ඛන්ධානං උදයබ්බයං සම්මසනෙනා ධම්මපිතිං ධම්මපාමොජ්ජං ච ලභති. "අමතං භ"නති සපපච්චයෙ නාමරූපෙ පාකටෙ කත්වා උපට්ඨහනෙන උපපන්නං පිතිපාමොජ්ජං අමතමහානිබ්බාණසම්පාපකත්තා විඤ්ඤූනං පණ්ඩිතානං අමතමෙවා'ති අත්ථො. "තත්‍රාය මාදි"නි තත්‍ර අයං ආදි, ඉදං පුබ්බට්ඨානං හොති. "ඉධ පඤ්ඤස්සා"නි ඉමස්මිං සාසනෙ පණ්ඩිතභික්ඛුනො. ඉදානි තං ආදි'නි වුත්තං පුබ්බට්ඨානං දස්සෙනෙනා ඉන්ද්‍රියගුත්තී'නි ආදි මාහ. චතුපාරිසුද්ධිසීලං හි පුබ්බට්ඨානං නාම. තත්‍ථ "ඉන්ද්‍රියගුත්තී"නි ඉන්ද්‍රියසංවරෙ. "සන්තුට්ඨී"නි චතුපච්චයසන්තොසෙ, තෙන ආජීවපාරිසුද්ධි වෙව පච්චය සන්නිස්සිතසීලඤ්ච සිලං කථිතං. "පාතිමොක්ඛෙ"නි පාතිමොක්ඛසඞ්වරෙන ජෙට්ඨකසීලෙ පරිපූරකාරිතා කථිතා.

"මිත්තෙන භජස්සු කල්‍යාණෙ"නි විසුද්ධිකම්මනෙන අපපතිරූපසහායෙ වජ්ජෙත්වා සාරාජීවිතාය සුඛාජීවෙ ජඞ්ඝාබලං නිස්සාය ජීවිතකප්පනාය අකුසිතෙ අනලසෙ කල්‍යාණමිත්තෙන භජස්සු සෙවිස්සූ'ති අත්ථො. "පරිසඤ්චාරවුත්තස්සා"නි ආමිසපරිසඤ්චාරෙ ච ධම්මපරිසඤ්චාරෙ ච සම්පන්නාවුත්තිනාය පරිසඤ්චාරවුත්ති අස්ස; පරිසඤ්චාරස්ස කාරකො භවෙය්‍යා'ති අත්ථො. "ආචාරකුසලො"නි සිල'මපි ආචාරො, වත්තපටිවත්තම්පි ආචාරො, තත්‍ථ කුසලො සියා; ඡෙකො භවෙය්‍යා'ති අත්ථො. "තතො පාමොජ්ජබහුලො"නි තතො පරිසඤ්චාරවුත්තිතො ච ආචාරකොසල්ලතා ච උප්පන්නෙන ධම්මපාමොජ්ජෙන පාමොජ්ජබහුලො හුත්වා තං සකලස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං කරිස්සති'නි අත්ථො. එවං සත්ථාරා දෙසිතාසු ඉමාසු ගාථාසු එකමෙකිස්සා ගාථාය පරියොසානෙ එකමෙකං භික්ඛු සතං නිසින්නානිසින්නට්ඨානෙයෙව සහ පරිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා සබ්බෙපි තෙ භික්ඛූ ආකාසෙනෙව විසංයොජනසතිකං කන්තාරං අතික්කම්ත්වා තථාගතස්ස සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං වණ්ණෙන්තා පොමෙන්තා වන්දිංසූ'ති.

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.

"වස්සිකා විය පුප්ඵානී"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ආරබ්ධ කථෙසි.

තෙ කිර සත්ථුසන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කරොන්තා පාතොව සුපඵිතානි වස්සිකපුප්ඵානි සාඛං වණ්ටතො මුච්චන්තානි දිස්වා අම්හාකං වණ්ටතො මුච්චනතො මයං පඨමතරං රාගාදිහි මුච්චිස්සාමා'ති ඔවිංසු. සත්ථා තෙ භික්ඛූ ඔලොකෙත්වා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම වණ්ටතො මුච්චනපුප්ඵෙන විය වට්ට

දුක්ඛතො මුච්චිතුං වායමිතබ්බමේවා'ති වත්වා ගන්ධකුටියං නිසිතෙනාව ආලොකං එරිත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

වස්සිකා විය පුප්ඵානි මද්දවානි පමුඤ්චති,
එවං රාගඤ්ච දෝසඤ්ච විප්පමුඤ්චථ භික්ඛවෝ'ති.

තත්ථ "වස්සිකා"ති සුමනා. "මද්දවානී"ති මිලාතානි, ඉදානි ඉදං වුත්තං හොති-යථා වස්සිකා නියෙව පුප්ඵිතපුප්ඵානි පුන දිවසෙ පුරාණභූතානි මුඤ්චන්ති, වණ්ටතො වියසොජෙන්ති; එවං තුම්හෙපි රාගාදී හි දෙසෙති විප්පමුච්චථා'ති. දෙසනාවසානෙ සඛෙපි තෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූති.

පඤ්චසතභික්ඛූනං වත්ථු.

"සන්තකායෝ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සන්තකායත්ථේරං නාම ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිර හත්ථපාදකුක්කුච්චං නාම නාහොසි, කායවිජම්භනරහිතා සන්තඅත්තභාවොව අහොසි. සෝ කිර සිහයොනිතො ආගතෝ ථෙරෝ. සිහා කිර එකදිවසං. ගොචරං ගහෙත්වා රජතසුවණ්ණමණිපවාළගුහාදිසු යං අඤ්ඤතරං පවිසිත්වා මනොසිලාතලෙ හරිතාලචුණ්ණසු සත්තාහං නිපජ්ජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ උට්ඨායඅපනෙත්වා නං ඔලොකෙත්වා සචෙ නඛදුට්ඨස්ස වා කණ්ණානං වා හත්ථපාදානං වා චලිතත්තා මනොසිලාහරිතාලචුණ්ණානං විප්පකිණ්ණතං පස්සන්ති. න තෙ ඉදං ජාතියා වා ගොත්තස්ස වා පනිරූපන්ති පුන සත්තාහං නිරාහාරා නිපජ්ජන්ති. චුණ්ණානං පන අවිප්පකිණ්ණභාවෙ සති ඉදං තෙ ජාතිගොත්තානං අනුච්ඡවිකන්ති ආසයා නික්ඛමිත්වා විජම්භිත්වා දිසා අනුවිලොකෙත්වා නික්ඛන්තං සීහනාදං නදිත්වා ගොචරාය පක්කමන්ති. එවරූපාය සීහයොනියා ආගතො අයං භික්ඛු. තස්ස කායසමාචාරානි දිස්වා භික්ඛූ සත්ථු ආරොචෙසුං-න නො භන්තෙ සන්තකායත්ථෙරසදිසො භික්ඛු දිට්ඨපුබ්බො, ඉමස්ස හි නිසින්නට්ඨානෙ හත්ථවලනං පාදවලනං වා කායවිජම්භිකා වා නත්ථි'ති. තං සුත්වා සත්ථා භික්ඛවෙ භික්ඛුනා නාම සන්තකායත්ථෙරෙන විය කායාදීහි උපසන්තෙනෙව භවිතබ්බ'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

සන්තකායෝ සන්තවාචෝ සන්තවා සුසමාහිතෝ
වන්තලොකාමිසෝ භික්ඛු උපසන්තෝ'ති වුච්චති'ති.

තත්ථ "සන්තකායෝ"ති පාණාතිපාතාදීනං අභාවෙන සන්තකායෝ, මුසාවාදාදීනං අභාවෙන සන්තවාචෝ, අභිජ්ඣාදීනං අභාවෙන සන්තවා. කායාදීනං නිච්චභාවෙපි සුට්ඨු සමාහිතත්තා සුසමාහිතෝ. චතූහි මග්ගෙහි ලොකාමිසස්ස වන්තත්තාය වන්තලොකාමිසෝ භික්ඛු අබ්භන්තරෙ රාගාදීනං උපසන්නත්තාය උපසන්තෝ'ති වුච්චති'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ සෝ ථෙරෝ අරහත්තෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තා නම්පි සාත්ථිකා ධම්මදෙසනා අහොසි'ති.

සන්තකායත්ථේරවත්ථු.

"අත්තනා චොදයත්තානා"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තො නඞ්ගලකුලත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකෙ කිර දුග්ගතමනුස්සා පරෙසං භතිං කත්වා ජීවන්ති. තං එකෙ භික්ඛූ පිලොතිකඛණ්ඩනිවත්ථං නඞ්ගලං උක්ඛිපිත්වා ගච්ඡන්තං දිස්වා එවමාහ-කිං පන තෙ එවං ජීවන්තො පබ්බජිතුං න වට්ටතීති. කො මං භණෙත එවං ජීවන්තං පබ්බාජෙස්සතී'ති. සචෙ පබ්බජිස්සසි අහං තං පබ්බාජෙස්සාමීති. සාධු භණෙත සචෙ මං පබ්බාජෙස්සථ, පබ්බජිස්සාමි'ති. අථ නං සෝ ථෙරෝ ජේතවනං නෙත්වා සහත්ථෙන නහාපෙත්වා මාලකෙ ඨපෙත්වා පබ්බාජෙත්වා නිවත්ථ පිලොතිකඛණ්ඩෙන සද්ධිං නඞ්ගලං මාලකසිමායමෙව රුක්ඛසාඛාය ඨපාපෙසි. සෝ උපසම්පන්නකාලෙ'පි නඞ්ගලකුලත්ථේරෝ'ත්වෙව පඤ්ඤායි. සෝ බුද්ධානං උප්පන්නලාභසක්කාරං නිස්සාය ජීවන්තො උක්කණ්ඨිත්වා උක්කණ්ඨිතං විනොදෙතුං අඤ්ඤෙකානෙත්තා න'දූනි සද්ධාදෙය්‍යානි කාසාය‍ානි වත්ථානි පරිදහිත්වා ගමිස්සාමී'ති රුක්ඛමූලං ගන්ත්වා අත්තනාව අත්තානං ඔවදි-අභිරික නිල්ලජ්ජ ඉදං නිවාසෙත්වා විභමිත්වා භතිං කත්වා ජීවිතුකාමොසි නාමෙ'ති. තසෙවං අත්තානං ඔවදන්තස්සෙව චිත්තං තත්‍රූපගතං. සෝ නිවත්තිත්වා පුන කතිපාහච්චයෙන උක්කණ්ඨිත්වා තථෙව අත්තානං ඔවදි. පුනපි චිත්තං නිවත්ති. සෝ ඉමිනා නීහාරෙන උක්කණ්ඨිත උක්කණ්ඨිතකාලෙ තත්ථ ගන්ත්වා අත්තානං ඔවදති අථ නං භික්ඛූ අභිණ්හං ගච්ඡන්තං දිස්වා ආවුසො නඞ්ගලකුලත්ථේර කස්මා එත්ථ ගච්ඡසී'ති පුච්ඡිංසු. සෝ ආචරියස්ස සන්තිකං ගච්ඡාමි භණෙත'ති වත්වා කතිපාහච්චයෙන අරහත්තමප්පාපුණි. භික්ඛූ තෙන සද්ධිං කෙළිං කරොන්තා ආහංසු-ආවුසො නඞ්ගලකුලත්ථේර තව විවරණ මඤ්ඤා අවලඤ්ජා විය ජාතා, ආචරියස්ස සන්තිකං න ගච්ඡසි මඤ්ඤසීති. ආම භණෙත මයං සංසග්ගෙ සති අහම්මහ, ඉදානි පන සෝ සංසග්ගෙහා ජිනෙත්වා, තෙන න ගච්ඡාමී'ති ආහ. තං සුත්වා භික්ඛූ එස අභූතං වත්වා අම්හෙහි වක්කරොතී'ති සත්ථු තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා ආම භික්ඛවෙ මම පුත්තො අත්තනාව අත්තානං චොදෙත්වා පබ්බජිතකිච්චස්ස මත්ථකං පත්තො'ති ඒවා ඉමා ගාථා අභාසි:-

අත්තනා චොදයත්තානං පටිමාසෙථ අත්තනා,
සො අත්තගුත්තො සතිමා සුඛං භික්ඛු විහාහිසි.

අත්තා හි අත්තනො නාථො අත්තා හි අත්තනා ගති,
තස්මා සඤ්ඤමයත්තානං අස්සං භද්‍රංව වාණිජො'ති.

තත්ථ "චොදයත්තානා"නති අත්තනාව අත්තානං චොදය සාරය. "පටිමාසෙථා"නි අත්තනාව අත්තානං පරිවීමංසෙ. "සො"ති සෝ ත්වං

භික්ඛු එවං සන්තෙ අත්තනාව ගුත්තභාය අත්තගුත්තෙහා උපට්ඨිත සතිභාය සතිමා හුත්වා සබ්බිරියාපථෙසු සුඛං විහරිස්සසී'ති අත්ථෝ. "නාථෝ"ති අවස්සයෝ පතිට්ඨා. "අත්තා හි අත්තනෝ ගති"නි යස්මා පරස්ස අත්තභාවේ පතිට්ඨාය සුඛලං කත්වා සඟහපරායණෙන මඟහං වා භාමෙත්වා සඞ්ගිකතථලෙන භවිතුං න සක්කා, තස්මා කෝ හි නාම පරෝ නාථෝ භවෙය්‍යා'ති අත්ථෝ. "තස්මා"ති යස්මා අත්තභාව අත්තනෝ ගති පතිට්ඨා සරණං, තස්මා ඨථා භද්‍රං අස්සා ජානියං නිස්සාය ලාභං පත්ථයන්තෝ තස්ස විසමට්ඨානචාරං පවජ්ජිත්වා දිවසස්ස නිකඛන්තුං නභාපෙන්තෝ භොජෙන්තෝ සංඝමෙනි පරිජ්ඣහති, එවං තුම්හි අනුපන්නාස්ස අකුසලස්ස උප්පාදං නිවාරෙන්තා සතිසමෙමාසෙන උපපන්නං අකුසලං පජහන්තෝ අත්තානං සංයමය ගොපය, එවං සන්තෙ පඨමජ්ඣානං ආදිං කත්වා ලෝකිය ලෝකුත්තරං විසෙසං අධිගමිස්සසී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

නඛල කුලත්ථෙරස්ස වත්ථු

"පාමොජ්ජබහුලෝ"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ වකකලිත්ථෙරං ආරබභ කථෙසි.

සෝ කිර යසමා සාවත්ථියං බ්‍රහ්මණකුලෙ නිබබත්තිත්වා වයප්පත්තෝ පිණ්ඩාය පවිට්ඨං තථාගතං දිස්වා සත්ථු සරීරසම්පත්තිං ඔලොකෙත්වා සරීරසම්පත්තිදස්සනෙන අතිත්තෝ එවාහං නිච්ච කාලං තථාගතං දට්ඨුං ලභිස්සාමී'ති සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා යත්ථ ඨිතෙන සක්කා දසබලං පස්සිතුං, තත්ථ ඨිතෝ සප්පායකම්ම ට්ඨානමනසිකාරාදිනි පහාය සත්ථාරං ඔලොකෙන්තොව විචරි. සත්ථා තස්ස ඤාණපරිපාකං ආහමෙන්තෝ කිඤ්චි අවත්වා ඉදානිස්ස ඤාණං පරිපාකං ගතන්ති ඤත්වා "කිං තෙ වකකලි ඉමිනා පූතිකායෙන දිට්ඨෙන, යෝ බො වකකලි ධම්මං පස්සති, සෝ මං පස්සති"නි වත්වා ඔවදි. සෝ එවං ඔවදිතොපි සත්ථු දස්සනං පහාය නෙව අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං සක්කොති. අථ නං සත්ථා නායං භික්ඛු සංවෙගං අලභිත්වා ඛුප්පිස්සතී'ති උපකට්ඨාය වස්සූපනායිකාය රජගහං ගන්ත්වා වස්සූ පනායිකදිවසෙ අපෙහි වකකලි අපෙහි වකකලී'නි පණාමෙසි. සෝ න මං සත්ථා ආලපති'නි තෙමාසං සත්ථු සම්මුඛෙ ඨාතුං අසක්කොන්තෝ කිං මයහං ජීවිතෙන, පබ්බතා අත්තානං පාතෙස්සාමී'නි ගිජ්ඣකූටං අභිරුහි. සත්ථා තස්ස කිලමනභාවං ඤත්වා අයං භික්ඛු මම සන්තිකා අසඤ්ඤාසං අලභන්තෝ මඟහඵලානං උපනිස්සයං නාසෙය්‍යා'ති අත්තානං දස්සෙතුං ඔභාසං මුඤ්චි. අථ'ස්ස සත්ථු දිට්ඨකාලතෝ පට්ඨාය තාව මහන්තොපි සොකෝ පහීයි. සත්ථා සුඛාවහලාභං ඔභෙන සූරභන්තෝ විය ථෙරස්ස බලවපීතිපාමොජ්ජං උප්පාදෙතුං ඉමං ගාථමාහ:—

පාමොජ්ජබහුලෝ භික්ඛු පසන්නෝ බුද්ධසාසනෙ
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සඞ්ඛාරූපසමං සුඛ'න්ති.

තස්ස'ත්ථෝ පකතියාපි පාමොජ්ජබහුලෝ භික්ඛු බුද්ධසාසනෙ පසාදං රෙචෙති. සෝ එවං පසන්නෝ බුද්ධසාසනෙ සන්තං පදං සඞ්ඛාරූපසමං සුඛන්ති ලද්ධනාමං නිබ්බාණං අධිගච්ඡෙය්‍යා'ති. ඉමඤ්ච පන ගාථං වත්වා සත්ථා චක්කලිත්ථෙරස්ස හත්ථං පසාරෙත්වා:-

එහි චක්කලි මා භායි ඔලොකෙන්තෝ තථාගතං
අහං තං උද්ධරිස්සාමි පඞ්කා සත්තංව කුඤ්ජරං.
එහි චක්කලි මා භායි ඔලොකෙන්තෝ තථාගතං,
අහං තං උද්ධරිස්සාමි රාහුගහිතංව සූරියං.
එහි චක්කලි මා භායි ඔලොකෙන්තෝ තථාගතං,
අහං තං උද්ධරිස්සාමි රාහුගහිතංව චන්දිම'න්ති

ඉමා ගාථා අභාසි. සෝ දසබලෝ මෙ දිට්ඨෝ, එහී'ති ච අවත්වා නමපි ලඞ්ඝන්තෝ බලවපීතිං උප්පාදෙත්වා කුතෝ නු ඛෝ ගච්ඡන්තබ්බන්ති ගමනමග්ගං අපස්සන්තෝ දසබලස්ස සංමුඛෙ ආකාසෙ පක්ඛන්දිත්වා පඨමපාදෙ පබ්බතෙ ඨිතෝයෙව සත්ථාරා දින්නගාථා ආවජ්ජෙන්තෝ ආකාසෙයෙව පීතිං වික්ඛම්භෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා තථාගතං වන්දමානොව ඔතරිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ සඞ්ඛිත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි.

චක්කලිත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"යෝ හවෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පුබ්බාරාමෙ විහරන්තෝ සුමනසාමණෙරං ආරබ්භ කථෙසි. තත්‍රායං ආනුපුබ්බී කථා.

පදුමුත්තරබුද්ධකාලස්මිං හි එකෝ කුලපුත්තෝ සත්ථරි චතුපරිසමජ්ඣෙ එකං භික්ඛුං දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තං සම්පත්තිං පත්ථයමානෝ සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා හත්ථෙ අහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගෝ භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං ඨපෙසි. සත්ථා කප්පසතසහස්සං ඔලොකෙන්තෝ තස්ස පත්ථනාය සම්ජ්ඣනභාවං විදිත්වා "ඉතෝ කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ ගොතමස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ දිබ්බචක්ඛුකානං අග්ගෝ අනුරුද්ධෝ නාම භවිස්සති'ති ව්‍යාකාසි. සෝ තං ව්‍යාකරණං සුත්වා සෙව පත්ථනං විය තං සම්පත්තිං මඤ්ඤමානෝ පරිනිබ්බුතෙ සත්ථරි භික්ඛූ දිබ්බචක්ඛුපරිකම්මං පුච්ඡිත්වා සත්තයොජනිකං කඤ්චනථූපං පරිකප්පිත්වා අනෙකානි දීපරුක්ඛසහස්සානි කාරාපෙත්වා දීපපූජං කත්වා තතෝ චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සතසහස්සකප්පානි සංසරිත්වා ඉමස්මිං කප්පෙ බාරාණසියං දළිද්දකුලෙ නිබ්බත්තෙත්වා සුමනසෙට්ඨිං නිස්සාය තස්ස නිණ්හාරකෝ හුත්වා ජීවිකං කප්පෙසි. අන්නාහාරොත්වෙවස්ස නාමං අහොසි. සුමනසෙට්ඨි'පි තස්මිං නගරෙ නිච්චකාලං මහාදානං දෙති අට්ඨකදිවසං උපරිට්ඨෙ නාම පච්චෙකබුද්ධෙ ගන්ධමාදනෙ නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨාය කස්සා'නුග්ගහං කරිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා අජ්ජ මයා අන්නාහාරස්ස අනුග්ගහං කාතුං වට්ටති, ඉදානි ච සෝ අට්ඨිතෙ නිණ්හං ආදාය ගෙහං ආගමිස්සති'ති ඤත්වා පත්තචීවරමාදාය ඉද්ධියා ගන්ත්වා

අන්නභාරස්ස පමුඛෙ පච්චුපට්ඨාසි. අන්නභාරෝ තං තුච්ඡපත්තහත්ථං දිස්වා අපි භන්තෙ භික්ඛං ලභිත්ථා'ති පුච්ඡිත්වා ච ලභිස්සාම මහා පුඤ්ඤ'ති වුත්තෙ නෙව ඛෝ භන්තෙ ථොකං ආගමේථා'ති තිණ්ණාපජ්ජෙඩත්වා වෙගෙන ගෙහං ගන්ත්වා භෙදෙ මයහං ඨපිතභාගභත්තං අත්ථි නත්ථී'ති හරිසං පුච්ඡිත්වා අත්ථි සාමි'ති වුත්තෙ වෙගෙන පච්චා ගන්ත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස පත්තං ආදාය මයහං දුතුකාමතාය සති දෙය්‍යධම්මෙ න හොති, දෙය්‍යධම්මෙ සති පටිග්ගාහකං න ලභාමි, අජ්ජ පන මෙ පටිග්ගාහකො දිට්ඨො, දෙය්‍යධම්මොපි ච අත්ථි, ලාභා වත මෙ'ති ගෙහං ගන්ත්වා භත්තං පත්තෙ ආකිරාපෙත්වා පච්චා හරිත්වා පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ පතිට්ඨාපෙත්වා:—

ඉමිනා පන දානෙන මා මෙ දුළිද්දිඝං අහු,
නත්ථී'ති වචනං නාම මා අහොසි භවාභවෙ.

භන්තෙ එවරූපා දුජ්ජීවිතා මුච්චෙය්‍යං, නත්ථී'ති පදමෙවෙව න සුණෙය්‍ය'න්ති පත්ථනං ඨපෙසි, පච්චෙකබුද්ධො එවං හොතු මහා පුඤ්ඤ'ති වත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සුමනසෙට්ඨිනොපි ඡත්තෙන අධිවත්ථා දෙවතා "අහො දානං පරමදානං උපරිට්ඨෙ සුපප තිට්ඨිත"න්ති වත්වා තික්ඛිත්තුං සාධුකාරමදාසි. අථ නං සෙට්ඨි කිං මං එත්තකං කාලං දානං දදමානං න පස්සසී'ති ආහ. නාහං තව දානං අරබ්භ සාධුකාරං දෙමි, අන්නභාරෙන පන උපරිට්ඨස්ස දින්නපිණ්ඩපාතෙ පසීදිත්වා මයා එස සාධුකාරෙ පවත්තිතො'ති. සො අච්ඡරියං වත හො අහං එත්තකං කාලං දානං දදන්නෙපා දෙවතං සුධුකාරං දාපෙතුං නාසක්ඛිං, අන්නභාරෙ මං නිස්සාය ජීවන්නෙපා එකපිණ්ඩපාතෙනෙව සාධුකාරං දාපෙසි, තස්ස දානෙ අනුච්ඡවිකං කත්වා තං පිණ්ඩපාතං මම සන්තකං කරිස්සාමී'ති චින්නෙත්වා තං පක්කොසාපෙත්වා අජ්ජ තයා කස්සචි කිඤ්චි දින්නා'නති පුච්ඡි. අම සාමි උපරිට්ඨ පච්චෙකබුද්ධස්ස මෙ අජ්ජ භාගභත්තං දින්නා'නති. හන්ද හො කහාපණං ගහෙත්වා එතං මයහං පිණ්ඩපාතං දෙහී'ති, න දෙමි සාමි'ති. සො ඝාව සහස්සං වඩ්ඪෙසි. ඉතරෝ සහස්සෙනා'පි නාදාසි. අථ නං හොතු හො යදි පිණ්ඩපාතං න දෙසි, සහස්සං ගහෙත්වා පත්තිං මෙ දෙහී'ති ආහ. සො අමච්චෙන සද්ධිං මන්නෙත්වා ජානිස්සා මී'ති වෙගෙන පච්චෙකබුද්ධං සම්පාපුණිත්වා භන්තෙ සුමනසෙට්ඨි සහස්සං දත්වා තුම්හාකං දින්නපිණ්ඩපාතෙ පත්තිං ඝාචති, කිං කරොමී'ති පුච්ඡි. අථස්ස සො උපමං ආහරි-සෙය්‍යථාපි පණ්ඩිත කුල සන්තිකෙ ගාමෙ එකස්මිං ඝරෙ දීපං ජාලෙය්‍ය සෙසා අත්තනො තෙලෙන වට්ටිං තෙමෙත්වා ජාලාපෙත්වා ගණ්හෙය්‍යුං පුරිමපදිපස්ස පභා අත්ථී'ති වත්තබ්බා නත්ථීති අතිරෙකතරා භන්තෙ පභා හොති'ති. එවමෙවං පණ්ඩිත උච්ඨඛ්‍යාගු වා හොතු කුටච්ඡී භික්ඛා වා, අත්තනො පිණ්ඩපාතෙ පරෙසං පත්තිං දෙන්නෙපා යත්තකානං දෙති, තත්තකං වඩ්ඪති, නවං හි එකමෙව පිණ්ඩපාතං අදාසි, සෙට්ඨිස්ස පන පත්තියා දින්නාය වෙ පිණ්ඩපාතා මහන්තා, එකො තව, එකො

තස්සා'ති. සෝ සාධු භණෙන්'ති තං අභිවාදෙත්වා සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ගණ්හ සාමි පත්තිනන්ති ආහ. තෙන හි ඉමෙ කහාපණෙ ගණ්හා'ති, නාහං පිණ්ඩපාතං වික්කිණාමි. සඩ්ඪ තෙ පත්තිං දම්මී'ති. තවං සඩ්ඪ, දෙහි අහමපි තව ගුණං පූජෙමි, ගණ්හ තාත, ඉතො පට්ඨාය ච පන මා සහත්ථා කම්මං අකාසි, ඒවියං සරං මා පෙත්වා වස, යෙන ච තෙ අත්ථො හොති, සබ්බං මම සන්තිකා ගණ්හාහී'ති ආහ. නිරොධා වුට්ඨිතස්ස පන දිනෙනා පිණ්ඩපාතො තදහෙව විපාකං දෙති. තස්මා රාජා'පි තං පවත්තිං සුත්වා අන්නභාරං පක්කාසා පෙත්වා පත්තිං ගහෙත්වා මහන්තං භොගං දත්වා තස්ස සෙට්ඨි ට්ඨානං දූපෙසි.

සෝ සුමනසෙට්ඨිස්ස සහායකො හුත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුනගරෙ අම්තොදනස්ස සක්කස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. අනුරුද්ධො'තිස්ස නාමං කරිංසු. සෝ මහානාමසක්කස්ස කණිට්ඨභාතා සත්ථු චුල්ලපිතු පුත්තො පරම සුකුමාලො මහාසුඛෙසු අහොසි. එකදිවසං කිර ජස්සු ඛත්තියෙසු පූවෙ ලභිත්වා ගුලෙන කීළන්තස්ස අනුරුද්ධො පරාජිතො පූවානං අත්ථාය මාතුසන්තිකං පහිණි. සා මහන්තං සුවණ්ණතාලං පූරෙත්වා පූවෙ පෙසෙසි. පූවෙ ඛාදිත්වා පුන කීළන්තො පරාජිතො තථෙව පහිණි. එවං තික්ඛත්තුං පූවෙසු ආහටෙසු චතුත්ථෙ වාරෙ මාතා ඉදානි පූවා නත්ථී'ති. පහිණි තස්සා වචනං සුත්වා නත්ථී'ති පදස්ස අසුත්ත පුබ්බතාය නත්ථි පූවා නාම ඉදානි භවිස්සන්ති'ති සඤ්ඤං කත්වා ගච්ඡ නත්ථි පූවෙ ආහරා'ති පෙසෙසි. අථස්ස මාතා නත්ථි පූවෙ කිර අය්‍යෙ දෙථා'ති වුත්තෙ න මම දූතෙනෙන නත්ථී'ති පදං න සුතපුබ්බං, කථං නු ඛො නත්ථිභාවං ජානාපෙය්‍යන්ති සුවණ්ණපාතිං ඛොවිත්වා අපරාය සුවණ්ණපාතියා පටිකුජ්ජිත්වා හඤ්ඤ තාත ඉමං මම පුත්තස්ස දෙහීති පහිණි. තස්මිං ඛණෙ නගරපරිගාහිකා දෙවතා අම්හාකං සාමිනා අන්නභාරකාලෙ උපරිට්ඨපච්චෙකබුද්ධස්ස භාගහත්ථං දත්වා නත්ථී'ති පදඤ්චව න සුණෙය්‍යන්ති පත්ථනා ඨපිතා, සචෙ මයං තම්පි ඤත්වාපි අජ්ඣුපෙක්ඛෙය්‍යාම, මුඛං'පි නො සත්තධා ඵාලෙය්‍ය'න්ති චින්තෙත්වා දිබ්බපූවෙහි පාතිං පූරසිංසු. සෝ පූරිතෙ පාතිං ආහරිත්වා තෙසං සන්තිකෙ ඨපෙත්වා ච්චරි. තෙසං ගන්ධො සකලනගරං එරි. පූවෙ පන මුඛෙ ඨපිතමත්තෙනෙව සත්තරසහරණීසහස්සානි එරිත්වා අට්ඨාසි. අනුරුද්ධො චින්තෙසි- න මං මඤ්ඤෙ ඉතො පුබ්බෙ මාතා පියායති, න හි මෙ අඤ්ඤදත්ථු නාස්ස නත්ථි පූවා නාම පකතාපුබ්බා'ති. සෝ ගන්ත්වා මාතරං එවමාහ-අම්ම නාහං තව පියෙ'ති. තාත කිං වදෙසි, මම අක්ඛිතො හදයමංසතොපි තවං පියතරො'ති. සචාහං අම්ම තව පියො, කස්මා මම පුබ්බෙ එවරූපෙ නත්ථි පූවෙ නාම න අදාසී'ති. සා තං පුරිසං පුච්ඡි-තාත කිඤ්චි පානියං අහොසී'ති. අම අය්‍යෙ පූවානං පානි පරිපුණ්ණා අහොසි. න මෙ එවරූපා පූවා දිට්ඨ පුබ්බා'ති, සා චින්තෙසි-පුත්තො මෙ කතපුඤ්ඤෙසු දෙවතාහිස්ස

දිබ්බපූවා පඤ්ඤා හවිස්සතී'ති. සෝ'පි මාතරං ආහ–අම්ම න මයා එවරූපා පූවා ඛාදිතපුබ්බා, ඉතෝ පට්ඨාය මේ නත්ථි පූවමේව පචෙ ය්‍යාසී'ති. සා තතෝ පට්ඨාය තෙන පූවේ ඛාදිතුකාමෝමහී'ති වුත්ත කාලෙ සුවණ්ණපාතිං ඛොවිත්වා අක්ඛසූය පාතියා පරිකුජ්ජිත්වා පඤ්ඤාති. දෙවතා පාතිං පූරෙන්ති. එවං සෝ අගාරමජ්ඣෙ වස නෙතා නත්ථීති පදස්ස අත්ථං අජානිත්වා දිබ්බපූවෙයෙව පරිහක්ඛි. සත්ථු පන පරිවාරත්ථං කුලපරිපාටියා සාකියකුමාරෙසු පබ්බ ජන්තෙසු මහානාමෙන සක්කෙන නාත අම්හාකං කුලා කොචි පබ්බජිතෝ නත්ථි, තයා වා පබ්බජිතබ්බං, මයා වාති වුත්තෙ සෝ ආහ–අහං සුකුමාලෝ, පබ්බජිතුං න සක්ඛිස්සාමී'ති. තෙන හි කම්ම නතං උග්ගණ්හ, අහං පබ්බජිස්සාමී'ති. කෝ එස කම්මනෙතා නාමාති. සෝ හි හත්තස්ස උට්ඨානට්ඨානම්පි න ජානාති, කම්මනතං කිමෙව ජානිස්සති. තස්මා එවමාහ. එකදිවසං හි අනුරුද්ධෝ භද්දියෝ කිම්බි ලෝ'ති තයෝ ජනා හත්තං නාම කහං උට්ඨාති'ති මන්තයිංසු. තෙසු කිම්බිලෝ කොට්ඨෙ උට්ඨාති'ති ආහ. සෝ කිර එකදිවසං වීහි කොට්ඨමහි පක්ඛිපනෙන අද්දස. තස්මා කොට්ඨකෙ හත්තං උපපජ්ජති'ති සඤ්ඤූය එවං ආහ.අථ නං භද්දියෝ ත්වං න ජානාසි'ති වත්වා හත්තං නාම උක්ඛලියා උට්ඨාති'ති ආහ. සෝ තිරෙකදිවසං උක්ඛලිතෝ හත්තං වඩ්ඪනෙන දිස්වා එතේව සෝ උපපජ්ජති'ති සඤ්ඤුමකාසි. තස්මා එවමාහ. අනුරුද්ධෝ තෙ උභොපි තුම්හෙ න ජානාථාති වත්වා හත්තං නාම රතනුබ්බධමකුලාය මහාසුවණ්ණ පාතියං උට්ඨාති'ති ආහ තෙන කිර නෙව වීහි කොට්ටෙනත්වා න හත්තං පචනත්වා දිට්ඨපුබ්බා, සුවණ්ණපාතියං වඩ්ඪෙත්වා පූරතෝ ඨපිතමෙව පස්සති. තස්මා පාතියංයෙව සෝ උට්ඨාතීති සඤ්ඤු මකාසි තස්මා එවමාහ. එවං හත්තුට්ඨානට්ඨානම්පි අජානනෙතා මහාපුඤ්ඤූ කුලපුත්තෙතා කම්මනෙත කිං ජානිස්සති. සෝ එහි බෙ, තෙ අනුරුද්ධරාවසත්ථං අනුසාසිස්සාමි: පඨමං බෙත්තං කසා පෙතබ්බ'න්ති ආදිනා නයෙන භාතරා වුත්තානං කම්මනතානං අපරියනතභාවං සුත්වා න මෙ භරාවාසෙනත්ථෝ'ති මාතරං ආපු ච්ජිත්වා භද්දියපමුඛෙහි පඤ්චහි සාකියකුමාරෙහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා අනුපියම්බවනෙ සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච පන සම්මාපටිපදං පටිපන්නෝ අනුපුබ්බෙන තිස්සෝ විජ්ජා සච්ඡිකත්වා දිබ්බෙන චක්ඛුනා එකාසනෙ නිසින්නෝ'ව හත්ථතලෙ ඨපිත අම්ල කානි විය සහස්සලොකධාතුඔලොකනසමත්ථෝ හුත්වා:—

සුබ්බ නිවාසං ජානාමි දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං,
නෙව්ජ්ජා ඉඩ්ඪිපත්තෙතාමහි කතං බුද්ධස්ස සාසන'න්ති,

උදානං උදානෙත්වා කිනනු ඛෝ මෙ කත්වා අයං සම්පත්ති ලබ්ධාති ඔලොකෙන්තෝ පදුමුත්තරපාදමූලෙ පත්ථනං ඨපෙසිනන්ති ඤත්වා පුන සංසාරෙ සංසරන්තෝ අස්සකසම්මි නාම කාලෙ බාරාණසියං සුමනසෙට්ඨිං නිස්සාය ජීවන්තෝ අන්නභාරෝ නාම අහොසිනන්ති'පි ඤත්වා:—

අන්නභාරෝ පුරෙ ආසිං දළිද්දෝ කාජහාරකෝ,
පිණ්ඩපාතෝ මයා දින්නෝ උපරිට්ඨස්ස තාදිනෝ'ති

ආහ. අථ'ස්ස එතදහොසි–යො සො තදා මයා උපරිට්ඨස්ස දින්නා පිණ්ඩපාතතො කඨාපණේ දත්වා පත්තිං අගහෙසි–මම සහායකො සුමනසෙට්ඨී කහනත්තුඛො එතරහි නිබ්බත්තො'ති. අථ නං විඤ්ඤාපෙත්වා සං පබ්බතපාදෙ මුණ්ඩනිගමො නාම අත්ථි, තත්ථ මහාමුණ්ඩස්ස නාම උපාසකස්ස මහාසුමනො චුල්ලසුමනොති වෙ පුත්තා, තෙසු සො චුල්ලසුමනො ඤත්වා නිබ්බත්තො'ති අද්දස. දිස්වා ච පන චින්තෙසි– අත්ථි නු ඛො මයි තත්ථ ගතෙ උපකාරෙ නත්ථි'ති, සො උපධාරෙ න්තො ඉදං අද්දස–සො තත්ථ මයි ගතෙ සත්තවස්සිකො නිකඛ මිත්වා පබ්බජිස්සති, ඛුරග්ගෙගෙව ච අරහත්තං පාපුණිස්සති'ති. දිස්වා ච පන උපකට්ඨෙ අන්තොවස්සෙ ආකාසෙන ගන්ත්වා ගාම වාරෙ ඔතරි. මහාමුණ්ඩො පන උපාසකො ථෙරස්ස පුඛෙපි විස්සා සිකො එව. සො ථෙරං පිණ්ඩපාතකාලෙ චීවරං පාරුපන්තං දිස්වා පුත්තං මහාසුමනං ආහ–තාත අයෙය්‍ය මේ අනුරුඛත්ථෙරො ආගතො, ඝාවස්ස අඤ්ඤං කොචි පත්තං න ගණ්හාති, තාව'ස්ස ගන්ත්වා පත්තං ගණ්හ. අහං ආසනං පඤ්ඤපෙස්සාමි'ති. සො තථා අකාසි. උපාසකො ථෙරං අන්තොනිවෙසනෙ සක්කච්චං පරිවිසෙත්වා තෙමා සං වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං ගණ්හි. ථෙරො අධිවාසෙසි. අථ නං එක දිවසං පටිජග්ගන්තා විය තෙමාසං පටිජග්ගිත්වා මහාපවාරණාය නිච්චරං වෙව ගුළතෙලතණ්ඩුලාදිනි ච ආහරිත්වා ථෙරස්ස පාද මූලෙ ඨපෙත්වා ගණ්හථ භන්තෙ'ති ආහ. අලං උපාසක, න මේ ඉමිනා අත්ථො'ති. භන්තෙ වස්සාවාසිකලාභො නාමෙස, ගණ්හථ නන්ති. න ගණ්හාමි උපාසකාති. කිමත්ථං න ගණ්හථ භන්තෙති. මයඟං සන්තිකෙ කපිඨකාරකො සාමණෙරොපි නත්ථි'ති. තෙන හි භන්තෙ මම පුත්තො මහාසුමනො සාමණෙරො භවිස්සති'ති. න මේ උපාසක මහාසුමනෙනත්ථො'ති. තෙන හි භන්තෙ චුල්ලසුමනං පබ්බාජෙථාති. ථෙරො සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා චුල්ලසුමනං පබ්බා ජෙසි. සො ඛුරග්ගෙගෙව අරහත්තං පාපුණි. ථෙරො තෙන සද්ධිං අඩ්ඩමාසමත්තං තත්ථෙව වසිත්වා සත්ථාරං පස්සිස්සාමි'ති තස්ස ඤාතකෙ ආපුච්ඡිත්වා ආකාසෙනෙව ගන්ත්වා හිමවන්තපදෙසෙ අර ඤ්ඤකුටිකාය ඔතරි. ථෙරො පන පකතියාපි ආරඩ්ඩවිරියො, තස්ස තත්ථ පුබ්බරත්තාපරරත්තං චඞ්කමන්තස්ස උදරවාතො සමුට්ඨහි. අථ නං කිලන්තරූපං දිස්වා සාමණෙරො පුච්ඡි–භන්තෙ කිං වො රුජති'ති. උදරවාතො මෙ සමුට්ඨිතොත'ති. අඤ්ඤදපි සමුට්ඨිත පුබ්බො භන්තෙ'ති. ආම ආවුසො'ති. කෙන ඵාසුකං හොති භන්තෙ'ති. අන්තොතත්තතො පානීයෙ ලඛෙ ඵාසු හොති ආවුසො'ති. තෙන හි භන්තෙ ආහරාමි'ති. සක්ඛිස්සසි සාමණෙරා'ති. ආම භන්තෙ'ති. තෙන හි අන්තොතත්තෙ පන්නකො නාම නාගරාජ මං ජානාති, තස්ස ආචි ක්ඛිත්වා හෙසජ්ජත්ථාය එකං පානීයඝටං ආහරාති. සො සාධූති උප ජ්ඣායං වන්දිත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පඤ්චයොජනසතං ඨානං අගමාසි. තං දිවසං පන නාගරාජා නාගනාටකපරිවුතො උදකකීළං කීළිතුකාමො හොති. සො සාමණෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වාව කුජ්ඣි–අයං මුණ්ඩසමණකො අත්තනො පාදපංසුං මම

මත්ථකෙ ඔතරණත්ථා වරති, අනොතත්තෙ පානීයත්ථාය ආගතො භවිස්සති, ඉදානිස්ස පානීයං න දස්සාමී'ති පණ්ණාසයොජනිකං අනොතත්තදහං මහාපාතියා උක්ඛලිං පිදහනත්ථා විය එකෙණ පිදහිත්වා නිපජ්ජි. සාමණේරො නාගරාජස්ස ආකාරං ඔලොකෙත්වාව කුඩ්ඩා අයං'ති ඤත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

සුණොහි මෙ නාගරාජ උණ්හතෙජ මහබ්බල,
දෙහි මෙ පානීයඝටං හෙඨජ්ජත්'මහි ආගතො'ති.

තං සුත්වා නාගරාජා ඉමං ගාථමාහ:—

පුරත්ථිමසමිං දිසාභාගෙ ගඞ්ගා නාම මහානදී,
මහාසමුද්දමපෙති තතො ත්වං පානීයං හර'ති.

තං සුත්වා සාමණේරො අයං නාගො අත්තනො ඉච්ඡාය න දස්සති, අහංකාරං කත්වා මනුස්සභාවං ජානාපෙත්වා ඉමං අභිභවිත්වා පානීයං ගණ්හිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා මහාරාජ උපජ්ඣායො මං අනොතත්තෙනෙව පානීයං ආහරාපෙති, තෙනාහං ඉදමෙව හරිස්සාමි, අපෙහි මා මං වාරෙහී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

ඉතො'ව පානීයං හරිස්සං ඉමිනා'ව'මහි අත්ථිකො
යදි තෙ ථාමබලං අත්ථි නාගරාජ නිවාරයෙ'ති.

අථ නං නාගො ආහ:—

සාමණේර සචෙ අත්ථි තව විකතමපොරිසං,
අභිනඤ්ඤමි තෙ වාචං හරස්සු පානීයං මමා'ති.

අථ නං සාමණේරො එවං මහාරාජ හරාමී'ති වත්වා සඤ්ඤා නෙත්වා හරාහී'ති වුත්තෙත්වා තෙන හි සුට්ඨු ජානසූනි නිඤ්ඤත්තුං පරිඤ්ඤං ගහෙත්වා බුද්ධසාසනස්ස ආනුභාවං දස්සෙත්වා මයා පානීයං හරිතුං වට්ටතී'ති චින්තෙත්වා ආකාසට්ඨදෙවතානං තාව සන්තිකං අගමාසි. තා ආගන්ත්වා වන්දිත්වා කිං භණන්තති වත්වා අට්ඨංසු. එතසමිං අනොතත්තදහපිට්ඨෙ පන්නාකෙන නාගරාජෙන සද්ධිං මම සඞ්ගාමො භවිස්සති, තත්ථ ගන්ත්වා ජයපරාජයං ඔලොකෙථා'ති ආහ. සො එතෙනෙ'ව නීහාරෙන චත්තාරො ලොකපාලෙ සක්ක-සුයාම—සන්තුසිත—පරනිම්මිතවසවත්තී ච උපසඞ්කමිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. තතො පරං පටිපාටියා යාව බ්‍රහ්මලොකං ගන්ත්වා තත්ථ තත්ථ බ්‍රහ්මානි ආගන්ත්වා වන්දිත්වා තීතෙහි කිං භණෙත්'ති සුට්ඨෙත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. එවං සො අසඞ්ඛ්‍යෙ ච අරූපි බ්‍රහ්මානො ච ඨපෙත්වා සඞ්ඛ්‍යෙ මුඛතෙතනෙව අභිණ්හත්වා ආරොචෙසි. තස්ස වචනං සුත්වා සඞ්ඛ්‍යාපි දෙවතා අනොතත්තදහ පිට්ඨෙ නාලියං පඤ්ඤත්තානි පිට්ඨවුණ්ණානි විය ආකාසං නිරන්තරං පූරෙත්වා සන්නිපතිංසු. සන්නිපතිතෙ දෙවසඞ්ඝෙ සාමණේරො ආකාසෙ ඨත්වා නාගරාජානං ආහ:—

සුණොහි මෙ නාගරාජ උණ්හතෙජ මහබ්බල,
දෙහි මෙ පානීයඝටං හෙඨජ්ජත්'මහි ආගතො'ති,

අථ නං නාගො ආහ:—

සාමණේර සචේ අත්ථි තව විකාමපොරිසං,
අභිනඳුම් තෙ වාචං හරසසු පානීයං මමා'ති.

සෝ තීකඛත්තුං නාගරාජස්ස පරිසූසූං ගහෙත්වා ආකාසෙ ඨිත කොව වාදසයොජනිකං බ්‍රහ්මත්තභාවං මාපෙත්වා ආකාසතො ඔරුයහ නාගරාජස්ස ඵණෙ අක්කමිත්වා අධොමුඛං නිපජ්ජෙසි. තාව දෙව බලවතා පුරිසෙන අක්කන්තඅල්ලචම්මං විය නාගරාජස්ස ඵණෙ අක්කන්තමත්තෙන ඔගලිත්වා දඛ්බිමත්තා ඵණප්පටකා අහෙසුං. නාගරාජස්ස ඵණෙහි මුත්තමුත්තට්ඨානතො තාලක්ඛන්ධපමාණා උදකවට්ටයො උග්ගච්ඡිංසු. සාමණෙරො ආකාසෙසෙව පානීයවාරකං පූරෙසි. අථ දෙවසඞ්ඝා සාධුකාරමදාසි. නාගරාජා ලජ්ජිත්වා සාමණෙරස්ස කුජ්ඣි. ගුණ්ඩජවණ්ණනීසස අක්ඛීනි අහෙසුං. සෝ අයං මං දෙවසඞ්ඝං සන්නිපාතෙත්වා ඵණෙ ඨිත්වා ලජ්ජාපෙසි, එතං ගහෙත්වා මුඛෙ හත්ථං පක්ඛිපිත්වා හදයමංසං වාසස මදූමි, පාදෙ වා තං ගහෙත්වා පාරගඞ්ගාය ඛිපාමීති වෙගෙන ගන්ත්වා අනුබන්ධනෙනාපි නං සංපාපුණිතුං නාසක්ඛියෙව. සාමණෙරො ගන්ත්වා උපජ්ඣායස්ස හත්ථෙ පානීයං ඨපෙත්වා පිවථ භනෙත'ති ආහ. නාගරාජාපි පවිසිතො ආගන්ත්වා භනෙත අනුරුද්ධ සුමනසාමණෙරො මයා අදින්නමෙව පානීයං ගහෙත්වා ආගතො මා පිවිත්ථ'ති ආහ. එවං කිර සාමණෙරාති. පිවථ භනෙත ඉමිනා මෙ දින්නපානීයං ආහටන්ති ථෙරෝ ඛීණාසවසාමණෙරස්ස ඕසාකථනං නාම නත්ථීති ඤත්වා පානීයං පිවි. තං ඛණංයෙව'ස්ස ආබාධො පරිප්පස්සම්භි. පුන නාගො ථෙරං ආහ:—

භනෙත සාමණෙරෙන'මහි සඞ්ඝං දෙවගණං සන්නිපාතෙත්වා ලජ්ජාපිතො. අහමස්ස හදයං වා ඵාලෙස්සාමි, පාදෙ වා නං ගහෙත්වා පාරඞ්ගාය ඛිපිස්සාමී'ති. මහාරාජ සාමණෙරෝ මහානුභාවෝ, තුමෙහ සාමණෙරෙන සද්ධිං සඞ්ගාමෙතුං න සක්ඛිස්සථ, ඛමාපෙත්වා නං ගච්ඡා'ති. සෝ සයම්පි සාමණෙරස්ස ආනුභාවං ජානාතියෙව, ලජ්ජාය පන අනුබන්ධිත්වා ආගතො, අථ නං ථෙරස්ස වචනෙන ඛමාපෙත්වා තෙන සද්ධිං මිත්තසන්ථවං කත්වා ඉතො පට්ඨාය අනොතත්ත උදකෙන අත්ථෙ සති තුම්හාකං ආගමනකිච්චං නත්ථි, මයහං පහිණෙය්‍යාථ, අහමෙව ආහරිත්වා දස්සාමී'ති වත්වා පක්කාමි. ථෙරොපි සාමණෙරං ආදාය පාඨාසි. සත්ථා ථෙරස්ස ආගමනභාවං ඤත්වා මිගාරමාතුපාසාදෙ ථෙරස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තො නිසිදි. භික්ඛූපි ථෙරං ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා පත්තචීවරං පරිග්ගහෙසුං. අථෙ'කච්චෙ සාමණෙරං සීසෙපි කණ්ණෙසුපි බාහායම්පි ගහෙත්වා සංචාලෙත්වා කිං සාමණෙර පිල්ලක න උක්කණ්ඨිතොසීති ආහංසු.

සත්ථා තෙසං කිරියං දිස්වා විනෙතසි–භාරියං වත ඉමෙසං භික්ඛූනං කම්මං, ආසීවිසං ගීවාය ගණ්හන්තා විය සාමණෙරං ගණ්හන්ති, නාසස ආනුභාවං ජානන්ති, අජ්ජ මයා සුමනසාමණෙරස්ස ගුණං පාකටං කාතුං වට්ටතීති. ථෙරෝ'පි ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසිදි. සත්ථා තෙන සද්ධිං පටිසන්ථාරං කත්වා ආනන්දත්ථෙරං ආමන්තෙසි–

ආනන්ද අනොතත්තාදකෙන'මහි පාදෙ ධොවිතුකාමොා, සාමණේරානං ඝටකෙ දත්වා පානීයං ආහරාපෙහි'ති. ථෙරෝ විහාරෙ පඤ්ච මත්තානි සාමණේරසතානි සන්නිපාතෙසි. තෙසං සුමනසාමණේරෝ සබ්බනවකොා අහොසි. ථෙරෝ සබ්බමහල්ලකං සාමණේරං ආහ-සාමණේර සත්ථා අනොතත්තාදකෙන පාදෙ ධොවිතුකාමොා, ඝටං ආදාය ගන්ත්වා පානීයං ආහරාහි. සොා න සක්කා හනෙත'ති න ඉච්ඡි. ථෙරෝ සෙසෙපි පටිපාටියා. තෙපි තථෙව වත්වා පටික්ඛිපිංසු. කිං පනෙත්ථ ඛීණාසවා සාමණේරා නත්ථි'ති. අත්ථි, තෙ පන නා'ගං අම්හාකං බ්‍රහ්මා මාලපුටොා, සුමනසාමණේරසෙසව බ්‍රහ්මානි න ඉච්ඡංසු. පුථුජ්ජනා පන අත්තනොා අසමත්ථතාය න ඉච්ඡිංසු. පරියොසානෙ සුමනස්ස වාරෙ සම්පත්තෙ සාමණේර සත්ථා අනොතත්ත දහෙ උදකෙන පාදෙ ධොවිතුකාමොා, කුටං ගහෙත්වා කිර උදකං ආහරා'ති ආහ. සොා සත්ථරි ආහරාපෙන්තෙ ආහරිස්සාම්'ති සත්ථාරං වන්දිත්වා හනෙත අනොතත්තතොා කිර මං උදකං ආහරාපෙථා'ති ආහ. අම සුමනා'ති. සොා විසාඛාය කාරිතෙ සත්ත සතසුවණ්ණකොටිපරිමෙස්ස සෙනාසනක්ඛන්ධෙ එකං සට්ඨිකුටොදකභණ්ඩනකං මහාඝටං හත්ථෙන ගහෙත්වා ඉම්නා මෙ උකඛිපිත්වා අංසකූටෙ ඨපිතෙන අත්ථො නත්ථී'ති ඔලම්බකං කත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා හිම වන්තා'භිමුඛොා පක්කන්දි. නාගරාජා සාමණේරං දූරතොා'ව ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා කුටං අංසකූටෙනා'දාය හනෙත තුමෙහ මාදිසෙ දූසෙ විජ්ජමානෙ කස්මා සයං ආහතොා, උදකෙන'ත්ථෙ සති කස්මා සාසනමත්තං න පහිණිත්ථා'ති කූටෙන උදකං ආදාය සයං උක්කිපිත්වා පුරතොා හොථ හනෙත අහ'මෙව ආහරිස්සාම්'ති ආහ. තිට්ඨථ තුමෙහ මහාරාජ, අහ'මෙව සම්මාසම්බුද්ධෙන ආණත්තො'ති නාගරාජානං නිවත්තෙත්වා කූටං මුඛවට්ටියං හත්ථෙන ගහෙත්වා ආකාසෙනාගඤ්ඡි. අථ නං සත්ථා ආගච්ඡන්තං ඔලොකෙත්වා භික්ඛු ආමන්තෙසි-පස්සථ භික්ඛවෙ සාමණේරස්ස ලීළාහං, ආකාසෙ හංසරාජා විය සොභතී'ති. සොා'පි පානීයඝටං නෙත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා ආහ-කතිවස්සොා'සි ත්වං සුමනා'ති. සත්තවස්සොා'මහි භන්තෙ'ති. තෙන හි සුමන අජ්ජ පට්ඨාය භික්ඛු හොහී'ති වත්වා දසජ්ජ උපසම්පදමදාසි. වෙ යෙව කිර සාමණේරා සත්තවස්සිකා උපසම්පදං ලභිංසු-අයං ච සුමනොා සොපාකොා චාති. එවං තස්මිං උපසම්පන්නෙ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-අච්ඡරියං ආවුසොා එවරූපොා'පි නාම දහර සාමණේරස්ස ආනුභාවොා හොති, න නොා ඉතොා පුබ්බෙ එවරූපොා ආනුභාවොා දිට්ඨපුබ්බොා'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ත්ථ වුත්තෙ භික්ඛවෙ මම සාසනෙ දහරොපි සම්මා පටිපන්නොා එවරූපං සම්පත්තිං ලභතියෙවා'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තොා ඉමං ගාථමාහ:—

යොා හවෙ දහරොා භික්ඛු යුඤ්ජති බුද්ධසාසනෙ,
සොා ඉමං ලොකං පභාසෙති අබ්භා මුත්තොා'ව චන්දිමා'ති.

තත්‍ථ "යුඤ්ජති"ති ඝටති වායමති. "පභාසෙති"ති සෝ භික්ඛු අත්තනෝ අරහත්තමග්ගඤාණෙන අබ්භාදීහි මුත්තෝ චන්දිමා විය ලෝකං ඛන්ධාදිභෙදලෝකං ඔභාසෙති, එකාලෝකං කරොති'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සුමනසාමණෙරස්ස වත්ථු.

පඤ්චවිසතිමො වග්ගො.

"ජිණ්ණං සොත"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො පසාදබහුලං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නචිත්තො අත්තනො ගෙහෙ සොළසන්නං භික්ඛූනං නිච්චභත්තං පට්ඨපෙත්වා භික්ඛූනං ආගතවෙලායං පත්තං ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තු භොන්තො අරහන්තො නිසීදන්තු අරහන්තො'ති යාචිත්වා වදන්තො අරහන්තවාදපටිසංයුත්ත'මෙව වදති. තෙසු පුථුජ්ජනා අයං අම්හාකං අරහන්තසණ්ඨානීති චින්තයිංසු. ඛීණාසවා අයං නො ඛීණාසභාවං ජානාති'ති එවං තෙ සබ්බ'පි කුක්කුච්චායන්තා තස්ස ගෙහං නාගමිංසු. සෝ දුක්ඛී දුම්මනො කින්නු ඛො අය්‍යා නාගච්ඡන්ති'ති විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. සත්ථා භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා කිං එතං භික්ඛවෙ'ති පුච්ඡිත්වා තෙහි තස්මිං අත්ථෙ ආරොචිතෙ සාදියථ පන තුම්හෙ භික්ඛවෙ අරහන්තවාදන්ති. න සාදියාම භන්තෙති. එවං සන්තෙ මනුස්සානං එතං පසාදහක්ඛයං, අනාපත්ති භික්ඛවෙ පසාදහක්ඛයෙ. අපි ච ඛො පන බ්‍රාහ්මණස්ස අරහන්තභූ අධිමත්තං පෙමං, තස්මා තුම්හෙහි'පි තණ්හාසොතං ජෙත්වා අරහත්තමෙව පත්තුං යුත්ත'න්ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

ජිණ්ණ සොතං පරක්කම්ම කාමෙ පණුද බ්‍රාහ්මණ,
සඞ්ඛාරානං ඛයං ඤත්වා අකතඤ්ඤූ'සි බ්‍රාහ්මණ'ති.

තත්‍ථ "පරක්කම්මා"ති තණ්හාසොතං නාම අපපමත්තකෙන වායාමෙන ජිණ්ණිතුං න සක්කා. තස්මා ඤාණසම්පයුත්තෙන මහන්තෙන පරක්කමෙන පරක්කම්මත්වා තං සොතං ජිණ්ණ. උභො'පි කාමෙ පණුද නීහර. "බ්‍රාහ්මණ"ති ඛීණාසවානං ආලපනමෙතං. "සඞ්ඛාරාන"න්ති පඤ්චන්නං ඛන්ධානං ඛයං ඤත්වා. "අකතඤ්ඤූ"ති එවං සන්තෙ තවං සුවණ්ණාදිඤ්ච කෙනචි අකතස්ස නිබ්බාණස්ස ජානනතො අකතඤ්ඤූ නාම හොසී'ති.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

පසාදබහුලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"යදා චතූසු ධම්මෙසූ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සම්බහුලෙ භික්ඛූ ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි තිංසමත්තා දිසාවාසිකා භික්ඛූ ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා නිසීදිංසු. සාරිපුත්තත්ථෙරෝ තෙසං අරහන්තස්ස උපනිස්සයං

දිස්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා නිහතකෝ'ව ඉමං පඤ්හං පුච්ඡි—හනෙත්ථ වෙ ධම්මා'නි වුච්චන්ති, කතමෙ නු ඛො වෙ ධම්මා'නි. අථ නං සත්ථා වෙ ධම්මා'නි ඛො සාරිපුත්ත සමථවිපස්සනා වුච්චන්ති'නි වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යදා වයෙස්ස ධම්මෙසු පාරගූ හොති බ්‍රාහ්මණෙ,
අථ'ස්ස සඛෙ සංයොගා අත්ථං ගච්ඡන්ති ජානතෝ'ති.

තත්ථ "යදා"ති යස්මිං කාලෙ. "වයෙස්සූ"නි වුඩ්ඪිභාවෙසු සමථවිපස්සනා ධම්මෙසු අභිඤ්ඤාපාරගාදිවසෙන අයං බ්‍රාහ්මණවෝ පාරගූ හොති; අථ'ස්ස වට්ටස්මිං සංයොජනසම්භා සඛෙ කාමයොගා දයෝ සංයොගා අත්ථං ගච්ඡන්ති, සඛෙ කාමයොගාදයෝ සංයොගා එවං ජානන්තස්ස අත්ථං පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ සඛෙ'පි සෙ භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසූ'ති

සම්බහුලානං භික්ඛූනං වත්ථු.

"යස්ස පාර"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මාරං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිරෙකස්මිං දිවසෙ අඤ්ඤතරෝ පුරිසෝ විඝං ඛණිත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි–හනෙත්ථ පාරං පාර'න්ති වුච්චති, කින්නු ඛො එතං පාරං නාමා'නි. සත්ථා මාරෝ අය'න්ති විඤ්ඤාපෙත්වා පාපිම කිං තව පාරෙන, තං හි විතරාගෙහි පත්තබ්බන්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යස්ස පාරං අපාරං වා පාරාපාරං න විජ්ජති,
වීතද්දරං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "පාර"න්ති අජ්ඣත්තිකානි ජ ආයතනානි. "අපාර"න්ති බාහිරානි ඡආයතනානි. "පාරාපාර"න්ති තදුභයං. "න විජ්ජති"නි යස්ස සබ්බමෙපතං අහන්ති වා මමන්ති වා ගහණභාවෙන නත්ථි, සංකිලෙසදරථානං විගමෙන වීතද්දරං සබ්බකිලෙසෙහි විසංයුත්තං තං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතා පත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

මාරස්ස වත්ථු.

"ඛ්‍යාසී"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. සෝ කිර විනෙත්‍යසි–සත්ථා අත්තනෝ සාවකෙ බ්‍රාහ්මණ'ති වදති, අහං චම්හි ජාතිගොත්තෙන බ්‍රාහ්මණෝ, මම්පි නු ඛො එවං වත්තුං වට්ටති'ති. සෝ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා තමත්ථං පුච්ඡි. සත්ථා නාහං ජාතිගොත්තමත්තෙන බ්‍රාහ්මණං වදාමි, උත්තමත්ථං අරහත්තං පත්තමෙව පනෙවං වදාමී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

ඛීණං විරජමාසීනං කතකිච්චං අනාසවං,
උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං'ති.

තත්ථ "ඛීණ"න්ති දුවිධෙන ඛීණෙන ඛීයනත්තං, කාමරජෙන විරජං, වනෙ එකකමාසීනං චතූහි මග්ගෙහි සොළසන්නං කිච්චානං කතත්තා කතකිච්චං ආසවානං අභාවෙන අනාසවං උත්තමත්ථං අරහත්තං අනුප්පත්තං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ සෝ බ්‍රාහ්මණෝ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසී'ති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"දිවා තපතී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා මිගාරමාතුපාසාදෙ විහරන්තො ආනන්දත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි.

පසෙනදිකොසලො කිර මහාපවාරණාය සබ්බාභරණපතිමණ්ඩිතො ගන්ධාදිනි ආදාය විහාරං අගමාසි. තස්මිං ඛණෙ කාලුදායි ත්ථෙරො ඛීණාසවෝ සමාපජ්ජිත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසින්නො හොති, මනාපමෙව පන්නරසං සරීරං සුවණ්ණවණ්ණං, තස්මිං පන ඛණෙ චන්දෙ උග්ගච්ඡති, සූරියෝ අත්ථංගමෙති, ආනන්දත්ථේරෝ අත්ථංගමනඤ්ච සූරියස්ස උග්ගච්ඡනඤ්ච චන්දස්ස ඔභාසං ඔලොකෙත්වා රත්තිඤ්ච සරීරොභාසං ථෙරස්ස සරීරොභාසඤ්ච ඔලොකෙසි. තත්ථ සබ්බොභාසෙ අතික්කමිත්වා සත්ථා විරොචති. ථෙරෝ සත්ථාරං වන්දිත්වා භන්තෙ අජ්ජ මම ඔභාසෙ ඔලොකෙන්තස්ස තුම්හාකමෙව ඔභාසෝ රුච්චති, තුම්හාකං හි සරීරං සබ්බොභාසෙ අතික්කමිත්වා විරොචති'ති ආහ. අථ නං සත්ථා ආනන්ද සූරියෝ නාම දිවා විරොචති, චන්දෝ රත්තිං, රාජා අලඞ්කතකාලෙයෙව, ඛීණාසවෝ ඛණසඞ්ඛ්‍යං පහාය අන්තොසමාපත්තියංයෙව විරොචති. බුද්ධා පන රත්තිම්පි දිවා'පි පඤ්චවිධෙන තෙජෙන විරොචන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

දිවා තපති ආදිච්චෝ රත්තිං භාති චන්දිමා,
සන්නද්ධෝ ඛත්තියෝ තපති ඣායී තපති බ්‍රාහ්මණෝ;
අථ සබ්බමහොරත්තිං බුද්ධෝ තපති තෙජසා'ති.

තත්ථ "දිවා තපති"ති දිවා විරොචති, රත්තිං පන්නරස ඝනමග්ගොපි න පඤ්ඤායති. "චන්දිමා"ති චන්දෝ'පි අබ්භාදිනි මුත්තො රත්තිමෙව විරොචති. නො හි දිවා. "සන්නද්ධෝ"ති සුවණ්ණමණ්ඩිතෙහි සබ්බාභරණෙහි පතිමණ්ඩිතෝ චතුරඞ්ගිණ්‍යා සෙනාය පරිකඛිත්තොව රාජා විරොචති. න අඤ්ඤතකවෙසෙන ඨිතො. "ඣායී"ති ඛීණාසවෝ පන ඣානං විනොදෙත්වා ඣායන්තො විරොචති. "තෙජසා"ති සම්මාසම්බුද්ධෝ පන සීලතෙජෙන දුස්සීල්‍යතෙජං ගුණතෙජෙන නිග්ගුණතෙජං පඤ්ඤාතෙජෙන දුප්පඤ්ඤතෙජං පුඤ්ඤතෙජෙන අපුඤ්ඤතෙජං ධම්මතෙජෙන අධම්මතෙජං පරියාදියිත්වා ඉමිනා පඤ්චවිධෙන තෙජෙන නිච්චකාලමෙව විරොචති'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.
ආනන්දත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"බාහිතපාපොා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණපබ්බජිතං ආරබ්භ කථෙසි.

එකො කිර බ්‍රාහ්මණො බාහිරපබ්බජ්ජාය පබ්බජිත්වා සමණෙ ගොතමො අත්තනො සාවකෙ පබ්බජිතා'නි වදති, අහඤ්චම්හි පබ්බජිතො, මම්පි ඛො එවං වත්තුං වට්ටති'නි චින්තෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා එතමත්ථං පුච්ඡි. සත්ථා නාහං එත්තකෙන පබ්බජිතො'ති වදාමි, කිලෙසමලානං පන පබ්බජිතත්තා පබ්බජිතො නාම හොති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

බාහිතපාපොති බ්‍රාහ්මණො සමචරියා සමණෙ'ති වුච්චති,
පබ්බාජයත්තතනො මලං තස්මා පබ්බජිතො'ති වුච්චති'නි.

තත්ථ "සමචරියා"නි සඞ්ඛාතකුසලානි සමෙත්වා චරණෙන. "තස්මා"නි යස්මා බාහිතපාපතාය බ්‍රාහ්මණො, අකුසලානි සමෙත්වා චරණෙන සමණෙ'නි වුච්චති, තස්මා. යො අත්තනො රාගාදිමලං පබ්බාජෙනෙන විනාදෙනෙන්තා චරති, සොපි තෙන පබ්බාජනෙන පබ්බජිතො'නි වුච්චති'නි අත්ථො. දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණ පබ්බජිතො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සමපත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසිනි.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණපබ්බජිතස්ස වත්ථු.

"න බ්‍රාහ්මණස්සා"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො සාරිපුත්තත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං කිර ඨානෙ සම්බහුලා මනුස්සා අහො අම්හාකං අය්‍යස්ස ඛන්තිබලෙන සමන්නාගතතා, අක්කොසන්තෙපි වා පහරන්තෙපි වා කොපමත්තම්පි නත්ථි'නි ථෙරස්ස ගුණෙ කථෙසිංසු. අථෙකො මිච්ඡාදිට්ඨිකබ්‍රාහ්මණො කො එස න කුජ්ඣති'නි පුච්ඡි. අම්හාකං ථෙරො'නි. නං කුජ්ඣාපෙන්තා න භවිස්සති'නි. නත්ථෙතං බ්‍රාහ්මණ'නි. තෙන හි අහං කුජ්ඣාපෙස්සාමී'නි. සචෙ සක්කොසි කුජ්ඣාපෙහී'නි. සො හොතු ඤාතිසාමිස්ස කත්තබ්බන්ති ථෙරං භික්ඛාය පවිට්ඨං දිස්වා පච්ඡාභාගෙන ගන්ත්වා පිට්ඨිපස්සෙන ඵත්වා මහන්තං පාණිප්පහාරමදාසි. ථෙරො කින්නාමෙතන්ති අන්තොලොකෙත්වාව ගතො. බ්‍රාහ්මණස්ස සකලසරීරෙ ඩාහො උප්පජ්ජි. සො අහො ගුණසම්පන්නා අය්‍යෙති ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා ඛමථ මෙ භන්තෙ'නි වත්වා කිමෙතන්ති වුත්තෙ අහං වීමංස නත්ථාය තුම්හෙ පහරින්ති ආහ. හොතු ඛමාම්තෙ'නි. සචෙ භන්තෙ ඛමථ මම ගෙහෙ එව නිසීදිත්වා භික්ඛං ගණ්හථා'නි ථෙරස්ස පත්තං ගණ්හි. ථෙරොපි පත්තං අදාසි. බ්‍රාහ්මණො ථෙරං ගෙහං නෙත්වා පරිවිසි. මනුස්සා කුජ්ඣිත්වා ඉමිනා අම්හාකං නිරපරාධො අය්‍යො පහටො, දණ්ඩනපි'සස මොක්ඛා නත්ථි, එත්තෙව නං මාරෙස්සාමා'නි ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදිහත්ථා බ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහ වාරෙ අට්ඨංසු. ථෙරො උට්ඨාය ගච්ඡන්තො බ්‍රාහ්මණස්ස හත්ථෙ පත්තමදාසි. මනුස්සා නං ථෙරෙන සද්ධිං ගච්ඡන්තං දිස්වා භන්තෙ

තුම්හාකං පත්තං ගහෙත්වා බ්‍රාහ්මණං නිවත්තෙථා'ති ආහංසු. කිං එතං උපාසකාති. බ්‍රහ්මණෙන තුම්හෙ පහටා, මයමස්ස කත්තබ්බං ජානිස්සාමා'ති. කිං පන ඉමිනා තුම්හෙ පහටා අහන්ති. තුම්හෙ හන්තෙ'ති. මං එස පහරිත්වා ඛමාපෙසි, ගච්ඡථ තුම්හෙ'ති මනුස්සෙ උය්‍යොජෙත්වා බ්‍රාහ්මණං නිවත්තෙත්වා ථේරෝ විහාරමෙව ගතෝ. භික්ඛූ උජ්ඣායිංසු-කිං නාමෙතං සාරිපුත්තත්ථේරෝ යෙන බ්‍රාහ්මණෙන පහටෝ, තස්සෙව ගෙහෙ නිසිදිත්වා භික්ඛං ගහෙත්වා ආගතෝ, ථේරස්ස පහරකාලතෝ පට්ඨාය ඉදානි සෝ කස්ස ලජ්ජිස්සති, අවසෙසෙ පොථෙන්තෝ විචරිස්සති'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායානුත්ථ භික්ඛමෙව එතරහි කථාය සන්නිසින්නාති ඤත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ බ්‍රාහ්මණෙව බ්‍රාහ්මණං පහරන්තෝ නාම නත්ථි, ගිහිබ්‍රාහ්මණෙන පන සමණබ්‍රාහ්මණෙ පහටෝ භවිස්සති, කොධෝ නාමෙස අනාගාම්මඟ්ඵෙන සමුග්ඝාතං ගච්ඡතී'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:—

> න බ්‍රාහ්මණස්ස පහරෙය්‍ය නාස්ස මුඤ්චෙථ බ්‍රාහ්මණෙ,
> ධි බ්‍රාහ්මණස්ස හන්තාරං තතෝ ධිය්‍යස්ස මුඤ්චති.
>
> න බ්‍රාහ්මණස්සෙතදකිඤ්චිසෙය්‍යෝ
> යදා නිසෙධෝ මනසෝ පියෙහි,
> යතෝ යතෝ හිංසමනෝ නිවත්තති
> තතෝ තතෝ සම්මතිමෙව දුක්ඛා'නති.

තත්ථ "පහරෙය්‍ය"නි ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණෙ හම්භෝති ජානන්තෝ ඛීණාසවස්ස වා අඤ්ඤතරස්ස වා ජාතිබ්‍රාහ්මණස්ස න පහරෙය්‍ය. "නාස්ස මුඤ්චෙථා"නි සෝ'පි පහටෝ ඛීණාසවෝ බ්‍රාහ්මණෙ අස්ස පහරිත්වා ඨිතස්ස වෙරං න මුඤ්චෙථ; තස්මිං කොපං න කරෙය්‍යා'ති අත්ථෝ. "ධිබ්‍රාහ්මණස්සා"නි ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණස්ස හන්තාරං ගරහාමි. "තතෝ ධි"නි යෝ පන තං පහරන්තං පරිපහරන්තෝ තස්ස උපරි වෙරං මුඤ්චති, තතෝ'පි තං ගරහාමියෙව. "එතදකිඤ්චි සෙය්‍යෝ"නි යං ඛීණාසවස්ස අක්කොසනන්තං වා අපච්චක්කොසනං පහරන්තං වා අපරිපහරණං එතං තස්ස ඛීණාසවබ්‍රාහ්මණස්ස න කිඤ්චි සෙය්‍යෝ, අපමත්තකං සෙය්‍යෝ න හොති, අධිමත්තමෙව සෙය්‍යෝ'ති අත්ථෝ. "යදා නිසෙධෝ මනසෝ පියෙහි"නි කොධනස්ස හි කොධූපායදෙව මනසෝ පියෝ නාම, තෙහි කොධූපායදෙහි මනුස්සා මාතා පිතුස්සපි බුද්ධාදිස්සු'පි අපරජ්ඣන්ති, තස්මා යෝ සෝ අවසං නෙහි මනසෝ නිසෙධෝ, කොධවසෙන උප්පජ්ජමානස්ස චිත්තස්ස නිග්ගහෝ, එතං න කිඤ්චි සෙය්‍යෝනිපි අත්ථෝ. "හිංසමානෝ"නි කොධ මනෝ, සෝ තස්ස යතෝ යතෝ වත්ථුතෝ අනාගාම්මඟ්ඵෙන සමුග්ඝාතං ගච්ඡනෙන්තෝ නිවත්තති. "තතෝ තතෝ"නි තතෝ තතෝ වත්ථුතෝ සකලම්පි වට්ටදුක්ඛං නිවත්තතියෙවා'ති අත්ථෝ. දෙසනා වසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

සාරිපුත්තත්ථේරස්ස වත්ථු.

"යස්ස කායෙනා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා මහාපජාපතිං ගොතමිං ආරබ්භ කථෙසි.

භගවතා හි අනුප්පන්නෙ වත්ථුස්මිං පඤ්ඤත්තෙ අට්ඨගරුධම්මෙ මණ්ඩනකජාතිකො පුරිසො සුරභිපුප්ඵදාමං විය සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා සපරිවාරා මහාපජාපතිගොතමී උපසම්පදං ලභි. අඤ්ඤා තස්සා උපජ්ඣායො වා ආචරියො වා නත්ථි. එවං ලද්ධූපසම්පදං ථෙරිං ආරබ්භ අපරෙන සමයෙන කථං සමුට්ඨාපෙසුං–මහාපජාපතියා ගොතමියා ආචරියූපජ්ඣායා න පඤ්ඤායන්ති, සහත්ථෙනෙව කාසායානි වත්ථානි ගණ්හිත්ති. එවං ච පන වත්වා භික්ඛුණියො කුක්කුච්චා යන්තියො තාය සඞ්ඝං නෙව උපොසථං න පවාරණං කරොන්ති. තා ගන්ත්වා තථාගතස්සා'පි තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා තාසං කථං සුත්වා මයා මහාපජාපතියා අට්ඨගරුධම්මා දින්නා, අහමෙවස්සා චරියො, අහමෙව උපජ්ඣායො, කායදුච්චරිතාදිවිරහිතෙසු කිණ්ණ වෙසු කුක්කුච්චං නාම න කාතබ්බ'න්ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

යස්ස කායෙන වාචාය මනසා නත්ථි දුක්කතං,
සංවුතං තීහි ඨානෙහි තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

තත්ථ "දුක්කත"න්ති සාවජ්ජං දුක්ඛුද්‍රයං අපායසංවත්තනියං කම්මං. "තීහි ඨානෙහී"ති එතෙහි කායාදීහි තීහි කාරණෙහි කායදුච්චරිතාදිප්පවෙසනිවාරණත්ථාය චාරං පිහිතං, තං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

මහාපජාපතියා ගොතමියා වත්ථු.

"යම්හා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තා සාරිපුත්තත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිරායස්මා අස්සජිත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්තකාලතො පට්ඨාය යස්ස දිසාය ථෙරො වසති'ති සුණාති, තතො අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ තතොව සීසං කත්වා නිපජ්ජති. භික්ඛූ මිච්ඡා දිට්ඨිකො සාරිපුත්තො, අජ්ජාපි දිසා නමස්සමානො විචරති'ති තමත්ථං තථාගතස්ස ආරොචෙසුං. සත්ථා ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං සාරිපුත්ත දිසා නමස්සනෙන්තා විචරසී'ති පුච්ඡිත්වා භගවතා මම දිසා නමස්සනභාවං වා අනමස්සනභාවං වා තුම්හෙව ජානාථා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ න සාරිපුත්තෙන්තා දිසා නමස්සති, අස්සජිත්ථෙරස්ස පන සන්තිකා ධම්මං සුත්වා සොතාපත්තිඵලං පත්තත්තා අත්තනො ආචරියං නමස්සති, යං හි ආචරියං නිස්සාය භික්ඛු ධම්මං විජානාති, තෙන සො බ්‍රාහ්මණෙන අඟ්ගී විය සක්කච්චං නමස්සිතබ්බායෙවා'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

යම්හා ධම්මං විජානෙය්‍ය සම්මාසම්බුද්ධදෙසිතං,
සක්කච්චං තං නමස්සෙය්‍ය අග්ගිහුත්තංව බ්‍රාහ්මණෙ'ති.

තත්‍ථ "අග්ගිහුත්තං වා"ති යථා බ්‍රාහ්මණෝ අග්ගිහුත්තං සම්මා පරිචරණේන චෙව බලිකම්මාදීහි ච සක්කාචචං නමස්සති, එවං යම්හා ආචරියා තථාගතප්පවෙදිතං ධම්මං විජානෙය්‍ය, තං සක්කාචචං නමස්සෙය්‍යා'ති අත්‍ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සාරිපුත්තත්ථේරස්ස වත්ථු.

"න ජටාහී"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං ජටිලබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර අහං මානිතෝ ච පිතිතෝ ච සුජාතෝ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තෝ, සමණෙ ච ගොතමෝ අත්තනෝ සාවකෙ බ්‍රාහ්මණෝ'ති වදති, මම්පි නුඛෝ තථා වත්තුං වට්ටතී'ති සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්‍ථං පුච්ඡි. අථ නං සත්‍ථා නාහං බ්‍රාහ්මණ ජටාමත්තෙන න ජාතිගොත්තමත්තෙන බ්‍රාහ්මණං වදාමි පරිවිඛසවචමෙව පනාහං බ්‍රාහ්මණෝ'ති වදාමී'ති වත්වා ඉමං ගාථ මාහ:—

න ජටාහි න ගොත්තෙන න ජච්චා හොති බ්‍රාහ්මණෝ,
යම්හි සච්චං ච ධම්මෝ ච සෝ සුචී සෝ ච බ්‍රාහ්මණෝ'ති.

තත්‍ථ "සච්ච"න්ති යස්මිං පුග්ගලෙ චත්තාරි සච්චානි සොළසාකාරෙහි පටිවිජ්ඣිත්වා ඨිතං සච්චඤ්ඤෙවච නවවිධලොකුත්තර ධම්මා ච අත්ථි, සෝ සුචී සෝ බ්‍රාහ්මණෝ චා'ති අත්‍ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

ජටිලබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"කිනෙත"ත්‍ථි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා කූටාගාරසාලායං විහරන්තා එකං වඟ්ගුලීව්‍රතං කුහකබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර වෙසාලියං නගරමාරෙ එකං කකුධරුක්ඛං ආරුය්හ චීනි පාදෙහි සාඛං ගණ්හිත්වා අවංසිරෙ අධොසිරෝ ඔලම්බන්තෝ කපිලානං මෙ සතං දෙථ, කහාපණෙ දෙථ, පරිවාරිකං දෙථ, නො චෙ දස්සථ. ඉතෝ පතිත්වා මාරෙන්තා නගරං අනගරං කරියස්සාමී'ති වදෙති. තථාගතස්සා'පි භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතස්ස නගරං පවිසන කාලෙ භික්ඛූ නං බ්‍රාහ්මණං දිස්වා නික්ඛමණකාලෙ'පි තථෙව ඔලම්බන්තං පස්සිංසු. නාගරා'පි අයං පාතොව පට්ඨාය එවං ඔලම්බන්තෝ පතිත්වා නගරං අනගරං කරෙය්‍ය'ති විත්තෙත්වා නගරවාසිනෝ ඒත්වා සං සොධෙත්වා සබ්බං දෙමාති පටිස්සුත්වා අදංසු. සෝ ඔතරිත්වා සබ්බං ගහෙත්වා අගමාසි. භික්ඛූ විහාරූපචාරෙ තං ගාවිං විය විවරිත්වා ඛඤ්ඣන්තං දිස්වා සඤ්ඣානිත්වා ලඛං තෙ බ්‍රාහ්මණ යථා පත්තිනන්ති පුච්ඡිත්වා ආම ලඛං මෙ'ති සුත්වා අන්තොවිහාරං ගන්ත්වා තථාගතස්ස තමත්‍ථං ආරොචෙසුං. සත්‍ථා න භික්ඛවෙ ඉදානෙවෙස කුහකෝ චොරෝ, පුබ්බෙ'පි කුහකෝ චොරෝ යෙව අහොසි, ඉදානි පනෙස බාලජනං වඤ්චෙති, තදා පණ්ඩිතෙ වඤ්චෙතුං නාසක්ඛී'ති වත්වා තෙහි යාචිතෝ අතීතං ආහරි.

අතීතෙ එකං කාසිකගාමං නිස්සාය එකෝ කුහකෝ තාපසෝ වාසං කප්පෙසි. තං එකං කුලං පටිජග්ගි. දිවා උපනන්දාදනීය හොජනීයතෝ අත්තනෝ පුත්තානං විය තස්සා'පි එකං කොට්ඨාසං දෙති. සාඝං උපනන්දා කොට්ඨාසං ඨපෙත්වා දුතියදිවසෙ දෙති. අථෙක දිවසං සාඝං ගොධාමංසං ලභිත්වා සාධුකං පචිත්වා තතෝ කොට්ඨාසං ඨපෙත්වා දුතියදිවසෙ අදංසු. තාපසෝ මංසං සාදිත්වාව රසතණ්හාය බඩෙ කිං මංසං නාමෙතන්ති සූචිඤ්ච ගොධාමං සන්ති සුත්වා භික්ඛාය චරිත්වා සපපිදධිකටුකභණ්ඩාදිනි ගහෙත්වා පණ්ණසාලං ගන්ත්වා එකමන්තෙ ඨපෙසි. පණ්ණසාලාය පන අවිදූරෙ එකස්මිං වම්මිකෙ ගොධරාජා විහරති. සෝ කාලෙන කාලං තාපසං වන්දිතුං ආගච්ඡති. තං දිවසං පනෙස තං වඩ්ඪෙස්සාමී'ති දණ්ඩං පරිච්ඡාදෙත්වා තස්ස වම්මිකස්ස අවිදූරෙ ඨානෙ නිද්දුඝනෙත්තා නිසීදි. ගොධරාජා වම්මිකතෝ නික්ඛම්ත්වා තස්ස සන්තිකං ආගච්ඡ නෙත්තාව ආකාරං සල්ලක්ඛෙත්වා න මෙ අජ්ජ ආවරිත්‍යස්ස ආකාරෙ රුච්චතී'ති තතොව න්‍ වත්තති. තාපසෝ තස්ස නිවත්තනභාවං ඤත්වා තස්ස මාරණත්ථාය දණ්ඩං ඛිපි. දණ්ඩෙ විරජ්ඣිත්වා ගතෙ. ගොධ රාජාපි වම්මිකං පවිසිත්වා තතෝ සීසං නීහරිත්වා ආගමනමග්ගං ඔලොකෙනෙත්තා තාපසං ආහ:—

සමණං තං මඤ්ඤමානෝ උපගඤ්ඡිං අසඤ්ඤතං,
සෝ මං දණ්ඩෙන පාහාසි යථා අසඤමණෙ තථා.

කිං තෙ ජටාහි දුම්මෙධ කිං තෙ අජිනසාටියා,
අබ්භන්තරං තෙ ගහනං බාහිරං පරිමජ්ජසි'ති.

අථ නං තාපසෝ අත්තනෝ සන්තකෙන පලොභෙතුං එවමාහ—

එහි ගොධ නිවත්තස්සු භුඤ්ජ සාලීනමොදනං,
තෙලං ලොණං ච මෙ අත්ථි පහූතං මයහ පිඨලී'ති.

තං සුත්වා ගොධරාජා යථා ත්වං කථෙසි, තථා මෙ පලාතිතුකාම තාව හොති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

එස භියෙය්‍ය පවෙක්ඛාමි වම්මිකං සතපොරිසං,
තෙලං ලොණං ච කිත්තෙතසි අහිතං මයහ පිඨලී'ති.

එවං ච පන වත්වා අහං එත්තකං කාලං තයි සමණසඤ්ඤමකාසිං, ඉදානි පන තෙ මං පහරිතුකාමතාය දණ්ඩෙ ඛිත්තෙතා, තස්ස ඛිත්ත කාලෙයෙවාසි අසඤමණෙ ඤතෙතා, කිං තාදිසස්ස දුප්ප ඤ්ඤස්ස පුග්ගලස්ස ජටාහි, කිං සඛුරෙන අජිනවම්මෙන, අබ්භන්තරං හි තෙ ගහනං, කෙවලං බාහිරමේව පරිමජ්ජසි'ති ආහ. සත්ථා ඉමං අතීතං ආහරිත්වා තදා එස කුහකෝ තාපසෝ අහොසි. ගොධරාජා පන අහමෙවා'ති වත්වා ජාතකං සමොධානෙත්වා තදා ගොධපණ්ඩිතෙන තස්ස නිග්ගහිතකාරණං දස්සෙන්තෙතා ඉමං ගාථමාහ:—

කිං තෙ ජටාහි දුම්මෙධ කිං තෙ අජිනසාටියා,
අබ්භන්තරං තෙ ගහණං බාහිරං පරිමජ්ජසි'ති.

තත්‍ථ "කිං තෙ ජටානී"ති අනෙමහා දුමෙමඛ තව බඛාහි'පි ඉමාහි ජටාහි සබ්‍රහ්මය නිවත්‍ථායපි ඉමාය අජිනචම්මසාටිකාය ච "කිං" කොඅත්‍ථො. අඛභන්තරං හි තෙ රාගාදිකිලෙසගහනං, කෙවලං හත්‍ථි ලණ්ඩං අස්සලණ්ඩං විය මට්ටං බාහිරං පරිමජ්ජසි'ති. දෙසනාව සානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

කූහකබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"පංසුකූලධර"න්‍ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ගිජ්ඣකූටෙ පබ්බතෙ විහරන්තො කිසාගොතමිං ආරබ්භ කථෙසි.

තදා හි සකෙකා පඨමයාමාවසානෙ දෙවපරිසාය සඬිං සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං සාරණීයධම්මකථං සුණන්තො නිසිදි. තස්මිං ඛණෙ කිසාගොතමී සත්‍ථාරං පස්සිස්සාම්'නි ආකාසෙ නාගන්ත්වා සකඣං දිස්වා නිවත්ති. සො තං වන්දිත්වා නිවත්තන්තිං දිස්වා සත්‍ථාරං ආහ-ඣා නාමෙසා භන්තෙ ආගච්ඡමානාව තුම්හෙ දිස්වා නිවත්ති'ති. සත්‍ථා කිසාගොතමී නාමෙසා මහාරාජ මම ධීතා පංසුකූලිකත්‍ථෙරීනං අග්ගා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

පංසුකූලධරං ජන්තුං කිසං ධමනිසන්ථතං,
එකං වනස්මිං ඣායන්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්‍ති.

තත්‍ථ "කිස"න්‍ති පංසුකූලිකා හි අත්තනො අනුරූපං පටිපදං පූරෙන්තා අප්පමංසලොහිතාඅෙව හොන්ති-ධමනිසන්ථතගත්තා ච. තස්මා එවමාහ. "එකං වනස්මි"න්‍ති විවිත්තට්ඨානෙ එකකං වනස්මිං ඣායන්තං තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්‍ථො. දෙසනාව සානෙ බහූසොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

කිසාගොතමියා වත්ථු.

"න චාහ"න්‍ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්‍ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො එකං බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සම්බුද්ධො ගොතමො අත්තනො සාවකෙ බ්‍රාහ්මණා'නි වදති, අහං චම්හි බ්‍රාහ්මණයොනියං නිබ්බත්තො, මම'පි බ්‍රොඅවං වත්තුං වට්ටති'ති සත්‍ථාරං උපසඞ්කමිත්වා තම්ත්‍ථං පුච්ඡි. අථ නං සත්‍ථා නාහං බ්‍රාහ්මණයොනියං නිබ්බත්තමත්තෙනෙවං වදාමි, යො පන අකිඤ්චනො අගහනො අනඞ්ගණෙ, තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

නචාහං බ්‍රාහ්මණං බ්‍රූමි යොනිජං මත්තිසම්භවං,
හොවාදී'නාම සො හොති සචෙ හොති සකිඤ්චනො;
අකිඤ්චනං අනාදානං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්‍ති.

තත්‍ථ "යොනිජ"න්‍ති යොනියා ජාතං. 'මත්තිසම්භව'න්‍ති බ්‍රාහ්මණියා මාතු සන්තකෙ උදරසම්බුතං. 'හොවාදී'ති යො පන අමනත්තණාදිස්‍ඝ'හො හෝ'ති වත්වා විවරන්තො, හොවාදී නාම සොහොති-සචෙ රාගාදිහි කිඤ්චනෙහි සකිඤ්චනො. අහම්පන රාගාදිහි

අකිඤ්චනං චතූහි උපාදානෙහි අනාදානං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ සෝ බ්‍රාහ්මණෝ සෝතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසී'ති.

එකස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"සබ්බසංයොජන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො උඟ්ඟසෙනං නාම සෙට්ඨිං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු "මුඤ්ච පුරෙ මුඤ්ච පච්ඡතො"ති ගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරිතමෙව. තදා හි සත්ථා භගවන්ත උඟ්ඟසෙනො න භායාම්'ති වදති, අභූතෙන මඤ්ඤූ අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති'ති භික්ඛූහි වුත්තෙ භික්ඛවෙ මම පුත්තසදිසා ඛීණාසංයොජනා න භායන්තියෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

සබ්බසංයොජනං ඡෙත්වා යො වෙ න පරිතස්සති,
සඞ්ගාතිගං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "සබ්බසංයොජන"න්ති දසවිධසංයොජනං. "න පරිතස්සතී"ති තණ්හාය න භායති. "තමහ"න්ති රාගාදීනං සඞ්ගානං අතිගතත්තා සඞ්ගාතිගං චතූනම්පි ඔඝානං අභාවෙන විසංයුත්තං තං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

උඟ්ඟසෙනස්ස වත්ථු.

"ඡෙත්වා නද්ධි"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වෙ බ්‍රාහ්මණෙ ආරබ්භ කථෙසි.

තෙසු කිරෙකස්ස චුල්ලරොහිතෝ'ති නාමං හොති. එකස්ස මහාරොහිතෝ'ති නාමං. තෙ එකදිවසං මම ගොණෙ බලවා, තව ගොණෙ අබලවා'ති විවදිත්වා කිං නො විවාදෙන පාජෙත්වා ජානියඃමි අචිරවතීතීරෙ සකටං වාලුකාය භාරෙත්වා ගොණෙ යොජෙසුං. තස්මිං ඛණෙ භික්ඛූ'පි තත්ථ නහායිතුං ගතා හොන්ති. බ්‍රාහ්මණා ගොණෙ පාජෙසුං. සකටං නිච්චලං අට්ඨාසි. නද්ධිවරත්තා පන ඡිජ්ජිංසු. භික්ඛූ දිස්වා විහාරං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසුං. සත්ථා භික්ඛවෙ බාහිරා එතා නද්ධිවරත්තා, යො කොචි එතා හි ඡින්දතෙව. භික්ඛූනා පන අජ්ඣත්තිකං කොධනද්ධිඤ්චෙව තණ්හාවරත්තං ච ඡින්දිතුං වට්ටතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

ඡෙත්වා නද්ධිං වරත්තං ච සඤ්ඤමං සහනුක්කමං,
උක්ඛිත්තපළිඝං බුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "නද්ධි"න්ති නයහනභාවෙන පවත්තං කොධං. "වරත්ත"න්ති බන්ධනභාවෙන පවත්තං තණ්හං. "සඤ්ඤමං සහනුක්කම"න්ති අනුසයානුක්කමසහිතං වාසට්ඨිදිට්ඨිසඤ්ඤමං. ඉදං සබ්බම්පි ඡින්දිත්වා

අවිජ්ජාපළිඝස්ස උකඛිත්තත්තා උකඛිත්තපළිඝං චතුන්නං සච්චානං බුඛත්තා බුඛං බ්‍රාහ්මණං වදමී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ පඤ්ච සතා භික්ඛූ අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. සම්පත්තානමපි සාථිකා දෙසනා අහොසීති.

චින්නං බ්‍රාහ්මණානං වත්ථු.

"අකෙකාස"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො අකෙකාසකහාරවාජං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස හි භාතු භාරවාජස්ස ඛනඤ්ඣානී නාම බ්‍රාහ්මණී සොතාපන්නා අහොසි. සා ඛිපිත්වා'පි කාසිත්වා'පි පක්ඛලිත්වා'පි "නමෝ තස්ස භගවතෝ අරහතෝ සම්මාසම්බුඛස්සා"'ති ඉමං උදානං උදානෙති. සා එකදිවසං බ්‍රාහ්මණ පරිවෙසනාය'පි වත්තමානාය පක්ඛලිත්වා තඤ්ඤෙව මහාසද්දෙන තථෙව උදානං උදානෙසි. බ්‍රාහ්මණෙ කුජ්ඣිත්වා "එවමෙවායං වසලී යඤ්ඤ වා තඤ්ඤ වා පක්ඛලිත්වා තස්ස මුණ්ඩකස්ස සමණකස්ස වණ්ණං භාසති'ති වත්වා ඉදානි නෙ වසලිං ගන්ත්වා තස්ස සන්තිකෙ වාදං ආරොපෙස්සාමි'ති ආහ. අථ නං සා "ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ, නාහං තං පස්සාමි යො තස්ස භගවතෝ වාදං ආරොපෙය්‍ය, අපි ච ගන්ත්වා තං භගවන්තං පඤ්හං පුච්ඡස්සු"'ති ආහ. සෝ සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා අවන්දිත්වාව එකමන්තං ඨිතො පඤ්හං පුච්ඡන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

කිංසු ඛන්ත්වා සුඛං සෙති කිංසු ඛන්ත්වා න සොචති,
කිස්සස්ස එකධම්මස්ස වධං රොචෙසි ගොතමා'ති.

අථස්ස පඤ්හං බ්‍යාකරොන්තො සත්ථා ඉමං ගාථමාහ:—

කොධං ඛන්ත්වා සුඛං සෙති කොධං ඛන්ත්වා න සොචති,
කොධස්ස විසමූලස්ස මධුරග්ගස්ස බ්‍රාහ්මණ,
වධං අරියා පසංසන්ති තං හි ඛන්ත්වා න සොචති'ති.

සෝ සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. අථස්ස කණ්ටෙඨා අන්තෙකාසකහාරවාජෝ භාතා කිර පබ්බජිතෝ'ති සුත්වා කුද්ධෝ ආගන්ත්වා සත්ථාරං අසබ්භාහි ඵරුසාහි වාචාහි අක්කොසි. සෝ'පි සත්ථාරා අනිච්චානං ඛාදනීයාදීනඤ්ච උපමෙමෙන සඤ්ඤත්තෙත්වා සත්ථරි පසන්නෙත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි, අපරෙපිස්ස සුන්දරිකභාරවාජෝ විලිඞ්ගකභාරවාජෝ චාති ද්වෙ කණ්ටිඨභාතරෝ සත්ථාරං අක්කොසන්තාව සත්ථාරා විනීතා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණිංසු. අථෙකදිවසං ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො අච්ඡරියා වත බුද්ධගුණා, චතුන්න නාම භාතිකෙන්න අන්තෙකාසකානං සත්ථා කිච්චං අවත්වා නෙසංයෙව පතිට්ඨා ජාතෝ'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නත්ථා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමානි වුත්තෙ භික්ඛවෙ අහං මම ඛන්තිබලෙන සමන්නාගතත්තා දුට්ඨෙසු අදුස්සනෙත්තා මහාජනස්ස පතිට්ඨා හොමියෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අත්ථෝකාසං වධබන්ධං ච අද්දුට්ඨෝ යෝ නිනීකබ්‌බි,
ඛන්තිබලං බලාණීකං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "අද්දුට්ඨෝ"ති එතං දස්සේති අත්ථෝකාසවත්ථූනි අත්ථෝකාසනඤ්ච පාණිආදීහි පොථනං ච අඤ්ඤබන්ධනාදීහි බන්ධනං ච යෝ අක්කුධමාන සෝ ඝාතවා අධිවාසෙති ඛන්තිබලෙන සමන්නාගතත්තා ඛන්තිබලං, පුනප්පුන උප්පත්තියා ආණීකභූතෙන ඛන්තිබලෙන සමන්නාගත තත්තා බලාණීකං, තං එවරූපං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

අත්ථෝකාසකහාරවාජස්ස වත්ථු.

"අත්ථෝකාඛන"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ සාරිපුත්තත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි.

තදා කිර ථෙරෝ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං පිණ්ඩාය චරන්තෝ නාලකගාමෙ මාතුඝරවාරං අගමාසි. අථ නං සා නිසීදාපෙත්වා පරිවිසමානා අත්ථෝකාසි, අම්හෝ උච්චිට්ඨාදක උච්චිට්ඨං කඤ්ජියං අලභිත්වා පරඝරෙසු උලුඞ්කපිට්ඨෙන ඝට්ටිතං කඤ්ජියං පරිභුඤ්ජිතුං අසිනිකොවි ධනං පහාය පබ්බජිතොසි, නාසිතමත්තකා, භුඤ්ජාහි දානී'ති. භික්ඛූනම්පි භත්තං දදමානා තුම්හෙහි මම පුත්තා අත්ත නෝ චුල්ලුපට්ඨාකොව කතෝ, ඉදානි භුඤ්ජථා'ති වදෙසි. ථෙරෝ භික්ඛං ගහෙත්වා විහාරමෙව අගමාසි. අථායස්මා රාහුලෝ සත්ථාරං පිණ්ඩපාතෙන ආපුච්ඡි. අථ නං සත්ථා අහ-රාහුල කහං ගමිස්සා'ති. අය්‍යකාය ගාමං භණෙත්වා'ති. කිං පන තෙ අය්‍යකාය උපජ්ඣායෝ වුත්තෙතා'ති. අය්‍යකාය භණෙත උපජ්ඣායෝ අක්කුට්ඨෝ'ති කිත්ති වත්වා'ති. ඉදං නාම භණෙත'ති. උපජ්ඣායෙන පන තෙ කිං වුත්ත'න්ති. න කිඤ්චි භණෙත'ති. තං සුත්වා භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසෝ අච්ඡරියා වත සාරිපුත්තත්ථේරස්ස ගුණා, එවං නාමස්ස මාතරි අත්ථෝකාසන්තියා කොධමත්තම්පි නාහොසි'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ත්ථ පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම අත්ථෝකාඛනාව හොන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

අත්ථෝකාඛනං වනවන්තං සීලවන්තං අනුස්සුතං,
දන්තං අන්තිමසාරීරං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "වනවන්ත"න්ති ධුතවතෙන සමන්නාගතං. චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන සීලවන්තං, තණ්හා උස්සාවාභාවෙන අනුස්සුතං, ඡළින්ද්‍රියදමනෙන දන්තං, කොටියං ඨිතෙන අන්තභාවෙන අන්තිම සාරීරං තං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සාරිපුත්තත්ථේරස්ස වත්ථු.

"වාරි පොක්ඛරපත්තෙ වා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො උප්පලවණ්ණත්ථේරිං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු "මධුවා මඤ්ඤති බාලො"ති ගාථාවණ්ණනායං විත්ථාරිතමෙව. වුත්තං හි තත්ථ–"අපරෙන සමයෙන මහාජනො ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසි–ඛීණාසවා'පි මෙථුනං කාමෙ සෙවන්ති, කිං න සෙවන්ති, න හි තෙ කොළාපරුක්ඛා, න වම්මිකා, අල්ලමංස සරීරාව, තස්මා තෙ හි'පි කාමසුඛං සාදියන්ති"ති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කාය නුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඛීණාසවා කාමසුඛං සාදියන්ති, න කාමෙ සෙවන්ති. යථා හි පදුමපත්තෙ පතිතො උදබින්දු න ලිප්පති න සණ්ඨාති, විනිවට්ටිත්වා පතතෙව යථා ච ආරග්ගෙ සාසපො න උපලිප්පති න සණ්ඨාති විනිවට්ටිත්වා පතතෙව. එවං ඛීණාසවස්ස චිත්තෙ දුව්ඩෙ'පි කාමො න ලිප්පති න සණ්ඨාති'ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

වාරි පොක්ඛරපත්තෙ'ව ආරග්ගෙරිව සාසපො,
යො න ලිප්පති කාමෙසු තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "යො න ලිප්පති"ති එවමෙවං යො අභිඤ්ඤාතෙ දුව්ඩෙ නපි කාමෙන න ලිප්පති, යස්මිං කාමො න සණ්ඨාති, තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං'ති වදාමි'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු'ති
උප්පලවණ්ණත්ථේරියා වත්ථු.

"යො දුක්ඛස්සා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි.

තස්ස කිරෙකො දාසො අපඤ්ඤත්තෙ සික්ඛාපදෙ පලායිත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. බ්‍රාහ්මණෙ තං ඔලොකෙන්තො අදිස්වා එකදිවසං සත්ථාරා සද්ධිං පිණ්ඩාය පවිසන්තං වාරන්තරෙ දිස්වා චීවරෙ දළ්හං අග්ගහෙසි. සත්ථා නිවත්තිත්වා කිම්දං බ්‍රාහ්මණ'ති පුච්ඡිත්වා දාසො මෙ භොගොතමා'ති. පන්නභාරො එස බ්‍රාහ්මණ'ති. පන්නභාරෝ'ති ච වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණෙ අරහා'ති සල්ලක්ඛෙසි. තස්මා පුනපි තෙන ච එවං භො ගොතමා'ති වුත්තෙ සත්ථා ආම බ්‍රාහ්මණ පන්නභාරෝ'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යො දුක්ඛස්ස පජානාති ඉධෙ'ව ඛයමත්තනො,
පන්නභාරං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "දුක්ඛස්සා"ති ඛන්ධදුක්ඛස්ස. "පන්නභාර"න්ති ඔහිතඛන්ධභාරං, චතූහි යොගෙහි සබ්බකිලෙසෙහි වා විසංයුත්තං තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමි'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ සො බ්‍රාහ්මණො සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. සම්පත්තානම්පි සාත්ථිකා දෙසනා අහොසී'ති.

අඤ්ඤතරබ්‍රාහ්මණස්ස වත්ථු.

"ගම්භීරපඤ්ඤෙ"'ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තො ඛෙමං භික්ඛුණිං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි පඨමයාමසමනන්තරෙ සක්කො දෙවරාජා පරිසාය සද්ධිං ආගන්ත්වා සත්ථුසන්තිකෙ සාරණීයධම්මකථං සුණන්තො නිසීදි. තස්මිං ඛණෙ ඛෙමා භික්ඛුණී සත්ථාරං පස්සිස්සාමී'ති. ආගන්ත්වා සක්කං දිස්වා ආකාසෙ ඨිතාව සත්ථාරං වන්දිත්වා නිවත්ති. සක්කා නං දිස්වා කා එසා හනෙත ආගච්ඡමානා ආකාසෙ ඨිතාව වන්දිත්වා නිවත්තී'ති පුච්ඡි. සත්ථා එසා මහාරාජ මම ඨිතා ඛෙමා නාම මහාපඤ්ඤා මග්ගාමග්ගකොවිදා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

ගම්භීරපඤ්ඤං මෙධාවිං මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදං,
උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ 'ගම්භීරපඤ්ඤෙ"'නති ගම්භීරෙසු බන්ධාදිසු පවත්තාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතං ඛෙමෙමාජපඤ්ඤාය මෙධාවිං අයං දුග්ගතියා අයං සුගතියා අයං නිබ්බාණස්ස මග්ගො අයං අමග්ගො'ති එවං මග්ගඤ්ච අමග්ගඤ්ච ඤෙකන්තාය මග්ගාමග්ගස්ස කොවිදං අරහත්තසඞ්ඛාතං උත්තමත්ථං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ඛෙමාය භික්ඛුණියා වත්ථු.

"අසංසට්ඨ"'නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජේතවනෙ විහරන්තො පඛ්භාරවාසි නිස්සෙට්ඨෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සත්ථුසන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා සප්පායසෙනාසනං ඔලොකෙන්තො එකං ලෙණපඛ්භාරං පාපුණි. සම්පත්තකඛණෙයෙවස්ස චිත්තං එකග්ගතං ලභි. සො අහං ඉධ වසන්තො පඛ්ඛජිතකිච්චං නිප්ඵාදෙතුං සක්ඛිස්සාමි'ති චින්තෙසි. ලෙණෙ අධිවත්ථා දෙවතා සීලවා භික්ඛු ආගතො, ඉමිනා සද්ධිං එකට්ඨානෙ වසිතුං දුක්ඛං, අයං පන ඉධෙවං එකරත්තිමෙව වසිත්වා පක්කමිස්සති'ති චින්තෙත්වා පුන්නෙ අද්ධයෙ නික්ඛමි. ථෙරො පුන දිවසෙ පාතොව ගොචරගාමං පිණ්ඩාය පාවිසි. අථ නං එකා උපාසිකා දිස්වාව පුත්තාසිනෙහං පටිලභිත්වා ගෙහෙ නිසීදාපෙත්වා හොජෙත්වා අත්තානං නිස්සාය තෙමාසං වසනත්ථාය යාචි. සො'පි සක්කා මයා ඉමං නිස්සාය භවනිස්සරණං කාතු'න්ති අධිවාසෙත්වා තමෙව ලෙණං අගමාසි. දෙවතා නං ආගච්ඡන්තං දිස්වා අඩ්ඩා

කෙනච් නිමන්තිතො භවියසති, සුවෙ වා පරසුවෙ වා ගමිස්සති'ති චිනෙතසි. එවං අඩමාසමත්තෙන අතික්කනෙන අයං ඉඩෙව මඤ්ඤු අනොවස්සං වසිස්සති, සිලවතා පන සද්ධිං එකට්ඨානෙ පුත්ත කෙහි සද්ධිං වසිතුං දුක්කරං, ඉමඤ්ච නිකඩමා'ති වත්තුං න සක්කා, අත්‍ථි නු ඛො ඉමස්ස සිලෙ ඛලිත'න්ති දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙන්ති උපසම්පදමාලකතො පට්ඨාය තස්ස සිලෙ ඛලිතං අදිස්වා පරිසුඩ්ධමස්ස සිලං, කිඤ්චි දෙවසස අයසං උප්පාදෙස්සාම්'නි තස්ස උපට්ඨාකකුලෙ උපාසිකාය ජෙට්ඨපුත්තස්ස සරීරෙ අධිමුච්චිත්වා ජීවං පරිවත්තෙසි. තස්ස'කඛිනි නික්ඛමිංසු. මුඛතො ඛෙලො පග්ඝරි. උපාසිකා තං දිස්වා කිං ඉද'න්ති චිරවි. අථ නං දෙවතා අදිස්සමානරූපා එවමාහ–මයා එස ගහිතො, බලිකම්මෙන'පි මෙ අත්‍ථො නත්‍ථි, තුම්හාකං පන කුලූපගත්ථෙරං ලට්ඨිමධුකං යාචිත්වා තෙන තෙලං පචිත්වා ඉමස්ස නත්තුනො දෙථ, එවාහමෙතං මුඤ්චිස්සාම්'නි. සා නස්සතු වා එස මරතු වා, න සක්කියසාම් අහං අය්‍යං ලට්ඨිමධුකං යාචිතු'න්ති. සචෙ ලට්ඨිමධුකං යාචිතුං න සක්කොථ, නාසිකාය සස භිගුවුණ්ණං පක්ඛිපිතුං වදෙථා'නි. ඉදමපි වත්තුං න සක්කොමා'නි. තෙනහිස්ස පාදධොවනං උදකං සීසෙ ආසිඤ්චථා'නි. උපාසිකා සක්කා ඉදං කාතු'න්ති වෙලාය ආගතං ථෙරං නිසිදාපෙත්වා යාගු ඛජ්ජකං දත්වා අනන්තරහතෙන නිසින්නාසස පාදෙ ධොවිත්වා උදකං ගහෙත්වා භතෙන ඉමං උදකං දූරකස්ස සීසෙ ආසිඤ්චාම්'නි පුච්ඡිත්වා තෙන සිඤ්චථා'නි වුත්තෙන තථා කරිංසු. දෙවතා තාවදෙව තං මුඤ්චිත්වා ගන්ත්වා ලෙණද්වාරෙ අට්ඨාසි. ථෙරොපි භත්තකිච්චා වසානෙ උට්ඨායාසනා අවිස්සට්ඨකම්මට්ඨානතාය වත්තිංසාකාරං සජ්ඣායනෙනාව පක්කාමි. අථ නං ලෙණද්වාරං පත්තකාලෙ සා දෙවතා මහාවෙජ්ජ මා ඉධ පවිසා'නි ආහ. සො තත්ථෙව ඨත්වා කොසි නවෙ'නන්ති ආහ. අහං ඉධ අධිවත්ථා දෙවතා'නි. ථෙරො අත්‍ථි නු ඛො මයා වෙජ්ජකම්මස්ස කතට්ඨාන'න්ති උපසම්පදමාලකතො පට්ඨාය ඔලොකෙන්තො අත්තනො සිලෙ තිලකං වා කාලකං වා අදිස්වා අහං මයා වෙජ්ජ කම්මස්ස කතට්ඨානං න පස්සාම්, කස්මා එවං වදෙසි'නි ආහ. සා න පස්සසිනි. ආම න පස්සාම්'නි. ආචික්ඛාම තෙ'නි. ආම ආචික්ඛාහි'නි. නිට්ඨතු තාව දූරෙ, කථං අජ්ජාපි තස්ස අමනුස්සගහිතස්ස උපට්ඨාක පුත්තස්ස පාදධොවනං උදකං සීසෙ ආසිත්තං නාසින්න'න්ති. ආම ආසින්න'න්ති. කිං එතං න පස්සසි'නි. එතං සක්ඛාය නවං වදෙසි'නි. ආම එතං සක්ඛාය වදාමි'නි. ථෙරො චිනෙතසි—අහො වත මෙ සම්මා පණිහිතො අත්තා, සාසනස්ස අනුරූපං වත මෙ චරිතං, දෙවතා'පි මම චතුපාරිසුඩ්ඩිසීලෙ තිලකං වා කාලකං වා අදිස්වා දූරකස්ස සීසෙ ආසිත්ත පාදධොවනමත්තං අද්දසා'නි. තස්ස සීලං ආරබ්භ බලවපීති උප්පජ්ජි. සො තං විකුබ්බෙත්වා පාටිහාරියම්පි අකත්වා තත්ථෙව අරහත්තං

පත්වා මාදිසං පරිසුද්ධං සමණං දූසෙත්වා මා ඉධ වසනට්ඨානෙ වසිත්ථ, තවං සීඝමෙව නික්ඛමා'ති නිවෙදෙතුං ඔවදන්තො ඉමං උදානං උදානෙසි:—

"විසුද්ධො වත මෙ වාසො නිම්මලං මං තපස්සි තං,
මා තවං විසුද්ධං දූසෙසි නික්ඛමපවනා තුව"නති.

සො තත්ථෙව තෙමාසං වසිත්වා චිත්තවෙසෙ සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා භික්ඛූහි කිං ආවුසො පබ්බජිතකිච්චං තෙ මත්ථකං පාපිත'න්ති පුට්ඨො තස්මිං ලෙණෙ වසන්තුපගමනතො පට්ඨාය සබ්බං තං පවත්තිං භික්ඛූනං ආරොචෙත්වා ආවුසො තවං දෙවතාය එවං වුච්චමානො න කුජ්ඣි'නි වුත්තෙ න කුජ්ඣි'නති ආහ. භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං–භගවතා අයං භික්ඛු අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති, දෙවතාය ඉමං නාම වුච්චමානොපි න කුජ්ඣි'නති වදෙති'නි. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා නෙව භික්ඛවෙ මම පුත්තො කුජ්ඣති, එතස්ස හිනිහි වා පබ්බජිතෙහි වා සංසග්ගෙහා නාම නත්ථි, අසංසට්ඨො එස අප්පිච්ඡො සන්තුට්ඨො'ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

අසංසට්ඨං ගහට්ඨෙහි අනාගාරෙහි චූභයං,
අනොකසාරිං අප්පිච්ඡං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "අසංසට්ඨ"න්ති දස්සනසවණසමුල්ලාපපරිභොග කාය සංසග්ගානං අභාවෙන අසංසට්ඨං. "උභය"න්ති හිනිහි ච අනාගාරෙහි චා'ති උභයෙහිපි අසංසට්ඨං අනාලයචාරි'න්ති අත්ථො. "අනොකසාරි"න්ති අනාලයචාරිනං. එවරූපං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමි'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'නි.

පබ්භාරවාසි නිස්සත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"නිධාය"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඤ්ඤතරං භික්ඛුං ආරබ්භ කථෙසි.

සො කිර සත්ථුසන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරඤ්ඤෙ වාස මන්තො අරහත්තං පත්වා පටිලද්ධගුණං සත්ථු ආරොචෙසසා'මිනි තතො නික්ඛම්. අථ නං එකස්මිං ගාමෙ එකා ඉත්ථී සාමිකෙන සද්ධිං කලහං කත්වා තස්මිං ඛණි නිත්තරිත්වා කුලඝරං ගමිස්සාමි'නි මග්ගං පටිපන්නා අන්තරාමග්ගෙ ථෙරං දිස්වා ඉමං නිස්සාය ගමිස්සාමි'නි පිට්ඨිතො අනුබන්ධි. ථෙරො පන නං න පස්සති. අථස්සා සාමිකො ගෙහං ආගතො තං අදිස්වා කුලගාමං ගතා භවිස්සති'නි අනුබන්ධිත්වා තං දිස්වා න සක්කා ඉමාය එකිකාය ඉමං අටවිං පටිපජ්ජිතුං

කං නු ඛො නිස්සාය ගච්ඡතී'ති ඔලොකෙන්තා ථෙරං දිස්වා අයං ඉමං ගණ්හිත්වා නික්ඛන්තො භවිස්සති'ති විනොහවා ථෙරං සන්ත ජෙජසි. අථ නං සා ඉත්ථී නෙව මං ඵස භදන්තො පස්සති, න අල පති, මා නං කිඤ්චි අවච'ති ආහ. සො කිං පන ත්වං අත්තානං ගහෙ ත්වා ගච්ඡන්තං මම ආචික්ඛිස්සසි, තුයහමෙව අනුච්ඡවිකං ඉමස්ස කරිස්සාමී'ති උපපන්නකොඛො ඉත්ථියා ආඝාතෙන ථෙරං පොථෙත්වා නං ආදාය නිවත්ති. ථෙරස්ස සකලසරීරං සඤ්ජාතගණ්ඩං අහොසි. අථස්ස විහාරං ගතකාලෙ භික්ඛූ සරීරං සම්බාහන්තා ගණ්ඩෙ දිස්වා කිම්ද'න්ති පුච්ඡිංසු. සො තෙසං තමත්ථං ආරොචෙසි. අථ නං භික්ඛූ ආවුසො තස්මිං පන පුරිසෙ එවං පහරන්තෙ ත්වං කිං අවච, කිං වා තෙ කොඛො උපපජ්ජී'ති. න මෙ ආවුසො කොඛො උපපජ්ජී'ති වුත්තෙ සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙත්වා භගවතා ඵස භික්ඛු කොඛො තෙ උපපජ්ජති'ති වුච්චමානො න මෙ ආවුසො කොඛො උපපජ්ජති'ති අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති'ති ආරොචෙසුං. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම නිහිත දණ්ඩා, තෙ පහරන්තෙසුපි කොධං න කරොන්තියෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

නිධාය දණ්ඩං භූතෙසු තසෙසු ථාවරෙසු ච,
යො න හන්ති න ඝාතෙති තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණන්ති.

තත්ථ "නිධාය"ති නික්ඛිපිත්වා ඔරොපෙත්වා. "තසෙසු ථාව රෙසු චා'ති" තණ්හාතාසෙන තසෙසු, තණ්හාය අභාවෙන විරතාය ථාවරෙසු. "යො නහන්ති"ති යො එවං සබ්බසත්තෙසු විගතපරිඝ තාය නික්කිත්තදණ්ඩො නෙව කිඤ්චි සයං හන්ති, න අඤ්ඤෙ ඝාතෙති තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසු'ති.

අඤ්ඤතරභික්ඛුස්ස වත්ථු.

"අවිරුඬ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො චත්තාරො සාමණෙරෙ ආරබ්භ කථෙසි.

එකා කිර බ්‍රාහ්මණී චතුන්නං භික්ඛූනං උද්දෙසභත්තං සජෙ ත්වා බ්‍රාහ්මණං ආහ–විහාරං ගන්ත්වා චත්තාරො මහල්ලක බ්‍රාහ්මණෙ උද්දිස්සාපෙත්වා ආනෙහීති. සො විහාරං ගන්ත්වා චත්තාරො මෙ බ්‍රාහ්මණෙ උද්දිස්සාපෙත්වා දෙථා'ති ආහ, තස්ස සඤ්ඤිත්වෙවා පණ්ඩ තො සොපාකො රෙවතො'ති සත්තවස්සිකා චත්තාරො ඛීණාසව සාමණෙරා පාපුණිංසු. බ්‍රාහ්මණී මහාරහානි ආසනානි පඤ්ඤපෙත්වා ඨිතා සාමණෙරෙ දිස්වා කුපිතා උඛනෙ පක්ඛිත්තලොණං විය තවතවායමානා ත්වං විහාරං ගන්ත්වා අත්තනො නත්තුමත්තෙන'පි අප්පහොනෙන චත්තාරො කුමාරකෙ ගහෙත්වා ආගතොසී'ති වත්වා

තෙසං තෙසු ආසනෙසු නිසීදිතුං අදත්වා නීචපීඨකානි අත්ථරිත්වා එතෙසු නිසීදථා'ති වත්වා ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණ මහල්ලකෙ ඔලොකෙත්වා ආනෙහී'ති ආහ. බ්‍රාහ්මණෙ විහාරං ගන්ත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරං දිස්වා එථ අම්හාකං ගෙහං ගම්ඝසාමා'ති ආණෙසි. ථෙරෝ අගන්ත්වා සාමණෙරෙ දිස්වා ඉමෙහි බ්‍රාහ්මණෙහි භත්තං ලබ්භති පුච්ඡිත්වා න ලබ්භ'න්ති ඤත්වා එතෙන චතුන්නමෙව භත්තසස පටියත්තභාවං ඤත්වා ආහරමෙ පත්ත'න්ති පත්තං ගහෙත්වා පක්කාමි. බ්‍රාහ්මණි'පි කිං ඉමිනා ඩ්‍රිත්ත'න්ති පුච්ඡිත්වා එතෙසං නිසින්නානං බ්‍රාහ්මණානං ලද්ධුං වට්ටති'ති ආහර මෙ පත්ත'න්ති අත්තනො පත්තං ගහෙත්වා ගතො, න භුඤ්ජිතුකාමො භවිස්සති'ති. සීඝං ගන්ත්වා අඤ්ඤං ඔලොකෙත්වා ආනෙහී'ති. බ්‍රාහ්මණෙ ගන්ත්වා මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං දිස්වා තථෙව වත්වා ආනෙසි. සො'පි සාමණෙරෙ දිස්වා තථෙව වත්වා පත්තං ගහෙත්වා පක්කාමි. අථ සා බ්‍රාහ්මණං ආහ-එතෙ න භුඤ්ජිතුකාමා බ්‍රාහ්මණ වාචකං ගන්ත්වා එකං මහල්ලකබ්‍රාහ්මණං ආනෙහී'ති. සාමණෙරා'පි පාතොව පට්ඨාය කිඤ්චි අලභමානා ජීඝච්ඡාය පීළිතා නිසීදිංසු. අථ තෙසං ගුණතෙජෙන සක්කසස ආසනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සො ආවජ්ජනෙනා තෙසං පාතොව පට්ඨාය නිසින්නානං කිලන්ත භාවං ඤත්වා මයා තත්ථ ගන්තුං වට්ටති'ති ජරාජින්නාමහල්ලක බ්‍රාහ්මණෙ භූත්වා තස්මිං බ්‍රාහ්මණවාටකෙ බ්‍රාහ්මණානං අග්ගාසනෙ නිසිදි. බ්‍රාහ්මණෙ තං දිස්වා ඉදානි මෙ බ්‍රාහ්මණි අත්තමනා භවිස්සති'ති එහි ගෙහං ගම්ඝසාමා'ති තං ආදාය ගෙහං අගමාසි. බ්‍රාහ්මණි තං දිස්වා තුට්ඨචිත්තා විස්සු ආසනෙසු අත්ථරණං එකස්මිංයෙව අත්ථරිත්වා අය්‍ය ඉධ නිසීදූ'ති ආහ. සක්කා ගෙහං පවිසිත්වා චත්තාරොපි සාමණෙරෙ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා තෙසං ආසන පරියන්තෙ භූමියං පල්ලඞ්කෙන නිසීදි. අථ නං දිස්වා බ්‍රාහ්මණි බ්‍රාහ්මණං ආහ-අහො තෙ බ්‍රාහ්මණෙ ආනිතො එතං පිතුමත්තකං ගහෙත්වා ආගතොසි'ති අත්තනො නත්තුමත්තෙ වන්දනත්‍ථා විචරති, කිං ඉමිනා නීහරාහි න'න්ති. සො ඛණ්ඩි'පි හත්ථි'පි කච්ඡා ය'පි ගහෙත්වා නික්කඩ්ඪියමානො උට්ඨාතුම්පි න ඉච්ඡති. අථ නං බ්‍රාහ්මණි එහි බ්‍රාහ්මණ තවං එකස්මිං හත්ථෙ ගණ්හ, අහං එකස්මිං ගණ්හිස්සාමී'ති උභොපි විස්සු හත්ථෙසු ගහෙත්වා පිට්ඨියං පොථෙන්නා ගෙහවාරතො බහි අකංසු. සක්කොපි නිසින්නට්ඨානෙයෙව නිසිනෙනා හත්ථං පරිවත්තෙසි. තෙ නිවත්තිත්වා තං නිසින්නකමෙව දිස්වා විරවන්තා විස්සරෙස්සුං. තස්මිං ඛණෙ සක්කො අත්තනො සක්කභාවං ජානාපෙසි අථ තෙසං ආහාරං අදංසු. පඤ්චපි ජනා ආහාරං ගහෙත්වා එකො කණ්ණිකාමණ්ඩලං විනිවිජ්ඣිත්වා එකො ජදනස්ස පුරිමභාගං එකො පච්ඡිමභාගං එකො පඨවිඤ්ච නිම්මුජ්ජිත්වා සක්කොපි එකෙන ඨානෙන නික්ඛමිත්වා'ති එවං පඤ්චධා අගමංසු. තතො පට්ඨාය ච පන තං ගෙහං පඤ්චච්ඡිද්දගෙහං කිර

නාම ජාතං. සාමණේරෙපි විහාරං ගතකාලෙ භික්ඛූ ආවුසෝ ගත කාලෙ කීදිස'න්ති පුච්ඡිංසු. මා නෝ පුච්ඡිත්ථ අම්හාකං දිට්ඨකාල නෝ පට්ඨාය බ්‍රාහ්මණී කොධාභිභූතා පඤ්ඤත්තාසනෙසු නිසීදි තුම්පි අදත්වා සීඝං සීඝං මහල්ලකබ්‍රාහ්මණං ආනෙහි'ති ආහ. අම්හාකං උපජ්ඣායෝ ආගන්ත්වා අම්හෙ දිස්වා ඉමෙසං නිසින්නා බ්‍රාහ්මණානං ලද්ධුං වට්ටති'ති පත්තං ආහරාපෙත්වා නික්ඛම්. අඤ්ඤං මහල්ලකබ්‍රාහ්මණං ආනෙහි'ති වුත්තෙ බ්‍රාහ්මණෙ මහාමොග්ගල්ලා නත්ථේරං ආනෙසි. සොපි අම්හෙ දිස්වා තථෙව වත්වා පක්කාමි. අථ නං බ්‍රාහ්මණී න එතෙ භුඤ්ජිතුකාමා ගච්ඡ බ්‍රාහ්මණ බ්‍රාහ්මණියාවක නෝ එකං මහල්ලකබ්‍රාහ්මණං ආනෙහි'ති. සෝ තථෙව ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණියෙසෙන ආගතං සක්කාං ආනෙසි. තස්සාගතකාලෙ අම්හා කං ආහාරමදංසු'නි. එවං කරොන්තානං පන තෙසං තුම්හෙ න කුප්පිත්ථා'ති. න කුප්පිම්හා'ති. භික්ඛූ නං සුත්වා සත්ථු ආරොචෙසුං- "හන්ත ඉමෙ න කුප්පිම්හා'ති අභූතං වත්වා අඤ්ඤං බ්‍යාකරෙ නති"ති. සත්ථා භික්ඛවෙ ඛීණාසවා නාම විරුද්ධා'පි න විරුජ්ඣන්ති යෙවා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

අවිරුඬං විරුද්ධෙසු අත්තදණ්ඩෙසු නිබ්බුතං,
සාදානෙසු අනාදානං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "අවිරුඬ"න්ති ඇඟානවසෙන විරුද්ධෙසු'පි ලොකියමහා ජනෙසු ඇඟාතාභාවෙන අවිරුද්ධං, හත්ථගතෙහි දණ්ඩෙහි වා සත්ථෙහි වා පරෙසං පහාරදානතො අවිරතත්තා අත්තදණ්ඩෙසු ජනෙසු නිබ්බුතං නික්ඛිත්තදණ්ඩං පඤ්චන්නං ඛන්ධානං අහං මම න්ති ගහිතත්තා සාදානෙසු තස්ස ගහණස්ස අභාවෙන අනාදානං තං එවරූපං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

චතුන්නං සාමණේරානං වත්ථු.

"යස්ස රාගො"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහ රන්තො මහාපඤ්චකං ආරබ්භ කථෙසි. සො ආයස්මා චුල්ලපඤ්චකං චතූහි මාසෙහි එකං ගාථං පගුණං කාතුං අසක්කොන්තානං තථා සාසනෙ අභබ්බා ගිහීභොගා'පි පරිහීනා, කිං තෙ ඉධ වාසෙන, ඉතො නික්ඛමිත්වා විහාරා නික්ඛඩ්ඪිත්වා චාරං ථකෙසි. භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං-ආවුසො මහාපඤ්චකත්ථේරෙන ඉදං නාම කතං, ඛීණාසවාන'මපි මක්ඛෙසු කොධො උපපජ්ජති'ති සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"නි

පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමානී වුත්තෙ න භික්ඛවෙ ඛීණාසවානං නාම රාගාදයෝ කිලෙසා අත්ථි, මම පන පුත්තෙන අත්ථපුරෙක්ඛාරතාය චෙව ධම්මපුරෙක්ඛාරතාය ච කත'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යස්ස රාගෝ ච දෝසෝ ච මානෝ මක්ඛෝ ච පාතිතෝ,
සාසපොරිව ආරග්ගා තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "ආරග්ගා"ති යස්ස තෙ රාගාදයෝ කිලෙසා අයං ච පර ගුණනං මක්ඛණලක්ඛණෙන මක්ඛෝ ආරග්ගා සාසපෝ විය පාතිතෝ. යථා සාසපෝ ආරග්ගෙ න සන්තිට්ඨති, එවං චිත්තෙ න තිට්ඨන්ති, තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

මහාපඤ්චකත්ථේරස්ස වත්ථු.

"අකක්කසං"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො පිලිඳිවච්ඡත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි. සෝ කිරායස්මා එහි වසලී යාහි වසලී'ති ආදීනි වදන්තො ගිහීපි පබ්බජිතෙ'පි වසලී වාදෙන සමුදාචරති-අථෙකදිවසං සම්බහුලා භික්ඛූ සත්ථු ආරොචෙසුං-ආයස්මා භන්තෙ පිලිඳිවච්ඡෝ භික්ඛූ වසලීවාදෙන සමුදාචරති'ති. සත්ථා නං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං වච්ඡ භික්ඛූ වසලී වාදෙන සමුදාචරසී'ති. එවමාහන්තෙති වුත්තෙ තස්සායස්මතො පුබ්බනිවාසං මනසි කරිත්වා මා ඛො තුමෙහ භික්ඛවෙ වච්ඡස්ස භික්ඛුනෝ උජ්ඣායිත්ථ, න භික්ඛවෙ වච්ඡෝ දෙසනන්තරෙ ච භික්ඛූ වසලීවාදෙන සමුදාචරති, වච්ඡස්ස භික්ඛවෙ පඤ්චජාතිසතානි අබ්බොකිණ්ණානි සබ්බානි තානි බ්‍රාහ්මණකුලෙ පච්චාජාතානි, සො තස්ස දීඝරත්තං වසලීවාදෙ සමුදාචිණ්ණො, ඛීණාසවස්ස නාම කක්කසං එරුසං පරෙසං මම්මඝට්ටනවචනමෙව නත්ථි, අවිණ්ණ වසෙන හි මම පුත්තෝ එවං කථෙති'න්ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

අකක්කසං විඤ්ඤාපනිං ගිරං සච්චං උදීරයෙ,
යාය නාභිසජෙ කඤ්චි තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "අකක්කස"න්ති අඵරුසං, "විඤ්ඤාපනී"න්ති අත්ථවිඤ්ඤාපනිං "සච්ච"න්ති භූතත්ථං. "නාභිසජෙ"ති යාය ගිරාය අඤ්ඤං කුජ්ඣාපනවසෙන න ලග්ගාපෙය්‍ය, ඛීණාසවෝ නාම එවරූපමෙව ගිරං භාසෙය්‍ය, තස්මා තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමි'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

පිලිඳිවච්ඡත්ථේරස්ස වත්ථු.

"යොඩ දිඝ"න්ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ අඤ්ඤතරත්ථේරං ආරබ්ධ කථේසි. සාවත්ථියං කිරේකෝ මච්ඡාදිට්ඨිකබ්‍රාහ්මණෝ සරීරගන්ධගහණහයේන උත්තරසාටකං අපනෙත්වා එකමන්තං ඨපෙත්වා ගෙහවාරභිමුඛෝ නිසීදි. අථේකෝ ඛීණාසවෝ භික්ඛු භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගච්ඡන්තෝ තං සාටකං දිස්වා ඉතොච්තොච ඔලෝකෙත්වා කඤ්චි අපස්සන්තෝ නිස්සාමිකෝ අයන්ති පංසුකූලං අධිට්ඨහිත්වා ගණ්හි. අථ නං බ්‍රාහ්මණෝ දිස්වා අක්කොසන්තොව උපසඞ්කමිත්වා මුඛ සමණක මම සාටකං ගණ්හසී'ති ආහ. තවේසෝ බ්‍රාහ්මණෝ'ති. ආම සමණෝ'ති. මයා කඤ්චි අපස්සන්තෙන පංසුකූලසඤ්ඤාය ගහිතෝ. භන්තෙ ඉදානි ගණ්හා'ති තස්ස දත්වා විහාරං ගන්ත්වා භික්ඛූනං තමත්ථං ආරොචේසි. අථස්ස වචනං සුත්වා භික්ඛූ තෙන සද්ධිං කේළිං කරොන්තා කින්නු ඛෝ ආවුසෝ සාටකෝ දීඝෝ රස්සෝ ථූලෝ සණ්හෝ'ති. ආවුසෝ දීඝෝ වා හොතු රස්සෝ වා ථූලෝ වා සණ්හෝ වා නත්ථි මයඤ්ච තස්මිං අලග්ගෝ පංසුකූලසඤ්ඤාය නං ගණ්හි'න්ති. තං සුත්වා භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචේසුං–එස භන්තෙ භික්ඛු අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරෝ'තීති. සත්ථා භූතං භික්ඛවෙ එස කථේති, ඛීණාසවා නාම පරෙසං සන්තකං න ගණ්හන්ති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යොඩ දිඝං ව රස්සං වා අණුං ථූලං සුභා'සුභං,
ලොකෙ අදින්නං නාදියති තම'හං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තස්සත්ථෝ සාටකාභරණාදිසු දිඝං වා රස්සං වා මණිමුත්තාදි අණුං වා ථූලං වා මහග්ඝඅප්පග්ඝවසෙන සුභං වා අසුභං වා යෝ පුග්ගලෝ ඉමස්මිං ලොකෙ පරපරිග්ගහිතං නාදියති, තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමි'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

අඤ්ඤතරත්ථේරස්ස වත්ථු.

"ආසා යස්සා"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ සාරිපුත්තත්ථේරං ආරබ්ධ කථේසි. ථෙරෝ කිර පඤ්චභික්ඛුසතපරිවාරෝ ජනපදෙ එකං විහාරං ගන්ත්වා වස්සං උපගඤ්ඡි. මනුස්සා ථෙරං දිස්වා බහුං වස්සාවාසිකං පටිස්සුණිංසු. ථෙරෝ පවාරෙත්වා සබ්බසම්මං වස්සාවාසිකෙ අසම්පත්තෙයෙව සද්ධිසන්තිකං ගච්ඡන්තෝ භික්ඛූ ආහ–දහරානඤ්චව සාමණෙරානඤ්ච මනුස්සෙහි වස්සාවාසිකෙ ආහටෙ ගහෙත්වා පෙසෙය්‍යාථ, ඨපෙත්වා වා සාසනං පතිණ්ණෙය්‍යාථා'ති. එවම්පන වත්වා සද්ධිං සන්තිකං අගමාසි.

භික්ඛූ කථං සමුට්ඨාපෙසුං-අජ්ජාපි මඤ්ඤෙ සාරිපුත්තත්ථේරස්ස තණ්හා අත්ථියෙව, තථාහි මනුස්සෙහි වස්සාවාසිකෙ දින්නෙ අත්ත නො සඩ්ඪිහාරිකානං වස්සාවාසිකං පෙසෙය්‍යථාති ච ඵපෙත්වා වා සාසනං පහිණෙය්‍යථා'ති ච භික්ඛූනං වත්වා ආගතො'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා කායනුත්‍ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ මම පුත්තස්ස තණ්හා අත්ථි. මනුස්සානං පන පුඤ්ඤවතො දහරසාමණෙරානං ච ධම්මිකලාභතො පරිහානි මා අහොසි'ති තෙනෙවං කථිත'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

ආසා යස්ස න විජ්ජන්ති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච,
නිරාසයං විසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්‍ථ "ආසා"ති තණ්හා. "නිරාසය"න්ති නිත්තණ්හං. "විසංයුත්ත" න්ති සබ්බකිලෙසෙහි විසංයුත්තං. තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සාරිපුත්තත්ථේරස්ස වත්ථු.

"යස්සාලයා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු පුරිමසදිසමෙව. ඉධ පන සත්ථා මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරස්ස නිත්තණ්හභාවං ඤත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යස්සාලයා න විජ්ජන්ති අඤ්ඤාය අකථංකථී,
අමතොගධං අනුප්පත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්‍ථ "ආලයා"ති තණ්හා. "අඤ්ඤාය අකථංකථී"ති අට්ඨවත්ථූනි ඨපෙත්වා ඤත්වා අට්ඨවත්ථුකාය විචිකිච්ඡාය නිබ්බිචිකිච්ඡා. "අමතොගධං අනුප්පත්ත"න්ති අමතං නිබ්බාණං ඔගහෙත්වා අනුප්පත්තං. තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

මහාමොග්ගල්ලානත්ථේරස්ස වත්ථු.

"යෝ'ධ පුඤ්ඤඤ්ච"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා පුබ්බාරාමෙ විහරන්තො රෙවතත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු "ගාමෙ වා යදි වාරඤ්ඤෙ"ති ගාථාවණ්ණනාය විත්ථාරිතමෙව. වුත්තං හි තත්‍ථ- පුනෙකදිවසං භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං-"අහො

සාමණේරස්ස ලාභා, අහෝ පුඤ්ඤං, යේන එකකේන පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං පඤ්ච කූටාගාරසතානි කතානී"ති. සත්‍ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්‍ථ භික්ඛවේ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'නි වුත්තේ භික්ඛවේ මයහං පුත්තස්ස නෙව පුඤ්ඤං අත්‍ථි න් පාපං. උභයම්පස්ස පහීන'න්ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:-

යෝධ පුඤ්ඤං ච පාපං ච උභෝ සඞ්ගං උපච්චගා,
අසොකං විරජං සුඛං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්‍ථ "උභෝ"ති වේ'පි පුඤ්ඤානි ච පාපානි ච ප්‍රඩෙඩත්වා'ති අත්‍ථෝ. "සඞ්ගං"ති රාගාදිභේදං සඞ්ගං. උපච්චගා අතික්කන්තෝ. වට්ටමූලකසොකේන අසොකං, අබ්භන්තරේ රාගරජාදීනං අභාවේන විරජං, නිරුපක්කිලේසතාය සුඛං තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්‍ථෝ. දේසනාවසානේ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

රෙවතත්‍ථේරස්ස වත්ථු.

"චඤ්ඤං වා"ති ඉමං ධම්මදේසනං සත්‍ථා ජේතවනේ විහරන්තෝ චඤ්ඤත්‍ථේරං ආරබ්භ කථේසි.

තත්‍ථායමානුපුබ්බිකථා. අතීතේ එකෝ බාරාණසිවාසී වාණිජෝ පච්චන්තං ගන්ත්වා චන්දනං ආහරිස්සාමී'ති බහූනි වත්‍ථාභරණාදීනි ගාහාපෙත්වා පඤ්චහි සකටසතේහි පච්චන්තං ගන්ත්වා ගාමවාරේ නිවාසං ගහේත්වා අටවියං ගොපාලදාරකේ පුච්ඡි-අත්‍ථි ඉමස්මිං ගාමේ පබ්බතපාදකම්මිකෝ කොචි මනුස්සෝ'ති. අත්‍ථී'ති. කෝ නාමෝ'ති අස්සකනාමෝ'ති. හරිස්‍යාඝ පනස්ස පුත්තානං වා කිං කිං නාම'න්ති. ඉදංචිදඤ්ච'ති කහං පනස්ස ඨානේ ගෙහ'න්ති. අස්සකට්ඨානෝ නාම'ති. සෝ තේහි දින්නසඤ්ඤාය සුඛයානකේ නිසීදිත්වා තස්ස ගෙහවාරං ගන්ත්වා ගාවා ඔරුය්හ ගෙහං පවිසිත්වා අස්සකනාමේ'ති තං ඉත්‍ථිං පක්කොසි. සා එකෝ නෝ ඤාතකෝ භවිස්සති'ති වේගේනාගන්ත්වා ආසනං පඤ්ඤාපෙසි. සෝ තත්‍ථ නිසීදිත්වා නාමං වත්වා සහායෝ මේ කහ'න්ති පුච්ඡි. අරඤ්ඤං ගතෝ සාමී'ති මම පුත්තෝ අස්සකෝ නාම මම ධීතා අස්සකා නාම ක'හන්ති සබ්බසං නාමානි කිත්තේත්වා පුච්ඡිත්වා ඉමානි නෙසං වත්‍ථාභරණානී'ති අදාසි. සහායකස්සා'පි මේ අටවිතෝ ආගතකාලේ ඉමං වත්‍ථාභරණං දදෙය්‍යාසී'ති අදාසි. සා තස්ස උළාරං සක්කාරං කත්වා සාමිකස්ස ආගතකාලේ සාමි ඉම්නා ආගතකාලතෝ පට්ඨාය සබ්බසං නාමානි වත්වා ඉදඤ්චිදඤ්ච දින්න'න්ති ආහ. සෝ පිස්ස කතබ්බයුත්තකං කරි. අථ නං සාඛං සඤ්ඤං නිසීදාපෙත්වා පුච්ඡි-සම්ම පබ්බතපාදේ චරන්තා තේ කිං බහුං දිට්ඨපුබ්බන්ති. අඤ්ඤං න පස්සාම්, රත්තසාඛා

පන මේ බහූ රුක්ඛා දිට්ඨා'නි. බහූ රුක්ඛා'නි. ආම බහූ'නි. තෙන හි අම්හාකං දයෙය්‍යහී'නි තෙන සද්ධිං ගන්ත්වා රත්තචන්දනරුක්ඛෙ ඡින්දිත්වා පඤ්චසකටසතානි පූරෙත්වා ආගච්ඡන්තෙනා ආහ-සම්ම බාරාණසියං අස්සකට්ඨානෙ නාම මම ගෙහං කාලෙන කාලං මම සන්තිකං ආගච්ඡෙය්‍යාසි'නි. අඤ්ඤෙන පණ්ණාකාරෙන අත්ථො නත්ථි, රත්තසාඛරුක්ඛෙඛ'ව ආහරෙය්‍යාසි'නි. සො සාධූ'නි වත්වා කාලෙන කාලං තස්ස සන්තිකං ගච්ඡන්තෙනා රත්තචන්දනමෙව හරති. සො පිස්ස බහුං ධනං දෙති. තතො අපරෙන සමයෙන පරිනිබ්බුතෙ කස්සපදසබලෙ පතිට්ඨිතෙ කඤ්චනථූපෙ සො පුරිසො බහුං චන්දනං ආදාය බාරාණසිං අගමාසි. අථස්ස සො සහායකො වාණිජො බහුං චන්දනං පිංසාපෙත්වා පානීං පූරෙත්වා එහි සම්ම ඌව මයහං හත්ථං පවිසි, තාව චෙතියකරණට්ඨානං ගන්ත්වා ආගම්ස්සාමාති තං ආදාය තත්ථ ගන්ත්වා චන්දනපූජං අකාසි. සොපිස්ස පච්චන්තවාසි සහායකො චෙතියඤ්චජ්ඣං චන්දනෙන චන්දමණ්ඩලං අකාසි එත්තකමෙවස්ස පුඤ්ඤකම්මං. සො තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං තත්ථ ඛෙපෙත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහනගරෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස නාභිමණ්ඩලතො චන්දමණ්ඩලසදිසා පභා උට්ඨහි. තෙනස්ස චන්දොත්වෙව නාමං කරිංසු. චෙතියෙ කිරස්ස චන්දමණ්ඩලකරණනිස්සන්දෙ එස. බ්‍රාහ්මණා විත්ත සිංසු''සක්කා අම්හෙහි ඉමං ගහෙත්වා ලොකං ඛාදිතු''න්ති තං යාචෙත්වා නිසීදාපෙත්වා යො ඉමස්ස සරීරං හත්ථෙන පරාමසති, සො එවරූපං නාම ඉස්සරියසම්පත්තිං ලභති'නි වත්වා ව්වරිංසු. සතං වා සහස්සං වා දදමානා එවමස්ස සරීරං හත්ථෙන ඵුසිතුං ලභන්ති'නි. තෙ එවං අනුව්චරන්තා සාවත්ථියං අනුප්පත්තා නගරස්ස ච විහාරස්ස ච අන්තරාවාසං ගණ්හිංසු. සාවත්ථියං හි පඤ්චකොටිමත්තා අරියසාවකා පුරෙභත්තං දානං දත්වා පච්ඡාභත්තං ගන්ධමාලවත්ථෙහි සජ්ජිත්වා ධම්ම සවණාය ගච්ඡන්ති. බ්‍රාහ්මණා තෙ දිස්වා කහං ගච්ඡථා'නි පුච්ඡිංසු. සත්ථු සන්තිකං ධම්මසවණාය'නි. එථ තත්ථ ගන්ත්වා කිං කරිස්සථ, අම්හාකං චන්දභබ්‍රාහ්මණස්ස ආනුභාවසදිසො ආනුභාවො නත්ථි එතස්ස හි සරීරං ඵුසන්තා, ඉදං නාම ලභන්ති, එථ පස්සථ නා'නති තුම්හාකං බ්‍රාහ්මණස්ස කො ආනුභාවො නාම අම්හාකං සත්ථාරෙව මහානුභාවො'නි. තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපෙතුං අසක්කොන්තා විහාරං ගන්ත්වා චන්දභබ්‍රාහ්මණස්ස වා අම්හාකං වා සත්ථු ආනුභාවං ජානිස්සාමා'නි තං ගහෙත්වා විහාරං අගමංසු සත්ථා තස්මිං අත්තනො සන්තිකං උපසඞ්කමනෙත උපසඞ්කමනෙනෙව චන්දභාඅනන්තරඛායනං අකාසි. සො සත්ථු සන්තිකෙ අඞ්ගාරපච්ඡියං කාකො විය අහොසි. අථ නං එකමන්තං නයිංසු. ආහා පරිපාකතිකා අහොසි. පුන සත්ථුසන්තිකං ආනයිංසු. ආහා තථෙව අනන්තරඛායි, එවං තික්ඛත්තුං ගන්ත්වා

අනන්තරඛාදමානං ආහං දිස්වා චඤ්ඤහො චින්තෙසි–"අයං ආහාය අනන්තරඛාපනමන්තං ජානාති මඤ්ඤේ"ති. සො සත්ථාරං පුච්ඡි–"කින්නු ඛො ආහාය අනන්තරඛාපනමන්තං ජානථා"ති. ආම ජානාමී'ති. තෙනහි මෙ දෙථා'ති. න සක්කා අපබ්බජිතස්ස දාතු'න්ති. සො බ්‍රාහ්මණෙ ආහ–එතස්මිං මන්තෙ ගහිතෙ අහං සකලජම්බුදීපෙ ජෙට්ඨකො භවිස්සාමි, තුම්හෙ එත්තෙව හොථ, අහං පබ්බජිත්වා කති පාහෙනෙව මන්තං ගණ්හිස්සාමී'ති. සො සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා පබ්බජිත්වා උපසම්පජ්ජි. අථස්ස වත්තිංසාකාරං ආචික්ඛි. සො කිං ඉදන්ති පුච්ඡි. ඉදං මන්තස්ස පරිකම්මං සජ්ඣායිතුං වට්ටතී'ති. බ්‍රාහ්මණා'පි අනන්තරන්තරා ආගන්ත්වා ගහිතො තෙ මන්තො'ති පුච්ඡන්ති. න තාව ගණ්හාමී'ති. සො කතිපාහෙනව අරහත්තං පත්වා බ්‍රාහ්මණෙහි ආගන්ත්වා පුච්ඡිතකාලෙ යාථ තුම්හෙ ඉදානාහං අගමනධම්මෙමා ජාතො'ති අහ. භික්ඛූ තථාගතස්ස ආරොචෙසුං–"අයං භන්තෙ අභූතං වත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොති"ති. සත්ථා ඛීණාසවෙ භික්ඛවෙ මම පුත්තස්ස නාදී. භූතමෙවෙස කථෙතී'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

චන්දං'ව විමලං සුද්ධං විප්පසන්නමනාවිලං,
නන්දීභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්‍ථ 'විමල'න්ති අඛාදිමලරහිතං. "සුද්ධ"න්ති නිරූපක්කිලෙසං. "විප්පසන්න"න්ති පසන්නචිත්තං. "අනාවිල"න්ති නික්කිලෙසං කිලෙසාවිලත්තරහිතං. "නන්දීභවපරික්ඛීණ"න්ති තීසු භවෙසු පරික්ඛීණතණ්හං තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො.

දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

චඤ්ඤභෙරස්ස වත්ථු.

"යො ඉම"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා කුණ්ඩකාළියං නිස්සාය කුණ්ඩඛානවනෙ විහරන්තො සීවලිත්තෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

එකස්මිං සමයෙ සුප්පවාසා නාම කොළියධීතා සත්තවස්සානි ගබ්භං ධාරෙත්වා සත්තාහං මූළ්හගබ්භා දුක්ඛාණි තිප්පාණි කටුකාණි වෙදනාණි ලූථා සම්මාසම්බුද්ධො වත සො භගවා යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහානාය ධම්මං දෙසෙති, සුපටිපන්නා වත තස්ස භගවතො සාවකසඞ්ඝා යො ඉමස්ස එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහානාය පටිපන්නා, සුඛං වත නිබ්බාණං යත්‍රීදං එවරූපං දුක්ඛං න සංවිජ්ජති'ති ඉමෙහි තීහි විතක්කෙහි තං දුක්ඛං අධිවාසෙතුං සාමිකං සත්ථු සන්තිකං පෙසෙත්වා තෙන තස්සා වචනෙන සත්ථු වන්දනාය ආරොචිතාය "සුඛිනී වත හොතු සුප්පවාසා කොළියධීතා, සුඛිනී ආරොගං පුත්තං විජායතූ"ති සත්ථරි වුත්තක්ඛණෙයෙව සුඛිනී අරොගා අරොගං පුත්තං විජායිත්වා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං

නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං අදාසි. පුත්තෝ'පිස්සා ජාතදිවසතෝ පට්ඨාය ධම්මකරකං ආදාය සඞ්ඝස්ස උදකං පරිස්සාවේසි. සෝ අපරභාගේ නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතෝ අරහත්තං පාපුණි. අථෙකදිවසං භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–"පස්සථාවුසෝ එවරූපෝ නාම අරහත්තස්ස උපනිස්සයසම්පන්නෝ භික්ඛු එත්තකං කාලං මාතුකුච්ඡිස්මිං දුක්ඛං අනුභොසී"ති. "නීව බහූ වත ඉමිනා දුක්ඛං නිත්තිණ්ණා"ති. සත්ථා ආගන්ත්වා "කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නත්ථා"ති පුච්ඡිත්වා ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ අම භික්ඛවෙ මම පුත්තෝ එත්තකා දුක්ඛා මුච්චිත්වා ඉදානි නිබ්බාණං සච්ඡිකත්වා විහරති'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යෝ ඉමං පළිපථං දුග්ගහං සංසාරං මොහමච්චගා,
තිණ්ණෝ පාරගතෝ ඣායී අනෙජෝ අකථංකථී,
අනුපාදාය නිබ්බුතෝ තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්‍රාතෝ යෝ භික්ඛු ඉදං රාගාදිපළිපථං චෙව කිලෙසදුග්ගහං ච සංසාරවට්ටං ච චතුන්නං සච්චානං අපරිඤ්ඤනකමෝහඤ්ච අතීතෝ, චත්තාරෝ ඔඝෙ නිත්තිණ්ණත්තා පාරං අනුප්පත්තෝ, දුච්චිඤෙන ඣානෙන ඣායී තණ්හාය අභාවෙන අනෙජෝ, කථංකථාය අභාවෙන අකථංකථී, උපාදානානං අභාවෙන අනුපාදිවිත්වා කිලෙස නිබ්බාණෙන නිබ්බුතෝ. තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ බහූ සෝතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

සිවලිත්‍රෙරස්ස වත්ථු.

"යොධ කාමෙ"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තෝ සුන්දරසමුද්දත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

සාවත්ථියං කිරෙකෝ කුලපුත්තෝ සුන්දරසමුද්දකුමාරෝ නාම චත්තාළීසකොටිවිභවෙ මහාකුලෙ නිබ්බත්තෝ. සෝ එකදිවසං පඤ්ච හත්ථෙ ඝණ්ඨිමාලාදිහත්ථං මහාජනං ධම්මසවණාය ජෙතවනං ගච්ඡන්තං දිස්වා කුහිං ගච්ඡථා'ති පුච්ඡිත්වා සත්ථුසන්තිකං ධම්මසවණාය'ති වුත්තෙ අහ'මපි ගච්ඡිස්සාමී'ති වත්වා තෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ නිසීදි. සත්ථා තස්සජ්ඣාසයං විදිත්වා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි. සෝ න සක්කා අගාරං අජ්ඣාවසතා සඞ්ඛලිඛිතං බ්‍රහ්මචරියං චරිතු'න්ති සත්ථු ධම්මකථං නිස්සාය පබ්බජ්ජාය ජාතුස්සාහෝ පරිසාය පක්කන්තාය සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචිත්වා මාතාපිතූහි අනනුඤ්ඤාතං තථාගතා න පබ්බාජෙන්තී'ති සුත්වා ගෙහං ගන්ත්වා රට්ඨපාලකුලපුත්තාදයෝ විය මහන්තෙන වායාමෙන මාතාපිතරෝ

ඤාතෙපත්වා සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ කිමම ඉධ වාසෙනා'ති තතො නික්ඛමිත්වා රාජගහං ගන්ත්වා පිණ්ඩාය චරන්තො විතිනාමෙසි. අථෙකදිවසං සාවත්ථියං තස්ස මාතාපිතරො එකස්මිං ජනදිවසෙ මහන්තෙන සිරිසොභග්ගෙන තස්ස සහායකුමාරෙ කීළමානෙ දිස්වා අම්හාකං පුත්තස්ස ඉදං දුල්ලභං ජාත'න්ති පරිදෙවිංසු. තස්මිං ඛණෙ එකා ගණිකා තං කුලං ගන්ත්වා තස්ස මාතරං රොදමානං නිසින්නං දිස්වා-"අම්ම කිං කාරණා රොදසී"ති පුච්ඡි. සුත්තං අනුස්සරිත්වා රොදිම්'ති. "කහං පන සො අම්මා"ති. භික්ඛුස්ස පබ්බජිතො'ති. "කිං උපපබ්බාජෙතුං න වට්ටති"ති. වට්ටති, න පනිච්ඡති, ඉතො නික්ඛමිත්වා රාජගහං ගතො'ති. සචාහං තං උපපබ්බාජෙය්‍යං කිමෙම කරෙය්‍යාථා'ති. ඉමස්ස මෙ කුලස්ස කුටුම්බසාමිනිං කරෙය්‍යමා'ති. තෙනහි මෙ පරිබ්බයං දෙථා'ති පරිබ්බයං ගහෙත්වා මහන්තෙන පරිවාරෙන රාජගහං ගන්ත්වා තස්ස පිණ්ඩාය චරණට්ඨානං සල්ලක්ඛෙත්වා තත්ථකං නිවාසගෙහං ගහෙත්වා පාතොව පණීතං ආහාරං පටියාදෙත්වා ථෙරස්ස පිණ්ඩාය පවිට්ඨකාලෙ භික්ඛං දත්වා කතිපාහච්චයෙන හත්ථෙ ගහෙත්වා නිසීදිත්වා හත්ථකිච්චං කරොථා"ති පත්තං ගණ්හි. සො පත්තමදාසි. අථ නං පණීතෙන ආහාරෙන පරිවිසිත්වා හත්ථෙ ගහෙත්වා පිණ්ඩාය චරිතුං ඨාසුකතාති වත්වා කතිපාහං අලින්දෙ නිසීදාපෙත්වා හොජෙත්වා දූරකෙ වුත්ථභික්ඛණ්ඩං වත්වා එථ තුම්හෙ ථෙරස්ස ආගතකාලෙ මයි වාරෙන්තියාපි ඉධ ගන්ත්වා රජ්ජං උට්ඨාපෙය්‍යාථා'ති ආහ. තෙ පුනදිවසෙ ථෙරස්ස හොජනවෙලාය තාය වාරියමානාපි රජ්ජං උට්ඨාපෙසුං. සා පුන දිවසෙ හත්ථෙ ගහෙත්වා දූරකා වාරියමානාපි මම වචනං අසුත්වා ඉධ රජ්ජං උට්ඨාපෙන්ති, අන්තොගෙහෙ නිසීදථා'ති අන්තොනිසීදාපෙත්වා කතිපාහං හොජෙසි. පුන දූරකෙ සංගණ්හිත්වා තුම්හෙ මයා වාරියමානාපි ථෙරස්ස භොජනකාලෙ මහාසද්දං කරෙය්‍යාථා'ති ආහ. තෙ තථා කරිංසු. සා පුනදිවසෙ හත්ථෙ ගහෙත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ අතිවිය මහාසද්දො හොති, දූරකා මයා වාරියමානාපි වචනං න ගණ්හන්ති, උපරිපාසාදෙ යෙව නිසීදථා'ති වත්වා ථෙරෙන අධිවාසිතෙ ථෙරං පුරතො කත්වා පාසාදං අභිරුහන්ති වාරාදිනි පිදහමානාව පාසාදං අභිරුහි. ථෙරො උක්කට්ඨසඳ්ධනවාරිකොපි සමානො රසතණ්හාය බද්ධො තස්සා වචනෙන සත්තභූමකපාසාදං අභිරුහි. සා ථෙරං නිසීදාපෙත්වා චත්තාළීසාය ඛලු සම්මුඛට්ඨානෙහි ඉත්ථී පුරිසං අච්චාවදති විජම්භති විනමති විලසති විලජ්ජති නඛෙන නඛං ඝට්ටෙති පාදෙන පාදං අක්කමති කට්ඨෙන පඨවිං විලිඛති දූරකං උල්ලපෙති ඔලපෙති කීළති කීළාපෙති චුම්බති චුම්බාපෙති භුඤ්ජති භුඤ්ජාපෙති දදති ආයාචති කතමනුකරොති උච්චං භාසති නීචං භාසති අච්චං භාසති ච්චිච්චං භාසති නච්චෙන ගීතෙන වාදිතෙන රොදිතෙන විලසිතෙන විභූසිතෙන ජග්ඝති පෙක්ඛති කථං චාලෙති

ගුයහගණ්ඩකං චාලෙති උත්තරං පිවරති උත්තරං පිදහති ථනං දස්සෙති කච්ඡං දස්සෙති නාභිං දස්සෙති අක්ඛිං නිඛනති භමුකං උක්ඛිපති ඔට්ඨං පලිඛති ජිව්හං නිල්ලාලෙති දුස්සං මුඤ්චති දුස්සං බන්ධති සිරසං මුඤ්චති සිරසං බන්ධති'ති එවං ආගතං ඉත්ථිකුත්තං ඉත්ථිලීළාහං දස්සෙත්වා තස්ස පුරතෝ ඨිතා ඉමං ගාථමාහ:—

අලත්තකකතා පාදා පාදුකාරුයහ වෙසියා
ත්වම්පි දහරෝ මම අහම්පි දහරා තව,
උභෝ'පි පබ්බජිස්සාම පච්ඡා ජිණ්ණා දණ්ඩපරායණා'ති.

ථේරස්ස අත්තභාවං වත මේ භාරියං අනුපධාරෙත්වා කතකම්මන්ති මහාසංවේගෝ උදපාදි. තස්මිං ඛණේ සත්ථා පඤ්චවත්තාභීසයෝජනමත්ථකෙ ජේතවනෙ නිසින්නෝ'ව තං කාරණං දිස්වා සිතං පාත්වාකාසි. අථ නං ආනන්දත්ථේරෝ පුච්ඡි–"භන්තෙ කෝ නු ඛෝ හෙතු කෝ පච්චයෝ සිතස්ස පාතුකම්මාය"ති. ආනන්ද රාජගහනගරෙ සත්තභූමක පාසාදතලෙ සුන්දරසමුද්දස්ස ච භික්ඛුනෝ ගණිකාය ච සංගාමෝ වත්තතී'ති. කස්ස නු ඛෝ භන්තෙ ජයෝ භවිස්සති කස්ස පරාජයෝ'ති. සත්ථා ආනන්ද සුන්දරසමුද්දස්ස ජයෝ භවිස්සති ගණිකාය පරාජයෝ'ති ථේරස්ස ජයං පකාසෙත්වා තත්ථ නිසින්නාකාරං ඔභාසං ඵරිත්වා භික්ඛු උභෝ'පි කාමෙ නිරපෙක්ඛා පජහා'ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යෝ'ධ කාමෙ පහත්වාන අනාගාරෝ පරිබ්බජේ,
කාමභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තස්සත්ථෝ යෝ පුග්ගලෝ ඉධ ලොකෙ උභෝ'පි කාමෙ හිත්වා අනාගාරෝ හුත්වා පරිබ්බජති, තං පරික්ඛීණකාමභවඤ්ඤෙව පරික්ඛීණභවඤ්ච අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ.

දෙසනාවසානෙ ථේරෝ අරහත්තං පත්වා ඉද්ධිබලෙන වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා කණ්ණිකාමණ්ඩලං විනිච්ඡික්ඛිත්වා සත්තරතනසරීරං පොත්ථකෙ නෙත්ථාඤෙව ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දි:—

භික්ඛූ ධම්මසභායං කථං සමුට්ඨාපෙසුං–ආවුසෝ ජීවිතාවසෙසෙසු යූසං රසං නිස්සාය මනං නට්ඨෝ සුන්දරසමුද්දත්ථේරෝ, සත්ථා පනස්ස අවස්සයෝ ජාතෝ'ති. සත්ථා තං කථං සුත්වා න භික්ඛවෙ ඉදානෙ'ව පුබ්බෙපාහං එතස්ස රසතණ්හාය බද්ධමානස්ස අවස්සයෝ ජාතෝ යෙවා'ති වත්වා තෙහි යාචිතෝ තස්සත්ථස්ස පකාසනත්ථං අතීතං ආහරිත්වා:—

"නකිරහි රසෙහි පාපියෝ ආවාසෙහි ච සබ්බෙහි වා,
වාතම්ගං ගෙහනිස්සිතං වසමානෙහි රසෙහි සඤ්ඤයෝ"ති

එකකනිපාතෙ ඉමං වාතම්ගජාතකං විත්ථාරෙත්වා තදා සුඤ්ඤර සම්බුදුනා වාතම්ගො අහොසි. ඉමං පන ගාථං වත්වා තසස විසඤ්ඤිපෙතා රඤ්ඤො මහාමච්චා අහමෙවං'ති ජාතකං සමොධානෙසිති

සුඤ්ඤරසම්බුදුතෙරසස වත්ථු.

"යොධ තණ්හ"නති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ජෙතියත්තෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

තත්‍රායං අනුපුබ්බී කථා–අතීතෙ බාරාණසියං වෙ භාතරො කුටුම්බියා මහන්තං උච්චුකෙඛත්තං කාරෙසුං. අථෙකදිවසං කණිට්ඨ භාතා උච්චුකෙඛත්තං ගන්ත්වා එකං ජෙට්ඨභාතිකසස දසසාම්, එකං මයහං භවිසසති'ති වෙ උච්චුයට්ඨියො රසසස අතික්ඛමණත්ථාය ජිණ්ණට්ඨානෙ බන්ධිත්වා ගණ්හි. තදා කිර උච්චූනං යන්තෙන පීළන කිච්චං නත්ථි, අග්ගෙ වා මූලෙ වා ඡින්දිත්වා උක්ඛිත්තකාලෙ ධම්මකර කතො උදකං විය සයමෙව රසො නික්ඛමති. තසස පන ඛෙත්තතො උච්චුයට්ඨියො ගහෙත්වා ආගමනකාලෙ ගන්ධමාදනපබ්බතෙ පච්චෙකබුද්ධා සමාපත්තිතො වුට්ඨාය කායස්ස නු ඛො අජ්ජ අනුග්ග හං කරියසාම්'ති උපධාරෙන්තා තං අත්තනො ඤාණජ්ඣාසයං දිසවා සඛහං කාතුං සමත්ථභාවං චසස ඤත්වා පත්තචීවරමාදාය ඉද්ධියා ආගන්ත්වා තසස පුරතො අට්ඨංසු. සො තං දිසවාව පසන්නා චිත්තො උත්තරසාටකං උච්චතරෙ භූමිපදෙසෙ අත්ථරිත්වා භන්තෙ ඉධ නිසීදථා'ති පච්චෙකබුද්ධං නිසීදාපෙත්වා පත්තං උපනාමෙථා'ති උච්චුයට්ඨිසස ඛණ්ඩනට්ඨානං මොචෙත්වා පත්තසස උපරි අකාසි. රසො ඔතරිත්වා පත්තං පූරෙසි. පච්චෙකබුද්ධඤාණ තසමිං රසෙ පිතෙ සාධුකං වත මෙ අයෙන රසො පිතො, සචෙ මෙ ජෙට්ඨභාති කො මූලං අහරාපෙසසති, මූලං දසසාම්, සචෙ පත්තිං අහරාපෙසසති පත්තිං දසසාම්'ති චින්තෙත්වා භන්තෙ පත්තං උපනාමෙථා'ති දුතියම්පි උච්චුයට්ඨිං මොචෙත්වා රසං අදාසි. භාතා මෙ උච්චුකෙඛත්තතො අඤ්ඤං උච්චුං ආහරිත්වා ඛාදිසසති'ති එත්තකම්පි කිරසස වඤ්චන චිත්තං නාහොසි. පච්චෙකබුද්ධා පන පඨමං උච්චුරසසස පීතත්තා තං උච්චුරසං අඤ්ඤම්පි සඞ්ඝං සංවිභජිතුකාමෙ ත්වා ගහෙත්වා නිසීදි. සො තසස ආකාරං විදිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ යො යො මයා දින්නො අග්ගරසො ඉමසස නිසසන්දෙන දෙවමනුසෙසසු සම්පත්තිං අනුභවිත්වා පරිසොසානෙ තුම්හෙහි පත්ත ධම්මං පාපුණෙසසා'නති පත්ථනං ඨපෙසි. පච්චෙකබුද්ධා'පිසස

එවං හොතූ'ති වත්වා–"ඉච්ඡිතං පත්ථිත"න්ති ඉමිං ගාථාහි අනුමෝදනං කත්වා යථා සෝ පස්සති, එවං අධිට්ඨහිත්වා ආකාසෙන ගන්ත්වා පඤ්චන්නං පච්චෙක බුද්ධසතානං තං රසං අදාසි. සෝ තං පාරිහාරියං දිස්වා භාතුසන්නිකං ගන්ත්වා කහං ගතොසි'නි වුත්තෙ උච්ඡුකඛත්තං ඔලොකෙතුං ගතොම්හි'නි. කිං නාදිසෙන උච්ඡුකඛත්තං ගතෙන, නනු නාම එකං වා දෙ වා උච්ඡුයට්ඨියො ආදාය ගන්තබ්බං භවෙය්‍යා'ති භාතරා වුත්තෙපා අම්හාකං භාතික වෙ මෙ උච්ඡුයට්ඨියො ගණ්හිතා, එකං පන පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා මම උච්ඡුයට්ඨිතො රසං දත්වා මූලං වා පත්තිං වා දස්සාමී'ති තුම්හාකම්පි මෙ උච්ඡුයට්ඨිතො රසො දින්නොපා, කින්නු තස්ස මූලං ගණ්හිස්සථ උදාහු පත්ති'න්ති ආහ. කිම්පන පච්චෙකබුද්ධෙන කතං'නි. මම උච්ඡුයට්ඨිතො රසං පිවිත්වා තුම්හාකං උච්ඡුයට්ඨිතො රසං ආදාය ආකාසෙන ගන්ත්වා පඤ්චසතානං පච්චෙකබුද්ධානං අදාසි'නි. සෝ තස්මිං කථෙන්තෙන කථෙන්තෙයෙව නිරන්තරං පීතියා ඵුටසරීරො හුත්වා තෙනෙව පච්චෙකබුද්ධෙන දිට්ඨධම්මසෙසාව අධිගමො භවෙය්‍යා'ති පත්ථනං අකාසි. එවං කණ්ටෙන තිසෙසා සම්පත්තිං සෝ පත්ථෙසි, ජෙට්ඨෙන පන එකපදෙනෙව අරහත්තං පත්ථිත'න්ති ඉදං තෙසං සුබ්බකම්මං.

තෙ යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං බෙපෙසිංසු. තෙසං දෙවලොක සීතකාලෙයෙව විපස්සි සම්මාසම්බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජි. තෙ'පි දෙවලොකතො චවිත්වා බන්ධුමතියං එකස්මිං කුලගෙහෙ ජෙට්ඨා ජෙට්ඨාව කණිට්ඨා කණිට්ඨාව හුත්වා පටිසන්ධිං ගණ්හිංසු. තෙසු ජෙට්ඨකස්ස සෙනොති නාමං අහොසි, කණිට්ඨස්ස අපරාජිතො'නි. තෙසු වයප්පත්තකාලෙ ඛත්තිඹං සණ්ඨපෙත්වා විහරන්තෙසු බුද්ධරතනං ලොකෙ උප්පන්නං ධම්මරතනං සඞ්ඝරතනං, දානානි දෙථ, පුඤ්ඤානි කරොථ අජ්ජ අට්ඨමී අජ්ජ චාතුද්දසී අජ්ජ පඤ්චදසී උපොසථං කරොථ ධම්මං සුණාථා'ති ධම්මස්සාසකස්ස බන්ධුමතිනගරෙ ඝොසනං සුත්වා මහාජනං පුරෙභත්තෙත දානං දත්වා පච්ඡාභත්තෙත ධම්මසවණාය ගච්ඡනතං දිස්වා සෙනඤ්ඨුම්බිකො ඤත්තිං ගච්ඡථා'නි පුච්ඡිත්වා සත්ථු සන්තිකං ධම්මසවණාය'නි වුත්තෙ අහම්පි ගච්ඡාමී'නි තෙහි සද්ධිං ගෙව ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙන නිසීදි. සත්ථා තස්සාරුක්ඛාසයං විදිත්වා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි. සෝ සත්ථුධම්මං සුත්වා පබ්බජ්ජාය උස්සාහජාතො සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි. අථ නං සත්ථා අත්ථි පන තෙ අපලොකෙතබ්බා ඤාතකා'නි පුච්ඡි. අත්ථි භන්තෙ'නි. තෙනහි තෙ අපලොකෙහී'නි. සෝ කණිට්ඨස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා යං ඉමස්මිං කුලෙ සාපතෙය්‍යං තං සබ්බං තව හොතූ'නි ආහ. තුම්හෙ පන සාමී'නි. අහං සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමී'නි. සාමි කිං වදෙථ, අහං ඔ

මාතරි මතායෙ මාතරං විය පිතරි මතෙ පිතරං විය ච තුමෙහ අලත්ථං. ඉදං කුලං මහාභොගං ගෙහෙ ඨිතෙනෙව සක්කා පුඤ්ඤානි කාතුං, මා එවං කරිත්ථා'ති. මයා සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මෙ සුතෙ න සක්කා තං අගාරමජ්ඣෙ ඨිතෙන සුරෙතුං, පබ්බජිස්සාමෙවා'හං, තවං නිවත්තාහී'ති. එවං සො කණිට්ඨං නිවත්තෙත්වා සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. කණිට්ඨොපි භාතු පබ්බජිත සක්කාරං කරිස්සාමී'ති සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස දානං දත්වා භාතරං වන්දිත්වා ආහ-"හන්දෙ තුම්හෙහි අත්තනො භවනිස්සරණං කතං, අහං පන පඤ්චහි කාමගුණෙහි ඛෙඩෙත්වා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතුම්පි න සක්කොමි. මයහං ගෙහෙ ඨිත සෙසව අනුවජ්ජිකං මහන්තං පුඤ්ඤකම්මං ආචික්ඛථා'ති. අථ නං ථොරෙ සාධු පණීතත සත්ථු ගන්ධකුටිං කරොහී'ති ආහ. සො සාධු'ති සම්පටිච්ඡිත්වා නානාදාරූනි ආහරාපෙත්වා ථම්භාදිනං අත්ථාය තචඡාපෙත්වා එකං සුවණ්ණඛචිතං එකං රජතඛචිතං එකං මණිඛචිත'න්ති සබ්බානි සබ්බරතනඛචිතානි කාරෙත්වා තෙහි ගන්ධකුටිං කාරාපෙත්වා සත්තරතනඛචිතාහෙව ජනිට්ඨකාහි ඡාදෙසි. ගන්ධකුටියා කරණකාලෙයෙව පන අත්තනා සමානනාමකො අපරාජිතො නාම භාගිනෙයේ‍ය උපසඞ්කමිත්වා අහ'ම්පි කරිස්සාමි මයහ'ම්පි පත්තිං දෙතු මාතුලා'ති ආහ. න දෙමි තාත අඤ්ඤානි අසාධාරණං කරිස්සාමී'ති. සො බහූම්පි යාචිත්වා පත්තිං අලභමානො ගන්ධකුටියා පුරතො කුඤ්ජරසාලං ලද්ධුං වට්ටතී'ති සත්තරතනමයං කුඤ්ජරසාලං කාරෙසි. සො ඉමසම්ං බුද්ධුප්පාදෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨි හුත්වා නිබ්බත්ති. ගන්ධකුටියං පන සත්තරතනමයානි තීණි මහා වාතපානානි අහෙසුං. තෙසං අභිමුඛෙ හෙට්ඨා සුධාපරිකම්මකතා නීසෙසා පොක්ඛරණියො කාරෙත්වා චතුජාතිකගන්ධොදකස්ස පූරෙත්වා අපරාජිතො ගහපති පඤ්චවණ්ණානි කුසුමානි රොපාපෙසි. තථාගතස්ස අන්තො නිසින්නකාලෙ වාතවෙගසමුට්ඨිතානි රෙණූ වට්ටිහි සරිරස්ස ඔකිරණත්ථං ගන්ධකුටිපූජිකාය කපල්ලං රත්තසුවණ්ණමයං අහොසි. පවාළමයා සිඛරා හෙට්ඨා මණිමයා ජනිට්ඨකා. ඉති සො නච්චන්තො විය මොරො සොභමානො අට්ඨාසි. සත්තසු පන රතනෙසු කොටෙතබ්බයුත්තකං කොටෙත්වා ඉතරං සකල මෙව ගහෙත්වා ජනනුමත්තෙනෙව ඔඩ්ඩෙත්වා ගන්ධකුටිං පරික්ඛිපිත්වා පරිවෙණං සුරෙසි. එවං ගන්ධකුටිං නිට්ඨාපෙත්වා අජරාජිතො ගහපති භාතිකත්ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා ආහ-භන්තෙ නිට්ඨිතා ගන්ධකුටි, පරිභොගමස්ස පච්චාසිංසාම්, පරිභොගෙන කිර මහන්තං පුඤ්ඤං හොති'ති. සො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා භන්තෙ ඉමිනා කිර කුටුම්බිකෙන ගන්ධකුටි කාරිතා, ඉදානි පරිභොගං පච්චාසිංසතීති ආහ. සත්ථා උට්ඨායාසනා ගන්ධකුටිං අභිරුහිත්වා ගන්ධකුටිං පරික්ඛිපිත්වා පරික්ඛිත්තරතනරාසිං ඔලොකෙන්තො වාරකොට්ඨකෙ අට්ඨාසි.

අථ නං කුට්ඨම්බිකෝ පච්ඡතෝ හනෙන්තෝ'ති ආහ. සත්ථා තත්ථේව ඨත්වා තතියවාරෙ තස්ස භාතිකත්ථෙරං ඔලෝකෙසි. සෝ ඔලෝකිතෝ'කාරමෙනෙව ඤත්වා කණ්ඨියභාතරං ආහ-එහි තාත මමේව රක්ඛා භවිස්සති, තුමෙහ යථාසුඛං වසථා'ති සත්ථාරං වන්දිත්වා'ති ආහ. සෝ තස්ස වචනං සුත්වා සත්ථාරං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා හනෙන්ත යථා මනුස්සා රුක්ඛමූලෙ වසිත්වා අනපෙක්ඛා පක්කමන්ති, යථා වා නදිං තරිත්වා උළුම්පං අපනෙත්වා පරිබ්බජන්ති, එවං අනපෙක්ඛා හුත්වා තුමෙහ වසථා'ති ආහ. කිමත්ථං පන සත්ථා අට්ඨාසි'ති. එවං කිරස්ස අහොසි-බුද්ධානං සන්තිකං පුරෙභත්තම්පි පච්ඡාභත්තම්පි බහූ ආගච්ඡන්ති. තෙසු රතනානි ආදාය පක්කමනෙපස්ස න සක්කා අමෙහේ වාරෙතුං, පරිවෙණමහි එත්තකෙ රතනෙ වොකිණ්ණෙ අත්තනෝ උපට්ඨාකෙ හරන්තෙ'පි න නිවාරෙති'ති කුට්ඨම්බිකෝ මසි ආඛානං බන්ධිත්වා අපායූපගෝ භවෙය්‍ය'ති ඉමිනා කාරණෙන අට්ඨාසි. තෙන පන හනෙන්ත මමේව රක්ඛා භවිස්සති, තුමෙහ වසථා'ති වුත්තෙ පාවිසි. කුට්ඨම්බිකෝ'පි සමන්තාරක්ඛං ඨපෙත්වා මනුස්සෙ ආහ-තාතා උච්චඩ්ඩෙහන වා පච්ඡිපසිබ්බකෙහි වා ආදාය ගච්ඡන්තෙ වාරෙය්‍යාථ, හත්ථෙන ගහෙත්වා නච්ඡන්තෙ පන මා වාරයිත්ථාති අන්තොනාහරෙ'පි ආරොචා'පෙසි. මය්‍හ ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ සත්තරතනානි ඔකිණ්ණානි, සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා ගච්ඡන්තා දුග්ගතමනුස්සා උභෝ හත්ථෙ පූරෙත්වා ගණ්හන්තු, සුඛජීවිනා'පි එකෙන හත්ථෙන ගණ්හන්තූ'ති. එවං කිරස්ස අහොසි-සබ්බෙ තාව ධම්මං සොතුකාමා භවිස්සන්ති යෙව, අසබ්බා'පි පන ධනලොභෙන ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා දුක්ඛිතා මුච්චිස්සන්ති, තස්මා ජනසඞ්ගහත්ථාය එවං ආරොචාපෙසි. මහාජනෝ තෙන වුත්තනියාමෙනෙව රතනානි ගණ්හි. සකිං ඔකිණ්ණස්ස රතනස්ස නිට්ඨිතෙපස්ස යාව තතියං ජනතුම්හෙහන ඔඩ්ඩෙනා ඔකිරාපෙසි යෙව. සත්ථු පන පාදමූලෙ තිප්පසමත්තං අනග්ඝං මණිරතනං ඨපෙසි. එවං කිරස්ස අහොසි-සත්ථු සරීරතො සුවණ්ණවණ්ණඤ්ච පභාඤ්ච සඞ්ගම්ම මණිපභං ඔලොකෙන්තානං තිත්තිං නාම න භවිස්සති, තස්මා එවමකාසි මහාජනෝ'පි අනිත්තෙනාව ඔලොකෙසි. අථෙකදිවසං එකෝ මිච්ඡාදිට්ඨිකෝ බ්‍රාහ්මණෝ සත්ථු කිර පාදමූලෙ මහග්ඝං මණිරතනං නික්ඛිත්තං, හරිස්සාමි න'න්ති විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ආගතස්ස මහාජනස්ස අන්තරෙන පාවිසි. කුට්ඨම්බිකෝ තස්ස පවිසනාකාරෙනෙව මණිං ගණ්හිතු කාමෝ'ති සල්ලක්ඛෙත්වා අහෝ වත න ගණ්හෙය්‍යා'ති චින්තෙසි. සෝ'පි සත්ථාරං වන්දනෙන්තා විය පාදමූලෙ හත්ථං ඨපෙත්වා මණිං ගහෙත්වා ඔවට්ටිකාය කත්වා පක්කාමි. කුට්ඨම්බිකෝ තස්මිං චිත්තං පසාදෙතුං නාසක්ඛි. සෝ ධම්මකථාවසානෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා හනෙන්ත මයා නික්ඛිත්තං

ගණ්ඩකුටිං පරිකඛිපිත්වා ජනපදමනුස්සෙහි ඔධිනා සත්තරසනානි ඔකිණ්ණානි, තානි මේ ගණ්හනෙනස්ස අඝාතෝ නාම නාහොසි, චිත්තං භියෝ භියෝ පසීදිසෙව. අජ්ජ පන අහොවතායං බ්‍රාහ්මණෝ මණිං උපසඞ්කමිත්වා න ගණ්හයෑ'ති චින්තෙත්වා තස්මිං මණිං ආදාය ගතෙ චිත්තං පසාදෙතුං නාසක්ඛිංසු. සත්ථා තස්ස වචනං සුත්වා නනු උපාසක අත්තනෝ සන්තකං පරෙහි අනාහරණීයං කාතුං සක්කොසී'ති නයං අදාසි. සෝ සත්ථාරං දිස්වානසෙ ඨත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා භගවත අජ්ජ ආදිං කත්වා මම සන්තකං දාසිකසුත්තමත්තම්පි මං අභිනවිත්වා අනෙකසතා රාජානෝ වා චොරා වා ගණ්හිතුං සමත්ථා නාම මා හොන්තු, අගණිනාපි මම සන්තකං මා ඩය්හතු, උදකෙනා'පි මා වුය්හතු'ති පත්ථනං අකාසි. සත්ථා'පිස්ස එවං හොතු'ති අනුමොදනං අකාසි. සෝ ගණ්ඩකුටිමහං කරොනෙතා අට්ඨසට්ඨියා භික්ඛුසතසහස්සස්ස අන්තොවිහාරෙයෙව නවමාසෙ මහාදානං දත්වා පරියොසානෙ සඞ්ඝස්ස නිව්වරං අදාසි. සඞ්ඝ නවකස්ස චීවරසාටකා සහස්සග්ඝනකා අහෙසුං. සෝ එවං යාවජීවං පුඤ්ඤානි කරිත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තෙත්වා එත්තකං කාලං දෙවමනුස්සෙසුස්ස සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ එකස්මිං සෙට්ඨිකුලෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා අඩ්ඪමාසාධිකෙ නවමාසෙ මාතුකුච්ඡියං වසි. ජාතදිවසස්ස පනස්ස සකලනගරෙ සබ්බාවුධානි පජ්ජලිංසු. සබ්බෙසං කාසාරුළ්හානි ආභරණානි'පි පජ්ජලිතානි විය ඔභාසං මුඤ්චිංසු. නගරං එකපජ්ජොතං අහොසි. සෝ'පි පාතොව රාජුපට්ඨානං අගමාසි. අථ නං රාජා පුච්ඡි–"අජ්ජ සබ්බාවුධානි පජ්ජලිංසු, නගරං එකපජ්ජොතං ජාතං, ජානාසි නුඛො එත්ථ කාරණ"නති. ජානාමි දෙවා'ති. කිං සෙට්ඨී'ති. මම ගෙහෙ තුම්හාකං දාසො ජාතො. තස්ස පුඤ්ඤතෙජෙනෙ'වං අහොසි'ති. කින්නුඛො චොරෙ භවිස්සති'ති. නත්ථෙතං දෙව පුඤ්ඤවා සත්තො කතාධිකාරො'ති. තෙන හි තං සම්මා පොසෙතුං වට්ට'ති, ඉදමස්ස බීරබ්භලං හොතු'ති දෙවසිකං සහස්සං පට්ඨපෙසි. අථස්ස නාමගහණදිවසෙ සකලනගරස්ස එකපජ්ජොතභූතත්තා ජොතියොත්වෙව නාමං කරිංසු. අථස්ස වයප්පත්තකාලෙ ගෙහකරණත්ථාය භූමිතලෙ සොධියමානෙ සක්කභවනං උණ්හාකාරං දස්සෙසි. සක්කො කින්නු ඛො ඉදන්ති උපධාරයමානො ජොතියස්ස ගෙහට්ඨානං ගණ්හන්ති'ති ඤත්වා නායං එතෙහි කතෙ ගෙහෙ වසිස්සති, මයාපෙස්ස ගන්තුං වට්ටති'ති වඩ්ඩකීවෙසෙන තත්ථ ගන්ත්වා කිං කරොථා'ති ආහ. ජොතියස්ස ගෙහට්ඨානං ගණ්හාමා'ති. අපෙථ නායං තුම්හෙහි කත ගෙහෙ වසිස්සති'ති වත්වා සොළසකරීසමත්තං භූම්පදෙසං ඔලොකෙසි. සෝ තාවදෙව කසිණමණ්ඩලං විය සමො අහොසි පුන ඉමස්මිං ඨානෙ පඨවිං භින්දිත්වා සත්තරතනමයෝ සත්තභූමිකපාසාදෙ උට්ඨහතු'ති චින්තෙත්වා ඔලොකෙසි. තාවදෙව පාසාදෙ

උට්ඨහි. සුන ඉමං පන පරිකඛිපිත්වා සත්තරතනමයා සත්තපාකාරා උට්ඨහන්තූ'ති චින්තෙත්වා ඔලොකෙසි. තථාරූපා පාකාරා උට්ඨහිංසු. අථ නෙසං පරියන්තෙ කපපරුකඛා උට්ඨහන්තූ, පාසාදස්ස චතුසු කණ්ණෙසු චතසෙසා නිබ්බුම්භියො උට්ඨහන්තූ'ති චින්තෙත්වා ඔලොකෙසි. සබ්බං තථෙව අහොසි. නිබ්බුම්භිසු පන එකා යොජනිකා අහොසි, එකා නිගාවුතිකා, එකා අඩ්ඪයොජනිකා, එකා ගාවුතපපමාණා. බොධිසත්තස්ස නිබ්බත්තනිබ්බුම්භිනං පන එතං මුඛපපමාණං අහොසි. හෙට්ඨා පථවිපරියන්තාව අහෙසුං. ජෝතියස්ස නිබ්බත්තනිබ්බුම්භිනා මුඛපරිමාණං න කථිතං. සබ්බා මුඛවට්ටිනත්තා තාලඵලං විය පරිපුණ්ණා උට්ඨහිංසු. පාසාදස්ස චතුසු කණ්ණෙසු තරුණතාලක්ඛන්ධපපමාණා චතසෙසා සුවණ්ණමයා උච්චුයට්ඨියො නිබ්බත්තිංසු. තාසං මණ්ඩිමයානි පත්තානි, සොවණ්ණමයානි පබ්බානි අහෙසුං. පුබ්බකම්මස්ස දස්සනත්ථං කිරෙතානි නිබ්බත්තිංසු. සත්තසු වාරකොට්ඨකෙසු සත්ත යක්ඛා ආරක්ඛං ගණ්හිංසු. පඨමෙ වාරකොට්ඨකෙ යමකචොළී නාම යක්ඛා අත්තනො පරිවාරෙන සහස්සයක්ඛෙන සද්ධිං රක්ඛං ගණ්හි, දුතියෙ උප්පලො නාම අත්තනො පරිවාරයක්ඛානං තීහි සහස්සෙහි සද්ධිං රක්ඛං ගණ්හි. තතියෙ වජිරො නාම තීහි සහස්සෙහි සද්ධිං, චතුත්ථෙ වජිරබාහු නාම චතූහි සහස්සෙහි සද්ධිං, පඤ්චමෙ සකටො නාම පඤ්චසහස්සෙහි සද්ධිං, ඡට්ඨෙ කටත්ථො නාම ඡහි සහස්සෙහි සද්ධිං, සත්තමෙ දිසාමුඛො නාම සත්තහි සහස්සෙහි සද්ධිං රක්ඛං ගණ්හි. එවං පාසාදස්ස අන්තො ච බහි ච ගාළ්හාරක්ඛා අහොසි. ජෝතියස්ස කිර සත්ත රතනමයො සත්තභූමකො පාසාදෙ උට්ඨිතො. සත්තපාකාරා සත්තවාරකොට්ඨකා චතසෙසා නිබ්බුම්භියො උට්ඨිතා'ති සුත්වා බිම්බිසාරරාජා සෙට්ඨිවඩ්ඪනං පාහිණි. සො ජෝතියසෙට්ඨි නාම අහොසි. තෙන පන සද්ධිං කතපුඤ්ඤකම්මා ඉත්ථී උත්තරකුරුස්ම නිබ්බත්තා. අථ නං දෙවතා තතො ආනෙත්වා සිරිගබ්භෙ නිසිදාපෙසුං. සා ආගච්ඡමානා එකං තණ්ඩුලනාළිං තයො ච ජෝතිපාසාණෙ ගණ්හි. තෙසං යාවජීවං තායෙව තණ්ඩුලනාළියා භත්තං අහොසි. සචෙ කිර තෙ සකටසතම්පි තණ්ඩුලානං පූරෙතුකාමා හොන්ති, සා තණ්ඩුලනාළි නාළියෙව ච භුත්වා තිට්ඨති, භත්ත පචනකාලෙ තණ්ඩුලෙ උක්ඛලියං පක්ඛිපිත්වා තෙසං පාසාණානං උපරි ඨපෙති. පාසාණා තාවදෙව පජ්ජලිත්වා භත්තෙ පක්කමත්තෙ නිබ්බායන්ති. තෙනෙව සඤ්ඤාණෙන භත්තස්ස පක්කභාවං ජානන්ති. සූපෙය්‍යාදි පචනකාලෙ'පි එසෙව නයො. එවං තෙසං ජෝතිපාසාණෙහි ආහාරො පච්චති, මණිආලොකෙ යෙව වසන්ති'ති අග්ගිස්ස වා දීපස්ස ඔභාසං නෙව ජානිංසු. ජෝතියස්ස කිර එවරූපා සම්පත්ති'ති සකලජම්බුදීපෙ පාකටො අහොසි. මහාජනො ඤාණාදීනි යොජෙත්වා දස්සනත්ථාය ආගච්ඡති. ජෝතියසෙට්ඨි ආගතාගතානං උත්තරකුරුතණ්ඩුලානං

හත්තං පච්චාපෙත්වා දාපෙති. කපුරුකෙළඟි වත්ථානි ගණ්හන්තු, ආභරණානි ගණ්හන්තූ'ති ආණාපෙති. නිගාවුතිකාය නිධිකුම්භියා මුඛං විවරාපෙත්වා යාපනමත්තං ධනං ගණ්හන්තූ'ති ආණාපෙති. සකලජම්බුදීපවාසිකෙස්ස ධනං ගහිතෙස්සුපි නිධිකුම්භියා අඩ්ඪඵලිමත්තම්පි ඌනං නාහොසි. ගන්ධකුටිපරිවෙණේ වාලිකං කත්වා ඔකිණ්ණරතනානං කිරස්ස එසෝ නිස්සන්දෝ. එවං මහාජනෙ වත්ථාභරණානි චෙව ධනානි ච යදිච්ඡකං ආදාය ගච්ඡන්තෙ බිම්බිසාරෙපි තස්ස පාසාදං දට්ඨුකාමෝ මහාජනෙ ආගච්ඡන්තෙ ඔකාසං නාලත්ථ. අපරභාගෙ යදිච්ඡකං ආදාය ගතත්තා මනුස්සෙසු මන්දිභූතෙසු රාජා ජෝතිය්‍යස්ස පිතරං ආහ–තවපුත්තස්ස පාසාදං දට්ඨුකාමොම්හි'ති. සෝ සාධු දෙවා'ති වත්වා ගන්ත්වා පුත්තස්ස කථෙසි–තාත රාජා තෙ පාසාදං දට්ඨුකාමෝ'ති. සාධු ආගච්ඡතූ'ති. රාජා මහන්තෙන පරිවාරෙන නත්ථ අගමාසි. පඨමවාරකොට්ඨකං සම්මජ්ජිත්වා කවචරජඩ්ඩකා දූසිරක්ඛෙසු හත්ථං අදාසි. රජා සෙට්ඨිජායාති සඤ්ඤාය ලජ්ජමානෝ තස්ස බාහාය හත්ථං න ඨපෙසි. එවං සෝ සෙසවාරකොට්ඨං කෙස්සු දූසිගෝ සෙට්ඨිභරියායෝ'ති මඤ්ඤමානෝ තාසං බාහාය හත්ථං න ඨපෙසි. ජෝතියෝ ආගන්ත්වා පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දිත්වා පච්ඡතෝ හුත්වා පුරෙ යාථ දෙවා'ති ආහ. රක්ඛෙසු පන මණිපඨවි සතපොරිසප්පමාණෝ විය හුත්වා උපට්ඨාහි. සෝ ඉමිනා මම ගහණට්ඨාය ඔපානෝ කතෝ'ති මඤ්ඤමානෝ පාදං උක්ඛිපිතුං න විසහි. ජෝතියෝ නායං දෙව ඔපානෝ මම පච්ඡතෝ ආගච්ඡථා'ති පුරතෝ අහොසි. රාජා තෙන අක්කන්තක්කමෙ භූමිං අක්කමිත්වා හෙට්ඨිමතලතෝ පට්ඨාය පාසාදං ඔලොකෙන්තෝ විචරි. තදා අජාතසත්තුකුමාරෝ'පි පිතු අඩ්ඪඵලිං ගහෙත්වා විචරන්තෝ විත්තෙසි–''අහෝ අඛ්බාලෝ මම පිතා, ගහපතිකෝ නාම සත්තරතනමයෙ පාසාදෙ වසති, එස රජ්ජං හුත්වා දාරුමය ගෙහෙ වසති, අහං දානි රාජා හුත්වා ඉමස්ස ඉමස්මිං පාසාදෙ වසිතුං න දස්සාමී'ති. රක්ඛෙසු'පි උපරිමතලං අභිරුහන්තස්සෙව පාතරාසවෙලා ජාතා. සෝ සෙට්ඨිං ආමන්තෙත්වා මහාසෙට්ඨි ඉධෙව පාතරාසං භුඤ්ජිස්සාමා'ති. ජානාම් දෙව සජ්ජිතොව දෙවස්සාහාරොති. සෝ සොළසහි ගන්ධොදකඝටෙහි නහාත්වා රතනමයෙ සෙට්ඨිස්ස නිසීදනමණ්ඩපෙ පඤ්ඤත්තෙ තස්සෙව නිසීදනපල්ලඞ්කෙ නිසීදි. අථස්ස හත්ථධොවනඋදකං දත්වා සත සහස්සගඝනිකාය සුවණ්ණපාතියා කිලින්නපාඨාසං වඩ්ඪෙත්වා පුරතෝ ඨපයිංසු. රාජා භොජනන්ති සඤ්ඤාය භුඤ්ජිතුං ආරභි. සෙට්ඨිනා ඉදං දෙව භොජනං, කිලින්නපාඨාසොති. අඤ්ඤාය සුවණ්ණපාතියා භොජනං වඩ්ඪෙත්වා පුරිමපාතියං ඨපයිංසු. තතෝ උපරිට්ඨිතං කිර නං උණ්හත්තා භුඤ්ජිතුං සුඛං හොති. රාජා මධුර භොජනං භුඤ්ජන්තෝ පමාණං න අඤ්ඤාසි. අථනං සෙට්ඨි වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අලං දෙව, එත්තකමෙව හොතු, ඉතෝ උත්තරිං

ජීරාපෙතුං න සක්කොනී'ති ආහ. අථ නං රාජා ආහ-කිං ගහපති ගරුකං කත්වා කථෙසි අත්තනෝ හත්තන්ති. දෙව නත්ථෙතං අම්හාකං ගරු, සබ්බසස්සා'පි බලකායස්ස ඉදමෙව හත්තං ඉදං සුපෙ ය්‍යං, අපි ච, ඛො අහං අය්‍යස්ස භාගාමී'ති. කිං කාරණා'ති. සචෙ දෙවස්ස කායාලසියමත්තං භවෙය්‍ය, ජීයෙථ රඤ්ඤෝ සෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ භත්තං, භුත්තං සෙට්ඨිනා කිඤ්චි කතං භවිස්සති'ති වචනස්ස භායාමි දෙවා'ති. තෙනහි හර භත්තං ආහර උදකන්ති. රඤ්ඤෝ භත්තකිච්චාවසානෙ තෙ සබ්බෙ රාජපරිවාරා තදෙව භත්තං භුඤ්ජිංසු. රාජා සුඛකථාය නිසින්නො සෙට්ඨිං ආමන්තෙත්වා කිං ඉමස්මිං ගෙහෙ සෙට්ඨිභරියා නත්ථී'ති ආහ. අත්ථි දෙවාති. කහං සාති. සිරිගබ්භෙ නිසින්නා දෙවස්ස ආගතභාවං න ජානාතීති. කිං චාපි හි පාතොව සපරිවාරො රාජා ආගතො. සා පනස්ස ආගතභාවං න ජානාතියෙව. තතො සෙට්ඨි රාජා මෙ භරියං දට්ඨුකාමොති තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා රාජා ආගතො, කිං තව රාජානං දට්ඨුං න වට්ටතී'ති. සා නිපන්නකාව කො එසො සාමි රාජා නාමාති. රාජා නාම අම්හාකං ඉස්සරොති වුත්තෙ අනන්තමනන්තං පවෙදෙත්වා දුක්කතානි වත නො පූරෙසුකම්මානි යෙසං නො ඉස්සරොපි අත්ථි. අස්සඛාය නාම පූරෙසූනි කත්වා මයං සම්පත්තිං අපාපුණිත්වා අපූරෙසුස්ස ඉස්සරි යට්ඨානෙ නිබ්බත්තාම්හා. අඛා අමෙහනි අසද්දහිත්වා දුනං දින්නං භවිස්සති තස්සෙතං ඵලන්ති වත්වා කිං ඉදානි කරොම් සාමිනි ආහ. විජෙතබ්බං භද්දෙති. තස්සා තාලවණ්ටං ආදාය ආගන්ත්වා රාජානං වීජෙන්තියා රඤ්ඤෝ වෙඨනස්ස ගන්ධවාතො අක්ඛිනි පහරි. අථස්සා අක්ඛීහි අස්සුධාරා පවත්තිංසු. තං දිස්වා රාජා සෙට්ඨිං ආහ-මහා සෙට්ඨි මාතුගාමා නාම අප්පබුද්ධිකා, රාජා මෙ සාමිකස්ස සම්පත්තිං ගණ්හිස්සතීති හදෙන රොදති මඤ්ඤෙ, අස්සාසෙහි නං, න මෙ තව සම්පත්තියා අත්ථොති. න එවං සා දෙව රොදති අථ කිං එතන්ති. තුම්හාකං වෙඨනගන්ධො තස්සා අක්ඛීනි පහරි. තතො අස්සූනි පවත්තිංසු. අයං හි දිපොභාසං වා අග්ගි ඔභාසං වා අදිස්වා මණී ආලොකෙනෙව භුඤ්ජති ච නිසීදති ච නිපජ්ජති ච, දෙවො පන දීපාලොකෙ නිසින්නො භවිස්සති'ති. ආම සෙට්ඨිති. තෙනහි දෙව අජ්ජ පට්ඨාය මණී ආලොකෙ නිසීදථාති මහන්තං නිප්පභමත්තං අනග්ඝමණිරතනං අදාසි. රාජා ගෙහං ඔලොකෙත්වා මහති පන ජෝතිකස්ස සම්පත්තිනි වත්වා අගමාසි. අයං තාව ජෝතිකස්ස උප්පත්ති.

ඉදානි ජටිලකස්ස උප්පත්ති වෙදිතබ්බා. බාරාණසියං එකා සෙට්ඨි ධීතා අභිරූපා අහොසි. තං පන්නාරසසොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ ආර ක්ඛත්ථාය එකං දාසිං දත්වා සත්තභූමකස්ස පාසාදස්ස උපරිම තලෙ සිරිගබ්භෙ වාසයිංසු. තං එකදිවසං වාතපානං විවරිත්වා බහි ඔලොකයමානං අකාසෙන ගච්ඡන්තෙනා එකෙ විජ්ජාධරෙ දිස්වා

උපපන්නාසිනෙහො වාතපානෙන පවිසිත්වා තාය සඞ්ගං සණ්ඨවමකාසි. සා තෙන සඞ්ගං සංවාසමන්වාය න චිරස්සෙව ගබ්භං පරිලභි. අථ නං සා දාසි දිස්වා අම්ම කිං ඉදන්ති වත්වා හොතු මා කස්සචි ආචික්ඛා'ති තාය වුත්ත භයෙන තුණ්හි අහොසි. සා'පි දසමෙව මාසෙ පූත්තං විජායි. නවභාජනං ආහරාපෙත්වා තත්ථ නං දාරකං නිපජ්ජාපෙත්වා තං භාජනං පිදහිත්වා උපරි පුප්ඵදාමානි ඨපෙත්වා ඉමං සීසෙන උක්ඛිපිත්වා ගඞ්ගාය විස්සජ්ජෙහි. කිම්දන්ති ච පුට්ඨා අය්‍යාය මේ බලිකම්මන්ති වදෙය්‍යාසී'ති දාසිං ආණාපෙසි. සා තථා අකාසි. හෙට්ඨා ගඞ්ගාය වෙ'පි ඉත්ථියො නහායමානා තං නවභාජනං උදකෙන හරියමානං දිස්වා එකා මයෙහතං භාජනන්ති ආහ. එකා යං එත සස අන්නෙතා තං මයහන්ති වත්වා භාජනෙ සම්පත්තෙ තං ආදාය ථලෙ ඨපෙත්වා විවරිත්වා දාරකං දිස්වා එකා මම භාජනන්ති වුත්තනයාය දාරකො මමෙව හොං'නීති ආහ. එකා යං භාජනස්ස අන්නෙතා තං මමා'ති වුත්තනයාය මම දාරකො'ති ආහ. තා විවදමානා විනිච්ඡයට්ඨානං ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙත්වා අමච්චෙසුපි විනිච්ඡිතුං අසක්කොන්තෙසු රඤ්ඤො සන්තිකං ගම්මිංසු. රාජා තාසං වචනං සුත්වා තුවං දාරකං ගණ්හ තුවං භාජනන්ති ආහ. යාය පන දාරකො ලද්ධො සා මහාකච්චායනත්ථෙරස්ස උපට්ඨායිකා හොති. තස්මා සා දාරකං ඉමං ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බාජෙස්සාමීති පොසෙසි. තස්ස ජාත දිවසෙ ගබ්භමලස්ස ධොවිත්වා අනපනීතනාය කෙසා ජටිලා භූත්වා අට්ඨංසු. තෙනස්ස ජටිලොත්වෙව නාමං කරිංසු තස්ස පදසා විචරණකාලෙ ථෙරො තං ගෙහං පිණ්ඩාය පාවිසි. උපාසිකා ථෙරං නිසීදාපෙත්වා ආහාරමදාසි. ථෙරො දාරකං දිස්වා කිං උපාසිකෙ දාරකො තෙ ලද්ධොති පුච්ඡි. ආම භන්තෙ ඉමං දාරකං තුම්හාකං සන්තිකෙ පබ්බාජෙස්සාමීති පොසෙසිං. පබ්බාජෙථ නන්ති අදාසි. ථෙරො සාධූති නං ආදාය ගච්ඡන්තො අත්ථි නු ඛො ඉමස්ස ඉතො සම්පත්තිං අනුභවිතුං පුඤ්ඤකම්මන්ති ඔලොකෙන්තො මහාපුඤ්ඤො සත්තො, එස මහාසම්පත්තිං අනුභවිස්සති, දහරො එව තාව, ඤාණම්පි තාවස්ස පරිපාකං න ගච්ඡතීති විත්තෙත්වා තං ආදාය තක්කසිලායං එකස්ස උපට්ඨාකස්ස ගෙහං අගමාසි. සො ථෙරං වන්දිත්වා භිතො දාරකං දිස්වා දාරකො වො භන්තෙ ලද්ධොති පුච්ඡි, ආම උපාසක පබ්බජිස්සති, දහරොව තාව, තවෙව සන්තිකෙ හොතූති. සො සාධූති තං පූත්තට්ඨානෙ ඨපෙත්වා පරිජගහි. තස්ස පන ගෙහෙ වාදසවස්සානි භණ්ඩකං උස්සන්නං හොති. සො ගාම නානරං ගච්ඡන්තො සබ්බම්පි තං භණ්ඩකං ආපනං හරිත්වා දාරකං ආපනෙ නිසීදාපෙත්වා තස්ස තස්ස භණ්ඩකස්ස මූලං ආචික්ඛිත්වා ඉදං චිදං ච එත්තකං නාම ගහෙත්වා දදෙය්‍යාසීති වත්වා පක්කාමි. තං දිවසං නගරපරිග්ගාහිකා දෙවතා අන්තමසො මරිචජීරක

මත්තෙනාපි අත්තිකෙ තයෙසව ආපනාභිමුඛෙ කරිංසු. සො මාදස වසෙනානි උසභනහං ගණ්ඩකං එකදිවසෙනෙව විකසිණි. කුටුම්බිකො ආගන්ත්වා ආපනෙ කිඤ්චි අදිසවා සබ්බං තෙ තාත ගණ්ඩකං නාසි තනති ආහ. න නාසෙසිං, සබ්බං තුම්හෙහි වුත්තනයෙනෙව විකසිණි, ඉදං අසුකයස්ස මූලං ඉදං අසුකස්ස මූලනති. කුටුම්බිකො පසිදිත්වා අනග්ඝා පූරිසො යත්ථ කත්ථචි ජීවිතුං සමත්ථොති අත්ත නො ගෙහෙ වයප්පත්තං ධීතරං තස්ස දත්වා ගෙහමස්ස කරොථානි පූරිසෙ ආණාපෙත්වා නීතසිතෙ ගෙහෙ ගවෙජ්ඨ තුම්හෙ අත්තනො ගෙහෙ වසථානි ආහ. අථස්ස ගෙහප්පවිසනකාලෙ එකෙන පාදෙන උම්මාරෙ අක්කමන්තමත්තෙ ගෙහස්ස පච්ඡිමභාගෙ භූමිං භින්දිත්වා අසීතිහත්ථො සුවණ්ණපබ්බතො උට්ඨහි. රාජා ජටිලස්ස කිර ගෙහෙ භූමිං භින්දිත්වා සුවණ්ණපබ්බතො උට්ඨිතොති සුත්වා තස්ස සෙට්ඨි ච්ඡත්තං පෙසෙසි. සො ජටිලසෙට්ඨි නාම අහොසි තස්ස තයො පුත්තා අහෙසුං. සො තෙසං වයප්පත්තකාලෙ පබ්බජ්ජාය චිත්තං උප්පාදෙත්වා සචෙ අම්හෙහි සමානං සෙට්ඨි කුලං ලභිස්සති, පබ්බ ජිතුං දස්සන්ති, නො චෙ න දස්සන්ති, අත්ථි නු ඛො ජම්බුදීපෙ අම්හෙහි සමානභොගකුලන්ති වීමංසනත්ථාය සුවණ්ණමයං ඉට්ඨකං සුවණ්ණමයං පත්තොදලට්ඨිං සුවණ්ණමයං පාමඞ්ගං ච කාරාපෙත්වා පූරිසානං හත්ථෙ දත්වා ගච්ඡථ ඉමානි ආදාය කිඤ්චි දෙව ඔලොකයමානා විය ජම්බුදීපතලං විචරිත්වා අම්හෙහි සමාන භොගස්ස සෙට්ඨිකුලස්ස අත්ථිභාවං වා නත්ථිභාවං වා ඤත්වා ආග ච්ඡථා'ති පහිණි. තෙ චාරිකං චරන්තා භද්දියනගරං පාපුණිංසු. අථ තෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨි දිස්වා තාතා කිං කරොන්තා විචරථාති පුච්ඡි ත්වා එකං ඔලොකෙන්තා විචරාමාති වුත්තෙ ඉමෙසං ඉමානි ගහෙත්වා කිඤ්චිදෙව ඔලොකෙතුං විචරණකිච්චං නත්ථි, රට්ඨං පරි ගණ්හමානා විචරන්තීති ඤත්වා තාතා අම්හාකං පච්ඡිමගෙහං පවිසිත්වා ඔලොකෙථානි ආහ. තෙ තත්ථ අට්ඨකරිසමත්තෙ ඨානෙ හත්ථිඅස්සඋසභපමාණෙ පිට්ඨියා පිට්ඨිං ආහච්ච පඨවිං භින්දිත්වා උට්ඨිතෙ හෙට්ඨා වුත්තපකාරෙ සුවණ්ණමෙණ්ඩකෙ දිස්වා තෙසං අනන්තරන්තරා විචරිත්වා නික්ඛමිංසු. අථ නෙ සෙට්ඨි තාතා යං ඔලෙකෙන්තා විචරථ, දිට්ඨා වො සොනි පුච්ඡිත්වා න දිට්ඨා සාමි'නි වුත්තෙ තෙන හි ගච්ඡථානි උය්යොජෙසි. තෙ තතොව ගන්ත්වා අත්තනො සෙට්ඨිනා කිං තාතා දිට්ඨං වො අම්හාකං සමාන භොගං සෙට්ඨිකුලන්ති වුත්තෙ සාමි තුම්හාකං කිං අත්ථි, භද්දිය නගරෙ මෙණ්ඩකසෙට්ඨිනො එවරූපො නාම විභවො'නි සබ්බං තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු. තං සුත්වා සෙට්ඨි අත්තමනො හුත්වා එකං තාව සෙට්ඨිකුලං ලඛං අපරම්පි නු ඛො අත්ථී'ති සතසහස්සග්ඝනිකං කම්බලං දත්වා ගච්ඡථ තාතා අපරම්පි සෙට්ඨිකුලං විචිනථා'ති

පහිණී. තෙ රාජගහං ගන්ත්වා ජෝතියසෙට්ඨිස්ස ගෙහතො අවිදූරෙ දූරාරිසිං කත්වා අගගිං දත්වා අට්ඨංසු. කිං ඉදානි ච පුට්ඨකාලෙ එකං නො මහග්ඝං කම්බලං විකක්කිණන්තානං කායකො නත්ථි, ගහෙත්වා චිවරන්තාපි චොරානං භායාම, තෙන නං ඛාපෙත්වා ගමිස්සාමාති වදිංසු. අථ නෙ ජෝතිකසෙට්ඨි දිස්වා ඉමෙ කිං කරොන්තීති පුච්ඡිත්වා තමත්ථං සුත්වා පක්කොසාපෙත්වා කිං අග්ඝනකො කම්බලොති පුච්ඡි. සතසහස්සග්ඝනකොති වුත්තෙ සතසහස්සං දාපෙත්වා චාර කොට්ඨකං සම්මජ්ජිත්වා කච්චරජඛ්ඩිකාය දාසියා දෙථාති තෙස ඤෙව හත්ථෙ පහිණි. සා කම්බලං ගහෙත්වා රොදමානා සාමිකස්ස සන්තිකං ආගන්ත්වා කිං ඉමං සාමි, අපරාධෙ සති පහරිතුං න වට්ටති, කස්මා මෙ එවං ථූලකම්බලං පහිණිත්ථ, කත්ථාහං ඉමං නිවාසෙත්වා ගමිස්සාමි පාරුපිස්සාමීති නාහං තව එතදත්ථාය පහිණිං, එතං පන පළිවෙඨෙත්වා තව සයනපාදමූලෙ ඨපෙත්වා නිපජ්ජනකාලෙ ගණ්ඩොදකෙන ඛොතානං පාදූනං පුඤ්ඤත්ථාය තෙ පහිණිං, එතම්පි කාතුං න සක්කොසීති. සා එතං පන කාතුං සක්ඛිස්සාමි සාමීති ගහෙත්වා අගමාසි. තෙ ච පුරිසා තං කාරණං දිස්වා අත්ත නො සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා කිං තාතා දිට්ඨං වො සෙට්ඨිකුල නන්ති වුත්තෙ ආම් කිං තුම්හාකං අත්ථි, රාජගහනගරෙ ජෝතියසෙට්ඨි ස්ස එවරූපා නාම සම්පත්තීති සබ්බං ගෙහෙ සම්පත්තිං ආරොචෙත්වා තං පවත්තිං ආචික්ඛිංසු. සෙට්ඨි තෙසං වචනං සුත්වා තුට්ඨමානස ඉදානි පබ්බජිතුං ලභිස්සාමීති රඤ්ඤා සන්තිකං ගන්ත්වා පබ්බජිතුකාමම්හි දෙවාති ආහ. සාධු මහාසෙට්ඨි පබ්බජාහීති. සො ගෙහං ගන්ත්වා පුත්තෙ පක්කොසාපෙත්වා සුවණ්ණදණ්ඩං වජිර තලං කුද්දාලං පෙට්ඨපුත්තස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා තාත පච්ඡිමගෙහෙ සුවණ්ණපබ්බතතො සුවණ්ණපිණ්ඩං උද්ධරාහීති ආහ. සො කුද්දාලං ආදාය ගන්ත්වා සුවණ්ණපබ්බතං පහරි පිට්ඨිපාසාණෙ පහට කාලො විය අහොසි. තස්ස හත්ථතො කුද්දාලං ගහෙත්වා මජ්ඣිමස්ස හත්ථෙ දත්වා පහිණි. තස්සපි පබ්බතං පහරන්තස්ස පිට්ඨිපාසාණෙ පහට කාලො විය අහොසි. අථ නං කණිට්ඨපුත්තස්ස හත්ථෙ ඨපෙත්වා පහිණි. තස්ස කුද්දාලං ගහෙත්වා පහරන්තස්ස කොටෙටත්වා රාසි කතාය මත්තිකාය පහටකාලො විය අහොසි. අථ නං සෙට්ඨි එහි තාත අලං එත්තකෙනාති වත්වා ඉතරෙ වෙ පෙට්ඨභාතිකෙ පක්කොසාපෙත්වා අයං සුවණ්ණපබ්බතො න තුම්හාකං නිබ්බත්තො. මයහං ච කණිට්ඨස්ස ච නිබ්බත්තොති. ඉමිනා සඞ්ඛෙ එකතො ඛුත්වා පරි භුඤ්ජථාති ආහ. කස්මා පන සො තෙසඤ්ඤෙව නිබ්බත්ති, කස්මා ච ජට්ඨලොජාතකාලෙ උදකෙ පතිතොති. අත්ත නො කතකම්මතොව. කස්සපසම්මාසම්බුද්ධස්ස හි චෙතියෙ කසීරමානෙ එකො ඛීණාසවො චෙතියට්ඨානං ගන්ත්වා ඔලොකෙත්වා තාතා කස්මා චෙතියස්ස උත්තරෙන මුඛං න උට්ඨහතීති පුච්ඡි. සුවණ්ණං නප්පහොතීති ආහ.

අහං අනෙතාගාමං පවිසිත්වා සමාදපෙස්සාමි, තුමෙහ ආදරෙන කම්මං කරොථාති. සො එවං වත්වා නගරං පවිසිත්වා අම්මා තාතා තුම්හාකං වෙනිඅස්ස එකස්මිං මුඛෙ සුවණ්ණං නප්පහොති, සුවණ්ණං දෙථාති මහාජනං සමාදපෙත්වා සුවණ්ණකාරකුලං අගමාසි. සුවණ්ණකාරොපි තං ඛණං හරියාය සද්ධිං කලහං කරොන්තො නිසින්නොහොති. අථ නං ථෙරො චෙතියෙ තුම්හෙහි ගහිතමුඛස්ස සුවණ්ණං නප්පහොති, තං ජානිතුං වට්ටතීති ආහ. සො හරියාය කොපෙන තව සත්ථාරං උදකෙ ඛිපිත්වා ගච්ඡාති ආහ. අථ නං සා අතිසාහසං තෙ කතං, මම කුඩ්ඩෙන තෙ අහමෙව අක්කොසිතබ්බා වා පහරිතබ්බා වා, කස්මා අතීතානාගතපච්චුප්පන්නස්ස බුද්ධස්ස වෙරමකාසීති ආහ. සුවණ්ණකාරො තාවදෙව සංවෙගප්පත්තො ඛමථ මෙ භන්තෙති වත්වා ථෙරස්ස පාදමූලෙ නිපජ්ජි. තාත අහං තයා න කිඤ්චි වුත්තො. සත්ථාරං ඛමාපෙහීති. කිත්ති කත්වා ඛමාපෙමි භන්තෙති. සුවණ්ණපුප්ඵානං තයො කුම්භ කත්වා අන්තොනිධානෙ පක්ඛිපිත්වා අල්ලවත්ථා අල්ලකෙසො හුත්වා ඛමාපෙහි තාතාති. සො සාධු භන්තෙති සුවණ්ණපුප්ඵානි කරොන්තො තිස්සු පූත්තෙසු ජෙට්ඨපුත්තං පක්කොසාපෙත්වා එහි තාත අහං සත්ථාරං වෙරවචනෙන අවචං, තස්මා ඉමානි පුප්ඵානි කත්වා ධාතුනිධානෙ පක්ඛිපිත්වා ඛමාපෙස්සාමි, තුම්හෙපි ඛො මෙ සහායා හොථාති ආහ. සො තාත තුවං එව වෙරවචනං වදෙසි, තතො තුවං යෙව කරොහීති කාතුං න ඉච්ඡි. මජ්ඣිමපුත්තං පක්කොසාපෙත්වා තථෙවාහ. සොපි තථෙව වත්වා න ඉච්ඡි. කණිට්ඨං පක්කොසිත්වා තථෙවාහ. සො පිතු උපනාකිච්චං නාම පූත්තස්ස භාරොති පිතු සහායා හුත්වා පුප්ඵානි අකාසි. සුවණ්ණකාරො විදත්ථිප්පමාණානං පුප්ඵානං තයො කුම්භ නිට්ඨාපෙත්වා ධාතුනිධානෙ පක්ඛිපිත්වා අල්ලවත්ථා අල්ලකෙසා සත්ථාරං ඛමාපෙසි. ඉති සො සත්තක්ඛත්තුං ජාතක්කාලෙ උදකෙ පානනං ලභි අයං පනස්ස කොට්ඨාසෙ තිණ්හා අත්තභාවෙ. ඉධාපි තස්සෙව නිස්සන්දෙන උදකෙ පතිතා. යෙ පනස්ස වෙ ජෙට්ඨපුත්තා සුවණ්ණපුප්ඵානං කරණකාලෙ සහායා භවිතුං න ඉච්ඡිංසු, තෙසං තෙන කාරණෙන සුවණ්ණපබ්බතා න නිබ්බත්තා. කණිට්ඨපුත්තස්ස චෙව ජටියස්ස ච එකතා කත්තභාවෙන නිබ්බත්තා. ඉති සො පුත්තෙ අනුසාසිත්වා සත්තු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පාපුණි. සත්ථා අපරෙන සමයෙන පඤ්චහි භික්ඛු සතෙහි සද්ධිං පිණ්ඩාය චරන්තො තස්ස පූත්තානං ගෙවාරං අගමාසි. තෙ බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස අඩ්ඩමාසං භික්ඛාදානං අදංසු. භික්ඛූපි ධම්ම සභාගං කථං සමුට්ඨාපෙසුං. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා න භික්ඛවෙ මම පුත්තස්ස තෙසු තණ්හා වා මානො වා අත්ථීති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:-

යොඛ තණ්හං පහන්වාන අනාගාරෝ පරිබ්බජෙ,
තණ්හාභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තසසත්ථෝ යෝ ඉඛ ලොකෙ ජවාරිකං තණ්හං ජහිත්වා ඝරා වාසෙ අනපේක්ඛෝ අනාගාරෝ හුත්වා පරිබ්බජති, තණ්හායෙව භවඤ්ච පරික්ඛීණත්තා තණ්හාභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ජරිලඤ්ඤ වත්ථු.

"යොඛ තණ්හ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තෝ ජෝතිකත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි.

අජාතසත්තුකුමාරෝ හි දෙවදත්තෙන සද්ධිං එකතෝ හුත්වා පිතරං ඝාතෙත්වා රජ්ජෙ පතිට්ඨිතෝ ජෝතිකඤ්ඤ පාසාදං ගණ්හි සඤ්ඤී'ති සුඛසජ්ජා නික්ඛමිත්වා මණ්ඩපාකාරෙ සපරිවාරඤ්ඤ අත්තනෝ ඡායං දිස්වාව ගහපතිකෝ මෙ සුඛසජ්ජා හුත්වා බලං ආදාය නික්ඛන්තොති සල්ලක්ඛෙත්වා උපගන්තුං න විසහි. සෙට්ඨිපි තං දිවසං උපොසථිකෝ හුත්වා පාතොව භුත්තපාතරාසෝ විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තෝ නිසින්නෝ හොති. පඨමවාරකොට්ඨකෙ රක්ඛං ගහෙත්වා ඨිතෝ පන යමකමොළිඝකෙඛා නං දිස්වා කඤ්ඤං ගවජ්ජිති සපරිවාරං විඛංසෙත්වා දිසාවිදිසාසු අනුඛන්ධි. රාජා විහාරමෙව අගමාසි. අථ නං සෙට්ඨි දිස්වා කිං දෙවාති වත්වා උට්ඨායාසනා අට්ඨාසි. ගහපතික ත්වං තව පුරිසෙ මයා සද්ධිං යුජ්ඣනත්ථාති ආණාපෙත්වා ඉඛාගම්ම ධම්මං සුණන්තෝ විය නිසින්නොති. කිං පන දෙවෝ මම ගෙහං ගණ්හිතුං ඝතොති. ආම ඝතොමහිති. මම අනිච්ඡාය මම ගෙහං ගණ්හිතුං රාජසහස්සම්පි න සක්කොතීති දෙවාති. සෝ කිං පන ත්වං රාජා භවිස්සසීති කුජ්ඣි. නාහං රාජා, මම සන්තකං පන දාසිකස්සත්තනම්පි මම අනිච්ඡාය රාහුණි වා චොරෙණි වා ගහිතුං න සක්කොතීති. කිං පනාහං තව රුචියා ගණ්හිස්සාමීති. තෙන හි දෙව ඉමාසු මෙ දසසු අඟුලීසු වීසති මුද්දිකා, ඉමාහං තුම්හාකං න දෙමි. සචෙ සක්කොථ ගණ්හථාති. සෝ පන රාජා භූමිඝං උක්කුටිකං නිසීදිත්වා උල්ලඞ්ඝනෙත්තා අට්ඨාරසහත්ථට්ඨානං අභිරුහති, ඨත්වා උල්ලඞ්ඝනෙත්තා අසීතිහත්ථට්ඨානං අභිරුහති, එවං මහාබලෝ සමානොපි ඉතො චිතො ච පරිවත්තනෙත්තා එක මුද්දිකම්පි කඩ්ඪිතුං නාසක්ඛි. අථ නං සෙට්ඨි සාටකං පත්ථර දෙවාති වත්වා අඩ්ඪුලියො උජුකා අකාසි. වීසතිපි මුද්දිකා නික්ඛම්ංසු. අථ නං සෙට්ඨි එවං වදෙසි-දෙවමම සන්තකං මම අනිච්ඡාය න සක්කා ගණ්හිතුන්ති වත්වා රක්ඛසූ කිරියාය උපපන්නභාවෙනෙව පබ්බජිතුං මෙ

අනුජානි දෙවානි ආහ. සෝ ඉමස්මිං පබ්බජිතෙ සුඛං පාසදං ගණ්හි සසාමීති චින්තෙත්වා එකවචනෙනෙව තං පබ්බජාහීති ආහ. සෝ සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා න චිරසෙසෙව අරහත්තං පත්වා ජෝති කත්ථෙරෝ නාම අහොසි. තස්ස අරහත්තප්පත්තකඛණෙ යෙව සබ්බාපි සා සම්පත්ති අන්තරධායි. තම්පිස්ස සතුලකාසඃ නාම හරියං දෙවතා උත්තරකුරුමෙව නයිංසු. අථෙකදිවසං භික්ඛූ නං ආම න්තෙත්වා ආවුසො ජෝතිය තස්මිං පන තෙ පාසාදෙ වා ඉත්ථියා වා තණ්හා අත්ථීති පුච්ඡිත්වා නත්ථාවුසොති වුත්තෙ සත්ථු ආරොචෙසුං– අයං භන්තෙ අභූතං වත්වා අක්ඛීනං ව්‍යාකරොතීති. සත්ථා නත්ථෙව භික්ඛවෙ මම පුත්තස්ස තස්මිං තණ්හාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

යොධ තණ්හං පහන්ත්වාන අනාගාරො පරිබ්බජෙ,
තණ්හාභවපරික්ඛීණං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'නති.

ඉමස්සා ගාථාය පෙත්ථා හෙට්ඨා පටියත්ථෙරවත්ථුම්හි වුත්තනයෙ නෙව වෙදිතබ්බා. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

ජෝතියත්ථෙරස්ස වත්ථු.

"හිත්වා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො එකං නටපුත්තකං ආරබ්භ කථෙසි.

සෝ කිර එකං නටකීළං කීළන්තං දිස්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. තස්මිං ඛුඩ්ඩපමුඛෙන භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං පිණ්ඩාය පවිසන්තෙ භික්ඛූ එකං නටපුත්තං කීළන්තං දිස්වා–ආවුසො එස තයා කිළිතකිළිතං කීළති, අත්ථි නු ඛො තෙ එත්ථ සිනෙහොති පුච්ඡිත්වා නත්ථීති වුත්තෙ අයං භන්තෙ අභූතං වත්වා අක්ඛීනං ව්‍යාකරොතීති ආහ. සත්ථා තෙසං කථං සුත්වා භික්ඛවෙ මම පුත්තො සබ්බයොගෙ අතික්කන්තොති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

හිත්වා මානුසකං යොගං දිබ්බං යොගං උපච්චගා,
සබ්බයොගවිසංයුත්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'නති.

තත්ථ "මානුසකං යොග"න්ති මානුසකඅස්සාදෙඛව පඤ්චකාම ගුණෙ ච. දිබ්බයොගෙපි එසෙවනයො. "උපච්චගා"ති යො මානුසකං යොගං හිත්වා දිබ්බයොගං අතික්කන්තො, තං සබ්බෙහි චතූහිපි යොගෙහි විසංයුත්තං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමීති අත්ථො. දෙසනා වසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

නටපුත්තකස්ස වත්ථු.

"ඡිත්වා රතිඤ්ච"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො එකං නටපුත්තකං යෙව බ්‍රාහ්මණං ආරබ්භ කථෙසි. වත්ථු පුරිමසදිසමෙව. ඉධ පන සත්ථා භික්ඛවෙ මම පුත්තො රතිඤ්ච අරතිඤ්ච පහාය ඨිතොත්‍ති වත්වා ඉමං ගාථමාහ:—

ඡිත්වා රතිඤ්ච අරතිඤ්ච සීතීභූතං නිරූපධිං,
සබ්බලොකාභිභුං වීරං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණන්‍ති.

තත්ථ"රති"නති පඤ්චකාමගුණරතිං. "අරති"නති අරඤ්ඤවාසෙ උක්කණ්ඨිතභාවං. "සීතීභූත"නති නිබ්බුතං. "නිරූපධි"නති නිරූපකිලෙසං. "වීර"නති තං එවරූපං සබ්බභවලොකං අභිභවිත්වා ඨිතං විරියවන්තං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමීති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූති.

නටපුත්තකසස වත්ථු.

"චුතිං යො වෙදී"නි ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො වඩ්ඪීසත්ථෙරං ආරබ්භ කථෙසි:—

රාජගහෙ කිරකො බ්‍රාහ්මණෙ වඩ්ඪීසො නාම මතමනුස්සානං සීසං ඇකොටෙත්වා ඉදං නිරයෙ නිබ්බත්තනස්ස සීසං ඉදං, තිරච්ඡානයොනියං, ඉදං පෙත්තිවිසයෙ ඉදං මනුස්සලොකෙ ඉදං දෙවලොකෙ නිබ්බත්තනස්සාත්‍ති ජානාති. බ්‍රාහ්මණ සක්කා ඉමං නිස්සාය ලොකං බාදිතුන්ති විනෙත්වා තං වෙ රත්තවත්ථානි පරිදහාපෙත්වා ආදාය ජනපදං චරන්තා මනුස්සෙ වදන්ති–එසො වඩ්ඪීසො නාම බ්‍රාහ්මණෙ මතමනුස්සානං සීසං ඇකොටෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාති, අත්තනො ඤාතකානං නිබ්බත්තට්ඨානං පුච්ඡථාත්‍ති. මනුස්සා යථාබලං දසපි කහාපණෙ වීසති සතම්පි දත්වා ඤාතකානං නිබ්බත්තට්ඨානං පුච්ඡන්ති. තෙ අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං පත්වා ජෙතවනස්ස අවිදූරෙ නිවාසං ගණ්හිංසු. තෙ භූතපාතරාසං මහාජනං ගන්ධමාලාදිහත්ථං ධම්මසවණාය ගච්ඡන්තං දිස්වා කහං ගච්ඡථාත්‍ති පුච්ඡිත්වා විහාරං ධම්මසවණායාති වුත්තෙ තත්ථ ගන්ත්වා කිං කරිස්සථ, අම්හාකං වඩ්ඪීසබ්‍රාහ්මණෙන සදිසො නත්ථි, සො මතමනුස්සානං සීසං ඇකොටෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාති. තුම්හාකං ඤාතකානං නිබ්බත්තට්ඨානං පුච්ඡථාත්‍ති ආහංසු. තෙ වඩ්ඪීසො කිං ජානාති අම්හාකං සත්ථාරා සදිසො නත්ථීත්‍ති වත්වා ඉතරෙහිපි වඩ්ඪිස සදිසො නත්ථීත්‍ති වුත්තෙ කථං වඩෙත්වා එථ දානි වො වඩ්ඪිසස්ස වා අම්හාකං සත්ථු වා ජානනභාවං ජානිස්සාමාත්‍ති තෙ ආදාය විහාරං

ආගම්ංසු. සත්ථා නෙසං ආගමනභාවං ඤත්වා නිරයෙ නිරච්ඡාන යොනියං මනුස්සලොකෙ දෙවලොකෙති චතුස්සු ඨානෙසු නිබ්බත්ත කානං චත්තාරි සීසානි බීණාසවසීසංචානි පඤ්චසීසානි ආහරාපෙත්වා පරිපාචියා ඨපෙත්වා ආගතකාලෙ වඩ්ඪීසං පුච්ඡි-ත්වං කිර සීසං ආකොටෙත්වා මතකානං නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාසීති, ආම ජානාමි'ති. ඉදං කස්ස සීසන්ති. සො තං ආකොටෙත්වා නිරයෙ නිබ්බත්තස්සාති ආහ. අථස්ස සත්ථා සාධු සාධූ'නි සාධුකාරං දත්වා ඉතරානි'පි තීණි සීසානි පුච්ඡිත්වා තෙන අභිරජ්ඣිත්වා වුත්තවුත්තක්ඛණෙ තථෙව සාධු කාරං දත්වා පඤ්චමං සීසං දස්සෙත්වා ඉදං කස්සාති පුච්ඡි. සො තම්පි ආකොටෙත්වා නිරයෙ වාති නිබ්බත්තට්ඨානං න ජානාති. අථනං සත්ථා කිං වඩ්ඪිස න ජානාසි'ති වත්වා ආම න ජානාමීති වුත්තෙ අහං ජානාමි'නි ආහ. අථ නං වඩ්ඪිසො යාචි-දෙථ මෙ ඉමං මන්තනන්ති. න සක්කා අපබ්බජිතස්ස දාතුන්ති. සො ඉමස්මිං මන්තෙ ගහිතෙ සකලජම්බුදීපෙ අහං ජෙට්ඨා භවිස්සාමි'නි ච්ඤත්වා තෙ බ්‍රාහ්මණෙ තුමෙහ තත්ථෙව කතිපාහං වසථ, අහං පබ්බජිස්සාමීති උස්සාහෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදෙ වඩ්ඪිසත්ථෙ රො නාම අහොසි. අථස්ස වත්තනිංසාකාර කම්මට්ඨානං දත්වා මන්තස්ස පරිකම්මං සජ්ඣායාහී'ති ආහ. සො තං සජ්ඣායන්තො අනන්තරනන්තරා බ්‍රාහ්මණෙහි ගහිතො තෙ මන්තො'නි පුච්ඡිස්සමානො ආගමෙථ තාව ඝණ්හාමි'ති වත්වා කතිපාහෙනෙව අරහත්තං පත්වා පුන බ්‍රාහ්මණෙහි පුට්ඨො අහඤ්ඤා දුනාහං ආවුසො ගන්තුන්ති ආහ. තං සුත්වා භික්ඛූ අයං හනෙන අභූතෙන අසූසුං වික්කරොතී'ති සත්ථු ආරොචෙසුං. සත්ථා මා භික්ඛවෙ එවං අවචුත්ථ, ඉදානි භික්ඛවෙ මම පුත්තො චුතිපටිසන්ධිකුසලො ජාතො'නි වත්වා ඉමා ගාථා අභාසි:—

චුතිං යො වෙදි සත්තානං උපපත්තිඤ්චව සබ්බසො,
අසත්තං සුගතං බුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණං.

යස්ස ගතිං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා,
බීණාසවං අරහන්තං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "යො වෙදී"ති යො සත්තානං සබ්බාකාරෙන චුතිං පටි සන්ධිඤ්ච පාකටං කත්වා ජානාති, තමහං අලඟ්ඝනාය අසත්තං පටිපන්නියා සුට්ඨුගතත්තා සුගතං චතුන්නං සච්චානං බුද්ධාය බුද්ධං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො. "යස්සා"ති යස්සෙව තෙ දෙවාද යො ගතිං න ජානන්ති, තමහං ආසවානං බීණත්තාය බීණාසවං කිලෙසෙහි ආරකත්තා අරහන්තං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදීනි පාපුණිංසූ'ති.

වඩ්ඪිසත්ථේරස්ස වත්ථු.

"යසසා"ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා වෙළුවනෙ විහරන්තො ධම්මදින්නං භික්ඛුණිං ආරබ්භ කථෙසි.

එකදිවසං හි තයසා ගිහිකාලෙ සාමිකො විසාඛො උපාසකො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා අනාගාමිඵලං පත්වා චින්තෙසි–මයා සබ්බං සාපතෙය්‍යං ධම්මදින්නං පටිච්ඡාපෙතුං වට්ටතීති. සො තතො පුබ්බෙ ආගච්ඡන්තො ධම්මදින්නං වාතපානෙන ඔලොකෙන්තං දිස්වා සිතං කරොති. තං දිවසං පන වාතපානෙ ඨිතං අන්‍ය ලොකෙන්තොව ආගම්. සා කින්නු ඛො ඉදන්ති චින්තෙත්වා හොතු හොජනකාලෙ ජානිස්සාම්'ති හොජනවෙලාය භත්තං උපනාමෙසි. සො අඤ්ඤස්ස දිවසෙස්සු එහි එකතො භුඤ්ජිස්සාමා'ති වදති. තං දිවසං පන තුණ්හීභූතොව භුඤ්ජි. සා කෙනචිදෙව කාරණෙන කුපිතො භවිස්සති'ති චින්තෙසි. අථ නං විසාඛො සුඛනිසින්නවෙලාය තං පකාසෙත්වා ධම්මදින්නා ඉමස්මිං ගෙහෙ සබ්බං සාපතෙය්‍යං පටිච්ඡති ආහ. සා කුඛා නාම සාපතෙය්‍යං න පටිච්ඡාපෙන්ති කින්නු ඛො එතන්ති චින්තෙත්වා තුමෙහා පන සාමිනි ආහ. අහං ඉතො පට්ඨාය න කිඤ්චි විචාරෙමි'ති. තුමෙහාහි ජඩ්ඩිතඛෙලං කො පටිච්ඡිස්සති, එවං සන්තෙ මම පබ්බජ්ජං අනුජානාථා'ති. සො සාධූ භද්දෙනි සම්පටිච්ඡිත්වා මහන්තෙන සක්කාරෙන තං භික්ඛුණූපස්සයං නෙත්වා පබ්බාජෙසි. සා ලද්ධූපසම්පදා ධම්මදින්නාථේරී නාම අහොසි. සා පවිවෙකකාමතාය භික්ඛුණීහි සද්ධිං ජනපදං ගන්ත්වා තත්ථ විහරන්තී න චිරස්සෙව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා ඉදානි මං නිස්සාය ඤාතිජනා පුඤ්ඤානි කරිස්සන්තී'ති පුනදෙව රාජගහං පච්චාගඤ්ඡි. උපාසකො තස්සා ආගතභාවං සුත්වා කෙන නු ඛො කාරණෙන ආගතාති භික්ඛුණූපස්සයං ගන්ත්වා ථෙරිං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො උක්කණ්ඨිතා නු ඛොසි අය්‍යෙති වත්තුං අපතිරූපං, පඤ්හෙන නං පුච්ඡිස්සාමී'ති චින්තෙත්වා සොතාපන්නි මග්ගෙ පඤ්හං පුච්ඡි. සා තං විස්සජ්ජෙසි. උපාසකො තෙනෙව උපායෙන සෙසමග්ගෙඝස්'පි පඤ්හං පුච්ඡිත්වා අතික්කමිත්ම පඤ්හස්ස පුට්ඨකාලෙ තාය අච්චසරා තෙ ආවුසො විසාඛා'ති වත්වා ආකඞ්ඛමානො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ඉමං පඤ්හං පුච්ඡිස්සසී'ති වුත්තෙ ථෙරිං වන්දිත්වා උට්ඨාය සඞ්ඝසන්තිකං ගන්ත්වා තං කථාසල්ලාපං සබ්බං භගවතො ආරොචෙසි. සත්ථා සුකථිතං මම ධීතාය ධම්ම දින්නාය, අහමෙපතං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො එවමෙවං විස්ස ජ්ජෙය්‍යන්ති වත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ:—

යස්ස පුරෙ ච පච්ඡා ච මජ්ඣෙ ච නත්ථි කිඤ්චනං,
අකිඤ්චනං අනාදානං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්ථ "පුරෙ"ති අතීතඛන්ධෙසු. "පච්ඡා"ති අනාගතඛන්ධෙසු. "මජ්ඣෙ"ති පච්චුප්පන්නඛන්ධෙසු. "කිඤ්චන"න්ති යස්ස තෙසු

ඨානෙස්සු නණ්හාගාහසඞ්ඛාතං කිලෙසනං නත්ථි. රාගකිලෙසනාදිනි අකිලෙසනං කස්සචි ගහණස්ස අභාවෙන අනාදුනං බ්‍රාහ්මණං වදමී'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූති.

ධම්මදින්නාත්ථේරියා වත්ථු.

"උසභ"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො අඞ්ගුලිමාලත්ථේරං ආරබ්භ කථෙසි.

වත්ථු "න වෙ කදරියා දෙවලොකං වජන්ති"ති ගාථාවණ්ණනාය වුත්තමෙව. වුත්තං හි තත්ථ භික්ඛූ අඞ්ගුලිමාලං පුච්ඡිංසු-කින්නු ඛො ආවුසො දුට්ඨහත්ථීං ජන්තං ධාරෙත්වා සීතං දිස්වා භායී'ති. න භායිං ආවුසෝ'ති. තෙ සත්ථාරං ආහංසු-අඞ්ගුලිමාලො භගෙන අසුසුං වාකරොති'ති. සත්ථා න භික්ඛවෙ මම පුත්තො අඞ්ගුලිමාලො භායති, බීණාසවඋසභානං හි අන්තරෙ ජෙට්ඨකඋසභා මම පුත්තසදිසා භික්ඛූ න භායන්ති'ති වත්වා බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ ඉමං ගාථමාහ:—

උසභං පවරං වීරං මහෙසිං විජිතාවිනං,
අනෙජං නහාතකං බුද්ධං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තත්‍රායං සඞ්ඛෙපත්ථො:—අච්ඡම්භිතතෙජෙන උසභසදිසතාය උසභං, උත්තමට්ඨෙන පවරං, වීරියසම්පත්තියා වීරං, මහන්තානං සීලක්ඛන්ධාදිනං එසිතත්තා මහෙසිං, තිණ්ණං මාරානං විජිතත්තා විජිතාවිනං නහාතකිලෙසතාය නහාතකං, චතුසච්චබුද්ධතාය බුද්ධං, තං එවරූපං අහං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථො. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසූ'ති.

අඞ්ගුලිමාලත්ථේරස්ස වත්ථු.

"පුබ්බෙනිවාසං"න්ති ඉමං ධම්මදෙසනං සත්ථා ජෙතවනෙ විහරන්තො දෙවඩ්ඪිකබ්‍රාහ්මණස්ස පඤ්හං ආරබ්භ කථෙසි:-

එකස්මිං හි සමයෙ භගවා වාතෙහි ආබාධිකො හුත්වා උපවානත්ථේරං උණ්හොදකත්ථාය දෙවඩ්ඪිකබ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකං පහිණී. සො ගන්ත්වා සත්ථු ආබාධිකභාවං ආචික්ඛිත්වා උණ්හොදකං යාචි. තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණො තුට්ඨමානසො හුත්වා ලාභා වත මෙ යං මම සන්තිකං සම්මාසම්බුද්ධා උණ්හොදකස්ස අත්ථාය සාවකං පහිණී'ති උණ්හොදකස්ස කාජං පූරෙත්වා ගාහාපෙත්වා ආණ්තස්ස

ච පුටං උපවානත්ථේරස්ස පාදාසි. ථේරෝ තං ගාහාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං උණ්හොදකෙන නහාපෙත්වා උණ්හොදකෙන ථාණීතං ආලොළෙත්වා භගවතෝ පාදාසි. තස්ස තං ඛණංයෙව සෝ ආබාධෝ පටිප්පස්සම්භි. බ්‍රාහ්මණෝ විනෙතසි–කස්ස නු ඛෝ දෙය්‍ය ධම්මෝ දින්නෝ මහප්ඵලෝති සත්ථාරං පුච්ඡිස්සාමි'ති. සෝ සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා තමත්ථං පුච්ඡන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

කත්ථ දජ්ජා දෙය්‍යධම්මං කත්ථ දින්නං මහප්ඵලං,
කථං හි යජමානස්ස කථං ඉජ්ඣති දක්ඛිණා'ති.

අථස්ස සත්ථා එවරූපස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස දින්නං මහප්ඵලං හොති'ති බ්‍රාහ්මණං පකාසෙන්තෝ ඉමං ගාථමාහ:-

පුබ්බේනිවාසං යෝ වෙදි සග්ගාපායඤ්ච පස්සති,
අථෝ ජාතික්ඛයං පත්තෝ අභිඤ්ඤාවොසිතෝ මුනි,
සබ්බවොසිතවොසානං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ'න්ති.

තස්සත්ථෝ-යෝ පුබ්බේනිවාසං පාකටං කත්වා ජානාති, ඡබ්බිධං දෙවලෝකාදිභෙදං සග්ගං චතුබ්බිධං අපායඤ්ච දිබ්බචක්ඛුනා පස්සති, අථෝ ජාතික්ඛයසඞ්ඛාතං අරහත්තං පත්තෝ, අභිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මං අභිජානිත්වා පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානිත්වා පහාතබ්බං පහාය සච්ඡිකාතබ්බං සච්ඡිකත්වා වොසිතෝ නිට්ඨානං පත්තෝ වුසිතවොසානං වා පත්තෝ ආසවක්ඛයපඤ්ඤාය මොනභාවං පත්තත්තා මුනි සබ්බකිලෙසානං වොසානං අරහත්තමග්ගඤ්ඤාණං බ්‍රහ්මචරියවාසං වුත්ථභාවෙන සබ්බවොසිතවොසානං බ්‍රාහ්මණං වදාමී'ති අත්ථෝ. දෙසනාවසානෙ බහූ සොතාපත්තිඵලාදිනි පාපුණිංසු. බ්‍රාහ්මණෝපි පසන්නමානසෝ සරණේසු පතිට්ඨාය උපාසකත්තං පවෙදෙසි.

දෙවඩ්ඪිකබ්‍රාහ්මණසූත්‍ර වර්ණනා.

බ්‍රාහ්මණවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එත්තාවතා සබ්බපඨමෙ යමකවග්ගෙ වුද්දස වත්ථූනි, අප්පමාදවග්ගෙ නව, චිත්තවග්ගෙ නව, පුප්ඵවග්ගෙ එකාදස, බාලවග්ගෙ වුද්දස, පණ්ඩිතවග්ගෙ එකාදස, අරහන්තවග්ගෙ දස, සහස්සවග්ගෙ වුද්දස, පාපවග්ගෙ වාදස, දණ්ඩවග්ගෙ දස, ජරාවග්ගෙ නව, අත්තවග්ගෙ දස, ලොකවග්ගෙ එකාදස, බුද්ධවග්ගෙ නව, සුඛවග්ගෙ අට්ඨ, පියවග්ගෙ නව, කොධවග්ගෙ අට්ඨ, මලවග්ගෙ වාදස, ධම්මට්ඨවග්ගෙ දස, මග්ගවග්ගෙ දස, පකිණ්ණකවග්ගෙ නව, නිරයවග්ගෙ නව, නාගවග්ගෙ අට්ඨ, තණ්හාවග්ගෙ වාදස, භික්ඛුවග්ගෙ

වාදස, බ්‍රාහ්මණවග්ගෙ එකූනවත්තාළීස වත්ථූනීති එකූනානි තීණි වත්ථූසතානි පකාසෙත්වා නානිසඞ්ඛපවිත්ථාරවසෙන උපරචිතා වාසත්තති භාණවාරප්පමාණා ධම්මපදස්ස අත්ථවණ්ණනා නිට්ඨිතා'ති.

පත්තං ධම්මපදං යෙන ධම්මරාජෙනානුත්තරං,
ගාථා ධම්මපදෙ තෙන භාසිතා යා මහෙසිනා.

සතෙවීසා චතුසතා චතුසච්චවිභාවිනා,
සත්තත්තයමහි වත්ථූනං එකෙනූනා සමුට්ඨිතා.

විහාරෙ අධිරාජෙන කාරිතමහි කතඤ්ඤුනා,
පාසාදෙ සිරිකූඩස්ස රඤ්ඤා විහරතා මයා.

අත්ථව්‍යඤ්ජනසම්පන්නං අත්ථාය ච හිතාය ච,
ලොකස්ස ලොකනාථස්ස සද්ධම්මට්ඨිතිකම්‍යතා.

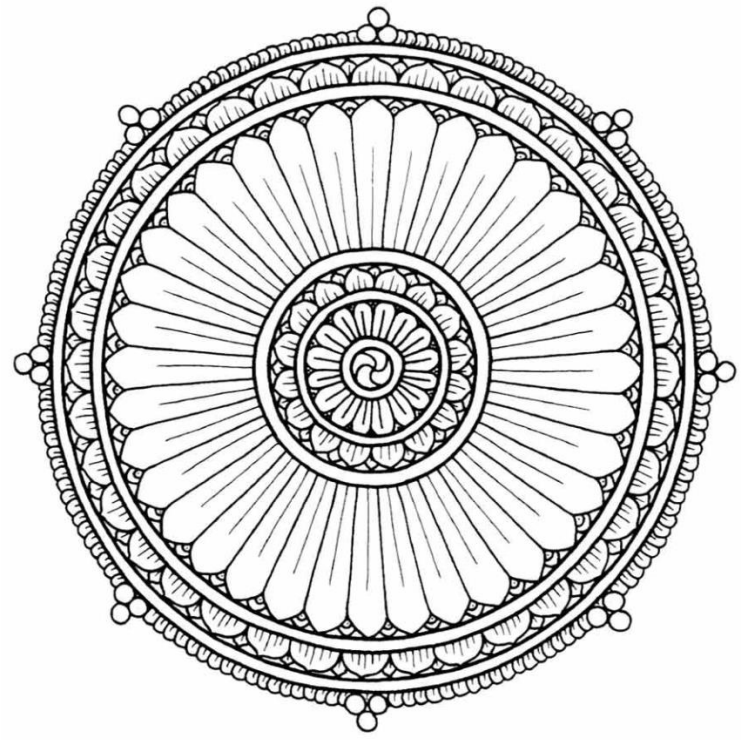
තාසං අට්ඨකථං එතං කරොන්තෙන සුනිම්මලං,
වාසත්තතිපමාණාය භාණවාරෙහි පාළියා.

යම්පත්තං කුසලං තෙන කුසලා සබ්බපාණිනං,
සබ්බෙ ඉජ්ඣන්තු සඞ්කප්පා ලහන්තු මධුරං ඵල'න්ති.

පරමවිසුද්ධසද්ධාබුද්ධිවිරියගුණපතිමණ්ඩිතෙන සීලාචාරජ්ජව මද්දවාදිගුණසමුදයසමුදිතෙන සකසමයසමයන්තරගහණජෙට්ඨ ගහණසමත්ථෙන පඤ්ඤාවෙය්‍යත්තියසම්පන්නාගතෙන තිපිටකපරි යත්තිප්පභෙදෙ සාට්ඨකථෙ සත්ථුසාසනෙ අප්පටිහතඤ්ඤණප භාවෙන මහාවෙය්‍යාකරණෙන කරණසම්පත්තිජනිතසුඛවිනිග්ගත මධුරොදාර වචනලාවණ්ණයුත්තෙන සුත්තන්තිකවාදිනා වාදි වරෙන මහාකවිනා ඡළභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාභෙදගුණපති මණ්ඩිතෙ උත්තරිමනුස්සධම්මෙ සුප්පතිට්ඨිතබුද්ධිනා ථෙරවං සප්පදිපානං ථෙරානං මහාවිහාරවාසීනං වංසාලඞ්කාරභූතෙන විපුලවිසුද්ධබුද්ධිනා බුද්ධඝොසොති ගරූහි ගහිතනාමධෙය්‍යෙන ථෙරෙනකතා'යං ධම්මපදස්ස අත්ථවණ්ණනා නි.

සමත්තා.

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු